

Xwiyá Gorixoyá Sijípirini

Yayiyá Píné

The New Testament in the Ankave
language of Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples
Angave long Niugini

Xwiyá Gorixoyá Siñípirini

The New Testament in the Angave language
Gulf Province, Papua New Guinea

© 1990 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publisher 1990 by World Home Bible League

Web version of first edition

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc.

<http://www.Wycliffe.org>

<http://pngscriptures.org>

<http://www.ScriptureEarth.org>

[aak]

www.ScriptureEarth.org

Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works)

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri**. Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long <http://tokples-baibel.org>. Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating**. Na tu, **yu no ken senisim Tok**. Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.

Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela**.

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela**.

Bikwíá rípimi payírani, bikwíraní eániŋí bì biyá yoípirini

	page
Xwiyíá yayí neainariŋí Matiyuo eaŋípirini Matiyu.....	Mat..... 1
Xwiyíá yayí neainariŋí Mako eaŋípirini Mako.....	Mak..... 80
Xwiyíá yayí neainariŋí Ruko eaŋípirini Ruko	Ruk..... 128
Xwiyíá yayí neainariŋí Jono eaŋípirini Jono	Jon..... 211
Wáí wurimeiarigíáwa egíápi nánirini Wáí wurimeiarigíáwa	Wáí wuri... 268
Payí Poro Romiyo ŋweáyí náni eaŋínarini Romi	Rom ....., 347
Payí Poro Koriniyo ŋweáyí náni xámí eaŋínarini 1 Korini.....	1 Ko..... 388
Payí Poro Koriniyo ŋweáyí náni ríwíyo eaŋínarini 2 Korini.....	2 Ko..... 427
Payí Poro Garesia piopenisíyo ŋweáyí náni eaŋínarini Garesia	Gar ....., 454
Payí Poro Epesasi ŋweáyí náni eaŋínarini Epesasi	Epe ....., 468
Payí Poro Piripai ŋweáyí náni eaŋínarini Piripai	Pir..... 482
Payí Poro Korosi ŋweáyí náni eaŋínarini Korosi	Kor ....., 493
Payí Poro Tesaronaika ŋweáyí náni xámí eaŋínarini 1 Tesaronaika	1 Te..... 503
Payí Poro Tesaronaika ŋweáyí náni ríwíyo eaŋínarini 2 Tesaronaika	2 Te..... 511
Payí Poro Timotio náni xámí eaŋínarini 1 Timotio	1 Ti..... 516
Payí Poro Timotio náni ríwíyo eaŋínarini 2 Timotio	2 Ti..... 528

Payí Poro Taitaso náni eanjínarini	Taitaso	Tai	537
Payí Poro Pairimono náni eanjínarini	Pairimono	Pair	543
Payí ámá Xibiruyí náni eáninjínarini	Xibiruyí	Xib	545
Payí Jemiso eanjínarini	Jemiso	Jem	574
Payí Pitao xámí eanjínarini	1 Pitao	1Pi	585
Payí Pitao ríwíyo eanjínarini	2 Pitao	2Pi	597
Payí Jono xámí eanjínarini	1 Jono	1Jn	604
Payí Jono áwinimí eanjínarini	2 Jono	2Jn	614
Payí Jono eanjí yoparínarini	3 Jono	3Jn	616
Payí Juto eanjínarini	Juto	Jut	618
Oriñá Jono niwiniri wíá wómixinjípirini	Wíá wómixinjípi	Wíá wóm . . .	622

Xwiyá yayí neainariñí Matiyuo eanípíriñi.

Ríwamiñí ripi "Xwiyá yayí neainipaxí Matiyuo eanípíiy" riniñípíriñi. O Jisaso wiepisagowa worini. Xegí yoí ámi bì Ripaiorini. Jisaso rixa nipémáná niwiápínameámi ajnínamí náni nipeyimáná ejáná ámi xwiogwí rixa obaxí nipwémáná ejáná ríwamiñí ripi eanírini. Xegí Judayí diñí re yaiwiariñagía niwiníri, "Mixí ináyí nimóniri re miñweajíyí nepa xwayí naníri ñweajwámani. Jisaso nepa aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroníoyi rarijwáo nimóniri siñwiriyí, mixí ináyí nimóniri ají Jerusaremi týo dání neamejweáminiri ejírini." yaiwiariñagía niwiníri náni ayí ámi diñí némoro "Xeñwí ría moariñwini? Jisaso nepa Kiraisorini. Gorixoyá xewaxorini." yaiwírixiniri ríwamiñí ripi eanírini. E yaiwírixiniri ríwamiñí nearíná wíá rókiamoagíwa ámá aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroní náni níriro ríwamiñí eaagíá obaxí miñí nirori "Jisaso apí tíni apí tíni xixeni nimóga uñírini." nirori eanírini.

Jisasomi xiáwo íriñowa nánirini.

1 ¹Xwiyá ripi íwiáríawé Jisasi Kiraisoyá nánirini. Oyá íwiáríawé nimóga nuri áwini e mixí ináyí Depitorini. Depitoyá íwiáríawé nimóga nuri wiqí xiáwo íriño Ebiríamorini. ²Ebiríamo Aisakomi emeajinigini. E dání Aisako Jekopomi emeajinigini. E dání Jekopo Judaomi tíni xegí xexirímeáowami tíni emeajinigini. ³E dání Judáo xiíáí Temaí tíni íwí niniri Pereso tíni Serao tíni emeajinigini. E dání Pereso Xesironomi emeajinigini. E dání Xesirono Ramomi emeajinigini. ⁴E dání Ramo Aminadapomí emeajinigini. E dání Aminadapo Nasonomí emeajinigini. Nasono e dání Sarimonomí emeajinigini. ⁵E dání Sarimono émáyí apíxí Rexapí nimeari Bowasomí emeajinigini. E dání Bowaso Rutími nimeari Obetomi emeajinigini. Obeto e dání Jesiomí emeajinigini. ⁶Jesio e dání mixí ináyí Depitomi emeajinigini. Depito e dání apíxí Yuraiaoyáí nurápiri Soromonomí emeajinigini. ⁷Soromono e dání Riabowamomí emeajinigini. Riabowamo e dání Abaisaomi emeajinigini. Abaisao e dání Esaomi emeajinigini. ⁸Esa e dání Jexosapetomi emeajinigini. Jexosapeto e dání Joramomí emeajinigini. Joramó e dání Asaiaomí emeajinigini. ⁹Asaiao e dání

Jotanomi emeañinigini. Jotano e dáni Exaso emeañinigini. Exaso e dáni Xesekaiaomí emeañinigini. ¹⁰ Xesekaiao e dáni Manasaomí emeañinigini. Manasao e dáni Emosomí emeañinigini. Emoso e dáni Josaiaomí emeañinigini. ¹¹⁻¹² Josaiao —Babironi dájí émáyí mixí nimeáa nibiro Judayo nipi kiomearo iwí nimearo nimeámi úáná Judyá aji e xwiogwí obaxí ñweajáná Josaião e dáni Jekonaiaomí tíni xegí xexirímeáowamí tíni emeañinigini. Jekonaiaõ e dáni Siatieromí emeañinigini. Siatiero e dáni Serababeromí emeañinigini. ¹³ Serababero e dáni Abiudomí emeañinigini. Abiudo e dáni Eraiakimomí emeañinigini. Eraiakimo e dáni Esomí emeañinigini. ¹⁴ Eso e dáni Sedokomí emeañinigini. Sedoko e dáni Ekimomí emeañinigini. Ekimo e dáni Eraiatomí emeañinigini. ¹⁵ Eraiato e dáni Ereasaomí emeañinigini. Ereasaõ e dáni Matanomí emeañinigini. Matano e dáni Jekopomí emeañinigini. ¹⁶ Jekopo e dáni Josepo, Mariaími xiagwomí emeañinigini. Í Jisasomí xirinjinigini. O yeáyí neayimixemeanía náni Gorixoyá dijí tíni xegí xiáwowayá xwíá piaxíyo dáni iwiarojo enagi náni xegí yoí bi Kiraisoyi rígíorini. ¹⁷ Ayináni xiáwo írijo Ebiríamo nemeága nibiro mixí ináyí Depito emeañe náni xiáwowa wé wúkaú sikuí waú waú imónijírini. Xiáwo Depito ñweaje dáni nemeága nibiro Babironi kirapusí omijí wigé náni xiáwowa wé wúkaú sikuí waú waú ení imónijírini. Omijí wigé dáni Jisaso rémoje náni ámi xiáwowa wé wúkaú sikuí waú waú imónijírini.

Jisasomí xináí xiriże nánirini.

¹⁸ Xwiyá Jisasi Kiraiso xiriże náni rípiríni. Omi xináí Maríaí Josepo meáwiniginíri ikiyijí niyárimáná ejáná ayaú sini nimeánimi memé ejáná í rixa Gorixoyá kwíyí tíni niaíwí agwí ejinigini. Í niaíwí agwí enagi niwiníro ¹⁹ Josepo, ími meanío ámá sanijo enagi náni “Xwiyá ími ayá winipaxí wí muripa oemini.” niyaiwiri “Ími yumíí emi omómini.” niyaiwiri ²⁰ sini dijí e nímóa waríná re ejinigini. Orijá winaríná Gorixoyá ajína jí wo sijáni niwimóniri re urijinigini, “Josepoxí, mixí ináyí Depitoyá xiáwoxiní, dixí apixí Maríaími éf niwiri emi mímopani. Niaíwo ími kwíyí Gorixoyápími dáni eweáo enagi náni ananí meai. ²¹ Í niaíwí oxí wo xiriníárini. Ámá xegí imónigáyo íwí yarigíápi náni xwiyá meárinipírixiníri yokwarimí niwiiri yeáyí uyimixemeanía enagi náni xegí yoí Jisasoyi wírixiní.” urijinigini. ²²⁻²³ Ayí ejíná wíá rókiamoagíá wo áwaní niriri ríwamijí eaárijí ripí “Re enírári. Apixí oxí míméanijí wí niaíwí agwí nerí oxí wo xiránayí, yoí Emanueroyi —Yoí míkí ayí Gorixo nene tíni nawíni ñweanía nánirini. Yoí e wíripírári.” Ríwamijí e niriri eaárijí apí xixeni imóninía náni e imónijinigini. ²⁴ Ajína jí Gorixoyáo e uríagi Josepo sá weje dáni niwiápíñimeari ajína jo sekaxí uríipa nerí xegí apixí Maríaími meañinigini. ²⁵ Ími nimeari aí sini niaíwo mixiripa neríná í tíni sá bi miwé néra núisáná í rixa niaíwo xiráná xegí yoí Jisasoyi wírijinigini.

Sogwí íwiaparijími dání bigáwa nánirini.

2 ¹Mariaí Jissasomi Judia piropenisíyo aají yoí Betirexemi dání níxirimáná ejáná Judayí áminá wo mixí ináyí Xerotoyi riniijo Jerusaremiyo niyweari xegí Judayo menjweajáná re ejinigini. Ámá sijí náni ejwipearigíá wa sogwí íwiaparijími dání nibiro Jerusaremi nirémoro ²yarijí re wigáwixini, “Judayí mixí ináyí imóninía náni niaíwí sijí xirijo gerini? Sogwí íwiaparijímíni niywearná omi xiráná sijí o náni ɻweáagi sijwí niwinirane náni omi yayí oumeanirane barijwini.” urémeáagía ³mixí ináyí Xeroto “Niaíwo mixí ináyí nimóniri nimúronirfeníjo?” niyawirí dijí ríá nuxeri Jerusaremi ɻweáyí níni eni dijí ríá nuxéa úagi ⁴o apaxípániyí imónigíá xwéowamí tíni ɻwí ikaxí eániyípi mewegíawami tíni awí neaárimáná yarijí re wijsinigini, “Kiraisoyi riniijo, yeáyí neayimixemeanía náni negí arfowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroníoyi rarijwáo ríwamijí níriniri eániyípi ge xiripíría náni rinini?” uríagi ⁵awa re urigáwixini, “Negí Judia piropenisíyo re aají yoí Betirexemiyo xiripaxí imóniní. Ayí ripí nánirini. Wíá rókiamoagíá wo áwaŋí niwuriyiri ríwamijí re eaáriyírini, ⁶“Judayí aajíyo aají yoí Betirexemi ɻweáyíné aají niyoní náni ámá obaxíyíné menjagi aiwi segí ámá wo mixí ináyí nimóniri gí Judayí niyoní menjweaníá ejagí náni segí aají apí aají xwé tíni xixeni imóniníráni.” níriniri eaáriyírini.” uríagía ⁷Xeroto yumíí dijí niyaiwimáná “Sijíyo ejwipearigíáwa obípoyi.” níriniri awa rixa báná yarijí re wijsinigini, “Sijo gíná ɻweáagi winigáwixini. Sijomí sijwí niwinimáná ejáná emá arari pwenjírini?” uríagi awa rixa áwaŋí uráná ⁸o Betirexemi náni re urowáriyínigini, “Soyíné nuro niaíwo náni pírániyí píá époyi. Rixa sijwí niwiniróná nioní eni nuri yayí seáyi e umemíniri náni ámi nibiro áwaŋí nírpoyi.” uríagi ⁹awa aríá e niwiro wigípi óíyo warfná re ejinigini. Sijí awa xámí sogwí íwiaparijímíni niywearná winigío awami xámí numeari aají niaíwo wejíwamí seáyi e ɻweajinigini. ¹⁰Sijo e ɻweáagi niwiniro seáyími seáyími nimóniro dijí niíá niwiniri ¹¹ajiwámí nipáwiro niaíwo xináí Mariaí tíni ɻweajagíí niwiniro re egáwixini. Xwíáyo nipíkíñimearo omi yayí numemáná amípi o náni imóniní wigí ayá rimixarigíápi niroaro sijá gorí tíni íkíá díá — Díá yoí pirakenisaní tíni murí tíni náni rinini. Díá apí dijí naají eaarijí xixegíni sixí wíxaú tíni miñi wigáwixini. ¹²Miní niwimáná ejáná Gorixo oriñá nupáriri rímiyí re urijinigini, “Mixí ináyí Xeroto tíjí e náni ámi mupa époyi.” uríagi wigí aají e náni nuróná óí xegí wíyo ugáwixini.

Isipiyí aajíyo náni éí ugíá nánirini.

¹³Awa rixa numáná ejáná re ejinigini. Josepo oriñá niwiniríná aajínají Gorixoyá wo sijáni nirónapíri re urijinigini, “Rixa niwiápíñimeari niaíwo tíni xináí tíni nimeámi Isipiyí aajíyo náni éí úpoysi. Sepíoyíné

nuro rémófe dání ámi nioni searimíáé náni ḷweářixini. Xeroto niaíwomi pikini píá énapini ejagi náni rirarijini.” uríagi¹⁴ o áríwiyimi aí niwiápínameari niaíwo tíni xináí tíni nimeámi Isipiyí anjyo náni nuro¹⁵ niļwearóná mixí ináyí Xeroto pée náni ḷweaagíárini. Wíá rókiamoagíá wo xwiyá Gorixoyá niwuriyiri ríwamijí eaáriñí ripi “Gí íwo Isipiyí anjyo ḷweajáná ‘Eini.’ urimíárini.” níriri eaáriñí api xixeni imóninía náni Josepo niaíwomi Isipiyí anjyo náni nimeámi ujinigini.

Niaíwíyo miňí rirómí emegíá nánirini.

¹⁶ Xeroto, Jerusaremíyo xwayí naníri ḷweaŋo sogwí íwiaparinjími dání urínénaparigíawa ámi xíomi miwíménapíagíá náni “Yapisí ríá niwapiyíoi?” niyaiwiri diňí ríá ápiawíniňí wéagi xewaniňo awamí sijo náni yarinjí wíáná awa “Ína ḷweáagi winiļwanigini.” uríápi náni diňí nimori porisowami urowáráná awa nuro niaíwí oxí Betirexemí dáŋyíyíá tíni e midimidáni niļweaxa pugíáyíyíá tíni, niaíwí oxí wigí xwiogwí waú wo sini mímúropa egíá niyoní miňí rirómí emegíawixini. ¹⁷⁻¹⁸ Miňí rirómí eméáná xwiyá Gorixoyá wíá rókiamoagí Jeremaiaoyí riniňo niwuriyiri ríwamijí eaáriñí ripi “Ají Rama dání ‘Yeyi.’ níriníri ḷwí eánarijagi aríá wiarijoi. Reserími xiáíwa wigí niaíwí náni ḷwí piyí niwíriniro wigí niaíwí wówi siŋwí miwiníagíá náni miňí ikiŋwí umiríagíá aiwí píni miwiárigíawixini.” ríwamijí eaáriñí api ína xixeni imóninjinigini.

Ámi Isipiyí anjyo dání yigíá nánirini.

¹⁹ Xeroto rixa nípéáná re ejinigini. Josepo Isipiyí anjyo dání oriňá niwiníríná anjnají Gorixoyá wo siŋjáni níronapíri re uríŋjinigini,
²⁰ “Niaíwomi opikianeyiniri emegíáwa rixa pegíá ejagi náni niwiápínameari niaíwo tíni xináí tíni nimeámi dixí Isireriyí anjyo náni úpoyí.” uríagi²¹ Josepo niwiápínameari niaíwo tíni xináí tíni nimeámi nuri Isireriyí anjyo níremoro²² Josepo aríá re wiŋjinigini, “Xerotomí xewaxo Akereasoyí riniňo xano mixí ináyí nimóniri neamejweagípa xewaxo eni mixí ináyí e nimóniri Judia piropenisíyo re neamejweani.” rarijagíá aríá niwiri wáyíniwiniri “Arige nuri Judia piropenisíyo ḷweámíniříeni?” yaiwiaríná Gorixo Josepomi oriňá nupáriri éí urowáráná epówa Judia piropenisíyo wiári nímúroro Gariri piropenisíyo náni nuro²³ ají yoí Nasareti riniňípimi ḷweaagíárini. Wíá rókiamoagíáwa ámá xiáwowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroní náni re rigíápi “Ayí re ripíříárini, ‘O Nasareti dáŋorini.’ ripíříárini.” rigíá api xixeni imóníwiniginiří Nasareti náni nuro ḷweagíárini.

Jono wayí numeaia ujo xwiyá wáí urimejí nánirini.

3 ¹ Jono, wayí numeaia ujo, Jisaso sini Nasareti ḷweajáná, o nuri Judia piropenisíyo ámá diňí meanje wáí nurimeríná² re urayagíráni,

“Gorixo xwioxíyo mimeámí nineairi pírániŋí neameŋweani aŋwi ayo enagi náni segí íwí yarigápi ríwímini nínamoro pírániŋí nisaniro ḥweářixini.” urayagírini. ³ Wíá rókiamoagí Aisaiaoyí riniŋo niriri ríwamíŋí re eanjípi, “Ámá diŋí meanjími dání ámá wo ríaiwá re rarini, ‘Ámináo náni segí diŋí ói naŋníŋí wimoiro ói pírániŋí imoarigápáníŋí wimoiro nero ḥweářixini.’ rarini.” ríwamíŋí e niriri eanjípi tíni xixeni Jono nuri axípi e yagírini. ⁴ O rapirapí naŋí niyíniri emeagomani. Kamerí fá (iyíá írikwíniŋí imóniŋí wú) niyíniri arerixí ířijíyo yínagorini. Aiwá eni naŋí nagomani. Áxwaxí tíni píkí iniigí tíni nagorini. ⁵ Judayí wigí aŋjí xwé Jerusaremi ḥweagíáyí tíni Judia piropenisíyo amí ami ḥweagíáyí níni tíni iniigí Jodani rapápamí ḥweagíáyí tíni ⁶ Jono tíŋí e náni nuro wigí íwí yarigápi náni waropárí wíáná o wayí numeaia nuri aí ⁷ Parisiowa tíni Sajusiowa tíni —Awa weyíni nimeniro ámá wíyo seáyi e wimónariġáwarini. Awa Jono wayí oneameainiro bariŋagía Jono siŋwí e niwiniri ayí wigí íwí yarigáyí ríwímini nínamoro nisaniro mé “Wayíni oneameaini.” niyaiwiro bariŋagía niwiniri náni re uriŋinigini, “Sidíří miáoyíné, ‘Ríwéná Gorixo xeaniŋí seaikáriňá enagi náni éí úpoyi.’ go searíagi ríniŋí meaaniginiří wáyí nero nioni tíámini éí bariŋoi? ⁸ Soyíné íwí yarigápi ríwímini nínamorínáyí, pírániŋí nero íkáfá sogwí naŋí niwéríná yarinjápa imónířixini. ⁹ Re miníripa époyi, ‘Negí arío Ebiríamoyáone enagi náni Gorixo wí xeaniŋí neaikáriňá menini.’ miníripa époyi. Gorixo ‘Ebiríamoyá íwiářiawé náni “Nioni ayo xeaniŋí niwéríná arige xwé obaxí imóniníáriní?” niyaiwiri ududí winarini.’ riyaŋiariŋoi? Oweoi, Gorixo diŋí e yaŋipaxí menini. Anani sínjá týyo dání Ebiríamo náni íwiářiawé wimixiyipaxířini. ¹⁰ Gorixo rixa rapiwé íkáfá míkí tíŋí e náni fá xirini. Íkáfá gini gina sogwí naŋí miwéagi niwiniríná nídičáriří ríá ikeářiníáriní. ¹¹ Nioni sa iniigí tíni wayí seameaiaríná. Nioni enjí eániŋáoní aiwi ríwíyo binío nioni nímúrónini. Seyíné nioni náni ‘Ámá wé róniŋorini.’ niaiwiariŋagía aiwi o nioni tíni xixeni mimóniŋagí náni ámá xinářwániŋí nímoniro omijí wíiřigáyí bosoyá síkwí sú gwí wíkweaiarigápa nioni oyá wíkweipaxí menini. O wayí niseameairíná iniigí tíni seameainfámani. Wiyíné Gorixoyá kwíyí tíni seameairi wiýiné ríá tíni seameairi enířiní.” nuriri ¹² Gorixo ámá naŋjíyo yeáyí uyimixemeari sípíyo anipá imixiri eníá enagi náni ewayí xwyíá re uriŋinigini, “Omiŋí yarigáyí pokí tíni wití aiwá eyeyíromí ero aiwá ná aŋjíyo tiro mamiwí tíni siyikí tíni ríá ikeářiro yarigápa Gorixo eni axípi e emíániri wití mamiwí tíni ná tíni eyeyíromí iniŋe xegí pokí fá nixiriri roni. Aiwá náyí aŋjíyo tiri mamiwí tíni siyikí tíni ríá supářipaxí mimóniŋjyo ikeářiri enířiní.” uriŋinigini.

Jisasomi wayí umeaiŋí nánirini.

¹³ Jisaso Jono wayí onimeainiri náni Gariri piropenisíyo dání níbíři iniigí Jodani rapá tíŋí e níremori omí wímeáagí aiwi ¹⁴ Jono

nurakímíniri neri re urijinigini, “Joxi nioni náni o wayí onímeainiri ríbarijini? Oweoi, ‘Joxi wayí onímeaini.’ nimónarini.” uríagi aí¹⁵ Jisaso re urijinigini, “Xe wayí oumeaiminiri síwí nanei. E neraínayí, Gorixo nioni náni ‘O síwí wé róníijíyí náni oeni.’ yaiwiarijípi xixeni yaníwii.” uríagi¹⁶ o Jisasomi wayí umeaíáná o rixa níminimeámi peyaríná re ejinigini. Ají pírío dání óí ináná kwíyí Gorixoyápi xawiówíniyí niweapiri omi wímeaíáná re ejinigini.¹⁷ Ajínamí dání xwiyáfá re rinénapijinigini, “Gí niaíwí ayá tíjorini. Amipí o yarijípi náni yayí ninarini.” rinénapijinigini.

Obo Jisasomi iwamíó wíwapiyiní nánirini.

4 ¹Kwíyí Gorixoyápi Jisasomi niwímeámáná omi Obo iwamíó owíwapiyiniri ámá dijí meanjí e náni niméra úáná ² o aiwá miní ñywá njweari rixa síá 40 nórímáná ejáná o agwí wíáná ³ iwamíó wíwapiyarijo nibiri re urijinigini, “Joxi ‘Niaíwí Gorixoyáonirini.’ yaiwinarijípi nepa ejánayí, aiwá níri náni ‘Sínjá tiyí aiwá oimónini.’ rei.” uríagi aí⁴ Jisaso re urijinigini, “Oweoi, wí emíméini. Gorixoyá Bikwíyo dání ríwamiyí re eánini, ‘Ámá aiwá náni dijí nímorínayí wí dijí meapaxí menini. Xwiyáfá Gorixo riijíyí niyoní dijí nikwírorínayí ayíni dijí meapaxírini.’ Ríwamiyí e níriníri eánini.” urijinigini. ⁵ Obo Jisasomi nímeámi Jerusaremi ají Gorixoyá ayá tíjímíni náni nuri ají Gorixo náni rídiyowá yarigíiwámi ríkwíyo seáyi e nurárárimáná ⁶ re urijinigini, “Joxi ‘Niaíwí Gorixoyáonirini.’ yaiwinarijípi nepa ejánayí, Gorixoyá Bikwíyo dání ríwamiyí re níriníri eániyagi náni ‘Gorixo joxi síkwí síjáyo pírí uyíkímí inírixiniri xegí ajnínajowa awí níroro íá ríxepíri náni urowáriñíjoi.’ níriníri eániyagi náni ananí mími nímwiri xeamoí.” uríagi aí⁷ Jisaso re urijinigini, “Xwiyáfá joxi miyí nírori ríipi eániyagi aiwi xwiyáfá ripi eni níriníri eánini, ‘Negí Gorixo nepa ejí neániri epaxoríaniri iwamíó miwíwapiyipani.’ eni ríniyagi náni nioní wí e emíméini.” urijinigini. ⁸ Ámi Obo díwí miyí seáyími wiápíniimeanjí bimi náni nímeámi niyiri ají níni xwíá ríri nírmíni ikwírónijíyo siwá níwiri xegí amipí ámá niwiniróná ayá síwí nurori nímeapaxí wimónarijípi eni siwá níwiri ⁹ re urijinigini, “Joxi xwíáyo nipíkínimearei simaŋwýónijí ninuríniri nioní náni yayí seáyími nímei. E níánayí, amipí siwá síá tiyí nipíni siapimfíni.” uráná ¹⁰ Jisaso re urijinigini, “Setenoxí píni níniwíárimí éí ui. Xwiyáfá ripi ‘Áminá Gorixo nánini xwíáyo nipíkínimeareo yayí seáyími umero segí amipí ‘Ijwíáxini.’ ríniyágí náni joxi níriípa wí emíméini.” uríagi ¹¹ Obo píni níwiárimí úáná ajínají wa níbiro arírá wigíawixini.

¹² Jisaso ámá wa Jono wayí numeaia warijo náni re rarijagía “Omi rixa íá níxero gwí ajíyo ñwíráriárini.” rarijagía o aríá e niwimo Gariri

piropenisíyo náni nuri niwearíná ¹³ aŋí Nasareti xio xwé iwiaroje píni niwiárimi nuri aŋí xegí yoí Kapaneamiyí riniŋíyo —Aŋí apí ipí Gariri tíni ikwírónini. Seburano tíni Napitarao tíni awaúyá íwiáríawé ɻweagíerini. E náni nuri ɻweaŋinigini. ¹⁴ Ayí ripí nánirini. Gorixoyá xwiyíá wíá rókiamoagí Aisaiaoyi riniŋo xwiyíá niwuriyiri ríwamíni re eaáriŋírini, ¹⁵ “Xwíá Seburanoyá íwiáríawé tíni Napitarairoyá íwiáríawé tíni ejíná ɻweagíe ipí tñjímini tíni iniigí Jodani rapáyo jíariwámí dání tíni xwíá Gariri imóniŋímini émáyí ɻweagíe, ¹⁶ ámá oxí apixí e ɻweagíáyí níni Gorixomi muxídariŋagía náni síá yinijímíniŋí ɻweagíe rixa wíá xwé bi óníagí winigíawixini. Ayí apaxí mé peariŋagía náni ikwapiŋíniŋí umeaariŋíyo rixa wíá wókímixini.” Ríwamíŋí e níriniri eániŋípi xixeni imóniní náni Jisaso wíániŋí imónijo e náni nuri ɻweagírini.

Ámá wiepisarinjí imónipíri náni wirimeaemeŋí nánirini.

¹⁷O aŋí e náni nuri ɻweaé dání wáí re urimeŋinigini, “Gorixo xwioxíyo míméamí niseairí pírániŋí seameni aŋwi ayo ejagi náni segí íwí yarigíápi ríwimíni nimamoro saníŋí nimóniro ɻweářrixini.” nurimeri ¹⁸ ipí Gariri imanjípá tíni nípuríná siŋwí winiŋinigini. Xiráxogwá waú —Xiráo xegí yoí Saimonorini. O xegí yoí ámi bi Pitaorini. Xogwáo Adiruorini. Agwiaú egí omiŋí peyí ápearigíwaú ejagi náni ubení peyí náni ipíyo mamówárariŋagí Jisaso e niwiniri ¹⁹ re urinjigini, “Agwiagwí nixídípiyi. Peyí náni yarigíípa ámá nioni nixídipířayí eni axípi e wirimeapisi náni eaíwapiyimíni.” uríagi ²⁰ agwiaú ubení apaxí mé e nitimi ríwíyo uxídígíisixini. ²¹ O e dání nuríná siŋwí winiŋinigini. Ámi xiráxogwá waú —Agwiaú Sebediomí xewaxowaúrini. Wío Jemisorini. Wío xogwáo Jonorini. Agwiaú xano tíni ewéyo niŋweámáná wigí ubení aríkiniŋagi pírániŋí yadíripínariŋagía Jisaso e niwiniri ríaiwá “Nixídípiyi.” uráná ²² agwiaú eni aŋní egí ewé tíni xanomi tíni píni niwiárimi nayoari númi uxídígíisixini.

Jisaso wáí urimeri simixíyo naŋí imiximeri ejí nánirini.

²³ Jisaso Gariri piropenisíyo ami ami nemeríná xegí Judayíá rotú aŋíyo dání uréwapiyemerí xwiyíá yayí winipaxípi —Api Gorixo xwioxíyo míméamí neri pírániŋí umeŋweaníápi náni riniŋípirini. Api wáí urimeri ámá pí pí simixí yarigíáyo tíni uraní xixegíni imónigíáyo tíni naŋí imiximeri yaríná ²⁴ o yariŋípi náni yaní niwéa nuri Siria piropenisíyo ɻweagíáyí níni aríá niwiáriro náni wigí ámá simixí xixegíni yarigíáyí tíni ríniŋí xixegíni winarigíáyí tíni ámá imíó diŋí xixéroariŋíyí tíni xóxwí yarigíáyí tíni ejí siwímí yárigíáyí tíni o tñjí e náni nimeámi báná o pírániŋí wimixiyariŋagí náni ²⁵ ámá oxí apixí obaxí Gariri piropenisíyo dánjíyí tíni Dekaporisi piropenisíyo dánjíyí tíni Judia piropenisíyo dánjíyí tíni wigí aŋí xwé Jerusaremi dánjíyí tíni iniigí Jodani rapáyo jíariwámíni dánjíyí tíni epíroyí nero omí númi uxídígíawixini.

Xwiyá Jisaso díwíyo dání uréwapiyinípi nánirini.

5 ¹Jisaso ámá oxí apixí niaiwí obaxí o tíñí e nání bimiarinjága niwiniri díwí miñíyo nání niyoari éí niñweari xegí wiepisarinjíyí xio tíñí e nání báná ²o nuréwapiya nuri re urijinigini, ³“Ámá giyí giyíné ‘Nioní nigípi apánirini.’ miripa éíáyíné, ‘Ámá arirá oneaípoyi.’ yaiwiarigíáyíné, Gorixo xwioxíyo mimeámí niseairi pírániñí seamejweaníá ejagi nání yayí seainipaxíyínérini. ⁴Ámá giyí giyíné, iñwí eaniri yarigíáyíné, Gorixo miñí ikiñwí seamiriníá ejagi nání yayí seainipaxíyínérini. ⁵Ámá giyí giyíné, íwí mé nírimaxiniro saniñí imónigíáyíné, Gorixo xwioxíyo mimeámí neri seamejweaníe dání xwíá nírini segí imóniníá ejagi nání yayí seainipaxíyínérini. ⁶Ámá giyí giyíné, aiwá nání agwí seairi iniigí nání seainiri yariñípa riá mikiró pírániñí yarigíá ayí nániníjí niseaimóniríná Gorixo anani xixeni seiiníá ejagi nání yayí seainipaxíyínérini. ⁷Ámá giyí giyíné, ámá wíyo wá wianarigíáyíné, Gorixo eni wá seawianiníá ejagi nání yayí seainipaxíyínérini. ⁸Ámá giyí giyíné, ámá sijwí anigíe dániraní, segípi úíámi dániraní, diñí ná bini níromo axípini yarigíáyíné, Gorixo xewaniño siwá seaininíá ejagi nání yayí seainipaxíyínérini. ⁹Ámá giyí giyíné, ámá mixí inaríná nuro piyíá wírarigíáyíné, Gorixo ayí nání ‘Gí niaiwíxini.’ riñíá ejagi nání yayí seainipaxíyínérini. ¹⁰Ámá giyí giyíné, wé róninjí Gorixo e érírixiniri wimónarijípi xídariñagía nání xeaninjí seaikáriáyíné, o xwioxíyo mimeámí niseairi pírániñí seamejweaníá ejagi nání yayí seainipaxíyínérini. ¹¹Ámá giyí giyíné, nioní níxfariñagía nání ikayíwí seariro xeaninjí seaikáriro pí pí xwiyá yapí seaxekwímoró seaiarináyí, yayí seainipaxíyínérini. ¹²Ejná wíá rókiamoagíawamí xeaninjí niwikára wagíápa axípi seyíné eni niseaikára warínáyí, seyíné ajínamí nípeyiríná Gorixo yayí niseaimori amipí ayá rimixarijípi seaiapiníá ejagi nání yayí seainipaxíyínérini.

Saxí tñí wíá tñí nání urijí nánirini.

¹³“Saxí aiwáyo nímorí ninirínáyí awíí yariñípa seyíné nioni searariñáyo pírániñí ninixídiróná ámá niyoní eni niwíwapiyiro saxí awíí yariñípa axípíñíjí wimixírixini. Saxí awíí yariñípi nipuri rixa uráwíniñí imóniñjánáyí arire éáná ámi awíí imóniníjoi? Oweoi, amipí wí imixipaxí mimóniñagi nání óí e emi miwiárómóáná ámá xwirijwí osíxayarigíáriní. Seyíné nioni searariñáyo niniwiaíkirínáyí, saxí rixa uráwíniñí imóniñípi emi moarigíápa Gorixo eni axípi emi e seamoníráriní. ¹⁴Seyíné ámá Gorixomí xídipíría nání uyíwí nímixároro wíániñí uyamopíráriní. Ají díwí miñíyo ikwíróniñípíñíjí níimi mimóní ejípi yapi seyíné eni nioni pírániñí ninixídirónáyí, ámá niyoní sijáni e wimónipíráriní. ¹⁵Ámá ramixí nímixároro sixí wá nímearo sixí ikwaseaárarigíámani.

Nimixároro seáyi e íkwiajwíyo ñwirárarárigíári. Seáyi e tánayí ámá ajýo ínimi ñweagíá niyoní wíá wókiariñíri. ¹⁶ Ramixí seáyi e ikwiárarána ámá niyoní wíá wókiariñípániñí seyíné ení ámá sijwíyo dáni wé róniñí imóniro ámáyo arirá wiro nerónayí ámá sijwí niseaniro ‘Ayí Gorixomi nixídiro nání ría yarijoi?’ niyaiwiro omi seáyi e umepírári.

Ijwí ikaxí níriniri eániñípi nání riñí nánirini.

¹⁷Seyíné nioní nání ‘O Gorixoyá ijwí ikaxí Moseso níriniri eañípi tíni wíá rókiamoagíáwa níriro eagíápi tíni ení xwíá iweni nání biñíri. miniaiwipani. Xwíá iweni nání miþí amípí níriniri eániñípi sini xixeni imóninía nání biñíri. ¹⁸Aga nepa seararijini. Xwíári tíni ajína tíni sini ejánayí ijwí ikaxí níriniri eániñí nipíni sini xixeni mimónipa ejánayí ná bini onímiápi riniñí api aiwi xwíá iweníamani. ¹⁹Ámá giyí giyíné ijwí ikaxí níriniri eániñípi bi nání ‘Xwémani. Xwiyá nimearipaxímani.’ niyaiwiro ogámí nero ámá wí eni axípi ogámí epíri nání niwíwapiyirínayí, Gorixo xwioxíyo mimeámí neri seamejweaníná e yarigíayí nání ‘Siyikwípiániñí imónigíáyíri.’ ripírári. Giyí giyíné ijwí ikaxí níriniri eániñípi xixeni axípi nero ámá wí eni axípi epíri nání niwíwapiyirínayí, Gorixo xwioxíyo mimeámí neri pírániñí seamejweaníná e yarigíayí nání ‘Ámá xwé mamadrixániñí imónigíáyíri.’ ripírári. ²⁰Seyíné Parisiowa tíni ijwí ikaxí eániñípi mewegíáwa tíni “None ijwí ikaxí eániñípími nixídirane e nerínayí wé róniñí yarijwini.” yaiwinarigíápi mímúropa nerínayí, Gorixo xwioxíyo mimeámí niseairi seamejweaníe wí ñweapírámani.’ seararijini.

Wikí wónarigíá nání uréwapiyiní nánirini.

²¹“Ejíná Moseso segí seárfawéyo ijwí ikaxí nurírná ‘Niwiápíni meari ámá miþikipani. Ámá giyí e nerínayí xwirixí seamepírári.’ urijípi seyíné ríxa aríá niwiro níjíá imónijo. ²²Ayí nañí neri aiwi agwí nioní ámi bi niþikwini nañí seáyi e nimixíri re seararijini, ‘Ámá giyí xegí ámá imónigíá wo nání wikí niwóniri mixí nurírnayí ají e dáni xwirixí mepírári. Giyí xegí ámá imónigíá womi “Díñí mayí roxini.” nurírnayí opisí ajýo dáni xwirixí mepírári. Giyí xegí ámá imónigíá womi “Majímajíá ikáriñarijí roxini.” nurírnayí xewanijo xwiyá nímeáriniri ríá anijí wearijíyo ikeáripírári.’ seararijini. ²³Ayínáni Gorixo nání aiwá peaxí timiniri neríná díñí re sináná ‘Gí ámá imónigíáyí wo sini xwiyá nímearipaxí imóniní.’ díñí e sinánayí ²⁴aiwá peaxí tarigíe midániñí e nitimi nuri omi xámí piyá niwírinimáná ámi ríwíyo dáni níbiri díxí aiwá peaxí tírfíni. ²⁵Seyíné woxí ámá wo tíni xwiyá mearinipaxí imóniñánayí xwirixíyo riwárinini nání sini óí e o tíni nuríná ajní piyá wírinirífini. E mepa nerínayí, o xwirixíyo riwárana

gapimaní xwirixí mearijo e dáni porisowa tíjí e riwáráná awa gwí aŋíyo riwáripíříári. ²⁶ Aga nepa re seararijini, ‘Joxí íwí ejíyí náni nigwí íwí ejípi tíni xixeni niroari miwipa nerínayí, anijí e ɻweaŋáná wí píni niriwiáriro riwáramopaxí mimónini.’ seararijini.

Íwí inarigíápi náni uréwapiyiŋí nánirini.

²⁷“Ejíná Moseso segí seáriawéyo ɻjwí ikaxí nuriríná ríwamiŋí nearí ‘Meánigípagwí ámá wí tíni íwí minipani.’ nuriri eaŋípi seyíné aríá niwiro njífá imónijo. ²⁸Ayí naŋí nerí aiwi agwí ámi bi nipikwini naŋí seáyí e nimixiri re seararijini, ‘Ámá níni giyí giyí apíxí wími “Nloni í tíni íwí inípaxonirini.” yaiwiminíri náni siŋwí íwí niwínirínayí, o rixa diŋí tíni íwí inarijii.’ seararijini.” urijinigini.

²⁹O ámá ayí diŋí oeyírónípoyiníri re urijinigini, “Segí siŋwí wiyyí ‘íwí apí ei.’ ríránaŋí siŋwí e rírifíyi niyori emi moríni. E ninirónayí ríniŋí xwé niseainiríjí aiwi Gorixo ríá anijí wearíŋyo seaikaáráná ríniŋí seainimíniří ejípíniŋí seaininíámani. Siŋwí wiyyini anipá nimónirínayí ayí naŋí meŋagi aiwi joxí sini siŋí uríá ejagí náni ayí ananirini. ³⁰Dixí wé onamíŋú tíni íwí náni feapá sinánayí ‘Gorixo gí wará niríni ríá anijí wearíŋyo nikaearinigini.’ niyaiwiri wéu niwákwiníri emi moríni. E ninirínayí ríniŋí xwé nisiníri aiwi ríniŋí Gorixo ríá anijí wearíŋyo sikeaáráná sinimíniří ejípíniŋí sininíámani. Wé wúni niwákwinírínayí ayí naŋí meŋagi aiwi joxí sini siŋí uríá ejagí náni ayí ananirini.

Apíxí emi moarigíápi náni uréwapiyiŋí nánirini.

³¹“Ejíná Moseso ɻjwí ikaxí níriri ríwamiŋí re eaŋinigini, ‘Ámá go go xegí xiepími “Emi omómini.” niyaiwirínayí ámá níni “O apíxími rixa emi mojoi.” yaiwipíri náni payí wína nimixiri miŋi wiowáríwinigini.’ Moseso ríwamiŋí naŋí e níriri eaŋí aiwi ³²agwí níoni ámi bi nipikwini naŋí seáyí e nimixiri re seararijini, ‘Go go xegí xiepí xámí meaní ámá wo tíni íwí bi minaríná emi nimorínayí í ámá womí nímeániri aí xámí nimearei emi mojoyá diŋíyo dáni íwí inarijii. Go go apíxí wa nimearo emi mogími nimearínayí ayí eni í tíni íwí inarijii.’ seararijini.

Síŋá tíŋí e dáníniŋí rarigíápi náni uréwapiyiŋí nánirini.

³³“Ejíná Moseso segí seáriawéyo ɻjwí ikaxí nuriríná ríwamiŋí ripí nearí re urijinigini, ‘Seyíné woxí woxí síŋáyo árixá niwiri “Síŋá ro ɻweaje dáni rírarijini.” nuriríná yapí bi murípani. E nuriríná Gorixoyá síŋwíyo dáni axípi érírixini.’ Ríwamiŋí e níriri eaŋípi seyíné aríá niwiro njífá nimóniri aiwi ³⁴⁻³⁵agwí níoni ámi bi nipikwini naŋí seáyí e nimixiri re seararijini, ‘Xwiyá bi níriríná síŋá tíŋí e dáni míripa érírixini. Aŋína ayí Gorixoyá íkwianywí éí ɻweani náni imóniŋagi náni e dáni xwiyá ‘E rírarijini.’ míripa érírixini. Xwíári eni ayí Gorixoyá síkwí tíni xwíriŋwí

nosaxiri ḡweajírí eŋagi náni xwíá rirí eŋe dání xwiyáfá “E rirarijini.” miripa éřixini. Jerusaremi ayí aŋí mixí ináyí Gorixoyá eŋagi náni aŋí apimi dání eni muripa éřixini. ³⁶ Dixí diŋyo dání díá wiyi pípíó oŋí weri apíá weŋí weri epaxí mimónijagi náni “Gí miŋí riŋimi dání rirarijini.” wí muripa éřixini. ³⁷ Píné nuriríná sa “Oyi.” uriri “Oweoi.” uriri xixeni éřixini. Wíni nira nuri “Síŋá tí tímí e dání rirarijini.” nurirínayí, rixa Oboyá diŋyo dání yariŋoi.’ seararijini.

Xixe eánarigíápi náni urijí nánirini.

³⁸ “Ejíná Moseso segí seárfawéyo ḡwí ikaxí nuriríná ríwamiŋí neari re urijípi, ‘Ámá wa seyínéyá womi siŋwí pírí seauyikíáná seyíné eni wayá womi siŋwí pírí uyikiríini. Wa seyínéyá womi maŋí pírí seayíreááná seyíné eni wayá womi pírí uyírearíini.’ nuriri eanípi seyíné aría niwiro nijíá imónijoi. ³⁹ Ayí naŋí nerí aiwi agwí nioni ámi bi nipikwíni naŋí seáyi e nimixiri re seararijini, ‘Mixí seyíné seaíáná seyíné xixe miwipani. Ámá wo maripíjwíyo iwaŋí reááná xíomí eni meá ámi bi tñi reáminiri yarfná xe oneaníri maripíjwí midáni wimixiríini. ⁴⁰ Ámá wo xwirixí nirimerí dixí sorí rirápiminiri yarfná xío xe onirápинiri siŋwí niwiniri iyáfá nipáni méú eni miní wiríini. ⁴¹ Porisí worani, gapimaní worani, “Nigwí náni mariá, joxí saŋí ninirápiri nigí saŋí ripí nimeámi aŋí apimi náni nuii.” riráná “Nigwí meámi imori nimeámi uminiréini?” miyaiwipani. Aŋí xío rirípimi nirémori aiwi “Ámí aŋí bimí náni anani nimeámi oruimini.” uriríini. ⁴² Ámá wo amípí náni xegí diŋí niyaiwiri rixiŋí rirípíyí sa miní wiríini. Ámá wo “Amípí wí nioniyá ríwéná siapímía náni joxiyá niapei.” riránayí “Menini.” muripani. Sa miní wiríini.’ seararijini.

“Xeŋwí imónigíáyí náni diŋí sipí seaíwinigini.” uréwapiyiní nánirini.

⁴³ “Ejíná Moseso segí seárfawéyo ḡwí ikaxí nuriríná ríwamiŋí neari re urijípi, ‘Ámá dixíoyí diŋí sipí sítwinigini.’ nuriri eanípi seyíné aría niwiro nijíá imónijoi. Xwiyáfá ripí, segí ámináowa rigíápi ‘Xepixepá rónigíáyí tñi wíkí tñi iniríini.’ rigíápi eni seyíné rixa nijíá imónijoi. ⁴⁴ Ayí e neri aiwi nioni ámi bi nipikwíni naŋí seáyi e nimixiri re seararijini, ‘Dixí xepixepá rónigíáyí náni diŋí sipí sítwinigini. Ámá xeaníjí seaikárarigíáyo naŋí wí owímeaniri Gorixomi rixiŋí uriríini. ⁴⁵ Seyíné e nerínayí, nepa niaíwí segí ápo Gorixoyá niaíwíyénénijí imónijoi.’ seararijini. Ayí ripí náni seararijini. Xewaniŋoyá diŋí tñi ámá sipí ayo tñi naŋí ayo tñi sogwí wanariŋírini. Iniá eni oyá diŋí tñi wé rónigíá ayo tñi wé mirónigíá ayo tñi eaariŋírini. O ‘Ámá sipí ayo aiwi iniá wearí sogwí waníri mepa oení.’ yawiariŋímani. Seyíné o xegí niaíwíyéné eŋagi náni ámá segíyo tñi xepixepá rónigíáyo tñi aiwi Gorixo yariŋípa axípi wéyo meríini. ⁴⁶ Seyíné ámá diŋí sixí seayigíáyoní

dijí sipí niwirónayí, ‘Nene e yarijagwi náni Gorixo yayí nineairi amipí ayá tíjí bi neaiapiníárini.’ riyaiwiarijoi? Oweoi! Ámá takisí náni nigwí ninearápírná xixeni minearápí bi íwí nearáparigíawa axípi dijí sixí uyigfáyoní dijí sipí niwiro náni ‘Gorixo amipí ayá tíjí bi mini winíárini.’ yaiwiarijwárani? Oweoi! ⁴⁷Ámá dixíyoní óí e sijwí niwiniri yayí niwirínayí, ‘Ámá wí yarigíayí tíni xixeni mimóní múroarijwini.’ riyaiwinarijoi? Oweoi! Ámá Gorixomi mixídipa yarigíayí aí axípi seyíné yarigíápa ení e yarijagía náni e miyaiwipani. ⁴⁸Ayináni segí séno, ajínami ḥweajo wé rónijí nimóniri ámá naají ayo tíni sipí ayo tíni aí dijí sipí niwiri naají wiarijípa seyíné ení axípi e wiríni.

Arirá niwiríná epaxípi náni uréwapiyiní nánirini.

6 ¹“Seyíné ‘Naají owiimini.’ niyaiwiríná ámá sijwí niseaniro weyí seamepíri náni wigí sijwí anigé dáni miwipani. Seyíné e nerónayí, séno, ajínami ḥweajo ríwéná ayá tíjí wí seaiapiníámani. ²Ayináni ‘Uyípeayíyo arirá niwiri ripi mini owimini.’ niyaiwirínayí, ámá sipí erí naají erí yarigíayí ámá sijwí ninaniro weyí onímépoyiniri wigí ámá womi ‘Pékákí nira xámi nimeai.’ nuríri óí erani, rotú ajýorani, yarigíápa mepa éírixini. Nioni nepa seararijini. Ámá weyí numerínayí ayí wigí wimónarijípi rixa meaarijagía náni ríwéná Gorixo ayá tíjí bi wiminiri ejípi meapríámani. ³⁻⁴‘Uyípeayíyo arirá niwiri ripi mini owimini.’ niyaiwirínayí, wé núkaúni tíni miwipani. Ná wúni tíni ínimi ikwisóírixini. Ínimi e niwirínayí, ápo Gorixo sijwí niseaniri ríwéná yayí niseairi amipí ayá tíjípi xío seaiapimíñiri yarijípi anani niseaiapiníárini.

Gorixomi rixinjí nuriríná uripaxípi náni uréwapiyiní nánirini.

⁵“Seyíné ripi ení Gorixomi xwiyáá ririmí niwiríná ámá sipí riri naají riri yarigíayí ámá sijwí ninaniro weyí onímépoyiniri ge ge ámá obaxí tíjí e rotú ajýorani, óí osisagwíyorani, éí niroro Gorixomi xwiyáá ririmí wiarijíápa mepa éírixini. Nioni nepa seararijini. E yariná ámá sijwí niwiniro weyí numerínayí ayí wigí wimónarijípi rixa meaarijagía náni ríwéná Gorixo ayá tíjí bi wiminiri ejípi meapríámani. ⁶Seyíné Gorixomi xwiyáá ririmí niwiríná re éírixini. Dixí ajýyo ínimi nipáwiri ówanjí niyárimáná dixí ápomi ínimi dáni ririmí wiríni. Seyíné ínimi dáni nerínayí, Gorixo sijwí niseaniri ríwéná amipí ayá tíjí xío seaiapiníápi anani niseaiapiníárini. ⁷Gorixomi xwiyáá ririmí niwiríná ámá Gorixo náni majíayí omí xwiyáá ririmí niwiríná ayá wí nira nuro ‘Nene e nerínayí, Gorixo ará neaininjoi.’ niyaiwiro yarigíápa mepa éírixini. ⁸Seyíné amipí wí náni díwí nikeamóniro sini segí séno Gorixomi yarijí miwipa ejáná o rixa xámi njíá imónijagi náni Gorixo náni majíayí yarijí ayá wí niwia nuróná yarigíápa mepa éírixini. ⁹Gorixomi xwiyáá ririmí niwiríná re urírixini, ‘Negí ápoxini, ajínami ḥweajoxini, “Ámá

níni joxini ɻwíáoxi ejagi náni wéyo orimépoyi.” neaimónarini. ¹⁰ “Joxi xwioxíyo míméamí níneairi neamejwearía náni oimónini.” neaimónarini. Ajínami amípí joxi “E oépoyi.” simónariñípi náni yarigíápa nene “Xwíá rirími eni axípi e oyaneyi.” neaimónarini. ¹¹ Agwi síá riyi aiwá nani náni neaiapei. ¹² Ámá nene íwí neaííayo yokwarimí wiiariñwápa joxi eni nene yokwarimí neaíí. ¹³ Ámá wí ejí eánigíáriñaníri iwamíó owíwapiyípoyiniri sijwí mineanipani. Obo mimiwiaíkí neainiginiri awí neamejweárixini. [Xwioxíyo míméamí níneairi pírániñí neamejweapaxoxi imóniri ejí sixí eánipaxoxi imóniri ikníipaxoxi imóniri ejoxi, íníná ayí joxini ejagi náni rarijini. “E e imóniñinígiñí.” neaimónarini.] Gorixomi rixiñí nuriríná e urírixini. ¹⁴ Seyíné ámá wí íwí seaííayo yokwarimí wiíánayí, séno Gorixo, ajínami ɻweajo seyínéyá eni yokwarimí niseaiiniñoji. ¹⁵ E nerí aí íwí seaííayo yokwarimí miwipa éánayí, segí séno eni seyínéyá yokwarimí seainiñimenijoi.

Aiwá ɻwíá nijwiráriniríná epaxípi náni uréwapiyijí nánirini.

¹⁶ “Seyíné aiwá ɻwíá nijwiráriniríná ámá sítí ero nañí ero yarigíáyí símí niyímiro yarigíápa mepa éírixini. Ayí ámá sijwí níraniro símímaní siyó xeñána ayí re yaiwipíri ‘O aiwá ɻwíá nijwiráriñioríani?’ oyaiwípoyiniri emearigíápa mepa éírixini. Nioní nepa re searariñini, ‘Ayí ámá weyí onimépoyiniri e nero wigí wimónariñípi rixa ámá weyí uméagía náni ayá tíjí ríwéná wiminiri ejípi wí meapírámani.’ searariñini. ¹⁷⁻¹⁸ Seyíné aiwá ɻwíá nijwiráriniríná ámá ‘O aiwá ɻwíá miñweajoríni.’ yaiwipíri náni díá komixí niniro símímaníyo wayí níroniro éírixini. Seyíné yumíí e nerínayí, segí séno Gorixo sijwí niseaniri ríwéná yayí niseairi ayá tíjípi bi miní niseaiapiníárini.

Amípí ayá tíjípi ajínami otípoyiniri uréwapiyijí nánirini.

¹⁹ “Xwíá tíyo amípí ayá rimixariñípi wí ípikwiyí xwiríá ikixeri wí niñiyí kiri wí riweaxwí imóniro níkwirí nipáwiro íwí mearo epaxí ejagi náni wíni wíni náni diñí nimoro nimeaayiro mitipa éírixini. ²⁰ Seyíné Gorixoyá sijwíyo dáni wé róniñí nimóniro yumíí ámáyo arirá niwirínayí ayí seyíné amípí ayá tíjípi ajínami awí eámeámíniñí yárariñoji. E ípikwiyí wí xwiríá ikixeri niñiyí kiri riweaxwí imóniro níkwiro nipáwiro íwí mearo epaxí mimónini. ²¹ Segí amípí nañí ayá rimixarigíápi xwíá tíyo wejánayí ayí xwíá tíyo náni diñí mopírárini. Ajínami wejánayí ayí e náni diñí mopírárini.

“Sijwí uyíwíniñí imónini.” uréwapiyijí nánirini.

²² “Segí sijwí ayí uyíwíniñí imónini. Sijwí tíni pírániñí naniro wé róniñí nerónayí diñí nañíni aumaúmí niniro segí xwioxíyo wíániñí seaókiarini. ²³ E nerí aí segí sijwíyo dáni íwí náni nanirónayí segí diñí

xwioxíyo síániŋí yimixárinaríjoi. Dixí xwioxíyo wíániŋí óniŋípi síá niyimixirínáyí ayí aga síá xaívíniŋí yimixárinaríjoi.

Aiwá tíni aikí tíni náni ududí winariŋí náni uréwapiyijí nánirini.

24 “Ámá wo ámá waúyá xinániŋí nimóniri omiŋí wiipaxí menini. E nerínáyí wíomi diŋí sixí nuyiri wíomi diŋí peá nímorí neri wíomi pírániŋí ayá tíni nixídri wíomi peayí níwianiri eníjoi. Seyíné nigwíyíyá omiŋí wíiaríniŋí nimóniro ‘Nigwí wí minimúropa oeni.’ niyaiwirínáyí, Gorixoyá omiŋí wíiaríjí woxíniŋí imónipaxí menini. 25 Nioni re searariŋini, ‘“Arige pírániŋí ñweaniréwini?” miripa nero aiwá tíni iniigí tíni nipíri náni ududí mepa ero iyá aikí amípí waráyo yínpíri náni ududí mepa ero éríxini.’ searariŋini. Ayí ripi náni searariŋini. Segí diŋí jíayí aiwá náni moarigíayo seayí e imóniri wará jíayí eni aikí yínarigíáyo seayí e imóniri ejagí náni searariŋini. 26 Seyíné ijí náni diŋí mópoyi. Ijí aiwá iwiá uriri aiwá mirí aŋjýo awí eámeámí yárirí mepa yarigíá aiwi segí séno Gorixo, aŋjnami ñweaŋo nimerí aiwá míni wiariŋírini. Seyíné ‘Ijowa neamúrojoi?’ riyaiwariŋí? Oweoi. 27 Seyíné woxi, ‘Sepiá ámi bi oimónimini.’ niyaiwirí ududí éoxi sepiá ámi bi imónariŋírani? Oweoi. 28 Seyíné api aí wí mepaxí imóniŋagía náni aikí náni pí náni ududí yariŋí? Ará adowayí amíyo ejínáina náni diŋí mópoyi. Anijí miní iyá óí earí aikí yíri yariŋírani? Oweoi. 29 E neri aí nioni re searariŋini, ‘Ejíná negí mixí ináyí Soromono nikíniri okiyá níñisáná adowayí api tíni xixeni mimóniŋinigini.’ searariŋini. 30 Gorixo adowayí tíni aráyo —Ará agwí ejýo anani niyoaro síá wiyimi ríá ikeáripírárini.” uriŋinigini. Wiepisariŋíyí “Gorixo ará náni ayá síwí muroarini.” oyaiwípoyiniri Jisaso e nuriri re uriŋinigini, “Oxí apíxíyíné, Gorixomi diŋí onímiápi ikwíroarigíáyíné Gorixo adowayí tíni aráyo okiyániŋí yariŋagí náni soyíné eni aŋipaxí aikí e seayírínárárini. 31 Aiwá tíni iniigí tíni pí naniréwiniri ududí mepani. Aikí eni pí yínaniréwiniri ududí mepani. 32 Émáyí, ámá Gorixo náni majíayí api nípíni náni aníŋí miní nero meaaniro yarigíárárini. E neri aí segí séno, aŋjnami ñweaŋo seyíné api nípíni náni seainaríná o rixa níjá imóniŋagí náni seyíné axípi e mepa éríxini. 33 Amípí api meáminiri náni mepa eri ‘Wé róniŋí Gorixo yariŋípi nioni oimónimini.’ niyaiwirí eri Gorixo xwioxíyo mimeámí nineairí neameŋweaníe páwiri náni amípí xío wimónariŋípi eri nerínáyí, Gorixo anani api nípíni nísiinírárini. 34 Ayináni ‘Wíáráiná aikí pí yínirane aiwá pí nirane yaníwáríani?’ niyaiwiro ududí mepani. E neríná ududí síá wiyimi epíráyí tíni nawíni axínáni nikumixiro ayá wí ududí yariŋí.

Píne meearigíá náni uréwapiyijí nánirini.

7 1 “Gorixo seyíné eni xwiyá seameariniginiri ámá wíyo xwiyá mumearipa éríxini. 2 Seyíné ámá wíyo xwiyá umeararigíápa

Gorixo eni xwiyá seameariníárini. Seyíné ríá tífí numearirínayí, Gorixo eni ríá tífí seameariníárini. ³ Seyíné ‘Íwí amipí e mepani.’ urigápími dání Gorixo apimi dání xwirixí seameníárini. Joxiyá íwí yarijípi sijwíyo írfónijí weñagi aiwi misékínarijagínijí dixí ámá imónijí wo íwí onimiápi yarijípi siykwíni jweañagi pí náni winarijírini? ⁴ Íkíá írfó dixí sijwíyo wejáná dixí ámá imónijí woyá sijwíyo siykwí jweañagi niwiniro arire ‘Orimeámini.’ urarijírini? ⁵ Joxi naají erí sipí eri yarijoxini, joxiyá eni írfó urí wejípi xámí emi nimamónimáná sijwí píráni jí niwiniri oyá sijwíyo wejípi eni anani emi umamoríni. ⁶ “Segí memiá odipí xwirijwí osaxiprírixiníri odipí yarije xwíá e mitarigíápa xwiyá naají Gorixoyá eni ámá ‘Ayí pí pínéríani?’ yaiwiarigíáyí aríá niwiri aí ríwímini mamoprírixiníri muripa érírixini. Síwí síwí nearopírixiníri amipí naají mini miwiarigíápa xwiyá Gorixoyá ámá aríá miwííyáyí xeanijí seapijrixiníri muripa érírixini.

Gorixomi rixijí urírixiníri uréwapijijí nánirini.

7“Seyíné Gorixomi yarijí niwiro segí seaimónarijípi náni rixijí uráná o anani mini seapijrixiníri. Rixijí nuriri amipí wí o tífí e dání píáni jí neríná anani meapíriárini. Rixijí nuriri wáí e nirómáná wakwí óránánijí éáná Gorixo anani aríá nisiri ají ówañníjí seafkwiiníárini. ⁸ Ayí ripí náni seararijini. Ámá nñi giyí giyí yarijí niwiri wigí wimónarijípi náni Gorixomi rixijí nurirínayí anani meaarigíárini. Yarijí niwiri Gorixo tífí e dání píáni jí nerínayí anani meaarigíárini. Yarijí niwiri Gorixoyá wáí e éí nirómáná wakwí óránánijí éáná o anani ají ówañníjí wíkwíiarijírini. Ayináni anani Gorixomi yarijí wiayírixini. ⁹ Seyíné re éí jwixapigíáyíné woxi dixí íwo aiwá náni rixijí riráná xeñwí síná reñýí nimeari umeaiarijírani? Oweoi! ¹⁰ Dixí íwo peyí náni rixijí riráná sidíri reñí nimeari umeaiarijírani? Ayí eni ananímani. ¹¹ Seyíné íwí néra warigíáyíné aiwi segí niaiwí rixijí searáná amipí awiaxíyí mini wiarijíárini. E neri aí segí séno, ajinamí jweañoyí ajipaxírini. Giyí giyí rixijí uráná amipí nanjípi anani mini winigini. ¹² Seyíné ‘Ámá e oneaiípoji.’ niyaiwirínayí, seyíné ayo eni axípi e wiiríini. Ijwí ikaxí Moseso niriri eañjípi tíni xwiyá wíá rókiamoagíáwa níriro eagíápi tíni api e riñijagi náni rarijini.

Íwí iniñýayaú náni uréwapijijí nánirini.

13-14“Íwí onigí iniñýikwíni páwianiro érírixini. Ayí ripí náni seararijini. Íwí ríwéná Gorixo xeanijí winía náni iniñýi óí xwé iniñagi náni ámá obaxí Gorixo náni dijí mímó ayimi nipáwiro wigí dijí tíni néra warijoí. Ayináni seyíné óí Gorixo ríwéná dijí anijí íníná jweapíria náni seapijná náni onigí iniñýikwíni páwipíri náni anijí miní o riñípimi nixídiro érírixini.

“Ámá íkíánijí imónijoi.” uréwapiiyijí nánirini.

15 “Mimóní wíá rókiamoarigíáwa wigí diñj íníminiyí síwí sayí sí roariñjí yapi nimónimáná aiwí seyíné tíámini nibirfná sipisipí yapíniñjí awayini yarigíápa nimónimi seaímeapírárini. Ayináni sijwí tñi eríini. 16 Seyíné íkíá nají wéína niwiniríná ‘Ana nañínarini.’ riro sipí wéína niwiniríná ‘Ana sipínarini.’ riro yarigíápa sipí imónijí mimóní wíá rókiamoarigíáwa yarigíápi niwiniríná ‘Yapí rineaíwapiyariñoi? Nepa Gorixoyáowamani.’ yaiwíírixini. Ámá yapí seyíné seaíwapiyaniro bíayí ekirkwíniñjí imónijoi. Wainí sogwí ekirkwíyo darigíárani? Oweoi! Íkíá pikí sogwí ejwíxíyo darigíárani? Oweoi! 17 Rípi ení axípírini. Íkíá nañiyí sogwí nañí wearínjírini. Sipíyí sogwí sipí wearínjírini. 18 Íkíá nañiyí sogwí sipí wepaxí mimónini. Sipíyí sogwí nañí wepaxí mimónini. 19 Íkíá nñi sogwí nañí miwéýí nidikáriro ríá ikeárárarigíárini. 20 Ayináni seyíné íkíá sogwíyo niwiniríná nijíá imónarigíápa sipí imónijí mimóní wíá rókiamoarigíáwa yarigíápi niwiniríná ‘Gorixoyáowamani.’ yaiwíírixini.

Gorixo “Joxí nání nioní majírárini.” uriniginiri uréwapiiyijí nánirini.

21 “Ámá Jisasomi “Ámináoxini, Ámináoxini” urarigíá nñi xegí xano, ajiñamí ñweaño xwioxíyo mimeámí nerí pírániñjí umeñweaníe páwipírárini.” miyaiwipani. Amá xío wimónariñípi xídarigíá giyí giyí, ayíni nipáwiro ñweapírárini. 22 Síá Gorixo ámá niyoni mí ómómixímí eníáyimi ámá obaxí re nirayipírárini, ‘Ámináoxini, Ámináoxini, nene yoí joxiyáyo dání xwiyíá wíá rókiamoagwárini.’ niniriro ‘Yoí joxiyáyo dání imíó mixí umáinowáragwárini.’ niniriro ‘Yoí joxiyáyo dání emímí obaxí wíwapiyagwárini.’ niniriro epíriá ejagi aiwi 23 ámá niyíyá sijwí anigé dání re urimírárini, ‘Seyíné nání nioní nijíá wí mimónijíni. Rikikiríó yarigíáyíné nioní píni niniwiárimí úpoyi.’ urimírárini.

Ají mirarigííwaú nání uréwapiiyijí nánirini.

24 Ámá giyí giyí nioniyá xwiyíá rípi aríá niniri xixeni e ninixfdírnáyí ayí ámá síjá ají nimiriríná diñj pírániñjí nejwiperi xwiá nímiga niwerí síjá piárá íními yapiniñínamí dání síjá piárá ají miriníápi e dání nikikíróa niyapiri mirarijónijí imónijoi. 25 Iniá earí iniigí waxí xwé weapiri ríwipí erí nerí aiwí ajiwá síjá íními yapiniñínamí dání nikikíróga yapiniñagi nání mikwierómioajinigini. 26 Ámá giyí giyí xwiyíá nioní rarijápi aríá niniro aí xixeni mepa nerínayí ayí ámá síjá ají nimiriríná majimajíá nikáriniri inikíyo seáyi e dání síjá nikikíróa niyapiri mirararíjónijí imónijoi. 27 Iniá earí iniigí waxí weapiri ríwipí erí yaríná ajiwá nikwierónowiri riwí nira piérojínigini.” Jisaso e nuríri 28-29 xwiyíá api nipiní rixa nira núsáná ejáná ámá e epíroyí egíayí o ñwí ikaxí eániñípi mewegíáwa uréwapiyariğíápa muréwapiyí néni tíjónijí uréwapiyariñagi nání ududí néra ugíawixini.

Peyiyí imónijí womi naají imixijí nánirini.

8 ¹Jisaso nuréwapiyíisáná díwí miñijo dání weaparíná oxí apixí niaiwí obaxí númi weaparíná re ejiniginí. ²Ámá peiyí imónijí wo nibiri niwímeari miñjí xwíáyo nikwírori re urijiniginí, “Ámináoxini, joxi nioní náni ‘Naají owimiximíni.’ niyaiwiríná anani naají nimixipaxoxirini.” uríagi ³Jisaso wé feapá niwiri seáyi e niwikwiáriri “Joxi naají oimónini.” nimónarini. Rixa naají imónei.” uráná re ejiniginí. Peyiyí imónijo naají imóniagi ⁴Jisaso re urijiniginí, “Joxi nioní naají simixíayí náni amíná nuri ámáyo áwañjí murípani.” nuríri ámá o Moseso ejíná lqwí ikaxí ragípi mé ámáyo xewanijo áwañjí nura emeniginíri e nuríri ámi re urijiniginí, “Amíná apaxípániijí imónigáwa tíjí e náni nuri womi siwá niwiniri naajwí ridiyowá náni negí arío Moseso ejíná sekaxí nearagíyí bi mini wírixini. Gorixo náni ridiyowá siáriri joxi naají imóníipi náni áwañjí riri oeniri mini wírixini.” urowáriñiniginí.

Porisí woyáyí womi naají imixijí nánirini.

⁵O arí yoí Kapaneamíyo rémóáná wauyí porisí áminá imónijí wo niwímeari wauní rixinjí nuríri ⁶re urijiniginí, “Ámináoxini, gí inókiniijí nimóniri omijí niiarijo ejí níni siwimí neri niweri ríniijí xwé winarini. Anani naají imixiréini?” uríagi ⁷Jisaso re urijiniginí, “Ananirini. Nioni nuri naají imiximífini.” uríagi ⁸porisí áminá imónijo re niyaiwiri “Porisí wa nioní ínimi nuríniijípa simixíyí ení Jisasomí ínimi wuríniini.” niyaiwiri re urijiniginí, “Ámináoxini, nioní ámá wé rónijí joxi tñi xixeni mimóniñagi náni joxi gí ajiyo íwiapipaxí mimóniri. E neri aí joxi re dání ‘O naají oimónini.’ ráná gí omijí niiarijo naají imóninijoi. ⁹Ayí ripi náni seararijini. Nioni ení ámá omijí ‘Ayí ayí ei.’ nirarigíawamí ínimi wuríniñini. Nioni ení porisí wa ínimi nuríniñoi. Womi ‘Joxi aji ui.’ uráná sa anani aríá níñiri warijírini. Womi ‘Bei.’ uráná sa xixeni barijírini. Gí inókiniijí niiarijí womi ‘E ei.’ uráná xixeni yarijírini.” uríagi ¹⁰Jisaso aríá e niwiri náni ududí neri ámá xiomí númi warigáyo nikinimóniri re urijiniginí, “Isireriyíné woxí ámá ro diñjí seáyi e ninikwírori yarijípa xixeni e diñjí minikwíroariñagi siñwí ranijárini. ¹¹Nioni re seararijini, ‘Ámá Gorixo xegíyí xwioxíyo mimeámí neri pírániñí umejweañjáná émá obaxí sogwí íwiaparinjímini lweagíyí tíni sogwí wearinjímini lweagíyí tíni nibiro segí aríowa Ebiríamo tíni Aisako tíni Jekopo tíni nawíni ani niñwearo aiwá nipírárini. ¹²E neri aí Isireriyíné, Gorixo ajiipaxí xwioxíyo mimeámí niseairi seamejweapaxíyíné Gorixo meñweaníe dání síá yiniñjími seamoaíáná e dání mimenijwí ayikwí misearinjá enagi náni lqwí earo manjí sítí ríkwíniro epírárini.’ seararijini.” nuríri ¹³wauyí porisí áminá imónijomí re urijiniginí, “Dixí aji ui. Joxi ‘O e epaxorini.’ niniaiwiri diñjí nikwíroariñjípi xixeni rixa oimónini.” urowáraná axíná xegí omijí wiiarijo rixa naají imónijiniginí.

Pitaomi xineagwími naļj imixijí nánirini.

¹⁴ Jisaso Pitaoyá aŋýo nipáwiríná wenijí éiyí weniŋinigini. Pitaomi xineagwí wará ríá pirí wiariŋagi íkwiaŋwíyo sá riyí weŋagi niwiniri ¹⁵ wé seáyi e ikwiáráná re ejinigini. Ríá pirí píni wiáráná niwiápínameari Jisasomi aiwá nixeri wiŋinigini. ¹⁶ Rixa sogwí wéáná ámá e dáŋyí wigí ámá imíó diŋj xixéroariŋyí obaxí o týí e niméra nibiro wáráná oyá xwiyá tñi mixí umáinowárayiri simixyí nñi eni pírániŋj imimiximí eri ejinigini. ¹⁷ Gorixoyá xwiyá wíá rókiamoagí Aisaiaoyí riniŋo ámá xegí xiáwowayá xwíá plaxíyo dání iwiaroní nání xwiyá níriri eaŋí ripí, “Xewaniŋo negí simixyí tñi uraní tígáyí tñi naļj imimiximí enírári.” riŋípi rixa xixení imóniní nání Jisaso e ejinigini.

Ámá “Orixídaneyi.” urigá nánirini.

¹⁸ Jisaso ámá oxí apixí obaxí omi ikwikwierí wiariŋagía niwiniri xegí wiepisariŋowami sekaxí re uriŋinigini, “None ipíwámi jíariwámi dání xemoani nání ewéyo pixemoánípoyí.” uraríná ¹⁹ jwí ikaxí eániŋjípí mewegíyá wo nibiri re uriŋinigini, “Nearéwapiyariŋoxini, aŋj ami gimi gimi nání úáná nioni númi rixídímemiári.” uríagi ²⁰ o re uriŋinigini, “Síwí sayí sá wenía nání síŋjá sirírikí tíŋjíri. Injí eni sá wenía nání niyiní tíŋjíri. E neri aí ámá imóniŋáoni sá wémia nání aŋj wí menini.” uriŋinigini. ²¹ Xegí wiepisariŋyí ámi wo re uriŋinigini, “Ámináoxini, gí ápo tñi niŋweaŋisáná o rixa péáná xwíá niweyárimoni númi rixídímemía nání ananirani?” uríagi aí ²² Jisaso ámá xiomí diŋj miwikwíroarigíyá nání re uriŋinigini, “Xegí piyí wíá xwíá weyárířixiníri siŋwí niwiniri nioni númi nixídei.” uriŋinigini.

Ipí imeamíkwí yariŋípi samiŋj imixijí nánirini.

²³ E nurimi ewéyo pixemoánáná xegí wiepisariŋowa eni nipiŋemoániro ipíyo oríwámi dání nání nimeámi waríná re ejinigini. ²⁴ Ríwipí xwé neri iniigí imeamíkwí neríná rixa ewépá miwiáróminiri yariŋagi aiwi Jisaso sá maiwí weŋagi ²⁵ wiepisariŋowa nuro saiwiárí niwiro re urigáwixiní, “Ámináoxini, rixa nineamíwiáropaxíri. Arirá neaii.” uríagía ²⁶ o re uriŋinigini, “Diŋj onimiápi nikwíroarigíoyíne pí nání wáyí seainarini?” nurimi niwiápínameari re riŋinigini, “Imiŋj tñi iniigí tñi samiŋj oweárini.” ráná re ejinigini. Imiŋj píni wiáriri iniigí wiŋwí mé riwoáriri neri qñiŋjá imónáriŋinigini. ²⁷ Qñiŋjá imónárfagi niwihiro re rinigáwixiní, “Pí ámáoríani? Imiŋj tñi iniigí tñi arfá niwiri samiŋj weáriyaoi.” rinigáwixiní.

Ámá imíó xixéroariŋíwaúmi mixí umániŋj nánirini.

²⁸ O tñi xegí wiepisariŋowa tñi oríwámi dání ámá yoí Gadarayí aŋýí tñiŋj e niwiékínamearo ewéyo dání ayoááná ámá imíó diŋj xixéroariŋj waú

—Awaú imíó nimóniri sayí e roñagví náni ámá óí ayimi mipwarigíárini. Awaú xwáripá ámá tayarigíá tíñi aŋwi e dání níbiri nawíni órórfí niniro²⁹ xwamiání re urigíśixini, “Niaíwí Gorixoyáoxini, joxí pí neaiminiri barijini? Gorixo ríwéná ríniñí neaiapiníá sini ejáná joxí ríniñí neaiapimínri ribarijini?” nuriro³⁰ odipí obaxí bi ná jíamí nirómáná aiwá nariñagía niwíniro³¹ rixijí re urigíawixini, “Joxí mixí nineamáinirínayí, odipíyo oxixérópoyiníri sijwí neanei.” uríagía³² o “Emani!” uríagi ámá awaúmi píni niwiárimi odipípimi xixéróáná re ejiniginí. Pímaní miwiáronjími ajní imegíni wéíayí ipíyo igwíá nuyíroro iniigí ninamiro piyí egíawixini.³³ Piyí éagía odipí awí mearoarigíawa sijwí e niwínimí wigí ají apimi náni mírf nuro odipí iniigí namíšápi tíñi ámá imíó xixeroarigííwaú eni nanjí imóniri éípi tíñi náni repiyí wíáná³⁴ ámá oxí apixí náni ají apimi dánjyí Jisasomi wímeaniro náni nuro omí niwiniro rixijí “Joxí neneýá xwíá re píni nineawiárimi wí e náni ui.” urigíawixini.

Ámá ejí níni siwímí ejomí nañí imixijí nánirini.

9 ¹Jisaso ewépámi nipixemoániri niñweari nimeámi oriwámi dání nixemoaurí xegí ají ɻweaarinjípími nirémori ɻweaŋjáná² re ejiniginí. Ámá wa ámá ejí níni siwímí ejí wo íkwiaŋjwíyo nítimáná nimeámi báná Jisaso awa “O ananí nañí neaimixiyipaxfríni.” niyaiwiro xíomi diñí wikwíroariñagía niwiníri ejí siwímí ejomí re urijiniginí, “Ámá roxini, joxí ayá síwí miríropani. Íwí joxí yarijípi rixa yokwarimí siíráni.” uráná re ejiniginí.³ Ijwí ikaxí eániñípi mewegíawa wigí xwioxíyo dání diñí re nipikíga ugíawixini, “Ámá ro ‘Gorixo yarijípi epaxoniríni.’ niyaiwiro níriríná Gorixomi riperirí umeariní.” Ínimi dání diñí e yaiwiariñagía náni⁴ Jisaso diñí adadí niwiri níjá nimóniri re urijiniginí, “Pí náni segí diñíyo dání ‘O Gorixomi riperirí numerí yarini.’ niaiwiarinjoí?⁵⁻⁶ Nioní ejí siwímí ejomí ‘Dixí Íwí yarijípi rixa yokwarimí siíráni.’ uráná soyíné ‘O néní tíñoríani?’ niaiwipíríreoi? Omi ‘Nañí nimóniri niwiápíñimeámi ají ui.’ uráná soyíné ‘O néní tíñoríani?’ niaiwipíríreoi? Íwí yarijípi yokwarimí niwiirfná ínimi imónijagí náni e yaiwipaxí mimónini. E nerí aiwí ámá imónijáoni náni ‘O xwíá týo niñweariná eni Íwí yarijípi yokwarimí wiini náni néní tíñoríani?’ niaiwipírí náni sijwí nanípoyí.” nuriri ámá ejí níni siwímí ejomí re urijiniginí, “Joxí niwiápíñimeari dixí íkwiaŋjwí nixopemixíri nimeámi ui.” uráná⁷ o niwiápíñimeámi xegí ají e náni uñiniginí.⁸ Xegí ají e náni úagi oxí apixí e epíroyí egíayí sijwí e niwiniro náni diñí niyeawáriro “Gorixo ámá ro néní tíñónijí wimixijíríani?” niyaiwiro xíomi yayí seáyimi dání umegíawixini.

Matiyuomi “Níxídei.” urijí nánirini.

⁹ Jisaso e píni niwiárimi nuríná ámá wo xegí yoí Matiyuoyí ríniyo takisí náni nigwí uráparigíá opisí ajíyo riwo ɻweaŋjagí niwiníri re

urijinigini, “Nioni nixidiméirixini.” urági o niwiápínameari númi uxidijinigini. ¹⁰ Jisaso xegí wiepisarijowa tíni anjí Matiyuoyá náni nuro aiwá naríná ámá takisí náni nigwí uráparigíáyí tíni íwí aríkí yarigíá wíniyí tíni omi niwímearo nawíni aiwá narijagía ¹¹ Parisiowa sijwí e niwiniro xegí wiepisarijowami re urigáwixini, “Segí searéwapiyarijí ro pí náni ámá takisí náni nigwí nearáparigíá tiyí tíni íwí aríkí yarigíá tiyí tíni nawíni niwearo aiwá narijoi?” urágía ¹² Jisaso aríá e niwiri xewanijo náni “Ámá íwí yarigíáyo arirá wiminiri náni weapijoríani?” oyaiwípoiniri ewayí ikaxí re urijinigini, “Ámá simixí miyarigíáyí xwirí tíjí e náni warigíárini? Oweoi, simixí yarigíáyíni xwirí tíjí e náni warigíárini. ¹³ E nerí aí soyíné nuro xwiyíá ejná wíá rókiamoagí Xoseao niriri eají ripi, “Rídiywáni Gorixoní náni nífrixini.” minímónarinini. “Ámá wíyo náni ayá nurimixiro arirá wífrixini.” nimónariní. niriri ríwamijí eají apimi íá niroro njíá imónipoyi. Ayí ripi nánirini. Ámá ‘Wé rónijí yarijwaénexini.’ yaiwinarigíáyo ‘Nioni tímámini bípoyi.’ uriminiri náni weapijámani. ‘Íwí yarijwaénexini.’ yaiwinarigíáyo náni weapijárini.” urijinigini.

“Dixí wiepisarijíyí aiwá ñwíá miñwirárinayaríoi.” urigíá nánirini.

¹⁴ Jono wayí numeia warinjoyá wiepisarijowa Jisaso tíjí e náni nibiro re urigáwixini, “None tíni Parisiowa tíni Gorixo none náni yayí owininiri aiwá ñwíá miñwirárinayaríagwi aiwá dixí wiepisarijowa pí náni aiwá ñwíá miñwiráriní yarijoi?” urágía ¹⁵ Jisaso xewanijo náni “Omi wa nipikímáná ejnána wiepisarijíyí dijí sipí niwiríná aiwá ñwíá miñwirárinipírári. oyaiwípoiniri ewayí xwiyíá re urijinigini, “Ámá apíxí sijí meáo xegí ámá imónigíáyí tíni ñweajnána o náni dijí sipí wipaxí menini. E nero aí ámá wa omi anímimixáná íná aiwá ñwíá miñwirárinipírári.” urijinigini. ¹⁶ “Xwiyíá Parisiowa nearéwapiyarijíapi tíni Jisaso sijí nearéwapiyarijípi tíni kumixipaxí mimónini.” oyaiwípoiniri ámi ewayí ikaxí nuriri re urijinigini, “Ámá wigí soríá axenijagi niwiniróná rapirapí sini mikkaríni bi nimearo urí óí iniijúmi nipíroro gwí kiwearigíámani. E nerínayí, igíá eánáná rapirapí sijí píróíápi nikikarínríná urú xwé naxega uniárini. ¹⁷ Ripi eni ámá iniigí wainí sijí memé wará sixí uríwámi iwajíá yarigíámani. E nerínayí, memé wará sixíwá núpiyiniríná iniigí wainí puri sixíwá xwiríá ikixéniri e enigini. Wainí sijyí memé wará sixí sijwámi yíánayí, wará tíni iniigí tíni nipaúni nají eniøjí.” urijinigini.

**Apixí ragí anijí pwarijí wími nají imixiri miáí
pejí wími nají imixiri ejí nánirini.**

¹⁸ Jisaso xwiyíá api sini e uraríná re ejnigini. Judayíá rotú anjí mewerjí wo nibiri Jisaso sikkí tíjí e miñjí xwíáyo nikwírorí

re uriñinigini, “Gí miaí rixa pearini. E nerí aí joxi níbiri wé seáyi e wikwiáráná nañí oeni.” uríagi ¹⁹ o niwiápíñimeari númi nuri wiepisarijowa ení nawíni waríná ²⁰⁻²¹ re ejinigini. Apixí wí —í xegí ragí aníjí pwaríná xwiogwí wé wúkaú sikwí waú mûronjírini. Í “Niñí oyá iyáyoní amáí niróniríná nañí imóniminyíríani?” niyaiwia níbiri ríwíyo nirónapimáná Jisasoyá iyáyo sírwí jíe amáí rónijinigini. ²² Amáí róníagi Jisaso nikinimóniri ími sijwí niwiniri re uriñinigini, “Gí ineyí, ayá síwí mìriopani. Jíxi diñj ninikwírorinípimi dáni erfkiemeánfini.” uráná í rixa nañí imónijinigini. ²³ Jisaso e dáni nuri rotú aní mewejoyá aní e níremorí oxí apixí epíroyí niyárimáná lwapé riro webí riro nero yaiwíniyá yarijagáa niwiniri ²⁴ re uriñinigini, “Rixa peyeápoyí. Miáí piyí menini. Sa sá weni.” uríagi ayí ripiá nuriro yarijagáa aí ²⁵ níni miáí tíjí e píni niwiárimi rixa nipeyeámáná ejáná o nipáwiri miáími wéyo íá nimaxiriri míyeoááná re ejinigini. Miáí wiápíñimeañinigini. ²⁶ Í wiápíñimeágí xwiyíá o éipi náni xwiyíá aní niyoní rináriñimeñinigini.

Siwjí supárigíí waúmi nañí wimixiní nánirini.

²⁷ Jisaso e dáni waríná ámá sijwí supárigííwaú númi nuxídiri ríaiwá re urígiñisixini, “Negí mixí ináyí Depitomi xiáwoxini, yawawi anani wá yeawianiréini?” nuriri ²⁸ o rixa aníyo nipáwiri lweanjagi awaú ení nipáwiri wímeááná Jisaso yarijí re wiñinigini, “Awagwí diñj ninikwírori ‘O anani sijwí supárigwíyí nañí yeaimixipaxorini.’ riniaiwarijíi?” uríagi awaú “Oyi, Ámináoxini, joxi e epaxoxirini.” uríagi ²⁹ o egí sijwíyo wé íá nuxiriri re uriñinigini, “Awagwí diñj nikwíroarigíípa xixení oimónini.” uráná re ejinigini. ³⁰ Awaú sijwí noxoari anigíñisixini. Siwjí noxoari aníagíí Jisaso aráj jiyikí norí re uriñinigini, “Awagwí nioni eaíápi ámá wíyo áwaní murimepa éisixini.” uríagi aí ³¹ awaú o tíjí e dáni nuríná xío wíípi náni ami ami repiyí niwia emegíñisixini.

Mañí píronáriñí womí nañí wimixiní nánirini.

³² Jisaso e dáni waríná ámá wí wigí ámá imíó diñj xixérojagi náni mañí píronáriñí wo Jisaso pwarije náni nímeámi níbiro wáráná ³³ o imíóyo mixí umáinowáráná mañí píronárago rixa xwiyíá rarijagi oxí apixí e epíroyí egíyí sijwí e éagi niwiniro ududí nero re nira ugíawixini, “Aga ejíná ejíná aiwi Isirerene ámá wo e yarijagi wíagwámani.” nira úagía aiwi ³⁴ Parisiowa re rigíawixini, “Obo, imíóyo umeñweañoyá diñj tíni mixí umáinowárarinírini.” rigíawixini.

Jisaso ámá náni wá wianijí nánirini.

³⁵ Jisaso Judayíyá aní xwéyo tíni onimiáyo tíni nemeríná wigí rotú aníyo nipáwiri uréwapiyemeri xwiyíá yayí winipaxípi —Api Gorixo ámá xío xegí xwioxíyo mìmeámi nerí pírániñí umeñweaníápi náni

riniŋípirini. Api náni wáí urimeri ámá simixí xixegíni yarigíáyo tíni uraní xixegíni imónigíáyo tíni naŋí imimiximí wiemerí neríná³⁶ ámá oxí apíxí epíroyí egíáyí sipisipí xiáwo mayí neríná úrapí nero diŋí simigwíá niyiniróníŋí wiároáriñarigíápa yariŋagía niwianiri wá niwianiri³⁷ ámá xwiyíá Gorixoyá wáí urimepírúa náni obaxí mimóniŋagi náni xegí wiepisariŋíyo re urinjinigini, “Aiwa omiŋíyo píripírúa ináriŋagi aiwi ámá nimipírúa náni obaxí menini.³⁸ Ayináni Gorixomí rixiŋí re urípoyí, ‘Ámá aiwá api rimiipírúa náni dixí omiŋí tíŋí e náni urowárírixini.’ urípoyí.” urinjinigini.

**Wáí wurimeiarigíáwami ejí sixí weámixowáriri
sekaxí uriri ejí nánirini.**

10

¹Jisaso xegí wiepisariŋí wé wúkaú sikhí waú awami “Awí eánípoyí.” nurimáná awa ámá imíó diŋí xixéroariŋíyo mixí umáinowáriro ámá simixí xixegíni yarigíáyo tíni uraní xixegíni imónigíáyo tíni naŋí imixiro epaxí imónířixiniri ejí weámixowáríjinigini.² Xegí wáí wurimeiarigíáwa, wé wúkaú sikhí waú imónigíáwa wigí yoí rowarini. Xámiŋo Saimonorini. Ámi yoí bi Pitaoyi wírinijorini. Xegí xogwáo Adíruorini. Sebediomí xewaxowaú Jemiso tíni xogwáo Jono tñirini.³ Piripo tíni Batoromuo tñirini. Tomaso tíni Matiyuo tíni —O takisí náni nigwí urápagorini. O tñirini. Arípiasomí xewaxo Jemiso tíni Tadiaso tñirini.⁴ Saimono —O ámá “Émáyo mixí oxídowáraneyi.” rariŋíáyí tíni nawíni nikumixiniri emeagorini. O tíni Isíkarioti dáŋí Judaso —O Jisaso náni miyí urijorini. O tñirini.⁵ Jisaso wé wúkaú sikhí waú awami nurowáríriná sekaxí nuriri re urinjinigini, “Soyíné nuróná émáyíyá aŋí tñíŋimíni mupani. Samariayí —Ámá ayí Judyayí tíni xepixepá rónarigíáyíriní. Ayíyá aŋíyo náni ení mupani.⁶ Soyíné negí Isireriyí —Ayí sipisipí xiáwo pírániŋí mimearíná ami ami uniamoariŋíniŋí imónigíáyíriní. Ayí tñíŋí e nánini úpoyí.⁷ Soyíné nuróná wáí re urimeríini, ‘Gorixo xío xegí xwioxíyo míméamí níneairi neameŋweani aŋwi ayo ejagi náni segí íwí yarigíápi ríwimíni nínamororo nisaniro ɣweářixini.’ urimero⁸ ámá simixíyo naŋí imimiximí ero ámá péíáyo diŋí sixí numímoró saiwiárí wiro ámá peyiýí tígíáyo wigí wará naŋí wimixiro imíó diŋí xixéroariŋíyo mixí umáinowáriro eméřixini. Soyíné nioni ejí eániŋí anipá ejí seaeámixowáríayí náni soyíné ámá simixíyo naŋí imimiximí niwiríná nigwí náni muripa nero sa anipá naŋí imimiximí wířixini.⁹ Soyíné niwaniro neríná nigwí sixí ímoarigíáyo nigwí xwérani, onímiárani, nimearo sixí nímoró nimeámi mupa ero 10 fá árupiaŋí aí tíni nimanimí mupa ero iyíá wúkaú raiwakiyí mepa ero sikhí sú niyíniro aiwi ámi waú mimeapa ero xoyíwá nimaxirími mupa ero éřixini. Ayí ripi nánirini. Ámá arírá wiariŋíomí anani aiwá miní wiariŋagía náni soyíné ení aiwá anani seaiapipírá ejagi náni

amipí nimeámi mupa éírixini. ¹¹ Ají xwé bimirani, onimiá bimirani, níremoríná ámá ají apimi ḥweagíayí ámá go go íwí amipí miyarijomí niwiniríná oyá ajíyo nipáwiro ají apimi píni niwiárimi upírííná nání o tímíni wéírixini. ¹² Ámá ‘O tíni oweaneyi.’ yaiwíoyá ajíyo nipáwiríná ayo yayí niwiyo ‘“Gorixo pírániŋjí oseameni.” neaimónarini.’ uríírixini. ¹³ Ayí eni yayí niseairo segí píne aríá seaipíri nání wimónánayí, soyiné yayí niwiríná uríápi anani ‘Xe oimónini.’ yaiwírixini. Ayí e misaipa seaíánayí, soyiné yayí niwiríná uríápi ‘Anipá oimónini.’ yaiwírixini. ¹⁴ Ámá giyí giyí wigí ajíyo nání niseaipemeámi mupa ero soyinéyá xwiyáa aríá misaaimónipa ero éánayí ají iwámiraní, ají apimiraní, píni niwiárimi nuríná ámá e ḥweagíayí ‘Gorixo xeanijí neaikárinía nání tiyí réoi?’ oyaiwípoyiniri segí síkwíyo sikí xénijípi píri wiaíkímí niyárimi úírixini. ¹⁵ Nioni nepa seararijini, ‘Síá Gorixo ámá niyoní mí ómómiximí eníáyimi ámá ejnáají yoí Sodomijo ḥweagíayí tíni Gomora ḥweagíayí tíni aga ríkikiríó néra wagíayo Gorixo xeanijí riá tíni wikárinía ejagi aiwi ámá soyiné aríá misaííyao xeanijí ayo wikáriníápa axípi xixení e wikáriníámaní.’ seararijini.

“Xeanijí seaímeaníárini.” urijí nánirini.

¹⁶ “Nioni soyiné sipisipí mixí xixe mepa yarijíniŋjí imónigíoyiné ámá síwí sayíniŋjí imónigíayí tíjí e nání searowárarijini. Ayináni soyiné nuróná ámá ayí nání sijwí tíni úírixini. Sidíri yarijípa dijí émi saímí moro iní xawiówí uyíni bi mé awayini yarijípa ero néra úírixini. ¹⁷ Soyiné nioni nixídarijagía nání ámá wí fá niseaxero negí Judayí áminá xwirixí mearigíawa tíjí e xwirixí seamepíri nání seawáriro negí rotú ajíyo dání síkwíá ragí puni nání seaearo ¹⁸ soyiné píne nioniyá émáyí aríá egíe dání áwaŋjí urípíri nání gapimanowa tíni mixí ináyowa tíni tíjí e niseameámi nuro seawáriro epíříárini. ¹⁹ E seawáripíria aiwi rixa xwiyáa urípíri ínánini Gorixoyá dijí tíni urípíri ejagi nání ayá síwí nisearori ‘Arire uraniréwini? Pí pí uraniréwini?’ miyaiwipa éírixini. ²⁰ Ayí ripí nání seararijini. Awa rixa xwirixí seamearíná segí dijíyo dání urípírámani. Segí séno Gorixoyá kwíyípími dání urípíráia ejagi nání ayá síwí misearopa éírixini. ²¹ Xiráxogwáowaú wío Jisasomi xídarijagí nání wío ámá wí omi opikípoyiniri miyí uríri xano xewaxo nání miyí uríri niaíwíyí xaniyaú nání miyí uríro epíříárini. ²² Soyiné nioni dijí niníkwíoro nixídarijagía nání ámá níni símí tíni seaiapíría aiwi giyí giyí síá yoparípi nioni weapimíayí nání ejí neániro ḥweáíyíné Gorixo anani yeáyí niseayimixemeaníárini. ²³ Ají bimi niseapíkianiro nání númi seaméánayí, ámi ají bimi náni éí úírixini. Nioni nepa seararijini, ‘Isíreriyá ajíyo píne nioniyá wíyo sini murinijáná ámá imónijáoni weapimíárini.’ seararijini.” urijinigini.

²⁴ Jisaso xegí wiepisarijowa “Omi sítí wilkáripíráia ejagi nání none ení sítí neaikáripaxírini.” oyaiwípoyiniri ewayí ikaxí re urijinigini,

“Wiepisarijowa wigí uréwapiyarijomí seáyi e imónarigfámani. Xináiwániñí nimóniro omijí wiiarigfáwa eni wigí omijí wiiarigfóomi seáyi e wimónarigfámani. 25 Wiepisarijowa wigí uréwapiyarijo tíni xixeni nimónirínayí, ayí apánirini. Xináiwániñí nimóniro omijí wiiarigfáwa eni wigí omijí wiiarigfó tíni xixeni nimónirínayí, ayí apánirini. Sénoni ikayíwí imífóyo xiráónijí imónijoyi níñirirónayí, gí niaíwoyíné eni aijipaxí searipífríarini.

“Wáyí wipaxo rorini.” uriñí nánirini.

26 “Ámá fwí íními dání éíyírani, ikayíwí yumíí ríáyírani, ríwéná nipiní siñjáni imóniníá ejagi náni ayo wáyí miwipa éírixini. 27 Xwíyíá amipí nioní íními dání áríwyííná searíapi soyíné ikwáwyííná áwanjí urírixini. Amipí nioní yumíí ikaxí searíapi ají rikwíyo nixeñweámáná áwanjí urírixini. 28 Ámá niseapikiróná waráni seapikipaxírini. Dínj ení seaxekwapaxí meñagi náni wáyí miwipa éírixini. E neri aí Goríxo wará aí tíni diñj aí tíni ríá anijí wearíjíyo seakeaáripaxí imónijo náni wáyí wírixini. 29-31 Ámá makeríáyo náni nuríná ijí siríkwá waú bí neríná nígwi ríá niñjí bí tíni bí yarigfáarini. E neri aí segí séno miwimónipa nerínayí, wo ananí niperi xwíáyo piéroarinjímani. Soyíné ijí onimiápami mûróniñagi náni Goríxo amipí wí miwímeapa oeniri siñwí niseanirínayí, wí niseaímeariñá ejagi ámá náni wáyí mepani. Segí miñfyo díá fá ropaxí mimóniñagi aí Goríxo nijíá ejagi náni re yaiwírixini, ‘O nene náni aga nijíá imóniñagi náni ananí pírániñí neamenigini.’ yaiwírixini. 32 Ámá giyí giyí ámáyá siñwíyo dání ‘Jisasomi xídaríñáónirini.’ uránayí nioní eni gí ápo aijínamí ñweañoyá siñwíyo dání ‘O nioni nixídaríñorini.’ urimíárini. 33 E neri aí giyí giyí nioní náni ámáyá siñwíyo dání ‘O náni nioní majíárini.’ uránayí nioní eni o náni gí ápo aijínamí ñweañoyá siñwíyo dání ‘O nioní majíárini.’ urimíárini.” uriñjinigini.

“Kirá mixí náníniñí imónijípá nimeámi biñárini.” uriñí nánirini.

34 O ámi re urijinigini, “Nioni náni ‘Ámá niyoní piyíá wírimíániri biñorini.’ miniaiwipani. Gorixoyá xwíyíá kirá mixí náníniñí imónijípá nimeámi biñárini. 35 Aríá niarigfáyí tíni aríá miniarigfáyí tíni Gorixoyá Bikwíyo niriniri eániñípa xepixepá orónipoyiniri nimeámi biñárini. Xewaxo xanomi símí tíni wíri xemiáí xináími símí tíni wíri xewaxo xiepí xiñáími símí tíni wíri oinípoyiniri biñárini. 36 Ámá xwíyíá nioniyá nixídarigfáyí wigí ámá imónigfáyí mixí wimónipífríarini. 37 Ámá giyí giyí xanomírani, xináímírani, diñj sixí uyariñípími nioní niyinini náni mimúrónipa nerínayí, ámá nioniyá imónipaxí mimónini. Giyí giyí xewaxomírani, xemiáímírani, diñj sixí uyariñípími nioní niniyinini náni mimúrónipa nerínayí, nioniyá imónipaxí mimónini. 38 Giyí giyí ‘Jisasomi ouxídimini.’ niyaiwíri aí xeanijí níñiro nípíkípírixiniri minixídí éí

éíáyí ayí nioniyá imónipaxí mimónini. ³⁹ Ámá goxi goxi ‘Nioni Jisasomi diñjí niwíkwírori nuxídirínayí, nipíkipírixini.’ niyaiwiri xewaníjoxi éí nimenirínayí, diñjí niyimínjípi anijí ñwearía náni mearíámaní. E neri aí giyí giyí éí mimenipa neri ‘Nioni Jisasomi xídarijagi náni ámá wí ninipikirónayí, ayí ananirini.’ niyaiwirínayí, diñjí niyimínjípi anijí ñwearía náni mearíárini.” urijinigini.

“Nipemeámi seaúíá giyí giyo Gorixo nañí wiiníárini.” urijí nánirini.

⁴⁰ O ámi re urijinigini, “Giyí giyí soyíné wáí urimearíná aríá niseairo nañí niseairónayí nioní searowárarijagi náni nionínjí niro Gorixo nirowárénapijomínjí eni wiro yarijoi. ⁴¹ Ámá giyí ámá wo Gorixoyá wíá rókiamoarijo ejagi náni ‘Ámá ro Gorixoyá wíá rókiamoarijoríani?’ niyaiwiri nipemeámi xegí anjyo náni úoyí ríwéná Gorixo xegí wíá rókiamoarigíayo yayí niwiri ayá rimixarijípi mini winíápa axípi e winíárini. Giyí ámá wo wé rónijo ejagi náni ‘Ámá ro wé rónijoríani?’ niyaiwiri nipemeámi úoyí ríwéná Gorixo ámá wé rónigíayo yayí niwiri ayá rimixarijípi mini winíápa axípi e winíárini. ⁴² Ámá giyí giyí soyíné nioniyá seapijapírónayíne ejagi náni iniigí imínjí riñjí kapixí wá seapijapírónayí Gorixo ‘Omi wíimigini.’ yaiwíipi anipá imóniníámaní. Oweo! Nioni nepa seararijini, ‘Gorixo mini winíárini.’ seararijini.” urijinigini.

Jono Jisasomi yariní wipisi náni urowáriñí nánirini.

11 ¹ Jisaso xegí wiepisarijí wé wúkaú sikuí waú awami sekaxí e nuríisáná uréwapiyemerí wáí urimerí eminrí náni e dání píni niwiárimí Judayí ají ami ami ikwífrónijíyo náni ujínigini.

² Jono wayí numeaia warijo gwí niñweámáná aríá re wiñinigini, “Jisaso e yarini. E yarini.” rarijagía aríá niwiri xío xegí wiepisarijíyí waúmi Jisaso tñjí e náni urowáráná ³ awáu nuri yariní re wigíisixiní, “Jono ‘Ámá wo ríwíyo biníárini.’ rarijoxiraní? Wenijí nerí ñweaani náni wo sini ría barini?” uríagví ⁴ Jisaso re urijinigini, “Awagví nuri amipí nioní yaríná siñwí naníjípi tñi aríá níñípi tñi náni repiyí niwiri áwañí urémeápiyi. ⁵ Nioni yaríná ámá siñwí supárigíayí siñwí oxoaro sikuí ikí egíáyí nañí nimóniro ají ero peiyí tígíayí wará nañí iniro aríá píronigíayí aríá ero péíayí wiápínamearo ámá uyípeayí xwiýíayí yayí winipaxí none wáí nemerane urarijwápi aríá wiro yarijagía náni Jonomí áwañí e urémeápiyi. ⁶ Rípi eni ‘Nioni náni ámá go go símí tñi wikí diñjí “O pí ría yarini?” miniaiwipa nerínayí, yayí owinini.’ urémeápiyi.” nurowáriri ⁷ awáu rixa gwí ají Jono ñweaníwá tñjí e náni waríná ámá oxí apixí e epíroyí egíáyo Jono náni re urijinigini, “Seyíne ámá diñjí meaje náni nuríná pí ámáyo winaniro wagírári? Ámá samínjí imínjí onimiápi neri aí ríwí iwí apaxí mé wiñwí yarinípa yariní womí siñwí winaniro

wagíárani? Oweoi! ⁸E neri aí pí ámáyo winaniro wagíárini? Ámá rapírapí yarapayí ejí wú yínijí womi sijwí winaniro ámá dijí meaje wagíárani? Oweoi! Ámá rapírapí yarapayí nañíni niyíniro mixí ináyiyáya anjyo ñweaarigíárini. ⁹E neri aí seyíné pí náni ámá dijí meaje náni wagíárini? Gorixoyá wíá rókiamoarijí womi sijwí winaniro wagíárani? Oyi, e neri aí ‘O Gorixoyá wíá rókiamoagíyí tíni xixeni imónijomani. Seáyi e múroñorini.’ seararijini. ¹⁰Xwiyá Gorixo xewaxomi uriñípi wíá rókiamoagí Marakaio níwuriyiri ríwamiñí eají ripi, ‘Aríá ei. Gorixoni gí xwiyá yañí wiowárimíáo joxi gí íwoxi xámi rimeani náni urowárimíárini. O joxi náni ámáyo nuriríná óníñí simoiníárini.’ niriri ríwamiñí eají apí Jono náni rinini. ¹¹Nepa seararijini, ‘Jono ámá aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroníoyi rarigío náni óníñí imojo ejagi náni ámá níni aiwi wo Jonomi seáyi e imónini xirigíámani. E neri aiwi giyí giyí nioni nixídiro Gorixoyá xwioxíyo páwiro yarigíáyí xwiyá nioni náni wáí nurimeipíripi Jono wáí urimerípimi seáyi e imónijagí náni ámá ayí onípi aiwi Jonomi eni seáyi e wimónijoi.’ seararijini. ¹²Jono wayí nineameaia warijo xwiyá ‘Gorixo xwioxíyo mimeámí nineairi neamejweanía náni ámá wo urowárénapinijoi.’ iwamíó searijíná dání ámá uyíni yarigíáyí ‘Gorixoyá xwioxíyo arige páwianiréwini?’ niyaiwiro píri fkwieámí néra páwianiro yarijoi. ¹³Iwí ikaxí Moseso niriri eajípi tíni wíá rókiamoagíawa niriro eagíápi tíni Gorixo xwioxíyo mimeámí neri seamejweanía nániyí wíá nírokiamoa nibiro Jono yoparí o axípi rijírini. ¹⁴Ejíná wíá rókiamoagíyí wo re rijípi, ‘Gorixo xwioxíyo mimeámí neri neamejweaníápi rixa nimóniminiri aijwi e ejánayí ámá wo wíá rókiamoagí Iraijsónijí imónijí wo biníárini.’ rijípi tíni xixeni Jono rixa bijírini. Seyíné omi nimíminirínayí, o Iraijsao imónijípa imóniminiri ejírini. ¹⁵Aríá tígíáyíné pírániñí nioniyá xwiyáápi aríá eríini.

¹⁶“E neri aí pí ewayí xwiyá niseariri re searimíni, ‘Ámá agwi ríná ñweagíáyíné ayínijí imónijoi.’ searimíni? Seyíné niaiwí ripiáñí imónijoi. Niaiwí bíbia makeríá tígí e éí niñwearo bíbia tíni niíá yaniro neríná ríaiwá re urarijoi, ¹⁷‘Nene seyíné siminiñí epíri náni sonjí eaaríná seyíné siminiñí méoi. Nene seyíné ñwapé ripíri náni ñwapé ráná ñwapé sañí minearápáoi.’ E uraríná niaiwí anijí winariñípia yapi imónijoi. ¹⁸Ayí ripi náni seararijini. Jono nibiríná aiwá ámá wimónariñípi tíni iniigí wainí tíni miní ñwíá ñweanjáná ámá wí dijí mamó o náni ‘Imió dijí xixéronjagí náni yarini.’ rarijoi. ¹⁹Ámá imónijáoni nibiríná aiwá iniigí amipí anani naríná ámá wí ‘Ámá royí aiwá tíni iniigí wainí tíni ríwí ejí neri ayá wí nariñorini. Ámá takisí náni nigwí nearáparigíawa tíni íwí néra warigá wíniyí tíni nikumixiniri emearigíorini.’ rarigíárini. Agwi e niriro aí idáná nioní yariñápi tíni Jono yariñípi tíni aiwánijí ná wéánayí re ripírárini, ‘Ámá imónijo tíni Jono tíni Gorixoyá dijí tíni nañí yagíírini.’ ripírárini.” urijinigini.

Aŋí bi bimí ŋweáyí xíomí diŋí miwíkwíroariŋagía uréwapiyijí nánirini.

20 Jisaso e nuríisáná ámá e epíroyí egíáyo nuríríná aŋí o emímí obaxí wíwapiyijípi yoí niriri ámá ayo ŋweagíáyí wigí fwí yarigíápi ríwímini nínamoro nisaniro miŋweá eágía mixí nuriri 21 re urijinigini, “Korasiniyo ŋweáyíné aveyi! Síá wiyi seyíné majíá seaóriníárini. Gorixo xeaniŋí ríá tñíŋí seaikáríná ejagi náni diŋí sítí oseainini. Betisaída ŋweáyíné aveyi! Síá wiyi seyíné ení majíá seaóriníárini. Ayí ripi nánirini. Emímí segí aŋíyo seaíwapiyijápi émáyí aŋí yoí Taiayi riniŋjíyo tñíŋí Saidoniŋí riniŋjíyo tñíŋí niwíwapiyíri siŋwíriyí, ámá aŋí apiaúmi ŋweáyí ejíná wigí fwí yarigíápi náni piaxí niweániro ayá fá nixiriniro náni iyá írikwí pániro ríá uráwíyo iwieániro yaniri egíárini. 22 Nepa searariŋini. Síá Gorixo ámá níyoní mí ómómiximí eníyími ámá Taia ŋweáyo tñíŋí Saidoni ŋweáyo tñíŋí winíápa axípi seainíámani. Seyínéyá seáyi e imónini. 23 Kapaneami ŋweáyíné ení ‘Gorixo aŋínamí náni nineaménapiníárini.’ riyaiwiariŋoi? Oweoi! Ríá aŋíŋí wearíŋjíyo náni wepírári. Emímí níoni segí aŋí e seaíwapiyijápi ejíná Sodomí ŋweáyí, ríkikiríó yariŋagía Gorixo ríá mamówáriŋjí siŋwí nínaniro siŋwíriyí, ayí nisaniro agwi ŋweajwá re náni niŋweaxa baniro egíárini. 24 Nepa searariŋini. Síá Gorixo ámá níyoní mí ómómiximí eníyími Sodomí ŋweaagíáyo winíápa xixeni axípi seainíámani. Seyínéyá seáyi e imónini.” urijinigini.

“Nioni tíáminí nibírínayí, diŋí emimówáří inipíráoí.” urijí nánirini.

25 Jisaso e nurimáná Gorixomi xwíyíá rírimí niwíríná re urijinigini, “Gí ápoxini, Áminá aŋína imixiri xwíá imixiri neri tñoxini, xwíyíá níoni urariŋjá ripi náni ámá ‘Nioni níjíonirini. Go niréwapiyinijoi?’ yaiwinarigíáyo yimárori ámá niaíwí onímíápia yapi ‘Aŋí oniréwapiyípoyi.’ yaiwinarigíáyo wíá urókiamori éagi náni yayí seáyimi dání orimemini. 26 Ápoxini, joxi e simónariŋagi náni dixí diŋí tñí e imónini.” nuriri 27ámáyo re urijinigini, “Gí ápo xwíyíá amípí oyá nípini bí yumíí miní nípini fániŋí niepíxníriasijírini. Ámá níni aiwí wo xegí diŋí tñíŋí xewaxoní náni níjíá mimónini. Gí áponi níjíá imónini. Ámá wo xegí diŋí tñíŋí gí ápo náni ení níjíá mimónini. Xewaxonini níjíá imóninijini. E neri aí ámá xewaxoní ‘Gí ápo náni xe níjíá oimónípoyi.’ niyaiwiri o náni wíá wókímixariŋjáyí ayí ení gí ápo náni níjíárini. 28 Ayináni sekaxí ‘Rípi époyi. Ripi époyi.’ niriga uŋípi pírániŋjí ouxídiminiri neríná saŋí xwé nímeáriŋjí nímeámi nuro aŋíŋí seainariŋjíyíné, nioniyá diŋí tñíŋí sá ŋweapíří náni níoni tíáminí bípoyi. 29 Nioni ámá nípenioni nimóniri seáyi e mimónariŋjáoni ejagi náni saŋí nioniyá íkániŋjí xwaŋwí níkwónimi nurínayí níoni searéwapiyíáná segí diŋí emimówáří inipíráoí. 30 Ayí ripi náni searariŋini. Xwíyíá nioniyá saŋíŋjí nímeámi upířípi ayí saŋí seainimeneŋjoi. Nayí seainí ejagi náni ananirini.” urijinigini.

“‘Sabaríáyo ḥwíárini.’ riniŋjyo pí nání xórórí yariŋoi?” urigíá nánirini.

12 ¹Íná Sabaríá wiyimi Jisaso tíni wiepisarijowa tíni óí wití omijí áwinimi iniŋjyo nuróná wiepisarijowa agwí wíagí wití siyí siŋí yiyíriní yariŋagía ²Parisiowa siŋwí e niwiniro omí re urigíawixini, “Dixí wiepisarijowa ‘Sabaríáyo ḥwíárini.’ riniŋjyo aiwá pí nání miariŋoi?” uríagía aí ³Jisaso re uriŋinigini, “Ejíná negí mixí inayí Depito tíni xegí nikumixiniri emearigíáwa tíni agwí wíáná egíápi Gorixoyá Bikwíyo ríwamijí níriniri eániŋjípi sini íá miroariŋí reŋoi? Oweoi, soyíné íá niroro aiwí diŋjí nipikwini mimoariŋoi. ⁴Depito seniá aŋjí Gorixo nání aiwá peaxí tarigíwámi nipáwiri bisíkeríá Gorixo nání peaxí tarigíápi o tíni xegí ámá tíni nání “Ḥwíárini.” riniŋjípi —Api ‘Sa apaxípániŋjí imónigíawani anani nipaxírini.’ riniŋjípirini. Bisíkeríá api apaxípániŋjí imónijí xwéo umeáiná Depito nurápirí níagi aiwí Gorixo mixí bi muriŋinigini. ⁵Ḥwí ikaxí eániŋjyo dání re riniŋjípi eni sini íá miroariŋí reŋoi, ‘Sabaríáyo apaxípániŋjí imónigíáwa aŋjí Gorixo nání ridiyowá yarigíiwámi nipáwiro ridiyowá neróná síá “Omjí níni ḥwíáxini.” riniŋjíyi xórórí nero aiwi xwiyáá meáriñarigíámani.’ níriniri eániŋjípi íá miroariŋí reŋoi? Soyíné íá niroro aiwi sini nipikwini diŋjí mimoariŋoi. ⁶Apaxípániŋjí imónigíáwa Sabaríá ayimí xórórí nero aiwi aŋjí Gorixo nání ridiyowá yarigíiwámi dání nero nání xwiyáá mimeárinipa yarigíárini. E neri aiwi ámá wo re ronjí rojí aŋjí ridiyowá yarigíiwámi seáyi e múroni.” xewaniŋo nání e nuriri ⁷ámí re uriŋinigini, “Soyíné xwiyáá Gorixo riŋjí, Bikwíyo eániŋjí ripí ‘Nioni ámá wí wíyo wá niwianiri arírá owípoyniri nání nimónarini. Nioni nání ridiyowáni onípoyniri nání minimónarinini.’ ríwamijí e níriniri eániŋjí api nání soyíné diŋjí nimoro íá nixiriro siŋwiriyí, ámá nioniyá rowami, wiwaniŋowa xwiyáá meárinipaxí mimónigíá rowami xwiyáá uxekwímoaniro éíámani. ⁸Ámá imónijáoni Sabaríá xiawoni enagí nání ‘Sabaríáyo ayí ananirini.’ ripaxí imónijáoniřini.” uriŋinigini.

Wé kiriŋjí ejí womí nají imixiŋjí nánirini.

⁹O e dání píni niwiárimi nuri wigí rotú aŋjí wiwámi nipáwiri ḥweajáná re ejinigini. ¹⁰Ámá wé kiriŋjí ejí wo e ḥweaŋagi Parisiowa Jisasomi xwiyáá meáripíri nání yariŋjí re wigíawixini, “Negí “Sabaríáyo ḥwíáxini.” riniŋjyo ámá simixíyo nají nimixiríná xórórí mepaxírini.” risimónarini?” uríagía ¹¹o xixewisí ikaxí re uriŋinigini, “Soyíné woxi, sipisipí wo tíŋoxi Sabaríáyo sipisipo xwáriŋwíyo piéróánayí, sipisipomi mimixaariŋjírani? Oweoi, apaxí mé mixeaariŋjírini. ¹²Ámá sipisipí tíni xixeni mimónijagí nání Sabaríáyo aí ámáyo nají niwimixirínayí, ayí ananirini.” nuriri ¹³wé kiriŋjí ejomí re uriŋinigini, “Dixí wé irú pímixei.” uríagí ámáo wé irú pímixáná wé nají wíúniŋjí axípi imónijinigini.

¹⁴ Nanjí wíúniŋjí axípi imóníagi Parisiowa niwiápíñimeámi nipeyearo wáí e dání omi pikianiro náni mekaxí megíawixini.

Gorixo Rípeaŋo nánirini.

¹⁵ Jisaso Parisiowa xío náni mekaxí meariŋagía náni nijjá nimóniri náni e píni niwiárimi nuri oxí apíxí obaxí númi xíðariŋagía simixí egíá niyoní nanjí imimiximí neríná ¹⁶ ámáyo áwanjí uripírixiniri “Nioni siíápi náni áwanjí murimepa époyi.” urayinigini. ¹⁷Xwiyá Gorixo riŋí wíá rókiamoagí Aisaiaο niriri ríwamijí eanjí ripi xixeni imóninía náni Jisaso e ejinigini, ¹⁸“Aríá époyi. Ámá ro gí omijí niariŋónijí imóninía náni rípeaŋáorini. Gí diŋí sixí uyinjáorini. Gí kwíyí eni omi wíáná émáyí ‘E neríná wé rónijí Gorixo wimónariŋípi imónaníwárani?’ yaiwipíri náni wáí urepeáriníártini. ¹⁹O nipeniorini. Ámá wí tíni xixewiámí níriniri wíyo xwamiání niwiri eníámani. Símí óíyo dání xwamiání yariŋagi winipířámani. ²⁰O ámá ejí samijí niwémi emeariŋagi niwiníríná sixí miŋí eaaroariŋíwániŋjí imóniŋagi niwiníríná wíyo íá wekimixinámani. O ámá wí ramixí gwí ápiawí weariŋíri rixa niyupáriminiri yariŋínjí imóniŋagi niwiníríná íá supimixinámani. Xegí e eníápa arfkí néra núisáná wé rónijí xío yariŋípi seáyi e imóniníártini. ²¹Émáyí ‘O arírá neaíwinigini.’ niyaiwiro omi diŋí ukíkayopířártini.” Xwiyá Gorixo e riŋípi xixeni imóninía náni Jisaso nemeríná axípi e ejinigini.

“Oboyá diŋíyo dání yarini.” rigíá nánirini.

²² Ámá womí imíó diŋí xixéronjáná maŋí píróniri siŋwí supáriri ejomi Jisaso tíŋí e náni niméra nibiro wáráná Jisaso imíó mixí numáinowáriri pírónipí wimixáná o xwiyá riri siŋwí aníri ejinigini. ²³E éaná oxí apíxí obaxí e epíroyí egíyí ududí niga nuro re rinigíawixini, “Ámá royí ámá yeáyí neayimixemeaña náni aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroníoyí rariŋwáo, negí mixí ináyí Depitoyá xiáworini.” ryaiwiariŋwini? Oweoi, omani.” rinariŋagía ²⁴Parisiowa aríá e niwiro re rigíawixini, “O imíó xíráoniŋjí imónijo —O xegí yoí bi Bieseburyi rinijorini. Oyá diŋíyo dání Jisaso imíó mixí umáinariŋorini.” raríná ²⁵Jisaso awa e rinariŋagía diŋí adadí niwiri nijjá nimóniri xixewisí ikaxí re urinjigini, “Ámá gwí axíří xepixepá niróniro mixí ninirónayí ayí ají miwiárekixinipaxírini. Ámá ají bimi ḥweáyírani, ají wiwámi ḥweagíáyírani, eni xepixepá niróniro mixí ninirónayí, axípi ají miwiárekixinipaxírini. ²⁶Nioni Obo —Oyá yoí bi Setenoyi rinijorini. Nioni oyá diŋíyo dání xegí imíóyo mixí numáinowárírnayí, axíyí rixa xepixepá niróniro náni arige nero ejí neániro ropíráoi? Oweoi. E nero aiwi soyíné nioní náni re rariŋoi, ‘Setenoyá ejí eániŋíyo dání imíó mixí umáinowárariní.’ rariŋoi. ²⁷Nioni imíó xíráoniŋjí imónijo, Bieseburyá diŋíyo dání imíó mixí numáinowárírnayí, segí wiepisarigíáyí diŋí goyáyo dání mixí

umáinowárarigíárini? Ayí awa re rarigíárini, ‘Gorixoyá diŋyo dání mixí umáinowárarijwárini.’ rarigíayí nání awa xwiyáfá seamearipírárini.

Nioni segí wa yarigíápa yariŋagi aiwi soyíné pí nání nixekwímoariŋoí? ²⁸ E neri aí nioni kwíyí Gorixoyápi tíni imíó mixí umáinánayí, diŋí re yaiwiríini, ‘Gorixo xwioxíyo mimeámí neri neameŋweani rixa írfani?’ yaiwiríini.” nuriri ²⁹“Obo ejí eániŋo aiwi Jisaso seáyi e imóniŋorini.” oyaiwípoynirí ámi xixewisí ikaxí re urijinigini, “Ámá wo ejí eániŋí woyá amípí fwí meáminiríná xámí xíomi fá nixiriri gwí nijárimáná anani nípáwiri xegí amípí meanigini.” nuriri ³⁰ámá níní Jisasomí diŋí wíkwíroro xídiro epírixiniri pírí rakiámí wianiro yarigíayí nání ewayí xwiyáfá ripí urijinigini, “Ámá nioni tíámini mimónigíayí, ayí nioni tíni mixí imóniŋwáyírini. Ámá nioni tíni sipisipí awí meaáripa yarigíayí sipisipí xídixidowári yarigíayírini.” nuriri ³¹re urijinigini, “Ayináni nioni re searariŋini, ‘Pí pí fwí yarigíá tíni ámá wíyo pí pí riperirí umeararigíá tíni Gorixo anani yokwarímí niwiiri aiwi ámá giyí ámá wo Gorixoyá kwíyí tíni yariŋagi niwiniríná riperirí numeri ‘Ayí kwíyí Gorixoyápi tíni miyarinini.’ umearíayo Gorixo yokwarímí wílipaxí menini. ³² Ámá giyí giyí ámá imóniŋáoni píné sipí niniriri aiwi Gorixo anani yokwarímí wiiníárini. E neri aiwi giyí giyí Gorixoyá kwíyí nání píné sipí ríayí agwi rińáraní, ná ríwyorani, Gorixo yokwarímí wiiníá menini.’ searariŋini.” urijinigini.

“Íkíá sogwí naŋí wearijínániŋí imóniŋini.” uriniŋí nánirini.

³³ Awa “Jisaso naŋíni yariŋagi nání ‘Oboyá diŋyo dání yarini.’ ripaxí mimónini.” oyaiwípoynirí ámi xewaniŋo nání ewayí ikaxí ripí nuriri re urijinigini, “Soyíné íkíá wína sogwí naŋí weŋagi niwiniríná ‘Íkíá naŋínarini.’ ríříni. Íkíá wína sogwí sipí weŋagi niwiniríná ‘Íkíá rina sipínarini.’ ríříni.” nuriri ³⁴mixí re urijinigini, “Weaxíá miáoyíné, rixa sipíni imóniŋagía nání arige nero píné naŋí ripíráoi? Oweoi, ámá pí pí diŋí aumaúmí inigíayí e dání rarigíá ejagí nání soyíné píné naŋí wí ripaxí menini. ³⁵ Ámá naŋíyí wigí ayá tíŋípi mearigíápa diŋí naŋíni aumaúmí niniro nání xwiyíá niriríná naŋíni rarigíárini. Ámá sipíyí sipí nánini diŋí nimoro aumaúmí niniro nání xwiyíá niriríná sipíni rarigíárini. ³⁶ Nioni re searariŋini, ‘Gorixo ámá niyoní mí ómómiximí neri xwirixí nimeríná sipí ikaxí amípí úrapí rarigíá níní nání yariŋí imímí wiáríná e dání uripírárini. ³⁷ Gorixo sewaniŋoyíné rarigíayo dání xwirixí niseameri re seariníárini, “Xwiyáfá tíŋoxirini. Xwiyáfá mayoxirini.” seariníárini.” urijinigini.

Ekiyiní nání rixiŋí urigíá nánirini.

³⁸ E uríagi ḥywí ikaxí eániŋípi mewegíá wa tíni Parisi wa tíni re urigíawixini, “None ‘Gorixo rirowárénapiŋoxíráni?’” yaiwiani nání

anínamí dáñí ekiyinjí bi neaíwapiyii.’ neaimónarini.” uríagía aí³⁹ o re uriñinigini, “Seyíné agwí ríná ɻweagíáyíné, Gorixomi ríwímini nimamoro segí ɻwíái riniñípi tíni ɻwíniñí niga uro niga biro yarigíáyíné ekiyinjí náni reaxí niseainiri seaimónarijagi aiwi ekiyinjí wíá rókiamoagí Jonao ejípini seaíwapiyimigini.⁴⁰ O peyí xwé womí agwíyo ínimi íniñjáná síá wiyaú wiyi óriñípa ámá imónijáoni xwíáyo ínimi wejáná síá wiyaú wiyi nóríníarini.⁴¹ Ámá ejíná ají yoí Ninipayi riniñíyo ɻweagíáyí —Ayí Gorixoyá wíá rókiamoagí Jonao Gorixoyá xwiyáá wáí uriméáná ayí wigí ɻwí egíápi ríwímini nimamoro nisaniro ɻweagíáyírini. Ayí ámá woní Jonaomí seáyi e imónijáoni re éí nirómáná seararijagi aiwi seyíné aríá miniarijagía náni ámá Ninipayi ɻweagíáyí síá Gorixo ámá niyoní mí ómómiximí eniáyimi niwiápñimearo xwiyáá seameáripíráriñírini.⁴² Gorixo ámá niyoní mí ómómiximí eniáyimi apixí ejíná Sibayí ajíyo mejweanjí —Í mixí ináyí Soromono nijíá seáyi e nimóniri rírimí yaríná aríá wiminiri náni ají aga ná jíami dáni biñírini. Í ámá woní Soromonomi seáyi e imónijáoni re éí nirómáná seararijagi aiwi seyíné aríá miniarijagía náni í síá ayimi niwiápñimeari xwiyáá seameáriníáriñírini.” uriñinigini.

Imíó xegí wíniyo wirimeají nánirini.

⁴³ Ámá ayí “Nene Jono nearáná saniñí onimiápi nerane aiwi imíó xixéroarijí rónijí imónanigini.” oyaiwípoyiniri ámi xixewisí ikaxí bi nuriri re uriñinigini, “Imíó xixéroarijíyí mixí umáinowáráná ámá womí píni niwiárimí nuríná iniigí mayími ‘Ge ge sá ojweámíni?’ niyaiwia nemeri píá nimegíniméisáná⁴⁴ re yaiwiarinírini, ‘Gí ámi ají axí píni niwiárimí biñaé náni ouminí.’ niyaiwimi nuri ají rixa síí peáriniri pírániñí imixáriniri yáriñíjagi niwiniri sini aníá imónijagi niwiniri náni⁴⁵ ámi nuri imíó wé wíumí dáñí waú ɻwí neróná xíomi seáyi e mûroro egíáyo niwirímeámi nuro axomi nixixéroro e ɻweearigíáriñírini. Xámi sipí imónago aí ináyí aga sipí ikeamónijírini.” uriñinigini.

Jisasomí xináí tíni xogwáowa tíni nánirini.

⁴⁶ Jisaso sini ámá xío tíñí e epíroyí egíáyo xwiyáá uraríná re ejinigini. Xináí tíni xogwáowa tíni nibiro “Omi ge dáni xwiyáá uraniréwini?” niyaiwiro bíaniríwámini roñáná⁴⁷ ámá wo re uriñinigini, “Ai, dixí rináí tíni rigwáowa tíni joxi xwiyáá ríraniro náni wáí e bíraiýí rojoi.” uríagi aiwi⁴⁸ o re uriñinigini, “Ayí neparini. Gí inókí tíni gwíáowa tíni wáí e níroro aiwi ámá aga gí inókíwa gwíáowa imónigíáyí ayí giyírini?” nuriñí⁴⁹ xegí wiepisarijíyo wé árixá niwiri ámá omi re uriñinigini, “Gí inókíwa gwíáowánijí imónigíáyí ámá tí ɻweagíáyírini.⁵⁰ Ayí ripí nánirini. Ámá giyí giyí gí ápo anínamí ɻweajo wimónarijípi yarigíáyí ayí gí gwíáowa napíwa inókíwánijí imónigíáyírini.” uriñinigini.

Ewayí ikaxí wití siyí wiárojí nánirini.

13 ¹Jisaso síá ayimi aŋjyo píni niwiárimi nipeyeari ipí maŋjpá tíni éí niŋweari ²ámá oxí apixí ayá wí epíroyí wiariŋagía náni ewé bámi nípixemoániri éí niŋweari oxí apixí níni sini ipí imajjpá tíni rojáná ³ewayí xwiyáyá ayá wí nura nuríná re uríŋinigini, “Ámá wo (Nene ayé siyí niwiáróa nuríná yariŋwápa) o xegí omiŋjyo wití siyí niwiáróa uminiri náni nuri ⁴rixa xwíá yuní ikixeáriniŋe pírániŋf niwiárori aí wí óí maŋjpá tíni piéróiyí iŋj nibiri mímání ejinigini. ⁵Ámi wí sínjá íními yapiŋiŋjáná xwíá seáyi e onimíápi ejíyo piéróiyí xwíá akwiniánái enagi náni apaxí mé nerápíri niyapíri aiwi ⁶sogwí niwepíniri xaíví anáná mími rapiŋí miwáriŋj enagi náni yeáyi yiweánáriŋjínigini. ⁷Ámi wí emí pipinjí aríkíáriŋiŋe wiárojyí emí pipinjyo dání nawíni nerápimáná emí xeŋwiráriŋagi náni wití ayí ná miwéŋinigini. ⁸Ámi wí xwíá naŋjyo wiárojyí nerápíri niyapíri ná nikikireáníríná wí aga diŋj nimori fá miropaxí weri wí xwé obaxí weri wí xwé onimíápi weri ejinigini.” Jisaso ewayí xwiyáyá e nuríri ⁹re uríŋinigini, “Seyíné wití siyí náni riá api náni aríá ókiarí nímónípoyí.” uríŋinigini.

“Ayí ripi náni xixewisí ikaxí tíni searariŋini.” uríŋj nánirini.

¹⁰ Wiepisariŋowa idáná Jisaso xegípi ḥweaŋjáná nibiro yariŋj re wigíawixini, “Joxi ámáyo nuréwapiyiríná ewayí xwiyáyá tíni pí náni urariŋjínini?” uríagía ¹¹o re uríŋinigini, “Xwiyáyá ejíná dání Gorixo xwioxíyo míméamí niseairi seameŋweaníápi náni yumíí imóniŋjípi nioni soyíné nijjá imónipíri náni áwanjí niseairi aiwi ámá wíyo áwanjí murariŋjini. ¹²Ayí ripi nánirini. Ámá nioní xwiyáyá raríná aríá niro diŋj nikwíroro nero nijjá bi títjí imónarigíá giyí giyí Gorixo ámí wí miní winiŋjoi. Aríá minipa ero diŋj minikwíropa ero yarigíá giyí giyí ‘Nijjá ripi imóniŋjini.’ yaiwariŋagía aí Gorixo api aí ámí nurápiniŋjoi. ¹³Ayináni ámáyo nuréwapiyiríná ewayí xwiyáyá tíni urariŋjári. Ámá nioní diŋj minikwíropa yarigíyáyí ewayí xwiyáyá nioní rariŋjápi aríá niniro aiwi míkí náni diŋj mimopa nero nijjá wí imónarigíámani. ¹⁴Ayí e yaríná xwiyáyá Gorixo riŋj wíá rókiamoagí Aisaiaorí ríwamijí eaŋjí ripi rixa xixeni imónariní, ‘Seyíné aríkwíkwí niwiro segí aríá píroniro siŋwí supáriro nero náni aríá niwia nuro aí nijjá imónipíříámani. Siŋwí niwigia nuro aí diŋj wí mopíříámani. ¹⁵Ayí ripi nánirini. Segí diŋj tíni néra warigíyáyíne miŋj siŋjánij imoŋagía náni searariŋjini. Wigí siŋwí misupáripa ero aríá miŋpíronipa ero nero siŋwíryí, wigí siŋwí tíni siŋwí aníro aríá ero diŋj pírániŋj neyíroro moro wigí íwí yarigíyáyí ríwíminí mamoro éánáyí Goríxoni pírániŋj wimíxipaxírini.’ Xwiyáyá api xixeni imóniní náni ámáyí e yariŋjoi. ¹⁶E neri aí gí seaiepisariŋjáoyíne segí siŋwí tíni siŋwí naniro aríá tíni aríá niro nero náni yayí oseaininí. ¹⁷Aga nepa searariŋjini, ‘Wíá

rókiamoagíá obaxíyí tíni ámá wé rónigfá obaxíyí tíni eni soyíné sijwí naniro aríá niro yarigfá ripí náni “None sijwí winíwanigini.” niyaiwiro aga niwimóniri aí wí aríá niro sijwí naniro yagíamani.’ seararijnini.” urijinigini.

Wití siyí wiárojí míkí náni áwaní uriní nánirini.

¹⁸E nuriri re urijinigini, “Ewayí xwiyíá ámá wo nuri wití siyí wiárojípi míkí náni áwaní osearimini. ¹⁹ Wití siyí wiárojíyí xwiyíá Gorixo xwioxíyo mimeámí nerí seamejweaníápi nánirini. Ámá xwiyíá apí aríá nero njíá mepa éíyí ayí wití siyí óí mañípá tíni piéronjípníjí imónijoi. Ayí aríá wiaríná obo, arfkí yarijo nibiri ayí Gorixomí dijí wikwíropírixiniri xwiyíá apí wigí xwioxíyo minijíyí emí riroámí yarijírini. ²⁰ Ámá xwiyíá apí aríá niwiríná axíná yayí nero ‘Najírini.’ yaiwíráyí, ayí wití siyí síjá íními yapinijnáná xwfá seáyí e akwíníánái ejíyo piéronjípníjí imónijoi. ²¹ Wití siyí síjá íními yapinijnagi náni rapijí ná íními miwáripa ejíyíni jí ámá ayí eni wigí dijí rapijíni jí xwíayo mími fá mumixnjagi náni ámá wí ayí xwiyíá apí xídarinjagía náni xeanijí wikáráná apaxí mé pñí wiárarigíárini. ²² Ámá xwiyíá apí aríá niwiro aiwi wigí yarigíápa sini nixídíronáyí amipí xwíayo dánjí ayá tñjípí náni dijí obibaxí moro ‘Amipí wí nioní minímúropa onini.’ yaiwiro ‘Amipí ayá tñjípí arige nimeámíráfani?’ yaiwiro néra warigíáyí ayí wití siyí emí pipijí kikidipeárigé piéronjípníjí imónijoi. Wití emí xeñwiráriñagi náni ná miwepa ejíyíni jí ámá ayí eni ‘Amipí ayá tñjípí arire nerí meámíráfani?’ yaiwiarigíápi xwiyíá Gorixoyápimí yokwarimí éáná omí anijí miní xídarigíámaní. ²³ Ámá xwiyíá apí aríá niwiro njíá éíyí ayí wití siyí xwíá nañýo piéronjípníjí imónijoi. Wití apí ná kikireáni jíyíni jí ámá ayí eni ná niweríná wí dijí nímorí fá miropaxí werí wí xwé obaxí werí wí obaxí onimiápi werí yarigíárini.

Ewayí ikaxí ripikfíyí wití omijíyo yapijí nánirini.

²⁴O “Agwí Gorixo ámá sifíyí wigí dijí tíni xe néra úírixiniri sijwí niwiníri aiwi ríwéná ríáyo ikeáariníráfani.” oyaiwípoiniri ewayí xwiyíá ámí xegí bi nuriri re urijinigini, “Gorixo xegí ámáyo xwioxíyo mimeámí nerí meñweámíñiri náni yaríná imónijípi, ayí ámá wo xegí omijíyo xwíá yuní nikixémáná wití siyí wiárojípi tíni ríramijíyí epaxírini. ²⁵ Wití siyí niwiároárimáná xegí anjýo náni nuri sá wejáná o tíni símí tíni inarigíio nibiri re ejinigini. Ripikí siyí wití siyí wiáróniye seáyí e niwiároárimí ujínigini. ²⁶⁻²⁷Niwiároárimí numáná ejáná rixa wití nerápirí niyapiri rixa ná kikireániñíñiri yaríná omijí xiawomi omijí wiiarigíáwa sijwí winíáyí winigíawixini. Ripikí aí tíni nawíni ejagí niwiními nuro bosomí re urigíawixini, ‘None “Joxí dixí omijíyo siyí nañíni wiáropírini.” neaimónarini. Aríre nerí ripikí eni nerápirí yapijíráfani?’ uríagía ²⁸o re

uriñinigini, ‘Gí símí tíni inarigwíó ejírfani? Oyi, oríni!’ uríagi xegí omijí wiiarigíáwa yariñí re wigíawixini, ‘None nurane ripikíyí yiyoámí yaniréwiní?’ uríagía aí²⁹ o re uriñinigini, ‘Oweoi, soyíné ripikíyí yiyoámí neríná wití aí tíni yiyoámí epírixiniri³⁰ aiwá mipíríiná nání níni xe oeniri siñwí winípoyi. Wití rixa yói ejáná wití miwákwímí yarigíawami re urimáriini, “Xámi ripikíyí miwákwímí nero áwini e gwí nikiríwímáná ríá ikeááriírixini. E nemáná wití miwákwímí nero aiwá aijí nitiarigíiwámi nitífríxini.” uriñinigini.’ Jisaso ewayí xwiýfá e uriñinigini.

Ewayí ikaxí masíté siyí nánirini.

³¹ O ámá re oyaiwípoyiniri “Agwi ámá obaxí Jisasomí mixídariñagía aiwí ríwíyo Gorixo xegí ámáyo xwioxíyo mimeámí nerí umejweanáyá Jisasoyá ámá obaxí imónipíráriini.” oyaiwípoyiniri ewayí xwiýfá ámi bi nuriri re uriñinigini, “Gorixo seyíné xwioxíyo mimeámí niseairi seamejweaníápi, ayí masíté aiwá siyíniý imónini. Masíté aiwá xegí siyí aga onimiá imónini. Masíté siyí nimearo omijíyo moárarigíáyí³² aiwá siyí niyoní masíté siyí aga onimiá ejagi aiwí rixa niyapiri xwé niroríná íkíániyí rojáná ijí nibiri niñweari yéwí tipaxí imónariñírini.” uriñinigini.

Ewayí ikaxí yisí nánirini.

³³ O ewayí xwiýfá ámi bi nuriri re uriñinigini, “Gorixo xwioxíyo mimeámí niseairi seamejweaníápi, ayí yisíniyí —Yisí bisíkeríá sini siñí ejáná bi onimiáápi ínimi táná nimini íkwiajwí eapinariñírini. Gorixo xwioxíyo mimeámí niseairi seamejweaníápi, ayí yisíniyí imónini. Apíxí bisíkeríá sini siñí diramíxí xwé sixí íniñáná yisí bi nimearo ínimi táná nimini íkwiajwí eapinariñírini.” uriñinigini.

Ewayí xwiýfá tñiní uréwapiyiyí nánirini.

³⁴ Jisaso oxí apíxí e epíroyí egíáyo xwiýfá apí nipiní nuréwapiyiríná ewayí xwiýfáni nuriri uréwapiyayinigini. ³⁵ Xwiýfá Gorixoyá wíá rókiamoagí wo niwuriyiri ríwamijí eaní ripi, “Nioni xwiýfá niriríná ewayí xwiýfáyo dání riri xwiýfá Gorixo xwiýfá imixíñiná dání ínimi riñijípi áwaní riri emíárini.” niriri eanípi xixeni imónini nání Jisaso nuréwapiyiríná ewayí xwiýfá tñiní nuriri uréwapiyagírini.

Ewayí ikaxí ripikí nání uríñípi mísíkípi áwaní uríñí nánirini.

³⁶ O oxí apíxí e epíroyí egíáyo píni niwiárimi nuri aijyo nipáwiri ñweajáná xegí wiepisariñowa nibiro re urigíawixini, “Joxí nearéwapiyiríná ewayí ikaxí ripikí nání nearípi áwaní nineariri pírániyí nearéwapiyii.” uríagía³⁷ o re uriñinigini, “Ámá wití siyí nañí wiárojoyí ámá imóniñáoni

nánirini. ³⁸ Omiŋiyí ayí xwíá rírí nánirini. Wití siyí naŋiyí, ayí ámá Gorixo xwioxíyo mimeámí nerí umeŋweaníyí nánirini. Ripikíyí ayí ámá Gorixomi muxídarigíyí, ámá oboyáyí nánirini. ³⁹ Símí tíni inarigíí, ripikí siyí wiárojo, ayí Oborini. Aiwá yóí ejagi mipíríínayí ayí síá yoparíyí nánirini. Wití miwákwímí nero mipíráyí, ayí aŋníajírini. ⁴⁰ Ayináni ripikíyí miwákwímí nero gwí nikiríwimáná ríá ikeáarigíápa imóniŋiyí síá yoparíyimi axípi e imónáná ⁴¹ ámá imóniŋáoni ámá ríkíkírío ero wa eni nene yariŋwápi oépoyniri wíwapiyiro yarigíyí gí ápo meŋweaníe ḥweapírixiniri gí aŋníajowa awí eámeámí epíri urowárimíárini. ⁴² Urowáráná awa awí eámeámí nemána ríá ápiáwí xwé aŋíŋ wearíŋírimí ikeáaráná ayí e dání ‘Yeyí!’ niríro magí írónipírárini. ⁴³ E nerí aí oxí apíxí wé rónigíá Gorixoyáyí xío xwioxíyo mimeámí nerí umeŋweaníe dání sogwí naniríná yariŋípa xixéá siŋjáni inipírárini. Seyíné aríá tígíyíne ejánayí, aríá ókiarí nimónípoyí.” uriŋinigini.

Ewayí ikaxí ayá tíŋí imóniŋí wí píní weŋípi nánirini.

⁴⁴ O ámá re oyaiwípoyiniri, “Gorixo xwioxíyo mimeámí niseairi seameŋweaníápi ayá tíŋípíniŋí imóniŋagi náni Jisaso pí pí nearíagi aí xixeni éwanigini.” oyaiwípoyiniri ewayí xwíyá re uriŋinigini, “Gorixo xwioxíyo mimeámí niseairi seameŋweaníápi, ayí xwíá bimí wí e ayá rímixariŋípi wí píní tíŋípíniŋí imónini. Ámá wo nemeríná weníŋí nerí niwíniŋeari yayí nikáriniri náni re ejinigini. Míří nurí ámá wíyo áwaŋí murí xegí amipí níni nigwí náni bí nerí nigwí api tíni nimeámí nurí xwíá apiní bí ejinigini.” uriŋinigini.

Ewayí ikaxí memiá nánirini.

⁴⁵ Ámí re uriŋinigini, “Gorixo xwioxíyo mimeámí nerí pírániŋí seameŋweaníápi, ayí ámá amipí mímúroníŋí wo memiá awiaxní awiaxní náni píá emeariŋípániŋí imónini. ⁴⁶ Bá niyoní mûróniŋagi niwíniŋearímo aŋíni nurí xegí amipí níni bí nemána nigwí api tíni memiápá bí ejinigini.” nuríri, “Gorixo xwioxíyo mimeámí nineairi neameŋweaníápi ayá tíŋípíniŋí imóniŋagi náni Jisaso pí pí nearíagi aí xixeni éwanigini.” oyaiwípoyiniri ewayí xwíyá e uriŋinigini.

Ewayí ikaxí ubení nánirini.

⁴⁷ O re uriŋinigini, “Gorixo ámá xío xegí xwioxíyo mimeámí nerí umeŋweámíniri neríná eníápi, ayí ubení ipíyo níمامówáriro peyí xixegíni fá minariŋípániŋí imónini. ⁴⁸ Rixa peyí magwí miniŋagi niwíniřo nímixearo ipí imanjpá tíŋí e nitiro éí niŋweámáná peyí naŋíni neyíroro íkwianjwíyo mimeámí niyáriro sipíyí emí mimeámí egíawixini. ⁴⁹ Síá yoparíyimi axípi e imónáná aŋníajowa niweapiro wé rónigíáyo nimúroro sipí yarigíáyo yiyoámí nero ⁵⁰ ríá ápiáwí xwé aŋíŋ wearíŋírimí ikeáaráná ayí e dání ‘Yeyí!’ niríro magí írónipírárini.” uriŋinigini.

Xwiyíá nañí xámijí tíni siñí tíni nánirini.

⁵¹ Wiepisarijíyo re urijinigini, “Nioni searéwapiyarijápi nipini mikkí náni rixa nijíá rimónijoi?” uríagí “Oyi.” uríagí ⁵² o re urijinigini, “Iwjí ikaxí eániñípi mewegíá nioni ninixídiro gí wiepisarijáyí nimóniro yarigíá níni ayí ámá amipí mimúrónigíáyíniñí imónijoi. Ayí wigí ayá rimixarigíápi aijíyo wejímí siñí bi tíni xámijí bi tíni nimearo ámáyo siwá wiarijíapa gí seai episarijáoyíné xwiyíá ejíná Moseso niriri ríwamijí eajípi tíni nioni agwi seararijápi tíni axípi e epíriárini.” urijinigini.

Xio xegí Nasareti ñweáyí ríwí umogíá nánirini.

⁵³ Jisaso ewayí xwiyíá apí nura núsáná e dání píni niwiárimi nuri ⁵⁴ aijí xio xegí xwé iwiaroje níremori rotú aijíyo nípawiri xwiyíá uréwapiyaríná ayí ududí nero re rinigíawixini, “Ámá royí nijíá emimí yarijí ripí gími dání nijíá imónííráni? ⁵⁵ O aijí mirarijí Josepomi xewaxo menírani? Xináí Mariaíyi miriniñíráni? Xogwáowa Jemiso tíni Josepo tíni Saimono tíni Judaso tíni riniñowa re miñweagíá rejoi? ⁵⁶ Xínapíwa nene tíni miñweapa rejoi? E ejagi náni ámá royí arige nijíá apí imónííráni?” níriniro ⁵⁷ wíkí diñí niwóga waríngí Jisaso xewaniño náni re urijinigini, “Ámá xwiyíá Gorixoyá wíá urókiamoarijí womi aijí midáñiyí aríá umónarigíá aí xegí e dáñiyí tíni xexirímeáyí tíni o náni ‘Sa negí ámáorini.’ niyaiwiro aríá umónarigíámani.” nuriri ⁵⁸ aijí diñí miwíkwíroarijagíá náni e niñwearíná emimí xwapí miwíwapiyijínigini.

Jono wayí umeaiarijomí pikigíá nánirini.

14 ¹Íná mixí ináyí Xeroto —O Gariri piopenisí menjweaenorini. O xwiyíá Jisaso náni yaní niwéa waríngí aríá niwiri ²xegí omijí wiiarigíawamí re urijinigini, “Ayí nioni pikináo, Jono wayí numeaia uñorini. Rixa xwáripáyo dání niwiápíñimeari náni emimí ayí néra waríni.” urijinigini. ³⁻⁴Ayí ripí náni Xeroto e urijinigini. Xámi O Jono sini emearíná xegí xexirímeáo Piripoyá apíxí Xerodiasíyí riniñí nurápirí meáagi náni Jono xwiyíá re urárayiñigini, “Dixí ririxímeáyá apíxí nurápirí nimearínayí, ‘Ayí Nipikwini yarijíni.’ riyaiwinarijíni?” urayarijagí náni Xeroto xegí porisíyo urowáráná awa nuro omi íá níxero gwí niyiro nimeámi nibiro gwí aijíyo ñwiráríagíá ⁵Xeroto Jono náni “Omi opikímíni.” niyaiwiri aiwi ámá oxí apíxí “Jono Gorixoyá wíá rókiamoarijí woríni.” yaiwiarigíá ejagi náni wáyí neri “Nioni eni nípíkipírixíni.” niyaiwiri sa gwí aijíyo wáriñinigini. ⁶E niwárimáná ejáná síá Xerotomi xináí xíriñiyí imónáná Xeroto xegí ámá wa tíni aiwá nimixiro naríná omi xiepí Xerodiasími xemiáí nibiri áwini e nirómáná siminiñí ejinigini. Í siminiñí yaríná Xeroto siminiñí í yarijípi náni

yayí niwiniri 7xwíá e dáni re urijinigini, “Nioni jíxi símimanjyo dáni rirarijini, ‘Pí pí nání nioní rixijí niránayí nisiapímfiní.’ rirarijini.” uráná 8í xináí tíjí e nání nuri ámi nibiri xináí urepisíipi axípi re urijinigini, “Porisí wa Jono wayí numeaia warijoyá sijwí miójí niwákwiro miijo sijwí winími nání pirerixyó nitiro nimeámi nibiro oniapípoyi.” uráná 9Xeroto dijí sipí wíagi aiwi awa tíni aiwá nawíni narigé dáni uríagi nání porisí wami í uríipi axípi sekaxí nuriri 10 urowáráná wo gwí ajyó nání nuri e dáni Jonomi sijwí miójí niwákwiri 11 miijo pirerixyó nitiri nimeámi nibiri miáimi míni wíáná í nurápíri nimeámi nuri xináími míni wijinigini. 12 E éaná Jono xegí wiepisarijowa nibiro piyomí nimearo nimeámi nuro xwíá niweyárimowa nuro Jisasomi áwanjí urigáwixini.

Oxí 5,000 apimí aiwá míni wiójí nánirini.

13 Jisaso xwiyá Jono nání aríá niwiri e píni niwiárimi ewéyo nipixemoániri ámá dijí meanje nání xegípi warijagi aiwi oxí apixí obaxí ají bi bimí dánjyí “Jisaso ewéyo pujoí.” riníagi aríá niwiro yáni ójyo númi ugíawixini. 14 Jisaso rixa ipí imajípá tíjí e niwiékínmeari wiñijinigini. Oxí apixí obaxí xío tífí e nání bimiarinagía niwiniri wá niwianiri wigí simixyí pírániñí imimiximí yaríná 15 síápi tíni xegí wiepisarijowa nibiro re urigáwixini, “Re ámá dijí meanini. Síá wórinigini. Joxi ámá nñi wigí aiwá bí nero nípfíri nání ají onimiápia ami ami ñweamejyo nání urowárapei.” uríagía aí 16 Jisaso re urijinigini, “Ayí nupaxí mimónarini. Soyíné aiwá wí míni wípoyi.” uríagí 17 awa re urigáwixini, “Negí aiwá xwapí menini. Sa bisíkeríá wé ná wúni tíni peyí yeáyí waúni tñirini.” uríagía 18 o re urijinigini, “Nioni tñámini nimeámi bípoyi.” nuriri 19 rixa nimeámi bána re urijinigini, “Oxí apixí nñi aráyo éí onweápoyi.” sekaxí e nurimáná bisíkeríá wé wú tíni peyí waú tíni nimeari ajínamí sijwí nanánimáná Gorixomi aiwá api nání yayí niwiri bisíkeríá kwikwirimí neri xegí wiepisarijowami míni wíáná awa oxí apixí éí ñweáíayo yañí niwia waríná 20 ámá nñi aiwá api niniro agwí ími uyijinigini. Agwí ími uyágí wiepisarijowa sijwí e niwíniro aiwá rixa apáni niniro e tñáapia nimeamero soxí fá wé wúkaú síkwí waúmi nimeaayiro aumaúmí nero magwí nimiro tigíawixini. 21 Niaíwí tíni apixí tíni niniri aiwi oxowani ámá 5,000 aiwá api nigíawixini.

Jisaso ipíyo xwirijywí nosaxa uñjí nánirini.

22 Jisaso xegí wiepisarijowa aiwá ámá ayí niniro tñáapia soxí íayo magwí nimiro tñá re urowárijinigini, “Nioni oxí apixí týo urowáraparíná soyíné ewéyo nipixemoániro ipíwámi jíariwáminí nání xámí nimeápoyi.” nuriri 23 awa rixa nipixemoániro úáná ámá oxí apixí e epíroyí egíáyo eni nurowárapimáná Gorixomi xwiyá uriminiri nání xegípi díwí miójyo nání niyiri rixa síá nora warijí tíni xegípi

ŋweanjáná²⁴ ewépá sini ipí áwini e waríná iniigí ewépámí imeamfkví merí imijí ení ewé símími dání biri neri yaríná²⁵ rixa wíá náni isíá yinjáná Jisaso ipíyo nosaxa nibiri wiepisarijowamí rixa wímeáminiri yaríná²⁶ awa weniŋí éfáyí winigáfawixini. Jisaso ipíyo xwirijwí nosaxa baríŋagí niwíniro wáyí nikáríniro “Piŋíŋ siwí wo ría barini?” níriro “Yeyi!” rekárinaríná²⁷ Jisaso re urijinigini, “Soyíné wáyí mikárinípani. Ayí nionirini. Diŋí sítí níniro ŋweápoji.” uríagi²⁸ Pitao re urijinigini, “Ámináoxini, ayí nepa joxi ejánayí, ‘Joxi ení ipíyo nosaxa nibiri nímeai.’ nírei.” uríagi²⁹ Jisaso “Bei.” uríagi Pitao ewépámí dání nayoari Jisaso tíŋí e náni nosaxa nuri aí³⁰ imijí yariŋagí niwíniri wáyí éfyí re ejinigini. Ipíyo rixa nurípíniríná ríaiwá re urijinigini, “Nioni iniigí namimigini! Ámináoxini, áríwí nímeai!” uráná³¹ o ajní ſeapá niyaurí wéyo nimaxiríri nimíyeoari re urijinigini, “Diŋí onimiápi nikwíroarigíoyínérini. Pitaoxiní, joxi ‘Jisasoyá diŋí tñi ipíyo xwirijwí nosaxa umíni.’ niyaiwiri aí ámi pí náni ‘Oyá diŋí tñi e epaxonímani.’ yaiwiariŋjíni?” nuríri³² awau rixa ewéyo pixemoánáná re ejinigini. Imijí yariŋípi píni wiáráná ewéyo ŋweagíyí miŋí ewéyo nikwíroro omí yayí numeríná re urigáfawixini, “Neparini. Joxi niaíwí Gorixoyáoxirini.” urigáfawixini.

Símixyí Jisasomi amáí niróniro naŋí egíá nánirini.

³⁴ Awa ipíyo oríwámí dání nirémoro ají xegí yoí Genesaretiyi rinijípi tíŋí e iwiékínameááná³⁵ ámá e dánjíyí Jisasomi mí niwómixiro ají nipimini áwají nirinárimáná wigí ámá símixí yarigíá níni o tíŋí e náni níméra nibiro wáráná³⁶ símixyí rixijí re urayigáfawixini, “Joxiyá iyá sírwíyo amáí onirónípoyiniri siŋwí neanei.” níriro níni amáí e nirónayiro náni naŋí egíawixini.

Áminayí ejíná érowiápíngíápi nánirini.

15 ¹Íná Parisi wa tñi jwí ikaxí eániŋípi mewegíá wa tñi Jerusaremi dání nibiro Jisasomi niwímearo re urigáfawixini,
² “Negí aríowa érowiápíngíápi dixí wiepisarijowa pí náni pírí wiaíkímí yariŋoi? Aiwa nanína pí náni aríowa rigíápi wé wayí mirónipa nero narigíárini?” Jisasoyá wiepisarijowa wé wayí niróniro aiwi xiáwowa egíápa axípi miyariŋagíá náni e uráná³ Jisaso re urijinigini, “Soyíné ení segí seárfawéwa érowiápíngíápmi xídaniro náni pí náni jwí ikaxí Gorixoyá rinijípmi pírí wiaíkímí yarigíárini? ⁴Gorixo rijípi ríwamijí re niriniri eánini, ‘Dixí rinomi wéyo merí rinámi wéyo merí erfíni.’ niriniri eánini. Ríwamijí ripi ení niriniri eánini, ‘Ámá giyí giyí xano nánirani, xinái nánirani, píne sípí umeararínayí ayo emí opíkímópoyiniri siŋwí winírfíni.’ E niriniri eáninagí aiwi⁵ ámá giyí xanomíraní, xináímíraní, ‘Amípí nioni nisiapíri arírá sipaxípi náni Gorixomí urepeáriŋá ejagí

náni bi mini siapipaxímani.’ urarijagía ‘soyíné sijwí e niwiniróná re rarigíárini, ‘Ayí xaneyo wéyo mímepa yarijagi aiwi apáni yarijoi.’ rarigíárini. Soyíné e neríná Gorixoyá riniójí xórórí nero segí seáriawéwa érowiápíngíápini seáyi e mífeyoarigíárini. ⁷Naní riro sipí riro yarigíoyíné, xwiyíá Gorixo riijí wíá rókiamoagí Aisaiao niwuriyiri ríwamiñí eanjípi soyíné náni xixeni re rinini, ⁸‘Ámá tiyí ‘Gorixomí wéyo pírániñí mearijwini.’’ niriro aiwi nioni dijí sixí miniyipa yarigíárini. ⁹E neróná ámáyo amipí ámá wigí dijí tíni érowiápíngíápí náni nuréwapiyiróná yapí re nuriro ‘Xwiyíá tiyí Gorixoyárini.’ nuriro náni ‘Gorixomí seáyi e umearijwini.’’ niriróná Gorixoniyá yoíni surímá rarigíárini.’ Aisaiao xwiyíá Gorixoyápi niwuriyiri soyíné náni xixeni ríwamiñí e eanjírini.’’ urijinigini.

“Rípi piaxí weaarijírini.” urijí nánirini.

¹⁰“Ámá oxí apixí re epíroyí egíáyí obípoyi.” niriri ayí rixa ajwí e awí eánáráná re urijinigini, “Aríá niniro njíá imónípoyi.” nuriri ¹¹ewayí xwiyíá bi nuriríná re urijinigini, “Amipí ámá niniro gwí nárearigíápi piaxíniñí weaarijímani. Amipí xwioxíyo dání dijí móíápi, ayí piaxíniñí weaarijírini.” urijinigini. ¹²Xegí wiepisarijowa nibiro re urigáwixini, “Joxí Parisiowamí e nuriríná ‘Símiríri miwarijini.’ riyaiwiarijini?” uríagía aí ¹³o Parisiowa náni ewayí xwiyíá re urijinigini, “Ríwéná Gorixo aiwá xío iwíá murijí niyoní emi yiyoámí eníárini.” nuriri ¹⁴ámi Parisiowa náni re urijinigini, “Soyíné awa náni ayá síwí misearopani. Awa sijwí supárigíáwa sijwí supárigíáyo nipemeámi warigíáwa yapí imóníjoi. Ámá sijwí supáriñí wo sijwí supáriñí womí nipemeámi nuríná niwaúni xwárijwíyo piéropisíii. Ayináni ayá síwí misearopani.” uríagi ¹⁵Pitao re urijinigini, “Joxí ewayí xwiyíá ámá aiwá niniro gwínárearigíápi náni ríápi áwañí nearei.” uríagi ¹⁶o re urijinigini, “Gí seaiepisarijáooyíné eni sini majíá riseainariní? ¹⁷Amipí ámá níápi aríowa egíápa wé wayí níróniro ninirínáraní, awa egíápa mé ninirínáraní, agwíyo níniñisáná íkí nemoro náni piaxíniñí weaarijímani. ¹⁸E neri aiwá xwioxíyo dání íwí amipí náni dijí móíápi piaxíniñí weaarijírini. ¹⁹Xwioxíyo dání dijí nimoro yarigíápi ‘Sípí oimíximíni.’ yaiwiarigíá ripirini. Ámá pikiri ero ámá wí tíni íwí iniro ero siwí piaxí eánipaxí imóníjíyí niga uro íwí meari ero yapí riri ero ámá wí náni ikayíwí riri ero ²⁰yarigíápi nímoríná wiwanijíyo piaxíniñí weaarijírini. E neri aí ámá wé wayí mirónipa neri aiwá niniríná wiwanijíyo wí piaxí weaarijímani.” urijinigini.

Émáyí apixí wí dijí xixeni wíkwírojí nánirini.

²¹O e dání píni niwiárimi nuri piopenisí émáyí aijí Taia tíni Saidoni tíni tíjí e emearíná re ejjinigini. ²²Émáyí apixí Kenaní dání aijí apiaú

típj e dání nibiri jíamíne dání nuxídíríná ríaiwá re nura ujinigini, “Ámináoxini, mixí ináyí Depitomi xiáwoxini, joxi wá niwianeí. Gí miáimi imió dijí nixixérori xixeaniyí wikárarini.” nura warinjagi aiwi²³ Jisaso xío eni bi murarijagi náni xegí wiepisarijowa nibiro aríkí re urayigáawixini, “Apíxí rí aríkí ríaiwá tíni neaxídarijagi náni joxi xegí miáimi imió dijí xixéroarijípi mixí numáinowári ‘Emini.’ urowárei.” urayágia aí²⁴ o re uriñinigini, “Nioni émáyo arirá wiminiri biñáonimani. Gí Isireriyí —Ayí sipisipí xiáwo pírániyí mimearíná ami ami uniamoarijíniyí imónigíáyírini. Ayí náni biñáonirini.” uríagi aiwi²⁵ aijwi e nibiri xómiyí níyikwiri miyí xwíáyo nikwírori re uriñinigini, “Ámináoxini, arirá nií.” uríagi²⁶ o re uriñinigini, “Nioni aiwá niaíwí narigíápi nurápíri síwíyo miní wiarníyí, jíxi ‘O nañí yarini.’ riysiwiarijini?” uríagi aí²⁷ re uriñinigini, “Ámináoxini, wauyene síwíniyí imóniñagwi náni nepa nirarijini. E nerí aí síwíyí xiáwo aiwá ikwiañwíyo éí niijweámáná aiwá niniri yuní mamówári éiyí míméaní yariñírini.” uríagi²⁸ o re uriñinigini, “Ineyi, jíxi aga dijí xixeni ninikwírori rarijagi náni jíxi simóníyí xixeni nimóniníjoí.” uráná re ejinigini. Xemiáí nañí ejinigini.

Simixí obaxíyo nañí imimiximí ejí nánirini.

²⁹ Jisaso e dání píni niwiárimi nuri ipí Gaririwámi nipweri díwí miyíyo náni niyiri éí ñweajáná³⁰ ámá oxí apíxí ayá wí o tíjí e náni niyoamiro wí sikkí ikí egíáyo niméra yoaro sijwí supárigíáyo niméra yoaro xwiyáá marí mañí píronigíáyo niméra yoaro simixí xixegíni obaxí tígíáyo niméra yoaro nero xegí sikkí típj e tayaríná o nañí imimiximí wiijnigini.³¹ Nañí imimiximí wiarijagi oxí apíxí e epíroyí egíáyí mañí píronigíáyí ámi xwiyáá riro ejí kiriñí egíáyí ámi ú úroro sikkí ikí egíáyí ámi aijí uro sijwí supárigíáyí ámi sijwí aniro yarijágia niwiniro ayá níriwamóniro ñjwáá Isireriyáomí yayí seáyí e umegíawixini.

Oxí 4,000 apími aiwá miní wiýí nánirini.

³² Jisaso xegí wiepisarijowami “Eini.” nuriri re uriñinigini, “Ámá oxí apíxí tiyí nioní tíni síá wiyaú rixa ñweajwárini. Wigí aiwá nipíryí menjagi náni nioní dijí sipí niarini. Nioni ayí agwí wiarná nurowárirínyí, óí e sijwí xaxá upeyiniginíri náni rarijini.” uríagi³³ wiepisarijowa re urigáawixini, “Amá dijí meaní riminiyoi. Gimí nurane aiwá ámá none tíni epíroyí egíá tiyí niniro agwí ími uyini náni urápaniréwini?” uríagi³⁴ o re uriñinigini, “Soyíné bisíkeríá arari maxiriñoi?” uríagi awa “Bisíkeríá wé wíumi dájí waú tíni peyí orá yeáyí bia tñirini.” uríagi³⁵ o oxí apíxí e epíroyí egíáyo “Xwíáyo éí niijweaxa úpoyí.” nurimáná³⁶ bisíkeríá wé wíumi dájí waú api tíni peyí apia tíni nurápíri Gorixomí yayí niwiri kwikwírimí nerí wiepisarijowami

wiayiáná awa nurápiro ámáyo yaní niwia úáná ³⁷ayí niniro agwí ími uyági wiepisarijowa aiwá ayí niniro tíápia nímeamero soxí íá wé wíúmi dánjí waúmi magwí nimiro tigíawixini. ³⁸Apixí tíni niaíwí tíni maríái, oxowa aiwá api níáwa 4,000 imónigírári. ³⁹Jisaso “Segí aejí úpoyi.” nurowárimáná wiepisarijowa tíni ewéyo nipixemoániro nuro Magadani iwiékínameagíawixini.

“Ekiyiní aejínamí dánjí neaíwapiyii.” urigíá nánirini.

16

¹Parisi wa tíni Sajusi wa tíni Jisasomi niwímearo “O simixíyo naejí imímíximí nerí aí ekiyiní wí nepaxomaní.” niyaiwiro iwamíó owíwapiyaneyíniro re urigíawixini, “Joxi aejínamí dánjí ekiyiní bí neaíwapiyii.” urágía aiwi ²o re urijinigini, “Seyíné síápi tíni yewanjí eáagi niwiniríná re rarigíáyínérini, ‘Yewanjí eáiyí réwí enířenijoí?’ rarigíáyínérini. ³Wíápi tíni eni birami dáni kipinjí yarijagi niwiniríná ‘Iniá yapinířenijoí?’ rarigíáyínérini. Agwíyo yewanjí eari kipinjí yiri yarijagi niwiniróná xixeni ‘E nimóninijoí.’ níriro aiwi amípí nioni símimajíóníjí imixarijápi sijwí ninaniróná ‘Gorixo e oyaiwípoyiníri ría neaíwapiyaríni?’ miyaiwiarigíáyínérini. ⁴Agwí ríná ñweagíáyíné, Gorixomí ríwímini nínamoro segí ñwíáí ríniňípi tíni íwíniňí niga uro niga biro yarigíáyíné, ekiyiní náni reaxí níseainíri seaimónarijagi aiwi ekiyiní wíá rókiamoagí Jonaø ejípini seaíwapiyimigini.” nurárimí píni niwiárimí uñinigini.

Yísí Parisiowayá tíni Sajusiowayá tíni nánirini.

⁵Wiepisarijowa bisíkeríá bí nípíri náni aríá níkeamoro Jisaso tíni ipíyo jíariwáminí náni nuróná ⁶o xixewisí ikaxí re urijinigini, “Soyíné Parisiowa tíni Sajusiowa tíni awayá bisíkeríá nímiga uni náni imixarijí yisoí ríniňípi náni wáyí oseaininí.” uráná ⁷wiwanijowa re ríniňípi tíni íwíniňí niga uro ríniňípi náni neararíni.” ⁸Jisaso awa e rinarijagía diňí adadí niwiri re urijinigini, “Diňí onímiápi nikwíroarigíoyíné, pí náni segípi re rinarijoi, ‘None bisíkeríá nímeámi mibíwá ejagi náni o mixí ninearíri neararíni.’ ríniňípi náni neararíni.” ⁹Soyíné sini níjíá mimónipa rejoi? Nioni bisíkeríá wé wúni kwikwirimí éáná ámá 5,000 rixa apáni náná soyíné ámí soxí íá arariyo miárigíápi náni diňí míséainariniraní? ¹⁰Ámi bisíkeríá wé wíúmi dánjí waú ámá 4,000 náni kwikwirimí éáná soyíné soxí íá arariyo miárigíápi náni eni diňí míséainariniraní? ¹¹Biaú nioni e éáná soyíné soxí íá obaxíyo miárigíápi ejagi náni nioní Parisiowa tíni Sajusiowa tíni yísí awayá náni xixewisí ikaxí searáná arige nero ‘O aga bisíkeríá náni mineararíni.’ miyaiwí yarijoi? Nioni re seararijini, ‘Parisiowa tíni Sajusiowa tíni awayá yísí náni wáyí oseaininí.’ seararijini.” uráná ¹²xegí wiepisarijowa rixa re yaiwigíawixini, “Nepa yísí bisíkeríáyo táná nímiga warinjípi náni mineararíni. Parisiowa tíni

Sajusiorwa tñi uréwapiyarigíápi nání mixídipa oépoyiniri neararini.” yaiwigíawixini.

Pitao “Joxi Kiraisoxirini.” uriñi nánirini.

¹³ Jisaso piropenisí anjí Sisaria Piripai tñíminí nuri nemeríná xegí wiepisariñowami iwamíó yariñí re wiñinigini, “Oxí apixí níni ámá imónijáoni nání goxini rariñoi?” yariñí e wíagi ¹⁴ awa re urigíawixini, “Oxí apixí ‘Ámá ejínañí wo niwiápínameari ría yarini?’ niyaiwiro nání wí re rariñoi, ‘Jono wayí nineameaia uñoríani?’ rariñoi. Ámi wí ‘Gorixoyá wíá rókiamoagí mipé ajiñamí nání peyijo, Erajaoríani?’ rariñoi. Ámi wí ‘Wíá rókiamoagí Jeremaiaoríani?’ rariñoi. Ámi wí ‘Ayí wíá rókiamoagíáyí ámi woríani?’ rariñoi.” uríagí ¹⁵ Jisaso re uriñinigini, “Soyíné eni nioni nání goxini yaiwiariñoi?” uríagí ¹⁶ Saimoni Pitao re uriñinigini, “Joxi Kiraisoxí, aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroníoyi rariñwáoxirini. Ñiwíá anijí siñí imónijomi xewaxoxirini.” uríagí ¹⁷ Jisaso re uriñinigini, “Jonaomí xewaxoxi Saimonoxini, joxi nirariñípi ámá wo wíá mirírokiamojoi. Gí ápo, ajiñamí ñweajo wíá rirókiamogí nání joxi yayí osinini. ¹⁸ Ripi eni rirariñini, ‘Joxi siñáñijí nimóniri ejí eániñoxirini. Síñá piárá eapináriñí romi seáyi e ámá nioniyá siyikí imónigíáyí gí ajiñí wiwániñí mixárimíáriñi. Obo tñi imónigíáyí ejí neániro ámá píkipaxí imónigíáyí aiwí nioni tñi imónigíáyo wí xopirári wipríámani.’ rirariñini. ¹⁹ Gorixo tñí e páwipírá nání rokí kíniñí imónijí joxi siapimíáriñi. Joxi xwíáyo re dání ‘Ayí sipírini.’ ránayí, Gorixo ajiñamí dání eni joxi siñí mirípa ejáná o xámí ‘Ayí sipírini.’ riníáriñi. Joxi re dání ‘Ayí ananirini.’ ránayí, Gorixo xámí émi dání eni ‘Ayí ananirini.’ riníáriñi.” nuriri ²⁰ xegí wiepisariñowami aríá jiyikí nori ñwí ikaxí re uriñinigini, “Ámáyo nioni nání ‘O yeáyí neayimixemeánia nání negí aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroníoyi rariñwáorini.’ áwanjí e murípani.” uriñinigini.

Jisaso áwanjí “Ninipikipíráriñi.” uriñi nánirini.

²¹ Íná dání o xegí wiepisariñowami siñáni áwanjí re nura uñinigini, “Gorixoyá diñjyo dání nioni Jerusaremi nání úáná negí Judayí ámináowa tñi apaxípániñí imónigíá xwéowa tñi ñwí ikaxí eániñípi mewegíáwa tñi xeanijí wiwí nikáráná wa ninipikfagía aiwi ámí síá wiyaú wiyi óráná Gorixoyá diñjyo dání wiápínameámíáriñi.” uraríná ²² Pitao Jisasomí xewi jíamini nimíauamáná mixí re uriñinigini, “Ámináoxini, oweoi! ‘Gorixoyá diñjyo dání joxi nearíipi wí osípoyiniri siñwí miranipa éwinigini.’ nimónarini. Wí nismóniníá menini.” uríagi aí ²³ Jisaso Pitaomi ríwí numori re uriñinigini, “Setenoxi, ríwí ririwámini nípui. Joxi nioni nikiripeaánipaxí nikáríminíri nání nirariñini. Joxi Gorixo diñj wimónariñjyo nání mamó ‘Jisaso rixa mixí ináyí nimóniri Jerusaremi dání neameñweanjáná nioni seáyimí imóniminiyíráni?’ nimori nirariñini.”

nuriri²⁴ wiepisarijí nowamini re uriñinigini, “Ámá ‘Jisasomi ouxídímini.’ yaiwiarijí goxi goxi re éirixini. ‘Amipí nioni nigípi nání oemini.’ yaiwíiyí dijí peá nimori re yaiwíirixini, ‘Nioni Jisasomi xídarínjagi nání ámá wí nibiro xeanijí niro nipíkiro niniro aí ayí ananirini.’ niyaiwiri nixídíirixini.²⁵ Ámá Jisasomi dijí niwikwírori xídaríná nipikipírixiniri éí menarijí goxi goxi dijí niyimijípi anijí ñwearía nání mearíámani. E nerí aiwi éí mimenipa nerí ‘Nioni Jisasomi dijí niwikwírori xídarínjagi nání ninipikirónayí ayí ananirini.’ yaiwinarijí goxi goxi dijí niyimijípi anijí ñwearía nání mearíárini.²⁶ Ámá wo nioni minixídí iyá fá nigwí amipí emeáminirí nánini néra nuri nimeásáná xewanijo anijíni ikeamónáná oyá amipí anijí nixiriri ñweanírári? Oweoi! Amipí níni xwíá týo dájí nimeari aiwi xewanijo anijíni ikeamónáná amipí apí tíni anijí ñweanía nání roayírónipaxí wí menini.²⁷ Ayí ripi nánirini. Ámá imónijáoni nikníimi niweapírná xixéá gí ápo ajnámi inarijípi ajnajowa tíni axípi niga niweapimáná nioni ámáyo neyírori sipí yarigíáyo xegí eni sipí wiri nañí yarigíáyo nañí wiri emíárini.²⁸ Nepa seararijini. Woyiné re rogíá royíné sini mipepa egíámi ejáná nioni woyiné ámá imónijáoni yeáyí niseayimixemeari xwioxíyo mímeámí emía nání nikníimi rojáná woyiné sijwí nanipírári.²⁹ urijinigini.

Jisaso nikníiri xegí bi imónijí nánirini.

17 ¹Jisaso e nuriri rixa síá wé wíúmi dájí wo óráná Pitaomí tíni Jemisomi tíni xogwáo Jonomí tíni awamini niwirímeámi díwí miñí sepiá bimi nání wigípi niyiro² niñwearo Jisaso wiepisarijí waú wo awa sijwí anigé dání re ejinigini. O xegí bi imóniri símimañí oyá sogwíniñí aniri rapirapí oyá wíá nökiríná xwiníá eaáriri ejinigini.³ E éáná wíá rókiamoagíá waú Moseso tíni Iraijsao tíni —Awaú ejiná pegííwaúrini. Awaú o tíjí e ajwi e nírónapiri o tíni xwiyáá rinaríná⁴ Pitao Jisasomi re uriñinigini, “Ámináoxíni, none re niñwearíná nañírini. Nioni ají wíkaú wiwá re opákímini. Joxi nání wiwáyi. Moseso nání wiwáyi. Iraijsao nání wiwáyi.”⁵ sini e uraríná re ejinigini. Agwí wíá wúráriñinigini. Agwí wíá wúráránaná re ejinigini. Agwípími dání xwiyáá re rinijinigini, “Ayí oyí gí niaíwí dijí sixí uyiñáorini. O amipí yarijípi nání nioni dijí yayí ninarini. O pí pí searánayí aríá wiríini.” rinarijagi⁶ wiepisarijowa aríá e niwiro xwíámi nipíkíñimearo wáyí nikáríniro warí iniñáná⁷ Jisaso awa wegíe ajwi e níbiri wé seáyi e niwikwiárimáná re uriñinigini, “Soyiné wáyí mepani. Wiápñimeápoyi.” uráná⁸ awa sagagí eméáyí Jisaso ámá wo tíni miró xegípi rojagi winigíawixiní.

Wiepisarijowa Iraijsao nání yarijí wigíá nánirini.

⁹ Awa díwí miñí apimi píni niwiárimi niwero Jisaso óí e dání aríá jiyikí norí ñwí ikaxí xaíwíni re uriñinigini, “Ámá imónijáoni sini

xwáripáyo dáni miwiápínameapa ejáná soyíné éde sijwí winíápi náni ámá wíyo áwaŋí muripa éríixini.” uríagi¹⁰ wiepisarijowa yariŋí re wigíawixini, “Negí ijwí ikaxí eániŋípi mewegíáwa pí náni re rarigíáriní, ‘Wíá rókiamoagí Iraijao ámá aríowayá xwíá piaxíyo dáni iwiaroníoyí rariŋwáomi xámi umeaníárini.’ pí náni rarigíáriní?” yariŋí e wíáná¹¹ o re uriŋinigini, “Iraijao nibíri ámá wigí diŋí wé rónipí imónipíri náni wáí nurimeri pírániŋí imixiníárini.¹² E nerí aí nioní re seararijní, ‘Ámá Iraijaóniŋí imónipí wo rixa biŋí ejagí aiwi ayí “Xámi umeanoríani?” miyaiwí sijwí mí miwómixipa nero wigí diŋíyo dáni símí tíni niwiro píkigíawixini. Ámá imóniŋáoni ení axípi e níniro ríniŋí niapípíráriní.’ seararijní.” uráná¹³ xegí wiepisarijowa “Jisaso e nearariŋyí ayí Jono wayí nineameaia ujo náni rineararini? Oyi, ayí orini.” yaiwigíawixini.

Niaiwí imíó xixéroariŋí womí naŋí wimixiŋí nánirini.

¹⁴ O tíni xegí wiepisariŋí waú wo awa tíni oxí apixí obaxí xegí wiepisariŋí wíá tíŋí e epíroyí egíe rémóáná ámá wo nibíri Jisasoyá símimajími dáni xómiŋí niyíkwíri re uriŋinigini,¹⁵ “Ámináoxini, gí fwo xóxwí nerí aga sípí ikeamónariní. Wíni wíná ríayo ikeáariniri iniigíyo eámori yariŋagí náni joxí wá orunini.¹⁶ Joxí sini émi ɻweanjáná nioni díxí wiepisarijowa tíŋí re nímeámi bíagí aiwi awa naŋí minímixiyipa éíá ejagí náni rírariŋini.” uríagi¹⁷ Jisaso aníŋí winíagi re uriŋinigini, “Seyíne agwí ríná ɻweagíáyíné diŋí niníkwíroro mepa ero diŋí xejwíni moro yarigíá tiyíné, ‘O íníná nene tíni niŋwearí arírá neainíárini.’ riayiwaríjoi? Nioní xwiogwí arari re niŋwearí searéwapiyaríná Gorixomi diŋí niyíkwíroro ejí eániŋí oyá gíná niŋíá imónipíráriní?” nuríri xanomi “Íwomí aŋwi re nímeámi bei.” nuríri¹⁸ rixa aŋwi e nímeámi bána Jisaso imíó diŋí xixéroariŋí mixí umáináná imíó píni niwiárimí úáná fwo axíná naŋí ejinigini.¹⁹ Ríwíyo wiepisarijowa Jisaso xegípi ɻweaŋagí niwíniro nibiro yariŋí re wigíawixini, “Pí náni imíó íwomí diŋí xixéroarijo none mixí umáináná éí mü ejoi?” uríagía²⁰ o re uriŋinigini, “Gorixomi diŋí onímiápi wiwkíroariŋagí náni imíó o aríá niseaimí muŋoi.” nuríri xixewisí ikaxí re uriŋinigini, “Nepa seararijní. Masíté aiwá siyí negí omíŋíyo iwjí urariŋwáyí aga onímiápi nerí aí ríwéná nerápirí níroríná íkíaniŋí roariŋírini. Segí diŋí Gorixomi wiwkíroáiayí apíniŋí nerínayí, ‘Díwí miŋí ripixini nuri wí e roi.’ uráná anani aríá niseaimí nuri wí e ropaxírini. Soyíne apíniŋí nerínayí, amípí wí mimixipaxí imóniníámani. Níni anani epaxí imónipíráriní.²¹ [E nerí aí imíó ejí eániŋí rónipí imóniŋíyí Gorixomi yariŋí wirí aiwá ɻwíá ɻwírariniri nerínání mixí umáinipaxírini.]”

Jisaso ámi áwaŋí “Ninípikipíráriní.” uríŋí nánirini.

²² Jisaso tíni wiepisarijowa tíni Gariri piropenisíyo awí neániróná o re uriŋinigini, “Ámá imóniŋáoni náni ámá wo miyí nuriníjoi.

²³ Miyí nuráná awa ninipikiro aiwí ámi síá wiyaú wiyi wejáoni wiápíni meámíárini.” uríagi náni awa ayá sipí wijnigini.

Takisí ají ridiyowá yarigíiwá náni urápigíá nánirini.

²⁴ Awa rixa ají yoí Kapaneamiyi riniñípimi rémóáná ámá ají Gorixo náni ridiyowá yarigíiwá náni nigwí xwé waú xwiogwí ayí ayo urápayarigíáwa Pitaomi re urémeagíawixini, “Segí seaiepisarijo ají Gorixo náni ridiyowá yarijwáiwá náni nigwí waú tarijorani?” uríagía ²⁵ o “Oyi.” nurími nuri ajýo nipáwiri Jisaso náni e uríápi náni áwají murinijáná Jisaso xámí xixewisí ikaxí bi nuriri re uríjinigini, “Saimonoxini, dínj joxiyá arirerini? Mixí ináyí xwíá tíyo mejweagíáyí ámáyo takisí náni nigwí nurápiróná wigí ámá imónigíáyo uráparigíárani? Ámá xejwí wíyo uráparigíárani?” uríagi ²⁶ o “Xejwíyo uráparigíárani.” uráná Jisaso re uríjinigini, “Ayínáni wigí imónigíáyí takisí náni áxejwarí inipaxí menini. ²⁷ Yawawi eni Gorixo mixí ináyí ajínamí mejweañojywawi imónijagwí náni awa nigwí ají Gorixo náni ridiyowá yarigíiwá náni áxejwarí inipaxí mimónijagi aiwí awa wilí dínj yeaiwipírixiniri ipíwámi náni nuri kipayá nímorí peyí iwamíó ápéomi mají íá neroámiximáná nigwí bi wejagi winiríini. Nigwí api nímeámi nuri joxi tíni nioní tíni náni nawíni miní yeawii.” uríjinigini.

“Go seáyi e imóniníárini?” urigíá nánirini.

18 ¹ Íná wiepisarinowa “Noneyá negí wo seáyi e neaimóninío gorini?” niyaiwiro Jisaso tínj e aijwi e nibiro re urigíawixini, “Joxi rixa mixí ináyí nimóniri neamejweanjáná noneyá wo go seáyi e neaimóniníárini?” uríagía ² o niaíwí onimiá bimi “Eini.” nuriri áwini e nurárimáná ³ re uríjinigini, “Nioni nepa seararijini. Soyíné dínj ‘Ayo seáyi e omúrónimini.’ yaiwiarigíápi dínj yaíkiá mímopa ero niaíwí onimiánijí mimónipa ero niaíwí ‘Ámá wo seáyi e ninimónirína ayí ananirini.’ yaiwiarigíápa axípi e miyaiwipa ero nerínayí, ajínamí yweañojá xwioxíyo wí páwipaxí menini. ⁴ Ámá ‘Seáyi e imónijáónimaní. Niaíwí rípi yapi imónijini.’ yaiwíá giyí giyí ajínamí yweaño xwioxíyo mimeámí neri mejweaníapimi nipáwiro seáyi e imónipírári. ⁵ Giyí giyí nioni ninixídiro náni ámá niaíwí ripiamínjí nimimónirónayí ayí nioni enínjí nimimónarijoi. ⁶ E neri aí ámá niaíwí ripiánijí sini dínj nikwíroaniro yarigíáyo mirirakí wiarigíá giyí giyo Gorixo xeanijí ríá tínj wikáriníá ejagi náni sini mirirakí miwiniñjáná ámá wa sínjá tíni sijwíyo gwí njimáná rawírawáyo mamówáránayí ríniñí xwé niwiniri aiwí Gorixo wiminiri ejípi tíni xixeni mimónijagi náni ayí ananirini. ⁷ Ámá wíyo óréamioápoyiniri wíwapiyarigíáyí aveyi! Síá wiyi ayí majíá wóríníárini. Gorixo xeanijí wikáriníá ejagi náni dínj sipí wíwinigini. Ámá wíyo óréamioápoyiniri wíwapiyipírá aiwí ámá e wíwapiyíáyí xeanijí

wímeaniá ejagi náni aveyi! Síá wiyi ayí majíá wóríníárini. ⁸ Dixí wéú tñírani, síkwú tñírani, íwí náni nísimónirínayí ‘O ríá anijí wearijyó níkeáárinigini.’ niyaiwiri niwákwíniri emi moríni. E ninirínayí, ríniñí xwé nísiniri aiwi wé rasíá síkwí rasíá enoxi dijí níyimijípi anijí ñwearía náni nímeárínayí ayí ananirini. Míwákwínipa neri wé núkaúni tñí síkwí núkaúni tñí sini ejánayí, o ríáyo nírikeáárírná ayí nañímani. ⁹ Dixí sijwíyi eni ‘Íwí api ei.’ riránayí, ‘Gorixo ríá anijí wearijyó níkeáárinigini.’ niyaiwiri sijwíyi níyóniri emi moríni. E ninirínayí, ríniñí xwé nísiniri aiwi sijwí wíoni anijoxi dijí níyimijípi anijí ñwearía náni nímeárínayí ayí ananirini. Miyónipa neri sini sijwí niwaúni tñí anijánayí, Gorixo ríáyo nírikeáárírná ayí nañímani.

Ewayí ikaxí sipisipí wo aníniñí nánirini.

¹⁰ “Niaíwí onimiá ripia bimi peayí míwianipani. Ayí ripi náni seararijini, ‘Ajínají apiamí awí mearoarigíáyí ajínamí Gorixoyá símímañímini ñweaarijagía náni peayí wí míwianipani.’ seararijini. ¹¹ Ayí ripi nánirini. Ámá imóniñáóni ámá íwí néra nuro anijí ikeamónaniro yarigíáyo náni píá neri yeáyí uyimixemeámíñiri biñáónirini.” urijinigini. ¹² O xixewisí ikaxí re urijinigini, “Segí dijí arirerini? Ámá wo xegí sipisipí 100 ejáná wo anínáná bñbi 99 ejípi díwíyo níwárimi nuri wío náni píá mepa enigini.” riyaiwarijoi? Oweoi píá enijoi. ¹³ Ámí rixa nímeárínayí nepa seararijini. Yayí sipisipí 99 maníniñípi náni winarijípíñiñí wininíámani. Anínío náni aga yayí seáyími dání wininíárini. ¹⁴ Segí ápo, ajínamí ñweaøyí eni ‘Niaíwí onimiá apia yapi imónigíáyí wí oanínípoyi.’ miyaiwinini.” urijinigini.

“Segí wo íwí síánayí, re éírixini.” urijí nánirini.

¹⁵ O re urijinigini, “Ámá nioni ninixídiro náni rírixímeá imóniñýí wo íwí sikáránayí, joxi nuri xegípi ñweaøyagi niwiníríná joxi dixípi niwímeari íwí xio sikáríípi náni yumíí yariñí wiríni. O aríá síánayí joxi nañí wimixfagi náni sini rírixímeá imóniñýí wóniñí nimóniri enijoi. ¹⁶ E neri aí joxi aríá misipa yariñagí niwinírínayí, ñwí ikaxí níriniri eániñípi tñí xixeni neri ámá wa re ripíri náni, ‘None eni o yariñí wíáná o “Oweoi, nionimaní.” rarijagí aríá wíwini.’ ripíri náni ámá waúmirani, womirani, niwírimeámi nuri obaxoyíne ámi yariñí wiríni. ¹⁷ O sini aríá miseaipa yariñagí sijwí niwinírínayí, ámá nioniyá siyikí imónigíáyo áwañí uríriñi. Ayo eni aríá miwipa yariñagí niwinírínayí, re yaiwíírixini, ‘Sini nírixímeáo wí mimónini. Rixa émáyíniñí imóniri ámá takísí náni nigwí nearáparigíáwániñí imóniri neri wí ejóniñí imónini.’ yaiwíírixini. ¹⁸ Nepa seararijini. Seapiesarijáoyíne xwíáyo re dání ‘Ayí sítírini.’ ránayí, Gorixo ajínamí dání eni soyíné sini miripa ejáná o xámí ‘Ayí sítírini.’ rínírárini. Soyíné re dání ‘Ayí ananirini.’ ránayí, Gorixo xámí

émi dání eni ‘Ayí ananirini.’ riníárini. ¹⁹Ripi eni seararijnini. Xwíá tíyo dání soyínéyá waú amípí wí náni dijí axípini nimori gí ápo, ajínami ñweanjoji yarijní axípini wiáná o aríá niwiri xixeni e wimixiyinírári. ²⁰Ámá nioniyá imónigíayí waúnirani, waú wonírani, nioni seáyí e nimeaniro náni awí eánáná nioni áwiní e ñweamíá ejagi náni wigí dijí axípi nimoro yarijní wiariygíápi gí ápo aríá niwiri xixeni wimixiyinírári.” uriñinigini.

Yokwarimí anijí miní owiípoyiniri uriñí nánirini.

²¹Íná Pitao nibiri Jisasomí yarijní re wiñinigini, “Ámináoxini, ámá joxi nírixídíri náni negí nírixímeá wo íwí arari nikáránayí, nioni eni xixeni xío nikáriípa yokwarimí wiimírári? ‘fwí wé wíúmi dání waú nikáriípi náni yokwarimí niwiimáná ejáná ámi wíni nikáráná yokwarimí wiipaxí menini.’ nimónarini.” uríagi ²²Jisaso re uriñinigini, “Joxi wé wíúmi dání waú apini yokwarimí wiíánayí, ‘Ayí Apánirini.’ ririmiméini. Joxi anijí miní yokwarimí wiiría náni rarijnini.” nuríri ²³‘Ámá Gorixo xwioxíyo mimeámí nerí umeñweaníyáí anijí miní yokwarimí wiírírixiniri ría neararini?’ oyaiwípoyiniri ewayí ikaxí re uriñinigini, “Gorixo, ajínami meñweanjo, o mixí inayí wo xegí omijí wiiarigíayí wami nigwí niwiri ‘Idáná awayá niapíírixini.’ niyaiwiri niwimáná ñweanjojísáná re ejónijí imónini. O ‘Emá ayá wí ríxa muronírini. Agwí awa nibiro awayá oniapípoyi.’ ráná ²⁴awa nibiro xíoyá urápigíápi náni awayá mini niwiríná wo xíoyá nigwí xwé ayá wí K10,000,000 urápijo eni nibiro aiwi ²⁵xíoyá xixeni e miwipaxí ejagi náni mixí ináyo xegí wíamí re uriñinigini, ‘Nioni nigwí meámi náni oyá iyá íá amípí nurápirí ámá wíyo bí époyi. O eni xiepí tíni niaíwí tíni ámá wayá xináiwániñí nimóniro omijí wiipíría náni bí nero nigwípi nimeámi nibiro niapípoyi.’ uráná ²⁶K10,000,000 urápijo mixí ináyoyá agwí ríwámi dání xwíáyo nipíkínimearí wauní nikáriniri re uriñinigini, ‘Nigwí niapiñípi náni sini dijí nikwírorí yarijnini. Ríwéná náni wenijí nerí ñweáírixini. Ninímeááná joxi niapiñípa xixeni siapímírári.’ uríagi ²⁷mixí ináyo wá niwianiri náni re uriñinigini, ‘Nigwí nioni siapiñápi náni dijí peá móini. Joxi ananí ui.’ uríagi aiwi ²⁸omijí wiiarijo nipeyearei xegí wío ‘Ríwéná oyá eni xixeni niapíwinigini.’ niyaiwiri K100 wijomí sijwí niwiniri íá nixerí sijwí íá niyámixiri re uriñinigini, ‘Joxiyáni ríxa xixeni niapiminiri riyarijnini?’ uríagi ²⁹xegí omijí nawíni wiiarigíio xwíáyo nipíkínimearí wauní ríxiñí re uriñinigini, ‘Nigwí joxi niapiñípi náni sini dijí nikwírorí yarijnini. Ríwéná náni wenijí nerí ñweáírixini. Ninímeááná joxi niapiñípa xixeni siapímírári.’ uríagi aí ³⁰wío ‘Ríwéná niapíwinigini.’ miwimóniagi íá nixerírimi nuri gwí ajíyo niyáwirári porisíyo re uriñinigini, ‘Nigwí nioni wiñápa xixeni niapáná anani íkweawáriírixini.’ uríagi ³¹mixí ináyoyá omijí wiiarigíá wía o e yariñagi sijwí niwiniro ayá winíagi nuro o éípi

náni mixí ináyomi áwanjí uráná ³² mixí ináyo ‘Omiŋjí niiariŋo obini.’ nuriri omi rixa níwirimeámi báná o re uriŋinigini, ‘Joxi omiŋjí niiariŋjí sipíoxiní, joxi wauní rixiŋjí nírfagi náni nigwí ámi oyá niapíwiniginiři siapiŋjápi náni diŋjí peá rimoágí aiwi ámi joxi omiŋjí niiarigíři wíomi pí wikárířinigini? ³³ Nioni ayá niririmixiri “Dixí nigwí xe oweni.” riríagi aiwi joxi pí náni dixí wíomi ayá murimixipa éinigini?’ nuriri ³⁴ wíkí wónigí omi fá nixeri porisíyo mini niwiri re uriŋinigini, ‘Nigwí nioní wiŋápa xixení niapiné náni iwaŋjí nimépéa úřířiní.’ uriŋinigini.” Jisaso ewayí xwiyář e nurimána ³⁵ xegí wiepisariŋowami re uriŋinigini, “Ámá nioní ninixídiro náni segí séřixímeá imónigířy íwí sealkáříapí yokwarímí mìwiipa nerónayí, mixí ináyo xegí omiŋjí wiiariŋjí sipíomi wiŋípa Gorixo eni axípi e seainířiní.” uriŋinigini.

Apixí emi mimopa éířixiníři uréwapiyiří nániriní.

19 ¹Jisaso xwiyář apí nipini nuríisáná Gariri piopenisíyo píni niwiárimí nuri iniiří Jodani rapáyo nixemori Judia piopenisí aríwáminí nemeri ²ámá oxí apixí obaxí númi uxídaríná e simixí tígíáyo naří níwimixa waríná ³Parisi wa Jisaso mixí ináyí Xeroto menjweaje emeariřagi niwiniro “Jono wayí numeaia wago ejípa xewaniřo xwiyář níririňá ríá omeárini.” niyaiwiro níbiro iwamíó wíwapiyaniro náni yariří re wigáwixini, “Apixí pí pí náni nipíkwiři miyariřagi niwiriní emi nimorínayí, ayí ananirani? Xwiyář tířířani?” uríagia ⁴Jisaso re uriŋinigini, “Bíkwíyo xwiyář ‘Iwamíó amipí níni nimixiríná oxí tñí apixí tñí imixijířini.’ ríniřípi soyíne fá níroro aiwi síní nijáři mimónipa rejoi? ⁵Imixiřo xwiyář ‘Ayináni oxo xaniyaúmi píni niwiárimáná xegí apixí tñí nikumixinířiná ná ayí ná biníniříři imónipisířiní.’ rijířípi eni fá níroro aí síní nijáři mimónipa rejoi? ⁶E níriniri eániřagi náni ayaú xixegíři imónarigířmani. Ná ayí ná biníniříři nimóniri emearigířiní. Ayaú meániřisíři náni Gorixo ɻywířářiří ejagí náni wí emi mimónipa yanigini.” uríagí ⁷Parisiowa re urigáwixini, “Joxi nearariřípi nepa ejánayí, Moseso ɻywí ikaxí niwuriyiri ríwamíři nearíná pí náni re níriri eanířiní, ‘Dixí apixími emi nimoríná ‘Ími anijí emi móáriňi.’ níriri payí e neari wiowářířixini.’ Moseso pí náni e rijířini?” uríagia ⁸Jisaso re uriŋinigini, “Soyíne aríkí apixí emi moaniro yariřagia niseaniri náni xe emi omópořiniri siŋwí niseaniri aiwi iwamíó Gorixo xwíř imixiře dání wí e ejířmani. ⁹Nioni re searariřini, ‘Go go xegí apixí xámířimi emi nimori siwí piaxí weánariřípi náni marířai, ámi siŋwí wí nímeáriná ayí íwí inarijíři.’ searariřini.” uríagí ¹⁰xegí wiepisariřowa re urigáwixini, “Ámá apixí nímeámáná emi mopaxí mimónipa ejánayí, apixí mìmeapa neríná naří imónipaxířiní.” neaimónariní.” uríagia aí ¹¹o re uriŋinigini, “Soyíne riáři naří e nimóniri aiwi ámá níni diŋjí axípi soyíne yaiwířípa yaiwipířiméoři. Sa ámá wíni wíni Gorixoyá diŋjýo dání e yaiwipaxířiní.

¹² Ayí ripi náni seararijnini. Oxowa apixí mimeapa epaxí imónijíyí míkí xixegínirini. Wa xináí agwíyo dání piáí mayí xiriñí náni apixí mimeapa epaxí imónijoí. Wa piáwí yónijagi náni ayí awa ení mimeapaxí imónijoí. Wa Gorixo náni wáí urimepíri náni éfáwa wigí diñjyo dání ení apixí mimeapaxí imónijoí. E nerí aí ‘Gorixo náni wáí nurimeríná apixí mayoni éimigini.’ yaiwiarijní go go sa e yaiwíwinigini.” uriñinigini.

Niaíwí onimiápami wé ikwikwiárími ejí nánirini.

¹³ Ámá wí wigí niaíwípami Jisaso wé seáyi wikwiáriri xwé imónipíri náni Gorixomí yariñí wíri oeníri nímeámi bariñagía wiepisarijowa siñwí e niwiniro mixí urágía aí ¹⁴ Jisaso re uriñinigini, “Niaíwípia xe obípoyi. Ámá niaíwí onimiápia xaniyaúmi diñjí niwikwíroro yarigíápa Gorixomí diñjí wíkwíróíyí o xwioxíyo míméamí nerí umejweaníá enagi náni niaíwípia xe obípoyiniri siñwí winípoyi. Pírí miwiaíkipa époyi.” nuríri ¹⁵ apiamí wé seáyi ikwikwiárími niwimáná e dání píni niwiárími uñinigini.

Amipí mímúrónijí wo yariñí wiñípi nánirini.

¹⁶ Jisaso e dání waríná re ejinigini. Ámá wo nibíri re uriñinigini, “Nearéwapiyariñoxini, nioní pí nañiyí nerína diñjí niyimijípi anijí íníná jweámíá náni imónimíárini?” uríagi ¹⁷ Jisaso re uriñinigini, “Joxí pí náni nañiyí náni yariñí niarijnini? Gorixo ná woni nañí imónijagi náni joxí apí náni diñjí rimoarijnini? E nerí aí joxí ‘Diñjí niyimijípi anijí íníná jweámíá náni oimónimini.’ niyaiwirínayí lñwí ikaxí eániñjyo xídiríini.” uríagi ¹⁸ ámáo re uriñinigini, “Pí lñwí ikaxí eániñjíyí náni nirarijnini?” uríagi Jisaso re uriñinigini, “Re níriníri eániñjípi ‘Niwiápíniñmearí ámá miúkipa eríini. Ámá wí tíni fwí minipa eríini. fwí mimeapa eríini. Ámá wo náni xwiyíá niyimáróniri yapí murípa eríini. ¹⁹ Díxí ápomi tíni inókími tíni wéyo umeríini. Ámá wíyo jiwanijoxí náni diñjí sipí nírisi menariñípa axípi e wiríini.’ E níriníri eániñjípi xídiríini.” uríagi ²⁰ ámáo re uriñinigini, “Apí nípini nioní xídiríñárini. Nioní bí sini mepa ejáyí gipiríñáni?” uríagi ²¹ Jisaso re uriñinigini, “Joxí ‘Píráñijí oimónimini.’ nísimónirínayí, nuri díxí iyíá fá amipí nigwí náni bí nerí nigwí nímeáríná ámá uyípeayíyo míni niwimáná nibíri nioní nixídfírixini. E nerínayí, amipí ayá tñjípi Gorixo ajiñamí joxí náni awí eámeámí siáriníárini.” ²² Jisaso e uríagi o aríá niwiri amipí xwé tíjo enagi náni xegí xwioxíyo dání diñjí riá uxéagi náni diñjí sipí niyaiwia uñinigini.

²³ Jisaso xegí wiepisarijowami re uriñinigini, “Nioní aga nepa seararijnini. Amipí mímúrónigíyí Gorixo ámá xío xegí xwioxíyo míméamí nerí umejweaníe opáwianeyiniri anijí míni nero aiwi nípáwipaxí mimónini. ²⁴ Ripi ení seararijnini, ‘Kamerí ejí rapirapí gwí kiwearigíá ófyimi páwipaxí mimónini. Ámá amipí mímúrónigíyí

kamerí ejí ófyi mipáwipa yariñyí yapi ajínami ḥweaŋoyá xwioxíyo páwipaxí mimóniŋoi.’ searariŋini.” urági²⁵ wiepisariŋyí —Judayí níni “Amípi mimúrónigíyí Gorixoyá diŋí tñi amípi meaariŋagía náni Gorixo yayí winarini.” yaiwiagfárini. Wiepisariŋyí eni e niyaiwiro náni Jisaso e urági aríá niwiróná ududí niwikáriniro omí re urigíawixini, “Joxí ríyí nepa ejánayí, Gorixo ámá giyo yeáyí uyimixemeaniřírani?” urágia²⁶ Jisaso siŋwí agwí niwiniri re uriŋinigini, “Ámá wigí diŋí tñi Gorixoyá xwioxíyo páwipaxí mimóniŋi. E nerí aí Gorixo amípi mepa epaxí wí mimóniŋagi náni oyá diŋí jíayí tñi ayí aí ananí páwipaxí imóniŋi.” uráná²⁷ Pitao Jisaso ámáomi “Dixí iyá ſá amípi nigwí náni bí nerí uyípeayíyo mñi niwia numáná ninixídírínayí, Gorixo ajínami amípi ayá tñípí ritinírini.” uríipi náni diŋí nimori Jisasomi re uriŋinigini, “Aríá ei. Amípi noneyá níni rixa pñi niwiárimi joxi rixídariŋwáyí pí meaníwárini?” urágia²⁸ Jisaso re uriŋinigini, “Nioni nepa searariŋini. Gorixo xwiá siŋjí wirí imixáná ámá imóniŋjáoni rixa mixí inayí nimóniri meŋweaŋjáná soyíné eni negí Isireriyí gwí wirí wirí wé wúkaú sikkí waú ejíyo xiráowayínéníŋi nimóniro mí ómómiximí nero meŋweapířírini. ²⁹ Ámá giyí giyí nioní ninixídíro náni wigí aŋiŋwámirani, xexirímeáowamirani, xexirímeáiwamirani, xanomirani, xináimirani, niawfýorani, xegí omiŋjároni, pñi niwiáriríná wigí amípi pñi niwiárimi uíápimi Gorixo wíipi aga seáyi e mûróninírini. Ayí eni diŋí niyimijípi anijí ḥweapíříra náni meapířírini.” ³⁰ nuríri wiepisariŋowa “None Jisasomi xámi xídarinagwi náni seáyi e imóniŋwíni.” yaiwípírixiniri re uriŋinigini, “Agwí ríná xámi xámi imóniňayí ríwéná surímá imónipířírini. Agwí ríná surímá imóniňayí xámi imónipířírini.” uriŋinigini.

Ewayí ikaxí wainí omiŋjyó wiigíyí nánirini.

20 ¹Jisaso ewayí xwiyá re uriŋinigini, “Ajinami ḥweaŋo ámá xio xegí xwioxíyo mîmeámí nerí umeŋweaníáyo yaní numeiríná ayí miraxwí rónijí imóniŋi. O wíá móniŋjími 6:00 a.m. imónáná ámá xegí wainí omiŋjyó wiipíri wirimeáminiri náni nuri ²ámá wa ‘Síá riylimi náni xixegíni íkwí wína neaiapáná omiŋjí siianíwini.’ urágia xegí omiŋjyó náni urowáriŋinigini. ³ Ámi 9:00 a.m. imónáná awí eánarigíe náni nuri wenijí éfyí winijinigini. Wa re kikiá riwa roŋagía niwiniri ⁴re uriŋinigini, ‘Soyíné eni gí omiŋjí niipíri náni úpoyí. Síápi tñi soyíné omiŋjí niíšápi náni nigwí xixeni seaiapimíni.’ urágia awa eni nuro omiŋjí wiigíawixini. ⁵ Ámi sogwí áwini e ejáná rixa 12:00 imónáná nuri ámá wa e kikiá roŋagía niwiniri axípi e urowáriŋinigini. Ámi 3:00 p.m. imónáná axípi e ejinigini. ⁶ Ámi rixa 5:00 p.m. aŋwí e imónáná nuri ámá wa e kikiá roŋagía niwiniri re uriŋinigini, ‘Síá riyi niyimini pí náni kikiá re roŋoi?’ urágia⁷ awa re urigíawixini, ‘Ámá wo “Nigí omiŋjí niípoyí.”’

minearíone ejagi náni rojwini.' uríagía o re urijinigini, 'Soyíné eni omijí niipíri gí wainí omijíyo náni úpoyi.' urijinigini. ⁸Síápi tíni wainí omijí xiáwo bosiwomí re urijinigini, 'Joxi omijí niiarigíawami "Eini." nuríri nigwí míni niwiríná ríwíyo úfáwami niwia nuri xámi úfáwami niwiri píni wiárei.' uríagi ⁹o nuri miraxwo uríipa yaríná ámá 5:00 p.m. dání úfáwa nibiríná xixegíni íkwí wináni wináni nimeáa ugíawixini.

¹⁰ Ámá wíá móniijími dání úfáwa nibiríná nigwí seáyi e meapíráoiniri éíayí awa eni xixeni axípi íkwí wináni wináni nimeáa ugíawixini. ¹¹Íkwí wináni wináni nimeáa nuríná miraxwo omijí xiáwo náni anijúmí ikaxí niriniro ¹²omí re urigíawixini, 'Síápi tíni nuro omijí onímiápí éíawami none wíá móniijími dání nurane yaríná sogwí xaíwí neanaríone tíni xixeni pí náni míni wíini?' uríagía aí ¹³o awayá womi re urijinigini, 'Gí ámaé, nioni sipí wí misikáriini. Joxi wíá móniijími dání re miniripa réinigini, "Joxi íkwí wína niapíri náni omijí siimíini." miniripa réinigini?

¹⁴Nigwí nioni siapíá díxípi nimeámi ui. Ámá síápi tíni éí ro "Nigwí xixeni axípi owimini." nimóníagi náni joxi siapíápa axípi míni wíini.

¹⁵Amípí nioni gýí niiwaniyoní dijí tíni niwirínáyí, "Ayí nipíkwini mani." riniaiwiarijini? Nioni yaní ewanií nimóniri yarijagi náni joxi sipí dijí riniaiwiarijini?" urijinigini." Jisaso "None xámi xídaríjagwi aí ríwíyo xídfíayí tíni xixeni neaiapíníáríani?" oyaiwípoyiniri ewayí xwiyáa api nurimáná ¹⁶re urijinigini, "Agwi ríná xámi xámi imóníayí ríwéná surímá imónipíráriini. Agwi ríná surímá imóníayí xámi imónipíráriini." urijinigini.

Xíomi pikipírápi náni ámi áwaní urijí nánirini.

¹⁷Jisaso óí Jerusaremi náni warigíayo uminiri náni neríná xegí wiepisarijí wé wúkaú sikwí waú awamí niwirimeámi ná dámine onímiápí óí e nuróná re urijinigini, ¹⁸"Aríá époyi. Rixa Jerusaremi náni warijwini. E rémóáná ámá imónijáoni náni miyí uráná apaxípániójí imónigíá xwéowa tíni ñywí ikaxí eániójípi mewegíawa tíni xwiyáa ninimearíroná nioni náni re rínipíráriini, 'Ámá romí opíkípoyi.' niriniro ¹⁹émayí nioni riperirí nimeariro sikwíá ragí píri nuyikiro íkíayo niyekwiroáriro epíri náni míni niniwiro aiwi síá wiyaú wiyi óráná xwáripáyo dání ámi wiápínameámíráriini." urijinigini.

Wiepisarijí waúmi xináí rixijí urijípi nánirini.

²⁰Jerusaremi náni óyo waríná Sebediomí xewaxowaú —Ayí Jemiso tíni xogwáo Jono tñirini. Awaú tíni xináí tíni "Jisaso rixa Jerusaremi níremoríná mixí inayí nimóniri neamejweaniyíráni?" niyaiwiro nibiro wauní rixijí uraniro náni miyí xwíayo íkwíráagía ²¹Jisaso re urijinigini, "Sepíoyíné o pí oneainiri niarijoi?" uríagi í xegí niaíwowaú wiepisarijí wíami seáyi e owimónípiyiniri re urijinigini, "Joxi rixa

mixí ináyí nimóniri neamejweajná gí niaiwí rowauí wíó wé náúmi dání ñweari wíó wé onamijúmi dání ñweari episíí náni rei.” uríagi aí 22 Jisaso re urijinigini, “Sepíoyíné yarijí niarigíapí náni nijíá mimónipa nero náni yarijí niarijoi.” nuriri ewayí ikaxí ámá wa xíomi píkipírá ejagi náni áwají nuriríná yarijí re wijnigini, “Awagwí iniigí sixí nioni nímáwá anani nipaxí imónipisíráni?” uríagi awaú re urigísixini, “Anani nipaxowawirini.” uríagii 23 o re urijinigini, “Iniigí nioní nímáwá awagwí eni nípisíríni. E neri aí ‘Wíoxi rími dání ñweai. Wíoxi rími dání ñweai.’ wí earipaxí mimónijini. Waú gowauí midimidáni ñweapisíí náni gí ápo rixa rárijírini. Aynání nioní e earipaxí wí menini.” uríagi 24 wiepisarijí wé wúkaú wíá awaú Jisasomi yarijí e wíagii aríá niwiro náni wikí dijí wiaiwarijagía aí 25 Jisaso xío tíjí e náni “Eini.” nuriri re urijinigini, “Soyíné nijíárini. Émáyíyá ámá áminá menjweagíawa seáyi e niwimóniro paimímí wiarijári. Wigí ámá ejí rijí menjweagíawa eni seáyi e niwimóniro ‘Xe nonenini simajwýónijí yeáyí oneaurónípoyi.’ niywaiwo yarigíári. 26 ‘Awa seáyi e niwimóniro yarigíápa soyíné eni axípi nímoníro mepa oépoyi.’ nímonarini. ‘Gí wíami seáyi e oímonímíni.’ yaiwinarijí goxi goxi awayá omijí wíiaríoxníjí wimónei. 27 ‘Neaiepisarijone woni xámí xámí oímonímíni.’ yaiwinarijí goxi goxi ámá wí joxí náni re riprí náni, ‘O wiepisarijí wíami xináinijí nímoníri arírá wiari. riprí náni joxí e erfini. 28 Ámá imónijáoni yarijápa axípi éríxini. Nioní ámá wí arírá níríixiníri biñámani. Nioní ámá niyoní arírá wíri nioní nupeiríná gwíniñjí uroayírori eminiri biñári. urijinigini.

Síjwí supárigííwaúmi nañí imixijí nánirini.

29 O tíni wiepisarijowa tíni aji yoí Jerikoyí riniñjyo dání waríná oxí apixí ayá wí númeri waríná 30 re ejinigini. Ámá síjwí supárigííwaú óí manjípá tíni ñweagííwaú “Jisaso rimani pwarini.” rinarijagía aríá niwiri ríaiwá re urigísixini, “Áminaé, negí mixí ináyí Depitomi xiáwoxiní wá yeawianeí.” ráná 31 ámá obaxí Jisasomi xámí umeagíáyí rímiñjí tíni re urigíawixini, “Awagwí ríaiwá mirípa épíyi.” uríagía aiwi awaú aríki wíni ejí tíni re rigísixini, “Áminaé, joxí negí mixí ináyí Depitomi xiáwoxiní, wá yeawianeí.” uríagii 32 Jisaso e éí nírónapimáná óí e dání ríaiwá re urijinigini, “Awagwí o pí oyeainiri rarijii?” uríagi 33 awaú ajiwi e níbiri re urigísixini, “Ámináoxini, joxí yegí síjwí oyeaoxoaniri rarijwii.” uríagii 34 Jisaso awaú náni wá wuníagi egí síjwíyo wé seáyi e wikwiáráná re egísixini. Niwaúni síjwí noxoari nanimáná númeri uxídigíisixini.

Jerusaremiyo níremoríná mixí ináyí rémoarigíápa rémojí nánirini.

21 1 Jerusaremi rixa ajiwi e imónáná díwí Oripi tíjí e aji yoí
Betipasi riniñpími níremómáná Jisaso wiepisarijíyí waúmi

nurowáriríná ² re uríjinigini, “Awagwí aŋí jíapimi nání nuri dogí xinái xegí miá tíni e yuráriniŋagi niwiniríná niwaúni nkweari nimeámi bípiyi. ³ Ámá wo siywí neaniri ‘Awagwí pí nání ikweearinji?’ earánayí, re urípiyi, ‘Ámináo seáyi e éí niŋweari nimeámi uminiri yearowárijoi.’ uráná xiáwo apaxí mé eaiapowárénapiniŋoi.” uríjinigini. ⁴⁻⁵ Wíá rókiamoagí wo niriri ríwamijí ripi eaŋípi, “Saioni —Jerusaremi nání niriro aiwi díwí bi nání Saioniyí rarigírini. E ɻweagíáyo re urípoyi, ‘Aríá époyi. Segí mixí ináyo awayinfinjí nimóniri dogí xwéomi maríái, dogí miá womí aí niŋweámáná seyíné tíamini barini.’ urípoyi.” niriri ríwamijí eaŋípi xixení imónini nání Jisaso awaúmi e urowáriŋinigini. ⁶ Wiepisarinjí awaú nuri Jisaso urípa e nerí ⁷dogí miá tíni xinái tíni nkweari nimeámi nibiri wigí iyá dogí miáomí seáyi e nikwiáriro Jisaso seáyi e niŋweari nimeámi waríná ⁸mixí ináyíyo yayí wianiro nání yarigíápa ámá oxí apixí epíroyí nero númi xídarigíáyí obaxí Jisaso iyíáyo seáyi e nosaxa opuniri wigí iyá nípíriro óí e ikwiaŋwí neapára uro wí wéwí iwí nidoayiro ikwiaŋwí neapára uro neríná ⁹xámí umeaarigíáyí tíni ríwíyo uxídarigíáyí tíni ríaiwá re nura ugíawixini, “Mixí ináyí Depitomí xiáwo romi yayí seáyi e dání oumeaneyí. Ámá Áminá Gorixo urowárénapiŋí ro —Negí aríowa o nání wenijí nerí ɻweaŋáná xwiogwí obaxí muroagírini. O Gorixoyá díŋjí tíni seáyi e imóniŋinigini. Gorixo seáyi émi ɻweajomi yayí seáyimi dání oumeaneyí.” Ríaiwá e nira nuróná oxí nikéa nuro ¹⁰rixa Jerusaremi rémóáná e ɻweagíáyí mírí mírí neamero re rinigíawixini, “Ámá o go nání ría rariŋoi?” rinaríná ¹¹oxí apixí xio tíni warigíáyí re urigíawixini, “Gariri piopenisíyo aŋí yoí Nasareti dáŋo, Gorixoyá wíá rókiamoariŋí Jisaso nání rariŋwini.” urigíawixini.

**Ámá aŋí ridiyowá yarigíiwámi ínimi dání bí
inarigíáyí emi mimeámí ení nánirini.**

¹² Jisaso aŋí Gorixo nání ridiyowá yarigíiwámi nipáwiri ámá aŋí iwámi ínimi dání bí inarigíáyo mixídámí wiowáriri ámá nigwí senisí ninayiro tarigíáyíá ikwiaŋwí mimiwiári eri ámá injí xawiówí ridiyowá nání bí inarigíáyí ikwiaŋwí éí ɻweaarigíápi mimiwiári eri nerí ¹³ mixí re uríjinigini, “Aŋí riwá nání ríwamijí re níriniri eánini, ‘Aŋí Gorixoniyáiwá ámá xwiyíá rírimí nipíria nániwári’ níriniri eániŋagi aí soyíné íwí meaarigíáyí yarigíápa axípíniŋí nero nání aŋí riwá íwí meaarigíáyíá aŋíniŋí imónini.” uríjinigini. ¹⁴ E nuriri sini aŋí Gorixo nání ridiyowá yarigíiwámi ínimi emearíná siywí supárigíáyí wí tíni sikwí ikí egíyí wí tíni o tínjí e nání bána o naŋí imimiximí wíagi ¹⁵ apaxípániŋí imónigá xwéowa tíni ɻwí ikaxí eániŋípi mewegíawa tíni Jisaso emimí e éipi siywí niwiniro niaíwí o nání aŋiáwámi ínimi dání ríaiwá re nira warinagíá, “Negí mixí ináyí Depitomí xiáwo romi seáyi

e oumeaneyi.” nira warinagá aríá e niwiyo náni wikí dijí niwiaiwiro 16 mixí re urigáwixini, “Píné niaíwí joxí náni rarigáyí aríá riwiñini?” urágá Jisaso re urijinigini, “Oyi, aríá niwiri aiwi soyíné xwiyíá Gorixo náni re niriñiri eániñípi, ‘Dijí joxiyáyo dání niaíwí onimiápia tíni sini amijí narijípia tíni yayí seáyimi dání rímepríráriñi.’ niriñiri eániñípi soyíné fá níroro aí rixa agwi xixeni imónagi niwiniro aí sini dijí mimoariñoi.” urijinigini. 17 E nurimo awami píni niwiárimi nipeyearei aijí apimi píni niwiárimi nuri aijí yoí Betani náni nuri e sá weñinigini.

Íkíá pikína ramixiñí nánirini.

18 Sá wejo wíápi tíni ámi Jerusaremí náni nibiríná agwí wíáná 19 wenijí éiyí wiñinigini. Íkíá pikí wina óí e jína roñagi niwiniñi “Sogwí bi odanimini.” niyaiwimi nuri aijwi e dání wenijí éiyí wiñinigini. Sogwí miwepa iwíni ináriñagi niwiniri íkíánamí niramixiri re urijinigini, “Íkíá pikí rinaxí, sogwí wíni weríámani.” uráná apaxí mé yiweáriñinigini. 20 Apaxí mé yiweáriñagi wiepisariñowa e niwiniro ududí niwiyo yariñí re wigáwixini, “Íkíá pikí ana aríre nerí apaxí mé yiweáriñoi?” urágá 21 Jisaso re urijinigini, “Nioni nepa searariñini, ‘Soyíné Gorixomi dijí wíkwíroro dijí biaú mímamaxiripa ero ‘Gorixoyá dijí tíni íkíá rína e epaxínamani.’ miyaiwipa ero nerínayí, ayí xixeni nioní yariñápa nimóniniñoi. Íkíá rína nánini mirariñini. Díwí mijí apimi aí ‘Rípixini nuri rawirawayo piéroi.’ uránayí xixeni e nimóniniñoi. 22 Pí pí náni Gorixomi rixiñí nuriri dijí nikwírorínayí, xixeni axípi e simixiyiníráriñi.” searariñini.” urijinigini.

“Néní tíjoxí imónei.” go ririjoí?” urigá nánirini.

23 O ámi Jerusaremí rixa aijí Gorixo náni ridiyowá yarigíwámi nipáwiri ámáyo uréwapiyaríná apaxípániñí imónigíá xwéowa tíni wigí Judayí mebáowa tíni niwímearo re urigáwixini, “Joxí arige nimóniri amípí nene aijí riwámí ínímí dání yariñwápi píri wíakímí yariñini? ‘Joxí néní tíjoxí imónei.’ go rirítagi e yariñini?” urágá aí 24 Jisaso re urijinigini, “Nioni eni yariñí bi oseaimini. Soyíné nioniyápi áwañí niránayí, nioní eni ‘Api ei.’ nirío náni áwañí searimíni.” nuriri 25 re urijinigini, “Yariñí nioniyá ripi seaimíni. Jono wayí nineameaia ujo wayí Gorixoyá dijí tíni neameainjírani? Xegí dijí tíni neameainjírani?” Yariñí e wíáná wiwaníñowa re rinigáwixini, “Jono Gorixoyá dijí tíni ejírini.” uránayí, re neariniñoi, ‘Soyíné pí náni aríá miwí egíárini?’ neariniñoi. 26 E nerí aí ‘O xegí dijí tíni ejírini.’ uránayí, ámá sipíá re epíroyí egíayí, ‘Jono Gorixoyá wíá rókiamojoríani?’ yaiwiarigíayí iwañí neamépepírixini.” niriniro 27 Jisasomí re urigáwixini, “None majáriñi. Jono dijí goyá tíni ejírani?” urágá o re urijinigini, “Nioni eni ‘Amípí apí píri wíakímí ei.’ nirío náni áwañí searimíméini.”

Ewayí ikaxí xiráxogwáowaú náni urijí nánirini.

28 “E nerí aí ewayí xwiyíá ripi náni segí dijí arire yaiwiarijoi? Ámá wo xegí niaiwí waú tíjo xámi xiráomi nuri re urijinigini, ‘Íwe, joxí negí wainí omijíyo náni nuri omijí ei.’ urági 29 o re urijinigini, ‘Oyi, numíini.’ nurimáná mujinigini. 30 Xano xogwáomi nuri axípi ‘Omijíyo náni nuri omijí ei.’ uráná o re urijinigini, ‘Oweoi, numiméini.’ nurimáná ríwíyo dijí sipí niyaiwiri ‘Gí ápomi “Oweoi.” pí náni ría uríini?’ niyaiwimi nuri omijí ejinigini.” Jisaso ewayí xwiyíá apí nurimáná 31 awamí yarijí re wijinigini, “Awaú go go xano uríipa xixení aríá niwiri ejinigini?” urági awa “Xogwáorini.” urágia Jisaso re urijinigini, “Nioni nepa seararijini. Apixí ede dání iyí oikixearigíwa tñi ámá íwí yarigíá, takisí náni nigwí nearáparigíá tñi Gorixoyá xwioxíyo ananí nipáwiro ñweapíría aiwí soyíné páwipaxí mimónijoí. 32 Ayí ripi náni seararijini. Jono nibiri wé rónijí oimónípoyiniri searéwapiyíagi aí soyíné xiráo ejípa aríá miwigíawixini. Apixí iyí ede dání warigíwa tñi takisí náni nigwí nearáparigíáwa tñi xogwáo ejípa Jonomi aríá niwiro sanijí imónarijagía soyíné sijwí e niwiniro aí xogwáo ejípa ámi ríwíyo dijí sipí niyaiwiro ‘None pí náni aríá miwipa yarijwini?’ niyaiwiro sanijí mimónigíawixini.

Ewayí ikaxí wainí omijí sijwí uwiniarigíáyí nánirini.

33 “Ewayí xwiyíá ámi bi ripi aríá nípoyi. Ámá xwiá tñí wo wainí uraxí íwíá nuriri xwíná nirori wainí xegí iniigí nípíría náni wainí sogwí xoyíkímí eníá náni síjáyo óí nimori wainí omijíyo áwiními ají awí ñweapíría náni seáyi émi nimira nipeyiri néisáná ámá wí umeipíría náni re urijinigini, ‘Wainí sogwí niái éánáyí, bi soyíné segí mearo nioní gí meari emíá náni nioniyá omijí ripimi ananí sijwí niwinipíráraní?’ nurimi ají wíyo ememiniri náni nuri niñweajisáná 34 wainí sogwí rixa niái éáná xegí omijí wiiarigíá wami re urowárijinigini, ‘Soyíné nuro wainí nioní náni nitízápi nurápauípoyi.’ urowáríagi aí 35 omijí sijwí uwiniarigíáwa xío urowáriawamí womí iwaní mépero womí pikiro womí sijá earo egíawixini. 36 Omijí xiáwo ámi omijí wiiarigíáyí obaxí onimiápi wami urowáríagi aí omijí sijwí uwiniarigíáwa xámijowami wigíápa axípi wigíawixini. 37 Ámi ríwíyo o xegí xewaxo nurowáriri re yaiwiñinigini, ‘Nigí íwomiyí xwiyíá xixení aríá wipíráoi.’ yaiwiagí aí 38 omijí sijwí uwiniarigíáwa xewaxo barijagí niwiniro re rinigíawixini, ‘Xanoyá dijí tíjo nimóniri amipí meaníó iwo barini. Oyá amipí meaníwá náni omi opíkianeyi.’ niriniro 39 omi íá nixeró omijíyo bíaniríwámíni nimoairo pikigíawixini.” Jisaso e nuriri Judayí ámináowa re oyaiwípoyiniri “None omijí sijwí uwiniarijwáonénijí imóniñagwi náni ríneararini?” oyaiwípoyiniri ewayí xwiyíá e nurimáná 40 ayo yarijí

re wiñinigini, “Omiñjí xiáwo nibiríná omiñjí siļwí uwiniarigíawami pí winigini?” uríagi ⁴¹ awa re urigíawixini, “Sípí yarigíawamiyí eni sípí niwikárimáná ámí ámá wa ‘Xwiogwí ayí ayo wainí sogwí niáñ eáná ananí nidírane o náni utianíwárini.’ yaiwííawami re uriníárini, ‘Gí omiñjí ripí siļwí niwinífrixini.’ uriníárini.” uríagía ⁴² Jisaso re urijinigini, “Ewayí xwiyíá ámá Gorixo seyíné yeáyí seayimixemeania náni urowárénapinío náni niriniri eániñjí ripí eni ‘Síjá anjí mirarigíawa síjá awiaxí náni píá neríná wo “Sípírini.” niriro emi móio náni Gorixo “Síjá o tíni xámí nitirínayí, anjí ejí neániri nañí imóniniñjoi.” niriri síjá o nimeari táná anjí ejí neániri nañí imóniniñrini. Gorixo e éí ejagí náni nene síjwí niwiniríná aga imiriñjí mimóniñjagi winiñjwini. E niriniri eániñjípi soyíné sini íá miropa egíárani? Oweoi, íá niroro aiwi diñjí mimoariñjoi. ⁴³ Ayináni gí Judayíné re searariñini, “Gorixo nene xío xegí xwioxíyo mimeámí nerí pírániñjí neameñweanírini.” riyaiwiariñjoi? Oweoi! Omiñjí siļwí uwiniarigíawa yapi aríkí néra warigíáyíné Gorixo xío xegí xwioxíyo nípáwiro ojweápoynirí siļwí seaniníámaní. Ámá xeñwí wí sanijí nimóniro wé rónijí yarigíáyí opáwípoynirí siļwí wininíárini.” searariñini. ⁴⁴ Xwasfí yeáyí bimi síjá nípiérori nearíná yuní wárariñípa síjáoni ámá giyo giyo nípiérori nearíná axípi xwasíwí yuniníñjí imíximíárini.” Jisaso xío síjáoniñjí nimóniri náni e uríagi ⁴⁵ apaxípániñjí imónigíá xwéowa tíni Parisiowa tíni ewayí xwiyíá api wiwaníñowa náni rinariñjagi aríá niwiro “None náni ría rarini?” niyaiwiro ⁴⁶ “Omi rixa íá oxiraneyí.” yaiwííayí oxí apixí níni Jisaso náni “Gorixoyá wíá rókiamoariñjoríani?” yaiwiariñjagía náni ámí wáyí nero wí e megíawixini.

Ewayí ikaxí aiwá apixí meaní nánirini.

22 ¹Jisaso ámí ewayí xwiyíá wí nuriríná re urijinigini, ²“Ámá xwiyíá Gorixoyá aríá niwiro sanijí nimóniro xío xegí xwioxíyo mimeámí nerí meñweanie ñweapaxí imóniñjyí, ayí ewayí xwiyíá ripíñjí imónini. Mixí ináyí wo xewaxo apixí omeaniri náni aiwá xwé riyamí niyárimáná ³xegí omiñjí wiiarigíawami re urowáriñinigini, ‘Amá nioni urepeáriñjáyo “Aiwá náni bípoyi.” urímepoyi.’ urowáráná awa mixí ináyo uríipa nuro uriméagía aiwi ayí mibipaxí wimóniñinigini. ⁴Mixí ináyo xegí omiñjí wiiarigíá ámí wami re urowáriñinigini, ‘Amá nioni aiwá ripí náni urepeáriñjáyo re urímepoyi, “Aiwá rixa riyamí yáriñinigini.”’ nuriro “Xegí burimákaú oxíyí tíni sipisipí memé nañwí xixegíni miníñjírixá tíni rixa nípikiri sío kikirómí nerí síjá exárinini. Xegí xewaxo apixí meaní náni aiwá imíxíápi náni bípoyi.” urímepoyi.’ urowáráná awa áwañjí e uriméagía aiwi ⁵urepeáriñjyí aríkwíkwí niwiro wigí diñjí tíni numiro re egíawixini. Wo xegí aiwá omiñjyo náni ujinigini. Ámí wo xegí nigwí omiñjí bi eminiri náni ujinigini. ⁶Wíá omiñjí wiiarigíawami íá nixiriro iwañjí nímépero pikigíawixini. ⁷Mixí ináyo rixa

wikí wóníagi xegí simijí wínarigáfawami urowáráná awa nuro ámá xegí omijí wíiarigáfawami pikíáyo ení nípíkilo wigí ajíyí ení ríá niyárimáná ejáná ⁸ mixí ináyo xegí omijí wíiarigíá wami re uríjinigini, ‘Gí íwo apixí meaní náni aiwá rixa riymá inárínjagi aiwi ámá aiwá api náni urepeáriňáyí mibipaxí wimóníagi náni ayí nipaxí mimónigoi. ⁹ Ayináni soyíné xwamidigíyo nuro ámá óí e nimúrónirijíyo íwo apixí meaní náni aiwá imixiá ripí nípíri bipíri náni áwají urípoyi.’ uríagi ¹⁰ omijí wíiarigáfawa óí wíyí wíyo nuro ámá nimúrónirífnayí nañí aí tíni sipí aí tíni niwirimeámi nibiro ají aiwá nípíri náni imixáríwámi dérogáfawixini.

¹¹ Ají iwámí rixa níderojagía mixí ináyo ámá oxí apixí aiwá nípíri náni bíayí sijwí wíniminiri náni nípáwiri wenijí éfyí wíniňinigini. Ámá wo aiwá náni nibiríná aikí sijí yíniri iyíá sijí pániri nemo nibiri mijweapa enagí niwiniri ¹² re uríjinigini, ‘Ámáoxini, joxi aiwá ripí náni nibiríná pí náni aikí sijí yíniri iyíá sijí pániri nemoxi mibipa éfriní?’ uríagi o xwiyíá bi murariňagí ¹³ mixí ináyo xegí omijí wíiarigáfawami re uríjinigini, ‘Soyíné omi íá níxero gwí wéyo jiro sikwíyo jiro nemáná síá yiniňí bíariwámíni moaípoyí. Síá yiniňeyí ríniňí ayíkwí miwinipa enagí náni ámá ñwí earo magí íróniro epírárińi.’ uríjinigini.” Jisaso ewayí xwiyíá e nuríri ¹⁴ re uríjinigini, “Gorixo ámá obaxíyo nurepeáriri ‘Nioni tiáminí bípoyi.’ nuríri aiwi neyíroríná ámá nañí imóniňyí áríní meanírárińi.” uríjinigini.

Nigwí takisí náni émáyo wiariogíá nánirini.

¹⁵ Parisiowa Jisaso e rariňagi aríá niwimowa nuro mekaxí níriro omi pasániňí numero xwiyíápai ñywíráraniro náni re rinigáfawixini, “Omi yapí re uréwapiyaníwini, ‘Takisí náni nigwí émáyí nearáparigíápi sini miní wianréwini?’ uraníwini. O ‘Oweoi, sini miní miwipa époyí,’ ránayí, émáyí omi íá níxero gwí yipíráoi. E mirípa nerí ‘Oyi, seyíné miní niwiríná apáni yariňoi.’ ránayí, ámá omi xídarigíá ámi aríá bi miwí nero píni wiáripíráoi.” níriníro ¹⁶ wiwaníjowayá wiepisarigíá wami tíni ámá mixí ináyí Xeroto nikumixiníri emearigíá wami tíni Jisaso niwjeari uréwapiyarije náni urowárfagía awa nuro Jisasomi re urémeagáfawixini, “Nearéwapiyariňoxini, joxi ninearéwapiyiríná nepáni nearéwapiyariňoxirini. Ámá Ámináowayá sijwíyo dání aí xwiyíá ámi xegí bi mirí axípíni rariňoxirini. Sipí ríri nañí ríri yariňímani. Joxi xwiyíá Gorixoyáni nepáni xíxeni nearéwapiyariňoxirini.” Weyí e numeariro yariňí re wigáfawixini, ¹⁷“Joxi none neareí. Dixí diňí arire simónarini? Judayene émáyíá mixí ináyí Sisaoyí ríniňomí takisí náni nigwí miní wiarijwápi miní niwiríná ‘Apáni yarijwini.’ risimónarini? ‘Nípikwíni miyarijwini.’ risimónarini?” uríagi aí ¹⁸ Jisaso awa sipí wiláraniro yariňagía diňí adadí niwiri re uríjinigini, “Nañí ríri sipí ríri yarigíá royíné, pí náni iwamíó níwapiyariňoi? ¹⁹Emáyíá nigwí nene

takisí náni wiariŋwá wo siŋwí winimi siwá nípoyi.” uríagi awa nigwí xío uríi wo nimearo siwá wíáná²⁰ o re uríŋinigini, “Nigwí romi símimají imixiniŋí tí tñi yoí eániŋí tí tñi goyárini?” uríagi²¹ awa re urígáwixini, “Ayí emáyí mixí ináyí Sisaoyárini.” uríagía o re uríŋinigini, “Amípí Sisaoyá imóniŋagi niwiniríná ayí Sisaomi mñi wířixini. Gorixoyá imóniŋagi niwiniríná xewaniŋomi mñi wířixini.” nuriri ámá Gorixo xewaniŋóniŋí imixiniŋí ejagi náni omi diŋí owikwířipoyiniri e uríagi²² awa aríá e niwiro diŋí ududí nero píni niwiárimi ugíawixini.

“Ámá ámí wiápíniſeapíříáriṇi.” uríŋí nánirini.

²³ Síá axíyimí Judayí Sajusiyi rinigíá wí —Sajusiowa re rarigíáwarini, “Ámá piyíyí ámí wiápíniſeapíříámani.” E rarigíáwa nibiro “None eni o nearariŋípa ewayí xwiyíá bí nurirane majíá owikixeáraneyi.” niyaiwiro Jisasomi yariŋí niwiróná²⁴ re urígáwixini, “Nearéwapiyariŋoxini, Moseso ejíná re níriri ríwamiŋí eanírini, ‘Ámá wo niaíwí memea péánayí xogwáo náo apixí aní nimeari xexirímeáoyá niaíwí wiemeaíwinigini.’ níriri eanírini.” nuriro²⁵ ewayí xwiyíá ripí urígáwixini, “Xiráxogwá wé wíúmi dáŋjí waú imónigíá none tñi ɻweaŋwáwa re egíawixini. Xiráo xámijo apixí nimeari niaíwí memea péáná²⁶ xogwáo xío tñijo xiráoyá apixí aní nimeari aí o eni niaíwí memea péáná wíá eni ímí wo wo nimearo aí niafwí memea penowíánayí²⁷ eni yoparí ríwíyo peŋinigini.” Ewayí xwiyíá api nurimáná²⁸ Jisasomi yariŋí re wigíawixini, “Ámá níni Gorixo mí ómómiximí enííná wiápíniſeááná xiráxogwá wé wíúmi dáŋjí waú imónigíáwa apixí go goyá imóniníárfani? Pí náni? Ayí awa nowani meagíí ejagi nánirini.” uríagía aí²⁹ Jisaso re uríŋinigini, “Soyíné xwiyíá Gorixoyá níriniri eániŋípi tñi oyá ejí eániŋípi tñi majíá ejagía náni majímajíá nero xeŋwíni rarijoi.³⁰ Ayí ripí náni searariŋini. Ámá pegíáyí niwiápi niſeapíříámaní aŋínají yapi nero apixí mearo wiro epíříámani.³¹⁻³² E neri aí xwiyíá ámá pegíáyí wiápíniſeapíříápi náni Gorixo re searariŋípi ‘Nioni ɻwíá Ebiríamoyáoni tñi Aisakoyáoni tñi Jekopoyáoni tñi awayáonirini.’ E níriniri eániŋípi soyíné sini fá miropa egírárani? Oweoi, fá níroro aiwi nijíá mimónipa nero rarijoi. Ayí ripí náni searariŋini. Gorixo ámá pegíáyí náni ɻwíáomani. Ámá sini diŋí tñiyíí náni ɻwíáorini.” nuriri awa diŋí re oyaiwípoyiniri, “Negí aríowa pegíá ejagi aiwi wigí diŋí sini siŋí rimónini?” oyaiwípoyiniri e uríagi³³ ámá oxí apixí e epíroyí egíáyí aríá niwiro o xwiyíá uréwapiyariŋípi náni diŋí ududí niwiga ugíawixini.

ɻwí ikaxí seáyí e imóniŋípi nánirini.

³⁴ Jisaso Sajusiowa xwiyíá nimeámi bíapí gwí miŋníŋí wákwíagi náni ámí bi murariŋagía Parisiowa siŋwí e niwińiro awani axímini awí neánárimáná³⁵ wigí wo —O ɻwí ikaxí eániŋípi meweŋíyí worini.

O Jisasomi yapí niwíwapiyirane majíá owikixeáraneyiniri yarijí re wiñinigini,³⁶ “Nearéwapiyariñoxini, negí lqwí ikaxí eániñýí niyoní gípi seáyi e imónini?” uríagi³⁷⁻³⁸ Jisaso re uríjinigini, “Lqwí ikaxí re níriniri eániñípi, ‘Dixí Áminá Gorixomi diñí niywiráriríná diñí sítí uyiri xwioxíyo dání diñí wíkwírori erfíni.’ Lqwí ikaxí e níriniri eániñípi seáyi e imónini.³⁹ Lqwí ikaxí ‘Jiwaniñoxi náni diñí sítí sinarijípa ámá joxí siñwí winarijíyí náni eni diñí sítí axípi e wiríni.’ níriniri eániñípi eni seáyi e imóníjípi tíni xixeni imónini.⁴⁰ Xwiyáá Moseso tíni wíá rókiamoagíawa tíni niriro ríwamijí eagíá nipini lqwí ikaxí míkí ripiaúmi ikwíkwíri iníni.” uríjinigini.

“Kiraísoyí ríniyo niaíwí goyáoríni?” uríjí nániríni.

⁴¹ Parisiowa sini awí eaírinijáná Jisaso yarijí bi niwiri⁴² re uríjinigini, “Kiraíso, ámá aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroníoyi rarigío náni segí diñí arírerini? Niaíwí goyáoríni yaiwiarijoi?” uríagi awa re urigíawixini, “Negí mixí ináyí Depitomí xiáworini.” uríagía⁴³ o re uríjinigini, “Kiraíso sa Depitomí xiáwo ejánayí, o kwíyí Gorixoyá tíni ríwamijí nearíná o náni arige ‘Gí Ámináoríni.’ níriri ríwamijí re eañírini,⁴⁴ ‘Áminá Gorixo gí Ámináomí re uríjinigini, “Joxí tíni mixí imónigíáyo xopírári riwiimíáé náni gí wé náumi dání lweai.” uríjinigini.’ níriri eañírini?⁴⁵ Depito Kiraíso, aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroníoyi rarigío náni ‘Gí Ámináoríni.’ riñyí arige nerí ámi xegí xiáwo imónini?” níriri awa re oyaiwípoyiniri “Kiraíso Depitomí xiáwo imónijagi aiwi seáyi e mürónijagi náni Gorixomi xewaxoríani?” oyaiwípoyiniri e uráná⁴⁶ ámá ayí níni “Kiraíso, ámá aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroní sa Depitomí xiáworini.” niyaiwiro náni wíyíyá niwiápíñimeari murípaxí wimónítagí ámi íná dání yarijí bi miwigíawixini.

“Lqwí ikaxí eániñípi mewegíáwa yarigíápa mepani.” uríjí nániríni.

23 ¹ Jisaso xwiyáá api nuríisáná ámá oxí apixí e epíroyí egíáyo tíni oyá wiepisariñowami tíni nuríri² re uríjinigini, “Lqwí ikaxí eániñípi mewegíáwa tíni Parisiowa tíni wiwaníjowa náni re rinigíári, “Lqwí ikaxí Moseso ninearéwapiyiri ríwamijí eañípi newaniñonení ámáyo uréwapiyipaxíri.”³ E rinigíá ejagi náni níni awa searíayí nixídiro erfíni. E nerí aí awa nañí niriro aiwi wiwaníjowa pírániñí mixídariñagía náni wigí yarigíápa seyíné eni mepani.⁴ Ámáyo lqwí ikaxí nuríróná sají xwé ayá wíniñí gwí niñiro sajwíyo ikwiárarigíári. E nerí aí wiwaníjowa ‘Iwamíó wé rejí ná woni tíni omíeyoámíni.’ wimónariñímani. ⁵ Amípí awa yarigíápi ámá siñwí oneanípoyiniri yarigíári. Awa ámá Gorixomi pírániñí xídarigíáyí dirí xwiyáá Gorixoyá náni díkínarigíári miñíyo díkíniro wigí iyíá sírifwíyo dání wayaxíniñí niyíwára punjíyí yíniro yarigíápa mé ámá siñwí

oneanípoyiniri dirí xwé fá niwearo díkíniro wayaxí eni sepiá yiwárapiní yíniro nero emearigíárini. ⁶ Awa aiwá xwé imixarigé nání nurónáraní, rotú aŋjyo nání nurónáraní, ámá siywí oneanípoyiniri siŋjániŋjímíni niŋweamero yarigíáwarini. ⁷ Awí eánarigérani, makeríá imixarigérani, ‘Nearéwapiyariŋjoxini.’ onirípoyiniri emearigíáwarini. ⁸ Awa e nero aí segí searéwapiyarijo ná wonirini. Seyíné niyínéni nioní niňixídiro nání ámá axí imónigíáyíné ‘Ráre, napíe rinigíáyíné imónijagi nání seyíné awa yapi ‘Nearéwapiyariŋjoxini.’ onirípoyiniri e mepani. ⁹ Segí ápo aŋjnami ɻweano ná woní oni ejagi nání eni xwiá týo dáŋj womí ‘Ápoxiní muripani. ¹⁰ Niseaméra unío ná woní Kiraiso, ámá aríowayá xwiá piaxíyo dáni iwiaroníoyí rarigío ejagi nání eni seyínéyá wo nání ‘Nineaméra waríoriní.’ mirinipa époyi. ¹¹ Seyíné giyíné seáyi e seaimóniŋjoyí segí inókiniŋjí nimónirí omiŋjí seaíwinigini. ¹² Ámá giyí giyíné sewaniŋjyíné seáyi e meníáyíné, Gorixo xwiámi seaimixiníárini. Giyí giyíné ‘Sipíenerini.’ niyaiwiniro ínímí imóniáyíné, Gorixo seáyi e seameníárini.

**Iwjí ikaxí eániŋjípi mewegíáwa naŋjí ero sipí ero
yarigíá nání xwiyíá umeáriŋjí nánirini.**

¹³ “E nerí aí ɻwjí ikaxí eániŋjípi mewegíoyíné tíni Parisioyíné tíni, naŋjí ero sipí ero yarigíoyíné aveyi! Síá wiyi soyíné majíá seaóriniárini. Soyíné ámá Gorixomi diŋjí niwikwíroro oyá xwioxíyo nipáwiropo ɻweaaniri éíáyo nuréwapiyirína píripíriŋjí wiariŋagía nání Gorixo xeaníŋjí riá tíŋjí seaikáriníá ejagi nání diŋjí sipí oseaini. Sewaniŋjyíné Gorixomi diŋjí miwikwíropa ero mipáwipa ero nero aí ámá eni xe opáwípoyiniri siywí winarigíámaní. ¹⁴ [Iwjí ikaxí eániŋjípi mewegíoyíné tíni Parisioyíné tíni aveyi! Síá wiyi soyíné majíá seaóriniárini. Naŋjí ero sipí ero yarigíoyíné, síwí yáí ríkíniŋjíyí yapi ámáyá aiwá pírí níni fwí manariŋjípa soyíné apixí aní apiaŋjípia nání diŋjí sipí miseáí wigí amipí fwí nurápiro anipápia wárarigíárini. Soyíné Gorixomi rixiŋjí nuriróná ámá aríá nineairo weyí oneamépoyiniri ámá siywí anigé dáni sepiá nira warigíoyínérini. Ayináni soyíné xwiyíá ámá wí meárinipírápa axípi meárinipírámaní. Soyíné riá tíŋjí meárinipírá eniŋjí diŋjí sipí oseaini.] ¹⁵ Iwjí ikaxí mewegíoyíné tíni Parisioyíné tíni aveyi! Síá wiyi soyíné majíá seaóriniárini. Naŋjí ero sipí ero yarigíoyíné, ‘Ámá ná jíami ɻweagíáyí negíniŋjí imóniřixini.’ niyaiwiropo rawirawáyo xero xwiáyá aŋjí uro neróná segí yarigíápi ayo uréwapiyariŋjoyínérini. Ayí soyínéniŋjí nimónirínayí soyíné riá anijí wearinjyo ikeárinipaxí aíwi soyíné ayo wíwapiyariŋjagi nání ayí soyíné niseamúroro arípaxí riá anijí wearinjyo ikeárinipaxí imóniŋjoi. Ayináni Gorixo xeaníŋjí seaikáriníá ejagi nání diŋjí sipí oseaini. ¹⁶ Soyíné siŋwíniŋjí supárigíoyíné aveyi! Síá wiyi soyíné majíá seaóriniárini. Siŋwíniŋjí supárigíoyíné aiwí ámá wíyo óí siwániŋjí wiariŋjoyíné, ámá wo ‘E emíni. Aŋjí Gorixo nání ridiyowá

yarijwá riwámi dání rirarijnini.' rarijnagi niwiniríná re rarigfoyínérini, 'Ananirini. Xío ríípa mepa nerínayí, xwiyá meárinipaxí wí mirarinini.' rarigfoyínérini. E neri aí ámá wo 'E emíini. Sínjá gorí aijí ridiyowá yarijwáiwámi ínimi wenjípmi dání rirarijnini.' rarijnagi niwiniríná re rarigfoyínérini, 'Xío ríípa mepa nerínayí, xwiyá meárinipaxí rarini.' rarigfoyínérini. ¹⁷Majimajíá ikáriniro sijwíniñí supáriro egíoyíné, gímini gípi seáyi e imónini? Sínjá gorí aijí ridiyowá yarigfiwámi wenjípmi seáyi e rimónini? Aijí ridiyowá yarigfiwá seáyi e rimónini? Aijí ridiyowá yarigíá ɣwíá iwámi gorí sínjápi sa e weñagi náni eni ɣwíá imóniñagi náni aijí iwá seáyi e imónini. Ayináni ámá wo ridiyowá yarigfiwámi dání ráná pí náni 'Xwiyá meárinipaxí bi mirarinini.' rarigíárini? ¹⁸Soyíné ripi eni rarigfoyínérini. Ámá giyí giyí aiwá peaxí taniro náni íráí noa peyiniñje dání rarijnagi niwiniríná 'Ayí ananirini. Xwiyá meárinipaxí bi mirarinini.' riro ámá aiwá peaxí seáyi e ikwiáriniñípmi dání rarijnagi niwiniríná 'Ayí apimi dání ríípi xixení mepa nerínayí, xwiyá meárinipaxí rarini.' riro yarigfoyínérini. ¹⁹Sijwíniñí supárigfoyíné arige neri yapí e uréwapiyarigíárini? Gímini gípi seáyi e imónini? Aiwá peaxí ikwíkwiárimí yarigíápi seáyi e rimónini? Íráí noa peyiniñípi seáyi e rimónini? Íráí oniñípi aiwá ɣwíá imixarijnagi náni íráípi seáyi e imónini. ²⁰Ayináni ámá íráí oniñípmi dání niriróná aiwá seáyi e ikwiáriniñípmi dání eni rarijoi. ²¹Ámá ridiyowá yarigfiwámi dání niriróná Gorixo aniwámi ínimi ɣweajomi dání eni rarijoi. ²²Ámá 'Añínamí dání rirarijnini.' niriróná Gorixo íkwiañwí éí ɣweaje dání riro xewaniño éí ɣweajomi dání riro eni yarijoi. Ayináni xwiyá soyíné 'E dání niriróná ananirini.' rarigíáyí nipikwini nipikwini mirarigfoyínérini.

²³Ʉwjí ikaxí mewegfoyíné tíni Parisoyíné tíni aweyi! Síá wiyi soyíné majíá seaóriníárini. Sípí ero naají ero yarigfoyíné dijí sípí oseaini. Soyíné aiwá nimiróná anijí miní yíyí tíni aí tíni siyó amipí pírániñí íá níroro rixa wé wúkaú imóniñjáná wo Gorixomi miní niwiyo aí Ʉwjí ikaxí xwé riniñí tíyo 'Dixí ámá imóniñjyo xixení wiiarijípa ámá xeñwíyo eni axípi wiiríini. Ámá xeñwíyo eni ayá urimixiríni. Gorixomi dijí wíkwífroríni.' riniñí ayo soyíné ogámí nero onímiápianí xídarigíárini. Segí anijí miní yarigíá jíapi píni miwiáripa ero ámáyo naají mimixipa yarigíápi eni ero nero siñwiriyí, naají imónimíminiri ejírini. ²⁴Soyíné sijwíniñí supárigfoyíné aiwi ámá wíyo óí siwániñí wiarijwámi, inaiwá niniro sidíriá onímiápia weñagi niwiniróná ananí emi nínamoro aí kamerí xwérixia weñáná sijwí miwiní o tíni gwínárearigfoyínérini." nuriri awa re oyaiwípoyiniri "None Ʉwjí ikaxí xwé eániñjyo ogámí neranéná ayí kameríniñí gwínárearíjwáriani? Ʉwjí ikaxí onímiápia eániñjyo pírániñí nixídiranéná ayí sidíriá emíniñí mamoiriñwáriani?" oyaiwípoyiniri e uriñinigini.

²⁵Ámi re uriñinigini, "Ʉwjí ikaxí mewegfoyíné tíni Parisoyíné tíni aweyi! Síá wiyi soyíné majíá seaóriníárini. Naají ero sípí ero yarigfoyíné,

Gorixo xeaniŋí seaikáriníá ejagi náni diŋí sipí oseaini. Soyíné kapixíyo tíni xwáriá sixíyo tíni bíariwámi dání wayí níroro aí xwioxíyómini segí íwí meaarigíyáí tíni uyíniř yarigíyáí tíni magwí eni. ²⁶ Parisi siŋwíniŋí supárigíoyíné, kapixíwámi tíni xwáriá sixíwámi tíni xámi xwioxíyómini wayí róaná bíariwámíni eni naŋí imóninijoi. ²⁷ Iwjí ikaxí mewegíoyíné tíni Parisioyíné tíni aveyi! Síá wiyi soyíné majíá seaórínárini. Naŋí ero sipí ero yarigíoyíné, Gorixo xeaniŋí seaikáriníá ejagi náni diŋí sipí oseaini. Soyíné ámá xwáripáyo seáyi e míá imixáná simajiyí naŋí rariŋípániŋí imóninijoi. Íniminijí ámá ejí nórówapiri piyaní eaarinjípániŋí ejánái. ²⁸ Ámá wí soyíné siŋwí niseaniróná ‘Wé rónigíawarini.’ seaiaiwíarijagía wí segí xwioxíyómini naŋí ero sipí ero yarigíápi tíni ríkikiríó yarigíápi tíni magwí ejagi siŋwí miseanarigíárini. ²⁹ Iwjí ikaxí mewegíoyíné tíni Parisioyíné tíni aveyi! Síá wiyi soyíné majíá seaórínárini. Naŋí ero sipí ero yarigíoyíné, Gorixo xeaniŋí seaikáriníá ejagi náni diŋí sipí oseaini. Soyíné Gorixoyá wíá rókiamoagíáyíá xwáripáyo mají e waripániŋí siŋáyo xegí yoí nearo uráráiro ámá wé rónigíá ejíná pegíáwa xwiá weyáriniŋe eni míá imixiro neróná ³⁰ re rarigíárini, ‘None ejíná aríowa ḥweaagíná niŋwearane siŋwiriyí, awa wíá rókiamoagíáwami pikiaríná none eni nawíni wí pikianiri ejwámani.’ rarigíárini. ³¹ Sewaniŋoyíné e níriróná xwiýá nímeáriníro réniŋí rinariŋoi, ‘Negí aríowa wíá rókiamoagíáwami pikiaḡíwami xiáwonerini.’ áwaní éniŋí rinariŋoi. ³² Soyíné segí aríowa wíá rókiamoagíáwami nipíkiro yagíápi nímúroro xwiýá wíni meárinipíri náni anani éírixini. ³³ Sidíroyíne, weaxíá miáoyíné Gorixo xwiýá niseameariri ríá aniŋí wearinjíyo seaikeaáráná arige nerí urakínipíráriŋi? Oweoi, wí nurakínipírámani. ³⁴ Pírániŋí aríá époyi. Nioni wíá rókiamoarigíáwami tíni ámá niŋíwami tíni ḥwjí ikaxí eániŋípi mewegíáwami tíni soyíné tíŋí e náni urowárimíá ejagi aiwi soyíné awa wami pikiro wami íkíáyo yekwiroáiro wami segí rotú aŋíyo dání síkwíá ragí píři uyíkiro wa nuro aŋí bí bimi ḥweaíe mixí nixída uro epíráriŋi. ³⁵ Ayí ripí náni awami soyíné tíŋí e náni urowárimíáriŋi. Soyíné xwiá tío xwiýá ámá wé rónigíá niyoní go go pikigíá náni ríá meárinipíri awami soyíné tíámíni urowárimíáriŋi. Iwamíó wé róniŋí Aiboríomi pikine dání yoparí wíá rókiamoagí Sekaraiaomi —O írái ridiyowá yaniro ikwikwiárimí yarigíe midáni ejáná Gorixoyá aŋí awawá ‘Iwjíaxini.’ ríniŋe midáni ejáná áwiními e pikigíorini. Omi pikigíe náni xwiýá meárinipíri ámá ayo segí tíámíni urowárimíáriŋi. ³⁶ Nepa searariŋini, ‘Oxí apixí agwi ríná ḥweagíyíné amípí nioní searariŋá ripí niseaímeaníáriŋi.’ searariŋini.

Jerusaremi ḥweáyí náni riŋípi nánirini.

³⁷ Jerusaremi ḥweáyíné wíá rókiamoarigíáwami pikiro ámá Gorixo seyíné tíŋí e náni urowárénapiŋowami síŋá nearo pikiro yarigíyíné,

nioni karíkarí xináí miá iwíyo ínimi mimeámí yarijípa nioni eni axípi seaiminiri yaríná seyíné miseaimónarini. ³⁸ Aríá époyi. Gorixo yeáyí niseayimixemearíná ají seyíné ɻweaaniri egié rixa anipá imónigoi. ³⁹ Ayí ripi náni seararijini. ‘Seyíné nioni sijwí minaní néfasáná re ripíríiná nánini nanipíríárini, “Ámináo urowárénapáná weapiníomi yayí seáyi e oumeaneyi.” ripíríiná nánini sijwí nanipíríárini.’ seararijini.” urijinigini.

“Ají ridiyowá yarigíiwá ikwierómioaníárini.” urijí nánirini.

24 ¹Jisaso ají ridiyowá yarigíiwámi dání nipeyeari waríná xegí wiepisarijowa ají Gorixo náni e mirinjfyí awiaxí enagi “Jisaso pírániñjí sijwí owinini.” niyaiwiro árixá wianiro báná ²o re urijinigini, “Soyíné sínjá ají tiyí níni sijwí riwinarijoi? Nepa seararijini. Ríwíyo sínjá kikíróniñjí ripiyí wo wíomi seáyi e ikwiáríniníámani. Sínjá ikwíkweyárínijí ripi níni ikwierómioaníárini.” urijinigini.

Xeanijí iwamíó wímeaníápi náni urijí nánirini.

³E nurimi nuri díwí miijí Oripiyo niyiri e éí ɻweanjáná wiepisarijowa Jisaso xegípi ɻweanjagi niwiníro ajwi e nibiro yumíí yarijí re wigíawixini, “Joxi áwanjí nearei. Sínjápi gíná ikwierómioaníárini? Si jwí ayo niwinírane ‘O rixa niweapini ajwi ayorfani?’ yaiwirane ‘Síá yoparíyo rixa riyiríani?’ yaiwirane yaníwá náni pí ekiyijíyo winaníwárini? Joxi nearei.” uríagía ⁴o áwanjí nuriríná re urijinigini, “Ámá wí yapí searéwapiyipírixiníri dijí íá nixiriro éírixini. ⁵Ayí ripi náni seararijini. Ámá obaxí wo wo níbayiro yoí nioniyá níriñiro yapí re searéwapiyaníro epíríárini, ‘Ámá yeáyí seayimixemeáná náni aríowaya xwíá piaxíyo dání iwiaroníoyí rarigío imónijáonírini.’ searéwapiyaníro éáná ámá oxí apixí obaxí ‘Nepaxíni.’ niyaiwiro xejwíyo xdípíríárini. ⁶Soyíné ‘Ají nowamíni mixí ikwíñaroarini.’ rinánayí xwíyí imijí ‘Ají wími mixí inarijoi.’ riniméánayí wáyí mepa éírixini. Mixí ayí xámi nigá nuri aiwí síá yoparí Jisasoni weapimíáyi sinirini. ⁷Ámá gwí wirí niwiápíñimearo wíniyí tñi mixí iniro ero mixí inayí wí niwiápíñimearo wíniyí tñi mixí iniro ero ají wíyí wíyo poboní eri ají wami agwí náni ikeamóniro epíríárini. ⁸Api nipini e imónarijagi niwiníríná re yaiwíírixini, ‘Ríwéná xwé eníá náni iwamíó ríyí riyarini? Oyini.’ yaiwíírixini. Apixí niaíwí xiríminiri neríná dijí re yaiwiarijíapa, ‘Ríwéná ríniyí xwé niminiri náni iwamíó riniariní? Oyini.’ yaiwiarijíapa soyíné eni nioni rarijápi imónarijagi niwiníríná re yaiwíírixini, ‘Ríwéná xeanijí xwé neaímeaníárfani?’ yaiwíírixini. ⁹Íná soyíné ámá wí íá niseaxero xeanijí seaikáriro seapikiro epíría náni ámá wíyo mini wipíríárini. Ámá gwí rixí wirí wirími dáljí níni soyíné nioni nixídarijagía náni símí tñi seaipíríárini. ¹⁰E seaiaríná ámá obaxí nioni nixídarijíayí ríwí ninimoro wigí wíniyí Jisasoni nixídarijíayí

náni ámáyo miyí uriro ayí tñi símí tñi iniro epírárini. ¹¹ Ámá wí niwiápínamearo mimóní wíá rókiamoarigíáwa nimóniro ámá oxí apixí obaxíyo yapí wíwapiyipírárini. ¹² Ámá rikikiríó niga upírá ejagi náni ámá obaxí wíyo wá niwianiri arirá wiarigíápi píni wiáripírárini. ¹³ E nerí aí giyí giyí ejí neániro nioni dñj nínkwíroro nixídarigíáyo síá yoparíyimi nioni anani yeáyí uyimixemeámárini. ¹⁴ Xwiyáyí yayí seainarijí ‘Gorixo xegí xwioxíyo mimeámí nerí seamejweanía náni segí íwí yarigíápi ríwímini nínamoro nisaniro ḥweárixini.’ riniñjípi ámá nioni nixídarigíáyí nuro ámá gwí wirí wirí niyoní xwíá ríri nirímini ami gími ḥweagíayo wáí nurímemáná ejáná síá yoparíyi imóninírárini.

Xeanijí ríá tñi wímeaníápi náni urijí nánirini.

¹⁵ “Soyíné wíá rókiamoagí Daniero niriri eajípi ámá sipí seaikárijo ají awawá Gorixoyá ḥwíá ikwíróniñíwámi xórórí nerí xwiríá ikixéagi niwiniríná —Ámá giyíné xwiyáyí ripí íá róíáyíné, dinjí pírániñjí morífini. ¹⁶ E niwiniríná Judia píropenisíyo ḥweagíáyí díwíyo náni éí yíríxini. ¹⁷ Ámá giyí giyí ají waíwíyo nipeyiro seáyímini ikwíróniñíwámi niñwearóná ‘Sipí neaikárijo rixa ḥwíá imóniже xwiríá ikixearini.’ rinarijagía aríá niwiríná sini mepa éírixini. Niwiápínameámáná amípí ínimi ikwíróniñíwámi weñjípi mienairo náni niwepíniro mipáwipa sa niwepíniro díwíyo náni ajíni éí yíríxini. ¹⁸ Ámá aiwá omijíyo yarigíáyí eni aríá e niwiríná ámi iyáyí meaaniro náni ají e náni mupa sa díwíyo náni éí yíríxini. ¹⁹ Íná apixí niaíwí agwí egíwa tñi sini niaíwí amiñjí narigíwa tñi ajíni éí upaxí mimóniñagi náni aveyi! Arige nero díwíyo náni ajíni éí yipíráríani? Oweoi. ²⁰ Ajíni éí mupaxí neaimóniniginíri Gorixomí rixiqí re urírixini, ‘Íná imijí miripa éwinigini. Sabará eni mimónipa éwinigini.’ urírixini. ²¹ Ayí ripí náni seararijini. Gorixo xwíá imixiri ajína imixiri eje dání ámá xeanijí nimóga bagía aiwí sipí seaikárijo ḥwíá imóniже xwiríá ikixéáná xeanijí ríá tñi seaímeanírárini. Xeanijí íná imóniníá ripí tñi ámí wí xixeni imóniníá menini. ²² Gorixo xeanijí imóniníá api náni ‘Ajíni píni owiárini.’ miyaiwiáripa nerí siñwiriyí, ámá wíyo yeáyí uyimixemeapaxímani. Ámá xío eyíroáriñjí ejagi náni xeanijí api náni ‘Ajíni anipá oimónini.’ rinírárini. ²³ Íná ámá wí ‘Siñwí winípoyi. Yeáyí neayimixemeanía náni aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroníoyi rarijwáo riworini.’ re searánáraní, wí ‘Jíiworini.’ searánáraní, aríá miwipa éírixini. ²⁴ Ayí ripí náni seararijini. Ámá wa niwiápínamearo ‘Oxí apixí Gorixo eyíroáriñjíyo yapí wíwapiyipaxí ríá imóniní?’ niyaiwiro yapí wíwapiyaniro náni wí ‘Kiraiso, aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroníoyi rarigío, ayí nionirini.’ riro wí ‘Wíá rókiamoarínáonírini.’ riro nero emimí xwé ámá siñwí miwinarigíápi ero ayá riwamónipaxí bi ero epírárini. ²⁵ Pírániñjí aríá mónpoyi. Amípí ríwéná imóniníápi náni rixa áwanjí seararijagi yapí seaíwapiyipírixini’

náni dijí nimoro éírixini. ²⁶Nioni rixa pírániijí áwanjí searí ejagi náni ámá wí ‘Aríá époyi. O ámá náni dijí meanje jíami ñweani.’ searáná soyíné aríá niwiro mupa éírixini. Wí ‘Aríá époyi. O ajiyo ná íními yumíi ñweani.’ searáná aríá miwipa éírixini. ²⁷Ámá imóninjáoni niweapiríná ápiajwí neríná aji ikwírónipí nimini wíá ókiarijípa nioní eni wíá nökía weapimíá ejagi náni ámá wí ‘O yumíi e ñweani.’ searánayí, aríá miwipa éírixini.” nuríri ²⁸awa re oyaiwípoyiniri, “Nioni weapimíáe náni ámá áwanjí wí ripaxí menini. Ámá níni sijwí nanipíráriini.” oyaiwípoyiniri ewayí ikaxí ripí uriñinigini, “Najwí piyí weje apurí obaxí pénarijírini.” uriñinigini.

Ámá imónijo weapiníápi nánirini.

²⁹Ámí re uriñinigini, “E nerí aí xeanijí api níni rixa niseaímeámáná ejáná apaxí mé sogwí síá yiniri emá wíá mónpa erí sijí ajiñami dání exweánowiri erí amipí ejí eániijí ajiñami ejíyí úpiyiniri erí rixa nemáná ejáná ³⁰nioni ekiyijíniijí niga niweapiri ámá niyoní sijání wimónáná ámá gwí arí arí níni ámá imóninjáoni nikínimi gí ejí eániijí tíni aji píríyo dání agwí tíni weaparijagi sijwí ninaniróná ñwí eapíráriini. ³¹E yaríná pékákí aga ejí tíni riníagi nioní gí ajiñajowa ámá oxí apixí Gorixo eyíroárijíyí xwíá ríri nírimini ami gími ñweagíáyo wirimeapíri urowárimíáriini.

Ewayí ikaxí íkíá pikína nánirini.

³²“Soyíné ewayí ikaxí íkíá pikína náni riníijípi náni dijí nimoro nijíá imónípoyi. Íkíá pikína mimijwí neánowimáná ámí iniigí sixí nínirí rixa mijí ináná, ‘Rixa xwiogwíráni?’ yaiwiarijíráriini. ³³Siwjí e niwiníro yaiwiarijíápa nioní seararijáyí níni imónarijagi niwinírná re yaiwíríxini, ‘O niweapini náni rixa fwí éniijí ríronapini? Oyini.’ yaiwíríxini. ³⁴Nepa seararijini. Ámá ríná ñweagíáyíné wiýíné sini mipé ñweajáná amipí nioní seararijápi nimóniníáriini. ³⁵Ajína tíni xwíará tíni anipá imóniníá ejagi aiwi xwíyíá nioniyá wí surímá imóniníámani.

“Nioni weapimíáyi náni ámá wo nijíámaní.” uriñí nánirini.

³⁶“Nioni ámí gíni gíná niweapimíá nániyí ámá níni aiwi wo nijíá mimóniní. Ajína jí aiwi nioní aiwi nijíá mimóninjwini. Sa gí áponi nijíáriini. ³⁷Ámá imóninjáoni ámí weapáná ámá Nowao tínjná yagíápa axípi yariñagía winimíáriini. ³⁸Iniigí waxí sini niróga miwiápíñimeapa ejáná ayí síá Nowao sipixyo páwiníe nánini re néra ugíawixini. ‘Gorixo iniigí waxí tíni xwírá wí neaikixeníámani.’ niyaiwiro aiwá níro iniigí níro néra nuro apixí nijwírára uro nimeáa uro néra núisáná ³⁹‘Pí pí neáimeaníáriani?’ miyaiwí néra waríná iniigí waxí nimárómi upjinigini. Ámá imóninjáoni ámí niweapiríná ámá maiwí axípi e néra wariñagía

wímeámíáriini. ⁴⁰ Síá nioni weapimíáyimi ámá waú, aiwá omiñíyo yarigííwaú gí aŋínajowa wíomi niwirimearo aí wíomi e wáripíráriini. ⁴¹ Apixí wípaú eni pírawá yuní ikixémí yaríná wími niwirimearo wími e wáripíráriini. ⁴² Ayináni soyíné awínijí ñwearíni. Dixí Ámináoni bímá náni soyíné majjá imónijagía náni dijí tíni ñweárixini. ⁴³ Ewayí ikaxí ripí náni eni dijí mópoyi. Ámá wo, aŋí xiáwo ‘fwí meaarijo síá riyimi ríná biniréniroi?’ niyawiri siŋwiriyí, awí niŋwearíná xe níkwiri opáwiniri siŋwí wíniminiri ejímani. ⁴⁴ Ámá imónijáoni weapimíáyi náni eni soyíné sini majjá ejagía náni awínijí ñweárixini.” uríŋinigini.

Ewayí ikaxí bosíwo nánirini.

⁴⁵ Jisaso ewayí ikaxí ámí bi uriminiri náni yariŋí re wiŋinigini, “Omiñí wiiariŋíyí wo xegí bosoyá majjá aríá niwiri dijí neŋwiperi nerínayí arige imónini? O re imónini. O omiñí ripí náni bosíwo oimóniri xegí boso rípeajorini. O xegí bosoyá omiñí wiiarigíayo umeiri aiwá yaní umeiri yariŋorini. ⁴⁶ Boso ami dání nibirí xegí bosíwo rípeajo xámí yagípa axípi pírániŋí yariŋagí niwiniřinayí, bosíwo yayí owiníni. ⁴⁷ Nepa seararinjini. O pírániŋí yariŋagí niwiniřinayí, xegí omiñí níni eni menía náni rípeaníáriini. ⁴⁸ E nerí aiwi bosiwí axo ‘Gí boso yapapíni binimeniŋoi.’ niyawiri ⁴⁹ xegí omiñí ani wiarigíawamí iwaní nímeperi ámá papikí yarigíá wa tíni iniigí niro aiwá niro néra nuríná ⁵⁰ ‘Boso síá riyimi niňbinimeniŋoi.’ niyawiri yariŋíyí wiyimi, síá xío biniyimi majjá nimóniri yariŋíyimi boso rixa nirémónapiri re winíáriini. ⁵¹ Omi miŋí niwákwiri ámá naŋí ero sípí ero yarigíáyí títí e wáriníáriini. E ríniŋí xwé winaríná ñwí earo magí íróniro epíriferini.” Jisaso ewayí xwiyá e uríŋinigini.

Ewayí ikaxí apixí apiyá wé wúkaú nánirini.

25 ¹ Jisaso ewayí xwiyá re uríŋinigini, “Ámá ‘Gorixo xío xegí xwioxíyo míméámí neri oneameŋweani.’ yaiwííyí apixí apiyá wé wúkaú riwániŋí imóniŋoi. Íwa ‘Negí ámá o xegí apixí siŋí meaními niwírmiaumi binijoí.’ riníagi aríá niwiro óí e oneairimeároniri wigí ramixí xixegíni nimixárómi nuro óí e weníŋí nero ñweagííwarini. ² Apixí wé ná wúní íwa majimajjá ikárinigííwarini. Wé wíúmi dáŋí wíwa dijí pírániŋí mogííwarini. ³ Majimajjá ikárinííwa ramixí nimaxíríná piurí sixí mimaxírigííwarini. ⁴ Dijí pírániŋí móííwa ramixí nimaxíríná piurí sixí eni xixegíni maxirigííwarini. ⁵ Íwa weníŋí neri ñweaŋjáná apixí siŋí meano sini síá óriŋí yaríná íwa sá niówári nero rixa sá weŋjáná ⁶ rixa áriweŋí imónáná ríaiwá re riníŋinigini, ‘Weníŋí époyi. Apixí siŋí meáo rixa iwo barini. Seyíné óí e wiriménapípoyi.’ riníagi aríá niwiro ⁷ apixí apiyá níwaní niwiápíñimearo ramixí ápiawí xwé Oweníri íá nikinimiximáná ⁸ majjá ikárinííwa wigí piurí yeáyí neri ramixí supárařiŋagí niwiniřo dijí pírániŋí móííwamí re urigíawixini, ‘Negí

ramixí supáriminiri yarijagi náni sewayíné piurí bí neaiapípoiyi.’ urágia aiwi⁹ íwa re urigáwixini, ‘Oweoi, piurí newanéyá ramixí sewayínéyá tíni newanéyá tíni xixeni mimónini. Newanéyá ení supárinigini.

Sewayíné nuro segí ení sitiwá aijyo ámá piurí bí yarigáyo bí époyi.’ urágia¹⁰ majimajíá ikáriníwa piurí bí yaniro náni úáná ámá apixí sińj meáo nibiri apiyá wíwa píránińj nimixiniri wenijí nero ḷweagíwa o tíni nerimeánimi aijí aiwá apixí meaní náni imixáríe náni nuro aijyo páwiáná ówají yárinińjinigini.¹¹ Ówanjí rixa niyárinimáná ejáná apiyá piurí bí yaniro úíwa nibiro bíariwámí dání re urigáwixini, ‘Ámináoxini, Ámináoxini, newané ówají neaíkwíomeai.’ urágia aí¹² o re urijinigini, ‘Nioni nepa seararijini. Nioni sewayíné náni majónirini.’ urijinigini.” Jisaso ewayí xwiyá e nuríri¹³ re urijinigini, “Síá nioni weapimíáyi soyíné majíá enagi náni píránińj wenijí nero awínińj ḷweárixini.

Ewayí ikaxí omijí wiiarigá waú wo nánirini.

¹⁴“Ayí ripi náni ‘Awínińj ḷweárixini.’ seararijini. Nioni ámi niweapírná ámá nioni nixídarigáyo wigí niiarigíápi xixeni wiimíá enagi náni nioni ámá amípí mímúrónińj rónińj imónińjini. O xegí aijí wíyo urínauminiri neríná ámá xináiwánijí nimóniro omijí wiiarigíawami ‘Eini.’ nuríri xegí iyá fá nigwí amípí píránińj umeipíri náni yańj niwiríná¹⁵ omijí xixeni epaxowa enagi niwiníri womi nigwí K5,000 mini wíri womi K2,000 mini wíri womi K1,000 mini wíri nemo aijí wíyo urínauminiri ujnjigini.¹⁶ Nigwí K5,000 wío apaxí mé nurí nigwí api tíni omijí neríná sayá nimixiri ámi K5,000 bi sayá imixińjinigini.¹⁷ Nigwí K2,000 wío ení nigwí api tíni omijí neríná ámi K2,000 bi sayá imixińjinigini.¹⁸ Enerí aí nigwí K1,000 wío nigwí api nimeámi nurí mínińwí níripimáná miraxwoyá nigwí píní e tijnjigini.¹⁹ Miraxwo aijí wíyo urínauminiri wago neméisáná ámi nibiri ‘Gí nigwí rixa sayá nimixa ugíárfani? Sińwí owinimini.’ niyaiwiri ‘Gí omijí niiarigá nigwí wińawa obípoiyi.’ ráná²⁰ ámá nigwí K5,000 wiyo nigwí xío wińipi tíni nigwí K5,000 xío sayá imixińipi tíni nimeámi nibiri sówá niwíri re urijinigini, ‘Miraxwe, joxi xámí K5,000 niapińipi ámi nioni sayá nimixiríná K5,000 ámi bi imixińá ripi sińwí winei.’ urágí²¹ miraxwo re urijinigini, ‘Gí omijí niiarijoxini, joxi omijí niiríná anijí miní nańj niiarijoxini, joxi awiaxí éirini. Omijí onimiá nioni siapińápi joxi anijí miní píránińj niijí enagi náni gí amípí obaxíyo mería náni “Bosiwoxini” níririri orirípeámini. Joxi níwiapíri nioni tíni nawíni niȝwearíná yayí nioni ninarinípa axípi yayí osinini.’ urijinigini.²² Ámá nigwí K2,000 wiyo nibiri re urijinigini, ‘Miraxwe, joxi K2,000 niapińipi nioni sayá nimixiríná K2,000 ámi bi ripi xirijá ripi sińwí winei.’ urágí²³ miraxwo re urijinigini, ‘Gí omijí niiarijoxini, joxi omijí niiríná anijí miní nańj niiarijoxini, joxi awiaxí éirini. Omijí onimiá nioni siapińápi joxi anijí

miní pírániñí niiñí enagí nání gí amipí obaxíyo mería nání “Bosiwoxini” niririri oríripeámini. Joxi níwiapiri nioní tíni nawní niwearíná yayí nioní ninariñípa axípi yayí osinini.’ urijinigini. ²⁴ Ámá nigwí K1,000 wiño nibiri re urijinigini, ‘Miraxwe, joxi aríá ríá wé rariñoxirini. Aiá joxi jiwanijoxi iwiá muriñe miri iwi mimó eje miri yarijoxi enagí nání ²⁵nioní wáyí nerí nigwí K1,000 joxi niapiñípi nimeámi nuri xwiá weyáriñáriní. Siywí winei. Dixí nigwípi ripirini.’ uríagí aí ²⁶miraxwo re urijinigini, ‘Gí omíñí niiariñí ríwí siwá yipí roxiñi, joxi sipíni ejríni. Joxi “Xewaniño iwiá muriñe miri iwi mimó eje miri yarijorini.” niniaiwiri nání ²⁷nigwí nioní siapiñípi pí nání nigwí aŋíyo mitipa ejríni. E nitiri siywíriyí, nigwí apí tíni ámi bi seáyi e ikwiáriniñána meáminiri eárini.’ nuriri ²⁸wami re urijinigini, ‘Nigwí K1,000 xirijomí nurápiro K10,000 xirijomí mini wípoyi. ²⁹Ayí ripí nání searariñini. Ámá giyí giyí nioní wiñápi pírániñí mimepa nerí kikiíá nerínayí apí aí nurápimíáriní. ³⁰Omiñí niiariñí sipíomi íá nixero síá yiniñí bíariwáminí moaípoyi. Síá yininjeyí ríniñí ayíkwí miwinipa eníá enagí nání ámá ñwí earo magí íróniro epírinerini.’’ Jisaso ewayí xwiyíá e urijinigini.

Ámá niyoní mí ómómixímí winíápi nání urijí nánirini.

³¹ Ámi re urijinigini, “Ámá imóniñáoni mixí ináyí nimóniri niknímáná gí aŋína jowa tíni nawní xixéániñí niga niweapirane ikwiajwí amáyo mí ómómixímí emiánami éí ñweááná ³²ámá gwí wirí wirí níni gí símimañímini awí eaáripíráriní. Awí eaáráná nioní ámá sipisipí mearigíawa sipisipí tíni memé tíni neyíroro sipisipí midáni memé midáni wárarigíápa amáyo axípi e neyírori midimidáni niwáriríná ³³sipisipí wé náúmini wáriri memé onamijúmini wáriri emíáriní. ³⁴E nemáná mixí ináyoni wé náúmini niweagíáyo re urimíáriní, ‘Ámá gí ápo pírániñí seaimixfíyíne níwiapiro oyá xwioxíyo ñweápoyi. Aŋí o xwfírári imixiri aŋína imixiri eje dání seyíné nání wé roárije níwiapiro ñweápoyi. ³⁵Ayí ripí nání searariñini. Nioní agwí niaríná seyíné aiwá bi niapagíáriní. Inigí nání nináná iniigí bi niapagíáriní. Nioní aŋí midáñoni ejáná seyíné ninipemeámi wagíáriní. ³⁶Iyíá mayoni ejáná bi nipáragíáriní. Simixí yaríná seyíné nibiro nimejweaagíáriní. Gwí aŋíyo ñweajáná seyíné xwiyíá niwénepagíáriní.’ urimíáriní. ³⁷E uráná ámá wé rónigíáyí re níripíráriní, ‘Ámináoxini, gíná agwí nání yaríná siywí níranirane aiwá siapagwárini? Gíná iniigí nání sináná iniigí siapagwárini?

³⁸ Gíná joxi aŋí midáñoxíniñí imóniñána nisipemeámi wagwárini? Gíná iyíá mayoxi emeariñagi níranirane iyíá ripáragwárini? ³⁹Gíná joxi simixí yariñagi rimejweaagwárini? Gíná gwí aŋíyo ñweajáná xwiyíá riwénepagwárini?’’ níraná ⁴⁰mixí ináyoni re urimíáriní, ‘Nepa searariñini, “Seyíné ámá nioní gí imónigá týo sipí apiami aiwi aríra niwiri e niwirínayí ayí nioníñíñí niagíawixini.” searariñini.’

urimíárini. ⁴¹ E nurimáná wé onamínjúmini niŋweagíáyo re urimíárini, ‘Gorixo nání ramixinigíáyíné píni niníwiárimi nuro ríá aníŋi wearinjí xío obo tíni aŋínaŋí xíomi íwí wikárigíáwa tíni nání imixáriŋírimi nání úpoyi. ⁴² Ayí ripi nání seararijini. Nioni agwí nání yaríná seyíné aiwá bi miniapagíárini. Iniigí nání nináná bi miniapagíárini. ⁴³ Aŋí midáŋoni ejáná ninipemeámi wagíámani. Iyá mayoni emearíná iyá bi minipáragíárini. Simixí wejáná minimeŋweagíárini. Gwí aŋíyo ŋweajáná xwiyíá minijwénapagíárini.’ uráná ⁴⁴ wiwaníŋfyí re niripírárińi, ‘Ámináoxi gíná joxi agwí nání eri iniigí nání siniri aŋí midáŋoxi imóniri iyá mayoxi eri simixí weri gwí aŋíyo ŋweari yariŋagi nene siŋwí niranirane arírá misipa yagwárini?’ níráńá ⁴⁵ ayo re urimíárini, ‘Nepa seararijini. Seyíné ámá nioní gí imónigíá týo sípí apiami aiwi arírá miwipa nerínayí ayí nioní eníniŋí niagíawixini.’ uráná ⁴⁶ ayí ríniŋí aníŋi winine nání upírárińi. E nerí aí wé rónigíáyí diŋí niyímiŋípi tígíáyí ŋweapířie nání upírárińi.” uriŋinigini.

Jisaso nání mekaxí megíá nánirini.

26 ¹ Jisaso xwiyíá apí nipini nurfísáná xegí wiepisarijowami re uriŋinigini, ² “Soyíné niſírárińi. Rixa síá wiyaú óráná síá Gorixoyá aŋínaŋo negí aríowamí mipikí múroŋíyi —Ejíná síá ayi Judayo Isipiyí mixí ináyo íá xewíraráŋáná Gorixo niaíwí xámíŋí niyoní opikímíniři aŋínaŋí oyáo urowáriŋí aiwi Judayí o ŋwí ikaxí uriŋípi tíni xixeniři nero bisíkeríá yisí mayí úrapí nimixiro niniro sipisipí miá nipikiro ówanjíyo ragí xópé yáriá enagí nání aŋínaŋo ayo múroŋinigini. Ayináni xwiogwí o o pwéáná sipisipí miá nipikiro bisíkeríá yisí mayí úrapí nimixiro narigíárini. “Síá ayi imónáná wa ámá imóniŋáoni íá niníxero émáyí íkáyo oyekwiřoáriþoyiníri míni niwipíráoi.” uriŋinigini. ³ Íná apaxípániŋí imónigíá xwéowa tíni Judayí wigí ámináowa tíni awa nerimeániro aŋí apaxípániŋí imónigíáwami seáyi e imónijo, xegí yoí Kaiapasoyí riňiŋoyáyo awí neániřo ⁴ mekaxí re megíawixini, “Jisasomí pikianiyí yumíí arige nerane íá xíraníréwini?” mekaxí e nímeróná ⁵ re níra ugíawixini, “None ámáyo mixí émixamoanigini. Aiwá síá Gorixo negí aríowamí mipikí múroŋíyi nání imixaríná íá mixiripa oyaneyi.” riňiŋawixini.

Jisasomí werixí naŋí bi iwayimopí nánirini.

⁶ Jisaso aŋí Betani ŋweajáná aŋí ámá peyiyí yago Saimonoyáyo ŋweajáná ⁷ apixí wí werixí diŋí naŋí eaariŋí sítí wá —Sixí awá nigwí aga xwé roŋíwárińi. Awá nímeámi nibiri o aiwá níminiri ŋweajáná í omi miŋjíyo iwayimopíngini. ⁸ Iwayimóagí wiepisarijowa siŋwí e niwíniřo ími wikí diŋí niwiaiwiřo re riňiŋawixini, “Werixí diŋí naŋí eaariŋí apí nigwí xwé roŋípi pí nání xwíriá ikixearini? ⁹ Werixí apí nigwí nání bí nerane siŋwiriýí, nigwí

xwé nimearíná ámá uyípeayíyo arirá niwirane mini wipaxírini.” rinarijagía
 10 Jisaso sijwí e niwiníri re urijinigini, “Í ayí nañí niarijagi nání pí nání
 ayá wí rarijoi? 11 Ayí ripi nání seararijini, ‘Ámá uyípeayí soyíné tíni íníná
 ñweapírá ejagi nání ríwéná aí arirá wipaxírini. E nerí aí nioni íníná soyíné
 tíni ñweámíámani.’ seararijini. 12 Í werixí api nioni niniwayimoríná ayí xwíá
 niweypíri nání iwamíó nimixarini. 13 Nepa seararijini. Xwíá ríri nirímini ami
 gimi xwíyá nioní nání yayí seainarijípi wáí nemero nurimeríná apixí rí nioni
 werixí dijí nañí eaarijí ripi niwayimóípi nání ení repiyí wíáná ‘Jisasomi apixí
 wí e iyí rejningini?’ yaiwipírárini.” urijinigini.

Judaso nigwí meámíñiri miyí urijí nánirini.

14 E uráná Isikarioti dají Judaso apaxípániyí imónigía xwéowa tíjí
 e nání nuri 15 re urijinigini, “Nioni Jisaso nání miyí searánayí soyíné
 ‘Omi pí wianíwini.’ seaimónarini?” uríagi nigwí sirípá 30 íáyo niroaro re
 urigíawixini, “Ripi siapaníwini.” uráná 16 o e dáni “Xegípi ñweanjáná pasá
 umemí nání sijwí owinaxídinemini.” niyawiri e ejinigini.

Wiepisarijowa tíni aiwá Ajínajo Múronýi nání nigíá nánirini.

17 Síá iwamíó Judayí bisíkeríá yisí mayí úrapí nimixiro narigáyí iwamíóyi
 imónáná wiepisarijowa Jisasomí nibiro re urigíawixini, “Ge nurane aiwá
 Ajínajo Neamúronýimi nání yeanarijwápi joxí tíni nani imixaniréwini?”
 uríagi 18 o wiepisarijíyí waúmi re urijinigini, “Awagví Jerusaremi nání
 nuri ámá nioní eararijáomi niwímeáríná re urípiyi, ‘Yegí yearéwapiyarijo re
 ríjoi, ‘Nioni xeanijí nipíri ajwi ayorini. Gí wiepisarijowa tíni joxiyá ajijo
 aiwá Ajínajo negí aríowami mipikí wiári Múronýi nání naníwini.’ ríjoi.’
 urípiyi.” urowáriagi 19 wiepisarijowaú nuri Jisaso uríipa axípi neri síá Ajínajo
 Múronýi nání sipisípí miá wo nipikiri riyamí egfisixini. 20 Síápi tíni Jisaso
 xegí wiepisarijí wé wúkaú síkwí waú tíni nibiro fkwiajwíyo éf niywearn
 21 aiwá awau nimirí típi niniróná o re urijinigini, “Nepa seararijini. Soyíné
 woxí nioni nání miyí nurírini.” uríagi 22 awa dijí ríá uxéagi wo wo re nura
 ugíawixini, “Ámináoxini, nioní nání mirarijini. Nioni nání mirarijini.” nura
 úagía 23 o re urijinigini, “Múyo nioni tíni axíná eagwiarigwíio miyí nurinorini.
 24 Ámá imónijáoni ríwamíjí neániri riniójípa xixeni nipíri aiwí ámá nioni
 nání miyí nuríri pasá nimeno Gorixo xeanijí ríá tíjí winíá ejagi nání aveyí.
 Xináí omi mixíripa neri sijwiriyí, riniójí Gorixo winíápi winiminíri ejí menjagi
 nání nañí imónimínri ejírini.” uríagi 25 Judaso, miyí urino re urijinigini,
 “Niréwapiyarijoxini, ‘Aga nionimani.’ nimónarini.” uríagi Jisaso re urijinigini,
 “Jiwaniójoxi aí nirarijini.” urijinigini.

“Ripi gí waráriini. Gí ragírini.” urijí nánirini.

26 Jisaso awa sini aiwá niniróná bisíkeríá bi nimeari api nání Gorixomi
 yayí niwiri kwíkwírimí neri wiepisarijowamí mini niwiri re urijinigini,

“Ripi ayí gí warárini. Ninirápiro nípoyi.” nuriri 27-28 kapixí iniigí wainí íniŋjíwá nimeari Gorixomi yayí niwimáná awami miní niwiri re urijinigini, “Noyínéni riwá nípoyi. Ayí ripi náni seararijnini. Nioni ámá níni náni nipíkíáná ragí nioniyá xwíáyo pwarijnagi niwiniríná re yaiwipíráoi, ‘Xwiyíá siŋí réroáriŋípi rixa yoxáiniŋí yipámojoji. Nene íwí yarijwápi yokwarimí neaiini náni ría ejoí?’ yaiwipíráoi. 29 E nerí aí re seararijnini, ‘Nioni re dání iniigí wainí ámi wí miní néra núisáná gí ápo xio xegí xwioxíyo mimeámí niseairi seamejweaníe dání ámi nioni tíni nawíni anani naníwárini.’ seararijnini.” nuriri 30 soŋí Gorixomi yayí umeaníro nírimowa nípeyearo díwí Oripipámí náni yigíawixini.

Pitao “Nisiepisamoárimi éí umíméini.” urijí nánirini.

31 Jisaso wiepisarijowamí re urijinigini, “Síá riyimi soyíné noyínéni niniepisamoárimi upíráoi. Ríwamijí neániri ewayí xwiyíá soyíné náni re riniŋípi, ‘Gorixoni sipisipí xiawomí pikioreawáráná sipisipí ami ami uminiárimi.’ riniŋípi xixeni imónini náni nioni niniepisamoárimi éí upíráoi. 32 Nioni ninipíkiro aí nioni Gorixoyá diŋjíyo dání niwiápínameámáná Gariri piopenisíyo náni xámi yimíárini.” uríagi aí 33 Pitao re urijinigini, “Ámá wa nowani nisiepisamoárimi úagía aiwi nioni wí nisiepisamoárimi éí umíméini.” uríagi 34 Jisaso re urijinigini, “Nepa rirarijnini. Síá riyimi áriwegími karíkarí sini ríaiwá miraríná joxi nioni náni ripiaú ripi re nurífini, ‘Nioni o náni majíárini.’ nurífini.” uríagi 35 Pitao re urijinigini, “Nioni eni joxi tíni ninipíkiro aiwi ‘O náni nioni majíárini.’ wí rimíméini.” nuríri wiepisarijí wía eni axípini e nura ugíawixini.

Gesemani dání Gorixomi xwiyíá urijí nánirini.

36 Jisaso awa tíni omijí ojíkwí Gesemaniyi riniŋe nirémoro re urijinigini, “Soyíné re gweanjáná nioni dae nuri Gorixomi xwiyíá rírimí wimífini.” nuriri 37 Pitaomi tíni Sebediomí xewaxowaúmi tíni niwirimeámi nuri diŋjí ríá uxearijagi 38 awamí re urijinigini, “Nioni diŋjí ríá níxearijagi náni rixa nípepaxí niarini. Soyíné re níjweámáná nioni tíni nawíni awí ojweaaneyí.” nurími 39 niwárimi bi onimiápi nuri símimaŋjímini nípkínameari Gorixomi rixiŋjí nuríriná re urijinigini, “Gí ápoxini, anani e epaxí ejánayí, xeaniŋí nioni nímeaniyí kapixí nioni nímiňiŋjí imóniŋjíwá anani ninirápiri emi miwayimoríreini? Nioni e rirarijnagi aiwi diŋjí nioniyáyo mixídí joxiyáyo xídei.” nurími 40 wiepisarijowa wáríe náni nibiri awa sá weŋagía niwinirí Pitaomi re urijinigini, “Soyíné nioni tíni bi onimiápi awí níjwearane nawíni miŋweapaxí riseaimónariní? 41 Soyíné diŋjí re niseaimóniri aiwi, ‘Jisasomi pí pí wímeáagi aiwi anani númi xídaníwárini.’ niseaimóniri aiwi segí wará éí seaininiŋjoi. Éí miséainipa eni náni awí níjwearo Gorixomi

rixinjí re urípoyi, ‘Awami obo yapí owíwapiyiniri sijwí mineanipa ei.’ urípoyi.” nurimi ⁴² ámi bi nuri rixinjí nuriríná re urijinigini, “Gí apoxini, nioni kapixí xeaninjí nímeaní náni imóninjíwá minipaxí imóninjánayí, minimúropaxí ejánayí, joxi simónarijípi oimónini.” nurimi ⁴³ ámi nibiri weninjí éiyí wiñinjigini. Wiepisarijowa sijwí sipíxipíxí wiarijagi sá riwa wejagia niwiniri ⁴⁴ ámi awami píni niwiárimi bi nuri xámí xanomi rixinjí nuriríná uríipa axípi ámi nurimi ⁴⁵ nibiri wiepisarijowamí re urijinigini, “Soyíné sini kikiá nero sá riwoyíné riwejoi? Aríá rejoi? Ámá imóninjáoni íwí yarigíayí pasá nininero íá nixiripíri rixa iyíxini. ⁴⁶ Rixa wiápñimeápoyi. Oweaneyi. Siwjí wiñipoyi. Pasá nímeno rixa iwo yaparini.” urijinigini.

Jisasomí íá xirigíá nánirini.

⁴⁷ Sini e uraríná re ejinigini. Judaso —O wiepisarijí worini. O ámá obaxí apaxípániñí imónigíá xwéowa tíni Judayí mebáowa tíni urowáriáwa, wigí kirá tíni iwanjí tíni nimaximi Judasomi ríwýo xídigíawa o nipemaximi Jisaso tíjí e rémónapijínigini. ⁴⁸ E níremónapímáná óí e dání re uríipa, “Nioni pasá numeri kíyí miaúnáná ayí símimajíónijí searijini. Soyíné ‘O Jisasoríani?’ niywaiwiro íá xirírixini.” uríipa ⁴⁹ Jisasomí niwímeáríná ajíni yayí “Gí nírewapiyarijoxini” nuriri kíyí miaúnijinigini. ⁵⁰ Kíyí miaúnáná Jisaso re urijinigini, “Nigí nikumixiniri emearigwíoxini, joxi nioní niminiri barijípi rixa riniarijini?” uráná awa mírí nibiro omí íá xirigíawixini. ⁵¹ Íá xiraríná Jisaso tíni rogíawa wo xegí kirá rejí nimixearí apaxípániñí imóninjí seáyi e imóninjoyá omínjí wiiarijomí miójí orómíniří éiyí píří nimoyíkiri aríá miójí niwirípieari mamówáriñinigini. ⁵² Aríá miójí niwirípieari mamówáráná Jisaso re urijinigini, “Kirápá ajíwámi ámi sixí ikwaseaárei. Xwiyíá re rinijípi, ‘Ámá kirá íá nimaxiriro ámá pikianiro emearigíá giyí giyo wíniyí ení kirá tíni pikipíráriñi.’ rinijípi dijí rimoarijini? ⁵³ Joxi dijí re riyaiwiarijini, ‘O xegí xanomi yarijí niwirínayí, xano éí umíni náni ajínañí simijí wínarigíawa íá miropaxí wí e bi wí e bi miaúrári wé wúkaú sikwí waú inijípi murowárénapipaxíriñi.’ riyaiwiarijini? ⁵⁴ Oweoi, ápo nurowárénapipaxí aiwi nioní api náni yarijí niwirínayí, ríwamijí nioní náni ‘E niwiro pikipíráriñi.’ níriniri eániñípi arige xixeni imóninjoi?” E nurimáná ⁵⁵ xíomí íá xiraniro bíáyo re urijinigini, “Soyíné ámá íwí xauráparijí womí íá xiraniro náni yarigíápa kirá tíni iwanjí tíni íá nimaxiriñi nioní íá nixiraniro ríbarijoi? Síá ayí ayo nioní ají ridiyowá náni mirinjíwámi niywéamáná searéwapiyarijagi aiwi soyíné wí íá nixiraniro egíámani. ⁵⁶ E nerí aí wíá rókiamoagíawa nioní náni niriro Bikwíyo eagíápi xixeni imónini náni soyíné e niarijoi.” uráná wiepisarijowa nowani omíni niwiepísmoárimi éí ugíawixini.

Jisasomi xwirixí umegíá nánirini.

⁵⁷ Jisasomi íá xiríayí omi niméra nuro Kaiapasoyá aŋíyo ḥwí ikaxí eániŋípi mewegíáwa tíni Judayí mebáowa tíni awí eánarigée nání niimeámi waríná ⁵⁸ Pitao “Jisasomi pí wipíriréoi?” niyaiwiri ná jíami dání aninaxídí niwiéra númi nuri apaxípániŋí imóniŋí seáyi e imóniŋoyá aŋí ákiŋáyo nipáwiri porisowa tíni nawíni ḥweajáná ⁵⁹ apaxípániŋí imónigíá xwéowa tíni Judayí mebáowa nowani tíni omi pikipíri nání “Sijwí fwí winarogíá xwiyíá omi pikipaxí imóniŋiyí bi ouxekwímópoyi.” niyaiwiro “Xwiyíá omi uxekwímopaxí bi oimóniŋi.” niyaiwiro rayaríná ⁶⁰ ámá obaxí nibayiro omini nuxekwímoro aiwi omi ananí pikipaxí wí mimóní niyayífasáná waú nibiri ⁶¹ omi nuxekwímori re rígíisixini, “Ámá ro re riŋorini, ‘Nioni aŋí ridiyowá yarigíiwá nípineari síá wiyaú wiymini ámi mirípaxonirini.’ riŋorini.” rígíisixini. ⁶² E nírimáná ejáná apaxípániŋí imóniŋí seáyi e imóniŋo niwiápíñimeari re urijinigini, “Joxiní xwiyíá ríxekwímoarigíáyí náni xwiyíá wí mirípaxí risiarini? Sini xwiyíá nírixekwímoriná rarigíípi, ayí pí náni rariŋii?” uríagi aí ⁶³ Jisaso xwiyíá bi murariŋagi apaxípániŋí imóniŋí xwéo siŋwí e niwiniri re urijinigini, “Joxi nepa Kiraisoxi, ámá yeáyí neayimixemearía náni aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroníoyi rariŋwáoxi ejánayí, nepa niaíwí Gorixoyáoxi ejánayí, Ijwíá anijí siŋjí imóniŋo tñjí e dáníniŋí níriri áwanjí nearei.” uríagi ⁶⁴ Jisaso re urijinigini, “Oyi, ayí rixa joxi rariŋini. E nerí aí re rirariŋini, ‘Ríwéná seyíné ámá imóniŋáoni Gorixo ejí sítí eániŋoyá wé náúmini ḥweajagi siŋwí naniro aŋínamí dání agwí tíni weapariŋagi naniro epíříárini.’ rirariŋini.” uráná ⁶⁵ Apaxípániŋí imóniŋí xwéo wíkí niwóniri xewaniŋo xegí rapírapí yíniŋú naxeri ámináowamí re urijinigini, “Ámá ro Gorixomí xewaxoniginiri rixa omi riperírí umearini. Ámá wíni wíni omi xwiyíá uxekwímopíri bipaxí mimóniŋi. Ai, o Gorixomí riperírí umearíná sewaniŋoyíné rixa aríá wíoi. ⁶⁶ Soyíné diŋjí pí yaiwiarijoí?” uríagi awa re urigíawixini, “O ríípi rixa nípikipaxírini.” nurímaná ⁶⁷ omi símimáŋyo reajwí úriro wé amimá nemáná earo neríná wa wé piárá nupíkákwiayiróná ⁶⁸ re urayigíawixini, “Kiraisoxini, dixí imónigíáyo yeáyí uyimixemearía náni aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiarojoxini, áwanjí nineariri wíá nearókiamoí. Agwí iwanjí go reaarini? Iwanjí go reaarini?” urayigíawixini.

Pitao “O náni nioní majíárini.” urijí nánirini.

⁶⁹ Pitao, aŋí ákiŋáyo íniríwámíni ḥweajomi apíxí omiŋí wíiariŋí wí re urijinigini, “Joxi Gariri piropenisíyo dánjí Jisaso tíni emeariŋí woxirini.” uríagi aiwi ⁷⁰ Pitao “Oweoi.” nuríri “Jíxi rariŋiyí náni nioní majíárini.” nurími nuri ⁷¹ fwí ákiŋá tñjí e rojáná ámi wí nibiri omi siŋwí niwiniri ámá e ḥwixapigíáyo re urijinigini, “Ámá royí Nasareti dánjí Jisaso tíni

emearigíáyí worini.” uríagi aí ⁷²Pitao “Oweoi.” nurírána “Xwíá tí tíjí e dání seararijini. Ámá o náni nioni majíráni.” nurimáná ejáná ⁷³ríwíyo onímiápi e rówapigíáyí aijwi e nibiro Pitaomí re urigíawixini, “Xwíyá joxiyá Gariri piropenisíyo dájfyí rarigíápi axípi rarijagi náni joxi ayíyá woxirini.” neaimónarini.” uráná ⁷⁴o sipí ikaxí niméperi re uriñinigini, “Xwíá tí tíjí e dání re seararijini, ‘Nepa o náni nioni majíráni.’ seararijini.” uráná re ejinigini. Karíkarí ríaiwá riñinigini. ⁷⁵Karíkarí ríaiwá ráná ámi píné Jisaso uríipi “Karíkarí sini ríaiwá miríjáná joxi biaú bi ámá wíyo re uriríni, ‘O náni nioni majíráni.’ uriríni.” uríipi dijí niwiniri e dání nipeyeari ñwí piyí wírinijinigini.

Jisasomi Pairato tíjí e wárigíá nánirini.

27 ¹Wíápi tíni apaxípániñj imónigíá xwéowa tíni Judayí mebáowa tíni Jisasomi niþikipíri náni xwíyá numearimáná ²gwí niyiro nimeámi nuro émáyí gapimaní Pairato tíjí e wárigíawixini.

Judaso gwí yaíminijí nánirini.

³ Judaso, Jisasomi miyí urío mebáowa “Jisaso xewaniño ríípi náni piþipaxí imóninagí náni émáyí opikípoyi.” rarijagía aríá niwiri dijí sipí wíagí nigwí sirípá 30 miní wííápi ámi nimeámi nuri apaxípániñj imónigíá xwéowami tíni Judayí mebáowami tíni miní wiminiri neríná ⁴re uriñinigini, “Nioni ámá íwí bi méomi miyí nuriri náni sipí ikárinianigini.” uríagi aí awa re urigíawixini, “Jiwaniþoxi éípi náni none pí náni neararijini? Jiwaniþoxi ikixéini.” uríagia ⁵Judaso nigwípi ridiyowá yarigíiwámi e emi nimoánimo nuri xewaniño gwí yaíminijinigini.

⁶ Judaso peyeááná apaxípániñj imónigíá xwéowa nigwí apí nimearo re rinigíawixini, “Nigwí ripí ámá opikípoyiniri wíwápi ejagi náni nigwí Gorixo náni aijí riwámi tarigíápi tíni nawíni nikwierorínayí, ayí niþikwini menini.” niriniro ⁷nigwí apí náni xwíyá níriníawa nigwí apí nimeámi nuro ámá midáñj imónigíáyí xwíá weyipíria náni xwíá xegí yoí Xwáríá Sixí Imixarigíáyíapíri riniñípi bí egíawixini. ⁸Nigwí ámá opikípoyiniri wigíápi tíni xwíá apí bí éagía náni yoí Ragípiyí wíragíárini. Agwí eni sini e nira warínoi. ⁹Awa e éáná xwíyá Gorixoyá wíá rókiamoagí Jeremaião niwuriyiri ríwamijí eaní ripí, “Awa nigwí 30 Isíreriyí ‘Ámá wo xegí wo náni miyí nearáná wianíwárini.’ riniñípi nimearo ¹⁰xwíá xegí yoí Xwáríá Sixí Imixarigíáyíapíri riniñípi Gorixo sekaxí nírinípi tíni xixeni bí nero miní wigíawixini.” Xwíyá e níriniri eániñípi íná xixeni e imónijírini.

Pairato Jisasomi yariñí wiayijí nánirini.

¹¹ Jisasomi nimeámi nuro gapimaní Pairato tíjí e mearémóáná gapimanó yariñí niwiayiríná re uriñinigini, “Joxi mixí ináyí

Judayíyáoxirani?" uríagi Jisaso "Joxi e rarijnini." uriijnigini.

¹² Apaxípánijí imónigíá xwéowa tíni Judayíyá mebáowa tíni xwiyíá obaxí omíní uxekwímoaríngagía aiwí o xwiyíá xixe uripaxí nimóniri aí bí murijinigini. ¹³ Xwiyíá bí murí yarijnagi Pairato siywí e niwiniri re uriijnigini, "Xwiyíá obaxí 'Joxiní rixekwímoayarigíáyo aríá miwipa riyaníjini?" nuriri ¹⁴ Jisaso xíomí uxekwímoaríngagía bí náni aí xío bí murí yarijnagi niwiniri ududí winiijnigini.

Pairato Jisasomi níkweari wáriminiri ejípi nánirini.

¹⁵ Síá Gorixo Judayo mipikí wiári míronjíyí imónijáná xwiogwí ayí ayo Judayí nuro wigí gwí lweagfá wo náni émáyí gapimanomí yarijní wíáná o ayo yayí owimóminiri wigí go go náni wimónarijíyí wáriagírini. ¹⁶ Íná wigí ámá gwí lweají wo Barabasoyi rinijo Judayí níni yoí oyá nijíá imónigírini. ¹⁷ Ayináni ámá sipíá ayí gapimaní Pairato tínjí e awí eánaná o re uriijnigini, "Nioni go seawárimíini? Barabaso seawáriminiréini? Jisaso, ámá Kiraisoyi rarijígo seawáriminiréini?" uriijnigini. ¹⁸ Ayí ripi náni e uriijnigini. O nijíáriní. Apaxípánijí imónigíá xwéowa Jisasomi sipí dijí niwiaiwiro náni xío tínjí e wáriá náni o nijíáriní. ¹⁹ Ripi náni ení "Jisaso seawáriminiréini?" uriijnigini. O íkwianjwí xwirixí mearijínámi éí lweajáná xiepí Jisaso náni xwiyíá re urowárénapijijnigini, "Árìwiyimi ámá o náni oriñá niwíniriná dijí ríá nixéinigini. Ayináni ámá wé rónijí omí sipí wí miwimixipani." urowárií ejagi o ámá e epíroyí egíáyo "Jisaso seawáriminiréini?" uriijnigini. ²⁰ E uríagi aiwí wiá móniñími apaxípánijí imónigíá xwéowa tíni Judayíyá mebáowa tíni ámá oxí apíxí aiwá api náni epíroyí egíáyo re uriméíá ejagi náni, "Barabasomi neawárii." uríro 'Jisasomi opíkípoyi.' uríro éfríxini." uriméíá ejagi náni ²¹ gapimano ámá e epíroyí egíáyo "Ámá rowau gímíni go seawárimíini?" uráná ayí re urigíawixini, "Barabaso neawárii." uríagia ²² Pairato re uriijnigini, "Nioni Jisaso, ámá Kiraisoyi rarijíomi pí wimíini?" uríagi níni re urigíawixini, "Omí íkíayo seáyi e oyekwiroárípoyi." uríagia ²³ re uriijnigini, "Pí náni? Pí fwí éí náni yekwiroárímini?" uríagi aiwí ayí xwamiání nura nuro re urigíawixini, "Omí oyekwiroárípoyi." níra waríná ²⁴ Pairato "Gí xwiyíá aríá minipa epíri ejagi náni ámí bí nuriri aí naní wí imóninimenijoi. Rixa mixní épímixamopfráoi." niyaiwiri ámá ayí re oyaiwípoiniri, "O 'Jisasomi xe oyekwiroárípoyi.' niriri aí 'Reá miroánipa oemini.' niyaiwiri ríá yarini?" oyaiwípoiniri wigí siywí anigé dáni wé wayí niróniri re uriijnigini, "Ámá ro mañýo nioniyáyo dáni píkipíriméoi. Sewanijíyíne segí mañýo dáni píkipíráoi." uríagi ²⁵ ámá níni re urigíawixini, "Oyá ragí pí eníjoi xe oneaxénini. Negí niaíwíyo ení xe oxénini." uráná ²⁶ Pairato re ejinigini. Barabaso niwáríri porisowamí re uriijnigini, "Jisasomi sikwíá ragí píri nuyikímáná íkíayo seáyi e yekwiroárípoyi." nuriri miñi wiñijnigini.

Porisowa Jisasomí riperirí megíá nánirini.

²⁷ Porisowamí miní wíáná awa Jisasomí nímeámi gapimaníyíyá anjyo—Añj yoí Píretoriumiyí riniñýorini. Añj ayo nípáwiro porisí nowamini “Eini.” nuriro “Omi riperirí omépeaneyi.” níriniro re egíawixini. ²⁸ Omi rapirapí xegí yínijú niwiriro emi moro ámi ayá riñj wú, mixí ináyowa yínarigíayo dánjyí wú nímearo uyíriro ²⁹ ópiyá ejnínjí imónijí wirí nikíkiyimáná mixí ináyí amínañwínjí imónijí miñjyo díkínarigíápa omi ejí tíni miñjyo udíkiáriro xoyíwá wiyi mixí ináyowa maxirarigíápa íá umíriro nemáná agwíriwámíni xómiñjí niyíkwiro riperirí numeríná re urayigíawixini, “Judayíyá mixí ináyoxini, yayí osianeyi.” nuriro ³⁰ reajwí niwúrayiro xoyíwáyi nurápiro miñjyo neaayiro ³¹ rixa riperirí numearíasáná rapirapí ayá riñj níwiriro ámi xegú nuyírimáná íkíayo seáyimi yekwiroáraniro náni níméra ugíawixini.

Jisasomí íkíayo yekwiroárigíá nánirini.

³² Yekwiroáraniro náni ají apimi dání níméra nuróná Jisaso rixa ejí meání yariñjagi niwíniro ámá wo, Sairini dánjí Saimonomi sekaxí re urigíawixini, “Yoxáí ripá nímeámi wuii.” nuriro ³³ rixa díwí míyeoanjí apíkwí xegí yoí Gorigotai riniñípími —Díwí apí yoí mísíkí ámá miñj gixweá nánirini. Díwí apikwinimi níremoro ³⁴ wa Jisaso riniñjí miwinipa oeniri marisiníá yíkí yariñj bi iniigí wainíyo niwayimómáná nawíni oimóniri kiríkirí nímearei e nero miní wíáná iwamíó gígí éáná minipaxí wimóninjínigini. ³⁵ Porisowa omi rixa yoxáíyo seáyi e niyekwiroárimáná “Oyá rapirapí none go go meanířenijoí?” níriniro áwini e nitímáná sárú nemáná ³⁶ éí niñwearo Jisasomi awí nímejwearo ³⁷ ámá níni “O íwí apí éí náni ripikiarijoí?” oyaiwípojiniri íkíá wárá nímearo “Ámá ro Jisaso Judayíyá mixí ináyorini.” níriro ríwamijí nearo miñj tíñj e seáyi e píraugíawixini. ³⁸ Jisasomi niyekwiroárirína ámá íwí mearigííwaúmi eni midimidáni yekwiroárigíawixini. ³⁹ Ámá ófyimi bíri uri niyayírná peayí siñjí niwíniro miñj kiríkirí nímearo ikayfíwí numeariróná ⁴⁰ re urayigíawixini, “Re riñoxirani? Niwaniñoni anjí ridiyowá yarigíiwá nipineari gí niñwini síá wiyaú wiyimi ámi mirimíáriini.’ riñoxirani? Joxi nepa niaíwí Gorixoyáoxi ejánayí, jiwanijoxi ejí niyoárinimi wepínei.” rayigíawixini. ⁴¹ Apaxípániñjí imónigíá xwéowa tíni iwjí ikaxí eániñípi mewegíawa tíni Judayíyá mebáowa tíni ámá bíri uro yayarigíáyí riperirí umeararigíápa awa eni riperirí numero re rigíawixini, ⁴² “O ámáyo ‘Nioni tíamini báná yeáyí seayimixemeámiáriini.’ uragí aí xewanijo arirá minipaxíriini. Íkíayo dání ejí niyoárimi wepínánayí, anani diñj wíkwiroaníwini. ⁴³ O Gorixomí diñj niñwirári re rinariñorini, ‘Nioni niafwí Gorixoyáonirini.’ rinariñorini. Gorixo xewaxí ro náni yayí niwiniríñayí, rixa éí oumínini. Arirá winířenijoíniři siñwí winaníwini.”

rigíawixini. ⁴⁴ Íwí mearigííwaú midimidáni yekwiyoárinigííwaú eni Jisasomi ikayíwí numeariríná axípini rigíisixini.

Jisaso pejí nánirini.

⁴⁵ E néra núíasáná ejáná rixa sogwí áwiní e 12:00 imónáná re ejiniginí. Ají nimini síá yinárijiniginí. Síá niyinárijisáná rixa 3:00 p.m. imónáná ámi wíá óníjiniginí. ⁴⁶ Ámi wíá ónáná Jisaso xegí Xibiruyí píne tíni ríaiwá re riñiginí, “Eri, Eri, rami sabakitani?” urijípiyí re níriríná uriñiginí, “Gí Gorixoxini, gí Gorixoxini, joxí pí náni niepisamoarijini?” ríaiwá e ráná ⁴⁷ámá e rówapigííyí wí Jisaso e ríagí aríá niwiro re rinigíawixini, “Wíá rókiamoagí Iraijsao náni ríaiwá ríá rarini?” níriríro ⁴⁸ayí wigí wo ajníni nuri írikwí bi nimeari wegwíá wá tíni ayijwí nikiroárimáná iniigí wainí niáí ejí bi írikwípimí niwayimómáná Jisaso oniniri wimixániminíri yaríná ⁴⁹xegí wínyíí re urigíawixini, “E mepani. Iraijsao niwepíniri arírá winíréníjoi? Arírá miwipa eníréníjoi? Siywí owinaneyi.” raríná ⁵⁰Jisaso ámi ejí tíni ríaiwá bi níriríná xegí dijí niyámiga uñiniginí. ⁵¹Xegí dijí niyámiga úáná re ejiniginí. Rapirapí ají ridiyowá yarigíiwámi awawá ñwíá Gorixoyá náni niyimáróniri epañoáriniñú yoparí éde dáni xegípi naxega niwepíniri wúkaú imóniri xwíá poboní éáná sínjá xwé áwiními nijiga uri ⁵²ámá xwáripá noxoága úáná ámá Gorixomi dijí wíkwíroagíá piyíyí wegíe dáni sijí ero egíawixini. ⁵³Piyí ayí Jisaso rixa niwiápíñimeámáná ejáná nuro Jerusaremi rémóáná ámá obaxí ayo sijwí winigíawixini. ⁵⁴Porisowami seáyi e imónijo tíni porisí xío tíni Jisasomi awí mearogíáwa tíni xwíá poboní erí amipí e imóniri éagi niwiniro óí nikáríri re rinigíawixini, “Ámá royí neparini. Gorixomi xewaxorini.” rinigíawixini.

⁵⁵ Apixí obaxí “Jisasomi sají nurápa númi ouxídaneyi.” níriro Gariri piropenisíyo dáni bíifa ná jíamí nírómáná sijwí winigííwa ríwarini.

⁵⁶ Íwa wí Magidara dájí Mariaírini. Ámi wí Jemisomi tíni Josepomi tíni xináí Mariaíyi riniñírini. Ámi wí Sebediomí xewaxowaúmi xináírini.

Jisasomi xwíá weyárigíá nánirini.

⁵⁷Rixa sogwí nokepá tíni ámá amipí mímúróniñú wo —O Arimatia dájí Josepoyi riniñorini. O eni Jisaso wiepisinjíyí worini. ⁵⁸O émáyí gapimaní Pairato tínjí e náni nuri Jisaso piyomi xwíá weyáriminíri náni yariñí wíáná Pairato porisowami “Xe omeaniri sijwí winípoyi.” uríagi ⁵⁹Josepo nuri piyomi nimeari rapirapí apíá xaíwí wejípi tíni xopixopí nírómáná ⁶⁰sínjá óí xewanijo náni ríxiñyimi —Ayi ámá sini miweñyirini. Ayimi nimeámi nipáwiri nitimáná sínjá piárá xwé wo mímegwinárí nímera nuro sínjá óyimí nipíroárimi uñiniginí. ⁶¹Magidara dájí Mariaí tíni Mariaí wíí tíni ípaú sínjá óyi midániye níjweámáná Jisaso piyomi e taríngagi winigíisixini.

Jisaso piyomi awí mearogíá nánirini.

⁶² Síá Sabariáyo nání Judayí amipí pírániŋí imixárarigíáyi óráná wíápi tíni apaxípániŋí imónigíá xwéowa tíni Parisiowa tíni awa gapimaní Pairato tínjí e awí neániro ⁶³ Jisaso piyo nání re urigíawixini, “Ámináoxini, yapí neaíwapiyiŋo siní mipé niŋwearíná re riŋípi, ‘Síá wiyaú wiyi óráná ámi wiápñimeámíráriŋi.’ riŋípi nání diŋí neainariŋagi nání bariŋwini. ⁶⁴ Oyá wiepisariŋowa nibiro piyomi fwí nimearo píni nitimáná ámáyo re uripírixiniri, ‘O rixa wiápñimeáinigini.’ uripírixiniri joxí porisí wamí sekaxí re urowárei, ‘Omí xwíá weyárigié nání nuro awí síá wiyaú wiyimi mearópoyi.’ urowárei.” uráná ⁶⁵ Pairato re uriŋinigini, “Sewaniŋjoyíne porisí wa awí mearopíri nání nimeámi nuro soyíné fwí mimeapa oépoyiniri yarigíápa wiepisariŋowa piyomi fwí meapírixiniri e e nurára úpoyi.” uríagí ⁶⁶ awa nuro Jisaso xwíá weyáriníje porisowami e e nurára numáná sikí bi nimearo símímajíó nání síŋjá píróniŋomi seayí e ikwiárárigíawixini. Apí miweŋjáná “Áma nipáwiro piyomi meáíráriŋi?” yaiwianfwániro nání e egíawixini.

Jisaso ámi wiápñimeaŋí nánirini.

28 ¹ Magidara dánjí Mariaí tíni Mariaí wíí tíni Sabariá rixa wéáná Sadéyo isíáyo ípaú Jisasoyá xwáripáyo síŋwí winaniri nání nuri ² sini mirémopa yaríná re ejinigini. Poboní xwé wí éáná ajínají Gorixoyá wo ajínami dání niweapíri síŋjá xwáripáyo ófyimi píroárigío mímegwinári néra nuri ófyimi niwiemoárimáná síŋjáomi seayí e éí ñweáagi ³⁻⁴ porisí awí mearoarigíáwa ajínajo ápiaŋwí yariŋípa wíá éníŋí nókiri ñweaŋagi niwiniro xegí rapirapí eni síŋwí mimíŋí iníí yíniŋagi niwiniro óí nikáriniro piyíniŋí nimóniro xwíámi piérinowigíawixini.

⁵ Ajínajo sini xwáripá tñjí e ñweaŋjáná ípaú rémónapíagíí re uriŋinigini, “Aípagwí wáyí mepani. Nioni nijíráriŋi. Aípagwí Jisaso, piyomi íkíáyo yekwiroárigíomi síŋwí winaniri bariŋji. ⁶ O re miwenini. Xio seariŋípa rixa niwiápñimeámi únígini. Aípagwí xíomí tigíe nibiri síŋwí wínpíyi.” nuriri ⁷ ámi re uriŋinigini “Rixa nuri xegí wiepisariŋowami re urémeápiyi, “O xwáripáyo dání rixa niwiápñimeámi únígini. Aríá épíyi. O Gariri piropenisíyo nání xámí yíími soyíné e niyoaro síŋwí wínpíráriŋi.” urémeápiyi.” earariŋini.” uríagí ⁸ ípaú ajní xwáripáyo píni niwiárimí nuríná wáyí ikáriniri yayí ikáriniri néra nuri wiepisariŋowami áwanjí urémeaniri ajní waríná re ejinigini. ⁹ Jisaso ípaúmi niwímearei “Gí ámá aípagwí!” nuriri yayí e wiáná ípaú ajwí e nuri miŋí xwíáyo nikwírori xegí síkwí fá nixiriná omí seayí e umegíisixini. ¹⁰ Seayí e uméáná o re uriŋinigini, “Aípagwí wáyí mikárinipani. Sa nuri gí ámá imónigíawamí áwanjí re urípiyi, “Soyíné Gariri piropenisíyo nání yířixini.” riŋoi.” nuriri re urípiyi, “Nioni e síŋwí nanipíráriŋi.” riŋoi.” urípiyi.” uriŋinigini.

Porisowamí xwapírá eaárigiá nánirini.

¹¹ Ípaú sini wiepisarijowa tíjí e nání waríná re ejinigini. Porisí awí mearóíáwa Jerusaremiyo nirémoro apaxípániijí imónigíá xwéowami wa winíápi nipini nání repiyí wíáná ¹² awa Judayíyá mebáowami awí neaáriro xwiyíá nimiximáná porisowa áwarzí muripa éírixiniri nigwí xwé obaxí mini niwiwo ¹³ re urigíawixini, “Ámá wí yarijí seaíáná re uríírixini, ‘Áríwyimí none sá wejáná xegí wiepisijowa nibiro piyomi fwí nimeámi ugíawixini.’ uríírixini. ¹⁴ Gapimaní Pairato xwiyíá api rinarijagi aríá niwirínayí, o iwañí seaeaniginiri samijí imixaníwá ejagí nání ayá síwí nisearorí dijí obíbaxí mímopani.” uríagía ¹⁵ porisowa nigwí api nurápiro apaxípániijí imónigíá xwéowa uríápa axípi e yaríná píné api Judayí aŋyó rínimenjípi agwi sini rinimearini.

Jisaso wiepisijowa tíni ámi erimeánigíá nánirini.

¹⁶ Wiepisijí wé wúkaú sikuí wo awa Gariri piropenisíyo díwí Jisaso uráriňípimi nání niyoaro ¹⁷ omí niwíniróná seáyi e numero aiwi wa “Jisasorini.” yaiwiwo wa “Ámá ro nepa Jisasoríani?” yaiwiwo yaříná ¹⁸ o aŋwi e nibiri re uríjinigini, “Gorixo ‘Amipí aŋnámi imóniri xwíárími imóniri ejípi nání joxí api nipini nání néní tíjoxí imóniríni.’ niríí ejagí nání ¹⁹ re seararijini, ‘Soyíne nuro ámá gwí rixí wirí wirími gí wiepisarijáyíni niwimixa nuróná re eríini. Yoí ápo Gorixoyápimi dání tíni xewaxoniyápimi dání tíni kwíyípimi dání tíni wayí umeairo ²⁰ sekaxí nioni searíjá nipini xídpíríra nání uréwapiyiro eríini. Rípi ení aríá époyí. Nioni aŋyí dijí seakikayómíárini. Síá yoparíyimi e nání aí niseakikayóa umíárini.’ seararijini.” uríjinigini.

Xwiyá yayí neainarijí Mako eanípírini.

Ríwamijí ripi “Xwiyá yayí neainipaxí Mako eanípíyí” riniñípirini. O Jisaso gí wiepisarijáowa oimónípoyiniri urípeajowa wo mimónijagí aiwi Jerusaremi dání xwé niwiarori íví sikiño ejáná amipí Jisaso uréwapiyíri eri yaríná sijwí winijorini. Ríwíyo dání Banabaso tíni Poro tíni émáyí ajíyo wáí urimearfíná Mako eni uxídijorini. Xegí yoí ámi bí Joni Makoyí wírigírári. O Jisaso rixa nípémáná niwiápínameámi ajínami náni nípeyimáná ejáná ámi xwiogwí obaxí onimiápi nípwémáná ejáná ríwamijí ripi eanírini. Romiyí eni “Jisaso Gorixomi xewaxorfaní?” niyaiwiro dijí owíkwírípoyiniri amipí Jisaso Gorixoyá ejí eániñípimi dání ejípi náni ríwamijí neáa unjírini.

Jono wayí numearia wago wáí uriñí nánirini.

1 ¹Xwiyá iwamíó Gorixomi xewaxo Jisasi Kiraiso —O nene yeáyí neayimixemeanía náni Gorixo rípeajorini. O náni xwiyá yayí seainipaxíri ripírini. ²Ejíná Jono wayí nineamearia wago siní menjáná xwiyá Gorixoyá wáí rókiamoagí Aisaiaoyí riniño Jono ná ríwíyo binío náni Gorixo xegí xewaxomíuriñí ripi ríwamijí eaqinigini, “Aríá ei. Gorixoní gí xwiyá yañí wiowárimíáo joxi gí íwoxi xámí rimeaní náni urowárimíárini. O joxi náni óí simoiníárini. ³O nuri ámá náni dijí meaje niywearíná joxi náni ríaiwá re rinírári. ‘Áminá ríwíyo binío náni segí dijí óí nañinijí niwimoiro lweárixini. Óí pírániñí imoarigíapániñí segí dijí pírániñí nimóniro lweárixini.’ Gí xwiyá yañí wiowárimíáo ríaiwá e rinírári.” Gorixo e riñípa ⁴Jono wayí nineamearia wago ámá náni dijí meaje nirémori wáí nurimeri re uragírini, “Gorixo seyíné íwí niga warigíápi yokwarimí seiaini náni segí uyínií yarigíápi ríwímini nimamoro nisaniro lweápoyí. E nerínayí, wayí seameaimíini.” uraríná ⁵ámá obaxí Judayíyá ajíyo dáñiyí tíni áwini e wigí ají xwé bi xegí yoí Jerusaremi dáñiyí tíni Jono tíni e náni nuro wigí íwí niga warigíápi náni waropári wíáná iniigí Jodani rapáyo wayí umeaiagírini. ⁶O Gorixoyá xwiyá yañí wiowárijo aiwi seáyi e neri weyí menagomani. Rapírapí awiaxí yínagomani. Kamerí —Ayí osínijí imónijírini.

Kamerí íá aga iyíániŋí imóniŋí niyínimáná arerixí agwoŋíniŋí íriŋíyo niyíniri emeagorini. Aiwá eni awiaxí nagomani. Xópé tíni píkí iniigí tíni ngorini. ⁷O Jisaso, ríwíyo binío náni wáí nemeríná wauní xwiýá re ragírini, “Nioni ejí eániŋáoni aiwí ejí eániŋí nioniyá tíni ríwíyo biníoyá tíni xixenimaní. Oyá nimúroni. Omijí wiiarigíáyí ananí wigí bosoyá sikkí sú gwí wíkweaiarigíaríni. E neri aiwí nioní simajwíyóniŋí yeáyí nuríniri o aga seáyi émi nimúróniŋagi náni oyá sikkí sú gwí wíkweipaxí meníni.” nuríri ⁸re uragírini, “Nioni wayí niseameairíná sa iniigí tímíni igíá seaeaarinjárini. Ríwíyo binío wayí niseameairíná kwíyí Gorixoyápi tíni seainírárini.” urijinigíni.

Wayí umeaijí nánirini.

⁹Jono wáí uraríná Jisaso Gariri piropenisíyo xegí aŋí Nasareti ḥweanje píni niwiárimi nuri Jonomi wímeááná iniigí Jodani rapáyo wayí numeairí ¹⁰weniŋí éfyí winiŋinigíni. Jisaso iniigíyo dání níminimeámi yaríná aŋnámi dání ói iníagi kwíyí Gorixoyá xawiówíniŋí xío náni weapariŋagi winiŋinigíni. ¹¹Sini e wínaríná Gorixo aŋnámi dání Jisasomi re urariŋagi aríá wiŋinigíni, “Gí íwí diŋí sixí riŋjáoxi náni aga yayí seáyi e ninarini.” urariŋagi aríá niwimáná ejáná ¹²Gorixoyá kwíyí Jisasomi rixa ámá náni diŋí meaje náni niméra nuri ¹³o e ḥweanjáná síá 40 nórā waríná Seteno —O imíyo xíráóniŋí imóniŋagi náni níni simajwíyóniŋí wurínigíoríni. O nibíri Jisaso xanoyá manjí píří owiaíkiníri iwamíó wíwapiyariŋagi aí o íwí wí mé síní tíŋí e niŋwearíná aŋnájí niwímearo simiŋí wíngíaríni.

Ámá waú waú awamí “Nixídípoyi.” urijí nánirini.

¹⁴Ríwéná Jisaso, Jono rixa gwí ḥweanjáná, o Gariri piropenisíyómíni nuri xwiýá yayí winipaxí Gorixo xío xegí xwioxfyó mímeámí neri pírániŋí umeŋweaníápi náni wáí nurimeri ¹⁵repiyí re wiemeŋinigíni, “Rixarini. Gorixo seyíné xwioxfyó mímeámí neri pírániŋí seameŋweaníápi sinjáni imónini aŋwí ayo ejagi náni segí íwí yarigíápi ríwíminí nimamoro xwiýá yayí seainipaxí nioní seararinjá ripí diŋí nikwíroro ḥweárixini.” nurimeri ¹⁶ipí xegí yoí Gariri riwoŋípámí nipuríná ámá peyí náni yarigíá waú Saimono tíni xogwáo Adiruo tíni peyí náni ubení ipíyo mamówárařiŋagí niwíniři niwímeari ¹⁷re urijinigíni, “Agwiagwí omijí peyí náni yarigíí ripí píni niwiárimi nixídípiyí. Omijí xegí bí peyí meaayarigíípa ámá eni axípi e meapisi oeaíwapiyimíni.” uráná ¹⁸agwiagwí re egfisixini. Rixa peyí náni yarigíípi píni niwiárimi númi ugřisixini. ¹⁹Númi waríná Jisaso sini ná jíe onimiápi nuríná ámá ámá waú, Sebediomí xewaxowaú Jemiso tíni xogwáo Jono tíni ewéyo niŋweámáná egí ubení peyí náni yarigííu aríkfiniŋagi yadíripínariŋagí niwíniři ²⁰rixá “Agwiagwí eni nixídípiyí.” uráná

agwiaú xano tíni o xegí ámá nigwí omijí wiiarigíá tíni sini ewéyo
ŋweanjáná píni niwiárimi omi númi ug̊isixini.

Imíó dijí xixéroarijí womi mixí umáiniijí nánirini.

²¹ Jisaso wirimeáríwa tíni nuri ají yoí Kapaneamíyo nirémoro rixa Sabariá —Síá ayi Judayí omijí wí mé kikiáá nero xwiyíá Gorixoyá aríá wianiro náni awí eánarigíáyirini. Síá ayi imónáná rotú ajíyo nipáwiyo o ámáyo uréwapiyaríná ²² ayí Gorixoyá ɻwí ikaxí eániijípi mewegíawa uréwapiyarigíápa muréwapiyí aga Gorixoyá ɻwí ikaxí eániijípi xiawóninjí rarijagí niwíniro o uréwapiyarinjípi náni miój sínjá niweániro yaríná ²³ íná ámá imíó dijí xixéroarijí wo rotú ajíyo íními dání makirfwí nimori ²⁴ xwamiání re urijinigini, “Nasareti dájí Jisasoxi imíone pí neaiminiri barijini? ‘Xwiríá neaikixémíniri ría barijini?’ nimónariní. Nioni níjjáriní. Joxi Gorixo xewaxoxi xío rirípeajoxirini.” uráná ²⁵ Jisaso mixí numáiniri re urijinigini, “Píni wiárei! Dijí xixéroarijípixini niwáramomí ui!” uráná ²⁶ imíó ámáomí meanjí neaáriri o sinapixwíní nerí wejáná imíó nuríná makirfwí nimomí ujinigini. ²⁷ Makirfwí nimomí úagi ámá níni sijwí e niwiniro miój sínjá niweániro xwiyíá niriga nuro re rinigíawixini, “Xwiyíá apimi xiawóninjí nearéwapiyarinjípi xegí birini. Ejná aríá wiagwámani. Aga sini sijí aí aríá wiarijwini. Imíó aí sekaxí uráná aríá wiarijoi.” rinágfa ²⁸ xwiyíá Jisaso éipi náni Gariri piropenisíyo rixa yaní ami ami niwéa ujinigini.

Simixí obaxíyo naejí imimiximí ejí nánirini.

²⁹ Jisaso rotú ajíyo píni niwiárimi nipeyeari nuri ají Saimonoyá tíni Adíruoyá tíni xiráxogwáowaúyá ajíyo nipáwiyo Jemiso tíni xogwáo Jono tíni eni nawíni páwíáná ³⁰ Saimonomi xineagwí wará ríá pirí wiarijagí náni sá wejagi Jisasomi rixa áwanjí uríagá ³¹ o í weje náni nuri wéyo íá meááná simixí rixa píni wiáragi í niwiápñimeari rixa aiwá ríá niyeari tinijípi nímeari miní niwia ujinigini.

³² Rixa síá sisisanjí imónariná sogwí rixa wéimi ejáná ámá ají apimi dájí simixí yarigíáyí tíni imíó dijí xixéroarijíyí tíni nímeámi Jisaso tínjí e náni nibiro ³³ rixa oxí apixí niaíwí ají apimi dájíyí ají Jisaso ɻweajiwámi fwí e awí eaárinaríná ³⁴ o ámá pí pí simixí yarigíáyo naejí imixowáriri ámá imíó sayá nimeri xixéroarijíyo eni imíó mixí umáinowáriri neríná imíó o Gorixo xewaxo enagi níjjá imóniŋagía náni mixí numáinowáriríná xwiyíá wí orípoyniri sijwí miwinipa ejinigini.

Jisaso Gariri piropenisíyo emejí nánirini.

³⁵ O wíá móniŋímí sini síá xaíwí yiniŋjáná niwiápñimeari nipeyeámáná ámá miŋweagé náni nuri e Gorixomi xwiyíá rírimí niwiri ɻweanjáná ³⁶ Saimono tíni nikumixiniri emearigíáwa tíni Jisaso sini

anýyo miňweanagí niwiniro o náni píá néra nuro ³⁷niwímearíná re urigíawixini, “Oxí apíxí niaíwí níni joxi náni píá yaníro yarijoi.” uríagía ³⁸o re uríjinigini, “E nerí aiwi ají wíyo nioní xwiyáá ‘Gorixo pírániñí seamejweani sijáni imónini ajwi ayorini.’ rarijápi wáí ourimemí náni owaneyi. Xwiyáá api ají ami ami áwaýí uriminiri bijárini.” nuriri ³⁹Gariri piropenisíyo ami ami nemeríná wigí rotú ají iwiwámi nipáwiemerí wáí uríri ámá imíó sayá nimerí xixéroarijí tíjíyo mixí umáinowáriri nerí e emejinigini.

Peyiyí tíjí womí naají imixiñí nánirini.

⁴⁰ Ámá peiyí —Simixí api ámá sijwí niwiniríná neaxímeaniginiří éí yarigíapírini. Simixí ayí tíjí wo, Jisaso emearíná, omí niwímearí símimañímíni xómíñí niyikwiri wauní rixinjí nuriri re uríjinigini, “Joxi nisimónirínayí, anani pírániñí nimixipaxírini.” uríagi ⁴¹o wá niwianiri wé ūeapá niwiri omí seáyi e niwikwiáriri re uríjinigini, “Nioni joxi naají oimónini.” nimónarini. Rixa naají imónei.” uráná re ejinigini. ⁴²Peyiyí rixa axiná yímojínigini. ⁴³Rixa apaxí mé yímóagí Jisaso apaxípániñí imónigíawa tíjí e náni nurowárírná aríá jiyíkí norí ⁴⁴re uríjinigini, “Naají simixíáyí náni amíná nuri ámáyo áwaýí muripani.” nuriri ámá o wigí yarigíapí mé ámáyo xewaniño áwaýí nura emeniginiří e nuriri ámí re uríjinigini, “Amíná apaxípániñí imónigíawa tíjí e náni nuri womí siwá niwiniri naajwí ridiyowá náni negí aríó Moseso ejíná ɻwí ikaxí nearagíyí bi ridiyowá siáriri joxi naají imónífyí náni áwaýí riri ení mini wiřixini.” uríagi aiwi ⁴⁵o Jisasomi píni niwiárimí nuríná aríkí áwaýí rimejníngini. E eagi náni Jisaso ámá aríkí upupígí nipírixiniri ají bi bimi nuríná sijáni mirémopaxí niwimóniri náni ámá mayí e ɻweanáná ámá ami ami dání o tíjí e náni bagíárini.

Ejí siwímí ejí womí naají imixiñí nánirini.

2 ¹Jisaso, síá wí rixa nórá núsáná, o ámi ají yoí Kapaneamíyo náni nuri xegí ajíyo ínimi ɻweanáná ámá obaxí aríá re niwiro “O ámi xegí ajíyo ɻweani.” rarijagía aríá e niwiro nibiro ²awí neániro nipáwiyo ajíyo ínimi déroro ají ɻwí e ení píkwipíkwí iniřo yaríná o ámá ayí niyoní wáí niwiri píne repiyí wiřiná ³ámá wa ejí níni siwímí ejí womí —O ají epaxomani. Omí ikwiajwíyo nikwiáriro níkwónimí nibiro aí ⁴ámá ají ɻwí e píkwipíkwí iniřagía niwiniřo ajíyo nipáwiyo Jisaso tíjí e tipaxí meňagi náni nimeámi niþeyiro ají ɻwí seáyiyo dání ají síá bi Jisaso ɻweanje núpiyiro ikwiajwí xío wejñamí midimidáni gwí niyuráráriro gwíyo íá nixirimáná ají síá úpiyífe dání awayini mamówáráná ⁵Jisaso awa xíomí dijí niwikwíroro “O negí ámá ejí siwímí ejomi anani naají imixipaxírini.” yaiwiarajagía niwiniři omí re uríjinigini, “Íwe, joxi ɻwí ikáriniñí rixa yokwarimí siiarjini.” uráná

6 Gorixoyá ḥywí ikaxí eániŋípi mewegíá wa Jisaso uréwapiyarínípi aría wianiro nání e niŋwearíná Jisaso ejí siwímí ejomi e uríípi aría niwiro íními diŋjí re nimoa ugíawixini, 7 “Pí nání ría urarini? Nioni Gorixoniniri yokwarimí riwiiarini? Sa Gorixoní fwí yokwarimí wiiariŋorini. Ámá ro Gorixomí riperirí numeariri ría yarini?” yaiwiaríná 8 Jisaso xegí kwíyíyo dání awa íními diŋjí e nimoa warijagáa niwiniri re uriŋinigini, “Soyíné pí nání nioní nání íními ‘O fwí ámá yarigíápi yokwarimí wiipaxomaní.’ nimoa warijoí?” nuriri 9 ámi re uriŋinigini, “Ámá wo fwí ikáriniŋí nioni yokwarimí wiíánayí íními imóniŋagi nání ámá woxi siŋwí tíni siŋwí winipaxí menini. E nerí aiwi nioni ámá ejí níní siwímí ejí womí ‘Rixa niwiápñimeari dixí ikwiajwí nimeámi ui.’ uránayí o naŋí imóníagi ámá niyínéni siŋwí tíni siŋwí winipaxfríni.” nuriri 10 re uriŋinigini, “Niyínéni nioni nání re yaiwipíri nání, ‘Ámá imóniŋo anani ámá xwíá tíyo dáŋyí fwí ikáriníápi anani yokwarimí wiipaxorini.’ naiwipíri nání pírániŋí siŋwí nanípoyí.” nuriri 11 ejí siwímí ejomi re uriŋinigini, “Nioni re rirariŋini, ‘Joxi niwiápñimeari dixí ikwiajwí nimeámi aŋí e nání ui.’ rirariŋini.” uráná re ejinigini. 12 O rixa naŋí nimóniri niwiápñimeari ámá níní siŋwí anigé dáni ikwiajwí xwaŋwí níkwónimi peyeajinigini. E éaná ámá ayí sirí nipikníiro Gorixomí seáyi e numero re rigíawixini, “Nene ejíná dání aiwi ámá wo ro yariŋípa axípi re yariŋagi miwínagwárini.” rigíawixini.

Ripaiomi “Nixídei.” uriŋí nánirini.

13 Jisaso ámi aŋí e píni niwiárimi nuri ipí imajípá tíŋí e ḥweanjáná oxí apíxí niauwí níní o tíŋí e nání bayariŋagá o nuréwapiya nuri 14 sini ipí imajípámí nipuríná Aripiasomí xewaxo Ripaio —O takisí nání nigwí uráparijorini. O opisí aŋíyo éé niŋweari xegí omiŋí yariŋagi niwiniri re uriŋinigini, “Joxi ríwíyo nixídei.” uráná o niwiápñimeámi ríwíyo nuxídíri nuro 15 Ripaioyá aŋíyo nipáwiro Jisaso tíni xegí wiepisariŋowa tíni niŋwearo aiwá niniro ámá takisí nání nigwí uráparigíá wa tíni (Ejíná Judyá aŋíyo takisí nání nigwí urápigíáwa takisí nání nigwí nurápirínayí wigí meapíría nání nigwí seáyi e bi fwí urápagíá enagi nání ámá níní awa nání xwioxíyo dáni wikí niwóniro kíkímí niwimóniri yagíarini.) Awa tíni fwí yarigíá wíniyí tíni ámá ayí obaxí Jisasomi nixídíro nání ayí eni nawíni Jisaso tíni aiwá niniro yaríná 16 ámá Parisiyí riniŋíyí wayá ámá Gorixoyá ḥywí ikaxí eániŋípi mewegíá wa Jisaso ámá takisí nání nigwí uráparigíá wa tíni fwí yarigíá wíniyí tíni aiwá nawíni nariŋagáa niwiniro xegí wiepisariŋowami Jisaso nání re urigíawixini, “O pí nání ámá takisí nání nigwí nearáparigíá awa tíni fwí yarigíá ayí tíni nawíni aiwá niro inilígi niro yarijoí? O naŋí riyarini?” uraríná 17 Jisaso e urariŋagáa aría niwiri ewayí xwiyáá bi nuriri re uriŋinigini, “Ámá simixí mepa neríná xwirí tíŋí e nání warigíámaní. Simixí tígíáyí warigíárini.

Nioni eni ámá ‘Nioni nigípi wé róninjini.’ yaiwinarigfáyí náni mibijárini. Ámá ‘Nioni íwí yarijnáonírini.’ yaiwinarigfáyí wigí uyínií yarigíápi yokwarimí wiíáná ayí wé róninjí imónipíri náni bijárini.” urijninigini.

“Pí náni aiwá ɻwíá miɻweaayaríoi?” urigíá nánirini.

18 Jisaso tíni xegí wiepisarijowa tíni aiwá ɻwíá bí miɻweapa yarijnagía Jono wayí numeia warinjoyá wiepisarijowa tíni ámá Parisiyí rininjowa tíni aiwá náni ɻwíá niɻwirárínayiróná Jonoyá wiepisarijowa tíni Parisiowayá wiepisarigíá wa tíni nawíni nuro Jisasomí niwímearo re urigíawixini, “Jonoyá neaiepisarijone tíni Parisiowayá neaiepisarigíone tíni aiwá náni ɻwíá niɻwirárínayarijnawi. Pí náni joxiyá wiepisarijowa aiwá ɻwíá miɻweá yarijoi?” uráná 19 Jisaso ewayí xwiyíá bí nuriri re urijninigini, “Ámá apixí siŋí ɻwirárírio sini ɻweanjáná oyá nikumixiniri emearigíáwa aiwá ɻwíá nixeɻwiráríniyo yarigíárani? Oweoi, o sini awa tíni ɻweanjáná aiwá ɻwíá xepwirárínipaxí menini. 20 E nerí aiwi o apixí nimeari niɻweanjsáná ejáná ámá wí omi anínímixáná íná aiwá ɻwíá ɻweapíríráni.” nuriri xewanjó apixí siŋí ɻwiráríónijí imónijagi náni ewayí xwiyíá e urijninigini. 21 Ewayí xwiyíá ámi bí nuriri re urijninigini, “Ámá rapírapí ejínaŋí niyíga bagiá wú axeníjagi niwiniríná rapírapí siŋí sini wayí mirónijí wú nimearo nupákiro gwí kiwearigíámani. E yaniro éíayí wayí róáná siŋí upákííú nikikaríniri ejí nipiperíná ejínaŋú xwé naxega unijoi.” nuriri ayí wigí ejíná dání “Nene e neríná wé róninjí nimónirane niperínayí, anani Goríxo tíŋí e náni peyaníwárini.” nira wagíápi sini yarigíápi tíni oyá xwiyíá siŋí tíni nawíni ikwieropírixiniri ewayí xwiyíá e urijninigini. 22 Ámi axípi oyaiwípoyiniri re urijninigini, “Ámá iníigí wainí siŋí nimearo memé wará sixí soyí axíyo iwajíá yarigíámani. Iwajíá yaniro éíayí núpíyimi nipuri sixí soyíwá eni rixa sípí enijoi. Wainí siŋí memé wará sixí siŋíyo iwajíá yarigíárini.” urijninigini.

“Sabaríáyo ɻwíáxini.” rigíá nánirini.

23 Jisaso tíni wiepisarijowa tíni Sabaríáyo aŋí nemero wití aiwá omiŋí tíŋí e óíyo nipuríná wiepisarijowa wití siyí niyíraga waríná 24 ámá Parisiyí riniŋjí wa omi yarijí re wigíawixini, “Awa pí náni ‘Sabaríáyo ɻwíáriní.’ riniŋjípi niwiaíkiro wití aiwá niyíriro narijoi?” uríagía 25-26 Jisaso re urijninigini, “Soyíné xwiyíá negí mixí inayí Depito náni eániŋjípi íá niroro aiwi diŋí wí mimoarijoi. Ejíná Depito, ámá Abaiataoyi riniŋjí —O ejíná apaxípániŋjí imónijí xwé worini. O xegí Judayí Gorixomi ridíyowá wianiro náni seníá aŋí pákíniŋjyo meweŋjáná, Depito tíni xegí ámá nikumixiniri emearigíáwa tíni aiwá meŋjagi náni agwí wiaríná o seníá aŋí pákíniŋjwámí nipáwiri bisíkeríá Goríxo náni peaxí tiniŋjípi umeaíáná Depito niniri xegí ámáyo eni niniri wiŋjinigini. Bisíkeríá apí apaxípániŋjí imónigíawani anani nipaxírini. Apí Depito

niniri aiwi Gorixo o náni xwiyáá bi murí ejáná gí wiepisarijá rowa eni agwí wiarijagi náni yaríná pí náni xwiyááni meararijoi?" nuriri ²⁷re urijinigini, "Gorixo ámá xámí nimixárimáná síá wiyi kikiá ñwearo dijí sixí yíniro epíri náni Sabaríá tijírini. Sabaríá xámí nitiri ámá ríwíyo Sabaríáyo mewepíría náni imixijímani. ²⁸Ayináni ámá imónijáoni Sabaríá ayo aí xiáwonirini. Nioni 'Sabaríáyo ayí ananirini.' ripaxí imónijáonirini." urijinigini.

Ámá wé kiriñí ejí womí nají imixijí nánirini.

3 ¹Jisaso ámí rotú ají wiwámi nipáwiri ámá wé kiriñí ejí wo ñweanjagi niwiníri uréwapiyaríná ²ámá Parisi wa —Awa re rarigíarini, "Sabaríáyo omijí nerínayí ayí ñwiárini. Ámá aí Sabaríáyo nají nimixirínayí ayí ñwiárini." rarigíarini. Awa Jisaso ámá wé kiriñí ejí omi Sabaríáyo nají wimixáná omi xwiyáá mearaniro náni sijwí niwiníro ñweanjagía aiwi ³o wé kiriñí ejomi re urijinigini, "Niwiápínameámi nibiri áwini e éí roi." nuriri ⁴Parisiowami re urijinigini, "Segí dijí píoi moarijoi? 'Sabaríáyo ámáyo nají niwiirínayí ayí ananirini.' riyaifiarijoi? 'Sabaríáyo sipí niwikárírínayí ayí ananirini.' riyaifiarijoi?" nuriri ámí re urijinigini, " 'Sabaríáyo simixíyo pírániñí nimixirínayí ayí ananirini.' riyaifiarijoi? 'Ámá nípikirínayí ayí ananirini.' riyaifiarijoi?" uríagi aiwi awa xwiyáá bi murigíawixini. ⁵Xwiyáá bi murarijagía niwiníri sijwí niwinímeríná wikí niwóga nuri awa wé ikí ejomi wá bi miwianí dijí kíkímí niwimóga warijagía niwiníri awa náni dijí sipí eni niwíri omi re urijinigini, "Wé feapá énapei." uráná o wé feapá neríná re ejinigini. Rixa nají imónijinigini. ⁶Rixa nají imóníagi Parisiowa sijwí e niwiníro niwiápínameámi nipeyearo ámá mixí inayí Xeroto tíni nikumixiníri emearigíawa tíni awí neániro Jisasomi pikianiro náni íními mekaxí megíawixini.

Ipípámi dání ámá obaxíyo uréwapiyiñí nánirini.

⁷Jisaso, Parisiowa xío náni mekaxí mearijagía, o xegí wiepisarijowa tíni ámí ipíwá riwojímini úáná ámá Gariri piropenisíyo dánjí obaxí omi númi nuro ámá Judia piropenisíyo dánjíyí tíni ⁸wigí ají xwé yoí Jerusaremí áwini e miriniñípimi dánjíyí tíni xwíá yoí Idumia ñweáyí tíni ámá inigí Jodani rapáyo oriwámídáni ñweáyí tíni émáyí ají biaú Saidoni tíni Taia tíni tíñí e ñweáyí tíni ámá xwé obaxí ayí Jisaso yarijípi náni aríá niwiyo xío tíñí e náni bimiarijagía ⁹⁻¹⁰Jisaso ámá obaxí simixíyo nají imimixímí éí ejagi náni ámá níni simixíyí omi amáí rónaniro náni ikwíkwierí niga warijagía náni xegí wiepisarijowami re urijinigini, "Ámá obaxí amáí niniróniríná ninixoyípíoa nibarijoi. Ewéyo pixemoáni náni pírániyí aywí e nitípoyi." urijinigini. ¹¹Ámá imió dijí xixéroarigíayí Jisasomi niwinírínayí símimañímíni nípíkínimearo wauní

nìwikáriniro “Niaíwí Gorixoyáoxírini.” uraniro yariñagía náni 12 o mixí numáinowáriríná mixí ríá tíjí nuriri re uriñinigini, “Nioni Gorixomi xewaxoni ejagi náni áwañí mirowiáropani.” uriñinigini.

Xegí wiepisiníawami rípeají nánirini.

13 Jisaso díwíyo náni niyiri ámá xío xegí wimónariñowami “Soyíne eni yapípoyi.” uráná awa eni xío tíjí e náni niyiro wímeááná 14-15 o ámá wé wúkaú síkwí waú xío tñi emepírfa náni imóniro xío náni wáf nurímero ámá imíó xixéroariñýí mixí umáinowáripaxí nimóniro ero epíria náni rípeajinigini. 16 Ámá wé wúkaú síkwí waú xío rípeajowa wigí yoí rowarini. Wo Saimono —O Jisaso yoí ámi bì Pitaoyí wíriñorini. O tñi 17 ámi waú Sebediomí xewaxowaú Jemiso tñi xogwáo Jono tñi —Awaúmi Jisaso yoí Boanesisowaúyi —Yoí míkí ayí awaú akiriwíniñí imónigíwaú ejagi nánirini. Yoí e wíriñowaú tñi 18 ámi wo Adíruo tñi ámi wo Piripo tñi ámi wo Batoromuo tñi ámi wo Matiyuo tñi ámi wo Tomaso tñi ámi wo Aripiasomi xewaxo Jemisoyí riniño tñi ámi wo Tadiaso tñi ámi wo Saimono —O yoí ámi bì Seretoyí riniñýí —Yoí míkí ayí “Émáyí ámi oxídowáraneyi.” rarigíayí nánirini. E riniño tñi 19 ámi wo yoparo Isikarioti dánjí Judaso —O Jisaso náni miyí rorírimenorini. O tñi ámá wé wúkaú síkwí waú awami rípeajinigini.

“O oboyá ejí eániñí tñi yarini.” rigíá nánirini.

20 Jisaso tñi wiepisariñowa tñi ámi ají e náni nuro ɻweañáná ámá obaxí o tñíjí e awí neániro epíroyí wiariñagía náni niyórímoró aiwá minipaxí wimónariñagía 21 Jisasomi xexirímeáyí ámá wí xío náni “Xewaniyo rixa majá nikáriniři yarini.” rariñagía aríá niwiromí omí niwirimeámi waniro náni baríná 22 Gorixoyá ɻwjí ikaxí mewegjá wa ají yoí Jerusaremi dání níbimáná Jisaso tñíjí e rémónapíawa ámáyo Jisaso náni re nura ugíawixini, “Imíó xiráónijí imónijo Bieseburyí riniño —O xegí yoí bì Setenorini. O Jisasomi ríwíminí nirómáná xixérojagí náni o ámá imíó xixéroariñyo mixí umáinowárarini.” nura warijagía náni 23 Jisaso awami “Niìwanijoni tñíjí e náni bípoyi.” nuriri ewayí ikaxí bi nuriríná re uriñinigini, “Seteno xegí wíamí mixí umáinowáripaxí imóniní.” riyaiwiarijoi?” nuriri 24 ewayí xwiyíá ripi uriñinigini, “Ámá axowa mixí niniro xepixepá niróniróná ejí miweánipa nero mimiajwí upírárini. 25 Ámá gwí axíři eni mixí niniro xepixepá niróniróná ejí miweánipa nero xwíamí imónipírárini.” nuriri “Seteno xegí wíamí mixí umáinowáripaxí mimónijagi náni ría neararini?” oyaiwípoyiniri ewayí xwiyíá apí nurimáná 26 ámi re uriñinigini, “Seteno eni xegí wíamí tñi mixí niniro xepixepá nirónirónayí wiwanijowa ejí meání niniro xopirárí inipírárini.” nuriri ayí xewaniyo náni dijí re oyaiwípoyiniri “Setenoyá ejí eániñípi tñi mé omí xopirárí wiminiri ría yarini?” oyaiwípoyiniri náni 27 ámi ewayí

xwiyáripíuriñinigini, “Ámá wo ámá ríá riñí woyá iyá fá urápekixéminiri nání oyá anjyo nípáwiríná amíná aji xiawomi gwí niyiri nitimáná amipí oyá ananí urápekixenigini.” nuriri²⁸ ámi re uriñinigini, “Nioni nepa searariñini. fwí yarigíápirani, riperirí inarigíápirani, amipí siphí níni ámá yarigíápi Gorixo ananí yokwarimí seiinírárini.²⁹ E nerí aiwi ámá Gorixoyá kwíyí nání riperirí méíayí Gorixo e ríápi ámi wí yokwarimí wiiníámani. Añijí e nimóniri xwiyáfá meárinipírárini.” uriñinigini.³⁰ Ayí ripí nání e uriñinigini. Gorixoyá kwíyí tini imíó mixí umáinowárariñagi aiwi awa Gorixoyá kwíyí riperirí nimeariro “Jisaso imíó diñí xixéronjagi nání imíó wíamí mixí umáinowárarini.” rariñagia nání Jisaso xwiyáfá apí uriñinigini.

Xináí tini xexirímeáowa tini nánirini.

³¹ Jisaso sini ajiyó ñweajáná xegí xináí tini xogwáowa tini nirémónapiro bíariwámini nirómáná “Jisaso níwiapiri siñwí oneanini.” uráná³² ámá Jisasomi epíroyí niwiro miní miní niñweaxa pugíá wí re urigíawixini, “Ai dixí rináí tini ririxímeáowa tini bíariwámini nirómáná joxi nání rariñoi.” uríagia³³ o “Ewayí xwiyáfá bi ría neararini?” oyaiwípoiniri yariñí re wiñinigini, “Ámá giyí gí nökí tini gí nirixímeáowa tñinirini?” nuriri³⁴ ámá miní miní niñweaxa pugíáyo siñwí niwíñimeríná re uriñinigini, “Gí inókíwayíné, nirixímeáowayíné rixa tí ñweagíá ayoí.³⁵ Ámá giyí Gorixo riñíyo diñí nikwíroro xídarigíáyí ayí gí inókíwániñí tini gí nirixímeániñí tini imónigíáyírini.” uriñinigini.

Ewayí ikaxí wití siyí wiároñí nánirini.

4 ¹Jisaso ámi ipí Gariri imají tifíjí e nání nuri nuréwapiyiri ámá xwé obaxí awí neániro epíroyí wiariñagia o ewéyo nípixemoániri éí niñweari ámá níni sini ipí imají e ñweajáná² o nuréwapiyiríná xixewisí xwiyáfá amipí obaxí nání nuréwapiyiri³ re uriñinigini, “Aríá époyi. Ámá wo o xegí omijyo axípi wití siyí niwiáróa uminiri nání nuri⁴ xwíá yuní ikixeáriñije pírániñí niwiáróa nuri aiwi wí óí mañípá tini piéróná iní níbiro mimeání ejinigini.⁵ Ámá wí síñá íními yapiñiñáná xwíá onimiápi seáyi e ejáná wiáróiyí xwíá akwiníánái ejagi nání apaxí mé nerápimáná⁶ sogví niwepíñiri xaiwí anaríná pipiñí miwáriñagi nání niyweániri yeáyí yáriñinigini.⁷ Ámá wí emí pipiñí aríkiáriñije wiáróiyí emí pipiñíyo dáni nerápíri xejwiráriñagi nání wití siyí api ná miweñinigini.⁸ Ámá wí xwíá nañí e wiáróiyí pírániñí nerápíri xwé neri ná nikikireániríná wí xwé onimiápi niwerí wí xwé obaxí niwerí wí aga diñí nimori fá miropaxí weñinigini.” nuriri⁹ ámi re uriñinigini, “Seyíné wití siyí nání nioni ewayí xwiyáfá ríá apí nání aríá ókiarí nímónípoyi.” uriñinigini.

Ejíná riniñípi tini xixeni ewayí ikaxí uríñí nánirini.

¹⁰ Idáná o xegípi ñweajáná wiepisariñowa wé wúkaú sikwí waú tini ámá wí xio tini emearigíáyí tini wigípi ewayí xwiyáfá xio ríípi nání yariñí

wiaríná ¹¹ o re urijinigini, “Xwiyá Gorixo seyíné xío xegí xwioxíyo míméamí nerí seamejweanía nání ejíná dání ínimi imónijípi nioni rixa wíá searókiamoarijini. E nerí aiwi ámá nioni dijí minikwíró wigí dijí tíni néra warigíáyo nioni uréwapiyáríná míkípi aríá miní ewayí xwiyá rarijápini aríá niarijoi. ¹² Ayí ripi nání ewayí xwiyáni urarijini. Gorixoyá xwiyá wíá rókiamoagí Aisaiaoyi riniyo ámá nioni dijí minikwíró wigí dijí tíni néra warigíáyí nání ejíná niriri ríwamijí re eajinigini, ‘Ámá ayí wigí uyínií yarigíápi ríwimini mamóánayí Gorixo yokwarimí wiiniginiri ewayí xwiyá aríá niwiríná aríá niwiro aiwi nijá mimóní ero sijwí niwinirína sijwí niwiniro aiwi dijí mímó ero epíri nání ewayí xwiyáni uriníárini.’ Aisaiao ejíná ríwamijí e eajípi tíni xixeni nioni xixeni e yarijini.” urijinigini.

Ewayí ikaxí wití siyí wiárojí míkípi nánirini.

¹³ O ámi re urijinigini, “Soyíné ewayí xwiyá nioni ríápi sini majjá rimónijoi? Ewayí xwiyá apí nijá mimónipa nerínayí, ewayí xwiyá nioni rarijá nípíni aríge nerí nijá imónipírári. Míkípi áwanjí oseariminiri rarijini. ¹⁴ Ámá wití siyí wiárojíoyí xwiyá Gorixo nání wáí nemeri urimearijónijí imónini. ¹⁵ Ámá wí wití siyí óípá tíni piéróípi ijí níbíri manarijýinijí imónini. Ayí xwiyá Gorixo nání aríá wííápi Seteno ayí Gorixo nání dijí mopírixiniri ajníni níbíri píripíri niwiri emí míméamí yarijírini. ¹⁶ Ámá ámi wí wití siyí síjá ínimi yapinijáná seáyí e xwiá onimiápi ejáná wiárojýinijí imónini. Ayí xwiyá Gorixo nání aríá niwiróná yayí niwiníri níxídaniro yaríná ¹⁷ xwiyá ná ínimi pipijínií miwáriñagi nání anijí xídarigíámani. Xwiyá Gorixo nání xídaniro yarijagía nání ámá wí níbiro nepa ejí neániro ría xídaríjoñiri iwamíó niwíwapiyiri xeanijí wikeáráná apaxí mé píni wiárarigíári. ¹⁸ Ámá ámi wí wití siyí emí pipijí aríkiáriniye wiárojýinijí imónini. Ayí eni xwiyá Gorixo nání aríá niwiro aiwi ¹⁹ amipí xwiáyo dánjí nání dijí obibaxí nimoro ‘Amipí wí nioni minímúropa onini.’ niyaiwiro amipí wí nání ‘Aríge nímeaníárfani?’ niyaiwia nurínayí wití emí nerápirí xeñvirárarinjí yapi nimóniro aiwá ná mikikireánarijíyí yapi imónarigíári. ²⁰ Ámá ámi wí wití siyí xwiá nañí imónije wiárojýinijí imónini. Ayí xwiyá Gorixo nání aríá niwiro dijí nikwíroro pírániñí níxídiróná wití siyí aiwá ná wí xwé onimiápi werí wí xwé obaxí werí wí aga dijí nimori íá miropaxí werí yarijýinijí imónini.” Ewayí xwiyá míkípi nání áwanjí e urijinigini.

Ewayí ikaxí ramixí nánirini.

²¹ O wiepisarijowa “Ámá ayo anijí yumíí winíárini.” yaiwipírixiniri sini ewayí xwiyá nání áwanjí nuriríná re urijinigini, “ ‘Ámá ramixí nimixárómáná sítí xwé wá nímeari upixákwiáripírixini.’ riyaifiarijoi? ‘Pienjí íkwianjwíyo ínimi tipírixini.’ riyaifiarijoi? Oweoi, íkwianjwíyo

siŋjániŋ e tarigíárini.” nuriri ²² re uriŋinigini, “Xwiyá ejná dání Gorixo xio xegí xwioxíyo mîmeámí neri seameŋweanía nání ínímí imóniŋípirani, amípí píní imóniŋípirani, nipiní siŋjáni imóniŋírári. ²³ Xwiyá nioní searariŋápi nání aríá ókiarí nimónípoyi.” nuriri ²⁴⁻²⁵ re uriŋinigini, “Aríá niniríná diŋí pírániŋí nimoro aríá niríni. E nerínayí, Gorixoyá diŋí tñi niŋjá nimóniro sini diŋí pírániŋí nimoro aríá ninia nurínayí, oyá diŋí tñi niŋjá ámi wíni nimóga upírári. E mepa nerínayí, píné nioní searariŋápi ríwímini mamoro íkí nemoro nerínayí, xwiyá Gorixo nánipi niŋjá wí imónipírámani. Xwiyá Gorixo nánipi niŋjá onímiápi imónigíáyí aí xewaniŋo ámi píripíri winírári. ” urijinigini.

Ewayí ikaxí wití siyí xegípi erápiŋí nánirini.

²⁶ O sini ámá e ŋweagíá niyoní xwiyá Gorixo xwioxíyo mîmeámí neri umeŋweanía nánipi nuriríná ámi ewayí xwiyá bí nuriri re uriŋinigini, “Gorixo xio xegí xwioxíyo mîmeámí neri seameŋweaníápi re imónini. Ámá wo omíŋíyo nání nuri wití siyí niwiáróa núisáná ²⁷sá weri wiápñimearei yariŋá wití siyí rixa nerápirí xwé neri o ‘Arige nerápirí ríá peyaríni?’ yaiwiaríná ²⁸xegípi xwíáyo dání niþeyiri iwfí nigá niyíri siyí neri ná nikikireága niþeyiri ²⁹yóí éaná rixa mipaxí ejagi niwiniríná kirá nimearí miwákwímí yariŋírini.” urijinigini. Gorixo xegí xwioxíyo mîmeámí neri umeŋweaníápi axípi iwamíó neríná ayí diŋí “Arige neríná xwé imóniŋírári?” niyaiwiro aiwi “Xegípi xwé imóniŋírári.” oyaiwípoiniri nání e urijinigini.

Ewayí ikaxí masíté siyí nánirini.

³⁰ Ámi re urijinigini, “Pí pí ewayí xwiyá nirirane Gorixo xwioxíyo mîmeámí neri neameŋweaníápi nání raníwini? ³¹ O nibiri neameŋweaníápi masíté aiwá siyíniŋí imónini. Masíté aiwá siyí nuriríná aga onímiáapia wiároarigía aiwi ³²nerápmáná xwé neri aiwá níni negí omíŋíyo yariŋípimi seáyi e nimúrorí rejí sepiá wiexárarána iní nibiri yéwí íniriwámíni taríŋírini.” urijinigini. Ayí “Iwamíóyí nene onímiápi neri aiwi ríwéná ámá xwé obaxene Gorixo neameŋweanírári.” oyaiwípoiniri e urijinigini. ³³Xwiyá Gorixo xwioxíyo mîmeámí neri umeŋweaníápi nání nuriríná ámá ayí aríá wipaxípi tñi xixeni ewayí xwiyá obaxí axípíniŋí imóniŋí nura nuri ³⁴siŋjáni áwaní bi murí ewayí xwiyáni nura nuri aiwi wiepisariŋowa tñiní niŋwearíná ewayí xwiyá xio urariní míkípi nání áwaní urayinigini.

Ipí imeamíkwí yariŋagi samiŋí imixiŋí nánirini.

³⁵ O ewayí xwiyá nura núisáná síapi tñi axíná xegí wiepisariŋowami re urijinigini, “Ipíyo jíariwámíni oxemoaneyi.” uráná ³⁶awa ámá obaxí e awí eáningíáyo píní niwiárími ewé Jisaso éí niŋwearí e dání píné

uréwapiyarijípámí eni nipixemoániro Jisaso tíni nuro ewé wí eni awa tíni waríná re ejinigini.³⁷ Ríwipí bíri iniigí eni imeamíkwí eri neríná ewéyo mimeámí yaríná ewéyo iniigí rixa níroga wiápíñimeaarijagi niwíniro³⁸ Jisaso ewé íkwémiñímini íkwiajwíyo sá wejomi saiwiári niwiro re urigíawixini, “Nearéwapiyarijoxini, none rixa iniigí namianíri yarijwáyo! Joxi dijí nímorí riwejeníni?” uráná³⁹ o niwiápíñimearei re ejinigini. “Ríwipí samijí oweárini.” ríri “Iniigí imeamíkwí yarijípi eni samijí oweárini.” ríri éaná apaxí mé ríwipí samijí werí iniigí eni samijí werí yáráná⁴⁰ re uriñinigini, “Soyíne pí nání wáyí seainarini? Dijí minkwíropa nero nání wáyí riseainarini?” uríagi⁴¹ awa óí nikáríniro nání wigípi re rinigíawixini, “Pí ámáoríani? Imitjí tíni iniigí tíni o ráná aríre ámániñí aríá niwiri samijí ría wejoi?” rinigíawixini.

Imió obaxí xixéroarijomí mixí umáiniñí nánirini.

5 ¹Jisaso tíni xegí wiepisarijowa tíni nuro ipí yoí Gaririyo jíariwámíni ámá wigí yoí Gegesayí aejíyo niwiékíñimearo² o rixa ewéyo dání ayoááná re ejinigini. Rixa ámá imió dijí xixéroarijí wo ámá xwáripáyo dání niweapíri Jisasomi niwímearei³—O ámá xwáripáyo anijí e weagorini. Ámá wí ainixí aí tíni aí gwí mijáripaxí yagíorini.⁴ Íníná ainixí tíni gwí xaíwí wirí tíni sikwíyo tíni wéyo tíni járarijagíai wi o naríkiárimi wagorini. Ámá wí ejí neániro omi xayípemixipaxí yagíomani.⁵ Xegípi anijí xwáripáyo niýwearíná ikwáwyína áríwyína díwí tínjí e dání makírwí nimóa nuri sínjá nimearei píri nuyikíga wagorini.⁶ O Jisaso jíami baríjagi niwiníri mírí niwerí wauní niwikáríni⁷⁻⁸ Jisaso manjí tíni “Ámá romi imíoyíné síní dijí mixixéropani. Píni wiárípoyi.” urarijagi o xwamiání niwiri “Jisasoxí pí neaiminíri baríjini?” nuríri “Gorixo ɻwíá amípí niyoní seáyi e múrojomí xewaxoxirini. Wauní siarijagwi nání Gorixoyá sijwíyo dání ‘Ríniñí wí seaiapimíméini.’ nearei.” uríagáia⁹ Jisaso yarijí “Segí yoí pírini?” wíáná imíowa re urigíawixini, “None xwé obaxí miróniñagwi nání yoí Rijoniyí—Yoí míkí ayí mixí nání xwé obaxí gwí mónarigíá nánirini. Yoí Rijoniyí ríniñwini.” nuríro¹⁰ wauní niwiro aríkí “Xwíá tíyo dání imíone mixí mineamáinowáripani.” nuríro¹¹ odipí aga xwé obaxí bi díwí wíyo miaúrári niniro aiwá narijagíai niwiniro¹² wauní rixiñí re urigíawixini, “Imíone odipíyo ríwímini nirómáná dijí oxixérópoyiníri sijwí neanei.” uríagáia¹³ Jisaso xe dijí oxixérópoyiníri sijwí wiáná imió ámá omi dijí xixérogíápi nimixearo ámi odipíyómini xixéróaná re egíawixini. Pímanjí éí rojí wí e aejíni wéfáyí wiári siwá nero anijíni ipíyo nipléroro piyí egíawixini. Odipí ayí woní mariái, 2,000 piyí egíawixini.¹⁴ E éaná ámá odipí mearigíáyí aejíni nuro odipí éíápi nání aejí e ɻweagíayo áwanjí nurárimi nuro omijí tínjí e yarigíayo eni áwanjí nura eméáná ámá níni “Pí ría enoí?” niyaiwiro sijwí winaniro nuro¹⁵ Jisaso tínjí e níremoro

weniŋí éíyáyí winigáwixini. Ámá imíó diŋj xixéroariŋo xegí yariŋípa mé diŋj sixí níniri aikí niyíniri riwo éí ɻweŋagí niwiŋiro xámí imíó obaxí diŋj xixérogíá náni “Nepa imíó xixéroago oríani?” niyaiwiro wáyí yaríná ¹⁶ ámá Jisaso imíó mixí umáinowáríagi wiŋíyáyí repiyí niwiŋro imíó sayá meago éípi náni tñi odipí éíápi náni tñi repiyí wíáná ¹⁷ Jisasomi wauní niwiŋro re urigáwixini, “Negí xwíá re pñi níneawiárimi ui.” uráná ¹⁸ o rixa ewéyo píxemoániminiři yaríná imíó diŋj xixérófo wauní nuriri “Nioni eni joxi tñi waníwii.” urariŋagí aiwi ¹⁹ Jisaso nioní tñi xeouníri siŋwí miwinipa neri re urinjinigini, “Dixí aŋj e náni nuri dixí ámáyo Ámináoni ayá níririmixíri síápí náni áwaŋjí nura úrrixini.” urágí ²⁰ o nuri aŋj Dekaporisiyo api api nikwfróga unijíyo áwaŋjí nura nemeri amipí Jisaso wíípi náni áwaŋjí nura emearíná ámá níni diŋj ududí niwiniri “Arige neri naŋj éoríani?” yaiwiagíáriní.

**Apíxí ragí anijí pwariŋí wími tñi miáí peŋí
wími tñi naŋj imixíŋj nánirini.**

²¹ Jisaso tñi xegí wiepisariŋowa tñi ámi ewéyo núíasáná ipíyo jífariwámíni niwiékñimearo ewéyo dání nayoaro ipí tñjí aŋwi e roŋáná ámá obaxí níbiro Jisaso tñjí e epíroyí yaríná ²² ámá wo —O Judayíyá rotú aŋj wíyo ámináo nimóniri menjweŋorini. Xegí yoí Jairasoyí riňiŋorini. O níbirí Jisasomi siŋwí niwiŋiríná oyá sikkí tñjí aŋwi e miŋj xwíáyo nikwírorí wauní niwikáriníri ²³ wauní xwíyíá re urinjinigini, “Gí miáí rixa aŋwi ayo nipepaxí eni. Í naŋj neri siŋj uni náni joxi níbirí wé seáyí e ikwiárei.” urágí ²⁴ Jisaso o tñi nawíni úáná ámá níni níxídiro ikwikwierí waríná re ejinigini. ²⁵ Apíxí wí —Í xegí ragí anijí pwariŋá xwiogwí wé wúkaú sikkí waú muroŋíri. ²⁶ Í naŋj onimixípoyiniri xwírí obaxíyo nigwí ayá wí niroaayiri miní niwiri aí ríniŋj winariŋípi naŋj bi onimiápi mé niyipeí yariŋíri. Xegí nigwí anipá imóniŋagí aí ámi wíni mixíniŋj yomixarigíri. ²⁷⁻²⁸ Í Jisaso náni ariá niwiŋríná “Oyá iyáyó aí amáí nírónirínáyí ámi naŋj emíni.” niyaiwi níbirí ámá epíroyí egíyáyo áwini e nidakwirí ríwími dání wé feapá neri oyá iyáyó amáí róniŋinigini. ²⁹ Amáí rónáná ragí anijí pwariŋípi yeáyí sikiáriŋinigini. Ragí yeáyí sikiáriagí naineniri re yaiwiŋinigini, “Rixa naŋj riyíni réini?” yaiwiŋiní ³⁰ Jisaso níjíá nimóniri “Eŋj eániŋj nioniyá bi nínowárími ipí ruŋoi?” niyaiwiri níkinimóniri re riŋinigini, “Gí iyáyó amáí go rónigoi?” ráná ³¹ xegí wiepisariŋowa re urigáwixini, “Joxi ámá epíroyí nísiro ikwikwierí nisiga waríná pí náni ‘Go gí iyáyó amáí nírónigoi?’ rariŋini?” urágia ³² apíxí e wími siŋwí winiminiři náni sagagí emeariŋagí ³³ í “Jisaso pírániŋj nimixířini.” niyaiwiri wáyí neri ejí óf néra níbirí Jisasomi agwíriwámíni wauní niwikáriníri miŋj xwíáyo nikwírorí xíí éípi náni wíá rókiamónígi ³⁴ Jisaso re urinjinigini, “Ineyi, jíxi diŋj ninikwíroriŋípimi dání eríkiemeáñíni. Simixí ayá sinariŋípi ámi wí sininíá menjagi náni

ámi ayá bì misiní kikiíá néra ui.” nuriri³⁵ sini ími e uraríná sini miái simixí weje mirémopa neríná ámá wí rotú ají meweñoyá ají e dání nibiro Jisaso nání re urémeagíawixini, “Nearéwapiyariñomi sini ayá wí muriñweapani. Dixí miái rixa peñoi.” uraríná³⁶ Jisaso aríá e niwiri rotú ají meweñomí re uriñinigini, “E nerí aiwi wáyí mepani. Diñjní ninikwíróa ui.” nuriri³⁷ ámá níní e nurakioñwirárimáná aiwi “Pitao tíni Jemiso tíni xogwáo Jono tíni awa nioni tíni xe obípoinirí siñwí owinimini.” niyaiwiri nuro³⁸ rotú ají meweñoyá ají e nirémoro Jisaso yaiwínijí niniri rinariñagi aríá niwiri wí yezi nira waríná wí ñwapé rariñagá niwiniñi³⁹ ajíyo nipáwiri re uriñinigini, “Pí nání ñwí earo yezi riro yariñoi? Miái rixa pejoinirí ñwí rimieariñoi? Í sa sá weni.” nuriri⁴⁰ ripá nura waríná o ámá níní emi mimixeámí nerí miáimi xaniyaú tíni omi kumixinarigá waú wo awa tíni ají awawá ikwíróñijí miái weñiwámi nipáwiro⁴¹ Jisaso miáimi wéyo fá nimaxiriri xegí píné tíni “Tarita kumi.” nuriri —Ayí agapíné “Miá ríyi wiápíñimeai.” urariñwápi nánirini. E uráná re ejinigini. ⁴²Í rixa niwiápíñimeari xegí xwiogwí wé wúkaú síkwí waú ejagi nání rixa niwiápíñimeari ají yaríná ayí sirí nipikníro “Arige ámi ría wiápíñimeajoí?” niyaiwiro ududí yaríná⁴³ Jisaso ñwí ikaxí re uriñinigini, “Nioni éapi ámá wíyo áwanjí muripa épiyi.” nuriri “Ími aiwá bì miní wípiyi.” uriñinigini.

Ámá xegí ají e dánjíyí ríwí umogíá nánirini.

6 ¹Jisaso ají e píni niwiárimí úáná xegí wiepisariñowa nixída nuro o tíni xegí ají e nirémoro niyweagíasáná² rixa Sabaríá imóniñjáná o nuri rotú ajíyo nipáwiri xwiyíá Gorixoyá uréwapiyariná ámá aríá wííyí sirí nipikníro xwioxíyo dání riá niwóróa nuro re rinigíawixini, “Ro xwiyíá api ge ríja nijíá imónigoi? Nijíá oyá pí nijíápi ría neaíwapiyariní? Emímí o yariñípi arige nijíá imóniñírini? Oweoi, re dájorini. Nenéniñjí imónini. ³Ámá ro xegí omiñjí sa ají mirariñorini. Sa Mariaí xewaxorini. Xegí xexirímeáowa wigí yoí Jemiso tíni Josiso tíni Judaso tíni Saimono tñirini. Xexirímeáíwa nene tíni eni nawíni miyweapa rejoi? Arige nimónirí nearéwapiyariní?” níriga nuro “Aríá miwipani.” níriníro wigí xwioxíyo dání wilí niwóga waríná⁴ Jisaso xewaniño náni nuriríná wigí rarigíápi tíni xixeni re uriñinigini, “Ámá ají midáñyí Gorixoyá wíá urókiamoarigíayo aríá umónarigíá aí wigí e dánjíyí tíni xexirímeáyí tíni ‘Sa negí ámáorini.’ níriníro aríá umónarigíámani.” nuriri⁵ e emímí miwíwapiyipaxí ejagi aí ámá simixí yarigíá wíyoní wé seáyi e niwikwiáriri nañjí imixiñinigini. ⁶E neríná o ayí diñjí miwikkwíropa nero aríá mumónarinajá nání ududí winiñinigini.

Wiepisariñowa wáí urimépoinirí urowáriñjí nánirini.

O ají api api ikwíróñijí wíyí wíyoní nemeri xwiyíá Gorixoyá nuréwapiya nemeríná⁷ xegí wiepisariñowa wé wúkaú síkwí waú

awami “Awí eánípoyi.” nuriri waú waú xixegíni upíri náni nikumixiri niwáriríná imíyo mixí umáinowáripíri ejí sixí eániyí bi xixegíni ejí sixí neámixowáriri ⁸ njwí ikaxí re uriñinigini, “Wagwí wagwí ají wíyí wíyo wáí nemero ‘Gorixoyá xwioxíyo ḥweaníwá ayo ejagi náni seyíné uyíní néra warigíápi ríwímini nimamoro nisaniro ḥweárixini.’ nuriríná amípí wí nimeámi mupani. Aiwá bírani, árupianjí wúrani, nigwí wowí bírani, bi nimeámi mupani. Xoywáni erají nuriga úpoyi.

⁹ Sikwí sú niyíniro aiwi iyíá wúkaú mipánipani. ¹⁰ Wagwí wagwí ají wí e nirémoríná ámá wo ‘Awagwí anani níwiapiri sá wépiyi.’ earío o tínini sá niwémi úisixini. Sini ají e ikwírónijípmi nuréwapiyiríná ají axiwámíni sá wéfrixini.” nuriri ¹¹ re uriñinigini, “Ají bimi soyíné niseapemeámi mupa ero aríá miseaipa ero eánayí, ají apimi rixa píni niwiárimi nuríná sikwí sú niwiriro xwíá sikí yeáyí xénijípi píri niwiaíkiárimi úfrixini. Ámá ají apimi ḥweáyí dijí re yaiwipíri ‘Newanijene ikáriñijwáyí náni awaú Gorixo nene náni xwiríá winíni náni iyí riýarfíi?’ yaiwipíri náni xwíá sikí sikwíyo xénijípi píri wiaíkiárfírixini.” Sekaxí e urowáráná ¹² wiepisarijowa waú waú nikumixiními numiro wáí nura nemeróná repiyí re wigáwixini, “Seyíné uyíní néra warigíápi emi nimoro nisaniro ḥweárixini.” repiyí e nuriro ¹³ ámá obaxíyo imío ríwíyo nirómáná dijí xixeroarijípi mixí numáinowára nuro ámá obaxí simixí wiarijíyo eni raní tñi gñíi niwiro naají nimixa ugíawixini.

Jono wayí numeiaia ujomí pikigíá nánirini.

¹⁴ Mixí ináyí Xerotoyí riniyo Jisasoyá wiepisarijowa e néra emearíná ají niyoní “Jisaso e yarini. E yarini.” rinarijagía o aríá niwiri ḥweajáná ámá wí emímí Jisaso yarijípi náni re niriga ugíawixini, “Jono wayí nineameiaia wago pejo ámí niwiápíñimeari Jisaso nimóniri náni emímí api ría éwapíñarini?” e niriga waríná ¹⁵ ámá wí re niriga ugíawixini, “Irajao —O xwiyáá Gorixoyá wíá nearókiamoagíá wo sini mipé yaríná Gorixo niwirimeámi ajínami náni peyijorini. O niwepíniri emímí api ría yarini?” niriga waríná ámá wí re niriga ugíawixini, “Gorixoyá xwiyáá ejíná wíá nearókiamoagíáñijí imónijí wo ríani?” niriga waríná ¹⁶ mixí ináyí Xeroto ámá Jisaso náni xwiyáá xixegíni nira warijagáia aríá niwiri aiwi re rayinjigini, “Jono wayí numeiaia wago, nioni sijwí miñí wákwiñáo rixa niwiápíñimeari emímí api yarini.” rayinjigini. ¹⁷⁻¹⁸ Pí náni? Ayí ripí nánirini. Xámi o xegí xexirímeáo Piripoyí riniyoyá apíxí Xerodiasíyí riniyí nurápirí nimeari ḥweajáná Jono re urayinjigini, “Joxí dixí rírixímeáo xiepí nurápirí nimearínayí ‘Nipikwini ejáriñi?’ risimónarini?” urayinjagí mixí ináyí Xeroto ámá wíyo “Jonomi fá xépoyi.” urowáráná awa nuro Jonomi fá nixeró gwí niyiro nimeámi nibiro kirapusí ajíyo wáráná ¹⁹⁻²⁰ mixí ináyí Xerotomi xiepí Xerodiasí Jono náni símí xwaŋwí níkwóniri aríkí “Rixa opíkípoyi.” rarijagí aí

Xeroto “Jono ámá wé róninorini. Ámá ɻwíá Gorixo urowárénapiñoríani?” niyaiwiri wáyí winariñagi náni xiepími píri nurakiri Jonomi kirapusí aŋjyo niwáriri aiwi omi e dání éí numíniri niŋwearíná píne Jonoyá aríá wiminiri náni niwimóniri “O nepa nirarini.” niyaiwiri aí apixí náni wimónariñagi náni diŋí ududí niwiniri “Ari emíni?” niyaiwiri niŋweajisáná ²¹ síá xiná xíriŋyí imónáná Xerodiasí o aiwá xwé riyamí niyárimáná ámá áminá Gariri piropenisíyo meŋweagíawami tíni o xegí simiŋí wínarigíá xiráoniŋí imónigíawami tíni o xegí gapimanowami tíni wáí urepeáriagi í siŋwí e niwiniri re yaiwiŋinigini, “Rixa gí oxomi yapí wíwapílyáná xewaniŋo Jonomi nípikiniŋoi.” niyaiwiri Xeroto tíni ámáowa tíni rixa awí neániro aiwá naríná í xegí xemíáimi re urowáriŋinigini, “Jíxi ápo tíŋí e náni nuri simiŋí ei.” urowáráná ²² í nipáwiri simiŋí yaríná mixí ináyí Xeroto tíni ámá o tíni aiwá narigíawa tíni simiŋí í yariŋípi náni yayí niwiniri náni Xeroto ími re uríŋinigini, “Jíxi pí pí náni simóníípi náni yariŋí níáná ananí siapímíini.” nuriri ²³ ámi xwíá e dání re uríŋinigini, “Jíxi xwíá nioni meŋweajápí náni ‘Áwini e nepayori midáni niapei.’ niránáyí ananí nísiapímíini.” uráná ²⁴ í nipeyeari xináámi re uríŋinigini, “Inóke, pí náni yariŋí wiminréini?” uráná xináá re uríŋinigini, “Jono wayí numeaia waríŋo náni ‘Siŋwí miŋí niwákwiri niapei.’ urei.” uráná ²⁵ xemíáí ámi míří nipáwiri mixí ináyomi re uríŋinigini, “Niní re nimónariní, ‘Aŋní Jono wayí numeaia waríŋomi siŋwí miŋí niwákwiri miŋí pírerixí winami nikwiáriri nímeámi nibíri niapei.’ nimónariní.” uráná ²⁶ o Jono náni diŋí sipí niwiri aiwi miáámi xwiá e dání ámá o tíni aiwá narigíawa aríá ejáná uríŋípi náni ayá niwiniri “Oweoi.” muripaxí niwimóniri re ejinigini. ²⁷Xegí simiŋí wínarigíí womi sekaxí re urowáriŋinigini, “Jonomi siŋwí miŋí niwákwiri nímeámi bei.” urowáráná o nuri kirapusí aŋjyo nipáwiri e siŋwí miŋí niwákwiri pírerixíyo nikwiáriri ²⁸nímeámi nibíri miáámi miní wiáná í nurápími nuri xináámi miní wiáná í “Rixa riwo ripíkíoi?” yaiwiŋinigini. ²⁹E éaná Jonoyá wiepisariŋowa aríá niwiro náoní niménapiro nímeámi nuro xwíá weyárigíawixini. Xeroto Jonomi píkiŋí ejagi náni Jisaso ríwíyo emimí yaríná o re yaiwiagírini, “Nioni Jono wayí numeaia wago siŋwí miŋí wákwiŋáo niwiápíñimearei ámá Jisasoyí riŋijo nimóniri emimí ría yarini?” yaiwiagírini.

Ámá 5,000 ayo aiwá wiŋí nánirini.

³⁰E yaiwiaríná ámá Jisaso wáí urowáriŋowa ámi nibiro o tíni nerímeániro aŋí api apimi wa emegíápi náni omi repiyí wiros xwiýá amipí wa nuréwapiya emegíápi náni repiyí wiros néisáná ³¹ Jisaso ámá obaxí omi siŋwí wiñaniro náni biri uro yayariŋagí xío tíni xegí wiepisariŋowa tíni aiwá minipaxí wiariŋagi náni wiepisariŋowami re uríŋinigini, “Nonení ámá diŋí meanje náni nurane kikiáf bi ojweaaneyí.”

nuriri³² ewéyo nipixemoániro wigípi ámá dijí meaje náni waríná
 33 ámá wí ají niyoní dání wenijí éíáyí awa ewéyo pwarijagía niwiníro
 mí nómixiro ajíni xwíáyo nuro xámí nirémoro ñweanjáná³⁴ Jisaso
 ríwýo nirémori ewéyo dání nayoari ámá xwé ayá wí epíroyí yárijagía
 niwiníri ámá ayí sipisipí xiáwo mayínjí nimóniro pírániñí miñweapaxí
 imónijagía niwiníri náni ayá nirimixiri amípí obaxí náni nuréwapiya
 nuri³⁵ nuréwapiya núsáná ejáná síápi tíni xegí wiepisarijowa ajwi
 e níbiro re urigíawixini, “Rixa síárini. Re ají wí mayí e ejagi náni
 36 ámá ají ami ami mıriniñíyo náni numiro aiwá bí nero nipíri náni
 urowárapei.” uríagía aí³⁷ Jisaso re uriñinigini, “Aiwá nipíri náni
 sewaniñoyíné mini wípoyi.” uríagi awa re urigíawixini, “Aiwá mini
 wiani náni nurane bisíkeríá (Aiwá níni náni niriríná Judayí bisíkeríái
 ragíárini.) bisíkeríá náni bí neranéná óí iniñí 200 mini niwirane
 urápaniréwini?” uríagía³⁸ o re uriñinigini, “Bisíkeríá arari tígoyínérini?
 Siñwí winaúpoyi.” uráná awa siñwí niwinaumí níbiro “Bisíkeríá wé wú
 núní ejáná peyí ná waúnirini.” uríagía³⁹ o awami “Ámá niyoní sekaxí
 re urípoyi, ‘Aráyo miaúráráí niga uro éí niñweaxa uro époyi.’ urípoyi.”
 uríagi⁴⁰ ayí miaúráráí niga nurfná wí ámá 50 miaúráráí iniro wí ámá 100
 miaúráráí iniro néra úáná⁴¹ Jisaso re ejinigini. Bisíkeríá wé wú núní
 ejípi nimeari peyí waúni ejíwaú eni nimeari siñwí ajínamí nanániríná
 Gorixomi aiwápi náni yayí niwimáná kíkwírimí néra nuri xegí
 wiepisarijowa yanjí wipíri náni mini niwiayiri peyíwaú eni nororí mini
 wiayaríná wiepisarijowa nurápapiro yanjí niwia nuro⁴² ámá níni niniro
 agwí ími uyágí⁴³ kwíkwírimí iniñí e tíápi nimeamero peyí ororomí iniñí
 e tíápi eni nimeamero soxí íá wé wúkau síkwí waúmi aumaúmí nero níni
 magwí miárigíawixini.⁴⁴ Ámá oxí aiwá api nigíawa níni ayí ámá 5,000
 nigíawixini.

Jisaso ipíyo seáyi e nosaxa uñí nánirini.

45-46 Jisaso, ayí aiwá niniro nemáná, o wiepisarijowami re uriñinigini,
 “Soyíné ewéyo nipixemoániro ipíyo jíariwámíni ají yoí Betísaida náni
 xámí nimeápoyi.” nuriri awa rixa úáná ámá e epíroyí egíáyo yayí
 niwiri xixegíni nurowárapimáná Gorixomi xwiyáá urini náni díwíyo
 niyiri niñweajisáná⁴⁷ áríwíyimi wiepisarijowa sini ipíyo áwini e ewé
 nimeámi waríná xío sini jíe xwíáyo nirómáná⁴⁸ winiñinigini. Awa ejí
 tíni reaarijagía aiwí imijí xwé símímini nixemi barijagi náni ewé ajíni
 miyarijagi niwiníri ipíyo xwíáyónijí nosaxa nuri rixa isíá yiniñáná
 xegí wiepisarijowami mürómíni yaríná⁴⁹⁻⁵⁰ nowani wenijí éíáyí
 winigíawixini. O ipíyo nosaxa waríjagi niwiníro “Piyijí siwí wo ría
 pwarini?” niyaiwiro óí nikáriniro “Yeyí!” niniro wáyí ayíkwí miwinaríná
 o rixa xwiyáá nuriri re uriñinigini, “Wáyí mepani. Nionirini. Díjí sixí
 níniro ejí neániro ñweápoyi. Ananirini.” nuriri⁵¹ awami niwímeari

ewéyo pixemoánáná re ejinigini. Imijí eni rixa píni wiáríagi sijwí e niwiniro dijí “Imijí axínáni pí náni píni ría wiárijo?” dijí e nipikníiro ududí néra nuro ⁵²Jisaso xámí aiwá kwíkwírimí yarijagi niwiniro aiwí dijí wakisí ninirijípimi dání oyá ejí eáni jí mí mómixí éfá náni sini o náni dijí ududí néra ugíawixini.

Genesareti dánjí simixí tígíáyo naají imimixímí ejí nánirini.

⁵³Dijí ududí néra waríná rixa ipíyo jíariwámini imají e niwiékínamearo ⁵⁴ewéyo dání nayoaro gwí yuráraríná ámá wí Jisasomi rixa sijwí mí nómixíro ⁵⁵ajajíni ámá simixí wegíáyí náni ají ayí ayo náni numiamoro simixíyí íkwiajwíyo nikwiáriro “Jisaso e ñweani.” riníe náni nimeámi nibiro ⁵⁶o ají onímíá bi bimirani, ají xwé bi bimirani, omijí inijerani, pwarijagi niwiniro simixíyí nimeámi nibiro makeríá imixarigé táná ámá simixí giyí oyá rapirapí yíni jú síríví míde amáí rónaniro náni wauní rixinjí nuriro rapirapí sírívíyo amáí níróniríná níni axíná naají egíawixini.

Piaxí weaarijípi náni urijí nánirini.

7 ¹⁻²Parisi wa tíni Gorixoyá ñwí ikaxí eáni jípi mewegíá wa tíni, Jisaso sini Gariri piopenisíyo ñweajnáná, awa Jerusaremi dání nibiro Jisasoyá wiepisarijowa wigí Judayí xiáwowa yagíápa mé aiwá niniróná xámí wé igwíá miwíró wé piaxí weanjáná aiwá narijagía niwiniro Jisaso tínjí e axí e awí neánáriro ³⁻⁴—Parisiowa tíni wigí Judayí níni tíni nene piaxí neaeaniginiri wigí xiáwowa yagíápi aiwá niniróná xámí píráni jí wé igwíá wímoarigíarini. Ayí makeríáyo náni nuro aiwá bí nemí ají e náni nibiróná eni piaxí neaeaniginiri igíá meánipa neríná aiwá minarigíarini. Xiáwowa érowiápíñigíáyí anijí miní íá nímaxíriro nixídíro sini axípi nero kapixí tíni xwáriá sixí tíni suyupenixí tíni íkwiajwí sá wearigíápi tíni igíá eaagíápa axípi igíá eaarigíarini. ⁵Parisiowa tíni Gorixoyá ñwí ikaxí eáni jípi mewegíáwa tíni Jisaso tínjí e axí e awí neánáriro yarijí re wigíawixini, “Dixí wiepisarijowa pí náni negí aríowa nero nearéwapijigíápi niwiaíkilo wé piaxí aí tíni aiwá narigíarini?” uríagía ⁶Jisaso re urijinigini, “Ejíná Gorixoyá xwiyíá wíá rókiamaogí Aisaiaoyí riniyo soyíné naají riro sípí riro yarigíoyíné náni xixeni niwuriyiri ríwamijí re eajírini, ‘Ámá tiyí “Gorixomí wéyo píráni jí mearijwini.”’ níriro aiwi Gorixoni dijí sixí miniyipa yarigíarini. ⁷E nero ámáyo amipí ámá wigí dijí tíni érowiápíñigíápi náni nuréwapiyiróná yapí re nuriro “Xwiyíá tiyí Gorixo riñírini.” nuriro náni “Gorixomí seáyi e mearijwini.” níriróná Gorixoniyá yoíni surímá rarigíarini.’ Aisaiaoyí soyíné náni xixeni e niwuriyiri ríwamijí eajírini. ⁸Soyíné ámá érowiápíñigíápi nixídíróná ñwí ikaxí Gorixo riñíjípi íkí ninemoro yarijoi.” nuríri ⁹re urijinigini, “Ínwí ikaxí Gorixo riñíjípi wiaíkilo amipí

segí aríowa érowiápínigíápi xídiro yaniro náni dijí obibaxí nimoro óí imoarigíoyínérini.¹⁰ Ayí ripi náni seararijnini. Ejíná xwiyá Gorixo riñípi Moseso niriri ríwamijí re eajiniginí, ‘Dixí ápowami tíni inókíwami tíni wéyo meríni.’ E niriri neari ámi ripi niriri eajiniginí, ‘Ámá xanomirani, xináímiraní, ikayíwí umearíyí emi pikímópoyí.’ Moseso e niriri ríwamijí eají aiwi¹¹ soyíné ámá wí xináíwamiraní, xanowamiraní, re uraríná ‘Amípí nioní wéyo nirimeríná arirá nisiri siapipaxí imónijíyí náni rixa Gorixomi re urfaniginí, “Nioni nisiaipimíárini.” nuriri náni arige joxi nisiaipiri arirá simíini? Oweoi, aípagwí náni wí menini.’ Parisioyíné ámá wí xaniyaúmi e urarijagi sijwí niwiníróná ‘O apáni yarini.’ niriro¹² o xaniyaúmi pírániyí wéyo mímepa yarijagi niwiníro aiwi o ayaúmi xe bi arirá owininiri sijwí winarigíámani.¹³ E neríná soyíné siwí aríowa érowiápínigíápi nixídiro xwiyá Gorixo riñí ripi xórórí nero wiaíkiaríjoi. E yarigíápa neríná xwiyá Gorixoyá xwé wí eni niwiaíkia waríjoi.” Jisaso Parisiowami e nurimáná¹⁴ ámá e epíroyí egíáyo “Ajiwi e bípoyi.” nuriri ayí rixa ajiwi e báná o “Niyínéni njíá imónipíri náni pírániyí aríá nípoyi.” nuriri¹⁵ ewayí xwiyá ripi urijiniginí, “Aiwá ámá niníríná gwínáreáíápi wí piaxí weaarijímani. Pí pí xwioxíyo dání peyearijípi ámáyo piaxí weaarijírini.” nuriri¹⁶ re urijiniginí, “Ewayí xwiyá nioní riá ripi náni aríá ókiarí nímónípoyi.” nuríssáná¹⁷ ámá e epíroyí egíáyo e niwárimi nuri ajiyo nipáwiri niñweari xegí wiepisarijowa ewayí xwiyá xío uríipi náni yarijí wiáná¹⁸ o re urijiniginí, “Soyíné eni dijí mayoyínérani? Xwiyá ‘Aiwá ámá niníríná gwínáreáíápi wí xíomí piaxí weaarijímani.’ searíápi soyíné sini mfkí náni dijí mimoarijí rejoi?” nuriri áwají re urijiniginí, “Aiwá wí ámáyo piaxí eapaxí mimónini.¹⁹ Pí nániyi? Ayí aiwá gwínáreááná niweri íriwíyo íníjí ríwíyo íkí emoarigíá ejagí nánirini.” nuriri —E nuríssáná aiwá níni náni “Anani nipáxírini.” riñírini.²⁰ Ámi re urijiniginí, “Aga pípi ámáyo piaxí weaarijírini? Ayí pí pí dijí xwioxíyo dání peyeáípi, amípí sipí náni móípi ámáyo piaxí weaarijírini.²¹ Xwioxíyo dání dijí yaiwííápími dání ripi ripi yarigíárini. fwí amípí wí náni dijí moro fwí iníro apíxí erápeniro amípí fwí mearo ámá pikíxwiríó ero oxí apíxí iyí náni niga uro²² sijwí fwí winíro rikikiríó ero yapí wíwapiyiro ayá bi mé aríkí niga uro sipí dijí wiaiwiro xwiyáápámi ñwiráriro mixí kíniro majimajíá ikáriiro yarigíápi²³ api nipini ámá dijíyo íními dání nímoríná piaxí weaarijírini.” urijiniginí.

Girikiyí apíxí wí dijí wíkwírojí nánirini.

²⁴ O ewayí xwiyá mfkí api nurimi aji e dání nuri aji yoí Taia tíjí e níremori aji wiwámi nipáwiri ámá e ñweáyí “Aji riwámi o miñweanini.” oyaiwípoiníri neri sa ñweajagí aiwi ámá wí omi sijwí niwinímearo²⁵ apíxí wí “Jisaso aji iwámi ñweani.” rarijagá ariá e niwiri í xegí xemiáí imíó xixéroarijí ejagí náni o tíjí e náni ajiní níbiri síkwí tíjí

e wauní niwikáriniri miijí xwíáyo nikwírori ²⁶—Í Judayí apixímani. Gírikiyí apixírini. Pinisiayí ajíyo píropenisí Siriayí riniñe dánjírini. Í Jisasomí “Gí miáimi imió xixéroarijíyí mixí umáinowárénapéi.” aríkí urayarijagi ²⁷o í ají midájí ejagí náni “Xámi gí Judayí sají ourápimini.” niyaiwiri ewayí xwiyíá re urijinigini, “Xámi niaíwí aiwá niniro agwí ími uyini niwirínayí ayí naajírini. Niaíwíyíá aiwá nurápíri síwíyo niwiríná ayí naajímani.” uráná ²⁸í “Nepa ají midájíni sítwíniniyí imónijini.” niyaiwiri re urijinigini, “Ámináoxini, nepa rarijini. E nerí aiwí sítwí re yarijírini. Íkwiajwíyo dání niaíwí aiwá niniro yuní mamówárápí mimeáni yarijírini.” uríagí ²⁹o “Í nepa wauní nikáriniri dijí niqwíroarini.” niyaiwiri re urijinigini, “Jíxi naají nírífíyí náni dixí miáimi imió xixéroarijípi rixa mixí umáiníni. Dixí ají ui.” uríagí ³⁰í ámi xegí ajíyo náni nuri sijwí winífyí winijinigini. Xemiáí imió píni niwiárimi úí ejagí náni pírániyí sá wejagi winijinigini.

Aríá tíni maají tíni píróniyí womi naají imixíñi nánirini.

³¹ Jisaso ámi niwiápíni meari ají yoí Taia tíñí e píni niwiárimi nuri ají yoí Saidoni tíñí e áwini e nuri xwiá yoí Dekaporisiyo nuríná ipí Gaririyó níremori yaríná ³²ámá wí ámá aríá píronáriri xwiyíá píronáriri ejí womi Jisaso tíñí e náni nímeámi nibiro wauní rixiñí re urigáwixini, “O naají ení náni wé seáyí e ikwiárei.” uríagía ³³ Jisaso ámá awí eánárigíe dání omi nímeámi nuri egípi neríná Jisaso xegí wé oyá aríá óíyo wíxwáriri xegí wéyo reajwí núrinimáná oyá aíwíyo ikwiáriri nemáná ³⁴sijwí ajínami nanimáná rímiñí niríri xegí píné tíni re urijinigini, “Epata.” —Wigí píné “Oxoai.” nuriríná “Epata.” rarigáriñi. E uráná re ejinigini. ³⁵ Xegí aríá oxoániri aíwí sají wiarijípi nayí eri nerí xwiyíá pírániyí nira waríná ³⁶ Jisaso ámá ámá awí eánárigíayo niwímeari ñywí ikaxí nuri re urijinigini, “Nioni wíápi áwañí murímepaní.” uríagí aiwi ami ami nemero aríkí áwañí nira nuro ³⁷ayá níriwamóga nuro re nira ugíawixini. “Amípí o éípiyí aga naajíni yarijírini. Aríá píronarigíayí tíni aíwí sají mearigíayí tíni aí pírániyí imixáná aríá ero xwiyíá riro yarigíarini.” nira ugíawixini.

Ámá 4,000 ayo aiwá wiñí nánirini.

8 ¹ Íná ríwíyo Jisaso ámá obaxí ámi o tíñí e epíroyí niyáríro wigí aiwá rixa mejagi niwiniri xegí wiepisarijowami “Eini.” nuriri ² re urijinigini, “Ámá tiyí síá wiyaú wiyi nioni tíni re niñwearóná wigí aiwá rixa nowárigíá ejagí náni wá nonarini. ³ Wí ají aíwimi dání bíagíá ejagí náni nioni ayí siní agwí náni yaríná nurowárírnayí ‘Siñwí xaxá niwiniri ejí siriríñwí niwiniri ná neága upírixini.’ niyaiwiri rarijini.” uríagí ⁴ xegí wiepisarijowá re urigáwixini, “Ají mimiriniyí re aiwá ámá tiyí xixeni nipíri náni ge bí yaníwini?” uríagía ⁵o re urijinigini,

“Segí bisíkeríá araririni?” uráná “Wé wíúmi dájí waú tíjwáonerini.” urágía ⁶ o ámá epíroyí egíáyo “Xwíámi éí niŋweaxa úpoyi.” nuriri bisíkeríá nimeari Gorixomi aiwá api náni yayí niwimáná kwíkwirimí nerí wiepisariŋowami míni wíáná nurápayiro ámá ayo míni niwia nuro 7wigí peyí bia ejagi Jisaso apia eni nurápíri Gorixomi yayí niwimáná re uriŋinigini, “Peyí rípia eni yaŋí niwia úpoyi.” urágí xío uríípi yaríná ⁸ ámá níni rixa niniro agwí ímí uyágí wiepisariŋowa ayí aiwá niniro e tíápia nímeaayiro soxí íá wé wíúmi dájí waúmi aumaúmí nero magwí miárigíawixini. ⁹ Ámá 4,000 aiwá api nigíawixini. Jisaso ayí aiwá ninimáná ejáná wigí aŋí e náni nurowárími ¹⁰ ewéyo wiepisariŋowa tíni nipixemoániro nímeámi ugíawixini. Ipýo oríwámi dání aŋí yoí Darímanuta tíjí e niwiékñímearo ayoagíawixini.

“Emímí bi neaíwapiyii.” urígíá nánirini.

¹¹ Parisi wa niwímearo rixa símí tíni úrapí xwiyíá nuriro omi iwamíó wíwapiyaníro náni re urigíawixini, “Aŋínamí dájí emímí bi neaíwapiyii.” urágía ¹² Jisaso awa náni xegí xwioxíyo dání mijí nípéniri “Inii!” níriri re uriŋinigini, “Judayí agwi ríná ḥweagíáyíné pí náni ‘Emímí neaíwapiyii.’ nírariŋoi? E nírariŋagía aiwi emímí soyíné nírarigíápi wí nemíméini.” níriri ¹³ ayo píni niwírárimí wiepisariŋowa tíni ewéyo nipixemoániro ipýo oríwámi dání náni ugíawixini.

Ewayí ikaxí yisí náni uriŋí nánirini.

¹⁴ Nuróná aiwá náni diŋí aríá níkeamoro bisíkeríá ná bini ewéyo weŋípíni nímeámi waríná ¹⁵ Jisaso Parisiowa naŋí rayiro sítí rayiro yariŋípa wiepisariŋowa axípi yaniro neríná omi diŋí mikwíropa nero ríwí nímopírixiníri ewayí xwiyíá nurírná sekaxí re uriŋinigini, “Soyíné pírániŋí emépoyi. Bisíkeríá yisí —Bisíkeríá sini siŋí ejáná yisí onimiápi tíá aiwi nímini íkwiaŋwí neapináríri nímiga wiápnímeareiŋírini. Yisí Parisiowáy tíni Xerotoyá tíni náni wáyí nero emépoyi.” uriŋinigini. Uyíni yisíniŋí wigí xwioxíyo íkwiaŋwí eapiníniginíri e uraríná ¹⁶ wiwaníŋowa re rinigíawixini, “None bisíkeríá menjagi náni neararini.” rinariŋagía ¹⁷ o aríá niwiri mixí re uriŋinigini, “Pí náni ‘Bisíkeríá mayonerini.’ rinariŋoi? Sini siŋwí oxoaro diŋí moro mepa reŋoi? Segí mijí siŋjániŋí rimónini? ¹⁸ Siŋwí tígíoyíné aiwi siŋwí miwiniipa ri�ariŋoi? Aríá tígíoyíné aiwi aríá miyariŋí reŋoi? Nioní bisíkeríá wé wú núní kwíkwirimí nerí ámá 5,000yo míni wiŋá náni diŋí miseainarinirani? ¹⁹ Aiwá ayí niniro tíápi soxí íá xwé arariyo aumaúmí yárigíawixini?” urágí awa “Wé wúkaú sikkí waú apími aumaúmí yáriŋwanigini.” urágía ²⁰ o ámí re uriŋinigini, “Nioní bisíkeríá ámá 4,000yo níkwíriri wiŋápi soxí íá arariyo miárigíawixini?” urágí awa “Wé wíúmi dájí waúmi miáriŋwanigini.” urágía ²¹ o re uriŋinigini, “Soyíné sini majíá

rimóniŋoi? ‘Aiwá meŋáná árnōne mineaiapipaxorini.’ riniaiwiariŋoi?” urijinigini.

Sijwí supáriŋí womí naŋí imixiŋí nánirini.

22 E nuríisáná nuro aŋí yoí Betisaidayo niwiékíni mearo nayoaro emearíná ámá wí sijwí supáriŋí wo Jisaso pírániŋí imixini nání niméra nibiro wauní rixiŋí re urigáwixini, “Joxí wé seáyi e niwikwiáriri naŋí imixiréni?” uráagi 23 Jisaso sijwí supáriŋomi wéyo fá nixírimi aŋí Betisaida e niwárimi nuri yáni e dání nirómáná oyá sijwíyo reajwí núriri wé seáyi e niwikwiáriri yariŋí re wiŋinigini, “Joxí amípí wí sijwí riwiniŋini?” uráagi 24 o sijwí naniri re urijinigini, “Ámá wí aŋí emeariŋagía sijwí niwiniri aiwi íkíániŋí imóniŋagía wiŋinigini.” uráagi 25 ámi bí wé sijwíyo seáyi e wiwikwiáráná o rixa sijwí aníŋi nanáriri xegí sijwí rixa naŋí éagí amípí niyoní xixeni wiŋinigini. 26 Xixeni wináná Jisaso o xegí aŋí e nání nurowáriríná re urijinigini, “Dixí aŋí e nání nuríná ámi Betisaida tíyo nání mupani.” urijinigini.

Pitao “Kiraisoxirini.” urijí nánirini.

27 Jisaso tíni xegí wiepisariŋowa tíni niwiápíni meámi nuro aŋí xwé yoí Sisaria Piripai tíŋyó ikwíróniŋípími nání nuríná awami yariŋí niwiri re urijinigini, “Ámáyí nioni nání aríre rariŋoi?” uráagi 28 awa re urigáwixini, “Wí re rariŋoi, ‘Jono wayí nineameaia wago ámi niwiápíni meari ría yarini?’ rariŋoi. Ámi wí re rariŋoi, ‘Ejníá Gorixoyá xwiyfá wí fá rókiamoagí miŋé aŋínamí peyiní Iraijaoyí riniŋo niweapíri ría yarini?’ rariŋoi. Ámi wí re rariŋoi, ‘Ejníá Gorixoyá xwiyfá wíá rókiamoagí wo niwiápíni meari ría yarini?’ rariŋoi.” uráagi 29 o siní yariŋí niwiríná re urijinigini, “Ayí e níriro aiwi sewaniŋoyíné nioni nání gorini rariŋoi?” uráagi Pitao re urijinigini, “Joxí Kiraisoxí, nene yeáyi neayimixemearía nání aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaronjoxirini.” uráagi 30 o ɻwí ikaxí re urijinigini, “Soyíné nioni e ejáoni nání áwaŋí muripa époyi.” urijinigini.

Áwaŋí “Nioni ninipikipíráriŋi.” urijí nánirini.

31 Xewaniŋo nání iwamíó nuréwapiyiri re urijinigini, “Ámá imóniŋáoni ríniŋí xwé wí meámíáriŋi. Negí mebáowa tíni apaxípániŋí imónigíá xwéowa tíni Gorixoyá ɻwí ikaxí eániŋípi mewegíawa tíni nioni ríwí nimóáná wa ninipikipíráriŋi. E neri aiwi síá wiyaú wiyi óráná ámi wiápíni meámiáriŋi.” nuriri 32 píne siŋáni e rimóagi Pitao Jisasomi nimeámi nuri yáni mi nirómáná rixa mixí urimíri nání neri “E wí minearipani.” urarína 33 Jisaso omí ríwí numori wiepisariŋí wíami sijwí niwiníriŋá omí mixí nuriri re urijinigini, “Setenoxini, píni niniwiárimi ui.” niriri re urijinigini, “Pitaoxi amípí nání Gorixo wimónariŋípi nání diŋí mímó ámá wimónariŋípi nání moariŋini.”

nuríisáná³⁴ ámá e epíroyí egíáyo “Eini.” nuriri xegí wiepisarijowa tíni nawíni awí neánimáná ejáná re urijinigini, “Soyíné woxí nioni yarijápa eminíri náni nioni tíni nurínayí re eríári. Dixí simónarijípi wí mé ríwímini nimamori re niyaiwiri ‘Jisasomí xídaríjagi náni ámá wa íkíáyo niniyekwiroáríro ninipikiróná ayí ananirini.’ niyaiwiri nixídiríári. ³⁵ Ámá go go ‘Jisasomí nixídirínayí ámá wa nipíkipírixini.’ niyaiwiri náni nioni minixídí xegí wará éí nimeniri neríná xewanijo anijní ikeamóniníári. E nerí aiwi ámá go go nioni ninixídíri xwiyá yayí seainaríjípi náni wáí emearíjagi náni pikánayí, o anijní mikeamóní nioni ninixídírijípimi dání eríkiemeániníári. ³⁶⁻³⁷ Ámá go go nioni minixídí iyá íá nígwí amípí emeáminiri nánini néra nuri nimeáisáná xewanijo anijní ikeamónáná ayí naajrani? Oweoi! Amípí níni xwíá týo dáñi mímúropa nerí aiwi xewanijo anijní ikeamónáná amípí api tíni xegí wará anijní lweanía náni roayíronipaxímani.” nuriri ³⁸ re urijinigini, “Seyíné nuro ámá agwí ríná lweagíáyí Gorixomi diní miwikwíró íwí néra warigíáyí tíñi e nemeríná nioni náni ayá seainiri píne nioni rarijápi eni náni ayá seainiri yarijagi náni ámáyo yumíí niwirínayí, ámá imónijáoni niweapírná ikíniyáoni weapíri gí ápo xwiníá eaarinjápa nioni eni xwiníá eajáoni ajaníají wa tíni weapíri nerí xio náni eni ayá nininiri ‘Go ríani?’ rimári. urijinigini.

9 ¹ Ámi re urijinigini, “Nioni nepa seararijagi náni pírániñí aríá nípoyi. Ámá re rogíá wiýné sini mipepa neríná ejí eániñí Goríxo xio xegí xwioxíyo míméamí nerí pírániñí seamejweanía náni imónijípi imónarijagi sijwí winipírári. urijinigini.

Jisaso nikíniri xegí bi imónijí nánirini.

² Rixa síá wé wíúmi dáñi wo óráná o Pitaomí tíni Jemisomi tíni Jonomi tíni niwirímeámi díwí xwé bimí nipeyiro wiwini njwearíná wigí sijwí anigé dání re ejinigini. Jisaso wará xegí bi nimóniri ³ xegí rapirapí eni wíá nókiárirí ámá wí wayí niroína apíá e wéí miropaxí apíá xaíwí weáriñinigini. ⁴ E yaríná Gorixoyá wíá rókiamoagí Irajaoysi ríniyo tíni ejiná yagí Moseso tíni omi niwímeari o tíni xwiyá rínaína ⁵⁻⁶ wiepisarijowa wáyí ayíkwí miwiníagi náni Pitao “Píoi urimíni?” niyaiwiri úrapí xwiyá nuriri Jisasomí re urijinigini, “None re njwearíná naajrini. Anani re lweapaxíri. Ají pipákí wíkaú wí, joxí náni wiwáyi, Moseso náni wiwáyi, Irajao náni wiwáyi omíraneyi.” nurimáná ejáná ⁷ agwí bi rití wiáráná agwípimi dání xwiyá bi re ríniñinigini, “O gí íwí diní sítí yiháorini. Pí pí xwiyá searánayí aríá wípoyi.” uráná ⁸ wenijí éíayí winigíawixini. Ámá wo mepa Jisasoni iwo lweanagi winigíawixini.

Irajao náni yarijí wigíá nánirini.

⁹ E niwinimáná díwí miyíyo dání píni niwiárimi niweapírná Jisaso njwí ikaxí re urijinigini, “Rípi naníápi náni ámáyo áwanjí murimepa

époyi. Ámá imónijáoni rixa niperi xwáripáyo dání niwiápínameámáná ejáná íná anani áwaŋí uriméřixini.” uríagi ¹⁰ awa diŋní fá nixíriro xwiyá “Niperi xwáripáyo dání wiápínameámárini.” uríipi nání ududí nero “Pí nání ría nearijoí?” niriñiro ¹¹ yariŋí re wigíawixini, “Pí nání ɻwí ikaxí eániŋípi mewegíáwa re rarigíárini, ‘Iraijao rixa biŋími ejáná ríwíyo ámá nene yeáyí neayimixemeánio aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaronírini.’ pí nání rarigíárini?” urágía ¹² o re uriŋinigini, “Ayí neparini. Iraijao xámí nibíri ámá wigí yarigíápi ríwímini mamoro Gorixomi diŋí wíkwíroro epíri nání xwiyá nuriri aiwi xwiyá Gorixoyá níriniri eániŋí ripí ‘Ámá imónijomí ríniŋí niwiayiro xwírá wíkixepířárini.’ xwiyá apí eni pí nání rinini?” nuriri ¹³ re uriŋinigini, “ɻwí ikaxí eániŋípi mewegíáwa e níriro aiwi nioní re searariŋini, ‘Iraijao rixa bíagi aiwi ámá ríwamíŋí xío nání eániŋípi omi aríá miwí wigí diŋí tíni sípí niwiéra ugíawixini.’ searariŋini.” uriŋinigini.

Íwí imíó xixéroariŋí womí mixí umáinijí nánirini.

¹⁴ Jisaso awa tíni ámí xegí wiepisariŋí wíamí wímeaniro nání niweapiro awa té ámá epíroyí ejagía niwiniro awa ɻwí ikaxí eániŋípi mewegíá wa tíni xwiyá símí tíni rinariŋagía niwiniro ¹⁵ rixa aŋwi e bána ámá e epíroyí egíayí Jisaso weapariŋagi niwiniro sirí nípíkíniro yayí wianiro nání aŋní nuro wímeááná ¹⁶ o yariŋí re wiŋinigini, “Awa tíni pí nání xwiyá símí tíni rinariŋoi?” uríagi ¹⁷ ámá e epíroyí egíayí wo re uriŋinigini, “Nearéwapiyariŋoxini, gí íwomi imíó xixéroariŋagi nání maŋí píronírini. ¹⁸ Imíó meaŋí eaáná meákíkwiíani yáriri maŋí síwí kíríwiniri sikuŋí wé siwíá yáriri yárariŋíni. Nioni joxí nání nimeáa bíá aiwi joxí miŋweaŋagi nání dixí wiepisariŋowami ‘Soyíne mixí umáinowárípoyi.’ uríagi aiwi awa wí anani mixí umáinowáripaxímani.” uríagi ¹⁹ Jisaso rixa anidíŋí niwaiwiri nání re uriŋinigini, “Agwi ríná ɻweagíáyíne nioní tíni nemerane emá obaxí niseamúróagi aiwi sini Gorixomi diŋí miwíkwiřoarigíá rejoí? Arire searayimífini?” nuriri “Íwomi niwirimeámi bípoyi.” uríagi ²⁰ rixa niwirimeámi nibiro imíó Jisasomi siŋwí niwiníríná re ejinigini. Meaŋí eaáná sinapixwíní néra nípíerori xwíayo niwieága urí meákíkwiíá pumiri yariŋagi ²¹ xanomí Jisaso re uriŋinigini, “Sa arari ejírini?” uríagi re uriŋinigini, “Sini onimíáo dání e néra upírini. ²² Imíó íwomi íníná xwírá oikixémíniři re yariŋíni. Nixerí ríáyo ikeáariri nixerí iniigíyo mamówáriri yariŋíni.” nuriri “Jisaso ení yopa meginiríenijoí?” niyaiwiri re uriŋinigini, “Joxí ‘Anani naŋí imixipaxonírini.’ niyaiwinírínayí wá niyeomíxiri arírá yeái.” uríagi ²³ Jisaso re uriŋinigini, “Joxí ‘O naŋí mimixipaxorini.’ niniaiwiri rinirariŋini? Jíwaníjoxí Gorixomi diŋí wíkwíroi. Ámá giyí Gorixomi diŋí ikwíríoayí amípí aí anani arírá winípoyi.” uríagi ²⁴ íwomi xano apaxí mé re uriŋinigini, “Gorixomi diŋí wíkwíróminíři yariŋagi nání aga

pírániŋí wikkwírómi nimixeit.” uríagi ²⁵ Jisaso ámá obaxí o tíŋí e náni mímí bimíariŋagía niwiníri imíó iwomi xixéroariŋomi mixí numáiñowáriri re uríjinigini, “Maní píroáriri aríá píroáriri enoxí iwomi píni niwiárimi nuri ámi bi tíni ríwímini nirori mixixéropani.” uráná ²⁶ imíó makírfíwí nimori meají neari íwo sinapixwíní niyáriri wejáná omi píni niwiárimi uñinigini. Píni niwiárimi úáná íwo rixa niperíniŋí wejagi niwiño ámá obaxí “Rixa niperi ría wejoi?” rariŋagía aiwi ²⁷ Jisaso xegí wéyo fá nimaxírimáná míeyoááná o wiápíñimeajinigini. ²⁸ Niwiápíñimeámáná ejáná Jisaso nuri aŋíyo nipáwiri ḥweajáná xegí wiepisariŋowa wigípí ínímí yariŋí re wigíawixini, “Pí náni imíó iwomi xixéróomí mixí umáiñowáripaxí mimónipa éwanigini?” uríagía ²⁹ o re uríjinigini, “Soyíné segí diŋí tíni imíó tíniŋí imóniŋiyí mixí umáiñowáripaxí menini. Gorixomí diŋí wikkwíroro yariŋí wiro nerónayí, anani oyá diŋí tíni mixí umáiñowáripaxí imónipíráoi.” uríjinigini.

Ámi yumíi “Ninipíkipíráriñi.” uríŋí nánirini.

³⁰ Awa aŋí ayo píni niwiárimi Gariri piropenišyo áwíniñi nuríná Jisaso “Ámá nioni pwariŋagi náni nijíá mimónipa oépoyi.” yaiwjinigini. Ayí ripí náni e yaiwjinigini. ³¹ Wiepisariŋowamini nuréwapiyiri re urayiŋinigini, “Ámá imóniŋáoni náni miyí uráná ninipíkipíráriñi. Nipikííá aí síá wiyaú wíyi óráná xwáripáyo niwémáná ámi niwiápíñimeámíriñi.” urayariŋagi aiwi ³² awa sini nipikwini nijíá mimónipa nero aí masisiaá niwiro náni yariŋí bi miwigíawixini.

“Go gone seáyi e imónaníwáríani?” rinigíá nánirini.

³³ Awa aŋí yoí Kapaneamí níremoro aŋíyo nipáwiro niŋwearíná Jisaso wiepisariŋowami yariŋí re wiŋinigini, “Óí e nibiranéná pí xwíyíá niriŋa bífawixini?” uríagi aiwi ³⁴ awa “Negí woxí goxi áminá nimóniri neamejwaeajáná wíone simajwíyóniŋí ínímí yeáyí rurínaníwárini?” niriŋa bífá ejagí náni ayá nero xwíyíá bi murí kikiřá yariŋagía ³⁵ o éí niŋweámáná wiepisariŋí wé wúkaú síkwí waú awami “Soyíné awí neániro re ḥwénapípoysi.” nuriři re uríjinigini, “Ámá ‘Nioni simajwíyóniŋí onurínaipóysi.’ niyaiwiriŋo re éwinigini. Ámá nioní xinániŋí nimóniri aríra wíwinigini.” nuriři ³⁶ niaíwí miá bi nimeari áwini e éí nurárimáná wé nímakíkiyiri ámi re uríjinigini, ³⁷ “Ámá wo nioni nixídírínayí niaíwí ripíniŋí imóniŋyo peayí miwianí wéyo nimerínayí apimini wéyo mimearinini. Nioni wéyo nimeri gí ápo, nirowárénapíŋomi ení wéyo umeri yarini.” uríjinigini.

“Ayí tíáminí mikumixinigíayí none tíáminí imónini.” uríŋí nánirini.

³⁸ Jono re uríjinigini, “Neaiepisariŋoxini, none ámá wo yoí joxiyá niriři imíó mixí umáiñowárariŋagi niwinírane o none tíni nawíni

memeariŋagi náni xe oeniri siŋwí winaniri ejwámani.” urági³⁹ Jisaso re urijinigini, “Api e imixáná pírí miwiaíkipani. Ámá go go yoí nioniyá niriri emimí nemí nurí ajní ikeyíwí nimearipaxí imóninimenijoí.

⁴⁰ Ámá ayí tífamini mikumixinipa nerínayí ayí none tíni imónini. Ayináni e éíayo bi pírí miwiaíkipani. ⁴¹ Ámá go go soyíné Kiraisoní nixdíro wáí urímero yariŋagía náni arirá niseairí iniigí bi aí niwiri niseaiapirínayí, Gorixo e éo náni wí diŋí aríá mikeamó omí xixeni arirá winírárini.

Íwí oépoypiniri wíwapiyariģíayí nánirini.

⁴² “E nerí aiwi ámá go go niaíwí ripiamí nioní diŋí nikwíroaniro yarigíapiami pírí wiaíkímíñiri nerí íwí oépoypiniri wíwapiyarińá Gorixo ‘O xwiyáá mayorini.’ mirí rixa nípémáná ejáná ríniŋí xwé winírárini. Sini niaíwípiamí íwí náni miwiepisipa ejáná ámá wa omí fá nixeró sínjá xwé wo siŋwí tíni gwí nijáriro rawirawáyo nínamówárírnayí, sipí enagí aiwi ríniŋí Gorixo wiminíri ejípíniŋí imóniŋípimaní. ⁴³⁻⁴⁴ Íwí náni wé feapá nisinírnayí niwákwíniri emí moríni. E niniríná ríniŋí xwé nisiníri aiwi wé rasíá ejí tíni opéiri aí ajínamí náni nepeyirínayí ayí ananirini. Wé núkaúni feapá nerí íwí meáú sini ú tíni neríná ríá anijí wearijíyómíni nuri ríá nírinírnayí ayí naŋímaní. ⁴⁵⁻⁴⁶ ‘Sikwí rú tíni íwí náni ají oememini.’ yaiwíú sikwí ú miŋí niwákwíniri emí moríni. E niniríná ríniŋí xwé nisiníri aiwi sikwí rasíá ejí tíni opéiri aí ajínamí náni nepeyirínayí ayí ananirini. Sikwí ‘íwí náni oumíni.’ yaiwiaríŋjú tíni ejáná niperíná Gorixo ríá anijí wearijíyó nisikeaárirírnayí ayí naŋímaní. ⁴⁷ Siŋwí wíniyi tíni íwí náni nimorínayí siŋwí ayí níyori emí moríni. E niniríná ríniŋí xwé nisiníri aiwi siŋwí ná wiyini naními opéiri aí ajínamí náni nepeyirínayí ayí ananirini. Siŋwí íwí náni móyi tíni néisáná niperíná Gorixo ríá anijí wearijíyó nisikeaárirírnayí ayí naŋímaní. ⁴⁸ Ríá anijí wearije xweamíí mipé anijí nísiri ríá ení anijí riníri yariŋerini.

⁴⁹ “Saxí aiwáyo moarigíápa Gorixo ríá ení ámá níni naŋí oimónípoyiniri saxíniŋí e moníáriní. ⁵⁰ Saxí aiwá awíí imixariŋí enagí náni naŋírini. E nerí aí xegí awíí yariŋípi anipá nerí aiwániŋí imóniŋjáná arige nerí ámí awíí eníjoi? Soyíné saxíniŋí nimóniro saxí aiwáyo awíí imixariŋípa ámá niyoni pírániŋí e niwirínayí, sewaníŋoyíné mímífeyoánipa nero pírániŋí nikumixiniro néra úírixini.” urijinigini.

Apixí emí moarigíá nánirini.

10 ¹ Jisaso niwiápñimeari e píni niwiárimí nuri Judia piropenisíyo nímúrori iniigí Jodani rapáyo jíariwámí dáni waríná oxí apixí epíroyí nero o tíŋí e awí eánáná xegí yariŋípa ámí uréwapiyarińá ² Parisi wa niwímearo omí iwamíó niwíwapiyiro re urigíawixini, “Wa negí nwí ikaxí eániŋípi fá niroro re rarigíáriní, ‘Xegí oxo apixími anani emí mopaxírini.’ rarigíáriní. Wa ‘Emí mopaxímaní.’ rarigíáriní. Joxiyá

dijí arige simónarini? ‘Anani emi mopaxírini.’ risimónarini? ‘Ijwíárimi.’ risimónarini?” uríagía ³re uriijnigini, “Moseso ejíná segí seáríawéyo ijwí ikaxí nurírná píoi uriijnigini?” uríagi ⁴re urigáwixini, “Moseso ámá apixí emi moaniro náni anani payí re riniñípi ‘Nioni ími anijí emi móárini.’ riniñípi nearo owiowárípoyiniri sijwí neanagírini.” uríagía aiwi ⁵Jisaso re uriijnigini, “Soyíné segí dijí tíni nixídiro aríkí segí apixí emi moaniro yarijnagía náni Moseso ijwí ikaxí apí niriri eajírini. ⁶E nerí aiwi xwiyáripí niriri ríwamijí eajírini, ‘Gorixo ejíná xwíá imixiri ajína imixiri neríná oxí imixiri apixí imixiri ejírini. ⁷⁻⁸Ayináni oxo xaniyaúmi píni niwiárimáná xegí apixí tíni nikumixiniríná ná ayí ná binínjí imónipisírini.’ E níriniri eániñí ejagí náni xixegní imónarigímani. Ná ayí ná binínjí nimóniri emearigírini. ⁹Ayaú nímeánimi nemeríná Gorixo ijwíráriñí ejagí náni píni niwiárinimi mupa oépiyi.” nurimi nuri ¹⁰ajíyo nípáwiri ijweanjáná wiepisarijowa ámi o meánigíá náni uríípi náni yarijní wíáná ¹¹o re uriijnigini, “Ámá go go xegí apixí emi nimori wí nímeárínayí, xámí meajími sípí wikárarini. ¹²Apixí gí gí eni xegí xiagwomi píni niwiárimí nuri womi nímeánirínayí, xámí meániñomi sípí wikárarini.” uriijnigini.

Niaíwí onímiápíami wé ikwíkwiárimí ejí nánirini.

¹³⁻¹⁴Ámá wí Jisaso wigí niaíwí oimónipoyiniri wé wikwiárini nímeámi báná wiepisarijowa mixí urarijnagía Jisaso awa píri urakianiro yarijnagía niwiniri wíki dijí niwiaiwiri re uriijnigini, “Soyíné píri murakipani. Gorixo xwioxíyo mimeámi nerí pírániñí seamejweani sijáni nímoniríná o ámá niaíwí tiyí yapi nioní dijí nikwíróíayo mejweaníá ejagí náni soyíné píri murakipani. Nioni té náni xe obípoyi. ¹⁵Nioni nepa seararijini. Ámá giyí giyí niaíwípia xaniyaúmi dijí ikwíroro simajwýónijí yeáyí uríniro yarijpániñí Gorixomi e mepa nerfnayí, o xwioxíyo mimeámi nerí pírániñí seamejweaníápími wí páwipírámani.” nurimáná ¹⁶niaíwípia wími nímeari sáyo niijwírárinimáná wé seáyi e wikwiáriri “Gí ápo pírániñí oumeni.” ríri niwia ujinigini.

Ámá amipí mímúrónijí wo nánirini.

¹⁷Jisaso niwiápíniimeámi ají wíyo uminiri yaríná ámá wo o tíjí e náni míri nibiri símimañími dáni xómiñí niyikwiri yarijní re wiijnigini, “Nearéwapiyariñí naçoxini, arige neríná nioní dijí niyimijí tíjáoni imónimíráni?” uríagi ¹⁸o “Jisaso Gorixoríani?” oyaiwiniri re uriijnigini, “Joxí pí náni ‘Nearéwapiyariñoxiní níñirírná Naçoxiní nirfini? Ámá wí naçimani. Sa Gorixo naçorini. ¹⁹Joxí ijwí ikaxí eániñípi náni rixa nijá imóniñini. ‘Niwiápíniimeari ámá wí mípikipa eríni. Ámá wí tíni íwí minipa eríni. Íwí mimeapa eríni. Yapí muripa eríni. Yapí nurepisiri íwí murápipa eríni. Inókími tíni ápomi tíni wéyo meríni.’ E riniñípi joxí

rixá nijíá imóninjini.” urágí ²⁰ o re urijinigini, “Nearéwapiyariñoxini, apí nipíni sini ononi imóninjaé dání píri miwiaíkí pírániñjí nixída biñárini.” urágí ²¹ Jisaso sijwí agwí niwiniri wá niwianiri náni re urijinigini, “Nipíni nixídíri aiwi ámi bi sinirini. Joxi nuri dixí iyá fá tíni xwíá tíni amipí dixyí nigwí náni bí nerí nigwí meáiyí ámá aiwá náni ikeamóniro aikí náni ikeamóniro egíayo mini wíriñixini. E nemoxi nibiri ninixídimerínayí, ríwená nipémáná ajínami náni nipeyiríná amipí joxiyá aga xwé nidéronífrini.” urágí aiwi ²² o amipí wí mimúróniño ejagi náni dijí sipi niwiri e mepaxí wimóniagí náni símimají kipijí niyimi urjinigini.

²³ Símimají kipijí niyimi úagi Jisaso xegí wiepisariñowami sijwí niwinimerí re urijinigini, “Amipí xwé tígíayí anani Gorixomí dijí niwikwíroro o xwioxíyo mimeámí nerí umejweané páwipaxímani.” nuriri ²⁴ awa xío ríipi náni ududí yariñagía niwiniri ámi re urijinigini, “Niaíwoyíné, ámá wí anijí miní yaniro nero aiwi anani Gorixomí dijí niwikwíroro o xwioxíyo mimeámí nerí umejweané páwipaxímani. ²⁵ Kamerí ejí rapirapí gwí kiwearigíá óiyimi anani páwipaxírini.” riyaíwiarijoi? Ámá amipí xwé tígíayí kamerí ejí óiyimi mipáwipa éipíniñjí Gorixo seamejweané náni anani páwipaxímani.” urágí ²⁶ awa ududí nikáriniro re urigawixini, “E imóniñá ámá giyo Gorixo yeáyí uyimixemeaníárfani?” urágí ²⁷ Jisaso sijwí agwí niwinimáná re urijinigini, “Ámá wí mepa epaxí nimónimáná aiwi Gorixoyá dijí tíni ananirini. Amipí Gorixo mepa epaxí wí mimóniñagí náni oyá dijí tíni epaxírini.” uráná ²⁸ Pitao re urijinigini, “Ai, none negí amipí rixa píni niwiárimi joxi rixídimearijwini.” urágí ²⁹⁻³⁰ Jisaso re urijinigini, “Nepa seararijini. Ámá giyí giyí nioni dijí ninikwíroro xwiyá nioni náni yayí seainarijípi wáí urimero eni éíyí xexirímeáyorani, xináiwamirani, xegí niaíwíyorani, xegí ajiñrani, xegí aiwá omijírani, píni niwiárimi nixídírínayí, sini mipé xwiáyo niñwearíná xexirímeá imóniayí xináíwa imóniayí xegí niaíwí imóniayí xináíwa imóniayí xegí niaíwí imóniayí xegí ajiñ imóniayí xegí aiwá omijí imóniayí wiwanijíyí píni wiáriáyo seáyi émi mûróninífrini. E nerí aí nioni nixídariñagía xeanijí eni niwímeaníárfani. Ayí eni ajiñ ríwená imóniníayo dijí niyimiñjí tígíayí nimóniro ñweapírífári. ³¹ E nerí aiwi ámá ‘Xwéonirini.’ niriro xámi xámi imónariigíayí niperíná surímá yáripírífári. Agwí ríná surímá ñweagíayí niperíná xámijíyo mûropírífári.” urijinigini.

Ámi yumí “Ninipikipírífári.” urijí nánirini.

³² Awa óíyo nuro ajiñ yoí Jerusaremí náni niyiríná wiepisariñowa Jisaso aríkí ajiñ apimi náni niyiri xámi umeaariñagí niwiniro ududí niniro ámá Jisasomi xídarigíayí wí eni ayá síwí uroarinagí o ámi xegí wiepisariñí wé wúkaú síkwí waú awamí ná dámíni e nimíauri ámi xíomí wa wipírífápi

náni áwanjí nuriri³³ re urijinigini, “None Jerusaremi náni niyirane rémóáná ámá imónijáoni re nikaáripíráriini. Ámá wo nioní náni miyí uráná apaxípániñí imónigíá xwéowa tíni ɻwí ikaxí eániñípi mewegíáwa tíni nioni xwirixí ninimero xwiýá ninimeáriro ‘Sa joxiníri.’ niníriro nipikímoaniro wauyowamí mini niwipíráriini.³⁴ Mini niwíáná awa riperíri niro reaŋwí núriro iwanjí nearo niníasáná nipikíráriini. Ninípikiro aiwi síá wiyaú wiyi óráná ámi wiápínameámíráriini.” urijinigini.

Jono tíni Jemiso tíni yarijí wigíípi nánirini.

³⁵ Sebediomí xewaxowaú Jemiso tíni xogwáo Jono tíni aŋwí e nuri Jisasomi re urigíisixini, “Nearéwapiyarijoxini, yawawi pí pí náni yarijí siwíyí joxi anani niyeaiiríráriani?” uríagí³⁶ o re urijinigini, “Nioni pí eaiimí nirarijíi?” uríagí³⁷ awaú yawawi ení áminá imóníwinigíniri wiepisarijí wía yawawi simajwíyónijí yeáyí yeauríñírixiniri re urigíisixini, “Joxi idáná ámináoxi nimóniri menjweajáná ámá níni simajwíyónijí yeáyí ruríáná yawawi joxiyá wéyo mini mini ojweápiyiniri siŋwí yeaniriréirani?” uríagí aiwi³⁸ Jisaso re urijinigini, “Awagwí yarijí niarigíípi náni níjá mimónipa neri náni yarijí niarigííji.” nuriri ewayí xwiýá ámá wa xíomi pikipírá enagí náni áwanjí nuririná yarijí re wiŋjinigini, “Awagwí iniigí sítí nioni nimíawá anani nípaxí imónipisíráriani? Iniigí waxíyo nioni xémíápi awagwí eni anani xepaxí imónipisíráriani?” yarijí wíáná³⁹ awaú re urigíisixini, “Ananirini. Yawawi nepaxírini.” uríagí o re urijinigini, “Iniigí nioni nimíawá awagwí eni nípaxírini. Iniigí waxí nioni xémíápi awagwí eni xepaxírini.⁴⁰ E neri aiwi ‘Woxi rími dáni ɻweai. Woxi rími dáni ɻweai.’ wí earipaxonímani. Goríxo xewaniño earipaxírini. Xío wimónarijí goxi goxi ‘Jisasomi mini mini ɻweápiyi.’ earipaxírini.” urarfíá⁴¹ wiepisarijí wé wúkaú wía Jemiso tíni xogwáo Jono tíni e urarijagíí aríá niwiro wikí dijí niwiaiwiro yaríná⁴² Jisaso “Nioni tíjí aŋwí re bípoyi.” nuriri re urijinigini, “Émáyíyá áminá menjweagíáwa seáyi e nimóniro wigí ámáyo ayá mímíxí peayí wianarigíáriini.⁴³ E neri aiwi awa yarigíápa axípi mimónipani. Go go segí rárónijí nimónírínáyí wíoyínéyá omijí seaiarijo nimóniri aríra seaíwinigini.⁴⁴ Go go xámi xiráónijí imóníoxi xináñijí nimóniri ámá niyoní saŋí urápméirixini.⁴⁵ Nioni ení ámá imónijáoni aí ámá saŋí nírapípíri náni weapijáonímani. Ámá níni náni nupeiri gwíñijí roayíróimigíniri weapijárini.” urijinigini.

Siŋwí supáriñí Batimiasomí naŋí imixijí nánirini.

⁴⁶ Jisaso wiepisarijowa tíni nawíni sini Jerusaremi náni niyiro aŋí áwini e bimi xegí yoí Jeriko níremoro rixa aŋí apimi wiári móroaniro yaríná ámá siŋwí supáriñí wo —O omijí mepaxo enagí náni óí maŋípá

tíni njeweámáná nigwí náni tíni aiwá náni tíni rixijí urarijorini. Xano xegí yoí Timiasorini. Xfo xegí yoí Batimiasorini. O óí manjípá tíni njewearíná aríá wífyí re wiijnigini. ⁴⁷“Nasareti dání Jisaso daiwo pwarini.” rarijagía aríá e niwiri ríaiwá ejí tíni re rayjinigini, “Jisasoxi, ráriawé mixí ináyí Depitoyáoxini, wá niwianei.” urarijagi ⁴⁸ámá wí mixí ríá tíjí nuriro “Rixa píni wiárei.” urágia aiwí aríkí wíni ejí tíni ríaiwá re rayjinigini, “Ráriawé mixí ináyí Depitoyáoxini, wá niwianei.” urayarijagi ⁴⁹Jisaso xegí pwarije nirómáná re rijjinigini, “Omi ríaiwá urípoyi.” urággi ayí omi ríaiwá nuriro re urigíawixini, “O wiári nímúroariníri ayá síví miriropani. Joxí náni ríaiwá rirariní. Rixa Wiápínamei.” uráná ⁵⁰iyá nipániri ḥweaní nipíriri emi nímomi niwiápínameámi nuri Jisasomi wímeááná ⁵¹o re uriijnigini, “Nioni pí simi náni nirarijini?” urággi sijwí supárijo re uriijnigini, “Nearéwapiyarijoxini, nioni rixa sijwí oaniminíri rirariní.” urággi ⁵²o re uriijnigini, “Joxí dijí nínikwírori náni dixí sijwí rixa naají aníni. Dixí aají ui.” uráná re ejinigini. Ámi rixa sijwí noxoari nanírná óí e dání Jisasomi ríwíyo númí ujñinigini.

Jerusaremiyo nirémoríná mixí ináyí rémoarigíápa rémojí nánirini.

11 ¹⁻²Jerusaremi tíjí aajwi e nirémoríná aají onímíá biaú xegí yoí ripiaúrini. Betipasi tíni Betani tíni apiaúrini. Ajjí apiaúyí díwí xegí yoí Oripipá tíjí e nirémoro Jisaso xegí wiepisarijíyí waúmi re urowárijinigini, “Awagwí aají dayo ikwíroníjípmi náni nuri rixa nirémori dogí sipikí wo ámá wí sini seáyi e éí mijwearigío gwí yuráriniagí sijwí niwiniríná níkweari nimeámi bípiyi. ³Ámá wí ‘Pí náni íkweaarijii?’ yarijí e eaíánayí, re urípiyi, ‘Yegí Ámináo dogí romi seáyi e nixeñweari uni náni íkweaarijwii. Rixa nixeñweari nimeámi numáná ámi re wírénapiníijoí.’ urípiyi.” urowáráná ⁴awaú nuri ámá wíyoyá aají fwí e dogí sipikí wo gwí niyurárinimáná óí e rojagi niwiniri íkweaaríná ⁵ámá wí dae rogíayí yarijí re wigíawixini, “Awagwí pí náni dogí o íkweaarijii?” urágia ⁶awaú Jisaso “Re urípiyi.” uríipi axípi uráná ayí xe oíkweápiyiníri sijwí winfágia ⁷awaú dogí sipiko Jisaso tíjí e niméra nibiri niwárimáná Jisaso seáyi e éí xeñweani náni wigí iyá seáyi e ikwiáráná o seáyi e nixeñweari nimeámi waríná ⁸ámá obaxí wí ejíná mixí ináyowami yayí wianiro náni wigí iyá nipírayiro óí e íkwiajwí neapára warigíápa axípi wigí iyá óí e íkwiajwí neapára waríná wí óípá tíjí e írimijí námíniíjí íkwiajwí nídoro óí e íkwiajwí neapára waríná ⁹Jisaso áwini e ejáná xámi warigíayí tíni ríwíyo warigíayí tíni ríaiwá re nira ugíawixini, “Gorixomí seáyi e oumeaneyi. Ámá Áminá Gorixo urowárénapíagi baríjí ro oyá dijí tíni seáyi e imóníwinigini. ¹⁰Aríowa mixí ináyí Depitoyá xwioxíyo ḥweaagíápa xwioxí nene ḥweaníwá náni nimóga baríjípi Gorixoyá dijí tíni seáyi e imóníwinigini. Ajjínamí seáyi e imóníjomí seáyi e oumeaneyi.” nira ugíawixini.

Íkíá pikí winamí ramixinjí nánirini.

11 Rixa Jerusaremi nirémoro Jisaso anjí ridiyowá yarigíwámí nipáwiri wáí ikwfrónijí e dání wenijí ami ami nemeri rixa síá órarijagi niwiniri xegí wiepisarijí wé wúkaú sikwí waú tñi nawní anjí yoí Betani náni nuro sá wegíá 12 wíápi tñi niwiápínameámí Betani píni niwiárimi nuríná Jisaso agví wíagi 13 wenijí éfyí winijinigini. Íkíá yoí pikfyí riniójí wina, iwí inijína jíami jíina rojagi niwiniri sogwí náni píá eminiri aŋwi e nuri wenijí éfyí winijinigini. Ná miwé iwíni inarijagi niwiniri xegí ná wearijíná sini mimónijagí náni ná miwejagi niwiniri 14 wiepisarijowa aríá egíe dání íkíánamí re urijinigini, “Íkíá rínaixini, ámá wí sogwí midanipa epíria náni ná miwepa sa anijí re éirixini.” uraríná wiepisarijowa aríá wigíawixini.

Anjí ridiyowá yarigíwámí dání mixí urowárapinjí nánirini.

15 Jerusaremi nirémoro anjí ridiyowá yarigíwámí nipáwiro Jisaso re ejinigini. Ámá anjí iwámi ínimi bí inarigíáyo mixídámí wiowáriri ámá nigwí senisí ninayiro tarigíáyíá íkwiajwí mimiwiári eri ámá injí xawiówí ridiyowá náni bí inarigíáyí íkwiajwí éí ɻwearigíápi mimiwiári eri 16 ámá sají amípí xwaljwí níkwónimi anjí iwámi áwiními aŋwi e imónije xemoarigíáyo píri wiafkímí wirí ejinigini. 17 E nemáná iwamíó nuréwapiyiríná miŋí niorí re urijinigini, “Re mirinipa reni, ‘Anjí Gorixoniyáiwá náni re ripírárini, ‘Ámá gwí wirí wirí níni Gorixomi xwiyáfá uripírfá náni oyá aŋiwárini.’ ripírárini.’ mirinipa reni? E níriniri aiwi soyíné iwí meaarigíáyí yarigíápa axípíniójí nero náni anjí riwá iwí meaarigíáyíá aŋinijí imónini.” urijinigini.

18 Apaxípániójí imónigjá xwéowa tñi ɻwjí ikaxí eánijípi mewegíawa tñi ámá wí “Jisaso e neararini. E neararini.” rarijagía arfá niwiros ámáyí o xwiyáfá uréwapiyarijíyí náni rixa diŋí nípikníro níni Jisasomini xídpírixiniri wáyí nero ínimi omi pikianiro náni mekaxí níméra ugíawixini. 19 Siá ayí ayo síá óraríná o wiepisarijowa tñi Jerusaremi píni niwiárimi nuro anjí wíyo sá weagíarini.

Pikína yiweárijagi winigjá nánirini.

20 Jisaso wiepisarijowa tñi sá wegíá wíápi tñi niwiápínamearo Jerusaremi náni nuríná wenijí éíyáyí winigjáawixini. Íkíá pikína mítí aí tñi rixa yeáyí yárági niwiniro 21 Pitao Jisaso agíná éípi náni diŋí winíagi miŋí sínjá neániri re urijinigini, “Ai, nearéwapiyarijoxini, íkíá pikína joxí agíná ramixárfína rixa yiweánárinini.” uríagí 22 o “Emimí nioní éápa awa eni epaxírini.” níyaiwiri náni re urijinigini, “Soyíné eni Gorixomi diŋí niwikwíroa úpoyi. 23 Nioni nepa seararijini. Ámá giyí giyí ‘Díwí ripá nija rawirawáyo opiéroni.’ ríri diŋí ná bini mori xío ríipi

‘Xixeni imóninijoi.’ yaiwiri nerínáyí, Gorixoyá dijí tíni xixeni enijoi.

²⁴Ayináni soyíné woxi woxi Gorixomi yarijí niwiríná ‘Nioni re emíárini,’ uriro omi dijí wíkwíroro ‘Gorixoyá dijí tíni xixeni imóniníárini.’ yaiwiro nerínáyí, oyá dijí tíni xixeni imóniníárini. ²⁵Soyíné woxi woxi éí níroro Gorixomi yarijí niwirínáyí, ámá wí sipí seaikáriáyí wíkí miwónipa nero yokwarimí wiírixini. E nerínáyí, segí ápo ajínamí ñweajo sipí soyíné wimixíápi náni eni yokwarimí seiiníárini. ²⁶E mepa nerínáyí, ajínamí ñweajo soyíné mañí píri wiaíkigíápi náni yokwarimí seiiníámmani.” urijinigini.

“ ‘Néní tíjoxi imónei.’ go ririñoi?” urigíá nánirini.

²⁷Rixa Jerusaremí níremoro Jisaso aní ridiyowá yarigíiwámi íními aní emearíná apaxípánijí imónigíá xwéowa tíni ñwí ikaxí eániñípi mewegíawa tíni Judayí mebáowa tíni omi niwímearo ²⁸re urigíawixini, “Aga go rírfagi ámá aní ridiyowá yarijwáiwá riwámi bí inarigíayo mixídámí éinigini? Diñí goyá tíni e éinigini?” uríagía ²⁹Jisaso re urijinigini, “Nioni eni yarijí bí oseaimíni. Soyíné nioniyápi áwanjí níránaýí, nioni eni ‘E éirixini.’ niriño náni anani áwanjí searimífini.” nuriri ³⁰re urijinigini, “Yarijí nioniyá ripirini. Jono wayí nineameaia wago ajínamí ñweajoyá dijí tíni wayí nineameaia wagírani? Xíoyá dijí tíni yagírani? Nioniyá apí náni xámi áwanjí nírpoyí.” uráná ³¹wiwanijowa dijí nimoro íními yarijí re niga ugíawixini, “None ‘Jono Gorixo dijí ukikayonagi yagírini.’ áwanjí e nuriranénáyí o re neariniñoi, ‘Pí náni Jono searagípi náni mikwíropa néra ugíawixini?’ neariniñoi.” níriniro ³²ámi íními re rinigíawixini, “None ‘Jono xegí dijí tíni yagírini.’ uraniréwini? Oweoi. Ámá sipíá re epíroyí egíáyí iwañí neaeapírixini.” níriniro —Judayí níni Jono náni “Gorixoyá wírá rókiamoagí woríani?” yaiwiariigíá ejagi náni “Apí eni xixeni uripaxí mimónini.” níriniro ámá iwañí neaeapírixiniri wáyí nero náni áwanjí murí ³³re urigíawixini, “Oweoi, none majíárini.” uríagía Jisaso “Nioni eni ‘Joxí e éirixini.’ niriño náni áwanjí wí nisearimíméni.” urijinigini.

Ewayí ikaxí wainí omijí síjwí uwiniarigíáwa nánirini.

12 ¹Jisaso ewayí xwiyíá wí ñwí ikaxí eániñípi mewegíawamí tíni Parisiowami tíni nuriri re urijinigini, “Ámá wo wainí uraxí iwíá nuriri xwíná nírori wainí xegí iniigí nípíría náni wainí sogwí xoyíkímí enía náni síjáyo óí nírixiri wainí omijíyo áwinimi aijí awí ñweapíría náni seáyi émi nímira nípeyiri néisáná ámá wí síjwí uwínañídipíría náni re urijinigini, ‘Wainí sogwí niáí éánayí bi soyíné segí mearo nioni gí meari emía náni nioniyá omijí ripimi anani síjwí niwínipíráraní?’ nírimi aní wíyo ememíñiri náni nuri niywéásáná ²wainí rixa niáí ejáná xegí omijí wíiarigíá womí re urowáriñinigini, ‘Joxí nioniyá wainí

omijíyo náni nuri iniigí wainí awa nioni náni nimixiri iwajíá niárííápi nurápiyauii.' urowáriagi o nuri ³ omijíyo rémóáná awa re egíawixini. fá nixeró wé neáfasáná anipáomí urowárigíawixini. ⁴ Anipáomí urowáriágia náni omijí xiáwo ámi xegí omijí wiiarigíá ámi womí urowáráná awa re egíawixini. Omi xegí miijíyo miijí roro sipí wikáriro wíagía ⁵ omijí xiáwo ámi wo urowáráná omí nipikiro tíagía o ámi wami urowáráná wíyo iwaýní nearo wáriro wíyo nipikiro tiro néáfasáná ejáná ⁶ ámi wo xegí xewaxo dijí sixí uyijo sini ejagi omí nuowáriíná re riijinigini, "Gí íwo ejagi náni sipí wí miwimixipa nero aríá wipráoi." nimónarini.' ríí aiwí ⁷xewaxo rémóáná wainí omijí sijwí uwiniarigíáwa re rinigíawixini, 'Íwí ro xanoyá dijí tíjo ejagi náni omijí ripí níni negípi meaanfíwá náni opíkianeyí.' niriniro ⁸ omí fá nixeró nipikiro omijíyo bíaniriwámíni moaigíawixini." Jisaso ewayí xwiýá api nuriri ⁹re uriijinigini, "Omijí xiáwo omijí sijwí uwiniarigíawami pí winijoi? O nibiri awami xwíriá nikixerí ámi sijí wa sijwí uwínipíría náni wárinijoi." nuriri ¹⁰re uriijinigini, "Ewayí xwiýá Bikwíyo eániijí ripí ení fá miropa egíáraní? 'Síjá aijí mirarigíáwa sijá awiakí náni píá neríná wo "Sípírini." niriro emí móóí náni Gorixo "Síjá o tñí xámí nitirínayí aijí ejí neániri naají imóninijoi." niriri síjá o nimeari táná aijí ejí neániri naají imóninijíri. ¹¹ Gorixo e éí ejagi náni nene sijwí niwíniríná aga naají imóninijagi wínarijwárini.' E eániijípi soyíné fá miropa egíáraní?" uríagi ¹²awa "None náni dijí nineaiaiwiri ewayí xwiýá api ríá neararini?" niyaiwiro rixa fá oxiraneyiniri éíáyí ámá sipíá Jisasomi aríá wianiro náni o tñí e epíroyí egíá náni wáyí nero náni omí píni niwiárimi ugíawixini.

Nigwí émáyo takisí náni wiariigíá nánirini.

¹³ Awa nuro ínimi re rinigíawixini, "Omí pasániijí nurirane yapí re uréwapiyanfíni, 'Nigwí náni takisí émáyí nearáparigíápi sini mīni wianiréwini? Mīni miwipa yaniréwini?' uraníwini. O 'Oweoi, sini mīni miwipa époyí.' ránayí, wauyowa omí fá nixeró gwí yipíráoi. E miripa neri 'Oyí, seyíné mīni niwiríná apáni yarijoi.' ránayí, ámá sipíáyí ámi aríá bi miwí nero píni wiáripíráoi." niriniro Parisi wa tñí mixí ináyí Xeroto tñí nikumixiniro emearigíá wa tñí xwiýá api tñí pasániijí uraniro náni Jisaso tñí e urowáráná ¹⁴ awa omí niwímearo weyí numeariro re urigíawixini, "Nearéwapiyarijoxini, ninearéwapiyiríná nepáni nearéwapiyarijoxirini. Ámá ámináowaya sijwíyo dání aí xwiýá ámi xegí bi mirí axípíni rarijoxirini. Sipí ríri naají ríri yarijímani. Xwiýá Gorixoyáni xixení nearéwapiyarijírini." nuriri yarijí re wigíawixini, "Émáyíyá mixí ináyí Sisaoyi riniijomi takisí náni nigwí mīni wiarijwápi sini mīni wiayaniréwini? Píni wiáraniréwini? ¹⁵ Sini ananí mīni wianiréwini? Mīni miwipa yaniréwini?" uríagá aiwí o "Yapí níréwapiyaniro rinirarijoi?" niyaiwiri re uriijinigini, "Soyíné pí náni yapí pasániijí níwapiyarijoi?"

Émáyíyá moní bi siywí winani nimeámi bípoyi.” nuriri¹⁶ rixa nimeámi bána o re urijinigini, “Nigwí ripimi yoí goyá tíni símimanjí goyá tíni ñweani?” uríagi awa re urigáwixini, “Émáyíyá mixí inayí Sisaoyá ñweani.” uríagi¹⁷ o re urijinigini, “Sisaoyá símimanjí ñweajagi náni ayí oyárini. Ayináni miní wíírixini.” nuriri ámá Gorixo xewaniñónijí imixinjí ejagi náni omi dijí owikwírópoyiniri ámi re urijinigini, “Amípí Gorixoyánijí imónijípi Gorixomi eni miní wíírixini.” uráná awa ududí ayá wí winijinigini.

“Ámá ámi wiápínameapírárini.” urijí nánirini.

¹⁸ Ámá Judayí wa Sajusiyí riniñí wa —Sajusiowa re rarigáwa, “Ámá nipémaná ejánayí wí niwiápínameapaxímani.” rarigáwarini. Awa nibiro Jisasomi niwímearo¹⁹ miñjí niroro re urigáwixini, “Nearéwapiyarijoxini, Moseso ejíná nene náni jwí ikaxí bi re níriri ríwamijí eajírini, ‘Ámá wo siní niaiwí memeá péánayí xegí apixí sini ñweanjánayí péomi xexirímeáowa wo niaiwí wiemeaini náni aní meáwinigini.’ e níriri eajírini.” nurimáná²⁰ ewayí xwiyáripi urigáwixini, “Xexirímeáowa wé wíúmi dánjí waú ejáná wo apixí wí nimeari niaiwí memeá péánayí²¹ ámí xexirímeáowa wo anímí nimeari o eni niaiwí memeá péánayí²² xexirímeáowa ámí wo awaú egípa axípi nerí²³ nowani eni e néra nuro niaiwí wí memeá nipémaná ejánayí apixí eni pejinigini.” Ewayí xwiyáripi Jisasomi e níriro yariñí re wigáwixini, “Ríwéná ámá pegíá níniyí wiápínameááná xexirímeá wé wíúmi dánjí waú awa eni niwiápínamearíná apixí axími meagíáwa ejagi náni apixí go go meajagi winaníwáriani?” yariñí e wíáná²⁴ Jisaso re urijinigini, “Soyíné xwiyáripi Gorixoyá Bikwíyo eániñípi náni nijíá mimónipa ero ejí sixí eániñí Gorixoyápi náni eni nijíá mimónipa ero nero náni xwiyáripi wasiwa rarijoi.²⁵ Pegíáyí niwiápínamearóná ámí meánipírámani. Ajínají ajinámi ñweáwa imónigíápa axípi e ñweapírárini.²⁶ E níriri aiwi segí dijí ‘Pegíáyí ámí wiápínameapaxímani.’ yaiwiarigíáyí náni xwiyáripi osearimini.” nuriri re urijinigini, “Pegíáyí ámí niwiápínameapírárini. Xwiyáripi Moseso íkíá onimiánáina ríá miní ápiawí wearijagi winijípi náni Bikwíyo níriniri eániñípi sini iá miropa regíawixini? Moseso ríá apimi siywí wináná xegí xiáwowa Ebiríamo tíni Aisako tíni Jekopo tíni awa pegíámi ejáná aiwi omi Gorixo re urijinigini, ‘Nioni díxí ráwowa Ebiríamo tíni Aisako tíni Jekopo tíni awayá Ijwíá imónijáonírini.’ E uríagi náni awa pegíáwa aiwi wigí dijí sini siñjí imónijagía náni Gorixo ‘Awayá Ijwíáonírini.’ ripaxírini.²⁷ O ámá xíomi dijí niwikwíroro péá aí ayí sini wigí Ijwíáonírini. Ámá xíomi dijí miwikwíró pegíá tíni sini siñjí ñweagíá tíni aiwi wigí Ijwíáomani. Soyíné dijí aga wasiwa moarijoi.” urijinigini.

“Ijwí ikaxí gímini gípi seáyi e imónini?” urigári nánirini.

²⁸ Ijwí ikaxí eániñípi mewegíá wo nibiri Jisaso Sajusiowa tíni xwiyáripi ximiximí niníro rinarijagía niwiníri Jisaso rixa pírániñí urejwípearinjagi

aríá niwiri yarińí re wińinigini, “Ijwí ikaxí eánińí niyoní gímini gípi seáyi e imónini?” yarińí e wíagi²⁹ Jisaso re urińinigini, “Gorixoyá ijwí ikaxí eánińí seáyi e imónińípi ripirini, ‘Isireriyíné aríá époyi. Negí Áminá Gorixo ná woní onirini.³⁰ Gorixomi dińí sixí nuyiríná onimiápi onimiápi muyipa époyi. Dińí sixí uyiro dińí wíkwíroro ejí neániro xídiro éríxini.’ Ijwí ikaxí seáyi e imónińípi apirini.³¹ Ámi axípi níriniri eánińí bi ripirini, ‘Ámá ańí nemeríná sijwí wínaríjyí náni wará dixí náni dińí sipí siaríńípa axípi dińí sipí wírfíni.’ Ámi bi eánińípi apirini. Gorixoyá ijwí ikaxí eánińípi mewejo re uríjnigini, “Nearéwapiyarińoxini, nepariní. Joxi xixeni mińí nirori re ríni, ‘Gorixo ná woní onirini. Axípi ónińí wo mimónini.³² Gorixomi dińí sixí nuyiríná dińí sixí uyiro dińí wíkwíroro ejí neániro xídiro eríni. Ámá ańí nemeríná sijwí wínaríjyí náni wará dixí náni dińí sipí siaríńípa axípi dińí sipí wírfíni.’ Joxi xixeni e ríni. Ámá Gorixo náni sipisipí bi miní noní ríá níkeáárirónárani, bi niniro ridiyowá níyárirónárani, nerínayí nańí yarigíá aiwi ámá Gorixoyá ijwí ikaxí apiaúmi xídarigíáyi seáyi e imónini.” uríagi³³ Jisaso ijwí ikaxí mewejo dińí píránińí nimori nańí e urarińagá aríá niwiri re uríjnigini, “Joxi dińí sini e nimóá nurínayí nioní náni dińí ninikwírori Gorixo xwioxíyo mimeámí nerí neamejweaníe náni páwipaxí imóniríni.” uríagi ámi ríwíyo ámá níni ayá urarińagá náni wí yarińí ámi bi owimíñiri mibipa egíawixini.

“Kiraiso niaíwí goyáorini?” uríńí nánirini.

³⁵ O sini Judayíyá ańí sipisipí ridiyowá yarigíwámi dání nuréwapiyiríná ámá e epíroyí egíáyo yarińí re wińinigini, “Ijwí ikaxí eánińípi mewegíáwa pí náni re rarigíárińi, ‘Ámá nene yeáyí neayimixemeanía náni aríowayá xwíá piaxíyo dání niwiaroríná sa xiáwo mixí inayí Depitoyáo imónińíárińi.’ pí náni rarigíárińi?³⁶ Depito Gorixoyá kwíyí tíni níriri ríwamíńí nearíná ámá yeáyí neayimixemeanía náni aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaronío náni re níriri eajírini, ‘Gorixo gí Ámináomí re uríjnigini, ‘Joxi wé náumíni niywæri sijwí naníri níweajáná mixí sianiro bíáyo xopirári ríwiimíárińi.’ uríjnigini.’³⁷ Depito ríwamíńí api níriri nearíná aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaronío náni ‘Gí Ámináoyí ríagi náni arige nerí sa xegí xewaxo imónini?’ uríagi ámá e epíroyí egíáyí xegí xwíyíá aríá niwiróná yayí winińinigini.

“Ijwí ikaxí mewegíáwa yarigíápa mepaní.” uríńí nánirini.

³⁸ O sini nuréwapiyiríná re nura uńinigini, “Ijwí ikaxí eánińípi mewegíáwa yarigíápi mepa éríxini. Awa ámá weyí oneamépoyiniri rapirapí sepiá niyíními ańí emero ámá yayí ‘Ámináoxiní onearípoyiniri

awí eánarigé anjí emero ³⁹rotú anjyo nipáwirínárani, aiwá imixarigé niywearnárani, símí símí e ñwearo ⁴⁰apixí aníwami amipí níni íwí urápaniro náni ero ámá aríá egé dání Gorixomí xwiyá ririmí niwiríná aniñí niwia uro yarigíápi seyíné mepa éríxini. Riwéná Gorixo ámá niyoní mí ómómiximí neríná awa xwiyá xwé meárinipíráriñi.” urijinigini.

Apixí aní wí nigwí tiñípi nánirini.

⁴¹O sini anjí ridiyowá yarigíiwámi ínimi anjí nemeríná nuri Gorixo náni nigwí tayarigé oriwámíni e éí niywéamáná ámá obaxí nimúroayiróná nigwí taríngáa niwiniri nigwí xwé tígíáyí xwé taríngáa niwiniisáná winijinigini. ⁴²Apixí aní uyípeayí wí omí nimúrori moní ríá ninjí biaú tíagi niwinimáná ⁴³xegí wiepisariñowami “Eini.” nuriri re urijinigini, “Nioni nepa searariñini. Apixí aní amipí mayí rí Gorixo náni nigwí onímá ná biaúni tíí aiwi ámá níni tíáyo seáyi e imónini. ⁴⁴Ámá nigwí xwé tíáyí ná sini niwejáná obaxí taríngáa aiwi apixí ríyí mayí ejagi aiwi xegí nigwí aiwá náni bí epaxípi níni tñoi.” urijinigini.

“Añjí ridiyowá yarigíiwá pineapíráriñi.” urijí nánirini.

13 ¹Jisaso anjí ridiyowá yarigíiwámi píni niwiárimi waríná xegí wiepisariñowa wo re urijinigini, “Nearéwapiyariñoxini, anjí awiaxí ikwíróniri sínjá nají niywexxa uri ejí eyí siñwí winei.” uráná ² o re urijinigini, “Añjí xwé tiyí siñwí riwiniñini? Riwéná sínjá kikírónijí ripiyí womí seáyi e ikwiárininíámani. Níni nikwérómioaníáriñi.” nurimi ugíawixini.

Xeanijí xámi wímeaníápi náni urijí nánirini.

³O díwí miijí Oripiyí riniñíyo niyweari anjí ridiyowá yarigíá píni niwiárimi yapíámini weniñí nero ñweajáná wiepisariñí Pitao tíni Jemiso tíni Jono tíni Adiruo tíni wigípi ⁴yariñí re wigíawixini, “Joxí ‘Sínjá womí seáyi e ikwiárininíámani. Nikwérónowiníáriñi.’ nearíipi gína imóniníáriñi? Siñwí ayo niwinírane ‘Rixa nimónini anwi ayoríani?’ yaiwianíwá náni pí ekiyiní neaininíáriñi? Ekiyiní neaininíápi náni áwañí nearei.” uríagía ⁵o áwañí nuriri re urijinigini, “Ámá wí yapí searéwapiyaniro epíriá ejagi náni diñí fá nixiriro éríxini. ⁶Ámá obaxí wo wo nibayiro yoí nioniyá niriniro yapí re searéwapiyaniro epíriáriñi, ‘Yeáyí seayimixemeámía náni aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiarojáonirini.’ searéwapiyaniro éáná ámá obaxí ‘Nepaxini.’ niyaiwiro xeñwíyo xídípíráriñi. Ayináni nioní searariñápi diñí fá nixiriro éríxini. ⁷Seyíné ‘Añjí ayo mixí inariñoi.’ ránayí, xwiyá imijí ‘Añjí wúmi mixí inariñoi.’ riniméánayí, wáyí mepani. Mixí ayí xámi nigá nuri aiwi síá yoparí Jisasoní weapímíáyi sinirini. ⁸Ámá gwí wirí niwiápnímearo

wíniyí tíni mixí iniro ero mixí inayí wí niwiápñimearo wí tíni mixí iniro ero aŋí wíyí wíyo poboní eri aŋí wámi agwí náni ikeamóniro yariŋagi niwiniríná diŋí re yaiwipírá náni 'Ríwéná xwé enía náni iwamíó ríyí riyarini?' yaiwipírá náni searariŋini. Apixí niaíwí nixiriríná diŋí re yaiwiarigápa 'Ríwéná ríniŋí xwé niminiri náni iwamíó riniarini?' yaiwiarigápa soyíné ení nioni rariŋápi niwiniríná re yaiwířixini, 'Ríwéná xeaniŋí xwé neaímearífráni?' yaiwířixini. ⁹Nioni ríwímini nimamopířixiníri nioni searariŋápi símímini tiro awníŋí ḥwearo éřixini. Seyíné nioni nixídariŋagía náni ámá wí píří owiaíkianeyiníro íá niseaxero negí Judayíyá opisí aŋjyo seawáríro rotú aŋí neneyáyo dání iwaní seamépero epíříárini. Mixí inayí tíni gapimaní tíni ayíyá siŋwýo dání ení niseaurárimáná xwirixí seamepírá ejagi aiwi nioni náni sini urířixini. ¹⁰Xwiyíá nioni náni yayí seainariŋípi ámá gwí wirí wirí níni aríá wigíámi ejáná ámi weapimírárini. ¹¹Ayí íá niseaxero opisí aŋjyo seawáráná ayá síwí nisearori 'Píne arire uraníréwíni?' miyaiwipa éřixini. Íná Gorixo pí pí náni searíyí anani kwíyí oyápimi dání uríříárini.

¹²Xexírímeá wo niwiápñimearei xexírímeámí opikípoyiníri íá nixerí opisí aŋjyo wáríri xanowa ení wigí niaíwí opikípoyiníri íá nixerí opisí aŋjyo wáríro niaíwíyí ení xaniyaúmi opikípoyiníri wáríro epíříárini.

¹³Seyíné yoſ nioniyá níriro xíðariŋagía náni wikí niseaóniro símí tíni seaipírárini. E seaipírá ejagi aiwi giyí giyíne ejí neániro nioni nixídiro aŋjí diŋí nikwíroro nerínayí, síá yoparí nioni ámi bimíáyi Gorixo anani yeáyí seayimixemearírárini.

Ámá wo ḥwíá imóniже xórórí enína náni uriŋí nánirini.

¹⁴'Seyíné ámá sipí seaikárijo ḥwíá imóniже xórórí nerí xwiríá ikixéagi niwinirínayí ámá Judia piropenisíyo ḥweagíyí díwí tíŋí e náni éí yířixini. Ámá giyí xwiyíá ripí íá roarigíyí diŋí pírániŋí móřířixini. ¹⁵Ámá giyí giyí aŋí waíwíyo nipeyiro seáyímini miriniŋiwámi niŋwearo 'Sipí neaikárijo rixa ḥwíá imóniже xwiríá ikixéfrini.' ríñariŋagía aríá niwirínayí niwiápñimeámáná amipí íními aŋí miriniŋiwámi weŋípí meaaniro náni mipáwipa sa díwí tíŋí e náni aŋjíne éí yířixini. ¹⁶Ámá aiwá omiŋíyo yarigíyí ení aríá e niwirínayí ámi iyíá meaaniro náni aŋí e náni mupa sa díwíyo náni éí yířixini. ¹⁷Íná apixí niaíwí agwí egíwa tíni sini niaíwí amiŋí narigííwa tíni aŋjíne éí upaxí meŋagi náni aveyí. Arige aŋjíne díwíyo náni éí yipíříáríani? ¹⁸Aŋjíne éí mupaxí neaimóniniginíri Gorixomi rixiŋí re urířixini, 'Íná imiŋí miripa éwínigíni.' urířixini. ¹⁹Gorixo xwíá imixíri aŋjína imixíri ejí e dání ámá xeaniŋí nimoga bagía aiwi sipí seaikárijo ḥwíá imóniже xwiríá ikixéáná xeaniŋí ríá tíŋí seaikáriŋírárini. Xeaniŋí íná imóniŋíápi tíni ámí wí xixeni imóniŋíá menini. ²⁰Gorixo 'Xeaniŋí api aŋjína píni owiárini.' miyaiwipa nerínayí ámá níni miŋweapaxírárini. Ámá xío eyíroáriŋíyí

náni diŋj nímorí náni ‘Xeanijí apí aŋní anipá oimónini.’ yaiwiníá ejagi náni apaxí mé píni wiáriníarini. ²¹Xeanijí apí seaímeááná ámá wí ‘Ámá yeáyí neayimixeméanía náni aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaronío jíwo ɻweani.’ ránayírani, ‘Riwo ɻweani.’ ránayírani, aríá miwipa éríxini. ²²Wí epaxí ejánayí, ámá Gorixo eyíroáriŋíyo yapí wíwapiyaniro neríná nepa mimónipa nero aí ‘Aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroŋáonirini.’ nurimáná emímí ero ayá riwamónipaxí imónijípi ero epírífári. Wí nepa mimónipa nero aí ‘Gorixoyá wíá rókiamoariŋáonirini.’ uriro emímí ero ayá riwamónipaxípi ero epírífári. ²³Amipí ríwéná imóniníápi náni rixa áwaŋj searíagí yapí seaíwapiyípírixiníri náni diŋj nímoró éríxini.

Ámá imónijó aŋínami dání weapiníápi nánirini.

²⁴Xeanijí apí nipini rixa niseaímeámáná ejáná sogwí síá yiniri emá wíá móniipa erí ²⁵siŋj aŋínami dání exweánowiri amipí ejí eániŋjí aŋínami ejíyí úpiyiniri nemáná ejáná ²⁶ámá imónijáoni ejí neániri agwíyo dání wíá nökía weapariŋagí nanipírifári. ²⁷Nanáná aŋínají ámá Gorixo eyíroáriŋí xwíá rírímí nírímíni aŋí gími ɻweagíáyo wirímeaemepíri urowárimírini.” urijinigini.

Ewayí ikaxí íkíá pikí nánirini.

²⁸E nuriríná ewayí xwiyíá ripí urijinigini, “Íkíá pikfyí riniŋjíyí reŋjí siŋj neániro miŋí ináná ‘Xwiogwí rixaríani?’ yaiwiariŋíári. ²⁹Pikíyíniŋjí xwiogwíná náni nijíá imónipíri yariŋípa xwiyíá nioni ekiyíŋjí náni searíayí rixa imónariŋagí níwíniřínyí diŋjí re yaiwířixini, ‘Jisaso rixa niweapíri náni riyarini? Rixa aŋí fwí éniŋjí rónapini.’ yaiwířixini. ³⁰Nepa searíŋjí. Ámá gwí axí rírí síní anipá mimónipa ejáná nioni searíápi wí surímá mimónipa neri nipini xixení imóniníári. ³¹Xwíá tíni aŋína tíni anipá imóniníá ejagi aiwí xwiyíá nioniyá wí surímá imóniníámani.

Jisaso weapiníáyi náni ámá níni wo nijíá mimónini.

³²Nioni ámi gíni gíná niweapímá nániyí ámá níni aiwí wo nijíá mimónini. Aŋínají aiwí nioni aiwí majíá imónijwini. Sa gí áponi nijíári. ³³Ayináni diŋjí pírániŋjí nímoró ɻweářixini. Nioni gíni gíná niweapímá náni seyíné majíá imónijagí náni xwayí naniri ɻweářixini.” nuriri ³⁴re urijinigini, “Nioni niweapímá nániyí réniŋjí imónini. Ámá wo aŋí wími uríniminiri nuríná xináwániŋjí omijí wíiarígíawa o omí ‘Nioni úáná omijí joxí niiariŋípi pírániŋjí niřixini.’ nura uŋinigini. E neríná womí ‘Aŋí fwí e awí roariŋoxí xwayí naniri awí róřixini.’ urijo ejípi ³⁵soyíné axípi éřixini. O ‘Aŋí xiáwo gíni gíná binířeníŋjí?’ niyaiwiri ‘Síápi tíni binířeníŋjí? Ářwegíyo binířeníŋjí? Karíkarí ríaiwá raríná binířeníŋjí? Wíá móniŋjími binířeníŋjí?’ niyaiwia nuri majíá nimóniri náni ³⁶⁻³⁷o nioni sá wejáná nímeanigini.

anijí xwayí naniri awí roarijípa niyínéni eni nioni weapimía náni pírániijí dijí nimoro ḥweářixini. Seyíné eni maiwí nikáriga warinagía sijwí seanimigíniri náni searainjini.” urinjinigini.

Jisaso náni mixí megíá nánirini.

14 ¹Rixa síá wiyaú óráná síá ejíná ajínajo Judayo múrojí náni bisíkeriá yisí mayí iwamíó narigíáyi —Ejíná síá ayí Judayo Isipiyí mixí ináyo íá xeļwirárijáná Gorixo niaiwí xámijí níni opikíminiri ajínají oyáo urowárijí aiwi Judayí Gorixo ḥwí ikaxí uríipi tíni xixení nerí bisíkeriá yisí mayí úrapí nimixiro niniro sipsipí nípikiro ówanjyo ragí xópé yáriá ejagi náni ajínajo ayo múronjinigini. Ayináni xwiogwí o o pwéaná Judayí Gorixo ejípi náni dijí miwinipa eniginiri sipisipí nípikiro bisíkeriá yisí mayí úrapí nimixiro narigíárini. Rixa síá wiyaú óráná síá ajínajo Judayo múrojí náni bisíkeriá yisí mayí iwamíó narigíáyi imóninía ejáná apaxípániijí imónigíá xwéowa tíni ḥwí ikaxí eániijípi mewegíawa tíni awa Jisasomi arige ínimi íá níxiriro pikianiréwiniro ínimi mekaxí nímero ²re rinigáwixini, “Síá ayimi ámá níni aiwá imixaniro epíroy egíayimi ayí mixí épímixamoaniginiri mipíkipa éwanigini.” rinigáwixini.

Apixí wí omi werixí wiwayímonjí nánirini.

³Jisaso ámi ají yoí Betani náni nuri Saimono peiyí imónagoyá ajíyo niyweari aiwá naríná apixí wí werixí dijí naejí eaarijí sixí wá —Sixí awá nigwí aga xwé rojíwáriini. Awá nimeámi nibiri íá nóxayimixiri Jisasomi miyíyo iwayimóáná ⁴wa wikí dijí niwiaiwiro re rinigáwixini, “Í pí náni werixí nigwí xwé rojípi xwiríá ikixearini? ⁵Nene werixí api nigwí náni bí nerí sijwiriyí, nigwí K300 seáyi e nimearane ámá uyípeayíyo arírá niwirane mini wipaxírini.” niriñiro ímí mixí uraríná ⁶Jisaso re urinjinigini, “Xe oeni. Pí náni ayá wí urarijoi? Í naejí niarini. ⁷Ámá uyípeayí sini seyíné tíni anijí ḥweapírá ejagi náni gíni gíná ‘Ayo arírá owianeyi?’ niriñá anani arírá wipaxírini. E nerí aiwí nioni seyíné tíni nawíni anijí re ḥweámíámani. ⁸Í ‘Arige neríná Jisasomi arírá wimíáriani?’ niyaiwiri xwáripáyo nitípíri ejagi náni anijíni xámí gí waráyo xópé niárarin. ⁹Nepa searainjini. Xwíá rírí nírimini ami gími xwiyíá nioni náni yayí seainarinjípi wáí nemero nurimeríná apixí rí nioni werixí dijí naejí eaarijí ripí niwayimóípi náni eni repiyí wíáná ‘Jisasomi apixí wí e iyí rejinigini?’ yaiwipírárini.” urinjinigini.

Judaso miyí urinjí nánirini.

¹⁰Jisasoyá wiepisarijí wo, Isikariotí dánjí Judasoyí rinijo apaxípániijí imónigíá xwéowami Jisaso náni miyí uriminiri nuri niwímeari ¹¹miyí uráná awa yayí nero apaxí mé re urigáwixini, “Nigwí siapaníwini.”

uríagía Judaso nuri Jisaso xegípi ḥweáage awa anani íá xiripírfie sijwí wináriminiri omi sijwí winaxídimejínigini.

Aiwá Ajínají Múronjíyi nání nigíá nánirini.

¹² Bisíkeríá yisí mayí iwamíó narigífná rixa ajínajo Judayo síá ayimi múronjí nání dijní mopíri nání sipisipí miá pikiaríná xegí wiepisarijowa Jisasomí re urigáfawixini, “Ge nurane aiwá ajínajo neamúronjíyi nání ríá yearijwápi joxi tíni nawní nanípi riymí yáraníwini?” uríagía ¹³ o wiepisarijyí waúmi nurowáriri re urijinigini, “Jerusaremi nání nuri ajýo áwinimí ámá wo iniigí sixí nixirími waríjagí óróri ninirónayí númi úsixini. ¹⁴ Númi nuri ají o páwfíwámi awagwí eni nipáwiri ají xiawomi yarijí re wísixini, ‘Yearéwapiyarijo re ríinigini, “Gí wiepisarijowa tíni aiwá Ajínajo Neamúronjíyi nání niniríná ají awawá giwámi dání naniréwini?” ríinigini.’ uráná ¹⁵ o ají awawá seáyimi ikwfrónijíwá ikwiajwí níni rixa pírániijí imixáriñijíwá siwá eainiñoi. E eaíáná awagwí e aiwá none nání riymí éisixini.” uríagi ¹⁶ awaú nipeyeari ajípími nání nuri Jisaso uríipa xixeni nerí aiwá Ajínajo Múronjíyi nání riymí egíisixini.

¹⁷ Síapi tíni Jisaso tíni wiepisarijí wé wúkaú sikkí waú tíni awaú aiwá riymí éííe nání nuro ¹⁸ ajýo nipáwiro niywearo aiwá niniróna Jisaso re urijinigini, “Nepa seararijini. Aiwá narijwá rone woxí nioni nání miyí nurífini.” uríagi ¹⁹ awa ayá sípí wíagi wo wo re urayigáfawixini, “Nionimaní. Nionimaní.” urayaríná ²⁰ o re urijinigini, “Wé wúkaú sikkí waú egíoyíne woxirini. Soyíné nioni tíni mýo eaqgwanarijwáone woxirini. ²¹ Woxí xwiyá Gorixoyá ámá imóniñáoni nání ríwamijí níriniri eániñípi tíni xixeni nirífini. Ámá imóniñáoni nání miyí uríoxiyí síá wiyi joxi majíá róríníá ejagí nání aweyí! Xináí omi mixiripa nerí sijwiriyí, naíjí imónimíminiri ejírini.” urijinigini.

“Ripi gí warárini.” urijí nánirini.

²² Sini aiwá niniróná o bisíkeríá bí nimeari Gorixomi api nání yayí niwimáná kwíkwírimí nerí yaíjí niwia nuríná re urijinigini, “Nírapípoi. Ripi gí warárini.” nurimáná ²³ wainí iniigí kapíxí wá nimeari Gorixomi yayí niwiri awamí miní wiáná nowani niiga waríná ²⁴ re urijinigini, “Wainí ripiyí gí ragírini. Nioni ámá níni nání nípikíáná ragí nioniyá xwíáyo pwarijagi niwiniríná soyíné re yaiwipíráriini, ‘Xwiyá sijí “Nioni niperiñípími dání yeáyí seayimixemeámíáriini.” réroáriñjíyí neparini.’ yaiwipíráriini. ²⁵ Nepa seararijini, ‘Nioni iniigí wainí ámi wí miní néra núsáná Gorixo rixa xwioxíyo míméamí nerí seamejweaníe ḥweajáná ámi sijí nimíáriini.’ seararijini.” nuriri ²⁶ sonjí bi nírimowa nipeyearo díwí Oripio nání ugíawixini.

“Pitaoxi ríwí nimorífini.” urijí nánirini.

²⁷ Jisaso re urijinigini, “Ewayí xwiyá níriniri eániñí ripi aráí nípoyi, ‘Gorixo sipisipí meariñomi pikioreawáráná sipisipí níni

wíwíni umiamoniŋoi.' E níriniri eániŋpi tíni xixeni soyíné wáyí nero nionini niepisamopíráoi. ²⁸E neri aiwi nioni Gorixoyá diŋí tíni niwiápínameámáná Gariri piropenisíyo xámí seameámíárini." uríagi aiwi ²⁹Pitao re uriŋinigini, "Ámá nní siepisamopíri aiwi nioni wí e emiméini." uríagi ³⁰Jisaso re uriŋinigini, "Nepa rirariŋini. Síá riyimi karíkarí sini ríaiwá biaú mirípa ejáná jiwaníŋoxi biaú bi re rayiríini, 'Jisaso tíni nikumixiniri emeariŋá wonimaní.' biaú bi rayiríini." uríagi aiwi ³¹Pitao arfkí re uriŋinigini, "Wa nioni tíni nawíni niyeapikiri aiwi nioni wí 'Jisaso náni majíonirini.' rimiméini." uraríná wiepisariŋí wía eni axípi rígawixini.

Ojíkwíyo dání Gorixomi rixiŋí uriŋí nánirini.

³²Awa ojíkwíyo yoí Gesemaniyo nirémoro Jisaso wiepisarijowami re uriŋinigini, "Nioni Gorixomi yariŋí wími náni yimi soyíné re ɻweápoyi." nuriri ³³Pitaomi tíni Jemisomi tíni Jonomi tíni niwirimeámi nuríná ayá síwí nurori diŋí ríá uxeariŋagi ³⁴re uriŋinigini, "Diŋí ríá nixeariŋagi náni rixa nipepaxí niarini. Soyíné re xwayí naniro ɻweápoyi." nurimi ³⁵jíamini e onimiápi nuri miŋí xwíáyo níkwírori Gorixomi yariŋí niwiríná imónipaxí ejánayí awa minipikí wiárí onímúrípoyiniri Gorixomi re uriŋinigini, ³⁶"Gí ápe, joxi ananí mepaxí wí mimónini. Nípikaniro yarigíá iniigí yíkí yariŋíniŋí imóniŋí rípi ananí emi nimamoríréini? Nioni yariŋí nisiri aiwi gí diŋí xídimiméini. Dixí diŋí pí pí yaiwíyí nirixídimíini." Gorixomi e nurimi ³⁷nibiri wenijí éiyí wíniŋinigini. Awa sa weŋagíá niwiniri Pitaomi re uriŋinigini, "Saimonoxi sá riweŋini? Wenijí nero onimiápi mijweapaxí riseaimónarini?" ³⁸Obo nibiri yapí seaíwapiyinigini. Siŋwí naniri niŋwearo Gorixomi rixiŋí urípoyi. Diŋí tíni ananí 'Jisasomí pí pí wímeáyí xídaníwini.' niyaiwiro aiwi segí wará náni ayá nirimixiniro náni éí seaininiŋoi." nurimi ³⁹nuri Gorixomi yariŋí wíípi axípi ámi niwimáná ⁴⁰ámi nibiri awa wigí siŋwí sipíxipíxí winariŋagi náni sá órówapiŋagía niwiniri xwiyá bi murágagía niwiniri ámi Gorixomi yariŋí wiminiri nuri niŋweanjísáná ⁴¹nibiri re uriŋinigini, "Sini sá riwoyíné riweŋoi? Kikiá riyariŋoi? Rixarini. Ámá imóniŋáoni pasá níáná fwí yarigíawa fá nixepíri rixa agwirini. ⁴²Wiápínameápoyi. Rixa owaneyi. Pasá nino rixa iwo barini." uriŋinigini.

Jisasomí pasá umeŋí nánirini.

⁴³Sini e uraríná re ejinigini. Wiepisariŋí wé wúkaú síkwí waú imónigíawa Judaso apaxípániŋí imónigíá xwéowami tíni ɻwí ikaxí eániŋpi mewegíawamí tíni Judayí mebáowami tíni miyí uráná awa wigí ámá iwaní tíni kirá tíni fá xirigíawamí awí nearo Judaso tíni Jisaso tíŋí e náni wírénapáná awa nibiro Jisaso wiepisariŋí wíami uraríná wímeagíawixini. ⁴⁴Jisasomí niwímeeróná Judaso óí e nuróná

re uríipa, “Nioni pasáninjí numeri omi kíyí nimiaúniríná símimajíónijí re seaiarijnini, ‘O Jisasorini.’ Omi soyíné fá nixiriro níméra úpoyi.” Óí e nuróná e uríipa⁴⁵ rixa Jisasomi niwímeáríná re ejinigini. Ajwi e nuri “Nearéwapiyaríoxiní” nuriri kíyí miaúniñinigini.⁴⁶ Kíyí miaúnaná omi mírí nuro fá xirigíawixini.⁴⁷ fá xiraríná ámá Jisasoyá xío tíni rogiá wo kirá arerixíyo wérónipijí nimixeari ámá Jisasomi fá xirarigá womi —O apaxípániñí imónijí seáyi e imónijoyá xinániñí nimóniri omijí wiarijorini. Omi miñjí oróminiri éfyí pírí nimoyíkiri aríá miñjí niwirípeari mamówáriñinigini.⁴⁸ E éaná Jisaso mixí bíawami re uríjinigini, “Soyíné ámá íwí yarigíayo fá xiraniro náni mixí nimónimi warigíápa nioni eni fá nixiraniro náni mixí nimónimi ribarijoi?⁴⁹ Síá ayí ayimi ají ridiyowá yarigíiwámi sijáni nimóniri searéwapiyaríná soyíné wí fá minixirarigíawixini. Pí náni? Ayí píné Gorixoyá nioni náni niriniri eániñjípi xixeni imóniní náni yarijoi.” uraríná⁵⁰ wiepisarijí nowani omi niwiepisamoárimi ugíawixini.⁵¹ Awa niwiepisamoárimi úáná niaíwí sikiñí Jisasomi xídarijí wo rapirapí apíá wejníni xopixopí nirónimi nibiri Jisaso tínjí e axí e rónapáná mixí bíayí omi fá xiraniro éíayí⁵² rapirapí ú nipíripeárimi aikí mayo éí ujnjigini.

Áríwiyimi Jisasomi xwirixí umegíá nánirini.

⁵³ Mixí bíayí Jisasomi nimeámi apaxípániñí imónijí seáyi e imónijo tínjí e náni nuro e wáráná apaxípániñí imónigíá xwéowa tíni Judayí mebáowa tíni ɣwí ikaxí eániñjípi mewegíawa tíni awí eánaríná⁵⁴ Pitao Jisasomi mixí bíayí nimeáa waríná ná ríwíyo númi nuri apaxípániñí imónijí seáyi e imónijoyá ákiñjáyo nipáwiri porisowa tíni niujeámáná ríá imónaríná⁵⁵ apaxípániñí imónigíá xwéowa tíni xwirixí mearigíá nowani tíni awa ámá sijwí íwí winarogíá wí xwiyíá Jisasomi anani nipikipaxí imónijí bi orípoyiniri nero aiwi Jisasomi píkipaxí bi mirarijagía niwiniro ɣweajáná⁵⁶ ámá obaxí omi nuxekwímoayiro aiwi axípini mirí bi bí nira nuríná⁵⁷ ámá wí éí niroro Jisasomini yapí nuxekwímoró re urigíawixini,⁵⁸ “Nene o re rarijagi aríá wiwanigini, ‘Nioni ají ridiyowá yarigíá riwá, ámá wé tíni mirigíá riwá nipineámáná síá wiyaú wiyi óráná ámi wiwá, wé tíni mimiripa egíá wiwá mirimíárini.’ rarijagi wiwanigini.” urarijagía aiwi⁵⁹ xwiyíá api aí axípini mirí bi bí nira warinjagía niwiniro⁶⁰ apaxípániñí imónijí seáyi e imónijo niwiápínièmeámi ajwi e nibiri Jisasoyá símí e nirómáná yarijí re wiwanigini, “Ayí xwiyíá ‘Joxirini.’ ríxekwímoarigíáyo xwiyíá joxiyá wí eni miripaxí risiarini?” uríagi aiwi⁶¹ Jisaso xwiyíá wákwipaxí aiwi kíkíímí nimóniri xwiyíá bi murarijagi apaxípániñí imónijí seáyi e imónijo yarijí ámí bi niwiri re uríjinigini, “Joxí niaíwí Gorixoyáoxi, nene yeáyí neayimixemearía náni aríowayá xwíá piáxíyo dání iwiaronjoxirani?” uríagi⁶² Jisaso “Nionirini.” nuriri re uríjinigini,

“Ámá imóniŋáoni Gorixo ejí sixí eániŋoyá wé náúmini ŋweari agwí tíni weapiri yariŋagi siŋwí nanipířárini.” uríagi ⁶³ apaxípániŋí imóniŋí seáyi e imóniŋo wíki niwóniri nikinimóniri xegí rapírapí naxeri xwirixí mearigíá wíamí re uriŋiniginí, “Siŋwí fwí winarogíáyí ríápi náni diŋj wí ikwíroanímewini. ⁶⁴ Xewaniŋo Gorixomi riperirí umeararíná soyíné rixa aríá wíoi. Diŋj soyínéyá pí ‘Oyaneyi.’ yaiwiariŋoi?” uráná awa “Xwiyáyá ámi bi ripaxí mimónigoi. Rixa opikípoyi.” niríasáná ⁶⁵ wa re egíawixini. Reajwí úriro írikwí siŋwíyo rití niyárimáná iwaŋí earo re uriro, “Wíá rókiamoarínoxini, amípí ínimi éfápi áwanjí ragoxi, iwaŋí go reaarini? Áwanjí nearei.” uriro néfasáná aní ridiyowá yarigíiwá awí mearoarigíáwami míni wíáná awa eni símimanýyo wé upikákwiayigíawixini.

Pitao “O náni majónirini.” uriŋj nánirini.

⁶⁶ Pitao, awa aríyo ínimi Jisasomi xwirixí mépero iwaŋí earo yaríná, o míde ákiŋáyo ínimi ŋweaŋáná apixí apaxípániŋí imóniŋí seáyi e imóniŋoyá omíŋí wíiariŋíá wí nibiri ⁶⁷ Pitao ríá imónaríŋagi niwíniri siŋwí agwí niwináriŋisáná re uriŋiniginí, “Joxi ení Nasareti dámj Jisaso tíni emearigíáyí woxirini.” uríagi ⁶⁸ Pitao “Oweoi.” nuriri re uriŋiniginí, “Jíxi rariŋípí náni nioni majáriŋi.” nurimi niweri fwíyi tíŋj e éí roŋáná ⁶⁹ apixí apiyá axí eni niweri o e roŋagi niwíniri ámá e rówapigíáyí tíŋj e dání omí árixá niwiri re uriŋiniginí, “Ámá oyí Jisaso tíni nawíní emearigíá worini.” uríagi aiwi ⁷⁰ o “Oweoi. Nionimani.” nuriri roŋáná ámi ríwíyo ámá e rówapigíáyí re urigíawixini, “Neparini. Joxi awa tíni emeariŋoxirini. Joxi Gariri piropenisíyo dájoxi ejagi náni Jisaso tíni emeariŋoxirini.” uríagia aiwi ⁷¹ Pitao sipí ikaxí niriri xwíá e dání re uriŋiniginí, “Ámá soyíné rarigíó náni majónirini.” rixa uráná re ejiniginí. ⁷² Karíkarí ríaiwá ámi bi ríagí aríá niwiri Jisaso “Síá riyimi karíkarí sini ríaiwá biaú miripa ejáná joxi ‘Jisaso náni nioni majónirini.’ biaú bí rayiríni.” uríipi náni diŋj niwíniri yapí urífyí náni ayá sipí wíagi ŋwí eanjiniginí.

Jisasomi Pairato tíŋj e wárigíá nánirini.

15 ¹ Wíá móniŋími apaxípániŋí imónigíá xwéowa tíni Judayí xwirixí mebarigíá níni tíni awí neániro xwiyáyá nimixárimáná Jisasomi gwí niyiro nimeámi nuro émáyíyá gapimaní Pairatoyi rinijomí míni wíáná ² o Jisasomi yariŋj re wiŋiniginí, “Judayíyá mixí ináyoxiraní?” Yariŋj e wíagi Jisaso “Ayí joxi rariŋjini.” uráná ³ apaxípániŋí imónigíá xwéowa omí símí tíni uxekwímoaríná ⁴ Pairato ámi Jisasomi yariŋj re wiŋiniginí, “Xwiyáyá joxiyá wí niwiápíni mirearí miripaxí risiarini? Ayí xwiyáyá ‘Joxini.’ rixekwímoarigíáyí onimíápi niriro miyariŋoi.” uríagi aiwi

⁵Jisaso xwiyáá wákwipaxí aiwi ámi píné bi mirfagi náni Pairato dijí ududí niwiga ujínigini.

Pairato Jisasomi níkweari wáriminiri ejípi nánirini.

⁶Síá Ajínajo Judayo Múroñyi imóniñáná xwiogwí ayí ayo Judayí nuro wigí gwí ñweagíá wo náni émáyí gapimanomí yariñí wíáná o ayí nioni náni yayí onípoyniri nimixeari uwáriagírini. ⁷Iná ámá wo Barabasoyi riniño —O ámá wa tíni niwiápñimearo “Wauyowami mixí oxídowáraneyi.” níriniro awa tíni mixí niniróná o ámá womí píkíagi émáyí omí tíni ámá xío tíni niroro mixí egíawamí tíni gwí yíagía náni o ína kírapusí aŋjyo ñweajorini. ⁸O náni oxí apixí níni aiwá api náni awí eánigiyáí émáyí gapimaní Pairatomi nuro yariñí re wigíawixini, “Xwiogwí ayí ayo negí ámá gwí ñweagíá wo neaiapagípa ámi wo neaiapiréini?” uríagía ⁹⁻¹⁰Pairato “Apaxípánijí imónigíá xwéowa Jisasomi sipí dijí niwiaiwiro náni gwí niyiro nimeámi nibiro niapáoi.” niyaiwiri re urijinigini, “Segí mixí ináyí Jisasoyi riniño seawáriminiréini?” uríagi aiwi ¹¹apaxípánijí imónigíá xwéowa wíá móniñimi ámá aiwá api náni epíroyí egíayo re rináriméíá náni “Jisaso pí enijoil! O náni yariñí miwipani. Barabaso náni yariñí wípoyi.” rináriméíá enagí náni ¹²ayí Pairatomi re urigíawixini, “Barabaso neawárii.” uríagía Pairato re urijinigini, “Judayínéyá mixí ináyí urigíomí pí emíini?” uríagi ¹³ayí xixewiámí re urigíawixini, “Íkíáyo yekwirosárei.” uríagía ¹⁴Pairato re urijinigini, “Pí íwí éí náni e emíini?” uríagi aiwi awa xixewiámí nura nuro “Íkíáyo yekwirosárei.” urayariñagía ¹⁵Pairato ayo oyapemiximiniri nerí re ejinigini. Barabaso nimixeari nuwárimáná xegí porisowa Jisasomi iwaŋí xaíwí nimépéfasáná ejáná awami re urijinigini, “Omí nimeámi nuro íkíáyo yekwirosárei.” urijinigini.

Omí riperirí umeariro íkíáyo yekwirosáriro egíá nánirini.

¹⁶Porisowa Jisasomi nimeámi gapimanoyá aŋiwámi —Ají yoí ayí Píretoriumiyi riniñiwámírini. Ají iwámi nipáwiro wauyí poris nowamini “Eini.” nuriro “Omí riperirí omépeaneyi.” níriniro re egíawixini.

¹⁷Rapirapí ayíá riŋí wú mixí ináyí yínarigíá wú nimearo omí nuyíriro ópiyá ejíniñí imóniñí wirí nikíkiyimáná mixí ináyí aminaŋwíniñí imóniñí miŋíyo díkínarigíápa miŋíyo xaíwí udíkiáriro nemáná ¹⁸mixí ináyíyo yayí wiariŋíápa riperirí niwiro re urayigíawixini, “Judayíyá mixí ináyoxirini.” nurayiriná ¹⁹wegwíá tíni miŋíyo iwaŋí earo reajwí úriro xómíñí niyíkwiro miŋí xwíáyo íkwíroro nero ²⁰rixa riperirí numépéfasáná rapirapí ayíá riŋú niwiriro ámi xegú nuyíriro íkíáyo yekwirosáriro náni niméra nuro ²¹óí e nuriná ámá obaxí pwarigíá womí xegí yoí Saimonoyi —O ají yoí Sairini dáŋorini. Xewaxo yoí Arekísadaorini. Xexirímeáo yoí Rupasorini. Omí porisowa fá níxero

“Jisaso náni íkíá yoxáí ripá nimeámi wuii.” nuriro ²² Jisasomi niméra nuro díwí bi Gorigota riniijípimi —Yoí míkí ayí ámá miijí gixweá nánirini. Díwí apimi nirémoro ²³ ámá wa Jisaso riniijí bi miwinipa oeniri marisiníá murfyí riniijí bi iniigí wainíyo niwayimori mini wianiro yarijagía aí o murápí “Oweoi.” uráná ²⁴ porisowa omi íkíáyo niyekwiroáriro xegí rapírapí yanjí menaniro sárúyo dání “None go meaniríenijoí?” niriniro sárú egíawixini.

²⁵ Jisasomi 9:00 a.m. imónáná rixa sogwí xaíwí anaríná íkíáyo niyekwiroáriro ²⁶ ámá níni “O íwí ripi éí náni ripikiarinjoí?” oyaiwípoyníri íkíá wárá nimearo “Judeyíá mixí ináyorini.” niriro ríwamijí e nearo íkíáyo seáyi e nipírauro ²⁷ ámá ámáyá amipí íwí pikioráparigííwaú eni Jisaso tíjí e midimidáni niyekwiroáriro náni ²⁸ ríwamijí ejíná Bikwíyo niriniri eániijí ripi, “O íwí yarigíá tñi nawíni kumixigíáriini.” riniijípi xixeni imóninjinigini.

²⁹ Ámá Jisasomi mini mini nímúroayiro ikayíwí numeariro payí niwianiróná miijí kiríkirí nimeaayiro re rigíawixini, “Re riñoxiraní? ‘Nliwaniyoní ají ridiyowá yarigííwá nípineari gí níiwini síá wiyaú wiýimi ámi mirimíráriini.’ riñoxi ³⁰ ejí neániri jiwaniñoxi ejí niyoárimi wepínei.” urayaríná ³¹ apaxípáninjí imónigíá xwéowa tñi ñywí ikaxí eániijípi mewegíawa tñi eni ikayíwí numeariro re rigíawixini, “O ejí neániri ámáyo arírá wiago aí xewaniyo arírá minipaxíri. ³² Ámá yeáyí neayimíxemeanía náni aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaronjí ro Isirereneyá mixí ináyí riniijí roiy íkíáyo seáyi e dání niyoárinimi wepínítagi siñwí niwiniranénayí, dijí wíkwíroaníwini.” raríná ámá Jisaso tíjí e midimidáni yekwiroárigííwaú eni omi ikayíwí axípi umearigíisixiní.

Jisaso peñí nánirini.

³³ Ayí e néra núíasáná ejáná rixa 12:00 ikwawedí imónáná re ejinigini. Ají nimini síá niyináriri síá niyináriñisáná síá tñi 3:00 dání ámi wíá ókiáná re ejinigini. ³⁴ Jisaso ríaiwá ejí tñi niriri xegí Xibiruyí píné tñi re riñinigini, “Eroi, Eroi, rama sabakitani?” niriri aga píné “Gí Gorixoxini! Gí Gorixoxini, pí náni emi nímóini?” urarigíápa Xibiruyí píné tñi e ríagi ³⁵ ámá e rówapigíá wa aríá niwiro re rigíawixini, “Ai! Rixa Gorixoyá wíá rókiamoagí mipé ajínami peyijo Iraiiao náni ríaiwá rarini.” niriro ³⁶ ámá wo írikwí nímeari iniigí wainí niái yarijípimi igíá nearí wegwiá wá tñi ayíiwí nikiroárimáná wegwiáwámi nimaxirimáná o bí niniri siñj oeniri náni seáyi émi niwimíxániri re riñinigini, “Iraiiao omi íkíá tñi ejí onijí niyoari nimeámi wepíníni ajínami dání weapiniríenijoí?” ríagi ³⁷ Jisaso ríaiwá ámí bí ejí tñi nirimo dijí niyámiga upjinigini. ³⁸ Dijí niyámiga úáná rapírapí sepiá ají ridiyowá yarigííwá awawá ñywíá tñijimini epanjoárinijú áwini e axowárinijinigini.

³⁹ Porisowayá seáyi e imóniyo Jisaso nipearíná símimañímini nirori Jisaso péagi niwiniríná dijí niyámiga e úagi niwiniri re riñinigini, “Ámá roiyí neparini. Gorixomí xewaxorini.” riñinigini.

⁴⁰ Apíxí wíwa eni Jisaso péáná ná jíami nirómáná sijwí wínarogííwa wigí yoí ríwarini. Mariaí —Í aŋjí yoí Magídara dápírini. Í tñi apíxí Mariaíyi riniŋí ámi wí —Í Jemiso onaxomí tñi Josesomí tñi xináírini. Í tñi ámi wí Saromíyi riniŋí tñirini. ⁴¹ Íwa Jisaso Gariri piopenisíyo emearfná númi nuro arirá wigííwarini. Ámi obaxí wíwa eni o tñi Gariri dání Jerusaremi aŋjyo náni bigííwa Jisasomí pikiaríná jíami dání sijwí wiñigíawixini.

Jisasomí xwíá weyárigíá nánirini.

⁴² Rixa síápi tñi síá ayi Sabaríá náni amipí pírániŋí imixárarigíáyimi

⁴³ Aramatia dánjí Josepo —O Judayí mebá seáyi e imónigíá worini. O Gorixo xwioxíyo míméamí nerí pírániŋí umejweanía náni dijí nikikayori wenijí nerí ɻweaŋorini. O masisíá miwí dijí sixí níniyi émáyí gapimaní Pairato tñjí e náni nuri éí nirómáná Jisaso piyo náni “Anani omeámini?” nuriri yariŋí wíáná ⁴⁴ Pairato Jisaso rixa ría péiniginiři “Porisowami meariyo obini.” niriri poriso rixa báná yariŋí re wiñinigini, “Jisaso rixa ripéinigini? Síni mipepa réinigini?” nuriri ⁴⁵ poriso “O rixa péinigini.” ríagi Pairato aríá e niwiri Aramatia dánjí Josepo Jisaso piyomi xe omeaniri sijwí wiñíagi ⁴⁶ Josepo nuri rapirapí apíá wejí wú bí nerí nimeámi nibiri piyomi niyoari nimeámi niwepíniri e nitimáná wigí yariŋíapa xopixopí nirúa numáná xwáripayo náni nimeámi nuri —Xwáripá ayi sítjáyo óí rixáriňíyirini. Ayimi nitimáná sítjá xwé wo mímegwinárí niméra nipuro óí majíwámi rití neríná éí ráráriňinigini. ⁴⁷ E yaríná Magídara dánjí Mariaí tñi Josesomí xináí Mariaíyi riniŋí tñi “Jisaso ge tipíriréoi?” niyaiwiri sijwí winaxídígsixini.

Jisaso ámi wiápíniimeaní nánirini.

16 ¹Sá wegíípaú Sabaríá ayi rixa pwéáná síápi tñi Saromí tñi awí neániro wiápi tñi piyomi waráyo xópé wiaúwaniginiři íwa werixí dijí naŋjí eaariŋí bi bí nero nitiro ²sá wegííwa Sadéyo wíá móniŋjómi niwíapíniimeámi Jisaso xwíá weyáriňije náni nuro rixa sogwí xemónapariŋjagi nirémoríná ³wiwanijíwa re rinigíawixini, “Ámá gowa sítjá óí majíwámi pírojo mímegwinárí neaiipíriréoi?” niriniríná ⁴wenijí éíyáyí wiñigíawixini. Sítjá aga xwéo aí rixa mímegwinárí niniri ófyi sijáni iniŋjagi niwíniro ⁵aŋwi e nibiro ófyimi nipwáiro wenijí éíyáyí wiñigíawixini. Aŋjnájí wo rapirapí apíá wejí sepiá wú niyínimáná daiwo éí ɻweaŋjagi niwíniro uduď wíagía ⁶o re uriňinigini, “Uduď mepani. Nioni njíárini. Sewayíné Nasareti dánjí Jisaso, lkáyo yekwiroárigíomi sijwí wiñaniro bariŋoi. Síni re miwenini. Rixa wiápíniimeáinigini.

Omi tigé anfá rí imónijagi wínípoyi. ⁷Rixa nuro wiepisinjowami tíni Pitaomi tíni eni áwanjí re urémeápoyi, ‘Jisaso Gariri píropenisíyo náni xámí seameanírárini. Xewanijo searijípa xíomi e sijwí winipírárini.’ urémeápoyi.” uráná ⁸íwa nipeyearo xwáripáyo píni niwiárimi éí nuróná ejí óí ero síri pikníiro nero wáyí nikáriniro náni ámá wíyo áwanjí murí éí ugíawixini.

Jisaso Mariaími sijáni wimónijí nánirini.

⁹Jisaso Sadéyo wíá móniójími rixa niwiápínameámáná nuri Magidara dají Mariaími —Apíxí í Jisaso xámí imió ímí dijí xixéroarigíá wé wíumi dají waú mixí umáinowáriñírini. Ímí xámí sijáni siwá winíjagi ¹⁰í nuri ámá Jisaso tíni emeagíawa o náni dijí sipí niwiri náni ámixíá yarijagía niwímeari Jisaso wiápínameáí náni áwanjí nuriri ¹¹re uriñinigini, “O rixa sijí ejagi sijwí wíníni.” uríagi awa aríá niwiro aí dijí niwikwíroro “Nepa neararini.” miyaiwigíawixini.

Jisaso wiepisiní waúmi wímeanjípi nánirini.

¹²E nemáná ejáná xegí wiepisiní waú Jerusaremi píni niwiárimi ají wíyo náni waríná Jisaso xegí wónijí nimóniri wímeáagi ¹³awaú eni nuri wiepisiní wíami “Jisasomi sijwí wíníwi.” uríagi aiwi dijí niwikwíroro “Nepa nearariñii.” miyaiwigíawixini.

Jisaso wiepisiní wé wúkaú sikuí womí wímeanjí nánirini.

¹⁴E nemáná ejáná xegí wiepisinjowa wé wúkaú sikuí wo awí neániro aiwá naríná Jisaso sijáni siwá niwiniri awa sini dijí niwikwíroro ero dijí kíkímí imóniro yarijagía náni mixí nuriri re uriñinigini, “Ámá nioni niwiápínameari ámí sijí ejagi sijwí ninaními níbiro áwanjí searijáyo aríá niwiro dijí niwikwíropa pí náni yarijoi?” nuriri ¹⁵re uriñinigini, “Xwíá ríri nirímini ami ami nemero xwiyíá nioni náni yayí seainarinjípi ámá niyoní áwanjí urimérixini. ¹⁶Ámá giyí aríá niseairo nioni náni dijí ninikwíroro wayí meájáyo Gorixo yeáyí uyimixemeaniárárini. E neri aiwi ámá giyí nioni náni dijí minikwírójáyí xwiyíá meárinipírárini. ¹⁷Ámá nioni náni dijí nikwírójáyí wáí nurimeríná Gorixoyá dijíyo dání emimí ripi epírárini. Gí yoíyo dání ámá imió dijí xixéroarijíyo mixí umáinowáriro píne ámá wíyá majíá aiwi Gorixoyá dijíyo dání wigí pínéyo dání uriro ¹⁸sidiroyo fá nítamixiniríná sidiñí niwori aiwi mipé ero iniigí ayáí iniñípi niniri aiwi mipé ero ámá simixíyo wé seáyi e nikwiáriro nañí imixiro epírárini.” uriñinigini.

Jisaso ajiñami náni peyiní nánirini.

¹⁹E nurimi Jisaso Gorixoyá dijí tíni ajiñami náni nipeyríná ámí o tíni xixeni nimóniri náni wé náúminí éí ɻweañinigini. Éí ɻweañáná

²⁰ awa nuro Jisasoyá xwiyíá ami ami nurimeróná ámá “Nepa nearariŋoi.” yaiwipíri náni emimí eni Áminá Gorixoyá diŋí tíni niwíwapiya wagíárini.

Xwiyá yayí neainarinqí Ruko eanípíriní.

Ríwamijí ripi “Xwiyá yayí neainipaxí Ruko eanípíyi” riniqípiriní. O Jisaso wiepisagiyí womaní. Judayí ení womaní. Émáyí dokítá worini. O Poro tíni Sairaso tíni émáyí aŋjyo wáí nurimeríná wirimeárogfíorini. O gí ámáyí ení amipí Jisaso uréwapiyiri eri ejípi náni pírániqí njíja nimóniro diŋí wíkwfrórixiniri ríwamijí ripi eanírini. Xewaniqo Jisaso emearíná siŋwí miwinijo enagi náni wiepisinqowami yarijí wíri bikwí Jisaso ejípi ɻwiráriniqíyo íá rori nemáná eanírini. Ríwamijí ámi bi “Wáí wurimeiarigíawa egírini.” riniqípi ení niriri eanírini.

1 1-2 Ámá obaxí amipí Jisaso xináí xiriqe dání nene tíjí e imóniqípi náni “Ríwamijí oeaaneyí.” niyaiwiro ámá iwamíó dání Jisasomí siŋwí wíniro aríá wíro egíyí wáí nemeríná “Jisaso e ejírini. E ejírini.” nura úfápi ríwamijí eáagía aiwi ³nioni ení “‘Gí ámináoxi Tiopirasoxi xixeni njíja imóniri náni ríwamijí awa xámí eaqíápi nioni íá nirori siŋwí wíngíayo yarijí niwia nuri e nemáná pírániqí diŋí nejwiperi ríwamijí neari joxi náni wiowárénapimíni.’ E neríná naŋírini.” nimónarini. ⁴Ayí ripi náni yarijini. Joxi íá nirori amipí ríréwapiyigíápi aga xixeni njíja imóniría náni yarijini.

Aŋínají wo “Irisabetí Jonoyí riniqo xiriníáriní.” urijí nánirini.

⁵Ejíná Judayí mixí ináyí Xerotoyí riniqo meŋweaŋjáná ámá apaxípániqí imónigíá wo, Sekaraaojí riniqo ɻweaqírini. O xegí ámáyí Abaijaoyáriní. O xegí ámáyí ejíná dání Gorixoyá apaxípániqí imónigíáyírini. Sekaraao xegí apixí yoí Irisabetírini. Í xegí ámáyí arío Eronoyáyírini. Í xegí ámáyí ení apaxípániqí imónigíáyírini. ⁶Ayaú Gorixoyá siŋwíyo dání wé róniqí eri Gorixo ɻwí ikaxí riri sekaxí riri ejíyo miwiaíkí eri neri aí ⁷Irisabetí rípaíwí ejí enagi náni niaíwí mayíyaú e néra nuri rixa xweyaŋí apiaŋí imónigíríni. ⁸O xegí ámáyí Abaijai rinigíáyí Gorixo náni ridiyowá yarigíwámí ridiyowá nero wigí yarigíápa yaríná xío tíni ení nawíni nero ⁹wigí neríná yarigíápa “None gímini go ‘ɻwíáxini.’ riniqíwámí páwiniréfeníjoi?” niyaiwiro yarigíápa e nero Sekaraao Gorixo náni ridiyowá yarigíwámí awawá

Gorixoyá tíjí e “Ijwíáxini.” riniñe nipáwiri ríá awíí dijí eaariñípi náni oikeaniri rípeááná¹⁰ oxí apixí bíaniriwámini rówapigíáyí Gorixomí rixijí uraríná o awawá Gorixoyá tíjí e nipáwiri Gorixo náni ríá awíí dijí earinjípi nikearíná¹¹ weniñí éfyí winiñinigini. Ajnínjájí wo ríá sijwiríá wé náumini peyariñími dáni sijwí naniri yarije aí gínániñí nibiri rónapiñagi sijwí niwiniri¹² óí nerí wáyí ikárinaríná¹³ ajínajao re uriñinigini, “Sekaraiaoxini, wáyí mikárinipani. Dixí niaíwí náni yarijí wíipi Gorixo rixa aríá sini. Dixí apixí niaíwí oxí wo rixiriyáná joxi yoí Jonoyí wírifirixini.¹⁴ Omi nixiráná joxi seáyi e nimóniri yayí yaríná oxí apixí obaxí eni yayí epíriári. ¹⁵ O Gorixoyá sijwíyo dáni ámá áminá ejí eániñónijí imóniníárini. O iniigí wainí minipa erí papikí yarigíáyí minipa erí eníárini. O sini xegí xináiyá agwíyo ejáná Gorixoyá kwíyí ukikayoníárini.¹⁶ O segí ámá Isireríyo uráná obaxí aríá niwiro íwí yarigíápi ríwímini nínamoro Gorixo wigí Ámináomi ámi xídípírári. ¹⁷Dixí íwo kwíyí Gorixoyápi xegí wíá rókiamoagí Iraijaomi ukikayonjáná ejí neániri yagípíniñí Jono axípíniñí e erí ríri eníárini. Xewaxowa tíni xanowa tíni piyá wíriniro ámá uyíniñí yarigíáyí ríwímini nínamoro wé rónijí imóniro érírixiniri Jono Gorixoyá Ámináomi xámi umeaníárini. Dixí Isireríyí e ero Gorixoyá Ámináomi yeáyí wuríniro epíri náni oimóniri xámi umeaníárini.” uríagi¹⁸ Sekaraiao ajínajomi re uriñinigini, “Arige nerí nioní nijá imónimi nírarijini? Nioní rixa xweyanjonirini. Gí apixí eni rixa apianírini.” uríagi¹⁹ ajínajao ámi nuríri re uriñinigini, “Gí yoí Gebiriereronirini. Gorixoyá símimañí e roariñáonirini. Gorixo nioní xwiyíá yayí seainipaxí apí áwaní uriniri nirowárénapiñoi.

²⁰ Amípí nioní xámi riríáyí nimóniríná nimóniníárini. E nerí aiwí xwiyíá nioní riríáyí joxi ‘Nepariní.’ niyaiwiri dijí mikwíroariñagi náni joxi ámi xwiyíá bi miripa imóniri mañí píroniri erí ei. Xámi nioní riríáyí nimóniríná íná ámi xwiyíá riría nániyí.” nuríri sini e nura waríná²¹ oxí apixí Sekaraiao náni weniñí nero wáí e rogíáyí ayá wí siá óriniñagi náni ududí nero “Sekaraiao pí ría yarini?” niyaiwiro²² o nipeyeááná xwiyíá muripaxí imóniñagi niwiniro “Gorixoyá awawá tíjí e neríná oriñá bi ría winigoi?” yaiwiáríná o “Xwiyíá arige rimíni?” niyaiwiri xegí mañí nípíroniri náni wé árixá néra unjinigini.²³ Sekaraiao ají Gorixo náni ridiyowá yarigíiwámi xegí omijí yariñípi yoparípi nemí xegí ají e náni yoajinigini.

²⁴ O ají e náni niyoari xiepími niwímeari niywéagísáná re ejinigini. Irisabetí niaíwí agwí nerí ajíyo íními píni ñweanjáná emá wé wú mûróáná²⁵ í re riñinigini, “Gorixo ayá ninirimixiri dijí níkikayonjagi náni niíni agwí ejárini. Niíni ámáyá sijwíyo dáni ayá ninariñípi Gorixo yokwarímí niyírini.” riñinigini.

Mariaími “Jisasoyí riniño xíriríárini.” uriñí nánirini.

26-27 Gorixo, Irisabetí niaíwí agwí nerí emá wé wíúmi dápí wo rixa ejáná o ajínají xegí yoí Gebirieromí apixí wí ñweanje náni —í xegí yoí

Mariaýi riniňírini. Gariri piropenisýo aňj yoí Nasaretiyo ňweaňírini. Í ňweanje náni urowáriňinigini. Í apixí apiyáí sini oxí tíni memeariňírini. Í ámá wo xegí yoí Josepoyi riniňo —O mixí ináyí Depitoyá ſwiáríawé worini. O xegí meámíniri náni yariňírini. ²⁸ Gorixo aňnajao í tíňí e náni urowáráná o nuri ími re urémeajinigini, “Apixí ríxi apánirini. Gorixo diňj sixí riyiri diňj rikikayori sini.” uríagi ²⁹ Mariaí aríá e niwiri ududí nikáriniri diňj re nipikiga uňinigini, “O pí náni ría nirarini?” yaiwiaríná ³⁰ aňnajao re uriňinigini, “Mariae, wáyí mepani. Gorixo jíxi diňj sixí riyini. ³¹ Aríá ei. Jíxi niaíwí agwí nerí niaíwí oxí wo nixirirínayí yoí Jisasoyi wíriríarini. ³²⁻³³ O Ámináo nimóniri ámá niyoní seáyi e mûróniníáriňi. Ayí o náni re ripíráriňi, ‘Niaíwí Gorixo aňj seáyi émi ňweanjoyáorini.’ ripíráriňi. Xiáwo Depito ámá Isireriyí níni yeáyí urínayagíapa dixí niaíwo eni Gorixoyá diňj tíni e nimóniri ſwiáríawé Jekopoyáyo anijí miní umeňwearírini. O mixí ináyo yapí nimóniri ámá xwioxíyo mimeámí nerí umeňwearíná wí nipiérónámani. Anijí umeňwearírini.” uríagi ³⁴ Mariaí aňnajomí re uriňinigini, “Niíni sini oxí womí mimeániňáyo joxi níříyí aríre nerí emíráriňi?” uríagi ³⁵ aňnajao ámi nuríri re uriňinigini, “Kwíyí Gorixoyápi jíxi tíámini birí ejí eániňí Gorixo seáyi émi ňweanjoyápi jíxi rikikayori siníá ejagi náni niaíwí jíxi xíříoyí náni ‘Iwjáorini.’ riro ‘Niaíwí Gorixoyáorini.’ riro epíráriňi.” nuríri ³⁶ re uriňinigini, “Aríá ei. Dixí rírowáí Irisabetí rixa apianí aí niaíwí oxí wo agwí eni. ‘Oxí rojíxirini.’ urarigíi aiwí agwí rixa agwí tíňí ejáná emá wé wíúmi dáňí wo imónini. ³⁷ Amipí wí Gorixo mimixipa epaxí wí menini.” uríagi ³⁸ Mariaí re uriňinigini, “Xewaniňí Gorixoyá xináíníňí imóniňáni omi diňj niwkírórí yariňini. Joxi níříyí ananí nimixinigini.” uráná aňnajao ími píni niwiárimi uňinigini.

Mariaí Gorixomi seáyi e umeňí nánirini.

³⁹ Mariaí, aňnajao e nurárimi úáná, í niwiápínameámi aňní niyiri díwíni eje Judia piropenisýo aňj bimí náni nuri ⁴⁰ nirémoríná Sekaraiaoyá aňyo nípáwirí xírowáí Irisabetími yayí wíáná ⁴¹ í aríá niwiríná re ejinigini. Niaíwí agwí enjo xixoyímí wirí kwíyí Gorixoyápi xíími ukikayori wíagi ⁴² píne ejí tíni nuríri re uriňinigini, “Apixí niyoní náni Gorixo jíxini pírániňí simixíňírini. Dixí niaíwí agwí enomi eni pírániňí wimixiri ejírini.” nuríri ⁴³ yayí numerí re uriňinigini, “Gí Ámináomi xináixi imóniríxi, aríre nerí niíni tíámini bíni?” nuríri ⁴⁴ áwaňí re uriňinigini, “Ai, jíxi yayí níáná aríá nisiríná gí niaíwí agwíyo íniňo yayí nerí xixoyímí níagi náni ríraríjni. ⁴⁵ Jíxi xwiyíá Gorixoyá ríriňípi diňj nikwírórí ‘O níříyí nepa nimóniníáriňi.’ yaiwiri éí ejagi náni xewaniňíxi yayí siníwinigini.” uráná ⁴⁶ Mariaí re rinjinigini, “Gí xwioxíyo dáni re yaiwariňini, ‘Ámináomi seáyi e oumemini.’ yaiwariňini. ⁴⁷ Gorixo, niíni yeáyí neayimixemeanío náni

aga yayí seáyimi dání ninarini. ⁴⁸ Niíni o xegí xináínínijí nimóniri omijí wiiarijáni aiwi o dijí nikikayojo ejagi nání niíni yayí ninarini. Ámá agwi ríná ɻweagíáyí niíni seáyi e nímero ríwíyo ɻweapíráyí ení seáyi e nímero neríná re ripírárini, ‘Gorixo ími pírániijí wimixijírini.’ ripírárini. ⁴⁹ Gorixo, ejí sixí eániijo sanjí onimiá minirápijorini. Gorixo ɻwíáo nerijíyo dání wé róníjorini. ⁵⁰ Ámá gíni gíná ɻweagíáyí xíomi wáyí niwiro simajwíyónijí íními wuríníayo wá wianarijorini. ⁵¹ O ejí neániri wíyo arírá wiemerí wíyo xopirári wiemerí neríná ámá dijí íwí nání nikikayori ero weyí meniro yarigíáyí dowiakíniri ⁵² mixí ináyí seáyi émi imónigáfawami mamówárirí ámá sítípíamí seáyi e wimixíri neri ⁵³ ámá agwíni yarigíáyo aiwá nañí niniro agwí ími uyini wimixiyiri neri ámá amípí mûrónigíáyo anípá urowárapíri ejorini. ⁵⁴ Amípí nigí aríowayá símimañíyo urijíyí dijí yaíkiá mimó anijí dijí mori xegí omijí wiiarijwaéne Isirerene arírá neairí ejorini. ⁵⁵ O aríó Ebiríamo nání dijí nímorí nání omi tíni xegí íwiáríawé nenení tíni ayá anijí nínearimixa uníáriní.” Mariaí e nira ujinigini. ⁵⁶ Irisabetí tíni níjweajisáná rixa emá waú wo mûróáná ámí xegí aji e nání ujinigini.

Jonomí xirijí nánirini.

⁵⁷ Irisabetí rixa niaíwí xíriminiri imónijáná niaíwí sijwí níwaniri oxí wo xirijinigini. ⁵⁸ Oxí wo xiráná í xegí úrixímeá tíni ámá aji ayo dánjíyí tíni aríá re wigíawixini, “Irisabetími Gorixo ayá urimixíagi nání niaíwí wo xirinjoi.” Aríá e niwiro í tíni yayí seáyimi dání yaríná ⁵⁹ rixa síá wé wíúmi dánjí waú wo imónáná ayí niaíwí iyí símí sío wákwaniro nibiro yoí axípi xano wírinijípi Sekaraiaoyí wíraniro nání yaríná ⁶⁰ xináí “Oweoi!” nuriri re uriñinigini, “Nene ámí yoí axípi Sekaraiaoyí wíripaxí menini. Jonoyí owíraneyí.” uríagí ⁶¹ ayí re urigíawixini, “Dixí oxoyá xoayowa aí wo yoí ‘Jonoyí riwírinini? Oweoi.’” nuriro ⁶² xano aríá ení píronijagi nání wé árixá niwiro wé tíni yarijí re wigíawixini, “Joxí yoí gípi ‘Owírimini.’ yaiwiaríjini?” uríagía ⁶³ Sekaraiao píraiporíá nání árixá wíagí umeaíáná o ríwamijí re eanjinigini, “Xegí yoí Jonorini.” e eáagi ayí ududí nero Jonoyí wíríyí “Pí nání ría wírarini?” yaiwiaríná re ejinigini. ⁶⁴ Ámí Gorixoyá dijí tíni mañí nexoari xwiyíá ripaxí nimóniri Gorixomí seáyi e numerí yaríná ⁶⁵ ámá ayo dánjíyí ududí néra nuro aji niyoní Judia piropenisí díwí miijíyo ami gími ɻweagíá píne “Irisabetí niaíwí xiráná xano Sekaraiao mañí píronijeo mañí exoajoi.” ríagía aríá niwiro ⁶⁶ dijí aumaúmí niniro Gorixo Jonomí dijí ukikayonagí niwiniro re rinigíawixini, “Niaíwí o ríwéná pí ámá imóniníárfani?” rinigíawixini.

Sekaraiao wíá rókiamoariní wo yapí riñí nánirini.

⁶⁷ Xano Sekaraiaomi kwíyí Gorixoyápi ukikayonáná o wíá rókiamorigíá wóninjí nimóniri Jisaso nání re riñinigini, ⁶⁸ “Isirereneýá Áminá Gorixomí

seáyi e oumeaneyi. O xegí ámaéne arirá neairi yeáyí neayimixemeari nineairíná⁶⁹ nene yeáyí neayimixemeanía nání ejí eániñí wo iwiarojoí. O xíoyá xinánínjí nimóniri omijí wiiagí Depitoyá íwiáríawé worini.⁷⁰ Ejná o nání Gorixoyá wíá rókiamoagiáwa xwiytí Gorixo riñí niwuriyiríná negí aríowami re urigáfawixini,⁷¹ ‘Ámá nene mixí neaiarigíáyí nání éí neamíniri wikí tíni neaiarigíáyí nání éí neamíniri eníárini.’ urigáfawixini.⁷² Gorixo negí aríowami re urijinigini, ‘Nioni wá niseawianiri xwiytá símímañjyo dání “Nemíárini.” niriri réroáriñjáyí símí e nitiniri niseaiimíárini.’ nuriri⁷³⁻⁷⁴ negí arío írijo Ebiríamomi síjá tíjí e dání re urijinigini, ‘Mixí sealaniro yarigíáyo aiwí éí seamínimíárini.’ urijinigini. Mixí neaianiro yarigíáyí emi neamamóáná nene ámi wáyí wí mé amipí o ñwí ikaxí neariñjyí nixídirané niñwearane⁷⁵ sini siñj niñwearíná wé róniñj imónirane sanijí imónirane nerane pírániñj xídaníwárini.’ Sekaraiao e niríisáná⁷⁶ xewaxo Jono sini píomi re umeariñjigini, ‘Niaíwoxini, ayí re ríripírárini, ‘Gorixo seáyi e ñweajoyá wíá rókiamoariñoxirini.’ ríripírárini. Joxí Ámináomi óí niwimoiri xámí umearíárini.⁷⁷ Joxí óí niwimoiríná xegí ámáyo re urayírárini, ‘Seyíné fwí yarigíáyí ríwímini nimamoro éáná Gorixo segí fwí yarigíáyí yokwarimí niseaiiri “Anani eini.” seariníárini.’ urayírárini.’ Sekaraiao e niriri ámi⁷⁸⁻⁷⁹ re riñjinigini, ‘Gorixo wá neaomíxiri ayá neawianiri neaiariñorini. O nene nání ajínamí dání sogwí wíá ókiariñjíniñjí wíá neaokiénapiniárini. O nene siá yiniñjími ñweajwaéne ámá nipeaniri yariñwaéne óí sanijíyimi neawárinía nání nene nineaméra nineaurí wíá neaomíxiyiníárini.’ Sekaraiao e riñjinigini.

⁸⁰ Niaíwí Jono xwé neríná xegí diñjí ení rixa ejí neániri diñjí sixí níga nuríná ámá diñjí meañí e niñweajisáná xegí Isíreriyo xewaniño siñjáni wimóniñjigini.

Jisasomí xiriñj nánirini.

2 ¹Jonomí rixa nixirimáná ejáná Romiyí mixí ináyí Sisa Ogasitasoyí riniño oyá ñwí ikaxí bi re riñírini, ‘Ámá xwíá nirímini ñweagíáyí wigí xiáwo íriñowayá aŋí e nání numiróná gí gapimanowami yoí ñwiráriñixini.’ riñírini. ² Yoí ñwirárarigíáyí e dání iwamíó ñwirárigíári. Yoí iwamíó ñwirárigííná gapimaní xegí yoí Sairiniaso ínajorini. O Siria piropenisíyo meñweajorini. ³ E riñjí ejagí nání ámá níni gapimanowami yoí ñwiráripíri nání wigí xiáwowayá aŋí e nání numiróná⁴⁻⁵ ámá wo, xegí yoí Josepoyí riniño —O mixí ináyí Depitoyá íwiáríawé worini. O xiepí sini xíomi mimeániñjí —Í xegí yoí Mariaírini. Sini mimeániñjí aiwi niaíwí agwí ejírini. Í tíni nawíni Gariri piropenisíyo aŋí yoí Nasareti ñweagífe dání niweri Judia piropenisíyo o xegí xiáwo íriñoyá aŋí e Betírexemiyí riniñe nirémori⁶ e niñwearíná í niaíwí agwí rixa yoí nerí⁷ niaíwí oxí xámí iwamíó xiriñjigini. Nixirimáná

rapirapí tíni xopixopí nirori anjí ámá midáni nibiro wéfrixiniri
miriniijiwá rixa níréronagía náni burimákaú aiwá narije bokisí wámi
ínimi sá wíráriñigini.

⁸Anjí api tínjí e ámá wa sipisipí awí mearoarigíá wa áríwiyimi
amíyo wigí sipisipí ará wiwákwíní yarije awí mearojáná re ejinigini.
⁹Anjínají Gorixoyá wo wigí símimanjí tínjími dání sijáni rónapáná awa
rogíe midimidáni Gorixoyá wíá ókímixáná awa óí nikáriniro yaríná
¹⁰anjínajo re urijinigini, “Wáyí mepani. Xwiyíá naejí ámá níni dijí yayí
winipaxí bi soyíné tínjí e náni nímeámi barijini. ¹¹Xwiyíá nioní nímeámi
barijápi ripírini. Agwí ríná anjí mixí inayí Depito xwé iwiaronjípimi
apixí wí niauwí seyíné yeáyí seayimixemeánio xiriñoi. O Kiraisoyi
rarigórini. Yeáyí neayimixemeánia náni aríowayá xwiá piaxíyo dání
iwiaronjóyí rarigórini. Ámináorini. ¹²Soyíné nuro niaiwí xirío rapirapí
nixopenimáná burimákaú aiwá narigámi dání bokisíyo sá wíráriñigagi
niwíniríná ‘Oríani?’ yaiwífrixini.” uríiyí re ejinigini. ¹³Anjínají
áwañí urío roje Gorixoyá siminjí wínarigíá obaxí anjínamí dájowa
eni níronapimáná Gorixomi seayími numero re rigíawixini, ¹⁴“Iwjíá
anjínamí seayími ñweañomí seayí e oumeaneyí. Ámá Gorixo náni dijí
aríá mikeamóagíá —O ayí náni wimónariñírini. Ayí Gorixoyá xewaxo
rixá rémóáná dijí wíá wónáná awayiní nisaniro ñweáfrixini.” nírimowa
¹⁵sipisipí awí mearoarigíáwami píni niwiárimí anjínamí náni peyíáná
awa re rinigíawixini, “Betírexemí niaiwí rémóe irínií nurane Gorixo
áwañí nearíí náni sijwí owinaneyí.” nírinimowa ¹⁶⁻¹⁷anjíni nuro Josepo
tíni Mariaí tíni rípaú ñweañagíí niwíniro ámi wenijí éíyáyí winigíawixini.
Niaíwo burimákaú aiwá narigé bokisíyo riwo wíráriñigagi niwíniro píne
anjínajowa niaiwí o náni uríípi náni áwañí uráná ¹⁸ámá píne sipisipí awí
mearoarigíáwa uríípi aríá wiariygíáyí níni dijí ududí nero aí ¹⁹Mariaí
xwiyíá íwo náni dijí aumaúmí niniri dijí nipikíga waríná ²⁰sipisipí
awí mearoarigíáwa ámi wigí sipisipí awí mearoarigé náni nuróná
anjínajo uríípi xixení éí enagí wíniro aríá wiyo nero náni Gorixomi
seayími umero yayí umero wigíawixini.

²¹Niaíwo xináí nixirimáná ejáná rixa síá wé wíúmi dájí waú wo óráná
omi iyí símí só wákwaniróná yoí anjínajo ejíná xináí sini agwí menjáná
“Yoí Jisasoyi wírífrixini.” uríípi wírigíawixini.

²²Síá Mariaí “Iwjí ikaxí Moseso ejíná niriri ríwamijí eañípi tíni xixení
neri igíá oeániminí.” yaiwíñyí imónijáná ayaú Jisasoyi Gorixoyá wo oimóniri
miní wianiri náni nímeámi Jerusaremi náni nuri ²³—Ámináoyá Iwjí ikaxí re
niriniri eániñípi, “Niaiwí oxí xámi óí imóo Gorixomi miní niwiro ‘Dixorini.’
uríífrixini.” níriniri eániñípi tíni xixení ²⁴í niaiwí xiríí náni igíá eániminiri
náni Gorixoyá Iwjí ikaxí re rinijípa “Nioni náni xawiówí waúrani, agwiríwí
waúrani, ridiyowá niífrixini.” E rinijípa ayaú najwí ridiyowá yaniri náni
nuri Jerusaremi níremori anjí Gorixo náni ridiyowá yarigíwámi nipáwiri

ŋwí ikaxí niriñiri eániŋípa yarfná 25 íná ámá Jerusaremiyo ŋweagíáyí wo —O xegí yoí Simionorini. O ámá wé róniŋí imóniri Gorixomi pírániŋí uxídiri yariñorini. Ámá aríowayá xwiá piaxíyo dání niwiarori xegí Isireriyo yeáyí uyimixemeanío náni xwayí naniri ŋweaŋorini. Kwíyí Gorixoyápi omi ukikayonjorini. 26 Gorixo Simionomi diŋí nukikayoríná kwíyí tñi wíá re urókiamojinigini, “Joxi sini mipepa ejáná ámá Ámináoniyá diŋí tñi yeáyí seayimixemeanía náni aríowayá xwiá piaxíyo dání iwiaronfomi siŋwí winiríárini.” urijinigini. 27 Simiono Gorixoyá kwíyí ukikayonjagi náni ají Gorixo náni ridiyowá yarigíiwámi nipáwiri Jisasomí xaniyaú ŋwí ikaxí Gorixo riŋípa wílaniri náni xíomí nimeámí fwiapariŋagí niwiniri 28 fwomi nurápirí íá nimaxirimáná Gorixomi seáyimi numerí re urijinigini, 29-30 “Ámináoxini, joxi niriñípa ámá nene yeáyí neayimixemeaníomi rixa siŋwí tñi niwiniri náni ayá síwí miniró ananí xe pémiárini. 31 Joxi riŋípa ámá níniyá siŋwíyo dání dixí yeáyí neayimixemeanío rixa neaiapífrini.

32 Ámá joxi neaiapío wíániŋí ókiarinípa émáyo nuréwapiyiríná wíá wómixiyiníárini. O negí Isirereneyá ají re dání xiríi enagi náni ámá níni nene seáyimi neamepírárini.” uríagi 33 fwomi xaniyaú Simiono egí íwo náni xwiýá api rariŋagi aríá niwiri ududí nerí miŋí síŋá niweániri yarfná 34 Simiono ayaúmi “Gorixo naŋí oeaimixini.” nuriri fwomi xináí Mariaímí re urijinigini, “Aríá ei. Íwí romí Isireriyo níni wí aríá níwiro diŋí wíkwíróíyí seáyí e imónipírárini. Wí aríá miwí nero diŋí miwikwíro étáyí anipá imónipírárini. Gorixo ‘Ámá níni naŋí oimónípoyi.’ wimóniŋagi náni íwí ro sísimajíoniŋí yáriŋagí náni ámá obaxí wikí niwóniro ikayíwí numeariro yarfná ayí iními dání diŋí wiawiarigíáyí siŋjáni imóniníárini. 35 Jíxi miŋí mixí yarigíápá tñi riróagíániŋí íwí ro náni íkíniŋí sipí e siníárini.” urijinigini. 36 Gorixoyá wíá rókiamoarigíá wí —Í Panueromí xemiáí xegí yoí Anaírini. Xiáwo íriŋo Asao tñi gwí axírírini. Í rixa apiaŋírini. Oxí nimeániri niŋwearfná xwiogwí wé wíumi dání waú mûróáná 37 xiagwo rixa nipéaná í apixí aní nimóniri niŋweari xegí xwiogwí níni rixa 84 imóniŋírini. Í ají Gorixo náni ridiyowá yarigíiwámi bí mipeyeá ikwáwyirani, áríwiyirani, aiwá ŋwíá ŋweari Gorixomi xwiýá rírimí wíri yariŋírini. 38 Í ení anjíwámi íwo íá nixiríri ŋweagífe axíná níremori fwomi siŋwí niwiniríná Gorixomi yayí niwimí nuri ámá “Gorixo gíná Jerusaremi ŋweaŋwaéne gwíniŋí nearoayíroníráni?” yaiwiarigíáyo íwí o náni áwaní nura uŋinigini.

39 Xaniyaú Gorixo ŋwí ikaxí riŋípa rixa nipíni niyárimí Gariri piropenisíyo egí ají Nasaretiyí riniŋe náni fwomi nimeámí niyiri e ŋweaŋjáná 40 íwo xwé niwiarori Gorixo omi ayá nurimixiri diŋí ukikayonjagi náni ejí eániri amipí náni diŋí ejwíperi ejinigini.

Xaniyaú Jisaso náni píá egíi nánirini.

41 Xaniyaú xwiogwí o omi aiwá Gorixoyá ajínajo xiáwowa Isipiyí anjíyo ŋweaŋjáná mipikí mûronjíyimi —Síá ayimi aiwá Pasopayí riniŋí

imixarigíárini. Síá ayi náni dijí winini náni Jerusaremi náni nuayiri yayaríná ⁴² Jisaso xwiogwí rixa wé wúkaú síkwí waú ejáná síá Gorixo mûroñiyí rixa ajwi ayo imóninjáná xaniyaú yarigíípa náni Jisaso xio tíni Jerusaremi náni niyiro ⁴³ síá aiwá api naniro náni niyweagíasáná ámi ají e náni nuríná Jisaso sini Jerusaremi ñweajáná xaniyaú majíá nimóniri ⁴⁴ re yaiwigíisixini, “Jisaso ámá negí wí tíni rixa púinigini.” niyaiwiri waríná síá wiyi órígí ayaú egí ámáyo tíni ámá egí imoarigííyo tíni píá imímí neri ⁴⁵ píá yopa nimegináriri ámi Jerusaremi náni niyiri píá néra núisáná ⁴⁶ rixa síá wiyaú wiyi óráná wenijí éíyí winigíisixini. Ají Gorixo náni ridiyowá yarigííwámí íními riwo ñweajagi niwiniri o Gorixoyá ñwí ikaxí uréwapiyarigíá wami áwini e niyweámáná yarijí wirí aríá wirí yarijagi niwiniri ⁴⁷ ámá Jisaso píné ráná aríá niwiro ñweagíáyí níni aga ududí nero re yaiwigíawixini, “O arire neri niyíá nimóniri ríá rarini?” yaiwaríná ⁴⁸ xaniyaú omi siywí niwiniri ududí niwiri xináí re urijinigini, “Íwe, pí náni e yeáwapiyarinji? Yaípawi ayá síwí yearoarinjagi náni joxi náni píá yarijwii.” uríagí ⁴⁹ o re urijinigini, “Pí náni aípagwí nioni náni ami ami píá emearinji? ‘Xanoyá dijí tíni xíoyá ají riwámí íními ñweani.’ miyaiwiarinji rejni?” uríagí aí ⁵⁰ xwiyíá xio urípi náni xaniyaú nipíkwini niyíá mimónipa neri ⁵¹ xio tíni nawíni nuro wigí ají Nasareti níremoro Jisaso xaniyaúmi aríá yímagí niwiri ñweajáná xináí amipí níni o éí náni dijí aumaúmí inaríná ⁵² Jisaso sini xwé nimóga nuríná dijí ejwiperi xwé imóniri néra waríná Gorixo tíni ámá níni tíni ení o náni “Ámá najorini.” niyaiwia wagíárini.

Jono xwiyíá wáí urijí nánirini.

3 ¹ Taibiriasi Sisao mixí ináyí nimóniri xwiogwí wé wúkaú síkwí wú ámá Romiyo nimejweámáná ejáná Podiasi Pairato Judia piropenisíyo gapimaní niyoní náni xiráónijí nimóniri menjweajáná Adipasi Xeroto Gariri piropenisíyo gapimaní ámináo nimóniri menjweajáná xexirímeáo Piripo Ituria piropenisíyo tíni Rírakonaitisi piropenisíyo tíni gapimaní ámináo nimóniri menjweajáná Raiseniaso gapimaní ámináo nimóniri Abirini piropenisíyo menjweajáná ² Anaso tíni xineagwo Kaiapaso tíni apaxípániyí imónigííwaú seáyi e nimóniri menjweajáná Jono —O xegí xano Sekaraiaorini. O ámá dijí meaje ñweajáná Gorixo nirípearí re urijinigini, “Nioniyá xwiyíá ripi Isireriyó wáí uriméirixini.” uríagi ³ o iniigí Jodani rapá tínjí e wáí nemeri re urimejiginí, “Ámáyíné íwí yarigíáyí ríwimini nimamoro nisaniro yarínayí nioni wayí seameairi Gorixo íwí yarigíáyí yokwarimí seiári eníárini.” nurimeri ⁴ ejípa Gorixoyá wíá rókiamoagíá wo xegí yoí Aisaiaoyi riniño ejíná Jono sini menjáná o náni niríri ríwaminiyí re eajinigini, “Ámá dijí meajími dání ámá wo ríaiwá re riníárini, ‘Ámináo ríwíyo binío náni segí dijí óí nañíniyí wimoiro óí pírániyí

imoarigíápániŋí wimoiro neróná ⁵síkwioxí imóniŋíyí xwíá xewiároro díwí xwérani, onímiárani, yipároro óí niríriwori iniŋíyo naŋí imixáriro óí síŋá niŋweari xixoáríwí néra uŋýí pírániŋí imixáriro érírixini. ⁶E neríná ámá nní Gorixo yeáyí neayimixemeámíniři yariŋagi winipíríárini. ‘Ámá wo ríaiwá e riníárini.’ Aisaiaojenjá Jono náni e niríri ríwamíŋí eaŋinigini.

⁷Jono Gorixo uríŋípa wáí urimearíná oxí apíxí obaxí Jono wayí neameainiŋjoiniri o tífí e náni baríná o ayí nisaniro mé wayíne meaaniro yariŋagía niwiníri re urayiŋinigini, “Sidirí miaéyíné, ‘Ríwéná Gorixo xeaniŋí seaikáriníá eŋagí náni éí úpoyí.’ go searíagí seyíne wáyí nero Gorixo e neaikáriniginiři nioní títámini éí bariŋoi?” nuríri ⁸re uríŋinigini, “Seyíne íwí yarigíápi nepa ríwímini nimamorínáyí pírániŋí nero íkíá sogwí naŋí niweríná yariŋípa imónířírixini. Seyíne re mirinípa époyí, ‘Negí arío Ebiríamoyaéne imóniŋagwí náni Gorixo wí xeaniŋí neaikáriníá menini.’ mirinípa époyí. ‘Gorixo Ebiríamoyá íwiáríawé náni “Nioni ayo xeaniŋí niwiríná arige xwé obaxí imóniníráriŋí?” niyaiwirí ududí winaríni.’ riywaiwariŋoi? Oweoi, Gorixo diŋí e yaiwipaxí menini. Anani síŋá tífí dání Ebiríamo náni íwiáríawé wimixiyipaxfríni. ⁹Gorixo ríxa rapiwé íkíá mfkí tífí e náni fá xirini. Íkíá gini gina sogwí naŋí miwéagi niwiríná nídikáriri ríá ikeáriníráriŋí.” uríagí ¹⁰ámá o tífí e epíroyí egíáyí yariŋí niwiayiro re urigíawixini, “Nene nisaniri niŋwearanéná pí yaníwárini?” urayíagía ¹¹Jono re urayiŋinigini, “Ámá iyíá wúkaú tíŋo wú ámá iyíá mayomí mini wíwinigini. Ámá aiwá tíŋo eni mayomí mini wíwinigini.” nuríri yariŋá ¹²takisí náni nigwí uráparigíá wa wayí meaaniro nibiróná yariŋí re wigíawixini, “Nearéwapiyariŋoxini, none nisaniri niŋwearanéná pí yaníwárini?” uríagía ¹³o re uríŋinigini, “Nigwí takisí náni ninearápímeríná nigwí gapímanowa ‘Urápířírixini.’ searigíápi wiárí nimúroro seáyí e minearápípani.” nuríri yariŋá ¹⁴Porisí wa eni nibiro yariŋí re wigíawixini, “None eni nisanírané niŋwearanéná pí yaníwárini?” uríagía o re uríŋinigini, “Soyíne ámáyá nigwí urápaniro náni iwaní eamero xwírixí mero yapí uxekwímoró mepa érírixini. Segí nigwí omíŋí nero meáíápíni nimearíná ‘Ayí apánirini.’ yaiwířírixini. Ámá wayá náni ayá síví misearopani.” nuríri yariŋá ¹⁵oxí apíxí níni “Ámá Gorixoyá diŋíyo dání nene yeáyí neayimixemeáná náni aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaronío gíná imóniníráriŋí?” niyaiwiróná xwiyíá Jono wáí urimearíŋípi aríá niwiro náni diŋí re nipíkíga ugíawixini, “Ámá Gorixoyá diŋí tñi yeáyí neayimixemeáná náni aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroníoyí rariŋwáo ámá ro meniraní?” yaiwiaríná ¹⁶Jono áwají nuríri re uríŋinigini, “Nioni sa iniigí tñi wayí seameaiříjini. Nioni ejí neániríri aiwí ríwíyo binío nioni nimúróníni. Nioni ámá naŋoni aiwí o nioni tñi xixeni mimóniŋagi náni ámá omíŋí wiiarigíáyí bosoyá sikwí sú gwí wíkweaiříápa nioni oyá wikweapaxímani. O wayí niseameairíná

iniigí tíni seameainíámani. Gorixoyá kwíyí tíni seameairi ríá tíni seameairi eníárini.” nuriri¹⁷ Gorixo ámá nañyo yeáyí nuyimíxemeari sipiyo anipá imixiri eniá ejagi náni ewayí xwiyíá ripi urijinigini, “Ámá pokí tíni wití aiwá eyeyírómí ero aiwá ná aŋíyo tiro mamiwí tíni siykí tíni ríá ikeááriro yarigíápa Gorixo eni axípi e emíániri wití mamiwí tíni ná tíni eyeyírómí inije aiwá náyí aŋíyo tiri mamiwí tíni siykí tíni ríá ikeááriro emíniri náni xegí pokí íá nixiriri roni.” urijinigini.¹⁸ E nuriri ámá dijí oyaiwípoyiniri xwiyíá wí wí eni obaxí uriri xwiyíá yayí winipaxípi ríwíyo Gorixo urowárénapinío náni uriri neri¹⁹ gapimaní Xeroto íwí eri xexírímeáoyá apíxí Xerodiasíyí rinínjí urápirí yariŋagí Jono mixí nuriri “Íwí níni joxí yariŋípi nañímani. Dixí rírixímeáoyá apíxí nurápiríná ‘Nañí yariŋini.’ risimónarini?” uríagi²⁰ Xeroto íwí níni api neŋagí aí ámi wíni neri Jonomi gwí niyiri kirapusí aŋíyo ḥwiráriŋjinigini.

Jisasomí wayí umeainíj nánirini.

²¹ Jisaso, Jono sini gwí miŋwiráriní ejáná ámáyo wayí numeairi yaríná, Jisaso eni níbíri Jono omi wayí umeaíáná Jisaso éí nírori xano Gorixomi rixínjí uraríná re ejinigini. Aŋínamí dání óí iníri²² kwíyí Gorixoyá xawiówínjí nimóniri o tínjí e náni weapiri aŋínamí dání xwiyíá wí re rinénapíri “Gí íwí dijí sixí riyijáoxini, joxí náni aga yayí ninarini.” rinénapíri ejinigini.

Jisasomí xiáwo íriŋowa nánirini.

²³ Jisaso ámáyo iwamíó nuréwapiyemeríná xegí xwiogwí 30 imóniŋjinigini. Oxí apíxí o náni dijí re yaiwiagíárini, “Josepomi xewaxorini.” yaiwiagíárini. Josepomi xano Xiraiorini.²⁴ Omi xano Matatorini. Omi xano Ripaiorini. Omi xano Merikaiorini. Omi xano Janaiorini. Omi xano Joseporini.²⁵ Omi xano Matataiasorini. Omi xano Emosorini. Omi xano Neamorini. Omi xano Esraiorini. Omi xano Nagaiorini.²⁶ Omi xano Meatorini. Omi xano Matataiasorini. Omi xano Semenorini. Omi xano Josekorini. Omi xano Jodaorini.²⁷ Omi xano Joananorini. Omi xano Resaorini. Omi xano Serababerorini. Omi xano Siaritierorini. Omi xano Neraiorini.²⁸ Omi xano Merikaiorini. Omi xano Edaiorini. Omi xano Kosamorini. Omi xano Erimedamorini. Omi xano Erorini.²⁹ Omi xano Josuaorini. Omi xano Eriesaorini. Omi xano Jorimorini. Omi xano Matatorini. Omi xano Ripaiorini.³⁰ Omi xano Simionorini. Omi xano Judaorini. Omi xano Joseporini. Omi xano Jonamorini. Omi xano Eraikimorini.³¹ Omi xano Meriaorini. Omi xano Menaorini. Omi xano Matataorini. Omi xano Netanorini. Omi xano Depitorini.³² Omi xano Jesiorini. Omi xano Obetorini. Omi xano Bowasorini. Omi xano Sarimonorini. Omi xano Nasonorini.³³ Omi xano Aminadaporini. Omi xano Atiminorini. Omi xano Anaiorini. Omi

xano Xesironorini. Omi xano Peresorini. Omi xano Judaorini. ³⁴Omi xano Jekoporini. Omi xano Aisakorini. Omi xano Ebiríamorini. Omi xano Tiraorini. Omi xano Nexorini. ³⁵Omi xano Serakorini. Omi xano Reuorini. Omi xano Perekorini. Omi xano Ebeorini. Omi xano Seraorini. ³⁶Omi xano Kenanorini. Omi xano Apakisatorini. Omi xano Siemorini. Omi xano Nowaorini. Omi xano Remekorini. ³⁷Omi xano Metusaraorini. Omi xano Inokorini. Omi xano Jaretorini. Omi xano Maxararerorini. Omi xano Kenanorini. ³⁸Omi xano Inosorini. Omi xano Setorini. Omi xano Adamorini. Omi xano Gorixorini.

Obo iwamíó wíwapiyiní nánirini.

4 ¹Jisaso kwíyí Gorixoyápi omi niwímeari ukíkayonjáná iniigí Jodani rapáyo dání peyaríná kwíyí Gorixoyápi ámá dijí meaŋe niméra waríná ²síá 40 óraríná Obo “O ejí neániri xano wimónariŋípini xídiniríenijoí?” niyaiwiri omi iwamíó niwíwapiyayiri yaríná síá ayo aiwá miní néra núsáná síá 40 imónáná rixa agwí wiáríná ³Obo re urijinigini, “Joxí nepa niaíwí Gorixoyáoxi ejánayí aiwá niri nání sítjá tiyí, ‘Bísíkeríá imónei.’ urei.” uríagi ⁴Jisaso re urijinigini, “Oweoi, wí e emíméini. Gorixoyá Bikwíyo dání re níriniri eánini, ‘Ámá aiwá nipíri nánini dijí nimorínayí, wí dijí niyimíjí imónihípi meapaxí meníni.’ riniŋagí nání joxí nírfípi wí emíméini.” urijinigini. ⁵Obo Jisaomi seáyi émi nimeáa niþeyiri ají níni xwíá rírí nírimini nání imónijíyo anjní axíná siwá niwiri ⁶⁻⁷re urijinigini, “Ají níni xwíá rírí nírimini nání imónijíyo joxí siwá siariŋápi ayí nioniyári. Níni rixa nigíni imónini. ‘Ámá womi miní owimini.’ niyaiwiríná ananí mini wipaxíri. Joxí nioni nání miyí xwíáyo nikwírori nioni seáyi e niméánayí ayí níni weyí meararigíápi apí tíni dixí siapímíni.” uríagi aí ⁸Jisaso re urijinigini, “Bikwí Gorixoyáyo re níriniri eánini, ‘Dixí Áminá Gorixomini miyí xwíáyo ikwírori seáyi e umeri eríni.’ riniŋagí nání joxí nírariŋípi wí e emíméini.” urijinigini. ⁹Obo “Jisaso xegí xano Gorixo ejí eániŋoríani iwamíó owíwapiyiniri yapí owíwapiyimini.” niyaiwiri omi ají Jerusaremiyo nání nimeáa nuri ají Gorixo nání ridiyowá yarigíwámi xegí rikwíyo niyjwirárimáná re urijinigini, “Joxí nepa niaíwí Gorixoyáoxi ejánayí, xwíámi nání nimawiri xeamoi. ¹⁰Ayí ripi nání rirariŋini. Gorixoyá Bikwíyo xwiyíá ripi ení níriniri eánini, ‘Gorixo xegí ajínají joxí nání pírániŋí awí ɻeapíri nání re urinijoí, ‘Omi awí mearópoyi.’ urinijoí.’ níriniri eániŋagí nání nimawiri xeamoi.” nuriri ¹¹re urijinigini, “Rípi ení níriniri eánini, ‘Joxí síkwí sítjáyo píri uyíkieámí inírixiniri ayí fá rixiripíri wé awiá sipíráoi.’ ení níriniri eániŋagí nání ananí nimawiri xeamóáná ‘Gorixomí xewaxoríani?’ siaiwiŋíni.” uríagi ¹²Jisaso re urijinigini, “Nioni re dání nipiérorínayí, joxí nírariŋípa Gorixo ajínají nioni fá nixiripíri nurowárénapipaxí aí ripi ení níriniri eánini, ‘Dixí

Áminá Gorixoyá ejí eánijípimi iwamíó miwíwapiyipani.’ eánijagi náni wí nímwawiri xeamómiméini.” urijnigini. ¹³E uráná obo iwamíó níni e niwíwapiyisáná omi píni niwiárimi nuri idáná ámi wíwapiyipaxí imónáná náni wenijí nerí ɻweajinigini.

Jisaso iwamíó nemeri uréwapiyemejí nánirini.

¹⁴Jisaso kwíyí Gorixoyápi ukikayonjagi ámá dijí meaje píni niwiárimi nuri ámi Gariri piropenisíyo nemeri píne o náni piropenisí ayo ami ami yaní iwénimearíná ¹⁵o aŋí apí apimi nemeri wigí rotú aŋíyo uréwapiyemearíná oxí apíxí níni xíomí seáyi e umeaagíáriní.

Nasareti ɻweáyí Jisasomi ríwí umogíá nánirini.

¹⁶Jisaso Nasaretiyo náni nuri —Aŋí ayo xío sini onimiá ína niŋweari xwé iwaronjíyo náni nuri xegí íníná yarijípa Sabaríáyo rotú aŋíyo nipáwiri Bikwí Gorixoyá fá róminirí náni éí nírorí ¹⁷rixa Bikwí Gorixoyá wíá rókiamoagí Aisaiaoyi rinijo eaŋípi umeaíáná o nípariri xwiyíá ripí rinijo náni píá nerí niwíniríná fá re roŋinigini, ¹⁸“Kwíyí Gorixoyápi nioni nikikayoni. Nioni ámá uyípeayíyo xwiyíá yayí winipaxí imónijípi urimía náni nírpíeari ámá fá xeŋwiráriniŋíyo ‘Sini seyíné fá miseaxeŋwirárini. Anani úpoyi.’ urimía náni nirowárénapiri ámá siŋwí supárigíayo ‘Anani siŋwí noxoari anípoyi.’ urimía náni nirowárénapiri ámá iwaŋí mépero xopírári wiro egíáyo yeáyí imixímia náni nirowárénapiri ¹⁹‘Gorixo xegí ámá éí umininiyí aŋwi ayorini.’ urimía náni nirowárénapiri ejírini.” Jisaso fá e niroárimi ²⁰Bikwí ámi nixopemixárimáná rotú aŋí meariŋí womi miní niwimáná éí niŋweari ámá rotú aŋíyo ɻwixapigíáyí omíni siŋwí agwí niwiga waríná ²¹o “Xío náni ríá rarini?” oyaiwípoyniri iwamíó nuriri re urijnigini, “Agwini ríwamijí nioni fá róápi seyíné aríá niwiríná rixa xixeni imónigoi.” uráná ²²níni o náni naŋníni nira uro xwiyíá awíniŋí yarijí xío ríi jíapi náni dijí nípikíga uro nero aí re rinigíawixini, “Amá royí sa aŋí re dáŋí Josepomi xewaxorini. Arige nerí niŋjá xwé api imónijíráni?” rináríná ²³o re urijnigini, “Seyíné ewayí xwiyíá ripí niniripíráoi, ‘Joxi nepa xwiroxi ejánayí, jiwaníjoxi pírániŋí imixínei.’ niripíráoi. E niniróná re niripíráoi, ‘Emimí amípí aŋí Kapaneamiyo ejoi.’ rarijagía aríá wiŋwápi ámá dixí aŋí re ení emímí neaíi.’ niripíráoi.” nuriri ²⁴re urijnigini, “Nepa seararijini. Wíá rókiamoarijí wo o xegí aŋíyo náni nuri Gorixoyá xwiyíá uráná xegí ámá e ɻweagíáyí omi míminarigíámani. ²⁵E nerí aiwi nioni nepa seararijagi pírániŋí aríá nípoyi. Ejíná wíá rókiamoagí Irajao emearíná agwí aŋí piríni eri iniá meapa eri ámá níni aiwá náni díwí ikeamóniro ejáná Isireriyí apíxí aní obaxí ɻweajagía aiwi ²⁶Gorixo Irajao íwami wími arírá wíwiniginiri murowári émáyí apíxí wímini —Í Saidoni tíŋjí e aŋí onimiá Serapari rinijí bimi dáŋjirini.

Ímini arirá wíwíniginiri wáriñinigini.” nuríri ²⁷re uríñinigini, “Eñíná wíá rókiamoagí Iraiso nemeríná ení Isireriyí obaxí peiyí tígíayí egiá aiwi Iraiso ayo womí nají wimixagímani. Émáyí womini —O Siria dáñi xegí yoí Nemenorini. Omini nají wimixijírini.” uráná ²⁸ámá níni rotú ajíyo ñweagíá aríá e niwiróná xwioxíyo dání ríá ápiawíniyí niwóróa nuro ²⁹niwiápínamearo omí fá nixiriro wigí ajíyo dání nixoyípióa nuro díwí miyí wigí ají miriniyípí dání mamówáraniro nání xixoyípií niméra yaríná ³⁰o áwinimi niyékíni mi xegí diñí tíni ujínigini.

Imíó diñí xixéroarijí womí mixí umáiniyí nánirini.

³¹Jisaso Gariri piropenisíyo nemeríná ají xegí yoí Kapaneamíyo nirémori Sabariáyo nuréwapiyiri yaríná ³²ámá ayí aríá niwiróná o xwiyíá apí xiawóníyí rariñagi niwiniro miyí sínjá niweániro yaríná re ejinigini. ³³Ámá rotú ajíyo ñweagíayí wo —O imíó diñí xixéroarijorini. O niwiápínameari makírfí nimori ³⁴re uríñinigini, “Ai! Nasareti dáñi Jisasoxíni, none pí neaiminiri bariñini? Xwiríá neaikixémíni ribariñini? Joxí nání nioni nijíáriní. Gorixo xewaxoxi xío rírípeáoxíriní.” uráná ³⁵Jisaso mixí nuríri re uríñinigini, “Amí bi miripa ei. Omí píni niwiárimi ui.” uráná re ejinigini. Imíó ámá omí xwiríá wí mikixé ámáyo áwinimi dání meanjíni neaárimi ujínigini. ³⁶Meajníni neaárimi úáná ámá níni óí nikáríniro re rinigíawixini, “Xwiyíá oyá ejí sixí eánini. O néñ tíjóniñí niriríná sekaxí uráná imíó aí aríá niwiro éí warijoí.” niriniro yaríná ³⁷xwiyíá o yariñípi nání piropenisí ayo ami ami yaní iwénimejínigini.

Saimonomi xineagwími nají imixijí nánirini.

³⁸Jisaso niwiápínameámi rotú ajíyo píni niwiárimi nipeyeari xegí wiepisarijí wo Saimonoyí riniñoyá ajíyo nání nuri nípáwiri omí xineagwí ríá pirí wiaríñagi nání ími nají owimixiniri yariñí wíagía ³⁹o í sá weje nání nuri nirómáná ríá piríyo mixí uráná re ejinigini. Simixípi ími píni niwiárimi úáná í rixa ajíni niwiápínameari aiwá pirí nimeari niwia ujínigini.

Simixí obaxíyí nají imimiximí ejí nánirini.

⁴⁰Ámá ají apimi dáñiyí sogwí rixa nípímeááná wigí ámá simixí xixegíni yarigíayí nímeámi Jisaso tíñí e nání báñá o ámá ayí ayo wé seáyi e ikwíkiwárimí eri nají imimiximí eri yaríná ⁴¹imíó ámá ayo wíyo obaxí xixéroarijíyí ámá ayo píni niwiárimi nuróná makírfí nimoayiro re urayigíawixini, “Niaíwí Gorixoyáoxírini.” urayariñagía o imíowa xío aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroníoyí rarigío ejagí nání nijíá imóniñagía nání o mixí nuri “Amí bi miripa époyí.” ururímí nerí e néisáná ⁴²sá wejo wíá móniyími niwiápínameámi ámá mayí e nání nuri ñweaŋáná ámá oxí apixí níni o nání píá nemero omí níwímeároná “Nene

píni nineawiárimi mupani.” uraniro yariñagía aiwi ⁴³ o re urijinigini, “Gorixo re nirowárénapijíriní, ‘Ají ayí ayo re uriméirixini, “Gorixo xwioxíyo mimeámí nerí seamejweanía náni seyíné nisaniro ḥweáfríxini.” uriméirixini.’ nirowárrí ejagi náni ají wíyo xwiyíá yayí winipaxí imónijí api uriminiri eni xe oumini.” nurimi nuri ⁴⁴ Judayíyá ají apí apimi rotú ají miriniñýo dání nuréwapiya ujínigini.

Jisasoyá tíjí tíni peyí obaxí ubeníyo minijí nánirini.

5 ¹Jisaso ipí xegí yoí Genesaretipámi éí nírómáná xwiyíá Gorixoyá uraríná ámá obaxí aríá wianiro náni ximiximí niniro Jisasomi ikwíkwierí winaríná ²ewé bíxaú, yánipámi tíá bíxaú wejagi niwiniri peyí ápearigíawa ewé apíxaúmi dání nayoámáná wigí ubení igíá eaariñagía niwinimi nuri ³ewé bífá Saimonoyápámi nipixemoániri yarijí re wiñinigini, “Iníkí tíjí re píni niwiárimi ná jíe onímiápí anani niwaniréwii?” nuriri éí niijweámáná ewé apámi dání oxí apíxí ipí manjípá tíjí e rówapigíáyo nuréwapiyiri ⁴rixa nípíni nurárimáná Saimonomi re urijinigini, “Ipí ná mími eje náni nimeámi nuri peyí fáyo mininí náni ubení mamówárpíyi.” uríagi ⁵Saimono re urijinigini, “Negí neamemeariñoxini, síá riyimi áríwiyimi peyí fá wí niminirífeníjoiniri anijí miní mépearijáná wíá neaogoí. E neri aiwi joxí e yearíagi náni ye iwamíó mamówáraníwii.” nuriri ⁶mamówáráná re ejinigini. Ubení ú peyí obaxíyo nimudímorí rixa aríkíniminiri yariñagi niwiniri ⁷wigí wíwaúmi ewé bífámi ḥweagíwaú sanjí oyearápípiyiniri wápiá niwiri awaú nibiri ubení nimixearo ewépíxaúmi ikwiáráná ewépíxaú rixa ná íniminiri yariñagi ⁸Saimoni Pitao sijwí e niwiniri náni Jisasoyá síkwí tíjí e miñí xwíáyo nikwírori re urijinigini, “Ámináoxini, nioni fwí yarijáoni ejagi náni píni niniwiárimi ui.” nuriri ⁹peyí aga xwé nimearo náni o tíni xegí ámá nikumixiniri peyí náni yarigíawa tíni ududí nikáríniro ¹⁰Sebediomí xewaxowaú Jemiso tíni xogwáo Jono tíni awaú Saimonomi nikumixiniri peyí náni yarigíwaú eni ududí ikárinaríná Jisaso Saimonomi re urijinigini, “Joxí wáyí mikárinipani. Agwí re dání peyí náni yarijípániñí ámá náni eni e néra uríarini. Ámá nioni nixidípíria náni wirimearíarini.” nurimáná ejáná ¹¹awa ewé nimeámi nibiro yáni e dání nayoaro ewé peyí amipí e nitimi omi nixídá ugíawixini.

Ámá peyiyí tíjí womi nañí imixiní nánirini.

¹² Jisaso ají wíyo nemeri ají bimi ḥweajáná ámá wo —O peyiyí pipírimió yáriñorini. O Jisasomí niwiniríná oyá síkwí tíjí e símimanjí xwíáyo nikwírori wauní re urijinigini, “Ámináoxini, joxí nañí nimiximinirínayí anani nañí nimixipaxíri.” uríagi ¹³Jisaso wé nimoauri omi seáyi e nikwiárímáná re urijinigini, “Nioni ‘Joxí nañí

oimónini.’ nimónarini. Rixa naají imónei.” uráná re ejinigini. Peyiyí api rixa naají imónáná¹⁴ Jisaso “Ámá wíyo nioní simixíayí nání áwanjí muripa ei.” nuriri ámá o Moseso ejíná jwí ikaxí ragípi mé ámáyo xewanijo áwanjí nura emeniginiri e nuriri ámi re urijinigini, “Amíná apaxípániyí imónigíawa tíjí e nání nuri womi siwá niwiniri naajwí ridiyowá nání negí arío Moseso ejíná sekaxí nearagíyí bi ridiyowá siáriri joxi naají imóníyí nání áwanjí riri eni miní wírixini.” Jisaso sekaxí e uríagí aí¹⁵ xwiyíá emímí amipí Jisaso yayinjyí nání yaní rixa ná jíamí niwéa nemeri yaríná oxí apixí obaxí omí aríá wianiro nání biro simixí wiarijyí naají oneaimixiniri biro nero o tíjí e nipníro niñwearo e yayaríná¹⁶ o íníná ámá dijí meanje nání niwayiri Gorixomi xwiyíá ririmí wiagírini.

Ejí níni siwímí ejí womi naají imixijí nánirini.

¹⁷O síá wiyimi ámáyo uréwapiyaríná ámá wa Parisiyi riniñyí wa tíni Gorixoyá jwí ikaxí uréwapiyarigíyí wa tíni —Awa Gariri piropenisíyo aji ayí ayo dání bimiro Judia piropenisíyo aji ayí ayo dání bimiro Isíreriyí aji xwé Jerusaremi dání eni biro egíawariní. Awa Jisaso uréwapiyarije éí niñwearo aríá wiarijná Jisaso ámá simixí wiarijyí naají owimixiniri nání ejí sixí eániñí Gorixoyápi ukikayonjáná re ejinigini.¹⁸ Ámá wa wigí ámá womi —O ejí níni siwímí yáriñorini. Omí íkwiajwýo nitiro Jisaso naní owimixiniri nimeámi nibiro “Nimeámi nipáwirane Jisasoyá símimanjímini ajiwi e owíráraneyi.” niriro éíáyí¹⁹ ámá obaxí aji íwí e píkwipíkwí iniñagía óí nání píá nimeginiro ajiwámi nimeámi nixéga nipeyiro aji síá tiniñyí wí nípineaayiro dae nitimáná íkwiajwína tíni gwí niyiro ámá ajiyó ínimi epíroyí egíáyo áwiními gwírí e e nimamówára niwepníro Jisaso símimanjí tihímini táná²⁰ Jisaso ejí níni siwímí enjoxá ámá níni xío nání dijí wíkwíroro “Jisaso anani naají imixipaxírini.” wiaiwiro yariñagía niwíniri re urijinigini, “Ámáoxini, dixí íwí yariñípi rixa yokwarimí siíni.” uráná²¹ Gorixoyá jwí ikaxí eániñípi mewegíawa tíni Parisowa tíni ikeagigwí re niriga ugíawixini, “Ámá roiyí goríani? Gorixomi riperíri numeariri yariñí royo? Ámá íwí yariñyí yokwarimí yariñí roiyí goríani? E yariñyí sa Gorixorini.” rinariñagía²² Jisaso xegí dijí tíni adadí niwiri re urijinigini, “Nioni nání segí xwioxíyo dání pí nání dijí e moarijoi?” nuriri²³ re urijinigini, “Ámá wo íwí ikárinjí nioni yokwarimí wiíánayí, ínimi imónijagi nání ámá woxi sijwí tíni sijwí winipaxí menini. E neri aiwi nioni ámá ejí níni siwímí ejí womi ‘Rixa niwiápínameari dixí íkwiajwí nimeámi ui.’ uránayí, o naají imóniagi ámá niyéneni sijwí tíni sijwí winipaxírini.” nuriri²⁴ re urijinigini, “Niyéneni nioni nání re naiawipíri, ‘Ámá imónijo anani ámá xwíá tíyo dáñiyí íwí ikárinjíápi eni anani yokwarimí wiipaxoríani?’ naiawipíri nání píráñijí sijwí nanípoyi.” nuriri ejí siwímí ejomí re urijinigini, “Nioni re rirariñini, ‘Joxi niwiápínameari

dixí íkwiajwí nimeámi ají e náni ui.’ rirarijnini.” uráná re ejinigini.

²⁵O ámá níni sijwí anigé dání rixa naají nimóniri niwiápñimearei xegí íkwiajwí sá wejína nimearei xwajwí níkwónimi nipeyeari Gorixomí seáyi e numéra xegí ají e náni úáná ²⁶oxí apíxí níni óí nikáriniro Gorixomí seáyi e numero wigí xwioxíyo dání sirí nipiikníiro re niriga ugíawixini, “Agwi xegí bi éagi ríyí winíwini.” rigíawixini.

Ripaiomi “Nixídei.” uriñí nánirini.

²⁷Jisaso e dání nipeyeari nuríná ámá nigwí takisí náni uráparijí wo —O xegí yoí Ripaiorini. Xegí yoí ámi bi Matiyuorini. O xegí opisí ajíyo éí ñweajagí Jisaso sijwí e niwiniri re uriñinigini, “Joxi nixídei.” uráná ²⁸o niwiápñimearei xegí amipí níni e píni niwiárimi Jisasomi uxídijinigini. ²⁹Jisaso náni xegí ajíyo aiwá xwé bi riymáneri ñweajáná takisí náni nigwí uráparigá wa tñi ámá wñiyí tñi nibiro nawíni awaú tñi niñweámáná aiwá niniro yaríná ³⁰Parisi wa tñi Gorixoyá ñwí ikaxí eániñípi mewegíá wo tñi Jisaso náni wiepisarijowami anijúmí ikaxí nuriro re urigíawixini, “Soyíné takisí náni nigwí uráparigá awa tñi ámá íwí yarigíá wñiyí tñi pí náni iniigí niro aiwá niro yariñoi?” uríagía ³¹Jisaso ewayí xwiyáripí uriñinigini, “Ámá naají yarigíáyí naají oneaimixiníri xwirí tñjí e náni warigíárani? Oweoi! Símixí yarigíáyíni xwirí tñjí e náni warigíárani.” Ewayí xwiyáripí nuriri ³²re uriñinigini, “Nioni ámá wé rónijí imónigíáyí wigí yarigíáyí ríwímini mamoro sanijí imóniro oépoiniri biñámani. Íwí yarigíáyí ríwímini mamoro sanijí imóniro oépoiniri biñárani.” uriñinigini.

“Wiepisarijowa pí náni aiwá ñwíá miñjwiráriní yariñoi?” urigíá nánirini.

³³Ámá wa Jisasomi re urigíawixini, “Jono wiepisarijowa íníná aiwá ñwíá ñwiráriniro Gorixomí rixijí uriro yayarigíárani. Parisiowayá wiepisarijowa ení axípi yarigíárani. E nero aiwi joxi wiepisarijíyí aiwá ñwíá bi miñjwiráriní íníná aiwá niro iniigí niro yarigíárani.” uríagía

³⁴Jisaso “Nioni gí wiepisarijáowa tñi ñweajáná awa aiwá ñwíá ñweapaxímani.” uriminiri náni ewayí xwiyáripí uriñinigini, “Ámá wo apíxí meáminiri aiwá imixíyí ámá aiwá api nipíri náni bíayí apíxí meáo sini ayí tñi ñweajáná aiwá ñwíá ñwirárinarigíárani? Oweoi! ³⁵E neri aiwi apíxí meáo síá obaxí wí nórímáná ejáná ámá wí omí wanínimixáná íná ámá ayí diñjí sipí wiariñagi náni aiwá ñwíá ñwirárinipíríárani.” uriñinigini. ³⁶Xío rapírapí siñjúnijí imónijagi náni ewayí xwiyáámi ripí uriñinigini, “Ámá wo xegí rapírapí urú axenijagi niwinirína píróminiri náni xegí siñú nimearei nixerí píroarijíráraní? Oweoi! Siñú nixerína xwiríá ikixenijoi. Siñú ení nixerí píroánayí urú yapi xixeni axípi imóninímenijoi.” nuriri awa wigí ejíná dání “Nene e neríná wé

róninjí nimónirane niperínayí anani Gorixo tínjí e náni peyaníwárini.” níra wagíápi sini yarigíápi tíni xwiyíá siójí tíni nawíni ikwieropírixiniri ewayí xwiyíá e urijninigini. ³⁷ Ámi axí ripí re urijninigini, “Ámá wo re yarijímaní. Memé wará sixí uríyo iniigí wainí siójí iwajíá yarijímaní. E nerínayí, memé wará sixí awá núpiyiniri wainí api puri memé wará sixíwá xwiríá ikixéniri enijoí. ³⁸ Iniigí wainí siójíyí memé wará sixí siójyo iwajíá yarigíáriini.” urijninigini. ³⁹ Xío yarijípi náni ámi ewayí xwiyíá ripí urijninigini, “Ámá giyí iniigí wainí pírífíyí ninimáná sini siójíyí náni wimónarijírini? Oweoi, sini siójíyí náni miwimóní ‘Pírífíyí apánirini.’ rarigíáriini.” urijninigini.

Sabaríáyo “Iwjíáriini.” riniijípi yarijí wigíá nánirini.

6 ¹Jisaso xegí wiepisarijowa tíni Sabaríá wiyimi wití omiñjyo áwinimí óíyo nuróná wití siyí yániijí siójí yiyírimí nemáná mamiwí náni wé tíni xwiyixwiyí niroro nígapají waríná ²Parisi wa re urigíawixini, “Soyíné sabaríáyo ‘Iwjíáriini.’ riniijíyo pí náni aiwá nímiaga warijoi?” urágia ³Jisaso re urijninigini, “Mixí ináyí Depito ejíná ejíyí sini íá miroarijí rejoi? Oweoi, íá niroro aiwi sini níjíá mimónijoi. O tíni ámá xío tíni emearigíáyí tíni agwí níwiríná ⁴seníá aijí Gorixo náni peaxí tayarigíiwámi o nipáwiri ‘Iwjíáriini.’ riniijíyí, bisíkeríá Gorixo náni peaxí tayarigíáyí nímeari niniri xegí ámá níkumixiniri emearigíáyo míni wijsinigini. Bisíkeríá peaxí tayarigíá api sa apaxípániyí imónigíawani anani nipaxírini.” nuriri “Depito e yaríná Gorixo mixí wí muripa ejí ejagi náni gí wiepisarijáwamí pí náni mixí urarijoi?” uriminiri náni e nuriri ⁵“‘Sabaríáyo ayí ananirini.’ ripaxoríani?” oyaiwípoyiniri re urijninigini, “Ámá imónijáoni Sabaríáyo xiáwonirini.” urijninigini.

Wé kiriijí ejí womí naají imixiñí nánirini.

“O Sabaríá ámi wiyimi rotú aijíyo nipáwiri uréwapiyaríná ámá wo —O xegí wé náu kiriijí ejorini. O ení e ñweaŋáná ⁷Gorixoyá ñwí ikaxí eániñjípi mewegíá wa tíni Isíreriyíyá Parisoyí riniijíyí wa tíni Jisaso ámá wé kiriijí ejomi naají imixáná none xwiyíá oumeaaraneyiníro omi xwayí niwiniro ñweaŋagía aí ⁸Jisaso awa xíomi “Xwiyíá oumeaaraneyí.” niyaiwiro ñweaŋagía náni dijí adadí niwiri ámá wé kiriijí ejomi re urijninigini, “Niwiápínameámi nibiri ámáyo áwini e rónapei.” urágí o niwiápínameámi nibiri áwini e róáná ⁹Jisaso ámá e awí eániñjíyí re urijninigini, “Nioni yarijí bi oseaimini. ‘Sabaríáyo naají níwirínayí, ayí ananirini.’ riyaŋiarijoi? ‘Sípí níwirínayí, ayí ananirini.’ ‘Sabaríáyo ámá naají oimónipoyiniri naají nimixirínayí, ayí ananirini.’ riyaŋiarijoi? ‘Ámáyo xwiríá nikixerínayí, ayí ananirini.’ riyaŋiarijoi?” nuriri ¹⁰ámá e éí ñweagíá niyoní siójí niwiniñemáná wé kiriijí ejomi re urijninigini, “Dixí wé irú pímíxei.” urágí o e eána re ejinigini. Xegí wé

nanjí imóninjinigini. ¹¹ Xegí wé nanjí imóníagi Parisiowa sijwí e niwiniro wigí xwioxíyo dání ríániyí niwóróa úagi nuro wigípi jíami dání re rinigíawixini, “None Jisasomí pí wipaxírini?” rinigíawixini.

Xío nání wáí wurimeipíráwamí rípeají nánirini.

¹² Íná Jisaso xano Gorixomi xwiýá rírimí wiminiri díwí miýyo nipeyiri síá ayimí Gorixomi xwiýá nura nuri ¹³ rixa wíáni wónáná “Wiepisarijáyí obípoyi.” niriri ayo wé wúkaú síkwí waúminí nirípearí “Nígí wáí nurimeipíroyínérini.” urijinigini. Ámá wé wúkaú síkwí waú rípeajowa wigí yoí rowariní. ¹⁴ Saimono, omí Jisaso yoí ámí bi Pitaoyí wíriñorini. O tíni omí xogwáo Adiruo tíni Jemiso tíni Jono tíni Piripo tíni Batoromuo tíni ¹⁵ Matiuyo tíni Tomaso tíni Aripiasomí xewaxo Jemiso tíni Saimono tíni —O xegí yoí bi Seretoyí riniñorini. O tíni ¹⁶ Jemisomí xewaxo Judaso tíni Isikariotí dájí Judaso tíni —O Jisaso nání miyí urijorini. O tñirini.

Ámáyo uréwapiyiri nanjí imixiri ejí nánirini.

¹⁷ Jisaso ámá xío rípeáowa tíni díwí miýyo dání niwero ayoxí nanjí e rówapáná oxí apíxí obaxí íníná xíomí xídarigíáyí tíni ámá obaxí Judia piropenisíyo dájíyí tíni wigí ají xwé bi Jerusaremi dájíyí tíni ámá émáyí ají biaú Taiayí riniñípi tíni Saidoniyí riniñípi tíni —Ají apiaú rawirawá imají tíni ajwi e ikwíronijípiaúrini. Ají apiaúmi dájíyí tíni ¹⁸ ayí Jisasomí aríá wianiro bimiro negí simixíyí nanjí oneaimixiníri bimiro oxí apíxí imió dijí xixérori xixeaníjí wíri egíáyí bimiro éaná o imió mixí umáiníri ámá niyoní nanjí nimixa uri yaríná ¹⁹ oxí apíxí níni oyá ejí sixí eániñípi ámá niyoní pírániñí imixarijagí niwiniro ayí ení nibiro omí wé amáí rónaniro egíawixini.

“Yayí seainiri dijí sipí seairi éwinigini.” urijí nánirini.

²⁰ Jisaso xegí wiepisarijíyo sijwí niwiga nuri re urijinigini, “Seyíné amípí nání díwí ikeamónarigíáyíné Gorixo xío xegí xwioxíyo mimeámí nerí seamejweaníe páwipíría nání yayí seáyimi dání oseainini. ²¹ Aiwá nání agwi ríná díwí ikeamónarigíáyíné ananí aiwá níro agwí ími seayiri epíría nání yayí seáyimi dání oseainini. Agwi seyíné dijí sipí niseairi ijwí oeáríi aiwi ríwéná Gorixo pírániñí seamejweaníe nipáwiro niñwearínayí ripíá ripíría nání yayí seáyimi dání oseainini. ²² Seyíné ámá imóninjáoni nixídarigíáyíné enagí nání ámá wa símí tíni seairi xegí wúmi nání mixí seaxídowáríro ikayíwí niseairiro segí yoí xwiraimímí seairiro seaíáná xwiríá mimónipani. ²³ Ámá wí sipí e seaikárarigíápa wigí xiáwowa ení Gorixoyá wíá rókiamoagíawamí sipí wikáragíáriani?” niyaiwiro seyíné idáná ajínamí nipeyiróná Gorixo nanjí wí seaiapiníá enagí nání

nimawiri nixeamori yayí seáyimi dání néra úfrinxini. ²⁴E nerí aiwi seyíné amipí wí mímúrónipa egíáyíné anigwini aveyi! Síá wiyi seyíné majjá seaóríníárini. Agwí ríná amipí yayí seainipaxí imónijípi rixa nimearo sirlí muní niñwearo aiwi ríwéná ríniñí meapírá ejagi náni diñí sipí seaíwinigini. ²⁵Anigwi íníná aiwá niro agwí ími seayiri yarigíáyíné, aveyi! Síá wiyi seyíné majjá seaóríníárini. Ríwéná Gorixoyá xwioxíyo mipáwí agwíná epíría náni diñí sipí seaíwinigini. Anigwi yayí ero ripíá riyo yarigíáyíné, aveyi! Síá wiyi seyíné majjá seaóríníárini. Ríwéná Gorixo ámáyo pírániñí umenjweaníe mipáwipa neríná diñí sipí niseairi ñywí eapírá ejagi náni diñí sipí seaíwinigini. ²⁶Seyíné ámá níni seáyimi seamearigíáyíné, aveyi! Síá wiyi seyíné majjá seaóríníárini. Enjíná segí seáwowa mimóní wíá rókiamoagíawami seáyimi umeearagíápa agwi seyíné eni seáyimi seameararíná diñí re niyaiwiro, ‘Nene eni ámá Gorixoyá mimónipa enagwi náni oyá xwioxíyo páwianíwámani.’ niyaiwiro diñí sipí seaíwinigini.

“Símí tñi seaiarigíáyí náni wá oseaunini.” urijí nánirini.

²⁷E niriri aiwi seyíné aríá niarigíáyíné re éírixini. Ámá seyíné wikí seaónigíáyo náni seaimóniri ámá símí tñi seaiarigíáyo nañí wimixiro ²⁸ámá ikayíwí tñi niramixiri seararigíáyo Gorixo pírániñí owimixiniri ero ámá xwiraimímí seararigíáyí nañí oimónípoyiniri Gorixomi yariñí wiyo éírixini. ²⁹Ámá wo maripiñwíyo midáni reááná ámi midáni eni anani xe reáwinigini. Ámá wo dixí iyá nirirápiríñayí, xe onirápiniri dixí soríá eni ‘Xe onirápiní.’ yaiwíirixini. ³⁰Ámá giyí giyí yariñí síanayí, anani mini wiri giyí giyí rirápiáyo ímí tñi ‘Ámi niapípoyí.’ muripa eri éírixini. ³¹‘Ámá e onípoyí.’ yaiwiarijípa joxi eni e wiírixini. ³²Joxi re niyaiwiríñayí, ‘Ámá nioní náni wimónariñýí nánini nimónarini.’ niyaiwiríñayí, ámá giyí seáyimi rímepríárini? Oweoi! Ámá íwí néra warigíáyí aí ámá wiwaníñýí náni wimónariñýí náni wimónariñírini. Ayináni seyíné náni wimónariñýí nánini niseaimóniríñayí, weyí ámá wí seamearipírámani. ³³Seyíné ámá nañí seaimixarigíáyoní nañí niwimixiríñayí, weyíyí ámá giyí seamearipíráriñí? Oweoi! Íwí néra warigíáyí aí ámá nañí wiariñíáyo xixeni nañí wiariñírini. Ayináni ámá seyíné nañí seaimixarigíáyoní nañí niwimixiríñayí, weyíyí ámá wí seamearipírámani. ³⁴Seyíné woxi ‘O idáná ámi xixeni niapipaxírini.’ yaiwiarijíyoní mini niwiríñayí, weyíyí ámá giyí seamearipíráriñí? Oweoi! Ámá íwí yariñíáyí aí wigí wíamí ‘Idáná ámi xixeni neaiapipaxírini.’ yaiwiarigíáyo mini wiariñírini. Ayináni woxi ‘O idáná ámi xixeni niapipaxírini.’ yaiwiarijíyo mini niwiríñayí, weyíyí ámá seamearipírámani. ³⁵Ámá seyíné símí tñi seaiarigíáyí náni seaimóniri nañí wimixiro amipí wí mini niwiríñá ‘Xoyá eni oniapini.’ miyaiwipa éírixini. E nerónayí, niaíwí Íwíá seáyí émi ñweajoyá nimóniro oyá nañí

wí meapírárini. Seyíné xíoyá niaíwí eñagi náni ámá xíomi yayí miwíráyó tíni sipíni yarigíáyo tíni wá wianarijípa érírixini. ³⁶ Segí ápo ámáyo ayá nurimixiri yarijípa seyíné ayá nurimixiro érírixini.

Ewayí ikaxí siyikwí náni urijí nánirini.

³⁷“Joxi ámá wo yarijagi sijwí niwiniríná ‘O sipí yarini.’ mìripani. E nerínayí, joxi náni Gorixo ‘O sipí yarini.’ rinámani. Joxi ámáyo xwiyáá mumearípani. E nerínayí, Gorixo xwiyáá rimeariníámani. Joxi ámá wí íwí síápi yokwarimí niwiirínayí, Gorixo anani joxiyáyo yokwarimí siinírárini. ³⁸ Joxi ámáyo míni niwiríná sipí miwipa nerí yarijípa Gorixo míni siapiníárini. Ámáyo míni niwiríná ‘Xwé owimini.’ yaiwiro aiwá sixí imímí neróná sixí úroro wé tíni kisikisí ero nemáná rixa niyurínawíáná míni niwiróná xegí iyáyo wiároarigíápa Gorixo eni xixeni e míni siapiníárini. Amipí xixeni joxi wiarijípa Gorixo xixeni e siapiníárini.” urijinigini.

³⁹ Jisaso xegí wiepisarijíyí nioní urarijá jíayí aríá nikeamoro ámá sijwí supárijí imónipírixiníri ewayí xwiyáá ripí urijinigini, “Seyíné ‘Sijwí supárijí wo wíomi anani nipemeámi óíyo unijoí.’ riyaawiarijoi? Awaú niwaúni xwárijuwíyo eanínipisíi.” nuriri ⁴⁰xíoyá wiepisarijí seáyi e nimóniro wigí diñjyo dání anani epírixiníri re urijinigini, “Niaíwowa uréwapiyarijomi seáyi e mûrónarigíámani. Xámi nuréwapiya numáná ejáná uréwapiyarijo tíni xixeni imónarigíárini.” nuriri

⁴¹ xíoyá wiepisarijíyí íwí ayí yarigíáyí píni miwiáripa nero ámá wí yarigíáyí nánini “Píni wiárípoyi.” uripírixiníri ewayí xwiyáá ámi bi ripí urijinigini, “Segí sijwíyo íkíá xwé wánijí ñweanagi aí sijwí mainenipa nero dixí imónigíáyí womí sijwí siyikwí onimiá bi ñweanjáná pí náni sijwí winímeaarigíárini? ⁴² Íkíá xwé awá segí sijwíyo ñweanagi sijwí mainenipa nerfná arige nerí dixí imónigíá omí ‘Sijwí siyikwí onimiá ñweanjípi orimeámíni.’ uriríárini? Nañí riri sipí riri yarijoxini, íkíá xwé joxiyá sijwíyo ñweanjwá emí nínamónimáná sijwí pírániyí nanimáná dixí rírixímeáoyá sijwíyo onimiá ñweanjípi anani mearíárini.” urijinigini.

Ewayí ikaxí íkíá sogwí náni urijí nánirini.

⁴³ Xegí wiepisarijíyí pírániyí nero ojweápoiníri ewayí xwiyáá ámi bi ripí urijinigini, “Íkíá siywí rijína sogwí nañí wearíjímani. Íkíá onagwá ejína sogwí sipí wearíjímani. ⁴⁴ Ámá íkíá sogwí wejagi niwinirínayí diñjí ‘Íkíá yoí ayo riniñí iyí riweni?’ yaiwiarijírárini. Íkíá pikí sogwí nidirínayí ejwixíyo darigíárani? Wainí sogwí nidirínayí ará ekirirkwíyo darigíárani? Oweoí! ⁴⁵ Ámá nañjyí wigí xwioxíyo dání diñjí nañí moro pírániyí néra uro yarigíárini. Ámá sipíyí wigí xwioxíyo dání diñjí sipí moro íwí néra uro yarigíárini. Ámá xwiyáá nírirínayí xwioxíyo dání sipí

nánini dijí nimoríná sipní rarigíárini. Nañí nánini nimoríná nañíni rarigíárini.” urijinigini.

Ewayí ikaxí sínjá aŋí mirarigíwaú náni urijí nánirini.

⁴⁶ Ewayí xwiyá ámi bì ripi urijinigini, “Pí náni ‘Ámináoxini, Ámináoxini,’ niníriro aiwi nioni searíŋápi mepa yarijo? ⁴⁷ Ámá giyí giyí nioni tíáminí nibiro nioní searíapí aríá niniro xixeni axípi yarigíayí ‘Ámá óniŋí rimónini?’ oyaiwípoyiniri ewayí xwiyá bì niriri siwáníŋí oseaimini. ⁴⁸ Ámá o sínjá aŋí nimiriríná xámí sínjá nita yapíré xwiá sewiáříóniŋí xapíxapí nimirí ejí tñí ínímí nímiga niwémáná sínjá yapiñiŋagi niwínirihe dání sínjá piárá níkikíróa niyapíri aŋí mirariŋóniŋí imónijo. Iniá xwé neáisáná iniigí waxí niweríná aŋiwámí nimiákwiri pineáminiri éfyí o pírániŋí miriŋí ejagí náni wiywí wí mimeaŋinigini. ⁴⁹ E neri aiwi ámá giyí giyí nioni searíapí aríá niniro aí xixeni axípi mepa yarigíayí ámá róniŋí imónijo. O aŋí nimiriríná sínjá piárá yapiñihe dání sínjá níkikírúa yapiñi náni xwiá bi mímí úrapí xwiáyoní seáyi e nita nípuri miráříyí iniigí waxí niweapíri miákwíáná aŋníni iniigíyo nípineamioari anipá imónariŋinigini.” nuriri “Nene ení Jisaso nearípi niwiaškiríná aŋiwá yapi Gorixo anipá neaimixiníráfani?” oyaiwípoyiniri náni ewayí xwiyá apí urijinigini.

Porisí woyá omiŋí wiiariŋomí nañí imixiní nánirini.

7 ¹Jisaso, oxí apixí aríá wiaríná xwiyá apí nípini nurárimáná aŋí wíyo xegí yoí Kapaneamíyo náni nuri ɣweajáná ²wauyí porisí áminá imóniŋí woyá ámá xinániŋí nimóniri omiŋí wiiarijo —O porisí áminá imónijo dijí sítí wiŋorini. O símixí neri rixa nípeminiři yaríná ³“Jisaso níbiri aŋí apimi ɣweani.” riŋariŋagía aríá e niwiri Judayí áminá wa Jisasomi owirímeápoyiniri re urowáriŋinigini, “Soyíne nuro gí inókíniŋí omiŋí níiariŋí ro náni yariŋí re niwiípoysi, ‘Joxi anani níbiri oyá xinániŋí nimóniri omiŋí wiiarijo rixa nípepaxí yariŋagi náni pírániŋí wimixréení?’ yariŋí e niwiípoysi.” urowáráná ⁴awa nuro Jisasomi niwímearo wauní rixiŋí re urigíawixini, “O émáyí wo ejagí aiwi pírániŋí neaiariŋo ejagí náni joxi níbiri oyá xinániŋí omiŋí wiiariŋomí pírániŋí wimixiyii. ⁵O Judayene dijí nineaŋwíráriři negí rotú aŋí jíayí mirani náni neaiapiŋorini.” uríagía ⁶Jisaso awa tñí nuro porisí áminá imónijo yá aŋí tñí e aŋwi e rémóáná porisí áminá imónijo xegí ámá nikumixiniri emearigíá wami re urowáriŋinigini, “Jisasomi niwímeari Porisí áminá imónijo re nearowáriŋoi urípoysi, ‘Ámináoxini, nioni sini upupígí siaríná nañímani. Nioni ámá nañoni siŋagwini. Joxi nioniyá aŋíyo wí ſwiapaxímani. ⁷Xámí níiwaníjoni ‘Ámá nañoni menini.’” niyaiwiniri náni joxi sirimeáminiri mibírárini. Ayináni dixí roje dání píné ráná gí omiŋí níiariŋo ámi nañí imóninijo. ⁸Nioni ámá “Omiŋí ayí ayí

ei.” nirarigfowami ínimi wuríniñini. Nioni eni porisí wa ínimi nuríniñoi. Gí porisí womi “Joxi ají ui.” uráná sa warinírini. Womi “Bei.” uráná sa xixeni bariñírini. Gí inókiniñí omijí niiarijí womi “E ei.” uráná xixeni yariñírini. Jisasomí e urípoyi.” urowáráná ⁹ awa nuro Jisaso tíni óí e óróri niniro e uráná Jisaso ududí niwirí nikinimóniri oxí apixí epíroyí nero númi uxidigíayo re urijinigini, “Wauyí porisí áminá imónijo dijí ninikwírori yariñípa nigí Isireriyíné aí woxi nioni dijí xixeni minikwíroariñini.” uráná ¹⁰ xwiyá urowárénapíawa ámi wigí ají e náni nuro xegí omijí wiiarijo rixa ámi nañí riwo ñweanagí winigáwixini.

Íwí sikiñí piyí womi “Wiápíniñimeai.” urijí nánirini.

¹¹ Jisaso wauyí porisoyá omijí wiiarijomí pírániñí nimixiri rixa síá wí óráná o ají bimi yoí Neniyi riniñíyo náni nuri xegí wiepisariñowa eni o tíni nuro ámá oxí apixí obaxí nawíni nuro ¹² ají apimi ákiñá fwí e rémoaniro yaríná Jisaso wenijí éfyí winiñinigini. Ámá piyí wo —O sini íwí sikiñorini. Xexirímeáo wo mayorini. Xináí apixí anírini. Omi xináí tíni oxí apixí e dají obaxí tíni xwiá weyaniro ají apimi dání nímeámi fwíapariñagía Jisaso sijwí e niwiniri ¹³ piyomi xináímí wá niwianiri re urijinigini, “Iwí eaarijíyí píni wiárei.” nuriri ¹⁴ aijwi e nibiri ikwianywí piyo wejñamí íá nixiriri ámá nímeámi warigíayí sa e rówapiñjáná o piyomi re urijinigini, “Íwí sikiñí roxini, rixa wiápíniñimeai.” rírariní.” uráná re ejinigini. ¹⁵ Piyo niwiápíniñimeari éí niñweari iwamíó píne raríná Jisaso ámi xináí tíñí e uwáriaríná ¹⁶ ámá níni wáyí nikáriniro Gorixomi seáyi e numeróná re rigfawixini, “Gorixoyá wíá rókiamoariñí seáyi e imónijí wo riwo ríneaurowárénapíyijoi? Gorixo Isirerene náni dijí nimori arirá neaininía náni riwo ríneaurowárénapíyijoi?” niriro e yaríná ¹⁷ Jisaso e éípi náni xwiyá Judayí ají niyoní yaní niwéa nuri midimidáni eni ríniñeméjínigini.

Jono xegí wiepisariñowa waúmi Jisaso tíñí e náni urowáriñí nánirini.

¹⁸ Jono xegí wiepisariñowa Jisaso éí apí nipini náni áwañí uráná ¹⁹ o xegí wiepisariñí waúmi “Eini.” nuriri Áminá Jisaso tíñí e náni re urowáriñinigini, “Nuri yariñí re wípiyi, ‘Joxi náni Jono “Níbiníárini.”’ neararijoxiraní? Wo ámi ríwíyo binío náni sini xwayí naniri ñweaníwárani?” Nuri yariñí e wípiyi.” urowáriagi ²⁰ awaú nuri Jisasomí re urémeagíisixiní, “Jono wayí níneameaia wariño joxi té náni re yearowárijo, ‘Omi yariñí re wípiyi, ‘Joxi Jono ‘Ríwíyo nibiníárini.’’ neararijoxiraní? Wo ríwíyo binío náni sini xwayí naniri ñweaníwárani?” yariñí e wípiyi.” yearowárijo, uráná ²¹ axíná Jisaso ámá simixí xixegíni yarigáyao nañí imixiri sijwí supárigíá obaxíyo sijwí anipíri náni wirí imíó ámáyo xixéroariñíyo mixí umáiniri neri ²² awaúmi re urijinigini, “Awagví nuri amípí níni nioní re yaríná sijwí naniri ará niri éfíyí náni

Jonomi áwaŋí urípiyi, ‘Siŋwí supárigíáyí ámi siŋwí aniro sikhí ikí egíáyí ámi aŋí ero peyiŋí tígíáyí wigí wará naŋí iniro aríá pírónigíáyí ámi aríá ero ámá péfíyí ámi wiápíni mearo ámá siphíyo xwiyáyí yayí winipaxípi aríá wiro yariŋoi.’ urípiyi.” nuriri²³ re uriŋiniginí, “Rípi eni urípiyi, ‘Yeáyí neayimixemeanía náni aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroníe e eníárini. E eníárini.’ yaiwiarigíápi tíni xixeni mepa yarinagi siŋwí ninaniri aiwi noreámioari diŋí minikwíropa neri ‘Ayí omani.’ miyaiwipani. Ámá e yarigíá giyí giyí Gorixoyá diŋí tíni yayí winipaxíyírini. Jonomi e urípiyi.” uriŋiniginí.

Jisaso Jono náni uriŋí nánirini.

²⁴ Jisaso, Jonoyá wiepisariŋowaú rixa úáná, o ámá e epíroyí egíáyo Jono náni re uriŋiniginí, “Xámi seyíné Jonomi siŋwí winaniro náni ámá diŋí meaje náni nuróná pí ámá siŋwí winarigíawixini? Ámá ejí meánijí imipí yaríná wakwíywí wiywí nimearíniŋí imónijí womi siŋwí winaniro riwarigíawixini? Oweoi! ²⁵ Aga pí ámá siŋwí winaniro warigíawixini? Ámá rapírapí yarapayí ejí wú yínijí womi winaniro ámá diŋí meaje náni riwarigíawixini? Oweoi! Ámá rapírapí yarapayí naŋíni niyíniro ɻweagíáyí mixí ináyíyá aŋíyo ɻweaarigíáriní. Ámá diŋí meaje ɻweaarigíámaní. ²⁶ Aga pí ámá siŋwí winaniro warigíawixini? Gorixoyá wíá rókiamoariŋí womi siŋwí winaniro riwarigíawixini? Oyi, wíá rókiamoariŋí womi siŋwí winaniro ugíá aiwi Jono ámá yeáyí seayimixemeanía náni xwíá piaxíyo dání iwiaroní náni wáí urimeminiri náni urowárénapiŋí ejagi náni o Gorixoyá wíá rókiamoarigíá niyoní xixeni imónijomani. Seáyi e múronjorini. ²⁷ Jono náni Bikwí Gorixoyáyo ríwamijí re niriniri eánini, ‘Gorixo xegí xewaxomí re uriŋiniginí, “Nioni gí xwiyáyí yaŋí wiowárimíáo joxí xámi nirimeari ámá nisaniri epíri náni ónínjí nisimoia uníá náni urowárimíárini.” uriŋiniginí.’ Ríwamijí e niriniri eánini.” nuriri²⁸ re uriŋiniginí, “Nioni searariŋini. Jono ámá yeáyí seayimixemeanía náni aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroní náni ónínjí imoŋo ejagi náni ámá níni aiwi wo Jonomi seáyi e imónini náni xirigíámaní. E neri aiwi ámá giyí giyí nioní nixídíro Gorixoyá xwioxíyo páwiyo yarigíáyí xwiyáyí nioní náni wáí nurimeipírípi xwiyáyí Jono wáí rimeŋípimi seáyi e imónijagi náni ámá ayí onípi aiwi Jonomi eni seáyi e imónijoi.” uriŋiniginí. ²⁹ Ámá níni tíni takisí náni nigwí nearáparigíáyí tíni Jono wáí urimearíŋagi aríá niwiro nisaniro Jono wayí umeaiaríná ripí urigíániŋí imónini, “Gorixoxí wé róniŋoxí óí nene uyíniňí yariŋwaéne náni imópi xixeni neamoíírini.” urigíániŋí imónini. ³⁰ E neri aiwi Parisiowa tíni ɻwí ikaxí eániŋípi mewegíawa tíni Jono wayí oneameainiri siŋwí miwínipa neróná amípi Gorixo ‘Awa oépoyi.’ yaiwíipimi ríwí umogíawixini. ³¹ Jisaso ámi re uriŋiniginí, “Ewayí xwiyáyí piŋípirípi níriří ámá agwí ríná ɻweagíáyíne ámá wo wo Gorixo seyíné náni

urowárariŋagi aiwi seyíné miseaimónariŋýfíne náni 'Ayíniŋí imónini.' rimfíni? Seyíné píniŋí imóniŋoi?" nuriri ³² re uríŋinigini, "Seyíné niaíwí riŋípiŋí imóniŋoi. Niaíwí bia makeríá tíŋí e niáá neróná niaíwí bíbiamí ríaiwá re urariŋoi, 'Nepiane webíí rariŋagwi aí sepiayíné siminiŋí miyariŋoi. Nepiane ḥwápe rariŋagwi aí sepiayíné ámixíá bi miyariŋoi.' rinariŋíapíaniŋí imóniŋoi. ³³ Seyíné re egíápi náni ewayí xwiyáá apí searariŋini. Seyíné Jono wayí nineameaia wariŋo nibíríná aiwá naŋí minipa erí iniigí wainí minipa erí yariŋagi siŋwí niwíniro náni 'Ámá roý imíó xixéroariŋoríani?' rarigíárini. ³⁴ Seyíné ámá imóniŋáoni eni nibíríná aiwá níri inilígí níri yariŋagi ninaníro náni re rarigíárini, 'O aiwá ení neri nariŋoríni. Iniigí wainí eni nariŋoríni. Ámá takísí náni nigwí nearáparigíawa tíni ámá íwí yarigíá wíniyí tíni nikumixiníri emeariŋoríni.' rarigíárini. ³⁵ E neri aiwi oxí apixí wíni wíni díŋí pírániŋí neŋwipero Jono tíni nioní tíni náni 'Awaú naŋí yariŋii.' yaiwiarigíárini." uríŋinigini.

Íwí inariŋí wími yokwarimí wiŋí nánirini.

³⁶ Ámá Parisi wo Jisasomi yariŋí re wiŋinigini, "Joxí anani nioní tíni gí aŋíyo aiwá naniréwí?" uríagi Jisaso oyá aŋíyo nipáwirí aiwá naníri náni wigí yarigíápa xwápiyi nikrómáná nawíni aiwá naríná re ejinigini. ³⁷ Apixí íwí inariŋí wí, aŋí apimi ḥweaqí "Jisaso Parisoyá aŋíyo niŋweari aiwá narini." rinariŋagi aríá e niwiri síŋá tíni sixí imixiníŋí wá iniigí díŋí naŋí eaariŋí bi íniŋíwá nimeámi aŋí iwámi nipáwirí ³⁸ Jisaso síkwí tíŋí e riwí riwámíni éí nírománá ḥwí nearíná xegí siŋwírixí Jisasoyá síkwí sosíayo niyori í xegí díá sepiá tíni kwikwírimí neri síkwíyo kíyí nimiaúníri iniigí díŋí naŋí eaariŋípi niwayimómáná gínií niwiri e yaríná ³⁹ Parisio, Jisasomi imání ikaxí urío apixí í e wiariŋagi niwiníri íními re ríniŋinigini, "Ámá ro nepa Gorixoyá wíá rókiamoariŋo ejánayí, apixí íá wiapiyimíxariŋí náni xixení nijáá re imónipaxorini, 'Í apixí íwí inariŋí wírini.' yaiwipaxorini." Parisio íními dání e yaiwinaríná ⁴⁰ Jisaso o xwioxíyo dání e yaiwiaríŋagi adadí niwiri re uríŋinigini, "Saimone, xwiyáá bi orírimíni." uríagi o re uríŋinigini, "Nearéwapiyariŋoxíni, anani nirei." uríagi ⁴¹ Jisaso ewayí xwiyáá ripí uríŋinigini, "Ámá womí ámá waú nibíri nigwí urápigíisixíni. Wío K500.00 urápirí wío K50.00 urápirí neri niŋweagíisáná ⁴² awaú ámi xíomí miwipa ejáná o niwaúmíni ayá nurimíxíri nigwí míni wiŋípi náni díŋí peá nímorí kikiíá ejinigini. Ayináni awaú go go nigwí míni wiŋo náni xwapí wimóniniŋoi?" uríagi ⁴³ Saimono re uríŋinigini, "Nigwí K500.00 urápiŋo, o xwapí wimóniniŋoi." nimónarini." uríagi Jisaso re uríŋinigini, "Joxí díŋí xixení neŋwiperí rariŋini." nuriri ⁴⁴ apixí tíamíni niknímónímáná Saimonomi re uríŋinigini, "Apixí rí nioní niariŋí rí siŋwí winei. Nioní dixí aŋíyo ſwiapánayí joxí negí yariŋwápa mínií iniigí bi síkwí sosíá igíá eániminíri

náni miniapíini. E nerí aiwi apixí ríyí gí síkwí sosíáyo sijwírixí tíni igiá nineari xegí díá sepiá ejí tíni níkwírijoí. ⁴⁵ Joxí ámá xwiyíá bána negí yarijwápi kíyí minimiaúníni. E nerí aí í nioní níwiapíri jweáiná dání síkwí sosíáyo kíyí minimiaúga waríni. ⁴⁶ Joxí negí yarijwápa yayí minipa nerí raní bi miyíyo miniwayimóini. E nerí aiwi apixí ríyí síkwí sosíáyo iniigí dijí naají eaarijí bi niniwayimómáná gínií nijsi. ⁴⁷ Ayináni nioní re rarijini. Í íwí xwapí yagíí aiwi nioní rixa yokwarimí wiíá ejagi náni í nioní náni xwapí niwimóniri náni naají e niarini. Ámá íwí xwapí mé bi onímiápi yarigíáyí nioní yokwarimí wiíáná ayí nioní náni eni onímiápi wimónarijírini.” Saimonomí e nuríri ⁴⁸ apixími re urijinigini, “Nioni dixí íwí yarijyí rixa yokwarimí síírini.” uráná ⁴⁹ ámá xío tíni nawíni niywearnó aiwá narigíáyí re rinigíawixini, “Ámá rojí ‘Íwí yarijyí yokwarimí wiipaxonirini.’ niyaiwiri ría rarini?” níriniro e yaríná ⁵⁰ Jisaso apixími re urijinigini, “Jíxi dijí niwkíroarijagi náni Goríxo yeáyí riylimixemeáríni. Rixa kikiíá néra ui.” urijinigini.

Apixí Jisasomí mírapíj wigííwa nánirini.

8 ¹Jisaso Saimono tíni aiwá niniri niywearnísáná rixa síá wí óráná o aji wíyí wíyo xwiyíá yayí winipaxí Goríxo xwioxíyo mimeámí nerí pírániíjí umejweanía náni wáí nurimeri re urimejínigini, “Seyíné íwí yarigíáyí ríwímini nínamoro nisaniro jweárixini.” urimearíná xío xegí wiepisarijí wé wúkaú síkwí waú o tíni nawíni nemero ² apixí wíwa eni o tíni nawíni nemero —Wíwa simixí tígííwami Jisaso naají imixiri wíwa imió dijí xixéroarijí tígííwami mixí umáiniri wiarijíwa wigí yoí ríwarini. Wí Maríaírini. Aji yoí Magídara dánjí ejagi náni ími yoí Magidara dánjí Maríaíyi wírinijírini. Í Jisaso imió wé wíúmi dánjí waú dijí xixéroarijí mixí umáinowárijírini. ³ Apixí ámi wí Xusao —O mixí ináyí Xerotoyá bosiwí worini. Omi xiepí í xegí yoí Joanaírini. Ámi wí Sasanaírini. Íwa tíni ámi wíwa eni wigí nigwí tíni aiwá bí imímí ero Jisasomí tíni xegí wiepisarijowamí tíni mírapíj niwiayiro númi wagíárini.

Ewayí ikaxí wití siyí wiáronjí nánirini.

⁴Oxí apixí obaxí aji ayí ayo dání Jisaso tíjí e náni nibimiro awí eánaríná o ewayí xwiyíá ripi urijinigini, ⁵“Ámá wo o xegí omíjyo wití siyí niwiáróa uminiri náni nuri rixa xwiá yuní ikixeáriniye pírániíjí niwiárori aí wí óíyo piérófíyí ámá wí óíyo nípuríná xwiriwí osaxiro ijí nibiri mimání eri ejinigini. ⁶ Ámi wí síjá íními yapinijáná xwiá seáyi e onímiápi ejíyo piérófíyí apaxí mé nerápíri niyapíri aiwi iniiigí mirúnijagi náni apaxí mé yiweárijínigini. ⁷Ámi wí emí pipijí aríkiáriniye wiáronjíyí emí pipijíyo dání nawíni nerápimáná emí xejwírárijagi náni wití ayí urí ejinigini. ⁸Ámi wí xwiá naajíyo wiáronjíyí nerápíri niyapíri

ná niweríná aga dijí nimori sá miropaxí wejinigini.” Ewayí xwiyíá e nuriríná re urayiniginí, “Aríá tígíáyíné ewayí xwiyíá rarijá ripi náni aríá ókiarí nimónípoyí.” urayiniginí.

“Ripi náni ewayí xwiyíá seararijini.” uriñí nánirini.

⁹Xegí wiepisarijowa ewayí xwiyíá api míkípi náni yarijí wiána
¹⁰o re urijiniginí, “Xwiyíá ejíná dání ‘Gorixo xwioxíyo mimeámí nerí seamejweaníárini.’ níriri íními imóníjípi nioni wiá searókiamoarijini. E nerí aiwi ámá nioni dijí minikwíró wigí dijí tíni néra warigíáyí nioni ewayí xwiyíá nuréwapiyiríná wiá rókiamoagí Aisaiaoyí riniño níriri ríwamínjí eanípa sijwí naniro aríá niro aiwi míkípi náni níjjá imónipírixiniri ewayí xwiyíáni uréwapiyarijini.

Wití siyí wiárojí míkípi náni áwañí uriñí nánirini.

¹¹“Ewayí xwiyíá míkípi ripirini. Wití siyí náni rinijípi ayí xwiyíá Gorixoyáni jí imónini. ¹²Ámá wí siyí óí mañípámi piéróiýíni jí imónini. Ayí xwiyíá Gorixoyá aríá niwiro aiwi axíná obo nibiri ayí xwiyíá oyápi dijí móáná o yeáyí uyimixemeani gíni rímirakí niwiri xwiyíá oyá wigí xwioxíyo dání emi mimeámí yárarijírini. ¹³Ámá wí wití siyí sínjá íními yapiniñáná seáyi e xwiá onímiápi ejáná wiárojíyíni jí imónini. Ayí xwiyíá Gorixoyá aríá niwiróná yayí niwiníri xídaniro yaríná xwiyíá ná íními pipiñíni jí miwáriñagi náni anijí xídarigíámani. Xwiyíá oyápi xídaniro yarijagía náni ámá wí nibiro nepa ejí neániro ría xídaríjoñiniri iwamíó wíwapiyíáná píni wiárojíyíni jí imónini. Ayí eni xwiyíá Gorixoyá aríá niwiro aiwi wigí yarigíápa sini nixídiróná amípí xwiáyo dánjí náni dijí obíbaxí moro ‘Amípí wí nioni minímúropa onini.’ yaiwiro amípí wí náni niwimóniro ‘Arige meámíráfíani?’ yaiwiro néra nurínayí wití emí nerápíri xeñwiríñi jí yapi nimóniro aiwá ná niyíniri aiwi wí yóí yarijímani. ¹⁵Ámá wí siyí xwiá naají imóniñe wiárojíyíni jí imónini. Ayí xwiyíá Gorixoyá náni aríá niwiro dijí sítí wí mímaxiríñagía náni miwáramó anijí dijí níkwíroro xaíwí sá nixíriro neríná aiwá ná wearíñípiñi jí imónarigíáriñi.” Wiepisarijowami ewayí xwiyíá míkípi náni áwañí e urijiniginí.

Ewayí ikaxí uyíwí náni uriñí nánirini.

¹⁶Awa “Jisaso ámá ayo anijí yumíí winíáriñi.” yaiwipírixiniri ámi ewayí xwiyíá ripi urijiniginí, “Ámá wo re yarijímani. Xegí ramixí nimixárori sixí xwé wá nimeari upikákwiárararijímani. Nimixárori xegí sá íkwiajwíyo íními éxwiroárarijímani. Nimixárómáná ámá giyí giyí níwiapíríná anani sijwí winipíri náni aiwá íkwiajwíyo seáyi e taríñírini.” nuríri ¹⁷re urijiniginí, “Amípí níni íními imóníjí aiwi

wíá ókíáná níni sijáni imónáná ámá níni ‘Tí ayírfani?’ yaiwipírfíárini.
 18 Ayináni seyíné píné aríá ninirónayí aríá pírániŋí niríini. Ámá giyí giyí
 nioní xwiyíá raríná aríá niro diŋí nikwíroro nero nijíá bi nimónirínayí
 Gorixo ámi wí mini winiŋoi. Giyí giyí aríá minipa ero diŋí minikwíropa
 ero nerínayí ‘Nijíá riŋí imóninjini.’ yaiwinarigíápi aí Gorixo apí aí ámi
 nurápiniŋoi.” uríŋinigini.

Jisasomi xináí tíni xogwáowa tíni nánirini.

19 Jisasomi xináí tíni xogwáowa tíni o tíŋí e náni nibiro ámá xwé
 obaxí omí epíroyí wiáriŋagía epówa mipáwipaxí ejagi 20 ámá wí áwanjí
 re urigíawixíni, “Dixí rínaí tíni rigwáowa tíni sijwí rananiro náni
 bíamí biraŋí roŋoi.” urágía aí 21 o re uríŋinigini, “Ámá re ɻwixapigíá
 tiyí, xwiyíá Gorixoyá aríá wiro xixeni ero yarigíáyí, ayí gí inókíwáníŋí
 nírixímeáowáníŋí imóninjoi.” uríŋinigini.

Ipí imeamíkwí yariŋagi samiŋí imixiŋí nánirini.

22 Íná síá wiyimi Jisaso tíni xegí wiepisarijowa tíni ewéyo
 nipixemoániro o re uríŋinigini, “Ipíyo jíariwámíni dání oxemoaneyi.”
 nuriri nímeámi nuro 23 ipíyo nímeámi waríná Jisaso rixa sá winíagi sá
 wejnáná re ejinigini. Ríwipí xwé wí niweapíri ipíyo nixemi nuri ewéyo
 iniigí mimeámi yaríná awa rixa iniigí namipaxí yariŋagi nainenimi
 24 nuro saiwiárí niwimáná re urigíawixíni, “Neamemeariŋoxini,
 neamemeariŋoxini, rixa iniigí namiani ajwí ayorini.” uráná Jisaso
 niwiápínameari imíŋí yariŋípimi tíni iniigí reakíkwíí yapariŋípimi tíni
 mixí nuriri “Pní wiárei.” uráná re ejinigini. Pní niwiáriíná imíŋí mé
 neri iniigí samiŋí weáriri ejinigini. 25 Rixa imíŋí mé neri iniigí samiŋí
 weáriri éáná o wiepisarijowami re uríŋinigini, “Soyíne diŋí minikwíropa
 pí náni yariŋoi?” uríagi awa wáyí ero ududí ero nero re rinigíawixíni,
 “Ámá royí imíŋí tíni iniigí tíni sekaxí uráná ámániŋí aríá wíí royí
 goríani?” rinigíawixíni.

Imíó mixí umáináná odípí iniigí namiŋí nánirini.

26 Awa ewépá nímeáa nuro ipí Gaririyo jíariwámíni ají bi xegí yoí
 Gegesayi riniŋípi tíŋí e niwiékínamearo 27 Jisaso nayoari rixa xwíáyo éí
 roŋjáná ámá ají apimi dání wo —Omi imíó wí xixéroariŋorini. Ejíná
 dání iyaxí aikí miyíní néra uri ají wíyo miŋweapa erí ámá xwáripá
 tíŋí ení ɻweari yariŋorini. 28 O Jisasomi sijwí niwiniríná xwamiání
 niriri Jisasomi agwí ríwáminí nipíkínameari ímí tíni re uríŋinigini,
 “Jisasoxi, niaíwí ɻwíá seáyi émi ɻweaŋoyáoxi, pí neaiminiri bariŋini?
 Nioni wauní re rirariŋini, ‘Xeaníŋí wí mínealkáripani.’ rirariŋini.” nuriri
 29 Jisaso sekaxí “Imíoyíne ámá romí píni niwiárimí úpoyi.” uríí ejagi
 náni Jisasomi e nuriri —O imíó íníná diŋí xixéroariŋí ejagi náni xegí

ámá omi íá nixeró gwí wirí tíni ainixí ikasíá iniijí wirí tíni nijiro awí menjweanagía aiwi gwí jíápi naríkárími imíó ámá dijí meanje náni sayá niméra wayariñorini. ³⁰ Omí Jisaso yariní re wiñinigini, “Segí yoí píxini?” uríagi imíowa xwé obaxí miróniñagía náni re urigíawixini, “Negí yoí Rijoniyi —Yoí mísí ayí mixí náni xwé obaxí gwí móñarigía nánirini. Yoí e riniñwini.” nuriro ³¹ wauní rixiñí re urayigíawixini, “Joxí none mixí nineamáinowárírná sirírikí yoparí bi mimóniñiyí tíjí e Gorixo xeaniñí neaikárínfe náni mixí mineamáinowáripani.” nuriro ³² odipí xwé obaxí díwíyo wiároáriñagía niwiniro wauní re urigíawixini, “Imíone odipíyo ríwímini oxixérópoyiniri sijwí neaniriréini?” uríagía o xe oépoyiniri sijwí wináná ³³ imíowa ámá omí píni niwiárími nuro ámí odipíyo xixéróáná re ejinigini. Odipí ayí imégí ajní omííáyí sapípanjími siwá néra ipíyo nipáwiro piyí egíawixini. ³⁴ Ámá odipí awí mearoarigíáyí wigí odipí e éagía niwiniro wigí ají apimi náni éí nuro ámá e njweagíáyo áwanjí uriro ámá omíñyo yarigíáyo áwanjí urímero wíáná ³⁵ ámá ayí “Pí ría ejoí?” niyaiwiro sijwí winaniro náni nibiro Jisaso tíjí e níremoro wenijí éíáyí winigíawixini. Ámá imíó xixéróariño riwo aikí yíniri dijí sixí yíniri nemáná Jisasoyá sikkí tíjí e éí njweanagi niwiniro wáyí nero yariná ³⁶ ámá Jisaso imíó mixí umáinowáríagi sijwí winiáyí Jisaso imíó sayá mearijomí pírániñí wimixíí náni repiyí niwiróná ³⁷ ámá ayí níni ají Gegesa dánjíyí tíni ámá ají apimi midimidáni njweagíáyí tíni wáyí xwé nikárínro náni Jisasomi wauní re urigíawixini, “Nene píni nineawiárímiouni.” neaimónarini.” uríagía o ámí ewéyo nipixemoániri uminiri yariná ³⁸ ámá imíó mixí umáinío wauní rixiñí “Nioni tíni owaiyi.” nimónarini.” urariñagi aí Jisaso xegí ají e náni nurowáríri re urijinigini, ³⁹ “Dixí ají e náni nuri Gorixo siíipi náni dixí ámáyo repiyí niwirí njwearí ui.” uríagi o Jisasomi píni niwiárími nuri ají apimi nípimini Jisaso wiíipi náni repiyí wiemeñinigini.

Apixí ragí anijí pwariñí wími nañí imixíri miái peñí wími nañí imixíri ejí nánirini.

⁴⁰ Jisaso ámí ipíyo jíariwáminí iwiékíñimeááná ámá obaxí e epíroyí ero o náni xwayí naniri njwearo egíáyí omí yayí niwiro yariná re ejinigini. ⁴¹⁻⁴² Ámá áminá wigí rotú ají wiwá menjweanjí wo —O xegí yoí Jairasorini. Miái ná wímini xanorini. O nibiri Jisasoyá sikkí tíjí e nípíkíñimeareí xio xegí miái —Í xwiogwí wé wúkaú sikkí waú imóniñírini. Í rixa nípémíni yariñagi náni xano Jisasomi wauní rixiñí re urijinigini, “Gí miáimi nañí imixíri nioni tíni gí ajíyo náni niwaniréwii?” uríagi o “Ananírini.” nuriri awau óí e waríná ámá e epíroyí egíáyí nuxídiro Jisasomi ikwíkwierí waríná ⁴³ apixí wí —Í xegí ragí anijí pwariñá xwiogwí wé wúkaú sikkí waú mûronjírini. Ámá obaxí nañí imixaniro niyayiriñí aí nañí wí mimóniñírini. ⁴⁴ Í “Jisasoyá iyíáyoní

amáí nirónirínayí, ámi nañí imónimíni.” niyaiwia nixídiri ríwími dání oyá iyíá sírífíyo amáí rónáná re ejinigini. Ragí anijí pwariñípi yeáyí sikiárijinigini. ⁴⁵ Yeáyí sikiáráná Jisaso re riñinigini, “Amáí go nirónigoi?” ríagi ámá níni “Oweoi, nionimaní. Nionimaní.” nira waríná xegí wiepisariñí wo Pitaoyí riniyo re uriñinigini, “Neamemeariñoxini, ámá epíroyí nisiro ikwikwierí nisiga warinjoi.” uríagi aiwi ⁴⁶ Jisaso re riñinigini, “Nepa ámá wo amáí nirónigoi. Nigí ejí eániñí bi niniwárimi ámá womi nañí imixfagi nainenirí náni rariñini.” ríagi ⁴⁷ apixí í yumíí mepaxí wimóníagi niwiniri óí néra aijwi e nibiri oyá símímañíriwámini nípíkínimearí oxí apixí níni sijwíyo dání wíá re rókiámóniñinigini, “Niíni gí ragí anijí pwariñagi náni Jisasomi amáí rónfini. Omi amáí niróniríná rixa nañí imónimíni.” uríagi ⁴⁸ o re uriñinigini, “Miaé, jíxi diñí ninikwírorí náni nañí imónimíni. Ámi ayá misinipa nerí kikiáá néra ui.” nuríri ⁴⁹ sini ími e uraríná ámá wo rotú aijí menjweañoyá aijí e dání nibiri omi re uriñinigini, “Uréwapiyariñomi sini ayá wí muriñweapani. Dixí miái rixa péinigini.” uríagi ⁵⁰ Jisaso aríá e niwiri re uriñinigini, “Dixí miái péi aiwi wáyí mepani. Nioni diñí nikwíróánayí, í ámá nañí imóniníñoi.” nurími nuri ⁵¹ aijyo nípáwiríná ámá wí nawíni opáwianeyiniri sijwí miwinipa nerí sa xegí wiepisariñí Pitao tíni Jono tíni Jemiso tíni miámi xináí tíni xano tíni ayí tñiní nípáwiro ⁵² ámá níni ñwí earo ámixiá mero yariñagía náni Jisaso re uriñinigini, “Ñwí eaarigíá píni wiárípoyi. Niperí miwenini. Sa sá weni.” uráná ⁵³ ayí “Í rixa piyíxini.” niyaiwiro náni ripiá uríagía aí ⁵⁴ o íyá wépámí fá nimaxirimáná ímí tíni “Miá ríxini, wiápíñimeai.” uráná re ejinigini. ⁵⁵ Miái ámí diñí sixí wínáná apaxí mé wiápíñimeanjinigini. Rixa wiápíñimeááná Jisaso xaniyaúmi “Aiwá bi umeaípiyi.” uríagi ⁵⁶ ayaú ududí ikáriníagíi Jisaso ñwí ikaxí re uriñinigini, “Aípagwí nioní éápi náni ámá wíyo áwañí murípani.” uriñinigini.

Wiepisariñíyo ejí sixí weámixowáríri sekaxí uríri ejí nánirini.

9 ¹⁻² Jisaso xegí wiepisariñí wé wúkaú síkwí waú awami “Awí eániñoyi.” nuríri awa simixí xixegíni nañí imixipíri náni ero imíó níni mixí umáinowáripíri náni ero epíria náni kwíyí bi niwiri ejí sixí eániñí bi niweámixowáríri re urowáriñinigini, “Soyíné aijí ayí ayo nemero Gorixo xwioxíyo mimeámi nerí seamejweanía náni wáí urimero simixí yarigíáyo nañí imiximero éírixini.” nurowáriríná ³ re uriñinigini, “Amí ami wagwí wagwí nuro urínpíri náni segí amipí bi nímeámi mupani. Erajírani, fá árupiajírani, aiwárani, nigwírani, iyíá wúkaúrani, nímeámi mupani. ⁴ Wáí nemeríná aijí bimi níremorínayí aijí iwamíó nuro páwííáyo wéírixini. Rixa ámá aijí apimi ñweagíáyo nuréwapiyimáná aijí axiwámíni niywéagíisáná ‘Ámi aijí bimi náni owaiyi.’ niyaiwirínayí aijí axiwámí dání píni niwiárimi úfisixini. ⁵ Wáí nurímerínayí aijí bimi

nirémoríná ámá e ḥweagíáyí ‘Negí ají tíyo íwiapípoyi.’ misearipa éánayí, ámá ayí diŋí ‘Newaniŋene ikáriniŋwáyí nání awaú nene nání ámi mibipa epísi nání iyí riýárii?’ yaiwipírí nání síkwíyo xwíá sikí xéninípi píri wiaíkímí niyárimi úfríxini.” Sekaxí e nuríisáná ejáná ⁶awa omi píni niwiárimi nuro ají bi bimi nání numiro xwiyíá naŋí yayí winipaxípi wáí urímero simixí egíáyo naŋí imixiro néra ugíawixini.

Xeroto Jisaso nání ayá síwí uroŋí nánirini.

⁷Gapimaní Xeroto Jisasoyá wiepisarijowa yarigíápi nipiní nání aríá niwírì ududí niwinírì ḥweajáná ámá wí emimí apí yariŋagía nání re níra ugíawixini, “Jono xwáripáyo dání rixa niwiápínameari ría yarini?” níra waríná ⁸ámá ámi wí re níra ugíawixini, “Gorixoyá wíá rókiamoagí Iraijaoyi riniŋo, mipé ajínami peyiŋo rixa siŋjáni nimóniri ría yarini?” níra waríná ámá ámi wí re níra ugíawixini, “Ejíná Gorixoyá wíá rókiamoagíá wo rixa niwiápínameari ría yarini?” níra waríŋagía nání ⁹Xeroto ududí niwinírì re riŋjinigini, “Niiwanijoni ráná Jonomi siŋwí miŋí wákwigíawixini. E nerí aiwi ámá nioní aríá e wiariŋá royí goríani?” níriri Jisasomi siŋwí owiniminíri yayiŋinigini.

Ámá 5,000 apími aiwá mini wiŋí nánirini.

¹⁰O xegí wáí wurimeiarigíáwa ámi xío tíŋí e nání nibiro wigí néra ugíápi nání repiyí niwimáná ejáná o awa tímínerímeániro ámá níni píni niwiárimi nuro wigípi ají wíyo xegí yoí Betisaídayo nání waríná ¹¹oxí apíxí obaxí Jisaso tímí wiepisarijowa tímí ají apími nání pwariŋagía niwíniro númi nuro omi wímeááná o yayí niwírì xwiyíá “Gorixo xwioxíyo mímeámí nerí seameŋweanía nání seyíné nisaniro éířixini.” uréwapiyiri simixí egíáyo naŋí imimíximí erí yaríná ¹²wiepisarijí wé wúkaú síkwí waú sogwí nokepá imónáná Jisasomi nibiro re urigíawixini, “Ámá oní wówi re miŋweanjagía nání ámá epíroyí egíá tiyí aiwá níro sá weró epíri nání omiŋí ají ami ami mirinimeŋíyo nání uro ají apí apí ikiwfróniŋíyo nání uro oépoyi.” urágí aí ¹³⁻¹⁴o re uríŋjinigini, “Aiwá nipíri sewaniŋoyíné mini wípoyi.” urágí re urigíawixini, “Negí aiwá xwé menini. Bisíkeríá wé wú ejáná peyí waúnirini.” nuríro ámá oxí 5,000 e ḥweajagía nání re urigíawixini, “None nurane aiwá bi mepa nerínayí, arige mini wianíwini?” urágí o re uríŋjinigini, “Ámá tíyo re urípoyi, ‘Seyíné ámá 50 50 maxiriní wí e wí e niŋweaxa úpoyi.’ urípoyi.” urágí ¹⁵awa axípi e uráná ámá níni 50 50 maxiriní wí e wí e niŋweaxa nuro ḥweajáná ¹⁶Jisaso bisíkeríá wé wú tímí peyí awaú tímí ajínami weniŋí niyániríná aiwá apí nání Gorixomi yayí niwírì kwikwirimí nerí xegí wiepisarijowa yaŋí niwiaupíri mini niwia waríná ¹⁷ámá níni niníro agwí ími uyáiná aiwá niníro e tíapía wiepisarijowa nímeamero soxí fá wé wúkaú síkwí waú apími aumaúmí yárigíawixini.

Pitao “Joxi Kiraisoxirini.” urijí nánirini.

¹⁸ Siá wíyo Jisaso xegípi niywæri Gorixomi xwiyá ririmí niwiri xegí wiepisarijowa xío tíni ïweajáná o yarijí re winjinigini, “Ámá oxí apixí níni nioni náni gorini rarijoi?” urági ¹⁹ awa re urigáwixini, “Wí joxi náni ‘Jono wayí nineameaia uporini.’ rarijoi. Ámi wí ‘Gorixoyá wíá rókiamoagí Iraijaorini.’ rarijoi. Ámi wí ‘Ejná Gorixoyá wíá rókiamoagí wo rixa wiápínameáírini.’ rarijoi.” urágia ²⁰ o re urijinigini, “Ayí e niriro aiwi sewanijoyíné nioni náni gorini rarijoi?” urági Pitao re urijinigini, “Joxi Kiraisoyí rinijoxi, ámá Isirerene yeáyí neayimixemearía náni negí arfowayá xwíá piaxíyo dání iwiaronfoyí rinijoxirini.” urijinigini.

Jisaso áwaní “Ninipikipíráírini.” urijí nánirini.

²¹ Pitao e urági aí o ïwí ikaxí nuriri aríá jiyikí nori re urijinigini, “Aga bì onimiápi ámá wíyo muripani. ²² Ámá imónijáoni xeanijí obaxí nikáripíráírini. Negí Judayí mebáowa tíni apaxípániójí imónigíá xwéowa tíni ïwí ikaxí eániójípi mewegíawa tíni nioni ríwí nimóáná wa nipikipíráírini. E nerí aiwi siá wiyaú wiyi óráná ámi wiápínameáírini.” urijinigini. ²³ Xwiyá ripi eni nowamini urayijinigini, “Ámá goxi goxi ‘Jisasomí ouxídímini.’ niywaiwirínayí, re éirixini. Amípi ‘Nioni nigípi náni oemini.’ yaiwífyí dijí peá nimori re yaiwíirixini, ‘Nioni Jisasomí xídarijagi náni ámá wí xeanijí niri nipikiri niniri aí ayí ananirini.’ niywaiwirí nioni nixídírixini. ²⁴ Ámá goxi goxi nioni Jisasomí dijí niwikwírori xídarijagi náni nipikipírixiníri xewanijoxi éí nimenirínayí dijí niyimijí imónijí anijí ïwearía náni mearíamani. E nerí aiwi ámá goxi goxi éí mimenipa nerí ‘Nioni Jisasomí dijí niwikwírori xídarijagi náni ninipikirónayí, ayí ananirini.’ yaiwiarijí goxi goxi dijí niyimijí imónijí anijí ïwearía náni mearíárini. ²⁵ Ámá wo nioni minixídí iyíá fá nigwí amípi emeámíniri nánini néra nuri nimeáisáná xewanijo anijíni ikeamónáná oyá amípi anijí nixiriri ïweaníáríani? Oweoi!” nuriri ²⁶ re urijinigini, “Ámá nioni náni ayá siniri xwiyá nioni rarijápi náni ayá siniri nerí náni minixídipa yarijí goxi goxi ámá imónijáoni ámi niweapiríná iknínjáoni weapiri wíá nioniyá tíni gí ápoyá tíni aqínjowayá tíni nípirúa weapiri emíáoni eni joxi náni ayá niniri re rírimíárini, ‘Oweoi, nioniyáoxímani.’ rírimíárini. ²⁷ E nerí aiwi wiýiné re rogíá tiyíné sini mipepa egíámi ejáná Gorixo xwioxíyo mímeámí nerí seamejweaníápi wiýiné sijwí wínipíráírini.” urijinigini.

Jisaso nikíniri xegí bi imónijí nánirini.

²⁸ E nurísáná rixa siá wé wíumi dájí waú wo óráná o Gorixomi xwiyá ririmí wini Pitaomi tíni Jonomi tíni Jemisomi tíni niwirimeámi díwí xwé bímí náni niyiro ²⁹ o Gorixomi xwiyá uraríná re ejinigini. Xegí símimanjí

xegí bi íriri rapirapí yíniŋú eni apíá werí ápiaŋwíniŋí xwiníá eari
nerí ejáná re ejinigini.³⁰ Ámá píné o tíni nawíni xwiyíá rarigíwaúyí
—Awaú Gorixoyá wíá rókiamoagíwaú Moseso tíni Iraijsao tíniřini.

³¹ Awaú iknígíwaú éf nirónapiri Jisaso tíni o xwíá týo píni niwiárimi
ámi ajínami náni niþeyiríná Jerusaremiyo peri ámá niyoní náni wiiri
eníápi náni xwiyíá rinaríná ³²Pitao tíni nikumixiniri emearigíwaú tíni
xámi sá winariŋagi sá wegíawa, sainíowa niwiápínamearo wenijí éíayí
winigíawixini. Jisaso ikníijo ronagi niwiniro ámá nawíni rogíwaú eni
niwiniro ³³awaú Jisasomí rixa píni niwiárimi waníri yariŋagí niwiniro
Pitao diŋí niþikwini mímó “Pío! urimíini?” niřiniri Jisasomí úrapí xwiyíá
re uriŋinigini, “Neamemeariŋoxini, none re niþwearíná nařiní. Ají
pipákí wíkaú wí, joxi náni wiwáyi, Moseso náni wiwáyi, Iraijsao náni
wiwáyi oseamiriyanei.” nuriri ³⁴sini e uraríná agwí wí niyapiri awami
rití wiminiri yariŋagi niwiniro wáyí yaríná ³⁵agwí apimi dání xwiyíá bi
re riniŋinigini, “Gí niaíwí royoí, niwaniŋoni rípeanjáomi aríá wípoyí.”
rána ³⁶wenijí éíayí winigíawixini. Jisaso xegí xewini ronagi niwiniro
xwiyíá marí wiwaníjowa siŋwí winíapí náni íná ámá wiyo áwaŋí muripa
egíawixini.

Íwí imíó diŋí xixéroariŋí womí naŋí imixiŋí nánirini.

³⁷Sá e wegíawa wíápi tíni niwiápínameámi díwíyo weapáná oxí apixí
obaxí epíroyí egíayí o tíni óróří niniro ³⁸ámá api epíroyí egíápími dání
wo niwiápínameari ríaiwá re uriŋinigini, “Nearéwapiyariŋoxini, gí íwomi
siŋwí owininiri náni wauní rixiŋí rírařiŋini. O gí niaíwí ná wonirini.

³⁹Imíó xixéróáná o makírwí nimori rixa meají nearí móáná sinapixwíni
iwéniri meákíkwíá eri yaríná omi xwirixwiríá nikixerí rixa ayápíni
mewínaríŋagi niwiníríná píni wiárarinjířini. ⁴⁰Dixí wiepisarijowamí
wauní rixiŋí ‘Imíó gí íwomi xixéroariŋíyí mixí umáinowárípoyí.’ uríá
enagi aiwi awa wí e epaxí menini.” uríagi ⁴¹Jisaso re ríjnjigini, “Ámá
agwí tiyíné ñweagíayíne, nioní diŋí miníkwíropa ero xeļwíni moro
yarigíayíne, ‘Jisaso ínfína reníni nene tíni niþwearane aríá neainířini.’
riyaiwiariŋoi?” niríri xanomí re uriŋinigini, “Dixí iwo ajwi re nímeámi
bei.” uríagi ⁴²íwomi sini nímeámi baríná imíó meají eááná siririŋwí
néra piéróagi aí Jisaso imíomi mixí numáinowárímáná niaíwomi naŋí
niwimixíri ámi xanomí miňi wiŋnjigini. ⁴³Miní wíáná ámá níni Gorixoyá
ení eániŋí Jisaso éípi náni ududí nero “Ayíkwírani?” yaiwigíawixini.

Ámi áwaŋí “Ninipíkipířířini.” uríŋí nánirini.

Ámá níni Jisaso yariŋípi náni ududí yaríná o wiepisarijowamí re
uriŋinigini, ⁴⁴“Pírániŋí aríá nípoyí. Nioní aríá ejíyo searémoariŋini.
Ajínami dání ámá imóniŋáoni ámá wiyo miyí nurípířířini.” uríagi aiwi
⁴⁵awa xwiyíá api Gorixoyá diŋí tíni íními imóniŋagi náni pírániŋí níjíá

mimónipa nero míkípi náni yarijí wianiri éíáyí wáyí niwiwo náni masisíá wigíawixini.

“None go go seáyi e imóniríenijoí?” rinigíá nánirini.

⁴⁶ Wiepisarijowa ximiximí niniro “None go go seáyi e imóniríenijoí?” rinaríná ⁴⁷ Jisaso wigí xwioxíyo adadí niwiri awa e yaiwiaríjagía niwiniri náni niaíwí bi nimeari xío tíjí e éí nuráriri ⁴⁸ awami re urijinigini, “Ámá woxi goxi goxi nioni ninixídirí náni niaíwí ripimi peayí miwianí wéyo nimerínayí apimini mimearijini. Nioni ení wéyo nimeri gí ápo nirowárénapijomí ení wéyo umeri yarijini. Soyíné woxi ‘Nioní awami ínimi niwuríniri sají ourápimini.’ yaiwinarijo oyí seáyi e imóniñorini.” urijinigini.

“Ámá midáni miró segí tímímini imónigíáyírini.” urijí nánirini.

⁴⁹ Wiepisarijí Jono re urijinigini, “Neamemearíjoxini, none ámá wo yoí joxiyá niriri imíó mixí umáinowárarijagi sijwí niwiniríná o none mineaxídirpa nerí yarijagi náni mepa oeni urijwanigini.” urágí aí ⁵⁰ Jisaso re urijinigini, “Ámá oríwámi dání miró segí tímímini imóniñorini. Ayináni e mepa oeniri pí náni urigíawixini?” urijinigini.

“Omí mírají miwipa oyaneyí.” rigíáyí nánirini.

⁵¹ Rixa Gorixo Jisasomi ajínami náni wiriménapini ajwi e imóniñáná Jisaso dijí “Nioní Jerusaremiyo náni oumíni.” nikwírómi nuríná ⁵² xwiyíá yañí wiowárrí wí xíomi xámi umeapíri náni urowáráná awa nuro aji ámá wigí yoí Samariayí—Ayí Isireriyí tíni xepixepá rónigíáyírini. Ayíyá aji bimi nirémoro Jisaso ríwíyo bini náni amipí pírániyí imixaniro éíáyí ⁵³ ámá aji apimí ñweáyí Jisaso Jerusaremi náni uminiri yarijagi niwiniro “Mírají bi owianeyí.” miwimóní yarijagía ⁵⁴ xegí wiepisarijí Jemiso tíni Jono tíni e niwiniri Jisasomi re urigíisixini, “Ámináoxini, yawawi ‘Gorixo ajínami dání ríá nimamówárénapiri ámá tfyo ríá níni náni anani ourípiyi.’ risimónarini?” urágí aí ⁵⁵ o nikinimóniri awaúmi mixí “E miripani.” nurími ⁵⁶ aji ámi bimí náni ugíawixini.

Ámá “Orixídímini.” urigíá nánirini.

⁵⁷ Óíyo waríná ámá wo Jisasomi re urijinigini, “Amí gími joxi úími nioní ení númi rixídímemíáriní.” urágí ⁵⁸ o ámá royí ejí neániri nixíniríenijoírini re urijinigini, “Síwí sayí xegí sirírikí sá wenía náni tíjírini. Injí ení xegí yewí tíjírini. E nerí aiwi ámá imóniñáoniyá sá wémia náni aji wí menini.” urijinigini. ⁵⁹ Amí womí re urijinigini, “Joxi nixídei.” urágí o re urijinigini, “Xámi xe nuri gí ápo péáná xwíá oweýáriniri sijwí naniríréini?” urágí aí ⁶⁰ o re urijinigini, “Ámá nioni

dijí minikwíropa yarigíyá ayí eni ámá piyínijí imónijagía náni wigí ámá péáná xwiá oweyárinípoyiniri sijwí winírixini. E neri aí joxi xwiyíá Gorixo xegí xwioxíyo mimeámí neri umejweanía nánipi ami ami wáí uriméirixini.” urijinigini. ⁶¹ Ámá ámá wo nibiri re urijinigini, “Ámináoxini, nioni rixídinemíini. E neri aiwi xámí xegí ámáyo nuri yayí owiemeniri sijwí nanei.” urági aí ⁶² Jisaso ewayí xwiyíá ripi urijinigini, “Ámá omijí mearijí wo nikinimóniri ríwími dání sijwí anáná xío omijí mearijípi xixeni warijímani.” nuriri re urijinigini, “Joxi eni dijí ninikwírori ninixídísáná ámi nikinimóniri amipí joxi píni wiáríiyí meáminiri náni dijí nímorí nerínayí, omijí Gorixo náni pírániyí miwiipa eri oyá xwioxíyo páwipaxí mepa eri imónijini.” urijinigini.

Ámá 72 nirípearí yaxwí urowárapiní nánirini.

10 ¹ Jisaso e nurimáná ámá wíyo 72 nirípearí ají xío uníá ayí ayo náni waúni waúni xámí umeapíri náni nurowárapíri ² re urijinigini, “Ámá nioni xwiyíá yaní seaipowáriyí, ayí aiwá yóí píripíri niniri minipaxníjí imónini. E neri aiwi ámá seyíné aiwá apí mipíri náni obaxí mimónijo. Ayínáni Gorixo ámá wíni eni aiwá mipírínijí nimóniro xwiyíá yayí winipaxípi yaní wiowáripíri náni yarijí wípoyi.” nuriri ³ re urijinigini, “Soyíné óí nioni searíayo úpoyi. Ámá wí síwí sayí sipisipí roanarigíápániyí seaipíri náni searowárarijini.” nuriri ⁴ re urijinigini, “Nuróná nigwí wowí birani, fá árupianjí wúraní, síkwí súraní, nímeámi mupani. Óí e ámáyo niwiniríná yayí niniro e éí mijweapani. ⁵ Ají wiwámi nipáwiríná yayí niwiri xámí re urírixini, ‘“Seyíné Gorixoyá dijí tíni niwayíróniro oyweápoyi.” neaimónarini.’ urírixini. ⁶ Aniwámi xiáwo sanijo imónijagi niwiniríná xwiyíá yayí niwiríná e uríápi mididí mikixepani. Ají xiáwo sanijo mimónijagi niwiríná yayí apí mididí wikixéírixini. ⁷ Ají giwi giwámi nipáwiro niwearíná aiwá tíni iniigí tíni seaipápi anani niniro ɣweárixini. Ayí ripi nánirini. Ámá nigwí omijí neríná nigwí meaarigíápa soyíné wáí nemero nioni omijí niniiríná iniigí tíni aiwá tíni seaipáyí nigwínijí wayíá nipírárini.” nuriri xegí wiepisarijowa aiwá oneaiapípoyiniri ají wiwá wiwámi emepírixini ámi re urijinigini, “Ají wiwámi nipáwiro ɣweáiwámi dání ají axípí ámi wiwámi ɣweaniro náni mupa éírixini. ⁸ Ají gipi gipimi nirémoríná aiwá míranjí seaianiro ‘Ajíyo náni eini.’ nisearimi úíáyo númi nuro pí aiwá seaipápi sa anani nírírixini. ⁹ Ají apimi simixí yarigíyáyo nají wimixiro ‘Gorixo xwioxíyo mimeámí neri pírániyí seamejweaníá ajwi ayo ejagi náni nisaniro ɣweárixini.’ uriro éírixini. ¹⁰ E neri aiwi ají gipi gipimi nirémoríná ayí niseairimeámi wigí ajíyo náni miseaupa éáná nuro óí ají apimi náni inijíyimi dání re urírixini, ¹¹ ‘Seyíné dijí re mopíri náni, “Gorixo xwioxíyo mimeámí neri pírániyí neamejweáminiri éí aiwi nene apí náni mineaimónarijagi

náni xío xeanijí neaiapiníáríani?" yaiwipíri náni xwíá sikí segí ají ripimi dájí aí negí síkwíyo xénijípi pírí wiafkímí seasiarijwini.' urífrixini." nuriri¹² re urijinigini, "Nioni aga nepa seararijini. Gorixo ámá niyoní mí ómómiximí eníyíimi ámá ají Sodomí ñweaagíayí — Ejíná Sodomí ñweaagíayí ríáni nikirúa warinagía Gorixo ajínami dání riá mamówáráná niyoní riá nijinigini. Síá ayimi ayo Gorixo xeanijí xwé niwiri aiwi ámá soyíné aríá miseaí xe oúpoyiniri siwjí seaníayó Gorixo xeanijí niwirfná Sodomí ñweaagíayó ríniyí wininíápi tíni xixeni wininíámani. Seáyi e múroníárini.

**Ají bì bimí ñweáyí xíomi dijí miwikwíroarijagía
uréwapiyiní nánirini.**

¹³ "Isireriyíné 'Gorixo nene náni aga wimónarini.' yaiwinarijagía aí xeanijí o seaikáriníápi ayíkwí meñagi náni dijí sipí oseaini. Isireriyíné ají yoí Korasiniyi ríniyíyo ñweagíayíné tíni ají yoí Betisaida ñweagíayíné tíni aveyi! Síá wiyi seyíné majíá seaóriníárini. Émáyí ají yoí Taiayí ríniyíyo ñweáyí tíni Saidoniyi ríniyíyo ñweáyí tíni emímí nioní seaíwapiyiníápi siwjí niwiniro siwjiriyí, ayí ejíná nisaniro iyá írikwí wú pániro riá uráwíyo iwieániro yaniri egírári. ¹⁴ Gorixo ámá niyoní xeanijí winíayími xeanijí Taia ñweáyo tíni Saidoni ñweáyo tíni winíápi tíni seyíné seaikáriníápi tíni axípi imóniníámani. Seyíné seaikáriníápi seáyi e múroníárini. ¹⁵ Isireriyíné, Kapaneamí ñweáyíné 'Gorixo ajínami náni nineameámi neayiníárini.' niyaiwiro seáyi e riyarijoi? Ríá anijí wearinjíyo niseamamówáriníárini." nuriri¹⁶ wiepisarijíyo ámí re urijinigini, "Ámá giyí giyí soyíné wáí urimearíná aríá seaíyí nioní eni aríá niarijoi. Giyí giyí aríá miseaipa éíyí nioní eni aríá miniaríjoi. Nioní aríá minipa éíyí Gorixo, nirowárénapijomí eni aríá miwarijoi." urijinigini.

Ámá 72 imónigíawa ámi Jisasomi wímeagíá nánirini.

¹⁷ Ámá 72 urowárapinjíyo ámí dijí yayí niyaiwia nibiro Jisasomi niwímearo re urigíawixini, "Ámináoxini, ámá imíó dijí xixéroarijíyo aí none yoí joxiyá nirirane mixí umáinowáráná ananí aríá nineaimí éí warinjoi." uríagía¹⁸ o re urijinigini, "Soyíné imíóyo mixí umáinowáraráiná nioní Seteno — O imíóyo xiráónijí imónijorini. O ápiajwíniyí ajínami dání piérónaparijagi winiyanigini. ¹⁹ Aríá nípoyi. Nioni ejí sixí eániyí seaiapowáriyá enagí náni soyíné weaxíá tíni wáré tíni ananí xórórí ero Seteno, fwí oépoyiniri seaíwapiyarijomi ananí xórórí wiro epaxírini. E yaríná wí xwiríá seaikixeníámani. ²⁰ E niseariri aiwi imíó xixéroarijíyo mixí umáinowáráná aríá niseairo éí warigíá enagí náni seáyi e nimóniro yayí mepaní. Sa ripi nánini yayí époyi. Ajínami íkwí ámá wé rónijyí náni ñwiráriniyínamí segí yoí eni ñwiráriniyagi náni yayí époyi." urijinigini.

Gorixomi seáyi e umejí nánirini.

²¹ Kwíyí Gorixoyápi ukikayoŋagi náni axíná yayí seáyimi dání nerí Gorixomi re urijinigini, “Gí ápoxini, xwíá imixiri aŋína imixiri eŋoxini, wiepisarijowa yarigíá api náni ámá seáyi e nimóniro ‘Nioni nigípi diŋí rixa nijá imónijáoni náni go níwapiyiniŋoi?’ riníayo joxi yumíi wiri ámá ‘Nioni niaíwoníŋi nimóniri majíá imónijáoni náni anani níwapiyii.’ riníayo joxi wíá rókiamori yariŋoxi eŋagi náni seáyi e rimearijini. Ápe, joxi ‘E oemini.’ simónarijagi náni rariŋini.” nuriri ²² re rijinigini, “Gí ápo amipí xwíá rírimí nírimini yaníwá náni fániŋí niepíxíniasinjírini. Ámá wo Gorixomi xewaxo náni xixeni nijá mimónini. Gí áponi xixeni nijá imónini. Ámá wo ápo náni eni nijá mimónini. Xewaxonini nijárárini. Ámá ‘Xewaxoni gí ápo náni wíá orókiamómini.’ yaiwííyáyí, ayí eni gí ápo náni nijá imónijoi.” nuriri ²³ nikinimóniri xegí wiepisarijowa wigípi ḥweaŋagía siŋwí niwiniri awamini re urijinigini, “Amipí nioni erí xwiyíá ríri yariŋápi soyíné siŋwí nanayíšápi náni Gorixoyá diŋí tíni yayí seáyi e dání seainipaxírini. ²⁴ Gorixoyá wíá rókiamoagíá obaxíyí tíni mixí inayíyí tíni amipí soyíné siŋwí nanarigíápi ‘Siŋwí owinaneyi.’ niriro aiwi wí siŋwí miwinipa ero amipí soyíné aríá niarigíápi ‘Aríá owianeyi.’ niriro aiwi wí aríá miwipa ero yagíárini. Ayináni soyíné yayí seáyimi dání seainipaxírini.” urijinigini.

Ewayí ikaxí Samariayí wo xeŋwí womi wá wianijí nánirini.

²⁵ Ámá ḥwí ikaxí eániŋípi mewegíá wo “Jisaso eŋí eániŋoríani? Iwamíó owíwapiyimíni.” niyaiwiri niwiápíñimeari re urijinigini, “Nearéwapiyarijoxini, nioni arire nerí diŋí niyimiŋí tíŋjáoni imónimírárini?” uríagi ²⁶ Jisaso re urijinigini, “Ḥwí ikaxí eániŋípi arire níriniri eánini? Joxi íá níroríná arire ríniŋagi roarinjírini?” uríagi ²⁷ o re urijinigini, “Re níriniri eánini, ‘Joxi díxí Áminá Gorixomi diŋí sítí nuyiri neríná díxí xwioxí o náni yayí osininiri erí eŋí sítí eániŋí tíni xídirí diŋí tíni pírániŋí wíkwírori éírixini. Jíwanijoŋxi diŋí sítí inariŋípa ámá joxi tíni ḥweagíyáyí náni eni axípi siníwinigini.’ níriniri eánini.” uríagi ²⁸ Jisaso re urijinigini, “Joxi xixeni rariŋini. E nerínayí diŋí niyimiŋí tíŋjoxí nimóniri aníŋí ḥwearíárini.” uríagi ²⁹ ḥwí ikaxí eániŋípi meweŋo ámá níni xewaniŋo náni re oyaiwípoyiniri “O ḥwí ikaxí eániŋípi tíni xixeni ámá xío tíni ḥweagíyáyí náni diŋí sítí níwiri arírá wiariŋoríani?” oyaiwípoyiniri ámi yariŋí re wiŋinigini, “Ámá nioni tíni nawíni ḥweaŋwáyí giyírfani? Ámá giyí náni niwaniŋoni diŋí sítí inariŋípa diŋí sítí axípi e niniŋoi?” Yariŋí e wíáná ³⁰ Jisaso ewayí xwiyíá ripí urijinigini, “Ámá wo aŋí yoí Jerusaremíyí píni niwiárimi aŋí yoí Jerikoyí ríniŋíyo náni wearíná re ejinigini. Ámá ámáyá amipí íwí oxaurápaneyiniro yarigíá wa omí íá nixero xegí rapírapí wiriro iwaŋí

mépero rixa napénimearíná píni niwiárimi ugíawixini. Rixa numáná ejáná³¹ apaxípániójí imónijí wo eni óf axíyimi niweríná wenijí éiyí winiñinigini. Iwanjí mépéio daiwo wejagi niwiniri arirá bi miwí oriwámí dání múronjinigini. ³² Ámi Judayí wigí yoí Ripaiyí rinigíyáwo —Ripaiyí Gorixo náni ridiyowá yarigíiwámi arirá wiariygíyárini. Ripaiyí rinigía wo iwanjí mépéio weje nirémori niwiniri aiwi o eni oriwámí dání múronjinigini. ³³ E nerí aiwi ámá Samariayí wo —Samariayí tíni Judayí tíni ejíná dání xepixepá rónagíárini. Samariao eni ají wíyo náni nuríná winiñinigini. Ámá iwanjí nearí tío riwo wejagi niwiniri omi wa niwianiri³⁴ ajíwí e nuri iniligí wainí bi tíni raní bi tíni iwanjí weáíayo gínií wirí wíá utíri nemáná nimfeyoari xegí dogíyo seáyi e niywiráriri nímeámi ají ámá ami ami dání nibiri wéírixiniri mirinijí wiwámí náni nuri e mewejo³⁵ wíápi tíni íkwí winíxáu niroari ajiwámí mearinomí niwiri re urijinigini, ‘Ámá romi nigwí rinami dání pírániójí méírixini. Rina anipá imónáná o náni joxi dixí nigwí xwiríá ikixéánayí ámi nioni nibiríná nioniyá xixeni miní siapimíárini.’ urijinigini.” Jisaso ewayí xwiyíá api nurimáná³⁶ ñywí ikaxí eániójípi mewejomí yarijí re wijnigini, “Joxi dijí arire yaiwiarinjí? Iwanjí nearí tóomi ámá waú wo niwiniro aí awa go o tíni ñweagíá wónijí nimóniri arirá wijnigini?” uráná³⁷ ñywí ikaxí eániójípi mewejomí re urijinigini, “‘Ámá niwinirná wa niwianiri naají wiijo o tíni ñweagíá wónijí imónijinigini.’ nimónarini.” uríagi Jisaso “Joxi eni nuri axípi e néra úírixini.” urijinigini.

Mataí tíni xinapí Mariaí tíni nánirini.

³⁸ Jisaso wiepisarijíyí tíni ófyo nuróná ají bimi rémóáná apixí wí Mataíyi riniójí aiwá mírají wini xegí ajíyo náni niwirimeámi nuri ñweajáná³⁹ í xegí xexirímeáí Mariaíyi riniójí nibiri Jisasoyá sikkí tínjí e niñweámáná oyá píné aríá wiarijná⁴⁰ Mataí aiwá riyamí eminiri yaríná upupígí winarijagi nibiri Jisasomi re urijinigini, “Ámináoxini, niíni aiwá riyamí yaríná gí nirixímeáí píni niníwiárimi nibiri ‘Ayí ananirini.’ riyaiwiarinjí? Í sají nirápini náni urowárénapei.” uríagi⁴¹ Ámináo re urijinigini, “Mataíxi, Mataíxi, jíxi dijí obibaxí mori amipí obaxí náni ayá síví rirori yarijini. ⁴² E nerí aí jíxi anijí miní epaxí imónijíyí obaxímani. Aga ná binirini. Mariaí api náni dijí neyírori aríá niariní. Í dijí eyíroarijípi mididí miwikixepa nerí jíxi niríipi bi urimíméini.” urijinigini.

Ayí Gorixomi nuriríná ripaxípi náni uréwapiyijí nánirini.

11 ¹ Jisaso wí e nuri rixa Gorixomi xwiyíá rírimí niwimáná ejáná xegí wiepisarijíyí wo re urijinigini, “Ámináoxini, Jono wayí nineameaia wago xegí wiepisarijowami Gorixomi xwiyíá rírimí wipíri náni uréwapiyijípa joxi eni e nearéwapiyii.” uríagi²⁰

awami re urijinigini, “Gorixomi xwiyá ririmí niwiríná re urírixini, ‘Ápoxini, ‘Ámá níni joxini jwíaoxi ejagi náni wéyo riméírixini.’ neaimónarini. “Joxi xwoxíyo mimeámí nerí neamejwearíapi sijání imóníwinigini.” neaimónarini. ³Nene aiwá síá ayí ayimi naníwá náni neaiayírixini. ⁴Ámá nene íwí neaíáyo yokwarimí wiagwi náni joxi nene íwí yarijwáyí yokwarimí neaiírixini. Ámá wí ejí eánigáyíráñaniri iwamíó owíwapiyípojiniri sijwí mineanipa éirixini.’ Gorixomi xwiyá ririmí niwiríná e urírixini.” urijinigini. ⁵⁻⁷E nurimáná ewayí xwiyá ripi urijinigini, “Soyíné woxi dixí ámá ají wí e dánjí wo áriwegíyo símeááná aiwá menjagi náni joxi ámá nikumixiniri emearigáyí womí nuri aiwá náni rixijí nuriríná re uriríni, ‘Gí ámá ají wí e dánjí wo ají wíyo náni únío rixa áriwegí ríná nímeáagi omi aiwá bì mìní wimi náni menjagi náni joxi tíe náni rixijí barijini. Aiwá biaú bì nínameairiréini?’ uráná ajíyo íními dání, sá wejími dání re ririniójoi, ‘Aiwá náni ayá wí minírijweapani. Ají ówanjí niyárimáná niaiwípia tíni íkwiajwíyo rixa sá wejwini. Nioni wí niwiápíñimeari aiwá rimeaipaxí menini.’ ririniójoi. ⁸Nioni re seararijini, ‘Ají xiáwo aiwá náni rixijí bío xegí nikumixiniri emearijí wo aiwi niwiápíñimeari xio rixijí urarijíyí umeaipaxímani. E neri aiwi aríkí rixijí urayaríná niwiápíñimeari xio wimónarijípi nipiní mìní winigini.’ seararijini. ⁹Ayínáni nioní re seararijini, ‘Soyíné Gorixomi amipí wí náni yarijí wíáná o anani mìní seaipiníárini. Rixijí nuriríná amipí wí o tijí e náni píá nerínániójí anani meapírárini. Rixijí nuriríná wáí e nirómáná wakwí óránániójí o anani aríá nisiri ají ówanjíniójí ríkwiniigini.’ seararijini. ¹⁰Ayí ripi náni seararijini. Ámá níni Gorixomi rixijí urayarínáyí ayí anani wí meapírárini. Ámá giyí amipí wí náni píá neríná anani meapírárini. Giyí wáí e dání wakwí óráná o anani ají ówanjí wíkwiniinárini.” urijinigini.

¹¹Ewayí xwiyá ámi bi ripi nuriri re urijinigini, “Apoyíné woxi dixí íwo nibiri peyí náni rixijí riránáyí, weaxíá nimeari wiriréini? Oweoi, wí e wiriméini. ¹²Injí kímijí náni eni rixijí riránáyí, wáré nimeari wiriréini? Oweoi, e eni nimeari wiriméini. ¹³Soyíné íwí néra warigíoyíné aiwi segí niaiwí rixijí searánáyí, anani amipí awiaxíyí anipá mìní wiariigíoyínérini. E neri aí segí ápo ajínami ñweajo anipaxírini. ‘Omi giyí giyí rixijí uránáyí, kwíyí oyápi aí anani mìní winíárini.’ seararijini.” urijinigini.

“O ejí eániójí oboyá tíni yarini.” rigíá nánirini.

¹⁴Jisaso, imíó mají píroniójí womí —O ámá womí dijí xixéroarijagi náni ámáo eni mají píroniójorini. Imíomí mixí umáinowáráná imíó éí úáná ámá mají píroniijo ámí píne rijinigini. Ámí píne rarijagi ¹⁵ámá e epíroyí egíáyí sijwí e niwiniro ududí nero aí ¹⁶ámá wí re rigíawixini, “O imíó mixí numáinowáríná imíó xiráóniójí imóniijo —O xegí yoí bi

Bieseburyi riniñorini. Oborini. O ejí weámixowáríagi náni ejí eániñí oyá tíni umáinowárariñírini.” raríná ámá ámi wí “Jisaso ejí eániñoríani? Iwamíó owíwapiyaneyi.” niriñiro nibiro re urigíawixini, “Añínamí dání emimí bi iwamíó neaíwapiyii.” urágia aiwi¹⁷o wigí yaiwigíá náni adadí niwiri ewayí xwiýá re uriñinigini, “Ámá gwí axíri xepixepá niróniro mixí ninirónayí, ayí ají miwiárekixinipaxírini. Ámá xiráxogwáowa eni xepixepá niróniro mixí ninirónayí, ayí eni ají miwiárekixinipíráriñi.

¹⁸ Ayináni Seteno tíni xegí imíó axíyí tíni xepixepá niróniro mixí ninirónayí, arige nero ejí neániri ropíráoi? Oweoi! E nerí aiwi seyíné ‘Ejí eániñí Bieseburyá tíni imíó mixí umáinowárariñírini.’ nirariñoi.

¹⁹ Nioni nepa Bieseburyá ejí eániñí tíni imíó mixí numáinowáríri siñwiriyí, segí ámá ejí eániñí goyá tíni mixí umáinowárariñírini? Segí ámá imíó mixí umáinowárariñíawa síá yoparíyimi niwiápíñimearo yariñí re seaipíráriñi, ‘Nene ámá wo imíó mixí umáinowárariñagi niwínirane “Ejí eániñí Gorixoyá tíni e yarini.” rinarijwá ejagi náni seyíné pí náni Jisaso axípi yariñagi niwíniráná xwiýá nímeario “Ejí eániñí oboyá tíni yariñini.” urigíawixini?’ Yariñí e seaipíráriñi. ²⁰ Nioni ejí eániñí Gorixoyá tíni imíó mixí umáinowárariñagi aí seyíné ‘Gorixo xío xegí xwioxíyo mimeámí nerí neamejweaníapi rixa rimónini?’ miyaiwiariñoi. ‘Ámá yeáyí neayimíxemeañá náni urowárénapinío, aríowayá xwiá piaxíyo dání iwiaroníoyi rariñwáo rixa nene tíni rimóniñwini?’ miyaiwiariñoi.” nuríri ²¹ewayí xwiýá ámi bi ripí uriñinigini, “Ámá ejí riñí wo éwaikí oxá nayiri nitíri awí mejweanáñá ámá wo xegí ajíyo nípáwirí amípí wí fwí meapaxí menini. ²²E nerí aí ámá ejí riñomi nímúrori omí seáyí e imóniñí wo nibiri mixí wiminiri neríná xopírári niwiri amípí níni mixí náni maxiriñíyí nurápimáná amípí oyá níni eni rixa nurápíri yañí niwia waríñirini.” Jisaso ejí eániñí xíoyá oboyápími múronagí náni ewayí xwiýá e uriñinigini.

²³ Ámá wí ámáyí níni Jisasomí diñí wikwíroro xídiro epírixiníri pírí rakiámí wianiro yarigíáyí náni ewayí xwiýá ámi bi nuríri re uriñinigini, “Ámá nioní tíañimi mimónigíáyí, ayí nioní tíni mixí imóniñwáyírini. Ámá nioní tíni sipisipí awí meaáripa yarigíáyí, ayí sipisipí xídixídowári yarigíáyírini.” uriñinigini.

Ewayí ikaxí imíó xegí wíniyo wirímeañí nánirini.

²⁴ Ámá ayí “Nene Jono nearáná sanijí onimiápi nerane aiwi imíó xixéroariñí róniñí imónanigini.” oyaiwípoyiníri ámi xixewisí ikaxí bi nuríri re uriñinigini, “Imíó xixéroariñíyí mixí umáinowáráná ámá womí píni niwiárimi nuríná iniigí mayími ge ge sa ojweáminiri nemeri píá nímeginiméisáná re yaiwiáriñírini, ‘Gí ámi ají axí píni niwiárimi biñaé náni oumíni.’ niyaiwimi ²⁵nuri ají rixa síí peáriníri pírániñí imixáriníri yáriñiñagi niwínirí sini aníá imóniñagi niwínirí náni ²⁶ámi nuri imíó wé

wíúmi dání waú íwí neróná xíomi seáyi e mûroro egíáyo niwirimeámi nuro axomi nixixéroro e ñweaarigíárini. Xámí sipí imónago aí ínayí aga sipí ikeamónijírini.” uriñinigini.

Yayí winipaxíyí náni uriñí nánirini.

²⁷Xwiyíá apí uraríná apíxí wí ámá e epíroyí egíáyo dání ríaiwá re uriñinigini, “Apíxí joxi nirixiriri amijí siapijí Gorixoyá diñí tñi yayí winipaxírini.” urfagi aí ²⁸o re uriñinigini, “E wí niyaiwiri miripani. Ámá giyí giyí xwiyíá Gorixoyá ariá wiro axípi ero yarigíáyí ámá ayíni Gorixoyá diñí tñi yayí winipaxírini.” uriñinigini.

Ekiyinjí bi náni rixinjí urigíá nánirini.

²⁹Ámá obaxí Jisaso tñíj e epíroyí ejáná siní wíni wíni epíroyí yariñagía o re uriñinigini, “Isíreriyíné, agwi ñweagíáyíné íwí néra nuro aríkí yarigíáyíné, emimí náni seaimónariñagi aiwi nioní emimí wí miseaíwapiyipa neri aiwi ná biní Gorixoyá wíá rókiamoagí Jonao yagípíni seaíwapiyimírárini. ³⁰Ejíná Gorixoyá wíá rókiamoagí Jonaoyí riniño —O síá wiyaú wiyi piyíñijí nimóniri peyí agwíyo weagorini. O ámá ají yoí Ninipayí riniñjíyo ñweaagíáyo Gorixoyá símimajíónínjí wiijípá ámá imónijáoni ámá agwi ñweagíáyíné Gorixoyá símimajíónínjí seainiñini. ³¹Gorixo ámá niyoní mí ómómiximí eníáyimi apíxí ejíná Sibayí ajíyo menjweaagí —Í mixí inayí Soromono nijíá seáyi e nimóniri rírimí yaríná ariá wiminiri náni ají aga ná jíami dání biñírini. Í ámá woni Soromoní seáyi e imónijáoni re éí nirómáná searariñagi aiwi seyíné ariá miniariñagía náni í síá ayimí niwiápñimearei xwiyíá seameáriníárini. ³²Ámá ejíná ají yoí Ninipayí riniñjíyo ñweaagíáyí —Ayí Gorixoyá wíá rókiamoagí Jonao Gorixoyá xwiyíá wáí uriméáná ayí wigí íwí egíápi ríwímini nimamoro nisaniro ñweaagíáyírini. Ayí ámá wo Jonaomi seáyi e imónijáoni re éí nirómáná searariñagi aiwi seyíné ariá miniariñagía náni ámá ayí síá Gorixo ámá niyoní mí ómómiximí eníáyimi niwiápñimeareo xwiyíá seameáripírárini.” uriñinigini.

Ewayí ikaxí ramixí náni uriñí nánirini.

³³O xwiyíá Gorixoyá ramixíniñí imónijagi náni re riñinigini, “Ámá wo ramixí nimixárómáná ají sakwímanjíyo taríjímani. Sixí wá nimearei upikákwiárariñímani. Nimixárómáná ámá íwiapíá giyí giyí wíá óniñagi siñwí winipíri náni íkwiajwíyo seáyi e ikwiárariñírini.” nuriri ³⁴re uriñinigini, “Segí siñwí eni uyíwíniñí imónini. Segí siñwí tñi pírániñí naniro wé róniñí nerónayí, diñí najíni aumaúmí niniro segí xwioxíyo wíániñí ókímixinarijoi. E neri aiwi segí siñwí tñi íwí náni naniróna segí xwioxíyo síániñí yimixinarijoi. ³⁵Diñí najíni aumaúmí niniro segí xwioxí wíániñí seaókiariñípi supíkíniniginiñí diñí tñi érírixini. ³⁶Segí

xwioxíyo síá wí miyiní wíáni nókiáriríná uyfwí wíá seaókiarijípániñí segí xwioxí níni wíá seaókiáriníárini.” urijinigini.

Parisiowami xwiyíá umeáriñí nánirini.

³⁷E nuríisáná ejáná Parisi wo “Gí ajíyo aiwá onaiyi.” nuriri nipemeámi úáná Jisaso nuri aiwá nípíre éí ñweajáná ³⁸Parisio Jisaso xámi wé piaxíniñí eají náni wigí yarigíápa wé iniigíyo igwíá miwíró aiwá nípíre éí ñweajagi niwiniri ududí yarfná ³⁹Jisaso re urijinigini, “Parisoyíné íwí mearo riá kiroro yaniro moarigíápi segí xwioxíyo sini magví ejáná kapixí tñi pírerixí tñi igíá nearínnaniñí kíyí bíariwámí dánini kwfrinarigíoyínéxini. ⁴⁰Majimajtá ikárinarigíoyíné ‘Bíariwámíni imixarijo íniríwámíni mimixiñírini.’ riayiwiarijoi? ⁴¹Amípí soyíné íá xirigíápi ámá uyípeayíyo ayá nurimixiro arirá niwiro mini wíánayí, soyíné igíá neániróniñí imónipífrírini. ⁴²Parisoyíné aveyí! Síá wiyi soyíné majíá seaóriníárini. Gorixo xeaniñí riá tñjí seaikáriníá ejagi náni diñjí sipí oseainini. Soyíné aiwá nimiróná anijí miní yíyí tñi aí tñi siyó amípí pírániñí íá niroro rixa wé wúkaú imónáná wo Gorixomi mini niwiro aí ámáyo wé róniñí wiariigíayí píni wiáriro Gorixomi diñjí sixí muyipa ero yarigíoyínéxini. Soyíné aiwá onimiápia aí segí anijí miní yarigíá jíapí píni miwiáripa ero ámáyo nañí mimixipa yarigíápi eni ero nerí sijwíriyí, nañí imóniminiri ejírini. ⁴³Parisoyíné aveyí! Síá wiyi soyíné majíá seaóriníárini. Soyíné rotú ajíyo ámá sijwí oneanípoyiniri símí símí e ñwearo makeríáyo awí eánarigíe ámá yayí ‘Ámináoxini.’ onearípoyiniri emero ‘Oyaneyi.’ seaimónarijagi náni Gorixo xeaniñí seaikáriníárini.” urijinigini. ⁴⁴Ámá níni Parisiowami niwiniríná “Nañowarini.” yaiwiarijagía niwiniri awa wigí íwí yarigíápi ámá piyí xwáripáyo íními weñjí yapi imóniñagí náni re urijinigini, “Aveyí! Síá wiyi soyíné majíá seaóriníárini. Soyíné ámá piyí tigíe xwiá emadiróniñána ámá ‘Ámá piyí tigíeríani?’ miyaiwí maiwí pwarigíeniñí imónigíoyínérini.” uráná ⁴⁵ñwí ikaxí eániñípi mewegíá wo niwiápíñimeari re urijinigini, “Nearéwapiyarijoxini, Parisiowami e nuríríná none eni ikayíwí neameararijini.” uríagí aí ⁴⁶Jisaso ñwí ikaxí eániñípi mewegíáwa ámáyo anijí miní sekaxí “E éírixini. E éírixini.” nuriro aí wiwaníjowa wí miyarigíá ejagi náni re urijinigini, “Ñwí ikaxí eániñípi mewegíoyíné eni aveyí! Síá wiyi soyíné majíá seaóriníárini. Soyíné ámáyo sañí xwé ayá wí niwikwiáriro aí sewaniñoyíné sañí xwé api iwamíó mimífeoyoarigíoyíné ejagi náni Gorixo xeaniñí seaikáriníárini. ⁴⁷Soyíné Gorixoyá wíá rókiamoagíawami segí aríowa píkiárigíáyo xwáripáyo anijí miní míá imixarijíoyínéxini. ⁴⁸Soyíné e nerijípimí dání ámáyo áwají réniñí urarijoi, ‘Negí aríowa Gorixoyá wíá rókiamoagíawami nípíkiáriróná apáni yagíá ejagi náni wigí xwáripáyo míá imixarijwini.’ Éniñí urarijagía náni Gorixo xeaniñí

seaikáríníárini. ⁴⁹ Ayináni Gorixo dijí nejwiperi soyíné náni xixeni re riñjinigini, ‘Nioni wíá rókiamoarigíá wami tíni xwiýá wáí urimearigíá wami tíni urowárána ayí wíyo pipikímí ero wíyo mixí xídowárapiro epíríárini. ⁵⁰ Wíá rókiamoagíá niyoní nioni ajína imixíri xwfíá imixíri ejíná e ejaé dání nipikía bífagía náni ámá agwí ñweagíáyíne nioni ejí seameámíárini. ⁵¹ Aiboríomi xámi xiráo Keno pikije dání nipikía nibíasán yoparí nioniyá wíá rókiamoagíá Sekaraiaomí pikigíawixini. Omi nioni náni íkwiajwí ridiyowá yaniro ikwíkwíárimí yarigíe midáni ejáná gí ají awawá “Ijwíárini.” riniye midáni ejáná áwinimi e pikigórini. Omi pikigíe náni oxí apíxí agwí ñweagíá tliyíné nioni ejí seameámíárini.’ Gorixo e riñjírini.” uriñjinigini. ⁵² Ijwí ikaxí eániñípi mewegíáwa ámáyo Gorixo “Oépoyi.” wimónariñípi mímíwiaíkí wiarijagía náni xixewisí ikaxí re uriñjinigini, “Ijwí ikaxí eániñípi mewegíoyíne aveyi! Soyíné amipí Gorixo ‘Ámáyo owíwapiyípoyí.’ wimónariñípi miwíwapiyipa yarijagía náni síá wíyi soyíné majíá seaóríníárini. Soyíné kí ají njíjá náni miriniñiwá náni íá nixiráríro aí sewaniñoyíne wí níkwiro mipáwipa ero ámá nipáwianiri éfíayo soyíné pírí málkímí wiro yarigíárini.” e nuríisáná ⁵³ ají e píni niwiárimí nuri emearíná re egíawixini. Ijwí ikaxí eániñípi mewegíáwa tíni Parisiowa tíni wigí xwioxíyo dání ríá ápiawíñijí niwerí omí símí tíni uriro amipí obaxí wí náni yarijí wiayiro neróná ⁵⁴ “O xwiýá sípí ijwí ikaxí eániñí xixeni mimónijí bi ráná xwirixí oumeaneyi.” niriniro aríá wiaxídígíawixini.

“Nañí ero sípí ero mepani.” uriñjí nánirini.

12 ¹ Ámá oxí apíxí obaxí ayá wí epíroyí niyáriróná xokírípí inaríná Jisaso xegí wiepisariñowa Parisiowa seáyi e nimóniro sípí yayiro nañí yayiro yarigíápa awa ení e epírixiniri awamí xámí re uriñjinigini, “Soyíné bisíkeríá yisí (Bisíkeríá sini siñí ejáná yisí onimiápi tíá aiwi nimini íkwiajwí eapinárariñírini.) Soyíné bisíkeríá yisí Parisiowayá náni wáyí nero emépoyi. Wigí nañí ero sípí ero yarigíápi náni searariñini.” nuríri ² awa sípí ero nañí ero mepa oépoyiniri re uriñjinigini, “Amipí agwi ínimi imónijíyí ríwéná siñáni imóniníárini. Amipí ínimi nimóniri yokwarimí inijíyí ríwéná ámá níni njíjá imónipíráírini. ³ Pí pí xwiýá áríwiyimi yumíí ikaxí riníyáí ení ámá níni ikwáwyíyíná aríá wipíráírini. Pí pí xwiýá ají náyo ínimi dání ikeagigwí riníyáí ríwéná ají seáyiyo niñweámáná áwanjí rowiáropíráírini.” uriñjinigini.

Wáyí wipaxo nánirini.

⁴ O re uriñjinigini, “Gí nikumixiniri emearigíoyíne, nioni re searariñini, ‘Segí waráyíni seapikiarigíáwa náni wáyí mepani. Dijí ení seaxekwapaxí meñagi náni ayí náni wáyí mepani.’ searariñini. ⁵ Ámá wáyí wipaxo náni nioni áwanjí osearimini. Ayí Gorixoríni. O ámáyo nipíkímáná xewaniyo

dijí eni niseaxekwapiri ríá anijí wearijíyo seaikeaáripaxí eñagí náni wáyí omíni wíírixini. Oyi, o náni aga wáyí wíírixini.” uriñinigini. ⁶Ámá ayí dijí “Gorixo ámaéne náni ajiipaxí dijí moarinjírini.” oyaiwípoyiniri re uriñinigini, “Ámá makeríáyo náni nuri ijí siríkwá wé wú núni bí neríná nigwí ríá niñípia biaú tñi bí yarigíárini. Ijí apia aga onimiápia náni aiwi Gorixo wí dijí peá nimori aríá ikeamoarijímani. ⁷Seyíné náni eni Gorixo wí aríá ikeamoarijímani. Segí miñíyo díá aí arari weñiyí náni o nijírári. Gorixoyá siñwíyo dání seyíné ijí onimiápia tñi xixeni mimóniñagá náni wáyí bi mepaní.” nuriri ⁸re uriñinigini, “Nioni re seararijini, ‘Ámá go go ámáyá siñwíyo dání anani ‘Jisasomí xídaríñáonirini.’ urarijo náni ámá imóniñáoni niweapiríná o náni eni Gorixoyá ajiñajíyá siñwíyo dání “Gí ámáorini.” rimíárini. ⁹E neri aiwi go go ámá náni wáyí neri siñwíyo dání “Jisasomí muxídarijáonirini.” urarijo náni nioní eni Gorixoyá ajiñajíyá siñwíyo dání “Gí ámáomani.” rimíárini. seararijini.” nuriri ¹⁰re uriñinigini, “Ámá go go ámá imóniñáoni yariñápi náni xwiyá sápí ninimeariri aiwi anani Gorixo yokwarimí wiipaxírini. E neri aiwi go go Gorixoyá kwíyí yariñípi náni ‘Eñí eániñí Setenoyá tñi yarini.’ niriri riþerírí numearíñayí, Gorixo anani yokwarimí wiipaxí menini.” nuriri ¹¹⁻¹²re uriñinigini, “Ámá wí íá niseaxero rotú ajiñyorani, gapimanowa tñí erani, ámíná neamejweagíáwa tñí erani, nímeámi niseaurónayí, ‘Arige xwiyá wákwínaníwini?’ miyaiwipa nero ayá sáfí misearopa éírixini. Ayí ripi nánirini. Sa axíná Gorixoyá kwíyípi xwiyá soyíné uryípíri seaíwapiyini eñagí náni wáyí mepa éírixini.” uriñinigini.

Ewayí ikaxí amipí mímúróñijí wo nánirini.

¹³Ámá e epíroyí egíayí wo Jisasomi re uriñinigini, “Nearéwapiyariñoxini, amipí ápo niperíná nitimi péípi gí ráro xegípi íkwíñaroariñagi náni ‘Dixí rigwáo tñi pírániñí yañí menípiyí.’ urei.” uríagi aí ¹⁴o re uriñinigini, “Ámáoxini, ámáyo xwirixí méwiniginiri go nirípeáfrini? Go awagwíyá amipí yañí oeameiniri nirípeáagí náni nirariñini?” omi e nurimáná ¹⁵ámá niyoní re uriñinigini, “Segí iyá íá amipí dijí niyimijí imóniñípi seaiapipaxí menini. Xwé ayá wí tñíoxi aiwi wí dijí niyimijí imóniñípi siapipaxí menini. Ayináni amipí nañí siñwí íwí niwiníríná ‘Nioni meapaxírini.’ yaiwiarigíápi nípini eni náni wáyí oseainini. Seyíné iyá íá amipí nánini dijí íkwíropírixiniri seararijini.” nuriri ¹⁶ewayí xwiyá ripi uriñinigini, “Ámá amipí mímúróñijí woyá omijíyo wití aiwá xwé píripíri iniñagi niwiniri ¹⁷dijí neýrori re yaiwijnigini, ‘Ari eminiréini? Aiwá píripíri iniñí tí timi náni gí ajií apáni menini.’ niyaiwiri ¹⁸re rinijinigini, ‘Re oemini. Ajií aiwá náni mírinijíyí emí pipinamí niyárimáná ámí aga xwé wiwí wiwá nimira numáná gí wití aiwá níni tñi amipí nioniyá tñi ajií iwiwámi nita úimigini. ¹⁹E niyárimáná niiwaniñoni re ríimigini, “Gí amipí níni rixa

déroni. Aiwá xwiogwí fá ropaxí náni miwenini. Anani kikiáfá njweari aiwá níri iniigí níri nerí yayí éimigini.” rífmigini.’ riníagi aí²⁰ Gorixo omi re uriñinigini, ‘Majimajíá ikárinarínjí roxini, síá riyimini joxí rixa niperíni. Nipéáná dixí amipí pírániñí tiñípi go meaníráriñí?’ uriñinigini.” Ayo e nuríri²¹ re uriñinigini, “Ewayí xwiyáapi ámá Gorixo náni diñí mimopa nero ‘Amipí xewaniñoni niñí wíni wíni nímeaayiri otimini.’ yaiwiarigíáyí nánirini. Ámá e yarigíáyí amipí wí mimúróniñagi aiwi Gorixoyá siñwíyo dání uyípeayí imónarigíáyírini.” uriñinigini.

Aiwá tíni aikí tíni náni uduď winariñí náni uréwapiyijí nánirini.

²²O xegí wiepisariñíyo re uriñinigini, “Ámá e yarigíáyí amipí wí mímúróniñagi aiwi Gorixoyá siñwíyo dání uyípeayí imónarigíáyí ejagi náni re searariñini, ‘Arige pírániñí njwearíréwini?’ niriro aiwá nipíri náni uduď mepa ero waráyo aikí yínpíri náni uduď mepa ero éfríxini.’ searariñini. ²³Ayí rípi nánirini. Segí wárá jíayí aikíyo mûrónini. Diñí jíayí eni aiwáyo mûrónini. ²⁴Soyíné ámi iní áwí náni diñí moríni. Iní awa aiwá omijí nero mianarigíámani. Wigí aiwá nímimi nuro aijíyo tipíráyí eni aijí wí mímírinini. E nerí aí Gorixoni miní wiariñírini. Soyíné diñí re riyaiwariñoi, ‘Iníyo mímúróniñagwi náni Gorixo none náni eni aiwá neaimixiyipaxomani.’ riyaiwariñoi? Oweoi, diñí e wí mimopa époyi. ²⁵Ámá ‘Sepiá ámi bí oimónimini.’ niyaiwiri uduď éo sepiá ámi bí imónariñírani? Oweoi! ²⁶Soyíné eni api aí wí mepaxí nerínayí aikí tíni aiwá tíni náni pí náni uduď yariñoi? ²⁷Soyíné adowayí náni diñí moríni. Niyapiriná xegí iyá óí earí aikí yíri yariñímani. E nerí aiwi ejíná negí mixí inayí Soromonó okiyá niniri meáriniyo nerínayí adowayí yapi awiaxí e imónagímani. ²⁸Gorixo adowayí tíni aráyo —Ará agwi ejíyo ananí niyoaro síá wiyimi ríá ikeáripíráyírini.” uriñinigini. Awa “Gorixo ará náni ayá sítí muroarinini.” oyaiwípoiniri e nuríri re uriñinigini, “Gorixo adowayí tíni aráyo okiyáñaníñí yariñagi náni soyíné eni anipaxí aikí e seayíriniñári. ²⁹Ayínáni soyíné iniigí tíni aiwá tíni náni ‘Pí naniréwini?’ niriro uduď néra mupa éfríxini. ³⁰Gorixomi mixídipa yarigíáyí api náni anijí miní nero meaaniro yarigíári. E nerí aí segí ápo Gorixo soyíné api nipíni aiwárani, aikírani seainariñagi náni nijíári. ³¹Api meaaniro náni mepa ero Gorixo xío xegí xwioxíyo mimeámí nerí seamejweaníe páwipíri náni amipí xío wimónariñípi ero nerínayí, Gorixo ananí api nipíni niseaiiníári. uriñinigini.

“E e nerínayí, amipí nañí wí aijínamí awíniñí eaárariñoi.” uriñí nánirini.

³²Awa xwiá tíyo nijweariná wigí amipí xwé menjagi náni wáyí epírixiniri re uriñinigini, “Seyíné sipisipí miaúrári inigíáyí yapi imónigíáyíne, segí ápo Gorixo xwioxíyo mimeámí nerí seamejweaníe

páwíírixiniri wimónarijagi náni wáyí mepa éírixini. ³³ Segí iyá íá amipí nigwí náni bí nero nigwí meáíayí ámá uyípeayí imónigíáyo arirá wianiro náni miní wíríxini. E nerínayí, amipí ajínami ayá rimixarigíapíni jí taríjoi. Ajínami amipí wí anipá imónarijímani. Íwí yarigíayí wí páwipaxí mimónini. Ípikwiyí eni wí amipí xwiríá ikixepaxí mimónini. Ayináni xwíá tíyo amipí wíni wíni nièmeayiri mitipa neri ámáyo ayá nurimixiri arirá niwirínayí, ajínáminí anijí weníe awínijí eaárarijoi. ³⁴ Segí amipí naají ayá rimixarigíápi xwíá tíyo wejánayí, ayí xwíá tíyo náni dijí mopíriárini. Ajínami wejánayí, Gorixo tíjí e náni mopíriárini.” urijinigini.

Ewayí ikaxí omijí wiiarigíá naajíyí nánirini.

³⁵⁻³⁶ O gí wiepisarijáyí wé niróniro ñweáírixiniri ewayí xwíyíá re urijinigini, “Ámá xináiwáni jí nimóniro omijí wiiarigíáwa wigí boso náni ‘Aiwá apixí meánini náni imixarigíápi gíná píni niwiárimi biniríenijoí?” niyaiwiro rapirapí íruijyo kíkiyinigíú nikíroro nipimoániro arerixí niyíniro uyíwí nimixároro o nirémori wáí e dání wakwí óráná apaxí mé ówaají íkwianeyiniro xwayí naniri ñweaarigíápa seyíné eni e éírixini. ³⁷ Boso nirémori omijí wiiarigíáwa sá miwé wé niróniro ñweajagía niwiniírnayí, awa yayí winipaxírini. ‘Boso omijí wiiarigíáwa wé niróniro ñweajagía niwiniíri xewanijo rapirapí nikírori arerixí niyíniri “Aiwá narigie éí ñweápoyi.” nuriri aiwá miní niwia unijoí.’ seararijini. ³⁸ O áriwegíyorani, isíáyorani, nirémori xegí omijí wiiarigíáwa sini wé niróniro ñweajagía niwiniírnayí, awa yayí winipaxírini.” urijinigini. ³⁹ Ewayí xwíyíá ámi bí nuriri re urijinigini, “Rípi eni náni dijí mópoyi. Ají iwámi xiáwo íwí meani bino náni ‘Síá riylimi binijoí.’ niyaiwiri sijwiriyí, awí niñweari íwí meano opáwiniri sijwí miwinipa eminiri ejírini.” nuriri ⁴⁰ re urijinigini, “Seyíné eni wé niróniro ñwearíini. Síá ámá imónijáoni náni ‘O niweapinímenijoí.’ yaiwííyimí niweapímíárini.” urijinigini.

Ewayí ikaxí bosíwo nánirini.

⁴¹ Pitao re urijinigini, “Ámináoxini, ewayí xwíyíá api rarijípi nearéwapiyarijonení náni rirarijini? Ámá niyoní eni náni rirarijini?” uríagi ⁴² Jisaso ámi ewayí ikaxí uriminiri náni yarijí re wiñinigini, “Omijí wiiarijí wo xegí bosoyá xwíyíá aríá niwiri dijí nejwiperi nerínayí arige imónini? O re imónini. O omijí rípi náni bosíwo oimóniri xegí boso rípeajorini. O xegí bosoyá omijí wiiarigíáyo umeiri aiwá yaají umeiri yarijorini. ⁴³ Boso ami dání nibiri xegí bosíwo xámí yagípa sini axípi píráni jí yarijagi niwiniírná bosíwo yayí winipaxírini. ⁴⁴ Nepa seararijini. O píráni jí yarijagi niwiniírná xegí omijí níni eni onimeiniri rípeaníárini. ⁴⁵ E nerí aiwí bosíwí axo ‘Gí boso yapapíni

binimenijoī.’ niyaiwiri omijí wiiarigíawami tíni omijí wiiarigíwami tíni iwanjí níméperi aiwá níri iniigí níri nemáná papikí nerínayí

⁴⁶ ‘Boso nibinimenijoī.’ niyaiwiri yarijíyimi síá xío biniyimi majíá nimóniri yarijíyimi boso rixa níremónapiri re eníárini. Bosiwomi miijí niwákhwíri ámá arfkí yarigíyí tíni wáriníárini. ⁴⁷ Bosiwí go go xegí boso wimónarijípi náni nijíá nímóniri aiwi pírániyí mimixipa nerí wé níroniri miijweapa nerínayí boso nibiríná iwanjí ripi ripi eámeámí eaayiníárini.

⁴⁸ E nerí aiwi bosiwí go go xegí boso wimónarijípi náni nijíá mimónipa nerí sipí o iwanjí eapaxí bi nímixirínayí, boso nibiríná iwanjí onímiápi weaaníárini. Ámá níni amipí xwé wí wííyáyí ríwéná ayí ení xwé urápiplíárini. Gorixo ení ámá gomí xegí omijí wiini uriñyí náni ríwéná yarijí re winíárini, ‘Omiijí nioní siapijíyí xixeni ejírani?’ uriníárini.” Jisaso xegí wiepisarijíyí xío miijweanjáná úrapí néra upírixiniri dijí móírixiniri ewayí xwiyíá api uriñinigini.

“Ámá xepixepá rónipíría náni biñáonirini.” uriñí nánirini.

⁴⁹ O re rijiniginí, “Nioni ámá xwíá tíyo lweagíáyo xeanijí Gorixoyá ríaniyí wikeaárimía náni biñáonirini. ‘Xeanijí apí ápiawíniyí rixa wémínrí nerí sijwiriyí, ayí naajírini.’ nímónarini. ⁵⁰ E neri aiwi xeanijí ámá iniigí waxí márómínríniyí yarijípi nioní nímeaníárini. Sini minímeapa enagi náni dijí ríá nixearini.” Jisaso xíomi pikipíríá enagi náni e nuríri ⁵¹ re uriñinigini, “Nioni náni ‘O ámá niyoní piyá wírimíániri bijorini.’ riniaiwiarijoī? Oweoi! Ámá nioní dijí niníkwíroro yarigíyí tíni uyníi yarigíyí tíni xepixepá rónipírixiniri biñáonirini. ⁵² Ríná dání ná ríwíyo ení ají ná wiwámi dání ámá wé wú axíyí imónijagi aiwi xwiyíá nioniyápimi dání xepixepá níroniro midáni waú imónijáná midáni waú wo imóniníárini. ⁵³ Xano tíni xewaxo tíni xepixepá róniri xináí tíni xemiáí tíni xepixepá róniri xiíái tíni xewaxomi xiepí tíni xepixepá róniri néra upírixiniri.” uriñinigini.

Símimajíónijí imónijípi náni uriñí nánirini.

⁵⁴ O ámá oxí apixí e epíroyí egíáyo re uriñinigini, “Seyíné sogwí wearijími dání agwí yaparijagi niwinírná ‘Rixa iniá yaparini.’ rarigíápa nepa eaarijírini. ⁵⁵ Imijí damí dání ení barijagi niwinírná ‘Agwi ríná ríá síniniyjoī.’ rarigíápa nepa ríá sínarijírini. ⁵⁶ Naají riro sipí riro yarigíoyíné, agwí tiri imijí erí yarijagi niwinírná ananí ‘E imóninijoī.’ xixeni rarigíá aiwi amipí nioní símimajíónijí imixarijápi sijwí ninaniro ‘Ayí Gorixo ripi náni siwá ríá neaiariní?’ miyaiwiarigíyínexini.

Ewayí ikaxí ámá xwiyíá rimearino nánirini.

⁵⁷ “Sewanijoyíné amipí sipí imónijíyí naajíni eyeyírómi eríini.” nuriri ⁵⁸ ewayí xwiyíá ripi uriñinigini, “Ámá wo omí xwiyíá omeariminiri joxi

tíni xwirixí yaniri sirimeááná sini óí e nuríná o tíni xwiyáfá nimixiniri omi pírániójí piyái wíriríini. E miwipa nerínayí, o xwirixí mearijo tíjí e náni íá nirixémi nuri xwirixí niriméisáná ejáná xwirixí mearijo joxí íá nirixiriri porisí womi mini wíáná o gwí aŋjyo riŋwiráriniŋoi.⁵⁹ Joxí nígwi yoparípi niroari niroayírónirínayí, gwí aŋjyo dání nipeyearíini. ‘E mepa nerínayí, anijí e ɻwearíráriini.’ seararijini.” Jisaso ayí “Xwirixí mearijo Gorixoríani?” yaiwiro síá o ámá niyoní mí ómómiximí eníayí sini mimóniŋjáná “Nene diŋí niyaikirorane omi diŋí owikwíroaneyí.” yaiwiro oépoyiniri ewayí xwiyáfá e uriŋjinigini.

“Nisaniro mepa nerónayí, nikeamónipíráriini.” urinjí nánirini.

13 ¹Jisaso ámá e epíroyí egíayo sini uréwapiyaríná ámá wí niwiápínamearo áwají re urigíawixini, “Émáyí gapímaní Pairato porisí wami urowáráná awa aŋjí Gorixo náni ridiyowá yarigíwámí nuro ámá Gariri piropenisíyo dáŋí wí ridiyowá yaríná pipikímí egíawixini.” urágíá ²o re uriŋjinigini, “Seyíné ‘Gariri dáŋí ayí ríkikiríó néra nuróná ámá niyoní mûrónigíá ejagi náni e pikigíawixini.’ ri�aiwiaríjoi? ³Oweoi, seyíné íwí yarigíyáyí ríwímíni nimamoro misanipa nerínayí, seyíné eni axípi éniŋjí anínipíráriini.’ seararijini. ⁴Ámá 18 ayí aŋjí ripiŋwíá wiwá ipí xegí yoí Siroamiyí riŋjíwá tíjí e nipineamioari ámá apimi pikíŋyí náni seyíné re ri�aiwiaríjoi, ‘Ámá ayí ríkikiríó néra nuro ámá Jerusaremi ɻweagíá wíniyí niyoní seáyi e mûrónigíá ejagi náni aŋjí iwá nipiérori pikíŋnigini.’ ri�aiwiaríjoi? ⁵Oweoi, seyíné íwí yarigíyáyí ríwímíni nimamoro misanipa nerínayí, seyíné eni axípi éniŋjí anínipíráriini.” Ámá e epíroyí egíayí “Xixeni e neaímeaníráriini.” oyaiwípoyiniri e uriŋjinigini.

Ewayí ikaxí íkíá pikína nánirini.

⁶E nurírná ewayí xwiyáfá ripi uriŋjinigini, “Ámá wo xegí wainí uraxí omiŋjyo íkíá pikí íwí nurárimáná ríwéná sogwí diminiri nibayiri aí píá megínayinigini. ⁷Píá nimeginayiri náni xegí omiŋj ayí viiarijomi re uriŋjinigini, ‘Íkíá rína xwiogwí waú womi nioni sogwí náni nibiri píá megínayíráriini. Ná miweariŋjína íkwapiŋjí meaarini. Emi rómoárei.’ uráná ⁸o re uriŋjinigini, ‘Ámináoxini, ámi xwiogwí ro xe opweni. Ná weni náni pipiŋjyo ará niyárimáná xwiá piyí wiárómíini. ⁹Xwiogwí wíomi ná wéagi niwinirínayí, ayí naŋjíriini. Ná miweŋagi niwiniríná nírori emi móirixini.’ uriŋjinigini.” Jisaso ámá ayí “Nene íkíá pikí anániŋj imóniŋgwi náni ría neararíni?” oyaiwípoyiniri ewayí ikaxí e uriŋjinigini.

Anijí ríkwíniŋjími naŋjí imixiŋjí nánirini.

¹⁰Jisaso sabariá wiyimi rotú aŋjyo niŋweámáná ámáyo uréwapiyaríná re eniŋjinigini. ¹¹Apixí wí —í imíó diŋí xixéroariŋagi náni anijí simixí nerí

niríkwíniri emearíná xwiogwí wé wúkaú sikwí wú ejáná ámi wíúmi dánjí waú wo mûronjírini. Éí ropaxí wiarijímani. ¹²Í e ñweajagi Jisaso niwiniríná “Eini.” nuriri re urijinigini, “Ineyí, simixí siarijípi rixa píni riwiárijoí.” nuriri ¹³wé seáyi e ikwiáráná re ejinigini. Í éí pírániñí nirori Gorixomi yayí seáyi e umejinigini. ¹⁴E éáná rotú ají mejweajo Jisaso Sabaríayo apixími nají wimixíagi náni wikí dijí niwiaiwiri ámá e epíroyí egíayo re urijinigini, “Síá wé wíúmi dánjí wiyi omijí náni imónini. Síá ayo Jisaso nají seaimixiná náni birífini. Sabaríayo mibipa erífini.” uríagi aiwi ¹⁵omi Jisaso mixí nuriri re urijinigini, “Nají erí sipí erí yarijíoyíné, Sabaríayo aí burimákaú tñí dogí tñí wigí ajíyo nipáwiri nkweámi iniigí oniniri iniigí tñí e náni niméra mupa yarijíárani?” Ayí Sabaríayo wigí burimákaú náni dijí nimoro aí ámá náni dijí mimoarijagía náni e nuriri re urijinigini, ¹⁶“Apixí rí Ebiríamoyá fwíáríawéyí wírini. Seteno simixí api niwiri gwíniñí járinijáná xwiogwí 18 mûronjírini. ‘Ími Sabaríayo gwíniñí niwíkweari nají niwimixiríná nipíkwini miyarinini.’ rinaiawiarijoi?” uraríná ¹⁷omi wikí dijí wiaiwííawa ayá winijinigini. Ayá winaríná ámá oxí apixí e epíroyí egíayí amipí ayá ríwamónipaxí Jisaso yarijípi náni yayí seáyimi dání néra ugíawixini.

Ewayí ikaxí masité siyí nánirini.

¹⁸O ámá obaxí dijí miwikwíropa yarijagía niwiniri re ragírini, “Nioní ewayí xwiyíá bí pípi niriri Gorixo xwioxíyo mimeámí nerí seamejweaníápi ‘Rípíniñí imónini.’ rimífini?” nuriri ¹⁹re urijinigini, “Api masité siyíniñí —Masité aiwá xegí siyí aga onímiárini. Api masité siyíniñí imónini. Ámá wo masité siyí nimeari xegí omijíyo moáráná nerápirí íkíá nimóniri peyíáná ijí nibiri ápaxíyo yéwí tñijinigini.” urijinigini. Ámá “Agwi Jisasomi ámá obaxí dijí miwikwíropa yarijagía aiwi idáná obaxí dijí wíkwíropírárini.” oyaiwípoyiniri Jisaso e uragírini.

Ewayí ikaxí yisí nánirini.

²⁰Ewayí xwiyíá axípi ámí bi re urijinigini, “Arige niriri Gorixo xwioxíyo mimeámí nerí seamejweaníápi ‘Rípíniñí imónini.’ rimífini?” nuriri ²¹re urijinigini, “Api yisíniñí —Yisí bisíkeríá siní sijí ejáná bi onímiápi íními táná yarijípa nipini íkwiajwí eapinarijírini. Gorixo xwioxíyo mimeámí nerí seamejweaníápi yisíniñí imónini. Apixí wí bisíkeríá siní sijí diramixí xwé wámi sixí ínijáná yisí bi nimeari íními táná nímini íkwiajwí eapinárijinigini.” uragírini.

Ewayí ikaxí óí onigíyíkwí nánirini.

²²O Jerusaremi náni nuríná ají api apimi nuréwapiya waríná ²³ámá wo re urijinigini, “Ámináoxíni, síá Gorixo ámá níyoní mí ómómixímí

eníáyimi o ámá womini womini neneni yeáyí neayimixemeaníárani?" uríagi o ámá ayo re urijinigini,²⁴ "Gorixomi dijí níwíkwírori xídarigíápi ói onigíyíkwíniñj inini. Ói ayimi páwipíri nání anijí miní érírixini. Ámá obaxí anani opáwianeyiniri neríná yopa meginipíráriñi." nuriri²⁵ ewayí ikaxí re urijinigini, "Aní xiáwo níwiápíñimeari ají ówanjí yáráná seyíné nibiro wáí bíariwámíni nírómáná wakwí nóriri 'Ámináoxiní, ají ówanjí neafkwiénapei.' uráná re seariníárini, 'Nioni majíárini. Ají gími dájíyíñéxini?' searáná²⁶ re uraniri éíáyí 'Joxi negí aní wáyo níremori nene tíni nawíni aiwá tíni iniigí tíni ninírane nearéwapiyijenerini.'

uraniri éíáyí²⁷ ají xiáwo re seariníñoi, 'Ají gími dájíyíñéxini? Nioni majíárini.' seariníárini. 'fwí yarigíáyíné nioní píni níniwíárimi éí úpoyi.' seariníárini." nuriri Gorixo ají xiawóniñj imóniñjagi nání e nuriri²⁸ re urijinigini, "Seyíné re winipíráriñi. Segí seáwowa Ebiríamo tíni Aisako tíni Jekopo tíni awa Gorixoyá xwiyáá wíá rókiamoagíáwa tíni xíoyá xwioxíyo nipáwiro ñweanagíá niwiniro Gorixo 'Segípi bíaniríwámíni ñweápoyi.' searíagi niwiniróná seyíné mají magí níroniro ñwí piyí wírinipíráriñi.²⁹ Émáyí oxí apíxí sogwí weapariñími dájíyí weapiro sogwí wearíjími dájíyí yapiro midimidájíyí eni bíro nero Gorixoyá xwioxíyo nipáwiro aiwá nariñjagía sijwí winipíráriñi." nuriri³⁰ xewaniñjo ámí niweapiríná nání re urijinigini, "Émáyí xámi surímá imónigíáyí xámi xámi imónipíráriñi. Xámi xámi imónigíáyíné surímá epíráriñi." urijinigini.

Jerusaremiyo imóniníápi nání áwanjí urijí nánirini.

³¹ Jisaso xwiyáá api nuríisáná ejáná Parisi wa re urémeagíawixini, "Gapímaní Xeroto ripíkini nání wimónarinagí nání re píni níwiárimi ui." uríagíá³² o re urijinigini, "Soyíné nuro Xeroto, síwí sayíniñj íwí yariñomi áwanjí re urémeápoyi, 'Jisaso re rarini urémeápoyi, "Nioni síá áríní wíyo imíó dijí xixéroariñýí mixí umáinowáríri simixíyí pírániñj imímiximí eri nemáná omijí (Omiñj ayí xewaniñjo ámá niyoní nání upeiníá nánirini.) Omiñj Gorixo o éwinigíñirí nirowárénapiñípi yárimíárini." rarini." urémeápoyi." nurowáríri³³ ámá e epíroyí egíáyo xewaniñjo nání re uriniñjigini, "Nioni Xeroto nání wáyí mininariñagí aiwi nioní rixa úimigini. Nioni síá áríní wíyo nurí Jerusaremi rémómiárini. Seyíné 'Wíá rókiamoarigíá womi ami ami niþikiríná ayí nañímani. Jerusaremi niþikirínayí ayí ananirini.' yaiwariñjagía nání waríjini." nuriri³⁴ re urijinigini, "Jerusaremi ñweáyíné, wíá rókiamoarigíawami pikiro ámá Gorixo seyíné nání searowáráyó síjá tíni nearo pikiro yarigíáyíné, karíkarí xegí miá negiri xwioxíyo mimeámí yariñípa nioní íníná axípi e seaiayiminiri éagi aí seyíné miseaimónarinini.³⁵ Aríá époyi. Ají Gorixo yeáyí niseayimixemearíná seyíné ñweaniri egíe rixa anípá imónigoi. Nioni sijwí minanipa néra

nuro rixa ‘Ámináo urowárána weapinío oyá dijí tíni yayí winipaxorini.’ níriróná ámi sijwí nanipríárini.” urijinigini.

Síkwí minekwidojomí nají imixijí nánirini.

14 ¹ Sabaríá wiyimi Parisiowa wigí áminá wo Jisasomi “Yawawi nurai nioniyá ajíyo aiwá onaiyi.” uríagi Jisaso nípáwiri njweajáná awa omi sijwí winaxídiójáná ² ámá wo —O xegí síkwí anijí minekwidoárijojini. O Jisasoyá símimanjí tíjímíni njweajagi Jisaso e niwiniri ³ jwí ikaxí eániójípi mewegíawami tíni Parisiowami tíni xwiyá bi nuriríná yarijí re wiijinigini, “Sabaríáyo soyíné ámá simixí egíayí nají nimixirínayí, ‘Ayí ananirini.’ riyawiajiríjoi? ‘Iwjáxini.’ riyawiajiríjoi?” uríagi aí ⁴ awa píné marí wimóniagá Jisaso síkwí minekwidojomí wé seáyi e niwikwiáriri íá nixiriri nají niwimixiri xegí ají e náni nurowárimáná ⁵ awami re urijinigini, “Soyíné woxi dixí íworani, burimákaúrani, Sabaríá ayo aiwi míniójwí iniigí riwonjyo piéróaná apaxí mé mímixeaarijírani?” uríagi ⁶ Gorixoyá jwí ikaxí eániójípmi Sabaríáyo ámáyo arirá niwiríná náni ríwamijí meániójagi náni awa xwiyá bi murípaxí wimóniójinigini.

“Símí símí e njweaniro mimónipa éírixini.” urijí nánirini.

⁷ Jisaso awa tíni aiwá niniri niñwearíná ámá aiwá náni urepeáráyí xámi símí símí e ojweaaneyiniri níwiapiro wenijí eágía Jisaso sijwí e niwiniri rixa níni níwiapiro aiwá naríná o ewayí xwiyá ripí urijinigini, ⁸ “Woxi woxi apíxí meánini náni aiwá imixíapí náni rirepeárána joxi nuri símí símí imónije miñweapa éírixini. Ámá urepeárá wo joxi seáyi e rimúrojo eni nibírínayí, ⁹ ámá aiwá api náni earepeáró joxi njweaje nibíri re ríniójoi, ‘Joxi njweají re o njweanijoí.’ riráná joxi ayá néra nuri iwyíá jíami njwearíárini. ‘Iwyíá jíami njweai.’ rirípírixiniri símí símí imónije miñweapa éírixini. ¹⁰ Rirepeárána joxi nuri iwyíá jíe njwearíini. Rirepeáró joxi iwími njweajagi niraniri re ririnigini, ‘Gí nikumixiniri emearigwífoxini, joxi nuri áwini dae njweai.’ riráná ámá oxí apíxí awí neániro joxi tíni aiwá narigíayíya sijwíyo dání joxi ámináoxíniójí imóniríini.” Ewayí xwiyá apí nuriri ¹¹ re urijinigini, “Ámá go go xewaniijo weyí menío ríwéná Gorixo wimixáná ayá nerí xwiríá nimóga uníárini. Go go weyí mimení wauní ikárinío omi Gorixo weyí umeníárini.” urijinigini.

“Aiwá náni nurepeáriríná re éírixini.” urijí nánirini.

¹²⁻¹⁴ Ámi xwiyá ripí aiwá apí náni urepeárómi re urijinigini, “Ámá náni aiwá riymí nerínayí dixí nikumixiniri emearigíayírani, rírixímeáowaramí, dixí ámá axí joxiyáyírani, ámá ají axí e dájí amípí mímrónigíayírani, ayí ríwéná joxi eni aiwá náni rirepeárána ayíyá eni

joxiyá nigíápa axípi nímininíri ayo murepeáripa éirixini. Aiwá riyamí neríná ámá uyípeayíyo tíni ámá wará minijíyo tíni sikwí ikí egíáyo tíni sijwí supárigíáyo tíni nurepeárirínayí, ámá e imónigíáyí joxi wí riyamí nerí siapipaxí menjagi náni ríwéná ámá wé rónigíá wiápínameááná Gorixo mí ómómiximí neríná xewanijo joxiyá náni siapiníá ejagi náni yayí seáyimi dání osinini.” urijinigini.

Ewayí ikaxí aiwá apixí meani urepeáriñípi nánirini.

15 Ámá wo awa tíni niñwearo aiwá narigíó Jisaso e urarijagi aríá niwirí niwiápínamearí omí re urijinigini, “Ámá Gorixoyá xwioxíyo nipáwirí niñweari aiwá nipíráfí giyí giyí anani oyá dijí tíni yayí winipaxíyírini.” uríagi aí 16 o ewayí ikaxí re urijinigini, “Ámá wo ámá obaxí nurepeárimáná aiwá xwé riyamí nerí 17 rixa riyamí niyárisáná ámá xegí xinániñí nimóniri omijí wiiarijomí ‘Ámá nioní urepeáriñejayo “Bípoyí. Aiwá rixa riyamí inárini.” urimei.’ wáí urowáriägi aí 18 ámá níni áxejwaríñipí niga nuro ‘Aiwá api náni baniméwini. Baniméwini.’ nuriróná ámá xámí nuri wáí wímeáo re urijinigini, ‘Gí xwíá bí bí éáoni nuri sijwí wíniñí ejagi náni aiwá náni bipaxí menini. Xe xegí kikiá ouníri sijwí nanei.’ uráná 19 omijí wiiarijo nuri ámá ámi womi wáí wímeááná o eni re urijinigini, ‘Burímákaú omijí enía náni wé wúkaú bí éáoni nuri waú waú maxiriní nikumixára nuri iwamíó emi ejagi náni aiwá náni bipaxí menini. Xe xegí kikiá ouníri sijwí nanei.’ uráná 20 o ámá ámi womi wáí wímeááná o eni re urijinigini, ‘Apixí sijí meááoni ejagi náni bipaxímaní.’ uráná 21 omijí wiiarijo nuri xegí boso, aiwá riyamí niyáriñí wíweajomí áwanjí urémeááná wikí nóniri xegí omijí wiiarijomí re urijinigini, ‘Ajní nuri ají ripi ripimi óíyo nemerí ámá uyípeayíyo tíni wará minijíyo tíni sikwí ikí egíáyo tíni sijwí supárigíáyo tíni nioniyá ají re náni niwiríameamemi bei.’ urowáriägi 22 o nuri xío uríipa nememí nibiri re urijinigini, ‘Bosoxini, nioní joxi niríipa néagi aiwí íkwiajwí wí síní anipá imónini.’ uríagi 23 boso re urijinigini, ‘Aiwá ripi náni gí ají magwí epíri nuri omijí óí ami ami iniñíyo nemerí ámá omijí yarigíáyo mixeaamei.’ urowáriägi 24 o nuri xixeni éáná boso ámá aiwá náni awí eánigíáyo re urijinigini, ‘Nioní ‘Ámá xámí aiwá náni urepeáriñejayí aiwá wí aíwí mepíriméoi.’ seararijini.’ urijinigini.” Jisaso Judayí “Nene ámá xámí aiwá náni urepeáriméiyíñipí imóniñagwi náni ríá neararini.” oyaiwípoyiníri ewayí xwiyíá api urijinigini.

“Wiepisarijí oyáoni oimónimini.” moaríná urijí nánirini.

25 Ámá oxí apixí epíroyí egíáyí o tíni óíyo nuróná o nikinimóniri re urijinigini, 26 “Ámá go go nioní tíáminí nibiri ‘Wiepisarijí oyáoni oimónimini.’ niwimónirínayí, Jisasoní dijí sixí niyinjípi o xegí xanomi uyiñípirani, xináímí uyiñípirani, xiépími uyiñípirani, xegí niaíwíyo

uyinjípirani, xexirímeáyo uyiñjípirani, seáyi e mimúropa nerínayí o gí wiepisariñayí wo imónipaxí menini. Go go Jisasoni náni diñí sipí wiariñípi xewaniño diñí sipí yaiwinariñípimi seáyi e mimúropa nerínayí o gí wiepisariñayí wo imónipaxí menini. ²⁷Ámá go go nioni ninixídíríná ‘Nioni Jisasomi xídariñagi náni ámá wí xeanijí nikáriri aiwi anijí xidimírárini.’ Miyaiwipa nerínayí o gí wiepisariñayí wo imónipaxímaní.” nuriri ²⁸Ewayí ikaxí re uriñinigini, “Seyíné woxi ají sepiá wiwá nimira opeyiminiríná xámi éí niabweámáná ají iwá miriri náni diñí nejwiperi ‘Nigwí arariríani?’ nyaiwiri ‘Nigwí nioniyá anani ajiwá tíni xixeniríani?’ yaiwinarinjírini. ²⁹‘Nigwí arariríani?’ niriri meyíropa nerí rixa sínjá níkikíráoa nípeyiríná nigwí anipá imónijagi náni ají miramíxwíní niyárimi úáná ámá ají iwámi niwiniríná joxi náni riperirí niyayiro ³⁰re ripírárini, ‘Ámá ro ají iwá miriminiri éí aiwi niwáni miripaxí miwimóníagi nimiramíxwínárimi ujírini.’ ripírárini.” nuriri Jisaso ámá nioni nixídariñípi ají miramíxwíní nerónípi nioni píni niníwiárimi upírixiniri e urijinigini. ³¹Ewayí xwiyá axípi ámi bi re urijinigini, “Mixí ináyí wo xegí simijí wínarigíyá ámá níni 10,000 imónijáná mixí ináyí jíami dájoyá simijí wínarigíyá ámá 20,000 imónijagi náni o xámi éí niweari diñí nyaikirori ‘Mixí niniróná anani xopirárí wiminiréini? Ení miwínípa eminiréini?’ yaiwinijoi. ³²Rixa ‘Mixí ináyo xopirárí niniñoi.’ nyaiwirínayí wío sini ná jíami lweajáná xegí ámá wíyo re urowárinjoi, ‘Nuro omi re urémeápoyi, ‘Negí mixí ináyo re rarini urémeápoyi, ‘None soyíné tíni mixí xixe seaipaxí menini. Pí pí nearíyí niyaníwárini rarini.’’ urémeápoyi.’ urowárinjoi.” Jisaso ewayí xwiyá e nuriri ³³“Seyíné woxi díxi iyá fá amipí náni diñí yaikiá mímopa nerínayí ayí gí siepisariñáoxi imóniriméini.” nuriri ³⁴re urijinigini, “Ayináni saxí awí yariñí aiwi awí yariñípi anipá nerí aiwánijí imónijáná ámi arige éaná awí enijoi? Oweoi. ³⁵Sikí amipí omijíyo aiwá xwé oeniri wiároarigía aiwi saxí awí anipá imónáná aiwá urí eniginiri omijíyo wiáropaxí menini. Anijíni emí moarigírárini. Ámá giyíné aríá tígíayíné aríá ókiarí nimónípoyi.” Jisaso xegí wiepisariñíyí saxníñí imónijagi náni e urijinigini.

Ewayí ikaxí sipisipí aníá imónijo nánirini.

15 ¹Ámá takisí náni nigwí uráparigíá —Ayí émáyí gapimanowami wipíría náni wigí Judayo nigwí niwurápiyiróná wigí meapíría náni ení ámi bi íwí uráparigíyáriní. Ayí tíni íwí yarigíá wínyí tíni Jisasomi xwiyá aríá wianiro náni ajiwí e bariñagía ²Parisiowa tíni lwyí ikaxí eániñípi mewegíawa tíni sijwí e niwiniro mepí “Iyí tinarijoi.” níriniro wigípi re rinigíawixini, “Ámá o íwí yarigíáyo nimíminiri aiwá nawíni eni narigíáriní.” rinaríná ³Jisaso ewayí xwiyá ripí urijinigini, ⁴“Soyíné ámá woxi sipisipí 100 tíjoxi wo aníá imónánayí, amí eaníyo

dáni sipisipí 99 wíniyí e niwárimoxi nuri aníá imónio nání píá néra núsáná rixa winimearíárini. 5 Niwinimearíná nímeari yayí tíni xwaýjwí nkówónimi nuri 6 aŋí e nirémoríná dixí nikumixiniri emearigíayo tíni ámá aŋí axí e ḥweagíayo tíni ríaiwá re urímeríárini, ‘Gí sipisipí aníá imónio rixa píá neri meáagi nání nioni tíni nawíni yayí oyaneyi.’ uriríárini.” Jisaso ámá íwí yarigíá o tíamini barigíayí sipisipí aníá imónio yapi imóniŋgá nání ewayí xwiyíá api nuriri 7re urijinigini, “Nioni re searariŋini, ‘Ámá sipisipí nání píá neri nímeari nání yayí éipa aŋínajowa ámá íwí yariŋí wo nisaniri yariŋagi niwiniróná yayí nero aí ámá 99 “Rixa wé róniŋwaénerini. Nene saníŋí imónipaxí menini.” yaiwinarigíayí nání aŋínajowa yayí yarigíamaní.’ searariŋini.” urijinigini.

Ewayí ikaxí nigwí aníá imónijo nánirini.

8 Ámi ewayí xwiyíá axípi bí ripi urijinigini, “Apíxí wí nigwí wé wúkaú tíŋí nigwí wo nímiáperínayí uyíwí nimixároárimáná pírániŋí píá neri aŋí sýí niperi winimeajinigini. 9 Niwinimearíná xegí imániŋí yarigíwami tíni aŋí axí e ḥweagíayo tíni ríaiwá re urijinigini, ‘Nigwí niní miápéao rixa meáagi nání niní tíni nawíni yayí oyaneyi.’ urijinigini.” Jisaso ámá íwí yarigíá o tíamini barigíayí nigwí miápéi yapi imóniŋgá nání ewayí xwiyíá api nuriri 10 re urijinigini, “Nioni re searariŋini, ‘Nigwí apíxí nímiáperi píá neri ámi meáo náníniŋí yayí éipa Gorixoyá aŋínajowa ámá íwí yariŋí wo nisaniri yariŋagi niwiniróná yayí e yarigíárini.’ searariŋini.” urijinigini.

Ewayí ikaxí niaíwí aníniyo nánirini.

11 E nurimáná ámi ewayí xwiyíá re urijinigini, “Ámá wo xegí niaíwí oxí waú tíjo 12—Xogwáo xanomí niwiápíni meari re urijinigini, ‘Ápe, joxí nípéáná “Amípí omi wíimigini.” yaiwiariŋípi rixa niapei.’ uríagí xano ‘Amípí ríwéná yaŋí nimeri nioni wíimigini.’ yaiwiariŋíyí rixa awaúmi yaŋí numeiri mìnì niwimáná ejáná 13 rixa síá áríní óráná xogwáo o xegíni awí eámeámi neri nímeámi aŋí wími ná jíami nání nuri aŋí ayo niŋwearíná uyíniŋí neri xegí nigwí amípí xano wiŋjíyí xwírixwiríá ikixejinigini. 14 Xegí nigwí xwírixwiríá nikixeri ámáyo niwiememáná ejáná re enjinigini. Ámá aŋí ayo dáŋjíyí aiwá nání díwí níkeamóniro yaríná o rixa uyípeayo imóníi ejagi nání o eni aiwá nání díwí níkeamóniri nání 15 nuri ámá aŋí ayo dáŋjí womi nigwí omiŋí nání rixiŋí uríagí o omiŋí Judayí níni xwíriá winariŋípi nání re urijinigini, ‘Gí omiŋíyo nání nuri gí odípíyo aiwá niwii.’ uríagí 16 o nuri omiŋí e neríná rixa agwí ejí miwínáriagí aiwá píá odípí nariŋípi nipaxí wimóníagí aiwí ámá wí omi aiwá bi mìnì miwigíawixini. 17 E ejáná o ámi díŋjí íá nixiríri re yaiwiŋinigini, ‘Gí ápoyá omiŋí wíiarigíayí níni aiwá apáni nípíri nání mûróniŋgá aiwí nioni re niŋweari aiwá agwí nání nípéminiri’

riyarijini? ¹⁸ Nioni niwiápñimeámi nuri gí ápomi re urémeáimigini, “Ápe, nioni íwí Gorixomi wikáriri joxi sikáriri éanigini. ¹⁹ Nioni naají mimónijagi náni sini dixí riwaxoni imónipaxí menini. Joxi ‘Gí omijí niiarijoxínijí imónijoxini.’ nirei.” Ápomi e urémeáimigini.” niyaiwiri ²⁰ niwiápñimeámi xano tínjí e náni nuri nuri rixa ajwi e báná xano xegí xewaxo jíwo barijagi niwiniri wá niwianiri mírí nuri nimakíkíyiri kíyí miaúnáná ²¹ xewaxo re uriñinigini, ‘Ápoxiní, nioni Gorixomi íwí wikáriri joxi sikáriri ejárini. Nioni ámá naají mimónijagi náni sini dixí riwaxoni imónipaxí menini.’ uríagi aiwi ²² xano omijí wiiarigíáyo ríaiwá re uriñinigini, ‘Soyíné rapírapí imíriñí mimónijú ajníni nímeámi nibiri uyírípoyí. Omi okiyáá numeríná wé ramaxí wá wéyo uyíráriro síkwí sú uyíriro époyi. ²³ E nemáná burimákaú sipikí ikwaní imónarijo nímeámi nibiro píkípoyi. Nene nínirane íwo náni yayí oyaneyi. ²⁴ Nigí íwí ro peñónijí imónijo ámíniñí wiápñimeanjo. “Aníniñinigini.” yaiwiagwá ro ámi neaímeáagi náni yayí yaní aiwá oimixaneyi.” uríagi awa o uríipa nero rixa aiwá riyamí nero yayí seáyimi dání néra waríná re ejinigini. ²⁵ Xewaxo xámijo omijýo yariñímí dání nibiri rixa ají tínjí e ajwi e dání wenijí éiyí winiñinigini. Sonjí ríro siminiñí ero yariñagía niwiniri ²⁶ omijí wiiarigíá womí ríaiwá nuriri o rixa ajwi e báná re uriñinigini, ‘Ayí pí náni neri rarijoi?’ uráná ²⁷ o re uriñinigini, ‘Dixí rigwáo rixa rémónapíjoi. O ríniñí wí mimeá najo emeago dixí ápomi wímeáagi náni o burimákaú sipikí ikwaní imónarijo píkiñoi.’ uráná ²⁸ o wikí nóniri mipáwipaxí niwimóniri wáí e rojáná xano nípeyeari piyipiyí xwiyíá uríagi aiwi ²⁹ xanomí mixí nuriri re uriñinigini, ‘Nioni rináiníñí nimóniri omijí siiaríná xwiogwí obaxí nimúroaríná sekaxí amipí joxi nirífyí náni nioní wí miriwiañkijári. E neri aí nioní gí nikumixiniri emeariñayí tíni yayí yaní náni memé miá aí wo miniapíñíri. ³⁰ Nioni miniapipa neri aiwi dixí riwaxo, apíxí iyí ede dání oikixearigíwa tíni nemeríná dixí nigwí xwé nowárijo náni burimákaú sipikí ikwaní imónarijo apáni upíkiñi. uráná ³¹ xano re uriñinigini, ‘Gí íwoxiní, “Nioniyáyí wí ámi o nírapíñíári.” miyaiwipani. Joxi íníná nioní tíni ñweariñoxí amipí áponiyáyí níni dixíníri. ³² E neri aí dixí rigwáo peñónijí imónijo ámíniñí wiápñimeanjo. “Aníniñinigini.” yaiwiagwá ámi neaímeáagi náni “Yayí mepa oyaneyi.” risimónari. Oweoi, xe yayí oyaneyi.” uriñinigini.” Jisaso Parisiowa “None xiráxogwáowaú xiráónijí imónijagwi náni ría neararini?” oyaiwípoyiniri náni ewayí xwiyíá api uriñinigini.

Ewayí ikaxí bosiwí dijí émí saímí mojo nánirini.

16 ¹O ewayí xwiyíá ripi eni xegí wiepisariñowami nuriri re uriñinigini, “Ámá amipí níni mimúróñijí wo o xegí bosíwo náni ámá wí nibiro áwanjí re urigíawixini, ‘Dixí bosíwo dixí iyíá íá amipí

xwírítá ikixearini.’ uríagá ² o bosíwo nání ‘Obini.’ nuríri o rixa bána re uríjinigini, ‘Pí éagi nání joxi nání xwiyá wí rarijagá wíanigini? Amípí nioniyá joxi ninimeiríná arige ninimeia waríjini? Amípí nioniyá píni niníwiárimi urí nání níni fá nirori bikwíyo njwírarári niapei. Joxi sini gí bosíwí nimóniri jweariméini.’ uríagi ³ bosíwo nuri re yaiwjínigini, ‘Nioni bosíwí roarijáyí boso “Joxi kikiá ui.” niránayí ari emíárfíani? Bosíwí nimóniri yarijáoni xwíá nimiríná ejí meání emíárfíani? Rixijí nura nuríná ayá nininíárfíani?’ niyaiwiri ⁴ re yaiwjínigini, ‘Ai, pí pí éimiginiri rixa nijíá imónijini. Gí boso “Joxi kikiá ui.” niránayí ámá nioní wigí ajíyo nání ananí nimímínpíri nání pí pí éimiginiri rixa nijíá imónijini.’ niyaiwiri ⁵ ámá o xegí boso nigwí wayá ríwéná niapírixiniri wiwjíyo ‘Bípoyi.’ nuríri awa rixa bána xámí bíomi re uríjinigini, ‘Gí boso pí siapijí nání ríwéná rírapiníárfíani?’ uríagi ⁶ re uríjinigini, ‘Werixí sixí ínjí diramixí 100 niapijí nání xixeni axípi nirápírfíani.’ uríagi bosíwo re uríjinigini, ‘Dixí bikwí nigwí nání njwíráriñínamí nimeari éí njweámáná werixí sixí ínjí diramixí 100 nání eániye nikwíriri 50 njwírärei.’ nurína xío eni bosoyá bikwíyo axípi diramixí 100 nání eániyípí nikwíriri ámi 50 njwíráriñinigini. ⁷ Ámá ámi wo bána bosíwo yarijí re wiwjínigini, ‘Gí boso joxi siapijíyí araririni?’ uríagi o re uríjinigini, ‘O wití fá 1000 nioní niapijí nání xixeni axípi nirápírfíani.’ uríagi bosíwo re uríjinigini, ‘Dixí bikwíyo wití fá 1000 nání njwíräniye nikwíriri wití fá 800 njwírärei.’ nurína bosoyá bikwíyo eni nikwíriri axípi njwíráriñí womí womí níni e néra ujnjinigini. ⁸ Boso xegí yapí wiwapiyarijí bosíwo nání ‘O “Nioni onímíminípoyi.” niyaiwiri e éfríni.’ rarijagá aríá e niwíri o nání ‘Dijí émi saímí monorini.’ niyaiwiri seáyi e umejínigini.’ Jisaso ewayí xwiyá apí nuríri wiepisarijíyo ámi bi ripí uríjinigini, ‘Ámá agwi rína amípí xwíá týo wejípi nání dijí nikwíroro yarigíáyí wigí wíniyí tñi niniróná dijí émi saímí nimoro nero nání ámá nioní dijí ninikwíroro yarigíáyo seáyi e imónijoi. ⁹ Ayináni re seararijini, ‘Nigwípi ámá wí apí tñi sipí imixarigíá aiwí soyíné uyípeayí wí negí nikumixiniri emeariwyáñiñí imónipíri nání nigwípi tñi arírá wírixini. E nerínayí ríwéná siá yoparíyimi nigwí níni rixa anípá imónáná Gorixo soyíné xegí ají íníná njweapíria nání ejíyo páwipíria nání seamímininíárfíani.’ seararijini. ¹⁰ Ámá omíjí onímíápia neríná pírániñí dijí nikwíroro xixeni yarigíá giyí giyí xwé eni xixeni yarigíárfíani. Ámá omíjí onímíápia neríná dijí nikwíroro mé ámáyá sijwíyo dání niwiepisiro omíjí yarigíá giyí giyí omíjí xwé nání aí axípi yarigíárfíani. ¹¹ Ayináni nigwí ámá wí nímearo ayí tñi sipí imixarigíáyí soyíné nigwí ayí aí tñi ámáyo miní miwipa ero arírá miwipa ero nerínayí ‘Gorixo ananí xegí amípí nañí ajínami wejíyí none pírániñí umeianíwá nání neaiapiníárfíani.’ riyaawiarijoi? Oweoi. ¹² Soyíné amípí ámá woyáyí sijwí muwínaxídipa nerínayí omíjí soyínéyápi mepíráyí go seaiapiníárfíani?

Oweoi.¹³ Ámá wo ámá waúyá xináiniŋí nimóniri omijí wiipaxí menini. E nerínayí wíomi diŋí sítix nuyiri wíomi diŋí peá nimori nerí wíomi pírániŋí ayá tíni nixídiri wíomi peayí niwianiri eniŋoi. Soyíné nigwíyíyá omijí wiiariŋíniŋí nimóniro ‘Nigwí wí minimúropa oeni.’ niyaiwirínayí, Gorixoyá omijí wiiariŋí woxníŋí imónipaxí menini.” urinjinigini.

Jisaso xwiyíá urinjíyí wí nánirini.

¹⁴ Jisaso xegí wiepisariŋowami e uraríná Parisiowa —Awa nigwí nání xwapí wimónariŋowarini. Awa aríá e niwiróná dami dání riperirí umearariŋagía¹⁵ Jisaso e niwiňiri re urinjinigini, “Soyíné ámáyá siŋwíyó dání ‘Wé róniŋwáonerini.’ níriro yapí niwiepísiro rarigíoyíne aí Gorixo amipí segí xwioxíyo ínimi imónijípi nipini nijá imónini. Amipí nání ámá ‘Rípi ayá tíŋjípi imónini.’ ríapíyí Gorixoyá siŋwíyó dání xwiríá winariŋíyí imónini.¹⁶ Gorixo Ebiríamo xíomi diŋí niwikwírorí pírániŋí xídaríŋagi nání re urinjinigini, ‘Dixí seáríawé ámá obaxí nimóga úíayí gí ayá tíŋjíniŋí nimóga upírárini.’ urinjí eŋagi nání Moseso tíni wíá rókiamoagíawa tíni api nání Bikwíyo níriro eagíáriní. Seyíné píne api nisearéwapiya bigíáriní. E neri aiwí Jono wayí nineameaia ujo níremoríná xwiyíá yayí seainipaxípi re searayiŋinigini, ‘Seyíné Gorixoyá xwioxíyo páwipíri nání íwí yarigíápi ríwímini nimamoro nisaniro ḥweářrixini.’ searayiŋinigini. Ámá níni aŋí ayómini eŋí tíni óí nimóga páwianiro yariŋoi.¹⁷ E neri aiwí amipí níni Moseso tíni wíá rókiamoagíawa tíni Gorixoyá Bikwíyo eagíápi bí onimiápi aí surímá imóniníámani. Awa níriro eagíápa xixení imóniníáriní. Aŋína tíni xwíá ríri tíni anani anipá nimóniri aiwí Bikwí Gorixoyá ḥwí ikaxí eániŋjípi anipá imónipaxí menini.¹⁸ Go go xegí xiepí xámí meanjími emi nímorí ámi wíni nimearínayí ayí íwí inariŋii. Go go apíxí ámá wo nimeari emi moŋími nimearínayí ayí eni íwí inariŋii.” urinjinigini.

Rasaraso tíni amipí mimúrónijo tíni nánirini.

¹⁹ Jisaso ámá ayo re urinjinigini, “Ámá wo amipí mimúrónijo —O nigwí xwé tígíáwa rapirapí awiaxíni yínarigíápa íníná rapirapí ayíá riŋjíni niyíniri síá ayí ayo aiwá naŋjíni niniri anijí sirí muní ḥweaŋjáná²⁰ ámá wa wigí ámá wo xegí yoí Rasarasoyí riniŋo —O uyípeayí imóninjáná uraní xegí wí pipírimíó ejorini. Omi nímeámi nibiro amipí mimúrónijoyá ákiŋjá íwí e wírárigíorini.²¹ Amipí mimúrónijo íkwiaŋwíyo eí niŋweari aiwá niniri yunípia piérófyí uraní tíjo ‘Mímeáni oemini.’ niyaiwirí yaríná síví wí nibayiro xegí uraníyo aíwí meayigíawixini.²² Uyípeayo rixa nípéagi aŋjánjí Gorixoyáyí oyá diŋjípi nímeámi niyiro Ebiríamo tíŋjí e wárigíawixini. Amipí mimúrónijo eni péagi omi eni xwíá niweyárimáná ejáná²³ o ríá anijí wearijýo dání ríniŋjí xaíwí inaríná siŋwí anaúyí wíniŋinigini. Ebiríamo ná jíami

ŋweanjáná Rasaraso xio tíamini kinimónénapiŋagi niwíniri²⁴ ríaiwá re urijinigini, ‘Arío Ebíríame, riá tí mimenijwí ayikwí minirarinini. Rasarasomi re urowárénapei, “Wé símípińi iniigíyo igiá neámáná aíwí imijí urini náni wíkwiáraui.” urowárénapei.’ uríagi aí²⁵ Ebíríamo re urijinigini, ‘Aríoe, joxi sini siŋoxi niŋwearíná amípí naŋjíni símeari Rasarasomi sípíńi wímeari yagírini. E nerí aiwi agwí o sa kikiá yaríná joxi ríniŋjí náni niwieániri ŋweanjini.²⁶ Rípi eni piŋjí earíri segí tíamini eadírori negí tíamini eadírori ejagi náni seyíné wí nene tíamini mixemónapipaxírini. Nene eni wí seyíné tíamini mixemónapipaxírini.’ uríagi²⁷ riá xaíwí weánarijo re urijinigini, ‘Nioní tíamini Rasarasomí re náni urowárénapipaxí mepa ejánayí, wauní rixiŋjí re orírimini, “Gí ápoyá aŋímíni urowárei.” orírimini.²⁸ Gí nirixímeáowa wé bi nipíńi imónigíawa nioní ríniŋjí meaarijá rími dání bipírixiniri Rasaraso xwiyá nijá wino urowárei.’ uríagi aiwi²⁹ Ebíríamo re urijinigini, ‘Awa ríwamiŋjí Moseso níriri eaŋjí tíni wíá rókiamoagíawa níriro eagíá tíni anani íá níroro nijá imónipaxírini. Xwiyá apí ríniŋjípími anani aríá wířírixini.’ uríagi aí³⁰ riá xaíwí weánarijo re urijinigini, ‘Arío Ebíríame, xwiyá apími aríá umónipaxí menjagi náni ríriŋjini. Ámá piyí wo niwiápíñimearei nijá wíánayí, anani aríá niwiro nisaniro ŋweapaxírini.’ uríagi aí³¹ o re urijinigini, ‘Xwiyá Moseso níriri eaŋjípí tíni wíá rókiamoagíawa níriro eagíápí tíni aríá mumónipa nerónayí, ámá piyí wo niwiápíñimearei nijá wiminíri yariŋagi aí ayí aríá wí wipaxí meníni.’ urijinigini.” Jisaso xwiyá apí e urijinigini.

Íwí oépoyniri wíwapiyarigíáyí náni urijí nánirini.

17 ¹O xegí wiepisariŋowami re urijinigini, ‘Ámá wí wí íwí oépoyniri iwamíó niwíwapiyipírá aiwi ámá e wíwapiyíáyí aveyi! Síá wíyi ayí majíá wóriniárini. Ayí xeaniŋjí ríá tíŋjí wímeaníá ejagi náni diŋjí sípí wíwinigini. ²Ayí niaíwí rípiamí nioní diŋjí nikwíroaniro yarigíapíamí píří wiaíkianiro nero íwí oépoyniri wíwapiyaríná Gorixo ‘Ayí xwiyá mayfrini.’ míří rixa nípémáná ejáná ríniŋjí xwé winírári. Sini niaíwípíamí íwí náni miwiepisipa ejáná ámá wa ayo íá nixero sínjá xwé wo siŋwí tíni gwí nijáriro rawirawáyo nimamówárińayí, sípí ejagi aiwi ríniŋjí Gorixo wiminíri ejípíniŋjí imóniŋjímani. ³Ayináni pírániŋjí éřírixini.

Íwí sípí yokwarimí niwiiríná epaxípí nánirini.

‘Joxi ámá wo, Gorixomi nixídíri náni rírixímeá imónijo íwí sínayí mixí urířírixini. O rixa diŋjí neyírori nisaníri nerínayí íwí sípí yokwarimí niwiiri ‘Ananíri.’ urířírixini. ⁴O íwí nisiri piaxí weánariŋagi náni nibiri ‘Rixa diŋjí neyírori íwí ámi wíni simfámani.’ rírémeááná joxi yokwarimí niwiiri ‘Ananíri.’ urířírixini. Síá axýimí o sípá axípí wé wíúmi dáŋjí

waú rirémeaayíánáyí, joxi eni yokwarimí wiayíírixini.” uríagi ⁵wáí wurimeiarigíáwa Ámináomi re urigíawixini, “Joxi dijí ríkwíroarijwáyí ámí bi dijí ríkwíroani nání neaíii.” uríagía ⁶Jisaso re uriñinigini, “Soyíné nijíárini. Masíté aiwá siyí negí omiñíyo iwi urarijwáyí aga onímiápia nerí aiwi segí dijí nioni nání nikwíroarigíáyí ayíniñí nerínáyí, ‘Íkíá xé roxini niyoámiga rawírawáyo e dání roi.’ uránáyí anani aríániñí seainíárini. Amipí ‘Nioni epaxímani.’ yaiwiarigíá aí anani epíríárini.

Ewayí ikaxí omiñí wiiarigíáyí nánirini.

⁷“E nerí aí soyíné woxi dixí rináinijí nimóniri omiñí siiarijí wo xwiá nimiri yuní ikikémí yarije dániraní, sipisípí pírániñí niméra warije dániraní, píni niwiárimi nibiri rémonapáná joxi ‘Ayá tíni ajíni níwiapiri niñweari aiwá nei.’ uriréini? Oweoi, o sa dixí rináinijí omiñí siiarijo ejagi nání ⁸xámi re uriríini, ‘Amíná aiwá ríá niniyeairi dixí rapirapí nikíkiyinimáná aiwá nixeri niapáná nioni iniigí níri aiwá níri nemáná ejáná joxi ríwíyo niríini.’ uriríini. ⁹O joxi sekaxí uríipi tíni xixeni siíáná omi weyí umeriréini? Oweoi, dixí omiñí siiarijo ejagi nání yayí wiriméini.” Jisaso ewayí xwiýá apí nuríri ¹⁰re uriñinigini, “Gí seaiepisarijáoyíné eni sekaxí amipí nioni searíayí xixeni nerínáyí seayí e mimónipa nero re rírixini, ‘None xináwanénijí nimónirane oyá omiñí wiiarijwáonenirini. Omíñí negíni nearíyíni ejwárini.’ rírixini.” uriñinigini.

Peyiyí tígíá wé wúkaú nañí imixinijí nánirini.

¹¹Jisaso Jerusaremí nání nuri Gariri piropenisí tíni Samaria piropenisí tíni midimidáni ejáná o áwinimaní nipuríná ¹²ají bimi rémoáná ámá wé wúkaú peyiý tígíáwa ná jíami nírománá ¹³ríaiwá re urigíawixini, “Jisasoxi, negí neamemeariñoxini, none nání wá orunini.” uríagía ¹⁴o sijwí niwiniñína re uriñinigini, “Soyíné nuro apaxípáñí imónigíawami siwá winaúpoyí.” uríagi awa sini óf e waríná re ejinigini. Wigí wará nañí imóniñinigini. ¹⁵Nañí imónáná awa wo wenijí inífyí winiñinigini. Xegí wará nañí imóniñagi niwiniñí níkinimónimi nuri Gorixomi yayí numeríná ríaiwánijí níra nuri ¹⁶Jisasoyá sikuí tíñí e nipíkínimearei omi yayí wiñinigini. Ámá oyí Samariají worini. ¹⁷O yayí wiáríná Jisaso ámá e rówapigíáyo re uriñinigini, “Ámá wé wúkaú nañí imóníawixini. Wía giminirini?” ¹⁸Pí nání ámá aní midáñí roni Gorixomi yayí umeminiñí bijoi? Wía Judayowa ámi mibipa pí nání éoi?” nuriñí ¹⁹Samariaomí re urowáriñinigini, “Niwiápíñimeámi ui. Joxi dijí ninikwíroriñípí dání eríkiemeáníni.” urowáriñinigini.

“Gíná Gorixo xwioxíyo míméámí nerí neameyweaníárini?” urígíá nánirini.

²⁰Parisiowa “Gorixoyá dijí tíni ámá nene yeáyí neayimixemeañá nání gíná aríowayá xwiá piaxíyo dání iwiaroníáríani?” niyawiro Jisasomi

yariŋí re wigíawixini, “Gorixo xwioxíyo mimeámí neri neamejweaníápi gíná imóniníáriñi?” Yariŋí e wíagía nání o re urijinigini, “Símimajíóniŋí seainaríná siŋwí niwiniro re ripířámani, ‘Gorixo xwioxíyo mimeámí neri neamejweaníápi rixa ríyírini.’ ripířámani.” nuriri 21 “Ámá Gorixoyá diŋí tíni yeáyí neayimixemeanía nání aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroníoyi rarijwáo negí tíni áwiními re riwo rironí?” oyaiwípoyiniri re urijinigini, “Wí re ripířámani, ‘Siŋwí winípoyi. Ríyírini. Siŋwí winípoyi. Jíiyírini.’ ripířámani. Ayí ripi nání searariŋini. Gorixo xwioxíyo mimeámí neri seamejweáwiniginiri yarijo rixa seyíne tíni áwiními re roŋí ejagi nání rarijini.” nuriri 22 xegí wlepísařiŋowamí re urijinigini, “Ríwéná soyíne ‘Síá ámá imónijo ámi siŋjáni nimóniri emeníáyi ajní oimónini.’ yaiwipířá aiwi ajní imóníagi siŋwí winípířámani. 23 Ámá wí nioni nání ‘Siŋwí winípoyi. Jíworini. Siŋwí winípoyi. Riworini.’ searánayí, nepa neararijjoiniri númi muxídipa éřixini. 24 Ápiajwí neríná wíají ikwíróniŋí nimini ókiariŋípa ámá imóníjáoni niweapířná ámá níniyá siŋwíyo dání siŋjáni imónimíá ejagi nání númi mupa éřixini. 25 Xámi ámá agwí ríná ḷweagíáyí ríwí nimóáná nioní ríniŋí xwé wí meámíáriñi. 26 Ámá ejíná Nowao títjí íná néra wagíápa ámá imóníjáoni weapíminiri yaríná axípi epířáriñi. 27 Ayí ‘Gorixo iniigí waxí tíni xwiríá wí neaikixeníámani.’ niyaiwiro o nání diŋí peá nimoro aiwá níro iniigí níro néra nuro apíxí niŋwírára uro nimeága uro yaríná Nowao rixa siphíyo ínimi páwíáná re ejinigini. Iniigí waxí xwé niróga niwiápíñimeari oxí apíxí níni iniigí namigíawixini. 28 Nowao títjí íná dání ná ríwíyo Roto títjí íná eni Sodomí ḷweagíáyí axípi e yagíáriñi. Ayí eni Gorixo nání diŋí peá nimoro aiwá niga uro iniigí niga uro nero amipí bi bí niga uro omijí néra uro aŋí nimira uro yaríná re ejinigini. 29 Síá Roto Sodomí píni niwiárimi éí úyíimi Gorixoyá diŋí tíni ríá tíni siŋjá tíni aŋínamí dání nipiérori ámá aŋí apími ḷweagíáyí níni ríá niŋinigini. 30 Ríwéná eni ámá axípi e néra nuro ‘Gorixomi xewaxo niweapířámani.’ niyaiwia waríná ámá imóníjáoni siŋjáni imónimíáriñi. 31 Síá ayimí ámá aŋí pákíkí nimíriga peyíŋyo seáyí ejiwámi ḷweagíá giyí giyí niwepíříro ‘Nígi iyíá fá aŋí xwíá ejiwámi weŋíyí nimeámi éí oumíni.’ niyaiwiro mipáwipa éřixini. Aiwá omijíyo yarigíá giyí giyí eni wigí amipí meaaniro nání ámá aŋí títjí e nání mupa éřixini. 32 Rotomi xiepí nání diŋí oseainini. Í xegí iyíá fá amipí nání diŋí siphí wíagi nikinimóniri wenijí éiyí re ejinigini. Niperi siŋjá imóníjigini. 33 Ámá xegí amipí diŋí títjípi nánini diŋí mói go go o diŋí niyimíŋí imóníjí anijí ḷweanía nánipí sixí íníníámani. Ámá xegí amipí diŋí títjípi nání aí ‘Pí enijo! ’ yaiwíf go go o diŋí niyimíŋí imóníjípi anijí ḷweanía nání sixí íníníáriñi. 34 Síá ámá imóníjáoni weapířáyími ámá waú aŋí ikwiajwíyo sá weŋáná Gorixoyá aŋína jowa wío, Gorixomi diŋí wíkwiřoarijomi niwirimearo wío diŋí miwíkwiřoarijomi e wáriřířáriñi. 35 Ayimí apíxí wípaú eni pírawá yuní

ikixémí yaríná wíími niwirímearo wíími e wáripíráriñi. ³⁶ [Ámá waú eni omínyo yaríná wíomi niwirímearo wíomi wáripíráriñi.”] Jisaso e uríagi ³⁷xegí wiepisarijowa re urigáwixini, “Ámináoxini, joxi neararijípi gimi imóniníárini?” uríagía Jisaso “O weapiné náni ámá áwaŋí wí nearipaxí menini. Ámá níni siŋwí tíni winipíráriñi.” oyaiwípoyiniri ewayí xwiyáá re uriŋinigini, “Piyí weje apurí obaxí pénarijírini.” uríŋinigini.

Ewayí ikaxí apixí aní tíni xwirixí mearijo tíni nánirini.

18 ¹Jisaso xegí wiepisarijowa Gorixomi xwiyáá rírimí niwiríná anijí winíagi píni wiáripírixiniri ewayí xwiyáá bi nuriri ²re uriŋinigini, “Anjí bimi opisí aŋyó dání xwirixí eyeyíromí yariŋí wo —O Gorixo náni wáyí mepa eri ámá níniyo diŋí sípí miwipa eri yariŋorini. ³Omi apixí aní wí —Í eni aŋjí apimi dánjírini. Í íníná o tíŋí e náni nibayiri re urayíŋinigini, ‘Ámá niíni píne niweararígyájí joxi tíni nírorai saŋí ninírapíri xwirixí bi oyaiyi.’ urayíagi aí ⁴o ‘Sanjí murápípa oemini.’ niyaiwia núisáná ríwéná í náni rixa anijí winíagi re yaiwiŋinigini, ‘Nioni Gorixo náni wáyí mé neri ámáyo diŋí sípí miwariŋáoni aiwi ⁵apixí aní í anijí nimoayariŋagi nioní í anijí miní bayaríná anijí nininiginiri ími oumearómíni.’ yaiwiŋinigini.” ⁶Jisaso ewayí xwiyáá e nuriri re uriŋinigini, “Ámá xwirixí eyeyíromí yariŋí sípí eŋjípi náni diŋí mópoysi. ⁷O ámá sípí aiwi apixí aní íníná bayariŋagi náni saŋí urápiŋinigini. Gorixo ámá ónjí wí mimóniŋagi aí re riyaŋiariŋoi, ‘Gorixo ámá xío xegíni eyíropíyí omí árìwiyirani, ikwáwiyirani, “Joxi saŋí nearápeí.” urayarínayí o kikiá néra núisáná ná ríwíyo dání saŋí urápinigini.’ riyaŋiariŋoi? ⁸Oweoi! ‘Aŋjí saŋí urápiŋíráriñi.’ searariŋini. E neri aiwi ámá imóniŋáoni niweapiríná ámá siní diŋí niníkwíroro yariŋagía siŋwí winimíáríani? Rixa píni niniwiárimi waríŋagía winimíáríani? Ayináni pírániŋí diŋí mópoysi.” uríŋinigini.

Ewayí ikaxí Parisio tíni takisí náni nigwí uráparijo tíni nánirini.

⁹O ewayí xwiyáá ripí eni waní diŋí nikwíroniro “None wé róniŋwáonerini.” yaiwiro ámá wíyo peayí niwianiro “Sípíowarini.” yaiwiro yarigíáyo nuriríná re uriŋinigini, ¹⁰“Ámá waú —Wío Parisiorini. Wío takisí náni nigwí nearápariŋorini. Awaú Gorixomi xwiyáá rírimí wianiri náni aŋjí Gorixo náni najwí ridíywá yarigíwámi náni axíná nuri ¹¹Parisio xegípi aŋwi e nirómáná xegí diŋí tíni ínimi dání re rírimí wiŋinigini, ‘Gorixoxini, nioní ámá wa yapi sípíoni menjagi náni yayí osimini. Wa yapi ámáyo íwí urápariŋáoni mani. Wa yapi ríkikiríó yariŋáoni mani. Wa yapi apixí tíni íwí inariŋáoni mani. Takisí náni nigwí nearápariŋí dao yapi mimóniŋini. Ayináni yayí osimini. ¹²Sabaríá ayí ayo síá wiyaúmi aiwá ɣwíá ɣwírárinariŋáoni mani. Amípí nioní meáayí eni yanjí nimeri wé wúkaú eŋjáná wo joxi náni taríŋáoni mani.’

Parisio Gorixomi e uraríná¹³ takisí náni nigwí urápariyo ná jíamini e nirómáná piaxí weánariŋagi náni siŋwí nímíeyoari ajínami maní ayá íá nixirinimáná Gorixomi rírimí re wiŋinigini, ‘Gorixoxini, nioni íwí yariŋáonirini. Wá niwianei.’ uriŋinigini.” Jisaso ewayí xwiyíá e nuriri¹⁴ re uriŋinigini, “Ámá o Gorixoyá siŋwíyo dáni wé rónipí nimónimi xegí ají e náni úagi aiwi wío wé rónipí mimóniŋinigini. Ámá go go xewaniyo seáyi e meníoyí Gorixo xwíámi imixiníárini. Go go ‘Sipónirini.’ niyaiwiri ínimi imóníoyí Gorixo seáyi e umeníárini.” uriŋinigini.

Niaíwí onímiápíami wé ikwikwiárimí ejí nánirini.

¹⁵ Wiepisariŋowa ámá wí wigí niaíwípíami Jisaso wé owikwiáriniri nimeámi bariŋagía niwiniro “Nimeámi mibípani.” uraniro yariŋagía Jisaso siŋwí e niwiniri¹⁶ niaíwípíami ríaiwá “Bípoyi.” nuriri wiepisariŋowami re uriŋinigini, “Ámá niaíwí onímiápí xaniyaúmi diŋí niwikwíroro yarigíápa Gorixomi diŋí wíkwíróíáyí o xwioxíyo mímeámí neri pírániŋí umejweaníá ejagi náni niaíwí ripia xe obípoyiniri siŋwí wíniŋí. Pírí miwiaíkipa époyi.¹⁷ Ámá go go niaíwí onímiápíániŋí mimónipa eri Gorixomi yeáyi murínpa eri nerínaýí, oyá xwioxíyo wí nipáwiro ḥweapírámani.” searariŋini.” uriŋinigini.

Amípí mimúróniŋí wo yariŋí wiŋípi nánirini.

¹⁸ Judayí áminá wo niwímeari yariŋí re wiŋinigini, “Nearéwapiyariŋí naŋoxini, nioni pí neríná diŋí niyimíŋí tíŋáoni anijí íníná ḥweámía náni imónimíárini?” yariŋí e wíagi¹⁹ Jisaso ámá o “Xío eni naŋo ejagi náni Gorixo tñi xixení imóniŋoríani?” oyaiwiniri re uriŋinigini, “Joxí pí náni ‘Naŋoxiní nirariŋini? Ámá niyoní náni Gorixoni naŋí imónini.²⁰ Iwjí ikaxí eániŋípi joxí nijíárini. ‘Apíxí tñi íwí minípani. Niwíápíni meari ámá mipíkipani. íwí mímeapani. Ámá wo náni xwiyíá niyimáróniri yapí murípani. Ríniyaúmi wéyo meríni.’ Iwjí ikaxí e eániŋípi joxí nijíárini.” uríagi²¹ yariŋí wío re uriŋinigini, “Nioni sini niaíwí imóniŋáe dáni nipíni niméra biŋárini.” uríagi²² Jisaso aríá e niwiri re uriŋinigini, “Iwjí ikaxí api pírániŋí niméra nibiri aí bi sini mejríni. Dixí iyá íá amípí níni nigwí náni bí nemáná ámá uýpeayíyo mini niwia nurínaýí, ajínami amípí ayá tíŋí tíŋoxí imónírári. E nemáná nibiri nioni nixídírixini.” uríagi aí²³ o aríá e niwiríná amípí xwé wí mimúróniŋo ejagi náni aga xwioxíyo dáni diŋí ríá nuxeri xwírá nimóniri kipíŋí niyiri ronagi²⁴ Jisaso e niwiniri re riŋinigini, “Ámá amípí mimúrónigíáyí nene Gorixomi nuxídírane oyá xwioxíyo páwianí náni anijí miní oyaneyiniri nero aiwi nipáwipaxí mimóniŋoi.²⁵ Kamerí ejí rapirapí gwí kiwearigíá óí ayíkwíni mimópaxí mimónini. Ámá amípí mimúrónigíáyí kamerí ejí óýimi mipáwipa yariŋfyí yapi Gorixoyá xwioxíyo nipáwiro ḥweapaxí mimóniŋoi.” ríagi²⁶ ámá e niŋweámáná aríá wigíáyí —Judayí níni

“Amipí mímúrónigíáyí Gorixoyá dijí tíni amipí meaariñagía náni Gorixo yayí winarini.” yaiwiagíáyírini. Ámá e niŋweámáná aríá wigíáyí ududí wiňagi omí re urigáwixini, “Joxí nearípi nepa ejnáyí, Gorixo ámá giyo yeáyí uyimixemeañíráfani?” uríagá aiwi²⁷ re uriňinigini, “Amipí ámá mepaxí imónijíyí Gorixo ananí e nepaxírini. Gorixo ananí ámá yeáyí uyimixemeapaxírini.” uríagi²⁸ Pitao re uriňinigini, “Ai, ámá o xegí amipí píni miwiáripa nerí rixídpaxí miwimónariňagí aiwi none negí aní tíni amipí níni píni niwiárimi joxí númi rixídijwini.” uríagi²⁹⁻³⁰ Jisaso awami re uriňinigini, “Giyí giyí nioni dijí ninikwíroro wíniyí ení Gorixoyá xwioxíyo páwífrixiniri wáí rímpépíri náni wigí aníráni, xiepímírani, xexirímeáowamírani, xaniyaúmírani, wigí niafwíyorani, píni niwiárimi ninixídírínayí, aníá imónipírámani. Agwi ríná Gorixo ayí píni niwiárimi úíá axípi wíni miní niwimáná ámá níni mí ómómiximí éiná ayí dijí aníjí ínína ɻweapírfia náni ení winírárini.” uriňinigini.

Ámi áwaní “Ninipikipírárini.” uriňí nánirini.

³¹ O xegí wiepisarijí wé wúkaú sikuí waú awami jíamini e nimeáa numáná re uriňinigini, “Jerusaremi náni waríjwini. E rémoáná amipí Gorixoyá xwiyíá wíá rókiamoagíáwa ámá imónijáoni náni niriro eagíápi xixeni nímeanírárini. ³² Negí Judayí miyí nirorírána émáyí wa íá ninixero ikayíwí nimeariro iwaní nimépero reaňwí núriro ³³ sikuíragí píri nuyíkiro ninimáná nipikipírárini. E nerí aiwi rixa síá wiyaú wiyi óráná ámi niwiápínameámírárini.” áwaní pírániňí e uríagi aiwi³⁴ xwiyíá apí awami ínimíniňí imónijagi náni njíá wí mimónipa nero xío rífyí “Ayí náni ríá neararini?” miyaiwigíawixini.

Siňwí supáriňí womí naňí imixiňí nánirini.

³⁵ O ají xegí yoí Jeriko riniňípi tíjí e rímine rémoaríná ámá siňwí supáriňí wo óí maňípá tíni niŋweámáná ámá e pwarigíáyo aiwá náni rixiňí nurirína³⁶ aríá wífyí wiňinigini. Oxí apixí obaxí ikwíkwierí pwariňagía aríá niwiri yariňí re wiňinigini, “Pí náni yariňoi?” uríagi³⁷ ámá wí áwaní re urigáwixini, “Nasareti dají Jisaso pwariňagi yariňoi.” uríagá³⁸ o ríaiwá re riňinigini, “Jisasoxi, mixí ináyí Depitomi xiáwoxini, joxí wá niwianeí.” rariňagi³⁹ ámá Jisasomí xámi umeagíáyí o ríaiwá e rariňagi aríá niwiro mixí nuriro “Píni wiárei.” uríagá aiwi ríaiwá ejí tíni ámi wíni wíni niriri re riňinigini, “Jisasoxi, Depitomi xiáwoxini, joxí wá niwianeí.” urariňagi⁴⁰ Jisaso e níronapímáná sekaxí re uríinigini, “Omi niwirimeámi bípoyi.” uríagi ámá wí rixa niwirimeámi ajwi e báná⁴¹ Jisaso yariňí re wiňinigini, “Nioni pí oniniri nirariňini?” uríagi re uríinigini, “Ámináoxini, nioni ámí siňwí oaniminiri rirariňini.” uríagi⁴² Jisaso re uríinigini, “Dixí siňwí ananí oxoaríni. Dijí ninikwíroriňípmí dání eríkiemeániríni.” uráná⁴³ re

enjinigini. Xegí sijwí noxoari sijwí aniñinigini. Siwjí naniri Jisasomi nuxídiri Gorixomi seáyi e umearíná ámá níni o e éagi niwiniro ayí eni Gorixomi seáyi e megíawixini.

Sakiaso ejípi nánirini.

19 ¹Jisaso rixa Jeriko nirémori ají apimi áwinimi pwaríná ²ámá wo Sakiasoyi riniyo —O ámá takisí náni nigwí uráparigíáyo xiráowáníjí imónigíá worini. Amipí wí mímúrónijorini. ³O “Ámá Jisasoyi riniyo goríani?” niyaiwiri sijwí winiminiri neri aiwi ripíwo ejagí náni oxí apíxí uyimároari jagía o yopa nimeginimi ⁴ayo xámí numeari ajíni nuri “Jisaso óf riyimi puníjoi.” niyaiwiri omi sijwí winiminiri náni íkíá womi niþeyiri wenijí neri rojáná ⁵Jisaso nibiri e nirónapimáná sijwí anánífyí Sakiasomí niwiniri re uriñinigini, “Sakiase, ajíni wepínei. Síá riyi joxi tíni ñweámíni. Dixí ají e náni owaiyi.” uríagi ⁶o ajíni niwepíniri yayí tíni niwirimeámi xegí ají e náni nímeáa uñinigini. ⁷Xegí ají e náni niwirimeámi úagi ámá níni sijwí e niwíniro wikí dijí niwiaiwiro re rinigíawixini, “Ámá íwí yarijí o tíni ñweámíni náni pí náni ujoi?” rinaríná ⁸Sakiaso éí nirómáná Jisasomí re uriñinigini, “Ámináoxini, nigí iyíá íá amipí níni bi biaú kikirí nepayómáná bi ámá uyípeayí imónigíáyo miní wimíárini. Ámá giyí giyo nioni yapí niwíwapiyiri nigwí íwí urápijáyo wigí fwí urápijáyí tíni nioniyá wí tíni seáyi e nikwiáriri miní wimíárini.” uríagi ⁹Jisaso re uriñinigini, “Agwi ámá ro arío Ebiríamo Gorixomi dijí niwikwírori yagípa axípi neri nisaniri éagi náni Gorixo rixa yokwarimí niwiiri yeáyí uyimíxemeajoi. ¹⁰Ayí ripi nánirini. Ámá imónijáoni ámá íwí néra nuro anijí ikeamónaniro yarigíáyo náni píá neri yeáyí uyimíxemeáminiri biñáonirini.” riñinigini.

Ewayí ikaxí omijí wiarigíá wé wúkaú nánirini.

¹¹ Ámá ayí xwiyíá api aríá niwiyo Jerusaremi Jisaso waríje náni rixa aijwí e imónijagi niwíniro dijí re nimóa ugíawixini, “Gorixo nene xwioxíyo mímeámí neri neamejweaní rixa nimóniniþoi. Jisaso Jerusaremi nirémoríná émáyo mixí nuxídowárimáná mixí ináyí nimóniri xwioxíyo mímeámí neri neamejweaníþoi.” Dijí e nimóa waríná Jisaso “O negí mixí ináyí apaxí mé nimónimeníþoi.” oyaiwípoyiniri ewayí xwiyíá bi nuriri ¹²re uriñinigini, “Ámá áminá wo mixí ináyí imónauri ámi nibiri xegí ámáyo meñweari emíániri ají ná jíami imónijími uminiri neríná ¹³xegí xináwániþi nimóniro omijí wiarigíá wé wúkaú awami ‘Eini.’ nuriri nigwí gorí ámá anijí miní omijí emá waú wo nero meaarigíó woní woní niwia nuri re uriñinigini, ‘Nigwí nioni seaiaparijá ripi sayá imixipfría náni bisinisí nimixa waríná seaímeáimigini.’ nurími úáná ¹⁴ámá ají e xio tíni ñweagíáyí wigí

xwioxíyo dání wikí dijí níwiaiwiro wigí ámá wíyo re urowárigíawixini, ‘Mixí ináyí imimixímí yarijomí nuro “O nene neamejweanía náni mineaimónarini.” urípoyí.’ urowáriágía awa nuro mixí ináyí imimixímí yarijomí e uríagía aiwi¹⁵ o áminá bíomi mixí ináyí nimixiri xegí ají e náni urowárijinigini. O rixa mixí ináyí nimóniri ají e nirémoríná awa bisinisí nimixiríná nigwí sayá ría imixíawixiniri sijwí owiniminiri re riijinigini, ‘Gí omijí niiarijí nigwí wíjáwa obípoyí.’ ráná¹⁶ wo nibiri re uríjìnigini, ‘Negí neamejweajoxini, nigwí gorí joxi niapijо tíni bisinisí nimixa nuríná rixa wé wúkaú sayá imixijárini.’ uríagi¹⁷ o re uríjìnigini, ‘Gí omijí niiarijí najoxini, ayí awiaxírini. Joxi nigwí nioni siapijáo tíni nioni ríriňápa xíxeni ejí náni gapimaní nimóniri ají wé biaúmi mejweáirixini.’ uríjìnigini.¹⁸ Ámi wo nibiri re uríjìnigini, ‘Negí neamejweajoxini, nigwí gorí joxi niapijо tíni bisinisí nimixa nuríná rixa wé wú sayá imixijárini.’ uríagi¹⁹ mixí ináyo re uríjìnigini, ‘Joxi eni gapimaní nimóniri ají wé bimi mejweáirixini.’ uríjìnigini.²⁰ Ámi wo nibiri re uríjìnigini, ‘Negí neamejweajoxini, nigwí joxi niapijо nioni írikwíyo wowí nerí tñjáo sini riworini.²¹ Joxi xeanijí rarijoxi ejagi náni wáyí niníagi “Nigwí ro xwiríá ikixéanáyí, iwaní neaníráriani?” niyaiwiri bisinisí wí mimixijárini. Joxi amipí ámá wa tíayí dixí mearí aiwá ámá wa iwiá uríáyí dixí mirí yarijoxi ejagi náni ríriňáni.’ uríagi²² o re uríjìnigini, ‘Omijí niiarijí sumí roxini, jiwanijoxi níríyó dání xwiyáá rimearimíni. Nioni xeanijí rarijáoni amipí ámá wa tíayí nigí mearí aiwá wa iwiá uríáyí nigí mirí yarijáoni ejagi náni joxi níjíá imóniňagi náni²³ pí náni nigwí nioni siapijáo nigwí ajýyo minitipa ejírini. E nitiri sijwiriyí, nigwí o tíni ámi bi seáyi e ikwiáriniňána meáminiri éárini.’ nuríri²⁴ ámá ajwí e rogíáyo re uríjìnigini, ‘Ámá romí nigwí ro nurápiro nigwí wé wúkaú tíjomí míni wípoyí.’ uríagi²⁵ awa re urigíawixini, ‘Ai, negí neamejweajoxini, o rixa wé wúkaú tíjorini. Pí náni ámi wo wiríni?’ uríagía²⁶ o re uríjìnigini, ‘Nioni re seararijíni, ‘Ámá giyí giyí nioni wíjápi pírániňí nímero xwé nimixirínáyí ámi wíni meapíráriáni. Giyí giyí nioni wíjápi mímepa nerí kikiňá nerínáyí apí aí ámi nurápímiríáni.’ seararijíni.²⁷ E nerí aiwi nioni tíni mixí imónarijwáyí ‘O negí mixí ináyí nimóniri neamejweaní náni mineaimónarini.’ yaiwífáyo niwirimeámi nibiro gí sijwí aniňáé dání pikípoyí.’ uríjìnigini.²⁸ Jisaso ewayí xwiyáá apí nurárimí Jerusaremi náni niyiríná xámí umeajinigini.

Jerusaremiyo nirémoríná mixí ináyí rémoarigíápa rémojí nánirini.

²⁹ Jisaso ají omimá biaú —Ají apiaú díwí Oripi riniňípimi dání ajwí e imónini. Apiaú yoí Betipasi riniňípí tíni Betani riniňípí tíni tñjí e ajwí e nirémoríná wiepisarijíyí waúmi re urowárijinigini,³⁰ ‘Awagwí ají jíapimi náni nuri nirémoríná dogí sipiňí e yuráriňíjagi winíio —Sini ámá seáyi

e éí miŋweaarigíorini. Omi níkweari nimeámi bípiyi. ³¹ Ámá wo siŋwí neaniri ‘Awagwí pí náni íkweaariŋji?’ earánayí, re urípiyi, ‘Ámináo seáyi e éí niŋweari nimeámi uminiri náni yearowáriŋji.’ urípiyi.” urowáriagí ³² awaú nuríná xío uríipa axípi enjagi niwiniri ³³ rixa dogí sípiko íkweaariŋá xiáwowa re urigíawixini, “Pí náni dogíomi íkweaariŋji?” uríagía ³⁴ awaú “Yegí Ámináo seáyi e éí niŋweari nimeámi uni náni íkweaariŋwii.” nuriri ³⁵ Jisaso pwariŋe náni nimeámi nuri e nurárimáná wigí rapirapí seáyi e yínigíápi seáyi e niwikwiáriro Jisasomi seáyi e ɣwírárána ³⁶ dogíomi éí niŋweari nimeámi waríná oxí apixí xío tíni warigíáyí mixí ináyíyo yayí wianiro yariŋíápa wigí iyá sajwíyo ríkárinígyáyí nimearo óí e íkwiajwí neapára nuro ³⁷ oí rixa Jerusaremi tíŋi aŋwi e níremoríná díwí miŋj Oripiyi ríniŋípimi ipímiaeáriná xegí wiepisariní obaxí xío tíŋi e epíroyí egíáyí re egíawixini. Emimí Jisaso yariŋí níniyí siŋwí winayigía náni yayí seáyimi dáni nero Gorixo náni ríaiwániŋjí niriro yayí numero ³⁸ re nira ugíawixini, “Mixí ináyí Ámináo neaurowáriŋjí ro oyá diŋj tíni seáyi e oimónini. ‘Apínami ɣweaŋoxini, joxi níwayíróniri oŋweani.’ neaimónarini. Omini seáyimi dáni yayí oumeaneyí.” nira waríná ³⁹ Parisi wa ámá epíroyí egíáyo áwinimi dáni re urigíawixini, “Nearéwapiyariŋoxini, díxí wiepisariníyo mixí nuriri ‘E miripa époyi.’ urei.” uríagía aí ⁴⁰ o re urijinigini, “Wí píni wiáripíriméoi. Píni niwiárirínáyí, síŋj tiyí eni ríaiwániŋjí niriro nioní náni Gorixomi seáyi e umepíráoi.” urijinigini.

Jisaso Jerusaremi náni ɣwí eaŋj nánirini.

⁴¹ Jisaso rixa Jerusaremi tíŋi e aŋwi e níremoríná aŋí apimi niwiníríná ɣwí neari ⁴² re riŋjinigini, “Jerusaremi ɣweáyíne nioní éí pírániŋjí seaŋwiráripaxí imóniŋápi náni níjíá nimóniro siŋwiriyí, aŋí naŋjí imóniminiri ejíriní. E nerí aiwi nioní segí siŋwí anígje dáni píniŋíjí imóniŋagi náni seyíné majíá imóniŋoi. ⁴³ Ríwéná ámá seyíné tíni mixí inarigíáyí awí niseamero segí ákiŋápimi pixemoánaniro náni xwíá waíwíniŋjí nita nipeyiro awí xapixapí niseamudímómáná ⁴⁴ segí aŋí pipinamí néra uro niaíwí pipikímí ero nero aŋí nimíriríná síŋjá niikíróniga peyiniŋýí bi xe okikíróniniri siŋwí winipíriámani. Yeáyí seayimixemeámía náni seaímeáagi aiwi seyíné mí minómixipa yariŋagía náni e e seaikáripířířini” riŋjinigini.

Aŋí ridiyowá yarigíwámí dáni mixí urowárapíŋjí nánirini.

⁴⁵ Jisaso rixa Jerusaremi níremori aŋí naŋwí Gorixo náni ridiyowá yarigíwámí nipáwiri ámá makeríá nimixiro naŋwí ridiyowá náni bí yarigíáyo mixídámí niwiríná ⁴⁶ re urijinigini, “Bíkwí Gorixoyápimi xegí aŋí riwá náni re níriniri eánini, ‘Aŋí nioniyáyí ámá níbiro xwíyáá rírimí nipíříwáriŋjí.’ níriniri eáninjagi aiwi seyíné aŋí ámá yapí niwiepisiro íwí uráparigíáyíwániŋjí imixariŋji.” urijinigini.

⁴⁷O síá ayí ayo anjí iwámi dání ámáyo uréwapiyaríná apaxípánijí imónigíá xwéowa tíni ñwí ikaxí eániñípi mewegíáwa tíni Judayí áminá seáyí e imónigíáwa tíni omi “Opikianeyí.” niríro aiwi ⁴⁸oxí apíxí níni oyá xwiyíá aríá wianiro aga niwimónariñagi náni omi píkipaxí bí mimóniñagi náni sijwí winaxídimegíawixini.

“‘Joxí néni tíjoxí imónei.’ go ririñoi?” urigíá nánirini.

20 ¹Síá Jisaso anjí Gorixo náni ridiyowá yarigíiwámi nipáwiri ámáyo xwiyíá yayí winipaxí imóniñípi uréwapiyaríní wiylimí apaxípánijí imónigíá xwéowa tíni ñwí ikaxí eániñípi mewegíáwa tíni Judayí mebáowa tíni omi niwímearo ²re urigíawixini, “‘Joxí néni tíjoxí imónei.’ go riríagi joxí ámá aji riwámi makeríá nimixiro nañwí ridiyowá náni bí yarigíáyo mixídámí éiniginí?’ uríagá ³o re urijinigini, “Nioni eni yariñí bí oseaimini. Soyíné áwañí niránayí, nioni yariñí niarigíápi náni eni anani áwañí searimíni.” nuríri ⁴yariñí re wijinigini, “Jono wayí nineameaia ujo ñwíá ajiñami ñweajo uríagi ría ejinigini? Xegí diñí tíni ría ejinigini?” uríagi ⁵wiwaníjowa yariñí niniro re rinigíawixini, “None ‘Gorixoyá diñí tíni ejinigini.’ uráná re neariníjoi, ‘Soyíné pí náni o riñípi náni aríá niwiwo diñí mikwíropa egíárini?’ nearini ejagi náni wí e uripaxí menini.” níriniro ⁶ámí re rinigíawixini, “E nerí aí none ‘Jono xegí diñí tíni wáí nurímerí wayí niseameaia ujírini.’ uránayí ámá níni ‘Jono Gorixoyá diñí tíni wíá rókiamoní woríni.’ niyaiwiwo náni síná ninearo neapíkipírixini. Api eni wí murípa oyaneyí.” níriniro ⁷Jisasomi re urigíawixini, “None majírári. Gorixoyá diñí tíni yagíráni? Xegí diñí tíni yagíráni?” uríagá ⁸o re urijinigini, “Soyíné Jono náni diñí yaiwiariñípi náni áwañí miniríagíá náni nioni eni ‘Joxí e éirixini.’ nírijo náni áwañí wí searimíméini.” urijinigini.

Ewayí ikaxí wainí omijí uwínañídíariñíawa nánirini.

⁹O ewayí xwiyíá ripí urijinigini, “Ámá wo wainí uraxí omijí bí iwiá nura núisáná ámá wami re urijinigini, ‘Gí omijí ripí pírániñí sijwí nuwinaxídírixini.’ nurími aji wími uríñiminíri náni nuri emá obaxí niywéanisáná ¹⁰rixa wainí sogwí yóí eána xegí omijí wiiariñí wo xío xegí wí ourápauininíri urowáríagi aiwi omijí sijwí uwínañídíariñíawa omi fá nixeró iwañí nimépero aníomi wárigíawixini. ¹¹Omjí xiáwo ámí xegí omijí wiiariñí womí urowáráná omijí sijwí uwínañídíariñíawa omi eni iwañí nimépero o ayá owininíri ripérirí numero aníomi wárigíawixini. ¹²Omjí xiáwo ámí omijí wiiariñí womí urowáráná omi miñí niroro báriwáminí moaigíawixini. ¹³Omjí xiáwo awa íníná xegí omijí wiiariñíawamí iwañíni nimépero aníowamí urowárariñagíá náni re yaiwiñinigini, ‘Nioni arire eminiréini? Gí íwí diñí sítí uyijáomí ourowárimíni. “Omi xixení aríá wipíráriñí.”

nimónarini.’ niyaiwiri urowárfagi aí¹⁴ awa xegí xewaxo barinagi sijwí niwíniro re rinigáfawixini, ‘Xanoyá dijí meanío jíwo barini. Omiójí amípíyí negí imóninía náni omí opikianeyi.’ niriniro¹⁵ omí fá nixeró bíariwámíni nimoaimáná pikigáfawixini.” Jisaso ewayí xwiýfá e nuríri yarijí re wiýinigini, “Omiójí xiáwo xewaxomi pikágíá náni awami pí wiñírárini?” Yarijí e niwiri¹⁶ re urijinigini, “Omiójí xiáwo nibiri omíjí sijwí uwínaixídíarigíáwamí pipikímí niyárimáná omíjí ámi wa sijwí oniwinaxídípoyiniri mini wiñírárini.” urfagi ámá e rówapigíá aríá e niwiro “Jisaso ‘Judayíné omíjí sijwí uwínaixídíarigíáyí yapi imónijoí.’ ríá neararini?” niyaiwiro re rigáfawixini, “‘Oweoi! Wí e eníámani.’ neaimónarini.” urfagi aí¹⁷ o sijwí agwí niwiniri re urijinigini, “Seyíné ‘Wí e epaxí menini.’ yaiwiarijagía aí pí náni Bikwíyo ewayí xwiýfá ripí ejíná níriro eagáfawixini, ‘Síjá aní mirarigíáwa síjá awiaxí wo náni píá neríná wo “Sipíxini.” níriro emi móo Gorixo “Awiaxorini.” níriro nimeari aní xío mirarijywámí iwamíó nitiwayirori mirijírini.’ xwiýfá wíá rókiamoagíáwa e níriro eagíápi pí náni rinini? Seyíné dijí rimoarijoi?¹⁸ Sixí botorixí síjáyo nípiérori píri miyeámí inarijípa ámá giyí giyo síjáo nípiérori xaíwí nearínayí axípi imónipírárini. Xwasíwí yeáyí bimi síjá nípiérori nearíná yuní wárarijípa síjáo ámá giyí giyo nípiérori nearíná axípi xwasíwí yuníni jí imixímárini.” Jisaso xío síjáóni jí nimóniri náni e urijinigini.

Nigwí takisí náni émáyo wiayigíá nánirini.

¹⁹ Íjwí ikaxí eániñípi mewegíáwa tíni apaxípánijí imónigíá xwéowa tíni awa “Jisaso ewayí xwiýfá ninearífná ‘Soyíné omíjí xiawomi xewaxo pikííñípi imónijoí.’ ríá neararini?” niyaiwiro axíná “Rixa fá oxiraneyi.” niyaiwiro aiwi oxí apixí e epíroyí egíáyí náni wáyí niwiro fá mixíripa nero²⁰ sijwí niwinaxída nemero ámá wa yapí niwíwapiyiro sijwí niwinaróa oupoyiniri nurowáriro re urigáfawixini, “Soyíné ámá nañoyínénijí nimóniro yapí niwíwapiya nuríná pasáni jí niméra úpoyi. Xwiýfá omí anani gwí yipaxí wí ránayí, rixa omí fá xepíri náni gapimanomi áwanjí urani náni re urípoyi, ‘Takisí náni nigwí émáyí nearáparigíápi sini mini wianréwini? Mini miwipa yanréwini?’ urípoyi. O ‘Oweoi, sini mini miwipa époyi.’ ránayí émáyí omí fá nixeró gwí yipíráoi.” urowárfagiá²¹ awa nuro Jisasomi niwímearo pasáni jí niméra nuríná weyí re umearigáfawixini, “Nearéwapiyarijoxini, joxí xwiýfá níriri ninearéwapiyiríná náyoní nearéwapiyarijoxí ejagí náni nene njíjárini. Ámá giyí giyí símeágíá aí símímanjí sijwí niwiniri sijwí náni wáyí mé xwiýfá Gorixoyá nepání urarijípi nearéwapiyarijoxirini.” nuriro²² yarijí re wigáfawixini, “Dijí joxiyá píoi yaiwiarijini? ‘Nene émáyí mixí ináyí Sisaomi takisí náni njígwí mini niwiayiranéná apáni wiarijwini.’ risimónarini? ‘Nípíkwini miyarijwini.’ risimónarini?”

uríagía aiwi²³ Jisaso yapí wíwapiyaniro yariḡápi náni diŋí adadí niwiri nijá nimóniri náni re uríjinigini,²⁴ “Émáyiyá moní bi siwá nípoyi.” nuríri rixa siwá wiáná yariŋí re wíjinigini, “Nigwí ripimi yoí goyá eániri símimají goyá ḥywiráriniri inini?” uríagi awa “Émáyí mixí ináyí Sisaoyá eánini.” uríagía²⁵ o re uríjinigini, “Nigwí ripimi símimají Sisaoyá ḥywirárinijagi náni xewaniŋomi mini wírixini. Amípí níni oyá imóniŋiyí eni xewaniŋomi wírixini. E nerí aí amípí Gorixoyá imóniŋiyí xíomi wírixini.” Jisaso Gorixo ámá xewaniŋónijí imixiniŋí ejagi náni omi diŋí owikwírípoyniri e uríagi²⁶ awa yapí niwíwapiyiro pasániŋí e uméá aí ámáyá siŋwíyo dání Jisaso xwiyá meárinipaxí wí mıraríŋagi aríá niwiro ámá níni eni Jisaso pírániŋí e reŋwípearíŋagi aríá niwiro náni ududí nero xwiyá bí murigáwixini.

“Ámá ámi wiápíniŋeapírárińi.” uríŋí nánirini.

²⁷ Ámá Judayí wa, Sajusiyí riniŋí wa —Sajusiowa re rarigáwarini, “Ámá nipémáná ejánayí wí niwíapíniŋeapírámani.” rarigáwarini.

²⁸ Awa níbiro Jisasomí yariŋí wianiro náni re urigáwixini, “Nearéwapiyarioxini, ejíná Moseso ḥywí ikaxí ninearírná nene náni niríri ríwamijí re eanírini, ‘Ámá go go apixí nimeari niaíwí memeá péánayí ámi xexírimeáo apixí aními nimeari peŋoyá niaíwí wo wiemeáwinigini.’ Moseso e niríri eanírini.” nuriro²⁹ ewayí xwiyá ripí urigáwixini, “Xiráxogwá wé wíúmi dánjí waú egíawa xiráo apixí wí nimeari niaíwí memeá péáná³⁰ xogwáo wo aními nimeari niaíwí memeá péáná³¹ ámi wo nimeari niaíwí memeá péáná wé wíúmi dánjí waú imónigáwa nowani o o ími nimea yiro aiwi niaíwí wí memeá nowani rixa péáná³² apixí eni xiráxogwá nowamini nimeániri nípemixárimáná xíí eni peŋinigini.” Ewayí xwiyá Jisasomí e nurimáná³³ omi majá wikixeáraniro náni yariŋí re wigáwixini, “Gorixo ámá niyoní mí ómómiximí winíá náni pegíá níni niwíapíniŋearína í xiráxogwá wé wíúmi dánjí waú nowani meagíí ejagi náni goyá imóniňárińi?” uríagía³⁴ Jisaso re uríjinigini, “Ríná ámá apixí ḥywiráriro mearo inarigárińi.

³⁵ E nerí aí ríwéná Gorixo menjweanjáná ámá oyá siŋwíyo dání anani niwíapíniŋearo ḥweapíráyí apixí ḥywiráriiro meániro inipírámani.

³⁶ Íná ámi bi nípepaxí imónipírámani. Ayí ripí nánirini. Ajínajowa yarigápa nero ḥweapírárińi. Gorixoyá diŋjyo dání xwáripayo dání wiápíniŋeapírá ejagi náni ayí Gorixoyá niaíwí nimóniro aníŋí íníná ḥweapírárińi.³⁷ Soyíné diŋj ‘Pegíáyí wí niwíapíniŋeapaxí menini.’ yaiwiariŋagía aiwi anani niwíapíniŋeapírárińi. Xwiyá ejíná Moseso íkíá onimiánáina iwi ríá miní ápiawí wearíŋagi winiŋípi náni ríwamijí nearína Gorixo xewaniŋo náni uríniŋípi re niríri eanírini, ‘Gorixoní dixí ráwowa Ebiríamo tíni Aisako tíni Jekopo tíni awayá ḥywíáonirini.’ Moseso ríwamijí e nearína xiáwowa rixa pegíá aiwi o ríwamijí e

niriri eaŋírini. ³⁸ Gorixo omi e nuriríná omi xiáwowa rixa pegíámi aiwi Gorixoyá siŋwíyo dání wigí diŋjí sini siŋjí enagí nání e ripaxírini. Gorixo ámá pegíáyí nání Ijwíáomaní. Siŋjí egíáyí nání Ijwíáorini. Oyá siŋwíyo dání ámá nní wí pegíá aiwi, wigí diŋjí sini siŋjí enagí nání nní sini siŋjírini.” uraríná ³⁹⁻⁴⁰ Ijwí ikaxí eániŋjípi mewegíáwa ámi diŋjí sixí mínipa nero yariŋjí ámi wíni bì miwí re urigíawixini, “Nearéwapiyariŋjoxini, joxi wigí yariŋjí síſápi nání nuriríná aga naŋjí urariŋjini.” urigíawixini.

“Kiraiso niaíwí goyáoraní?” uriŋjí nánirini.

⁴¹ Jisaso re uriŋjinigini, “Ámá pí nání re rarigíáriní, ‘Ámá nene yeáyí neayimíxemeañá nání aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroníó sa mixí inayí Depitoyá xiáwo imóninífrini.’ pí nání rarigíáriní? ⁴²⁻⁴³ Bikwí Samiyí ríniŋjíyo Depito xewaniŋo ámá aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroníó nání niriri ríwamiŋjí ripi eaŋírini, ‘Gorixo gí Ámináomi re uriŋjinigini, “Joxi wé náúmini éí niŋweari joxi tñi mixí iníáyo xopirárí ríwiimíáe nání xwayí naníri ḡweáirixini.” Gorixo gí Ámináomi e uriŋjinigini.’ Depito ríwamiŋjí apí nearíná ⁴⁴ xegí xiáwo nání ‘Gí Ámináorini.’ niriri nání arige xegí xiáwo imóniní?” Jisaso ámá nní “Ámá yeáyí neayimíxemeañá nání aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroníoyi rariŋwáo anani Depitomí seáyi e nimóniri nepa Gorixoyá xewaxoríani?” oyaiwípoyiniri e uriŋjinigini.

“Ijwí ikaxí eániŋjípi mewegíáwa yarigíápa mepaní.” uriŋjí nánirini.

⁴⁵ Ámá nní o e rariŋagi aríá wiaríná xegí wiepisariŋowamí re uriŋjinigini, ⁴⁶ “Ijwí ikaxí eániŋjípi mewegíáwa yarigíápa mepa éřrixini. Awa ámá weyí oneamépoyiniri rapirapí sepiáni niyínimi anjí emero ámá makeríá imixarigíe dání ‘Ámináoxini.’ onearípoyiniri emero rotú anjíyo nipáwirónárani, aiwá imixarigíe níremorónárani, ‘Ámá niyíyá símí símí e oŋweaaneyi.’ niyaiwi ero ⁴⁷ sítwí yáí ríkíniŋjíyí yapı ámáyá aiwá píri nní íwí manarigíápa apixí aníwayá amipí íwí urápaniro nání ero ámáyá siŋwíyo dání Gorixomí xwíyá rírimí niwiróná anijí miní níra uro yarigíápa soyíné eni axípi mepa éřrixini. Ríwéná Gorixo ámá niyoní mí ómómiximí yaríná awa xwíyá xwé meárinipířírárini.” uriŋjinigini.

Apixí aní wí nigwí waúni tiŋjí nánirini.

21 ¹O sini anjí Gorixo nání ridiyowá yarigíiwámí ínimi nuréwapiya nemeríná siŋwí aníyí wíniŋjinigini. Amipí mimúrónigíáyí nigwí Gorixo nání tayarigíe tariŋagía niwiniri ² apixí aní uyípeayí imóniní wí eni nigwí ríá iniŋjí waú nímeáa nibiri tíagi niwiniri ³ xegí wiepisariŋjíyo re uriŋjinigini, “Nioni nepa searariŋjini, ‘Apixí aní uyípeayí imóniní rí Gorixo nání nigwí onímíá sipípikwí nitíri aiwi Gorixoyá siŋwíyo dání amipí mimúrónigíáyí tíayo seáyi e imónigoi. ⁴ Amipí mimúrónigíáyí wigí

nigwí xwé ayo dání bi nimearo nitiro aiwi apixí aní ríyí xegí aiwá náni bí yanipaxí ówi tíagi náni iyá seáyi e imónigoi.' seararijini." urijinigini.

"Ridiywá yarigiiwá pineapírárini." urijí nánirini.

5 Xegí wiepisarijí wa ají Gorixo náni ridiyowá yarigiiwá náni re rigiawixini, "Ají riwá nimiriíná síjá awiaxí nikikíroa nuro ají riwá imiriínj mimónipa oeniri amípí nají ámá Gorixo náni wigíayí nimearo okiyá egírárini." rarijagía 6 Jisaso aríá e niwiri re urijinigini, "Amípí nají soyíné sijwí winarigíá ripí ríwéná ámá wa ají riwá nípinearíná síjá nikikíroniga ují ripí nípineaaayiro emí mímeámí éaná síjá wo womi sini seáyi e ikwiárinínámani." uríagi 7 awa yarijí re wigíawixini, "Nearéwapiyarijoxini, joxi neararijí api gíná imóniníárini? Pí símimajíónińj neaináná 'Rixa nimónini ayoríani?' yaiwianíwárini?" uríagía 8 o re urijinigini, "Ámá wa yapí seaíwapiyipírixiníri dijí píránińj moríńi. Obaxí nibiro gí yoí niriniro re ripírárini, 'Nioni onírini. Rixa ínárini.' searáná aríá niwiro númi muxídipani. 9 Soyíné 'Aejí wíyo mixí inarijoi.' rarijagía aríá wiwo 'Ámá nípáni mixí ikwínaaroarijoi.' rarijagía aríá wiwo neríná wáyí mikárinipani. Api xámi imóniníárini. E ejagi aiwi api rixa nimónimáná ejáná soyíné 'Síá yoparíyi, o weapiníáyi rixa nimóniníojí.' miyaiwipa érírixini." nuríri 10 ámí re urijinigini, "Ámá gwí axírí niwiápñimearo ámá xeywí wí tñi mixí iniro mixí inayí woyá woyayí tñi mixí iniro 11 poboní xwé néra urí ají niyoní aiwá náni díwí ikeamóniro ají wí e wí e simíári wímearei ají píryo dání xegí bi nimóniri ekiyinjí ináná ámá wáyí ikárinipíri náni imóniri eníárini. 12 Ayí e eníá imónijagí aiwi sini mimónipa ejáná íá niseaxero xeaninjí seaikáripírárini. E niseairíná xwirixí seamepíri náni awí eanarigie nisearowáriro gwí anjyo niseaŋwiráriro nioní nixídarijagía náni xwiyíá seamearipíri náni mixí inayíyá sijwí tñjí e náni tñi gapimanfyíyá sijwí tñjí e náni tñi niseameámi seaupírárini. 13 E seaipírájí ejagi aí ananirini. Ayí ripí nánirini. Xwirixí seamearíná nioní náni áwanjí urípíri imónipírárini. 14-15 Xwirixí seamearíná nioní dijí niseakikayori nijíá niseaiapíri xwiyíá urípíri náni imónipíri seaimiximíá ejagi náni soyíné xwirixí seamepíráyí wí píri seawiaikipaxí menini. Ayanáni soyíné sini íá míséaxiripa ejánayí, dijí re móřrixini, 'Ananirini. Xwiyíá píri wiaíkíminiri náni menywípepa oemini. Sa Gorixoyá dijíyo dání uríímigini.' yaiwířrixini. 16 Segí sénáíwarani, sénowaraní, sérixímeáwarani, nawíni minigíayíraní, nikumixiniri emearigíayíraní, miyí seauráná segíyí wíami píkipírárini. 17 Soyíné nioní nixídarijagía náni ámá níni wíki niseañoiro símí tñi seaipíría aiwi 18 Gorixo yeáyí seayimixemeañá ejagi náni soyíné anipá wí imónipíráyímaní. Segí diá wí aí anipá imóniníámani. 19 Soyíné ejí neániro nioní anijí ninixídirónayí, segí dijípi eríkiemeáni pírárini.

“Jerusaremi xwiria ikixepíriárini.” urijí nánirini.

20 “E nerí aí mixí nimeámi bíayí aji Jerusaremi ripimi awí mudímóagía niwiniróná ‘Rixa aji ripi xwiria ikixepíri ajiwí ayoríani?’ yaiwírírixini. 21 E niwiniróná ámá Judia piopenisíyo ñweagíayí díwi miñíyo náni éí yiro ámá Jerusaremi apimi ñweagíayí píni niwiárimi uro ámá apimi bíariwámíni omiñíyo ami ami yarigíayí aji apimi ámi mirémopa ero érírixini. 22 Ayí ripi nánirini. Ínayí Gorixo xeanijí ríá tíjí seaikáriná apirini. Íná amipí níni náni Bikwíyo níriniri eániñípi xixeni imóniníárini. 23 Íná xeanijí ríá tíjí xwíá tíyo seaímeaní ejagí náni apíxí niaíwí agwí egííwa tñi síní niaíwí amiñí wiariqííwa tñi éí ajiñí mupaxí imóninjagi náni aveyi! Gorixo ámá tíyo wikí niwóniri xeanijí wikáraríná 24 mixí nimeáa bíayí Jerusaremi ñweáyo kirá tñi pipikímí ero iwí meaaniro náni nípikiomearo wigí aji ayí ayo náni nimeámi umiro epíriárini. E nemáná émáyí nibiro Jerusaremi dajíyíne seayí e niseaimóniro xwiraimimí niseaikixéa nuro Gorixo ‘Yoparí e imóninwinigini.’ yaiwiárije imóninjáná rixa re imóniníárini.

Ámá imóniñjo niweapiríná nánirini.

25 “Sogwí tñi emá tñi sijí tñi ekiyijíniñí ináná ámá xwíá tíyo niyoní gwí ararí ñweagíayí ayá síwí nurori dijí ríá uxenírári. Rawirawá eni xwé ayá wí niróga niwiápínameásáná nijiri moarijagi niwiniróná ududí wininíárini. 26 Sijí sogwí amipí aji piríyo ejíyí ajiñí mixénapíagi niwiniróná ‘Xwíá tíyo ñweaŋwaéne pí neaiminiri ríá yarini?’ niyaiwiro wáyí nikáriniróná eaniramoro wepíriárini. 27 E neróná sijwí re nanipíriárini. Ámá imóniñjóni niknímáná ejí neániri agwí tñi nawíni weaparijagi nanipíriárini. 28 E nerí aí soyíné sogwí emá amipí ekiyijí inarijagi niwiniróná ‘Gwíñijí nearoayíroni ajiwí ayoríani?’ niyaiwiro pírániñí éí nírómáná nioní náni wenijí niyániri róírixini.” urijinigini.

Ewayí ikaxí íkíá pikína nánirini.

29 O awami ewayí xwiyá bí re urijinigini, “Íkíá pikí tñi íkíá níni eni yarijípi náni dijí mópoyí. 30 Íkíá miñí inarijagi niwiniróná ‘Rixa xwiogwíráni?’ yaiwiarijípa 31 sijí amipí ekiyijíniñí eni axípi inarijagi niwiniróná ‘Gorixo nene xwioxíyo míméamí nerí neameŋweani rixa ajiwí ayoríani?’ yaiwírírixini. 32 Nioni nepa seararijini, ‘Ámá agwí ríná ñweagíayí sini mipepa ejáná amipí níni nioní Jerusaremi náni searíápi xixeni nimóniníárini.’ seararijini. 33 Ajiña tñi xwíá rírá tñi anani anipá nimóniri aiwi xwiyá nioniyá wí surímá imóniníámani.

“Awíñijí ñweářrixini.” urijí nánirini.

34 “Mírixí maiwí nípúisáná mírogwí rixa íá niwiárimixiríná nípiérori nearíná yarijípa soyíné eni segí waráyo nániní niyaiwiniro aiwá xwé

niro iniigí wainí xwé niro yaniro náni yarínayí síá nioni weapimíáyi axípi e seaímeaniginiri dijí tíni lweárixini. ³⁵ Síá nioni weapimíá náni imóniyáyi ámá xwíá rirí nirímini lweagíáyo niwimóniníárini. ³⁶ Soyíné íníná awíniijí niwearóná Gorixomi yarijí re wírixini, ‘None amipí neaímeááná ejí neánirane múrorane ámá imónijoyá símimaŋímini éí rorane yaníwá náni ejí bi sixí neaímixeí.’ urírixini.” uríjinigini.

³⁷ Ikwáwiýiná ají ridiyowá yarigíwámí dání ámáyo nuréwapiya nūisáná síápi tíni nikeyeari díwí miyí Oripiyí riniŋípimí sá wémíniri náni yagírini. ³⁸ O síá ayí ayo e yaríná ámá níni wiá móniŋími niwiápñimearo omí ají ridiyowá yarigíwámí dání aríá wianiro náni bayagíráni.

Jisaso náni mekaxí megíá nánirini.

22 ¹Síá Judayí bisíkeríá yisí mayí úrapí nimixiro narigíáyi, síá Ajínajo Wiárí Neamúroagoi riniŋíyi —Ejíná síá ayí Judayó Isipiyí mixí ináyo fá xeŋwíráriŋjáná Gorixo niaíwí oxí xámiŋí níni opikíminíri ajínají oyáo urowáriŋj aiwi Judayí Gorixo lñwí ikaxí uriŋípi bisíkeríá yisí mayí úrapí nimixiro níniro sipisípí nipíkiro ówaŋjyo ragí xópé yárfá ejagi náni ajínajo ayo múroŋinigini. Ayináni xwiogwí o o pwéaná síá ayí náni dijí mopíri náni sipisípí nipíkiro bisíkeríá yisí mayí úrapí nimixiro narigíráni. Rixa síá ayí aŋwi e imónáná ²apaxípánijí imónigíá xwéowa tíni lñwí ikaxí eániŋípi mewegfáwa tíni oxí apixí níni náni wáyí nero náni “Jisasomí aríre yumíí íními pikianíwini?” níra waríná ³Isikariotí dání Judaso —O Jisasoyá wiepisarijí wé wúkaú sikkí waú imónigíáyi woríni. Omí Seteno ríwímini nírorí dijí uxixéróáná ⁴o nuri apaxípánijí imónigíá xwéowa tíni Judayíyá porisowa tíni xwiyíá nírináriro Judaso re uríjinigini, “Soyíné omí fá xíripíri náni nioni aríre neri pasániŋj umemíráni?” uráná ⁵awa yayí niwiniro re urigíawixini, “Joxí e neaiiáná nígwí siapaníwárini.” uríagíá ⁶Judaso “Ananirini.” nuri nuri ámá oxí apixí epíroyí miwipa ejáná omí pasá umeminíri náni weniŋj wiaxídijinigini.

Aiwá Ajínajo Múroagí náni imixigí nánirini.

⁷Jisaso, síá bisíkeríá yisí mayí úrapí nimixiro iwamíó nigíáyi —Ayí síá Ajínajo mipíkí Wiárí Múroŋj náni sipisípí miá nipíkiro narigíáyirini. Síá ayí imónáná ⁸o Pitaomi tíni Jonomi tíni re uríjinigini, “Awagwí none aiwá ajínajo ejíná neamúroagí náni nani náni nuri neaimixípiyi.” uríagí ⁹awaú re urigíisixiní, “Joxí ‘Awaú ge nuri pírániŋj oimixípiyi.’ simónarini?” uríagí ¹⁰o re uríjinigini, “Awagwí ají e nirémorfná iniigí sixí maxiriŋj wo tíni óróri niniríná númi nuri ají o páwíiwámí awagwí eni nipáwiri ¹¹ajiwámí xiawomí re uríisixiní, ‘Yearéwapiyarijo re riŋoi, “Nioni gí seaiepisarijáoyíne tíni aiwá Ajínaji Wiárí Neamúroagíyi náni ají awawá ikwírónijí giwámí dání naníwini?’” Jisaso e riŋoi.”

nuriri¹² o ají awawá seáyi émi ikwífrónijí xwé wámi aiwá narigíáyí aiwá yeaanipíri mímiauríwí yárinijíwámí siwá eaiáná e aiwá riá neayeáisixini.” urowáráná¹³ awaú nuri Jisaso urípí xixeni niwiga nuri aiwá Ajínajo Wiárí Múroagfíyí náni imixigfíisixini.

“Rípi gí warárini.” uriñí nánirini.

¹⁴ Rixa aiwá nipíri bífína Jisaso tíni wáí wurimeiarigfíáwa tíni aiwá naniro náni nawíni niñwearo¹⁵ o re uriñinigini, “Nioni sini ríniñí minímeapa neríná ‘Gí seaepisariñoyíné tíni xámí aiwá Ajínají Neamúroagí náni rípi onimíni.’ aga ninimóníagi bífírini.¹⁶ Ayí rípi náni searariñini. ‘Aiwá rípi ámi bi bi nioni tíni xwíá týo dání naníwámani. Gorixo xwioxíyo míméamí neri seamejweaníe dání aiwá rípi náni mítíkípi xixeni imóninírárini. Íná dání nioni ámi niweapíri nioni tíni nawíni naníwárini.’ searariñini.” nuriri¹⁷ kapixí wá nimeari Gorixomi yayí niwimáná re uriñinigini, “Kapixí riwá yañí niniro niga úpoyi.¹⁸ Iníigí wainí ámi bi xwíá týo dání nimíámani. Rixa Gorixo soyíné xwioxíyo míméamí neri pírániñí seamejweaníe dání iníigí wainí ámi íná nimíárini.’ searariñini.” nuriri¹⁹ bisíkerífa bi nimeari Gorixomi yayí niwimáná nikwiriri yañí niwia nuri re uriñinigini, “Nioniyá wará tiyí soyíné arirá seaimía náni ridiyowá neríniñí imónini. Ríwéná nioni náni diñí seaininíá náni nioni éapa bisíkerífa kwíriri seaiapíri éapa axípi érírixini.” nurimáná²⁰ awa rixa aiwá niñimáná ejáná bisíkerífa nimearíná éípa kapixí iníigí wainí riwoñí wá nimeari re uriñinigini, “Gorixo xwíyá siñí bi réroáriñípi náni nioni niperíná gí ragí púyí iníigí wainí sixí riwánijí imónini.²¹ E neri aiwi aríá nípoyi. Ámá nioni náni miyí nurino nioni tíni niñwearane aiwá nariñwini.²² Ámá imóniñáoni Gorixo riñí jíayo axípi ninípikiro aiwi ámá nioni náni mixíyo miyí nurinomí Gorixo xeaninjí xwé winíá ejagi náni aveyi!” uríagi²³ wiepisariñowa yariñí re niga ugíawixini, “None go go e wini náni ría rarini?” nira ugíawixini.

“None gíminí go seáyi e imóniríenijoí?” rinigíá nánirini.

²⁴ Wiepisariñowa xwíyá rípi eni niriyo símí tíni re rinigíawixini, “None wo go go seáyi e neaimóniri ejáná wone simajwíyónijí wurínaníwáríani?” níriga waríná²⁵ Jisaso re uriñinigini, “Émáyíyá mixí ináyíyí ámáyíyá siñwí e dání seáyi e nimóniro wá eni bi mé sekaxíni nuriyo aiwi wiwaníjowa náni re rinarigíárini, ‘Síwí niaíwí níni nioni tíáminí imónigíáyí arirá wiariñáonirini.’ rinarigíárini.²⁶ Soyíné eni awa yarigíápa axípi e mepani. Segí rárónijí imóníoyí ségwáónijí imóníwinigini. Segí bosónijí imóníoyí sénániñí omijí seaiiarinjónijí imóníwinigini.²⁷ Diñí pírániñí mópoyi. Nene píoi rariñwárini? Ámá kikiñá niñweámáná aiwá nariño seáyi e imóniñoríani? Aiwá ríá nuyeari yañí wiariño seáyi e imóniñoríani? ‘Ayí kikiñá niñweámáná aiwá nariño

seáyi e imónijorini.’ rarijwárini. Nioni e imónijáoni aiwi soyíné tíni njwearíná anani segí ókínínijí nimóniri arirá seaiarijáonírini.

²⁸ Soyíné wa iwamíó níwapiyaniro yaríná nioni tíni éí niroro píni niniwiárimi úfámani. ²⁹ Ayináni gí ápo ‘Joxi mixí ináyí nimóniri ámá ayo mejweárixini.’ níriijípa ³⁰ nioni ení re seararijini, ‘Nioni rixa mixí ináyí nimóniri mejweajáná soyíné nioni tíni nawíni aiwá nimíaé aiwá niro iniigí niro nero negí Isíreriyí gwí wírí wírí wé wúkaú síkwí waú ejíyo xíráowayínénijí nimóniro mejweapírfáriini.’ seararijini.” uríjinigini.

“Pitaoxi ríwí nimoríini.” uríjí nánirini.

³¹ O re uríjinigini, “Saimonoxini, Saimonoxini, Seteno soyíné náni Gorixomi símí tíni re urarini, ‘Ámá wití aiwá sikí tíjíyí neyíroríná yarigápa nioni Jisaso wiepisarijí awa ejí ríá eánijoíníri iwamíó owíwapiyimíni.’ Obo Gorixomi e urarini. ³² E neri aiwi dínjí soyínéyá nikwíroarigápi samijí mepa oeníri Gorixomi rixijí seauriyánigini. Saimonoxini, ríwéná joxi ámi dínjí nimori nikinimóniri nioni tíamíni nibiríná ámá nioni nixídarijagíá náni dixí rírixímeáowa simónarigáyó ejí sixí eámixífirixini.” uríagi ³³ Pitao re uríjinigini, “Ámináoxini, gwí riyíferani, ripikíferani, niyawini yeapírfáriini.” uríagi ³⁴ o re uríjinigini, “Pitaoxiní, síá riyimi karíkarí sini ríaiwá míripa ejáná xwiyá biaú bí nioni náni re urayírfíni, ‘Jisaso náni nioni majírfáriini.’ urayírfíni.” uríjinigini.

Nigwí tíni fá tíni kirá tíni nánirini.

³⁵ O awami re uríjinigini, “Nioni xámi ‘Xwiyá wáí emépoyi.’ nisearowáriríná ‘Nigwí wowí tíni árupianjí wú tíni sikwí sú ámí bí tíni nimaxírimi memepa époyi.’ searowáráigí aiwi soyíné amipí wí náni díwfí mikeamóniro remegíawixini?” uríagi awa “Oweoi, amipí wí náni díwfí mikeamónijwanigini.” uríagía ³⁶ o re uríjinigini, “E neri aiwi agwi soyíné goxi goxi nigwí wowí tíjoxi nimaxírimi ui. Árupianjí ejánayí ení nimaxírimi ui. Goxi goxi kirá mixí náni ejíyí mayoxi ejánayí dixí iyíá nipíriri bí eírixini. ³⁷ Ayí ripí náni seararijini. Bikwíyo nioni náni re níriníri eánini, ‘Ríá kiroarigáyó mépearigápa omi ení nikumixiro axípi mépepírfáriini.’ níriníri eánini. Amipí nioni náni níriri eániójípi xíxeni nimóninijoi.” uríagi ³⁸ awa re urigíawixini, “Ámináoxini, none mixí náni miñí bixaú rixa ripíxaúrini.” uríagía o “Xwiyá rixa apánirini.” uríjinigini.

Díwfí Oripiyo dání Gorixomi xwiyá ririmí wiñí nánirini.

³⁹ E níriními ajíyo nipeyeari xegí yaríjípa díwfí miñí Oripiyi riniñípimi náni yaríná xegí wiepisarijowa ení númi níyiro ⁴⁰ rixa níremoríná awami re uríjinigini, “Seteno iwamíó miseaíwapiyipa oeníri náni

Gorixomi rixijí urípoyi.” nurími ⁴¹ámá sínjá anani iwanjí mopaxí imónijé numáná xwíáyo xómiijí niyikwímáná Gorixomi xwiyíá rirímí niwiri ⁴²re urijinigini, “Ape, joxi nisimónirínayí xeanijí nioni nímeanípi kapixí nioni nimíniijí imónijewá anani emi miwiárimopaxírini. E nerí aiwi nioni nimónarijípi mé dixí dijí tíni xixeni anani imóníwinigini.” uraríná ⁴³ajínají wo sijáni niwimóniri ejí sixí weámixijinigini. ⁴⁴E éaná Jisaso ríniijí agwí esiñwíniijí wímeáagi Gorixomi xwiyíá ejí tíni nuriríná xegí okijí nipweríná ragiñijí nípuri xwíáyo niyóisáná ⁴⁵Gorixomi xwiyíá rirímí wiarije dání éí niwiearómi nuri xegí wiepisarijowa tíjí e wenijí éiyí wiñijinigini. Dijí sípí wiarijagí náni ejí samijí niwóróa nuro sá órówapiñagía niwiniri ⁴⁶re urijinigini, “Pí náni soyíné sá wejoi? Seteno iwamíó misseaíwapiyipa oeniri náni niwiápñimearo Gorixomi rixijí urípoyi.” urijinigini.

Jisasomi íá xegíá nánirini.

⁴⁷Siní e uraríná re ejinigini. Ámá wí ikwíkwierí bimiaríná ámá Judasoyí ríniijo —O wiepisarijí wé wúlkaú síkwí waú imónigíá worini. O ámayo nípemeámi niyapiri Jisasomi kíyí miaúníminiri náni ajwí e bánaá ⁴⁸Jisaso re urijinigini, “Judase, ámá imónijáoni pasá ninimeri kíyí nimiaúníminiri ribarijini?” uráná ⁴⁹Jisaso tíni rogíawa omi rixa íá xiraniro yariñagía niwiniro re urigíawixini, “Ámináoxini, ‘Awami miijí orópoyi.’ risimónarini?” nuríro ⁵⁰wo re ejinigini. Apaxípániijí imónijí seáyi e imónijoyá xinániijí nimóniri omijí wiiarijomi miijí róminiri éiyí píri nimoyíkiri aríá wé náúmi dájo miijí wirípieajinigini. ⁵¹Aríá miijí wirípieáagi Jisaso “Píni wiárípoyi. E mepani.” nuríri ámá aríá miijí wirípieáomi wé seáyi e nikwiáriri naejí imixijinigini. ⁵²Omi naejí nimiximáná apaxípániijí imónigíá xwéowa tíni porisí ají ridiyowá yarigíiwámi awí mearoarigíawa tíni Judayí mebáowa tíni awa xíomi íá xiraniro bíayo re urijinigini, “Soyíné miijí tíni iwanjí tíni íá maxirigíáyí ámá íwí xauráparigíáyo íá xiraniro yarigíápa nianiro ribarijoi? ⁵³Nioni síá ayí ayo ají sipisipí ridiyowá yarigíiwámi ñweajáná soyíné íá wí minixirarigíawixini. E nerí aiwi áríwiyíná obo emearíná soyíné íá nixiraniro náni riseaimónigoi?” urijinigini.

Pitao “O náni majónirini.” urijí nánirini.

⁵⁴Jisaso e uríagi aí awa omi íá nixeró niméra nuro apaxípániijí imónijí seáyi e imónijoyá ají e mearémóáná Pitao awami ríwíyo yaxídí néra nuri ⁵⁵ámá wí ákiñáyo ajíriwámi dání ríá nikearo ñweajagía niwiniri o eni nípawiri niwímeari e éí ñweajáná ⁵⁶apixí omijí wiiarijí wí ríá wíá óníjáná Pitaomi símimañí sijwí niwiniri sijwí agwí niwiga nípeyiri ámá e ñwixapigíáyo re urijinigini, “Ámá ro eni Jisaso tíni emearijí worini.” uríagi aí ⁵⁷Pitao “Oweoi.” nuríri re urijinigini, “Ine, jíxi rarijo náni

nioni majíárini.” nuriri ⁵⁸ niŋweámáná ejáná ámi wo omi siŋwí niwíniri re urijinigini, “Joxi eni ámá Jisasoyáowa woxníŋj imónarini.” uríagi aí Pitao “Royi, nioni xeŋwonirini.” nuriri ⁵⁹ niŋweanjisáná ejáná ámá ámi wo ámáyo aríkí “Ámá ro eni Gariri piropenisíyo dáŋo enagi náni nepa Jisaso tíni emeariŋorini.” urayaríná ⁶⁰ Pitao re urijinigini, “Royi, joxi rariŋiyí nioni majíárini.” sini e uraríná re ejinigini. Karíkarí wo rixa ríaiwá rijinigini. ⁶¹ Karíkarí ríaiwá ráná Jisaso nikinimóniri Pitaomi siŋwí wináná o Jisaso píne xámí re uríipi “Karíkarí sini ríaiwá mirí ejáná joxi biaú bi ayo ‘Jisaso náni nioni majíárini.’ urayiríini.” uríipi náni diŋí winíagí ⁶² nípeyearí ákiŋá bíariwámí dání ŋwí piyí wíriniŋinigini.

Iwaní mépero xwirixí mépero egíá nánirini.

⁶³ Ámá Jisasomí fá xirárigíáyí ikayíwí numeariro iwaní niméperíná ⁶⁴ xegí siŋwíyo wíá nitárimáná iwaní nearo re nura ugíawixini, “Wíá nearókiamoariŋoxini, iwaní go ría reaarini? Joxi wíá rókiamoariŋoxi enagi náni rixa áwaŋí nearei.” nuriro ⁶⁵ ikayíwí numeariróná ayá wí nuríasáná ⁶⁶ rixa wíá ónáná Judayí mebáowa xwirixí imixarigíáyí, ayí apaxípániŋj imónigíá xwéowa tíni ŋwí ikaxí eániŋjípi mewegíawa tíni awí eánáná Jisasomí awa tíamini niméra nibiro wáríagía ⁶⁷ awa re urigíawixini, “Joxi yeáyí neayimixemeanía náni aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroníoyi rariŋwáoxi ejánáyí, áwaŋí nearei.” uríagía aiwi o re urijinigini, “Nioni nisearíagi aiwi soyíné ‘Neparini.’ niyaiwiro aríá nipíriméoi. ⁶⁸ Nioni eni yariŋí bi seaíánayí, soyíné áwaŋí wí níripíriméoi. ⁶⁹ E nerí aiwi re searariŋini, “Ámá imóniŋjáoni Gorixo, ení síxí eániŋjoyá wé náumini ŋweámí náni anjwi ayorini. Íníná o tíni niŋwearí óniŋí imónimářini.” searariŋini.” uríagi ⁷⁰ nowani re urigíawixini, “Joxi niaíwí Gorixoyáoxiraní?” uríagía o “Soyíné api nirariŋoi.” uríagi ⁷¹ awa re riŋgíawixini, “None xewaniŋo xwiýá meárinipaxípi rariŋagi aríá wíwáyí náni siŋwí wiňarogíá ámi wí nibiro xwiýá mearipaxí mimónini.” riŋgíawixini.

Omi Pairato tíŋí e wárigíá nánirini.

23 ¹E níriniro nowani niwiápíñimearo Jisasomí gapímaní Pairato tíŋí e náni niméra nuro ²nirémómáná Jisaso náni nixekwímorø Pairatomi re urigíawixini, “O yapí nineaíwapiya nuri Judayene yariŋwáyí nineawiaíkiri ‘Émáyíyá mixí ináyí Sisaomi nigwí takisí náni mini miwipani.’ nineariri xewaniŋo náni re rarini, ‘Nioni ámá yeáyí seayimixemeámía náni aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroŋáoni, mixí ináyí imóniŋjáonirini.’ rariŋagi aríá wíwárini.” uríagía ³Pairato Jisasomí yariŋí niwia nüriná yariŋí re wiŋjinigini, “Joxi Judayíyá mixí ináyí imóniŋjoxiraní?” uríagi o “Joxi dixí rixa api nirariŋini.” uríagi ⁴Pairato apaxípániŋj imónigíá xwéowamí tíni ámá e epíroyí egíáyo tíni

re urijinigini, “Xwiyá mearipaxí imóniŋí bi náni píá megínarijini.” uríagi aiwi ⁵ awa aríkí re urayigíawixini, “Jisaso Judia piropenisí re ami ami nemeri ámá níni re oyaiwípoyiniri, ‘O negí mixí ináyí imónaná émáyo mixí xídowáraníwárini.’ oyaiwípoyiniri nuréwapiya warijorini. Gariri piropenisíyo dáni néra biŋjyí re ení aí nearéwapiyarini.” urágia ⁶ Pairato aríá e niwiri awami yarijí re wiŋjinigini, “O Gariri piropenisíyo dájorani?” uríagi ⁷ awa re urigíawixini, “Oyi, Jisaso piropenisí gapimaní Xeroto menjweajíyo dájorini.” urágia Xeroto ení íná Jerusaremi ŋweanagi náni Pairato o tíŋí e náni wiowáriŋjinigini.

Omi Xeroto tíŋí e náni wiowárigíá nánirini.

⁸ Judayowa Jisasomí gapimaní Xeroto tíŋí e náni niméra úáná o ejíná dání amípi Jisaso yarijyí náni aríá niwiri “Omi siŋwí owinimini.” niyaiwia bagí náni omi siŋwí niwíniríná yayí niwiniri “Jisaso emímí bi oníwapiyini.” niyaiwiri ⁹yarijí obaxí niwiayaríngi aiwi xíoyá bi muriŋjinigini. Muripa yaríná ¹⁰apaxípániŋí imónigíá xwéowa tíni ŋwí ikaxí eániŋjípi mewegíawa tíni xwiyá ráí tíŋí xekwímóagíá ¹¹Xeroto tíni xegí porisowa tíni uyínií mero ikayíwí meariro nemáná rapírapí awiaxí wú mixí ináyowa yínarigíá imóniŋí wú tuyíriro ámi Pairato tíŋí e náni wiowáriŋjinigini. ¹²Xeroto tíni Pairato tíni xámí xepíxepá rónagíwaú síá ayimi nawíni imónigfisixini.

“O pí éagi íkíáyo yekwiroárimíini?” urijí nánirini.

¹³ Jisasomí ámi Pairato tíŋí e náni niméra úáná Pairato “Apaxípániŋí imónigíá xwéowa tíni Judayí mebáowa tíni ámá níni tíni obípoyí.” níriri ¹⁴ awa ámi báná re urijinigini, “Soyíné xámí ámá ro nímeámi níbirí re nírífawixini, ‘O ámá níni ‘Emáyo mixí xídowáraníwárini.’ oyaiwípoyiniri nisearéwapiya emearijorini.’ nírfá aiwi soyíné xwiyáá umeararigíápi náni nioni segí siŋwí anigé dání yarijí wiayíngi aiwi omi xwiyáá mearipaxí wí mimóniŋjinigini. ¹⁵ Xeroto ení píá niwiri aí omi xwiyáá mearipaxí bi mimónipa ejagi náni ámi none tíŋí e náni seapowárénapífríni. Aríá époyi. None omi pikiani náni uyínií ejí bi aga mimónini. ¹⁶ Ayináni ‘Nioni yarijápi náni rinearino?’ oyaiwiniri sa iwanjíni niméperi wárimíini.” uráná ¹⁷ Judayí xwiogwí ayí ayo aiwá Añínajo Múroagí náni narigíáyimi “Émáyí gapimano negí ámá gwí ŋweaní wo oneawárini.” niyaiwiro náni ¹⁸⁻¹⁹ ámá e epíroyí egíá nawíni níni xixewiámí re urigíawixini, “Jisasomí nipíkiri Barabasomi —O Jerusaremi ŋweagíáyí wa tíni niwiápínamearo ‘Emáyo mixí oxídowáraneyí.’ níriro mixí niwiróná ámá pikíagía omi émáyí fá nixeró gwí aŋjíyo ŋwirárigíorini. “Omi neawárii.” uráná ²⁰ Pairato “Jisasomí owárimíni.” niyaiwiri ámá ayo ámi bi uríagi aiwi ²¹ ayí rímiŋí tíni re urayigíawixini, “Íkíáyo yekwiroárei. Íkíáyo yekwiroárei.” urayaríná ²² Pairato ríxa biaú uríí aiwi

ámi bi re uriŋinigini, “Pí náni? O pí fwí éí náni íkíáyo yekwiroárimíini? Xwiyíá omi nimeariri pikipaxí wí imónijagi miwiniimeáini. Ayináni iwanjíni niméperi wárimíini.” uríagi aí ²³ámá ayí Pairato omi íkíáyo oyekwiroáriniri aríkí ámi wíni símí tíni nurayiróná píne Pairatoyá xórórí wigíawixini. ²⁴Píne oyá xórórí wíagía náni re uriŋinigini, “Segí seaimónarijípi xe oimónini.” nuriri ²⁵ámá náni wiwaniŋíyí “Neawárii.” urío —O Jerusaremi ɻweagíyí wa tíni niwiápínameari “Émáyo mixí oxídowáraneyi.” niriro mixí niwiróná áma pikágía omi émáyí fá nixeró gwí anjíyo ɻwirárigíorini. O náni ayí “Neawárii.” uríomi Pairato niwárii Jisaso náni wigí dñí yaiwííáyo nixídíri porisowa íkíáyo yekwiroáripíri náni miní wiŋinigini.

Jisasomí yekwiroárigíá nánirini.

²⁶Miní wíáná porisowa omi niméra nuríná Jisasomi iwaŋí mépeayííá enjagi náni rixa ejí meánipa nerí ná neága waríngagi niwiniro ámá wo Saimonoyi riniŋo —O anjí xegí yoí Sairini dájorini. O maiwí amíyo dáni Jerusaremi náni bariŋomi óí e órórí niniro “O íkíá yoxáípá níkwónimi Jisasomi oxídini.” niyaiwiro omi íkíá yoxáípá sajwíyo niwkiwáriro niméra waríná ²⁷ámá oxí apíxí obaxí ikwikwierí ríwímíni nuro apíxí obaxí wíwa eni ríwíyo númi nuróná ɻwapé tíni ámixíá niwiaxída waríngagía ²⁸Jisaso nikinimóniri re uriŋinigini, “Jerusaremi dájí apíxí riwayíné nioní ɻwí minímieapa époyi. Sewaniŋíwayíné náni mieainiro segí niaiwíyo miearo érírixini. ²⁹Ayí ripí náni searariŋini. Ríwéná xeaníŋí ríá tíni seaímeaníá enjagi náni apíxí niaiwí tígííwa wigí niaiwí náni aga dñí sipayí winíá enjagi náni ámá re ripíříárini, ‘Apíxí oxí rogííwa tíni sini apíyá niaiwí mixirigííwa tíni apíxí sini niaiwí amiŋí miní miwipa yarigííwa tíni íwa yayí owinini.’ ripíříárini. ³⁰Xeaníŋí apí aga xaíwí seaímeaníá enjagi náni ámá díwí miŋíyo ‘Nipíerori neaikwarímoi.’ uriro díwí miŋí onímíápia wími eni ‘Seáyi e rití neaíi.’ uriro epíříárini. ³¹Wé róniŋáoni íkíá siŋníŋí imónijáoni aí xeaníŋí nikáríáyí náni seyíné fwí yarigíáyo dání íkíá kíriŋníŋí imónigíáyíné anípaxí seaikáríńírári. uríŋinigini. ³²Ámá ríkikiríó yarigííwaú eni Jisaso tíni nawíni pikianiro náni nikumixiro niméra nuro ³³rixa yoí ámá Miŋí Gixweái riniŋe nírémoró omi íkíáyo niyekwiroárimáná midimidáni ríkikiríó yarigííwaúmi eni yekwiroáraríná ³⁴Jisaso Gorixomi re uriŋinigini, “Ápe, nioní niarigíá tiyí awa majíá nimónimáná niariŋagía náni joxi yokwarímí wiií.” uraríná porisowa Jisasoyá rapírapí goní goni meáminiréiniri sárú nero yanjí inariŋagía ³⁵ámá númi bíayí e níròwapíro siŋwí niwiniro Judayí ámináowa eni aí ríperíri numero re rígíawixini, “O ámá wíyo arírá wiagorini. O nepa ámá aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroníoyí rariŋwáo ejánáyí, Gorixo nirípearí nene yeáyí neayimixemeaníá náni urowárénapiníoyí rariŋwáo ejánáyí, xewaniŋo arírá oinini.” nira waríná

³⁶ porisowa eni ikayíwí numeariróná iniigí wainí mixí yariñípi mìní wianiro nání aŋwi e nibiro ³⁷re urayigíawixini, “Joxi Judayíyá mixí ináyoxí ejánayí, jiwanijoxí éí míniñeí.” urigíawixini. ³⁸“Ámá royi mixí ináyí Judayíyáorini.” niriro íkíá wárayo ríwamijí e neámáná oyá yoxáyío xwápiyi seáyi émi píraugíawixini.

³⁹Rikikiríó yarigíwaú, Jisasomi midimidáni íkíáyo yekwiroáríwaú wío Jisasomi ikayíwí nuriri re uriñinigini, “Joxi nepa ámá yeáyí neayimixemearía nání aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroníoyi rarijwáoxirani? Jiwanijoxí éí míniñiri yawawi eni yeamíniri ei.” uríagi aí ⁴⁰wío “E murípani.” nuriri mixí re uriñinigini, “Ríniñí o meaariñípi joxi axípi nimearí aiwi Gorixo nání wáyí misinarinirani? ⁴¹Yawawi yeapikíáná ayí ananirini. Íwí yarigíwíyo dání xixeni yeapikiaríoji. Ámá royi íwí bi méagi aiwi pikiaríoji.” nuriri ⁴²Jisasomi re uriñinigini, “Joxi rixa mixí ináyí nimóniri nimejwearíná nioni nání dijí mórixini.” uríagi ⁴³Jisaso re uriñinigini, “Nepa rirariñini. Agwi nioni tíni aŋjnami ñweaníwii.” uriñinigini.

Jisaso peñí nánirini.

⁴⁴Rixa sogwí áwini e ñweanjáná re ejinigini. Sogwí nísíkwiri aŋjí nímíni síá xaíwí niyinára nuri rixa 3:00 p.m. imónáná sogwí ámi noxárorí anijinigini. ⁴⁵Sogwí síkwiáriñáná rapirapí sepiá aŋjí sipisípí ridíyowá yarigíiwá ñwíá títimíni epañoáriniñú áwini e naxinowáriñi wúkaú epañoáriniñigini.

⁴⁶Jisaso ríaiwá re riñinigini, “Ápoxini, gí dijí oriñwirárimini.” nurimi dijí yániñinigini. ⁴⁷Jisaso dijí yáníagí porisowami seáyi e imóniño amipí ayí e éagi sijwí e niwiniri Gorixomi yayí numerí re riñinigini, “Ámá ro nepa wé róniño, sipayí wí mimixipa ejomi aí pikíwini.” riñinigini. ⁴⁸Ámá oxí apixí níni Porisowa Jisasomi yekwiroáraríná sijwí winaniro bimííayí sogwí síkwiáriñi ámi oxárorí nerí Jisaso peri éagi niwiniro ayá íá nixirinimi wigí aŋjí e nání umigíawixini. ⁴⁹Ámá Jisasoyá xegí imóniñiyí tíni apixí Gariri piropenisíyo dájí o tíni nawíni bigííwa tíni ná jíami onímiápi nírómáná omi pikiaríná amipí api e éagi sijwí winigíawixini.

Jisasomi xwíá weyárigíá nánirini.

⁵⁰⁻⁵¹Ámá wo xegí yoí Josepoyi ríniño —O Judia piropenisíyo aŋjí xegí yoí Arimatia dájorini. O Judayíyá xwirixí mearigíá mebáyí worini. O wé róniño ejagi nání xegí wíá Jisasomi pikianiro nání mekaxí nímero yarigíápi nání “Apánirini.” miwimóniñorini. “Gorixo xwioxíyo míméamí nerí neamejweaníápi gíni gíná imóniñíráriñi?” ñiyaiwiwo wenijí nerí ñweanorini. ⁵²O émáyí gapimaní Pairato tíñí e nání nuri Jisaso piyomi xwíá weyáriminiri nání yariñí níwiri Pairato “Oyi.” uríagi nuri ⁵³Jisaso

píkífomi nimeámi niwepíniri xwíá e dání rapirapí apáfá wejípi tíni xopixopí nírori sínjáyo ámá óí rixigíyimi —Ayi ámá sini mitagíyirini. Ayimi timiniri náni nimeámi nuri íními tiñinigini. ⁵⁴ Sabaríá náni amípí pírániyí nimixiro tarigíyimi nitiri aiwí Sabaríá náyi rixa aijwi e ejáná tiñinigini. ⁵⁵ Apixí Gariri piropenisíyo dání númi bííwa “Jisasomi arige ría tarini?” niyaiwiro sijwí winaniro númi nuro sínjá ófyimi sijwí niwiniróná xíomi taríná eni sijwí niwinimi ⁵⁶ wigí aijí e náni nuro Sadéyo Jisasoyá wará xópé éwaniginiri íkíá díá diñí nañí eaarijí bi tíni gínií bi tíni pírániyí nimixiro nitiro sá wegííwa Sabaríáyo ñwí ikaxí eániñípi rariñípa kikiá ñweagíawixini.

Jisaso ámi wiápíniimeají nánirini.

24 ¹Sadéyo aga wíá móniñími íwa íkíá díá tíni gínií tíni xámi pírániyí imixárigíápi nimeámi nuro ² rixa Jisasó xwíá weyáriniye níremoro sínjá xwáripáyo mañí e éí ráráriñijo mímegwinári nimega nuri yáni e wejagi niwiniro ³ ófyimi nipáwiro aí Áminá Jisasó miwejagi niwiniro ⁴ “Píyo geríani?” niyaiwiro ududí niniro rojáná re ejinigini. Ámá waú egí rapirapí xwiniá eagííwaú símimají e rónapigíisixini. Símimají e rónapáná ⁵ apixíwa wáyí nikáriniro símimají xwíáyo íkwíróáná awaú re urigíisixini, “Sínjí úo náni ámá xwíá weyárarigé pí náni píá yariñoi? ⁶ Sini re miwenini. Rixa wiápíniimeáinigini. O sini seyíné tíni Gariri piropenisíyo nemeríná seariñípi náni diñí mópoysi. ⁷ Re seariñíri, ‘Negí Judayí ámá imóniñáoni miyí níñiriróná ámá íwí yarigíyí íá níñixeró íkíáyo niyekwiroáripíriá ejagí aí ámi síá wiyaú wiyi rixa nórímaná ejáná wiápíniimeámíáriñi.’ riñíriñi.” uríagíí ⁸ íwa Jisasó xwiyáejína apí náni diñí niwiniri ⁹ xwáripáyo píni niwiárimi nuro wiepisariñí wé wúkaú síkwí wo awamí íwa wíniápi náni repiyí niwiro ámá Jisasoyá xegí imóniñíyo eni niyoní repiyí wigíawixini. ¹⁰ Apixí repiyí wiariñíwa Magidara dánjí Mariaí tíni Joanaí tíni Jemisomí xináí Mariaí tíni ámi wíwa tñirini. Íwa wáí wurimeiarigíawami wigí wíniápi náni áwañí uríagíá aí ¹¹ “Íwa wigí xwiyá íkíá íwíyo dáníñíjí rariñoi.” niyaiwiro “Nepaxini.” miyaiwipa nero aí ¹² Pitao niwiápíniimeareí aijní nuri xwáripáyo níremómáná nipíkwíñiri íními wenijí éiyí wíniñinigini. Rapirapí Jisasomí xopixopí róniñjúni wí e wejagi niwiniri ámi xegí aijí e náni nurína e ejagí wíniñípi náni ududí néra uñinigini.

Wiepisijí waú Emeasi náni waríná wímeají nánirini.

¹³ Jisasoyá xegí ámá imóniñíyí waú síá axýimini aijí Emeasiyi ríniñípími náni nuri —Aijí apí Jerusaremi dání ná jíamine onímiápirini. ¹⁴ Awaú óíyo nuri Jerusaremiyo amípí Jisasomí wííápi náni repiyí nigá nuri ¹⁵ xwiyá níriga waríná Jisasó xewaniño

ajwi e nibiri niwímeari awaú tíni nawíni nuro ¹⁶ awaú Jisasomi sijwí niwiniri aiwi omi mí mómixí yaríná ¹⁷ Jisaso yarijí re wipinigini, “Awagwí ají nuríná xwiyá niriga warigípi pí éí nání niriga warinjí?” uráná awaú éí nirómáná símimají kipiñí niyiri ¹⁸ wío, Kiriopasoyí riñijo re urijinigini, “Ámá níni Jerusaremi urínaniro úíáyo sa joxini e imónípi nání majíráani?” uríagi ¹⁹ o yarijí re wipinigini, “Jerusaremiyo pí imónífinigini?” uríagi awaú re urigíisixini, “Nasareti dájí Jisaso nání rinarijwi. O Gorixoyá sijwíyo dání ámá níniyá sijwíyo dání eni wíá rókiamoarijí ejí eániñí wo nimóniri emímí eri xwiyá pírániñí urímeri yarijo nání rinarijwi. ²⁰ Omi apaxípániñí imónigíá xwéowa tíni negí áminá neamejweagíawa tíni xwírixí numero omi íkíá seáyíyo oyekwiroárípoyiniri émáyo miní wío. ²¹ Xámi nene dijí re kikayówárini, ‘Gorixo nene émáyíyá gwí lweajwáéninjí imónijwaéne neaíkweanía nání urowárénapinío ámá oríani?’ Dijí e kikayówárini. Xwiyáapi aí ámi bi ripirini. Omi rixa nipikímáná ejáná síá wiyaú wiyi óráná ²² agwi síá riyimi neneyá apíxíwa ayá nearemooi. Íwa wíá móniñími ámá xwáripá tíjí e nání nuro aí ²³ piyí tío miwejagí niwiniro nene lweajwáe nání nibiro re nearáoi, ‘Newané xwáripáyo dání oriñá niwiniranéná ajínají waú nirónapiri “O sijí ujoi.”’ nearíii.’ nearíagía ²⁴ negí ámá wa ámá piyo tíe nání nuro apíxíwa nearíápi sini axípi e imónijagi niwiniro aiwi piyomi sijwí bi miwínáoi.’ Jisasomi repiyí e wíagíi ²⁵ Jisaso re urijinigini, “Awagwí majímajíá yarijíwagwíri. Amípí wíá rókiamoagíawa niriro ríwamijí eagíápi aríá niwiri aiwi ajní ‘Neparini.’ niywíri dijí mikwíropa yarijíwagwíri. ²⁶ Awagwí ámá yeáyí seayimixemeanía nání aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroníoyi rarigío nání re riyawíriají, ‘O ríniñí bi mimeá anani mixí ináyí nimóniri nikníimi Gorixo tíáminí lweapaxíri.’ riyawíriají? Oweoi, xámi ríniñí nimeámáná ríwíyo niknípaxíri.’’ nuriri ²⁷ ríwamijí Gorixoyáyo amípí xío nání níriniri eániñípi Moseso eaje dání repiyí pírániñí niwiéra uri amípí wíá rókiamoagíawa ríwíyo eagíe dání eni repiyí pírániñí niwiéra uri ejinigini. ²⁸ Ají awaú warigífe rixa ajwi e nirémoríná Jisaso awaú “O wiárí nimúrori uníjoi.” oyaiwípiyiniri wíwapiyaríná ²⁹ awaú urakiojwiráraniri nání re urigíisixini, “Joxí miyeamúropani. Sogwí rixa wéí ejagi nání síá róriniñoi. Yawawi tíni sá re oweaneyí.” uríagíi awaú tíni sá wéminiri nání nawíni ajíyo nipáwiro ³⁰ niijweagíasáná rixa aiwá naniro neríná Jisaso bisíkeríápi nimeari Gorixomí yayí niwimáná nikwiríri miní wiáríná ³¹ awaú rixa sijwí mí wómixipaxí nimóniri omi sijwí mí wómixáná re ejinigini. O awaú sijwí anigífe dání aníniñinigini. ³² O aníniñagi niwiniri re rinigíisixini, “O tíni óyfo nibiranéná o xwiyá Gorixoyá ríwamijí eániñípi pírániñí repiyí niyeáiéra baríná yegí xwioxíyo dání rixa dijí niá yeaíríri.” níriniri ³³ axíná Jerusaremi nání niwiápínameámi nuri wiepisarijí wé wúkaú síkwí wo egíawami

tíni ámá awa tíni nawíni ḥweagfáyo tíni niwímeari ³⁴ayí “Ámináo rixa wiápñimeáinigini. Saimonomi sijáni wimónñigini.” rinariñagía aríá niwiri ³⁵amipí ófyo néra úíípi náni áwaní nuríri re urigúisixini, “O rixa bisíkeríá kwíraríná yawawi rixa sijwí mí wómixíwíisixini.” urigúisixini.

Wiepisiñíyo áwini e éí rónapinjí nánirini.

³⁶Siní Jisaso náni áwaní e uraríná re ejinigini. Xewanijo ámá niyoní áwinimi dání sijáni rónapinjinigini. ³⁷Sijáni rónapáná ayí sirí nipikníro wáyí nikáriniro “Piyinjí siwí womi sijwí ría winiñwini?” yaiwaríná ³⁸o re urijinigini, “Seyíné óí nikáriniro ‘Jisasoríani?’ miyaiwí diñjí obibaxí pí náni nimóa waríjoi? ³⁹Ayí Jisasoríani?” yaiwipíri síkwíyo tíni wéyo tíni sijwí nanípoyi. ‘Gíwí tíni ejí tíni eni rí reni?’ yaiwipíri wé seáyi e nikwiárípoyi. Piyinjí siwí gíwí tíni ejí tíni tímírani?’ nuríri ⁴⁰xegí wé tíni síkwí tíni siwá wíagi ⁴¹ayí yayí seáyimi dání winaniro nero aí siní “Aga Jisasoríani?” miyaiwí ududí niwiga waríná o ayí “Piyinjí siwímani. O aiwá narini.” oyaiwípoyiniri re urijinigini, “Nioni nimi náni aiwá bi meniraní?” uríagi ⁴²ayí peyí píri bí umeáiáná ⁴³o nurápirí wigí sijwí anigé dání niñinigini.

⁴⁴O re urijinigini, “Xámí nioní sini seyíné tíni nemeríná xwiyíá ripi searinjanigini, ‘Ríwamínjí amipí nioní náni Moseso ḥwjí ikaxí nírirí eañípi tíni wíá rókiamoagfáwa níriro eagfápi tíni Bikwí Samiyo níriniri eániñípi tíni wí surímá mé aga xixení nimóniníárini.’ searinjanigini.” nuríri ⁴⁵awa ríwamínjí xio náni Bikwí Gorixoyáyo eániñípi níjíá oimónípoyiniri wigí diñjí jíayo nañí niwimixiri ⁴⁶re urijinigini, “Ejína dání Bikwíyo ríwamínjí re níriniri eánini, ‘Ámá yeáyí seayimixemeañá náni aríowaya xwíá piaxíyo dání iwiaronío ríniñí nímeari níperi aiwi síá wiyaú wiyi óráná ámi xwáripáyo dání wiápñimeañírárini.’ níriniri eánini. ⁴⁷Ripi ení níriniri eánini, ‘Ámá omí diñjí niwíkwíroriñípí dání xegí imóniñíyí xwiyíá ripi wáí wurimeipírárini, “Segí íwí yarigíáyí ríwímini nimamoro saníñí imónánayí, Gorixo yokwarimí seaiiniñoi.” Jerusaremi dání ají nímini wáí e wurimeipírárini.’ níriniri eánini. ⁴⁸Seyíné amipí nioní náni winíá ripi náni áwaní uriméírixini. ⁴⁹Aríá époyi. Gí ápo ejíná segí seáwowaya símimaní e dání ‘Nioni segí seáriawéyo gí kwíyípi wimíárini.’ urijípi seyíné seaímeaníá náni nioní rixa seaiapowárimínni. Seyíné Gorixoyá kwíyí émi dání sini ejí mísaeámíxipa neríná ají ripimi píni niwiárími ami ami mupani. E neri aí rixa ejí seaeámíxáná nioní náni ami ami wáí uriméírixini.” urijinigini.

Ajínamí náni peyinjí nánirini.

⁵⁰O Jerusaremi dání ayo niwirimeámi nuri ají xegí yoí Betaniyi ríniñípími níremómáná xegí wé seáyi e nimixiri ayí Gorixoyá diñjí tíni pírániñí ojweápoyiniri amipí yariñí niwiri ⁵¹sini niwiáríná Gorixo omí

niménapimi rixa ajínamí náni peyíjínigini. ⁵² Rixa ajínamí náni peyágí ayí e sijwí niwinimi ámi Jerusaremi náni nuro seáyími seáyími nimóga nuróná ⁵³íníná ají ridiyowá yarigíiwámí nipáwiayiro Gorixomi seáyí e umeagíárini.

Xwiyá yayí neainariñí Jono eanjípirini.

Ríwamijí ripi “Xwiyá yayí neainipaxí Jono eanjípiyi” riniñípirini. O Jisaso wiepisagowa worini. Xewanijo nání niriri nearíná yumíí “Wiepisariñí Jisaso diñj sixí uyiñoyi” niriri eajorini. O Jisaso rixa nipémáná niwiápínameámi ajinami nání niþeyimáná ejáná ámi xwiogwí aga obaxí nipwémáná ejáná ríwamijí ripi eanjíri. Ámá “Gorixo aríre imónijoríani?” yaiwiaríná Jisaso ríri eri ejípimi dání nijá imónífrixiniri niriri eanjíri. “Óí Gorixo tímáminijí iniñíyí Jisasoríani?” niyaiwiro diñj niwikwírorijípimi dání diñj niyimiñí imónijípi tígíayí eni imónífrixiniri niriri eanjíri.

Xwiyáoyi riniño ámá imónijípi nánirini.

1 ¹Iwamíó xwíá ríri sini menjáná Xwiyáoyi riniño íná ñweañírini. O Gorixo tíni nawíni niñweari o tíni xixeni imónijírini. ²Aga iwamíó dání Gorixo tíni ñweagíorini. ³O Gorixo nerijípimi dání amípí imónijí nipini imónijírini. Pí pí imónijípi wí xegípi mimóní xío nerijípimi dánini imónijírini. ⁴O diñj ámá amípí siñí imóninía nání tíjorini. Diñj o tíjípi, ayí ámáyo Gorixo imónijípi nání wíá wókinía nánirini. ⁵Wíá api síá yinárije wíá ónaríná síápi wí síá uylimixíjímani.

⁶Ámá wo —O wayí neameaiñí Jonoyi riniñorini. Gorixoyá xwiyá yañí wiowáriñorini. Omi Gorixo urowárénapáná ⁷o ámá níni wíá api nání aríá niyiro diñj ikwíropíri nání áwanjí uriminiri nání bijinigíni. ⁸O ámáyo wíá wókiariñomani. Sa wíá wókiariño nání áwanjí neariminiri bijorini.

⁹Aga nepa wíá wókiarijo, ayí rorini. Xwíá tíyo nání nibiríná Gorixo imónijípi nání diñj mopíri nání wíá wókímixiñorini. ¹⁰O xwíá tíyo ñweañáná xwíári tíni amípí tíni xío nerijípimi dání imónijí aiwi oxí apixí mí miwómixigíawixini. ¹¹O ámá xegí Judayí tíjí e nání úagi aiwi mumíminigíawixini. ¹²E neri aiwi ámá omi numíminiyo diñj wiwkíróíayí niaíwí Gorixoyá oimónípoyiniri siñwí wiñijírini. ¹³Ayí niaíwí ámá emeaarigíá yapi imónigíámaní. Apixí xirarigíá yapi imónigíámaní. Ámáyo diñjyo dání eni imónigíámaní. Sa Gorixoyá diñjyo dání xegí niaíwíyí imónigíáriní.

¹⁴ Xwiyáoyí riniyo aga ámá nimóniri xwíá tíyo nene tíni ɻweajáná nene seáyi e o imóniñípi aga xegí bi imóniñagi winijwanigini. O, Gorixoyá sijníni émiaojo xío tíni xixeni seáyi e imóniñagi winijwanigini. Ámaéne wá ayá wí neawianarijagi winijwanigini. Gorixo imóniñípi nepa xixeni siwá neainarijagi eni winijwanigini. ¹⁵ O náni wayí neameaijí Jono áwají niriríná wáí re riñinigini, “O nioni re riñáorini, ‘Ríwyo binío nioni sini mejáná o xámi ɻweajagi náni nioni seáyi e nimónini.’ riñáorini.” riñinigini. ¹⁶ Ayí ripi náni “Ámaéne wá ayá wí neawianarijagi winirane Gorixo imóniñípi nepa xixeni siwá neainarijagi winirane ejwanigini.” rarijini. O wá nineawianiríná bi onimiápi mineawianí xwapí ayá wí nineawianiri arirá ámi ámi neainírini. ¹⁷ Ayí ripi nánirini. Moseso Gorixoyá diñj tíni ɻwí ikaxí níriri riwamijí eají ejagi aiwi ayí Jisasi Kiraiso neaíwapiyijípimí dání Gorixo wá neawianarijípi náni nijíá imónirane nepa xío imóniñípi náni nijíá imónirane ejwárini. ¹⁸ Waíná aiwi Gorixomi ámá go sijwí winijírini? E neri aí Ijwíá sijníni émiaojo —O íníná xanoyá sáfyo ɻweajorini. Nene “Xano imóniñípi apíríaní?” yaiwiani wíá neaókímixijírini.

Wayí neameaijí Jono xewaniyo náni riñípi nánirini.

¹⁹ Judayí wí Jerusaremí dání re niyaiwiro, “Wayí umeaiarijí Jono ámá Gorixoyá diñj tíni yeáyí neayimixemeanía náni arfowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroníoyi rarijwáoríani? Woríani?” niyaiwiro apaxípániñí imónigíá wa tíni ámá Ripaiyi riniñíyí wa tíni —Ripaiowa aŋí Gorixo náni ridiyowá yarigíwámi mewegíwáwami saŋí uráparigíawariní. Awa tíni nuro Jonomi “Goxirini?” urípoyiníri urowáráná ²⁰ awa nuro omi niwímearo yariñí “Goxirini?” wíáná o yumíí bi miwí waropári niniri “Aga nepa seararijini.” nuríri “Nioní ámá yeáyí seayimixemeanía náni Gorixoyá diñj tíni arfowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroníoyi rarigíonimaní. Kiraisoyi rarigíonimaní.” uríagi ²¹ awa yariñí re wigíawixini, “Joxi ayí o mejánayí, goxirini? Joxi wíá rókiamoagí Eraijaoxirani?” uríagia o “Ayí nionímaní.” uríagi awa “Joxi wíá rókiamoagí Isirerene xwayí naniri ɻweajwáoxirani?” uríagia o “Oweoi.” uríagi ²² awa “Joxi ‘Gonirini.’ simónariní? Ámá none nearowárénapíayo áwaní uraniri rarijwini. Jiwanijoxi píoi rinarijini?” uríagia ²³ o re uriñinigini, “Nioní wíá rókiamoagí Aisaiaao riñípi tíni xixeni ámá diñj meaje dání ríaiwá re rarijáoníri, ‘Ó Ámináo náni pírániñí wimoípoysi.’ rarijáonirini.” uríagi ²⁴ awa —Parisiowa urowáriawariní. ²⁵ Awa yariñí re wigíawixini, “Joxi ámá yeáyí neayimixemeanía náni arfowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroníoyi rarijwáoxi mimónipa eri wíá rókiamoagí Iraijsaoxi mimónipa eri wíá rókiamoagí nene xwayí naniri ɻweajwáoxi mimónipa eri ejánayí, pí náni ámáyo wayí numeia warijini?” uríagia ²⁶ Jono re uriñinigini, “Nioní ámáyo wayí numeairíná iniigí tñiní umeaiarijáonirini. E neri

aí seyíné tíni áwinimi roñí wo soyíné siywí mí mómixforini. ²⁷ Ámá nioniyá ríwíyo binío náni rarijnini. Ámá nioni náni ‘Wé rónijorini.’ niaiwiarijagía aí o aga seáyi e nimónijagí náni oyá síkwí sú gwí wikweaipaxonimani.” urijinigini. ²⁸ Jono iniigí Jodani rapáyo jíariwámini aijí yoí Betani tíjí e wayí umeaiaríná niwímearo yariní apí wigíawixini.

Jisaso sipisipí ridiyowá nánínjí imónijí ejagi nánirini.

²⁹ Wayí neameaijí Jono, sá wejo Jisaso xío tíjí e náni barijagi niwíniri re rijinigini, “Sipisipí miá ridiyowániójí ámá ninenení uyínií yarijwápi yokwarimí neaiinfa náni Goríxo neaiapijó iworini. ³⁰ O re rijáorini, ‘Ámá nioniyá ríwíyo binío nioni sini menjáná o ɻweaagí ejagi náni nioni seáyi e nimónijorini.’ rijáorini. ³¹ Xámí nioni eni ámá nibiri yeáyí neayimixemeaníwinigini xwayí naniri ɻweajwáomi mí miwómixipa nerí aiwí o náni gí Isireríyo wayí numeaiarijípimi dání wíá urókiamómíniri bijárini.” rijinigini. ³² Wayí neameaijí Jono Goríxomí xewaxo wímeanjípí náni míko nimóniri áwanjí re nearijinigini, “Nioni kwíyí Gorixoyápi aijnamí dání xawiówí yapi niweapíri omi xeŋweáagi winijanigini.” nineariri ³³ re nearijinigini, “Xámí nioni eni ámá nibiri yeáyí neayimixemeaníwinigini xwayí naniri ɻweajwáomi mí miwómixipa nerí aiwí iniigí tíni wayí numeaiiaouniri nirowárénapijó re niriijnigini, ‘Ámá joxi kwíyí niweapíri wímeáagi winirío náni dijí re yaiwírixini, ‘Ámáyo wayí numeairíná kwíyí tíni numeairi sixí umímonío, ayí oríani?’ yaiwírixini.’ niriijnigini. ³⁴ Goríxo niriñípi tíni xixeni niiwanijoni omi siywí niwiniri náni nímeanjípí náni míkoní ‘O niaíwí Gorixoyáorini.’ seararijini.” nearijinigini.

Wiepisarijí waú waú awamí niwirimeáa ují nánirini.

³⁵ Wayí neameaijí Jono, sá wejo wíápi tíni xegí wiepisarijí waú tíni nawíní éí niroríná ³⁶ weniijí éiyí winiñinigini. Jisaso aijí warinagí niwíniri re rijinigini, “Sipisipí miá ridiyowá náni Goríxo neaiapijó iworini.” ríagi ³⁷ wiepisarijowaú Jono e ríagi aríá niwiri Jisasomí númi waríná ³⁸ o nikinimóniri winiñinigini. Awaú númi barijagíi niwíniri re uriñinigini, “Pí yaniri númi nibarijii?” uríagi awaú re urigísixini, “Rabai —Negí agapíné níriríná ‘Nearéwapiyarijoxírini.’ rarijwápirini. Rabai, joxi aijí giwámi wearinjírini?” uríagíi ³⁹ o re uriñinigini, “Awagví nibiri siywí winípiyi.” uríagi awaú tíni nuro aijí xío wearinjwá siywí niwíniri rixa síapi tíni 4:00 p.m. imónijagi náni síá aiy o tíni e sá wegíawixini. ⁴⁰ Wayí neameaijí Jono Jisaso náni ríagi aríá niwiri númi úííwaú wíó Adiruorini. O Saimoni Pitaomí xexirímeáorini. ⁴¹ O xámí nuri xexirímeáo Saimono náni píá nerí re urémeanjinigini, “Yawawi ámá negí Xibiruyí píné tíni Mesaiaoyi rarijwáo —O ámá yeáyí uyimixemeañá

náni aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroníoyi rarigíorini. Kiraisoyi eni rinijorini. Omí rixa sijwí winimeáwii.” nurimi⁴² niwirímeámi Jisaso tíjí e náni nuri wímeááná Jisaso omí sijwí agwí niwiniri re urijinigini, “Joxi Jonomi xewaxoxi Saimonoxirini. Ríná dání yoí Sipasoxi —Yoí apí Gírikiyí píné niriríná Pitaoyi rarigíápirini. (Yoí míkípi síjái rinini.) Yoí Sipasoxi ríripíráoi.” urijinigini.

Piripo tíni Nataniero tíni nánirini.

43-44 Jisaso, sá wejo wíápi tíni Gariri piopenisíyo náni uminiri neríná ámá womí —O Piripoyi rinijorini. Ají yoí Betisaida dájorini. Ají apí ayí Adíruo tíni Pitao tíni eni ají apimi dájowaúrini. Jisaso Piripoyi rinijomí niwímeari “Joxi nixídei.” uríagi⁴⁵ Piripo nuri xegí ámá womí —O xegí yoí Natanieroyi rinijorini. Omí niwímeari re urijinigini, “Ámá Moseso ejná níriri ríwamijí eari wíá rókiamoagíáwa níriro ríwamijí earo egío rixa sijwí winimeáwini. O Nasareti dání Josepomi xewaxo Jisasorini.” uríagi⁴⁶ Nataniero ámá Gorixo Isíreriyo yeáyí uyimixemeanía náni urowárénapinío náni re urijinigini, “Joxi re riyaiwarijini, ‘Nasareti dání nene ayá síwí nearopaxí imónijí bi imónipaxírini.’ riyaiwarijini?” uríagi Piripo re urijinigini, “Joxi nibiri sijwí winei.” nurimi nuri Jisaso tíjí e baríná⁴⁷ o Nataniero barijagí niwiniri o náni re riñinigini, “Isíreriyí wo ámáyo yapí bi miwíwapiyarijño iworini.” ríagi⁴⁸ Nataniero ududí niwiniri re urijinigini, “Arige nerí joxi nioni náni nijíá imónijini?” uríagi Jisaso re urijinigini, “Piripo sini ríaiwá miriripa éími joxi íkíá pikínamí íkwapijíyo ḥweajáná sijwí raníanigini.” uríagi⁴⁹ Nataniero re urijinigini, “Nearéwapiyarijoxini, joxi niaíwí Gorixoyáoxirini. Isírerene negí mixí ináyoxirini.” uríagi⁵⁰ Jisaso re urijinigini, “Nioni ‘Joxi íkíá pikínamí íkwapijíyo ḥweajáná sijwí raníanigini.’ rírígí náni joxi ‘Gorixomi xewaxoríani?’ niniaiwiri dijí rinikwíroarijini? Nioni apimi seáyi e imónijí bi yarijagí sijwí naníríári.” nuriri⁵¹ omí re urijinigini, “Aga nepa seararijini. Ajínamí dání óí ináná Gorixoyá ajínají ámá imónijáoni tíjí e náni yiri weapíri yarijagía sijwí wiñipírári.” urijinigini.

Aga iniigí iniigí wainí oimóniri imixijí nánirini.

2 ¹Síá wiyaú pwéáná Gariri piopenisíyo ají bi xegí yoí Kenai rinijípími ámá wo apixí meaaríjagí náni aiwá apí nimixiro yariná Jisasomí xináí ají ayo ḥweajáná² omí tíni xegí wiepisarijowami tíni urepeárfí ejagí náni awa eni níbiro ḥweajáná re ejinigini.³ Ámá aiwá apí náni awí eániáyí iniigí wainí níni nowáráná Jisasomí xináí re urijinigini, “Íwe, wainí níni rixa nowáráoi. Bi sini miwenini.” uríagi⁴ Jisaso re urijinigini, “Ineyí, jíxi nioni pí oeniri nirarijini? Nioni yá ejí eániíjí sijáni imóninijí rínámaní.” uríagi⁵ xináí ámá aiwá níxero yaní

wiarigíawami re urijinigini, “O pí pí searífyí xixeni xídípoyi.” uríagi
 6 Jisaso sínjá tñi xwáriá sixí imixinijí wé wíumi dánjí wo —Api wáni
 wáni iwajíá neríná 100 ritá iwajíá epaxípirini. Judayí wigí yarigíápi
 tñi xixeni nerfná Gorixoyá sijwíyo dání amipí wé rónigíá imónaniro
 igwíá wímoarigíápa yaniri yarigíápirini. Jisaso sixí wé wíumi dánjí wo
 api wejagi niwiniri 7ámá aiwá yaní wiarigíawami re urijinigini, “Iniigí
 niwiwo iwajíá neríná magwí époyi.” uríagi awa aga iniigí iwajíá neróná
 magwí imimí yáráná 8 o awami re urijinigini, “Xwáriá sixí týo dání
 niwiwo nimeámi nuro seáyí wiarigíoyíné seáyí e seaimónijomi mini
 wípoyi.” uríagi awa nimeámi nuro mini wíáná 9 seáyí wiarigíawami
 bosí umiearijo aga iniigí rixa wainí imónijípi gígí neri —O awa iwífe
 náni majíá neri aiwi aiwá yaní wiarigíawa niijárini. O gígí neri apixí
 meaarijomi “Eini.” nuríri 10 re urijinigini, “Ámá níni iniigí wainí yaní
 niwiwo nuróná re yarigíarini. Xámi awiaxípi yaní niwiwo núsáná ámá wainí
 api rixa ninimáná ejáná naejí onimiápi imónijípi yaní niwiwo warigíarini.
 E yarigíá ejagi aiwi joxi e méini. Joxi xámi wainí naejí imónijípi yaní
 nineaiapíri aiwi wainí aga awiaxípi yómijí nímerí agwíni neaiaparinjini.”
 urijinigini. 11 Jisaso Gariri piropenisyo aejí Kenayo niwearíná emimí
 api iwamíó niywíwapiyirijípí dání ejí eániíj xio imónijípi siwá
 winaríná xegí wiepisarijowa sijwí niwiwo dijí wíkwírogíawixini.

12 E nemo aejí xegí yoí Kapaneamí riniijípí náni niweri xegí xinái tñi
 xexirímeáowa tñi xegí wiepisarijowa tñi eni nawíni niwero e síá áríní
 wí wegíawixini.

Jisaso aejí ridiyowá yarigíiwámi nipáwiri ejípi nánirini.

13 Jisaso síá Ajínajo Neamúroagoi riniijípi aejwi e imónijáná
 Jerusaremí náni niyoari 14 aejí ridiyowá yarigíiwámi ákiñáyo nipáwiri
 wenijí éfyí winijinigini. Nígwí náni wa burimákaú bí ero sipisipí
 bí ero xawiówí bí ero yarijagía niwiniri nigwí senisí wiarigíawa eni
 éí niywearo yarijagía niwiniri re ejinigini. 15 Sámí nimeari sikwíá
 niyírearíná sipisipí tñi burimákaú tñi mixí xídomáríri xiáwowami
 eni mixí xídomáríri nigwí senisí yarigíawayá nigwípi nimeari emi
 noyaximori wigí ikwiajwí eni miwiárori nemáná 16 xawiówí bí
 yarigíawami mixí re urijinigini, “Nimeámi úpoyi. Aejí gí apoyá riwá
 makeríá ajiwániíjí pí náni imixarijoi?” uríagi 17 xegí wiepisarijowa
 Bikwíyo ríwamijí re niriñri eániíjípi náni dijí winijinigini, “Ápoxiniyá
 ajiwámi pírániíjí éríixiníri símí nixeadípénirijípí dání miyíyo
 uríkwínaríjini.” niriñri eániíjípi náni dijí winijinigini.
 18 Judayí ámináowa Jisaso éípi sijwí niwiwo mixí re urigíawixini,
 “Nene ‘E epaxoríani?’ siaiwiani náni emimí bí rixa rineaíwapiyarinjini?”
 uríagia 19 Jisaso re urijinigini, “Soyíne aejí riwá pineápoyi. E nerínayí,
 nioni ámi síá wiyaú wiylimí mirimíárini.” uríagi 20 Judayí ámináowa re

urigfawixini, “None aŋí riwá miraríná xwiogwí 46 neamúroŋiwárini. Joxi anani síá wiyaú wiyimi miripaxoxirani?” uríagá aiwi²¹ o e nuriríná ewayí ikaxí xewanijo náni niriri e urinjinigini.²² Ayináni ríwéná Jisaso Gorixoyá diŋjyo dání piyí weje dání niwiápíni meámáná ejáná wiepisarijowa ewayí ikaxí xío aŋjwá náni urinijípi náni diŋjí niwiniri “Bíkwíyo xío náni niriniri eániŋjípi tíni xwiyáá xío rinijípi tíni nepariní.” niyaiwiro diŋjí wíkwírogfawixini.

**Jisaso ámá níni xwioxíyo dání yaiwiariġíápi
náni nijíá imóniŋjí nánirini.**

²³ Síá Aŋínajo Neamúroagoi rinijíyi náni aiwá imixarigííná Jisaso sini Jerusaremí niŋwearíná emímí yariŋagi ámá obaxí e ɻweagíáyí siŋwí niwiniro omi diŋjí niwikwíroro apaxí mé “Oríani?” yaiwiariŋagá aiwi²⁴ xewanijo nepaxiyo nimóniri siŋjáni “Onirini.” niriri áwanjí mirowiároŋinigini. O ámá níni yariġíápi náni nijíá imónijo ejagi náni áwanjí mirowiároŋinigini.²⁵ Ámá wigí yaiwiariġíápi xwioxíyo adadí niwiri nijíá imónijo ejagi náni wí ámá nibiro api náni áwanjí uripaxomani.

Jisaso tíni Nikodimaso tíni xwiyáá rinigíí nánirini.

3 ¹Ámá wo —O xegí yoí Nikodimasoyi rinijorini. Gwí móniŋjá yoí Parisiyí rinijíyi worini. Axo Judayí mebá worini. ²O síá wiyimi áríwiyimi nuri Jisasomi niwímearei re urinjinigini, “Rabai, ‘Joxi nearéwapiyariŋí Gorixo rírowárénapiŋoxi imóniŋjini.’ neaimónariní. Gorixo diŋjí mukikayonjáná ámá wo emímí joxi yariŋípi epaxí mimóniŋagi náni rariŋjini.” uríagi ³Jisaso re urinjinigini, “Aga nepa rirariŋjini. Ámá giyí giyí seáyimi dání meweapa nerínayí, Gorixoyá xwioxíyo wí ɻweapíříá menini.” uríagi ⁴Nikodimaso re urinjinigini, “Ámá go go rixa xwé niwiarómáná arige nerí ámi eweaniŋjoi? ‘Ámi xiňáiyá agwíyo páwíáná omi ámi siŋjí xiňáá xíripaxírini.’ niriri rinirariŋjini?” uríagi ⁵Jisaso re urinjinigini, “Aga nepa rirariŋjini. Ámá iniigíyo dání eweari Gorixoyá kwíyíyo dání eweari mepa nerínayí, wí Gorixoyá xwioxíyo nipáwiri ɻweapaxí menini. ⁶Xaniyaúmi dání xirariġíápi, ayí warápinirini. Kwíyíyo dání imónariŋjípi, ayí diŋjí siŋjí imóniŋjípirini. ⁷Nioni re rířápi náni, ‘Joxi “Gorixoyá xwioxíyo ɻweáimigini.” nisimóniríná wí seáyimi dání ewearíšípi nimúropaxímani.’ rířápi náni ududí misinipani. ⁸Imiŋjí yariŋípi náni diŋjí moi. Imiŋjí xegí wimónariŋjimaní yaríná joxi iwfí rariŋagi aríá niwiri aiwi gimi dání bíípirani, gimi náni úípirani, joxi nijíá imónariŋjímani. Nijíá mimónipa nerí aiwi ‘Imiŋjí menini.’ ripaxímani. Kwíyí ení axípi imónini. Ámá siŋjí ewearíná siŋwí winipaxí mimóniŋagi aiwi ‘Siŋjí meweáiyírini.’ ripaxí menini.” uríagi ⁹Nikodimaso re urinjinigini, “Joxi nírariŋjípi arige

neri imónipaxírini?" uríagi ¹⁰ Jisaso re uriŋinigini, "Joxi áminá negí Isirerene nearéwapiyarinjí woxí eŋagi aí nioni rirariŋjápi náni majá rimónijini? ¹¹ Aga nepa rirariŋjini. None niſíá imóniŋwáyí náni rirane siŋwí winiŋwáyí náni áwaŋj rirane yariŋagwi aiwi píné none rariŋwáyí soyíné aríkwíkwi yariŋjoi. ¹² Amípí xwíá rirími imóniŋjyí náni áwaŋj searáná soyíné 'Neparini.' niyaiwiro diŋjí mìkwíropa yariŋagía náni amípí aŋínami imóniŋjípi áwaŋj nisearírnáyí, arige nero 'Neparini.' niyaiwiro diŋjí ikwíropíráoi? ¹³ Ámá imónijo —O aŋínami dání weapiŋorini. O ámá niyoní aiwi oni aŋínami náni yigorini. ¹⁴ Eŋíná negí aríowa ámá diŋjí meaje nemeróná ámá weaxíá sidiŋjí óiyí siŋjí upíría náni Moseso ainixí tñi weaxíaniŋjí nimixíri íkíáyo niŋwírárimáná seáyi e míeyoaŋípi siŋwí niwiniriŋjípí dání siŋjí ugíawixini. Ainixí weaxíaniŋjí imixiniŋjípi niŋwíráriro míeyoagíapa ámá imóniŋjomí axípi numíeyoapírári. ¹⁵ Ámá omí diŋjí wíkwíróíá giyí giyí diŋjí niyimiŋjí tígíáyí imónipíráia náni omí numíeyoapírári. ¹⁶ Ayí ripí nánirini. Gorixo ámá niyoní diŋjí sixí xwapí ayá wí nuyiri náni xegí niaíwí siŋjíniŋjí émiaojø nene náni wírénapíŋjinigini. Ámá xewaxomí diŋjí wíkwíróíá giyí giyí manínpa nero diŋjí niyimiŋjí imóniŋjípi tígíáyí imónipíráia náni wírénapíŋjinigini. ¹⁷ Ayí ripí éwiniginiri Gorixo xegí xewaxomí xwíá rirími náni urowárénapiŋjinigini. O ámáyo xwiyíá umeáriwiniginiri murowárénapiŋjinigini. Yeáyí uyimixemeaníwínginiri urowárénapiŋjinigini. ¹⁸ Xewaxomí diŋjí wíkwíróíá giyí giyí Gorixo xwiyíá umeáripaxí mimónijo. E neri aiwi xewaxomí diŋjí miwíkwíróíá giyí giyí Gorixoyá siŋjíniŋjí émiaojomí diŋjí miwíkwíroarigíá eŋagi náni rixa xwiyíá umeáripaxí imónijo. ¹⁹ Sa míkí tíyo dání Gorixo 'Xwiyíá tíjoxini.' uriri 'Xwiyíá mayoxini.' uriri eníárini. O xwíárími ŋweagíáyí e éírixiniri wimónariŋjípi wíániŋjí wókíagi aiwi ámá wigí yarigíápi sipíni imóniŋjí eŋagi náni wíá ókiŋjípi náni miwimónipa neri síá yiniŋjípi náni wimónariŋjírini. ²⁰ Ayí ripí náni ámá sipíni yarigíáyí níni wíá ókiŋjípi náni aga miwimóní síá yiniŋjípi náni wimónariŋjírini. Wigí yarigíápi wíá ókímixinaniginiri wíá ókiŋe náni barigíámani. ²¹ E neri aiwi ámá yadímiŋjí yarigíá giyí giyí Gorixo wimónariŋjípi oemínrí ariá niwiri yariŋjípi siŋjáni oimóniri wíá ókiŋe náni ananí barigíární." uriŋinigini.

Wayí umeainjí Jono Jisaso náni riŋjípi nánirini.

²² E nemáná Jisaso tíni wiepisariŋowa tíni Judia píopenisíyo náni nuro wí e awa tíni nawíni niŋwearóná ámáyo wayí numeaia waríná ²³ wayí neameairjí Jono aŋí yoí Inoniyí riniŋjípí —Aŋí apí Serimi dání aŋwi erini. Jono aŋí apimi niŋwearíná e iniigí obaxí wearíje eŋagi náni o eni ámá bimiarigíáyo wayí numeaia waríná ²⁴ —Íná Jono sini gwí aŋíyo miŋwírárinjírná. ²⁵ Íná Jono xío xegí wiepisariŋowa re egíawixini. Niwiápíni mearo wigí Judyayí wo tíni xwiyíá níriníróná

Gorixoyá sijwíyo dání naají imónaniro náni iniigíyo igíá eánarigíápi náni xwiyíá ximixímí niniro²⁶ e nemowa wayí neameainí Jono tíñí e náni nuro re urigáwixini, “Nearéwapiyariñoxini, ámá joxi tíni iniigí Jodani rapáyo jíariwámíni ñweagíí —O joxi áwañí neariñorini. O re yarini. Ámáyo wayí numeaia warini. E yaríná oxí apixí niaíwí níni o tíñí e náni warijoi.” urágía²⁷ wayí neameainí Jono re uriñinigini, “Ámá wigí diñíyo dání seáyi e imónarigíámani. Ajínami ñweaþo ‘Ámá o e neri seáyi e oimónini.’ miyaiwipa nerfnayí, wí e neri seáyi e imónipaxímani.²⁸ Xámi nioni áwañí re searariñagi aríá nigíárini, ‘Nioni Kiraisoní, ámá yeáyí seayímixemeañá náni aríowaya xwiá plaxíyo dání iwiaroníoyí rarigíonimaní. Omi xámi umeáwinigini nirowárénapiñonirini’ searariñagi rixa aríá nigíárini.” nuriri²⁹ ewayí xwiyíá bi ripi uriñinigini, “Apixí ñwiráríoyí ayí apixí oyáírini. Apí wáí wiijoyáímani. E neri aiwi o dami dání éí nirori apixí meáo yayí yariñagi aríá niwiríná xío eni yayí seayími dání yariñírini. Ayináni diñí niíá nininiri bi onimiápi mininarinini.³⁰ Nioni rixa yíwí nimóga waríná xewaniþo niwiarori aga nepa néra nunijoi.” nuriri³¹ ámi re uriñinigini, “Ámá erami dáþo ámá niyoní seáyi e wimónijorini. Ámá xwiá rirími dáþoni aga ámá imóniri amipí xwiá týo dáþí náni riri yariñáonirini. E nerijí aiwi ajínami dáþo aga niyoní seáyi e wimónini.³² Xewaniþo ajínami dání sijwí wíniri aríá wirí ejfyí náni ámáyo áwañí nura warijagi aiwi wí o áwañí rariñípi mumíminariñoi.³³ E searariñagi aiwi ámá áwañí o rariñípi aríá niwiri ‘Neparini.’ yaiwííá giyí giyí réniñí rariñoi, ‘Neparini. Gorixo xio rariñípi tíni xixení yariñorini.’ rariñoi.³⁴ Ayí ripi nánirini. Ámá Gorixo urowárénapiñomí xewaniþoyá kwíyí ayikwí miwiñí ejagi náni xíoyá xwiyíá níra warijorini.³⁵ Xano xewaxomí diñí sixí nuyiri amipí níni fániñí wiepíxíniasinjírini.³⁶ Ámá xewaxomí diñí wikwíroarigíá giyí giyí diñí niyimíñí imónijípi tígíayírini. E neri aiwi xewaxomí aríkwíkwí wiariñáyo diñí niyimíñí imónijípi wímeaníá menini. Wikí Gorixo ámá ayo wónariñípi anijí wikwímoníárini.” uriñinigini.

Jisaso tíni Samariayí apixí wí tíni xwiyíá rinigíí nánirini.

4 1-3 Parisiowa aríá re wigáwixini, “Jisaso wiepisariñíyí imixiri wayí umeairi yaríná oyáyí wayí umeaiariñí Jonoyá wiepisariñíyo rixa wiárí móroariñoi.” aríá e wíagía aiwi Jisaso xewaniþo ámáyo wayí umeaiariñagi maríá, sa xegí wiepisariñowa wayí umeaiariñagía náni Parisiowa aríá e wigáwixini. Áminá Jisaso Parisiowa aríá e wííá ejagi náni nijíá nimóniri ámi Gariri piropenisíyo náni uminiri náni Judia piropenisíyo píni niwiárimi nuri⁴ “Aga Samariayí aijí tíñimaní ouminí.” niyawimo imani nuríná⁵ Samariayí aijí bi xegí yoí Saikai riñijípi —Aijí api xwiá ejíná Jekopo xewaxo Josepomi wiñípi tíñí e aijwi erini.⁶ Mínijwí Jekopo iniigí iwinía náni ripinjwá erini. Aijí api

tíe nirémómáná sogwí áwini e ḥweajáná aŋí náni ejí samiŋí uwéagi iniigí náni míniŋwí ripiniŋwá tíŋí e sá niŋweari⁷⁻⁸ wiepisariŋowa aiwá bí yaniro náni aŋí apimi náni rixa numáná ejáná Samariayí apixí wí iniigí iwiminiri bariŋagi niwiniri re urijinigini, “Iniigí iwíípi bí onimini.” urági⁹ re urijinigini, “Arige simóniŋagi joxi ‘Iniigí bí niapei.’ nirariŋini? Joxi Judayí woxirini. Niní Samariayí apixí wíni enagí náni rirariŋini.” —Judayí Samariayí tñi wí kumixinarigí meŋagi náni í e urági¹⁰ Jisaso re urijinigini, “Jíxi Gorixo ámáyo aníá wiariŋípi náni niŋjá imóniri nioni ‘Iniigí bí niapei.’ ríriáoni náni niŋjá imóniri nerí siŋwiriyí, jíxi yariŋí níáná nioní iniligí diŋí siŋí siewapaxí imóniŋí bí siapimíniri éáriŋi.” urági¹¹ re urijinigini, “Ámináoxini, iniigí ayí ná mími riwoni. Iniigí iwiri náni eni mimaxirijagi náni iniigí iwiri mimóniŋini. Ayináni joxi iniigí diŋí siŋí eweapaxí imóniŋípi ge iwiríni? ¹² Joxi ‘Negí arío Jekopomi —O míniŋwí riwá nirípiri iniigí xewaniŋo níri xewaxowa níro xegí sipisipí burimákau amípí níro ejorini. Omi anani wiári múronjáonirini.’ riyaiwinariŋini?” urági¹³ Jisaso re urijinigini, “Ámá iniigí riwámí níá giyí giyí níni ámí iniigí náni winayiníárini. ¹⁴ E nerí aiwí ámá iniigí nioni wíápi níá giyí giyí ámí iniigí náni winayiníá menini. Ayí ripi nánirini. Iniigí nioni mìní wíápi ámá xwioxíyo iniigí simiŋí meaarije dání úrúrimí yariŋípániŋí nimóniri diŋí niyimiŋí imóniŋípi ínfná ḥweapríia náni wimixiníárini.” urági¹⁵ apixí re urijinigini, “Ámináoxini, niní ámí gwíni yeáyí minipa oeniri iniigí joxi rariŋípi niapei. Iniigí iwiminiri mibipa emía náni eni niapei.” urági¹⁶ o re urijinigini, “Jíxi nuri dixí oxomí niwirimeámi re náni bípiyi.” urági¹⁷ apixí re urijinigini, “Oxí mayínirini.” urági Jisaso re urijinigini, “Jíxi ‘Oxí mayínirini.’ nirariŋípi xixeni nirariŋini. ¹⁸ Ayí ripi nánirini. Jíxi oxí wé bi nípini rimeagíxírini. Jíxi ámá agwi meániŋo dixí oxo meŋagi náni xixeni nepa nirariŋini.” urági¹⁹ apixí re urijinigini, “Ámináoxini, ‘Joxi e nirariŋagi náni wíá rókiamoarigá woxiríani?’ nimónarini.” nuriri²⁰ re urijinigini, “Ejíná negí aríowa Gorixomi yariŋí wiro yayí wiro yaniro náni díwí ripimi náni bagírárini. E nerí aiwí Judayíne re rarigíárini, ‘Wí e mariái, sa Jerusaremi dánini yayí niwiríná ayí apáni yariŋoi.’ rarigíárini.” urági²¹ Jisaso re urijinigini, “Ineyí, pírániŋí aríá nii. Síá wiyi díwí ripimi dánirani, Jerusaremi dánirani, ápo Gorixomi yayí miwipíria náni parimoníárini. ²² Seyíné yayí wiariŋío arigéniŋí imóniŋípi náni majíá imóniŋoi. E nerí aiwí yayí wiariŋwáo arigéniŋí imóniŋípi náni Judayene níjíárini. Ayí ripi nánirini. Gorixo ámáyo yeáyí uyimixemeámíniři yariŋípi gwí Judayene imóniŋwármí dání yariŋí enagí náni o, yayí wiariŋwáo nene níjíárini. ²³ E niriríri aiwí síá ámá e nero yayí nířixiníri wimónariŋípi tñi xixeni wiariŋíyí ápo Gorixomi xegí kwíyíyo dání yayí wiro xixeni xío imóniŋípi náni diŋí nimoro yayí wiro wipíryí rixa aŋwi e nerí rixa parimoŋoi. Ayí ripi nánirini.

Ámá xío náni e nero yarigíayí nioni gí yayí niarigíayí imónírixiniri wimónarijí ejagi náni rarijnini. ²⁴Gorixo kwíyíni ejorini. Ayináni omi yayí wiarigíayí xegí bi epaxímani. Sa kwíyíyo dání yayí wiro xixeni xío imónijípi náni nepa dijí nímoro yayí wiro epaxírini.” uríagi ²⁵apixí re uriijnigini, “Mesaiao —Ámá Gorixo yeáyí neayimixemeanía náni aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroníoyi rarijwáorini. O ámá nimóniri binjápi náni niíni njírárini. O nibiríná amipí níni áwanjí neariníárini.” uríagi ²⁶Jisaso re uriijnigini, “Oyi, jíxi tñi xwiyíá rinarigwíi ronirini.” uriijnigini. ²⁷E uraríná xegí wiepisarijowa, ají jíapimí náni úíawa ámí nibiro wenijí éíayí wíningawixini. Apixí wí tñi xwiyíá rinarinagíi niwiniro ududí nero aiwí wo niwiápínameari xwiyíá bi re murijnigini, “Joxi pí urápmíniri urarijnini? Pí náni í tñi xwiyíá rinarinji?” muripa éáná ²⁸apixí xwáriá sixí e nitímí ají jíapimí náni nuri ámáyo re uriijnigini, ²⁹“Ámá niíni ejíná dání néra binjápi nipini náni áwanjí nirarijomi nurane sijwí owinaneyi. O Kiraiso, ámá yeáyí neayimixemeanía náni aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroníoyi rarijwáo meniraní?” urémeááná ³⁰ayí ajípimí píni niwiárimi Jisasomí sijwí wíne náni ugíawixini.

³¹ Wiepisarijowa apixí ámáyo wirimeáminiri úáná “Nearéwapiyarijoxini, aiwá bi nei.” urarinagía aí ³²o re uriijnigini, “Aiwá nimi náni soyíné majjápi tíjhónirini.” uríagi ³³wiepisarijowa nepa aiwá náni nearariniri re rinigawixini, “None jíamí úáná ámá wo nibiri aiwá nini náni mini ría wihoi?” rinaríná ³⁴Jisaso re uriijnigini, “Nioní nirowárénapijo e éwiniginiri wimónarijípi erí xío ‘Joxi e éírixini.’ nirijípi xixeni yárirí nerfnayí, ayí gí aiwániijí imónini. ³⁵Seyíné ewayí xwiyíá ripí miripa yarigíarani, ‘Emá waú waú sinirini. Rixa mûróáná aiwá mianíwáriní.’ miripa yarigíarani? Seyíné e niriro aiwi nioni re seararijini, ‘Niwiápínamearo omijíyo mini mini wenijí emiamópoi. Aiwá rixa yóí nerí mipaxí imónini. ³⁶Agwí aiwá miarijí go go omijí neríná xegí éípi náni nígwí nimeari ayí dijí niyimijí imónipíría náni rixa yarini. Aiwá iwiá urarijo tñi miarijo tñi nawíni niwaúni yayí episí náni e yarini. ³⁷Xwiyíá seyíné re rarigíápi, ‘Wo iwiá uriri wo mirí yarigíarini.’ rarigíápi, ayí nioni riríápi tñi xixeni rinini. ³⁸Nioní gí seai episarijáoyíné, aiwá soyíné iwiá murigíápi mipíri náni searowárijárini. Soyíné aiwá wa iwiá urigíápi nimiróná awa anijí miní egíápi miarijoi.” uriijnigini.

³⁹Samariayí, ají jíapimí dajíyí apixí áwanjí re uríagi “Ámáo niíni ejíná dání néra binjápi nipini náni áwanjí nirijoi.” uríí ejagi náni obaxí o náni dijí niwikwíroro náni ⁴⁰nibiro niwímeáróná nene tñi ojweaaneyiniro yarijí wíagía o síá wiyaú e wejijnigini. ⁴¹Ámá obaxí wíni wíni eni xwiyíá o rarijípi aríá niwiwo náni dijí niwikwíroro ⁴²apixími re nura ugíawixini, “Jíxi nearíípi aríá niwirane nánini omi dijí

miwikwíroarijwini. Newanijene eni o xwiyá rarijagi aríá niwirane rixa nijá nimóniri re yaiwiarijwini, ‘Ámá niyoní yeáyí uyimixemeámániri biñoríani?’ yaiwiarijwini.” urigíawixini.

Gapimaní woyá niaíwomi nají imixijí nánirini.

⁴³ Síá wiyaú wejo ají apimi píni niwiárimi Gariri piropenisíyo náni ujinigini. ⁴⁴ Jisaso xewaniijo re riijo ejagi náni, “Wíá rókiamoarijí gomi ámá xegí ají e dájíyí wé íkwiajwíyo ujwirárígíráani? Oweoi.” riijo ejagi náni ámi Gariri piropenisíyo náni ujinigini. ⁴⁵ Ayináni Gariri piropenisíyo rémóáná Gariri teweáyí eni aiwá síá Ajínajo Múroagíyi náni Jerusaremiyo náni niyiro niwearóná amipí xio yarijípi wíningíá ejagi náni wigí ajíyo rémóáná umíminigíawixini.

⁴⁶ Jisaso Gariri piropenisíyo ají Kenai riniye —E xámí aga iniiygíái wainí imixijí erini. E níremori teweajáná gapimaní wo xegí íwo símixí nerí ají yoí Kapaneamiyo teweajáná ⁴⁷ xano aríá re wiñinigini, “Jisaso Judia piropenisíyo píni niwiárimi nibiri Gariri piropenisí tiyómini rémónapíjoi.” rarijagía aríá e niwiri Jisaso tíjí e náni niyapíri xegí niaíwo rixa nipéminiri ajwi ayo ejagi náni o niweapíri gí íwomi nají oimixiniri yarijí wíagi ⁴⁸ Jisaso re urijinigini, “Seyíné nioní emimí mepa erí amipí ayá riwamónipaxí mepa erí yarijagí ninanírnáyí, wí dijí nikwíropírméoi.” uríagi ⁴⁹ gapimano re urijinigini, “Ámináoxini, gí íwo peniginiri joxi ajíni weapei.” uríagi ⁵⁰ Jisaso re urijinigini, “Dixí ají ui. Dixí íwo sijí unijoi.” uríagi o xwiyá Jisaso uríipi “Neparini.” niyaiwiri dijí nikwírorí xegí ají e náni nuri nuri ⁵¹ óí e sá wejo wíápi tíni sini óíyo waríná xegí xináiwáni nimóniro omijí wíiarígíawa óí e óróri niníro re urigíawixini, “Dixí íwo rixa sijí úinigini.” uríagía ⁵² o yarijí re wiñinigini, “Gíná nají imónfinigini?” uríagi awa re urigíawixini, “Agíná 1:00 p.m. imónáná wará ríá pirí píni wiárfinigini.” uríagía ⁵³ xano re yaiwiñinigini, “Agíná Jisaso ‘Dixí íwo sijí unijoi.’ nirííná simixí píni wiárfírani?” niyaiwiri xíomí dijí niwikwírorí xegí íwiaxé eni dijí wikwírogíawixini. ⁵⁴ Jisaso Judia piropenisíyo píni niwiárimi ámi Gariri piropenisíyo nemeríná emimí ámi bí apí ejinigini.

Sikwí ikí ejí womí nají imixijí nánirini.

5 ¹Jisaso e nemo niwearjisáná Judayí wigí yarigíápa Goríxo náni dijí moaniro aiwá Jerusaremiyo imixaríná o e náni niyoari níremómáná ²—Jerusaremiyo ákjíjá íwí wiýí Sipisipíyí rinijíyí tíjí e ipí wá Xibiruyí píne tíni xegí yoí Betesaidai rinijíwá e riwojíwárini. Midimidáni ríwiyí náni ají wiámíó wé wú mirinijerini. ³Ají wiámíó wé bí apí miriniye ámá simixí yarigíáyí tíni sijwí supárigíáyí tíni sikwí ikí egíáyí tíni sikwí wé kirinjí egíáyí tíni ayí obaxí e niwearo [iniiygí yaromí éípi sijwí owinaneyiniri] niwearigíerini. ⁴Waíná waíná ajínají Goríxoyá

wo niweri ipíwámi yaromí méáná ámá simixí tígíayí go go xámi páwíáná xegí wará nañí imónariñí ejagi náni ñweaarigíerini.] ⁵ Jisaso e níremori ámá e ñweaarigíayí wo —O xegí simixípi yaríná xwiogwí 38 múronorini. ⁶ O e wejagi siñwí niwiniri “Simixí ejíná dání néra biñoríani?” niywíwiri nijíá e nimóniri náni re urijinigini, “Joxi ‘Nañí oimónimini.’ risimónarini?” uríagi ⁷ simixo re urijinigini, “Ámá roxini, ipíwá yaromí éáná ámá ipíyo ninimeari niwáripíri náni mayonirini. Niwaniñoni niwiápñimeámi nuri páwiminiri yaríná ámá wa xámi páwiarigíarini.” uríagi ⁸ Jisaso re urijinigini, “Niwiápñimeari dixí ikwiajwí níxoperi nimeámi ui.” uráná re ejinigini. ⁹ Nañí nimóniri xegí ikwiajwí nimeámi anjí ujínigini.

Síá ayi Sabaríá ayimírini. ¹⁰ Ayináni Judayí ámináowa nañí imóniomí re urigawixini, “Sabaríáyimi ejagi náni dixí ikwiajwí xe nimeámi ouniri siñwí ranipaxí mimónijwíni. Ñwfíarini.” uríagía aí ¹¹ o re urijinigini, “Ámá nioni nañí nimixío, o ‘Dixí ikwiajwí nimeámi ui.’ nírifagi nimeámi wariñini.” uríagi ¹² awa yariñí re wigawixini, “‘Dixí ikwiajwí nimeámi ui.’ go ririñoi?” yariñí e wíagía aí ¹³ ámá o xíomi nañí wimixío náni nijíá mimónipa nerí náni áwañí uripaxí mimónijinigini. Ayí ripi nánirini. Jisaso ámá e epíroyí egíáyo áwinimi dakwíagi nánirini.

¹⁴ E nemáná ejáná Jisaso ámá o anjí ridiyowá yarigíwámi rojagi niwiniri re urijinigini, “Aríá nii. Simixí joxi yariñípi rixa nañí imóniñigini. Xámi síipimi ámi bi wiári mûróniñípi siniginiri náni íwí ámi mepa éirixini.” rirariñini.” uráná ¹⁵ o nuri Judayí ámináowamí Jisaso náni re urijinigini, “Nañí nimixío, ayí orini.” uríagi náni ¹⁶ Jisaso Sabaríáyo omi nañí wimixíi ejagi náni awa “Ririxinií wikáríwanigini.” niywíwiro iwamíó e wianiro egíawixini. ¹⁷ E wianiro éagía aiwi Jisaso re urijinigini, “Amípí gí ápo bi píni miwiári anijí miní néra biñípi nioni eni axípi e nerí ámáyo arírá wiariñini.” uríagi náni ¹⁸ Judayí ámináowa rixa mekaxí nímero “Omi pikíwanigini.” rinigíawixini. O “Sabaríáyo ñwfíarini.” riniñípi niwiaíkiri éiyí nánini maríái, xewaniño Gorixo náni “Gí áporini.” nirirfná ayí réniñí rífyí, “Nioni Gorixo tíni xixeni imónijini.” éniñí rífyí náni eni e rinigíawixini.

“Ápo amípí fániñí niepíxíniasinjírini.” urijí nánirini.

¹⁹ Ayináni Jisaso niwiápñimeari “Xamiñoni bi osearimini.” nuriri xewaniño náni re urijinigini, “Aga nepa searariñini. Xewaxo xegí diñýo dání amípí wí epaxí menini. Xano yariñípimi siñwí niwiniri apini yariñírini. Pí pí xano yariñípi xewaxo eni axípi e yariñírini. ²⁰ Ayí ripi náni searariñini. Xano xewaxomi diñí sixí nuyiri amípí xío yariñípi siwá wiariñírini. Soyíné ududí epíria náni emímí xewaxo agwi yariñípimi seáyi e imónijí bi éwiniginiñírie wíepisínáarini. ²¹ Xano ámá piyíyo ámi siñí nimixíri diñí sixí umímoariñípa xewaxo eni xío xegí diñýo dání

ámá xío wimónarijíyo anani dijí sítí umímoarinjírini. ²²Ripi eni xano ámá womi xwiyíá umeararinjímani. Xewaxo ámá niyoní xwiyíá mearíwinigíniri wiójí ejagi nání oni xwiyíá meararinjírini. ²³Ámá níni xanomi wé íkwiajwíyo ujwirárarigíápa xewaxomí eni axípi e éríxiniri ámá niyoní xwiyíá mearíwinigíniri míni wiójírini. Ámá xewaxomí wé íkwiajwíyo mujwirárripa yarigíáyí xano, urowárénapijomi eni wé íkwiajwíyo mujwirárarigíárini.” nuriri ²⁴re urijinigini, “Aga nepa seararinjini. Ámá xwiyíá nioní rarijápi aríá niro nioni nirowárénapijomi dijí wíkwíroro éíá guyí guyí rixa dijí niyimiñí imóniñípi tígíáyírini. Wí xwiyíá meárinipíría nání mimóniñoi. Síá óí pearigíáyíminí miwarijoi. Dijí niyimiñí imóniñí iníná njweapíráyíminí waríjoi.” nuriri ²⁵re urijinigini, “Aga nepa seararinjini. Síá ámá piyiniñí imónigíáyí maójí Gorixomi xewaxoyá aríá niwiro xídipíryí rixa aŋwi e nerí rixa parimojoi. Ámá aríá niwiro xixeni éfáyí dijí niyimiñí imóniñípi iníná njweapíría nání meapíráoi. ²⁶Ayí ripi nánirini. Xano dijí niyimiñí imóniñípi míkí tíjo nimóniri ámá xío wimónarijíyo wiarijípa xewaxo eni dijí niyimiñí imóniñípi míkí tíjo oimóniri wiójírini. ²⁷Ripi eni xewaxo ámá imónijo ejagi nání anani ámá niyoní mí ómómixímí winíá nání eni imóniñinigíniri fániñí wipexíñiasijírini. ²⁸Nioni searíápi nání dijí ududí miseainipani. Ayí ripi nání seararinjini. Síá ámá xwáripáyo wegíá níniyí xewaxoyá maójí ráná aríá niwiro wiápñimeapíráyí aŋwi e nimóga barijagi nání seararinjini. ²⁹Aríá niwiro xwáripáyo dání niwiápñimearóná naójí yarigíáyí dijí niyimiñí imóniñípi iníná pírániñí njweapíría nání mearo sípí yarigíáyí xwiyíá meáriniro epírárini. ³⁰Niiwaniñoni gí dijíyo dání amípí wí epaxí mimóniñini. Ápomi aríá wiarijápi tíni xixeni ámáyo xwiyíá umeararinjárini. Nioni gí nimónarijípi mixídipa nerí nirowárénapijо wimónarijípi nixídipi nání ámáyo xwiyíá numeariríná xixeni ayo umeararinjárini.” urijinigini.

Jisaso nání áwanjí rigíá nánirini.

³¹Ámi re urijinigini, “Soyíné dijí re naiawiarijagía aiwi, ‘Xewaniño nání áwanjí nearáná “Neparini.” wiaiwipaxí menini.’ naiawiarijagía aiwi ³²ámi wo nioní nání áwanjí seararinjírini. Nioni nání niseariríná ‘Ayí neparini.’ yaiwipaxírini.” nuriri ³³re urijinigini, “Xámi segí wami wayí neameainjí Jono tíñímini urowáráná o nioni nání áwanjí niseariríná nepaxijí imóniñípi tíni xixeni searijínigini. ³⁴Soyíné re riseaimónarini, ‘Xewaniño nání áwanjí rinarijípi aga ámá wí rarigíápími dání sopijí ononiri rarini.’ riseaimónarini? Oweoi, seyíné Gorixo yeáyí seayimixemeanía nání wayí neameainjí Jono nioni nání searijípi miójí nirori seararinjini. ³⁵O uyíwí ápiawí wearijípániñí nerí ámáyo wíá ókímixaríná soyíné xegí xwiyíá uyíwí wíánijí imóniñáná yayí axínáni egíawixini. ³⁶O nioni nání áwanjí nisearítagi aiwi nioni nání áwanjínijí

searipaxí imónijípí bi omi seáyi e wimónini. Emimí amipí gí ápo e epaxí imóníwinigíniri niapijípí nání rarijnini. Nioni emimí niseairíná api nioní nání áwanjí réninjí seararijírini, ‘Xegí xano urowárénapijorini.’ éninjí seararijírini. ³⁷Gí ápo, nioni nirowárénapijo eni nioni nání rixa áwanjí searijírini. Omi soyíné aríá bi wiyo xio imónijípí sijwí bi winiro megíáriini. ³⁸Xwiyáá xio searijíyí segí xwioxíyo miwenini. Ayináni ámá o nirowárénapijoni dijí minikwírojoi. ³⁹Soyíné dijí niyimijí imónijípí meáwanigíniro Gorixoyá Bikwíyo fá roro pariro yarigíáriini. Ríwamijí ayo níriniri eáninjípí nioni nání áwanjí rininjagi aí ⁴⁰soyíné dijí niyimijí imónijípí tígíáyí imónipírúa nání nioni tíamini mibipaxí seaimónariní.” nuriri ⁴¹re urijinigini, “Nioni ámá weyí nimérixiniri biñáoni menjagi aiwi ⁴²nioni soyíné nání nijíáriini. Soyíné Gorixomi dijí sixí uyarijíoyínémani. ⁴³Nioni gí dijíyo dání biñáonimaní. Gí ápo ninirípearí nirowárénapijoni aiwi soyíné minimíminarijoi. Ámá wo xio xegí dijíyo dání bánayí, anani numímínipaxoyínérini. ⁴⁴Soyíné ámá weyí oneamépoyiniri ero Gorixo —Oni ḥwíá imónijorini. O weyí oneameniri xio wimónarijípí mixídipa ero yarigíoyíné, soyíné sini e neróná arige nero dijí nikwíropíráoi? Oweoi!” nuriri ⁴⁵re urijinigini, “Nioni nání re miniaiwipa époyi, ‘Xanoyá sijwíyo dání nene xwiyáá neaxeckwímoníráriini.’ miniaiwipa époyi. Ámá seyíné seaxeckwímoní, ayí Mosesorini. Soyíné omi dijí niwikkwímóa nuro re yaiwiarigíáriini, ‘O arírá neainíáriini.’ yaiwiarigíáriini. ⁴⁶Amipí Moseso niriri eajípi dijí nikwíroro sijwiriyí, nioni nání niriri eají enjagi nání nioni eni dijí nikwíroaniro egíáriini. ⁴⁷E nerí aí xio niriri eajípi nání dijí mikwíropa yarigíoyíné, soyíné arige nero xwiyáá nioniyápi eni dijí ikwíropíráoi? Oweoi wí e epaxí menini.” urijinigini.

Jisaso oxí 5,000 awí eánigíáyo aiwá mini wiñjí nánirini.

6 ¹Jisaso e nurárimo neméísáná ipí Gariri riniñíwámi —Ipí awá xegí yoí ámí bi Taibiriasiyí riniñíwárini. Awámi jíariwámi dání nání nuri ḥweanjáná ²ámá obaxí emimí xio simixí yarigíáyo wiarijípí sijwí niwiga nuro nání epíroyí nero omi númi uxídaríná ³⁻⁴síá Judayí aiwá Añínajo Neamúroagoi riniñíyi nání imixipíri rixa aŋwí e imónijáná Jisaso díwíyo nání niyiri xegí wiepisarijowa tíni e éí niñwearo ⁵⁻⁶ Jisaso sijwí aníiyí winiñinigini. Ámá aga ayá wí epíroyí nero xio tíamini bimarijagía niwiniri xio enípi nání nijíá nimóniri aiwi re yaiwijinigini, “Gí wiepisarijá Piripo nepa ejí neániri dijí ría nikwíroni? Iwamíó owíwapiyimíni.” niyaiwiri re urijinigini, “Ámá tiyí aiwá nipíri nání ge bí nerí wianíwini?” uríagi ⁷Piripo re urijinigini, “None aiwá óí iniñí 200 tíni bí nerane yaŋí niwiranénayí, ámá re epíroyí egíáyí aga obaxí imónijagía nání woni woni bi onimiápi aí meapaxí imóninimeníjoi.” uríagi ⁸wiepisarijýí wo —O Saimoni Pitaomí xogwáo Adíruoyi

riniñorini. O re urinjinigini, ⁹“Íwí woyá bisíkeríá pírawá barí tíni imixiniñí wé wú tíni peyí orá biaú tíni nejagi aiwí ámá obaxí epíroyí egíá týo yaní wipaxí rimónini? Oweoi!” uríagi ¹⁰Jisaso ará xwapí ejé náni wiepisariñowami re urinjinigini, “Ámá níni éí ojweápoiniri urípoyi.” uríagi wiepisariñowa Jisaso uríipa eáná oxí níni éí lweanjaná fá rófáyí 5,000 imóniñigini. ¹¹Jisaso ámá níni éí lweáagía niwiniri bisíkeríá pírawá barí tíni imixiniñípi nimeari Gorixomi yayí niwimáná ámá e éí lweagíáyo yaní nimeri niwia ujinigini. Peyí orápiaú eni nimeari axípi neríná wigí onaneyiniro wimónariñípi tíni xixení niwia ujinigini. ¹²Rixa apáni níniro agwí ími uyágí niwiniri wiepisariñowami re urinjinigini, “Wí xwiríá mikixepa oépoyiniri niníro tíapia awí eaamépoyi.” uríagi ¹³awa bisíkeríá pírawá barí tíni imixiniñí wé wú api ámáyí niníro tíapia awí neaemero soxí fá xwé wé wúkaú sikwí waúmi aumaúmí nero magwí miárigíawixini. ¹⁴Ámáyí emímí Jisaso wíwapiyípi siywí niwiníro náni re rinigíawixini, “Neparini. Wíá rókiamoariñí xwíá týo binío orini.” rinariñagía ¹⁵Jisaso xíomí mixí ináyí imixipíri náni miwimónariñagi aí ayí “fá nuxerane mixí ináyó oimixaneyí.” yaiwiariñagía dijí adadí niwiri nijá nimóniri náni ayo e niwárimí xegípi díwí miñyó náni yijinigini.

Jisaso ipí Gaririyo xwiriñwí nosaxa uñí nánirini.

¹⁶Síápi tíni xegí wiepisariñowa ipí imají e náni niwero ¹⁷ewéyo nipixemoániro Kapaneamí náni oriwámí dání xemoaniro náni nimeámi nuro rixa síá yiniñáná Jisaso awami sini miwímeáími ejáná re ejinigini. ¹⁸Ríwipí xwé eri ipí imeamíkwí eri yaríná ¹⁹wiepisariñowa ewéyo nireaxa nuro sini ipíyo áwini e kiromita wé wúrani, wé wiúmi dájí worani, núíasáná wenijí ézáyí winigíawixini. Jisaso ewé tíamini ipíyo xwiriñwí nosaxa bariñagi winigíawixini. Siywí e niwiníro éí yariñagía aí ²⁰o re urinjinigini, “Ananire. Nionirini. Wáyí mepani.” uríagi ²¹awa omi rixa “Re xemónapei.” uraniro yaríná re ejinigini. Rixa ipíyo jíariwámíni aní wigí dijí niyaiwiro warigé iwiékínameagíawixini.

Ámáyí Jisaso náni píá egíá nánirini.

²²Ámá oriwámí dání bisíkeríá níe sá wegíayí wíápi tíni niwiápínamearo re yaiwigíawixini, “Agíná ewé ámi wí re miwé ná báni wejagi winíwanigini. Nene siywí winiñáná Jisaso xegí wiepisariñowa tíni ewépámi nipixemoániñagía niwinirane wiepisariñowaní nipixemoániro warijagía winowáriwanigini.” yaiwiáríná ²³ewé wí aní yoí Taibiriasi dání bisíkeríá Ámináo xegí xanomí yayí niwiri wíagi níe náni bána ²⁴ámá e epíroyí egíayí Jisaso sini wigí tié miñweanagi winiro wiepisariñowa eni miñweanagía winiro nerí náni ewé bíayo nipixemoániro Jisaso náni Kapaneamíyo píá yaniro ugíawixini.

“Nioni aiwá ajínami dánijinjí imónijáonirini.” urijí nánirini.

25 Ayí ipíyo jíariwáminí Jisaso Kapaneamijo ḥweajáná niwímearo re urigíawixini, “Nearéwapiyarijoxini, joxi re náni gíná bífóxini?” urágia
 26 Jisaso re urijinigini, “Aga nepa seararijini. Seyíné emimí nioni seaíwapiyápi sijwí niwiniróná siwáni jí niseairi seaíwapiyiminiri éapi náni níjíá nimóniro náni nioni náni píá riyarijoi? Oweoi, seyíné bisíkeriá niniróná agwí ími seayí ejagi náni nioni náni píá yarijoi.” nuríri
 27 ewayí xwiyá re urijinigini, “Aiwá piyí pénarijípi meaaniro náni mepa nero aiwá ninirijípmi dání dijí niyimijí imónipaxípi meaaniro náni éríxini. Aiwá api ámá imónijáoni anani seaiapipaxírini. Ápo Gorixo ‘Mimiwiároarijoríani?’ niniaiwíri xío e éwiniginiri nirípeaŋoni aiwá api anani seaiapipaxírini.” urágia 28 ayí re urigíawixini, “Nene pí neríná Gorixo ámá e oépoinirí wimónarijípi yaníwini?” urágia 29 Jisaso re urijinigini, “Seyíné ripi neróná Gorixo wimónarijípi yarijoi. Ámá xío nirowárénapijoni dijí ninikwírorónayí, xío wimónarijípi yarijoi.” urágiai 30 ayí re urigíawixini, “Nene sijwí niwinirane dijí ríkwíroani náni pí emimí neaíwapiyirfini? Joxi aga píyí eríi? 31 Bikwíyo xwiyá re niriniri eániŋípa, ‘O aiwá nipíri náni ajínami dání wiŋinigini.’ niriniri eániŋípa negí aríowa ámá dijí meanje nemeróná aiwá manái ríniŋípi —Aiwá api Gorixoyá dijíyo dání xegípi weagípirini. Aríowa ámá dijí meanje nemeróná aiwá api nagíárini.” urágia 32 Jisaso re urijinigini, “Nioni aga nepa seararijini. Aiwá ejíná ajínami dání seaapijо, ayí Mosesomani. Agwí ení aga aiwá nepaxijípi ajínami dání seaaparijо, ayí gí áporini. 33 Aiwá nepaxijí ápo Gorixo seaiparijípi, ayí aiwá ajínami dání niweapiri ámá xwíá týo ḥweagíá dijí niyimijí tígíáyí imónipíría náni sixí umímoarijoríani.” urágiai 34 ayí re urigíawixini, “Ámináoxini, aiwá joxi neararijípi íníná neaiapíříxini.” urágia
 35 Jisaso re urijinigini, “Aiwá nepaxijí dijí niyimijí imónipíříápi, ayí nionirini. Ámá nioni tíámini bíá giyí giyí ámí agwí wipaxí menini. Nioni dijí nikwíróiá giyí giyí ámí iniígi náni bí gwíni yeáyí wipaxí mimónini. 36 E niseairiri aiwi nioni re searíanigini, ‘Seyíné emimí nioni ejápi sijwí ninaniro aiwi “Oríani?” niniaiwíri dijí minikwíroarijoi.’ searíanigini. 37 E nerí aí ámá ápo ‘Dixírini.’ niniriri niapijíyí níni xixeni dijí ninikwíroro nioni tíámini bipíříárini. Nioni tíámini bíáyí mixí wí umáinimámani. 38 Nioni ajínami dání niweapirína nioni gí nimónarijípi emíániri weapijáonimaní. Nioni nirowárénapijо wimónarijípi emíániri niweapiri náni ámá xíoyá dijí tñi nioni tíámini bíáyí mixí wí umáinimámani. 39 Nioni nirowárénapijо e éwiniginiri wimónarijípi, ayí ripirini. Nioni ámá xío niapijíyí wíyo miyoríripa eri síá yoparíyi imónáná ámí wiápíni meapíría náni dijí sixí umímori emíá náni wimónarijífrini.
 40 ‘Gí ápo e éwiniginiri wimónarijípi, ayí ripirini.’ seararijini. O ámá

xewaxoni sijwí ninaniro dijí nikwírófá giyí giyí dijí niyimiñípi tígíáyí imónipírúa náni wimónirí nioní síá yoparíyimi ayí ámi wiápínameapírúa náni dijí sixí umímómíá náni wimónirí yariñírini.” urijinigini.

⁴¹ Judayí xewanijo re riníipi náni, “Aiwá ajínami dání weapiñípi, ayí nionirini.” riníipi náni anijúmí niriniro o náni ⁴² re rinigíawixini, “Jisaso ro Josepomi xewaxo menírani? Xaniyaú náni nene majíárani? O arige neri ‘Ajínami dání wepíniñáonirini.’ ría rarini?” rinariñagía ⁴³ Jisaso re urijinigini, “Pí náni anijúmí niriniro rinariñoi? ⁴⁴ Ámá wo aí xewaníjoyá dijíyo dání nioní tíamíni bipaxí menini. Ápo, nirowárénapiño xe o tíamíni ouníri dijí ukikayoñánáni nioní tíamíni bipaxírini. Ayí síá yoparíyimi wiápínameapírúa náni nioní dijí sixí umímómíárini. ⁴⁵ Ríwaminjí wíá rókiamoagíawa eagiáyo re rinini, ‘Gorixo ámá niyoní wíwapiyinírárini.’ rinini. Ayináni ámá ápo wíwapiyaríná ariá wigíá giyí giyí níni nioní tíamíni barigíárini. ⁴⁶ Gorixo wíwapiyinjí aiwi ayí wí Gorixomi sijwí winigíá náni mirariñini. Ná woni Gorixo tíjí e dání biñáoni ápomi sijwí winiñárárini. ⁴⁷ Aga nepa searariñini. Nioní dijí nikwírófá giyí giyí dijí niyimiñí íníná ñweapírúa náni tígíáyírini. ⁴⁸ Aiwá niniriñípimi dání dijí niyimiñí imónipaxípi, ayí nionirini. ⁴⁹ Ejíná segí seáríawéyí ámá dijí meanje nemeróná aiwá manái riniñípi niniro aiwi niñweagíasáná pegíawixini. ⁵⁰ Aiwá ajínami dání weapiñí ripi xegí bixiní. Ámá niniñínayí, nipecíriámaní. ⁵¹ Aiwá dijí niyimiñí imónipírúa náni anínamí dání weapiñípi, ayí nionirini. Ámá giyí giyí aiwá ripi niniñínayí, anijí íníná ñweapírúa náni. Aiwá ámá xwíá rirími ñweagíá níni dijí niyimiñí tígíáyí nimóniro íníná ñweapírúa náni miñi wimíápi, ayí gí warápirini.” urijinigini.

⁵² Judayí wigípi xwíyá ximiximí niniro re rinariñagía, “Ámá ro arige neri xíoyá wará naníwá náni neaiapinírárani?” rinariñagía ⁵³ Jisaso re urijinigini, “Aga nepa searariñini. Seyíné ámá imóniñáoniyá warápi minipa ero ragípi minipa ero nerónayí, dijí niyimiñí imóniñípi tígíáyíne menini. ⁵⁴ Gí wará níro gí ragí níro éíá giyí giyí dijí niyimiñí imóniñípi tígíáyí enagíá náni síá yoparíyimi owiápínameápoyiníri dijí sixí umímómíárini. ⁵⁵ Gí wará ripi aiwá nepaxiñí imónirí gí ragípi iniigí nepaxiñí imónirí enagí náni searariñini. ⁵⁶ Ámá gí wará níri ragí níri éí go go nioní tíni nikumixinírai nawíni imóniñwii. Nioní eni xío tíni nikumixinírai nawíni imóniñwii. ⁵⁷ Ápo, dijí niyimiñípi míkí tíjo nirowárénapiñírini. Ápo e ejí enagí náni nioní eni dijí niyimiñípi míkí tíjáoni imóniñini. Ayináni go go nibíri nioní nininirínayí, nioní eni dijí míkí tíjáoni enagí náni xío eni dijí niyimiñí íníná ñweanía náni tíjí wo imóniñírárini. ⁵⁸ Aiwá ajínami dání weapiñí ripi náni searariñini. Ripi aiwá ejíná negí aríowa niniro niñweagíasáná pegíápi yapí mimónini. Go go aiwá ripi niniñínayí, dijí íníná ñweanía náni tíjí wo imóniñírárini.” urijinigini. ⁵⁹ Jisaso rotú aní Kapaneamíyo miriniñiwámí dání nuréwapiyiríná e nura uñinigini.

Xwiyáa dijí ikwíróáná dijí niyimijí imónipaxípi urijí nánirini.

⁶⁰Ayináni xegí wiepisarijíyí obaxí amipí o nuréwapiyiríná nura úipi aríá niwiróná re rigáfawixini, “Xwiyáa o rarijípi ududí iniñípi rarini. Ámá go xixeni aríá winiríenijoí?” rarijagía aiwi ⁶¹Jisaso xegí wiepisarijíyí obaxí o ríipi náni aniñúmí irinarijagía nijíá nimóniri re urijinigini, “Xwiyáa ududí seainipaxí searíapími dání róreámioarijoí? Nioni píni niniwiárimi upíri riseaimónarini? ⁶²Seyíné ámá imónijáoni xewaniñoni weapinaé náni ámi peyarijagi ninanirínayí, pí wipíri seaimóniníráriani? Sini píni niniwiárimi upíri náni seaimóniníráriani?” nuriri ⁶³re urijinigini, “Dijí niyimijí ínína ñweapírúa náni wiarijípi, ayí kwíyí Gorixoyápirini. Ámáyí wigí ejí eánigíá tíni wí e imónipaxí menini. Xwiyáa nioni searíapi ámá dijí nikwírorijípími dijí ínína ñweapírúa náni kwíyí ewearínjípirini. ⁶⁴E neri aí wiýné xwiyáa nioniyá sini dijí minikwíroarijoí.” urijinigini. Jisaso iwamíó dání ámá xíomí dijí miwikwíróíyáí náni nijíá imóniri xío náni miyí urinío náni eni nijíá imóniri ejó ejagí náni e nuriri ⁶⁵re urijinigini, “Wiýné dijí minikwíroarijagía náni re searfanigini, ‘Ápo ámá go go nioni tíjí e xeouniri sijwí miwinipa nerínayí, o nioni tíáminí wí bipaxí menini.’ searfanigini.” urijinigini.

⁶⁶Xwiyáa api nura úí ejagí náni xegí wiepisarijíyí obaxí omi píni niwiárimi nuro ámi o tíni nawíni bi ají memegíawixini. ⁶⁷Ayináni Jisaso xegí wiepisarijí wé wúkaú síkwí waú awami re urijinigini, “Soyíné eni ‘Rixa píni niwiárimi owaneyí.’ riseaimónarini?” uríagí ⁶⁸Saimoni Pitao re urijinigini, “Ámináoxini, none go tíáminí waníwini? Xwiyáa dijí niyimijí tíjwáone imónaní náni imónijípi joxini tíjoxirini. ⁶⁹None rixa dijí nírikwírorane nijíá re imónijwini, ‘Joxi siyikwí míniñí Goríxo rírípeajoxíráni? Yeáyí neayimixemeaña náni aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroníoyí rarijwáo, ayí joxirini.’ niyaiwirane nijíá imónijwini.” uríagí ⁷⁰Jisaso re urijinigini, “Nioni ámá wé wúkaú síkwí waú soyíné misearípeapa rejanigini? E neri aí woxi oboxíñijí imónijini.” urijinigini. ⁷¹Isikarioti dání Saimonomi xewaxo Judaso —O wiepisarijí wé wúkaú síkwí waú awa worini. O xío náni miyí urinío ejagí náni e urijinigini.

Jisasomí xogwáowa xíomí dijí miwikwírogíá nánirini.

7 ¹Jisaso e niyárimo néisáná Judayí ámináowa xíomí pikianiro náni mekaxí mearijagía nijíá nimóniri náni “Judia piropenisíyo oememini.” miwimóní Gariri piropenisíyo ají emearíná ²aiwá Judayí ají pákí pákí iniñíyo niñwearíná imixayarigíápi —Aiwá api, ayí ejíná íwiárawé Moseso tíni nemeróná seníá ajíyo niñweaxa wagíápi náni dijí winini náni xwiogwí ayí ayo Judayí wigí ajíyí píni niwiárimi

nuro síá wé wíúmi dájí waú wo ají pákí pákí iniñíyo niñwearo aiwá imixarigíápírini. Aiwá api rixa ajwi e imóniñáná³ xogwáowa re urigíawixini, “Díxí wiepisariñí wíniyí ení emímí amípí joxí yariñípi siñwí winipírí náni ají re píni niwiárimi Judia piropenisíyo náni ui.⁴ Ayí ripí náni rirariñwini. Ámá wo ámá níni xío náni nijíá oimónípoyiniri niwimónirínayí, xegí yariñípi íními yariñímani. Emímí joxí yariñípi nepa nerínayí, jiwaníjoxí nuri ámá niyiyá siñwíyo dání siwá winiríni.” urigíawixini.⁵ Awa xegí xogwáowa aí diñí miwíkwíropa nero náni e urigíawixini.⁶ Jisaso re uriñinigini, “Soyíné upírííná anani gíni gíná upíría náni imóniñagi aiwí nioní umíáiná síní mimónini.⁷ Ayí ripí náni seararijini. Ámá xwíá tfyo dájí níniyí soyíné tíni símí tíni inipaxí mimóniñoi. E nerí aiwí nioní wigí yarigíápi náni ‘Sipírini.’ nuriri waropári wiarariñagi náni símí tíni niariñoi.⁸ Segípi aiwá nene xwiogwí o omí imixayariñwápi náni yoápoyi. Nioní gí umíáiná síní mimóniñagi náni wí umíméini.”⁹ nurárimi Gariri piropenisíyo ñweañinigini.

**Jisaso aiwá ají pákí pákí iniñíyo niñwearóná
imixarigíápi náni yoají nánirini.**

¹⁰ Jisaso, xexirímeáowa rixa aiwá api náni yoáíámi ejáná xío ení ámáyá siñwíyo dání miyoá yumíí íními niyiri Jerusaremí nirémori ñweañáná¹¹ Judayí aiwá imixarigíe xío náni píá néra nuro “O gerini?” niriga nuro¹² ámá e epíroyí egíáyí ikeagigwí ayá wí niriga nuro wí “Ámá nañorini.” riro wí “Oweoi, nañomani. Ámá niyoní diñí nukinimixiri xeñwími nipemeámi warijorini.” riro nero aiwí¹³ Judayí ámináowa náni wáyí nero náni ámá wí o náni ámá símimají e dání mirinigíawixini.

¹⁴ Jisaso síá aiwá imixarigíáyí rixa áwini e imóniñáná ají ridiyowá yarigíwámí náni nuri nípáwiri ámáyó uréwapiyaríná¹⁵ Judayí ámináowa diñí ududí niwiniro re rigíawixini, “Aríre nerí nijíá o rariñípi nimóniri ría rarini? Sikuríá menjoyoi.” rariñagía¹⁶ Jisaso re uriñinigini, “Xwíyíá nioní searéwapiyaríñápi nioní gípimaní. Nioní nirowárénapiñoyápirini.¹⁷ O wimónariñípi oemini.’ wimónariñí giyí giyí nioní searéwapiyaríñápi náni nijíá nimóniri re yaiwipaxírini, ‘Gorixoyá diñíyo dání ría nearéwapiyarini? Xío xegí diñíyo dání ría nearéwapiyarini?’ niyaiwiri nijíá imónipaxírini.¹⁸ Ámá go go xío xegí diñíyo dání nirirínayí, ámá weyí onimépoyiniri yariñírini. E nerí aí ámá níni ámá xíomi urowárénapiñomi weyí oumépoyiniri yarijo, o aga nepaxijorini. Yadimiñí yariñorini.¹⁹ Ejíná Moseso ñwí ikaxí níriniri eániñípi mísaeiapipa reñinigini? E nerí aí soyínéyá wo aí ñwí ikaxí eániñípi pírániñí xídarinímani. Pí náni soyíné nioní nípikaniro yariñoi?” uríagi²⁰ ámá e epíroyí egíáyí re urigíawixini, “Imíó xixéroariñí roxini, ámá giyí ripikianiro yariñagía rariñini?” uríagía²¹ Jisaso re uriñinigini, “Nioní emímí ná bini éagi seyíné síní ududí ikárinariñoi.²² Moseso ñwí

ikaxí ‘Segí niaiwíyo nixirimáná síá wé wíumi dájí waú wo müróáná síá ayimi iyí símí síó wákwiírixini.’ riijírini. E niseariri aiwí ayí Moseso maríái, negí aríowa siwí apí érowiápínígírári. Ayínáni seyíné segí niaiwíyí iwjí ikaxí riniñípi nixídirlínpími dání naají oimónípoyiniri Sabaríáyo aiwi iyí símí síó wákwiariigírári. ²³ Seyíné ‘Naají nerane iwjí ikaxí Moseso niriri eanípi píri miwiaíkipa oyaneyi,’ niyaiwiro Sabaríáyo eni iyí símí síó wákwiariigírári. Seyíné e yarigíá ejagi náni pí náni nioni ámá womi Sabaríáyo naají wimixíápi náni wikí nónarijo? ²⁴ Siywí tímíni niwinaxídiro míripa époyi. Xío yariñagípi eni mí nómixiríná ríírixini.” urijinigini.

Jisaso náni “Kiraisoríani? Woríani?” rinigíá nánirini.

²⁵ Ámá Jerusaremí iweagíáyí wí re nira ugíawixini, “Ámá ro ámá nipikaniro egío menirani? ²⁶ Siywí winípoyi. Ámá níni arfá egé sijáni nirori rariñagi aí mebá neameñweagíáwa omí xwiyíá bi murarijo. Awa ‘Ámá ro Kiraiso, ámá yeáyí neayimixemeaña náni aríowayá xwíá piáxíyo dání iwiaroníoyi rariñwáo, ayí oríani?’ miyaiwipa riýarijo? ²⁷ E neri aí ‘Ámá o Kiraiso, ámá aríowayá xwíá piáxíyo dání iwiaroníoyi rariñwáoríani?’ wiaiwipaxí menini. Ayí ripi nánirini. Nene xináí xíomí xírije náni nijíá imóniñwíni. E neri aiwí Kiraiso, ámá Gorixo yeáyí neayimixemeaña náni urowárénapiñí imóniníániyí ámá wo ‘E dájorini.’ ripaxí menini. Ayínáni ‘O Kiraisoríani?’ wiaiwipaxí mimóniñwíni.” rariñagía ²⁸ Jisaso aji rádiyowá yarigíwámi dání nuréwapiyiríná ejí tímí níriri re urijinigini, “Seyíné nepa nioni náni nijíá ero ‘O e dájorini.’ ripaxí imóniro yarigíáyínérani? Nioni gí dijí tímí biñámani. Nepaxiñí imónijo —O soyíné majíorini. O nioni nirowárénapiñírini. ²⁹ O tímí e dání biñáoni ejagi náni o nioni nijíári. O nioni nirowárénapiñírini.” uríagi náni ³⁰ omí fá xiraniro nero aiwí fá xiripaxíná sini mimóniñagi náni fá bi mixirigíawixini. ³¹ E neri aí ámá e epíroyí egíáyí obaxí wí dijí niwikwíroro re nira ugíawixini, “Kiraiso, ámá yeáyí neayimixemeaña náni aríowayá xwíá piáxíyo dání iwiaroníoyi rariñwáo nimóniríná emímí ámá ro yariñípimi nimúrori eníáraní? Oweoi.” rigíawixini.

Jisasomi fá oxirípoyiniri urowárigíá nánirini.

³² Parisiowa ámá e epíroyí egíáyí Jisaso náni ikeagigwí e rariñagía arfá niwiro náni awa tímí apaxípániyí imónigíá xwéowa tímí dijí axípi nixiriyo Jisasomi fá oxirípoyiniri rádiyowá yarigíwámi awí mearoarigíá wamí urowáríágíawa nuro o uréwapiyarije rémóagía ³³ Jisaso re urijinigini, “Seyíné tímí re bi onimiápi niñweámoni gí nirowárénapiño té náni umíári. ³⁴ Rixa úáná seyíné nioni náni píá niniro aiwí wí siywí nanípírámani. Seyíné nioni iweámíáé upaxí wí mimóniyo.”

uríagi³⁵ Judayí ámináowa re rinigíawixini, “O gimi náni uminiri rarini? Aga gimi náni úáná nene o náni píá meginaníwárini? Negí ámáyí Girikiyí anjyo ḥweagíámi náni nuri émáyo uréwapiyimánirí ría neararini? ³⁶ Xwiyáa o re ríipi, ‘Seyíné nioni náni píá níniro aiwí wí siŋwí nanipírámani. Seyíné nioni ḥweámíáé upaxí wí mimóninjoi.’ ríipi pí niyaiwirí ría rijoi?” rinigíawixini.

Iniigí oyá tíŋí náni uriŋí nánirini.

³⁷ Síá aiwá api imixarigíáyí yoparíyi —Ayi seáyi e imóninjíyirini. Síá ayi imóninjáná Jisaso éí nirori ejí tñi re riŋníngini, “Ámá iniigí náni gwíní yeáyí wí giyí giyí nioni tíamini nibiro iniigí onípoyi. ³⁸ Nioni diŋí nikwíróíá giyí giyí Bikwíyo níriníri eániŋí ripí tñi xixeni imónipíráoi, ‘Wigí xwioxíyo ná ínimi dání iniigí diŋí niyimíŋí imixariŋípi oyá tíŋí pwenírini.’ níriníri eániŋípi tñi xixeni imónipíráoi.” uriŋinigini.
³⁹ Jisaso e níriríná kwíyí Gorixoyá xíomi diŋí wikwíróíáyí meapírápi náni e uriŋinigini. Íná Jisaso sini aŋínami nipeyiri mikníipa éíná enagi náni Gorixo sini xegí kwíyípi ámáyo sixí mumímopa yaqínarini.

Jisaso náni diŋí xixegíni tñi nepayoro rigíá nánirini.

⁴⁰ Ámá e epíroyí egíáyí o e rariŋagi aríá niwiro wí re nira ugíawixini, “Aga neparini. Ámá ro wíá rókiamoagí nene xwayí naniri ḥweajwáorini.” nira waríná ⁴¹ wí re nira ugíawixini, “‘Ámá ro Gorixo yeáyí neayimixemeánia náni aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroníoyi rariŋwáo, Kiraisorini.’ neaimónarini.” nira waríná wí re nira ugíawixini, “Gariri piropenisíyo dáŋí wo Kiraiso, ámá aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroníoyi rariŋwáo imónipaxírani? Oweoi, e dáŋí wo ámá aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroníoyi rariŋwáo imónipaxí menini. ⁴² Bikwíyo re mirinípa reni, ‘Kiraiso, aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroníoyi rariŋwáo negí aríó Depitoyá iwiáriawé wo imóninírini. Aŋí Betirexemi —Enjíná Depito xegí ḥweaagerini. Omi e dání xirinírini.’ mirinípa reni?” nira nuro náni ⁴³ ámá e epíroyí egíáyí o náni diŋí xixegíni tñi nepayoro níriróná ⁴⁴ wí “Rixa íá oxiraneyi.” niwimóniri aiwí omi íá bi mixirigíawixini.

Judayí mebáowa Jisasomi diŋí miwikwírogíá nánirini.

⁴⁵ Rídiywá yarigíiwámi awí mearoarigíáwa ámi nuro apaxípániŋí imónigíá xwéowami tñi Parisiowami tñi wímeááná awa re urigíawixini, “Pí náni omi íá mixíri anipáoyíné barijoi?” uríagiá ⁴⁶ awí mearoarigíáwa re urigíawixini, “Enjíná aiwi ámá o nearéwapiyarijípa wo minearéwapiyagírini.” uríagiá ⁴⁷ Parisiowa ikayíwí nuriro re urigíawixini, “Soyíné eni rixa diŋí niseakinimixíri xeŋwími niseaipemeámi mupa renoi?” nuriro ⁴⁸ re urigíawixini, “Seamejweajwáone worani, Parisione

worani, omi dijí bi wíkwíróírani? Oweoi! ⁴⁹E nerí aí ámá epíroyí egíá jíayí jwí ikaxí níriniri eániñípi nání pírániñí njíá mimónipa nero nání Gorixoyá sijwíyo dání anínpíría nání ramixáriniñíyírini.” uríagá ⁵⁰Nikodimaso —O eni Parisi worini. Xámi árfwiyimi nuri Jisasomi niwímeari yariñí wijorini. O niwiápínameari re uríjinigini, ⁵¹“Negí jwí ikaxí níriniri eániñíyo bí ripi ririnini, ‘Ámá womi xío rinariñípi aríá miwipa eri o yariñípi pírániñí njíá mimónipa eri nemáná ananí xwiyáá umeáripaxírini.’ ririnini?” uríagi ⁵²awa ikayíwí re urigáawixini, “Joxi eni Gariri dágí iwoxírfani? Bikwíyo pírániñí fá rori píá merí nerínayí, joxi re niyaiwiri njíá imónirífini, ‘Wíá rókiamoariñí wo Gariryo dání imónariñímani.’ niyaiwiri njíá imónirífini.” urigáawixini.

Apixí íwí inijí wími xwírixí umeagíá nánirini.

⁵³ Ámá níni wigí anjí xixegíniyo umíagía aiwi

8 ¹Jisaso díwí xegí yoí Oripioyo nání nuri ²sá wejo wíá móniñími ámi niwiápínameámi nibiri anjí ridiyowá yarigíwámí nipáwiri ámá níni xío tímáminí baríngája nání o éí niywéamáná uréwapiyarína re ejinigini. ³Jwí ikaxí eániñípi mewegíawa tíni Parisiowa tíni awa apixí ámá wí íwí inariñagi winimeáíá wími niméra nibiro áwiní e éí nurarárimáná ⁴omi re urigáawixini, “Nearéwapiyariñoxini, apixí rí íwí inariñagi wíniñameáírini. ⁵Apixí ríniñí imóniñíyí nání jwí ikaxí Moseso níriñí eañípími dání re rinini, ‘Síjá tíni iwanjí nearo pikíírixini.’ ríniñagi aí joxi píoi ríriñíni?” urigáawixini. ⁶Ríwéná o Moseso riñípi niwiaíkiri xegí bí ríipími dání xwiyáá uxekwímoaneyiniro iwamíó niwíwapíyo e uríagá aiwi o ípípá éí niywéamáná xwíáyo webíá tíni ríwamiñí neari ⁷awa aríkí ámí ámi yariñí wiayariñagá o ámi éí nírori re uríjinigini, “Soyéne woxí goxí íwí bi miyariñoxí xámi ímí síjá eai.” nuriñí ⁸ámí ípípá éí niywéari xwíáyo ríwamiñí eaaríná re ejinigini. ⁹Awa Jisaso e uríagi aríá niwiro woni woni Jisaso tínjí e píni niwiárimi nuróná ámináowa xámi numearo níni rixa núáná apixíni xegí xewini Jisasoyá símí e éí rojagi niwiniri ¹⁰ámi éí nírori ímí re uríjinigini, “Ineyí, ámáyí gíminirini? Ayí wo xwiyáá miremearíírani?” uríagi ¹¹í re uríjinigini, “Ámináoxini, wo xwiyáá minimearíírani.” uríagi Jisaso re uríjinigini, “Nioni eni xwiyáá wí rimearaméini. Dixí anjí ui. Re dání ámí íwí bi minipa éírixini.” uríjinigini.

“Nioni ámá nání uyíwíniñí imóniñáonirini.” uríjiní nánirini.

¹²Jisaso ámi re uríjinigini, “Nioni ámá xwíá tíyo jweagíá niyoní uyíwí wiánijí wókímixariñáonirini. Ámá nioni nixídíáyí síá yiniñímíni anjí emepíriá menini. Wíá dijí niyimíñí tígíáyí imixipaxí imóniñípi wókímixinírani.” uríagi nání ¹³Parisiowa re urigáawixini, “Joxi e ríipí jiwaníñoxí símeanjí míkoxíniñí nimóniri áwanjí rinariñagi nání

‘Neparini.’ niyaiwirane aríá seaaníméwini.” urágia 14 Jisaso re urijinigini, “Nioni aí niiwanijoní náni áwaní rinarijápi, ayí neparini. Ayí ripí náni seararijini. Ge dání ría bijaniginiri gimi náni umíárfániri imónijípi náni nijíá nimóniri náni seararijini. E neri aí soyíné nioní biijaé nánirani, nioní umíáe nánirani, majíá nimóniro náni nirarijoi. 15 Soyíné ámá xwíá tíyo dájíyí yarigíápa siywí tímíni niwinaxídiro rarijagía aí nioní ámá womí aí siywí tímíni niwinaxídiro xwiyáá mumeararijini. 16 Nioni xwiyáá numeariri siywíriyí, nioní gí dijí tímí mepa neri ápo, nirowárénapijóyá dijíyo dání neri náni nepa xixeni imónijípi tímí umearípaxírini. 17 Segí ɻwí ikaxí eánijíyo aí re níriniri eánini, ‘Ámá waú xwiyáá áwaní níriríná axípíni nírirínayí, xwiyáá apí nepa imónini.’ níriniri eánini. 18 ‘Nioni niiwanijoní náni áwaní seariniri ápo, nirowárénapijó eni nioní náni áwaní seariri yarijagi náni soyíné nioní seararijápi náni “Neparini.” yaiwipaxírini.” urágia 19 awa re urigíawixini, “Dixí ápo ge ɻweani?” urágia o re urijinigini, “Soyíné nioní náni nijíá mimónipa ero gí ápo náni nijíá mimónipa ero yarijoi. Soyíné nioní náni nijíá nimóniro siywíriyí, gí ápo náni eni nijíá imónaniro éfári.” urijinigini. 20 Añí ridíyowá yarigíiwámi Gorixo náni nigwí tarigíá tímí e dání nuréwapiyiríná xwiyáá apí urarijagi aiwi omí fá xíripírííná sini mimónihagi náni fá bi mixirigíawixini.

“Nioni umíáe náni soyíné wí upaxí menini.” urijí nánirini.

21 O ámi re urijinigini, “Nioni píni niseawiárimí úáná soyíné nioní náni píá niniro aí segí ɻwí yarigíápi sini yokwarimí minijáná pepíríárini. Nioni umíáe soyíné bipaxí wí mimónijo.” urágia 22 Judayí ámináowa re nira ugíawixini, “O ‘Nioni umíáe soyíné bipaxí mimónijo.’ ríagi náni xewanijo pikníminiri náni minearipa riayarini?” nira waríná 23 o re urijinigini, “Nioni erami dájonirini. Soyíné birami dájoyínérini. Soyíné xwíá tíyo dájoyínérini. Nioni xwíá tíyo dájoni mani. 24 Ayináni re searíini, ‘Segí ɻwí yarigíápi sini yokwarimí minijáná pepíríárini.’ searíini. Ayí ripí seararijini. Soyíné dijí ninikwíroro ‘Ayí orini.’ miniaiwipa nerónayí, segí ɻwí yarigíápi sini yokwarimí minijáná pepíríárini.” urarijagi 25 awa re urigíawixini, “Goxirini?” urágia Jisaso re urijinigini, “Nioni iwamíó dání searagáoni onirini. 26 Soyíné yarigíápi náni xwiyáá searimearimi náni xwiyáá xwapí xíriyáonirini. Soyíné aríá miniarijagía aiwi nioní nirowárénapijó nepaxijorini. Amípí omí aríá wiijápi ámá níni aríá egíe dání rarijárini.” urágia aiwi 27 ayí majíá nimóniro “Ápo Gorixo náni ría nearariní?” miyaiwarijagía náni 28 Jisaso re urijinigini, “Soyíné ámá imónijáoni íkíáyo niyekwiroáripíri seáyi e ninimíeyoaríná nijíá ‘Ayí orini.’ imónipíríárini. Nioni gí dijí tímí amípí bi yarijámani. Ápo níréwapiyijípíni rarijárini. 29 Íníná nioní nirowárénapijó yayí winipaxípíni yarijagi náni nioní píni niníwiárimí

minú sini dijí nikikayoni.” urijinigini. ³⁰Xwiyáa apí urarfná ámá obaxí dijí wíkwírogíawixini.

Ámá áxejwarí inigíáyí náni urijí nánirini.

³¹Jisaso Judayí omi dijí wíkwíróíayo re urijinigini, “Seyíné gí xwiyáa rarijnápi dijí fá nixirirónayí, nioniyá gí seaciepisarijá nepaxijíyín imónijoí. ³²Xwiyáa nepaxijí imónijoípi náni nijíá nimóniro e nemáná xwiyáa apí dijí fá nixiririjípimi dání áxejwarí minigíáyín imónipíráriini.” uríagi ³³wa re urigíawixini, “Negí arío Ebirfamoyá íwiáriawenerini. Ejníá dání ámá wayá xináíwanéníjí nimónirane omijí miwiiagwáéne, joxí arige neri ‘Áxejwarí minigíáyín imónipíráriini.’ neararijní?” uríagía ³⁴Jisaso re urijinigini, “Aga nepa seararijní. Ámá íwí yarinjí go go íwí xio yarinjípiyá xináíniyí nimóniri áxejwarí wini. ³⁵Ámá xináíwániyí nimóniro omijí wíiarigíáyí anijí anjwámi xiáwo tíni ñweaarigíámani. E nerí aí xewaxo íníná anijí e ñweaarijníri.” nuríri ámá e rówapigíáyí re oyaiwípoyiniri, “Seyíné xináíwayínéníjí nimóniro omijí wíiarigíáyíné yapi imónijoí.” ríá nearariní?” oyaiwípoyiniri ewayí xwiyáa apí nuríri ³⁶re urijinigini, “Ayináni xewaxoni xináíwayínéníjí nimóniro omijí wíiarigíáyíné áxejwarí seainijípi anipá seaimixiyáná aga áxejwarí minigíáyín imónipíráriini.” nuríri ³⁷re urijinigini, “Nioni nijíáriini. Seyíné arío Ebirfamoyá íwiáriawéyínérini. E nimóniro aí seyíné gí xwiyáapi segí xwioxíyo aumaúmí miníi ejagi náni nioni nípíkianiro náni yarijoi. ³⁸Nioni ápo tíni niywearná siywí winijápi náni rarijnáriini. Seyíné eni amipí segí ápo rarijagi aríá wigíápi yarigíáriini.” urijinigini.

“Segí ápo oborini.” urijí nánirini.

³⁹Awa re urigíawixini, “Negí arío Ebirfamorini.” uríagía Jisaso re urijinigini, “Nepa Ebirfamoyá íwiáriawéyíné ejánayí, xio yagípa epaxíriini. ⁴⁰E nerí aí nioni xwiyáa nepáni Gorixomí aríá wijápi seararijáoni ninípíkianiro yarijoi. Soyíné nianiro yarigíápa arío Ebirfamo wí e mejinigini. ⁴¹Ayináni re searíini, ‘Segí ápo yarinjípi yarinjoi.’ searíini.” uríagía ayí re urigíawixini, “Negí inókíwa íwí niniro neaxirigíámani. Negí ápo imónijo ná woni Gorixorini.” uríagía ⁴²Jisaso re urijinigini, “Nioni gí dijí tíni biójámani. Gorixo nírowárénapíagi o tíñí e píni niwiárimi biójá ejagi náni Gorixo nepa segí ápo ejánayí, soyíné nioni dijí sixí niyipaxíriini. ⁴³Soyíné nioni xwiyáa raríná aríá nero aí pí náni nijíá mimónipa yarijoi? Ayí rípi nánirini. ‘Xwiyáa aríá owianeyi.’ miseaimónarijagi náni nijíá mimónipa yarijoi. ⁴⁴Soyíné niaíwí segí ápo oboyáoyíné ejagía náni xio wimónarijípa niaíwiyíné eni ‘Axípi oyaneyi.’ seaimónarijíriini. O ejíná dání ámáyo pikíxwirí yagorini. Nepa bi miripaxí imónijo ejagi náni pí xwiyáa niriríná yapíni rarijorini. O

yapí rarijo imóniri ámá yapí rarigíá niyfyá xanónijí imóniri ejagi náni gíni gíná yapí níriiriná sa mfkí xío imónijípi tíni xixeni rarijírini. ⁴⁵E nerí aí nioní nepaxijí imónijípíni seararijagi náni ‘Neparini.’ niyaiwiro dijí minikwíroarijoi. ⁴⁶Soyíné goxi fwí náni xwiyfá nimeáripaxírini? Oweoi, wí xwiyfá nimeáripaxímani. E nerí aí nioní nepání searariná pí náni ‘Neparini.’ niyaiwiro dijí minikwíroarijoi? ⁴⁷Ámá Gorixoyáyí xwiyfá xíoyápi aríá wiarijírini. Soyíné Gorixoyáoyíné mimónijagía náni xwiyfá oyápi aríá miniaríjoi.” urinjinigini.

“Arío Ebiríamo sini menjáná nioni ḥweaagárini.” urinjí nánirini.

⁴⁸Judayí ámináowa omi ikayfwí re urigíawixini, “None joxi re níririranéná, ‘Ámá sipí roxiyí Samariayí woxirini. Imíó xixéroarijí roxini.’ níririranéná xixeni mirirípa réwini?” urágia ⁴⁹Jisaso re urinjinigini, “Nioni imíó dijí minixixéroariníni. Gí ápomi wé íkwiajwíyo uñwírárarijagi aí soyíné wé íkwiajwíyo miníjwírárarijoi. ⁵⁰Nioni gí dijí tíni seáyi e imónimániri miyarijagi aiwi wo nioní náni ‘Seáyi e oimónini.’ naiwíoyí soyíné tíni nioní tíni neaepayoní ḥweani. ⁵¹Aga nepa seararijini. Ámá giyí giyí xwiyfá nioniyápi nixídirínayí, wí nipecírámani.” uríagi ⁵²Judayí ámináowa re urigíawixini, “Joxi e rarijagi náni rixa nijíá re imónijwini, ‘Joxi imíó xixéroarijí woxini.’ nijíá e imónijwini. Arío Ebiríamo tíni wíá rókiamoagíawa tíni pegírárini. E éagia aí joxi re rarijini, ‘Ámá giyí giyí xwiyfá nioniyápi nixídirínayí, wí nipecírámani.’ rarijini. ⁵³‘Joxi negí arío Ebiríamo pejomí seáyi e miwimónijoxírini.’ neaimónarini. Wíá rókiamoagíawa eni pegírárini. Joxi gonirini yaiwinariníni?” urágia ⁵⁴Jisaso re urinjinigini, “Niiwaníjoni seáyi e nimíyeoánirínayí, surímá imónáripaxírini. Seáyi e nimíyeoarijo, ayí gí áporini. O náni soyíné ‘Negí ḥwíáorini.’ rarigírárini. ⁵⁵E níriro aí xío náni nepa nijíá mimónijoí. E nerijí aiwi nioní nijíárárini. ‘O nioni majíárárini.’ nírifrnayí, nioní soyfnéniyí yapí rarijáoni imónipaxírini. E nerí aí o nioní nepa nijíá nimóniri náni xwiyfá oyápi xídaríjárini. ⁵⁶Segí arío Ebiríamo síá nioniyáyi náni ‘Síjwí winimíáráni?’ niyaiwíri náni yayí winijinigini. Oyi, o síjwí ninaníri yayí seáyimi dání winijinigini.” uríagi ⁵⁷Judayí ámináowa re urigíawixini, “Joxi sini xweyanoxi menjíyí ‘Arío Ebiríamomí síjwí winagáonírini.’ ríraríjini?” urágia ⁵⁸Jisaso re urinjinigini, “Aga nepa seararijini. Arío Ebiríamo sini menjáná nioni xámi ḥweaagárini.” uríagi ⁵⁹awa “‘Gorixo tíni xixeni imónijoríani?’ oniaiwípoyiníri ría nearariní?” niyaiwiro omi síjá eaniro náni síjá meáagía aiwi xewaniyo re ejinigini. Yumíí nimóniri aŋjí ridiyowá yarigíwámi dání peyeanjinigini.

Síjwí supáriŋí womí naŋí imixiŋí nánirini.

9 ¹E nemo nípuríná wenijí éiyí wiñinjinigini. Ámá wo xináí xiriже dání síjwí supáriŋí néra uño ḥweaŋagi wiñaná ²xegí wiepisarinjowa

eni siŋwí niwiniro yariŋí re wigfawixini, “Nearéwapiyariŋoxini, íwí go ejípmi dání xináí siŋwí supáriŋí ro xiriŋírini? Xío éagi nánirani, xaniyaú éagíi nánirani?” yariŋí e wíagáia ³Jisaso re uriŋinigini, “Ámá ro íwí éagi marſái, xaniyaú eni íwí éagíi marſái, sa omi dání emimí Gorixoyá siwániŋí ininía náni e ejo xiriŋírini. ⁴Agwi sini ikwáwiyíná imóniŋjáná emimí nirowárénapijo ‘E éwinigini.’ yaiwiarijípi éwanigini. Árìwiyíná ámá wo emimí mepaxí imóniŋjáná rixa aŋwí e enagí náni rariŋini.” uriŋinigini. Díŋí re oyaiwípoiniri, “Xíomi pikíáná árìwiyíníŋí imóniŋjánáriñi.” oyaiwípoiniri e nuriri ⁵ámí re uriŋinigini, “Nioni xwíá tíyo niŋwearíná ámá níniyí náni wíá wókímixiŋjíni.” nurárimí ⁶xwíáyo reajwí núrimáná xwíá tíni reajwí tíni yiŋí nídirí ámáoyá siŋwíyo xópé niwimáná ⁷re uriŋinigini, “Joxí nuri ipí Siroamiyí riniŋjwámi náni —Yoí míki ayí mewárininjí nánirini. E riniŋjwámi náni nuri símimaŋjyo wayí rónei.” urowáríagi o nuri símimaŋjyo wayí nirónimáná re ejinigini. Rixa siŋwí anijo biŋjinigini. ⁸Rixa siŋwí anijo bariŋagi ámá aŋí xío tíŋí e ɻweagíayí siŋwí e niwiniro siŋwí supáriŋo enagí náni éí niŋweámáná aiwá náni rixiŋí urago bariŋagi siŋwí niwiniro re nira ugíawixini, “Ámá royí e niŋweámáná aiwá náni rixiŋí neararijo menirani?” nira waríná ⁹wí re nira ugíawixini, “Ayí orini.” nira waríná wí “Oweoi, ayí o yapi imóniŋjyí worini.” nira waríná xewanijo aríkí re uriŋinigini, “Nioni onírini.” urariŋagi ¹⁰ayí re urigíawixini, “Joxí arige nerí díxí siŋwí oxoáini?” uríagáia ¹¹o re uriŋinigini, “Ámá Jisasoyí rarigío xwíá bimí reajwí núriri yiŋí nídirí gí siŋwíyo xópé ninimáná re nírinoi, ‘Joxí ipí Siroamiwámí náni nuri wayí rónei.’ nírágí nioni nuri wayí niróniríná re éini. Siŋwí noxoari aníni.” uríagí ¹²ayí re urigíawixini, “Ámá o ge ɻweani?” uríagáia o “Nioni majíáriñi.” uríagí ¹³⁻¹⁴ámá ayí síá Jisaso xwíápími reajwí núriri yiŋí nídirí omi siŋwí naŋí wimixiŋjíyi Sabaríayí enagí náni ámá xámi siŋwí supáragomi Parisiowa tíŋí e náni nímera nuro wáráná ¹⁵Parisiowa eni omi yariŋí re wigfawixini, “Joxí arige nerí siŋwí oxoáírini?” uríagáia o re uriŋinigini, “O xwiriŋwí bi tíni gí siŋwíyo xópé níáná nioni nuri wayí niróniríná siŋwí oxoáini.” uríagí ¹⁶Parisiyí wía re nira ugíawixini, “Ámá o Sabaríá náni ɻwí ikaxí riniŋjípmi xopírári niyayiri náni Gorixo tíŋí e dání biŋomaní.” nira waríná wía re nira ugíawixini, “Ámá íwí yariŋjyí wo ejánayí, arige nerí emimí o yariŋjípmi imóniŋjípi epaxírini?” nira nuróná díŋí xixegíni tíni nepayoro náni ¹⁷ámí siŋwí supáragomi re urigíawixini, “O díxí siŋwí roxaóí enagí náni pí ámáoxini rariŋini?” uríagáia o re uriŋinigini, “O Gorixoyá wíá rókiamoariŋí wo menirani?” uríŋinigini.

¹⁸O xegí siŋwí oxoáyí náni pírániŋí áwanjí urariŋagi aiwí xámi siŋwí supáragomi aiwí Judayí ámináowa aríá miwipa nero re yaiwigíawixini, “Nepa siŋwí supárago ámi siŋwí maníorini.” niyaiwiro “Ámá siŋwí oxoáoyá xaniyaú obípiyi.” nírilo ayaú rixa bána ¹⁹yariŋí níwiróná

re urigíawixini, “Niaíwí ayagwíyáorani? Ayagwí re rirarijii, ‘Xinái nixiriríná sijwí supárijo xiriñírini.’ rirarijii? E xiriñí ejánayí, arige nerí agwí sijwí noxoari anarini?” uríagía²⁰ xaniyaú re urigisixini, “Ayí jegí íwo ejagi náni yayawi nijíárini. Xinái nixiriríná sijwí supáriñí ejyí náni eni yayawi nijíárini.²¹ E nerí aí agwi o sijwí oxoáiyí náni yayawi majíárini. Siywí supáriñiyí woxoáo náni eni yayawi majíárini. Xewanijomí yariñí wípoyi. Sini onomani. Xewanijo náni áwañí osearini.” urigisixini.²² Xaniyaú Judayí ámináowa náni wáyí winíagi náni e urigisixini. Ayí ripí nánirini. Judayí ámináowa re rinárigíá ejagi náni, “Ámá giyí giyí Jisaso náni waropári nero ‘O Kiraiso, ámá yeáyí neayimixemeanía náni aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroníoyi rariñwáorini.’ neaimónarini.’ ránayí, rotú anjíyo dání yoí emí kwírimoaníwárti.”²³ rinárigíá ejagi náni xaniyaú re urigisixini, “Onomani. Xewanijomí yariñí wípoyi.” uríagía²⁴ Parisiowa ámi “Siywí supárago obini.” niriro o rixa báná re urigíawixini, “Joxi Gorixomí seáyi e numíeyoari waropári inei. Ámá ‘Nañí nimixíjoi.’ rarijo íwí yariñfyí wo ejagi náni none nijíárini. Ayináni waropári inei.” uríagía²⁵ o re uriñinigini, “O fwí yariñorani? Nañorani? Nioni majíárini. E nerí aí ripí náni nioni nijíárini. Xámi siywí supáragáoni aiwi agwi o niípimi dání siywí noxoari anijini.” uríagí²⁶ awa re urigíawixini, “O pí síríni? Arige nerí dixí siywí roxoáírini?” uríagía²⁷ o re uriñinigini, “Nioni rixa áwañí searíagi aí aríá miniaríjoi. Arige niyaiwiro ‘Ámí aríá osianeyi.’ nirarijoi? Soyíné eni rixa xegí wiepisariñiyíniñí imónaniro miripa riyarijoi?” uríagí²⁸ awa ikayíwí numeariro re urigíawixini, “Xewaniroxini xegí wiepisariñiyí woxirini. None neaepisagí Mosesoyáonerini.²⁹ None Mosesomí xwyíá Gorixo urijípi náni nijíá imóniñwini. E nerí aí ámá oyí e dáñorániri none majíárini.” uríagía³⁰ ámá o re uriñinigini, “Soyíné rarigíápi ududí ninipaxí rarijoi. Soyíné o biye dání majíá ejagía aiwi o gí siywí noxaóírini.³¹ Ámá fwí yarigíáyí Gorixomí rixiñí uráná aríá miwipa yariñí ejagi náni nene nijíárini. E nerí aí ámá go go Gorixomi wéyo numeri xío wimónariñípi nixidirínayí, Gorixo ámáomi aríá niwiri xío rixiñí urariñípi náni arírá wipaxírini.³² Aga ejiná dání aí nene aríá wí re miwíjwáriní, ‘Ámá wo niwíápíñimearei xinái xiriñe dání siywí supáriñí womi siywí oxoáinigini.’ rarijagía aríá miwíjwáriní.” nuriri³³ re uriñinigini, “Ámá o Gorixo tífí e dání mibipa nerí sijwiriyí, xío yariñípi bi epaxí imóniminiri éímaní.” uríagí³⁴ awa mixí re urigíawixini, “Fwí ninirinípimi dání rixiriñoxini, joxi none rinearéwapiyariñini?” nurimáná xegí yoí emí kwírimogíawixini.

Siywí supáriñíniñí imónigíáyí nánirini.

³⁵ Jisaso “Ámá siywí supáragoyá yoí kwírimooí.” rarijagía aríá e niwiri o náni píá nemeri niwímeámáná re uriñinigini, “Joxi ámá imóniñomi

dijí riwikwírojini?" uríagi ³⁶ o re uriñinigini, "Ámináoxini, ámá imóniño gorini. Nioni dijí wíkwírómi náni áwaŋí nirei." uríagi ³⁷ Jisaso re uriñinigini, "Omí joxi rixa siŋwí wiñiŋírini." nuríri siŋáni re uriñinigini, "Joxi tíni rinariḡwí roni, ayí onirini." uríagi ³⁸ o re uriñinigini, "Ámináoxini, nioni rixa dijí ríkwírojini." nurími xio tíŋi e xómiŋí niykwiri yayí wiñinigini.

³⁹ Jisaso re riñinigini, "Ámá niyoní epayómía náni xwíá tíyo náni biŋárini. Ámá siŋwí supárigíáyíniŋí imóniŋíyí siŋwí aniprí imóniro siŋwí anigíáyíniŋí imóniŋíyí siŋwí supáripíri imóniro epířia náni biŋáonirini." ríagi ⁴⁰ Parisi xio tíni aŋwi e rówapigíawa re urigíawixini, "None náni eni 'Siŋwí supárigíoyínérini.' rinearariŋini?" uríagia ⁴¹ Jisaso re uriñinigini, "Soyíne siŋwí supárigíoyíné siŋwiriyí, ríwí nimoarigíápi náni xwiyíá meárinipaxímani. E neri aí soyíne 'Siŋwí anijwáonerini.' niro náni ríwí nimoarigíápi náni xwiyíá meárinipíříarini.

Ewayí ikaxí sipisipí awí mearoarijo nánirini.

10 ¹"Aga nepa searariŋini. Go go sipisipí xwíná íwíyo mipáwipa nerí wí e dáni ogámí nerí nípixemoánirínayí, íwí meariŋí wo imónini. íwí xaurápariŋí wo eni imónini. ²E nerí aí xwíná íwíyo páwiarijo, ayí sipisipí xiáworini. Awí mearoarijořini. ³O xwíná róniňe náni báná íwí e íníná awí rojo ówaŋí wíkwííáná xiáwo xegí sipisipí náni yoſ ráná xiáwoyá maŋí aríá niwiri uxídáná níméra nípeyearí ⁴rixá xíoyá níni bíariwámini ejáná o xámí umearíná sipisipíyí xiáwoyá maŋí umiŋínariŋí ejagi náni númi warigíáriňi. ⁵Xejwí womí wí númi uxídipířiméo. Maŋí ámá xejwí woyá umiŋínariŋagi niwiniřo náni númi muxídipa nero éí upíráoi." uriñinigini. ⁶Jisaso ewayí xwiyíá api uríagi aiwi xio api náni nijá oimónipoyiniri uréwapiyiminiri yariŋípi náni nijá mimónigíawixini.

"Sipisipí pírániŋí awí mearoariŋáoni nionirini." uriŋí nánirini.

⁷O ayí nijá mimónipa yariŋagía náni ámi ewayí xwiyíá re uriñinigini, "Aga nepa searariŋini. Nioni sipisipí xwíná íwíniŋí imóniŋáonirini. ⁸Nioni sini mibipa ejáná bigíá giyí giyí íwí meaarigíáyíniŋí imóniŋoi. íwí xauráparigíáyíniŋí eni imóniŋoi. E neri aí sipisipíyí wigí maŋí aríá miwigíáriňi. ⁹Nioni niiwaniŋoni íwíniŋí imóniŋáonirini. Giyí giyí nioniyáyomíni íwiapáná yeáyí uyimixemeámíáriňi. Ará wiwákwíní epířia náni íwiapiro peyaro nero epíříáriňi. ¹⁰íwí meaarijo sipisipíyo pípi wiminiri bariŋímani. íwí xaurápiri pipikímí eri xwíříá ikixeri wiminiri bariŋagí aiwi xewaniŋoni ripi wiminiri biŋárini. Ewárániŋí éírixiniri dijí niyimíŋí imóniŋípi sixí umímóminiri biŋáonirini. ¹¹Sipisipí náni pírániŋí awí mearoariŋáoni, ayí nionirini. Sipisipí náni awí pírániŋí mearoariŋáoni sipisipí arírá wiminiri neríná 'Nioni nípikíáná ayí

ananirini.' yaiwiarijárini. ¹² Nigwí meáminiri awí mearoariní wo —O sipisipí xiáwo nimóniri pírániŋí awí mearoarijo maríái, o síwí sayí sipisipí roaniminiri bariŋagi niwiniríná sipisipí píni niwiárimí éí úáná síwí sayí ríromí eri xídfxídowárí eri yariŋírini. ¹³ O sa nigwí náni meáminiri yarijo ejagi náni sipisipí náni nepa diŋí moariŋímani." nuríri ¹⁴⁻¹⁵ re urijinigini, "Sipisipí pírániŋí awí mearoarijáoni, ayí nionirini. Ápo tñi nioni tñi xixe mí ómixinarigwíipa nioni tñi sipisipí nioniyáyí tñi eni xixe mí ómixinarigwárini. 'Nioni gí sipisipí imóniŋíyo arírá wiminiri náni nupeiríná ayí ananirini.' yaiwiarijáonirini." nuríri ¹⁶ re urijinigini, "Nioni sipisipí ámi wí —Sipisipí xwíná týo dáiŋí imóniŋíyí maríái, ámi wí eni týjáonirini. Ayí wí aníŋ e xe ḥweářixiniri siŋwí winipaxí mimóniŋini. Ayo eni wíniyí týjí e awí neaářimigini. Ayí gí mají ariá niniro xwíná týo dáiŋíyí tñi nawíni imóniro awí mearoariní ná woní axoni týjí imóniro epírárini. ¹⁷ Ámi siŋí nimóniri wiápñimeámía náni sipisipíyo arírá wiminiri neríná 'Nioni niperíná ayí ananirini.' yaiwiarijagi náni ápo diŋí sixí niyini. ¹⁸ Nioni ámá xe onipikípoyiniri siŋwí miwínipa nerínayí, wí ninipíkipaxímani. Xe onipikípoyiniri siŋwí winariŋayí giyí maríái, niiwanijonirini. Perí ámi wiápñimeeari emía náni ejí sixí eániŋípi týjáonirini. Gí ápo o e éwinigíniri sekaxí niriŋí eágí náni apí e epaxonirini." urijinigini.

¹⁹ Judayí ámináowa Jisaso e rariŋagi ariá niwiro náni diŋí xixegíni tñi nepayoro bi bi niriñiróná ²⁰ wía obaxowa re nira ugíawixini "Imíó diŋí uxixéroariŋagi náni xóxwí nerí rarini. Pí náni ariá wiariŋoi?" nira waríná ²¹ wía re nira ugíawixini, "Xwiyá o rariŋípi imíó xixéroariŋí wo yapi mirinarinini. 'Ámá imíó diŋí xixéroariŋíyí ámá siŋwí supárigíayo siŋwí woxoapaxí imóniŋoi.' riseaimónarini? Oweoi." nira ugíawixini.

Jisasomí ríwí umogíá nánirini.

²² Síá Judayí ejíná émáyí wa aŋí ridiyowá yarigíiwámi xórórí nero xwiríá ikixegíá ejagi náni ámi pírániŋí imixáragíápi síá apí náni diŋí winini náni awí neániro yayí yayarigíápi imóniŋáná ²³ —Ayí iniá eari imiŋí ríri yariŋínárini. Íná Jisaso aŋí ridiyowá yarigíiwámi nipáwiri aŋí wiámíó wigí ejínaŋí mixí ináyí Soromonó náni rinijípimi emearíná ²⁴ Judayí ámináowa niwímearo mini mini xapixapí numero re urigíawixini, "Gíná jiwanijoxi náni xe nijá oimónipoyiniri nearírárini? Aníŋí yumíí neairíárani? Joxí Kiraisoxi, ámá yeáyí neayimixemearía náni aríowayá xwíá piraxíyo dání iwiaroníoyi rariŋwáoxi ejánayí, siŋáni áwaŋí nearinei." uríagíá ²⁵ Jisaso awami re urijinigini, "Nioni rixa áwaŋí searíagi aiwi soyíné 'Nepa neararini.' niyaiwiro diŋí minikwíroariŋoi. Emímí gí ápo e éwinigíniri niriŋí nioni yariŋápi siŋáni áwaŋí ayí oriníniŋí searíagi aí ²⁶ soyíné gí sipisipíyíneŋí mimónipa nerí náni nioni diŋí minikwíroariŋoi. ²⁷ Sipisipí nioniyáyí gí mají ariá niniro

nixídarigírárini. Nioni ayo mí niwómixiri²⁸ diñj anijí íníná ñweapírá
náni mini wiariñagi náni wí anínipírá menini. Sipisipí nioniyáyí
niniwéú tíni íá xiriñagi náni ámá giyí nirápipírárini? ²⁹Gí ápo sipisipíyí
niapiñírárini. O ámá niyoní seáyi e wimóniñagi náni nioniyá gí imóniñyí
ápo niniwéí tíni eni íá xiriñagi náni ámá giyí urápipírárini? ³⁰Nioni tíni
ápo tíni axowawirini.” uríagi ³¹Judayí ámináowa xámí yaniro egíápa
sínjá tíni Jisasomí opikianeyíniro meaarinagía ³²Jisaso re uriñinigini,
“Nioni emímí ápo e éwiniginiri niriñípi obaxí seaíwapiyírárini. Gímini
gípi seaíwapiyíápi náni sínjá tíni nipikianiro yariñoi?” uríagi ³³Judayí
ámináowa re urigíawixini, “Amípí nañj joxí yariñípi wí náni sínjá tíni
ripikianiri miyariñwíni. Joxí aga ámáoxi ejagi aiwí Ñwfáoniriníñjí
niriniríñjípmí dání Gorixomi riperirí umearariñagi náni ripikianiri
yariñwini.” uríagía ³⁴Jisaso xíomi wikí wónarigíápi piyá owépoyiniri
re uriñinigini, “Segí ñwí ikaxí eániñípmí Gorixo re riñípi niriñiri
meánipa reni, ‘Ñwfáoni re riñanigini, “Seyíné eni ñwfáéyíne imóniñoi.”’
riñanigini.’ niriñiri meánipa reni? ³⁵Soyíné nijírárini. Xwiýá Bikwíyo
eániñípi wí surímá rinipaxí mímónini. Ayináni Gorixo segí aríowamí
‘Seyíné eni ñwfáéyíne imóniñoi.’ uríñi ejagi náni ³⁶soyíné pí náni ápo
niniñípearí xwiá tíyo nirowárénapiñoni re searáná, ‘Nioni Gorixomi
xewaxonirini.’ searáná pí náni mixí niniñiro ‘Joxí Gorixomi riperirí
umeariñini.’ niriñoi? ³⁷Nioni emímí gí ápo e éwiniginiri niriñípi mepa
nerínayí, diñj ninikwíroro ‘Nepa orini.’ miniaiwipa eírixini. ³⁸E niseariri
aiwí nioni emímí ápo e éwiniginiri niriñípi nepa nerínayí, soyíné xwiýá
nioni searariñápi aríá niniro diñj minikwíropa nero aí emímí nioni
yariñagi sijwí ninaniro náni diñj ninikwíroro ‘Ayí orini.’ naiwíírixini.
‘Ápo tíni nawíni imónigíwaúrini. Axowaúrini.’ niniaiwiro nijíá imónipíri
náni emímí nioni yariñápi diñj ikwírópoyí.” uríagi ³⁹xámí yaniro egíápa
omí íá oxiraneyíniro yaríná anani éí müroñinigini.

⁴⁰Jisaso ámi nuri iniigí Jodani rapáyo nixerí Jono xámí ámáyo wayí
umeaiñe náni nuri e ñweajáná ⁴¹ámá obaxí xío tíñj e náni nibiro re
riñayigíawixini, “Wayí neameaiñí Jono emímí wí mepa nerí aiwí amípí
ámá ro náni riñíyí rixa xixeni imónini.” niriñayiróná ⁴²ámi obaxí wí diñj
wikwírogíawixini.

Rasaraso pení nánirini.

11 1-2 Ámá wo, Betani dáñj Rasarasoyi riniño simixí yaríná —
Añj ayí xío xegí xexírimeáípaú Mariaí tíni xinapí Mataí tíni
ípaúyá añj eni erini. Mariaí ayí apixí rífwíyo Ámináoyá sikwíyo werixí
niwiwayimómáná díá tíni kwíriñírárini. Ími xexírimeáo Rasaraso
simixí wiariñagi náni ³xinapixaniñípaú Jisaso tíñj e náni xwiýá re
urowárigíisixini, “Ámináoxini, aríá ei. Ámá joxí diñj sixí uyariñoyí simixí
yarini.” urowáriagíi aí ⁴Jisaso aríá e niwiríná re riñinigini, “Simixí o

yariñípi nípeni nánimani. Ámáyí ejí sixí eániñí Gorixoyá siñwí winaniri ero Gorixomi xewaxoni yayí seayí e dání nímeaniri ero epíria náni simixí apí wímeajírini.” uríjinigini.⁵ Jisaso Mataími tíni xinanijími tíni ípaúmi xexirímeáo Rasarasomi tíni ayo diñjí sixí nuyiri aiwi⁶ “Rasaraso simixí yarini.” uríagía aríá niwiriná ámi síá wiyaú xío ḥweanje ḥweajinigini.⁷ E niywéanisáná xegí wiepisarijowami re uríjinigini, “Ámi Judia piropenisíyo náni owaneyi.” uríagi⁸ wiepisarijowa re urigáwixini, “Nearéwapiyariñoxini, ayí xámí siñjá tíni ripikianiri egé náni ámi numiniri rineararijini?” uríagía xío ikwáwyíniñí imóninagi náni⁹ ewayí xwiyá re uríjinigini, “Sogwí iwlápíe dání wée náni awá wé wúkaú síkwí waú tífírini. Ámá ikwáwyíná ají neriná ná eánarigíamani. Xwíá tíyo wíá ókiñagi náni siñwí pírániñí niwinaxída nuro náni ná eánarigíamani.¹⁰ E nerí aí ámá árwíyimi ají neriná ná eánarigíarini. Siñwí niwigá upíri wíá mókiñagi náni ná eánarigíarini.” nuríri ayí re oyaiwípoiniri “Gorixo wimónariñípi nixídiriná ayí ikwáwyíná ají nemerínániñí ríá imónini?” oyaiwípoiniri¹¹ e nurimáná awami re uríjinigini, “Negí nikumixiniri emeariñwáo Rasaraso simixí nerí sá weni. E nerí aí nioni saiwiári wiminiri warinjini.” uríagi¹² wiepisarijowa re urigáwixini, “Ámináoxini, sa sáni niweriná anani nají imóninijoí.” nuríro¹³ awa “Rasaraso sa sá weñagí náni ríá neararini?” niyaiwiro e uríagía aí Rasaraso rixa péi náni íními nuríri náni¹⁴ ámi nipikwini siñjáni áwanjí re uríjinigini, “Rasaraso rixa piyírini.¹⁵ E nerí aí soyíné siñwí winipírípi náni yayí ninarini. O simixí yaríná nioni xío tíni mijweáá ejagí náni soyíné nioni emíápi siñwí ninaniróná diñjí nikwíropíri náni yayí ninarini. O tíjí e náni owaneyi.” uríagi¹⁶ Tomaso —O xegí yoí ámi bi Didimasoyi rarigíorini. O xío tíni wiepisarijí wíami re uríjinigini, “O tíni nawíni peaníwá náni none ení owaneyi.” uríjinigini.

¹⁷ Jisaso Rasarasoyá ají tífí e náni ajwi e nibirfná aríá re wiñinigini, “O rixa níperi xwáripáyo tigíámi ejáná síá wiyaú wiyaú pwéírini.” aríá e wiñinigini.¹⁸ Ají Rasarasoyá Betaniyi riniye Jerusaremi dání áfwímimani. Sa kiromita waú wo imóninjerini.¹⁹ Ayínáni Judia piropenisíyo dánjí obaxí wí xexirímeáo Rasaraso péi náni Mataími tíni Mariaími tíni ípaúmi ogají wianiro náni nibiro ípaú tíni ḥweajáná²⁰ Mataí “Jisaso barini.” rinariñagía aríá niwiri óí e wirímiaumíniri nuri xinanijí Mariaí sini ajíyo ḥweajáná²¹ Jisasoni re urémeajinigini, “Ámináoxini, joxi re niȝweari siñwíriyí, gí nírixímeáo nípémíniri ejímani.²² E nerí aí niñi re nípmónarini, ‘Gorixomi pí pí náni yariñí wífyí agwi aí anani xixeni siñjáñoi.’ nípmónarini.” uríagi²³ Jisaso re uríjinigini, “Dixí rírixímeáo ámi niwiápñimeaniñoi.” uríagi²⁴ Mataí re uríjinigini, “O síá yoparíyi ámá níni niwiápñimearóná o ení wiápñimeaniñápi náni níni niñjáriní.” uríagi²⁵ Jisaso re uríjinigini, “Ámá piyí egíayí ámá niwiápñimearo siñjí epíri náni diñjí sixí umímoariñayí,

ayí nionirini. Nioni dijí nikwírófá guyí guyí nípero aí ámi siñí upíríárini. ²⁶ Ámá siñí nero dijí nikwírófá guyí guyí wí anínpírá menini. Jíxi dijí ninikwírori ‘O nepa ría nírarini?’ riniaiwiariñini?’ uríagi ²⁷í re uríjinigini, “Oyí, Ámináoxini, niñí joxí dijí nikwírori re sáiwiariñini, ‘Kiraisoxi, niaíwí Gorixoyáoxiríani? Ejná dání re rigíoxiríani, ‘Aríowayá xwíá piaxíyo dání ámá wo yeáyí neayimíxemeánía náni iwiaroníáriini.’ rigíoxiríani?’ sáiwiariñini.” uríjinigini.

²⁸ E nurimí nuri xinanijí Mariaími “Eini.” nuriri yumíí re uríjinigini, “Nearéwapiyarijo nirémónapírí jíxi náni ‘Obini.’ rarini.” uríagi ²⁹í aríá e niwiríná ajní níwiápíñimeámí Jisaso tíjí e náni ujinigini. ³⁰ Jisaso sini ají e mirémónapí sini Mataí tñí óróri inífe lweajáná ³¹ Judayí ajýo Mariaí tñí nawíni níjweámáná oganjí wiariñíyí í ajní níwiápíñimeámí peyeáagi niwiniro xexirímeáyó xwáripáyo ámixíá eminiri náni wariniri númi úagfá ³² Mariaí Jisaso roje nirémori níwiniríná xíoyá sikwí tíjí e nípkíñimeari re uríjinigini, “Ámináoxini, joxí re níjweari siñwiriyí, gí nírixímeáo péminiri ejímani.” uríagi ³³ Jisaso í ámixíá yariñagí níwiniri Judayí tñí barigíayí ení ámixíá yariñagía níwiniri wá niwuniri xwioxíyo dání dijí ríá uxeariñagi ³⁴ re uríjinigini, “Seyíné omi ge tigíawixini?” uríagi re urigíawixini, “Ámináoxini, nibiri siñwí winei.” uríagía ³⁵ Jisaso ení lhwí eañinigini. ³⁶ Lhwí eáagi Judayí siñwí e niwiniro re rigíawixini, “Omi aga dijí sixí uyijo ejagi náni ría eaarini?” raríná ³⁷wí re rigíawixini, “Ámá royí siñwí supáriñomi siñwí miwoxoapa ejírani? Rasaraso sini siñí ejími nibiri siñwiriyí, piyí mepa oeniri siñí imiximiniri mepa epaxírani?” rigíawixini.

Jisaso Rasaraso piyomi siñí imixiní nánirini.

³⁸ Jisaso ámi wá bí niwuniríná oyá xwáripá —Awá síná óíyi ejagi náni síná wo píroáriñíwárini. Awá tíjí e nirémori ³⁹ re riñinigini, “Síná ro riwómópoyi.” uráná pejomi xexirímeáí Mataí re uríjinigini, “Ámináoxini, nene omi tiñwaé dání síá wiyaú wiyaú rixa óriñí ejagi náni rixa piyaní neaeaniñoi.” uríagi ⁴⁰ Jisaso re uríjinigini, “Nioni re miriripa réanigini, ‘Jíxi dijí ninikwíroríñayí, ejí eániñí Gorixoyápi siñwí winiríñi.’ miriripa réanigini?” uríagi ⁴¹ wa síná emí riwómóáná Jisaso ajínamí siñwí nanániri re riñinigini, “Ápoxini, Rasaraso náni rixijí wuriyápi aríá níagi náni yayí siariñini. ⁴² Nioni rixijí ríráñayí, joxí íníná aríá niariñagi náni nioní nijíá aiwi oxí apíxí re rogíá tí dijí ninikwíroro ‘Gorixo urowárénapiñoríani?’ oniaiwípoyiniri rírariñini.” nirimáná re ejinigini. ⁴³ Ejí tñí niriri ríaiwá re riñinigini, “Rasarase, fwiapei.” ráná ⁴⁴ re ejinigini. Pejo fwiapiñinigini. Pejo fwiapáná írikwí wí wéyo tñí sikwíyo tñí xopixopí róniri rapirapí wú tñí miñíyo xopixopí róniri ejagi náni Jisaso re uríjinigini, “Xopixopí róniñíyí íkwíkweámí niwiro wárípoyi.” uríjinigini.

Judayí ámináowa “Jisasomi opikianeyi.” rinárigiá nánirini.

45 Judayí obaxí wí Mariaí tíjí e náni báfayí Jisaso e éagi niwiniro omi dijí wíkwíráagía aiwí 46 wí Parisiowa tíjí e náni nuro Jisaso éipi náni áwaŋí uríagía náni 47 Apaxípániŋí imónigíá xwéowa tíni Parisiowa tíni Jisaso náni xwiyíá imixaniro náni Judayí mebáowami awí neaáríro re niriga ugíawixini, “Ámá oyí emím ayá wí yariŋagi náni arire yaníwárini?” nira nuríná 48 re rinígíawixini, “None o xegí yariŋípi xe aníŋí néra ouniri siŋwí niwinárirínayí, ámá níni omi dijí niwikwíroro neróná Romi dánjíyo — Ámá Romiyí rinígíáyí Judayí simajwíyóníŋí íními wuríngíáyírini. ‘Ámá ayo mixí oxídowáraneyi.’ raríná ayí nibiro negí aní rídiyowá yariŋwáiwá pipinamí ero negí ámáyo eni xwiríá ikixero epírixiníri náni ari yaníwáríani?” rinaríná 49 wigíyí wo, Kaiapasoyi riniŋo — O xwiogwí omi dání apaxípániŋí imónigíawami seáyi e wimóniŋorini. O niwiápínameari mixí nuriri re uriŋinigini, “Soyíné aga níjá bi mimónigíoyínérini. 50 Rípi náni eni dijí nejwipero mimoariŋoi, ‘Negí ámá níni pepírixiníri ayí ríniŋí meaaníri éíápi náni ámá ná woní ríniŋí api nimeari niperínyayí, negí dijíyo dání naŋírini.’ mimoariŋoi.” uriŋinigini. 51 O riŋípi xegí dijíyo dání miriŋinigini. O xwiogwí omi dání apaxípániŋí imónigíawami seáyi e wimóniŋo ejagí náni wíá nirókiamori réniŋí riŋinigini, “Jisaso negí Judayo arírá niwiríná upeiniŋoi. 52 Negí Judayí nánini maríái, Gorixoyá niaíwí imónigíá ami gimi ḥweagíáyí eni ámá axíyíniŋí imónipíría náni upeiniŋoi.” éniŋí ríagí náni 53 síá ayimi dání xíomi pikianiro náni mekaxí nira ugíawixini.

54 Jisaso xíomi pikianiro mekaxí nira waríŋagía náni Judayí tíjí e ámi siŋjániŋe memepa nerí ámá dijí meaqí tíjíminí omijí tíjí e náni nuri aní onimiá bi Ipiremiyí riŋiŋípími xegí wiepisariŋowa tíni nawíni ḥweanjáná 55 síá Aŋínajo Neamúroagoi riŋiŋíyi aŋwi e imóniŋagi náni ámá obaxí síá ayi sini mimónipa ejáná Judayí wigí yarigíápa Gorixo oneamíminiri igíá eánaniro náni wigí omijí tíjíminí píni niwiárimi Jerusaremiyo náni nuro 56 e dání Jisaso náni píá nemero aní rídiyowá yarigíwáyá ákiŋjáyo íniríwáminí éí niromeróná re niriga ugíawixini, “O aiwá rípi náni wí mibipa epaxírini.” riseaimónarini?” niriga ugíawixini. 57 Apaxípániŋí imónigíá xwéowa tíni Parisiowa tíni Jisasomi fá oxiraneyiniróná re rinárigiá ejagí náni “Jisaso ge ge ḥweanjagi ámá go go niwiniríná nibiro áwaŋí nearífrixiní.” rinárigiá ejagí náni e niriga ugíawixini.

Mariaí werixí naŋí bi Jisasomi sikwíyo iwayimoŋí nánirini.

12 ¹ Jisaso síá Aŋínajo Neamúroagoi riŋiŋíyi imóninía náni síá wé wíúmi dánjí wo sini ejáná o aní Betaniyí riŋiŋe Rasaraso, ámi siŋí imixijo ḥweanjípmi náni nuri ḥweanjáná ² ámá aní apimi dánjí wí aiwá Jisaso náni ríá niyearo Mataí aiwá nixerí yaŋí niwia waríná

Rasaraso ámá Jisaso tíni aiwá narigfáyí tíni nawíní niijweámáná aiwá naríná re ejinigini.³ Mariaí werixí awiaxí nigwí xwé roñí wá —Sixí wíxaú ejáná xegí sají kiro wo imónipaxíwárini. Awá nimeari Jisasomí sikwí sosíayo niwayimómáná xegí díá tíni kwíkwírimí yaríná xegí sinadijí ámá anjiwámí ɻweagíáyo niyoní weaáríagi aí⁴ Isikarioti dánjí Judaso —O wiepisarijowa ení worini. Jisaso nání miyí wurimíániri imónijo, ayí orini. O niwiápínameari re rijinigini,⁵ “Pí nání werixí dijí nañí eaariní awá ámáyo K300.00 nání bí nerane nigwí meawápi ámá uyípeayíyo arirá wiani nání mini miwipa réwini?” rijinigini.⁶ O uyípeayíyo dijí sipí niwiri nání e murí íwí meaarijorini. Ayinání nigwí wowiyí o fá nixiríri nání nigwí wa tñápi bí fwí meaarijo enjagi nání e ríagi⁷ Jisaso re rijinigini, “Í niarijípi xe owiniri sijwí winípoyi. Síá nioni nitípíráyimi e nání xe oxirini.⁸ Ámá uyípeayí sini seyíné tíni anijí ɻweapíráyí enjagi nání ayo gíni gíná ‘Arirá owianeyí.’ niseaimónirínayí, anani arirá wipaxírini. E neri aiwí nioni seyíné tíni nawíní anijí re ɻweámía menjagi nání seararijini.” urijinigini.

Apaxípániyí imónigíá xwéowa “Rasarasomi ení pikíwanigini.” rinigíá nánirini.

⁹Judayí obaxí “Jisaso aní apimi ɻweani.” rinarijagía aríá niwiro Jisasomini sijwí winaniro maríái, Rasaraso, siñí imixijomí ení winaniro bíagía aiwi¹⁰ Apaxípániyí imónigíá xwéowa xwiyíá nimixiro “Rasarasomi ení pikíwanigini.” rinigíawixini.¹¹ Jisaso Rasaraso piyomi siñí imixijí enjagi nání Judayí obaxí wigí ámináowa tñáminí píni niwiárimí nuro Jisasomí dijí wíkwíroarijagía sijwí niwiniro nání e níriníro mekaxí megíawixini.

Jisaso Jerusaremiyo nirémoríná mixí ináyí rémoarigíápa rémojí nánirini.

¹² Ámá obaxí aiwá síá Añínajo Neamúroagoi rinijíyi nání imixarijíápi nání Jerusaremiyo epíroyí egíáyí sá wegíá wíápi tíni aríá re wigíawixini, “Jisaso Jerusaremiyo re nání barini.” aríá e niwiro¹³ írimijí eaarigíáyí wínidoro o tíni óí e óróri inaniro nání nimeámi nuróná apí re nira ugíawixini, “Gorixomi seáyi e oumeaneyí. Ámá Gorixo urowárénapijí royí oyá dijí tíni seáyi e oimónini. O mixí ináyí Isirerene negorini.” O tíni óí e óróri inaniro apí e nira waríná¹⁴⁻¹⁵ Jisaso Bikwíyo re níriníri eániyípi tíni xixeni ejinigini, “Saioni —Jerusaremi nání díwí yoí bí Saionirini. Apimi ɻweáyíné sijwí winípoyi. Segí mixí ináyo dogí sipikfyo niijweámáná iwo barijagi nání amipí wí nání wáyí mepani.” níriníri eániyípi tíni xixeni o dogí sipikí wo nimeari seáyi e nixeñweari nimeámi biñinigini. E éagi aiwi¹⁶ axínayí wiepisarijowa xío yarijípi nání “Ayí nání ríá yarini?” miyaiwí majíá néra núíasáná Jisaso rixa nikíniri

niwiápínameámi aŋínami náni nipeyimáná ejáná xío náni e niriniri eániŋjípi náni diŋjí winiri ámá ayí xíomi seáyi e numero wigíápi náni eni diŋjí winiri egíawixini.

¹⁷Ámá Jisaso Rasaraso xwáripáyo weŋáná “fwiapei.” nuriri siŋjí imixaríná xío tíni e niŋwearo siŋwí winarogíáyí o éípi náni repiyí niwiéra emeariŋagía náni ¹⁸ámá epíroyí egíáyí emimí xío ejí api náni repiyí néra waríŋagía aríá wííá eŋagi náni o tíni óí e órórí inaniro náni ugíawixini.

¹⁹Ayináni Parisiowa re rinigíawixini, “Siŋwí winípoysi. Ámá obaxí tíni bariŋagía náni none o náni rináríwápi arige yaníwíni? Siŋwí winípoysi. Oxí apixí sáfí niaíwí níni omi rixa númi bariŋoi.” rinigíawixini.

Émáyí wí Jisasomí siŋwí winaniro egíá nánirini.

²⁰Ámá síá aiwá api imixarigíapí Gorixomi seáyi e umeaniro náni úíáyí wí ámá Gírikíyi riniŋjíyírini. ²¹Ayí Piripomi —O wiepisariŋowa wo aŋí Betisaida riniŋjí Gariri piropenisýo ikwíroníŋjípí dájorini. Ayí omi niwímearo rixiŋjí re urigíawixini, “Rároxini, ‘Jisasomí siŋwí owinaneyí.’ neaimónariní.” uríagía ²²Piripo nuri xexírfímeáo Adiruomi áwaŋjí nurimi awauú nuri Jisasomí áwaŋjí uríagía ²³Jisaso ámá ayo re uriníŋjinigini, “Ámá imóniŋjáoni seáyi e nimóniri iknímíma náni rixa aŋwi ayorini.” nuriniri ²⁴ewayí xwíyíá bi xío peníápi náni re uriníŋjinigini, “Aga nepa searariŋini. Wití siyí wo urí nerí xwíáyo mipiéropa nerínayí, xegípi ropaxírini. Urí nerí xwíáyo nipiérórínayí, ná obaxí wepaxírini. ²⁵Amá xewaniŋo nánini ayá rimixiníí go go anímimixiníñárini. Ámá xewaniŋo nánini ayá mirimixiní ámá wíyo náni eni ayá urimixiníí go go manímimixiní diŋjí niyimíŋjí imóniŋjípí tíjo imóniníñárini. ²⁶Ámá ‘Jisaso wimónariŋjípi éimigini.’ yaiwiariŋjí go go nioní nixídíwinigini. Nioní ami gími ŋweáámi ‘Jisaso wimónariŋjípi éimigini.’ yaiwíí go go xío eni e ŋweaníñárini. Ámá nioni e éirixiníri nimónariŋjípi yariŋjí gomi gomi ápo wé íkwiajwíyo uŋwíraráñíñárini.

Jisaso xíomi píkipíříápi náni uriní nánirini.

²⁷“Agwi ríná rixa diŋjí ríá nixeariŋagi ápomi píoi urimíini? ‘Ápoxini, xeaniŋjí nioni nímeanípi “Miwímeapa oeni.” osimónini.’ urimíñiréini? Oweoi, ríná api onímeaniri náni biŋjá eŋagi náni wí e urimiméini.

²⁸‘Ápoxini, díxí yoí seáyi e imixiri ejí sítí eániŋjí joxiyápi ámáyo sítá wíri éirixini.’ rirariŋini.” ráná re ejinigini. Aŋínami dání xwíyíá bi re rinénapíŋjinigini, “Nioni emimí joxi niwíwapiyiríŋjípí dání gí yoí rixa seáyi e nimixiri gí ejí sítí eániŋjípí sítá niwíri aiwi ámi bi tíni sítá wimíini.” rinénapíŋjinigini. ²⁹Xwíyíá e rinénapíagí ámá e epíroyí nero rówapigíáyí aríá e niwiro náni wí “Sa akíriwí rarini.” raríná wí “Aŋínají wo xíomi uríjoi.” raríná ³⁰Jisaso ayí e rinariŋagía aríá niwíri re

uriñinigini, “Mají apá nioni náni mirinénapijoi. Seyíné dijí mopíri náni rinénapijoi. ³¹ Gorixo ámá xwiá tíyo dánjyo xwiyíá umeárini rixa aŋwi ayorini. Xwiá rirími meŋweajo —O oborini. Omi xopirári wini eni aŋwi ayorini. ³² Niiwaniŋoni xwíamí dáni seáyi e nimíeyoááná nioniyá dijíyo dáni ámá níni nioni tíámíni bipíríarini.” nuriri ³³ xewaniŋomi íkíáyo niyekwiroárírná peníápi náni dijí omópojiniri e uríagi ³⁴ ámá e epíroyí egíayí re urigíawixini, “Negí ŋwí ikaxí eániŋyo dáni ‘Kirauso, ámá yeáyi neayimixemeanía náni aríowayá xwiá piaxíyo dáni iwiaroníoyi rariŋwáo, aníŋj íníná ŋweanírárini.’ riniŋagi ariá wiŋwá ejagi náni joxi arige neri ‘Ámá imóniŋomi nípikiro íkíáyo niywíráriro seáyi e umíeyoapírárini.’ nearariŋini? Ámá imóniŋoyí gorini?” uríagá ³⁵ Jisaso xewaniŋo wíániŋj ejagi náni ewayí xwiyíá bí nuriri re uriñinigini, “Wíápi síá áríní wíyo seyíné tíŋj e óníniŋjoi. Síá seaóriniginiři sini wiá óníŋjáná aŋí époyi. Ámá síá yiniŋjími yarigíayí ‘Ami iyí riwariŋini?’ miyaiwiarigíá ejagi náni searariŋini. ³⁶ Wíápi sini seyíné tíni niŋweari seaóniŋjáná wíápiyá niaíwíyínénijí wimónipíría náni wíápimi dijí wiŋwíropoyi.” uriñinigini. O xwiyíá api nurárimi píni niwiárimi nuri píni ŋweaníŋjini.

Judayí obaxí Jisasomi dijí miwíkwírogíá nánirini.

³⁷ Judayí Jisaso wigí siŋwí tíŋj e dáni emimí ayá wí wíwapiyágí aí sini dijí miwíkwírō nero “Ayí orfani?” miyaiwigíawixini. ³⁸ Ayí ripi náni e egíawixini. Xwiyíá wíá rókiamoagí Aisaiaoyí riniŋo xegí Judayí náni niriri eají ripi, “Ámináoxini, negí repiyí wiariŋwápi giyí ‘Neparini.’ niyaiwiro dijí neaikwírogíárárini? Oweoi. Ámináoxiniyá ejí sítí eániŋjípi giyo siwá wíáná mí nómixiro niŋjá imónigíárárini? Oweoi.” niriri eajípi xixeni imóninía náni Judayí Jisasomi dijí miwíkwírogíawixini.
³⁹⁻⁴⁰ Xwiyíá ámí bí Aisaiaao niriri eají ripi, “Ámá ayí pírániŋjí siŋwí wíniro dijí pírániŋjí moro neróná saníŋjí nimóniro wigí íwí yarigíápi emi nimamoro ámí Gorixo tíámíni upírixiniri siŋwí upírori dijí siŋjánijí wimixiri ejíriní.” Aisaiaao e niriri eajípi xixeni imóninía náni Judayí Jisasomi dijí miwíkwíropaxí imónigíárárini. ⁴¹ Aisaiaao oriŋjá niwíniriná Gorixo urowárénapinío nikínrí ŋweaníŋjí náni o náni e rijíriní.
⁴² Judayí níni Jisasomi dijí miwíkwíroarinagía aiwi Judayí áminá obaxí wí aí omi dijí niwíkwíroro aiwi Parisiowa negí rotú aŋjyo dáni yoí emi neakwírimopírixiniri wáyí nero náni waropári niniro “Jisasomi xídariŋjáonírini.” mirinigíawixini. ⁴³ Weyí Gorixo umeariŋjípi náni miwimónipa neri weyí ámá umearigíápi náni niwimóniri náni waropári niniro “Jisasomi xídariŋjáonírini.” mirinigíawixini.

“Nioni rariŋápimi dáni ámá níni epayónipírárini.” uriŋjí nánirini.

⁴⁴ Jisaso ejí tíni ríaiwá niriri re rijinigini, “Nioni dijí nikwíroarinagía giyí giyí nioniní dijí miníkwíroarinjoi. Nirowárénapinjomí eni dijí

wikwíroariŋoi. ⁴⁵ Nioni siŋwí nanarigíá giyí giyí nirowárénapiŋomi ení siŋwí wiŋariŋoi. ⁴⁶ Ámá nioni diŋí nikwíróíáyí aniŋí síá yiniŋe miŋweapa éírixiniri xwíá tíyo wíániŋí wókímiximíniři biŋárini. ⁴⁷ Nioni ámá xwíá tíyo ḥweagíáyo xwiyíá umeáriminiri mibí ámá niyoní yeáyí uyimixemeámíániri biŋárini. Ayináni ámá xwiyíá nioni rariŋápi aríá niniro aí minixídíá giyí giyo nioni wí xwiyíá umeárariŋámani. ⁴⁸ Ámá nioni ríwí ninimoro xwiyíá nioni rariŋápi peayí niwianiro éíáyí woni woni xwiyíá meárinipaxípi rixa weni. Xwiyíá nioni uráná aríá minigíáyo dání síá yoparíyimi xwiyíá meárinipaxí enagi náni rariŋíni. ⁴⁹ Nioni gí diŋíyo dání wí mírí ápo, xewaniŋo nirowárénapiŋo amípi nioni urimíápi náni sekaxí niriŋí enagi náni gí diŋíyo dání rariŋámani. ⁵⁰ Ápo sekaxí riŋípimi ámá diŋí nikwíroriŋípimi dání diŋí niyimíŋí tígíá aniŋí íníná ḥweapířia náni imónipaxí enagi náni nioni nijíárini. Ayináni amípi nioni searariŋápi, ápo niriŋípini searariŋárini.” uriŋinigini.

Jisaso wiepisariŋowami sikkí sosíáyo igíá weaní nánirini.

13 ¹ Aiwá síá Ajínajo Neamúroagoi riŋíjíyi náni sini mimixipa ejáná Jisaso xwíá tíyo píni niwiárimi xano tíe náni yini aŋwi ayo enagi náni o nijíárini. Ámá xío xegí imónigíáyo diŋí síxí nuya nibísáná xío pene náni aí nuya uŋinigini. ² Síápi tíni xío tíni wiepisariŋowa tíni aiwá apí naniro náni awí neánimáná Obo re enjinigini. Saimonomi xewaxo Isikariotí dánjí Judaso nuri Jisaso náni miyí ouriniri diŋí niwikwírománá ejáná ³ Jisaso xegí xano amípi níni fániŋí wiepíxíniſasíŋí enagi náni nijíá imóniri Goríxo tíamini biŋípi náni nijíá imóniri ámi xío tíamini uníápi náni ení nijíá imóniri nerí náni ⁴ aiwá narigíe dání niwiápínameari xegí rapirapí e pániŋíyí nipírárimáná roarixí wú nimeari íriŋíyo nikíkiyinimáná ⁵ inígiří pírerixí wiŋamí niwayimori wiepisariŋowami sikkí sosíáyo igíá niweáa nuri roarixí kíkiyiníŋú tíni nikwíra nuri ⁶ rixa Saimoni Pitaomí wiminiri yaríná re uriŋinigini, “Ámináoxini, joxí gí sikkíyo igíá neáminiri ri�ariŋini?” uríagi ⁷ Jisaso re uriŋinigini, “Nioni simípi náni agwí joxí majíá nimóniri aiwí ríwéná ‘E níwapíyimíniři ríá enjinigini?’ niyaiwíri nijíá imóniríárini.” uríagi ⁸ Pítao re uriŋinigini, “Ná ríwíyo aiwi joxí gí sikkíyo wí igíá nearíá menini.” uríagi Jisaso re uriŋinigini, “Nioni dixí sikkíyo igíá mireapa nerínáyí, joxí nioni tíni nawíni kumixinipaxí mimóniníři.” uríagi ⁹ Saimoni Pítao re uriŋinigini, “Ámináoxini, sikkíyoní igíá mineapani. Gí wéyo tíni miŋíyo tíni aí igíá neai.” uríagi ¹⁰ Jisaso re uriŋinigini, “Igíá eániŋí go go kíyí bi meŋagi náni sa sikkíyoní igíá eánipaxí imónini. Soyíne kíyí bi meŋagi aiwi noyínéni mariá.” uriŋinigini. ¹¹ Xío náni miyí wurino náni nijíá nimóniri náni “Noyínéni kíyí mayoyínémani.” uriŋinigini.

¹² Rixa sikkíyo igíá niweáa núsáná xegí rapirapí nimeari niyíniri aiwá narigíe ámi éí niŋwearí re uriŋinigini, “Nioni seaíápi náni diŋí

‘Ayí náni ría neaiariní?’ rimojoi? ¹³ Soyíné ‘Nearéwapiyariñoxiní niriro Ámináoxiní niriro yarigíárini. E imónijáoni ejagi náni e niniriróná xixeni nirarigíárini. ¹⁴ Nioní Ámináoni imóniri searéwapiyariñáoni imóniri ejagi aiwi segí sikkí sosíayo igíá seaeáini. Ayináni soyíné eni segí sikkíyo xixe igíá eánífrixini. ¹⁵ Nioní rixa sijwepigí seaíwapiyágí náni nioní seaíapa soyíné eni axípi e niga úríxini. ¹⁶ Aga nepa searariñini. Ámá xinániñí nimóniri omijí wiiariñýí go xegí bosomí seáyi e wimónariñírini? Xwiyá yañí wiowárijo eni urowáriñomi seáyi e wimónariñírani?’ nuriri ¹⁷re urijinigini, “Soyíné nioní sijwepigí seaíwapiyágí apí náni nijíá nimóniro xixeni nerínayí, yayí seainípaxí seaímeaníráini. ¹⁸ Nioní noyínéni náni misearariñini. Searípeáriñáoyíné imónigíápi náni nioní nijíá aiwi Bikwíyo re níriníri eáníñí ripí, ‘Ámá nioní tñí aiwá nawíni narigvíó nioní xopírári niminíri sikkí nimíyeoari sosíá neaníráini.’ níriníri eáníñíri xixeni imóníwinigini noyínéni searípearjári. ¹⁹ Soyíné amípi ríwíyo imóninípi imónariñagí niwiniróná ‘Ayí oríani?’ niaiwipíri náni agwi re dání amípi sini mimónipa éími áwaní searariñini. ²⁰ Aga nepa searariñini. Ámá nioní urowárariñáyo umíminipírági giyí giyí nioní eni nimíminarijoi. Nioní nimíminipírágyí nirowárénapiñomi eni umíminarijoi.” urijinigini.

“Miyí nurino Judasorini.” ínimi urijí nánirini.

²¹ Jisaso e nuríisáná dijí ríá uxéagi sijáni áwaní nuriri re urijinigini, “Aga nepa searariñini. Soyíné woxí miyí nurinijoi.” uríagi ²² xegí wiepisariñowa o río náni majíá ejagía náni kíkímí nimóniro sijwí nainega nuróná ²³ wiepisariñowa wo —O Jisaso xio dijí sixí uyinorini. O xio tñí e aŋwi e éí ɻweaŋagí náni ²⁴ Saimoni Pitao omi símimajíó niwiríná réniñí urijinigini, “Joxí yariñí niwiri ámá xio río náni áwaní rei.” Éniñí uríagi ²⁵ wiepisarijo xio tíamini nikinimónaumáná yariñí re wiŋinigini ‘Ámináoxini, joxí río, ayí gorini?’ uríagi ²⁶ Jisaso re urijinigini, “Aiwapími mýo neagwiri wimo, ayí orini.” nurimáná aiwápi mýo neagwiri Isikarioti dáñí Saimonomi xewaxo Judasomi miní wiŋinigini. ²⁷ Miní wíáná Seteno Judasomi dijí xixéróagi Jisaso re urijinigini, “Joxí erípi aŋní ei.” uríagi aí ²⁸ xio tñí aiwá narigíáwa o Judaso e oeniri uríipi náni majíá nero ²⁹ wí dijí re yaiwigíawixini, “Judaso nigwí wowí xiriño ejagi náni re ría urijoí, ‘Aiwa Aŋínají Neamúroagí ripí náni nanípi joxí bí neaií.’ ría urijoí? ‘Uyípeayíyo arírá wiminíri náni amípi bí miní wii.’ ría urijoí?” yaiwiaríná ³⁰ Judaso, mýo neagwiri wíípi nurápanimo árfwiyimi peyeañinigini.

Jisaso ɻwí ikaxí siŋípi urijí nánirini.

³¹ O rixa peyeááná Jisaso re ripinigini, “Ámá imónijáoni rixa seáyi e imónigí ámáyí sijwí nanípi rixa rínárini. Nioní e éagi ninaniríná

Gorixoyá ejí sixí eániñípi náni eni nijíá imónipíráoi. ³²Nioni e nimónirijípimi dání Gorixoyá ejí eániñí sijáni nimónirínayí, nioni eni seáyi e ninimixiri niniiniñoi. ³³Gí niaíwoyíné, sini soyíné tíni bi onimiápi ñweámfini. Soyíné nioni náni píá nipírfá ejagí aiwi negí Judayo re urijápa, ‘Nioni umíaé soyíné eni wí upaxí menini.’ urijápa agwi soyíné eni axípi searariñini.” nuriri ³⁴re urijinigini, “Nioni ñwí ikaxí sijí bi osearimini. Nioni dijí sixí seayaríjápa soyíné eni axípi xixe dijí sixí yinífríxini. ³⁵Sewanijoyíné dijí sixí xixe niyinirínayí, ámá sijwí niseaniro re seaiaiwipírárini, ‘Oyá wiepisijowaríani?’ seaiaiwipírárini.” urijinigini.

“Pitaoxini, joxi ríwí nimoríini.” urijí nánirini.

³⁶Saimoni Pitao re urijinigini, “Ámináoxini, joxi gími uminiri náni nearariñini?” uríagi Jisaso re urijinigini, “Agwi nioni ume agwi joxi wí minixídipaxí ejagí aí ríwéná joxi ananí nixídírárini.” uríagi ³⁷Pitao re urijinigini, “Ámináoxini, pí náni ‘Agwi joxi minixídipaxírini.’ nirariñini? Joxi éí rimínimíñiri náni yaríná nioni nípikirínayí, ananirini.” uríagi ³⁸Jisaso re urijinigini, “Joxi nepa nioni éí nimíniri náni ripíkipaxoxirani? Aga nepa rirariñini, ‘Karíkarí sini ríaiwá miripa ejáná joxi biaú bi nioni náni ‘O náni nioni majírini.’ rífini.’ rirariñini.” urijinigini.

“Gorixo tíjí e náni óiyínijí imónijáonirini.” urijí nánirini.

14 ¹Wiepisariñijo “Soyíné dijí ríá miseaxepani.” nuriri re urijinigini, “Gorixomí dijí wikíroro nioni eni dijí nikwíroro éírixini. ²Ají gí ápoyáyo awawá obaxí ikwírónini. Nioni soyíné náni ají wé searoárimíá ejagí náni ají awawá ayí mikwírónipa nerí sijwiriyí, ananí áwañí seariminiri ejárini. ³Nioni nuri ají wé nisearoárimí ámi nibiri soyíné eni nioni ñweámíáe nioni tíni nawíni ñweapíría náni niseairiménapimi umírári. ⁴Óí nioni ají apimi náni umíáyi náni soyíné nijíári. ⁵uríagi ⁵Tomaso re urijinigini, “Ámináoxini, joxi urfe náni none majíá nerane náni arige óí uríáyi náni nijíá imónijwini?” uríagi ⁶Jisaso re urijinigini, “Ámá ‘Gorixo tíjí e náni úimigini.’ wimónariñijo náni niiwaniñoni óiyínijí imónijáonirini. Amípí Gorixo náni nepa imónijípi ámá ayo siwá wíri dijí niyimiñí imónijípi sixí umímori yariñáonirini. Ámá wo óí wiylimí dání ápo tíjí e náni wímeapaxímani. Nionini óí ápo té nániyínijí imónijáonirini. ⁷Soyíné nioni náni ‘Oríani?’ niniaiwiro pírániñí nijíá nimóniro sijwiriyí, gí ápo náni eni pírániñí nijíá imónaniro egíárini. E niseariri aiwi agwi ríná dání soyíné o náni nijíá nimóniro sijwí winigírári. ⁸uríagi ⁸Piripo re urijinigini, “Ámináoxini, joxi ápo siwá neaíáná ‘Ayí apánirini.’ neaimónarini.” uríagi ⁹Jisaso re urijinigini, “Piripe, nioni soyíné tíni ejíná dání emejá aiwi

joxi nioni náni sini pírániŋí nijíá mimónipa rejini? Ámá nioni siŋwí naníá giyí giyí ápomi eni winíayí ejagi náni joxi pí náni ‘Ápo eni siwá neai.’ nirarijini? ¹⁰ Ápo xewaxoni tíni nawíni imónirai xewaxoni ápo tíni nawíni imónirai ejagwíi náni joxi sini ‘O xano tíni axowaúrfani?’ niniaiwiri diŋjí minikwíroarijí rejini? Xwiyíá nioni seararijápi gí diŋjyo dání seararijámani. Amipí nioni yarijápi eni ápo, nioni tíni nawíni imónigwíoyá diŋjyo dání yarijárini. ¹¹ Xwiyíá nioni re searíápi, ‘Ápo nioni tíni nawíni imónirai nioni ápo tíni nawíni imónirai ejwii.’ searíápi náni ‘Neparini.’ niyaiwiro diŋjí nikwírópoyi. ‘E oyaneyi.’ miseaimónipa nerínayí, emímí amipí nioni niseaíwapiya baríná soyíné siŋwí winigíápi nánini ‘Neparini.’ niyaiwiro diŋjí nikwírópoyi. ¹² Aga nepa seararijini. Nioni diŋjí nikwíroarigá giyí giyí amipí nioni seaíwapiyarijápi eni epíríárini. Oyi, nioni ápo tíe umiá ejagi náni amipí nioni seaíwapiyarijápmi wiárí seáyi e imóniŋípi aí epíríárini. ¹³ Xewaxoni ejí eániŋí ápoyá ámáyo siwá niwiríjípmi dání ‘Ápo seáyi e imóniŋoríani?’ wiawíírixiniri soyíné pí pí náni ápomi rixiŋí nurirína xegí xewaxonimi dání nuriri rixiŋí uránayí, nioni ananí xixení niseaiimíárini. ¹⁴ Amipí ápomi rixiŋí nurirína nioními dání nuriri rixiŋí uríápi nioni ananí niseaiimíárini.

“Nioni Kwíyí Gorixoyápi urowárimíárini.” urinjí nánirini.

¹⁵ “Soyíné nioni diŋjí sixí niniyirínayí, nioni sekaxí searijápi xixení xídiŋírári. ¹⁶ Nioni ápomi rixiŋí uráná arirá seaipaxí imóniŋí ámi wo soyíné tíni nawíni anijí íníná ḥweawíniginiri segí tíamini urowárénapinírári. ¹⁷ Kwíyí xío náni nepa imóniŋípmi seaíwapiyarijípi náni rarijini. Ámá xíomí diŋjí miwikwíroarigáyí kwíyí xíoyápimi mí niwómixiro nijíá mimónipaxí ejagi náni arirá wiminiri eníápi umíminipaxí menini. E nerí aí kwíyípi rixa soyíné tíni nawíni imóniŋagi náni apí náni nijíá imóniŋoi. Idáná soyíné eni niseaímeari xwioxíyo seaŋweanírári. ¹⁸ Nioni wimiáoyínénijí segípi niseawárimi umíámani. Ámi soyíné tínjí e náni bimíári. ¹⁹ Ámá nioni diŋjí minikwíroarigáyí siŋwí minanipa epíri náni aŋwí ayorini. E nerí aí soyíné ámi siŋwí nanipírári. Nioni ámi siŋjí emía ejagi náni soyíné eni siŋjí epíríárini. ²⁰ Síá soyíné nioni ámi siŋjí eána nanipíráyimi re niyaiwiro nijíá imónipírári, ‘O xano tíni imóniri ejáná none xío tíni imónirane xío none tíni imóniri ejagwi náni xío tíni axonerini.’ niyaiwiro nijíá imónipírári. ²¹ Ámá go go gí sekaxí rarijápi fá nixiriri nixídírínayí, nioni diŋjí sixí niyaríjí gomi gomi gí ápo diŋjí sixí uyiri nioni uyiri nerí niiwaniŋoni náni yumíí bi miwí xixení siwá winimíárini.” uríagi ²² Judaso —Isikariotí dánjí Judaso mariái, wiepisarijowa Judasoyi riniŋí worini. O re urinjinigi, “Ámináoxini, pí éagi náni ámá níni xwíá týo ḥweagíáyo siwá miwinipa nerí

newaniñoneni siwá neainiríárini?" uríagi ²³ Jisaso re uriñinigini, "Ámá go go nioni dijí sìxí niniyirínayí, xwiýá nioni rariñápi xídiníárini. Omi gí ápo dijí sìxí nuyiri yawawi o tímáni nibírai o tíni nawíni aniñé ñweaníwáriñi. ²⁴ Ámá nioni dijí sìxí miniyarigíayí nioni rariñápi xídarigíámaní. Xwiýá nioni seararíná soyíné aríá niarigíápi, ayí nioni gí dijí tíni rariñápimaní. Ápo nirowárénapijoyá dijí tíni rariñápirini." nuriri ²⁵ re uriñinigini, "Nioni siní soyíné tíni niñwearíná amípi api náni searíni. ²⁶ E nerí aí ríwéná arírá seainíó —O kwíyí Gorixoyápirini. Xio ámá nioni nixídarigíayo náni urowárénapiníápirini. Api amípi níni náni seaíwapíyáná nioni niseara warijá nípíni náni dijí seaininíárini. ²⁷ Nioni soyíné píni niseawiárimi nuri aiwi soyíné nioniyá dijí tíni niwayiróniro ñweapíráriñi. Nioniyá dijí tíni niwayiróniro ñweapírápi náni níriríná ámá xwiá tíyo dánjí wigí dijí tíni yarigíápi náni mirariñini. Nioniyá dijí tíni aga niwayiróniro ñweapíría náni imónipíráriñi. Ayináni dijí ríá niseaxeri wáyí bi minipa éríxini. ²⁸ Xwiýá nioni searíá ripi, 'Nioni píni niseawiárimi nuri ámi seyíné tíjí e náni bimíárini.' searíápi soyíné rixa aríá níoi. Nioni ápo tíjí e náni umi enagí náni soyíné nepa dijí sìxí niniyirínayí, yayí seáyími dáni seainiminíri éríni. Ápo seáyí e nímúrojo enagí náni rariñini. ²⁹ Soyíné nioni searíápi xixení imóníagí niwiniríná dijí nikwíroro 'Ayí o neariñípiríani?' yaiwiro oépoyiníri siní mimónipa éimi searariñini." nuriri ³⁰ re uriñinigini, "Xwiá tíyo meñweajo —O oboríni. O rixa baríngi náni nioni soyíné tíni niñwearí ámi ayá wí searimíméini. O nioni ejí mineániño enagí aiwi ³¹ ámá xwiá tíyo dánjíyí níni re niaiwíríxiníri, 'O xanomi dijí sìxí uyijoríani?' niaiwíríxiníri ápo sekaxí niriñípi tíni xixení oemini." nuriri re uriñinigini, "Re dáni niwiápínameámi rixa owaneyí." uriñinigini.

"Wainí uraxí nepaxiñí imóniñípíniñí imóniñáonirini." uriñí nánirini.

15 ¹ Jisaso ewayí xwiýá nuriri re uriñinigini, "Wainí uraxí nepaxiñí imóniñípi, ayí nionirini. Wainí omiñí xiáwo gí áporini. ² Wireñí nionimí dáni neánirí ná miwéyí níni ápo emi wiximoariñíri. Wireñí ná wearijíyí níni xwiogwí wíomí ná xwé wéwinigíniri o emi wiwákwímí niyárimáná míá imixárariñíri. ³ Xwiýá nioni searariñápimi dáni soyíné rixa míániñí iniñoi. ⁴ Soyíné uraxí wireñí eániñípa axípi nioni neáníñírixini. E nerínayí, nioni wireñíniñí axípi soyíné seaeánimíárini. Wainí míkomi wireñí meánipa nerínayí, ná miwepaxí imóniñípa soyíné ení nioni wireñíniñí mineánipa nerínayí, ná wepaxí menini. ⁵ Nioni uraxí wainí míkiniñí imóniñáonirini. Soyíné uraxí wainí wireñíniñí imónigíoyínérini. Ámá nioni wireñíniñí neánijí go go nioni xíoyá míkí imóniñáoni enagí náni ná xwéniñí wearijíriní. Ayí ripi nánirini. Soyíné nioni píni niniwiárimi nurínayí, amípi wí epaxí menini. ⁶ Wireñí emi móiyí yeáyí yárañíjípa ámá nioni wireñíniñí mineánipa éí gomi gomi

emi móáná yeáyí yárarijírini. Wirenjí axípini e ejfyí awí neaáriri ríá ikeárárná ríá nowárarijírini.” nuriri 7 re uriñinigini, “Soyíné nioni wirenjíni neániri xwiyáá nioniyápi xídiri nerínáyí, soyíné pí pí seaimónarijíyí náni ápomi rixijí uráná anani seaínírini. 8 Soyíné e nero ná xwénijí nerijípimi dání ejí sixí eániñí gí ápoyápi ámáyo siwá wiáná ‘O seáyi e imónijoríani?’ wiaiwipírífírini. Soyíné e nerijípimi dání eni ‘Xegí wiepisinjíyí wíríani?’ wipimóninírífírini. 9 Ápo diñjí sixí niyijípa nioni eni diñjí sixí seayinjini. Ayináni nioni diñjí sixí seayinjápi anijí neayíwiniginiri éfríxini. 10 Soyíné nioni sekaxí searíayo xixeni niwidirónayí, nioni gí ápo sekaxí níriñípí pírániñí xídirihagí náni diñjí sixí niyarijípa nioni eni axípí anijí soyíné diñjí sixí seayimírífírini. 11 Diñjí niíá bi onimiápi seairi yayí bi onimiápi seainiri oeniri náni miseararijini. Diñjí niíá niniri yayí ninarijípa soyíné eni diñjí niíá ayá wí seairi yayí seainiri oeniri seararijini. 12 Sekaxí nioni rarijápi ripirini. Nioni diñjí sixí seayaríjápa soyíné eni axípí xixe diñjí sixí yinífríxini. 13 Ámá wo xegí ámáyo diñjí sixí nuyiríná arírá wimíniri náni upeípí diñjí sixí uyarigíápí bi tíni xixeni mimónini. Aga seáyi e mürónini. 14 Soyíné nioni sekaxí seararijápi xixeni axípí nerónayí, gí ámáyíné imónijoi. 15 Xináíwániñí nimóniro omijí wiiarigíáyí wigí boso ‘E emiániri náni ría nearariní?’ miyaiwí majíá imónarigíá ejagí náni sini ‘Inókiwayínéníñí imónigíoyínéyí searimiméini. Amipí ápo niraríná aríá wiñá nipini áwanjí niseairi náni ‘Gí ámáoyínéyí seararijini. 16 Soyíné nioni fá niyamixigíámani. Ayí nioni soyíné nuro ámáyo nuréwapiyirijípimi dání aiwá niyimíniñí wéírixiníri fá yiyamiximí niseairi searípeajárini. Ayináni pí pí náni ápomi rixijí nuriríná nioními dání nuriri uránayí, anani xixeni seaínírini. 17 Sekaxí nioni rarijápi ripirini. Aga xixe diñjí sixí yinífríxini.

**“Gí seaepisarijáoyíné ejagí náni ámá símí
tíni seaipírífírini.” uriñí nánirini.**

18 “Ámá xwíá tíyo ejípí nánini moarigíáyí soyíné símí tíni seaiarijagía niwíniríná diñjí re móírixini, ‘None sini símí tíni mineaipa neríná xámi Jisasomi wigíráani?’ móírixini. 19 Soyíné ámá xwíá tíyo weñípí nánini moarigíáyí tíni nawíni nimóniri siñwiriyí, soyíné wigíyí imónaniri éíá ejagí náni diñjí sixí seayipaxírini. E nerí aí soyíné ámá xwíá tíyo weñípí nánini moarigíáyí tíni nawíni mimónipa ero ayí tíni axípí mimónipa éírixiníri fá yiyamiximí seairi ejá ejagí náni ayí símí tíni seaiarijoi. 20 Ewayí xwiyáá nioni seairá ripí, ‘Ámá xináíniñí nimóniri omijí wiiaríjí go go xegí bosomi seáyi e wimónarijímaní.’ searíápi náni diñjí móírixini. Nioni xeaníñí nínikárirónayí, soyíné eni xeaníñí seaikáripírífírini. Xwiyáá nioniyápi aríá niniro ninixidirónayí, soyínéyápi eni aríá niseairo sexádipírífírini. 21 E nerí aí nioni nirowárénapijo náni níjíá pírániñí

mimónipa nero náni soyíné nioni ninixdíro ‘Jisasoyáonerini.’ rarinagfá náni xeanijí ripi nípini seaikáripíráriñi.” nuriri ²² re urinjinigini, “Nioni nibiri xwiyíá muripa neri sijwiriyí, wigí fwí nero nioni ríwí nímófíápi náni xwiyíá meárinipaxí imónaniri éíámani. Nioni rixa bihá ejagi náni ayí re wí ripaxí menini, ‘Negí ejwápi neríná fwí miyarijwiniri ejwárini.’ ripaxí menini. ²³ Ámá nioni símí tíni niarigíayí gí ápomi eni símí tíni wiarijoi. ²⁴ Nioni emimí amipí ámá ejíná dání aiwi miwíwapiyigíá bi miwíwapiyipa neri sijwiriyí, wigí fwí nero nioni ríwí nímófíápi náni xwiyíá meárinipaxí menini. E neri aiwi nioni emimí wíwapiyijápi sijwí ninaniro aí nioni tíni gí ápo tíni eni niwawini símí tíni yeawaijoi. ²⁵ Rfwamiyí nioni náni wigí fwí ikaxí eániyíyo dání eániyí ripi, ‘Mfkí menjagi aiwi símí tíni nigíárini.’ niriniri eániyípi xixeni imónini náni niarijoí.” urinjinigini.

²⁶ Ámi re urinjinigini, “Arirá seainío —O Gorixoyá kwíyípirini. Api nioni ápo tínjí e dání soyíné tínjí e náni urowárénapimíápirini. Api kwíyí Gorixoyápi xio tínjí e dání nibiri xio náni nepa imónijípini seaíwapiyarijípí náni rarinjini. Api nibiríná nioni náni áwañj searinírárini. ²⁷ Soyíné nioni ámáyo iwamíó nuréwapiya uñaé dání nioni tíni emeagíoyíné ejagi náni seaímeaní míkoyíné eni ámáyo nioni náni áwañj uripírárini.

16 ¹Soyíné axínáni dijí ninikwíroro nemáná óreámioapírixiniri apí nípini seararijini. ²Ayí re seaipírárini. Rotú anjíyo dání segí yoí emi niseakwírimoro aiwi ríwéná xe nimóniríná ámá seapíkííayí Gorixo wimónarijípini yarijwíniri seapíkipírárini. ³Ápo náni nijíá pírániyí mimónipa ero nioni náni eni axípi e mimónipa ero nero náni apí seaipírárini. ⁴Xwiyíá nioni searíapi, ayí ripi náni searíini. Xeanijí apí rixa nimónaríná nioni niseara úápi náni dijí mopíría náni searíini. Api náni iwamíó soyíné tíni emeajwaé dání áwañj misearijjanigini. Sini soyíné tíni nemerí náni áwañj misearijjanigini.

Kwíyípi eníápi náni urinjí nánirini.

⁵“Rixa nirowárénapijo tínjí e náni warijagi aí soyíné woxi ‘Joxi gimi náni uríñi?’ minirarioí. ⁶Nioni ‘Rixa numíñi.’ searíagi náni soyíné íkíniyí sipí seaiarini. ⁷E neri aí aga nepa seararijini, ‘Nioni soyíné tíni anijí re nijwearíná arírá niseaipaxí aiwi píni niseawiárimi nuríná arírá aga seáyi e imónijípí seaipaxírini.’ seararijini. Ayí ripi nánirini. Nioni píni niseawiárimi mupa nerínayí, arírá seainíomi —Kwíyípi náni rarinjini. Omi murowárénapipa epaxírini. Nioni nurínayí, omi soyíné tíámíni urowárénapimíá ejagi náni rarinjini. ⁸Kwíyípi nibiríná ámá xwiá tíyo dájíyí re yaiwíríixiniri, ‘Nene “fwípi, ayí apíráni?” moarijwápi tíni “Wé rónijípi, ayí apíráni?” moarijwápi tíni “Gorixo ámáyo xwiyíá numeáríriná e winíáriani?” moarijwápi tíni apiaú apí

xejwíni moarijwárfani?’ yaiwírixiniri wíwapiyiníárini. ⁹Ayí nioní dijí miníkwíropa yarijagía náni kwíyípi ‘Íwípi, ayí apíráni?’ oyaiwípoyiniri wíwapiyiri ¹⁰nioní ápo tíjí e náni yíáná o ninimímiminimáná soyíné siní sijwí ámi wí minaníá ejagi náni kwíyípi ‘Wé róniñípi, ayí apíráni?’ eni oyaiwípoyiniri wíwapiyiri ¹¹Gorixo obo, ámá xwíá tíyo mejweanomi rixa xwiyáá umeáriji ejagi náni kwíyípi ‘Gorixo xwiyáá numeáriríná e winíárini.’ eni oyaiwípoyiniri wíwapiyiri eníárini.” urijinigini.

¹² Ámi re urijinigini, “Nioni xwiyáá xwapí ámi bi tíni ‘Osearimini.’ nimónarijagi aiwi agwi soyíné aríá nipaxí mimóniñoi. ¹³E nerí aiwi kwíyí amípi nepaxíñi imóniñípi náni rarijípi nibírná Gorixo náni nepáni imóniñípi níni seaíwapiyiníárini. Apí xegí dijí tíni wí misearipa nerí ápomini aríá wiarijípiñi ríná ejagi náni amípi Gorixo náni imóniñípi xixeni searéwapiyiníárini. Amípi ríwíyo imóniníápi náni eni wíá searókiamoníárini. ¹⁴Kwíyípi xwiyáá nioni rarijápi wíá nisearókiamori nioni náni nisearíri náni nioni seáyi e nimixiníárini. ¹⁵Ápo nioni fániñí niepíxníniasiñí ejagi náni amípi níni oyá imóniñípi nioniyárini. Ayináni nioni re searíini, ‘Kwíyípi nioni rarijápi aríá níniri wíá searókiamoníárini.’ searíini.” urijinigini.

“Íkniñí sipí niseaíisáná yayí seaininíárini.” urijí nánirini.

¹⁶Jisaso ámi re urijinigini, “Nioni bi onimiápi soyíné tíni nijweámáná ejáná sijwí nanipíriméoi. Soyíné segípi ámi bi onimiápi nijweámáná sijwí nanipíriárini.” uríagi ¹⁷wiepisarijíyí wa re rinigíawixini, “O pí enípi náni ría re áwanjí neararini, ‘Nioni bi onimiápi nijweámáná ejáná sijwí nanipíriméoi. Soyíné segípi ámi bi onimiápi nijweámáná sijwí nanipíriárini.’ Ripí eni ‘Ápo tíjí e uminiri rarijíni.’ neararijípi pí enípi náni ría neararini?” níriniro ¹⁸re rinigíawixini, “‘Bi onimiápiyí rarijíyí pí náni ría neararini? None xío rarijípi náni nijíá mimóniñwini.’ rinarijagía ¹⁹Jisaso awa yarijí owianeyiniro wimónarijagi náni nijíá nimóniri náni re urijinigini, “Nioni ‘Bi onimiápi nijweámáná ejáná sijwí nanipíriméoi. Segípi ámi bi onimiápi nijweámáná sijwí nanipíriárini.’ seariápi náni yarijí níniro ririnarijoi? ²⁰Aga nepa seararijini. Soyíné ámixiá nero lqwí piyí wírinipíri aiwi ámá xwíá tíyo dánjíyí —Ayí Gorixo tíni xepixepá rónigíáyírini. Ayí yayí seáyimi dání winiñíjoi. Ríná soyíné íkniñí sipí niseairi aiwi ríwéná dijí niíá seaininíárini.” nuríri ²¹ewayí xwiyáá bi ripí urijinigini, “Apixíwa niaíwí nixiriríná yarigíápi náni dijí mópoysi. Apixí niaíwí sijwí wanaríná ‘Riniñí níniniri niaíwí xírimi náni rixa rínárfani?’ niyaiwiri náni íkniñí sipí wiarijírini. E nerí aí ríwéná niaíwí rixa nixirimáná niaíwí xirío náni dijí niíá winarijagi náni ríniñí winíípi náni aríá ikeamoarijírini. ²²Soyíné eni axípíniñí seaimónini. Agwi soyíné íkniñí sipí niseairi aiwi nioni ámi sijwí seanáná xwioxíyo dijí niíá seaininíárini. Yayí apí ámá

wí amipí wí niseaikáriro aí pírí searakipaxí mimónijípi nání rarijnini.

²³Dijí yayí seainié dání nioní ámi amipí bi nání yarijí nipírámani. Aga nepa searaijnini. Ápomí amipí bi nání rixijí nuriríná nioními dání uránayí, anani niseaiapinírári. ²⁴Íná dání ápomí nioními dání rixijí muripa néra nibásáná aí dijí niáf seaininíápi bi onímápi misesainipa éwiniginiri omi anani rixijí urírixini. Rixijí uráná seaiapinírári. ”urijniginini.

**“Nioni ámá Gorixo tíni xepixepá rónigíáyo rixa
xopirári wiñári.” urijí nánirini.**

²⁵Ámi re uriijniginini, “Xwiyáá nioni niseara úápi ewayí xwiyáá tíni niseariri aiwi ríwéná ewayí xwiyáá tíni ámi bi misearí ápo nání sijnáni áwanjí searimíáiná nimóniníári. ²⁶Íná Gorixomí rixijí nuriríná nioními dání urípírári. Sewanijoyíné rixijí uráná anani aríá seainíá enagi nání ‘Íná nioni soyíné nání ápomí rixijí seauriyimíári.’ misearaijnini.

²⁷Xewanijo dijí sixí niseayiri nání aríá seainíári. Soyíné nioni dijí sixí niyiro ‘Ápo tíjí e dání biñoríani?’ niaiwiro yarijagía nání xewanijo dijí sixí niseayiri nání aríá seainíári. ”nuríri ²⁸re uriijniginini, “Ejíná nioni ápo tíni ḥweagáoni aí o tíjí e dání píni niwiárimi xwíá týo nání biñárini. Re niyweajisáná xwíá týo píni niwiárimi ámi o tíjí e nání umíni.” uríagi ²⁹xegí wiepisarijowa re urígawixini, “Ayí apírini. Agwi joxi ewayí xwiyáá tíni mineararijnini. Rixa sijnáni áwanjí neararijnini.

³⁰Agwi none dijí re nisiaiwirane niójá imónijwini, ‘Amipí níni nání niyíoríani? Ámá yarijí miwipa éími aiwi wigí xwioxíyo “Yarijí api owimini.” yaiwiariigíápi nání niójá imónijoríani?’ nisiaiwirane niójá imónijwini. Ayináni dijí re nisiaiwirane dijí rikwíroarijnini, ‘Joxi Gorixo tíjí e dání biñoxirini.’ rikwíroarijnini.” uríagía ³¹Jisaso re uriijniginini, “Agwi soyíné dijí rinikwíroarijoi? ³²Soyíné xídíxfidowári seaíáná nioni niqípi píni niníwiárimi segí aijími nání xixegíni umipíriná rixa aijwi e neri rixa imónini. Soyíné nioni píni niníwiárimi núagía aí ápo dijí nikikayonagi nání nioni niqípi ḥweapaxímani. ³³Soyíné ayá síwí misearó ‘O tíni ikáriniñwáoneríani?’ niyaiwiniro kikiíá éírixiniri xwiyá nioni niseara bíápi searíári. Soyíné xwíá týo ḥweajáná ámá Gorixo tíni xepixepá rónigíáyí xeanijí seakáripírá enagi aiwi nioni ayo rixa xopirári wíá enagi nání dijí sixí níníro ḥweárixini.” urijniginini.

Wiepisarijyo nání rixijí wuriyijípi nánirini.

17 ¹Jisaso xwiyáá api nura núsáná aijnamí nání sijwí nanániri re riñiginini, “Ápoxini, nimónini nání rixa rínári. Díxí riwaxoni ejí sixí eániñj joxiyápi ámáyo sítá wimi nání joxi ‘O ámá niyoní seáyi e imónijoríani?’ oniaiwípoyiniri niírixini. ²Ámá joxiyá dijíyo dání nioni nixídarigíáyo dijí niyimijí imónijípi sixí umímopaxo imóníwiniginiri

‘Ámá níni náni néní tíjoxi imónei.’ niriñj ejagi náni rirarijini. ³ Ámá ripini nerijípimi dání diñj niyimiñj imóninjípi tígíayí imónarigíárini. Joxi náni Tjwíá imónijo, ayí Gorixorini. Ámi wo mijweanini.’ diñj rímoró Jisasi Kiraisoní, joxi nirowárénapijoni náni ‘Nepa ayí orini.’ diñj nimoro yarigíayí, ayí diñj niyimiñjípi imónarigíárini. ⁴ Joxi o e éwiniginiri niriñjípi xixeni nipini niyáriríná ejí sixí eániñj joxiyápi niwíwapiyirijípimi dání seáyi e joxi imóninjípi ámá xwíá tíyo dáñjyó siwániñj wíárini. ⁵ Ápoxiní nioni e éá ejagi náni xámí xwíá rirí sini mimónipa ejími joxi tíni njwearíná nikníriri ɻweagápi ‘Ámi nioni tíni njwearíná nioni tíni nawíni seáyi e nimóniri axípi olkínini.’ osimónini.” nuriri ⁶ re urijinigini, “Ámá xwíá tíyo dáñj joxiyá diñj tíni nioni nixídarijíayí joxi imóninjípi náni xixeni njíá oimónípoyiniri wíwapiyinjárini. Ayí ámá dixíyí nioni niapiñjyí náni rirarijini. Dixí xwíyíá nioni niriñjípimi pírániñj nixída nibiro ⁷ rixa njíá re imónijo, ‘Amipí joxi fániñj niepíxñiasijí nioni niriri yarijápi nipini joxi niapiñjirini.’ Njíá e imónijo. ⁸ Xwíyíá joxi niriñjípi xewanijoni rixa uríá ejagi náni njíá e imónijo. Xwíyíá nioniyápi aríá niniróná diñj ninikwíroro xixeni re nisiaiwiro njíá imónijo, ‘Gorixo táminí bijorini.’ nisiaiwiro ‘Gorixo urowárénapijoríani?’ niaawiárijoi.” nuriri ⁹ re urijinigini, “Ámá xwíá tíyo dáñj ápoxi tíni xepixepá rónigíáyo arírá owiniri yarijí misiarijini. Ámá joxiyá diñj tíni diñj níkwíroarigíayí dixí imónijagi náni yarijí siarijini. ¹⁰ Amipí ámá aí nioniyáyí ayí joxiyá imónini. Amipí ámá aí joxiyáyí eni ayí nioniyá imónini. Ayí diñj ninikwírorijípimi dání ámáyo réniñj urarijoi, ‘Seáyi e imónijo, ayí orini.’ urarijoi. ¹¹ Nioni joxi táminí bimí ejagi náni xwíáyo re bi tíni sini ɻweámmiméini. E neri aí ámá rowa sini xwíá tíyo re ɻweapíríja ejagi náni ápoxiní, —Joxi siyikwí míniñj imónijoxirini. Joxi dixí ejí eániñjípi —Ejí eániñj joxi neámixowáriñjípi náni rarijini. Apí tíni pírániñj uméirixini. Yawawi nawíni imónigwíípa ayí eni axípi nawíni imónipíría náni pírániñj uméirixiniri rirarijini. ¹² Nioni awa tíni emearíná ejí sixí eániñj joxi neámixowáriñjípi tíni niméra nibiri awíniñj numearóa baríná awa wo miyorírinipa nemáná aiwi Bikwíyo dání ríwamijí eániñjípi xixeni imónini náni awa wonini xewanijño nerijípimi dání yoríriniminiri yarini. ¹³ Agwí nioni joxi tíñj e náni bimífini. E neri aí diñj niíá nioni ninarijípa awa eni bi onimiápi miwiní xwé wíwiniginiri sini xwíá tíyo njwearíná nioni níra warijápi rirarijini.” nuriri ¹⁴ re urijinigini, “Nioni ámá ápoxi diñj ríkwíroarijíyo xwíyíá joxiyápi urijá ejagi náni ámá xwíá tíyo dáñjyí ayo símí tíni wiarijoi. Nioni xwíá tíyo dáñjoni mimónipa ejápa awa eni xwíá tíyo dáñjíñjí mimónijagía náni símí tíni wiarijoi. ¹⁵ Awamí joxi xwíá tíyo dání owirimeaniri mìrirarijini. Sípí wikárarijño xwiríá miwikixepa enía náni joxi pírániñj méwiniginiri rirarijini. ¹⁶ Nioni xwíá tíyo dáñjoni mimónipa ejápa awa eni xwíá tíyo dáñjíñjí

mimónipa enagía náni ámá xwíá týo dájyí tíni axiyí mimónijoi.

¹⁷Xwiyá joxiyápi aga nepání imónijagi náni ámá rowa joxi simónarijípi náni xixeni kumixinipíri náni xwiyá apí nuréwapiyirijípimi dání pírániyí imixfírixini. ¹⁸Joxi xwíáyo náni úwinigíniri nirowárénapijípa xamíjoni eni awami urowárijárini. ¹⁹Joxi ámáyí náni wiíwinigíniri nirowárénapijípi tíni xixeni niiwaníjoni owiiminíri náni okumixinimíni. Ámá rowa eni joxi e éríixiníri simónarijípi náni okumixinípoyiníri náni joxi wiíwinigíniri nirowárénapijípi tíni xixeni owiiminí.” nuríri ²⁰re urijinigini, “Nioni awa nánini rixijí mirirarijini. Awa uréwapiyíána dijí nikwírófíyí náni eni ápoxiní rirarijini. ²¹Ayí níni axiyíniyí imónipírúa náni yarijí siarijini. ‘Ápoxi nioní tíni imóniri nioní joxi tíni imóniri egwiípa ayí eni yawawi tíni nawíni oimónípoyi.’ nimónarini. Ámá níni dijí ninikwíroro ‘Gorixo urowárénapijági weapinjoríani?’ niaiwírixiníri ‘Ámá tiyí axiyíniyí oimónípoyi.’ nimónarini. ²²Ejí sixí eániyí joxi neámixowárijípi awa eni yawawi axowawi imónigwíipa axowániyí oimónípoyiníri náni weámixowárijárini. ²³Awa aga xixeni axowániyí oimónípoyiníri nioní awa tíni nawíni imóniri joxi nioní tíni nawíni imóniri ejywíni. Ámá níni re niyaiwiro nijíá imónipírúa náni e imóniywini, ‘Gorixo omi urowárénapijírini. Omi dijí sixí uyijípa awami eni dijí sixí uyini.’ niyaiwiro nijíá imónipírúa náni e imóniywini.” nuríri ²⁴re urijinigini, “Ápoxini, ámá joxiyá dijí tíni nixídarigíá rowa nioní xámi joxi tíni niywearíná nikíniri ñweaagápa ámi nikíniri ñweajáná sijwí nanopírúa náni nioní ñweámíáe awa eni nioní tíni ñweárixiníri náni nimónarini. Ápoxiniyá dijí tíni nikíniri ñweaagápí náni rirarijini. Ayí ripi nánirini. Xwíá ríri sini mimónijáná dijí sixí niyijoxi enagi náni rarijini. ²⁵Ápoxini, joxi wé rónijoxirini. Joxi náni ámá xwíá týo dájyí niyíá xixeni mimónipa enagía aiwí nioní joxi náni niyíá xixeni imónijini. Rowa eni joxi náni ‘O omi urowárénapijoríani?’ nisiaiwiro nijíá imónijoi. ²⁶Joxi imónijípi náni awami rixa niwíwapiyiri wíá urókiamojárini. Dijí joxi sixí niyarijípa awa eni wíniyo axípi uyipírúa náni ámi bi tíni wíwapiyimíni. Nioní eni awa tíni nawíni imónimíá náni ámi bi tíni wíwapiyimíni.” urijinigini.

Jisasomi íá xirigíá nánirini.

18 ¹Gorixomi rixijí e nurárimo xegí wiepisarijowa tíni nuro írirejí xegí yoí Kidironiyí riniyípámí nixemoro omijí ojikwíí bi oriwámi dání iniñípi té rémogíawixini. ²Judasó, Jisaso náni miyí urino eni Jisaso tíni xegí wiepisarijowa tíni íníná e awí eánayarigíá enagi náni omijí ojikwíí apí náni niyíárini. ³O émáyí porisí wami awí earí ají ridiyowá yarigíwámi awí mearoarigíawami eni Parisiowa tíni apaxípániyí imónigíá xwéowa tíjí e dání awí earí nemáná awa ramixí tíni uyfwí tíni mixínápi tíni nixirimáná ojikwíípimi náni nuro rémóáná ⁴Jisaso xíomí wilkáripírípi nipíni náni rixa

nijíá nimóniri náni anwi e nuri re urijinigini, “Soyíné go náni píá yarijoi?” uríagi ⁵ awa re urigíawixini, “Nasareti dánjí Jisaso náni píá yarijwini.” uríagía Judaso xío náni pasánijí umearijo awa tíni rojáná Jisaso “Ayí nionirini.” urijinigini. ⁶ “Ayí nionirini.” uráná awa re egíawixini. Óí nero ríwiminají úfáyí xwíáyo pikníimeagíawixini. ⁷ Xwíáyo pikníimeáagía o ámi re urijinigini, “Go náni píá yarijoi?” uríagi awa “Nasareti dánjí Jisaso náni píá yarijwini.” uríagía ⁸ Jisaso “Ayí nionirini.” rixa searíanigini. Ayináni nioni náni píá níñirínayí, ámá rowayí xe oúpoyiniri siýwí winípoyi.” urijinigini. ⁹ Xámi Gorixomi re uríipi, “Ámá joxiyá dijí tíni xídfírixiniri niapijíyí womí mìwiorírijári.” uríipi xixení imóniní náni e urijinigini. ¹⁰ E uraríná Saimoni Pitao kirá bá nímixeari re ejinigini. Mírí nuri apaxípániñí imónigíawami seáyi e wimónijoyá omínjí wiiarijomí —O xegí yoí Marikasoyí riñijorini. Omi miñjí róminiri éyí pírá noyíkiri aríá miñjí wirípieajinigini. ¹¹ Pírá noyíkiri aríá miñjí wirípieáagi Jisaso Pitaomi mixí re urijinigini, “Kirápá xegí anjyo ámi upíroi. Xeanijí kapixnínjí ápo o oniniri niaparijípi ‘Minipa oeni.’ risimónarini?” urijinigini.

Jisasomí Anaso tíñí e náni níméra nuro wárigiá nánirini.

¹² Émáyí porisowa tíni wigí seáyi e wimónijo tíni Judayí anjí ridiyowá yarigíiwámi awí mearoarigíawa tíni Jisasomí íá níxero gwí níjiro ¹³ xámi Anaso tíñí e náni níméra ugíawixini. Anasomí xineagwo Kaiapesorini. Xwiogwí omi o apaxípániñí imónigíáwa seáyi e wimónijorini. ¹⁴ Xámi xegí Judayo re uriyo, ayí orini, “Negí ámá níni pepírixiniri ayí ríniñí meaaniri éíápi náni ámá ná woní ríniñí api nímeari níperínayí, ananirini.” nimónarini.” urijorini.

Pitao “Oyá niepisarijí wonimani.” riñí nánirini.

¹⁵ Omi xineagwo, Anasoyí riñijo tíñí e náni Jisasomí níméra waríná Saimoni Pitao tíni wiepisarijíyí ámi wo tíni awau Jisasomí ríwíyo níxída nuri apaxípániñí imónigíawami seáyi e wimónijoyá anjí tíñí e níremómáná wiepisarijí wíomi apaxípániñí imónigíawami seáyi e wimónijo símimañí oyá nijíá ejagi náni o Jisaso tíni anjí ákijáyo ínimi nípáwiri ¹⁶ Pitao sini bíariwámini íwí e rojagi náni nuri apixí ákijá íwíyimi awí roarijími Pitao náni nurimo nípeyeari niwirimeámi íwiaparíná ¹⁷ apixí ákijá íwíyimi awí roarijí Pitao re urijinigini, “Joxí eni ámá royá wiepisarijí woxi menirani?” uríagi o “Nionimani.” nurimi nípáwiri ¹⁸ xináiwániñí nimóniro omijí yarigíayí tíni anjí ridiyowá yarigíiwámi awí mearoarigíawa tíni e nírówapiro imijí rarijagí náni ríá nikeámáná ríá imónaríná Pitao eni ríá oimóniminiri anwi e nuri awa tíni nawíni nirori ríá imónarijagini.

Anaso Jisasomí yarijí niwia uñí nánirini.

¹⁹ Apaxípániñí imónigíawami seáyi e wimónijo Jisasoyá wiepisarijíyí náni yarijí wíri xwiyíá ámáyo uréwapiyarijípi náni yarijí wíri

éagi²⁰ Jisaso re urijinigini, “Nioni ámá niyoní sijániже dání uréwapiyarijárini. Nioni gíni gíná nuréwapiyiríná rotú ajýyo dániraní, ajý rídiyowá yarigíwámi dániraní, sa negí Judayí awí eánarigíe dání uréwapiyarijá ejagi náni²¹ joxí pí náni nioni yarijí niarijini. Nioni xwiyá uraríná aríá niarigíáyo yarijí wii. Pí pí urarijápi náni ayí anani nijárini.” uráná²² ajý rídiyowá yarigíwámi awí mearoarigíáyi wo ajwy e éí nirómáná Jisasomi wé tíni nupikákwiri re urijinigini, “Apaxípániјí imónigíawami seáyi e wimóniјomí e nuriríná ‘Apáni urarijini.’ risimónarini?” uríagi²³ Jisaso re urijinigini, “Nioni xejwíni niriri sipíni rarínáyí, xejwí ríapí náni áwaní neareí. Nioni naají rarínáyí, pí náni iwaní neaarijini?” uríagi²⁴ Anaso Jisaso sini gwí jiniјáná apaxípániјí imónigíawami seáyi e wimóniјí ámí wo, Kaiapasoyi riniјo tínjí e náni wiowáriјinigini.

Pitao “Oyá niepisarijí wonimani.” ámí urijí nánirini.

²⁵ Saimoni Pitao ríá ikeáariniже éí nirómáná ríá imónaríná e rówapigíáyí wí re urigíawixini, “Joxí ení xegí wiepisarijíyí woxí meniraní?” uríagía aí o “Oweoi.” nuriri “Nioni ení wonimani.” uríagi²⁶ Apaxípániјí imónigíawami seáyi e wimóniјoyá xináiwániјí nimóniro omijí wiliarigíáyi wo —O Pitao aríá miňí wirípiaeajomí xexirímeá woriní. O ení Pitaomí re urijinigini, “Nioni ojikwíyo Jisaso tíni nawíni rojagi sijwí raníaoxi meniraní?” uríagi²⁷ Pitao ámí “Oweoi.” uráná re ejinigini. Karíkarí ríaiwá riјinigini.

Jisasomi Pairato tínjí e náni wiowárigíá nánirini.

²⁸ Wíá móniјími Kaiapaso tínjí e dání émáyí gapímanowaya ajiwámi náni Jisasomí niméra nuro aiwi Judayí ámináowa none nipáwirijípimi dání xwirfá ikixenáná aiwá Ajínajo Neamúroagoi riniјfyi náni minipaxí imónaniginíri mipáwí yarijagia²⁹ gapímaní pirimiј imónijo —O émáyí wo xegí yoí Pairatoyi riniјorini. O awa tínjí e náni níwiapíri re urijinigini, “Omí pí xwiyá náni xwiyá mearaniro nimeámi barijoi?” uríagi³⁰ awa re urigíawixini, “Ámá ro íwí miyarijo ejánáyí, joxí tíe náni nimeámi baniri éwámani.” uríagía³¹ Pairato re urijinigini, “Sewaniјoyíne nimeámi nuro segí jwí ikaxí rarijípi tíni xixeni xwiyá umearípoyi.” uríagi Judayowa re urigíawixini, “Émáoyíne íwí yarigíáyo opíkípoyiníri sijwí neanarigíámani.” urigíawixini. ³² Xwiyá Jisaso xámí re urijípi, “Nioni ninipikiríná e niniro nípíkipírífári.” urijípi xixeni imónini náni Judayowa Pairatomi xwiyá e urigíawixini. ³³ Pairato ámí gapímanowa wigí ajý iwámi nípáwímáná “Jisaso obini.” niriri re urijinigini, “Joxí mixí ináyí Judayíyáoxiraní?” uríagi³⁴ Jisaso re urijinigini, “Dixí dijí tíni rinirarijini? Wa riríagía rinirarijini?” uríagi³⁵ Pairato re urijinigini, “Nioni dixí Judayí woniraní? Dixí gwí axírí

imónigíáyí tíni apaxípánijí imónigíá xwéowa tíni joxi nírimeámi nibiro nioni tíjí re riwáráoi. Joxi pí éagi nírimeámi ribáoi?" uríagi ³⁶Jisaso re urijiniginí, "Ámá mixí ináyí nimóniro xwíá týo menjweaarigíáyí yapi mimónijini. Nioni xwíá týo dájíyí mixí ináyí imóníwiniginíri minirípeagíá ejagi náni xwíá týo menjweaarigíáyíniyí mimónijini. Mixí ináyí xwíá týo dájí woni nimóniri sijwiriyí, gí Judayowa íá minixiripa oépoyníri gí simijí nínarigíáyí mixí niwiipaxfríni. E níririri aí mixí ináyí nioni imónijápi xwíá týo dájímani." uríagi ³⁷Pairato re urijiniginí, "Ayináni 'Joxi mixí ináyí woxirini.' nimónarini." uríagi Jisaso re urijiniginí, " 'Mixí ináyoxirini.' joxi xixení nírarijini. Nioni nepaxiní imónijípi ámáyo áwanjí urífimiginíri gí ókí nixiriri xwíá týo náni biri ejáriní. Ámá nepaxiní imónijípi xídarigíá giyí giyí níni nioni aríá níarigíáriní." uríagi ³⁸Pairato re urijiniginí, "Nepaxiní imónijípi píriní?" urijiniginí.

Pairato "Anani yekwiroárípoyi." rijí nánirini.

E nurimo Judayí níni tíjí e náni nípeyeari re urijiniginí, "O xwíyíá meárinipaxí bi rarijagi aríá miwíini. ³⁹E nerí aí xwiogwí ayí ayo síá Ajínajo Neamúroagoi rarigíáyi náni aiwá imixaríná ámá gwí ñweají wo seawáriarijáriní. 'Judayeneyá mixí ináyí imónijo oneawárini.' riseaimónarini?" uríagi ⁴⁰ayí xwamiání niwiéra nuro "Omí mineawáripa. Barabasomí —O ámáya amípí pikoráparijí worini. Omí neawárii." nura ugíawixini.

19 ¹Ayí Pairatomí e urarijagía náni porisowa Jisasomí nírimeámi nuro sikwíá nearo ragí píri nuyíkiárimáná ²ópiyá ejíniyí imónijí wirí níkíkiyimáná mixí ináyí aminaýwíniyí imónijí miñjyo díkínarigíápa miñjyo udíkiáriro rapírapí ayíá rijí mixí ináyí yínarigíá wú nímearo omí uyíriro niyárimáná ³xío tíjí e ajuwi e uro "Ámináoxini, Judayíyá mixí ináyoxirini." uriro wé upikákwiyo niyayimáná ejáná ⁴Pairato ámí nípeyeari re urijiniginí, "Aríá nípoyi. 'Xwíyíá meárinipaxí bi mirarijagi aríá niwiri nírimeámi ríwiaparini?' oniaiwípoyiníri nírimeámi íwiaparijini." nuriri ⁵Jisaso, ópiyá ejíniyí imónijíri udíkiáriro rapírapí ayíá rijú uyíriro éeo íwiapáná Pairato ámá e awí neaárimáná rogiáyo re urijiniginí, "Ámá royo. Siywí winípoyi." uríagi ⁶Apaxípánijí imónigíá xwéowa tíni ajuji ridiyowá yarigíwámi awí mearoarigíáwa tíni omí siywí niwiniróná xwamiání niwiro "Íkíayo yekwiroárípoyi. Íkíayo yekwiroárípoyi." uríagía Pairato re urijiniginí, "Nioni o xwíyíá meárinipaxí bi mirarijagi aríá niwiri náni sewanijoyíne nírimeáma nuro yekwiroárípoyi." uríagi ⁷Judayowa re urigíawixini, "O náni negí ñwí ikaxí eániyíyo dáni bi rinini. Ayo dáni 'Xe sijí ouni.' ripaxí mimónini. O 'Niaíwí Gorixoyáonirini.' riniyí ejagi náni xe sijí ouniri siywí winipaxí menini. Xe píkoi." uríagía ⁸Pairato xwíyíá apí aríá niwiríná wáyí

ámi bi tíni niwiniri ⁹ámi gapimanowayá anjiwámi nipáwiri Jisasomi yarijí re wiñinigini, “Joxi gimi dánjoxirini?” uríagi aí Jisasó xwiyáá bì muriñinigini. ¹⁰Xwiyáá bì murarijagi niwiniri náni re urijinigini, “Joxi xwiyáá bì minirí riyarijini? ‘O íkíayo niyekwiroáríri níkweawáríri mepa epaxoríni.’ riniaiwarijini? Gí dijí tíni niriye kwiroáríríná niriye kwiroárípaxiríni. Niriwáriríná niriwárirípaxiríni.” uríagi ¹¹Jisasó re urijinigini, “Erami ñweaño api xe oimóniri sijwí miranipa neri sijwiriyí, joxiyá dijí tíni wí e ripaxí imónimírini éímaní. Ayináni sipí joxi nírpí xwé neri aiwí nioní joxi tíe náni niwiowárioyápi aga seáyi e imóniní.” uríagi ¹²Pairato aríá e niwiri náni omi wáriminíri éiyí Judayí xwamiání niwiayiro re urigíawixini, “Joxi ámá romí nkwearí niwárirínayí, émáyínéyá mixí ináyí Sisao tíni nikumixiníri emearijí woxí mimónijini. Ámá go go xewanijo náni ‘Mixí ináyonirini.’ nírinirínayí, Sisaomi mamówáriminíri yarijí ejagi náni rarijini.” urarijagía ¹³Pairato xwiyáá api aríá e niwiri náni Jisasomi nimeámi wáí e nipeyeari síjá tíni wáí imixinije —Ayí Xibiruyí píne tíni Gabatai rinijerini. E íkwiajwí xwirixí numeríná éí ñweaarigíánami éí njwearí ¹⁴—Síá ayí Judayí Añinajo Múrojíyi náni aiwá imixárarigíáyirini. Ayimi sogví rixa áwiními ñweáminíri ejáná Pairato re urijinigini, “Sijwí winípoyi. Segí mixí ináyo riworini.” uríagi ¹⁵Judayí xwamiání re wigíawixini “Xe nimeáa xe nimeáa oúpoyi. Nimeáa nuro íkíayo yekwiroárípoyi.” urarijagía Pairato re urijinigini, “Segí mixí ináyo ‘Íkíayo oyekwiroáríni.’ riseaimónariní?” uríagi apaxípániñí imónigíá xwéowa re urigíawixini, “Negí mixí ináyí ámi wo menini. Emáyínéyá mixí ináyí Sisao eni negorini.” uríagía ¹⁶Pairato Jisasomi oyekwiroárípoyiníri porisowami tíni wiowárijinigini.

Jisasomi yekwiroárígíá nánirini.

¹⁷Jisasomi aji apimi dání niméra nuróná xewanijo íkíá yoxáípá xwaŋwí níkwónimí nuri wí e xwíá yoí bi Miŋí Gixweái rinije —Xibiruyí píne Gorigotai rinijerini. E níremoro ¹⁸e Jisasomi yekwiroárígíawixini. Niye kwiroáríróná Jisasó áwini e ejáná ámá waú eni midimidáni yekwiroárígíawixini.

¹⁹Pairato ríwamijí bi re niriri neari yoxáípámi seáyi e pírauninigini, “Nasareti dájí Jisasó, Judayí mixí ináyorini.” ríwamijí e neari píraúagi ²⁰Jisasomi yekwiroáríe aji apimi ná jíamí mimónijagi náni Judayí obaxí nípuróná ríwamijípi —Api nearíná Xibiruyí píne tíni eari Romiyí píne tíni eari Gírikiyí píne tíni eari ejípirini. Api íá roarijagía náni ²¹Apaxípániñí imónigíá seáyi e imónigíáwa Pairatomí re urigíawixini, “Joxi ríwamijí re niriri meapani, ‘Judayí mixí ináyorini.’ niriri meapani. Sa re niriri eai, ‘Xewanijo ‘Judayí mixí ináyonirini.’ rinijerini.’ niriri eai.” uríagía aí ²²Pairato re urijinigini, “Nioni eaápi xe oeánini.” urijinigini.

²³ Porisowa Jisasomi rixa niyekwiroárimáná rapirapí amipí o yiniñípi yanjí nímero biaú biaú nitiro nowani xixeni nímearo aí xegí soríá gwí bi mikiwénijú —Ú nimixiríná axúní imixárigíúrini. ²⁴ Ú náni re rinigíawixini, “None maxepa oyaneyí. Áwini e nitimáná go go meanirénenjoiniri sárú oyaneyí.” rinigíawixini. Bikwíyo xwiyíá níriniri eániñí ripí, “Rapirapí nioni seáyi e yínarijáyí yanjí niniro gí soríá meaprí náni go go meanirénenjoiniri sárú egíawixini.” ²⁵ níriniri eániñípi xixeni imónini náni porisowa e egíawixini.

Jisasomi xináí tñi xinismái tñi Kiriopasomi xiepí Mariaí tñi Magídara dánjí Mariaí tñi íwa íkíá yoxáí Jisasomi yekwiroárinijípámí ajwi e rojnáñ ²⁶ Jisaso xegí xináí e rojagi niwiniñi wiepisariñí xio diñí sixí uyijo eni ajwi e rojagi niwiniñi xináimi re urijnigini, “Ineyí, dixí íwo iworini.” nírimáná ²⁷ wiepisariñomí re urijnigini, “Dixí rináí iyírini.” uríagí wiepisariño síá ayimi dánjí xegí ajíyo náni pírániñí numéra ujníngini.

Jisaso peñí nánirini.

²⁸ E nurárimo nijíá re nimóniríná “Xano e éwiniginiri nírinípi rixa nipini yárfíni.” nijíá e nimóniríná Bikwíyo xio náni níriniri eániñí nipini xixeni oimóniri re riñinigini, “Iniigí náni ninarini.” ráná ²⁹ sixí wainí mixí yariñípi magwí ínijí wá wejagi náni wa írikwí bi nímearo iniigí wainí apimi igiá neámáná xisopíyi riñijí wegwiñanijí imónijíwámi nikiroárimáná xegí manjí tñípi e wimixíagí ³⁰ Jisaso wainí mixí yariñípi ninimáná “Rixa pixwíngói.” níriniri miñí warí niniri diñí niyámiga ujníngini.

Porisowa Jisasomi miwíyo ayiñwí ikirogíá nánirini.

³¹ Síá Jisasomi yekwiroárigíáyi —Ayi ajiñajo Judayo múronjí náni aiwá amipí pírániñí nimixiro tarigíáyirini. Ayi rixa síá óráná Sabaríá aga seáyi e imónijíyi nimónini ejagi náni porisowa Jisasomi tñi awaúmi tñi awí mejweajáná sabaríá imóniniginiñi Judyá amínáowa nuro Pairatomí re urigíawixini, “Apaxí mé diñí simigwíá niyiniri opépoyiniri sikwíyo ejí píri jeápoyi. Nipéáná wigí warápi oyoaneyiniri ejí píri jeápoyi.” uríagía ³² porisowa nuro midimidáni yekwiroárigííwaúmi sikwíyo píri níjearo aí ³³ Jisaso yekwiroárinije wenijí éíayí wíniñíawixini. O rixa nípeagi niwiniro náni xegí sikwí píri mijepa nero aí ³⁴ porisí wo wákwirixá tñi ayiñwí ikiróáná axíná iniigí tñi ragí tñi íwiapiñinigini. ³⁵ Ámá Porisowa e yaríná sijwí winaroráoni áwañí níriríná xixeni aga nepa riñárini. Nioni rariñápi nijíá xixeni e nimóniri náni seyíné “Neparini.” yaiwiyo diñí ikwíroro éírixiniri áwañí searariñini. ³⁶ Bikwíyo re níriniri eániñípi xixeni imónini náni porisowa omí e wigíawixini, “Xegí ejí bi píri jeapírámani.” ³⁷ Bikwíyo ámi bi re níriniri eániñípi, “Ayiñwí ikiroárigíomí sijwí winipíráriñi.” riñijípi eni xixeni e imónijíngini.

Jisasomi xwíáyo weyárigiá nánirini.

³⁸E niyárimáná ejáná ámá wo —O Arimatia dání Josepoyi riniñorini. O Jisasoyá wiepisarijíyí wo aí Judayí ámináowami wáyí niwiri náni ínimi xídariñorini. O Pairato tíjí e náni nuri “Jisaso piyo omeámini.” uráná Pairato xe omeaniri sijwí winíagi o nuri piyomi xwíá weyáriminíri náni nimeámi úáná ³⁹ámá ámi wo —Xegí yoí Nikodimasoyi riniñorini. O xámi áríwiyimi Jisaso tíni xwíyíá rinigíorini. O eni nibiri íkíá díá biaú —Bi muríyi riniñípi tíni bi earosiyi riniñípi tíni apiaúrini. Apiaú xámi nawíni niíá megíáplaú xegí sají 30 kiro imóniñípirini. Apí tíni piyomi xópé oeminiñíri nimeámi nibiri ⁴⁰awaú piyomi nimeari Judayí wigí ámá piyí nitíriná yarigíápa rapirapíyo rígwirígwí niroríná íkíá díá dijí nanjí eariñípi tíni xópé niyárimáná ⁴¹nimeámi omijí ajwi e iniñípimi náni —Omiñí api Jisasomi yekwiroáríe dání ajwi e ejípirini. Síjá óí sini ámá mitarigíáyi tímípirini. Omiñí apimi náni nimeáa nuri ⁴²síá ayi Sabariá náni Judayí amipí pírániñí nimixiro tarigíáyi imóniñagi náni síjá óí ajwi e iniñíyimi náni nimeámi nuri e tigíisixini.

Jisaso wiápíñimeanjí nánirini.

20 ¹Sadéyo wíá móniñími sini síá yiniñjáná Magidara dání Mariaí síjá óyimi Jisaso weje náni nuri wenijí éfyí winiñinigini. Síjá xwé óyimi éí rárarinijo sini mipíroní rixa wí e weñagi niwiními ²ajní nuri Saimoni Pitaomí tíni wiepisinjí wío, xío dijí sítí uyijomi tíni niwímeari re uriñinigini, “Ámináomí rixa nexwearo gími ríá tíaawixini? Newané majíáriñí.” uríagi ³Pitao tíni wiepisinjí wío tíni ají e píni niwiárimí xwáripáyo náni nuri ⁴aajaní nuri wío Pitaomí nímúrorí xwáripáyo xámi nirémori ⁵niríkwíniri ínimi wenijí yánífyí winiñinigini. Rapirapí Jisasomi xopixopí rónijúni weñagi niwiníri aiwi ínimi mipáwí wenijí yaríná ⁶Saimoni Pitao eni ríwíyo nibiri bíariwáminí éí nirómáná wenijí mé xwáripáyo ínimi nipáwiri wenijí éfyí winiñinigini. Rapirapí xopixopí rónijúni weñagi niwiníri ⁷rapirapí miñíyo xopixopí rogííú wíú tíni nawíni miwé xegí wí e nikíróniri weñagi winaríná ⁸wiepisinjí wío, xámi xwáripáyo rémóo eni nipáwiri rapirapí e imóniñagi niwiníri “Neparini.” niyaiwiri dijí wíkwíronjigini. ⁹Íná awaú Bikwíyo Jisaso ámi xwáripáyo dání niwiápíñimeaníápi náni niriníri eániñípi náni sini pírániñí dijí mímopa neri majíá neri náni ¹⁰ámi egí ají e náni ugíisixini.

Magidara dání Mariaí Jisasomi sijwí winiñí nánirini.

¹¹Mariaí xwáripá tíjí e ajwi e nirómáná ɻwí neari e neríná xwáripáyo ínimi niríkwíniri wenijí yánífyí winiñinigini. ¹²Jisaso tigíe ajínají waú rapirapí apíá weñí niyínimáná wío miñí tigíáminí ɻweari wío síkwí tigíáminí ɻweari ejagíi wináná ¹³awaú Mariaími re urígíisixini,

“Ineyi, jíxi pí náni ḷwí eaarijini?” urágíi í re uriñinigini, “Gí Ámináo nexwearí tíe náni niíni majíá ejagi náni ḷwí eaarijini.” nurimáná ¹⁴nikinimóniri wenijí éfyí winijinigini. Jisaso daiwo roñagí niwinirí aiwi mí miwómixiniginí. ¹⁵Mí miwómixágí Jisaso re uriñinigini, “Ineyi, pí náni jíxi ḷwí eaarijini? Go náni píá yarijini?” uríagi Mariaí omijí xiáwo nírariní re uriñinigini, “Ápoxíni, joxí piyomi nímeámi nuri wí e tífírá oejwiriyí áwanjí nirei. Niíni nuri nímearei nímeámi umíñini.” uríagi ¹⁶Jisaso “Mariaíxini!” urágí i níkinimóniri Xibiruyí píné tíni Rabonaiyi —Api “Nearéwapiyarijoxini.” níriríná rarigíápirini. E uríagi ¹⁷Jisaso re uriñinigini, “Nioni síní gí ápo tíe náni miþeyíá ejagi náni jíxi íá minixepaní. Jíxi nuri ámá nioni gí nírixímeá imónigíáyo re urei, ‘O re rijoi, “Nioni gí ápo Gorixo tíe náni peyarijini. O seyíné eni segí ápo Gorixorini.” rijoi.’ urémeai.” uríagi ¹⁸Magidara dánjí Mariaí nuri xegí wiepisijíyo áwanjí re urémeajinigini, “Niíni Ámináomi rixa sijwí winíñini. Xío níriípi, ayí apírini. Ayí apírini.” nura uñinigini.

Xegí wiepisijowa xíomi sijwí winigíá nánirini.

¹⁹Sadéyo síá axíyimi síápi tíni wiepisijowa Judayí ámináowa náni wáyí nero náni aŋí wigí ḷweagíiwámí ówanjí xaíwí niyárimáná ḷweajáná re ejinigini. Jisaso awami áwini e níronapíri re uriñinigini, “‘Gorixoyá dijí tíni niwayíróniro ojweápoyí.’ nimónarini.” nurimáná re ejinigini. ²⁰Wé níri ogíúkaú siwá wirí miwí wákvirixá tíni ikirogíáyi siwá wirí éagi wiepisijowa Jisaso ámi sijí ejagi sijwí niwiniro náni dijí niíá winaríná ²¹ámi re uriñinigini, “‘Soyíné Gorixoyá dijí tíni niwayíróniro ojweápoyí.’ nimónarini. Ápo nioni xwíá tíyo nirowárénapijípa nioni eni soyíné searowárarijini.” nurimáná ²²awami píramí imímí niwiowáríri re uriñinigini, “Kwíyí Gorixoyápi numíminiyo api tíni nawíni eméírixini. ²³Soyíné ámá íwí yarigíápi yokwarimí nerínáyí, ayí Gorixo eni yokwarimí wíiarini. Soyíné yokwarimí miwiipa nerínáyí, ayí Gorixo eni yokwarimí miwiariníni.” uriñinigini.

Tomaso Jisasomí sijwí winijí nánirini.

²⁴Wiepisijowa wo, Tomaso —O wiepisijí wé wúkaú sikwí waú imónigíáwa worini. Xegí yoí ámi bi Didimasorini. O miýweajáná wía Jisaso wiwaníjowamini wímeáí ejagi náni ²⁵Tomasomí re urigíawixini, “None Ámináomi rixa sijwí winíñini.” uríagía aí o re uriñinigini, “Nioni wéyo níri ogíáyaú miwinipa eri níri ogíáyaúmi wé miwíxímpa eri miwí wákvirixá tíni ikirogíáyimi gí wé miwíxímpa eri nerínáyí, dijí wí ‘Nepa orini.’ niyaiwiri wíkwíróímímeini.” uriñinigini. ²⁶Síá wé wíúmi dánjí waú wo nórímaná ejáná ámi xegí wiepisijowa aŋíyo íními ḷweajáná Tomaso eni wía tíni nerimeániro ḷweajáná Jisaso aŋí ówanjí niyárinijagi aiwi awami áwini e níronapímáná re uriñinigini,

“ ‘Gorixoyá dijí tíni niwayiróniro ojweápoyi.’ nimónarini.” nurimáná
 27Tomasomi re urijinigini, “Dixí wé símí re ninimixénapiri gí wéyo
 sijwí nanei. Dixí wé re ninimixénapiri gí miwíyo niwíxímoi. Sini dijí
 minikwíró mepani. Aga dijí nikwíroi.” uríagi 28Tomaso re urijinigini,
 “Joxi gí Ámináoxirini. Gí Iwjáoxirini.” uríagi 29Jisaso re urijinigini,
 “Joxi sijwí ninaníri náni rixa ‘Neparini.’ niyaiwiri dijí rinikwíróini?
 Ámá nioni sijwí minanipa nero aí ‘Neparini.’ niyaiwiro dijí nikwíróíayí
 yayí winijíyírini.” urijinigini.

“Bikwí ripi ámáyí wíkwíróírixiniri eánini.” urijí nánirini.

30 Jisaso emímí ámi ayá wí wiepisarijowa sijwí anigé dání ejí aí api
 náni bikwí ripimi ríwamijí bi meánini. 31 E neri aí seyíné Jisasomi dijí
 wíkwíro “O Kiraiso, ámá yeáyí neayimixemeánia náni Gorixoyá dijí
 tíni aríowayá xwíá piaxfyo dání iwiaroníoyi rarijwáoríani?” wiaiwiro
 “Gorixoyá xewaxoríani?” wiaiwiro éírixiniri ríwamijí ripi níriníri
 eánini. Omi dijí níwíkwírorijípimi dání dijí niyimiñí imóniñípi tígíayí
 imóníírixiniri níriníri eánini.

Wiepisinjí wé wíumí dájí waú ámi Jisasomi sijwí winigíá nánirini.

21 1Jisaso e néisáná xegí wiepisinjowamí ipí Taibiriasiyí ríniñíwá
 —Xegí yoí bi Gaririyí ríniñíwárini. Awá riwoje ámi sijáni
 siwá niwiniríná ripi ejinigini. 2Saimoni Pitao tíni Tomaso, Didimasoyí
 ríniyo tíni Gariri piropenisíyo aji yoí Kena dájí Nataniero tíni
 Sebediomí xewaxowaú tíni wiepisinjí ámi waú tíni awa nerimeániro
 nawíni niywearóná 3Saimoni Pitao re urijinigini, “Nioní ubení ipíyo
 mamówárimi umíini.” uríagi awa re urigíawixini, “None eni joxi tíni
 waníwini.” nuríro nípeyearo ewéyo nípíxemoániro síá ayimí áríwiyimi
 peyí náni néra nuro aiwi simí egíawixini.

4Rixa sogwí xemónapiminíri yarijí tíni Jisaso níbirí ipí imajípá
 tíni ronjagí aiwi xegí wiepisinjowa omí mí miwómíxí éagía 5Jisaso re
 urijinigini, “Niaíwíyíné, segí ubení mamówárarigíayo peyí íá miminipa
 rejoi?” uráná awa “Oweoi.” uríagía 6o re urijinigini, “Ubení ewé
 námíni mamówárána peyí bi mininijoí.” uríagi o ríipi tíni xixeni
 yaríná re ejinigini. Peyí xwé obaxí ayá wí miníagi náni mimixeapaxí
 wimóníijinigini. 7Mimixeapaxí wimóníagi wiepisinjí Jisaso dijí sixí uyiyo
 Pitaomí re urijinigini, “E nearío negí Ámináoríni.” uríagi Saimoni Pitao
 aríá e niwiri Jisasomi xámi owímeáminíri xegí rapírapí seáyi e yínarijú
 —Ú niwirárimáná yarijúrini. Ú nímeari niyínimáná ipíyo nímwiri
 xeamojinigini. 8Ipíyo nímwiri xeamogí aí wiepisinjí wíá ipí imajípá
 tíjí e ajiwí e sa 100 mita imóniñagi náni ewépámi peyí ubení magwí
 miníñú ú tíni nimixeáa níbiro 9imajípámí niwiékñimearo wenijí éíayí
 winigíawixini. Ríá níkeánimáná peyí bi ríkwamijíyo werí bisíkeríá

bí eni weri ejagi winaríná ¹⁰ Jisaso re urijinigini, “Peyí soyínéyá ubeníyo miníípi bí nímeámí yapípoyi.” uríagi ¹¹ Saimoni Pitao ewéyo nípixemoániri ubení peyí magwí minínjú imajípá tíe náni nimixéaa biñjinigini. Peyí xwéríxani 153 minínjagi aiwí ubení ú wí maríkíniñagi winiñinigini.

¹² Jisaso re urijinigini, “Soyíné ajwi e níbiro aiwá nípoyi.” uríagi xegí wiepisiñowa omí rixa mí niwómixiro “Negí Ámináorini.” niwiaiwiro náni wo yariñí “Goxirini?” wipaxí mimónipa yaríná ¹³ Jisaso ríá wearije ajwi e nuri bisíkeríá nímeari yaní niwia nuri peyí eni axípi e niwia uñinigini. ¹⁴ Jisaso xwáripáyo dání niwiápíñimeámáná wiepisiñowamí xámí biaú siwá niwinimáná ámi siwá winiñí bí apírini.

Pitaomi “Nioniyáyo pírániñí uméírixini.” urijí nánirini.

¹⁵ Rixa aiwá ninimí Jisaso niwiápíñimeari Saimoni Pitaomi re urijinigini, “Jonomi xewaxo Saimonoxini, joxi diñí sixí níniyiríná diñí sixí ámá rowa niyigápími wiárí nimúrori riniyijini?” uríagi o re urijinigini, “Oyi, Ámináoxini, nioni diñí sixí risijápi náni joxi nijírárini.” uríagi o re urijinigini, “Sipisipí miá nímeríná aiwá wiariígápa joxi ámá nioni tíamini bíáyo axípi neri pírániñí uréwapiyíírixini.” urijinigini.

¹⁶ Jisaso ámi bí nuriri re urijinigini, “Jonomi xewaxo Saimonoxini, joxi diñí sixí riniyijini? Miniyijí rejini?” uríagi o “Oyi, Ámináoxini, nioni diñí sixí risijápi náni joxi nijírárini.” uríagi Jisaso “Ámá sipisipí awí mearoorigápa joxi axípi neri ámá nioni gí imónijíyo pírániñí uméírixini.” urijinigini. ¹⁷ Jisaso ámi bí nuriri re urijinigini, “Jonomi xewaxo Saimonoxini, joxi diñí sixí riniyijini? Miniyijí rejini?” uríagi Pitao Jisaso rixa biaú bí “Joxi diñí sixí riniyijini?” uríipi náni diñí sipí niwiniri re urijinigini, “Ámináoxini, amípí níni náni joxi nijífoxirini. Nioni diñí sixí riyanjápi náni eni nijífoxirini.” uríagi Jisaso re urijinigini, “Sipisipí aiwá wiariígápa joxi eni ámá nioni nixídarigíáyo axípi neri pírániñí uréwapiyíírixini. ¹⁸ Aga nepa ríraríjini. Joxi sini íví síkiñí neríná jíwanijoxi arerixí niyíniri dixí simóníímini wagírini. E neri aí joxi rixa xweyanjí neríná dixí wé wúkaú wimixáná ámá wí gwí nirijiro joxi ‘Mupa oemini.’ yaiwiarijímíni nímeáa rupírárini.” urijinigini.

¹⁹ Wiepisiñowa re oyaiwípoyiniri, “Pitao peníápi náni ríá neararini? O e neri niperijípimi dání seáyi e Gorixo imónijípi náni siwá neainíárfani? Oyi.” oyaiwípoyiniri e urijinigini. E nurimáná re urijinigini, “Joxi nixídei.” urijinigini.

Jisaso wiepisiñí xío diñí sixí uyijo náni riñípi nánirini.

²⁰ Pitao nikinimóniri wiepisiñí Jisaso diñí sixí uyijo —O xámí nerimeánimáná aiwápi níñiróná Jisaso tíamini nikinimónauri yariñí re wiñorini, “Ámináoxini, miyí rurino gorini?” urijorini. O awaúmí númi

bariŋagi niwiniri²¹ Jisasomi re uriŋinigini, “Ámináoxini, ámá romi eni pí wipíriáríani?” uríagi²² Jisaso re uriŋinigini, “O nioni ámi aŋínami dání weapimíáiná náni xe ɻweáwiniginiri ninimónirínayí, ayí diŋí joxiyá meŋagi náni pí náni nirariŋini? Jiwaniŋoxini sa nixídei.” uriŋinigini.

²³ Ayináni ámá Gorixoyá imónigíáyí ripi rinimegíáriní, “Wiepisinj o wí nipeníámani.” rinimegíá aiwi Jisaso “Joxi niperíámani.” wí murí ripini uriŋinigini, “O nioni ámi weapimíáiná náni xe ɻweáwiniginiri ninimónirínayí, ayí diŋí joxiyá meŋagi náni pí náni nirariŋini?” uriŋinigini. ²⁴ O Jisaso wiepisariŋí Pitaomí e uriŋorini. O amípi api náni áwaŋí níriri ríwamijí eaŋorini. Nene o náni nijíá re imóniŋwini, “O áwaŋí riŋípi nepáni riŋini.” nijíá e imóniŋwini.

²⁵ Amípi Jisaso ejí ámi obaxí ayá wí eni ejagí aiwi nioni re nimónarini, “O ejípi nipiní náni bikwíyo ríwamijí pírániŋí nearínayí, xwíá tíyo bikwí api déropaxírini.” nimónarini.

Wáí wurimeiarigíáwa egíápi nánirini.

Ríwamijí ripi, "Wáí wurimeiarigíáwa egíápiyi" riniñípi Ruko niriri eajípírini. O Jisasoyá wiepisagíyí womaní. Judayí eni womaní. Émáyí dokitá worini. Poro tíni Sairaso tíni émáyí ajiyo wáí nurimeríná wirimeárogíforini. O Tiopiraso amípí wáí wurimeiarigíáwa Jisaso rixa ajiñami náni nipeyimáná ejáná egíápi náni nijá oimóniri ríwamijí ripi eajírini. Ríwamijí nearíná Tiopiraso re oyaiwiniri eajinigini, "Iwamíó ámá Jisasoyá siyikí imónigíáyí sa Jerusaremi dání nimóniróná ayí Judayíni imónagíá aiwi Gorixo xíoyá kwíyípi sixí umímóáná aji apimi wáí nura neméíasáná e dání wáí nura numiro Samariayí ajiyo nura neméiasáná ámi nuro émáyí ajiyo eni nura neméiasáná ejáná émáyí obaxí eni Jisasoyá siyikí nimóga nuróná ayá wí nimóga nuro Judayo mûrogíawixini." oyaiwiniri ríwamijí nearí ripi eni oyaiwiniri, "Pitaomí tíni Poromi tíni eni Gorixo nurípearí ejí sixí weámixijowaúriani?" oyaiwiniri emimí amípí Jisaso ejípa Pitao xámi néra uñípi náni niriri eari ámi ríwíyo Poro néra uñípi náni niriri eari ejinigini.

1 ¹⁻² Tiopirasoxini, ríwamijí nioni xámi niriri eajápi, ayí Jisaso iwamíó eri wíwapiyiri ejípi tínjí e dání síá xegí wáí wurimeiarigíawami — Awa xío rípeaŋowarini. Awami Gorixoyá kwíyíyo dání sekaxí nurimáná xío ajiñami náni peyijíyi tínjí e náni niriri eajárini. ³ O ríniñí nimeari niperi niwiápínameámáná síá 40 nória waríná awa "O ámi sijí ríja ñweani?" oyaiwípoiniri ámi ámi síwá winayiri Gorixo ámá xíoyáyí xwioxíyo mîmeámí nerí umejweaníápi náni uréwapiyiri neríná awa sini ududí mé "Ayí oríani?" niyaiwiro niwipímónimáná ejáná re ejinigini. ⁴ Awami awí neaárimáná sekaxí re uriñinigini, "Ápo 'Niseaiapímáriini.' seariñípi —Api, ayí nioni searáná soyíné aríá niařigíápirini. Api sini miseaímeapa ejáná aji Jerusaremi tíyo dání niwárimi mupa nero api náni wenijí nero ñweářixini. ⁵ Ayí ripi nánirini. Jono wayí niseameairíná iniigí tíni seameaiñí aiwi sini síá obaxí móripa ejáná Gorixo xíoyá kwíyí tíni wayí seameainíárini." uriñinigini.

Jisaso ajiñami peyijí nánirini.

⁶ Awa rixa awí neánimáná omi yariñí re wigíawixini, "Ámináoxini, ejíná negí wa mixí ináyí nimóniro negí neáríawéyo umejweaagíápa

ríná dání joxi eni axípi mixí ináyí nimóniri Isirerene xwioxíyo mimeámí níneairí neamejwearíáraní?" Yarijí e wíagía 7o re uriñinigini, "Síá seyíné yarijí niarigíápi nání parimoníáyi —Ayi ápo Goríxo xío xegí néni tíjo nimóniriñípimi dání niriri tagiyirini. Ayi nání seyíné nijíá imónipíri mimóninjagi nání áwanjí searimíméini. 8 E nerí aiwi ripí nání nijíá imónipíri nání áwanjí searimííni. Kwíyí oyápi niseaímeari ejí sixí seaímixáná soyíné nioní seaímeajá míkoyíné nimóniro ámá Jerusaremi ñweagíáyo áwanjí urímero ámá Judia piropenisýo tíni Samaria piropenisýo tíni ami ami ñweagíáyo urímero ámá xwíá yoparí ikwíróniñími ñweagíáyo aí urímero éírixini." 9 E nurárimáná awa sini sijwí winaríná o Gorixoyá dijí tíni nipeyiri wigí sijwí anigé dání agwí bimi aíniñinigini. 10 Nipeyiri agwí bimi aínáná awa sini ajínami sijwí anániñáná re ejinigini. Ámá rapírapí apíá wenjí yínigííwaú awa tíjí e nírónapiri 11 re urigíisixini, "Gariri piropenisýo dáñoyíné, pí nání re éí nírómáná ajínami wenijí yániñoi? Ámá o, Jisasoyí ríniyo seyíné tíe dání Gorixoyá dijí tíni ajínami nání rixa nipeyiri aí soyíné sijwí winaríná peyíipa ámí axípi wepíniníáraní." urigíisixini.

Ámá womí Judaso nání wayíá urípeagíá nánirini.

12 Awa díwí Oripiyí ríniñípimi —Api Jerusaremi dání aijwi e ejípíriní. Sabaríáyo Judayí ná jíami mupa nero aí Jerusaremi dání díwí miñí api tíjí e nání anani wagíápirini. Apimi píni niwiárimí nuro 13 rixa Jerusaremi níremoro aji pákkí seáyí émi miriniñiwámi —Iwá awa sá wearígíiwárini. Iwámí nání waíwíyo nipeyiro páwigíawixini. Awa wigí yoí rowarini. Pitao tíni Jono tíni Jemiso tíni Adiruo tíni Piripo tíni Tomaso tíni Batoromuo tíni Matiyuo tíni Aripiasomí xewaxo Jemiso tíni Saimoni Sereto tíni Jemisomí xewaxo Judaso tíni awariní. 14 Ámá awa dijí ná bini tígíáwa nimóniro ámá wí ámí tiyí eni apixí wíwa tíni Jisasomí xináí Maríaí tíni Jisasomí xexirímeáowa tíni eni awa tíni nawíni awí neánayiro anijí miní Gorixomí xwiyárá rírimí wiayaríná 15 síá wíyi ámá awí eáníáyí níni ámá 120 ejáná Pitao áwínimi éí nírómáná re uriñinigini, 16 "Gí nírixímeáyíné, ejíná mixí ináyí Depito kwíyí Gorixoyápimi dání Judaso nání —O ámá 'Jisasomí íá oxiraneyi.' yaiwííáyo o tíjí e nání nipemeámi ujorini. O nání niriri Bikwíyo eanípi surímá imónipaxí mimóninjagi nání amipí Judaso ejípi ayináni xixeni imóniñírini. 17 O none tíni nemerane yaníwá nání urípeaní ejagi nání o eni nearípeaníyí worini. 18 (O sipí wikáriñípimi dání nigwí meanípi tíni xwíá bi bí nemáná e dání ná neániríná xegí agwíyo áwinimi naríkíniri agwí amipí nipini mixeánowiñinigini. 19 Jerusaremi ñweagíáyí níni o e iníí nání aríá niwiro nání wigí píné tíni xwíá api yoí Akeridamayi — Yoí míkí ayí ámá niperí ragí xwíáyo puñí nánirini. Yoí e wírigíáriñi.) 20 "Xwiyárá ripí Bikwí Samiyí ríniñíyo níriníri eánijagi nání Judaso xío

ejípi ejírini, ‘Añj oyá yíwí imóníwinigini. Ámá wí e miŋweapa éírixini.’ Xwiyáá apí surímá imónipaxí mimóniŋagi náni amipí Judaso ejípi xixeni imóniŋírini. Xwiyáá ámi bi ripí Bikwí axíyo ení níriniri eánini, ‘O e nimóniri éwiniginíri rípeajípi ámá wo xe nimóniri éwiniginíri.’ eániŋagi náni 21-22 noneyá wo anipá imóniŋjáná ‘Ayí ananirini.’ ripaxí menini. Ayináni ámá none Jisaso tíni emearíná íníná nawíni wagwáyí wo none tíni nawíni Jisaso wiápínameajípi náni áwaŋí uraníwá náni aga orípeaaneyi. Ámá iwamíó Jono wayí nineameaia wage dání Jisaso xegí xanoyá diŋí tíni aŋínami náni peyiŋe náni o tíni emeagwáyí wo náni rarijíni.” Pitao e uríagí 23 ayí ámá waú náni —Wío Josepi Basabasoyí riniŋorini. Oyá yoí ámi bi Jasitasorini. Wío Mataiasorini. Awaú náni re rinigíawixini, “Ámá rowaú ananí womí Judaso náni wayíá rípeapaxowaúrini.” níriniro 24 Gorixomi yariŋí niwiro re urigíawixini, “Ámináoxini, joxi ámá níni wigí xwioxíyo sítí tíni naŋí tíni náni imóniŋjípi níjíoxi ejagi náni ámá awaú gímini go joxi simóniŋagi rípeáo siwá neaii. 25 Jisaso awa wáí nurimeířixiníri nearípeáagi aí Judaso xío ‘Aniŋí apí oimónimini.’ miwimóní píni niwiáriri xegí ‘Oumini.’ wimónariŋímíni rixa úí ejagi náni joxi o náni wayíá oimóniri siŋí rípeáo siwá neaii.” Yariŋí e niwimáná 26 Judayí wigí yarigíápa neróná “Rowaú gímini go xixeni ayo imóniréniŋoi?” niyaiwiro sárúniŋí nero Mataiasomí wáí wurimeiarigíá wé wúkaú síkwí wo awa tíni axípi imónini náni siŋomi kumixárigíawixini.

Kwíyípi Gorixomi diŋí wíkwíroarigíáyo wímeajípi nánirini.

2 1 Síá Pedikosiyí rarigíáyi —Síá ayí Judayí aiwá omiŋí siŋýo dání míšápi Gorixomi yayí wianiro náni nímeáa nibiro peaxí tarigíáyirini. Síá ayí imóniŋjáná ámá Jisasomí diŋí wíkwíroarigíáyi aŋí wiwá axiwámi awí eániŋjáná re ejinigini. 2 Aŋínami dání ríwipí xwéniŋí iwjí níra weapiŋíyí aŋí ayí ɻweagíwámi niwámíni áríó ináriniŋinigini. 3 Áríó ináriniŋjáná siŋwí wiňáyí wiňigíawixini. Ríá ápiawíniŋí imóniŋí bi aípínarjwí néra nuri womíni womíni níjweaxa úagí xixe siŋwí ainengíawixini. 4 Siŋwí e ainenařiná re ejinigini. Ayo niyoní Gorixo kwíyí xíoyápi ayá wí sixí umímoŋinigini. Sixí umímóáná kwíyípi wimixíípi tíni xixeni nero píne xegí wí wiňiyí miřipaxí imónigíáyí aí anani ripaxí nimóniro níra ugíawixini.

5 Judayí wí —Ayí aŋí xwíá ríří nírímíni ami gimi ikwíróniŋíyo xirigíáyirini. Gorixomi pírániŋí oxídaneyiníro anijí miní yarigíáyirini. Ayí níbimimáná Jerusaremi uríngífná ríwipí xwéniŋí iwjí níra weapiŋípí inárini. 6 Iwjí níra weapáná ámá xwé ayá wí epíroyí nero Jisasomí xídarigíáyí wigí aga píne xixegíni tíni níra waríjagía aríá niwiro náni uduďí nero 7 ayá níriwamóniro diŋí siŋjá niweániro re rinigíawixini, “Ámá aga píne xixegíni tíni rarigíá rowa nowani Gariri piropenisíyo

dánj menirani? ⁸ Nowani e dájowa ejagi aiwi arige nero negí aga píné oníná dání aría níwia ujwá xixegíni tíni neararíná aría níwia warijwini? ⁹ Nene wiene Patiyí riniwjáéne wiene Midiyí riniwjáéne wiene Iramiyí riniwjáéne wiene Mesopotemia dájene wiene Judia dájene wiene Kapadosa dájene wiene Podasi dájene wiene Esia dájene ¹⁰ wiene Pírigia dájene wiene Pabiria dájene wiene Isipi dájene wiene Sairini tíjímini Ribia piopenisíyo dájene wiene Romi dájene nene nibirane re urínjwaéne —Wiene aga nepa Judayenerini. Wiene Judiyí yarigíápi nixídírane náni nawíni imónijwaénerini. ¹¹ Ámi wiene Kirití dájene wiene Arebia dájenerini. E e dájene aiwi niñeneni wine wine awa amípi Goríxo ejíná ejí neániri yagíyí náni ninearírná negí aga píné xixegínyo dání rarijagía aría wiarijwini.” E niriga nuróná ¹² ududí néra nuro ududí nikáriniro náni wí re niriga ugíawixini, “Pí neaímeaní náni ría yarijoi?” niriga warijagía aiwi ¹³ wí ríperirí niwiro re nira ugíawixini, “Awa wainí siñípi xwé ninimáná papikí nero náni rarijoi.” nira ugíawixini.

Pitao Jisaso náni xwiýá urijí nánirini.

¹⁴ E nira waríná Pitao Jisasoyá wiepisagí wé wúkaú síkwí wo imónigíá wía tíni éí nirómáná ejí tíni repiyí neri re urijinigini, “Gí Judia piopenisíyo dájyíné tíni ámá ami ami dání nibiro Jerusaremi urínjíyíné tíni nioni repiyí seaiaríná pírániyí aría ókiarí nimóniro none neaímeáípi náni nijá imónípoyi. ¹⁵ Ayí ripi náni seararijini. Agwí sini 9:00 a.m. ámá wainí xwapí minipa yarigína imónijagi náni soyíné ámá nioni tíni re rogíá rowa náni yaiwiarigíápi nepa papikí nero mirarijoi. ¹⁶ Awa yarigíápi, ayí ejíná wíá rókiamoagí Joeroyí riniyo niriri eaagí ripi, ayí apirini, ¹⁷ Goríxo re rarini, “Síá yoparáyí tíjína kwíyí nioniyápi tíni ámá níni wíyí wíyoní ayá wí sítí umímóáná segí niaíwí oxí tíni apixí tíni xwiýá nioniyápi wíá urókiamoaro segí íwí sikinjíyí íkwíkwí yáriro segí xweyanjíyí oriñá winiro epírfíárini. ¹⁸ Íná ámá wíyá xináiwánijí nimóniro omiñjí wiiarigíá oxowamí tíni apixíwamí tíni ayo aí gí kwíyípi tíni sítí umímóáná xwiýá nioni náni wíá rókiamopírfíárini. ¹⁹ Nioniyá diñjí tíni aní pírífyo dání ayá riwamónipaxí imónijíyí iniri xwiá rírimí dání ekiyinjíyí iniri neríná re eníárini. Xwiárími ragí puri ríá weri siñwiríá awímjíñijí imónijí tiri yaríná ²⁰ aní pírífyo sogwí síá yiniri emá ragí riñjí imóniri eníárini. E nemáná ejáná síá Ámináoni ámá niyoní mí ómómiximí wimíá náni seayí e imónijíyí parimoníárini. ²¹ Ayí sini miparimopa ejáná ámá diñjí ninikwíroro ‘Ámináoxini, yeáyí neayimixemeai.’ niríá niyoní yeáyí uyimixemeámíárini.” Goríxo e rarini.” wíá rókiamoagí Joero e niriri eaagípi ámá rowa yaríná seyíné axípi xixení winarijoi.

²² “Gí Isireriyíné, xwiýá nioni searimí ripi eni aría nípoyi. Nasareti dájí Jisaso náni rarijini. O Goríxoyá diñjí tíni emímí tíni

ayá riwamónipaxí imóniñípi tíni amípí bi ámá mepaxí imóniñípi tíni néra uñípimí dání Gorixo siwá réniñí neainjírini, ‘O nioni nirípearí urowárénapiñáorini.’ siwá éniñí neainjírini. O seyíné tíni niñweariná néra uñí api nipini náni seyíné njíjá imóniñoi. ²³Eñíná Gorixo xewaniyo ‘Api nerijípimi dání ámáyo yeáyí uyimixemeáimigini.’ niyaiwiáriri ipimoáriñípi tíni xixeni segí manjíyo dání omí ámá Gorixo náni dijí wí mimoarigíáyí yoxáípámi ejí noro niyekwiroáriro pikigíawixini. ²⁴Omí pikigíá aiwí piyípi omí anijí gwíniñí yinípaxí meñagi náni Gorixo níkwearinjípimi dání siñí wimixáná ámi wiápñimeañinigini. ²⁵Mixí ináyí Depito o náni niríri ríwamiñí re eaagípi nioni searariñápi tíni xixenirini, ‘Ámináo nioni ñweañaé íníná ñweañağı winarijanigini. O nioni tíjí e ajwi e niñweañağı náni óí bi emíámani. ²⁶Ayináni gí xwioxíyo dání dijí niíá nininiri yayí xwiyáíni rarijini. Apini mariái, gí wará urí epaxí ríri “Niiríni niyimiñí imónimía náni nimixinírárani? Oyi, e nimixinírárini.” niyaiwiri dijí nisikwímorí ñweañajni. ²⁷Ayí ripi nánirini. Joxi dijí nioniyá piyijí siwí tíáminí, Xedisiyí riniñí tíáminí niñiwárimí onuniri miníi eri ámá joxi anijí miní rixídaríjaóní xwáripáyo dání piyí oeniri sijwí minaní eri ería náni dijí nisikwímorí ñweañajni. ²⁸Óí dijí niyimiñí imóniñípi íníná ñweámía nániyi joxi rixa siwá niñírini. Joxi dijí niñikikayoríná nioni tíni niñweariñoxíñíjí imóniñagi náni dijí niíá bi onimiápi mininí aga xwé nininiñoi.’ Depito e ragírini. ²⁹Gí ámáyíné ‘Negí arío Depito náni xwiyáá bi oseareñwipémíni.’ nimónarini. O nipéagi xwíá weyárigío xwáripá síní jíe ripinini. ³⁰Ayináni ejíná o wiá rókiamoaríñí wo imóniñagi náni re niyaiwiri ‘Gorixo síjáyo dání “Dixí ráriwáyéí wo mixí ináyí nimóniri joxi meñweaříñípa axípi meñweanírárini.”’ nirijoniríani?’ niyaiwiri náni ³¹ná ríwíyo imóniníápi náni njíjá nimóniri Kiraiso, aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroníoyi rarijwáo xwáripáyo dání wiápñimeañíápi náni rijírini. Xwiyáá o rijí ripi ‘Joxi gí dijí piyijí siwí tíáminí niñiwárimí onuniri miníi eri xwáripáyo dání piyí oeniri sijwí minaní eri eríarini.’ rijípi, ayí xío náni mirí Kiraiso náni rijírini. ³²Ámá Jisasoyí riniño Gorixoyá dijí tíni xwáripáyo dání wiápñimeañípi neneni neaímeañí míkonerini. ³³Ayináni o Gorixoyá dijí tíni xío tíáminí nipeyiri seáyi e o imóniñípi tíni xixeni nimóniri wé náúminí niñweámáná xano xíoyá kwíyí ‘Nioni ámáyo wimíárini.’ ráriñípi wíagi o ení nene kwíyípi sixí neaímóagi náni seyíné ududí seainariñí ripi aríá neairo sijwí neaniro yariñoi. ³⁴Ayí ripi náni searariñí. Ámá aijínamí náni peyijo, ayí Depitomani. Xewaniyo re rijírini, ‘Áminá Gorixo gí Ámináomi re uriñinigini, “Joxi gí wé náúminí ñweái.”’ ³⁵Joxi mixí sianiro bíayo xopirárí riwiimíáe náni sijwí naniri ñweáirixini.’ omí Gorixo e uriñírini.’ Depito xewaniyo e rijí ejagí náni ‘Aijínamí náni peyijo, ayí omani.’ yaiwipaxírini. ³⁶Ayináni gí Isireriyí níni aga njíjá ripi xixeni oimónípoyi. Jisaso, seyíné íkíayo yekwiroárigío, o ayí

anínamí náni peyiñorini. Gorixo o ámináo oimóniri wimixíri ámá yeáyí neayimixemeanía náni aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroníoyi rarijwáo oimóniri wimixíri ejírini.” Pitao e urijinigini.

³⁷Pitao e uraríná ayí aríá niwiro íkínínjí sipí niwiri náni Pitaomi tíni wáí wurimeiarigíá wíami tíni re urigíawixini, “Nírixímeáoyíné, nene ari yaníwiní?” urágíá ³⁸Pitao re urijinigini, “Segí íwí yarigíáyí ríwímini nimamoro ámá níni ‘Jisasi Kiraisomi dijí ría wíkwíroarijoi?’ seaiaiwipíri náni wayí meápoyi. E éaná Gorixo segí íwí yarigíáyí yokwarimí niseaiiri xíoyá kwíyípi niseaiapinijoi. ³⁹Ayí ripí nánirini. Kwíyí ejíná dání Gorixo ‘Ámáyo waínini náni urowárénapímáriní.’ rarijípi, ayí re rojwáonení náni riñímani. Seyíné tíni segí niafwí tíni ámá ná jíami aijí gimi ñweagíáyo — Ámá Gorixo xíoyá oimónípoyiníri wéyo íá umiriníá giyí giyo — Ayo niyoní náni Gorixo e rijí ejagi náni rarijini.” urijinigini.

⁴⁰O xwíyíá ámi ayá wí tíni woákíkí niwiri ejí rirémixí níwia nuri re urayijinigini, “Xeanijí ámá uyíníí yarigíá týo wímeaníápi nene ení neaímeaniginíri wáyí niseainiri Gorixo yeáyí oneayimixemeaníri kinimónífríxini.” urayijinigini. ⁴¹Ayínáni ámá Pitao rarijípi náni dijí níkwíroro “Ayí nepaxini.” wiaiwífáyí wayí nimearo náni síá ayimi Jisasomi xídarigíáyí tíni ámá sijí ámi 3,000 kumixinárigíawixini. ⁴²Sijí kumixináriyí anijí miní ripí néra ugíawixini. Wáí wurimeiarigíáwa uréwapiyaríná aríá wiayiro xixe arírá inayiro Jisaso penípi náni dijí wimoní náni aiwá nawíni nayiro Gorixomí xwíyíá rírimí wiayiro néra wagíárini.

Jisasomi uxídarigíáyí egíápi nánirini.

⁴³Wáí wurimeiarigíáwa Gorixoyá dijí tíni emimí ayá wí ero ayá riwamónípaxí imónijípi ayá wí ero yarinagíá náni ámá níni wáyí nero “Pí oépoyiníri ría neaíwapiyarijoi?” niyaiwiro e yaríná ⁴⁴Jisasomi dijí wíkwíroarigíáyí níni nikumixiníro nawíni nemero amípi wigí imónijípi aí tíni rixa nawíni nixiriro ⁴⁵wigí wo amípi bí náni díwí ikeamónítagí niwínirína wigí xwíárani, amípirani, nigwí náni bí nero díwí ikeamóníomi arírá niwiro e néra wagíárini. ⁴⁶Síá ayí ayo nawíni nemeróná aijí ridiyowá yarigíiwámí awí neánayiro wigí wíniyí tíni aiwá ninayiróná aiwá niniri niniro wíkí tíni bí onimiápi miní aga yayí seáyimi dání niniro ⁴⁷Gorixomí yayí seáyí e numero e yaríná ámá níni yayí niwiníri “Ayí naejí inaríjoi.” yaiwigíárini. E yaríná Áminá Gorixo síá ayí ayo ámá xíomí dijí wíkwíroagíá náni yeáyí uyimixemearijíyí xámi dijí wíkwírogíá wíniyí tíni nawíni kumixagírini.

Pitao sikuí ikí ejí womí naejí imixijí nánirini.

3 ¹Síá wiyimi 3:00 p.m. Judayí Gorixomí xwíyíá rírimí wiariogííná Pitao tíni Jono tíni e yaniri náni aijí ridiyowá yarigíiwámí náni

yaríná ²ámá wo —O sini xináiyá agwíyo dání síkwí ikí ejorini. Síá ayí ayo xegí ámáyí omi íkwiajwíyo nitimáná nímeámi nuro aní ridiyowá yarigfiwámi íwí Awiaxoi riniñýimi njwirárayigíorini. Ámá aní ridiyowá yarigfiwámi páwiarigíayo nigwí náni rixijí ouriniri óí ayimi njwirárayigíorini. ³O Pitao tíni Jono tíni aní ridiyowá yarigfiwámi páwianiri yariñagíi niwiniri awaúmi nigwí náni rixijí uraríná ⁴Pitao tíni Jono tíni omi sijwí agwí niwinári Pítao re uriñinigini, “Joxí sijwí yeanei.” uríagi ⁵o “Nigwí bì niapaniri rariñii.” niyaiwiri sijwí winénapíagi aí ⁶Pitao re uriñinigini, “Nioni nigwí siripárani, gorírani, mayoni aiwí nioní xiriñápini bì osiapímíni. Ejí sixí eániñí Nasareti dáñí Jisasi Kiraisoyáyo dání joxí anani nañí imónipaxí ejagi náni ‘Niwiápínameari aní ei.’ rirariñini.” nuríri ⁷xegí wé náúminí fá nixiriri míeyoááná sini mé re enjinigini. Xegí síkwí sosíápiaú tíni xómiñípiaú tíni rixa siwíá niyiri re enjinigini. ⁸Ejí tíni niwiápínameari pírániñí éí nirómáná iwamíó aní nerí awaú tíni nawíni aní ridiyowá yarigfiwámi nipáwiri nimawiri nimawiri níxeamóa nemeríná Gorixomi yayí seáyími dání niméra uñinigini. ⁹Ámá níni o aní emeri Gorixomi yayí seáyími dání umerí yariñagi sijwí niwiniro ¹⁰omi rixa mí niwómixiro “Ámá aní íwí Awiaxoi riniñýimi niywearí nigwí náni rixijí neararijo ayí ro orini.” niyaiwiro náni “Arige nerí nañí ríá imóniñoi?” niyaiwiro ududí bì onimiápi mé o imóníipi náni diñí niyága ugíawixini.

Pitao aní ridiyowá yarigfiwámi dání uriñí nánirini.

¹¹Omi nañí wimixágíi náni Pitaomi tíni Jonomi tíni nimakíkiyiri aní wiámíó Soromonoyáí riniñípími roñáná ámá níni mírí nibimiro ududí ikárinaríná ¹²Pitao ámáyí e yariñagía niwiniri náni niwiápínameari re uriñinigini, “Gí Isireriyíné, pí náni ududí ayá wí nikáriniro sijwí agwí yeanariñoi? ‘Egí ejí sixí eániñíyo dániraní, siwí wé róniñí yarigfiípími dániraní, omi nañí wimixágíi aní yarini.’ riyeaiaiwariñoi? Oweoi!

¹³Iwjá negí aríowa Ebiríamo tíni Aisako tíni Jekopo tíni awayáomi xewaxo Jisasó ámi seáyi e oimóniri wimixarini. O seyíné émáyí opikípoiniri wiowáráná Pairato ‘Jisasó íwí bì méí ejagi náni gwí niwíkwearí owárimini.’ wimóníagi aí seyíné Pairatoyá sijwíyo dání ríwí umogorini. ¹⁴Ámá aga wé róniñorini. Siyikwí bì míniñorini. Omi seyíné ríwí numoro ámá pikíxwiríyo yariñí wo náni ‘Neawárii.’ urigíawixini. ¹⁵Seyíné diñí niyimijí míkí ikiñípi xiáwomí nípíkíro tíagía aiwi Gorixoyá diñíyo dání xwáripáyo dání niwiápínameari neáimeaní mfkone wawirini. ¹⁶Jisasomi yawawi diñí wíkwíroarigwíípími dání ámá síkwí ikí ejí ro —O seyíné sijwí winiro níjíá imóniro egíorini. O apimi dání rixa síkwí siwíá yiñoi. Oyi, yawawi Jisasomi diñí niwíkŵorai éwí ejagi náni ámá ro segí sijwíyo dání rixa nañí nímoniri sixí kwíyíniñí onjoi. ¹⁷Ai nirixímeáyíné, nioní níjíáriñi. ‘Seyíné Jisasomi ríwí numoróná

majíá nero “Gorixo urowárénapiñoríani?” miyaiwí wiariñá segí áminá seamenweagíáyí eni axípi wigíárini.’ nimónarini. ¹⁸ E nerí aiwi xwiyíá ejíná Gorixo xegí wíá rókiamoagíawayá mañýo dání ámá nene yeáyí neayimixemeanía náni xwiá piaxíyo dání iwiaroníoyi rarijwáo náni re ragípi, ‘O ríniyí nimeari penírárini.’ ragípi, api seyíné wikárigíápimi dání xixení imónijírini. ¹⁹⁻²⁰ Ayináni Gorixo seyíné segí íwí egíápi yokwarimí oneaiiniri náni diñj sípí niseairi ríwímini nimamoro xío tíamini kinimónípoyi. Gorixo ámi Jisasomi —O arfowayá xwiá piaxíyo dání iwiaroníoyi rarijwáo, nene yeáyí neayimixemeanía náni urípeanorini. Omí nene náni ámí neawáriénapiyíri diñj síxí neamímorí eníáyi parimówiniginiri náni segí íwí egíápi ríwímini nimamoro xío tíamini kinimónípoyi. ²¹ O xegí diñj tíni ámí waíní waíná weapipaxí menini. Gorixo amípí siñí bi imixiníayi náni —Ayi ejíná dání xegí wíá rókiamoagíawayá mañýo dání ragíyirini. Ayí náni sini ajñínamí wenijí nerí njweani. ²² Moseso o náni níriñá re ragí enagi náni rarijini, ‘Arirá seainía náni Áminá Gorixoyá diñj tíni segí imónijíyí wo wíá rókiamoarijí nioníniyí nimóniri iwiaronírini. Amípí o searíí níni seyíné aríá niwiro xixení éírixini. ²³ Ámá wíá rókiamoarijí imóníomi aríá miwííyí sini wigí Isireri wíniyí tíni nawíni nikumixiniro njweapírixiniri Gorixo ámá ayí ayo niyoní emí pipikímí enírárini.’ Moseso e ragí enagi náni rarijini. ²⁴ Gorixoyá wíá rókiamoagíá nowani, Samueroyi riniyo wuriyije dání oyá ríwíyo dání niwuriya bigíawa eni amípí Jisasó síá nene njweaŋwá ríná ejípi náni ragíá enagi náni segí íwí yarigíápi ríwímini mamópoyi. ²⁵ Xwiyíá Gorixoyá wíá rókiamoagíawa niwuriya bagíápi tíni xwiyíá Gorixo xewaniyo negí aríowami nuriríná Aríó Ebiríamomi símimañýo dání ‘Dixí iyí axípámí dání ámá gwí wirí wirí níni xwiá tíyo njweagíayo pírániyí wimiximírárini.’ réroáragípi tíni apiaú, ayí seyíné náni riniyagi náni rarijini. ²⁶ Gorixo xegí xewaxomi nurípearí nurowárénapiríná niyínéni pírániyí seaimixiníápimi dání segí uyínií yarigíápi píni niwiárimí kikiá éírixiniri nurípearí xámi seyíné tíjí e náni urowárénapiñí enagi náni rarijini.” urijinigini.

Pitaomi tíni Jonomi tíni gwí yigíá nánirini.

4 ¹⁻² Awaú ámá ayo sini uraríná apaxípánijí imónigíá wa tíni ají ridíyowá yarigíiwámi awí mearoarigíáyo seáyi e imónijo tíni Sajusiowa tíni awa nibiro awaú nuréwapiyiri “Jisaso wiápñimeañí náni ámá níni eni wiápñimeapírárini.” urariyagií aríá wíá ejagi náni wigí xwioxíyo dání diñj ríá ápiawíniyí niwóróa nuro ³ íá nixiriro rixa síá enagi náni wíáriñá xwirixí uméwaniginiri gwí ajíyo njwirárigíawixini. ⁴ E éagíá aiwi Pitaomí uraríná aríá wíáyí obaxí wí Jisasomi diñj wikwírogíawixini. Síá ayí diñj wikwíróyí ámá xámi diñj wikwírogíáyí tíni nikumixinimáná oxí níni 5,000 imónijinigini.

Pitaomi tíni Jonomi tíni xwirixí umegíá nánirini.

5 Sá wegíáwa wíá tíni Judayí wigí umejweagíáwa tíni ámináowa tíni ɣwí ikaxí eániŋípi mewegíáwa tíni Jerusaremiyo awí neániróná 6 apaxípániŋí imónigíáyo seáyi e wimónijo —O Anasoyí riniŋorini. O tíni oyá ámá axígwiowa Kaiapaso tíni Jono tíni Arekisadao tíni agwiowa eni awí eániŋáwa tíni awí neániro ɣweajáná 7 Pitaomi tíni Jonomi tíni gwí aŋíyo dání nímeámi níbiro awí eániŋíáyo áwini e éí uráráná yariŋí re wigíawixini, “Sikwí ikí ejomí pírániŋí niwimixiríná arige wíířini? Pí ejí eániŋípími dánirani, yoí goyápími dánirani, neríná awagví éíípi éířini?” urágia 8 Pitao kwíyí Gorixoyápi ayá wí sixí wíniŋagi náni niwiápíniameari re uriŋinigini, “Isírerene neamejweagíoyíne tíni negí ámináoyíne tíni 9 yawawi sikwí ikí ejí romi naŋí imixíwípi arige neri naŋí imixífraniri agwi nijíá imónaniro náni yariŋí yeaiariŋagía náni 10 api náni soyíné nijíá xixeni imónipíri náni áwanjí bi osearimini. Ámá naŋí imóníí re éí roŋí ro yawawi Nasareti dáŋí Jisasi Kiraisomi dání — Omi Isírerene ríwí umóáná íkíáyo yekwiroářagía aiwi Gorixo ámi sínjí wimixíagi náni wiápíniameajorini. Omi dání ámá ro naŋí imónířini. 11 ‘O goríani?’ miyaiwipa époyi. Bikwíyo niriniri eániŋípi tíni xixeni sínjá aŋí mirariŋíoyíne ‘Sípiorini.’ niriri emi mogío Gorixo nímeari aŋí xío mirariŋiwámi iwamíó nitíwayírori ejo, ayí ná woni onírini. 12 Ámá nene yeáyí neayimixemeapaxí imóníŋí ámi wo menini. Gorixo ámá nene yeáyí neayimixemeapaxí imónijo náni nineariríná ámá níni xwíá ríři nirímini ɣweagíáyo aiwi yoí ámi wo náni niriri neariŋímani. Ayí ná woni onírini.” uriŋinigini.

13 Xwirixí umearigíáwa Pitao tíni Jono tíni masísá bi miwí rariŋagíí niwiníróná awáú sikuriá megííwaú aga kiníxowaú enagší náni nijíá nimóniro náni uduďí nero “Awaú arige neri nijíá awáú rarigíípi imónigířani?” niyaiwiróná rixa siŋwí mí niwómixiro re yaiwigíawixini, “Awaú Jisaso tíni emeagííwaúřani?” niyaiwiro 14 ámá sikwí ikí ejí naŋí imónío awáú tíni nawíni ronjagi náni ámi xwiyíá bi murípaxí imónigíawixini. 15 E neri aiwi awaúmi sekaxí “Awagví xwirixí eameariŋwá re píni niwiárimi bíariwámini bi ɣweápiyi.” nurimáná wigípi xwiyíá nimixiro 16 re rinigíawixini, “None awaúmi pí wianíwini? Ámá oxí apíxí níni Jerusaremi re ɣweagíáyí emimí seáyi e imóníŋí éíípi náni rixa nijíá imóníjoi. Ayináni none wí ‘Awaú méřířini.’ urípaxí mimóníŋagi aiwi 17 xwiyíá awáú rarigíípi ámi sínjí bi tíni niriga nuro ámá níni rinimepírixiniri awaúmi íkwairirí niwirane ‘Awagví ámi aríkí bi tíni ámá Jisasoyí riniŋo náni muréwapiyipa eri xwiyíá muripa eri épipyi.’ ouraneyi.” níriniro 18 “Awaú ámi obípyi.” nírimáná ɣwí ikaxí re urigíawixini, “Awagví ámi aríkí bi tíni Jisaso náni muréwapiyipa eri xwiyíá muripa eri épipyi.” urágia aiwi 19 Pitao tíni Jono tíni re urigíisixini, “Gímini gípi Gorixoyá siŋwíyo dání xixení ría imóníni? Yawawi Gorixo yeariŋípi

nixídírai neríná ‘Awaú Gorixoyá sijwíyo dání nañí yariñii.’ riseaimónarini? O yeariñípi mé soyíné yeararigíápi nixídírai neríná ‘Awaú Gorixoyá sijwíyo dání nañí yariñii.’ riseaimónarini? Sewaniñoyíné diñí nimoro rípoyi.²⁰ Ayí ripi náni rariñwi. Yawawi wínigwíipi tíni aríá wigwíipi tíni wí píni niwiáriri miripaxí menjagi náni rariñwi.” urágfi²¹ awa iwanjí mépepaxí imóniñípi náni píá nimeginiro náni ámí íkwairirí bi tíni niwia núfasáná ámá níni awaú éíípi náni Gorixomi yayí seáyimi umeariñagía náni awaúmi sa wárigíawixini.²² Ámá emimí nerí nañí imixfío, o xegí xwiogwí rixa 40 nímúrori ámináo ejagí náni ámá níni Gorixomi yayí seáyimi numéra ugíawixini.

Gorixomi xwiyíá ririmí wigíá nánirini.

²³ Xwirixí umearigíáwa awaúmi wáráná awaú egí níkumixiniro yarigíáyí tínjí e náni nuri apaxípániñí imóniñíá xwéowa tíni wigí Judayí ámináowa tíni uríá nípíni náni repiyí niwia úagfi²⁴ ayí aríá e niwimáná diñí ná bini tígíáyí imóniñí Gorixomi xwiyíá ririmí niwiro re urigíawixini, “Ámináoxini, joxi aejína tíni xwíári tíni rawirawá tíni imixiri amipí níni ayo niyoní yariñípi imixiri ejoxirini.²⁵ Xwiyíá joxiyá ripi dixí kwíyípimi dání negí arío Depito —O dixí rináñiñí nimóniri omijí siilagorini. O níriri Bikwíyo ríwamijí re eañírini, ‘Émáyí pí náni mixí riá ápiáwí niweríniñí imónigíawixini? Pí náni wigí surímá imóniñíápi náni ipimoárigíawixini?²⁶ Áminá Gorixomi tíni ámá xíoyá diñí tíni xiáwowayá xwíá piaxfyo dání niwiarori yeáyí uyimixemeáwiniginiri urípeajomi tíni awaúmi mixí ináyí xwíá týo dání tíni ámáyo umeñweagíáwa tíni mixí wianiro náni mixí épímixamoro xopirári wianiro náni awí neániro egíawixini.’ Depito dixí kwíyípi tíni e níriri eañírini.²⁷ Apí tíni xixeni aejí ripimi dání mixí ináyí Xeroto tíni gapimaní Podiasi Pairato tíni émáyí ámí wa tíni negí Isireriyí tíni dixí riwaxo Jisasomi —O dixí rináñiñí nimóniri siariñorini. Siyikwí bi míniñorini. Omi xopirári wianiro náni awí eánigíawixini.²⁸ E nerí aiwí joxi majíá imóniñípi yaniro náni awí reánigíawixini? Oweoi, sa Gorixoxi ejíná ejí neániríná pí pí e éírixiniri ipimoáragípini yaniro náni awí eánigíawixini.²⁹⁻³⁰ Ámináoxini, agwí joxi awa íkwairirí nineairo nearíápimi diñí kikayoi. Nene dixí rináñwanénijí nimónirane siariñwaéne dixí ejí eanijíyo dání simixí tígíáyo pírániñí wimixirane dixí riwaxo Jisas, siyikwí míniñomí dání emimí bi tíni ayá riwamónipaxí bi tíni wíwapiyirane neríná ayá igigí mé xwiyíá joxiyápi xixeni uraníwá náni ejí sixí bi neaeámixeí.”³¹ Gorixomi xwiyíá e nurimáná ejáná re ejinigini. Aejí ayí awí neániro ñweagíiwá sirí nugá uñinigini. Sirí nugá waríná kwíyí Gorixoyápi ayá wí sixí wíniñinigini. Ayá wí sixí wíniñáná xwiyíá Gorixoyápi ayá bi mé xixeni nuréwapiya ugíawixini.

Jisasoyá siyikí imónigíáyí xixe ninowiayí inigíá nánirini.

³² Ámá Jisasomi diñí niwikwíroro axípi imónigíáyí diñí xixegní bi bi mímó axípini nimóa nuróná re yayagíáriní. Wigíyí wo xegí amipí bi

enáná “Ayí aga nigínirini. Negí imónijíyí womí arirá niwiríná api wipaxí menini.” yaiwiagíámani. “Wone wone negí amípí, ayí ninenenyánijí imónini.” yaiwiagíáriini. ³³E nero wáí wurimeiarigíáwa ejí sixí eániñí Gorixo imónijípi ámáyo siwá niwiríná Jisaso xwáripáyo dání niwiápínameámi emeariñagi sijwí wínarogíápi náni repiyí wiayaríná Gorixo nañí ayá wí niwikára uñinigini. ³⁴Ayí ripí nánirini. Wigíyí wí amipí bi náni anijí díwí nikeamóga warijagía sijwí miwinipa yagíáriini. Xwíá tíni ají tíni surímá ejípi tígíayí nigwí náni bí nero nigwí xéíápi nímeámi nibiro ³⁵wáí wurimeiarigíáwami míni wíáná awa wigí wí díwí ikeamónarigíáyo wipaxípi tíni xixení yañí níwia wagíáriini. ³⁶E néra nuróná wigí wo Josepoyí riniño —O Judayí aiwi xiáweyí Ripaiyí ejagi náni siyikí Ripaiyí worini. Pirijwí Sapirasi dání xirijorini. Wáí wurimeiarigíáwa yoí siñí bi Banabaso —Yoí míkí ayí ejí rirémixí yariño ejagi nánirini. Yoí e wírigíorini. ³⁷O eni xwíá surímá bi tíjorini. Apí bí nemáná nigwí xéípi nímeámi nibiri wáí wurimeiarigíáwa negí uyípeayíyo yañí owípoyiniri míni wiñinigini.

Ananaiaso tíni Sapairaí tíni xiapíxiagwí ayaú nánirini.

5 ¹Ámá wo xegí yoí Ananaiasoyi riniño tíni xiepí xegí yoí Sapairaíyí riniñí tíni egí xwíá surímá bi ámáyo nigwí náni bí neri ²xiagwo xiepí nijíá imónijáná nigwí xéíí bi xegí yumíí nitimáná bi wáí wurimeiarigíáwa “Nigwí xéíí nípini api neaiaparini.” oyaiwípoyiniri nímeámi nuri míni wíagi aiwi ³Pitao re urijinigini, “Ananaiasoxini, Obo xío wimónarinjípi oeniri diñí rixixéróoxini, pí náni kwíyí Gorixoyápmi yapí wíwapiyiminíri xwíá bí neríná nigwí xéípi bi dixí píni nitimáná bini neaiapariñini? ⁴Sini bí mepa neríná dixí mimónijípirani? Xwíá api bí neríná nigwí xéípi dixí diñí tíni pí pí ‘Oemini.’ nísimóniríná anani mepaxípirani? E nimóniri aí joxi pí náni diñí íními nikwírónimáná ‘Wáí wurimeiarigíáwami yapí owíwapiyimini.’ yaiwíinigini? Yapí joxi neáiwapiyiminíri éípi, ayí ámáone maríái, Gorixomí wíwapiyiminíri éinigini.” uríagi ⁵Ananaiaso xwíyíá api aríá niwimáná re ejinigini. Xwíáyo nipiérori diñí niyámiga uñinigini. Diñí niyámiga úáná ámá o éípi náni aríá wíízáyí níni wáyí nikáriga ugíawixini. ⁶O diñí niyámiga nuri piyí weñagi íwí sikiñowa niwiápínamearo rapirapí tíni wowí nero nímeámi nuro xwíá weyárígíawixini.

⁷Ananaiasomi xiepí xegí wí e sepiá bí onimiápi niñweajisáná xegí xiagwomi winíípi náni sini majíí nimóniríná Pitao tíjí e náni nibiri páwíáná ⁸o re urijinigini, “Nigwí xwíá bí neríná xéíípi nípípí, ayí ripí apirani? Jíxi nirei.” uríagi “Ayí ripí apirini.” uráná ⁹Pitao re urijinigini, “Ayagwí pí náni ‘Kwíyí Ámináoyápi ejí eániñípiríani’ yapí niwíwapiyirai iwamíó owíwapiyaiyi.’ rinfisixini? Ámá dixí ragwo xwíá weyáríáwa rixa íwí e riwa rónapiñoi. Jíxi eni xwíá riweyárípíri nímeámi

rupíráoi.” uráná re ejinigini. ¹⁰Í eni Pitaoyá síkwí tíjí e nipiérori dinjí niyámiga ujinigini. Dinjí niyámiga úagi íwí sikiñowa níwiapiro í piyí wejagi niwiniro nimeámi nípeyearo xegí oxo xwíá weyárie midánijí e xwíá weyárigíawixini. ¹¹E éaná Jisasoyá siyikí imónigíáyí níni tíni ayaúmi wímeáípi náni aríá wííá giyí giyí tíni wáyí nikáriga wagíarini.

Wáí wurimeiarigíáwa emimí xixegíni ayá wí egíá nánirini.

¹² Wáí wurimeiarigíáwa ámá wigí tíamini mimónigíáyí tíe nemeríná emimí tíni ayá riwamónipaxí imónijí tíni néra nuro axípi nawíni nimóniro ají ridiyowá yarigíwámí ínímí awí neániríná ají wiámíó Soromonoyái riniñípimi awí neániro yayágía aiwi ¹³ Jisasomi dinjí miwikwíroarigíáyí wáyí nero náni “Awa tíni awí bi oeánaneyi.” miyaiwipa yagíarini. E nero aí awa náni xwiyáá niriróná “Ámá nañowarini.” ragíarini. ¹⁴ Ámá ámi ayá wí ayá wí Ámináomi dinjí wíkwíróíáyí oxí tíni apixí tíni íníná síá ayí ayo wí tíni kumixinayigíarini. ¹⁵ Ámá emimí wáí wurimeiarigíáwa néra warigíápi sijwí niwíniro náni “Negí ámá simixíyo Pitaoyá onapámigí eni aí wíáná nañí imónipíráoi.” niyaiwiro wigí ámá simixí yarigíáyí nimeámi nuro óí e Pitao nípuríná onapámigí inipaxímíni íkwianjwíyo wíráragíarini. ¹⁶ Ámá Jerusaremi tíjí e ají miní mìní ikwírónijíyo ɻweagíáyí eni wigí ámá simixí xixegíni tfgíáyí tíni imíó xixéronjyí tíni nimeámi wáí wurimeiarigíáwa tíjí e náni bimíáná pírániñí imímixímí wiagíarini.

Wáí wurimeiarigíáwami xeanijí wigíá nánirini.

¹⁷ Apaxípániñí imónigíáyo seáyi e wimónijo tíni xegí nikumixiniri emearigíáwa tíni —Awa xegí gwí móningíáwa Sajusiyí rinigíawarini. Awa tíni wáí wurimeiarigíáwami sipí dinjí bi onimiápi miwaiwí aga sipí dinjí xwé ayá wí niwaiwiro náni niwiápíñimearo re egíawixini. ¹⁸ Awami íá nixeró gwí ajíyo ɻwírárigíawixini. ¹⁹ Gwí ajíyo ɻwírárigíagíá aiwi árfíwyimi Ámináoyá ajínají wo niweapíri gwí ajíyo ówañí nkwwiri awami nímixeámi niwiapíri re urijnigini, ²⁰ “Soyíné nuro ají ridiyowá yarigíwámí éí nírománá ámá e rówapigíáyo xwiyáá ámá dinjí niyimijí imónipíri náni riniñí nipiní náni uréwapiyípoyi.” uríagi ²¹ aríá niwimowa nuro wíá noga wariñí tíni ají ridiyowá yarigíwámí nipáwiro ámá éí rówapigíáyo uréwapiyaríná apaxípániñí imónigíáyo seáyi e wimónijo tíni xegí nikumixiniri emearigíáwa tíni awí neánimáná negí Isireriyí mebá parimení imónigíá nowani tíni xwiyáá oimixaneyiniro náni “Eini.” nuriro rixa awí neánímáná ají ridiyowá yarigíwámí awí mearoarigíá wa wáí wurimeiarigíáwami wirimiaupíri náni gwí ajíyo náni urowárigíá aiwi ²² gwí ajíyo níremoríná awa náni píá nimeginiro ámi Judayí mebáowa awí eánigie náni nibiro repiyí niwiro ²³ re urigíawixini, “Gwí ajíyo níremómáná ówañí sini xaíwí yáriniri awí mearoarigíáwa

íwí tínjí e awí roro ejagía niwínirane aí ówanjí níkwirane nipáwirane siŋwí winíwáyí sini ínimi ḥweajagía miwínwini.” uríagía²⁴ ají ridiyowá yarigíiwámi awí mearoarigíáyo seáyi e wimónijo tíni apaxípá imónigíá xwéowa tíni aríá e niwiróná ududí ayá wí nero re rinigíawixini, “Agwí pí imóniminiri náni ría yariní?” rinaríná re ejinigini.²⁵ Ámá wo nirémónapíri áwají re urijinigini, “Ai, ámá agíná soyíné gwí ajíyo ḥwirárigíáwa ají ridiyowá yarigíiwámi éí nirómáná ámáyo uréwapiyaríjoi.” uráná²⁶ ají ridiyowá yarigíiwámi awí mearoarigíáwa tíni wigí seáyi e wurínigío tíni awami ámi íá xiripíri náni nuro aí awa uréwapiyaríná aríá wiariigíáyí síná neaeapírixiníri wáyí niwiro náni awami íá nixeró niméra nibiróná uyínií wí mímépegíawixini.

Wáí wurimeiarigíáwa Judayí mebáowami masisíá miwí urigíá nánirini.

27 Wáí wurimeiarigíáwami nimeáa nibiro Judayí mebáowa awí eánigje éí uráráná apaxípánijí imónigíáyo seáyi e wimónijo xwiýá numeariríná²⁸ re urijinigini, “None aríá jiyikí niseaorane sekaxí ‘Segí uréwapiyarigíó náni sini muréwapiyipa époyí.’ searágwi aí soyíné aríkí o náni nuréwapiyiróná segí uréwapiyarigíápi rixa Jerusaremi tíyo niyoní íá menárinigoi. None xeļwone náni re oneaiaiわípoyiniri, ‘Awa omi nipíkiro náni reá roánigíawaríani?’ oneaiaiわípoyiniri uréwapiyarigíoyínérini.” uríagi aí²⁹ Pitao tíni wáí wurimeiarigíá wíá tíni re urigíawixini, “Ámá neararigíápi maríái, Gorixo neararinjípíri píri wiaškipaxí mimónijwini. Ayináni soyíné aríá jiyikí níneaori nearigíápi wiaškiparijwini.³⁰ Ayí riþí nánirini. Jisasomí soyíné nipíkironá yoxáyíyo yekwíroárigíá aiwi ḥwjá negí aríowa ejíná dání nixída bagíoyá dijíyo dání o ámi wiápínameajírini.³¹ O ayí Gorixo gí wé náúmini oniļweaníri seáyi e niwimixiríná ‘Xiáwowaya xwiýá piaxíyo dání iwiaroní wo imóniri mixí ináyí wo imóniri éwinigini.’ niyaiwiri wimixinjírini. Isirerene negí íwí yariļwápi ríwímini mamorane yokwarími neaiipaxí imónirane yaníwá náni o rixa e nimóniri xanoyá wé náúmini ḥweani.³² None seararijwá api siŋwí niwínirane náni mítkonerini. Kwíyípi eni ‘Api neparini.’ oyaiwípoyiniri neaíwapiyaríjírini. Nonení maríái, ámá Gorixomi maŋí píri miwiaší aríá wííá giyí giyo eni xegí kwíyípi rixa mini wiŋírini.” urigíawixini.

³³ Xwírixí mearigíáwa xwiýá e rarijagía aríá niwiro wikí ríá ápiáwíniŋí niwero opíkianeyiníro wimónijinigini.³⁴ Opíkianeyiníro wimónaríná ámá wo —O xegí yoí Gamerieroyí riniyorini. O Parisi worini. ḥwjí ikaxí eániŋípi uréwapiyaríjí worini. Nuréwapiyiríná naŋíni neļwiperi rarijo ejagi náni ámá níni wé íkwiajwíyónijí ḥwirárigíorini. O xwiýá uriní náni awí eánigje éí nirómáná sekaxí re urijinigini, “Ámá rowamí bi onimiápi břami wárípoyí.” nuriri rixa bíamí wáráná³⁵ re urijinigini, “Gí Isíreroyíné xwiýá bi osearimini. ‘Ámá rowamí

owianeyi.’ yaiwiarigíápi sini mepa neróná xámí diñí pírániñj mópoyi.
 36 Ayí ripi nání searariñini. Ejíná onímiápi ámá Tiudasoyi riniyo ejípi
 nání diñí mópoyi. O xewaniyo nání re riniñinigini, ‘Áminá seáyi e
 imóniñjá wonirini.’ níriniri yaríná ámá 400 xwiyá o riñípi aríá niwiro
 nání gwí numóniro yaríná émáyí omi pikíáná xegí gwí móningíáwa
 wiwíni éí umigíawixini. Éí umiágía nání o oeminiri ejípi surímá
 yáriñinigini. 37 E nemáná ejáná ámá ámí wo —Gariri piropenisíyo dání
 Judasoyi riniyo nání rariñini. O gapimanfyí ámá níni yoí ñwirárigíína
 niwiápíñimeari xegí diñíyo dání ámá wí o tíni gwí numóniro ‘Émáyo
 mixí oxídowáraneyi.’ níriro yaríná omi anímixíagía omi aríá wigíáyí
 ení wiwíni éí umiamogíawixini. 38 Ayináni ámá rowa yaniro yarigíápi
 pírí miwiaíkipa nero wé íá umixeánípoyi. Ámá rowa Gorixoyá diñíyo
 dání mariáí, wigí diñíyo dání nipimoáriro nerínayí, wa awami xopirári
 wipríá ejagi nání xe éírixiniri sijwí winípoyi. 39 E neri aí awa wigí
 diñíyo dání mariáí, Gorixoyá diñíyo dání nerínayí, soyíné xopirári wí
 wipaxí menini. E owianeyiniro nerínayí, Gorixo tíni mixníñj iníagía
 sijwí ainenipírárini.” uríñinigini.

Wáí wurimeiarigíáwami ríniñj wíagía aí yayí egíá nánirini.

40 Xwirixí umearigíáwa Gameriero “E époyi.” uríípi aríá niwiro
 nixídiro nání wami “Wáí wurimeiarigíáwami niwirimeámi íwiapípoyi.”
 nurimáná rixa níméra íwiapáná sikwíá ragí pírí uyikímí nero ñwí
 ikaxí re urigíawixini, “Jisaso nání sini bì muréwapiyipa éírixini.”
 nuriro wárígíawixini. 41 Wáráná awa xwirixí umearigíáwa tíñj e dání
 nipeyearo nuróná re niyaiwiro nání, “Gorixo Jisasomi xídaríjwáone
 ayá neaimoariñj neakáríápi xixeni meapaxowaríaniri xe íá xero iwanjí
 mépero éírixiniri sijwí neaníírfani?” niyaiwiro nání yayí néra nuro
 42 íníná síá ayí ayo aní ridiyowá yarigíwámi dánirani, ámá aní wiwá
 wiwámi dánirani, aríkí uréwapiyiro wáí urimero neróná “Ámá Gorixo
 yeáyí neayimixemeánia nání urowárénapiyo, aríowayá xwíá piaxíyo dání
 iwiaroníoyi rarijwáo, ayí Jisasorini.” urigíawixini.

Seáyí wipíría nání ámá wé wiúmi dání waú rípeagíá nánirini.

6 1 Íná Jisasomi xídarigíáyí ámí wí tíni sayá nimóga nuróná wigí
 Judayí émáyí tíjímini xirigíáyí wí niwiápíñimearo Judayí aní
 ná tíñj e xirigíáyo aníjúmí ikaxí re urigíawixini, “Negí yarijwápa
 síá ayí ayo aiwá yaní níwia nuróná negí apíxí aníwami soyíné pí nání
 múroarijoi?” aníjúmí ikaxí e nura waríná 2 Jisasoyá wiepisagí wé
 wúkaú sikwí waú imónigíáwa niwiápíñimearo ámá Jisasomi xídarigíá
 siyikí imónigíá niyoní “Eini.” níriro re urigíawixini, “None aiwáni yaní
 seaiapaní nání xwiyá Gorixoyá searéwapiyarijwápi píni niwiáriríná
 ‘Ayí nají menini.’ neaimónarini. 3 Ayináni negí nirixímeáyíné, negí

ámá naŋníni yarigíápi náni fá roáriniŋowa nánini yeyimá nearo wé wíúmi dáŋí waú náni nearáná none aiwá yaní niseaiapa emepíria náni rípeaaníwini. Ámá kwíyí Gorixoyápi ayá wí sixí wíniri diŋí émí saímí moro egíáwa náni rarijwíni. ⁴Awa aiwá apí yaní mearfná noneyí ripini mimáyo ntínirane anijí miní yaníwárini. Gorixomi rixijí urirane ámá xwiyíá oyápi náni xixeni niŋjá oimónipoyiníri uréwapiyirane yaníwárini.” uríagía ⁵ámá Jisasoyá siyikí imónigíá níni “Apánirini.” niyaiwiro ámá wé wíúmi dáŋí waú rowami eyírogíawixini. Wo Sitipenoyi riniŋo —O Jisasomí ejí neániri diŋí wíkwírori kwíyípi ayá wí sixí wíniri ejorini. Ámí wo Píriporíni. Ámí wo Pírokorasoríni. Ámí wo Naikenaoríni. Ámí wo Taimonoríni. Ámí wo Pamensasoríni. Ámí wo Nikoraso —O émáyí ají yoí Adioki dáŋí wo aiwi ejíná dání siwí xegí imónigíáyí yarigíápi píni niwiárimo Judayí yarigíapini yariŋorini. ⁶Ámá awami neyíroro wáí wurimeiarigíáwa tíŋi e náni nimeámi úáná wáí wurimeiarigíáwa awa náni Gorixomi rixijí nurimáná ejí neániro pírániŋí éřixiníri wigí wé seáyi e wíkwiárigíawixini.

⁷Xwiyíá Gorixoyápi síní niriga nemeríná ámá Jerusaremi ḥweagíá Jisasomí xídarigíáyí ámí wíni ayá wí sayá nimóga nuro apaxípániŋí imónigíá obaxí eni aríá niwiro diŋí niwíkwírománá xixeni egíawixini.

Sitipenomí fá xírigíá nánirini.

⁸Sitipeno, Gorixo xíomí wá ayá wí wianiri ejí sixí weámixiri ejí enagí o ámá siŋwí anigé dání emímí seáyi e imóniŋípi tíŋi ayá riwamónipaxí imóniŋípi tíŋi niwíwapiya waríná ⁹Judayíyá rotú ají ámá Áxejwarí Minigíá riniŋyó awí eánarigíá wa —Wa ají yoí Sairini dáŋowarini. Wa ají yoí Arekisadiria dáŋowarini. Awa tíŋi wigí Judayí wíniyí —Wa Sirisia piropenisýo dáŋowarini. Wa Esia piropenisýo dáŋowarini. Awa tíŋi niwiápínamearo Sitipeno tíŋi xwiyíá ximíximí niniro míxí níriniróná ¹⁰kwíyí Gorixoyápi sixí wíniŋí enagí náni o diŋí émí saímí nímorí pírániŋí reŋwipweariŋagí náni wí xopírári niwiri murípaxí imónigíawixini. ¹¹Xopírári niwiri murípaxí nimóniro náni wigí wíamí yumíi ínimi re urigíawixini, “Omí nuxekwímoró re rípoysi, ‘O negí arío Mosesomí riperiríniŋí umerí Gorixomi umerí yariŋagi aríá wíwárini.’ rípoysi.” nurárimí nuro ¹²omí wíkí niwóniro fá oxírpoyiníri ámá sipíáyo tíŋi ámináowami tíŋi ḥwí ikaxí eániŋípi mewegíawamí tíŋi símiríří xwiyíá nura nemero éáná ayí wíkí wóníagí níbiro omí fá nixerí nimeámi nuro Judayí mebáowa awí eáningé wárigíawixini. ¹³E nemáná ámá omí yapí ouxekwímópoyiníri uríyí eí niroro re urigíawixini, “O negí ají ḥwíá riwá náni sipí ríri negí ḥwí ikaxí eániŋípi náni eni sipí ríri aríkí yariŋorini. ¹⁴Rípi rariŋagi aríá wíwá enagí náni rarijwíni, ‘Nasareti dáŋí Jisaso ají riwá nipineari siwí nene xídaníwá náni Moseso nérowiápíniŋí nearagípi xwiá iwení náni ámí siŋjí bí érowiápíniŋíaríni.’

rariŋagi aríá wíwá ejagi náni rariŋwini.” uraríná ¹⁵ mebáowa xwirixí umearigíe ḥweagíáwa nowani omi siŋwí agwí niwiniřóná xegí símimanjí anjñajowayá símimanjíni xwiníá eařiŋagi winigíawixini.

Sitipeno xwirixí umearigíawamí ririmí wiŋí nánirini.

7 ¹Apaxípániŋí imónigíayo seáyi e wimónijo Sítipenomi yariŋí re wiŋinigini, “Xwiyá joxi rixekwímoarigíápi neparani?” urági ² o re uriŋinigini, “Nigí nirixímeáyíné tíni ápoýíné tíni xwiyá bi searimi náni aríá nípoyi. Ejníá negí arío Ebiríamo aŋí yoí Xaraniyo náni mú sini xwiá Mesopotemia rinijípimi ḥweaŋáná Iwjá aŋjnami anjí seáyi e nimóniri ḥweaŋo xio tíŋí e nírónapiri ³ re uriŋinigini, ‘Joxi xwiá dixí rináí rixiriŋe tíni dixí rixixímeáyo tíni píni niwiárimi xwiá nioni siwá simiaé náni úrixini.’ urági ⁴Karidiayí aŋjyo xio ḥweaŋe píni niwiárimi nuri Xaraniyo níremori nurínríná xano e nipémáná ejáná Gorixoyá diŋjyo dání niŋweaxa nibiri xwiá agwi seyíné ḥweagíápimi ḥweaagírini. ⁵Apimi ḥweaagí aiwi Gorixo xwiá apí onímá bikwi náni aí ‘Aga joxi dixírini.’ nuríri miwiagí ejagi náni o sini siŋí niŋweari nemeríná ‘Xwiá ripi nioni gírini.’ wí ripaxí imónagímani. E nerí aí o sini niaíwí memea ejáná Gorixo símimanjíyo dání re uriŋinigini, ‘Joxi tíni dixí rářawé tíni segí imóninía náni seaiapímářini.’ nuríri aiwi ⁶ripiníŋí eni uriŋinigini, ‘Dixí rářawé nuro ámá aŋí midáŋjyí nimóniro émáyí aŋí wíyo ḥweaŋáná omiŋí ríá tíŋí niwiro numépero yaríná xwiogwí 400 múronířářini. ⁷Dixí rářawéyo ámá gwí axírimi omiŋí ríá tíŋí wipíříáyo xamiŋíyo nioni ríá umeáráná dixí rářawéyí e niŋweagíasáná e píni niwiárimi nibiro xwiá ripimi dání Gorixoní yayí nínimero seáyi e nímpířářini.’ Negí aríomí xwiyá e nurimáná ⁸re uriŋinigini, ‘Nioni “E seaimířářini.” réroáříápi náni diŋí moría náni símimanjíří ripi éřixini.’ urági Ebiríamo xewaxo Aisakomi nemearíná rixa síá wé wíumi dání waú wo nórírmáná ejáná iyí símí síó wákwiŋinigini. Aisako e dání Jekopomi nemeari iyí símí síó wákwiŋinigini. Jekopo e dání negí arío ířijowa wé wúkaú síkwí waú awami nemearíná eni iyí símí síó wákwiŋinigini. ⁹Arío ířijí awa Josepomi siphí diŋí niwiaiwiro ‘Isipiyí aŋjyo xinániŋí nimóniri omiŋí niwiířná, ananirini.’ niwiaiwiro nigwí xeaniro náni bí egíawixini. Omi e siphí wíagíá aí sini Gorixo anijí diŋí nukikayori ¹⁰Isipiyí xeaninjí wikářigíe dání éí numíniríná oyá diŋí tíni Isipiyí mixí ináyí Peroyí riniŋoyá siŋwí tíŋí e dání Josepo diŋí niſá winipaxí riri pírániŋí neŋwiperi riri yariŋagi niwiniří náni gapimaní ámináo oimóniri Isipiyí aŋí niyoní tíni xíoyá aŋí tíni menjweanía náni rípeaŋinigini. ¹¹Josepo gapimaní nimóniri menjweanía Isipiyí aŋjyo tíni Kenaniyí aŋjyo tíni aiwá náni díwí níkeamóniro siyikí eánigíawixini. Negí aríowa eni aiwá náni píá neróná bí mimanipaxí nimóniro aiwi ¹²arío Jekopo xwiyá ‘Isipiyí aŋjyo aiwá weni.’ rinariŋagi aríá niwiri náni negí arío ířijowa

iwamíó nuro meapírúa náni urowárijinigini. ¹³ Ámi ríwíyo aiwá bí yaniro úáná Josepo xewanijo náni áwanjí nuriri ‘Segí sérixímeáonirini.’ uríagi Isipiyí mixí ináyí Peroyí rinijo Josepomi xanimirówá tíni xexirímeáyí tíni náni nijíá imónijinigini. ¹⁴ Josepo gí ápimirówá weapíríxiniri xwiyáyá yaŋí wiowáriagi epówa o tínjí e náni niweróná oxí apixí niaíwí níni ayí ámá 75 niwero ¹⁵ Bikwíyo niriniri eániŋípa Jekopo Isipiyí aŋíyo náni niweri e dání nipémáná ejáná negí arío íriŋowa eni e dání pegíawixini. ¹⁶ Piyí awami xwíá weyáraniro náni nimeámi Kenaniyí aŋíyo Sekemiyí riniye náni nimeámi niyiro sínjá óí arío Ebiríamo Xamomí fíwíráwéyo nigví niwiri bí ejíyimi tigíawixini.

¹⁷Ríxa Gorixo arío Ebiríamomí símímaŋíyo dání ‘Dixí ráráwéyo e niwiimíráriní.’ uríŋípi parímoniáyi ríxa aŋwi e imónaríná negí aríowa Isipiyí aŋíyo dání sayá nimóga waríná re ejinigini. ¹⁸ Ámá arío Josepo ejípi náni majíá imónijí wo mixí ináyí nimóniri Isipiyí aŋíyo nimejwearíná ¹⁹ negí aríowami nepaxiŋí pákíní nimóniri wíwapiyiri wigí niaíwí sínjí xiríayí yíwí timearigíápimi dání piyí oeniri sipí wikáriri ejoríni. ²⁰ O ayo e wikáraríná niaíwí wo —O negí arío Mosesoyí ríniŋorini. Gorixoyá siŋwíyo dání niaíwí awiaxorini. Omi xinái nixiriri xaniyaú egí aŋíyo emá waú wo nimejweagíisáná ²¹ Pero urariŋípa neri piyí oeniri náni wí e xegípi wírárána xíomi xegí xemiáí íwo wí e wíráriŋagí niwiniří nimeari pírániŋí nimeríná xegí xewaxóniŋí niméra ujínigini. ²²Ayináni negí arío Moseso Isipiyí aŋíyo sikuríá yagíápi xío eni sikuríá néisáná Isipiyíyá nijíá imónagíápi xixeni nípini nijíá nimóniri xwiyáyá riri omijí erí enía náni diŋí sixí níga wiápínameajinigini. ²³E neri aí xegí xwiogwí níni ríxa 40 imónáná re wimónijinigini, ‘Gí nírixímeá Isíreríyo bí nuri siŋwí owiniřímini.’ niwimóniri náni nuri ²⁴weníŋí éiyí wíniŋinigini. Isipiyí wo xío xegí xexirímeáyí womi sipí niwikáriri iwaŋí mépearíŋagí niwiniří ‘Gí nírixímeáomi ourakiowárimini.’ niyaiwiri Isipiyomí xíomi eni iwaŋí bí oeámíniří éiyí piyí nípikiri tiŋinigini. ²⁵Piyí nípikiri nitiríná gí nírixímeáyí re niaiwiříaoříniří éiyí, ‘O yariŋípimi dání Gorixo gwíniŋí t̄weanjwaéne neaíkweawáriminiří náni ría yariní?’ niaiwiříaoříniří éiyí xewanijo yaiwíipa axípi e miwiawigíawixini. ²⁶Sá weŋo wíápi tíni xegí Isíreríyí tíŋí e náni nuri waú mixí inariŋagí niwiniří piyíá owíriminiří náni re urinjnígini, ‘Ámá axí rowagwí, pí náni axowagwíni iwaŋí xaíwí eánanriŋí?’ uríagi ²⁷wíomi xaíwí neari xopirárí wiminiří éo arío Mosesomí nioxýpiowáriří re urinjnígini, ‘Go simixíagí joxí neamejweaŋoxi imóniri xwiyáyá pírániŋí yeaimixipaxoxi imóniri neri yariŋíni?’ ²⁸Joxi agíná Isipiyomí pikiŋípa nioní eni nípikímíniří ri�ariŋíni?’ uríagi ²⁹arío Moseso aríá e niwimo éí nuri aŋí midáŋí wo nimóniri Midianiyí aŋíyo niŋweari apixí nimeámáná niaíwí waú nemeari niŋweaŋisáná ³⁰rixá xwiogwí 40 mûróáná ámá diŋí meanje díwí Sainai

tíjímini emearíná re ejinigini. Íkíá ejí tíjí wínáina ríá ná miní ápiáwíni wearije dání ajínají wo sijáni wimóniñinigini. ³¹ Arío Moseso íkíá ana ríá ná miní ápiáwíni wearijagi niwíniríná xío winariñípi náni ududí neri ‘Pírániñí sijwí owinimini.’ niyaiwiri aejwi e waríná Ámináo re uríjínigini, ³² ‘Nioni Iwjá díxí aríowa Ebiríamo tíni Aisako tíni Jekopo tíni awa nixídagiónirini.’ uríagi arío Moseso sirí nipikíniri ó nikáriniri náni ‘Ámi sijwí bi tíni owinimini.’ miwimónipa yariñagi aiwi ³³ Ámináo re uríjínigini, ‘Xwíá joxi roje iwjá imóniñe ejagi náni díxí sikwí sú yoárei. ³⁴ Isipiyí aejyo dání gí ámáyo umépeaniro wikárarigíápi sijwí wíniri amípí níni wikárarigíápi náni “Yeyi!” rariñagía aríá wíri ejáoni yeáyí wimixfímigíniri náni weapariñini. Ayináni joxi wiápíñimeai. Nioni “Isipiyí aejyo náni orírowáraumini.” nimónarini.’ uríjínigini.” ³⁵ Sitipeno e nuriri ámi re uríjínigini, “Ámá o —O xámí re urigííorini, ‘Go simixíagi joxi neamejweajoxi imóniri xwiyíá pírániñí yeaimixípaxoxi imóniri neri yariñini?’ urigííorini. O ajínají íkíá onímiánáina tíjí e dání sijáni wimóniño ejí sixí weámixáná aríowami yeáyí uyimixemeari umeñweari éwínigíniri urowárijo, ayí axo negí arío Mosesorini. ³⁶ Negí aríowami Isipiyí aejyo dání nipemeámi ujorini. Ají ayo dání nipemeámi uminiri neríná ayá riwamónipaxí bi tíni emimí bi tíni niwíwapiya uri ipí ayá rijí riwoñí tíjí e dání wíwapiyiri ámá diñí meaje nemeróná xwiogwí 40 mûroaríná wíwapiyiri ejorini. ³⁷ Rípi eni negí arío Isirerowami urijo axorini, ‘Segíyí wo wíá rókiamoarijí nioníniñí imóninía náni Gorixo rípeaníárini.’ urijo, ayí axorini. ³⁸ Negí aríowéyí ámá diñí meaje awí neániro iwjewáná díwí miñj Sainayí ríniñípimi niyiri rojáná ajínají Gorixoyáo xwiyíá uragorini. O seyíné njíá imónipíříá náni eni xwiyíá Gorixoyá anipá mimóní anijí inína rinipaxí imóniñípi ajínajo rariñagi aríá niwiri ríwamíñí neari wijinigini. ³⁹ E neri aí negí aríowéyí ‘Mosesomi awayini aríá owianeyi.’ miwimóní nero ríwí numoro amípí Isipiyí aejyo wejípi náni ayá sipí niwiri náni ‘Ámi e náni mupaxeneríani?’ niyaiwiniro ⁴⁰ arío Mosesomí xogwáo Eronomi re urigíawixini, ‘Joxi iwjá bi nene negí xídaníwá náni neaimixeí. Nene re dání api xwañwí níkwónimi nuranéná api xámí neameaní náni neaimixeí. Ayí ripi náni rirarijwini. Ámá Moseso ro, nene Isipiyí aejyo dání níneapemeámi bijo díwí ripimi peyíáná pí wímeáagi ámí rixa miweaparinini? Nene majíárini.’ nurárimáná ⁴¹ síjá gorí bi awí neaáríro api tíni burimákaú miá xopaikigí nimixiro naøjwí bi burimákaú miápi náni ridiyowá yaniro náni nimeámi nibiro wigí wé tíni imixíápi náni yayí seáyimi dání néra ugíawixini. ⁴² Ayináni Gorixo ríwí numori emá tíni sogwí tíni sijí tíni náni xe diñí nikwíróa úírixiniri wáriñinigini. Wáriagí ayí wíá rókiamoagíáwa Bíkwíyo Gorixo náni niwuriyiro eagíá ripi tíni xixeni egíawixini, ‘Isireriyíné, ámá diñí meaje nemero xwiogwí 40 mûroaríná naøjwí nipíkiro ridiyowá wiagíó, ayí Gorixoniraní? Oweoi,

nionimani.⁴³ Isipiyí anjyo píni niwiárimi nuróná seniá ajiq jwíá xegí yoí Morokiyí riniñípiyá tñi jwíá sijnínijí imixiniñí Repaniyi riniñípi tñi — Jwíá apiaú sewaniñýiné xídaniro náni imixigíápiaúrini. Apiaú nimeámi ugíá ejagi náni nioniyá diñjí tñi mixí wa nibiro xwiríá niseaikixero seapikiomeáiáyo niwirimeámi nuro anjí xegí yoí Babironi tñjí e oriwámi dání wáripírárini.' Wíá rókiamoagíáwa Gorixo náni e niwuriyiro ríwamiñí eagíápi tñi negí aríoweyí xixeni egíawixini.⁴⁴ Negí aríowa ámá diñjí meaje nemeróná seniá ajiq —Seniá ajiq iwá Gorixo Mosesomi 'Ámá nimixiróná e érixini. E érixini.' uriri nimixiróná iwá sijwí niwinaxida úrírixiniri sítwá wirí eáná imixagífiwáriñi. Iwá Gorixo náni nepaxiñí imóniñípi sítwá wiagiwá eni nimeámi emeagífáriñi.⁴⁵ Ámá diñjí meaje nimeámi emeagíáwa pegíámi dání ámi wigí niaíwíyí xamijiyí Josua tñi seniá ajiwá nimearo émá gwí wirí wirí negí xwíá ripimi jwaeaagíáyo Gorixo mixí xídowárije dání wiwaniñýí nurápiro seniá ajiq Gorixomi seáyi e umepíriwá nimeámi nibiro nipákiróná ayí negí mixí inayí Depito tñjí e náni nipákia bagíáriñi.⁴⁶ Depito náni Gorixo yayí winágí xíomí Depito rixiñí re uriñinigini, 'Jwíá gí aríto Jekopo rixídagoxi, ajiq joxi jwearía náni wiwá onimiriñiniri sijwí nanei.' uriñí aí⁴⁷ ajiq iwá Depito xamijo momiriñinigini. Umiriñijo, ayí xewaxo Soromonorini.⁴⁸ E nerí aí Gorixo, seáyi émi imóniñho ajiq ámá mirarigíáyo jwaeaariñomani. O náni wíá rókiamoagí wo xwiyíá niriri ríwamiñí re eañírini,⁴⁹ 'Ámináo re riñoi, "Añína gí éí jweámía náni íkwianjwínarini. Xwíárimi gí sítwá ikwiárimía nánirini. Nioni seáyi e seaimoniñáoni ejagi náni pí ajiq nimiriyipíráói? Wí e nioni sá jweámíaé gíyí erini?⁵⁰ Re riniaiwiariñoi, 'Xwíári tñi ajiña tñi xewaniño mimixipa ejírini?' riniaiwiariñoi?" Ámináo e riñoi.' Wíá rókiamoagí wo e niriri eañírini.' Sitipeno e nurimáná⁵¹ re uriñinigini, "Mijí siwíá niyiro ámá Gorixomi muxídarigíáyí yarigíápa aríkwíkwí néra uro aríá miwí ero yarigíoyiné íníná kwíyí Gorixoyápi sítwá seainiminiri yaríná mirírakí inarigíáriñi. Segí aríowa néra bagíápa axípi e yarigíoyínérini.⁵² Wíá rókiamoagíáyo negí aríowa xeanijí miwikárigíá wo rimónini? Oweoi. Ejíná 'Gorixoyá wé róniño biníráriñi.' xwiyíá yanjí e niwiyo áwanjí uragíawami negí aríowa nipikia bagíá aiwi ríná soyíné awa ejíná dání ragíomi ríwí numoro miyí nuriro náni pikigíoyínérini.⁵³ Gorixoyá jwí ikaxí riniñípi ajiñajowa Mosesomi urigíápimi dání tígíayiné imóniñagíá aí nepa mimáyo nitíniro mixídarigíoyínérini." Sitipeno e uriñinigini.

Sitipenomi sítjá nearo pikigíá nánirini.

⁵⁴ Xwirixí umeaniro náni awí eánigíáwa Sitipeno e rariñagi aríá niwiróná wilíkí ríá ápiawíñijí níwero náni makírwí nímoró yariñagíá aiwi⁵⁵ Sitipeno Gorixoyá kwíyípi ayá wí sixí umímojo ejagi náni ajiñamí sijwí agwí anáníyí winiñinigini. Wíá Gorixo tñjí e dání

pirónapariñagi siļwí winiri Jisaso oyá wé náúmini éí roŋagi winiri neri
 56 re urijinigini, “Ai, nioni rixa aŋína oxoániri enagi winiri ámá imónijo Gorixoyá wé náúmini éí roŋagi winiri ejini.” uráná re egíawixini. 57 Aría nipíróniro xwamiání neróná omi fá xiraniro náni axíná mŕí nipumiro
 58 fá nixeró xixoyípi níméra nuro rixa aŋí apimi ákiŋyáo bíariwámi dání sínjá tñi eaaniro yarigíáwa wigí iyá nípírayiro ámá wo, Soroyi rinijo oneameiniro xíoyá sikwí tñjí e nitayimáná 59 Sitipenomi sínjá tñi neáa ugíawixini. Sínjá tñi neáa warfná o ríawá re riŋinigini, “Áminá Jisasoxini, gí diŋípi orijwirárimini.” nírimi 60 xómijí niyikwiri ámí ejí tñi ríawá nírirína re riŋinigini, “Ámináoxini, ‘Omí sipí wikáriápí náni yokwarímí wiimáfmani.’ miyaiwipa ei.” nurárimi peŋinigini.

8 ¹Soro xegí ámáowa Sitipenomi pikiaríná diŋí sipí bi miwí “Apáni yariŋoi.” yaiwiŋinigini.

Soro ámá Jisasoyá siyikí imónigíáyo xeanijí wikáriŋí nánirini.

Síá ayimi dání ámá Jisasoyá siyikí imónigíá Jerusaremi ḥweagíáyo xeanijí ríá tñjí wikáraríná ayí níni éí numiamoróná wí Judia piropenisýo ami ami ḥwearo wí Samaria piropenisýo ami ami ḥwearo nero aiwi wáí wurimeiarigíáwa Jerusaremi dání éí mugíawixini. 2 Ámá Gorixomí pírániŋí xídaniro náni anijí miní yarigíá wí Sitipeno piyomi nímeámi nuro xwfá niweyárimáná ámixfá nimero ejí tñi ḥwí mieáagía aí ³Soro re ejinigini. Ámá Jisasoyá siyikí imónigíáyo paimimí níwia nuri aŋí wiwá wiwámi nípáwiri píá nemeri oxírani, apixírani, fá nixerí níropémi nuri gwí aŋíyo niŋwirára uŋinigini.

Samaria piropenisýo xwiyíá yayí neainariŋípi náni wáí urimegaríá nánirini.

⁴ Ámá ami ami xídíxidowárí éíayí éí numiamoróná xwiyíá Jisaso náni wáí nūrimero ⁵wigí wo, Piripoyi rinijo aŋí yoí Samaria riniŋípimi nirémori ámá Gorixo yeáyí neayimixemeaña náni urowárénapijo náni wáí urarfná ⁶ámá ayá wí o tñjí e epíroyí nero o nura uŋípi aríá wiro emimí o néra uŋípi siļwí winiro neróná diŋí nawíní nimónimáná aríá ókiarí móningíawixini. ⁷Ayí ripí nánirini. O yariŋípimi dání imídi diŋí xixéroarigíáyí ámá ayo píni niwiárimi nuróná xwamiání niyárimi uro ejí siwimí egíayí naŋí imóniro sikwí ikí egíayí naŋí imóniro yariŋagía niwiniro náni omi aríá ókiarí numóniro ⁸aŋí apimi dání yayí seáyimi dání néra ugíawixini.

⁹ Ámá wo —O xegí yoí Saimonorini. Aŋí apimi dání xegí ikayíwí tñi ayá míkí nikiri xegí yariŋípi yarfná ámá Samaria piropenisýo ḥweagíáyí uduď wiagíorini. O e neri náni “Nioni seáyi e mimóniŋáoniríani?” rinagorini.
¹⁰ Ámá seáyi e nimóniri meŋweagíáyírani, íními wuríngíáyírani, aŋí apimi dánjí níni omi aríá ókiarí numóniro re ragíorini, “Eŋí sixí eániŋí Gorixoyái

rariñwápi xío imóninjípi, ayí axípi o imónini.” ragíorini. ¹¹ Ayáí míkí nikirinjyo dání xegí néra warinjípi yaríná ududí nikáriniro nání aríá ókiarí numóniro e ragíorini. ¹² O nání ámá ají apimi dáñiyí sini e yaiwiaríná Piripo xwiyá Gorixo xwioxhyo mimeámí nerí umejweanía nání riniñ yayí neainarinjípi nání wáí uriri Jisasí Kirauso nání wáí uriri yarijagí aríá niwiróná diñí wíkwírogíawixini. Diñí wíkwírófáyí oxírani, apixírani, wayí meagíawixini. ¹³ Saimono ení aí xwiyá Piripo nira ujípi nání “Neparini.” niyaiwiri diñí niwikwírori wayí meaqinigini. E nemáná Piripomi wí píni miwiári anijí sijwí niwinaxídimeri Piripo emímí tñi ayá riwamónipaxí seáyi e imóninjípi tñi yarijagí niwíniríná ámí ámí ududí nikáriga ujníngini.

¹⁴ Wáí wurimeiarigíáwa wigí Jerusaremi ñweagíámi dání aríá re niwiro nání, “Samariayí xwiyá Gorixoyá rixa aríá niwiro umímináoí.” aríá e niwiro nání wigí waú Pitaomí tñi Jonomi tñi urowáriagá ¹⁵ awaú niweri kwíyí Gorixoyápi Samariayo ení wímeaní nání Gorixomi rixijí urigíisixini. ¹⁶ Ayí ripi nánirini. Ámá ayí Jisasomí diñí niwikwíroro nání wayí nimearo aiwí kwíyípi sini miwaínigíáyirini. Sini miwaíní enagi nání awaú Gorixomí rixijí nurimáná ¹⁷ o omí wé seáyi e ikwíkwíárimí éaná kwíyípi ayo aínijinigini.

¹⁸ Saimono wáí wurimeiarigíáwaú wé seáyi e wikwiárarigíípimi dání Gorixo xegí kwíyípi ayo miní wiarijagí niwínirí nigwí bí níroari awaúmi miní wiminirí nerí ¹⁹ re urijinigini, “Awagwí yarigíípa nioní ení ámá giyí giyí niyoní wé wikwiáráná kwíyí Gorixoyápi aínini nání ejí sixí eániñ awagwí imónigíípi nioní ení bi neámixípiyi.” uríagi aí ²⁰ Pítao re urijinigini, “Joxí ejí sixí eániñ imónigwíí Gorixo anipá yeaiapijí ripi ‘Nigwí tñi bí epaxonirini.’ yaiwiarijagí nání joxi dixí nigwí aí tñi anínírixini. ²¹ Diñí joxiyá ‘Awaú yarigíípa oemini.’ yaiwiarijípi Gorixoyá sijwíyo dání aga nañí wí mimóninjagí nání joxi yawawi tñi nawíni nikumixinirí yawawi yarigwíípi epaxí mimóninjini. ²² Ayináni sipí joxi eminirí éí ripi ríwímini nimamori jiwanijoxi dixí diñyo dání ‘E oemini.’ yaiwíípi nání ‘Gorixo ananí yokwarími ría niiniréfeníjoi?’ niyaiwiri rixijí urei. ²³ Joxi yawawi sipí diñí yeaiaiwarijípi ayá wí diñí sixí riyinjagi sijwí níranirí íwí joxi yarijípimi dání gwíniñjí yáriniñagí sijwí níranirí nání rarijini.” uríagi ²⁴ Saimono re urijinigini, “Awagwí nirarigíípi wí minímeapa oenirí nání aiwanijowagwí Ámináomi yarijí niwiípiyi.” urijinigini.

²⁵ E nemowaú egí sijwí tñi Jisaso emearíná winigíípi nání uriri xwiyá Ámináo nání uriri niyárimi ají e píni niwiárimi Jerusaremi nání nuriná Samariayí ají obaxí wíyo xwiyá yayí neainarinjípi wáí nura mórogíisixini.

Piripo ámá Itiopia dáñí womí uréwapijíñi nánirini.

²⁶ Piripomi ajínají Ámináoyá wo nurirí re urijinigini, “Joxi niwiápñimeámi óí Jerusaremi dání ají Gasayí riniñípimi nání iniñýi —Óí

ayi ámá dijí meanje iniŋyírini. Ayi tíjí e náni ui.” uríagi ²⁷o niwiápínameámi nuri óiyí tíjí e níremoríná wenijí éiyí wiňinjinigini. Gapimaní Itiopia dájí wo —O Itiopiyá aŋyó menjweají Kadesiyí riniŋyá amípí ayá tíjí imóniŋí nipini mewejo, ayí oriní. O Jerusaremí dání Gorixomi yayí seáyími numemo bariŋagi wiňinjinigini. ²⁸O ámi xegí aŋjí e náni nuríná karí osí íropearinjípmi éí niŋweámáná xwiyá Gorixoyá wíá rókiamoagí Aisaião niriri eaŋípi íá nirúa warinjagi ²⁹kwíyí Gorixoyápi Piripomí re uriŋinigini, “Joxi nuri osí íropearinjípmi ḥweajomi wímeai.” uríagi ³⁰Piripo aŋní mírfí nuri aŋwi e dání aríá wífyí wiňinigini. O wíá rókiamoagí Aisaião niriri eaŋípi íá nirúa warinjagi aríá niwíri re uriŋinigini, “Joxi íá roarinjípi míkípi náni rixa niſíá nimónimáná riroarinjini?” uríagi ³¹o re uriŋinigini, “Ámá wo miniepisipa nerínayí, arige nerí míkípi náni nioní nigípi niſíá imónimíni?” nuriri re uriŋinigini, “Joxi nixemónapíri nioní tñi ojweaaŋi.” uriŋinigini. ³²Xwiyá Bikwýo eániŋjí o íá roarinjagi aríá wiŋípi, ayí ripírini, “Sipisipí nipikianiro náni niméra warigíápa omí eni axípi niméra ugíawixíni. Sipisipí miáyo íá wiwákwímí yaríná ogeŋjí bi mirarinjípa o eni axípi maŋjí bi miyoámoŋjinigini. ³³Ayá imímí wíkararíná ámá wo nurakiri ‘fwí bi meŋorini.’ muriŋinigini. Nipikianá xwíá tñi bi miŋweají náni xegí ámá imónigfáyo wiwaninjíyí wíkarigíápi náni go áwanjí uriníárani?” xwiyá o íá roarinjagi wímeanjípi ayí apírini. ³⁴Itiopia dání gapimano Piripomí yariŋjí niwíri re uriŋinigini, “Wíá rókiamoago niriri eaŋí api xewaniŋo náni niriri eaŋírani? Ámá wo náni niriri eaŋírani? Joxi ananí áwanjí níriréini?” uríagi ³⁵Piripo xwiyá Bikwýo eániŋjí ámáo íá róipimi dání iwamíó nuréwapiya nuri Jisaso náni repiyí wiŋinigini.

³⁶Awaú sini nerimeánimi ói ayimi nuri iniigí wú wearinjí e níremori Itiopia dání gapimano re uriŋinigini, “Siŋwí winei. Iniigí e wearini. Nioni ‘Wayí omeámini.’ ninimónirínayí, pí nírakioŋwíraráriŋagi náni wayí mimeapa epaxí imónimíni?” uríagi ³⁷[Piripo re uriŋinigini, “Joxi dijí bi bi mamó Jisasomíni dijí niwíkwírónayí, ananí wayí meapaxí imóniríni.” uríagi o re uriŋinigini, “Jisasi Kiraiso Gorixomi xewaxorini.’ niyaiwiri náni dijí wíkwíronjini.” nuriri] ³⁸osí íropearinjípmi omiŋí meariŋomi “Re ikwíroarei.” nuriri Piripo tñi Itiopia dájó tñi nayoari iniigíyo náni niwéri nípawiri e dání Piripo ámá omí wayí umeaiŋinigini. ³⁹Wayí numeairí awaú iniigíyo dání níminimeámi peyaríná re ejinigini. Kwíyí Ámináoyápi Piripomí aŋní ménapiŋinigini. Aŋní ménapáná Itiopia dání gapimano Piripomí ámi siŋwí bi miwinipa nerí aiwí ói xegí warinjíyimi nuríná yayí néra uŋinigini. ⁴⁰Piripo wenijí éiyí wiňinjinigini. “Aŋjí xegí yoí Asidotí ría rémóini?” niyaiwiri e dání nuríná aŋjí e apí api ikwíronjíyo xwiyá yayí neainariŋípi wáí nura nímuřori aŋjí yoí Sisaria riniŋjípmi rémoŋjinigini.

Soro Jisasomí dijí wíkwíronjíyi nánirini.

9 ¹Soro sini ámá Jisasomí xídarigíáyí píni wiářířixiniri éí níremori re níra nemeríná, “Jisasomí aníŋjí nuxídírónayí, miyíó ráráriŋjíyóniŋjí

uríkwínáná pipikímí wianíwárini.” níra nemeríná apaxípánijí imónigíáyo seáyi e wimónijo tíjí e náni nuri² omi re uríjinigini, “Nioni ají yoí Damasikasi náni nuri Judayene negí rotú ajíyo awí eánigíáyí oxírani, apixírani, giyí giyí óí Jisaso tíamini iniñfyimi xídarinjagía niwiniríná fá nixiríri gwí nijiri Jerusaremi re náni nímeámi bimíá náni joxi payí bi Judayeneyá rotú ají wiwá wiwámi mewegíáwa náni níriri ríwamijí neari niapowárei.” nuriri o payí neari mini wiowáráná³ Soro payí nurápiri nímeámi nuri nuri rixa Damasikasi tíjí e ajwi e rémóáná re ejinigini. Ajínami dání wíá nókiénapiríná omi wíá wókiárínjinigini.⁴ Wíá wókiáráná o xwíáyo píkínièmeááná re ejinigini. Ajínami dání xwiyáá re rínenapiñinigini, “Soroxíni, Soroxini, joxi pí náni nioni ríkikiríó nikárariñini?” uríagi⁵ Soro re uríjinigini, “Ámináoxíni, joxi goxirini?” uríagi “Nioni Jisasoni joxi ríkikiríó nikárariñoníni.” uríjinigini.⁶ E nuriri re uríjinigini, “E nerí aí joxi niwiápínièmeámi ají api ikwíróniñípmi náni nuri e ñweajáná ámá wo joxi aga nerípi náni áwañí ríriniñoi.” uraríná⁷ Soro tíni warigíáyí e nírówapimáná xwiyáá bi miripaxí nimóniro xwiyáá rínenapariñípi aríá niwiro aiwí ámá womi sijwí miwinigíawixiní.⁸ Soro xwíáyo píkínièmeá dání niwiápínièmeari xegí sijwí noxoari naniri aiwí amipí wí sijwí winipaxí mimóniñagi náni omi wéyo fá nímaxíriro niméra nuro Damasikasi níremoro⁹ niñwearíná o sini sijwí miwinipaxí nerí iniigí niri aiwá niri mepa yaríná síá wiyaú wiyi óriñinigini.

¹⁰ Ámá Damasikasi ñweajíyí wo —O xegí yoí Ananaiasorini. Jisasomí uxídaríñí worini. Omi Ámináo oriñá nupáríri “Ananaiase!” uráná o “Ámináoxíni, nioní ñweajini.” uríagi¹¹ Ámináo re uríjinigini, “Joxi niwiápínièmeámi óí Awiaxoi ríniñyimi náni nuri ají Judasoyáiwámí dání ámá ají xegí yoí Tasasi dání Soroyi ríniño náni yariñí wii. ‘O re riñweani?’ Yariñí e wii. Ai agwí o nioni xwiyáá rírimí niariñagi náni rariñini. ¹² O oriñá niwiniríná re winífrini. Ámá wo, Ananaiasoyi ríniño níwiapíri xio ámi sijwí anini náni wé seáyi e wikwiáríagí winíí ejagi náni eni rariñini.” uríagi aí¹³ re uríjinigini, “Ámináoxini, ámá obaxí ámá joxi nírariño náni xwiyáá rariñagía aríá wiñáriñi. O ámá joxiyá imónigíáyo Jerusaremi dání sipí wikáriñípi náni aríá wiñáriñi. ¹⁴ Apaxípánijí imónigíá xwéowa payí nearo wiowárénapíagáa náni ámá joxi xwiyáá rírimí nísiñána yoí Jisasoyi rarigíáyo gwí yipaxí nimónimi biñorini.” uríagi aí¹⁵ Ámináo re uríjinigini, “O gí inókiniñí omiñí níiariño imóniri yoí nioniyápi náni émáyo tíni wigí mixí ináyíyo tíni dixí Isireriyo tíni wáí uríri eniá náni rixa rípeajáo ejagi náni joxi anani o tíjí e náni ui. ¹⁶ O nioni náni wáí urimearíná ríniñí wímeaníápi náni xamíjoní níjíá niwiri wíwapiyimíárini.” uríagi¹⁷ Ananaiaso aríá e niwimi nuri anjiwámi nipáwiri wé seáyi e niwikwiárimáná re uríjinigini, “Jisasomí diñí niwikwírorai náni gí nirixímeá imónijí Soroxíni, Áminá

Jisaso, óí joxi bariŋiyimi siŋáni simónijo joxi ámi siŋwí aniri kwíyí oyápi sixí rimímorí eni náni nirowárénapiagí bariŋini.” uráná axíná re ejinigini.¹⁸ Siŋwíyo yíániŋí imónijí upáriŋípi rixeámioajiniginí. Rixeámioááná o ámi pírániŋí siŋwí naniri náni niwiápínamearei wayí nímeámáná¹⁹ aiwá niniri ejí sixí eániŋiniginí.

Soro Damasikasiyo niŋwearíná uréwapiyiní nánirini.

Soro ámá Jisasomi xídarigíá Damasikasiyo ḥweagíáyí tíni síá wí niŋwearíná kikiá bi mé re ejinigini.²⁰ Apaxí mé xegí Judayíyá rotú ají wí e wí e míriŋíyo nipáwiemerí Jisaso náni “Ayí Gorixomí xewaxoríni.” urímejeniginí.²¹ E urímeáréná xío rariŋagi aríá wiariŋíyí níni anijí ududí niwiniro re niriga ugíawixini, “Jerusaremi dání ámá Gorixomí xwíyíá ririmí niwiríná yoí Jisasoyi rarigíáyo rikikiríó niwikárimí bijo, ayí ro menirani? Ámá re dáñí axípi yarigíáyo eni gwí niyiri nímeámi nuri apaxípániŋí imónigíá xwéowa tíjí e wáriminiri bijo, ayí ro menirani?” niriga waríná²² Soro wáí nuriemerí pírániŋí nireŋwipéa nuríná xegí Judayo ududí winí nurekáríri “Ámá Gorixo yeáyí neayimixemeáná náni urowárénapijo, ayí Jisasoríni.” uraríná ayí o e urariŋípi xopirárí wipaxí bi mimónigíawixini.

Judayí Soromi mekaxí umegíá nánirini.

²³ Síá ayá wí rixa nímúrománá ejáná xegí Judayí Soromi piķianiro náni awí neániro mekaxí méagía aiwí²⁴ Soro ayí xío náni mekaxí méápi náni aríá wíagi náni ayí o éí uminiri náni peyeááná opíkianeyiniro ají api nipimini ákiŋáyo midimidáni fwí ge ge iniже ikwáwiymirani, áríwiymirani, íníná anijí awí nirúa pwarinagía aiwí²⁵ xegí uréwapiyariŋíyí re egíawixini. Rixa síá yinijáná Soromi soxí íá xwé wúmi nimiárimáná gwí nijimáná ákiŋáyo seáyi émi dání awayini nínamówára wepínáná o xwíá mide dání niroáminimeámi uŋiniginí.

Soro ámi Jerusaremi náni uŋí nánirini.

²⁶ Soro rixa Jerusaremi náni nuri e níremómáná xewaniŋjo ámá Jisasomi xídarigíáyí tíni gwiaumí oiniminiri yaríná ayí “O eni nene tíni Jisasomi xídaríŋwáyí womaní.” niyaiwiro wáyí niwiéra warinagía aiwí²⁷ Banabaso omi sanjí nurápirí wáí wurímeiarigíáwa tíjí e náni niwirimeámi nuri Soro óí e nuri Ámináomi siŋwí winiri o tíni xwíyíá riniri ejípi náni repiyí wiri o Damasikasi niŋwearí Jisaso náni wáí nuriríná ayá igigí mé urariŋípi náni repiyí wiri ejinigini.²⁸ E ejíná dání Soro Jisasomi diŋí wíkwíroarigíáyí tíni gwiaumí niniro anani Jerusaremi ají nipimini nemeríná ayá igigí mé Áminá Jisaso náni nuréwapiya nuri yaríná²⁹ Judayí émáyí tíámini xírigíáyí niwiápínameareo re egíawixini. O tíni xwíyíá xímixímí niniro mixí nírinásáná rixa “Omi

píyo dáni pikianiréwini?" níriniro e yaniro yarijagía aiwi³⁰ Jisasomi diñí niwikwíroro nání xegí xexirímeá imónigíáyí omi owikáraneyiniro rinarigíápi nání njíjá nimónimáná omi nimeámi ají yoí Sisaria nání niwero e dáni ají Tasasi tijími nání urowáaugíawixini.

³¹ Ayináni ámá Jisasoyá siykí imónigíá Judia piropenisíyo ḥweagíáyírani, Gariri piropenisíyo ḥweagíáyírani, Samaria piropenisíyo ḥweagíáyírani, níni niyopiyáriri niywearn diñí sítíkí nomixiga nuróná Ámináo nání wáyí wiro kwíyí Gorixoyápi arírá wíri yaríná ámá sijí wíni wíni nikumixiga ugíawixini.

Pitao Iniasomí nañí imixinjí nánirini.

³² Pitao ají api api ikwíroníjíyo nemeríná ají yoí Ridayi riniñípimi nání niweri nírémorei ámá Gorixoyá imónigíá e ḥweagíáyí tíni niywearná ³³ ámá wo —Xegí yoí Iniasoyí riniñorini. Xegí ejí níni siwímí ejó enagi nání ikwiajwíyo wejáná xwiogwí wé wíumi dánjí waú wo muroñorini. O ikwiajwíyo wejagi Pitao sijwí niwiniri ³⁴ re urijinigini, "Iniase, Jisasi Kiraiso pírániñí simixíagi nání niwiápínameari díxí ikwiajwí kíroárei." uráná re ejinigini. O axíná wiápínameajinigini. ³⁵ Niwiápínameari emeariñagi ámá ají api Ridayi riniñípimi dánjíyí tíni ámá ayoxí Saronyiñí riniñípimi ḥweagíáyí tíni omi sijwí e niwiniro nání nikinimóniro Ámináo tiámini diñí wíkwírogíawixini.

Pitao uráná Tabitaí wiápínameají nánirini.

³⁶ Ají yoí Jopayi riniñíyo apixí Jisasomí xídaríñí wí —Í xegí yoí Tabitaírini. Gírikiyí píné tíni Dokasírini. Í kikiá bí mé anijí miní ámá uyípeayí imónigíáyo nání ayá niwianiri nání sají nurápa warijírini. ³⁷ Í Pitao siní Ridayo ḥweajáná simixí niweri pejinigini. Péagi piyími pírániñí igíá nearo ají awawá ikwíroníjíyo seáyi émi nitimáná ³⁸ "Pitao ají yoí Ridayo ḥweani." rinariñagía aríá niwiro Jopa ají apimi dáni ajwi e enagi nání Jisasomí xídarigíáyí wigí waúmi urowáráná awauí nuri wauní ríxiñí re urigísixini, "Joxí nene tijí nání bei. Sini mepani." urágíi ³⁹ Pitao niwiápínameámi awauí tíni nibiro ají e rémóáná ayí ají awawá seáyi émi ikwíroníjíwámi nání nipemeámi nipeyiro apixí aní imónigííwa xío roje ajwi e éí nirómáná ḥwí nearo rapirapí aikí amípí níni í siní wíyí tíni niywearná imixagípi siwá niwia waríná ⁴⁰ Pitao ayo "Wáími nání peyeápoji." nurowárimáná xómíñí niyíkwíri Gorixomí yariñí niwimáná apixí piyí wejíminí nikinimóniri re urijinigini, "Tabitaíxi, wiápínameai." uráná re ejinigini. Í rixa sijwí noxoari Pitao ḥweajagí niwiniri sá wíráriniñe dáni niwiápínameari éí ḥweajinigini. ⁴¹ Niwiápínameari éí ḥweááná Pitao ími wéyo fá nixirimáná nímíeyoari ámá Gorixoyá imónigíáyo tíni apixí aníwami tíni eni ríaiwá nuríri rixa íwiapáná í ámi sijí úagi nání ayo miní wijinigini. ⁴² Pitao e éípi nání

ámá anjí Jopayí riniŋe nimini ḥweagíáyí aríá niwiáriróná obaxí wí Ámináomi diŋí niwikwíróa ugíawixini. ⁴³ O síá ayá wí Jopa niweríná ámá wo tíni —O xegí yoí Saimonoyí riniŋorini. Burimákau wará ejí eri yeáyí imixiri yariŋorini. O tíni ḥweagírini.

Ajínají wo Koniriasomí sinjáni urónapiŋí nánirini.

10

¹ Ají yoí Sisariayí riniŋípimi ámá wo —O xegí yoí Koniriasoyí riniŋorini. Émáyí porisí simijí niwíniro axe gwí móningíá Itariiyí riniŋíyo seáyi e imóniŋíyí worini. ² “Gorixomi pírániŋí ouxídímini.” niyaiwiri anijí miní yariŋorini. O tíni ámá xegí anjyo ḥweagíáyí tíni Gorixo náni wáyí niwiníro náni Judayí uyípeayíyo saŋí urápayiri nigwí mini wiayiri yariŋorini. Íníná Gorixomi xwíyáa ririmí wiayariŋorini. ³ O síá wiyimi 3:00 p.m. imóniŋáná orijá winaríná ajínají Gorixoyá wo niwímearei re uriŋinigini, “Koniriasoxini!” uríagi ⁴ o siŋwí agwí niwínáriŋisáná sirí nipikíniři re uriŋinigini, “Ámináoxini, pířini?” uríagi ajínajo re uriŋinigini, “Gorixo xwíyáa joxi ririmí wiayariŋípi aríá siri uyípeayíyo saŋí nurápirína mini wiayariŋípi siŋwí raníri neri náni yayí winariŋagi náni nirowárénapíjoi. ⁵⁻⁶ Agwí joxi ámá wo Saimonoyí riniŋomi —O xegí yoí bi Pitaorini. O ámá burimákau wará ejí eri yeáyí imixiri yariŋí Saimonoyí riniŋoyá anjí rawírawá imanjípá tíni miriniŋiwámi ḥweani. Omi wirímiaupří náni Jopa náni ámá wami urowárei.” ⁷ Ajínajo e nurími úáná Koniriaso xegí anjwámi omijí wíiariŋíáyí waúmi “Eini.” nuríri simijí wíniŋí xío tíni anijí miní emeariŋí womí eni —O “Gorixomi pírániŋí ouxídímini.” niyaiwiri anijí miní yariŋorini. Omi eni “Eini.” nuríri awami ⁸ amipí níni ajínajo uríípi náni repiyí niwimáná Jopa náni urowáriŋinigini.

Pitao íkwíkwí niyáriri wíniŋípi nánirini.

⁹ Sá wegíáwa wíápi tíni niwiápñimeámi nuro nuro sini óí e nuróná Jopa tíŋí e aŋwi e rémoaniro yaríná Pitao ikwawedí imóniŋáná Gorixomi xwíyáa ririmí wiminíri náni anjí xío wearíŋiwámi waíwíyo nixéga nipeyiri anjí ríwí seáyíyo ikwíróniře dání e yaríná ¹⁰ agwí wíagi “Aiwá onimini.” niwimóniri aí ayí aiwá sini riyamí yaríná íkwíkwí niyáriri ¹¹ wenijí yánñíyí wíniŋinigini. Ajínami dání óí ninimáná rapirapí xwé wúniŋí imóniŋí bi midáni biaú midáni biaú fá nixirimáná xwíáyo náni awayini nimamówára wepíniňariŋagi niwíniri ¹² rixa xwíáyo ikwiárináná wenijí éfyí wíniŋinigini. Naŋwí xwé xixegíni tíni amipí agwí tíni napéa waríŋípi tíni ijí xixegíni tíni iwáfpimi weŋagi winaríná re ejinigini. ¹³ Xwíyáa bi nirinénapíři re uriŋinigini, “Pitaoxini, niwiápñimearei naŋwí api nipikíri nei.” uríagi aí ¹⁴ Pitao re uriŋinigini, “Ámináoxini, aga oweoi. Naŋwí Judayene ḥwí ikaxí eániŋípimi dání ‘Twiárini.’ riniŋípi, ayá níniřiři piaxí neánipaxí imóniŋípi sini mìnášoni enjagi náni joxi níříři

wí emiméini.” uríagi ¹⁵ xwiyáá ámi bi re rinénapijinigini, “Gorixoni rixa ‘Ijwíá mimónini.’ ráriípi nání sini dijí re miyaiwipani, ‘Ninirínayí, sini ayá nininiri piaxí neánipaxí imónijípiríani?’ miyaiwipani.” rinénapijinigini. ¹⁶ Pitao sijwí winiri aríá wíri éípi axípi biaú bi niwinayimáná ejáná re ejinigini. Iwáípi apaxí mé nipeyiri ajínami aínijinigini.

¹⁷Pitao íkwíkwí niyáriri winíípi nání “Pí nání ría winííni?” niyaiwiri ududí ayá wí nikáriga waríná re ejinigini. Ámá Koniriaso xío tífí e nání wáí urowáráwa ají wíyo Saimonoyá ají nání yarijí niwiéra nibimáná rixa ákiójá íwí e nírónapíro ¹⁸ ríaiwá re rígíawixini, “Ámá Saimono ámi yoí bi Pitaoyí riniño re riýweani?” ríaiwá e raríná ¹⁹ Pitao íkwíkwí niyáriri míkípi nání “Pí nání ría winííni?” niyaiwiri dijí e pikínaríná Gorixoyá kwíyípi omí re uriñinigini, “Aríá nii. Ámá waú wo joxí símeaniro nání píá siarijoi. ²⁰ Wígí dijíyo dání maríái, niiwanijoni awa joxí siriménapíri urowárenapíá ejagi nání joxí niwiápínameámí niwepíñiri dijí obibaxí ‘Pí nání ría yarijini?’ mimó anani awa tíni nikumixiníri nawíni úpoiyi.” uríagi ²¹ Pitao awa rogié nání niwepíñiri re uriñinigini, “Aríá nípoyi. Ámá soyíné píá yarijío, ayí nioni nání yarijoi. Soyíné pí nání bíoyínérini?” uríagi ²² awa re urigíawixini, “Koniriaso —O porisí 100 imónigíáyo seáyi e wimóníjoríni. Ámá wé rónijo nimóniri Gorixomi wáyí wiarijoríni. Díxí Judayí níni ‘O ámá naþoríni.’ rarigíoríni. Omi aijínají wo re urénapijinigini, ‘Joxí xwiyáá o ríriñíápi aríá wiríá nání omí wirímiaupíri nání díxí wamí urowáreí.’ urénapijní nání bíwáoneríni.” uríagíá ²³ Pitao “Ananí níwiapíro nioni tíni sá oweaneyi.” uriñinigini.

Pitao Koniriasoyá ajiwámí nání ují nániríni.

Sá wejo wíápi tíni niwiápínameari awa tíni nuróná ámá Jopa dájí Jisasomi dijí niwikwíroro nání xexirímeá imónigíáwa tíni nawíni nuro ²⁴ óími síá wíyi wegíáwa niwiápínameámí waríná Koniriaso xegí xexirímeáyí tíni xegí nikumixiníri emearigíáyí tíni awí neaárimáná wenijí nerí ñweanjáná Pitao ají apimi Sisariayí riniñípími níremori ²⁵ ají Koniriasoyáwíamí páwiminíri éiyí o Pitao tíni nerimeánirína oyá sikwí tíjí e nipíkínimeari miñí xwíáyo íkwírojínigini. ²⁶ E éagi aiwi Pitao omí árfíwí numearí re uriñinigini, “Joxí niwiápínameari éí roi. Nioni eni sa ámá woniríni.” nuríri ²⁷ o tíni xwiyáá niriníri nerimeánimí nípáwirína ámá obaxí awí neániro ñweanjagíá niwiníri ²⁸ re uriñinigini, “Judayene re rinarijwápi nání émáyíné xamiñjyíné eni njíá imóníjoi, ‘Nene émáyí tíni gwiaumí niniranénárani, xwiyáá niñwearanénárani, apimi dání negí ñywí ikaxí rinarijwápími wiaíkiarijwini.’ E rinarijwápi nání xamiñjyíné njíá imóníjoi. E nerí aí Gorixo nioni re oyaiwiníri oriñá nípáriñinigini, ‘Émáyí aí wo tíni gwiaumí minipaxí mimóníni.’ E oyaiwiníri oriñá

nipáriñí ejagi náni ‘Émáyí tíni gwiawumí niniríná piaxí eánipaxírini.’ wí sini ripaxonimani. ²⁹ Gorixo siwá éniñí níí ejagi náni ámá rowa nioní nirimeaniro báná nioní urakímíñiri wí murí sa aríá niwiri númi bíanigini. Ayináni yariñí bi oseaimini. Pí náni nirimeáfonirini?” urfagi ³⁰ Koniriaso re urinjínigini, “Nioní agíná ayímini síápi tíni xixení reyáiná 3:00 p.m. imónijáná aní riwámí dání Gorixomi xwiyáá ririmí wiáríná re ejinigini. Ámá rapirapí xwiníá eaariñí yínijí wo nirónapiri ³¹ re níriñinigini, ‘Koniriasoxini, joxi Gorixomi yariñí wiariñípi aríá siri joxi ámá uyípeayíyo arírá wiayariñípi siywí raníri neri náni yayí winariñagi náni nirowárénapijoi. ³² Agwí joxi ámá wo Salmonoyi riniñomí —O xegí yoí bi Pitaorini. O ámá burimákaú wará ejí eri yeáyí imixíri yariñí Saimonoyi riniñoyá aní rawírawá imanjpá tíni miriniñiwámi ḥweani. Omi wirímiaupíri náni Jopa náni dixí wamí urowárei.’ niríagi ³³ nioni sini mé ajíni ámá wa joxi sirimeapíri náni urowáráná joxi nañí neri awa tíni bñini. Agwi nene Ámináo ‘Xwiyáá ayo urírixini.’ ririñípi nipini aríá wianirane náni Gorixoyá siywí anije dání awí neánárirane ḥweajwini.” urinjínigini.

Pitao aní Koniriasoyáiwámi dání uréwapiyijí nánirini.

³⁴ Pitao manjí níyoámori re urinjínigini, “Xámí nioní Gorixo yariñípi náni majíá neri aiwi agwí rixa nijáá imónijini. O wí símí símí e nimeri animí yariániñí epaxomani. ³⁵ Omi wáyí wiro wé rónijí imónijípi ero yarigíá giyí giyí gwí wirí wirími dánjí imónigíáyí aiwi xio tíámini báná anani yayíni niwiri umímínarinjíri. ³⁶ Xwiyáá Gorixo Isírerene yañí neaiapiñí ripi náni seyíné rixa nijírári. Jisasi Kiraisomi —O Ámináo nimóniri ámá niyoní seáyi e wimóniñorini. Omi diñí wíkwíroariñwápimi dání Gorixo tíni piyáá wírinipaxí imónijwini. ³⁷ Jono xámí wayí xegí umeainjípi náni wáí nememáná ejáná Gariri dání iwamíó nimóga biri Judia piropenisíyo ami ami imónimeri ejípi náni xamiñiyíné nijíarári. ³⁸ Nasareti dánjí Jisaso náni rariñini. Omi Gorixo nirípearí xegí kwíyípi wirí ejí sixí weámixiri éáná o Gorixo diñí ukikayonjagí náni nemeríná ámáyo nañíni niwiiri ámá obo diñí nixixérori sipí wíkárariñíyo niyoní nañí imixímenjípi náni seyíné rixa nijíarári. ³⁹ Amípí o negí Judayí aníyo eri negí aní xwé Jerusaremipimi dání eri ejípi woné siywí winaroñwáone riwnerini. Omi nipíkiróná yoxáíyo yekwiroáriagá aí ⁴⁰ síá wiyaú wiyi nórímaná ejáná Gorixoyá diñíyo dání niwiápíñimeeari ámá siywí anigé dání sijáni wimóniñinigini. ⁴¹ Gí ámá Judayí níni siywí anigé dání maríái, ámá Gorixo ejíná dání siywí winarófrixiníri neaeyírojone —None o xwáripáyo dání niwiápíñimeámáná ejáná o tíni iniigí nírane aiwá nírane ejwáonerini. Noneyá siywí anijwaé dání sijáni nineaimóniri ⁴² sekaxí re nearipinigini, ‘Soyíné nioní náni ámáyo wáí urimero “Ámá sijí ḥweagíáyo tíni rixa pegíáyo tíni niyoní áwini”

e niŋweámáná wigí yarigíápi eyeyírómí ení nání Gorixo rípeaŋo, ayí oríni.” Áwanjí e urímero éríxini.⁴³ E nearíŋo nání wíá nearókiamoaŋíá nání re nearagíorini, ‘Ámá omí diŋí wikwírófáyí nání xío wiŋípimí dání Gorixo anani yokwarimí wiiariŋírini.’ nearagíorini.” urinjinigini.

Émáyo Kwíyí Gorixoyápi waínijí nánirini.

⁴⁴ Pitao xwiyáa api sini nura waríná re ejinigini. Ámá xwiyáa o rariŋípi aríá wiarigíáyo niyoní kwíyí Gorixoyápi waínijinigini. ⁴⁵⁻⁴⁶ Kwíyí Gorixoyápi waínáná Judayí Jisasomi diŋí wikwíroarigíá Pitao tíni bíayí wenijí éíyí wíniŋíawixini. Xwiyáa aríá wiarigíá tiyí ríxa píné xixegíni ayí majíá imónigíáyí ríro Gorixomi seáyi e umero yariŋagía niwíniro nání re yaiwigíawixini, “Gorixo xegí kwíyí émáyo sipíí miwí nene xwé ayá wí neaiaŋípí ayo ení aníá axípi ríia wiarini?” niyaiwiro ududí nikáríga waríná Pitao re urinjinigini, ⁴⁷“Ámá kwíyí Gorixoyápi waíníí tiyí iniigí tíni wayí meapaxí mimóníjoi.” go riniŋoi? Oweoi, kwíyípi nene neaaíniŋípa axípi waíníí ejagi nání ámá wo e ripaxí mimóníni.” nuriri ⁴⁸ sekaxí re urinjinigini, “Ámá tíyo Jisasi Kiraisomi diŋí wikwíroaríngíá nání wayí umeaípoyi.” uráná ayí “Joxí nene tíni síá ámi wíni re oŋweaaneyí.” neaimónariní.” urigíawixini.

Pitao Koniriasoyá aniwámi ejípi Jerusaremi dání áwanjí urinjí nánirini.

11 ¹ Wáí wurimeaiarigíáwa tíni ámá Jisasomi diŋí niwíkwíroro nání xexirímeániŋí imónigíá Judia piopenisíyo wí e wí e ŋweagíáyí tíni xwiyáa rípi rinariŋagi aríá niwiro “Émáyí ení Gorixoyá xwiyáápi aríá niwiro diŋí wikwírogíárini.” rinariŋagi aríá niwiro ŋweajáná ² Pitao Jerusaremi nání niyiri rémoáná xegí Judayí wí —Ayí Jisasomi diŋí niwíkwíroro aiwí re rarigíáyírini, “Émáyí Jisasomi diŋí niwíkwíroróná iyí símí sío niwákwíniro nene imóniŋwápa nimóníróná, ayí ananirini.” rarigíáyírini. Ayí wí Pitaomí mixí nuriro ³ re urigíawixini, “Joxí pí nání negí yariŋwápi ogámí nerí émáyí, iyí símí sío miwákwínipa egíyí tíni gwiaumí niniri nawíni aiwá niŋinigini?” uríagía aí ⁴ Pitao xámí imóníe dání repiyí niwiéra nuri nureŋwipéa nuríná re urinjinigini, ⁵“Nioni aní yoí Jopayo niŋweari Gorixomi xwiyáa rírimí niwíríná íkwíkwí niyáriri oriŋá nipáráná wenijí yáníyí wíniŋanigini. Rapírapí xwé wúniŋí imóniŋí bi midáni biaú midáni biaú nixirimáná ajínamí dání awayini nimamówáriga weapariŋagi niwíniři nioni tíŋí e ikwiárínenapáná ⁶ rapírapí iwáí iníŋúmi pírániŋí siŋwí owiniminíri ínímí siŋwí agwí wíniyáyí wíniŋanigini. Naŋwí ámá iwfí mearigíáyí tíni sayí tíni agwí tíni níropéa waríŋyí tíni iní tñi ínímí weŋagi niwíríná ⁷ajínamí dání xwiyáa re rínenapíagí aríá wiŋanigini, ‘Pitaoxini, niwiápínameari naŋwí api nipikiri nei.’ nířagi aríá niwíri aí ⁸ nioni re uríŋanigini, ‘Ámináoxini, amípí “Iŋwírárini.” ríniŋípi, niňríná piaxí eánipaxí imóniŋípi sini iwamíó

gígí bi méáonirini. Aga wí nímiméini.’ uríagi aí⁹ xwiyá aejnami dání rinénapíípi ámi bi nirinénapiri re nirénapijniginí, ‘Gorixoni rixa “Ijwíá mimónini.” ráráípi nání joxi sini dijí re miyaiwipani, “Nínirínayí, sini ayá nininiri piaxí neánipaxí imónini.” miyaiwipani.’ Xwiyá e ninirénapimáná¹⁰ xwiyá apí axípi biaú bi ninirénapimáná íríriwáípi ámi aejnami nání mixeánénapinijniginí. ¹¹ Mixeánénapáná axíná re ejiniginí. Ámá waú wo —Awa Sisaria dání nioní tíjí e nání urowáríawarini. Awa aijí none wearijwáiwámi rémónapigíawixini. ¹² Rémónapáná kwíyí Gorixoyápi re nírínjiniginí, ‘Joxi awa tíni ananí ui. Awa tíni nawní nuróná dijí kíkímí nimóga nuri “Pí nání ámá rowa tíni warinjíni?” miyaiwipani.’ nírfíagi nioní tíni ámá Jisasomi dijí niwikwíroro nání nirixímeá imónigíá wé wíúmi dájí wo rowa tíni nurane ámá nioní nání urowárénapíoyá ajiwámi páwiáná¹³ o xegí ajiyó aejnají wo sijáni niwimóniri urijípi nání repiyí nineairi re nearijiniginí, ‘Aejnajo re nírfíjiniginí, “Dixí ámá wa Saimonomi —Oyá yoí bi Pitaorini. Omi wirimiaupíri Jopa nání urowárei.” nírifíri¹⁴ re nírfíjiniginí, “Xwiyá o nibiri ririníápi joxi tíni ámá joxiyá ajiwámi wearigíáyí tíni aríá wipírápími dání Gorixo yeáyí seayimixemeanírári.” Aejnajo e nírfíjiniginí.’ nearíagi¹⁵ nioní xwiyá iwamíó uréwapiyaríná re ejiniginí. Kwíyí Gorixoyápi nene xámí níneáimearíná neaaínijípa ayo eni axípi waínijiniginí.¹⁶ Axípi waíníagi niwiníri xwiyá Ámináo nearagí rípi nání dijí niróninjiniginí, ‘Jono iniigí tñiní wayí seameaíagi aiwí Gorixo seyíné xegí kwíyípi tíni wayí seameainírári.’ riñípi nání dijí niróninjiniginí. ¹⁷ Gorixo nene Áminá Jisasí Kiraisomí dijí niwikwírómáná ejáná xegí kwíyípi aníá neaipiñípa ámá ayo eni axípi wíagi nání ‘Nioni Gorixo xegí dijíyo dání yarijípi píri urakipaxorini.’ riseaimónarini?’ uríagi¹⁸ awa xwiyá Pitao urípi pírániñí aríá niwiyo omí ámí xwiyá bi murí Gorixomí seáyi e numeróná re rigíawixini, “Gorixoyá dijí tíni émáyí eni wigí fwí yarigíápi ríwíminí nimamoro dijí niyimijí imónijípi meapaxí imónijoí.” rigíawixini.

Adioki ñweáyí wí Jisasomí dijí wiwkíróáná imónijípi nánirini.

¹⁹ Xámí Sitipenomí nipíkiróná Jisasomí dijí wiwkíroarigíáyo xeanijí niwikáriro xídíxídowári éagía émáyí ajiyínumiñí numiamoróná wí xwíá rawírawápámi ejípi xegí yoí Pinisia ñwearo wí pírijwí Saipirasi riniñýimi ñwearo wí aijí bi xegí yoí Adioki ñwearo neróná xwiyá Gorixoyápi émáyo muréwapiyí wigí Judayoni nuréwapiya nuro aí²⁰ wigí wa pírijwí xegí yoí Saipirasi dání xirigíáyí tíni aijí yoí Sairini dání xirigíáyí tíni Adioki níremoro wáí nurimeróná émáyo eni xwiyá Áminá Jisaso nání yayí winipaxípi nura emegíawixini. ²¹ E yaríná Áminá Gorixo dijí ukikaylori ejí sixí weámixiri yarijagi nání ámá obaxí wigí ijwíá nání yarigíápi aríá níkeamoro Ámináo tíámíni nikinimóniro dijí wiwkírogíawixini.

²² Ámá Jerusaremi dání Jisasoyá siyikí imónigíáyí xwiyíá rípi rinarijagía aríá niwiro “Adiokíyo émáyí obaxí Jisasomí dijí wíkwíroarijoi.” rinarijagía aríá niwiro náni Banabasomí Adioki náni urowáriagía ²³ o nuri ají apimi nirémori wiñinjinigini. Goríxo émáyo wá niwianiri ayo wimixarinjípi niwiniríná dijí niíá niwiniri ejí rirémixí niwiri re urinjinigini, “Gorixomi wí ríwí mumó anijí miní ayá tíni xíddírixini.” urinjinigini. ²⁴ O ámá naají yarijo imóniri Gorixoyá kwíyípi ayá wí sixí wíniri Jisasomí dijí ayá wí wíkwírórí yarijo enagi náni e urinjinigini. Ámá obaxí Ámináomi dijí wíkwíróíáyí axinijí nimóniro nikumixiga waríjagía ²⁵ Banabaso Soro náni píá eminiri ají yoí Tasasi náni nuri ²⁶ apimi ḥweajagí niwiniri niwirímeámi bííwaú nawíni Adiokíyo nījwearíná ámá e dání Jisasoyá siyikí imónigíáyí tíni awí neánayiro obaxí wíyo nuréwapiya nuríná xwiogwí wo awaúmi e múronjinigini. Adiokíyo e íná dání ámá wí ámá Jisasí Kiraisomí uxídarigíáyí náni yoí Kirisiteniyí iwamíó wírigíárini.

²⁷ Íná wíá rókiamoarigíá wa Jerusaremi píni niwiárimi Adioki náni niweapiro ²⁸ wigí wo Agabasoyi riniijo éí nirori Gorixoyá kwíyíyo dání wíá nurókiamori re urinjinigini, “Aiwá náni xwiá týo niyoní aga díwí ayá wí ikeamónaníwárini.” E urinjípi Romiyí mixí inayí Kirodiasoyi riniijo meñweajáná díwí api ikeamóníagía náni ²⁹ Jisasomí xídarigíáyí woni woni xixegníni niwipaxí imónijípa wigí dijí re yaiwigíawixini, “Negí nirixímeá Judia piropenisíyo ḥweagíáyo arirá wianíwá náni nigwí api api nitírané wiowáriwanigini.” niyaiwiro ³⁰ xixeni e nero nigwí awí eáíápi Banabaso tíni Soro tíni awaú nièmeámi nuri Jisasoyá siyikí imónigíá Jerusaremi ḥweagíáyo wípenjweagíawami miní wipisíí náni wiowárigíawixini.

Mixí inayí Xeroto Jemisomí pikiri Pitaomí gwí uyiri ejí nánirini.

12 ¹Íná Judayí mixí inayí Xeroto Jisasoyá siyikí imónigíáyí wíyo ríkikiríó wíkárini náni íá nixiriri ² porisí wami uráná kirá tíni Jonomi xiráo Jemisomí pikigíawixini. ³ Jemisomí pikíagía náni Judayí yayí yarijagía niwiniri Xeroto sípí ámi bí neri re ejinigini. Pitaomí eni íá xirinjinigini. Síá Pitaomí íá xirinjíyi tífíná Judayí Goríxo ejíná múronjípi náni dijí mopíri náni bisíkeríá yisí mayí úrapí nimixiro narigííná omi Xeroto íá xirinjinigini. ⁴ Omi íá nixirimáná re yaiwiñinigini, “Síá Ajínajo Neamúroagoi riniijí ripí rixa pwéáná omi gwí ajíyo dání nimixeari ámá níni sijwí anigé dání xwirixí numerí pikísimigini.” niyaiwiri gwí ajíyo nījwiráriñá porisí awí eánigíá biaú biaú xixegní waú waú awí mearoayipíri náni wáriñinigini. ⁵ E wáráná Pitaomí gwí ajíyo awí mearoarijagía aí Jisasoyá siyikí imónigíáyí Goríxo omi arirá owininiri anijí miní aríá ríá wé yarijí niwiéra ugíawixini.

Ajínají wo Pitaomí gwí ajíyo dání mixeají nánirini.

⁶ Síá Xeroto “Ayimi omi nimixeari ámá sijwí anigé dání xwirixí uméimigini.” yaiwiñíyi sini wíá móniñjáná Pitao seniá wiríkaú

niyárinimáná áwinimi sá wejáná porisí waú midimidáni njweari wa gwí ají ówanjí niyárinimáná bíariwámí dání awí roro ejáná re ejiniginí. ⁷Ámináoyá ajínají wo nírónapíri gwí ajíyo wíá ókiáráná Pitaomi miwíyo saiwiárfí wiminiri náni ayijwí núrori re uriñinigini, “Joxí ajíni wiápínameai.” uráná re ejiniginí. Seniá aríkaú xegí wéyo dání íkweámioajínigini. ⁸Seniá aríkaú íkweámioági ajínajo ámi re uriñinigini, “Dixí arerixí yíniri sikwí sú yíniri ei.” nuriri o rixa e éaná re uriñinigini, “Dixí iyfá nikfkiyinimi nixídei.” uríagi ⁹gwí ají awámi dání omi númi nípeyeari númi nuríná “Ajínajo niri xwiyáá níriri yariñípi, ayí nepa ría niarini?” miyaiwí “Sa orijá ría winijini?” niyaiwí ¹⁰awaú porisí xío tíjí ajwí e awí rogíawami múrori jíamí awí rogíawami eni múrori nemáná ákinjá ówanjí ainixí tíni imixiniñinami —Anamí píni niwiárimi nípeyearíná gwí ajíyo píni niwiárimi rixa ají api ikwíroniñípí emearigíánarini. Ana tíjí e rémóaná re ejiniginí. Xegípi íkwímininigini. Xegípi íkwímináná nípeyeari óí wiylimi nuríná re ejiniginí. Ajínajo rixa píni niwiárimi úaná ¹¹Pitao xegí dijí íá nixiríri re riniñinigini, “Áminá nioni éí nimníminíri náni xegí ajínajo nurowárénapíri Xeroto ‘Gí ejí eániñíyo dání e wikáriiñigini.’ yaiwiarinjípi píri urakiri gí Judayí ‘Xeroto omi e wikáriwinigini.’ niyaiwiro dijí wíkwímoarigíápi píri urakiri nerí gwí ajíyo dání nimixeáoniríani? Oyi, e nfonirini.” riniñinigini. ¹²Dijí e íá nixirimo ají apixí Mariaiyí riniñí wíyá —Ími xewaxo Joní Makorini. Omi xináí Mariaiyí riniñíyá ají iwámi náni nuri ámá obaxí ajiwámi awí neánárimáná Gorixo xíomi arirá owininiri náni yariñí níwia waríná níremori ¹³ákiñá íwí míde dání iwanjí neari ikaxí rimákíáná apixí wí, ají iwámi xináñinjí nimóniri omijí wiariñí wí —Í xegí yoí Rodáirini. Í iwanjí neániri ikaxí rimákíníagi náni goríaniri sijwí owinimíníri nuri ¹⁴“Goxirini?” nuri Pitaoyá mají umiñínfagi náni dijí nifá wíagi re ejiniginí. Xámi ówanjí miwíkwiomeá ajíni nuri ayá tíni re uriñinigini, “Pitao ákiñá ówanjíyo bíariwámíni dání bíraivo roni.” uríagi ¹⁵ámá ayí re urigíawixini, “Jíxi xaxá nerí rariñini.” uríagía aí í axípi aríkí ámi bi tíni uraríná ayí re urayigíawixini, “Pitaoyá ajínajo ría roni?” urayariñagía aiwi ¹⁶Pitao siní ówanjí iwanjí neari ikaxí rimákíariñagí ayí nuro ówanjí níkwiro winigíawixini. Pitao riwo roñagi niwiniro dijí niyága úagía aí ¹⁷Pitao ayí xwiyáá miripa oépoyiniri wé ówanjí nuyimáná Ámináo niwiiri gwí ajíyo dání nímeámi nípeyearíná éípi náni repiyí niwiéra nuri re uriñinigini, “Jemisomi tíni negí nírixímeá imónigíáyo tíni nioni níí api náni áwañí urírixini.” níremí nípeyeari mi náni uñinigini.

¹⁸Rixa wíá ónáná porisí Pitaomi awí mearoarigíáwa o mijweañagi niwiniro “Pitao arige nerí ría uñoi?” níriniro ayá ípípíá níjwíráriga waríná ¹⁹mixí ináyí Xeroto Pitao náni píá néra nuri píá nímegínárimáná porisí awí mearogíá awamí yariñí imímí niwiárimáná wíami sekaxí re

uríñinigini, “Awami nimeámi nuro pikípoyi.” Sekaxí e nurímo Judia piropenisíyo píni niwiárimi anjí yoí Sisaria náni niweri e uríñinigini.

Mixí ináyí Xeroto pejí nánirini.

²⁰Xeroto ámá Taia ñweáyo tíni Saidoni ñweáyo tíni wikí bi onímiápi miwóní ayá wí wónarinagi wigí wí awí neánárimáná o ñweaje náni nibiro xámi Xerotoyá gapimaní seáyi e imónigíá wo tíni —O xegí yoí Birasitasorini. O tíni xámi Xeroto wikí wónarijípi náni xwiyíá nimixiro re urigíawixini, “Joxi Xeroto wikí neaónarijípi náni omi xwiyíá nineauriyiri piyíá neawírii. Ámá díxí mixí ináyomí simajwíyónijí wuríñigíáyo aiwá bí yarijwáone ejagi náni rirarijwíni.” uráná o re uríñinigini, “Soyíné tíni nawíni nírorane seauriyimárini.” uríagi awa weninjí nero ñweajnána ²¹síá Xeroto xwiyíá imixinía náni rárijýi parímománá o mixí ináyowa yínarigíápi okiyíá ninimáná xegí síá íkwiajwí seáyi e imixinijínamí niweari xwiyíá rírimí wiáríná ²²ámá awí eánigíáyi ríaiwá niriro re rayigíawixini, “Xwiyíá api ámá woyá mirinarinini. Api apínami dájí ñwiá imónijí woyániíjí rínarini.” rayaríná re ejinigini. ²³Ayí urarigíápi náni xewanijo píri nirakíniri “Gorixomini seáyi e numeri rípoyi.” muripa éagi náni Gorixoyá ajiñají wo ríniñí wiáná agwí ayijwí norína piyí omoñinigini.

²⁴E nerí aí xwiyíá Ámináoyá surímá mimóní síní níriga nuri náni ámá obaxí nikumixiga ugíawixini.

²⁵Banabaso tíni Soro tíni awaúmi nigwí rípi negí nírixímeá imónigíá Jerusaremi ñweagíáyo míni wíisixiniri wiowárigíápi rixa niyárimáná Joni Makomi niwirímeámi Jerusaremi píni niwiárimi ámí Adioki náni yigíawixini.

Banabasomi tíni Soromi tíni wáí urimepisíi náni nírípearo urowárigíá nánirini.

13 ¹Jisasoyá siyikí imónigíá Adiokiyó ñweáyí wigí wa wíá rókiamoarigíá imóniro wa uréwapiyarigíá imóniro egíawa rowarini. Wo Banabasorini. Amí wo Simiono xegí yoí bí Naijeroyí wírigforini. Amí wo Sairini dájí Rusiasorini. Amí wo Maneyeno —O gapimaní Xeroto tíni nemeríná xwé iwiarojorini. Amí wo Sororini. ²Ayí awí neániro Ámináomi yayí niwiwo aiwá ñwiá ñweajnána kwíyí Gorixoyápi re uríñinigini, “Banabaso tíni Soro tíni nioni awaú e éisixiniri wéyo íá umirárijápi xixeni emepisíi náni nírípearo urowáripoyi.” uráná ³ayí aiwá ñwiá ñwearo Gorixomi xwiyíá rírimí wiro néíasáná awaúmi wé seáyi e niwikwiárimáná urowárigíawixini.

Banabaso tíni Soro tíni pírijwí Saipirasipimi dáni wáí urimegíá nánirini.

⁴Awaúmi kwíyí Gorixoyápi urowárigíri niweri anjí yoí Serusia riñijípimi dáni siphixí womí nipixemoániri niñweámáná pírijwí

Saipirasi riniñyimi náni nuri ⁵sípxo aní yoí Saramisiyi riniñípimi iwiékínameááná awaú sípixíyo dání nayoari Judayíyá rotú aní wí e wí e miriniñyó dání Gorixoyá xwiyíápi wáí nurimeríná Joni Mako ení sají nurápimeri ⁶rixa piriñwí miwí midáni dání midáni náni wáí nura neméisáná aní yoí Peposiyí riniñípimi nirémoro winigíawixiní. Ámá ayáí mfkí ikiñí wo —O Judayí worini. Mimóní wíá rókiamoarijí worini. Xegí yoí Ba-Jisasoyí wírigíorini. ⁷O tíni piropenisí apimi dání pírimiáo —O xegí yoí Sejiasi Porasorini. Diñí neyírori aumaúmí iniñorini. O tíni nikumixiniri ñweagííorini. O aní apimi ñweanjagi Banabaso tíni Soro tíni sijwí e niwiniri wáí urimearíná pírimiáo xwiyíá Gorixo náni wáí rarigíípi aríá owiminiri awaúmi “Eini.” urági aí ⁸ayáí mfkí ikiño —Girikiyí wigí píné tíni Erimiasoyí riniñorini. O pírimiáo Jisasomi diñí miwíkwíropa oeniri awaúmí xegí diñíyo dání píri rakíminiri éagi aiwi ⁹Soro —O xegí yoí bi Poroyi urigíorini. O kwíyí Gorixoyápi ayá wí sixí wíniñagi náni ayáí mfkí ikiñomi rixa sijwí agwí niwináriri ¹⁰mixí re uriñinigini, “Oboyá niaíwíniñí imónijí roxini, ámá wé rónijí yarigíá giyí giyo píri urakíminiri yariñoxirini. Arfkí yapí wíwapiyiri fwí urápíri néra warinjoxirini. Ámináo náni nepaxijí riniñípí joxi anijí miní yapíni imoríreíni?” nuriri ¹¹re uriñinigini, “Agwí nioní re rirarinjini, ‘Ámináo rixa diñí rikikayóagi náni joxi sijwí nisupári sí obaxí wíyo sogwí sijwí wíñiríamani.’ rirarinjini.” uráná re ejinigini. Agwí wíániñí úráriri síá uyináriri éagi náni “Ámá go go wéyo fá ninixiriri óí siwá niniríenijoí?” niyaiwiri ámá náni píá emejinigini. ¹²E éagi pírimiáo sijwí niwiniri Jisasomi diñí wíkwíroñinigini. E nerí Ámináo náni uréwapiyariigíípi náni ududí niwiga uñinigini.

**Banabaso tíni Soro tíni Pisidia piropenisíyo náni
nuri Adiokíyo wáí urimegíí nánirini.**

¹³Poro tíni nikumixiniri emearigííwaú tíni Peposi píni niwiárimi nuro sípixí womí nípixemoániro niñweámáná nuro Pabiria piropenisíyo aní xegí yoí Pega riniñípimi iwiékínameááná nayoaro e dání Joni Mako awaúmí píni niwiárimi ámí xegí axí Jerusaremi náni úagi aiwi ¹⁴Poro tíni Banabaso tíni awaú Pega nimúrori Pisidia piropenisíyo aní xegí yoí Adiokiyí riniñípimi nirémori Sabaríayo Judayíyá rotú aníyo nípawiri éí ñweanjáná ¹⁵ñwí ikaxí eániñípimi bi fá roro wíá rókiamoagíáwa eagíapimi bi fá roro niyárimáná rotú aní wíamí mewegíáwa ámá womí awaú éí ñweagííe náni nurowáriro re urigíawixiní, “Re urei, ‘Negí nírixímeá imónigííwagwí, awagwí xwiyíá ejí ríremíxí neaipaxí bi ejánayí, ananí nearípiyi.’ urei.” urowáráná o nuri awaúmí axípi e uráná ¹⁶Poro niwiápínameari wé ówají nuyimáná re uriñinigini, “Gí Isíreriyíne tíni émáyí Gorixomí wáyí niwiro náni nene tíni nawíni awí neánirane Gorixomí yayí wiariñwáyíné tíni aríá nípoyi. ¹⁷Íwíá Isírereneyá aríowéyí

uxídagíó, o ejíná negí aríowami neyírorí ayí ají midájíyí nimóniro Isipiyí ajíyo ñweajáná oyá dijí tíni sayá nimóga numáná ejáná o ejí sixí neániri emímí niwíwapiya uñípimi dání ají ayo dání niwirimeámi biñiniginí. ¹⁸ Níwirimeámi báná ayí ámá dijí meaje nemeróná xwiogwí 40 pwearíná o ayá nurimixíri wé íá numixeánfisáná ¹⁹ Kenaniyí ajíyo ámá gwí wirí wirí wé wíúmi dání waú apimi xwírá nikixeri xwíá wigí ñweagíápi nurápirí negí aríowami mini wiñiniginí. Api nipini yaríná xwiogwí 450 pweñiniginí. ²⁰ Gorixo e níwiísáná oyá dijí tíni ámá wa aníwá nimónayiro wíá rókiamoagí Samueroyi riniyo tíjná náni nimejweága nibásáná ²¹ negí aríowa Gorixomí re urígíawixíni, ‘Mixí ináyí neamejweani náni neaimónarini.’ uráná o Kisomi xewaxo, Soromí —O xiáwo íriyo Bejimanoyáorini. Omi mixí ináyí náni urípeánaná o numejwearíná xwiogwí ámi 40 pweñiniginí. ²² Gorixo omi surímá nimixíri ámi Depito xamijo mixí ináyí nimóniri oumejweaniri imixijo náni woákíkí nerí re nearijiniginí, ‘Jesiomí xewaxo Depito ámá nioni dijí uñwiráripaxí wo imónijagi winijáorini. Nioni nimónarijí nipini xixeni enforini.’ nearijiniginí. ²³ O ‘Depitoyá fwiáríawéyí wo Isíreriyo yeáyí uyimixemeaní náni oimiximini.’ nyaiwiri negí aríowami símimañíyo dání uriñípa xixeni nerí ámá Jisasoyi riniyo imixijírini. ²⁴ O sini ámáyo piaumímí miwinijáná Jono xámí Isíreriyo niyoní wáí nemeri ‘Segí fwí yarigíápi ríwímini mamóáná wayí seameaimíni.’ nurimerí ²⁵ rixa Gorixo e éwiniginíri wimixiyijípi yoparípi urimíániri neríná re rayijírini, ‘Seyíné nioni náni “Gorini.” yaiwarijoi? Seyíné wenijí nerí niñweagfonímani. E nerí aí aríá nípoyi. Ámá nioniyá ríwíyo binío nioni aga seáyi e nimúrojo ejagi náni xegí sikwí sú gwí wíkweaipaxí mimónijini.’ rayijírini.

²⁶ Gí nírixímeá imónigíáyíné, Ebíramoyá fwiáríawéyíné tíni émá Gorixomí wáyí niwiro náni ayí tíni re awí eánigíáyíné tíni rípi osearimini. Xwiyíá ámáyo yeáyí uyimixemeapaxo nánpí ninenení aríá wianí náni Gorixo rixa urowárénapijírini. ²⁷ Ámá Jerusaremi ñweagíáyí tíni wigí mebá nimóniro umejweagíáwa tíni omi ayí oríaníri mí miwómixipa ero ejíná dání wíá rókiamoagíáwa o náni niríri ríwamijí eagíápi — Api Sabaríá ayí ayo dání íá roaringíápirini. Api míkí náni dijí mimó surímá íá niroro náni ‘Ayí o náni ríá rinini?’ miyaiwipa ero néíasáná wíá rókiamoagíá awa niriro eagíápi tíni xixeni omi wikárigíawixíni. Wíá rókiamoagíá awa niriro eagíápi tíni xixeni niwikáríroná ‘Sípoxirini.’ nuriro xwiyíá umeárigíawixíni. ²⁸ E nemowa nimeámi nuro omi xwiyíá numearíri pikipaxí imónijí bi náni píá nímegíníri aiwi gapimaní Pairatomi ‘Pikoi.’ urigíawixíni. ²⁹ Omi nipíkirkóná wíá rókiamoagíáwa o náni niriro eagíá nipini xixeni niwimáná ejáná wa yoxáípámi dání niyoámi niwepníro xwáripáyo weyárigíáwa aiwi re ejiniginí. ³⁰ Gorixoyá dijí tíni xwáripáyo dání ámi wiápñimeanjiniginí. ³¹ Niwiápñimeámáná

síá ayá wí ámá Gariri piropenisíyo dání o tíni nawíni Jerusaremi náni bigíáyo sijáni wimónayiñinigini. Ayináni sijáni wimónayiñíyí negí Isireriyí imóniñíyo áwaní urímeprí náni imónigíáyírini. ³²⁻³³ Yawawi eni xwiyíá yayí seainipaxí rípi searanirai niyaiwimi barijwii. Gorixo negí aríowami símimañíyo dání nuriríná ‘Niseaiimíárini.’ urijípi Jisaso xíoyá dijí tíni wiápínameajípimi dání awayá íwiáráwene rixa xixeni api, xío urijípi neaiiñírini. Xwiyíá Bikwí Samiyo soñí biaúyi riniñípimi níriniri eániñí rípi, ‘Joxi Gorixoniyá íwoxírini. Agwi nioni simixáná imónioxírini.’ Xwiyíá e níriniri eániñípí eni xixeni imóniñírini. ³⁴ Nene dijí re yaiwianíwá náni ‘O Gorixoyá dijí tíni wiápínameáíyí náni ámi niperi wí piyí epaxí menini.’ yaiwianíwá náni Bikwíyo níriniri eániñípa Gorixo re urijírini, ‘Depitomi símimañíyo dání nuriríná “Ayá níririmixíri pírániñí siimíárini.” urijápi joxi eni axípi nísiimíárini.’ urijírini. ³⁵ Ayináni o náni Bikwí Samiyo soñí ámi bimi Depito re rijírini, ‘Gorixoxi ámá e wiwiniginiñíruri urijípi anijí miní xídarijo joxi xwáripáyo dání xe piyí oeniri sijwí winíriá menini.’ rijírini. ³⁶ Depito imóniñípí náni nene níjíáriñí. O Gorixo e ewiniginiñíruri wimónarijípí néra níisáná péáná negí aríowa xwíá weyáriniñíyo weyáráná piyí ejinigini. ³⁷ E nerí aí ámá Gorixoyá dijí tíni wiápínameaño wí piyí meñinigini. ³⁸ Ayináni gí nírixímeá imónigíáyíne, yawawi seararigwíípí náni xixeni níjíá re imónípoyi. Jisaso ejípimi dání Gorixo negí íwí yarijwápi yokwarimí neaiipaxírini. ³⁹ Íwí yarijwá lñwí ikaxí Moseso níriñí eanípí xídarijwápmí dání yokwarimí neaiipaxí mimóniñípí Jisasomí dijí wikwírówá gene gene xegí xewaxo neaiiñípimi dání anani yokwarimí neaiiri gwíniñí neajiniñípí neaíkweawáriri epaxírini. ⁴⁰⁻⁴¹ Ayináni wíá rókiamoagíáwa níriro eagíá rípi xixeni seaimóniniginiñíruri wáyí níseainiri dijí mórixini, ‘Gorixo rijípimi ikayíwí umeararigíáyíne, xámí sijwí níwíniro uduď nemáná aníñírixini. Ayí rípi náni searariñini. Nioni seyíné tñjíná yarijápi ámá wa áwaní searíagía aiwi seyíné agwi aí ná ríwíyo aí bi “Neparini.” yaiwipíría menini.’ xwiyíá api wíá rókiamoagíáwa níriro eagíápi xixeni seaimóniniginiñíruri wáyí níseainiri dijí mórixini.’ urijinigini.

⁴² Poro tíni Banabaso tíni e nura numowaú peyearíná ámá aríá wííáyí rixiñí re urayigíawixini, ‘Awagví ámí Sabaríá wíomi dání xwiyíá agwi neararigíípí axípi anani nearéwapiyipisífrani?’ urayigíawixini. ⁴³ E nemáná rixa rotú ají tñjí e píni niwíárimi amí amí numiamoróná Judayí obaxí wí tíni émáyí Gorixomi wáyí niwiro náni Judayíniñí imónigíáyí wí tíni Poromi tíni Banabasomí tíni númi waríjagía awaú ámá nura nuríná ejí ríremíxí niwiri re urigíisixini, ‘Seyíné Gorixo wá níneawianiri neaiiñípí fá nixiriro lñweárixini.’ urigíisixini.

⁴⁴ Sabaríá wo rixa parimóáná ámá ají apimi lñweáyí nápi xwiyíá Gorixoyápi aríá wianiro náni awí eániñíá aí ⁴⁵ ámá ayá wí awaú rarigíípí

aríá wianiro náni epíroyí yariñagía Judayí siñwí e niwiniro sipayí diñjí bi onímiápi miwiaiwí ayá wí niwiaiwiro náni Poro uréwapiyariñípi píripíri ero ikayíwí umeariro egíawixini. ⁴⁶E yariñagía aí Poro tíni Banabaso tíni ayá igigí bi miwiní re urigíisixini, “Yawawi aga xwiyíá ripí yegí Judayíne niseamúrorai émáyo xámí urrepaxí menjagi náni seyíné xámí searajiwii. E nerí aí xwiyíá ripí aríá miyeái aríkwíkwí neróná seyíné áwanjí réniñjí niyeariro yariñoi, ‘Diñjí niyimijí imónijípi meapaxí imónigíáyí tíni xixeni mimónijwini.’ Áwanjí éniñjí niyeariro yariñagía náni agwí yawawi seyíné píni niseawiárimi émáyo uréwapiyanirai warijwii. ⁴⁷Ayí ripí nánirini. Ámináo sekaxí nearijí ripí ijwí ikaxí eániñjíyo re eániñi, ‘Gorixoni joxi émáyo uyíwíniñjí wíá wókímixiría náni riñwiráriárini. Joxi nioni náni uriríápimi dání ámá xwiá nirímini gimi ijweagíáyo yeáyí uyimixemeámía náni e oimóniri rirowáriárini.’ Gorixo e ninearirína yawawi náni eníniñjí riñjí ejagí náni émáyo uranirai warijwii.” urigíisixini. ⁴⁸E urariñagíí émáyí aríá niwiróná diñjí niñá niwiníri xwiyíá Ámináoyápi nañjí e rinariñagi náni re riniñgíawixini, “Api seáyi e imónini.” niñirinro ámá Gorixo diñjí eyíroáriñjí diñjí wíkwírogíawixini.

⁴⁹Xwiyíá Ámináoyápi añjí api tíñjí e nimini riñárimearína ⁵⁰Judayí re egíawixini. Apixí seáyi e imónigíá ayí tíni rotú ijwearigíiwámi tíni añjí apimi seáyi e nimóniro menjweagíawami tíni símiríri wíagía ayí Poromi tíni Banabasomi tíni sipayí niwikáriro wigí tíñjí e dání mixí xíðowárigíawixini. ⁵¹Wigí tíñjí e dání mixí xíðowáriagía awauú “Nene sipayí wiékarijwaéneríani?” oyaiwinípoyiniri egí sikwíyo xwiá sikí xéniñjípi píri wiákími niyárimi añjí yoí Aikoniamiyí riñiñjípimi náni ugíisixini. ⁵²E nerí aí añjí apimi dání Jisasomí diñjí niwikwíroro uxídarigíáyí yayí bi onímiápi miwiní yayí seáyimi dání niga uro kwíyí Gorixoyápi ayá wí sixí wíniñjípimi dání ejí neága uro néra wagírári.

Poro tíni Banabaso tíni Aikoniamí dání egíí nánirini.

14 ¹Awaú xámí egíípa Aikoniamyo nirémómáná Judayíyá rotú añjyo nipáwiri nuríríná pírániñjí reñwípearíñagíí náni ámá xwé ayá wí, Judayí tíni Girikiyí tíni ámá gwí apiaú diñjí wíkwírogíawixini. ²E nerí aiwi Judayí aríá niwiro diñjí miwikwíropa éíáyí Girikiyí ámá Jisasomí diñjí wiwkíroarigíáyo símí tíni owípoyiniri símiríri niwiro yariñagía náni ³awaú e ayá wí niñwearína “Ámá tiyí wí mixí niyeapaxí aí Ámináo anani yeamenijíoi.” niyaiwiri ayá igigí bi miwiní sa nira ugíisixini. E yaríná Ámináo “Awaú neararigíípi nepa ría neararijii?” owipimónípoyiniri gí diñjíyo dání xe nuriri emímí tíni ayá riwamónipaxí imónijípi tíni owíwapiyípiyiniri ejí sixí niweámixa uñinigini. ⁴E nerí aí ámá añjí apimi ijweagíáyí diñjí bi biaú nixíriro wí Judayí, diñjí miwikwíroarigíáyí tíni kumixiniro wí wáí wurimeiarigííwaú tíni kumixiniro neróná re ejinigini. ⁵Girikiyí wí tíni Judayí wí wigí seáyi

e nimóniro umejweagíáyí tíni ayí niwiápñimearo “Awaúmi sípí níwikárirane sínjá tíni opikianeyi.” níriniro yaríná ⁶e owianeyiniro yarigíápi náni awaú níjjá nimóniri náni Raikonia píropenisíyo aají simí biaú xegí yoí Risitirapimi tíni Debipimi tíni náni éí uri aají midimidáni ikwíróniñípiami eni náni éí uri neri ⁷aají ayo dání xwiyá yayí neainariñípi wáí urimegíisixini.

Poro tíni Banabaso tíni Risitirapimi dání egíípi nánirini.

⁸Awaú aají yoí Risitirai riniñípimi emearíná ámá e dání wo —O xináí agwíyo dání síkwí ikí ejí xirijorini. Xegí síkwíyo ejí bí meániñagi náni o bí onimíápi irú nípímixiri aají yagomani. O éí niýweari ⁹Poro urariñípi ará wiariñá re ejinigini. Poro sijwí agwí niwináriñá winífyí winiñinigini. Xegí síkwí sípí ejíyí naají wimixini náni Jisasomi dijí wikwíroariñagi niwiníri ¹⁰ími tíni niriri “Niwiápñimeari dixí síkwí tíni pírániyí éí roi.” uráná re ejinigini. Úrapí éí niroamori aají ejinigini. ¹¹Poroyá majíyo dání éí niroamori aají yariñagi ámá e epíroyí egíáyí sijwí api niwiníro xwiyá nimíeyoaro niriróná wigí Raikoniayí píne tíni re rigíawixini, “Negí ɻwíá ajanínamí ɻweagíáwa rixa ámá nimóniro nene tífí e náni riwaú weapíi.” niriro ¹²“Banabaso, o negí ɻwíáo Susoyi wíriniñorini.” riro Poro xwiyá yaají umeaiariño enagí náni “O negí ɻwíáo Xemisoyi wíriniñorini.” riro neróná ¹³Susoyi wíriniño —O náni aají ridiyowá yarigíiwá aají apimi ákiñáyo bíariwámi dání umíriyiniñorini. Oyá apaxípániyí imónijo uríá iwi yeyí inijí bi nimaxírimi burimákau oxí wo tíni niméra nibiri ákiñá iwi e éí nírománá ámá e epíroyí egíáyí tíni “Awaú náni ridiyowá owianeyi.” niwimóniro e wianiro yaríná ¹⁴wáí wurimeiarigííwaú, Banabaso tíni Poro tíni ayí “Awaú náni e owianeyi.” rinariñagía ará níwiri re egíisixini. Ayí “Nene wianiri yariñwápi awaú aga miwímónarini.” oyaiwípoyiniri egí iyáa naxeri ámá epíroyí egíe áwiními ajaní nuri xwiyá ími tíni nira nuri ¹⁵re urigíisixini, “Ámá tiyíné, pí náni e yeaianiro yarijoi? Yawawi eni seyíné imónigíápa ámáwawirini. Yawawi sa ripí náni yariñwii. Seyíné segí ɻwíápi nixídiróná surímá yarigíápi píni niwiárimi Gorixomi —ɻwíá nepa dijí tíjo ayí orini. O ajanína imixiri xwíá imixiri rawírawá imixiri nerí amípí níni ayo yariñípi imixiñorini. Omi seyíné xídipíri náni yawawi xwiyá yayí seainipaxí ripí wáí searariñwii. ¹⁶Ámá gwí wirí wirí níni aga ejíná dání niýweaxa bigíáyí Gorixo wigí siwíyo xe oxídípoyiniri niwiga nibiri aiwi ¹⁷xewaniño imóniñípi náni yumíí mísseainí xegí naají niseaíriñípimi dání siwániñí niseaiga biñírini. Segí omijí ná wearíñá wenía náni oyá dijí tíni iniá eaénapiri aiwá píripíri iniri yaríná seyíné niniro yayí niga warigíáriní. Ayináni o e niseaíriñípimi dání xewaniño imóniñípi náni siwániñí niseaiga biñírini.” ¹⁸Xwiyá e nuriri aiwi ámá ayí aríkí “Awagví náni xe ridiyowá oépoyiniri sijwí neanípiyi.” urariñagía awaú anijí miní píri urakianiri néñisáná ejáná ayí kikiñá egíawixini.

Poromí síjá nearo tigíá nánirini.

¹⁹Judayí wí Adioki dání biro Aikoniamí dání biro nero ámá obaxí e ñweagíayo diñj ukinimixáná “Poromí sípí e owikáraneyi.” wimónariñípi nixídiro re egíawixini. Omi síjá tíni nearo “Rixa piyíríani?” niyaiwiro ají apimi dání níropémi nipeyearo e wáríágía aí ²⁰ámá Jisasomi diñj niwikwíroro xídarigíáyí piyo weje midimidáni rówapáná re ejinigini. O ámi wiápñimeanjinigini. Ámi niwiápñimearei ají apimi náni nuri sá wejo wíápi tíni Banabaso tíni ají yoí Debi riniñípmi náni nuri ²¹ají apimi dání xwiyíá yayí neainarinqípi wáí nurimeríná ámá obaxí Jisasomi diñj niwikwíroro ouxídípoyiniri niwimixárimí ámi Risítira náni nuri e eni nurára mûrori Aikoniamí e eni nurára mûrori Adioki e eni nurára mûrori neríná ²²awaú xámí nura púaná Jisasomi uxídigíáyí ejí neániro omi píni miwiári anijí miní xídpírána náni ejí riémixí niwiéra nuri re urigíisixini, “Xeanijí ayá wí nineáimeáa numáná ejáná Gorixoyá xwioxíyo páwianíwárini.” nuriri ²³ámá wa Jisasoyá siyikí imónigíáyo wíperjweapíráwa ají apí apimi niwurípeaária niweri xámí aiwá ñwíá ñwíráriniri Gorixomí xwiyíá rírimí wiri néfísáná Ámináo, wigí diñj wíkwíroarigíó pírániñí oumeniniri wéyo niwimi ugíisixini.

Poro tíni Banabaso tíni ámi egí axímini ugíí nánirini.

²⁴E nemowaú Pisidia píropenisíyo áwinimi nipuri Pabiria píropenisíyo níremori ²⁵ají yoí Pega riniñípmi xwiyíá Gorixoyápi nurára nimúrori ají yoí Ateria riniñípmi náni niweri ²⁶e dání siphixí womí nipixemoániri niñweámáná nuri Adiokíyo náni nuri —E ayí awaú rixa eméíípi wáí emearíná Gorixo wá wianápmi dání éfisixiniri omi wéyo niwiéro wárigíerini. E náni nuri ²⁷níremómáná Jisasoyá siyikí imónigíáyo awí neaáriri amipí awaú nemeríná Gorixo ejípi náni repiyí niwiéra nuri Gorixo émáyí nikinimóniro diñj onikwírípoyiniri ówañíñí wíkwijípi náni repiyí niwiri ²⁸e nemowaú Jisasomi uxídigíá ají apimi ñweayí tíni nawíni síá ayá wí e ñweagíisixini.

Émá Jisasomi xídarigíáyí náni xwiyíá imixigíá nánirini.

15 ¹Ámá wa Judia píropenisíyo dání niweapiro Adioki níremómáná ámá Jisasomi diñj niwikwíroro náni wigí xexírímeá imónigíáyo nuréwapiyiro re urigíawixini, “Seyíné Judayene tíni xixení imónipíri náni negí arío Moseso riñípi iyí símí sío miwákwínipa nerónayí, Gorixo yeayí seayimixemeapaxí menini.” urariñagíá ²Poro tíni Banabaso tíni xwiyíá símí tíni xímiximí niniro xwiyíá ayá wí niriga niwiápñimeareo néfásáná ámá e dánjí Jisasoyá siyikí imónigíáyo re rinigíawixini, “Poro tíni Banabaso tíni negí wa tíni Jerusaremi náni nuro wáí wurimeiarigíáwa tíni ámá e dánjí Jisasoyá siyikí imónigíáyo

wipejweagíáwa tíni nerimeánimáná ‘Iyí símí síó wákwinípoyi.’ neararigíá ripi náni xwiyáá nimixiróná, ayí nañírini.” níriniro
³ urowáraúaná awa xwiá Pinisiayí riniñípimí tíni Samaria piropenisíyo tíni nipuríná ajií api apimi Jisasomi diñí niwíkwíroro náni xexirímeá imónigíá wíyoní wíyoní émáyí Gorixo tíáminí kinimónigíápi náni e e áwanjí nura nimúroróná yayí niwimóá ugíawixini.

⁴ E nemowa rixa Jerusaremi nirémoro ajií e dají Jisasoyá siykí imónigíáyí tíni wigí wipejweagíáwa tíni wáí wurimeiarigíáwa tíni yayí wiemeááná Poro tíni Banabaso tíni awau émáyí tínjí e emearíná Gorixo egí wéyo dání néra uují nípini náni repiyí wiariñá re enjinigini. ⁵ Parisi imónigíá Jisasomi diñí wiwkíroarigíá wa niwiápíñimearo re rigíawixini, “Émá Jisasomi diñí wiwkíroarigíáyí negí iyí símí síó wákwinariñwápi mepa epaxí wí mimónini. Ayí jwí ikaxí negí arío Moseso eajípimi mixídipa neríná, ‘Ayí ananirini.’ uripaxí mimónini. Ayo nuréwapiyirane ‘Apimi anijí miní xídfírixini.’ uríwanigini.” rigíawixini. ⁶ Ayináni wáí wurimeiarigíáwa tíni Jisasoyá siykí imónigíáyo wipejweagíáwa tíni api náni xwiyáá imixaniro náni awí neániro ⁷ rixa xwiyáá ayá wí rirowiágí niníasáná ejáná Pitao niwiápíñimeari re urijinigini, “Gí nirixímeá imónigíoyíné, xámí dání émáyí xwiyáá yayí neainariñípi aríá wiros diñí wiwkíroro epíria náni soyínéyá wo iwamíó wáí uríwinigini Gorixo eyírojo, ayí nioni ejagi náni soyíné nijírári. ⁸ Nioni ayo wáí urimeááná Gorixo —O ámáyá xwioxíyo imónijípi níni náni nijíá imónijorini. O xegí kwíyípi nene neaiapinjípa axípi mini niwirijípimí dání siwá réniñí neaiñírini. Émáyí eni diñí ninikwíroróná, ayí ananirini. Siwá éniñí neaiñírini. ⁹ Judayene xegí bi neaiiri émáyo xegí bi wiirí ejímani. Nene neaiñípípa axípi ayí eni diñí wiwkíroarinjagía niwiniri yokwarimí wiiñírini. ¹⁰ Ayináni soyíné Gorixo wiikí oneaóniri pí náni yarijoi? Jwí ikaxí Moseso eajípimi dání sají negí aríowa anani nímeámi upaxí mimónijípi —Api, ayí jwí ikaxí negí aríowa oxídaneyiniróná nixidipaxí mimónijípirini. Api pí náni émá Jisasomi diñí wiwkíroarigíáyo wiwkíáraniro yarijoi? Soyíné Gorixo ayo miwikwiáriñípi wiwkíáraniro nerijípimi dání Gorixo nene wiikí oneaóniri yarijoi. ¹¹ Nene diñí wí re mimó, ‘Jwí ikaxí eániñípi xídaríñwápimí dání yeáyí neayimixemeapaxírini.’ wí mimó diñí re neaipimónini, ‘Áminá Jisaso émáyo wá niwianiri ayo náni wayíá upeinjíyo dánini Gorixo yeáyí uyimixemeaariñípa Judayene eni axípi e yeáyí neayimixemeaariñírini.’ Diñí e neaipimónini.” urijinigini.

¹² Awí eánigíáwa xwiyáá bí mirí sini aríáni niwiro yaríná Banabaso tíni Poro tíni éí nirori xwiyáá nuriri emímí tíni ayá riwamónipaxí imónijí tíni awau émáyí tínjí e wáí urimearíná Gorixo egí wéyo dání wíwapíyijípi náni repiyí niwiri ¹³ rixa nirárimáná ejáná Jemiso niwiápíñimeari re urijinigini, “Gí nirixímeá imónigíoyíné, xwiyáá nioniyá bí eni aríá

nípoyi. ¹⁴‘Gorixo émáyí náni wí diñí mimoarinini.’ yaiwiagwá aiwi xewanijo émáyí wí nioniyá imónífrixiniri niwiegíroriñípmi dání ámá ayí náni mojípi iwamíó siwá neaiñírini. Apí náni Saimono rixa repiyí neaiñói. ¹⁵Agwi o nearíípi, ayí wíá rókiamoagíáwa Depitoyá íwiárífawé náni niriro eagíá ripí tíni xixeni imóniní, ¹⁶‘Apí nipini nimónimáná ejáná Gorixoní ámi nibiri ají segí mixí inayí Depitoyá pineamioagíáwa ámi mirimíárini. Ajiwá xwiríá ikixénijípi ámi nimiriri sijí imiximíárini.

¹⁷Ayí ripí náni e emíárini. Judayí gwí axrí marfái, ámá gwí wirí wirí níni Ámináoni tíamini obípoyiniri náni ámi api e mirimíárini. Ayí émá nioniyá imónífrixiniri wéyo fá umirijáyí nioní tíamini obípoyiniri ámi mirimíárini. ¹⁸Ámináoni xwiyáfá ripí seyíné nijíá oimónípoyiniri ejíná dání seariñáoni searariñini.’ Xwiyáfá wíá rókiamoagíáwa eagíá apí tíni Saimoni nearíípi tíni xixeni imóniní. ¹⁹Ayináni diñí nioniyá eni ripírini. Émá Gorixo tíamini ukinimónarigíáyo upupígi miwikáripa oyaneyi. ²⁰Ijwí ikaxí eániñí nipini náni miwikwiáripa nemáná aí sa payí wí nearane re uríwanigini, ‘Judayene xwiríá neainipaxí imónijí ripí ripí mepa éfríxini. Ámá wí mimóní ijwíá imónijípi náni ridiyowá yarigíápi minipa éfríxini. Apixí nímeáríná sewiní mimeánipa éfríxini. Naajwí gwí sijwíyo xiráná ragí sini ejípi minipa éfríxini. Rakiwí eni minipa éfríxini.’ Apiní payí nearane uríwanigini. ²¹Ámá ejíná dání néra nibiro nene ijweajwá ríná eni Sabaríá ayí ayo ají api apimi ámá wa ijwí ikaxí Moseso eanípmi dání fá roro uréwapiyiro yariñagíá náni émáyí Judayene xwiríá neainariñípi náni nijíá imónijoi. Ayináni ríwamíñí apiní nearane e uríwanigini.’ uriñinigini.

Émáyí náni payí nearo wiowárigíá nánirini.

²²Wáí wurimeiarigíáwa tíni Jerusaremí dání Jisasoyá siyikí imónigíá níni tíni wigí wípejweagíáwa tíni eni diñí ná bini nixiriro re rinigíawixini,

“Negí wí Poro tíni Banabaso tíni payí nimaxirími upíri náni nírppearanénayí naajírini.” níriniro Judasomi —O xegí yoí ámi bi Basabasori. Omi tíni ámi wo Sairasomí tíni —Awaú Jisasomi diñí niwikwíroro náni xexirímeá imónigíáyo seáyi e imónigíawáúrini. Awaúmi nírppearo ²³payí re níriniri eániñípi wiowárigíawixini, “Wáí wurimeariñwáone tíni Jisasoyá siyikí imónigíáyo umejweajwáone tíni nene segí sérixímeá imónijwaéne seyíné negí nírixímeá imónigíáyíné náni — Wiyíné aní yoí Adiokiyó ijweagíáyíné, wiyíné Siria piropenisíyo ijweagíáyíné, wiyíné Sirisia piropenisíyo ijweagíáyínérini. Seyíné náni payí ripí neari wiowárénapariñwini. Seyíné niyínéni yayí oseainini. ²⁴None rixa aríá re wíwári, ‘Negíyí wí none “Soyíné nuro e urípoyi.” muríwámi ayí seyíné tfe náni

nibiro searéwapiyaríná dijí ríá seaxeri dijí simigwíá seayiniri ejírini.' aríá e wíwá ejagi náni 25-26 none rixa dijí ná bini tíni nimónimáná 'Ayí ripi neranéná nañírini' neaimónífrini, 'Áma negí wami nirípearane Banabasomi tíni Soromi tíni —Awaú nene dijí sixí uyijwáwaúrini. Negí Áminá Jisasi Kiraiso náni wáí nurimeríná yoí mayí nimóniri urimegíwáuáurini. Awaúmi tíni negí wami tíni seyíné tíjí e náni nurowárénapiríná, ayí nañírini.' neaimónífrini. 27 Ayináni ríwamijí re eaarijwápi Judaso tíni Sairaso tíni awaú mají tíni eni anani áwají searfisixiniri urowárarijwini. 28 None xwiyíá nimixiranéná kwíyí Gorixoyáyo dání re riníwanigini, 'Ijwí ikaxí ayá wí sajnínijí imóninjípi miwikwiáripáni.' riníwanigini. Ijwí ikaxí émáyíné aga píni miwiáripaxí imóninjípi, ayí ripinirini. 29 Áma wigí mimóní jwíá imóninjípi náni ridiyowá yarigíápi minipa érírixini. Rakiwí minipa érírixini. Nañwí gwí sijwíyo xiráná ragí sini ejagi náni minipa érírixini. Apíxí nímeáróná sewini mimeánipa érírixini. Seyíné nene riwá apíni e nerónayí, ayí apáni yarijoi. Negí xwiyíá apíriini.'

E niriro payí eagíawixini. 30 E nemowa mini wiowáráná awa payí nímeámi Adiokí náni niwero nirémómáná ámá e dánjí Jisasoyá siykí imónigíáyo awí neaárimáná payí mini wiágíá 31 ayí íá niroróná xwiyíá ejí ríremixí niwiro eániagí náni dijí niíá winiñinigini. 32 Dijí niíá winaríná Judaso tíni Sairaso tíni awaú eni wíá rókiamoarigííwaú ejagií náni wigí xexirímeá imónigíáyo xwiyíá ayá wí bi tíni ejí ríremixí niwiri ejí sixí niwímixiri egfisixini. 33 E nemowaú síá wí e niywéagíísaána ejáná awaúmi ámi wigí urowárigíáwa tíjí e náni nurowáriro yayí wiowárágíá náni xexirímeá imónigíá e jweagíáyo píni niwiárimi kikiíá néra ugíisixini. 34 [Jerusaremí náni nuri aiwí Sairaso "Adiokíyo ámi bi tíni niywearíná, nañí emífini." yaiwiñinigini.] 35 Awaú e éagíí aí Poro tíni Banabaso tíni Adiokíyo niywearí ámá obaxí wí tíni nawíni xwiyíá Ámináoyápi wáí urimeri uréwapiyiri egfisixini.

Poro tíni Banabaso tíni ewáramónigíí nánirini.

36 E nemowaú rixa síá wí mûróáná Poro Banabasomi re urijinigini, "Yawawi ámi nurai ajií api apimi xwiyíá Ámináoyápi wáí nurimeraíná ámá Jisasomi dijí niwikwíroro náni yegí nirixímeá imónigíáyí arige ríá jweajoiniri sijwí owinimeaaiyi." uríagi 37 Banabaso "Ayí ananirini." niyaiwiri "Joni Mako eni yawawi tíni nawíni owaneyi." wimóníagi aiwí 38 Poro aríki re urarijagí náni, "Xámi wáí urimeanirane nuranéná sini nápi oyaneyiniri náni mú Pabiria piropenisíyo dání píni niyeawiárimi ujo ámi yawawi tíni nawíni niwirimeámi mupa oyaiyi." urarijagí náni 39 mixí nirinowieánísaána apimi dání newáramóniri Banabaso Joni Makomi niwirimeámi nuri sipixí womí nipixemoániri niyweari pírijwí Saipirasiyí

riniñípimi náni ugísixini. ⁴⁰ E náni úagfí aí Poro Sairasomi nimeari xexirímeá imónigíáyí awaú wáí emearíná Ámináo wá niwianiri uméwiniginiri omi wéyo miní wiáná e dání píni niwiárimi nuri ⁴¹ Siria piropenisíyo tíni Sirisia piropenisíyo tíni áwiní e nuri aŋí apí apimi nirémómáná ámá Jisasoyá siyikí imónigíá wíyo nuréwapiya nuríná ení sítí wímixigíisixini.

Poro Timotiomi niwirimeámi uŋí nánirini.

16 ¹ Poro aŋí Debiyi riniñípimi nirémori ámí nuri Risitirai riniñípimi nirémoriná winijiniginí. Ámá Jisasomi xídarigíáyí wo —O xegí yoſ Timotiorini. Xínáí Jisasomí diŋí wíkwíroariní wíriní. Í Judayí ejagi aí omi xano Girikiyfrini. ² Ámá Risitira ḥweáyí tíni Aikoniamí ḥweáyí tíni Jisasomí diŋí niwíkwíroro náni xexíxexímeá imónigíáyí Timotio náni “Ámá naŋí worini.” rarígorini. ³ O náni Poro “Yawawi tíni nawíni oemeaneyi.” niwimóniri náni omi nimeari iyí símí sío wákwiŋiniginí. Ayí ripí náni e enjiniginí. Judayí ariwámídáni ḥweagíáyí níni o xegí xano Girikiyí ejagi náni xío iyí símí sío miwákwíniŋípi náni nijíá e imónigíá ejagi náni Poro negí Judayo wáí urimearíná omi aríá miwipa epírixiniri iyí símí sío wákwiŋiniginí.

⁴ Aŋí apí apimi nurára nímúroróná xwiyáá wáí wurimeiarigíáwa tíni Jerusaremiyo Jisasoyá siyikí imónigíáyo wipenjweagíáwa tíni awa xwiyáá nimixiróná rinárigíá ripí, “Negí ḥwí ikaxí eániŋí ripimini émá Jisasomí diŋí niwíkwíroro náni negí nírixímeá imónigíáyí ogámí mepaxí imónini. Apimini níxídiróná apánirini.” e rinárigíápi náni áwaní nurára múroarinagía náni ⁵ aŋí apí apimi ámá Jisasoyá siyikí imónigíáyí diŋí wíkwíroarigíápi ejí neániro xaíví fá nixíriro náni síá ayí ayo ámá ámí wí Jisasomí diŋí niwíkwíroro wíniyí tíni kumixinagíáriní.

Poro Tirowasiyo niŋwearíná oriŋá winiŋípi nánirini.

⁶ E nemowa piropenisí biaú Pirigia tíni Garesia tíni riniñípiaú tíŋimini waríná kwíyí Gorixoyápi xe Esia piropenisíyo náni nuro ámá e ḥweagíáyo xwiyáá yayí winipaxípi wáí uriméírixiniri siŋwí miwíní urakiowáriŋiniginí. ⁷ Awa ámí wímíni náni nikinimóniro nuro rixa Maisia piropenisíyo nirémómáná Bitinia piropenisíyo náni owaneyiniri yaríná ámí kwíyí Jisasoyápi xe oúpoyiniri siŋwí miwíní urakiowáriŋiniginí. ⁸ Awa Maisia piropenisíyo nímúroro aŋí Tirowasiyí riniñípimi náni niwero ⁹ nirémómáná síá ayimi áríwiyimi Poro sá wejáná oriŋá wiŋíyí winiŋiniginí. Ámá Masedonia piropenisíyo dáŋí wo éí nirori wauní rixiŋí “Joxí Masedonia re náni nibiri arirá neaii.” urariŋagi oriŋá e niwiniri náni ¹⁰ none (ríwamíŋí ripí eaŋáoni tíni) re yaiwiŋwaniginí, “Gorixo rixa ámá ayo e dání wáí ourimépoyiniri siwá nineairí oriŋá ría neapárarini?” niyaiwirane Masedonia tíámíni náni pýyo wanréwiniri píá neranéná sipixí wo e náni uminiri yariŋagi winiŋwaniginí.

Ridiaí níkinimóniri Jisasomi dijí wíkwíronjí nánirini.

¹¹ E nemone sipixomi nípixemoánirane niwearane aŋí Tirowasiyi riniŋípimi dání píni niwiárimi nurane píriŋwí Samotiresiyi riniŋípimi tíŋjí e náni nímeámi nurane nímúrorane sá weŋwáone wíápi tñi aŋí Niaporisiyi riniŋípimi tíŋjí e náni nímeámi nurane wiárí nímúrománá ¹² e dání aŋí Piripaiyí riniŋípimi —Aŋí Masedonia piropenisýo ikwíroníŋjí seáyi e imóniŋýí, ayí bi Piripairini. Romiyí nibiro aŋí apimi dání aŋí nimiriřo ŋweagíápirini. Apimi none níremómáná síá obaxí wí e niwearane ¹³ Sabaríáyo “Iniigí wearinjú tíŋjí e ámá Gorixomí xwiyíá rírimí wiariŋferini.” niyaiwirane aŋí apimi náni ákiŋjá íwíyo nípeyearane iniigí e wearinjí ú tíŋjí e náni niwerane éí niweámáná apixí e awí neániro ŋweagííwami xwiyíá yayí neainariŋípi uraríná ¹⁴ apixí wí —Í xegí yoí Ridiaírini. Aŋí Taiatairai riniŋípimi dánirini. Í rapirapí ayíá riŋjí nigwí xwé roŋjípi nigwí xení náni bí yariŋírini. Judayí mimónipí aí Gorixomí wáyí niwiri náni yayí wiariŋjí wírini. Í xwiyíá Poro rariŋípi aríá niwiri Gorixo í xwiyíá apí dijí ikwíropaxí oimóniri xwioxíyo pírániŋjí wimixáná í “Poro nearariŋípi neparini.” niyaiwirí Jisasomi dijí wíkwíronjinigini. ¹⁵ Jisasomi dijí niwikwírorí rixa wayí nímeari ámá xegí aniwámi í tñi nawíni ŋweagíáy ení wayí nímearo e nemáná í re neariŋjinigini, “Soyíné re niniaiwirónayí, ‘Neparini. Ámináomi dijí wíkwíróí wírini.’ niniaiwirónayí, gí aniwámi náni níbiro ananí sá wepíriréoi?” Anijí miní e nearayagi náni í tñi uŋwanigini.

Poromí tñi Sairasomi tñi gwí aŋíyo ŋwirárigíá nánirini.

¹⁶ E nemone síá wíyi Gorixomí xwiyíá rírimí wiariģie náni waríná apixí wí —Í ámá wíyá xinániŋjí nímoníri omijí wiiariŋírini. Imíó xixéroariŋípimi dání ámá sini majíá imónigíápi áwanjí urékweaariŋírini. Ámá ími xiáwowániŋjí imónigíáwa í ámáyo áwanjí urékweaariŋípimi dání nigwí xwé urápayarigíírini. Í none tñi óyimí órórí niniranéná ¹⁷ Poro tñi none númi nineaxídíri aríkí ríaiwá re níra neaxídíŋjinigini, “Ámá rowa ɻwíá wíyo nímúrorí aga seáyi émi imóniŋjomí xináiwániŋjí nímoníro omijí wiiariģíawarini. Óí ɻwíá e imónijo nene yeáyí neayimixemeanía náni inijíyi náni wáí nearariģíawarini.” níra neaxídíŋjinigini. ¹⁸ Ámi ámi síá ayá wíyo axípi e nineaxídíriná e rayariŋagi náni Poro rixa anijí bí onimiápi mìwinipa yariŋagi náni níkinimóniri imíó ími xixéroariŋípimi mixí re uríŋjinigini, “Jisasi Kiraisoyá ejí eániŋjíyo dání sekaxí re rírariŋjini, ‘Apixí rími píni niwiárimi ui.’ rírariŋjini.” uráná re ejinigini. Sini mé imíó apí ími píni niwiárimi uŋjinigini. ¹⁹ Ími píni niwiárimi úáná xanowániŋjí imónigíáwa re niyaiwiro, “Óí apixí rí áwanjí rékweaariŋípimi dání nigwí meaayariŋwáyi rixa anipá imónigoi. Ámi bí sini meapaxí mimónini.” niyaiwiro Poromí tñi Sairasomi tñi

íá nixeró makeríá imixarigé náni níropémi nuro gapimanowa siñwí anigé dání xwirixí oumeaneyíniro nímeámi nuro²⁰ awa tíjí e niwáríro re uxekwímogíawixini, “Ámá Judayí rowaúyí ámá negí aŋí ripimi ḷweagíayo nearakiowáripaxí yariŋagfí náni nene pírániŋí miŋweapaxí neaimónariní.²¹ Siwí nene Romiyene imóniŋagwi náni gapimaníyínéyá siñwíyo dání ananí íá xirirane xídirane epaxí wí mimóniŋípi ámá rowaú wáí neararinji.” uráná re ejinigini.²² Ámá e epíroyí egíayí eni niwiápíniñímearo awaúmi mixí wianiro yaríná gapimanowa egí iyíá nupíriro porisí wami sekaxí re urigíawixini, “Soxí mépépoyi.” uríagía²³ iwaŋí rípi rípi nímepeayimáná níméra nuro gwí aŋíyo niwáríroná gwí aŋíyo awí mearoariŋomi re urigíawixini, “Joxí awaúmi éí mupaxí imóniŋí ḷwirárarijwápi niñwirárimáná pírániŋí awí mearoírixini.”²⁴ Sekaxí e uráná awaúmi gwí aŋíyo nímeámi nípáwiri awawá ná ínimi ikwíróniŋípimi náni nímeámi nípáwiri e niñwiráriñá re ejinigini. Egí sikkí íkíá wárá winamí niwíxímorí wárá wina tñi niwakiríwiárimáná rokimí yáriŋinigini.²⁵ E wikáriagía aí rixa áriwegí imóniŋjáná Poro tñi Sairaso tñi Gorixomí xwiyíá rírimí wiri yayí umeaniri náni soŋí riri yariŋagfí ámá gwí aŋíyo ḷweagíayí aríá wiarná re ejinigini.²⁶ Poboní xwíá aí tñi yaiwiámí méáná gwí aŋíwá nímiriríná sínjá piárá xwíámi eapiníŋíyí riwóminimíniñí neríná re ejinigini. Gwí aŋí ówaŋí níni ikwínowiri seníá ámáyo yáriŋíyí níni ikwínowiri ejinigini.²⁷ Gwí aŋíwámi awí mearoarijo sá weje dání niwiápíniñímeari wenijí éiyí winiŋinigini. Gwí aŋí ówaŋí ikwínowiŋagi niwiniri “Gwí ḷweagíá níniyí rixa éí úiawixini.” niyaiwiri ámá ayí éí úiá náni gapimanowa nioni nípíkipírixiníri xegí kirá nímixeari rixa pikníminíri éfyí²⁸ Poro ejí tñi ríaiwá nuriri re uríŋinigini, “Jiwaniŋoxí mipiknípani. Gwí ḷweajwáone ninonení síní riwone ḷweajwini.” uríagi²⁹ o awí mearoariŋá wíami “Uyíwí nímixáromeaénapípoyi.” nura mírí nípáwiri wáyí winíagí ejí óí nikáriga Poro tñi Sairaso tñi tígíífe nípíkíniñímeari³⁰ awaúmi nímixeámi nípeyarei bíariwáminí nirómáná re uríŋinigini, “Ápowagwí Gorixo yeáyí niyimixemeani náni pí emíni?” uríagi³¹ awaú re urigíisixini, “Áminá Jisasomi diŋí wíkwíróáná Gorixo yeáyí níriyimixemeari ámá díxí aŋíwámi joxí tñi ḷweagíayo eni yeáyí uyimixemeaniŋoi.” urigíisixini.³² E nuriri omi tñi ámá xegí aŋíwámi ḷweagíá niyoní tñi xwiyíá Ámináo nánipi rírimí wíáná³³ síní áriwegí imóniŋagi aiwi o awaúmi “Eini.” nuriri iwaŋí mépéíáyo igíá niweámáná re ejinigini. Wayí meari ámá xegí aŋíwámi ḷweagíayí eni wayí mearo nemáná ejáná³⁴ o awaúmi xegí aŋíwámi nímeáa nípáwiri aiwá nixerí mini niwiríná xío tñi ámá xegí aŋíwámi ínimi ḷweagíayí tñi “Rixa Gorixomí diŋí wíkwírówaéneríani?” niyaiwiro náni yayí seáyimi dání néra ugíawixini.

³⁵ Gapimanowa wíápi tñi niwiápíniñímearo porisí wami awí mearoarijo tñi e náni xwiyíá yaní re wiowárigíawixini, “Omi ‘Ámá awaúmi

wárei.’ urípoyi.” wiowáríagía awa nuro uráná ³⁶o xwiyíá apí Poromi áwají nuriri re uriñinigini, “Gapimanowa nioní nání xwiyíá yaní re wiowárénapáoi, ‘Awaúmi owáriñi.’ wiowárénapágía nání awagwí ananí níwiapiri kikiá néra úpiyi.” uríagi aí ³⁷Poro re uriñinigini, “Yawawi Romiyíwawi imóniñagwíi aí mfkí wí menjagi aí gapimanowa, xwírixí niyeamero ámá obaxí siywí anigé dání iwají yeamépero gwí ajíyo yeañwiráriro egíáwa íními niyeamixearo yeawáraniro rirariño? Oweoi, aga wí e yeaipaxí mimónini. Wiwanijowa nibiro ‘íwiapípiyi.’ yearáná peyeaníwii.” uríagi ³⁸porisowa xwiyíá Poro uríipi ámí nímeáa nuro gapimanowamí repiyí niwiro “Awaú Romiyí waúrini.” uríagía awa aríá niwiróná wáyí nikáríniro ³⁹nuro awaúmi piyípiyí nuriro gwí ajíyo dání nímixearo niwáriróná aríki wauní rixijí re urayigíawixini, “Awagwí ají ripimi píni nineawiárimí nuríná ‘Ayí nañírini.’ neaimónarini.” urayariñagía ⁴⁰awaú gwí ajíyo dání nípeyeari ají apíxí Ridiaíyi riniñýáiwámi nání nuri nípáwiri ámá Jisasomi dijí niwíkwíroro nání egí xexirímeá imónigíáyí tíni e nawíni nerimeániro xwiyíá ámí bi tíni ejí rirémixí niwiárimí ugíawixini.

**Tesaronaika ñweáyí Poromi tíni Sairasomi
tíni iwají weaniro egíá nánirini.**

17 ¹E nemowa e dání nuro ají biaú Abiporisi tíni Aporonia tíni riniñípiaúmi nímúróa nuro ají Tesaronaikai riniñípimi —Ají apimi Judayí wigí rotú ají wiwá miriniñípimirini. Apimi nirémómáná ²Poro xegí íníná yariñípa e eni axípi neri Sabariá wiyaú wiyimi Judayí wigí rotú ajíyo awí neániro ñweajáná niwímeari Bikwí Gorixoyáyo dání nureñwipéa nuríná ³ayí re oyaiwípoinirí urayiñinigini, “Bikwíyo dání api api niriñiri eániñagi nání ámá yeáyí neayimixemeanía nání Gorixoyá dijí tíni aríwayá xwíá piaxíyo dání iwiaroníoyí rariñwáomí wa pikíáná riniñí o nímeari xwáripáyo dání wiápñimeañípi apimi wí nímúropaxí mimónini.” oyaiwípoinirí mfkípi nání uréwapiyiri miñí niróa uri neríná re urayiñinigini, “Ámá Jisasoyí riniñí ro, nioní wáí searariñáo, o ayí ámá yeáyí neayimixemeanía nání aríwayá xwíá piaxíyo dání iwiaroníoyí rariñwáorini.” urayiñinigini. ⁴E nuririñípimi dání Judayí wiyo dijí ukiniñmixíagi ayí dijí “Neparini.” niwipimóniri nání Jisasomi dijí niwíkwíroro Poro tíni Sairaso tíni nawíni níkumixiniro Girikiyí Gorixomí wáyí niwiro nání yayí umearigíáyí obaxí tíni ají apimi seáyi e nimóniro menjweagíawayá apíxí wíwa tíni eni dijí niwíkwíroro nání awaúmi níkumixinayiro yaríná ⁵Judayí Jisasomi dijí miwíkwíróíawa awaúmi sípí dijí niwiaiwiro nání niwiápñimearo re egíawixini. Makeríá imixarigé dání ámá sipyí wa Poromi tíni Sairasomi tíni wikí niwóniro mixí wípíri nání símíráxwíró niwiemero ayí rixa ikwikwierí niga uro wikí niwóga uro yariñagía níwiníro niwirimeámi ají apimi

áwinimi nipuróná mixní népímixamóa nípuro Poro tíni Sairaso tíni ají Jesonoyáiwámi ría ḥweanjiiniro e náni nuro awaúmi ámá negí ají ripimi ḥweagíáyíá sijwí anigie dání xwirixí oumeaneyiniro ají iwámi píri ikwieámí néra nípáwiro ⁶ awaú náni píá nimeginiro náni Jesonomi tíni Jisasomi dijí niwikwíroro náni xexírímeá imónigíá wami tíni íá nixeró ají apimi dání gapimanowa tíjí e náni níropémi nuróná ríaiwá re nira ugíawixini, “Ámá ají xwíá nimini ikwfrónijíyo ḥweagíáyí wigí yarigíápi mé píni owiárípoyiniri sipíni urekárarigíáwa rixa nene ení ninearekáriro yarijoi. ⁷ Awa Jesono numíminiri xegí anjiwámi náni nípemeámi ujowarini. Awa ḥwí ikaxí negí mixí inayí Sisao rijípí níwiaškiro xegí bi néra nuro re rarijáwarini, ‘Segí mixí inayí Sisao, ayí surímá mixí inayorini. Wo omi seáyi e wimónijo xegí yoí Jisasorini.’ rarigíawarini.” ríaiwá e nira nuro ⁸ ámá e epíroyí egíáyí tíni ají apimi dání gapimanowa tíni ayí ríaiwá e rarijagía aríá niwiro símí níróniro wikí niwóga niwiápínamearo ⁹gapimanowa xwirixí numéásáná Jesonowa ámí axípi bi mepa oépoyiniri nigwí bi nurápiro wárigíawixini.

Poro tíni Sairaso tíni Beriayo egíípi nánirini.

¹⁰ Siá ayimi árìwiyimi Jisasomi dijí niwikwíroro náni xexírímeá imónigíáyí Poromí tíni Sairasomi tíni íá xiripírixiniri rixa ají Beriai riñijípími náni éí urowáriagía awaú nuri ají apimi níremoríná Judayíyá rotú ají e mìrinijiwámi nípáwiri xwiyíá yayí neainarijípi wáí urigíisixiní. ¹¹ Judayí Beria ḥweáyí —Ayí Judayí Tesaronaika ḥweagíáyí yapi mimónijo. Dijí pírániyí eyíroarigíáyí enjagi náni seáyi e wimónijo. Ayí símí níxeadípéniro “Xwiyíá Poro neararijípi aríá owianeyi.” niwimóniro siá ayí ayo re niyaiwiro, “O neararijípi, ayí Bikwíyo níriniri eániyípi tíni nepa xixení ría imónini?” niyaiwiro Bikwípi íá níroa uro píá niméra uro neróná ¹² obaxí wí Jisasomi dijí wiwkíroro Girikiyí ají apimi dání seáyi e imónigíáyí wí oxí tíni apixí tíni ení dijí wiwkíroro yaríná re ejinigini. ¹³ Judayí Tesaronaika ḥweagíáyí xwiyíá ripí, “Beriayo ení Poro xwiyíá Gorixoyá wáí urarini.” riñarijagi aríá niwiro re egíawixini. Ají apimi náni nuro ámá e dánjíyí Poromí mixí owípoyiniri símíráxwírò wieméáná ámá obaxí rixa epíroyí nero wikí niwóga wiápínameaarijagía Jisasomi dijí niwikwíroro náni xexíxexímeá imónigíáyí sijwí e niwiniro re egíawixini. Apaxí mé Poromí rawirawá tíjí e náni éí urowáriagíawixini. Poromí rawirawá tíjí e náni éí nurowáriro Sairaso tíni Timotio tíni sini e ḥweajáná ¹⁵ ámá Poromí éí nímiga úfáyí omi siá obaxíyo niméra núíasáná ají Atenisiyi riñijípími níremoro e dání wáraúáná o ámí sekaxí re urowárijinigini, “Sairaso tíni Timotio tíni nioni tíjí e náni bipaxí imónijánayí, ajíni bísixini.” urowárána omi e niwárimi ugíawixini.

Poro Atenisi dání wáí urijí nánirini.

16 Poro Atenisi dání awaú nání wenijí nerí niñwearíná ají apimi mimóní ñwíá imónijíyí —Ayí xopaikígí xixegíni ámá imixigíáyírini. Ayí aga ayá wí ami ami nimini éí nurárára unijagí niwiníri nání símí níróními nemeríná 17 Judayíyá rotú ajíyo nípáwiayiri ayí tíni émá Gorixo nání dijí moarigíáyí tíni xwiyíá ríniro síá ayí ayo makeríá imixarigé nání nuayiri ámá o eméiná e rówapigíáyí tíni xwiyíá ríniro néra nuríná 18 ámáyo uréwapiyarigíá Epikurianiyi rinigíá wa tíni Sitoikiyi rinigíá wa tíni Poro tíni xímiximí xwiyíá rinigíawixini. O wáí nuriríná Jisaso nání uríri ámá xwáripáyo dání wiápínameapírúa nání uríri yarijagi nání wa peayí niwianiro re rigíawixini, “Ámá xwiyíá rírowiári emearijí ro pí xwiyíá neariminiri ría rarini?” riro wa “O ajínamí dání ñwíá imónigíá ámá ají midáñfíyá nání neariminiri ría rarini?” riro nero 19-21 omi niwirimeámi nuro —Ámá Atenisi dánjyí tíni ámá ají midáñfíyá apimi uríngíáyí tíni kikiíá bi mé anijí miní pí pí xwiyíá sijí riníipi aríá wiro áwají uriro yaniro nánini yarigíáyírini. Ayí omi niwirimeámi nuro Ariopagasiyí ríniñípámi dání xwiyíá réwapínarigé nání niwirimeámi nuro re urigíawixini, “Xwiyíá sijí joxi wáí neararijípi nene pírániyí aríá nisirane njíjá imónani nání áwají nearei. Ayí ripí nání rírarijwini. Xwiyíá joxiyá ninearíná nene sini aríá miwarijwápi rarijagi nání xwiyíá míkípi nání njíjá imónani nání rírarijwini.” uríagía 22 Poro Ariopagasi tíni e dání éí nirómáná re urijinigini, “Atenisi dánjyíné, segí ñwíá imónijípi nimeróná awayini ayá tíni wéyo umearijagía sijwí seanijini. 23 Ayí ripí nání seararijini. Xámi nioni ají ripimi nemeri segí ñwíá éí nurárára unijíyo —Ayo seyíné yarijí niwiro seáyi e umearigíáyori. Ayo pírániyí sijwí mí nómixa nuríná winianigini. Éí urárarinijí bimi ríwamijí ripí ‘Iwjíá nene majíáo nánirini.’ eániyagi winianigini. Ayináni ñwíá seyíné majíá nimóniro aiwi yarijí niwiro seáyi e umearigíó nání áwají bi osearimini. 24 Iwjíá xwíá ríri nírimini imixiri amipí níni arími enjíyí imixiri ejo, o ajínamí tíni xwíárimí tíni Ámináo seáyi e wimónijo enjagí nání dijí re yaiwipaxí mimónini, ‘O ají naejwí ridiyowá yaníwá nání negí wé tíni mirarijwáyo ñweaarijírini.’ dijí e yaiwipaxí wí mimónini. 25 Xewanijo ámá niyoní wigí dijípi sixí umímorí sijí nimóniro ají upaxí imónipíri nání wimixiri amipí níni ámá nipíri nánirani, yínipíri nánirani, wimixiyiri yarijo enjagí nání ripí eni yaiwipaxí mimónini, ‘O amipí wí nání díwí ikeamónarijagi nání negí wé tíni aríra wipaxorini.’ Dijí api eni yaiwipaxí wí mimónini. 26 Iwjíá o xewanijo re niyaiwiri, ‘Ámá gwí arí arí e e ñweapírári. Gwí arí arí xiáíwa xiripíríiná íná íná imóninírárini.’ niyaiwiri anijíni neyíroárimáná ámá ná woní imixijípími dání ámá gwí wirí wirí níni nimóga biñwárini. 27 Ámá gwí arí arí níni xewanijo nání píá néra

nuro ámiríniój neróná sijwí winimeapírá nání xío ejí apí e ejírini. E nerí aí o nene xixegíni ñweajwá gene gene tíjí e dání ná jíami míneaimónini. ²⁸ Ayí ripí nání seararijini. Segí sorixowa aí re rigíápi, ‘Nene eni Ijwíá neaemeajenerini.’ rigíápi tíni xixeni nene ejí eániój oyáyo dání imónirane ñwearane ají emerane yarijwini. ²⁹ Nene Ijwíá o neaemeajene imónijagwi nání dijí re miyaiwipa oyaneyi, ‘Nepa Ijwíá imónijo imónijípi, ayí ámaéne dijí nimorane wé tíni xopaikigí imónijí ñwfá síjáyo dání imixarijwápirani, síjá goríyo dání imixarijwápirani, síjá siripáyo dání imixarijwápirani, sa apíniój ría imónini?’ miyaiwipa oyaneyi. ³⁰ Ayináni Ijwíá o —O Gorixorini. O ámá xámí o nání majíá nero wigí ñwíápíni niméra bigíápi nání peá nimori kikiíá niwia nibiri aiwi agwi ámá ami gimi ñweagíá niyoní re neararini, ‘Segí íwí yarigíápi nání ríwímini nimamoro sanijí nimóniro ñweápoyi.’ neararini. ³¹ Ayí ripí nání e neararini. O síá wiýimi ámá xwíá ríri nirímini ñweajwáyo xwiyá pírániój nineameariríná woni woni negí yarijwápi nání yarijí imímí neainíá nání rixa ráriñírini. Nene xwiyá neamearinío ení rixa rípeáriñírini. Nene ‘Rípeárijo, ayí oríani?’ yaiwianíwá nání o péo ámi sijí nerí owiápíñimeaniri ejí sixí weámixáná wiápíñimeanírini.” Poro e uráná re ejinigini. ³² Ámá e awí eáningíáyí Poro xwiyá “Xwáripáyo dání wiápíñimeanírini.” ríagi aríá niwiróná wí riperirí wigíawixini. Wí “Xwiyá joxí neararijípi ríwéná ámí bi tíni aríá sianíwárini.” urigíawixini. ³³ E uráná Poro réwapínarigíe dání píni niwiárimí úagi aí ³⁴ ámá wí —Oxí wo xegí yoí Daionisia soyí rinijorini. O Ariopagasi dání réwapínarigíáyí worini. Apixí wí xegí yoí Damarisíyí rinijírini. Ámá ámí wí ení nawínirini. Ayí omi nikumixiniro númi nuro Jisasomi dijí wíkwírogíawixini.

Poro Koriníyo niñwearíná ejípi nánirini.

18 ¹Poro e nemí Atenisi píni niwiárimí ají yoí Korini rinijípimi nání nuri e ²nirémómáná ámá Judayí wo —Xegí yoí Akwiraoyí rinijorini. Xináí Podasi piropenisíyo dání xiriñorini. Xiepí xegí yoí Pirisiraírini. Romiyí mixí ináyí Kirodiaso Judayí ají apimi ñweagíá niyoní sekaxí re uriñí ejagi nání “Romí ají ripimi dání píni nineawiárimí úrixini.” uriñí ejagi nání ayaú Itari piropenisíyo píni niwiárimí Korini nání sijí bigííyaúrini. Ayaúmi Poro niwímeari ³nigwí omijí o yarijípi ayaú ení yarigíí ejagi nání ayaú tíni nawíni niñwearo seníá ají pákipíríá nání imimixímí nero niñwearóná ⁴Poro Sabaríá ayí ayo Judayíyá rotú ajíyo nání nuri ayí tíni Gírikiyí tíni ení re owipimóniri, “Xwiyá Gorixoyápimi dání Jisaso nání neararijípi neparini.” owipimóniri ayí tíni nawíni rotú ajíyo dání xwiyá ximixímí niníro rinayigíawixini.

⁵E néra nuríná Sairaso tíni Timotio tíni Masedonia piropenisíyo dání nibiri Poromí wímeááná o xegí nigwí omijí yarijípi píni niwiárimáná Sabaríáyoní

maríái, síá ayí ayo Judayí tíjí e náni nuayiri pírániŋí uréwapiyiminiri neríná woákíkí re wiayijinigini, “Ámá yeáyí neayimíxemeanía náni aríowayá xwíá piáxíyo dání iwiaroníoyí rariŋwáo, ayí Jisasorini.”⁶ E urayaríná ayí rixa xixewíamí nuriro ikayíwí uráná Poro xegí iyá nipíriri sikí xéníŋípi pírí wiaíkímí yáriŋinigini. Pírí wiaíkímí niyáriri re uriŋinigini, “Seyné anínánayí sewaniŋjyíne ráí meáriníayo dání aníniŋírári. Seyné aríá miniariŋagá náni nioni wí nixímeapaxímani. Agwí nioni seyíne píni niseawiárimí rixa émáyo wáí urimíriri riwoni waríŋini.” uráriŋinigini.⁷ E nurárimo píni niwiárimi nuri ají ámá woyá —O xegí yoí Titiasi Jasitasoyi riŋinorini. Gorixo náni wáyí niwírì náni yayí umeariŋí worini. Xegí ají Judayíyá rotú ajíyo dání oriwámi dání miriníorini. Oyá aniwámi náni nuri e dání xwiyíá uraríná re ejinigini.⁸ Judayí wo —Xegí yoí Kirisipasorini. Judayíyá rotú ajíyo awí eánarigíáyo seáyí e umejweanajorini. O tíni ámá o xegí aniwámi wearigíáyí tíni Poro urariŋípi aríá niwiro Jisasomi diŋí niwikwíroro émáyí Korini ḡweagíáyí obaxí ení aríá niwiro diŋí wiwkwíroro wayí mearo yaríná⁹ síá wiyimi Ámináo re ejinigini. Poromí oriŋá nupáriří re uriníngini, “Joxí wáyí misinipa oeni. Xwiyíá nioni náni joxí nura waríŋípi píni miwiári sini aníŋí nura úiřixini.¹⁰ Ayí ripí náni rirariŋini. Nioni joxí diŋí rikikayonjagi náni ámá mixí síípími dání wí ríniŋí sininíámani. Ámá ají ripími nioni diŋí ninikwíripíří náni nigí imónihýí obaxí enagí náni rirariŋini.” uráfigi náni¹¹ o ají apimi niŋweari Gorixo náni nuréwapiya waríná emá 18 múroŋinigini.

¹² Judayí Koriniyo ḡweagíáyí, Romiyí wo xegí yoí Gario pírimiáo nimóniri Gírikiyí piropenisí e meŋjweanáná, Judayí diŋí axípi tímíni nimóniro niwiápínímearo Poromí xwiyíá oumeáraneyiníro wáí pírimiá Gario xwirixí umeariŋe náni niameámi nuro¹³ Poromí nuxekwímoró re urigáwixini, “Ámá ro ámá Gorixomi yayí numeróná ḡwí ikaxí ríniŋípmí niwiákiro xegí bi nero éřixiníri diŋí xeŋwímini ukinimixariŋorini.” uráfigá aí¹⁴ Poro rixa maŋí exoámíriri yaríná pírimiá Gario Judayí ayo re uriníngini, “Poro íwí éí siŋwíriyí, rikikiríó éí siŋwíriyí, nioni re yaiwiminíri éárini, ‘Ámá rowa uxekwímoarigíápi aríá niwiríná, ayí ananiríni.’ yaiwiminíri éárini.¹⁵ Soyíné uxekwímoarigíápi, ayí xwiyíá tíni yoí tíni segí ḡwí ikaxí eániŋípmí dání ríniŋípi náni o tíni mixí rinariŋagá náni segípí xwiyíá nimixíro eyíropoyi. Nioni ‘Xwiyíá api oseaeyíroimíni.’ mímimónarini.” nuriri¹⁶ xwirixí umeariŋe dání mixídámí wiowáraparíná ámá wí re egíawixini.¹⁷ Judayí wigí rotú ajíyo awí eánarigíáyo seáyí e umejweanajomi —O xegí yoí Sotenisorini. Omi íá nixeró pírimiá Gario xwirixí umeariŋe midániŋe iwaní mépearinjagá aí o diŋí sipí wí miwí kikiřá ejinigini.

Poro ámi Siria piropenisíyo náni nuri Adiokíyo rémoŋí nánirini.

¹⁸ Poro sini síá ayá wí e niŋweanisáná ámá e dání Jisasomi diŋí niwikwíroro náni xexirímeá imónigíáyo yayí niwiárimo Siria piropenisíyo

náni úimiginiri sipixí womi nipixemoániri Pirisiraí tíni Akwirao tíni eni nawíni nipixemoániri o tíni nuro Poro Gorixomi dijí niwikwírori náni ñywíá ñweajípi náni ají xegí yoí Segiria riniñípimi dání diá niróniri¹⁹ rixa ají Epesasi riniñípimi nirémoro Poro ayaúmi ají apimi niwárimi Judayíá rotú ají e mirinijiwámi náni nuri nipáwiri ayí tíni xwiyíá niriniro²⁰ ayí “Joxi sini bi tíni niabweámoxi úírixini.” neaimónarini.” uríagáa aiwi o “Ananirini.” miwimóní²¹ yayí niwiárimi nuríná re urijinigini, “Gorixo niwimónirínayí, nioni anani ámi re seaíménapimíárini.” nurárimi nuri sipixíyo nipixemoániri Epesasi píni niwiárimi nuri nuri²² sipixo rixa ají Sisaria riniñípimi iwéiknímeááná Poro nayoámínièmeámi Jerusaremí náni níyiri Jisasoyá siyikí imónigíáyo yayí niwiára nimúroairí ají yoí Adiokiyo nirémori²³ e siá wí niñweajisáná píni niwiárimi nuri xwiá yoí Garesia riniri Pirigia riniri eje — Ayí xío xámi wáí urimejerini. E nipuríná ámá Jisasomi dijí wikwíroarigíáyo xwiyíá ámi bi tíni nuriri ejí sixí niweámixára muroqjinigini.

Aporoso Epesasiyo tíni Koriniyo tíni dání uréwapiyiijí nánirini.

24-25 Judayí wo —Xegí yoí Aporosorini. Ají yoí Arekisadiria dání xiriñí worini. Xwiyíá niriríná nejwiperí émí saímí rariñorini. Bikwí Gorixoyáyo niriniri eániñípi nípini aumaúmí iniñorini. Óí Ámináomi xídpaxíyi náni pírániñí uréwapiyiğigó ejağı náni ámáyo Jisaso náni uriri pírániñí uréwapiyiři neríná símí nixeadípéniri uréwapiyaríorini. E neri aí wayí Jono umeaiagípi nánini nijá imóniñorini. O Epesasiyo nirémori²⁶ Judayíá rotú ajíyo iwamíó nipáwiri ayá igigí mé xwiyíá Gorixo náni urariñagi aí Pirisiraí tíni Akwirao tíni o apini náni rariñagi aríá niwiríná omi niwirímeámi nuri óí Gorixomi xídpaxíyi náni bi, o sini majíá ejípi náni áwanjí nuriri ámi bi tíni pírániñí uréwapiyiğisixini.

27 Aporoso “Nioni Girikiý piropenisíyo náni úimiginí.” wimónáná ámá Epesasi dání Jisasomi dijí niwikwíroro náni xexirímeá imónigíáyí omi dijí sixí numímowáriro payí bi nearo Girikiý piropenisíyo ñweagíá Jisasomi dijí wikwíroarigíáyí náni ríwamíñí re eagíawixini, “Ámá ro seaímeááná yayí tíni nipemeámi úírixini.” Ríwamíñí e nearo wiowáráná o nuri e nirémómáná ámá Gorixo wáí wianariñagi náni Jisasomi dijí wikwíroarigíáyo xegí nuréwapiyiřiñípimi dání arirá niwiríná arirá bi onimiápi miwiñinigini. 28 Ayí ripi nánirini. O ámá obaxí siywí anigé dání Judayí xeñwí nimoro rarigíáyí tíni ximiximí niniro niriniróná o Bikwí Gorixoyáyo dání miñí nirori “Ámá yeáyí neayimixemeanía náni aríowayá xwiá piaxíyo dání iwiaroníoyi rariñwáo, ayí Jisasorini.” nuriríná xwiyíá mímúropaxí imóniñípi nuriri xórórí bi onimiápi miwiñinigini.

Poro ámi Epesasiyo nirémori e dání ejí nánirini.

19 ¹Poro, Aporoso sini ají yoí Koriniyi riniñípimi ñweajáná, o díwini ejími áwiními nipumáná ámi ají yoí Epesasiyo nirémori

Jisasomi xídarigíá wíyo niwímearei ² yarijí re winjinigini, “Soyíné Jisasomi dijí wíkwíróáná kwíyí Gorixoyápi seaímeajoyínérani?” uríagi awa re urigíawixini, “Xwiyíá re riniñípi, ‘Gorixoyá kwíyí bi ñweani.’ riniñípi aí rinarijagía sini aríá bi miwíjwáonerini.” uríagía ³ o re urijinigini, “Wayí nímeáróná pí wayí meagíoyínérini?” uríagi awa “Wayí Jono umeaiagípi axípi meanjwáonerini.” uríagía ⁴ o re urijinigini, “Wayí Jono umeaiagípi, ayí ámá re oyaiwípoyiniri umeaiagípirini, ‘Ámá ayí wigí fwí yarigíápi ríwímini mamóíáyíráni?’ oyaiwípoyiniri umeaiagípirini. O ámáyo wayí api numeairíná re uragírini, ‘Ámá nioniyá ríwíyo biníomi dijí wíkwíróírixini.’ O e urago, ayí Jisaso nání uragírini.” uríagi ⁵ awa Poro e uríipi aríá niwiro wayí ámá Áminá Jisasomi dijí niwíkwíroríná meaarigíápi meagíawixini. ⁶ Wayí api meááná Poro wé seáyi e wíkwírááná re ejinigini. Kwíyí Gorixoyápi ámá awami waíniñinigini. Kwíyípi waínáná awa xwiyíá mílkí api apimi dání anani riro wíá rókiamoarigíániñí riro egíawixini. ⁷ Ámá e egíáwa nowani wé wúkaú síkwí waú awarini.

⁸ Poro aŋí apimi niŋweari Judayíyá rotú aŋíyo nipáwiri ayá bi mé xwiyíá nura nuri ámá ayí re owipimóniri, “Ayí ámá Gorixo xío xegí xwioxíyo míméamí nerí umejweaníápi nání ámá ro neararijípi, ayí nepariní.” owipimóniri nurejwípéra nuri ñweajáná emá waú wo rixa nímúrómáná ejáná ⁹ Judayí wí dijí wakísí niniro Poro rarijípi píri niwiaíkro ámá obaxí epíroyí egíá siŋwí anigíe dání óí Gorixo tíjí e nání iniñíyi nání Jisasomi xídarigíáyi nání ikayíwí raríná o ayo píni niwiárimí nuri ámá Jisasomi dijí niwíkwíroro nání wiepisarijí wíniñí imónigíáyo niwirimeámi xío tíni nawíni nuro síá ayí ayo aŋí xwiyíá réwapínarigíá Tiranasoyáiwámí dání nurejwípéra uŋjinigini. ¹⁰ O e yarijagi nání ámá Judayírani, Girikiyírani, Esia piropenisíyo ñweagíáyí níni Poroyá maŋíyo dání xwiyíá Ámináo nánípi aríá wiáríná xwiogwí waú múronjínigini.

Sipaomi xewaxowa imíó mixí oumáinowáraneyiniro egíá nánirini.

¹¹ Poro Gorixoyá dijí tíni emimí xegí bi ámá siŋwí miwínarigíá imónijípi yarijagi nání ¹² iríkwíraní, roarixíraní, o kwírinarijípi ámá nurápími nuro ámá simixí yarigíáyí tíjí e nání nímeámi úáná simixí ayí píni wiáríri ámá imíó dijí xixéroarijíyí tíjí e nání nímeámi úáná imíó píni niwiárimí uri yagírini. ¹³ Judayí aŋí wí e wí e nemero “Imíó mixí umáinipaxonerini.” rinarijíyí wí re yagíárini. “Imíó ámá romí xixéroarijíyí mixí umáinowáraneyí.” niyaiwiro iwamíó yoí Jisasoyáyo dání mixí umáinowáraniro neróná imíóyo re nura wagíárini, “Nioni yoí Poro wáí neararijo, Jisasoyí riniñomí dání rírarijagi nání ámá xixéroarijí romí píni niwiárimí ui.” nura nuro nemeríná ¹⁴ Judayíyá apaxípániñí imónijí xwé wo —Xegí yoí Sipaoyí riniñorini. Omí xewaxowa wé wíúmi dání waú imónigíáwa eni axípi e yaniro yaríná

15 imíó awa urarigío re uríñinigini, “Nioni anani Jisasomi mí ómixiri Poro náni njíjá imóniri ejagi aiwí soyíné goyínérini?” uráná re ejínigini. 16 Ámá imíó dijí xixéroarijo nímwirí nixeamomerí awamí xopirári wíáná ríñijí xaíwí winíagía ají iwámi dání éí nuróná aikí uríráwa ugíawixini. 17 Ají iwámi dání éí nuróná aikí uríráwa úíayí náni ámá Judayírani, Gírikiyírani, Epesasi ḥweagíáyí níni aríá niwiáriro náni wáyí nikáriniro Áminá Jisasoyá yoí niriróná seáyi e numero 18 Jisasomi dijí wíkírófáyí obaxí wí nibayiro wigí yarigíápi waropári wíro wíá urókiamóniro niyayiro 19 wigíyí obaxí wí ayáí xixegíni yarigíáyí wigí ikayíwí sijwí winaxídwaniginiři bikkýo ḥwíráriñijíyí nímeámi nibiro ámá nínyá sijwíyo dání ríá nikeaárímáná nigwí bikwí ríá ikeáráripi bí neróná tarigíápi íá níroróná níni K50,000 imóniminiri éagi winigíawixini. 20 Api nipini nímóga waríná xwiyá Ámináo nánipi surímá mimóní wí e wí e sini xwé niriga emeariňagi náni ámá ámi ayá wí kumixinayigíawixini.

Epesasi ḥweagíáyí simimiákwí nero egíá nánirini.

21 Api rixa nimónimáná ejáná Poro Gorixoyá kwíyípími dání re yaiwinjinigini, “Nioni nuri Masedonia piropenisíyo áwinimi uri Gírikiyí ajíyo áwinimi uri niyárimoni Jerusaremi náni úimigini.” E niyaiwiríná re riñinigini, “Nioni rixa Jerusaremiyo náni nuri nirémorfnayí e dání wí e náni xámí mupaxí nimóniri nuri ají Romiyí riniňípími sijwí winíimigini.” niriri 22 ámá xíomí seáyi wíiarigíwaúmi —Egí yoí Timotiomí tñí Erasitasomi tñí awaúmi Masedonia piropenisíyo náni nurowáriri aí o sini ámi bi tñí Esia piropenisíyo ḥweajáná 23 ámá wí niwiápínamearo óí Gorixomi xídarigíáyi náni mixí nírinowieániríná simimiákwí onimiápi megíawixini. 24 E egína ámá wo —Xegí yoí Demitiriasorini. O xegí nigwí omijí neríná amipí sijá sirípá tñí imixarigíápi yariňíyí worini. Esia piropenisíyo ḥweáyí wigí ḥwíá xwépi —Api xegí yoí Atemisiyí riniňípíri. Api wigí ají ridiyowá yarigíwámi éí uráráriňípíniři imónijípi sirípá tñí wigí ḥwíá onimiá bia anani nímeámi nuro wigí ají xixegíniyo tipíria náni imixarigíáyí worini. Ámá omijí xío yariňípa axípi neróná nigwí onimiá meaarigíámaní. 25 O ámá omijí xío yariňípa axípi yarigíwámi tñí ámá omijí xegí bí onimiápi yarigíwámi tñí awí neaáriri re uríñinigini, “Gí ámáoyíné, soyíné njíjárini. Omijí none yariňwá ripí nánini nigwí wí mineamúroarinini. 26 Ámá Poroyí riniňo negí ají Epesasiyoní maríái, negí Esia piropenisíyo nimini eni yariňípími soyíné sijwí wíniro aríá wíro yarigíárini. O ámá wigí ḥwíá íá xirarigíá imónijípi ríwí oumópoyiniri neríná re urarijorini, ‘Ḥwíá ámá wé tñí imixarigíápi nepaxiňí mimónini. Mimóní ḥwíárini.’ E urariňagi náni ámá obaxí aríá niwiro ḥwíá nene imixariňwápi rixa ríwí umogíárini. 27 None o rariňípi xe oriniri sijwí niwiníranénayí,

nigwí omijí none nerane nigwí mineamúroarijípi peayí wianipaxí imóniníápini maríái, ripi ení imóniníárini. Añí ridiyowá yarijwáiwá, negí ñwjá Atemisíyi riniójípi nání mirinijiwá nání ení peayí niwianiro ‘Sípírini.’ ripaxí imóniri ñwjá apíxí imóninjí í, ámá Esia piropenisí tíyo ñweagíá nní tíni xwíá nimini ñweagíáyí tíni yayí umearigíí ení surímá nimóniri xwíá iweri eníárini.” uríagi²⁸ awa aríá niwiróná wikí bi ayíkwí miwóníagi ejí tíni ríaiwá re nira ugíawixini, “Epesasi ñweajwaéneyá ñwjá Atemisípi, ayí seayí e imónijípiríni.” nira nuro²⁹ añí nípimini ríaiwá rirowiámí nigá nuríná ámá nní re egíawixini. Wáí ámá awí eánarigíe nání nawíni xwamiání néra mírfí nuro ámá Masedonia piropenisíyo dájí Poro tíni emearigííwaú —Egí yoí rowaúmi Gaiasoyí riniójomi tíni Arisítakasoyí riniójomi tñirini. —Awaúmi íá nixero níropémi úáná³⁰ Poro ámá wikí tíni awí eánarigíe piyíá xwiyíá bi ouriminiri yaríná ámá Jisasomí xídarigíáyí xe ouníri sijwí miwínaríná³¹ gapimaní Esia piropenisí ayo umejweagíá wa —Awa Poro tíni nikumixiniro emearigíáwarini. Awa xwiyíá Poro nání nurowáiróná re urayigíawixini, “Aríkí ámá awí eánigíe nání mupani.” uraríná³² ámá awí eánigíe dání xwamiání nero wa wigí bi nání riro wa wigí bi nání riro neróná arikikí niniro nání ámá nápi aríá kwíkwíkwí nero “Ayí ripi nání awí eáníwaéneríani?” miyaiwipa nero³³ wa Judayí wigí wo Arekísadaoyí riniijo xwiyíá ririmí oneaiiniri wáráná ámá e epíroyí egíáyí wí “Ayí o nání awí eáníwaéneríani?” yaiwiaríná o re oyaiwípoyiniri, “Judayí ríá apí neameárigíámani.” oyaiwípoyiniri xwiyíá ouriminiri nání wé ówanjí uyiminiri éfyí re egíawixini.³⁴ Awa o Judayí wo enagí sijwí mí niwómixiro nání nawíni axíná nirayiro ayá wí ríaiwá re nura ugíawixini, “Epesasi ñweajwaéneyá ñwjá Atemisípi, ayí seayí e imónini.” Anípí miní e nira nuro nira nuro³⁵ gapimanowayá payí weaiarijo nibíri ámá epíroyí egíáyo píri wiaíkímí niyárimáná re uríjiniginí, “Episasi ñweagíoyíne, ámá wo sini majíá re rimónini, ‘Episasi ñweagíáyí añí ridiyowá yarigííwá wigí ñwjá xwé Atemisíyi riniójípi nání mirinijiwá tíni ñwjá apí anínamí dání piérónapijípi tíni mejweagíáyírini.’ Ámá wo sini majíá e rimónini? Oweoi,³⁶ Nioni searíá apí ámá wo ‘Ayí nepamani.’ ripaxí mimónijagi nání soyíné niyopiyára oseauni. Úrapí mikárinipa époyí.³⁷ Ayí ripi nání seararinjini. Ámá soyíné íá nixemi bíá rowaú negí añí ridiyowá yarijwáiwámi dání amipí bi íwí mimeapa eri negí ñwjá imóninjí nání ikayíwí aí bi miripa eri éíswaúrini.³⁸ Xwirixí nání mimónipa nerí gapimanowa xwirixí aríá wianiro nání miywéapa rejoi? Ayináni Demitiriaso tíni omijí axípi yarigíáwa o tíni nawíni kumixinigíáwa tíni ámá womí xwiyíá oumearaniro nerónayí, xwiyíá umeararigíe nání rixa nuro e dání xíxe oxekwímonípoyí.³⁹ Soyíné xwiyíá sini wí tígíáyíné ejánayí, xwiyíá nání síá awí eánarijwáiná dání rírírixini.⁴⁰ Ayí ripi nání seararinjini. Agwi none éwapíñiwá ripi míkí mayí enagí nání

gapimanowa 'Píyo dáni awí neániro rirowiámí niniro simimiákwí éoi?' nearáná 'Xwiyáá ananí uripaxí imónaníwini.' riseaimónariní? Oweoí, rixa gapimanowa xwiyáá neamearipaxí imóniñjwini.'⁴¹ Gapimanowayá payí weaiarijo e nurfísáná ámá e awí eánigíáyo xixegíni urowárapinjinigini.

**Poro ámi Masedonia Piropenisíyo emeri
Girikiyí ajíyo emeri ejí nánirini.**

20 ¹Ámá xwiyáá rirowiámí niniro simimiákwí yarigíá píni niwiáriro kikiáá yaríná Poro ámá Jisasomi xídarigíáyo xío tíjí e nání "Eini." nuriri rixa báná ejí rirémixí niwiri yayí niwiárimí Masedonia piropenisíyo nání úimiginíri e dáni píni niwiárimí ²nuri piropenisí apími áwinimi nípuríná ámá e ɻweagíá Jisasomi dijí wíkwírogíáyo ejí rirémixí ayá wí niwiéra nípuri Girikiyí ajíyo nirémori ³e ɻweajáná emá waú wo rixa nimúrómáná ejáná rixa Siria piropenisíyo nání úimiginíri sipixí womi pixemoánimíni eíyí Judayí wí o nání mekaxí rinariñagía nání ámi dijí re yaiwíjinigini, "Ámi Masedonia piropenisíyo nioní bínáimaní oumíni." niyaiwiri imani nuri ⁴ámá rowa eni o tñi nawíni ugáwixini. Wo Beria dájí Pirosomí xewaxo Sopataorini. Ámi waú Tesaronika dájí Arisitakaso tñi Sekadaso tñi awaúrini. Ámi wo Debi dájí Gaiasorini. Ámi wo Timotiorini. Ámi waú Esia piropenisíyo dájí Tikikaso tñi Tiropimaso tñi awaúrini. ⁵Awa nioni tñi Poromi tñi xámí niyeamearo Tírowasi dáni yawawi nání wenijí nero ɻweajáná ⁶Judayí Gorixo mûronjíyi nání dijí mopíri nání síá bisíkeríá yisí mayí nimixiro narigíáyí rixa pwéáná yawawi Piripai e dáni píni niwiárimí nurai sipixí womi nípixemoánírai niñwearai síá rixa wé wú yeamúróáná awamí Tírowasíyo niwímearai e ɻweajáná síá wé wíúmi dájí waú neamúroñinigini.

Yutikaso piyomí Poro siñí imixinjí nánirini.

⁷Sadéyo nene aiwá nirane rosapá imixirane yani nání awí neániranéná Poro ámá e dájí awí eáníáyo xwiyáá nuriríná "Wíáríná rixa ají úimiginí." niyaiwiri nání xwiyáá anijí miní xwíá nímiri nira nuri rixa áriwegí imónáná ⁸ají awawá seáyi e ikwíronijí nene awí neánimáná xwiyáá aríá wiarijwáwámi ramixí obaxí mixároáriniñagi aí ⁹íwí sikiñí wo —O xegí yoí Yutikasorini. O pípíwíyo niñweámáná Poro anijí miní xwiyáá xwíá nímiri nura waríná aríá niwiri sá niñasí niyayíisáná rixa sá dijí mamó niweáriri re ejinigini. Pákíkí wíxaú wá ikwíronijí seáyi e ejowámi dáni pírimioaqinigini. Pírimioááná ámá niwepníro nimearíná xwíámi piyí wejagi meáagía aiwi ¹⁰Poro niwepníri íwí sikiñomi seáyi e nupíkákwíñirí nímíkwíyínimáná re urijinigini, "Seyíné dijí sipí miseaipani. Ámi siñí enijoi." nurimi ¹¹ámi nipeyiri ayí tñi nawíni aiwá nikwíriri ninimáná ayí tñi xwiyáá niriga núñasáná rixa wíá noga warijí

tíni Poro píni niwiárimi úagi ¹² ayí íwí sikiŋí o ámi siŋí éagi nimeámi wigí aní e náni nuro diŋí wíá bi onímiápi miwóninjínigini.

Poro Tírowasiyo píni niwiárimi Mairitasiyo náni uŋí nánirini.

¹³ Poro “Awa aní Asosiyi riniŋípimi náni sípixíyo waríná nioní xwíáyo úimigini.” niyaiwiri none sípixí womi nipixemoánirane Asosiyo náni nurane xío náni wenijíneri ḥweaníwá náni óí neaimoíí ejagi náni none omi xámí numearane sípixomi nipixemoánirane Asosi náni nurane nirémorane ḥweajáná ¹⁴ Poro rixa xwíáyo nibiri aní apimi neáimeána o tíni nerimeánimí sípixíyo nurane aní Mitirini riniŋípimi nirémorane ¹⁵⁻¹⁶ e dání píni niwiárimi nurane sípixomi sá wejwáone piriŋwí Kaiosiyi riniŋípimi oriwámi dání nímúrorane ámi sá wejwáone piriŋwí Semosiyi riniŋípimi nirémorane Poro nioní Esia piopenisíyo nirémori niŋwearíná síá ayá wí nímúroniginiri re yaiwiáriŋinigini, “None aníni nuranénayí, síá Judayeneyá Pedikosiyi riniŋíyi sini mipwéími ejáná Jerusaremi rémoaníwáríani? Ayináni Epesasi müróimigini.” yaiwiáriŋí ejagi náni none Epesasi miwiékínameá nímúrorane ámi sípixomi sá wejwáone aní Mairitasiyi riniŋípimi rémoŋwanigini.

Poro Jisasoyá siyikí imónigíá Epesasi ḥweáyo wipenjweagíawami uriní nánirini.

¹⁷ Poro Mairitasiyo nirémómáná e dání ámá Jisasoya siyikí imónigíá Epesasiyo ḥweagíayo wipenjweagíawa náni re urowáriŋinigini, “Awa obípoyi.” nurowáriri ¹⁸ awa rixa o tijí e náni bána re urinjinigini, “Síá nioní segí Esia piopenisí týo iwamíó rémoŋayími dání píni niseawiárimi uŋayí náni seyíné tíni nawíni niŋwearíná pí pí ejápi náni soyíné niŋjárini. ¹⁹ Seyíné tíni niŋwearíná Ámináoyá xináinínjí nimóniri o náni wáí niwurimeiri niseariríná seáyi e mimónipa neri ínimi niseaimóniri ejárini. Seyíné náni diŋí sípí niariŋagi náni waíní waíná ḥwí niseaeaayíri ejárini. Judayí nioní náni mekaxí nírinariŋagía náni xeanijí obaxí nímeanjí aiwi ²⁰ nioní wé íá mímixeání xwíyíá seyíné ariá niwiro nixídíróná naŋí seaimixipaxípi wí yumíí miseaí neri ámá obaxí siŋwí anigíe dániraní, aní xixegíyo ínimi dániraní, nisearéwapiyiri ejárini. ²¹ E neríná Judayínérani, Giričiyínérani, ayá nisearemori re searayiŋárini, ‘Segí íwí yarigíápi ríwímini nínamoro Gorixo tíámini nikinimóniríná negí Áminá Jisasi Kiraisomí diŋí wikwírópoi.’ searayiŋárini.

²² Aríá nípoyi. Agwí kwíyí Gorixoyápi o Jerusaremi náni úwiniginiri níkikayonjagi náni aní apimi rémoáná pí pí nímeaníápi nioní majíá aiwi, sa e náni warinjini. ²³ E rémoáná pí pí nímeaníápi nioní majíá ejagi aiwi aní apí apimi mūroaríná Gorixoyá kwíyípi ayá re niremoariŋírini, ‘E rémoáná gwí riyyiro xeanijí seaikáriro epíriári. ²⁴ Ayá e niremoariŋagi aiwi, nioní diŋí miŋwiráriniŋini. Ayináni miŋí yíwí nírimi e náni ananí

warijini. Siŋí umía náni ‘Ayí seáyi e imóninjípiríani?’ miyaiwí, pí pí nikáripíra aí gí xámí néra bijápa sini axípi néra nuri ripiní nerínayí, ‘Ayí seáyi e imóninjípiríani?’ nimónarini. Áminá Jisaso re niyaiwiri sekaxí niriŋípi, ‘O Gorixo ámáyo wá wianijí enagí náni xwiyíá yayí winipaxípi wáí nirimeiwíngini.’ niyaiwiri sekaxí niriŋípi yoparípi nipiní wáí nurárimeríná ‘Ayí seáyi e imóninjípiríani?’ nimónarini.

²⁵ Aríá nípoyi. Nioni seyíné tíŋjími nemeri xwiyíá ámá Gorixomi dijí wíkwíroarigíáyo xegí xwioxíyo mimeámí nerí umejweaníápi náni wáí searimearijáyíné, niyínéni ámi gí símímaŋí bi siŋwí nanipfríá menjípi náni nioní níjíráni. ²⁶⁻²⁷ Ayinání ayá re searemoarijini, ‘Enjína dání Gorixo “Re éimigini.” yaiwíriŋípi náni nioní áwaŋí niseariríná wé fá mimixeání nipiní xixeni seararijá enagí náni ámá niyiyá wo anínáná “Poro riá nimeárijoi.” ripaxí imóniníá menini.’ seararijini. ²⁸ Ámá Jisasoyá imónigíá sewaniŋoyíné umejweagíápimi rikikírfí warigíoyíné imóniprírixiníri wáyí seainíwinigini. Ámá Gorixoyá siyíkí imónigíá niyoní —Ayí náni yoxápámi dání nupeiríná xewaniŋo gwíniŋí roayíroáriŋyírini. Ayo niyoní numejwearíná Gorixoyá kwíyípi sipisípí awí mearoarigíápa axípi awí umearóírixiníri seaimixáriŋoyíné xixeni pírániŋí umejweářrixini. ²⁹ Ayí ripí náni seararijini. Nioni rixa píni niseawiárimí úáná ámá síwí sayí sipisípí roarigíapániŋí nimónimí seyíné tíáminí nibiro ámá soyíné umejweagíáyo xe naŋí oépoyníri siŋwí miwiní xwíříá seaikixeayipíříráni. ³⁰ Ayí ripí náni eni seararijini. Segíyí wa eni niwiápínamearo re niyaiwiro yapí wíwapiyipířixini, ‘Jisasomi xídarigíáyí wigí wíniyo píni niwiárimí nioníni onixídípoyi.’ niyaiwiro yapí wíwapiyipířixini. ³¹ Ayinání nioni seyíné tíni niŋwearí xwiogwí waú wo niémuroaríná woxini woxini náni dijí sipí niseairi ḥwí tíni enjí ríremixí seararijápi bi píni miwiári anijí miní yayinjápi náni ríwímíni mimamó siŋwí tíni anijí miní éřrixini. ³² Agwí nioni Gorixo seameníá náni xegí wéyo seawáriři soyíné xwiyíá o ámá niyoní wá niwianíri enjípi náni dijí wíkwíropíři seawáriři yarijini. Xwiyíá apí ananí síkíkí seaomixíri amípí naŋí Gorixo ámá nioni gí imóninjíyo wíimiginíri imóninjípi meapaxíyíné seaimixíri epaxí imóniní. ³³ Nioni seyíné tíni niŋwearíná segí woyá síŋá gorírani, síŋá siripárani, rapirapírani, wí siŋwí ſwí miwiniŋjári. ³⁴ Nioni seyíné tíni niŋwearíná enjápi sewaniŋoyíné niŋjári. Amípí wí misearápi ‘Pí yínri pí niri emíni?’ niyaiwiri neríná wé gí rúmi dání nigwí omijí nerí nigwí nimeari bí neríná nioni gí bí erí ámá nioni tíni ḥweaarigíáyo eni bí wiři enjári. ³⁵ Amípí níni nioni enjápi neríná rixa re seaíwapiyinjári. Ámá sipíyí seáyi nerí minipaxí imóninjíyo arírá wířrixini. Xwiyíá Áminá Jisaso riŋí ripí, ‘Yayí mini wiarijо winarijípi yayí urápariјо winarijípimi seáyi e imóniní.’ xwiyíá apí eni ríwímíni mimamó dijí móřrixini.” urinjíngini.

³⁶ Poro xwiyíá apí nipiní nurárimí xómihí niyíkwíri awa tíni Gorixomi xwiyíá rírimí niwiro ³⁷⁻³⁸ awa xwiyíá Poro “Gí símímaŋí

ámí bi sijwí nanipíríámani.” uríí ejagi náni dijí sipí niwiri jwí nearo omí nimakíkiyayiro kíyí nimiaúnayiro xíomí nímeáa nuro sipixí tíjí e wárigíawixini.

Poro ámi sipixíyo nipixemoániri ují nánirini.

21 ¹E nemone awamí píni niwiárimi ámi sipixíyo nuranéná niyakía mú irínií piriywí yoí Kosiyí riniijípimi nirémorane sá wejwáone nurane piriywí Rosiyí riniijípimi nirémorane e dání nurane ají yoí Patarai riniijípimi niwiékñimearane ²e nayoarane sipixí ámi wo Pinisia piropenisíyo nání uminíri yarijagí niwinirane omí nipixemoánirane nijweámáná nímeámi nurane nurane ³piriywí yoí Saipirasiyí riniijípi wé onamiijúmini ejáná nímúrorane nurane nurane xwiyáá re rinárijí ejagi náni, “Ají yoí Taiayí riniijípimi sipixí royá sají e tíwanigini.” rinárijí ejagi náni none Siria piropenisíyo ají apimi niwiékñimeámáná ⁴e nayoarane ámá Jisasomi xídarigíáyí náni píá nemerane ayí tíni síá wé wíumi dání waú jweajáná ayí kwíyí Gorixoyáyo dání Poromi re urayigíawixini, “Joxí Jerusaremiyo náni wí nuri xwiriywí mosaxípani.” nurayiro ⁵síá none ayí tíni jweaani imónijíyí níni rixa óráná ají apimi píni niwiárimi nurane ayí tíni wigí apíxí tíni wigí niaíwí tíni nineameámi nuro rawírawá imají e dání xóminí niyikwirane Gorixomi xwiyáá rírimí niwimáná yayí ninowárimi ⁶none sipixomi pixemoánáná ayí wigí ají e náni ugíawixini.

Agabaso Poromi íkwairirí wiijípi nánirini.

⁷E nemone Taia píni niwiárimi nurane ají yoí Toremesiyí riniijípimi nirémómáná nayoarane ámá Jisasomi dijí niwíkwíroro náni negí nirixímeá imónigíáyo yayí niwirane ayí tíni síá ayí sá wejwáone ⁸⁻⁹wíápi tíni e dání píni niwiárimi nurane ají Sisariayí riniijípimi nirémómáná nayoarane ají xwiyáá yayí winipaxí wáí urarijí Piripoyí riniijo —O ejíná wáí wurimeiarigíawamí seáyí wífrixiníri wé wíumi dání waú rípeániñowa worini. O xegí xemiáwa —Íwa Gorixo náni wíá rókiamoarigíwarini. Apiyá wípaú wípaú íwa tíjorini. ¹⁰Oyá ajíyo nipáwirane o tíni síá wí jweajáná wíá rókiamoarijí wo —Xegí yoí Agabasorini. O Judia piropenisíyo píni niwiárimi niweapiri ¹¹none nineaímeari orijá ikaxí nineariri re ejinigini. Poroyá arerixí nurápiri xegí wéyo tíni sikwíyo tíni nijáriníri re rijinigini, “Kwíyí Gorixoyápi rijípi ripirini, ‘Arerixí ríri xiawomí Judyáí Jerusaremi dání axípi re gwí nuyiro émáyo mini wípíríárini.’ Kwíyí Gorixoyápi rijípi apirini.” nearíagi ¹²none aríá e niwiranéná none tíni ámá e jweáyí tíni Poromi wauní rixijí re urayiñwanigini, “Joxí Jerusaremi náni miyipani.” urágwi aí ¹³Poro re nearinjigini, “Seyíné pí náni jwíni jwíni nearo íkíniñí sipí nipaxí nikárajiñoi? Awa nioni gwí nijáránayí, ‘Ayí ananirini.’

niyaiwiri nánini e náni miwarijini. Áminá Jisasomi xídarijagi náni nipikíánayí, ‘Ayí ananirini.’ niyaiwiri náni ení warinjini.” nearíagi¹⁴ none omí urakipaxí mimóníagí niwinirane omí xwiyáfá ámi bí murí re riniŋwanigini, “Ámináo ‘Omí wímeáwínigini.’ yaiwiarijípi xe wímeáwínigini.” riniŋwanigini.

**Poro Jerusaremiyo nirémori Jisasoyá siyikí imónigíáyo
umeŋweagíawami repiyí wiŋí nánirini.**

¹⁵E nemone síá ayí rixa neamúróáná none yúrárí nemáná rawirawá píni niwiárimí Jerusaremiyo náni niyirane ¹⁶Sisaria dání ámá none píni niwiárimí yariŋwaé dánjí Jisasomi xídarijágí wa tíni niyirane awa none aŋí Nesonoyá —O Saipirasi píriŋwípimi dánjí worini. Ejíná dání Jisasomi diŋí niwikwírori xídagí worini. “Oyá aŋíyo sá owépoyi.” niyaiwiro náni nineapemeámi nineayiro e neawárigíawixini.

¹⁷E nemone rixa Jerusaremi náni niyirane e rémóáná ámá Jisasomi diŋí niwikwíroro náni negí nirixímeá imónigíáyí yayí nineairo nineamíminágíá ¹⁸sá wejwáone wíápi tíni Poro tíni none niwiápínièmeámi Jemiso tífí e náni nurane Jisasomi diŋí wíkwíroarigíáyo wípeŋweagíáwa eni Jemiso tíni awí eániŋjáná ¹⁹Poro rixa yayí niwimáná xío émáyí tíŋjíminí wáí nurimeríná Gorixo xíoyá wéyo dání wiemenjí bí bi náni repiyí niwiéra úagi ²⁰awa ariá niwiróná Gorixomi seáyi e numero re urigíawixini, “Gwíaoxini, negí Judayí sipí ayá xwé wí Jisasomi diŋí wíkwírojagíá joxi rixa nijíá imónijini. Ayí níni negí ɻwí ikaxí ejíná dání níriniri eániŋjípimi xídaniro náni símí xeadípénarijoi. ²¹Ayo ámá wí joxi náni re urigíawixini, ‘Poro émáyíyá aŋíyo nemeríná negí Judayí émáyí tíámíni ɻweagíáyo re uréwapiyariŋjírini, ‘ɻwí ikaxí negí arío Moseso niriri eaŋípimi píni wiáriro siwí negí ariowa érowíapíngíápími mixídipa ero nero segí niaíwí iyí símí sío miwákwipa éřixini.’ Ámá ayo Poro e uréwapiyariŋjírini.’ ²²E urigíá ejagi náni ari yaníwini? Negí Judayí Jisasomi xídarijágí aŋí rípimi tíámíni ɻweagíáyí anani joxi bíípi náni rixa ariá niwipírí ejagi náni ²³xwiyáfá none ríraní rípi axípi éřixini. Negí ámá ɻwíá ɻweagíá waú waú ɻweaŋoi. ²⁴Joxi awa tíni nikumíxiniro nene xwíraimímí neainariŋjípi anipá imóninía náni yariŋwápi awa tíni nawíni nero ámi naŋí imónířixini. E neríná waú waú awa wigí díá níróniro xwíraimímí winariŋjípi anipá imóniro naŋwí Gorixo náni ridiyowá wiiro epířia náni bí wiířixini. Joxi none ríraríŋwápi axípi e neríná ámá níni re yaiwipíráoi, ‘Poro náni neararigíápi míkí mayířini. O eni negí ɻwí ikaxí eániŋjípimi nixídirí pírániŋjí yariŋorini.’ yaiwipíráoi. ²⁵E nisearirane aí ejíná xwiyáfá nimixiranéná ‘Émá Jisasomi diŋí wíkwíroarigíáyí negí ɻwí ikaxí eániŋjí nípini xídfířixiní uranířewini?’ níriniranéná re rinariŋwanigini, ‘ɻwí ikaxí rípiaú rípiaú píni wiáripaxí mimónini.’ nírinirané payí re nearí wáriŋwanigini, ‘Naŋwí ámá wí

mimóní ñwíá imóniní náni rídiywárápi minipa éírixini. Rakiwí eni minipa éírixini. Nañwí sijwíyo gwí xiráná ragí sini ejagi náni minipa éírixini. Apíxí nimearóná sewini mimeánipa éírixini.’ Apiaú apiaú náni neari wiowáriñwanigini.” uríagía²⁶ Poro sá wejo wíapí tñi ámá ñwíá ñweagíá waú waú awami niwirimeámi nuri xwíraimimí winariñípi anipá imóninínginíri yarigíápa xio tñi nawíni wigí yarigíápa nemána o aji rídiywárápi yarigíwámi nipáwiri apaxípániñí imónigíáyo áwañí re uriñinigini, “Síá ámá awa xwíraimimí winariñípi anipá imóninía náni yarigíápi nipini néasáná Gorixo náni xixegíni woni woni rídiywárápi wipíriyái síá ayimírini.” uríñinigini.

Judayí Poromi aji rídiywárápi yarigíwámi dání mixí wigí nánirini.

²⁷E nemo síá wé wíúmi dání waú awa xwíraimimí winariñípi anipá imóninía náni yarigíápi rixa yoparípi ajiwí e imóniminíri yaríná Esia piropenisíyo dání Judayí wí Poro aji rídiywárápi yarigíwámi ñweanjagi niwiníro re egíawixini. Ámá e epíroyí egíáyo símiríri niwiemero omi íá nixeró²⁸ ríaiwá re rigíawixini, “Negí Isireriyéne rixa simiñí neaínipoyí. Ámá re roñí roýí ámá xwíá nimini ñweagíáyo nuréwapiyemerí ámá negí gwí axí imóninjwárí náni uréwapiyiri negí ñwí ikaxí eániñípi náni uréwapiyiri negí aji rídiywárápi yariñwá riwá náni uréwapiyiri neríná api nipini náni ‘Sípírini.’ urariñorini. Sa apiníni maríái, ámá Gírikíyí wí aji rídiywárápi yariñwá riwámi nipemeámi níwiapíriñípimi dání ñwíá imóniní re rixa xórórí ejírini.” niriro²⁹—Xámi ámá Esia piropenisíyo dání Tiropimasoyi ríniño Poro tñi aji apimi nawíni emeariñagii winíá ejagi náni xeñwí re mogíawixini, “Poro omi rídiywárápi yariñwáiwámi iními nipemeámi ñwiapíriñorini.” xeñwí nimoro náni ríaiwá ejí tñi niriróna e niriro³⁰ ámá aji apimi ñweagíá níni simimiákwi e yarigíápi aríá niwiro míri nibímiro Poromi íá nixeró rídiywárápi yarigíwámi dání níropémi peyeáaná apaxí mé ówaní níni niyára ugíawixini.

Romiyí porisowa Poromi urápigíá nánirini.

³¹E nemowa Poromi nipikianíro náni yaríná ámá wí porisowámi seáyi e imóninjomí xwíyíá re urémeagíawixini, “Jerusaremi ñweáyí níni simimiákwi inarini.” urémeágía³² o ajanjíni xegí porisí wamí tñi awami seáyi e wimónigíawami tñi niwirimeámi Poromi pikianíro yarigíe náni wéaná ayí porisowa tñi wigí seáyi e wimónijo tñi weapariñagía niwiníro ámi Poromi iwañí meá píni wiárígíawixini.

³³Píni wiárígíá porisowamí seáyi e wimónijo ajiwí e nibíri Poromi íá nixerí xegí porisí wamí re uriñinigini, “Gwí seniá wiríkaú tñi yípoí.” nuríri ayo yariñí re wiariñagini, “Ámá ro gorini? O pí éírini?”³⁴ Yariñí e wiariñagí aiwi ámá e epíroyí egíáyí xwamiání niriro wí xegí bi náni riro wí xegí bi náni riro nero arikikí yariñagía o aríá kwíkwíkwíkwí niwiri

náni o yariñí wiariñípi e dání nijíá pírániñí imónipaxí meñagi niwiniri re uríñinigini, "Porisoneyá ajiwámi náni nímeámi úpoyí." uríagi ³⁵⁻³⁶ omi niméra waríná rixa ámá e epíroyí egíáyí númi nuro ríaiwá ímí tíni "Rurápapikiariñoi?" níriga waríná awa rixa ajiwámi síjá waíwí tíjí e nirémoríná ámá Poromi pikianiro yarigíáyí porisowami urápapikianiro yarinagía náni omi seáyi e nímíyeoaro nixirími peyigíawixini.

Poro Judayí xíomí umeararigíápi owákwíminiri uríñípi nánirini.

³⁷Porisowa rixa wigí ajiwámi nímeáa páwianiro yaríná awami seáyi e wimónijomí Poro re uríñinigini, "Nioni xwiyíá bí ananí ríriminiréini?" uríagi o re uríñinigini, "Ai, joxi Gírikíyí píné ananí rariñini. ³⁸Ayináni re nimónarini, 'Joxi ámá Isipiyí xámí re riño, "Émáyo mixí xídíwanigini." níriri ámá 4,000 gwí móningá, Irikiarigíái riniñowami niwirímeámi ámá diñí meaje náni ujo, ayí joximaní.' nimónarini." uríagi ³⁹Poro re uríñinigini, "Ámá joxi rariño, ayí nionimani. Nioni ajiwámi yoí mirinijí bimi dájoniimani. Sirisia piropenisíyo ajiwámi Tasasiyí riniñípimi dájí Judayí wonirini. Wauní rixiñí bi orírimini. Amá tíyo xwiyíá ouriniri ananí síjwí naniriréini?" nuriri ⁴⁰o rixa ananí xe ouriniri síjwí wináná Poro síjá waíwíyo e nirómáná ámá ayí xwiyíá miripa oépoyiniri wé ówaní nuyirí rixa njíñíá imónáráná wigí Xibiruyí píné tíni nuriri re uríñinigini,

22 ¹"Rárowayíné, ápowayíné, xwiyíá ámá wí nixekwímoarigíápi wákwíminiri searáná ananí aríá nipíriréoi?" uríagi ²aríá wííyíá Poro nurírná wigí Xibiruyí píné tíni rariñagi aríá niwiyo erówári aí bí mé aga njíñíá imónárágia Poro ámi re uríñinigini, ³"Nioni Judayí wonirini. Sirisia piropenisíyo ajiwámi Tasasiyí riniñípimi gí nökí nixiríjoni aí ajiwámi ripimi dání xwé iwaronjáonirini. Negí nearéwapiyaqí Gameriero niniréwapiyiríná njí ikaxí eániñípi negí aríowa neaiapigíápi náni aga xixeni pírániñí niréwapiyiní ejagi náni agwi seyíné Gorixomí oxídaneyiniri símí nixeadípéniro yarigíápa nioni ení axípi e imóniñáonirini. ⁴Ayináni ejíná nioni ámá Óí 'Gorixo támíni imónijoí.' riniñíyimi diñí wíkwíroarigíá annímiximiniri náni xeaniñí niwiri oxíyorani, apixíyorani, gwí niyiri gwí ajiwá wáragáonirini. ⁵Negí apaxípániñí imóniñí xwéo tíni negí amíná mebá imónigíáwa tíni ení 'O nepa e yagorini.' searipaxí imónijoí. Awa negí Judayí ajiwámi yoí Damasikasiyí riniñípimi njweagíáyí náni payí nearo niapowáráná nioni ámá e njweagíá óí axíyimi xídarigíáyí ení ajiwá ripimi dání ríniñí meáfrixiniri ayo fá nixerí gwí niyimáná ámí re náni nímeámi bimíá náni ajiwá ripimi píni niwiárimi nuri Damasikasiyo náni ujanigini.

Poro "Api yaríná Gorixo nikinimixiñírini." uríñí nánirini.

⁶"E nemoni nuri nuri Damasikasi tíjí ajiwá e rémóminiri neri rixa ikwawedí ejáná re ejinigini. Ajiñamí dání wíá síjwí mimiñí iníí

xwé bi nókiárénapijinigini. ⁷Wíá apí nókiárénapáná nioni xwíáyo nipíkínimeari aríá wíáyí xwiyáá bi re nírinénapíagi wiyanigini, ‘Soroxiní, Soroxiní, pí náni xeanijí nikárarijiní?’ nírinénapíagi ⁸re urijanigini, ‘Ámináoxiní, joxi goxirini?’ uríagi o ‘Nioni Nasareti dání Jisasoní joxi xeanijí nikárarijonirini.’ níriagi ⁹—Ámá nioni tíni warigíáwa wíá nókiárénapíipi pírániijí sijwí niwinaxídiro aiwi o tíni xwiyáá rínarigwíomí aríá nípíkwini miwigíawixini. ¹⁰‘Joxi xeanijí nikárarijonirini.’ níriagi re urijanigini, ‘Ámináoxiní, nioni pí oeniri nírarijiní?’ uríagi Ámináo re nírijinigini, ‘Joxi niwiápínièmeámi Damasíkasi jíapimí náni nuri e rémóaná ámá wo nísimeari e éwinigini riřípeajápi náni áwaŋí riřinijoi.’ níriagi ¹¹nioni wíá apí sijwíyo ninipirori sini sijwí miminjí nininiri sijwí manipaxí niarijagi náni ámá nioni tíni warigíáwa wéyo áríwí ninimaxiriro Damasíkasiyo náni niniméra nuro e níremori ḥweaŋáná ¹²ámá wo, xegí yoí Ananiasoyí riňijo —Judayí aŋí apimi ḥweagíáyí níni ‘Ámá awiaxí worini.’ riňagiorini. Negí ḥwí ikaxí riňinjípi bi móroagomani. Anijí miní nípini xixení axípi xídagorini. ¹³O nibiri nioni tíjí aŋwí e nírománá re nírijinigini, ‘Gí nírixímeáo imónijí Soroxiní, díxí sijwí ámi anei.’ nírána re ejanigini. Gí sijwí ámi naniri omi sijwí winijanigini. ¹⁴Omi sijwí wináná o re nírijinigini, ‘Iwjíá negí aríowa xídagio joxi e éwinigini ri wimónarijípi náni níjíá eri Wé Rónijomi eni sijwí winiri xíoyá maŋíyo dání xwiyáá raríná aríá wíri oeniri riřípeajírini. ¹⁵Ámá niyoní xío náni áwaŋí nuriríná jiwanijoxi wíá nirókiárírná sijwí winiri aríá wíri eípi náni repiyí wíria náni riřípeajírini. ¹⁶Ayináni joxi pí náni sini yómínjí yarijini? Rixa niwiápínièmeari wayí meai. Joxi Ámináomi rixijí uríripimi dání díxí fwí yarijípi yokwarimí nisiiri wayí pírániijníjí rironijoi.’ níriagi nioni axípi e ejanigini.

“Gorixo Poroni émáyí tíjíminí rirowáriŋinigini.” urijí nánirini.

¹⁷“E nemoni ámi Jerusaremí náni nibiri aŋí ridiyowá yarijwá riwámi dání xómiŋí niyikwiri Ámináomi xwiyáá rírimí niwirfná ūkwíkwí niyáriri weninjí éayí ¹⁸Ámináo re nírarijagi winijanigini, ‘Joxi sijwí naniri aríá níri ejípi náni aŋí ripimi dání uráná aríá misipa epíri ejagi náni joxi sini mepani. Aŋní aŋí ripimi píni niwiárimi ui.’ níriagi ¹⁹nioni re urijanigini, ‘Ámináoxiní, nioni éwapíngápi ámá re ḥweáyí níni níjíá imónijoi. Ámá joxi náni díŋjí ríkwíroarigíáyo nioni fá nixerí gwí aŋjyo niŋwíráriri iwaŋí niméperi yagáoni ejagi náni wiwanijýí rixa níjíá imónijoi. ²⁰Joxi náni wáí urimeagí Sítipenomí pikigífná nioni aŋwi e nírománá “Ayí omi nípíkiróná apáni yarijoi.” niyaiwiri omi pikiaríná wigí iyíá awí mearojanigini.’ uríagi aí ²¹Ámináo re nírijinigini, ‘Joxi ui. Nioni ná jíami émáyí tíjíminí rirowárimíá ejagi náni joxi anani ui.’ nírijinigini.” urijinigini.

Porisí seáyi e imóniyo Poromi éí umínijí nánirini.

22 Ámá e epíroyí egíáyí Poromi aríá niwia nibásáná aiwí xwiyiyá “Émáyí tñjímíni rirowárimírári.” niriñírini.” ríe náni aríá niwimáná xwiyiyá xwamiání níriro ímí tñi re rigíawixini, “Ámá e imóniyo xe ojweaniri sijwí winipaxí mineaimónarini. Rixa rurápapikiaríjoi?” 23 Xwamiání e nira nuróná wíkí ayikwí niwóga miwaríngí náni wigí iyá níwirayiro úpirixá mîmeámí yániro xwíá sikí úpirixá mîmeámí yániro yariñagía²⁴ porisí seáyi e imóniyo sekaxí re urijinigini, “Omi porisone negí aijí riwámi nîmeáa nípáwiro ámá ayí xwamiání níwiróná ríá tñjí wianiro yariñápi mîkípi náni waropárí oneainiri náni sikkwá ragí píri nuyikiro yariñí imímí wípoyi.” uríagi²⁵ awa omi nîmeáa nípáwiro sikkwá ragí píri uyikianiro náni gwí jíáná Poro Porisí aijwi e rojomí re urijinigini, “Romiyáyá njwí ikaxí re rinini,” risimónarini, ‘Ámá Romiyí womi mîkípi náni píá mé xámí sikkwá eápoyi.” rinini.’ risimónarini?” uríagi²⁶ poriso aríá e niwimáná seáyi e wimóniyo tñjí e náni nuri re urijinigini, “Ámá Romiyí romí joxí pí wiminíri yariñini?” uríagi²⁷ porisí seáyi e imóniyo Poro tñjí e náni nípáwiri re urijinigini, “Jiwaniñoxi nirei. Joxí Romiyí woxiraní?” uríagi o “Oyi.” uríagi²⁸ porisí seáyi e imóniyo re urijinigini, “Nioni gapimanowamí nigwí xwé wíáná ‘Romiyí woxiraní.’ níñiriro nimixigíári.” uríagi Poro re urijinigini, “Gí inókí tñi ápo tñi ejná dání Romiyí wimixigíípaú enagíi náni nioní gí nókí nixirięe dání Romiyí imóniňá wonirini.” uríagi náni²⁹ porisí sikkwá ragí píri nuyikiro yariñí wianiro náni gwí járiáwa wáyí niwiníri omi wáramogíawixini. Wigí porisí seáyi e wimóniyo eni “Poro Romiyí woríani?” niyaiwiri nijjá nimónimáná “Omi seníá tñi gwí jípoyi.” uríi enagíi náni wáyí winijinigini.

**Poro xwiyiyá wákwinimíni náni Judayí mebáowa
awí eániyíe dání urijí nánirini.**

30 Poriso, sá wejo wíápi tñi Judayí omi uxekwímoarigíápi náni xixeni nijjá oimónimíni omi níkweawárimáná wamí sekaxí re urowárapíjínigini, “Apaxípániňí imónigíá xwéowa tñi Judayí mebáowa tñi awí oeánípoyi.” nurowárapíri awa rixa awí eánáráná Poromi nímera niwepíniri awa sijwí anigíe éí uráráriñinigini.

23 ¹Poro mebáowamí sijwí agwí niwináriri re urijinigini, “Gí nirixímeáoyíné, Gorixo sijwí anijáná amípí nioní iwamíó dání síá riyimi náni ejápi nípini aí náni dijí níyaikiróná bi náni ayá síwí minírò dijí peá nunarini.” uríagi² apaxípániňí imóniňí xwéo, Ananiasoyí riniyo ámá Poro tñjí e aijwi e rogíáyo “Omi wé mañjyo upíkákwípoyi.” uráná³ Poro Ananiasomí re urijinigini, “Kikéróniňí íními pípfwí enagi aí seáyi e xwíá nañjínijí eániňí roxini, Gorixo joxí eni wé nírupikákwiníjoi!

Joxi negí ɻywí ikaxí nирини eánijípa xwírixí nimeminiri e éí niŋwearíná ɻywí ikaxí apimi ogámí neri ‘Omi wé upikákwípoyí.’ uríipi náni ‘Ayí apáni yariŋini.’ risimónariní? uríagi aí ‘ámá e rówapigíáyí mixí re urigíawixini, “Joxi anani apaxípániŋí imóniŋí xwéomi ikayíwí urariŋoxírani?” uríagía 5 Poro re uríjinigini, “Nirixímeáoyíne, ‘Apaxípániŋí imóniŋí xwé woríani?’ miyaiwí neri riini. Xwiyáá Bikwíyo re nирини eánijagi náni, ‘Joxi segí seáyi e nimóniri seamerjweagíá wo náni xwiyáá sipí bí mırípani.’ nирини eánijagi náni o seáyi e imóniŋípi náni níjíá nimóniri siŋwiriyí, wí e riminiri éámani.” nuríri aí ‘mebáowa wa Sajusi imóniri wa Parisi imóniri ejagía niwíniri gí Parisi rowa gwí onímónípoyíniri ejí tñi re uríjinigini, “Nirixímeáoyíne, nioni Parisi wonirini. Parisi imónigíí wiyaúyá xewaxonirini. Nioni ‘Ámá pegíáyí ámi niwiápínameapírári’ niyaiwiri diŋí kikayonagí náni xwírixí nimearigíonirini.” urarína 7 Parisiowa tñi Sajusiowa tñi wiwíni mixí nириниеániro diŋí bi biaú nixíriro yaŋí epayónigíawixini. 8 Ayí ripí nánirini. Sajusiyí re rarigíáyírini, “Ámá pegíáyí ámi wiápínameapaxí menini. Ajnájí wí menini. Kwíyí eni menini.” rarigíáyírini. E neri aí Parisiyí “Nípini ananí imónipaxí imónini.” rarigíáyírini. Apimi dání diŋí bi biaú nixíriro yaŋí nepayóniro 9 xixewíamí nириниеága nuro ɻywí ikaxí eánijípmi mewegíá Parisiowayá wa niwiápínamearo Sajusiowa tñi xímiximí niniro níriróná re urigíawixini, “Ámá ro fwí bí éo mimóniŋagi winijwini. Ajnájí worani, kwíyí birani, omí xwiyáá uránayí, ayí pí eniŋoi?” nuriro 10 xixewíamí ayá wí nириниеága wiápínameaaríná porisí seáyi e imónijo Poromi midimidáni mimixeawiámí niniróná omí didiyimí nero pikipírixinír xegí porisowami sekaxí re urowáraiŋinigini, “Soyíne niwepíniro ejí neániro ayo Poromi nurápiro negí porisí ají riwámí náni nimeámi yapípoyí.” urowáraiáná awa xixeni o uríipa e egíawixini.

11 Poro síá ámi rixa wiylimí árífwiylimí sá wejáná Ámináo miwímidáni níronapiri re uríjinigini, “Joxi diŋí sixí ínei. Jerusaremí týo dání xwírixí rimearíná joxi nioni náni ‘Síŋwí e winiri ariá e wíri ejárini.’ urariŋípa émáyíyá ají xwé Romiyo eni axípi uríriá ejagi náni diŋí sixí ínei.” uríjinigini.

Judayí Poro náni mekaxí megíá nánirini.

12 Wíápi tñi Judayí wí Poro náni mekaxí nimeróná awá ɻywíá niŋwíráriniro síŋjá womí dání re rinigíawixini, “None iniigí minipa erane aiwá minipa erane néra nurane Poromi pikíwaé dání ámi nipaxí imónaníwárini.” níririro 13—Ámá mekaxí nímero “Síŋjá romí dání rariŋwini.” rigíawa ámá 40 wiárí múrogíawariní. 14 E nemowa apaxípániŋí imónigíá xwéowa tñi Judayí ámináowa tñi tígée náni nuro yumíí re urigíawixini, “None awá ɻywíá niŋwírárinirene síŋjá

womi dání re riníwárini, ‘Poromi sini mipikipa neranéná aiwá bi aíwí mímepaxí imóníjwini.’ Sínjá womi dání e rináríwá ejagi náni¹⁵ soyíné tíni mebáowa tíni ámi xwirixí niwiro yarijí wiayaniróníjí nimóniro porisíyo seáyi e wimóníjomí wáí re urepeárípoyi, ‘Joxi none Poromi ámi pírániyí yarijí wianí náni nímeámi weapei.’ urípoyi. None omí nipikiani náni yumíí áyá eánaníwini. Poromi nímeáa niweapiri sini ajwi e mibípa ejáná nipikianíwárini.” urigíawixini.

¹⁶ Poromi xexirímeáiyá niafwo “Awa yumíí áyá eánarijoi.” rinarijagía aríá niwiri porisowayá aniwámi náni nuri nipáwiri Poromí áwaanjí uríagi ¹⁷o porisí womi “Eini.” nuríri re uriñinigini, “Íwí sikiñí ro dixí porisí seáyi e simóníjomí xwiyíá wí áwaanjí uríni náni o tíjí e náni nipemeámi ui.” uríagi ¹⁸o íwí sikiñjomí nipemeámi porisí seáyi e wimóníjo tíjí e náni nuri re uriñinigini, “Poro, gwí ñweajo ‘Eini.’ niniríri re níriñoi, ‘Íwí sikiñí ro xwiyíá wí dixí seáyi e simóníjomí uríni náni o tíjí e náni nipemeámi ui.’ níriñagi nipemeámi barijíni.” uríagi ¹⁹porisíyo seáyi e wimóníjo omí wéyo íá nixiríri nímeámi aigí wí e náni nuri aigípi niñweámáná yarijí re wiñinigini, “Xwiyíá joxi áwaanjí níriñípi pí xwiyírárini?” uríagi ²⁰o re uriñinigini, “Judayí xwiyíá ná bini símí e níta nuróná re riníawixini, ‘Poromí ámi míkípi náni yarijí bi wianíñijí nimónirane porisíyo seáyi e wimóníjomí yapí re uréwapiyíwanigini, ‘Wíáríná joxi Poromí mebáowane xwirixí ámi bi umeaníwá náni nímeámi weapírixini.’ uríwanigini.’ riníawixini. ²¹Ámá 40 wiári múrogíáwa awá ñwíá niñwiráriniro sínjá womi dání re riníawixini, ‘Omi pikíwaé náni aiwá minípa erane iniigí minípa erane éwanigini.’ níriniro omí pikianiro náni rixa yumíí áyá neániro ñweajagía náni awa nurowárénapiro yarijí síáná aríá miwipani. Awa joxi rixa re uráná, ‘Wíáríná níoni Poromí soyíné tíjí e náni anani nímeámi weapimírárini.’ uráná náni xixení nírináriro wenijí nero ñweajoí.’ uríagi ²²porisí seáyi e imóníjo íwí sikiñomi aríá jiyikí nori re urowáriñinigini, “Xwiyíá joxi repiyí níñiri áwaanjí níriñípi náni ámá womi aí ‘Níoni omí e uríñi.’ murípani.” urowáriñinigini.

Poromi Pirimiá Piriso tíjí e náni wiowiárijí nánirini.

²³ Porisí seáyi e imóníjo xegí porisí áminá imónigíáyí waúmi “Eini.” nuríri re uriñinigini, “Awagwí porisí éí tíni mixí yarigíáyí 200 apimi ‘Nikíniri ñweápoyi.’ uríri osíyo niñweámáná mixí yarigíáyí 70 apimi ‘Nikíniri ñweápoyi.’ uríri wákwiřixá tíni mixí yarigíáyí 200 apimi ‘Nikíniri ñweápoyi.’ uríri nemáná rixa árfíwyimi 9:00 p.m. imónáná aŋí yoí Sisariayí riniŋípimi náni upíri náni awí eaárípiyi. ²⁴ Osí wí ení Poro seáyi e éí niñweámáná uni náni nímeari omí éí numíga nuro pirimiá Piriso tíjí e wáripoyi.” nuríri ²⁵payí re riniñí winániyí ríwamíñí eanjinigini,

²⁶ “Nioni Kirodiasi Risasoni payí rina pírimiá Pirisoxi tíjí e náni nearí wírénaparijini. Negí áminá seáyi e imóniñoxi nioni yayí bi osimini. ²⁷ Judayí ámá romi íá nixiriro rixa nipikianiro yarijagía nioni aríá ‘Romiyí worini.’ niwiriná gí simiñí nínarigíáyí tíni míri nurane omi éí umíniñwanigini. ²⁸ Nioni omi uxekwímoarigíápi míkípi náni njíá imónimi náni wigí Judayí mebáowa xwiýá imixarigíe náni nímeámi nuri aiwi ²⁹ omi xwiýá nuxekwímoróná none pikapaxí bi uríro gwí yipaxí bi uríro miyarijagía níwiniri xwiýá wigí jwí ikaxí eániñípmi dání wiwanijíyí mixí rínarigíápi nánini uxekwímoarijagía wíniñanigini. ³⁰ Ámá wo nibiri áwají re nírána, ‘Judayí Poromí píkianiro náni yumíí mekaxí mearijoi.’ nírána nioni sini mé omi joxi tíjí e náni niwiowárénapiri ámá omi uxekwímoarigíáyo sekaxí re uríánigini, ‘Nuro pírimiáoyá siñwí aníje dání uxekwímórixini.’ uríánigini. Ayí xwiýá rixa apirini.”

³¹ Porisowa wigí seáyi e wimónijo sekaxí uríipa axípi nero áríwiylimi Poromí níméra nuro aejí yoí Adipatirisiyí ríniñípmi nírémoró ³² rixa wíá ónáná porisí sikwí tíni warigíáwa xe osíyo niñweámáná mixí yarigíáwa Poromí anani re dání níméra oúpoyniri píni niwiárimi ámi wigí porisí ajiwámi náni úagía ³³ awa níméra nuro rixa Sisariayo nírémoró pírimiáo tíjí e náni nuro payí miní niwiro Poromí eni xío tíjí e niwáriróná “Ayí rorini.” uríagía ³⁴ pírimiáo payína nurápíri rixa íá nírómaná “Ro ámá nioni umeñweanjáyo dání woríani? Mi dánjoríani?” niyawiri Poromí yarijí re wiñinigini, “Piropenisí giyo dájoxirini?” uríagi Poro “Sirisia piropenisíyo dájónirini.” uríagi ³⁵ o re uríñinigini, “Ananírini. Ámá joxi ríxekwímoarigíáyí rémónapáná dixí xwirixí aríá simíárini.” nuriri wami sekaxí re uríñinigini, “Omi gapimaní aejí mixí ináyí Xeroto miragiwámi niñwíráriro meñweápoyi.” uríñinigini.

Piriso Poroyá xwirixí aríá wiñí nánirini.

24 ¹Rixa síá wé wú óráná apaxípániñí imóniñí xwéo, Ananiaso tíni Judayí mebá imónigíáyí wa tíni ámá womi —O xwirixí neróná xwiýá wuriyarijí worini. O xegí yoí Tetarasorini. Omi niwirimeámi Sisaria náni niwero pírimiáomi niwímearo xwiýá Poromí xwirixí umeaniro nánipi uríagi ² Poromí “Eini.” nuriro o rixa báná Tetaraso Poromí nuxekwímoríná pírimiáomi re uríñinigini, “Negí áminá awiaxí seáyi e imóniñí Pirisoxini, joxi neameñweanjagi náni nene mixí bi miní kikiifáni ñweanjáná xwiogwí rixa obaxí pwéinigini. Joxi diñí pírániñí neñwiperí nineameñwearíná amípí ejíná dání nipikwini mimóniñípmi diñí joxiyá tíni gwí axírí imóniñwaéne neaeyíroarijagí náni agwí rixa naní nimóga warijwini. ³Negí aejí gimi gimi api nipiní e neaiarijo, ayí joxini ejagí náni nene njíáráni. Ayináni yayí tíni rírarijwini. ⁴E neri

aiwi nioni ayá wí áxémá siáráná anijí sininiginiri joxi neaiijípi náni ayá wí ririmiméini. Sa wauní rixijí ripini oririmini, ‘Joxi ayá nínearimixiri píné bi oníripoyiniri sijwí neanei.’ oririmini. 5 Ámá Poroyi riniijí roý síwí aríkionijí neakárarijorini. Negí Judayí xwíá niyoní ɻweagíáyo mixí épímixamoarijorini. Negí ámá aríowa níneaíwapiya bigíápi aríá níkeamoro yoí sijí Nasaretene níriniro kumixinayíápi, ayí o míkí ikiñírini. 6 Negí aní ridiyowá yarijwáiwá aí xórórí eminiri yarijagi niwiniranéná íá xiriñwanigini. [Negí ɻwí ikaxí eanijípi riniijípa xwirixí umeaneyinírane íá xiríagwi aiwi 7 porisí seáyi e imónijí Risiasoyi riniijo mixí nimónimi nibiri ejí neániri omí xio nínearápiwerí 8 sekaxí re nearijinigini, ‘Ámá romí xwirixí umeaniri éíáyíne pírimiáo sijwí tíjí e dání uméírixini.’ nearowáríagi náni barijwini.] Ayináni amipí none rírarijwápi náni xewanijoxi yarijí niwia nuriñípimi dání anani none uxekwímoarijwápi náni xixeni nijá íamóniríni.” Tetaraso e nuriri 9 Judayowa eni Poromi nuxekwímoró pírimiámí re urigíawixini, “Amipí Poro náni ríríipi neparini.” urigíawixini.

10 Pírimiáo Poro rixa xwiyáá oriniri nikinimóniri sijwí wináná Poro re uriñinigini, “Joxi ámá gwí rírimí nímejweari xwirixí nímeámi bayíáyo aríá niwiéra waríná xwiogwí obaxí rimúrojoxi ejagi náni nioni nijáráni. Ayináni joxiyá sijwíyo dání xwiyáá wákwínimi náni nírirína ‘Ayí ananíri.’ niyaiwiri yayí ninarini. 11 Ámá rowa re ríripaxírini, ‘O Gorixomi yayí wiminiri náni Jerusaremiyo rémoje dání síá ayá wí maríái, wé wúkaú síkwí waúni wóriñigini.’ ríripaxírini. 12 Nioni aní ridiyowá yarigíwámi dániraní, rotú aníyo dániraní, aní apimí wí e dániraní, wa tíni xwiyáá mixí rinarijagi sijwí nínaniro mixí épímixamoarijagi nínaniro megíawixini. 13 Agwi nixekwímoarigíá reñípíyí pírimiáoxi ‘Nepaxini.’ yaiwiri náni eni míkí bi siwá sipaxí mimónijoi. 14 E nerí aí awa rírá ripini, ayí neparini. Nioni ɻwíá negí aríowa xídagíomí nuxídíríná Óí Gorixomi xídarigíáiyí riniñíyimi dání xídarinárini. Ámá óí ayimi xídarigíáiyí náni awa re rarigíárini, ‘Negí aríowa níneaíwapiya bigíápi aríá níkeamoro píni wiárigíárini.’ rarijagía aí nioni sini amipí negí ɻwí ikaxí Moseso niriri eanípi tíni xixeni imónijípimi dijí wíkwírori amipí wíá rókiamoagíáwa níriro eagíápimi dijí wíkwírori ejini. 15 ‘Ámá pegíáyí níni wé rónigíáyíraní, uyíni egíáyíraní, níni ámi niwiápñímeapíráriñi.’ niyaiwiri Gorixomi dijí ukikayonjini. Wiwaniñowa eni axípi e niyaiwiro dijí ukikayonjoi. 16 Nioni dijí e niyaiwiri nukikayori náni Gorixoyá sijwíyo dániraní, ámáyá sijwíyo dániraní, pí pí nerfná ayá sipí minipa oeniri anijí miní wé níroniri oeminiri yarijárini. 17 Wí e emeagáoni xwiogwí wí rixa nímúróími ámi gí aní e náni nibiri nigwí bi gí ámá gwí axíri imónigíáyíá uyípeayíyo míni wiri Gorixo náni ridiyowá niwiiri éimiginiri nímeámi nibiri 18 rixa xwiraimímí niniñípi anipá éwinigíniri

yarijwápi niyárimáná ají ridiyowá yarijwáiwámi nípawiri e éimiginiri biñápi yaríná ayí sijwí nanimeagíawixini. Siywí nanimeááná nioni ámá ayá wí tíni epíroyí neri simimiákwí mé aga kikiá yarijagi aí Judayí Esia piropenisíyo dájí wí¹⁹—Ayí nioni náni xwiyáá bi tígíayí ejánayí, nibiro joxiyá sijwí tínjí re dání ninixekwímoro sijwiriyí, naají imóniminiri éíriní. ²⁰Ayí joxi tínjí re mibipa éagía náni nioni Jerusaremiyo mebáowa awí eánigé dání xwírixí ninimeróná xwírixí nápi sijwí winigíápi náni re rogiá rowa wiwanijowa áwanjí ‘Ná ripirini.’ orírípoyí. ²¹Mepa oeñwiriyí, awa Jerusaremiyo dání xwírixí nimearíná xwiyáá nioni ímí tíni re urijá ripiní ‘Nloni “Ámá pegíayí ámí wiápfnímeapíráriñi.” niyaiwirí kíkayonjagi náni agwí soyíne xwírixí nimearíjoi.’ urijá apiní náni joxiyá sijwí tínjí e dání nixekwímopaxfríñi.” ²²Poro e uríagí aí pirimiá Piriso ámá Óí Gorixo Tiámíñiyí riniñýimi xídarigíayí náni bi nijfá imóníí ejagi náni síá xwírixí pírániñí wimixiníayí náni ná jíe nita nuri re urijinigini, “Porisí seáyi e imónijo, Risiaso weapáná segí xwírixí pírániñí seaimixiyimíáriñi.” nuriri ²³porisí Poromi awí mearoarijomí re urijinigini, “Joxi omi awí nimearori aiwi gwíni miyáripa éírixini. Xe eriríó eméwinigini. Xegí nikumixiniri emearigíayí omi arírá wianiro bánayí, pírí murakipani.” urijinigini.

Piriso tíni xiepí Dirusiraí tíni Poromí aríá wigíí nánirini.

²⁴Síá wí rixa nórímáná ejáná Piriso tíni xiepí Dirusiraí —Í Judayí apíxí wírini. Í tíni ípaú Poromí awí mearogíe níremori “Ámá wa omi nimeámi obípoyí.” nuriri Poro rixa nibiri “Kiraisí Jisasomi diñí niwíkwíroriná, ayí apirini.” repiyí niwiéra warijagi aríá wiáriná ²⁵o “Wé róniñí neríná, ayí apirini.” uriri “Nípíreáníri neríná, ayí apirini.” uriri “Gorixo ámá níyoní mí ómómiximí neríná, ayí apirini.” uriri yaríná Piriso rixa wáyí winíagi re urijinigini, “Joxi ámí awí rimearoarigíe náni ui. Ríwéná nioni ámí ananí aríá simía náni ninimóniríná ‘Eini.’ rírimíáriñi.” nurárimí ²⁶níjwearíná Poro nigwí bi oniapiniri diñí e nukikayori waíní waíná re yayagírini. “Ámá wa Poromí niwírimeámi obípoyí.” nuriri Poro báná o tíni xwiyáá rínyagíírini. ²⁷E yayaíríná xwiogwí waú rixa pwéáná ámá sijí wo, xegí yoí Posiasi Pesítasoyí riniño pirimiáo nimóniri Piriso imóniñípi urápáná Piriso re ejnigini. Judayí nioni náni yayí owinípoyiniri wíwapíyiminiri náni Poro xe gwí oñweaniri wárijinigini.

Poro Romiyí mixí ináyo xwírixí pírániñí nimixiyíwíniginiñi urínjí nánirini.

25 ¹Pesitaso, pirimiá sijí imónijo piropenisí o menjweaníyo níremómáná rixa síá wiyaú wiyi óráná ají Sisaria riniñípimi píni niwiárimí Jerusaremi náni niyiri rémóáná ²apaxípániñí imónigíá

xwéowa tíni Judayí wigí seáyi e wimónigíáwa tíni omi niwímearo Poro náni áwanjí nuriróná nuxekwímoayiro awayini rixijí re urigíawixini,

³ “Poromi negí neaimónarinípi wianí náni anani ‘Oyil’ neariréini?

‘Poromi Jerusaremi tínjí re náni wa nimeámi yapírírixini.’ neaimónariní.” nuriro ayí ínimi “Óí e áyá neánirane pikíwanigini.” niyaiwiro e urágia aiwi ⁴ Pesitaso re uriñinigini, “Poro sini Sisaria gwí ñweani. Niwaniñoni e náni umía náni aijwí e imónini. ⁵ Ayináni segí Judayíné seáyi e seaimónigíáwa nioni tíni nawíni úwanigini. Ámá o íwí seaikárijo ejánayí, anani xwiyíá umearipírini.” uriñinigini.

⁶ Pirimiá Pesitaso e nurínrína síá wé wíúmi dáñi waú worani, sini mimúronjáná Jerusaremi píni niwiárimi Sisaria náni niwerí e níremori sá wejo wíápi tíni síá íkwiajwí xwirixí mearigíánami éí niijweámáná sekaxí re urowáriñinigini, “Poromi niwirímeámi bípoyi.” urowáráná ⁷wa nuro Poromi nimeámi báná Judayí Jerusaremi dání weapíáyí Poromi midimidáni nírówapimáná xwiyíá miwákwínpaxí imónijí ayá wí nuxekwímoayiro aiwi Pirimiáo “Neparini.” yaiwini náni mílkí bi siwá wipaxí mimónipa egíawixini. ⁸ E yaríná Poro xwiyíá owákwíniminiri nuriří re uriñinigini, “Nioni negí Judayí ñwí ikaxí eániñípi bi píri miwiafkí eri ridiyowá yarigíiwámi eni xórórí bi mé eri Romiyí mixí inayí Sisaomí eni sipí bi miwikárf eri ejárini.” urágí ai ⁹pirimiá Pesitaso Judayí xfo náni yayí owinípoyiniri Poromi re uriñinigini, “Nioni dixí xwirixí Jerusaremi dání aríá siri xwiyíá awa ríxekwímoarigíápi eyeyírómí eri emía náni ‘E náni anani oumíni.’ rísimónariní?” urágí aí ¹⁰Poro re uriñinigini, “Síá íkwiajwí xwirixí mearigíá Sisaoyá manjyo dání imixáriniñí rinamí dání xwirixí niñimepaxí imóniñe rixa re rojini. Ayí wí e dání xwirixí anani níme Paxí mimónini. Joxi niijáriñi. Nioni gí Judayo íwí bi miwikáriñanigini. ¹¹ Íwí eri sipí imóniñí nipíkipaxípi bi eri ejáoni ejánayí, ‘Minipíkipani.’ ripaxonímani. E neri aí awa xwirixí níme arigíápi mílkí mayí imóniñánayí, ámá wo awa omi wigí diñí tíni ówípoyiniri miní niwipaxí mimónini. Ayináni yariñí re osimini, ‘Mixí inayí Sisaow xewaniñó nigí xwirixí aríá níwinigini.’ nimónariní.” urágí ¹² pirimiá Pesitaso xegí gapimaní yariñí wiemeanía náni íními wuríngíá wa tíni xwiyíá nírinimáná re uriñinigini, “Joxi ‘Sisaow aríá níwinigini.’ rífyí náni o tñjí e náni rirowáraníwárini.” uriñinigini.

Poro náni Pesitaso Agiripaomi áwañjí uriñjí nánirini.

¹³ Rixa síá wí órífími ejáná Judayíyá mixí inayí wo —O xegí yoí Agiripaoyi ríniñorini. O tíni xexirímeáí Benaisí tíni ípaú pirimiá siñí Pesitasomí yayí owiaiyiniri Sisaria náni nibiri e neri ¹⁴síá obaxí e ñweanjáná pirimiá Pesitaso xwirixí Poroyá náni mixí inayí Agiripaomi áwañjí nuriří re uriñinigini, “Ámá wo, Piriso gwí ñwirárago ñweani.

¹⁵ Nioni Jerusaremiyo náni nuri urñiηáná apaxípániŋí imónigíá xwéowa tíni Judayí wigí mebáowa tíni omi xwiyíá nuxekwímoro re nirigíawixini, ‘Joxí omi “Nepa sipí ayíkwí miwikáriŋoxirini.” nuriri negí neaimónariŋípi wiani náni neaiapei.’ nirágia aí ¹⁶ nioni awami re uriŋanigini, ‘Romiyene re yariŋwámani. Ámá xíomi uxekwímoarigíáyí tíni sini nawíni axí e awí neániro omi xwiyíá ayí uxekwímoarigíápi náni wákwiniminiři sini miripa ejáná amíná ámá wigí wimónariŋípi xe owípoyiniri wiariŋwámani.’ uriŋanigini. ¹⁷ Ayináni awa re náni niweapiro awí eánáná nioni sini mé wíápi tíni xwírixí náni siá íkwiajwínamí éí niŋweámáná wamí re uriŋanigini, ‘Ámá omi niwirimeámí bípoyí.’ urágí ¹⁸ omi nimeámí báná uxekwímoarigíáwa éí níroro nuxekwímoróná íwí miwákwinípaxí imóniŋí nioni ‘Api náni uxekwímpíríréoi?’ yaiwiŋápi náni muxekwímó nero ¹⁹ sa wigí ɻwíá imóniŋípi nimépero ‘Api neríná api neríná, ayí ananirini.’ rinariŋíápi náni mixí riniřo ámá piyí wo Jisasoyí riniřo —O náni Poro ‘Sini siŋí ɻweani.’ rariŋorini. O náni mixí riniřo egíawixini. ²⁰ E yariŋagía niwiniri nioni re yaiwiŋanigini, ‘Xwírixí nápi niŋiá imónimi náni arige nerí pírániŋí yariŋí wiayimínríení?’ niywíri diŋí ududí ninariŋagi náni omi re uriŋanigini, ‘Nioni dixí xwírixí Jerusaremi dáni aríá siri xwiyíá awa rixekwímoarigíápi eyeyíromí eri emía náni “E náni ananí oyimíni.” risimónarini?’ urágí aí ²¹ Poro yariŋí re niŋinigini, ‘Mixí ináyí Sisao xewanijo gí xwírixí aríá niníá náni íá nixíriri onimeŋweani.’ nimónarini.’ nirágí porisí wamí sekaxí re uriŋanigini, ‘Nioni Sisao tíŋí e náni wiowárimíáe náni awí mearóírixini.’ uriŋanigini.’ Pírimiá Pesítaso e urágí ²² Agíripao re uriŋinigini, “Nioni ení ámá omi aríá bi owimíni.” nimónarini.” urágí “Wíáríná joxí ení ananí aríá wiríárini.” uriŋinigini.

Agíripao tíni Benaisí tíni Poromí aríá wigí nánirini.

²³ Sá wegíá wíápi tíni Agíripao tíni Benaisí tíni ípaú okiyíá ninfísáná wá nimóniga wigí ají xwé awí eánarigíwámí nípáwiri porisíyo seáyi e wimónigíáwa tíni ámá ají apimi seáyi e nimóniri meŋweagíáwa tíni ení nawíni nípáwiro éí ɻweanjáná pírimiá Pesítaso wamí sekaxí nuriri Poromí rixa niwirimeámí báná ²⁴ re uriŋinigini, “Mixí ináyí Agíripaoxi tíni ámá níni yawawi tíni re awí eánigíáyíne tíni xwiyíá bi osearimíni.” nuriri re uriŋinigini, “Ámá ro náni Judayí níni nioni ají ripimi ɻweanjánárani, Jerusaremi náni úánárani, gí aríá eŋáe dáni ími tíni “Xe siŋí ouní.” mineaimónarini.’ nirayarigíá romi siŋwí winípoyí. ²⁵ Omi yariŋí niwia nuri aiwi íwí o ejípi náni píkipaxí imóniŋí bi náni píá megínáriŋjanigini. Xewanijo ‘Sisao xwírixí nioniyá aríá níwinigini.’ nirágí náni nioni omi Sisao tíŋí e náni wiowárimíáe náni rixa ráriŋárini. ²⁶ E nerí aí xwiyíá negí mixí ináyí áminá Sisao náni ‘Poro e ejíriní. E ejíriní.’ niriri payí nearí wiowárimíáe nániři sini píá nímegíniri náni

nioni omi ámá niyínéni yarijí wiayiro mixí ináyí Agiripaoxi aŋipaxí wiayiri mfkí iperí epíripími dání o xwiyíá nioni ananí payí eapaxí bi seariní náni omi seyíné tíjí re náni ‘Eini.’ uríni. ²⁷Ayí ripí nánirini. ‘Gwí ɻweanjí wo xíomi uxekwímoarigíápi náni ríwamiŋí meá sa niwiowárirínayí, ayí xaxániŋí neri emíni.’ nimónarini.” urijinigini.

26 ¹Agiripao Poromi re urijinigini, “Joxi dixí eni ananí rei.” urágí Poro wé nimómáná xwiyíá wákwíniminíri náni re riŋinigini, ²⁻³“Mixí ináyí Agiripaoxini, joxi siwí Judayene yarijwápi níni níjíá eri nene ‘Apí nerínayí, Gorixomí pírániŋí xídarijwini.’ nírinirane diŋí xixegíni moaríwápi náni níjíá eri ejini. Apí nipiní aga níjíá xixeni imóniŋoxi ejagi náni nioni joxi aríá eje dání amípí Judayí nixekwímoarigíápi náni niwákwíniminíri rími náni aga yayí ninarini. Ayináni wauní rixiní ripí oririmini, ‘Gí xwiyíá niwákwíniminíri rariŋápi joxi aríá niniríná anijí misinipa oeni.’ nimónarini.

⁴Nioni ejíná sini onimiáiná dání agwi re náni néra biŋápi náni Judayí níni níjíárini. Oníná dání gí gwí axíri imónigíáyí tíni niŋweari Jerusaremi dání xwé iwiarojárini. ⁵Ejíná dání nioni Parisiyí —Judayí Gorixomí oxídaneyiniro neróná diŋí xixegíni bi bi moarigíápími dání gwí nimóga ugíá ayí ayo niyoní Parisiyí ríngíáyí ɻwiá xeŋwirárinigíápi wíniyíáyo seáyi e múroni. Ayí Gorixomí nixídiróná yarigíápa nioni eni nixída biŋápi náni Judayí níni níjíárini. Ámá ayí ‘Áwaŋí oraneyi.’ niwimónirínayí, ‘Nepa Poro e yagorini.’ niripaxíri. ⁶Agwi nioni Gorixo negí aríowami nuriri símimanjíyo tiniŋípi náni ‘Neparini.’ niyaiwiri diŋí ukikayonjagi náni ayí xwiyíá nímeeariŋjoi. ⁷Negí Judayí gwí wirí wirí wé wúkaú sikwí waú eni ikwáwiymirani, áríwiymirani, íníná Gorixomí yayí umero xídiro neróná re niyaiwiro náni, ‘Nene Gorixo negí aríowami nuriri símimanjíyo tiniŋípi imónani náni éwanigini.’ niyaiwiro náni diŋí axípi ukikayonjoi. Mixí ináyoxini, axí api náni nioni diŋí ukikayonjagi náni nigí Judayí xwiyíá nixekwímoariŋjoi. ⁸Gorixoyá diŋí tíni pegíáyí wiápíniŋmeaarigíápi náni seyíné pí náni ‘Wí “Neparini.” yaiwipaxí mimónini.’ yaiwiarigíárini?

⁹Ejíná niiwaniŋoni eni re yaiwiagáonirini, ‘Yoí Nasareti dáŋí Jisasomi diŋí wiwkíroarigíáyí xe oépojiníri siŋwí winipaxí mimónini. Xwiríá oikixéminíri náni ayá wí neríná, ayí naŋí yarijini.’ yaiwiagáonirini. ¹⁰E niyaiwirinjyo dání Jerusaremiyo ripí yagárini. Apaxípániŋí imónigíá xwéowa ‘Ámá Jisasomi diŋí wiwkíroarigíáyo gwí yipaxoxíri.’ níriro nirípeááná nioni nuri ayo gwí yemerí gwí aŋíyo ɻwiráriri neríná apini yagámani. Xwirixí numeranéná ‘Opíkípoyi.’ ríayí tíni nioni eni nikumixiníri ‘Opíkípoyi.’ ragárini. ¹¹Rotú aŋí ayí ayo nipáwiemerí ríniŋí niwiemeríná ‘Jisasomi sini diŋí miwikwíroariŋjwini.’ níriro ikayíwí umearípoyiníri wíwapiyagárini. Nioni ámá ayí náni wiŋí ríá ápiawíniŋí nónariŋagi náni ayí nuro émáyí aŋími aí ɻweanjáná nioni eni númi nuri íá nixíra wagárini.

Poro “Nioni apí niwinirinjípmi dání kinimóniñárini.” urinjí nánirini.

12-13 “Mixí ináyoxini, nioni e néra nuríná apaxípánijí imónigíá xwéowa nioni Damasikasi nání nuri ámá ají apimi Jisasomi dijí wíkwíroarigíáyo eni fá xiríwiniginiri niníripearo payí nearo niapowáráná nioni ají apimi nání nuri sini óyó nuríná rixa ikwawedí ejáná wíá bí ajínami dání ókiénapíagi winiñjanigini. Sogwí wíá nókiríná anariñípi tíni xixeni maríái, aga seáyi e imónijípi midimidáni nókiáriagi winiñjanigini. Nionini maríái, ámá nioni tíni ugíáwa eni winigíawixini. ¹⁴ Nionení xwíáyo nípkínimeámáná nloni aríá wíáyí Xibíruyí píné tíni xwíyíá bí re rinénapíagi wiyanigini, ‘Soroxini, Soroxini, joxi pí nání nioni xeanijí nikárarijini? Joxi Jisasomi ríniñíjí owiminiri neríná jiwanijoxi ayiñwíniñí omónarijini.’ rinénapíagi aríá niwiri ¹⁵ yariñí re wiyanigini, ‘Ámináoxini, goxirini?’ uríagi o re niriñinigini, ‘Nioni Jisasoni joxi xeanijí nikárarijónirini. ¹⁶ E nerí aí joxi niwiápínameari éí roi. Nioni ripi emi nání joxi tíamini simóníni. Joxi nioni nání ámáyo wáí nuriyemerí agwi sijwí nanarijí ripi nání áwanjí uriría nání ríripeáini. Apini áwanjí uriría nání maríái, amipí ríwíyo siwá simíápi nání eni áwanjí uriría nání ríripeáini. ¹⁷ Nioni dixí gwí axírí imónigíáyí sipí sikáraniro yaríná éí rímíniñí émáyí —Ayí joxi nioni nání wáí uriría nání rirowárimíáyírini. Ayí sipí sikáraniro yaríná éí rímíniñí simíáriní. ¹⁸ Ayí ripi nání joxi émáyí tíamini rirowárimíáriní. Joxi wáí nura warinjípmi dání ayí niwiápínamearo sijwíniñí noxoaro wigí neríná síá yiniñímini yarigíápi píni niwiárimi wíá óniñímini nání kinimóniro Seteno mejweajími dání píni niwiárimi Gorixo mejweajímini kinimóniro yaríná nioni wigí íwí yarigíápi yokwarimí wiiri ámá nioni dijí ninikwíroro nání nioni gí imónigíáyí tíni kumixáriri emía nání joxi émáyí tíamini rirowárimíáriní ‘niriñinigini.’ nuriri ¹⁹ re urinjigini, ‘Mixí ináyí Agíripaoxini, ayináni orijá ajínami dání nípárénapíípi wí pírí miwiaíkí nerí ²⁰ re néra ujárini. Iwamíó Damasikasiyo dání uréwapiyiri Jerusaremi dání eni uréwapiyiri Judia piropenisíyo niyoní dání uréwapiyemerí émáyí títími eni uréwapiyemerí neríná re nura ujárini, ‘Segí íwí yarigíápi ríwímini mamoro Gorixo tíamini ukinimóniro nero ámá sijwí niseanaxídimeríná ‘Wigí íwí yarigíápi rixa ríwímini nimamoro nání ría yariñoi?’ seaiaiwipaxí imónijípini éírixini.’ nura ujárini. ²¹ Nioni e néra ujáoni enagí nání Judayí wí niwiápínamearo ají ridiyowá yariñwáiwámi dání fá ninixiriro nípikianiro éagía aiwi ²² Gorixo arírá níí enagí nání agwi nioni oníxwéyíné sijwí anigé dání éí nírománá ‘Wíá rókiamoagíáwa tíni Moseso tíni ‘E nimóniníáriní.’ ragíápiní rixa imónijírini.’ seararijini. ²³ ‘Awa re ragíárini, ‘Ámá yeáyí neayimixemeañá nání Gorixoyá dijí tíni aríowayá xwíá piaxfyo dání iwiaronfomí ríniñí wímeaníáriní.’ niriro ámi ripi ragíárini, ‘Xewaniño xwáripáyo dání wiápínameañá enagí nání

o iwamíó xwiyíá wíániñj imónijí Gorixo ámáyo yeáyí uyimixemeañíápi náni Judayo tíni émáyo tíni wáí uriníáriñi.” ragíápi rixa axípi e imónijírini.” searariñini.” uriníñigini.

²⁴ Poro xwiyíá wákwiniminíri náni e nura waríná pirimiáo Pesitaso ímí tíni re uriníñigini, “Poroxini, joxi xaxá nerí rariñini. Dixí nijíá xwé imónijípi xaxá rimearini.” uríagi aí ²⁵ Poro re uriníñigini, “Áminá seáyi e imónijí Pesitasoxini, nioní xaxá nerí mirariñini. Nepaxiñí imónijípini searariñini. Diñí sixí niyínimáná searariñini. ²⁶ Ayí ripi nánirini. Mixí ináyí ro amípí nioní searariñápi náni nijíá imónijagí náni diñí síjá neánarini. Apí, ayí íními píni mímónijí ejagí náni ‘Omí wiári mímúropaxí imónini.’ nimónariñagí náni omí nitamíxwíníri murí nipini repiyí niwiéra wariñini.” Pesitasomi e nurimáná ²⁷ re uriníñigini, “Mixí ináyí Agiripaoxini, ‘Wiá rókiamoagíáwa niriro eaagíápi nepa rinini.’ riyaawiñini? Joxi diñí e yaiwiñoxi ejagí náni nioní nijíáriñi.” uríagi ²⁸ Agiripao Poromí re uriníñigini, “Axínáni ná bini ninirírná ‘O Jisasomi diñí wíkwíropaxorini.’ riniaawiariñini?” uríagi ²⁹ Poro re uriníñigini, “Nioní ‘Gorixomí rixijí bi oseauriyimíni.’ nimónarini. Joxi nánini maríái, ámá síá riýimi aríá niarigíá níni nioní ná bini searánáraní, anijí miní searánáraní, nioní Jisasomi diñí wíkwíroariñápa niyínéni eni axípi niwíkwíroro nioní imónijápa axípi oimónípoyiníri nimónarini. Nioní gwí niyigíá ripi seyíné eni axípi oseyípoyiníri misearariñini.” uriníñigini.

³⁰ Mixí ináyó tíni pirimiáo tíni Benaisí tíni niwiápíñimearo ámá ayí tíni nawíni éí ñweagíáyí eni niwiápíñimearo ³¹ wiwini wí e éí nirómáná re rinigíawixini, “Ámá o anani nipíkipíri nánirani, gwí ñwiráripíri nánirani, íwí bi meñírini.” niriniro ³² Agiripao pirimiáo Pesitasomi re uriníñigini, “Ámá o ‘Mixí ináyí Sisao xwírixí nioniyá nieyíroíwiníngini.’ míripa nerí siñwiriyí, ayí ananí kikiíá wáripaxíriñi.” uriníñigini.

Poromí Romiyí ajíyo náni sipixíyo wiowárigíá nánirini.

27 ¹Rixa none náni re ráriniñjáná, “Romiyí ajíyo Itariyí riniñípimi náni sipixíyo owiowáraneyi.” ráriniñjáná porisí 100 bimi seáyi e wimónijí wo —O simiñj wínarigíá Sisaoyái riniñípi worini. O xegí yoí Juriasoyí riniñorini. O Poromí tíni gwí ñweagíá wami tíni niméraouníri wiowáráná ² Adíramitiamí dánjíyíá sipixí wo Esia piropenisí tíjí ríriwámíni uminíri yarijagi niwinirane ámá wo xegí yoí Arisítakaso —O Masedonia piropenisíyo ají yoí Tesaronaika dájorini. O tíni nawíni nipixemoánirane niwearíná xwíápími píni niwiárimi nurane ³ sipixomi sá wejwáone wíápi tíni ají yoí Saidoniyí riniñípimi niwiékínimearane ayoááná Juriaso Poromí ayá nurimixiri náni xegí nikumixiníri emearigíáyí mírají owípoyiníri ayí tíjí e náni xeouníri siñwí winíñinigini. ⁴ Ámi sipixomi nipixemoánirane ají apimi píni niwiárimi nuranéná imiñj símímini nineaxemí bariñagí náni niyakáa

nurane náni píriñwí Saipirasiyí riniñípimi oriwámi dání nímeámi nurane
 5 imanjípámí nuranéná Sirisia piropenisíyo tíni Pabiria piropenisíyo
 tíni nimúróá nurane Risia piropenisíyo aŋí yoí Mairai riniñípimi
 niwiéknímearane nayoámáná 6 porisí 100 bimi seáyi e wimónijo
 Arekísadiria dánjíyíá sipixí wo Itari piropenisíyo uminíri yariñagi
 niwiníri nímeámi nineauri o tíni sipixomí nipixemoánirane 7 aŋí apimi
 píni niwiárimi nurane sipixo awayini awayini warijagi náni síá ayá wí
 nóróa nurane ríá meakiroariñagíá niwinírane anijí miní nerijípimi dání
 aŋí yoí Naidasiyi riniñípimi tíŋí e aŋwi e nirémómáná imijí símímini
 nineaxemí barijagi náni niyakíá nurane xwíá simíní imóníŋí Sarimoniyí
 riniñípimi nimúrorane píriñwí yoí Kíritiyí riniñípimi oriwámi dání
 niyakirane 8 sipixí omijí mearigíáwa ríá nímeakiroro sa anijí miní
 nerijípimi dání Kíriti tíŋí imanjípámí nixída nipurane wí e “Rawirawá
 simíní riwoŋí Naŋí Imóníŋoi” riniñe —E aŋí Rasia riniñípimi dání aŋwi
 erini. E rémojwanigini.

9 Síá ayá wí rixa nórímáná ejáná Judayí íwí yarigíápi Gorixo
 yokwarímí wiijí náni diŋí mopíri náni aiwá ɻwíá ɻwirárinarigíáyi
 ení rixa mûróimí ejáná xwiogwí náni rawirawá samijí miwearijíná
 enagí náni Poro aríá jiyikí norí 10 re urijinigini, “Ámáoyíné, gí diŋí
 re nimónarini, ‘Agwi none re píni niwiárimi ámí sipixomí nímeámi
 nuranénáyí, xwírá ikitxénipaxírini.’ nimónarini. ‘Saŋí nímeámi
 warijwápi tíni sipixo tíni aníñinía náni mariái, none ení anínaníwárini.’
 nimónarini.” uríagi aí 11 porisí 100 bimi seáyi e wimónijo sipixomí omijí
 mearijo tíni sipixomí xiáwo tíni awau̍ rarigíípi náni diŋí niſá wíagi
 náni omí Poro yopa murigíñinigini. 12 Ayí ipí simíní riwoŋí sipixo
 ɻweajípimi xwiogwí náni rawirawá siwíá yíáná sipixí pírániŋí wepaxe
 mimóníŋagi náni ámá ná sipixíyo ɻweagíápi re rinárigíawixini, “Anani
 e epaxí ejánáyí, re dání píni niwiárimi sipixomí nímeámi nurane ipí
 simíní riwoŋí yoí Pinikasiyi riniñíwámi —Siminí riwoŋí awá píriñwí
 Kíritipimí axí riwámíni riwoŋíwárini. Xwíá midáni midáni wiápíñimeají
 enagí náni e rawirawá wiwjí mé ejerini. Sogwí wearijími dání
 riwónapijíwárini. Awámi nirémorane rawirawá siwíá yaríná awámi
 ɻweáwanigini.” rinárigíawixini.

Ríwipí xwé éáná rawirawá imeamíkwí ejí nánirini.

13 Imijí rawirawá tíŋí riwámí dání sipixomí Pinikasi tíŋí e awayini
 nixemí upaxípi barijagi niwiníróná “Siminí riwoŋí none ráriwáwámi
 náni anani sipixomí nímeámi upaxírini.” niyaiwiro ainixí gwíyo dání
 mamówáriniŋí ípeajípi nímixearo sipixomí nímeámi nuróná píriñwí
 Kíriti imanjípámí tíŋí e aŋwi e dání nixída nípuro 14 síní ná jíamini e
 munijáná re ejinigini. Ríwipí ſkíá jijimí epaxí bi —Imijí apí yoí
 Miwímini Barijípiyi riniñípíriní. Apí tíŋími dání niweapíri 15 sipixomí

xejweááná sipixí símí imijí barijímini mémopaxí enagi náni negí waniri yarijwaé náni píni niwiárírane “Imijí xe niméra oneauni.” niyaiwirane e yaríná¹⁶ none píriywí yoí Kodayí rinijípími oriwámi dání nípuríná imijí bi onimiápi yimáronjáná ewé sipixomi dáñí níropémi waríjwápi anijí miní nerijípími dání nimixeáa nibirane sipixo tíjí e ejáná¹⁷ sipixomi ikwiáranirane náni nimixeáa niyapirane nikwiárimáná sipixí xwéo orónowiniginíri sámí tíni xegí sipixí miwí midimidáni níxemi nibiro gwí nija nípwémáná sipixo ejí tíni níxemi nuri xwíá ipí seáyi e riwojnáná ínimi ajwi e imónijípími —Api yoí Sairitasiyi rinijípí Apirika dání ajwi eriní. Apimi sipixo ajní nuríná síxí úronigíñí wáyí winíagí sipixo awayini ouníri ainixí gwí yurárinijí ípearijípi nimamówáriro níropémi nuróná imijí xe nineaxemi oneauníri winijwanigini.

¹⁸ Sipixomi sá wejwáone wiápi tíni sipixo wiápínameari eámori néra waríjagi awa sipixo nayí oeníri sají wí emi mimeámí nero¹⁹ sá wejwáone wiápi tíni sipixí omijí mearigíáwa wiwanijowa sipixomi sají unijí ikweari ñwiráriri yarigíáyí bi emi mimeámí egíawixini.²⁰ Ríwipí símí tíni anijí sipixomi xejweearíná síá obaxí ayá wí óriágí aí siñí tíni sogwí tíni bi anarijagi siñwí miwinipa nerane náni “Ámíni riwarijwini?” niyaiwirane siñwí miwinaxídipa nerane náni dijí “Wí e niwéknínamearane siñj waníwáriñi.” niyaiwia waríjwápi dijí peá nimónirane “Rixa nanínaníwáríñi.” niyaiwia nurane²¹ awa sítá ayá wí neamúroaríná nimeamíwiáronigini ayá síwí uroarijagi náni aiwá miní néra numáná ejáná Poro niwiápínameari ámáyo áwini e nirómáná re uríjinigini, “Amáoyíné, nioni searijápmi aríá niniro ninixídiro píriywí Kiritiyo píni niwiárimi sipixo nimeámí mupa nero siñwiriyí, segí amípí xwiríá ikixéniri anipá imóniri éípiyí wí e eminíri éímani.²² E seararijagi aiwi sipixí ro xwiríá nikixéniri aí ámáone wí anínaníwá menjagi náni dijí peá mimóní sini dijí sixí oseaínini.²³ Ayí ripí náni seararijini. Síá riylimini áríwiyimi Gorixo —Nioni ámá oyáyí imónijá wonírini. Oyá ajínají wo nioni tíjí e nirónapiri²⁴ re niríjnjigini, ‘Poroxini, joxi Romiyí ajiyo anani nirémori mixí ináyí Sisao xwiríxí rimené símímaní e uroríáriñi. Ayináni sini wáyí misinípani. Aríá nii. Gorixo joxi tíni ámá sipixí romi ñweagíáyí tíni niyínéni xe siñj oúpoyiniri yaiwíí enagi náni woxí aí iniigí namipaxímani.’²⁵ Ajínajo e niríí enagi náni soyíné dijí sixí oseaínini. Amáoyíné, nioni Gorixomi dijí re wikwíronjini, ‘Nioni niríípi xixeni nimóniníjoi.’ niwikwírori náni e seararijini.²⁶ E neri aí imijí sini nineaxemi waríná píriywí bimi sixí úroaníwáríñi.” uríjinigini.

²⁷ None ríwipí rawírawá Ediriayi rinijíwámi sipixomi nineaxemi waríná rixa síá wé wúkaú síkwí waú waú imóníyimi áriwegí imónáná sipixí omijí mearigíáwa “Xwíá bi tíjí e rixa ajwi eríani?” niyaiwiro²⁸ gwí e e kikwírá neaáriga pujíri tíni iwamíó neróná “Xwíá sini ná mímirani? Sa mími onimiápirani?” yaiwiarigíári nimearo nimamówáriro

iwamíó sijwí niwinaxídíróná xwíá sini ná mími eñagi náni 40 mita imónijagi niwiniro ámi bi tíni núfasáná ámi bi nimamówáriro xwíá tínj e rixa 30 mita eñagi niwiniro²⁹ sipixí imijí nixemi nuríná wí e síñayo sixí úroniginiri sipixí ámi bi tíni nixemi mupa oeniri íkwémiñjyo dání ainixí ípeaarijí wiríkaú wiríkaú nimamówárimáná wíá ajní oóniniri wigí ikayíwí nira ugíawixini.

³⁰ Sipixí omijí mearigíáwa sipixomi píni niwiárimi éí owaneyiniro ámáyo yapí niwíwapiyiro “Sipixí símíyo dání eni ainixí ípeaarijí bi mamówáraniri yarijwini.” nuriro ewépá rawirawáyo ikwiárináná apámi nipixemoániri éí owaneyiniro rixa mamówáraríná³¹ Poro porisí 100 bimi seáyí e wimónijomi tíni xegí porisowami tíni re uriñinigini, “Áma sipixí omijí mearigíá rowa sipixí romi none tíni mijweapa nerínayí, soyíné sijí nuro xwíá tínj e rémopíriméoi.” uráná³² porisowa míri niwiápínamearo ewépá gwí niyimáná awayini mamówárarigíári miijí niwákwiro rawirawáyo mamówárigíawixini.

³³ Wíá ónine náni Poro ejí rirémixí niwia nuri re urayijinigini, “None ríwipí rípi náni ayá síwí nearoaríngi náni aiwá miní mímíwiaíkí ninirane yaríná síá obaxí rixa nórা nuri agwi rixa wé wúkaú síkwí waú waú imónijíyirini.³⁴ Ayináni nioní ejí rirémixí niseairi ‘Aiwá bi nimearo nípoyi.’ seararijini. Sewanijíyíné aiwá níniro oeríkiemeánípoyiniri seararijini. Woxí aí bi mannípa epírí eñagi náni seararijini.” nurimáná³⁵ bisíkeríá bi nimeari wigí sijwí anigé dání aiwá api náni Goríxomi yayí numemáná nikwiríri rixa naríná³⁶ ámá níni eni rixa dijí wíá bi wóniagí aiwá bi nimearo níniro³⁷—Ámá sipixíyo ñweajwáene ayí 276 enerini.³⁸ Nene rixa apáni níniámáná sipixo nayí oeniri wití aiwá miníwápi rawirawáyo emi míméamí egíawixini.

Sipixo sixí núrori orónowinijí nánirini.

³⁹ Rixa wíá ónáná árífíyimi “Xwíá bi aŋwi erini.” yaiwííápi sijwí niwiniróná mí mómixipa nero aí siminí riwojí bi inikní wiárojagi niwiniro e epaxí ejánayí, sipixo nimeáa niyirane e oiwiékínameaaneyiniri éiyáyí⁴⁰ wa gwí ainixí ípeaarijí mamówárinijípi rawirawáyo ípeaje ami xe oépeaniri níkweawára pwaríná wa iminípi siminí riwojípimi náni nixemi oneauniri sipixoyá rapírapí nemiméa nipeyiro soná eni níkwearo inikní wiároje náni omijí niméra waniro yarinagía aí re ejinigini.⁴¹ Sipixo xwíá ínimi ejáná rawirawá akwiníánái riwoje sixí núrori símí xwíáyo xaíwí norajiáriniri náni wiñwí bi mepxí imónijáná rawirawá sipixí íkwémiñjyo miákwiayíáná sipixo rixa orónowiarijagi winigíawixini.⁴² Sipixo rixa orónowiarijagi niwiniro porisowa xámí re rinárigíá eñagi náni “Sipixo sipí éánayí, ámá gwí ñweagíá none awí mearoarijwáowa inibé neáa éí upírixiniri pipikímí éwanigini.” rinigíápa “Rixa opíkianeyí.” rinarijagía aiwí

⁴³ porisowami seáyi e wimóniyo “Poromi níméra nuri Romiyí ajíyo xixeni rémowanigini.” niyaiwiri náni awa wianiro yarigíápi píri nurakiri sekaxí re nearijiniginí, “Ámá inibé warigíáyíné rixa nímwirí níxeamoro inibé neáa nuro imají e iwiékñimeápoyí. ⁴⁴ Inibé miwarigíáyíné íkíá wárárani, sipixo ororómí inípirani, fá nixirimáná nikwiáriga nuro imají e iwiékñimeápoyí.” nearágí nene axípi e nerane náni wo aí iniigí minamí ninenení imají e iwiékñimeajwanigini.

Poromi Moritayo ɻweajáná wimónijípi nánirini.

28 ¹Nene wo maníni ninenení imají e niwiékñimeámáná ámá e dáñyí “Piriywí riyi xegí yoí Moritai riniŋyírini.” rarijagía aríá niwirane rojná ²ayí none neaapaniro náni ayá tñi nero inia anijí siyamíó eri imijí ríri yarijagi náni ríá nikeámáná ninenení nineapemeámi nuro ríá tñíjí e neawáráfágí aí ³Poro ríá kiriŋjí bia awí neari saríwá neri nímeáa níbiri ríá ikeááraríná re ejiniginí. Weaxíá wo ríá usíníagi nirémimeámi níwiapiri Poroyá wéyo sidiŋjí nori ririwíjíniginí. ⁴Ririwíagi wé éí mixeááná sidiro sini yekwiroŋagi ámá piriywí ayimi dáñyí siŋwí e niwiniro wiwini re rinigíawixini, “Ámá ro rawirawáyo minamíó aí ámá pikíxwiríó ejí woríani? Ayináni ɻwíá ajínami dáñjí imónigíáyí ‘Xe siŋjí mupa oení.’ yaiwiarigíápí dání weaxíá sidiŋjí ríá ojoi?” riníagía aiwi ⁵Poro weaxíáomi wíwiá nírorí ríá níkeáárimáná ríniŋjí bikwí onímiápi aí miwinijiniginí. ⁶Ríniŋjí bikwí onímiápi aí miwiníagi aiwi ámá ayí “O xegí wé rixa nímininijoi.” yaiwiro “Rixa nípiérori piyí nenijoi.” yaiwiro nero náni siŋwí niwiniro níjwearo ayá wí siŋwí niwiniro níjweagíasáná “Sipí api wímeanijoi.” yaiwiarigíápí miwímeáagi niwiniróná ámi diŋjí siŋjí bi nimoro re níriga ugíawixini, “Ámá ro ɻwíá ajínami dáñjí imónijíyí woríani?” níriga ugíawixini.

⁷None iwiékñimeáwaé ámá piriywí apími ámá niyoní seáyi e nimóniri menjweanjoyá omijí bi inijí erini. O xegí yoí Pabíriasoyí riniŋorini. O yayí nineairí nineapemeámi nuri none síá wiyaú wiyi o tñi níjwearane míraŋí neapiaríná ⁸Pabíriasomí xano ríá píri wiayiri agwí xoxí urorí wiarijagi náni “O simixí weni.” rarijagía Poro aríá e niwiri o weje náni nuri nípáwiri Gorixomí yarijí niwimáná wé seáyi e niwikwiárirí naŋjí imixijiniginí. ⁹Naŋjí nimiximáná ejáná ámá piriywí apími ɻweagíá simixí yarigíáyí níni Poro omí naŋjí imixíipi náni aríá niwiro o tñíjí e náni bayaríná naŋjí imimiximí ejiniginí. ¹⁰E yaríná ámá ayí wéyo nineamero aiwá amípi naŋjí bi nineaiapa nuro none rixa piriywí apími píni niwiárimí waniri yaríná óí e sipixíyo nuranéná aiwá naníwá náni anípá bi neaiapowárigíawixini.

Poro Romiyo rémoŋjí nánirini.

¹¹None piriywí apími emá waú wo ɻweajwáone sipixí Arekisadiria dáñjí wo —Rawirawá xwiogwí náni siwíá yinjagi náni piriywí

apimi e niŋweanisáná uminiri yariŋorini. O sipixí símí ikayíwí tíni imixinijípi ámá ayáí waúniŋí sipixomi símí e imixinijorini. Sipixomi nipixemoánirane píriŋwí apimi píni niwiárimi nurane¹² aŋí yoí Sairakusiyi riniŋípimi niwiékínamearane síá wiyaú wíyi e weŋwáone¹³ ámi sipixomi nipixemoánirane niyakía nurane aŋí yoí Rijiamiyi riniŋípimi nirémorane e sá weŋwáone wíápi tíni iminjí rawirawá tíŋjími dání yapariŋagi niwinirane sipixomi nímeámi nurane omi sá weŋwáone wíápi tíni siminí riwoŋí yoí Putioraiyí riniŋíwámi nirémorane nayoámáná¹⁴ re yaiwiŋwanigini, “Ámá Jisaomí diŋjí niwíkwíroro nání nirixímeá imónigíáyí aŋí ripimí re wí ríá ŋweaŋoi?” niyaiwirane píá nerane wí tíni rixa nerimeánirane ayí “Síá wé wfúmi dánjí waú nene tíni ananí re ŋweapaxírani?” nearíagía ayí tíni wínyí nearíapa e ŋweaŋwanigini. Apí apí néra nibíwasáná Romi aŋí tíŋjí e rémóŋwanigini.¹⁵ Romiyo ŋweagíá nirixímeá imónigíáyí wí none nání “Awa óyimi bariŋoi.” rinariŋagía aríá niwiro óí e owirimeaaneyiniro nibiróná wí aŋí Apiasi tíŋjí e makeríá imixarigíe awí roro wí Ámá Aŋí Midáŋjí Nibiro Sá Wearigíiwá Wíkaú Wiwáyi riniŋípí tíŋjí e awí roro egíáyo Poro siŋwí niwiňirfná Gorixomi yayí numeri diŋjí sixí ínijinigini.

¹⁶ None rixa Romi náyo rémóáná gapimanowa Poromí gwí aŋíyo miŋwíráí aŋí wiwámi xegípi ŋweaŋáná porisí awí mearoariño xe awí omearoniri siŋwí winigíawixini.

Poro Romiyo dání wáí urijí nánirini.

¹⁷ Poro síá wiyaú wíyi rixa nóráná “Judayí áminá imónigíá Romiyo re ŋweagíáyí obípoyi.” niriri awa rixa o tíŋjí e awí eánáná re urijinigini, “Gí Judayíné, nioni negí Judayo xwiríá wilixéminiri wí mepa eri siwí ejíná dání negí aríowa érowiápíniŋíapí píří wiaíkímíniří wí mepa eri éagi aiwí Jerusaremiyo dání gwí niyigíoni negí Judayí Romiyo mini niwigíárini.¹⁸ Romiyo mini niwíagía ayí xwirixí ninímero yariŋí niniyiróná fwí nioní nipikipaxí bí meŋáoni imóniŋagi ninaniro nání rixa Poromí kikiá owáraneyiniri éagía aiwi¹⁹ negí Judayí píří wiaíkímí nero ‘Wáripaxomani.’ rigíawixini. E rariŋagía nioní siŋwí e niwiňirini ‘Go aríá eje dání ráná xe kikiá ouniri nimixipírárińáni?’ niyaiwirí nání re urijanigini, ‘Romiýí mixí ináyí Sisao gí xwirixí aríá níwiňigini.’ urijanigini. Nioni negí Judayí nání xwiyíá bí uxekwímómía nání mirariŋini.²⁰ E nigíá api nání áwanjí seariminiri nání ‘Awamí siŋwí niwiňirí xwiyíá urimi nání obípoyi.’ rianigini. Ámá Isirerene yeáyí neayimixemeanía nání diŋjí ukíkayoariŋwáomi nioní diŋjí ukikayonjagi nání gwí ainixí ríří niyinini.’ urijinigini.²¹ E uríagi awa re urigíawixini, “Judia piropenisíyo dání joxí nání payí bí mímeajwárini. Negí wo e dání eni nibiri repiyí nineairínrani, áwanjí nineairínrani, joxí nání sípí bi míneairínjírińáni.²² E nerí aí ‘Díŋjí joxí yaiwiřiŋí ripi, “Gorixomi pírániŋjí

xídarigíáyí api api nerijípmi dání pírániñí xídarigíárini.” yaiwiariñípi aríá osianeyi.’ neaimónarini. Ayí none ripi náni aríá niwirane njíá imóniñagwi náni rirariñwini. Ámá Óí Gorixo tiámíni iniñiyíyi riniñiyími nixídiro gwí móniñigíáyí náni ámá ami ami ɻweagíáyí ‘Ayí nañí miyariñoi.’ rínarigíá náni none njíárini.” urigíawixini.

23 Judayí áminá awa “Síá ayimi Poro xwiýá nearinía náni awí eáníwaniginí.” nírináriro síá ayi rixa imónáná obaxí aijí xío ɻweajiwámí náni báná wíá móniñími dání síápi tíni náni Gorixo ámáyí xegí xwioxíyo mimeámí nerí umejweaníápi náni áwají nuriríná repiyí niwiéra urí nioní Jlsasomi diñí wíkwíroariñápa ayí ení owíkwírpoyiniri o náni nuréwapiyiríná ɻwí ikaxí Moseso níriri eañípmi dání tíni wíá rókiamoagíáwa niriro eagíápími dání tíni miñí niróa urí nerí nura waríná 24 wa xío urariñípi aríá niwiro “Neparini.” wipimóníagi aiwi wa aríá niwiro diñí mikwírogíawixini. 25-27 Awa e nero Poro urariñípi náni diñí bí biaú nímoró náni xwiýá ná biní ríñáripaxí mimóní yañína Poro xwiýá yoparí ripi uráná omí píni niwiárimí ugíawixini, “Kwíyí Gorixoyápi wíá rókiamoagí Aisaiaoyí ríñíjomí ‘Joxí ámá ayo nuri e urírixini.’ uráná o nuri negí aríowéyo aga xixeni re uríñíri, ‘ ‘Seyíné aríá néra nuro aí njíá wí imónipírámani. Siñwí naga nuro aí diñí ‘Ayí apíríani?’ wí mopírámani.’’ urírixini. Ayí ripi nánirini. Wigí diñí tíni néra warigíáyí miñí siñjániñí imonagíá náni rirariñini. Wigí siñwí misupáripa ero aríá mipíronipa ero nero siñwiriýí, wigí siñwí tíni siñwí aniro aríá ero diñí pírániñí neyíroro moro wigí íwí yarigíáyí ríwímini mamoro éánáyí, Gorixoní pírániñí wimixipaxírini.’ Aisaiao Gorixo náni e niwuriyiríná negí aríowéyo imónagíápi tíni aga xixeni níriri wuriyiníri. 28 Ayináni seyíné aga njíá re imónípoyi, ‘Gorixo xío nene yeáyí neayimíxemeáminiri ejípi náni wáí urarigíáwa rixa émáyo ourípoyiniri náni urowáriñíri. Ayí aríá wipírárini.’ yaiwípoyi.” 29 [Poro e uráná Judayí miximixeawiámí niga nuro omí píni niwiárimí ugíawixini.]

30-31 Poro e aijí xío bí ejíwámí niñwearí ámá xíomí xwiýá onjweaaneyiniri bíáyo yayí niwimori xwiýá Gorixo ámáyí xegí xwioxíyo mimeámí nerí umejweaníápi náni wáí nuriri íními bí mimóní Áminá Jisasi Kiraiso náni uréwapiyaríná ámá wí píri urakianiro mepa egíawixini. E yaríná xwiogví waú murojiniñini.

Payí Poro Romiyo ηweáyí nání eanínarini.

Payí rina Jisasoyá siyikíyi aŋí yoí Romiyo ηweagíayí nání Poro niriri eanínarini. Aŋí api, Itari piropenisíyo ikwíróniŋípi aŋí ami ami ikwíróniŋíyo seáyi e imónini. E Romiyí mixí ináyí Sisaoyí riniyo ηweaagípirini.

Payí rina Poro Koriniyo niŋweámáná apixí Pibíyi riniŋími neari wiowáriŋnarini. Sini Romiyo bi memé ejími neari wiowáriŋnarini. Ayí nijá nimóniro re oyaiwípoinirí niriri eaninigini, “Ámá níni íwí yarigíayí imónijo. Wigí íwí neríŋipimi dání Gorixo tíni xepixepá rónijoi. Íwí ikaxí Moseso niriri eanípi nixídiríŋípimi dání ámá wé rónijí wí imónipaxímani. Sa Gorixomi xewaxo Jisasomi diŋí niwikwíroríŋípimi dání oyá siŋwíyo dání wé rónijí imóniro ámi o tíni nawíni imóniro epaxírini.” oyaiwípoinirí niriri eaninigini.

1 ¹Poroni payí rina neari mónapariŋini. Nioni Kiraisí Jisasoyá xiňáiníniŋí nimóniri yariŋá wonirini. Gorixo wáí nurimeiaríŋí wo imóníwiniginiří wéyo íá numíriri oyá xwiýá yayí neainariŋípi nurimeíwínginiří nírpíeari niŋonirini. ²Xwiýáapi o ejíná xegí wíá rókiamoagíáwa niriro ríwamíŋí lwiýái riniŋíyo eagíápimi dání nineariri símí e tiniŋípirini. ³Xwiýá yayí neainariŋíapi xegí xewaxo nání riniŋípirini. O aga ámá nimóniríná imóniŋípi nání diŋí nimoranéná re yaiwiaríŋwárini, “Mixí ináyí Depitoyá iyí axípá imóniŋíyí woríani?” yaiwiaríŋwárini. ⁴Kwíyí xegí bi o imóniŋípi nání diŋí nimoranéná re yaiwiaríŋwárini, “Gorixo ejí sixí eániŋí xio imóniŋípi ayá wí siwá neairi xwáriþayo dání owiápíñimeaniri ámi siŋí wimixiri neríŋípimi dání réniŋí nearíŋírani, ‘Gí niiwaxorini.’ nearíŋírani?” yaiwiaríŋwárini. O Jisasi Kiraiso negí Ámináo nání rariŋini. ⁵Omi dánini Gorixo wá nineawianiri xegí wáí wurimeiarigíáwa oimónípoinirí nearípeaŋírini. None wáí wurimeiarína émáyí xixegíni níni wí wí diŋí “Xwiýáapi nepariní.” yaiwiro sini píří miwiaški aríá yímigí wiro éřírixiniri nearípeaŋírini. Kiraisomí e wiířírixiniri nearípeaŋírini. ⁶Seyíné eni ayí wiýinérini. Jisasi Kiraiso xíoyá imónipíri nání wéyo íá seaumiríŋí wiýinérini. ⁷Aŋí Romiyo ηweagíayíne —Ámá Gorixo diŋí sixí seayiri nioniyá oimónípoinirí wéyo íá seaumiríri ejíyínérini. Seyíné nání nioni payí rina neari mónapariŋini.

“Negí ápo Gorixo tñi Áminá Jisasi Kiraiso tñi awaú wá seawianiri seyíné niwayiróniro ḷweapíri náni seaiiri éisixini.” nimónarini.

“ ‘Romiyíné siywí seaníimigini.’ nimónarini.” urijí nánirini.

⁸ Payí rina nearíná xámí ripi osearimini. Ají nimini xwiyíá ripi íá menárarijagía náni gí Gorixomí yayí wiarijini, “Romíyo ḷweagíá Jisasomi xídarigíáyí pírániñj diñj wíkwíroarijoi.” Xwiyíá api ají nimini íá menárarijagía náni seyíné niyínéni náni yayí wiarijini. Jisaso neaijípimi dání seyíné e yarijagía náni Gorixomí yayí wiarijini.

⁹ Xewaniño —O e éwiniginiri níriñjípi anijí miní niwiiríná xwiyíá xegí xewaxo náni yayí neainarijípi wáí uriminiri náni yarijáorini. Xewaniño nioni xíomi rixiñj nuriríná sá bi miywéá íníná seyíné náni yarijí seawiarijápi náni anani sopijí opaxírini. ¹⁰ Omi rixiñj nuriríná seyíné tíñj e náni mibipaxí imónayiná ejagi aiwi agwi anani oyá diñj tñi bipaxí imóníimiginiri anipaxí yarijí wiarijáriní. ¹¹ Ayí ripi nánirini. Nioni seyíné tíñj e niseaímeari searéwapiyaríná seyíné kwíyípimi dání ámi bi tñi yóí imóniro síkkí ámi bi tñi nomixiga upíri náni nioni aga níbiri siywí seanimi náni nimónarini. ¹² Nioni seyíné niseaímearfná nionini ejí sixí seaímiximi náni maríái, seyíné eni Jisasomi diñj niwikwíroro pírániñj xídarinagía seaniri nioni eni diñj niwikwírori pírániñj xídarinagí naniro nerijípimi dání xixe ejí sixí ímixinani náni rarijini.

¹³ Gí nírixímeáyíné, seyíné ripi náni majíá epírixiniri náni áwanjí osearimini. Ayá wí seyíné tíñj e náni biiimiginiri nerí aí amipí bi píri nirakiayágí náni seyíné bi siní siywí miseanijáriní. “Nioni émá ami gími ḷweagíáyí tíñj e nemeri wáí uraríná wí aráa níniro Jisasomi diñj wíkwírogíápa segí wí eni nioni uraríná axípi wíkwíróírixiniri segí tñáminí biiimiginí.” nimónarini. ¹⁴ Nioni ámá niyoní kinixí imónigíáyorani, wauyí imónigíáyorani, diñj émí saímí mogíáyorani, majíá imónigíáyorani, ámá ayo niyoní xwiyíá yayí neainarijípi urimía náni yoxániñj inárinijini. ¹⁵ Ayináni nioni ámá Romí ḷweagíáyíné eni xwiyíá yayí seainipaxípi wáí searimía náni símí dípénarijini.

“Xwiyíá yayí neainarijípimi dání Gorixo yeáyí neayimixemeaarijírini.” urijí nánirini.

¹⁶ Xwiyíá yayí neainarijípimi dání Gorixo diñj wíkwíróíayo niyoní — Xámi Judayo yeáyí uyimixemeari émáyo eni yeáyí uyimixemeari epaxí ejagi náni xwiyíá apí náni nioni ayá bi mé anani wáí rimearinjáriní.

¹⁷ Ayináni nene “Gorixo arige nerí ámá ámi wé róniñj xío imónijípi wimixinjárfani?” niyaiwirane ududí neainipaxímani. Ayí ripi nánirini. Xwiyíá yayí neainarijípimi dání Gorixo wíá réniñj neaókímixáriñjírini. Ámá Jisasomi iwamíó dání diñj niwikwíróá numáná ámi xegí bi mé sa anijí wíkwíroarigíáyí, ayí wé rónigíáyí wimixinjírini. Bikwíyo dání re

níriniri eániñípi, “Ámá Gorixoní diñí nikwíróagía náni ‘Wé rónigíárini.’ ráriñayí diñí niyimiñí tígíayí imónipírárini.” níriniri eániñípi nioni searariñápi tíni xixeni imóniñagí náni searariñini.

Ámá Gorixomi ríwí umogíá nánirini.

¹⁸ Gorixo ámá wé róniñj xío wimónariñípi mé rikikiríó yarigíayí —Ayí wigí rikikiríó yarigíápi neróná Gorixo náni njíá imónipaxí imóniñípi ríwímini mamoarigíáyírini. Ámá ayí náni Gorixo ajiñami dání wikí wóniagí náni pirí umamoiñípi rixa siñáni piaumímí inini. ¹⁹ Ayí ripí náni rariñini. Gorixo ámá xío náni re yaiwipaxípi, “O imóniñípi, ayí apí ría imónini?” yaiwipaxípi yumí miwimóní siñáni imónini. Gorixo xewaniño imóniñípi náni siwá winiñí ejagi náni rariñini. ²⁰ Xewaniño imóniñípi —Apí siñwí tíni siñwí winipaxí mimóniñagí aí ejíná ajiña imixíri xwiári imixíri eje dání ámá apími siñwí niwiniríná “Xío imóniñípi, ayí apíriñani?” yaiwipaxírini. “Ejí amípi apí imixijo eániñípi ná ríwíyo aí wí samiñí weníámani.” yaiwiri “Xío imixiñípmi xegí bi niwimóniri náni aga seáyi e ría wimónini?” yaiwiri epaxírini. Ayináni ámá Gorixomi wí yapí re uréwapiyipaxí menini. “Nioni joxi imóniñípi náni majíá nimóniri náni nipikwini mimóniñí ejáonirini.” uripaxí menini. ²¹ Ejíná ámá ayí sini xixeni “Gorixo apí ría imónini?” niyaiwiro aiwi re egíawixini. O Iwjáo ejagi náni wé íkwiajwíyo tipaxípa mitipa ero amípi xío imixiñípi náni yayí miwipa ero wigí diñí nímoríná majímajíá ikáriniro diñí xeywíni nimúa núíasáná diñí ríá xeyánigíayí imóniro egíawixini. ²² “Diñí émi saímí mojwaénerini.” niriro aiwi majímajíá ikárinigíayí nimóniro ²³ Iwjáa mipé anijí imóniñjomí mumíminí ríwí numoro mimóní Iwjáá bi fá oxiraneyírino ámáraní, ijíraní, odipíraní, naļwí onimiápiarani, xopaikigí bi nimixiro “Negí Iwjáá imóniñípi, ayí ripirini.” rigíawixini.

Ámá Gorixomi ríwí numoríná egíápi nánirini.

²⁴ Gorixo ámá e majímajíá nikáriniro yariñagía niwiniríná wigí íeapá winariñípmi dání sítí imóniñípmi xe oikiripeánípoyiniri siñwí winiñinigini. Siñwí e winíagi wiwaninjíyí piaxí eámixinigíawixini. ²⁵ Ayí ripí náni Gorixo e ejírini. Ámá ayí nepa imóniñí Gorixo náni pi ríwí umoro yapí imóniñípi fá xiriro nemáná amípi níni imixiñjomí —O anijí miní yayí umepaxorini. “Ámá níni e éfrixini.” nimónariñorini. Omi yayí numero fá mixíri xío imixiñípmi fá xiriro wéyo umero yariñagía náni Gorixo e ejírini. ²⁶ Ayináni Gorixo wigí íeapá winariñípmi dání piaxí weánipaxí imóniñípi xe oikiripeánípoyiniri siñwí winíagi apíxíwa oxí nimeániríná xiriníírixiniri imóniñípi píni niwiáriro apíxí wí tíni nipikwini mimóniñípi nigá ugíawixini. ²⁷ Oxowa ení apíxí nimearo xiríírixiniri imóniñípi píni niwiáriro “Oxí wíá tíni fwí oinaneyí.” niyaiwiro aga símí nixeadípéniróná oxí wíá wíá tíni fwí niníro piaxí

weánipaxí imónijípi inigfawixini. Ayináni “Wigí néra ugíápi tíni xixeni pirí Gorixo umamojípi rixa wímeajírini.” rarijini.

²⁸ Ámá “Gorixo apí imónijoríani?” niwaiwiro símí e mitinipa yarijagía náni o wigí “Sípí e e oyaneyi.” yaiwiariígíápi náni xe miójí niga úírixiniri sijwí winiñinigini. Siywí e winiñí ejagi náni ayí amipí nipikwini mimónijí ámá mepaxí imónijípi néra nuro re yarigíárini. ²⁹ Nipikwini mimónijí níni náni miójí iniro rikikiríó epaxí imónijí níni náni miójí iniro animí yariá epaxí imónijí níni náni miójí iniro “Ámá wí ráj omeárinípoyi.” yaiwiariígíápi náni miójí iniro yarigíárini. Apíni yarigíámani. Rípi ení ayá wí yarigíárini. Siywí íwí wiñiro “Amipí apí nioní meapaxípírini.” bi onimiápí miyaiwí ayá wí yaiwiwo niwiápíñimearo ámá píkilo símíráxwiró ero yapí wíwapiyiyo ámá wí náni nurírná sipí owímeaniri uriro únúniñí wikáriro mimayíó wiro ³⁰ xwiyíápai ujwiráriro Gorixo náni símí tíni ero ámáyo xixewiámí riniro mixí kíniro mixí meakíniro sipí imónijí ámá sini nijfá mimónigíápi éwapíniro xináíxaneyo manjí wiaíkilo yarigíárini. ³¹ Rípi ení yarigíárini. Majfá ikáriniro dijí ujwiráripaxí mimónipa ero wíyo dijí sipí miwipa ero wá miwianipa ero yarigíárini. ³² E yarigíáyí Gorixo re rárijípi náni nijfá nimóniro aiwi, “Ámá sipí apí yarigíáyí wí sijí upaxímani. Pepaxírini.” rárijípi náni nijfá nimóniro aiwi sipí apí imónijípimi nixídá nuro apíni mé sipí seáyí e imónijí rípi ení nero íwí apí néra warigíáyo weyí ayá wí meararigíárini.

“Gorixo ámá niyoní mí ómómiximí neríná wigí egíápi tíni xixeni wiinírárini.” uriñí nánirini.

2 ¹Ayináni ámá wíyo xwiyíá umeararigíá wiýinéni wiýinéni bi osearimini. Síá yoparíyimi Gorixo ámá niyoní mí ómómiximí yaríná “Ayí náni íwí apí ejárini.” uripaxí imónijípi tígíáyínémani. Ayí rípi nánirini. Ámá íwí yarigíápi náni xwiyíá umeararigíáyíné, seyíné ení íwí axípi yarigíáyíné ejagi náni wíniyo xwiyíá numeariróná sewaniñýiné eníñijí mearinarigíá ejagi náni Gorixo mí ómómiximí seaiaríná xwiyíá bi uripaxí imónipírámani. ²Rípi niyaiwiri nijfá imónijíwini, “Ámá sipí e yarigíáyo Gorixo xwiyíá numeárirí pirí numamoríná xejwíni bi mé xixeni ayo ría wiarini?” yaiwiwini. ³Íwí axípi nero aí segí wíniyí íwí yarigíápi náni xwiyíá umeararigíáyíné, wíniyo numeariróná segí axípi egíápi náni píoi yaiwinarijoi? “Xwiyíá Gorixo neameáriníápími ananí múropaxenerini.” riyaiwinarijoi? ⁴Gorixo segí íwí yarigíápi ríwíminí omamópojiniri wá niseawianiri seaiñípi náni majfá nimóniróná rípi ení riseaimónarini, “O wá ayá wí neawianiri pirí apaxí mé mineamamó erí okinimónípojiniri xwapí ayá wí xwayí naniri ñweari yarijípi peayí wianipaxí imónijípi yarini.” riseaimónarini? ⁵Oweoí, seyíné dijí wakísí niniróná segí íwí yarigíápi ríwíminí mimamoarigíáyo dání síá Gorixo

sipí ámá yarigíápi náni wikí ríá ápiawíniijí niweri pirí umamoníáyi náni xío pirí seamamoníápi wíni wíni ikwíkwaramíniijí yárarijoi. ⁶ Bikwíyo re níriniri eániijípa, “Goríxo ámáyo pirí numamoríná woni woni xixegíni wigí néra ugíápi tñi xixeni píri umamoníárini.” níriniri eániijípa eníárini. ⁷ Ámá Goríxo yayí neameri seáyi e neaimixiri negí wará urí mepaxí neaimixiri dijí niyimijí tíjwaéne neaimixiri éwiniginiri epaxípi tñi xixeni nero píni miwiári anijí miní yarigíáyo o pirí numamoríná dijí niyimijí tígíáyí imónipíri náni wimixiníárini. ⁸ E nerí aí ámá wiwaniijíyí nánini dijí nimóniro xwiyíá nepaxijí imónijípi aríkwíkwí niwiro nípíkwíni mimónijípími xídarigíáyo pirí numamoríná xegí wilí ríá ápiawíniijí wearijípími dání pirí umamoníárini.

⁹ Ámá sipí yarigíá ayí ayo xeanijí mimenijíwí ayikwí miripaxí imónijípi wímeaníárini. Judayí e yarigíáyo ajiipaxí niwímeari aí émáyí e yarigíáyo eni wímeaníárini. ¹⁰ Api e niwiri aí ámá naají yarigíá ayí ayo seáyi e umeri wé ikwiajwíyo ɣwíráriri niwayiróniro ɣweapíri náni wiiri eníárini. Judayí e yarigíáyo ajiipaxí e niwiiri aí émáyo eni wiiníárini. ¹¹ Goríxo ámáyo pirí numamoríná símí símí e nimeri pirí umamoníámaní. Sa ámá wigí egíápi tñi xixeni pirí umamoníá ejagi náni rarijini. ¹² Ámá Goríxoyá ɣwí ikaxí eániijípi mayí nimóniro íwí yarigíáyí anínipíri náni xwiyíá numeáriríná ɣwí ikaxí eániijípími dání numeárirí “Joxí xwiyíá e eániijí apí niwíakiri ejríani?” nuríri umeáriníámani. E nerí aí ɣwí ikaxí eániijípi tígíá íwí yarigíáyo o apimi dání xwiyíá nuríri umeáriníárini. ¹³ Ayí ripí nánirini. Ámá xíoyá ɣwí ikaxí eániijípími nepa mixídí surímá aríá wiáráyí náni Goríxo dijí re yaiwiníámani, “Nioniyá sijwíyo dání wé rónijí imónigíáyíríani?” yaiwiníámani. Ámá aríá niwimáná xixeni xídarigíáyí nánini “Wé rónijí imónigíáyírini.” ráriníárini. ¹⁴ Émáyí — Ayí ɣwí ikaxí eániijípi mayí imónigíáyírini. Ayí wigí dijí tñi ɣwí ikaxí eániijípi ríniijípa nerónayí, ɣwí ikaxí eániijípi mayí imónijagía aiwi wigí dijíyo dání re yaiwiarigíárini, “Mepaxí imóniri anani nepaxí imóniri ejípi, ayí apíríani?” yaiwiarigíárini. ¹⁵ Ayí pí pí neróná wigí dijíyo dání “Nioni e neríná sipí ríá yarijini?” yaiwiníro “E neríná naají ríá yarijini?” yaiwiníro yarigíápi siwá réniijí inarigíárini. Ʉwí ikaxí Biqwíyo eániijípa negí xwioxíyo eni axípi éniijí reánini? Siwá éniijí inarigíárini. ¹⁶ Xwiyíá yayí neainarijí nioní rarijápi ríniijípa síá Goríxo xegí xewaxo Jisasomi dání ámá wigí egíápirani, dijí ínimi ikwíroarigíápirani aí, piriró winíáyi imónáná ámá niyoní wigí egíápi tñi xixeni pirí umamoníárini.

**“Judayí ɣwí ikaxí eániijípími dijí niwikwíroro
aí wiaíkiajigíárini.” urijí nánirini.**

¹⁷ E nerí aí wiýiné “Nene Judayí wíriniijwaénerini.” rínarigíáyíne re yarigíárini. Ʉwí ikaxí Moseso eanípími dijí niwikwíroróná “Negí apimi xídaríjwápími dání Goríxo yeáyí neayimixemeáníárini.” ríro

seáyi e nimeniro “Ámá Gorixoyá ayá tíjwaéne imóniñwini.” riro yarigíárini. 18 Seáyi e nimeniro “Gorixo ámá e éfrixiniri wimónarijípi tíni xixeni rixa nijíá imóniñwini.” riro “Ijwí ikaxí eániñípimi dání nearéwapiyigíene ejagi náni naají imóniñípimi sijwí mí nómixirane ‘Apí naají imóniñípirini.’ ripaxenerini.” riro yarigíárini. 19 “Ámá sijwí supárigíáyo nene sijwí tíjwaéne anani nipemeámi upaxenerini.” yaiwinarigíápa seyíné dijí re niyaiwiniro dijí síjá eániro, “Émáyo uréwapiyipaxí imónigíáyí ámá wímani. Ayí nenenirini.” niyaiwiniro dijí síjá eániro “Émáyo Gorixo náni majá nero siá yiniñímíniñí emearigíáyo wíá wókímixipaxí imónigíáyí ámá wímani. Ayí nenenirini.” yaiwiniro yarigíárini. 20 “Ámá dijí mamó neri arfkí yarigíáyo ayiyumí wipaxí imónigíáyí, ayí nenerini.” yaiwiniro “Ámá sini niaíwí dijí mogíáyo uréwapiyipaxí imónigíáyí, ayí nenerini.” yaiwiniro “Ijwí ikaxí eániñípí tíjwaéne ejagwi náni míkí amipí náni nijíá imónirane nepaxiñí imóniñípini rírane yariñwaénerini.” yaiwiniro yarigíárini. 21 Seyíné e e niyaiwiga warigíápi nepa nimónirinayí, ámá wíyo uréwapiyarigíáyíné pí náni sewaninjyíne miréwapíni yarigíárini? Ámáyo “Íwí mimeapani.” nuriro aí seyíné eni íwí mimeá yarigíáyínérani? 22 “Meánigíáyíné, íwí minípani.” nuriro aí seyíné eni íwí miní yarigíáyínérani? “Ámá xopaikigí nimixiro ‘Negí ñwíápi, ayí ripírini.’ rariñípi náni xwíriá neainarini.” niriro aí seyíné aní ñwíá xopaikigí náni mirinjyó nipáwiro íwí mimeapa yarigíárani? 23 Weyí nimeniro “Ijwí ikaxí eániñípí tíjwaéne mimónipa rejwini?” rariñíne, apimi niwiaíkiriná pí náni “Ayí Gorixomi ayá miwimó wé íkwiajwíyo ujwíraráriñwini.” yaiwiarigíárini? 24 Judyayíné “Gorixomi xídarinjwini.” niriro aí sipí apí apí yarigíáyíné ejagi náni Bikwíyo xixeni ripí nirliniri eáni, “Sipí seyíné yarigíápmi dání émáyo Gorixomi ikayíwí umeararigíárini.” E nirliniri eániñípí seyíné náni xixeni rinini.

**“Ámá iyí símí sío wákwínarigíápimi dání Gorixoyá
imónarigíámaní.” urinjí nánirini.**

25 Judyayíné ijwí ikaxí eániñípimi xixeni nixídirónayí, segí siwí “Ámá o Gorixoyá imóniñí woríani?” yaiwipíri náni iyí símí sío wákwínarigíápi naají seaiipaxí aí ijwí ikaxí eániñípimi niwiaíkirinayí, iyí símí sío niwákwníiro aí naají seaiipaxí mimóní neri miwákwínigíáyí yapi imóniñjoi. 26 Ámá iyí símí sío miwákwínigíáyí ijwí ikaxí eániñípí xixeni nixídirónayí, iyí símí sío miwákwínigíá aí Gorixo “Ayí ámá nioniyáyírini.” yaiwiariñagi náni wákwínigíáyíníj imóniñjoi. 27 Judyayíné ijwí ikaxí eániñípí tígíáyíné imóniro iyí símí sío wákwníiro egíáyíné aí apimi wiaíkíánayí, émáyo —Ayí iyí símí sío miwákwínarigíáyírini. Ayí miwákwínigíá aí ijwí ikaxí eániñípí tíni xixeni yarigíápmi dání seyíné xwiyíá seaxekwímpaxí mimónipa epíriáraní? Oyi,

xwiyá seaxe kwímopaxí epíriárini. ²⁸ Ayí ripi náni seararijini.

Segí waráyo igí wegíá bimi dání ámá Gorixoyá imónarigíámani.

Wákwínarijí ámá Gorixoyá wimixipaxí imónijípi eni iyí símí seyíné síó wákwínarigíápimani. ²⁹ Oweoi, ámá nepa Gorixoyá imónigíáyí wigí xwioxíyo íními dání e imónarigíárini. Wákwínarijí ámá xíoyá wimixipaxí imónijípi, ayí wigí dijíyo dání imónarigíárini. Ijví ikaxí eáni jípi xídarigíápimi dání maríái, kwíyí Gorixoyápimi dání ámá oyá imónarigíárini. Ámá e imónigíáyo wníyí seáyi e umepírámani. Gorixoní umeníárini.

“Judayí xwiyá Gorixoyá eáni jípi tígíáyírini.” urínjí nánirini.

3 ¹ Ámá iyí símí síó wákwínarigíápimi dání Gorixoyá imónipaxí menjagi náni píyo dání Judayene émáyo múroqwiní? Negí wákwínarijwápimi dání aga pí naqí neaíiariní? ² Ai, nene Judayene ejagwi náni amipí naqí bi bi obaxí neaímeanjírini. Naqí bi bi obaxíyí xiráni imónijípi, ayí ripirini. Gorixo xwiyá xíoyápi Judayí nixídiro mewééríxiníri neaiapijírini. ³ Judayí dijí niwikwíroro xwiyá apimi xaíwí fá mixiripa egíá ejagí náni píoi ripaxírini? “Ayí dijí niwikwíroro xaíwí fá mixiripa egíá náni Gorixo “Naqí e niseaiimírárini.” urárijípi aríá ikeamoníárini. Xixeni e eníámaní.” ripaxírini.” riseaimónarini? ⁴ Aga oweoi! Ámá níni yapí rarigíá imónijagía aí Gorixo náni wí e ripaxí menini. Nepáni niríri xegí rarijípi tíni xixeni yárarijorini. Bikwíyo dání axípi re rinini, “Ámá ‘Gorixoxi íwí nene ejwápi náni xwiyá neameárarijípi xixeni neameárarijíni.’ ríripírárini. Joxí xwiyá rimeáraníro yaríná xopírári wiríárini.” ríriňagi náni re yaiwiwini, “Gorixo rarijípi tíni xixeni yárarijoríani?” yaiwiwini. Ayináni “O xegí Judayo ‘E niseaiimírárini.’ urárijípi wí aríá ikeamoníámani.” seararijini.

⁵ E nerí aí Judayene Gorixomi maqí niwiaíkirane sipí ejwápími dání o neariňípi tíni xío xixeni píráni jípi xídaríjípi siňáni piaumímí ninirínayí, píoi ripaxírini? Ámá wí nene niwiaíkirane sipí yarijagwi siňwí nineaniríjyo dání “Neparini. Ámá wímani. Sa Gorixoní xío riňípi tíni xixeni yárarijorini.” yaiwiarijagía náni nene re ripaxírani, “Gorixo Judayene wikí nineaóniri pirí nineamamoríná nipikwini miyarinini.” ripaxírani? “Ámá dijí nipikwini mamó rarigíápa nimori ríá rarijini?” nimónarini. ⁶ Oweoi, wí e ripaxí menini. “Judayene sipí ejwápi náni Gorixo pirí nineamamoríná nipikwini miyarinini.” ripaxí ejánayí, o arige nerí ámá niyoní eni pirí umamopaxí imóniní? O ámá niyoní eni pirí umamopaxo ejagí náni wí e ripaxí menini. ⁷ Ámá wo re nírinigíni, “Ámá wí nioni Gorixomi maqíyo niwiaíkiri sipí yarijagi siňwí ninaniro re yaiwipíráoi, ‘Ámáyo xío xegí urarijípi símí e nítiníri xixeni xídaríjo, ayí ámá wímani. Sa Gorixoríni.’ E niyaiwiro omi yayí numerínayí, pí náni o nioni íwí éápi náni xwiyá níni meáriri pirí nímmamopaxírini? Sipí nioni

éápimi dáni ámá Gorixo yarijípi náni dijí naejí nimoro yarijagía náni nioni arige pirí nimamopaxírini?" Ámá wo e nírinigini. ⁸ Ámá o e nírinípi nepa ejánáyí, ámá wí nioní yapí ninixekwímoro repiyí "Poro e nira warijorini." rarigíápa axípi re oraneyi, "Naejí imónijípi siñáni imixani náni ne sipí néra owaneyi." oraneyi. E niseariri aí ámá e rarigíáyí xixeni xwiyáá meárinipíráriini.

"Ámá wé rónijí imónigíáyí wí menini." urijí nánirini.

⁹ Ayináni píoi raniréwini? "Judayene seáyi e imónijí bi neaímeají ejagi náni émáyo seáyi e wimónijwini." raniréwini? Wí e raniméwini. Ayí ripí nánirini. Nioní xámí níririná "Ámá nineneni Judayenerani, Gírikijenerani, negí íwí yarijwápi neaikwaripeaáriní." rixa ráriá ejagi náni wí e ripaxí menini. ¹⁰ Bíkwíyo dáni ripí ripí níra unijíyí nioní seararijápimi sopijí nonini. Bíkwíyo wí e ripí níriniri eánini, "Ámá wí aga wé rónigíá mimónijoí. Wo aí e mimónini. ¹¹ Ámá wí níjjá nimóniro 'Arige neri Gorixomi íními wurníminiréini?' yaiwiarigíámani. ¹² Níni omi ríwí umóagía náni oyá siñwíyo dáni rixa sipí imónijoí. Wí wé rónijí imónijípi yarigíámani. Wo aí e miyarínjírini." níriniri eánini. ¹³ Ámi wí e ripí eni níriniri eánini, "Wigí majýo dáni rarigíápi xwáripá oxoámioajáná piyaní eaarijípíniyí imónini. Yapí owíwapiyaneyiníro ayá wí níra warigíáriini. Weaxíá sidiñí norfná ámá pikiarijípa wigí xwiyáá níriróná axípi yarijírini." eni níriniri eánini. ¹⁴ Ámi wí e ripí eni níriniri eánini, "Xwiyáá émáyo ikayíwí umeariro ramixiro yarigíápi wigí majýo magwí rároni." eni níriniri eánini. ¹⁵ Ámi wí e "Ayí ámá opikianeyiníri aga símí xeadípénarigíáriini. ¹⁶ Ayí nemerigíe aga uyínií niwikáráfasáná rixa 'Yeyí!' raríná píni niwiárimi warigíáyírini. ¹⁷ Óí ámá niwayiróniro ñweapíri náni imónijíyimi wí warigíámani." eni níriniri eánini. ¹⁸ Ámi wí e "Ayí 'Gorixo seáyi e imónijoríani?' niyaiwiro wí wáyí wiarijíámani." eni níriniri eánini. Apí apí níra unijíyí nioní seararijápi tíni xixenirini.

¹⁹ Nene níjjá re imónijwini. Ámá níminí ñweagíáyí Gorixomi xwiyáá mají nexoámoro murípaxí imóniro oyá siñwíyo dáni xwiyáá meárinipaxí imóniro epíría náni pí pí ñwí ikaxí eániñjípimi dáni rinijípi Judayene, apími xidíírixiníri nearepeárijene neararini. ²⁰ Ayí ripí nánirini. Ámá wí "Ñwí ikaxí eániñjípimi pírániñjí oxídímini." niyaiwiro éíyí apí tíni xixeni mé wiwanijíyí "Nioní niwiaíkiri íwí éaoniríani?" niyaiwiniri níjjá e imónarigíáriini. Ayináni ámá ñwí ikaxí eániñjípimi nixidirijípimi dáni wí Gorixoyá siñwí tíñí e dáni wé rónigíáyí imónipírái menini.

"Ámá Jisasomi dijí wíkwíróáyí wé rónijoi." urijí nánirini.

²¹ E neri aí agwí ríná óí Gorixo xíoyá siñwí tíñí e dáni ámá wé rónipí imónipoyiníri wimixáriñjíyi xewaniño rixa siwá neainjírini. Ñwí ikaxí

Moseso ejíná niriri eajípi tíni xwiyfá wíá rókiamoagfáwa niro eagíápi tíni apiaú óí agwi ríná Gorixo ámá wé róniñjí oimónípoyiniri wimixáriñjí náni niriri sopiñjí nori aiwí wé róniñjí api ámá wiwaníñjí ñwí ikaxí eániñjípimi nixídriñjípimi dání imónipaxípimaní. Xegí bi imóniñjípírini. 22-23 Ayí ripi searariñjini. Gorixo ámá go go Jisasi Kiraisomi diñjí wikkwíroariñjagi niwiniríná “Gí wé róniñjí worini.” rárariñjírini. Ayí ripi nánirini. Ámá ninenení íwí nerane Gorixo seáyí e imóniñjí api éfrixiníri imóniñjípí mé pisíí weáriñjwá ejagwí náni o Judayo xegí bi wiiri émáyo xegí bi wiiri nerí yeáyí uyimixemeáníamani. Diñjí wikkwíróiá giyí giyí náni náni o “Diñjí wikkwíroarigíayí, ayí gí wé rónigíayírini.” rárariñjírini. 24 Gorixo wíniyí eni xixe bi onípoyiniri mneaií wá nineawianiri Kiraisí Jisaso nineapeiríná nearoayíronjípimi dání “Gí wé rónigíayírini.” rárariñjírini. 25-26 O ámá “Jisaso nene anínaniginiri náni wayíá neapeiñjírani?” niyaiwiro diñjí wikkwíroarigíápípmi dání wigí íwí yarigíápi yokwarimí wiíimiginiri omi ámáyá siwjí anigé dání ridiyowániñjí wiáriñjírini. E neríná “Niiwaníñjoni wé róniñjí imóniñjípí tíni xixeni yariñjáriñi.” éniñjí niriri siwá neaiñjírini. Ayí ripi náni rariñjini. Ejíná dání Gorixo kikiíánijí nerí “Ámá íwí éíápi náni axína pírí oumamómíni.” miyaiwí sa nímúróá núsáná agwi ríná ámá náni “Neparini. Gorixo wé róniñjí imóniñjípí tíni xixeni yariñjorini.” yaiwipíría náni xewaxomí e wiáriñjírini. Ayináni Jisasomí diñjí wikkwíróiá giyí giyí náni ananí “Wé rónigíayírini.” ripaxorini.

27 Ayináni ámá go “Iuwí ikaxí Moseso niriri eajípmi xídaríñjápípmi dání wé róniñjí imóniñjáonirini.” niriri mixí meaknípaxí imóniní? Oweoi, ñwí ikaxí eániñjípí xídarigíápípmi dání mariái, sa Jisasomí diñjí wikkwíroarigíápípmi dání wé rónigíayí imónarigíá ejagi náni ámá e ripaxí imónigíayí wí menini. 28 Ayináni re neaimónariñjírini, “Gorixo ‘Ámá ayí wé rónigíayírini.’ niráriñjána wigí ñwí ikaxí eániñjípí xídarigíápípmi dání rárariñjímani. Jisasomí diñjí wikkwíroarigíápípmi dánini e rárariñjírini.” E nineaimóniri uréwapiyariñjwáriñi. 29 “Gorixo Judayoni yeáyí uyimixemeánía náni imóniñjorini.” riyaifiariñjoi? “Émáyo eni yeáyí uyimixemeánía náni mimóniñjorini.” riyaifiariñjoi? Oweoi, émáyo náni eni imóniñjorini. 30 O ná woní imónijo ejagi náni “Ámá ayí gí wé rónigíayírini.” niriríná bi bí yariñjagía niwinirínjípimi dání e ráriníamani. Ilyí símí sió wákwinigíayírani, sió miwákwinigíayírani, sa Jisasomí diñjí wikkwíroariñjagía niwinirínjípimi dánini “Wé róniñjí imónigíayírini.” ráriníáriñi. 31 Nene re niriranénayí, “Ámá Jisasomí diñjí wikkwíroarigíápípmi dánini Gorixo ‘Ayí wé rónigíayírini.’ rárariñjírini.” niriranénayí, “Iuwí ikaxí eániñjípí xwíá oiweniniri yariñjwini.” riseaimónarini? Aga oweoi! E niriranénayí, nepa ñwí ikaxí eániñjípimi síkíkí nomixiri yariñjwini.

“Ebíríamo Gorixomí diñjí wikkwíróagi náni
‘Wé róniñjorini.’ ráriñjírini.” uríñjí

4 ¹Negí arío írijo, Ebíríamo —O nene yapi imóniñjorini. O xegí ejípi náni diñjí nímorane “Gorixo apípmi dání ‘Ámá wé

rónigíáyírini.’ rárarijírani?” niriranéná píoi raníwini? 2-3 Arfo Ebiríamo xewanijo ejí neániri ejípimi dání Gorixo “Gí wé rónijorini.” niráriri sijwiriyí, xewanijo ananí mixí meakíninipaxírini. E nerí aí Bikwíyo dání píoi níriníri eánini? “Ebiríamo ‘Gorixo nepa nírarini.’ niywíriri dijí wíkwíróagi náni o náni Gorixo ‘Wé rónijorini’ yaiwiárijírini.” níriníri eánijagi náni Gorixoyá sijwí típjí e dání mixí meakíninipaxí wí mimónini. 4 Nene níjjá ripi imónijwápi náni dijí omoaneyí. Ámá wo o xegí nigwí omijí éipi náni nigwí wíáná, “Anípá wíípirini.” yaiwiárijwámani. “Xegí omijí éipi náni xíxeni wíípirini.” yaiwiárijwárini. 5 Nigwí omijí yarijwápi náni dijí e niywírane aí ámá Gorixo “Wé rónigíáyírini.” rárarijíyí náni dijí nimoranéná “Ayí wigí egíápi tíni xíxeni ría wiárini?” wí yaiwipaxímani. Ámá níoni gí ejí neániri yarijápimi dání Gorixo “Wé rónijorini.” oriniri mé sa omi —O ámá íwí yarigíáyí xíomi dijí wíkwíróagía niwiniríná ananí “Wé rónigíáyírini.” rárarijorini. Omi dijí niwíkwírorínayí, o “Ayí dijí nikwíroarijagía náni gí wé rónigíáyírini.” yaiwiárijírini. 6 Níoni seararijápi tíni xíxeni ejíná mixí ináyí Depito yayí ámá niiwanijoni ejí neániri píráni jí oemini ri yarigíápimi dání maríái, yayí dijí wíkwíroarijápi dání Gorixo “Gí wé rónigíáyírini.” rárfagi náni winarijípi náni xwiyíá bí eni nírirí re riñírini, 7 “Ámá wigí ríkíkirí yarigíápi Gorixo yokwarímí wiñjí giyí giyí yayí owinini. Ámá wigí íwí egíápi Gorixo rixa yokwarímí wiágí náni ámí ríwéná xwiyíá mimeárinipírá imónigíá giyí giyí yayí owinini. 8 Ámá wigí íwí egíápi náni Ámináo rixa dijí peá nímorí náni ámí ‘Sípí e ejoríani?’ miwíaiwipa eníyí yayí owinini.” Depito e riñírini. 9 “Yayí ámá Gorixo ‘Wé rónigíáyínérini.’ urárijípimi dání winipaxí imónijípi, ayí ámá iyí símí só wákwíningíyí nánírini.” riseaimónarini? Síó miwákwíningíyí náni eni menirani? Bikwíyo xwiyíá re níriníri eánijípi, “Gorixomi Ebiríamo dijí wíkwíróagi náni ‘Gí wé rónijí worini.’ yaiwiárijírini.” níriníri eánijípi nene miijí iroarijwá ejagí náni re nimónarini, “Yayí apí só miwákwíningíyí náni enirini.” nimónarini. 10 Ebiríamo arige ejáná Gorixo “Wé rónijorini.” ráriñírini? Iyí símí rixa só wákwíningímirani, sini só miwákwíningímirani? Rixa só wákwíningáná maríái, sini só miwákwíningáná ráriñírini. 11 Ayí ríwíyoní Gorixo sekaxí re uriñinigíni, “Igí wejípi naineniríná ‘Níoni Gorixoyá wonírani?’ yaiwiríra náni iyí símí só wákwínei.” uríagi o dijí sini só miwákwíningáná wíkwíróagi náni “Gorixo ‘Wé rónijorini.’ ráriñonírani?” yaiwini náni igí apí ejírini. Ayináni Ebiríamo ámá iyí símí só miwákwíningí aí Gorixomi dijí wíkwíróagía náni “Wé rónigíáyírini.” rárarijípi náni iwamíó épejo ejagí náni wigí xiáwo íriñónijí imónini. 12 Síó wákwíningíyí náni eni wigí xiáwo íriñónijí imónini. Dijí miwíkwíró síoni wákwíningíyí maríái, ámá só miwákwíniro aí Ebiríamo só miwákwíningáná Gorixomi

dijí wikkwíronjpa axípi wikkwíroarigíáyí náni eni wigí xiáwo íriñóniñí imóniní.

“Ebíríamo dijí wikkwíroariñípími dání Gorixo símimanjíyo dání uriñípí wímeanjírini.” uriñí nánirini.

¹³ Ebíríamo ɻwí ikaxí riniñípími xídarinagi nánirani, oyá iyí axípá imónigíáyí xídipírá eñagi nánirani, Gorixo xegí símimanjíyo dání “Dixí iyí axípá imónigíáyí tñi aŋí nimini segí imóninírini.” uriñímani. Xíomi dijí wikkwíróagi náni “Wé rónijorini.” ráriri símimanjíyo dání e uríri eñírini. ¹⁴ Ámá dijí miwikkwíró ɻwí ikaxí eániñípímini xídarigíáyo Gorixo Ebíríamomí símimanjíyo dání “E niseaiimírárini.” uriñípí nepa niwímearei sijwiriyí, ámá Gorixomi dijí wikkwíroarigíáyí surímá ero xwiyíá Gorixo uriñípí surímá xwiyáni uxewieáriri epaxírini. ¹⁵ Ayí ripí nánirini. Ámá ɻwí ikaxí eániñípímini xixeni oxídiminiri éíáyí wigí niwiaíkiriñípími dání Gorixo pirí umamoníápi náni yarigíárini. E nerí aí ɻwí ikaxí mìrinipa eñánayí, niwiaíkipaxí imóniñípí eni menini. ¹⁶ Ayináni Gorixo Ebíríamomí “Joxími dání ámá niyoní naŋí wiimírárini.” uriñípí ámáyo niwímeareiná xegí bi mimóní íníná ámáyo wá niwianiri anipá wiiariñápi tñi xixeni oimóniri náni ámáyí níni xíomi dijí wikkwíroarigíápími dániní owímeaniri eñírini. ɻwí ikaxí eániñípí tígíáyoní owímeaniri eñímani. Ebíríamo Gorixomi dijí wikkwíronjpa wikkwíroarigíá giyí giyo eni owímeaniri eñírini. O dijí wikkwíroariñwápi épeño eñagi náni nineneniyá negí arío íriñóniñí imóniñorini. ¹⁷ Bikwíyo xwiyíá ripí “Gorixoni ámá gwí wirí wirí obaxí ayá wí náni xiáwo íriñoxí imóníwiniginiri simixíini.” níriniri eániñípí nioni searariñápi tñi xixeni imóniñagí náni rarijini. Ayináni Gorixo —O ámá pegíáyí ámi wiápíñimeapíri náni dijí sixí uyiri amipí sini mimóniñípí oimóniri ríri yarijo, ayí orini. Ebíríamo dijí wikkwírojo, ayí axorini. Ayináni o “E niseaiimírárini.” uriñípí bi aríá mikeamonini. Sini símimanjí e tinini. ¹⁸ Ebíríamo Gorixo “Dixí ráriñawéyí obaxí e imónipírárini.” nírinípí xixeni ninímearei ámá gwí wirí wirí obaxíyíyá xiáwo íriñoni imóníñimiginiri yagírini. E nerí Gorixo “E niseaiimírárini.” uriñípí náni dijí nímoríná “Apími dání xixeni e nímeanjírani?” niyaiwiri dijí wikkwíropaxímani.” wimóníagi aí nímeáwiniginiri anijí Gorixomi dijí niwikkwírorí niwikkwímóa uŋjinigini. ¹⁹ E nerí xewaniño imóniñípí náni dijí nímoríná “Xwiogwí nioniyá 100 náni aŋwí e eñagi náni rixa yíwí imóniñáoniríani?” yaiwiri “Gí apixí Seraí eni rixa rípaíwí imóniñírani?” yaiwiri nerí aiwí Gorixomi dijí wikkwíronjípi bi miwáramó anijí fá nixira nuri ²⁰ Gorixo xegí símimanjíyo dání “Dixí apixí Seraí niaíwí wo xirinírárini.” uriñípí náni dijí niwikkwíroríná dijí bi bi mimó omi yayí numeri ejí neága nuri xegí dijí wikkwíronjípi xaíwí fá nixira uŋjinigini. ²¹ Xaíwí fá nixira nuríná re yaiwinjínigini, “Gorixo

‘Niseaiimíárini.’ niriñípi e mepaxoríani? Oweoi, aga xixeni e epaxorini.” yaiwiñinigini. ²² Ayináni Bikwíyo niriníri eániñípa Gorixo Ebiríamo diñj e wiwkíroariñagí niwiníri náni “‘Gí wé róniñj woríani?’ yaiwiñinigini.”

²³ Bikwíyo dání “‘Gí wé róniñj woríani?’ yaiwiñinigini.” niriníri eániñípi, ayí Ebiríamo nánini mirinini. ²⁴ Nene diñj neaimonía náni eni niriníri eánini. Gorixomi —Oyá diñj tíni Áminá Jisaso xwáripáyo dání wiápñimeajírini. Omi diñj wiwkíroariñagwi náni “‘Gí wé rónigíáyírini.’” ráriníene diñj neaimonía náni eni niriníri eánini. ²⁵ Negí íwí yarijwápi yokwarimí neaiinía náni ridiyowániñj wiri nene náni “‘Wé rónigíáyírini.’” riñía náni xíoyá diñj tíni xwáripáyo dání wiápñimeari enjo, ayí Jisaso diñj wiwkíroariñwáorini.

**“Gorixo ámá xío tíni nawíni imónírixiníri Kiraiso
ejípimí dání piyá neawírijírini.” urijí nánirini.**

5 ¹Ayináni Gorixo nene Jisasomi diñj wiwkíroariñagwi sijwí nineaníri “‘Wé rónigíáyírini.’” rárariñj ejagi náni re ripaxírini, “Nene negí Áminá Jisasi Kiraiso neaiñípimí dání rixa Gorixo tíni nawíni piyá wíriniñwíni.” ripaxírini. ²Jisasomi diñj wiwkíroariñwápimí dání Gorixo xío ámáyo wá niwianíri wiariñípi náni xe nijíá imóniro apí wímeáyí imóniro oépoyiníri sijwí neainiñenerini. E imóniñwaéne seayí e Gorixo imóniñípi siwá neaíwinigírini diñj wiwkímoariñwápi náni diñj niíá neainarini. ³Apí nánini diñj niíá neainariñímani. Xeaniñj nene neaímeariñípi náni eni diñj niíá neainariñírini. Ayí ripi nánirini. Xeaniñj neaímeaariñípi, ayí xaíwí neaimixini náni ría neaímeaariníri diñj niíá neainariñírini. ⁴Nene pí pí neaímeaariñípi xaíwí nineaimixa úáná Gorixoyá sijwíyo dání mimiwiáró yarijwáéne imónariñwári. Mimiwiáró yarijwáéne imóniñagwi naineniranéná “Seayí e Gorixo imóniñípi siwá neaininírárani?” niyaiwirane diñj ikwímoariñwári. ⁵Dijjí e nikwímoranéná rípaíwíniñj wí meaaníwámani. Ayí ripi nánirini. Gorixo xegí kwíyí sixí neamímojípimí dání xewaniño siwá réniñj neainiñí ejagi náni, “Nioni seyíné náni aga wá nonariñorini.” Siwá éniñj neainiñí ejagi náni diñj nikwímoranéná wí rípaíwíniñj meaaníwámani. Dijjí “E neaímeanírárani?” niyaiwirane wiwkímoariñwápi xixeni neaímeaníári.

⁶Ayí ripi náni “Dijjí wiwkímoariñwápi náni rípaíwíniñj meaaníwámani.” searariñini. Xámí Gorixomi ríwí umoagwaéne ejí óniñíj nerane xewaniñene yeayí yimixemeánanirane náni wí mimóniñjáná Gorixo xe oeniri wimóniñjáná ámá Kiraiso yeayí neayimixemeámiñári náni neapeiñírini. ⁷Ámá wé róniñj wo náni arirá wíimiginíri anani pepaxí imónigíáyí obaxírani? Oweoi, aga wíni wíná áríní wa ámá nají wo náni arirá wíimiginíri miñjí winipaxí imónarigíári. ⁸E nerijí aiwí nene rixa ámá wé róniñj nimónimáná ejáná maríái, nene sini

uyínií waríná Kiraiso neapeinípimi dání Gorixo nene nání dijí sipí neainíjípi nání neaíwapiyinírini. ⁹ Ayináni re niyaiwirane aiwi, “Jisaso niperíná xegí ragí púípi igíániñí neaeámóáná nene nání Gorixo ‘Wé rónigíáyírini.’ ráriñírini.” niyaiwirane aiwi ripi aŋipaxí yaiwiywini, “Ríwéná Gorixo ámáyo pirí numamoríná Kiraiso ejípimi dání yeáyí neayimixemeaniárini.” yaiwiywini. ¹⁰ Ayí ripi seararijini. Nene Gorixo tíni xepixepá róniñjáná xewaniño xegí xewaxo pejípimi dání xío tíámini bipaxí oimónípoyiniri piyá neawírijí eŋagi nání ripi aŋipaxí yaiwiywini, “Gorixo ámáyo pirí numamoríná rixa piyá neawírijene xewaxo niwiápíñimeari siŋí imóniñípimi dání yeáyí neayimixemeaniárini.” yaiwiywini. ¹¹ Api nánini dijí niíá neainarijímani. Nene negí Áminá Jisasi Kiraiso —O nene Gorixo tíni nawíni imónaníwá nání piyá neawírijorini. O dijí sipí nineairíná neaiñíjípi nání dijí nimoranéná “Xano Gorixo ení apíñijí imóniñoríani?” niyaiwirane yayí seáyimi dání yariñwárini.

“Adamo ejípimi dání ámá xwiyá meárinigíá nimóniro aí Jisaso ejípimi dání wé rónigíá imónigíárini.” urinjí nánirini.

¹² Ayináni ámá wo maŋí wiaíkijípimi dání xwiá tífó ɻweagíáyí níni íwí epíría nání épeñírini. Ámá o íwí nerijípimi dání pejí eŋagi nání ámá níni ení wigí íwí nerijípimi dání pearigíápi xímeanírini. ¹³ Iwí ikaxí eániñíjípi sini menjáná ámá íwí néra wagíá aiwi ɻwí ikaxí “Api mepani. Api mepani.” riniñí bi sini menjí eŋagi nání Gorixo wiwanijíyí ayá udunipaxí ejípí ɻkwí wínamí niŋwírára pweagímani. ¹⁴ E nerijí aiwi nene niijíá re imóniñwini. Ámá Adamo tíjí e dání niŋweaxa nibiro Moseso tíjí e nání ɻweagíáyí níni nipéa wagíárini. Ámá níni Adamo —O ámá ríwíyo binío neaiñíjípi nání dijí moani nání árixániñí neaiñorini. Ámá níni o wiaíkijípa miwiaíkipa nero aí níni nipéa wagíárini.

¹⁵ E nerí aí Gorixo wá nineawianiri anipá neaiñípimi dání imóniñwápi, ayí Adamo ejípimi dání imóniñwápi tíni xixeni meníni. Ayí ripi nání seararijini. Amá o wiaíkijípimi dání ámá obaxí pegíá aiwi ripi nání aŋipaxí yaiwiywini, “Gorixo ámáyo wá wianiri ámáo, Jisasi Kiraisoyi riniño ayá nurimixiri ejípimi dání wiiri ejípí Adamo ejípimi seáyi e nimúrori ámá obaxí ayá wíyo wímeanírini.” yaiwiywini. ¹⁶ Ripi nání ení dijí nimoranéná “Gorixo wá nineawianiri neaiñípimi dání imóniñwápi, ayí Adamo ejípimi dání imóniñwápi tíni xixeni meníni.” yaiwianíwini. Adamo wiaíkijí ná bimini dání ámá xwiyá meárinigíáyí imónigíárini. E nerijí aiwi Gorixo ámá ayá wí wiaíkijíragíá niwiniñmáná ayí ení xixeni onípoyiniri miyaiwí wá niwianiri wiŋípimi dání ámá obaxí wé róniñjagíái ráriñíjíyí imónigíárini. ¹⁷ Nioni searíapi, ayí ripi seararijini. Amá wo Gorixomí maŋíyo wiaíkijípimi dání ámá níni pearigíá aiwi ripi imónaníwápi aŋipaxí imóniní. Nene Gorixo wá ayá wí

nineawianiri wíniyí eni wigí oniípoyiniri mé anipá “Wé rónigíáyínérini.” nearáriniñene Jisasi Kiraiso neaiñípimi dání dijí niyimíñípi tíñwaéne imónirane xío tñí nawíni seáyi e imónirane yaníwárini. ¹⁸Ayináni nene dijí ripi moanigini, “Ámá ná woni wiaíkijípimi dání ámá nñí xwiýíá meárinipaxí imónigíáyí imónigíápa ámá ná woni niperi wé róninjí ejípimi dání ámá nñí “Xwiýíá mayíyírini.” rináripaxí imónigíáyí imóniro dijí niyimíñípi tígíáyí imónipaxí imóniro egíárini.” moanigini. ¹⁹Ayí ripi seararinjini. Ámá wo Gorixo “E éírixini.” uriñípi wiaíkijípimi dání ámá obaxí íwí yarigíáyí imónigíápa ámá ná woni Gorixo “E éírixini.” uriñípi aríá niwíri xixeni xídiñípimi dání ámá obaxí “Wé róninjí imónigíáyínérini.” uráriniñíyí imónipírárini.

²⁰Ámá re oyaiwípoyiniri, “Ai, bi onimiápi miwiaíkariñwini. Aga ayá wí wiaíkariñwini.” oyaiwípoyiniri Gorixo Mosesomí ɻwí ikaxí níriniri eániñípi wéyo fá umíriñírini. E nerí aí xío ámá ayá wí niwiaíkía ugíápi tñí xixeni wá niwiaga mú wiári nimúrori niwiaga uñírini. ²¹Ámá nñí wigí íwí nerijípimi dání pearigíápa nñí eni Gorixo wá niwianiri “Wé róninjí imónigíáyírini.” rárarinjípimi dání dijí niyimíñípi —Api negí Áminá Jisasi Kiraiso ejípimi dání neaímeaariñípirini. Api tígíáyí imónipíría náni wigí niwiaíkía ugíápi tñí xixeni wá niwiaga mú wiári nimúrori niwiaga uñírini.

**“Kiraiso tñí nawíni ikáriniñwaéne xío tñí perane
wiápíñimearane ejwaénénijí imóniñwini.” uriñí nánirini.**

6 ¹Gorixo íwí ámá ayá wí niwiaíkía warigíápi tñí xixeni wá niwiaga úimiginiri yarijagi náni píoi raníwini? “ ‘Gorixo ámi bi tñí wá oneawianiniri ámi íwí bi tñí néra owaneyi.’ oraneyi.” riseaimónariní? ²Oweoi, aga wí e miripa oyaneyi. Sini íwí mepa oépoyiniri rixa piyínijí imóniñwaéne arige nerane íwí néra waníwini? ³Ripi náni seyíné sini majíá rimónijoi? Nene Kiraisi Jisaso tñí ikáriniñwaéne imónani náni wayí nimearanénayí, nene eni xío pejípáñijí niperane xío tñí nawíni ikárinani náni wayí meajwáriñi. ⁴Ayináni negí wayí meajwápimi dání Kiraiso tñí nawíni nikáriniríná xío niperi xwiáyo weyáriniñípáñijí nene eni niperane xwiá neawayáriñiñenénijí imóniñwanigini. Kiraiso nipémáná xanoyá ejí eániñí mûrónijí imóniñípi tñí ámi sijí neri wiápíñimeajípa nene eni xámi íwí náni dijí sixí uyagwápi píni niwiárirane sijí imíriñí mimóniñípi oxiraneyiniri wayí nimearanéná xwiá neawayáriñiñenénijí imóniñwanigini. ⁵Nene xío tñí nawíni nikárinirane náni xío pejípa nene eni pejwaénénijí imóniñagwi náni ripi eni ajiñipaxí imónini. Xío wiápíñimeajípa nene eni axípi wiápíñimeañíwárini. ⁶Nene nijíá re imóniñagwi náni e ripaxírini. íwí náni sini áxeñwarí minipa yaníwá náni xámi dijí sixí uyagwápi sini muyipa éírixiniri nene Jisaso tñí nikáriniri náni xíomí yoxáípámi

niyekwiroáriróná xámí fwí nání dijí sixí uyagwápi eni yoxálpámíniñí yekwiróniñinigini. ⁷Ayí ámá rixa péíayí sini fwí nání áxejwarí miní gwíniñí wíkweawáriá enagi nání rarijini. ⁸Kiraiso péaná nene eníniñí pejwá enagi nání dijí niwikwírorane ripi eni yaiwiwini, “O tíni nawíni dijí niyimijí imóniñípi tíjwaéne imónaníwárini.” yaiwiwini. ⁹Ayí nijíá ripi imóniñagwi nání e yaiwiwini. Kiraiso nípémáná xwáripáyo dání niwiápínameari nání ámi bi peníamani. Piyí ámá pearigíápí sini aríá wiaxídinía nání mimónini. ¹⁰Ayí ripi nánirini. O níperíná ná wínáni fwí ámá yarigíápi nání pejínigini. E neri aí rixa niwiápínameari sijí nimóniri niywearná Gorixomí wé íkwiajwíyo oujwiráriminíri nání jweani. ¹¹Ayínáni seyíné eni “Nene rixa pejwaénenijí imóniñwaéne fwí nání sini áxejwarí miní ejwaéneríani?” yaiwiniro “Kiraisi Jisaso tíni nawíni ikáriñiñwápími dání Gorixomí wé íkwiajwíyo ujwiráraní nání sijí imóniñwaéneríani?” yaiwiniro Érixini.

¹²Ayínáni “Negí wará nípepaxí imóniñíri fwí nání miijí inarijwápi sini yani nání áxejwarí xe nineaiga ouni.” miyaiwipani. ¹³Segí sikwírani, wérani, fwí nání feapá seaináná “Ayí apí nání ría imónini?” niyaiwimáná “Apí tíni xe fwí oemini.” niyaiwiri sipí mepani. Ámá nípémáná ámi sijíniñí imónigíáyíné, sewaniñýiné anijí Gorixoyá oimónaneyiniro miní winípoyi. Segí wérani, sikwírani, apí tíni Gorixo nání wé rónijí imóniñípini oyaneyiniro eni omi miníniñí winípoyi. ¹⁴Seyíné Gorixoyá sijwíyo dání ámá wé rónijí imónipíría nání jwí ikaxí níriniri eániñípi fá miseaxejwiráriní Gorixo ayá nisearimixiri arirá seaiariñagi nání fwí nání feapá seainariñípimi aríá wiaxídipírfá nání mimónipa Érixini.

“Wé rónijípi yani nání áxejwarí iniñwaénerini.” urijí nánirini.

¹⁵Ayínáni píoi raniréwiní? “Jwí ikaxí níriniri eániñípi mineaxejwiráriní rixa Gorixo ayá ninearimixiri arirá neaiariñagi nání anani fwí néra owaneyi.” raniréwiní? Oweoi, aga wí e ripaxí menini.

¹⁶Seyíné bikirainí warigíawa yarigíápi nání re miyaiwipa rejoi, “Miraxwí o nímeni nání oyá xináiníniñí nimóniri omijí owiimini.” niyaiwiri e nimónirínayí, o pí pí uríípími aríá wiaxídinía nání xegí xináiníñí imóniñorini.” miyaiwipa rejoi? Bikirainí warigíawa yarigíápa seyíné eni axípi imóniñoi. “Fwí nání feapá neainariñípi yani nání rimóniñwini?” niyaiwiro apini fá nixirirónayí, xináíwayínéniñí nimóniro apí néra núfasáná anínipíráriñi. E mepa nero “Gorixo wimónariñípi yani nání rimóniñwini?” niyaiwiro fá nixirirónayí, xináíwayínéniñí nimóniro xixeni aríá yímigí néra núfasáná wé rónijí imónipíráriñi. ¹⁷⁻¹⁸E niseariri aiwí seyíné xámí fwí yaniro nání xináíwayínéniñí nimóniro áxejwarí niniro aiwí agwi sini e miyariñoi. Rixa xwiyá searéwapiyaríná aríá niwiro xirigíápi xixeni oxídaneyiniro yariñoi. Seyíné fwí nání feapá seainariñí áxejwarí niniro gwíniñí seayinagípi rixa seaíkweawáriñí

ejagi náni wé róniñí imóniñípi epírúa náni apimi xináíwayínénijí imónigíárini. Ayináni Gorixomí yayí wiarijini. ¹⁹ Ámaéne xwiyá aría niwiranéná aejní “Ayí api náni ría rarini?” miyaiwí yarijwaéne ejagi náni nioni diñí re yawiñini, “Xegí riniñípi tíni niriríná apaxí mé nijíá mimónipa epaxí ejagi náni sa ámaéne yarijwápi tíni nikumixiri ourimini.” niyaiwiri seararijini. Xámi seyíné segí wé nánirani, sikwí nánirani, “Ayí api tíni íwí náni ría imóniñíji?” niyaiwiro xe api tíni nipikwini mimóniñípi ero ríá kíroro oyaneyiniri neróná ríkíkírfó ámi bi tíni bi tíni yagíápa agwi ríná re érixini. Segí wé nánirani, sikwí nánirani, “Ayí api tíni wé róniñí imóniñípi emí náni ría imóniñíji?” niyaiwiro api yani náni áxejwarí oinaneyiniro érixini. E nerijípimi dání siyikwí míngíyíné imónírixini. ²⁰ Ayí ripi náni seararijini. Xámi seyíné íwí yaniro náni xináíwayínénijí nimóniro áxejwarí niniróná wé róniñí imóniñípi náni érixiniri miseaxejwiráriniñíri. ²¹ Segí íwí xámi yagíápi náni “Píni yagwáriani?” niyaiwiro ayá seainarijípi pí nañí seaiiagírini? Ámá apimi dání sa anínipírá ejagi náni nañí bi seaiiagímani. ²² E nerí aí seyíné íwí epírúa náni feapá seainagípimi dání rixa gwíñijí seaíkweawáriñýíné nimónimáná Gorixo wimónarijípi epírúa náni xináíwayínénijí nimóniro yarijagía náni nañí ripi seaiiarini. Siyikwí bi míngíyíné seaimixiri diñí niyimijípi tígíáyíné imónipíri seaimixiri yarini. ²³ Ayí ripi seararijini. Ámá nigwí omijí neróná wigí ézápi náni nigwí meaarigíápa ámá íwí ézápimi dání anínipírárini. E nerí aiwí Gorixo xixe náni miniapí anipá neaiaparijípi —Api diñí niyimijí imóniñípirini. Apí negí Áminá Jisasi Kiraiso tíni nawíni ikárinijwaéne neaiaparijírini.

**“Pejwaénénijí imóniñwaéne ɻwí ikaxí eániñípi sini
íaniñí mineaxejwiráriniñí.” urijí nánirini.**

7 ¹ Gí nirixímeáyíné, ámá mipé sini sijí niȝwearíná ɻwí ikaxí riniñípimi xídipíría náni uxejwiráriniñípi náni sini majíá rimóniñoi? ɻwí ikaxí riniñípi náni nijíá imónigíáyíné ejagi náni rarijini. ² Ewayí ikaxí ripi náni diñí nimoranéná nioni seararijápi anani diñí mopaxírini. Apixí oxí nimeániríná ɻwí ikaxí “Oxí nimeániríná o tíni anijí kumixiníñíni.” riniñípimi dání oxo sini ɻweanána o tíni nawíni ɻweanía náni íaniñí xejwiráriniñí. E nerí aí oxo niperínayí, ɻwí ikaxí ími xegí oxo náni íaniñí xejwiráriniñípimi rixa rakiováriniñí. ³ Ayináni íyá oxo mipé sini sijí ɻweanána omí píni niwiárimi nuri womi meánáná “Ámá o oyá apixírini.” ripírárini. E nerí aí íyá oxo péánayí, ɻwí ikaxí o náni íaniñí xejwiráriniñípimi rixa rakiováriniñí ejagi náni í nuri womi meáníagi aí “Ámá o oyá apixírini.” ripírámani.

⁴ Ayináni gí nirixímeáyíné, ámá pegíáyí pí pí ɻwí ikaxí riniñípi sini íaniñí mixenjwiráriniñíápa seyíné eni Kiraiso tíni nawíni ikárinigíáyíné,

xío peñípimi dáni rixa pegíá ejagí náni sini ɣwí ikaxí eániñípimi dáni wé róniñí oimónaneyiniro xídepíría náni fániñí miseaxeñwiráriñi. Seyíné eni ámá wo tíni —O nipémáná ámi siñí nerí wiápñimeaenoríni. Seyíné eni ámá o tíni nawíni nikumixiniro Goríxo náni neróná íkíá sogwí nañí wearíjína yapi imónírixiniri ɣwí ikaxí níriniri eániñípi sini fániñí miseaxeñwiráriñi. 5 Ayí ripi nánirini. Nene sini Jisasomi diñj miwikwíró ámá wigí diñjyo nixídíróná yariçápa neranéná íwí náni feapá neainaríñípi ɣwí ikaxí eániñípimi dáni siwániñí neaipiomeaagfríni. E yagí ejagi náni anínaníwá náni íkíá sogwí sipí wearíjína yapi yagwárini. 6 E nerí aí rixa peñwaénénijí nimónirane náni ɣwí ikaxí eániñí xámí fániñí neaxeñwiráriñípimi dáni gwíniñí neafkweawárinijeneríni. Ayináni agwí nene Gorixomí nuxídíranéná xámí ɣwí ikaxí ríwamíñí eagíápimíni sijwí niwinaxídirane yagwápimi mé ámi siñí bi, xíoyá kwíyí neaíwapiyaríñípimi nixídíri yariñwíni.

**“Ʉwí ikaxí níriniri eániñípi íwí náni siwá
neaipiomeaariñírini.” uríñí nánirini.**

7 Ayináni píoi raniréwini? “Ʉwí ikaxí eániñípi sipírini.” raniréwini? Oweoi, wí e ripaxí meníni. Niwiwaníjoni Ʉwí ikaxí eániñípi íá miropa nerí sijwiriyí, arige nerí “E neríná ayí íwí ría yariñini?” yaiwiminíri ejárini? Ʉwí ikaxí “Amípí wayá sijwí íwí miwínipa eríni.” ríniñípí meánipá nerí sijwiriyí, nioni arige api náni nijá nimóniri “Sijwí íwí niwiníríná ayí íwí ría yariñini?” yaiwiminíri ejárini? 8 Íwí náni feapá ninariñípi Ʉwí ikaxí “Sijwí íwí miwínipa eríni.” ríniñípí dáni anani amípí xixegíni sijwí íwí owiníñiri náni siwá nipiomeañírini. Sijwí íwí winímía náni api api siwániñí nipiomeáagi api e ejárini. Ʉwí ikaxí “E mepaní. E mepaní.” ríniñípí mírinípa nerí sijwiriyí, íwí náni feapá neainaríñípi siwá wí mineaipiomeapaxí imóniminíri ejí meñagí náni searariñini. 9 Ejíná nioni Ʉwí ikaxí eániñípi náni majíá nimóniríná “Anani nañonírini.” niyaiwiníri maiwí Ʉweagárini. Íná íwí náni feapá ninariñípi ninimeámi sánijí nimewéagi aiwi nioní Ʉwí ikaxí eániñípi náni rixa nijá nimónirínayí, íwí náni feapá ninariñípi saiwiáríñíñí nijírini. E níagi náni nioni “íwí yariñáoníríani?” niyaiwiníri “Gorixoyá sijwíyo dáni aníñímigíníri yariñáoníríani?” yaiwiníjanigini. 10 “Ʉwí ikaxí eániñípi nioní nixídíríná diñj nijimíñí imónimía náni imónijípiríani?” xámí diñj e niyaiwiri aí pírániñí nijá nimóniríná api siwá réniñí nijírini, “Joxí diñj nijimíñí imónijoxímani. Naníñírírini.” Siwá éniñí nijírini. 11 Íwí náni feapá ninariñípi Ʉwí ikaxí eániñípimi dáni siwá ninipiomearína yapí niníwapiyiri nánínimía náni nijí ejagi náni rariñini. 12 Ayináni re niyaiwirane nijá imónijwíni, “Ʉwí ikaxí eániñípi Goríxo tíamíni imónijagi náni awiaxí imónijípiríni. Ʉwí ikaxí eániñípimi dáni sekaxí ríniñíyí níni awiaxí imóniní. Wé róniñí imónijípi náni riníri nañí

imóniñípi náni riniri yariñýfrini.” E niyaiwirane nijíá imóniñwini.
 13 Ayináni “Nají imóniñí apí nioní anínímía náni nimixiñírini.”
 ríminiréini? Oweoí, wí e ripaxí mimónini. Gorixo nioní ripiaú
 yaiwíwinigíniri íwí náni íeapá ninariñípi xe íwí enía náni wíwapiyiri
 aníninía náni wimixíri oeniri sijwí nanijiniginí, “íwí náni íeapá
 ninariñípi re ejírani? Iwjí ikaxípimi dání —Apí nají imóniñípirini.
 Apimi dání anínímía náni nimiximiniri ejírani?” yaiwiri “Iwjí ikaxí
 ríniñípimi dání siwá nipiomeaariñagi náni íwí ayí aga xwiríá ninipaxí
 imóniñípiríani?” eni yaiwiri éwinigíniri íwí náni íeapá ninariñípi xe íwí
 enía náni wíwapiyiri aníninía náni wimixíri oeniri sijwí nanijiniginí.

**“Íwí náni íeapá neainariñípi áxeñwaríniñí
 neaiárariñírini.” urijí nánirini.**

14 Nene nijíárini. Iwjí ikaxí eániñípimi dání kwíyí Gorixoyápi xío
 wimónariñípi náni siwá neaiariñagi aí íwí náni áxeñwarí nináriñíjoni
 ejagi náni nioní gí nimónariñípimi xídaríñári. 15 Ayí ripi searariñini,
 “Nioní yariñápi náni ududí ninarini. ‘Apí oemini.’ nimónariñípi mé sípípi,
 xwiríá ninariñípi aí yariñári.” searariñini. 16 Nioni “Sípí apí mepa
 oemini.” nimónariñípi nerínayí, ayí “Iwjí ikaxí ríniñípi nají imónini.”
 ríniñípi tíni xixeníñíj niriri woákíkí yariñári. 17 Ayináni “Nioní sípí apí
 oemini.” nimóníagí náni e yariñámani. Íwí íeapá ninariñí gí xwioxíyo
 níronípimi dání nináná sípí e yariñári. 18 Nioni “Nají imóniñípi
 oemini.” ninimóniri aiwi wí mepa nerí náni dijí re niyaiwiri nijíá
 imóniñini, “Gí xwioxíyo —Nioní gí dijíyo dání ninimóniri xídaríñápi
 náni rariñini. Gí xwioxíyo nípíkwini mimóniñípini ríá nínnini?” niyaiwiri
 nijíá imóniñini. 19 Ayí apirini. “Nají imóniñípi oemini.” nimónariñípi
 mepa nerí sípí “Mepa oemini.” nimónariñípi yariñári. 20 Nioni “Sípí
 mepa oemini.” nimónariñípi yariñá ejagi náni ayí niiwaniñoni “Sípí apí
 oemini.” nimóníagí náni e yariñámani. Íwí íeapá ninariñí gí xwioxíyo
 níniñípimi dání yariñári.

21 Ayináni nioní íníná yariñápimi dání sijwí re animeáníni. “Nají
 oemini.” nimónariñoni sípí náni íeapá ninariñí gí xwioxíyo níniñípí pírí
 nirakiariñírini. 22 Gí dijí tíni lwjí ikaxí Gorixo rijípi náni dijí nimoríná
 “Ayí najírini.” niyaiwiri yayí ninariñagi aiwi 23 gí xwioxíyo níniñípimi
 dání niariñípi xegí bí imóniñagi animeániñini. Gí xwioxíyo nípíkwini
 mimóniñí níniñípí, ayí lwjí ikaxí Gorixoyá gí dijí tíni “Apí nají ríá
 rinini?” yaiwariñápi tíni apiaú mixníñí inariñii. Apí níniñípí íwí náni
 íeapá ninariñípi náni gwíniñí níjárinarini. 24 Ai, nioní e imóniñáoni ejagi
 náni íkíniñí sípí nimixárinini. Wará anínímía náni imóniñírí tíñáoni íwí
 náni íeapá ninariñí gwíniñí járiniñípi go níkweawáripaxí imónini? 25 Ai,
 negí Áminá Jisasi Kiraiso neaiñípimi dání Gorixo neaíkweawáripaxí
 imóniñagi náni omí yayí owianeyí. Ayináni nioní níra úápi, ayí ripi

seararijini, “Nioni gí dijí tíni ‘Ijwí ikaxí Gorixo riñípi oxídiminí.’ ninimóniri aiwi íwí náni feapá ninarijí náni gwíniñí járiniñípimi — Apí nipikwini mimónijí gí xwioxíyo níniñípíriní. Apimi xídarinjárini.” seararijini.

**“Gorixo wimónarijípimi xídaníwá náni oyá
kwíyípi neaiapiñírini.” urijí nánirini.**

8 ¹Ayináni Kiraisi Jisaso tíni ikáriñiñwaéne omi dijí wiwkfróáná “Wé rónigíayírini.” ríniñípi tíni xixeni nimónirane náni sini xwiýá bí neameáripaxí mimónijwini. ²Gorixoyá kwíyípi —Apí Kiraisi Jisaso tíni ikáriñiñwaéne dijí niyimiñí tíñwaéne imónani náni neaimixarijípíriní. Apí dijí neaxixéroarijípimi dáni íwí náni feapá neainarijí nene neaanínimixarijípí neaíkweawáriñí ejagi náni “Sini xwiýá neameáripaxí mimónijwini.” seararijini. ³Ijwí ikaxí eániñípi tíni xixeni oxídaneyinirína nipikwini mimónijí xwioxíyo neaíniñípimi dáni ejí mineaeánarijagi náni nene mepaxí imónijwápi, ayí Gorixo neaiñírini. Xegí xewaxo —O wará íwí náni feapá neainarijene iniñwápa axípi iniñorini. O negí íwí yariñwápi yokwarímí neaini náni Gorixo ridiyowániñí oeniri niwírénapirína feapá neainarijípi náni gwíniñí neajáriñípimi xwiýá umeáriñírini. ⁴Agwi nene nipikwini mimónijí negí xwioxíyo neaíniñípimi nixídiriñípimi dáni marfái, xegí kwíyípi e éírixiniri e éírixiniri siwá neaiarijípimi nixídiriñípimi dáni ijwí ikaxí Gorixo xio riñípi tíni xixeni xídaní náni feapá náni gwíniñí neajáriñípimi xwiýá umeáriñírini.

⁵Ámá nipikwini mimónijí wigí xwioxíyo íniñípimi xídarigíayí apini símí e tinarigíárini. Ámá Gorixoyá kwíyípi siwá wiariñípimi xídarigíayí eni api símí e tinarigíárini. ⁶Ámá nipikwini mimónijí wigí xwioxíyo íniñípi símí e tinarigíayí nanínipírfia aiwi ámá Gorixoyá kwíyípi siwá wiariñípi símí e tinarigíayí dijí niyimiñí tígíayí imóniro niwayiróniro njwearo epírírári. ⁷Ayí ripi nánirini. Ámá nipikwini mimónijí xwioxíyo íniñípi símí e nitiniri yarigíayí “Ijwí ikaxí Gorixoyápi xídpaxeneríani?” miyaiwí nero náni omi símí tíni niwiyo yarigíayírini. E yarigíayí ijwí ikaxí Gorixoyá wí epaxí mimónigíayírini. ⁸Nipikwini mimónijí xwioxíyo íniñípi yaní náni imónigíayí Gorixo yayí wininía náni eni wí epaxí menini.

⁹Nipikwini mimónijí xwioxíyo íniñípimi xídarigíayí e nimóniro aí seyíné axípi gwíniñí miseajáríní Gorixoyá kwíyípi apí éírixiniri apí éírixiniri siwá seiarijípimi xídarigíayíñérini. Kwíyí Gorixoyá nepa segí xwioxíyo searonjánayí, e imónigíayíñérini. Ámá go gomi Kiraisoyá kwíyípi miroyánayí, ayí oyáo mimónijagi náni seararijini. ¹⁰Kiraiso xegí kwíyípimi dáni segí xwioxíyo searonjánayí, íwí egíápi náni segí wará nipecírfia náni rixa imónijagi aí Gorixo “Wé rónigíayírini.” rixa

ráriñí ejagí náni segí diñípi rixa niyimiñí imóniní. ¹¹ Kwíyí Gorixoyápi —Api Jisaso xwáripáyo dáni wiápínameanípirini. Api segí xwioxíyo searonjánayí, Kiraisi Jisaso, piyí éaná ámi siñí wimixijo seyíné ení segí warápi —Api urí epaxí imóniñípirini. Segí warápi xegí kwíyí seyíné searonjípimi dáni siñí seaimixiníárini.

“Kwíyí Gorixoyápi xíoyá niaíwí imónaní náni neaimixiñírini.” urijí nánirini.

¹² Ayináni gí nirixímeáyíné, ripí osearimini, “Gorixo nañí bi rixa e neaiirí bi siñí neaiirí ení ejagí náni nene nipikwini mimóniñí negí xwioxíyo íniñípimi xídaní náni siñí fániñí mineaxeñwiráriní rixa xegí kwíyípi siwá neainariñípimi xídaní náni fániñí neaxeñwiráriní.” osearimini. ¹³ Ayí ripí náni searariñini. Seyíné nipikwini mimóniñí íniñípimi nixídírónayí, nanínipíráriní. E neri aí Gorixoyá kwíyípi seaíwapiyariñípimi nixídíriñíyo dáni íwí náni íeapá seainariñípi pikímoarigíápániñí nerínayí, diñí niyimiñí tígíáyíné imónipíráriní. ¹⁴ Ámá Gorixoyá kwíyípi xe nineapemeámi úwinigíniri xíxeni xídarigíayí, ayí Gorixoyá niaíwíniñí imóniñoi. ¹⁵ Ayí ripí nánirini. Kwíyí Gorixo sixí seamímoñípi, ayí ámi xíomí wáyí owípoyiníri gwí omiñí yariçíáyínéníñí imónipíri náni seaimixiñímani. Oweoi, kwíyí o neaiapiñípi niaíwí xíoyá piaxí meariñí wníñí oimónipoyiníri seaimixiñírini. E neaimixiñípimi dáni Gorixomi “Ápoxini, Raráoxini.” urariñwárini. ¹⁶ Nene negí diñí nimorane “Niaíwí Gorixoyaéneríani?” niyaiwiniranéná oyá kwíyí xamíñípi sopiñí neawariñírini. ¹⁷ Nene niaíwí Gorixoyaéne ejagwi náni o miñí neaiapimíániri tiñípi meaníwárini. Api nimearanéná Kiraiso tíni nawíni meaníwárini. Ríniñí o meanípa agwí rína nene ení xe oneáimeáwinayí, ríwéná o tíni neaiapimíániri tiñípi nimearanéná o tíni nawíni nikínirane seáyi e imónaníwárini.

“Ríwéná Gorixo tíni niñwearane seáyi e imónaníwárini.” urijí nánirini.

¹⁸ Nioni ajínámi dáni seáyi e imóniñí nene neaímeaníápi náni diñí nimoríná diñí re yaiwiariñírini, “Api aga seáyi e imóniñí ejagí náni ríniñí agwi ríná nímeaariñípi, ayí sipípiarfani?” niyaiwiri paimímí wiariñírini. ¹⁹ Amípí Gorixo xwíá tíyo nimixíri tiñí íkíáraní, naçwíráni, ámáraní, nipini xegí niaíwí imónigíáyí piaumímí wininíápi náni símí nixeadípéniro weniñí nero ñweajoi. ²⁰⁻²¹ Ayí ripí náni e neri ñweajoi. Amípí o imixiñípi Adamo íwí épéaná urí néra úwinigíniri ramixiñíyí aníñí miramixáriniipa eri seáyi e imóniñí niaíwí Gorixoyaéne gwíniñí neaíkweaawáráná imónaníwápi tíni axípi imóniri éwinigíniri ramixáriñírini. Amípí xío imixiñípi xegípi ramixáriniñímani. Ríwéná ámi pírániñí imixíimiginíri Gorixo ramixáriñírini. ²² Nene niñíráriñí.

Apixí niaíwí xiriminiri náni “yeyí” riri ríniñí winiri yariñípa amipí níni Gorixo imixinjíyi eni ámi miramixáriniñí imónimíániri náni axípíniñí “yeyí” riri ríniñí winiri yariñírini. ²³“Yeyí” riri ríniñí winiri yariñípi, ayí apini mariái, ámaéne Gorixoyá kwíyípi —Apí amipí ná ríwíyo neaiapímíániri niwákwíníniñí neaiapiñípirini. Apí tíjwaéne eni Gorixo negí warápi siñí inani náni nearoayírori xio xegí piaxí neamení náni neaimixiri eníñá náni “yeyí” nirirane xwayí nanirane ñweajwini.

²⁴Gorixo yeáyí neayimixemeáagi náni amipí nañí xio neaiinfápi náni diñí niwikwímori ñweajwini. E neri aí amipí nene diñí niwikwímóa waríjwápi rixa nineaímeari siñwiriyí, sini apí oneaímeanirí diñí wikwímopaxí menini. Ámá diñí wikwímoarigíapí rixa wímeááná sini api náni diñí miwikwímopa yariñagía nani rarinjini. ²⁵E neri aí nene “Gorixo seáyi e imóniñí apí neaimixiníárini.” yaiwiariñwápi sini mineaímeapa ejáná diñí niwikwímoranénayí, símí nixeadípénirané gíni gíná neáimeaniríenijoñiniri anijí miní xwayí naniri ñweaaríjwárini.

²⁶Negí diñí wikwímoarigíapí dání diñí sixí ínarijwápa Gorixoyá kwíyípi eni omí diñí owikwíroaneyiniri neríná ejí meániñwaéne arírá neaiariñírini. Omí rixiñí nuriranéná “Api uripaxfríani?” miyaiwí majíá yariñagwi aí kwíyí xamiñípi xwyiyá tñi muripaxí imóniñí araríxí níriríná apaxípániñí nimóniri neauriyariñírini. ²⁷Neauriyaríná Gorixo —O anani ámáyá xwioxíyo adadí niwiri pí diñí moarigíapí náni nijíá imónariñorini. O xegí kwíyípi xíoyá ámaéne náni nineauriyiríná gí ámáyí e imónírixiniri wimónariñípiñí neauriyariñagi náni pí urariñípi náni anani nijíá imóniñí. ²⁸Nene nijíá re imóniñwini. Amipí níni Gorixomi diñí sixí uyarigíayo wímeaariñípi nañí imóniñípirani, sipi imóniñípirani, oyá diñí tñi nañí wimixinía náni wímeaariñírini. Ámá xíoyá imónírixiniri yaiwiáragípi tñi xixeni imónírixiniri wéyo íá umiriñíyo e wíariñírini. ²⁹Ayí ripi nánirini. Ámá amipí níni sini mimóniñjáná xio yeáyí uyimixemeaña náni xámí nijíá imóniñíyi xewaxo imóniñípa ayí eni axípi nimóniríná Kiraiso xiráóniñí imóniri xogweá obaxníñí tño imóniri enía náni repeáriñírini. ³⁰Repeáriñíyo apini niwiri píni miwiári ámá xíoyá imónírixiniri wéyo íá umiriñírini. Wéyo íá umiriñíyo apini niwiri píni miwiári “Gí íwo upeinjípimi dání diñí wikwíroariñagía náni wé róniñí imónigíayírini.” ráriñírini. E ráriñíyo apini niwiri píni miwiári seáyi e xio imóniñípa ayí eni axípi imónipírfá náni wimixinjírini.

**“Diñí sipi Gorixo nene náni neaiariñípi wí píri
rakipaxí mimónini.” urijé nánirini.**

³¹Gorixo apí apí e neaiñí ejagi náni píoi raniréwini? O nene tñi nawíni imóniñagwi náni go símí tñi neaipaxí imóniñí? Oweoi, wí e mimónini. ³²O xegí xewaxomi kíyí mímiaúní nene náni xe opikípoyiniri urowárénapiñí ejagi náni nene re miyaiwipaxí reñwini, “O ayí eni xixe

oniipoyiniri Miyaiwí xíoyá xewaxo anipá wírénapíagi náni amipí xíomi pírániijí xídpaxí imónani náni imónijípi eni ananí neaiapiníárini.” Miyaiwipaxí rejjwini? ³³ Gorixo fá yiyamiximí neaijene go xwiyíá neaxekwímpaxí imónini? Oweoi, wí e mimónini. Nene náni “Wé rónijí imónigíáyírini.” rárijo, sa Gorixo ejagi náni ³⁴ ámá go negí íwí ejwápi náni xwiyíá neameáripaxí imónini? Oweoi, ayí ripí náni wí e mimónini. Jisasi Kiraiso —O nene náni pejorini. Apini mé ámi niwiápínamearí xano tíni xixeni nimóniri xegí wé náúminí ñwearjorini. E niñwearíná apaxípániijí nimóniri rixijí neauriyarijorini. O apaxípániijí nimóniri rixijí neauriyarijagi náni ámá xwiyíá neameáripaxí wo menini. ³⁵ Kiraiso nene náni dijí sipí niwiri neaiijípi pí píri rakipaxí imónini? Xeanijí neaímeáánárani, rímewá nineairínárani, ámá wí xwiraimímí neaikixéánárani, aiwá náni díwí nikeamóniranénárani, íkwauyixí nimóniranénárani, ámá wí miyfó ráríáyo nene nuríkwínirínárani, kirá tíni rirómí neaiarínárani, api nipini nineáimearí aiwí Kiraiso dijí sipí niwiri neaiijípi wí píri rakipaxí mimónini. ³⁶ Nioni seararijápi Bikwíyo níriniri eániijí ripí tíni xixeni imónini, “Nene Gorioxoxinyaéne imónijagwi náni íníná pipikímí neaianiro yarigíárini. ‘Naçwí nipikianíwá náni ría imónini?’ niyaiwiro pikiarigíápa neaiapikiarigíárini.” Níriniri eániijí api nioni seararijápi tíni xixeni imónini. ³⁷ Api nipini neaímeaarijagi aiwí negí dijí sixí neayijomi dání xopiráríniijí niwiranéná migí niwimixirane xopirárí wiarijwárini. ³⁸ Nioni ripí aga nipimónini, “Nene níperínárani, sini xwiá tíyo niñwearínárani, ajiñajírani, imíórani, amipí agwi ríná imónijípirani, amipí ríwéná imóniníápirani, aji piríyo dání enjí eániijí imónigíáyírani, ³⁹ ajiñají tíñimini imónijípirani, xwánají tíñimini imónijípirani, ai amipí níni Gorixo imixijíyí wí dijí sipí o nene náni neaiarijípi —Api Áminá Jisasi Kiraiso neaiijípimi dání siwá neaijípirini. Api wí píri rakipaxí menini.” nipimónini.

**“Gí Judayí obaxí Jisasomi ríwí umogíá ejagi náni
gí dijí ríá nixearini.” urijí nánirini.**

9 ¹ Nioni Kiraiso tíni ikárinijáoni ejagi náni agwi nioni searimípi nepa searimíni. Gorixoyá kwíyípi neaíwapiyarijípimi nixidiríná dijí niyaikirori “Ayí ananíríani? Sipíríani?” niyaiwiri pikíñarijápi nioni yapí miseararijagi náni sopijí niwarini. ² “Gí Isireriyí Jisasomi ríwí numoro ‘Yeáyí neayimixemeanía náni urowárénapinío, ayí omani.’ yaiwiarijagía náni íníná nioni dijí ríá nixerí íkñijí nyuyiminíri eri níarini.” seararijini. ³ Gorixo Poroni sini Kiraiso tíni nawíni mikárinipa oeniri peá nínimori emi nimoarijípimi dání nioni gí nirixímeayí —Ayí gí ámá gwí axírí imónigíáyí náni rarijini. Ayí Kiraisomi dijí wikkíropíri náni arirá wipaxí ejánayí, “Xe peá onímoni.” nimónipaxírini. ⁴ Ayí gí

Isireriyí náni rarijini. Gorixo xegí piaxí menjí wimixiñýírini. Moseso tíni ámá dijí meanjí e nemeríná Gorixoyá apákíkí inarijípi siywí winagíyírini. Gorixo “E niseaiimíárini.” réroáriñípi aríá wiagíyírini. Ijwí ikaxí Moseso eañípi meagíyírini. Omi yayí wianiro náni epaxí imóniñípi náni njíá imónigíyírini. Símimañýo dání Gorixo “E niseaiimíárini.” uriñýírini. ⁵Xiáwo íriñí xámí imónigíáwa, ayí ayíyárini. Ayíyá xiáwíyo dání yeáyí neayimixemeanía náni imóniñjo ámá imóniñírini. Amipí niyoní seáyi e wimóniñjo, ayí orini. O Gorixo, anijí íníná nene yayí umepaxí imóniñorini. “E éwanigini.” nimónarini.

Ámá Gorixo íá yamixáriñýí náni urijípi nánirini.

⁶Gí Judayí nápi Jisasomi ríwí umogíá ejagi aí “Xwiyíá Gorixo ayo ‘E niseaiimíárini.’ urijípi pisíí weárini.” ripaxímani. Ayí ripí nánirini. Negí arío Jekopoyá íwiáriawéyí níni omi dání nemeága nuro náni Isireriyí aiwí wí Gorixoyá mimóniñagía náni níni nepa Isireriyí imónigíámaní. ⁷Ebiríamoyá íwiáriawéyí níni eni xíoyá ejagi aí níni Gorixoyá niaíwíniñí imónigíámaní. Oweoi, ejíná Gorixo Ebiríamomí re urijinigini, “Dixí ráríawé nepaxiñí imónigíyí segí niaíwí wami dání maríái, Aisakomi dánini nemeága upíráriñi.” urijinigini. ⁸Ayí ripí náni seararijini. Gorixo niaíwí Ebiríamo emeanjíyí níni náni “Ayí niaíwí nepaxiñí imónigíyíríani?” miyaiwí sa niaíwí xío Ebiríamomí símimañýo dání xwiyíá urijípimi dání emeanjíyí náni “Ayí nepaxiñí imónigíyíríani?” niyaiwíri riñírini. ⁹Ebiríamomí símimañýo dání re urijí ejagi náni, “Xwiogwí wíomi rínáníñí imónáná Seraí niaíwí wo rixa xiriñáná ámi bimíárini.” urijí ejagi náni rarijini. ¹⁰“Gorixo apíni ejí ejagi náni seararijini.” maríái, Rebekaí ámá ná woni, negí arío Aisakoyá niaíwí ayáí agwí ejáná ejípimi dání eni axípi siwá réniñí neaiariní. Ámá nepa xíoyá imónigíyí ámá emeánarigíápimi dání imónarigíámaní. ¹¹Niaíwí ayáí Iso tíni Jekopo tíni sini mixirí agwíyo neríná sini nañí bi eri sipí bi eri mepa ejáná Gorixo ámá xío yariñípi náni re oyaiwípoyiniri, “O ámá nioniyá oimónípoyiniri íá niyamixáriñáyí, wiwaníñýí wigí nañí epíriápirani, sipí epíriápirani, apí náni dijí nimori íá yamixáriñímani. Sa xewaniñjo e emiániri ejwípeáragípi náni dijí nimori ámáyo íá yamixáriñírini.” Dijí e oyaiwípoyiniri ¹²Rebekaími re urijinigini, “Xiráo xogwáomí íními wuríñiníárini.” urijinigini. ¹³Bíkwíyo dání re ríniñípi, “Gorixoní xogwáo Jekopo náni ninimóniri aí xiráo Iso náni minimónarini.” ríniñípi nioni “Gorixo xío wimónariñípini yárañírini.” seararijápi tíni xixeni ríniñi.

¹⁴Ayináni píoi raniréwini? “Gorixo ámáyo íá niyamixáriñá ejípi nipíkwíni menjírini.” raniréwini? Oweoi, wí e ripaxí mimónini. ¹⁵Ayí ripí nánirini. Moseso Gorixomí rixiñí uráná Bíkwíyo níriniri eániñípa Gorixo re urijinigini, “Ámá nioni wá owianimíniríná ananí wá wianimíñi. Ámá

nioni ayá urimiximiniríná anani ayá urimiximíni.”¹⁶ Gorixo e urijí ejagi náni ayí ámá wigí dijí tíni “E oimónaneyí.” yaiwariñagía náni fá yamixáriniñyí imónarigíámani. E i oimónaneyiniro anijí miní yariñagía náni fá yamixáriniñyí imónarigíámani. Sa Gorixo wá wianariñípimi dání fá yamixáriniñyí imónarigíáriñi.¹⁷ Bikwíyo dání Moseso tíjíná Gorixo Isipiyí mixí ináyomí re urijí ejagi náni nene anani dijí axípi mopaxírini, “Nioni xopirárí síápimi dání ejí eániñjí nioniyá siñáni piaumimí iniri yoí nioniyá xwíá nirímini yaní niwéa uri éwiniginiri nioniyá dijí tíni joxi mixí ináyí nimóniri mejweaojoxirini.”¹⁸ Gorixo e urijí ejagi náni nene re niyaiwirane nijíá imóniñwini, “Ámá ‘Wá owianimíni.’ wimóniñyí wá wianariñírini. Ámá ‘Dijí wakisí oinípoyiniri owimiximíni.’ wimóniñyí dijí wakisí inipíri náni wimixariñírini.” niyaiwirane nijíá imóniñwini.

“‘Gorixo nipikwini miyarinini.’ ripaxí mimónini.” urijí nánirini.

19 Seyíné re niripíráoi, “Joxi nearariñípi nepa ejánayí, Gorixo pí náni ámá wigí sipí egíápi náni sini ayairirí wiariñírini? O ‘Ámá xe api api oimónípoyí.’ yaiwariñípi ámá go píri urakipaxí imónini? Oweoi, wí e mimóniñagi náni rariñwini.” E niráná²⁰ re searimíni, “Seyíné pí ámáyíné nimónimáná Gorixomí xixewiámí wiariñoi? ‘Xwáriá sixí xwíá tíni imixífwá imixariñomi “Niiwáni imóniñápi pí náni e nimixíni?”’ uriniñoi.” riseaimónarini? 21 “Xwáriá sixí imixarijo xwíá axí xéípimi dání xwáriá sixí wíxaú nimixiríná wíwá ayí aiwá riá náni imixiri wíwá ráí sixí yininía náni imixiri epaxí mimónini.” riseaimónarini?” searimíni. 22 Gorixo “Ámá fwí egíápi náni wikí nóniñípi owíwapiyimíni.” wimóniri “Pirí umamómi náni gí ejí eániñjípi siwá owíwapiyimíni.” wimóniri neri aí ámá xwáriá sixí xwiríá ikixeníwiniginiri ipimoáriñíyíniñjí imónigíayo apaxí mé pirí mumamó kikiá neri sa siñwí niwiga warinagí náni ámá go xixewiámí niwiri “Joxi nipikwini miyarinini.” uripaxí imónini? 23 O ámá xwáriá sixí wá wianíñimiginiri ipimoáriñíyíniñjí imónigíayo —Ayí eni seáyi e xio imóniñípi bi imónífrixiniri ejíná dání ipimoáriñýírini. Ayo wá wianaríná ámá níni siñwí niwíniro re yaiwíírixiniri, “Seáyi e Gorixo imóniñjípi, ayí xegí bi imóniñjí apírani?” yaiwíírixiniri wíniyo apaxí mé pirí mumamó kikiá néra ujírini. 24 Ámá xwáriá sixí wá wianíñimiginiri ipimoáriñíyíniñjí imónigíayí, ayí nenenirini. Nioniyá oimónípoyiniri wéyo fá neaumiriñjenerini. Gí Judayí wieneni fá neaumiriñímani. Émá wíyo eni fá umiriñírini. 25 Nioni “Gorixo émáyí eni nioniyáyí oimónípoyiniri wéyo fá umiriñírini.” searariñápi ejíná xwíyíá wíá rókiamoagí Xoseao Bikwíyo niriri eají ripí tíni xixení rinini, “Ámá Gorixoniyá mimónigíayí náni ‘Gí ámárini.’ riri ámá dijí sixí tuyipa ejáyí náni ‘Gí dijí sixí uyijáyírini.’ riri emíáriní. 26 Ají nioni ‘Ámá niygíyínémani.’ urijápi náni re ripírárini, ‘Niaíwí Iwjá dijí niyimíni tíjoyáyírini.’ ripírárini.” Xoseao e niriri eajírini. 27 Ejíná wíá

rókiamoagí Aisaiaoyi riniyo Isireriyiyá íwiáríawéyí náni niriríná re riñiríni, “Isireriyiyá íwiáríawéyí ámá obaxí inikí rawirawápamí ejiyí imóniñipa imóniñagi aiwi Gorixo árínípimi yeáyí uyimixemeáníarini.

²⁸ Áminá Gorixo ‘Xwíá týo ñweagíayo pirí umamóímigini.’ riñípi niyáriñá sini mé pirí umamoáriná ejagi náni rariñini.” Aisaiae e niriri eajírini. ²⁹ “Gorixo xegí Judayo wá miwianipa nerínayí, wí yeáyí uyimixemeajiyí imónipaxí menini.” oyaiwípoyiniri náni Aisaiae ámi ripi eni riñiríni, “Ámináo —O ajiñají níni simijí wínarigíorini. O Isirerene negí ámá bi xe ojweápoyiniri siñví mineanipa neri siñwiriyí, ámá aji Sodomiyí riniñípimi ñweáyí tñi Gomorayí riniñípimi ñweáyí tñi níni aníá imónagíapa nene eni imónaniri eajírini.” niriri eajírini.

**“Judayí xejwí xídarigíá ejagi náni wé rónigíáyí
mimónigíáriní.” urijí nánirini.**

³⁰ Ayináni nene píoí raniréwini? Sa ripi raníwini. Émáyí wí “Gorixo ámá náni ‘Gí wé rónigíáyírini.’ níráriñá ayí apimi dání rárariñírani?” niyaiwiro “Wé róniñwáyí” oimónaneyiniro anijí miní mepa nero aí api tñi xixeni imónigíawixini. Wé rónijí Gorixo ámá Jisasomi diñí wikwíroariñagía niwiniríná rárariñípi api tñi xixeni imónigíawixini.

³¹ E imóniñagía aí Isireriyí ñwí ikaxí riniñípimi nixidirijípimi dání wé rónijí oimónaneyiniro anijí miní neróná wé rónijí ñwí ikaxí eániñjyo riniñípi tñi xixeni mimónigíawixini. ³² Ayí pí náni api tñi xixeni mimónigíawixini? Ayí Jisasomi diñí niwikwíroriñípimi dání oimónaneyiniro mé wigí diñí tñi ñwí ikaxí riniñí ripimi nixidirane oimónaneyiniro yariñagía náni wé rónijí api tñi xixeni mimónigíawixini. Ayí Jisasomi —Judayí Jisasomi niþíkiro aí “Gorixomi xewaxomí wí pikipaxenemaní. Ayináni o Gorixomi xewaxomani.” rarigíá ejagi náni o síñá ámá nikiripeaániri ná eánarigíónijí imóniñorini. Omi nikiripeaániro náñijí eánigíawixini. ³³ Bikwíyo dání api náni xixeni re níriniri eánini, “Aríá époyi. Gorixoní díwí Saioniyí riniñípimi —Api Jerusaremiyo rinini. Apimi ámá nikiripeaániri ná eániro símirirí wiri epíria náni síñá wo e tñini. E neri aí omi diñí wiwkwíróíayí xio riñípi tñi xixeni wiiníá ejagi náni ayá wí epíriámaní.” Bikwíyo dání xixeni e níriniri eánini.

**“Judayí nápi Kiraisomí diñí miwikwírogíá ejagi náni
Gorixo yeáyí uyimixemeajímani.” urijí nánirini.**

10 ¹ Gí nírixímeáyíné, Gorixo gí Isireriyó yeáyí uyimixemeáwiniginiri íkñiñjí sipí niariñagí náni omi rixiñjí anijí miní wuriyariñáriní. ² E neri aí ayí yeáyí miyimixemeániñoi. Nioni ayí yarigíápi náni pírániñjí diñí íá nixiriri náni áwañí rariñini. Ayí Gorixomi oxídaneyiniro símí nixeadípéniro nero aí pírániñjí diñí nejwipémáná

miyarijoi. ³ Ayí ripi náni seararijini. Ayí “Ámá e yarigáfapimi dání Gorixo ‘Wé rónigíáyínérini.’ uraráriñíráni?” niyaiwiríná xeñwí yaiwiarigíárini. Xeñwí dijí re niyaiwiro, “Negí pírániñí yariñwápimi dání Gorixo ‘Wé rónigíáyínérini.’ neariníráni.” niyaiwiro apíni nixídiro náni Gorixomi yeáyí símañwýónijí miwurúnipa ero “Api neróná wé rónigíáyíné imónipíráriñi.” ráriñijípimi mixídipa ero egíá ejagi náni seararijini. ⁴ Gí Judayí dijí re moarigápi, “Ijwí ikaxí riniñípimi nixídiriñýo dání wé rónijwáéne imónaníwárini.” Dijí e moarigápimi Kiraiso pírí wiaíkímojírini. E ejí ejagi náni omí dijí wíkwírófá giyí giyí náni Gorixo “Wé rónigíáyírini.” ráriñíráni. ⁵ Moseso ámá wé rónigíá imónipírí náni ijwí ikaxí eániñípimi xídarigíáyí náni niriri ríwamijí nearíná réniñí riñírini, “Ámá wé rónigíá imónipírí náni ijwí ikaxí eániñí ripi nipini yarigíáyí xixeni e nerijípimi dání dijí niyimijí tígiá imónipíráriñi.” ⁶ Wé rónijí ámá ijwí ikaxí eániñípimi xídarigíápimi dání imónijípi náni Moseso e riñí ejagi aiwi dijí wíkwírówápimi dání “Ámá wé rónigíáyírini.” ráriñijene Kiraiso yeáyí neayimixemeanía náni rixa niweapíri nipémáná ámi wiápnímeaní ejagi náni Bikwíyo dání niriniri eániñípa re rariñwárini, “Re miyaiwinípani, ‘Ajnámi náni gene peyaníwáríani?’ miyaiwinípani. Ayí xwiyá ‘Apimi dání Gorixo ámáyo yeáyí uyimixemeaníráriñi.’ riniñípi aríá wianíwá náni Kiraisomi ajnínamí dání gene nipeyirane nipemeámi weapaníwá náni rariñini. ⁷ Ripi ení miyaiwinípani, ‘Sirírikí sírífí mayí imónijími náni gene weaníwáríani?’ miyaiwinípani. Ayí Kiraisomi ami dání gene niwepínírane nipemeámi yapaníwá náni rariñini.” ⁸ Bikwíyo xwiyá Gorixoyápi náni píoi rinini? Ripi re rinini, “Xwiyá api ná jíami mimónini. Ajwi e segí símímañí tíñí e imónijagi náni apí anani xwiyá ríro dijí moro epaxí imónini.” Bikwíyo e rinini. Xwiyá ámá Jisasomi dijí wíkwírórixiníri none wáí rariñwápi náni rariñini. ⁹ Xwiyá api, ayí ripíriní. Ámáyíné ayá mé Jisaso náni “Ámináoríni.” niriri woákíkí eri “O Gorixoyá dijí tíni xwáripáyo dání wiápnímeaníráriñi.” niyaiwiri dijí wíkwíroríri nerínáyí, Gorixo yeáyí seayimixemeaníráriñi. ¹⁰ Ayí ripi seararijini, “Gorixo ámá wo Jisasomi dijí wíkwíroariñagi niwiníríná ‘Wé rónijoríni.’ ráríri manjýo dání woákíkí yariñagi niwiníríná yeáyí uyimixemearí yariñírini.” seararijini. ¹¹ Nioni seararijápi Jisaso náni Bikwíyo dání re niriniri eániñípi tíni xixeni seararijini, “Ámá omí dijí niwíkwírorínañí, xío riñípi tíni xixeni wiiníá ejagi náni ayá wí wininíá menini.” niriniri eániñípi tíni xixeni rariñini. ¹² Ayí ripi nánirini. Áminá dijí ninenení wíkwíroariñwáo —O ámá arírá neaíwiniginíri yariñí wiariñíra niyoní wá bi onímíápi miwianí ayá wí wianarijoríni. O ná woni ejagi náni Judayo xegí bi wiiri émáyo xegí bi wiiri yariñímani. ¹³ Bikwíyo re niriniri eániñí ripi “Giyí giyí Ámináo yeáyí oniyimixemeaníri yariñí wííáyo yeáyí uyimixemeaníráriñi.” niriniri eániñípi nioni seararijápi

tíni xixeni axípi riniŋagi náni searariŋini. ¹⁴ Ámá wo gí Judayí náni re niránayí, “Kiraisomi diŋí miwíkwírogíá ejagi náni arige nero yeáyí oneayimixemeenirí yariŋí wipíráoi? O náni aríá miwigíyá ejagi náni arige nero diŋí wiwkíropíráoi? Ámá wo o náni wáí murinjí ejagi náni arige nero aríá wipíráoi? ¹⁵ Gorixo ámá wa wáí uripíría náni murowáriŋí ejagi náni arige nero wáí uripíráoi?” Ámá wo Poroni rarinjápi píri nirakíminiri náni e niránayí, re urimíini, “Bikwíyo dání ‘Ámá xwiyá yayí winipaxí imóniŋípi wáí urimearigíyá nurémearíná ayí awiaxírini.’ níriniri eániŋagi náni wáí uripíría náni Gorixo rixa murowáripa reŋinigíni? ¹⁶ Wáí ourímépoyiniri urowáriŋí aí Judayí níni xwiyá yayí winipaxípi pírániŋí xixeni aríá niwiro mixdígíawixini. Wíá rókiamoagí Aisaia Birkwíyo re niriri eanjírini, ‘Ámináoxini, none áwanjí urariŋwápi giyí aríá nineairi diŋí ikwíroariŋoi? Oweoi, wí e miyariŋoi.’ Niriri eaní api nioni searariŋápi tíni xixeni imóniŋagi náni rarinjini. ¹⁷ Ayináni nene nijíá ripi imóniŋwini. Ámá xwiyá Kiraiso náni aríá niwiriŋíyo dání diŋí wiwkíroarigíárini. Ámá wí xwiyá apí wáí urarigíápimi dání aríá wiariŋíárini.” urimíini. ¹⁸ Ámá wo “Xwiyá Kiraiso náni wáí rarigíápi Judayí nepa aríá ría wigíawixini?” niránayí, re urimíini, “Aga rixa aríá wigíawixini. Bikwíyo dání re níriniri eániŋi, ‘Ámá xwiá ríri nírimini ɻweagíyá wigí maŋí rixa aríá wigíawixini. Ámá aŋí nimini ɻweagíyá wigí xwiyápi rixa aríá wigíawixini.’ níriniri eániŋagi náni ‘Judayí rixa aríá wigíawixini.’ rarinjini.” urimíini. ¹⁹ Ámi ámá wo “Xwiyá wáí uragíápi náni Judayí majíá imónagíárani?” niránayí, re urimíini, “Oweoi, émáyí aí nijíá imóniŋánayí, ‘Judayí nijíá mimónagíárini.’ ripaxí menini.” urimíini. Moseso Gorixo náni re niwuriyiri eaní ejagi náni rarinjini, “Judayíne Gorixoní ámá xeŋwí wíyo pírániŋí meariŋagi siŋwí ninaníríná sipí diŋí wiaiwipíráriňi. Ámá seyíné ‘Majíá imónigíyírini.’ wiaawiariŋíayo pírániŋí meariŋagi siŋwí ninaníríná wíki wónipíráriňi.” Moseso e niwuriyiri eaní ejagi náni rarinjini. ²⁰ Judayí “Gorixo émáyo maríái, nenení neamímininíárini.” yaiwiariŋagía aí wíá rókiamoagí Aisaia eni xwiyá Gorixo náni niwuriyiríná ayá igigí mé nerí re niwuriyiri eanjírini, “Ámá omí ge dání winimeaniréwiniri miyariŋíyá Gorixoní rixa siŋwí nanimeagíyírini. Ámá Gorixoní náni yariŋí miwipa egíáyo niiwaniŋjoni xámí piaumímí winijáriňi.” Émáyí náni Aisaia e niriri ríwamiŋí neari aiwi ²¹ gí Isireriyí náni Gorixo riŋí ripi ríwamiŋí eanjírini, “Ayí Gorixoní tímáminí obípoyiniri anijí miní wé awiá niwiaxídiríná ná mé ámá maŋí niwiaxíkiri ríwí siwíá yiri yarigíáyo wé awiá wiaxídiŋjárini.” niriri eanjírini.

“Isireriyí áríní bimí Gorixo wá wianariŋípi wímeaarini.” urijí nánirini.

11 ¹ Ayináni “Gorixo xegí Isireriyó rixa anijíni ríwí umonjírini.” riminiréini? Oweoi, wí e ripaxí menini. Nioní eni Isireriyí

wonirini. Ebiríamoyá íwiáríawéyí wonirini. Siykí Bejimano tíni imóniŋá wonirini. Nioní e imóniŋáoni aí Gorixo wí ríwí mímomoŋí ejagi náni “Isireri nioní rixa anijní ríwí umoŋírini.” ripaxí menini.” searariní. 2 O xegí ámáyo —Ayí amipí sini mimóniŋáná íá yiyamiximí ejíyírini. Ayo wí ríwí umoŋímani. Wíá rókiamoagí Iraijsao náni Bikwíyo níriníri eániŋípi sini majáa rimóniŋoi? O Gorixo ayo eni xixe ríwí umówinigíniri xegí Isireriyí náni anijúmí ikaxí nurírná re urijnigini, 3 “Ámináoxíni, dixí wíá rókiamoarigíawami nowamini pikiro joxi náni ridiyowá epíría náni írái onijíyí pipinamí ero ééá ejagi náni joxi diŋí rikwíroŋá yoparoní ɻweajini. Nioní eni nípíkianiro náni rixa píá niariŋoi.” uríragí aí 4 Gorixo píoi urijnigini? “Joxini maríái, ámá níni nioniyá imóniŋíyí 7,000 imónini. Ayí wayá ɻwiá xopaikigí imóniŋí Bíariyi riŋiŋípimi xómíŋí niyíkwiro yayí mumearigíáyírini.” urijnigini. 5 Ayináni ejíná e imóniŋípa agwi ríná eni axípi áríní wí Gorixo xegí wá wianariŋípi tíni xixeni neríná íá neayamixipí áríní wiene ɻweajwini. 6 Gorixo ámáyo íá nuyamixiríná xegí wá niwianiriŋípimi dání íá uyamixijí ejagi náni “Ámaéne naŋí bi yariŋagwi nineaníri náni íá neayamixijírini.” yaiwipaxí menini. Ámá naŋí yariŋagía náni íá nuyamixíri siŋwiriyí, wá wianariŋípi mimóní, mimóní wá wianariŋípi imónimíniři ejírini. 7 Ayináni píoi ripaxírini? Isireriyí wé róniŋí api oimónaneyiniři anijí miní yarigíápi mimónipa egíá aiwi ámá Gorixo xegí diŋí tíni íá uyamixijíyíni xixeni imónigíárini. Wíniyí Gorixoyá diŋíyo dání wigí diŋí rixa wakisí inigíárini. 8 Nioní searariníapí tíni xixeni Bikwíyo dání re níriníri eániŋípa, “Ayí diŋí pírániŋí nimoro ‘Gorixo api neaíwapiyiminíri ríá yarini?’ miyaiwí éírixiníri káká siŋwí aníri aríkwíkwí aríá wíri diŋí xaxá meri epíři wimixijí ejagi náni api e néra nibásáná agwi ríná eni sini yariŋoi.” Bikwíyo dání e níriníri eániŋípa agwi ríná xixeni diŋí wakisí inariŋoi. 9 Depito eni re riŋírini, “Ayí ‘Niwayíróníri ɻweajwini.’ niyaiwiro maiwí ɻweajáná aiwá yayí yaniro náni nimixiro narigíápi diŋí Gorixoxiníyá tíni xe siphogwíniŋí imóniri mítreniŋí imóniri éwinigini. Xe nikiripeaáníri ná eánarigíápiŋí imóniri ríá meaárinarigíápiŋí imóniri éwinigini. 10 Gorixoxí yariŋípi náni siŋwí anopasínpíri náni joxiyá diŋí tíni siŋwí xe síá uyiníri joxi yariŋípi náni majáa nero ikárinarigíápi xe anijí aiwá íá xwéniŋí nimearíkwíniři emero éírixini.” Depito e riŋípa gí Judayí nápi xixeni api nero diŋí wakisí inariŋoi.

**“Judayí manjí wiaíkigíá ejagi náni Gorixo émáyíné
yeáyí seayimixemeařiní.” urijí nánirini.**

11 Ayináni ámá wo yariŋí re níánayí, “Judayí Jisasomi diŋí miwíkwíropa nero nikiripeaáníri ná neániríniŋí neróná anijí axípi e imónárfwanigíníri egíáraní?” Yariŋí re níánayí, re urimíni, “Aga owoei, ayí wiaíkigíá ejagi náni Gorixo émáyo yeáyí uyimixemeařiní.

Judayí o émáyo naají wiiarijagi siywí niwiniiróná sipí dijí niwiaiwiro Jisasomi dijí owikwírópoyiniri náni e yarini.” urimíini. ¹² Ayí manjí wiaíkigíá ejagí náni agwi ríná Gorixo ámá xwíá tíyo ɻweagíá wíniyo naají ayá wí niwiiri aiwi Judayí Gorixo fá uyamixiñí níni rixa Jisasomi dijí niwíkwírorínayí, émáyo eni naají xwapí ayá wí wiiníárini. Judayí nikíripeaániri ná eánigíá ejagí náni Gorixo émáyo naají ayá wí niwiiri aiwi Isireri Gorixo fá uyamixiñíyí níni Jisasomi dijí niwíkwírorínayí, émáyo niwiirfná xámí naají wiijípa mé ámi seáyi e imóniñípi wiiníárini.

¹³⁻¹⁴ Agwi Romiyo ɻweagíá émáyíné xwiyíá bi osearimini. Gorixo émáyo wáí ouriniri nirowárénapiñóni ejagí náni nloni e neríná ripí eni yariñárini. Gí ámá gwí axfrí imónigíáyí “Gorixo émáyo naají ría wiiariini?” niyaiwiro sipí dijí wiaiwiarigíápimi dání wierkiemeáimiginiri xío émáyo ouriniri nirowárénapiñípi yariñárini. E neríná “Gorixo e éwiniginiri nirowárénapiñípi seáyi e imóniñípirírani?” niyaiwiri yayí tñi néra warinjárini. ¹⁵ Ayí ripí seararijini, “Gorixo Isirerijo ríwí umonjípmi dání ámá xwíá tíyo ɻweagíá wíniyí tñi xío nawíni piyá wírinigíáyí imóniñagía náni Isirerijo ámi numíminiríná ayí rixa xwárípáyo dání wiápñimeáíyíniyí imónipírárini. ¹⁶ Bisíkeríá iwamíó nimixírná xámí bi onimiápi nixeri ‘Ripi, ayí Gorixo nánipirini.’ niyaiwiri táná nápi nipini Gorixoyáñíj imónarijípa Judayí íwiáríawéwa Gorixoyá imónigíá ejagí náni ríwíyo imónigíáyí eni axípi oyá imónipírárini. Íkíá pipinjí wirí ‘Gorixo nánirírini.’ niyaiwiri nitirínayí, rejí eni oyá imóniñípa Judayíyá xiáwo íriñíyí Gorixoyá imónigíá ejagí náni ríwíyo imónigíáyí eni axípi oyá imónipírárini.” seararijini. ¹⁷ E nerí aí ewayí xwiyíá ripí osearimini, “Gorixo xegí Judayo ríwí numoríná íkíá oripí rejínijí bi noreari émáyíné —Seyíné rejí oripí ámá iwiá urarigíá maríái, oripí xegípi yaparijípmi dáninijí rejí eánigíáyínérini. Seyíné Gorixo nimeari wíniyí rejí eánigé seajwirárrí ejagí náni seyíné oripí pipinjípmi dání iniigí níñiríná Judayíyá xiáwo íriñíyo Gorixo naají wiiagípmi dání iniigíñijí níñiri rejí wíniyí tñi pírániñí rejí onarigíárini. ¹⁸ E nerí aiwi Judayo Gorixo ríwí numoríná rejínijí óreanjíyí náni wárixayíné mimónipa époyí. Wárixane oimónaneyinirónayí, xámí pírániñí dijí nyaikirori re móírixini, ‘Rejene pipinjí náni iniigí ímixarijwámani. Pipinjíyí —Ayí Judayíyá xiáwo íriñíyírini. Ayí nene náni iniigí ímixarijírini.’ móírixini.” osearimini.

¹⁹ Émá Jisasomi dijí wíkwíroarigíáyíné re niránayí, “Nene neaŋwiráriminiri náni ayo óreaŋjírini.” niránayí, ²⁰ re searimíini, “Seyíné anani rarijoi. Ayí Jisasomi dijí miwíkwíroarigíápmi dání órea seajwirárijíyíné imónigíáyíné ejagí náni wá mimónipa ero wáyí ero éírixini.” searimíini. ²¹ Gorixo “Rejí íkíá bimi dání noreari ɻwirárijí maríái, íkíá ná apámi dání eániñípi xe oeánini.” miyaiwí óreanjí ejagí náni émáyíné eni “Xe oeánini.” miyaiwí axípi neaóreaníginiri “Wáyí

éírixini.” seararijnini. 22 Ayináni Gorixo ámáyo wá niwianiríná wiri wikí tñi niwiríná wiri yarijípi náni dijí móírixini. Jisasomí dijí miwikwíropa nerijípimi dání nikiriipeaániri nánijí eánigíáyo Gorixo wilí tñi niwiri aiwi émáyíné wá seawianarini. Seyíné dijí wiwkíroarigíápími dání anijí wá seawaniipaxí imónijánayí, ayí anani wá niseawiaga unírárini. E mepa nerínayí, seyíné eni seawákwimo nániyi. 23 Rejí óreámonjínjí imónigíáyí eni dijí miwikwíró yarigíápi rixa emi nimoro dijí wiwkíroánayí, Gorixo wigí óreaje dání ámi ñwiráríníárini. Gorixo anani ámi ñwiráripaxí ejagi náni rarijini. 24 Émáyíné Gorixo íkíá oripí xegípi yaparijínamí dání norearí ámá aiwá omijí neríná mepa yarigíápa nerí ámáyánamí seajñwiráriji ejagi náni xegí anami dání óreajípi anipaxí ámi wigí axínamí ñwiráripaxí imónijagi náni seararijnini.

“Gorixo ámi Isireriyo yeáyí uyimixemeañírárini.” urijí nánirini.

25 Gí nirixímeáyíné, seyíné “Nene dijí émí saímí mojwaénerini.” niyaiwiniro “Gorixo xegí Judayo anijíni emi mojírini.” yaiwipírixiniri xwiyáá yumíí imónijí ripí náni majíá oimónípoyiniri mínimónarini. Xwiyáá yumíí imónijípi, ayí ripírini. Émá Gorixo fá uyamixijíyí nñi xio tíamini bipíríe náni Isireriýí nápi dijí wakisí niga upírárini. 26 E néra numáná ejáná Gorixo Isireri niyoní yeáyí uyimixemeañírárini. Nioní seararijápi Bikwíyo dání xwiyáá níriníri eániyí ripiaú sopijí niwarini, “Éí neamíninío díwí Saioni —Díwí Saioniyi riniyípi Judayíyá anjí e náni riniyípirini. Éí neamíninío díwí Saioni ñweajñwaéneyáo nimóniri Jekopoyá ñwiáriawene uyínií yarijwápi emi neawiaíkimonírárini.” níriníri eániyi 27 ámi wí e “Gorixoni wigí fwí egíápi yokwarimí niwiiríná ‘Ripí niwiimírárini.’ réroárimíini.” níriníri eániyi ejípiaú nioní seararijápi tñi xixenirini. 28 Judayí xwiyáá yayí neainipaxí imónijípi riwí numoro náni Gorixomi símí tñi wiarijíyí imónijagía náni Gorixo émáyíné naají seaiiarini. E nerí aí Gorixo wigí xiáwo íriñyo fá uyamixijí ejagi náni xioyá dijí sixí uyijíyí imónijoi. 29 Gorixo wá niwianiríná anipá niwiri nioniyá oimónípoyiniri wéyo fá numiriríná ámi yarápímíó miwiarijo ejagi náni rarijini. 30 Émáyíné ejíná Gorixomi wiaíkiagía aiwi agwí ríná Judayí xamijíyí wiaíkiarijagía náni Gorixo seyíné ayá searimixarini. 31 Judayí Gorixo émáyíné ayá searimixarijagi niwiniríná sipí dijí niseaiiwiri ámi xio tíamini kinimónáná xamijíyo eni ayá urimixinía náni émáyíné wiaíkiagíápa ayí eni axípi nero xiomí wiaíkiarijoi. 32 Gorixo ámá niyoní Judayorani, émáyorani, ayá urimixíimigíniri “Ámá nñi gí maají niwiaíkiarigíáyírini.” niráriri gwíniyí yárijírini.

“Gorixo dijí émí saímí mojo ejagi náni yayí uméwanigini.” urijí nánirini.

33 Gorixo dijí émí saímí mori nijíá imóniri ejípi aga seayí e imónijagi náni nioní miijí sínjá weánipaxírini. Nene ámaéne dijí o “E éimigini.”

niyaiwiri mojípi náni anijí miní yarijí niga nurane aí “E ría moni?” yaiwipaxene menini. Nene dijí o nimori yarijípi náni anijí miní “Arige nimori ría yariní?” niyaiwirane aí míkípi náni xixeni dijí mopaxene menini.³⁴ Nioni seararijápi Bikwíyo dání re níriniri eánijípi tíni xixenirini, “Ámináo dijí moarijípi náni ámá wí nijíá rimónijoi? Oweoi. Omí ámá wí píráni jí dijí ureñwípegíáraní? Oweoi.³⁵ Ámá giyí wíniyí xámí wíízápi náni xío wipaxí imónijorini? Oweoi.” níriniri eánijípi nioni seararijápi tíni xixeni imóniní.³⁶ Amípí níni oyá dijí tíni imóniri xegí imónijípa oyá dijí tíni sini imóniri o nánini imóniri ejagi náni rarijini. Nene íníná omí seáyi e numéra úwanigini. “E éwanigini.” nimónarini.

“Ridiywá Gorixo wimónarijípi iníwanigini.” urijí nánirini.

12 ¹Ayináni gí nírixímeáyíné, Gorixo wá neawianayarijagi náni ení rirémixí bí osearimini. Naçwí noni Gorixo náni ridiyowá yárarigíápa sewanijíyíné eni o náni ridiyowá sijí siyikwí míni jí xío wimónarijípíniyí oimónaneyiniróná “Negí dijíyo oxídinaneyi.” miyaiwí “Oyá dijíyoní oxídaneyi.” niyaiwiro xamiyíyíné mini winíírixini. E neróná Gorixomi yayí umeaniro náni epaxípi tíni xixeni yarijoi. ²Gorixomi mixídarigíáyí yarigíápa axípi mé “E éírixini.” wimónarijípi náni nijíá imónipíri náni segí dijí xámí moagíápi xe sijí bí oneaimixiniri sijwí winíírixini. Xe dijí sijí bí oneaimixiniróná xío wimónarijípi —Api awiaxí imóniri oyá sijwíyo dání apáni imóniri wé rónijí imóniri ejípirini. Api náni anani nijíá imónipaxírini. ³Nioni Gorixo wá niniwianiri niijípimi dání niyínéni woxini woxini ripí osearimini, “E imónijáoniríani?” niyaiwiniróná dixí imónijípi náni nímúrori ‘Seáyi e imónijáoniríani?’ miyaiwinípani. ‘E imónijáoniríani?’ niyaiwiniróná dijí wikwíroarigíá woxini woxini Gorixo e epaxo e epaxo oimóniri simixijípi náni dijí nimori dixí nepa imónijípi tíni xixeni ‘E imónijáoniríani?’ yaiwiniríini. Bi osearimini. ⁴Negí wará ná wirími dání wérani, sikwírani, bí bí iniñwini. Bi bí iniñwápi tíni axípíni yarijwámani. Xixegíni yarijwárini. ⁵E imónijípa axípi Kiraiso tíni ikáriñijwaéne eni re imónijwini. Obaxene aiwí omí dijí wikwíroarijagwi náni ninenení axípi wará ná bimí dání sikwí wé ayí imónijípániyí nimóniri ikwíronijwini. ⁶Nineneni wá neawianijípi tíni xixeni nineaiiróná xixegíni e epaxí e epaxí oimónípoyiniri neaimixijí ejagi náni xixegíni epaxí imónijwápi tíni xixeni oyaneyi. Gorixo xwiyíá xíoyápi wíá urókiamóírixiniri neaimixánayí, negí dijí wikwíroarijwápi tíni xixeni e éwanigini. ⁷Negí wíniyo arírá wíírixiniri neaimixánáraní, wíniyo wíwapiyíírixiniri neaimixánáraní, ⁸ení rirémixí wíírixiniri neaimixánáraní, xixeni e éwanigini. Negí wíniyo negí amípí ninowiayí inírixiniri neaimixánayí, sipí miwí éwanigini. Negí wíniyo oumenjweápoyiniri neaimixánayí símí nixeadípénirane éwanigini. Negí wíniyo wá wianíírixiniri neaimixánayí, kipiñí miyí yayí tíni éwanigini.

“Kiraiso tíni ikárinigíáyíné apí apí néra úírixini.” urijí nánirini.

9 Segí wíniyo dijí sipí niwiríná mimóní miwíwapiyipa éírixini.
 Sipí imónijípi ríwímini nimamori nanjí imónijípi fá xirífríxini.
10 Xexíxexirímeáyí ayá rírimixí niniro pírániyí menarigíápa inífríxini.
 Negí wíniyo wéyo umeaneyiníro símí xeadípénífríxini. **11** Ríwí siwá miyí
 niríkwíniri éírixini. Ámináomi nixídíróná xíoyá kwíyípi e niífríxini
 seaimixarijípmi siywíríaniyí wiaxídífríxini. **12** Ámináo seaíníápí náni
 dijí ikwímoarigíápmi dání dijí niáfá seainíwinigini. Xeanijí seaímeááná
 xwámámí wíífríxini. Íníná Gorixomí rixijí urayífríxini. **13** Ámá Gorixoyá
 imónigíáyí wí díwí ikeamónarijagía niwiríná segí bi miní wíífríxini.
 Ámá aŋí midájí wí seaímeááná segí aŋíyo náni nipemeámi úírixini.
14 Ámá rímewá seaiarigíáyo Gorixo naŋí wiíwinigini rixijí uríífríxini.
 Ayo uramixíwinigini rixijí murí nanjí imixíwinigini rixijí uríífríxini.
15 Ámá yayí yarijagía niwiróná ayí tíni nawíni yayí ero ɻwí eaarijagía
 niwiróná ayí tíni nawíni ɻwí earo éírixini. **16** Segí wíniyo náni “Wío
 sipíorini. Wío naŋorini.” miyaiwipani. Ná bini axípíni móífríxini. “Seáyi e
 imónijwaéneríani?” miyaiwinipa nero ámá yunigíáyí tíni anani gwiaumí
 niniro eméífríxini. “Nene dijí émí saímí mojwaéneríani?” miyaiwinipa
 éírixini. **17** Sipí seaikáráná seyíné eni xixe sipí miwikáripani. Ámá níni
 “Api neríná xixeni ríya yarini?” yaiwiarigíápi náni dijí níromo éírixini.
18 Dijí mixímini nikwímorí mepa éírixini. Anani nepaxí ejánayí, ámá
 níni tíni piyáti niwiróniro qweáífríxini. **19** Gí dijí sixí seayijáyíné, ríkikiríó
 seaikáríáyo seyíné eni “Pírí oumamoaneyi.” niyaiwiro mé Gorixo wikí ríá
 ápiawíniyí wónijípi xe ayo wímeawíniigini siywí winífríxini. Bikwíyo
 dání ripí níriníri eániŋagi náni seararijini, “ ‘Ríkikiríó yarigíápi náni
 “Gorixoní pírí umamóimigini.” nímonarini. Ríkikiríó seaikáríáyíné
 maríái, niiwaniŋoni pírí numamori ríniŋí wimíáriini.’ Ámináo e riŋírini.”
 Bikwíyo dání e níriníri eániŋagi náni “Sewaniŋíyíné ‘Pírí oumamoaneyi.’
 niyaiwiro xixe miwipa éírixini.” seararijini. **20** E mepa nero Bikwíyo dání
 re níriníri eániŋípa éírixini, “Joxí tíni símí tíni inarigíáyí agwí wiariŋagi
 niwiríná aiwá miní wiríini. Gwíní yeáyí wiariŋagi niwiríná iniigí
 niwiri wiríini. E niwiríná wigí sipí seaiarigíápi náni ayá wimoríini.”
 Bikwíyo dání e níriníri eániŋípa éírixini. **21** Ríkikiríó seaikáríáyo xixe
 sipí niwirónayí, ayí seyíné xopíráriŋíji seaiarijoi. Sewaniŋíyíné pírí
 oumamoaneyiníri nerónayí, sewaniŋíyíné samiŋíniŋí imixinarijoi.
 Seyíné e mepa nero naŋní niwirónayí, xopíráriŋíji wiarijoi. Ayináni sa
 apini éírixini.

“Gapimaníyo simajwíyónijí yeáyí wuríñíwanigini.” urijí nánirini.

13 **1** Ámá ayí ayí gapimaníyo simajwíyónijí yeáyí wuríñífríxini.
 Gapimaní wí nímoniróná wigí dijíyo dání imónarigíámani. Gorixoyá

dijíyo dání imónarigíári. O xe oimónípoyiniri sijwí winarijíyíni gapimaníyí imónarigíá enagi náni rarijini. ² Ayináni gapimaníyo ámá giyí wiaíkianiro nerínayí, ayí Gorixo “E oimónípoyi.” yaiwiñípi eni píri rakianiro yarijoi. Ámá e éíyáyí ríá meaárinaniro yarijoi. ³ Ayí ripi náni seararijini. Gorixo gapimaní nimóniro seamejweagíáyí naají yarigíáyo ení óí wimixíírixiniri wimixijímani. Sípí yarigíáyo ení óí wimixíírixiniri wimixijírini. “Neamejweagíáyí náni wáyí mepa oemini.” niseaimónirínayí, naajíni eríni. E yarijagía sijwí niseanirínayí, yayí seamepíríári. ⁴ Seamejweagíáyí Gorixo seyíné naají seiíírixiniri wimixijí enagi náni seararijini. E nerí aiwi seyíné sípí nerínayí, ení óí eríni. Gapimaníyí kikiáá éwanigíniri iwají fá rixiríjoi? Oweoí, Gorixo sípí néra warigíáyí re oyaiwípoyiniri, “O nene náni wikí wóniñagi náni gapimaníyí pirí e ríá neamamoarijoi?” oyaiwípoyiniri seamejweagíáyí sípí yarigíáyo pirí umamóírixiniri wimixijí enagi náni seararijini. ⁵ Ayináni nene ayo simajwíyónijí yeáyí wuríníwanigini. “Pirí mineamamopa epíría nánini simajwíyónijí yeáyí wuríníwanigini.” maríái, “Nene woni woni negí yarijwápi náni niyaiwiniríná ‘Ayo simajwíyónijí niwuríniríná, apáni yarijwini.’ yaiwianíwá náni eni simajwíyónijí yeáyí wuríníwanigini.” seararijini. ⁶ “Apáni ríá yarijwini?” yaiwianíwá náni eni gapimaníyo nigwí takisí náni mini wiarijwári. Gorixo neamejweáírixiniri wimixijowa pírániñí neamerjweaniro náni anijí miní yarijagía náni seararijini. ⁷ Seamejweagíá giyo pí pí mini wipaxí imónijípi ananí mini wíírixini. Takisí náni pí pí nigwí wipíríá náni imónigíáyo sa ananí mini wíírixini. Simajwíyónijí yeáyí wurínpíríá náni imónigíáyo e wurínírixini. Wé íkwiajwíyo umepíríá náni imónigíáyo e uméírixini.

**“Wíniyo dijí sípí niwiríná ñwí ikaxí riniñípi
tíni xixeni yarijoi.” urijí nánirini.**

⁸ Seyíné íwí éíapimi dání “Nigwí neaiapei.” searipaxíyíné mimónipa éírixini. Apí mimóní “Dijí sípí neaii.” searipaxípini imóníírixini. Pí náni maríái, ámá wo wíyo dijí sípí niwiríná ñwí ikaxí eánijípi tíni xixeni yarijí enagi náni rarijini. ⁹ Bikwíyo dání ripi ripi riniñíyí, “Meánígíáyíné wí tíni íwí minipani. Niwiápínameari ámá mipikipani. Íwí míméapani. Amípí wayá náni sijwí íwí miwinipani.” apí api riniñíyí tíni sekaxí ámi bí eni riniñí ejánayí, níni nawíni nikwieroríná sekaxí ná bimini, Jisaso “Jiwaníoxi náni dijí sípí inarijípa ámá wíyo náni dijí sípí wíírixini.” rijípími íkwikwírí iniñagi náni seararijini. ¹⁰ Ámá wo womi nepa dijí sípí niwirínáyí, ñwí ikaxí riniñíyí tíni xixeni yarijoi.” seararijini.

**“Jisaso weapiníáyi aŋwi e ejagi náni pírániñí
éwanigini.” urijí nánirini.**

¹¹ Ripi eni osearimini. Agwí ríná nene ñweanjwáiná náni seyíné nijíá imónijoí. Síá Kiraiso niweapíri yeáyí neayimixemeaníáyi nene dijí

iwamíó wiwkfróáná ná jíami imónijípa sini e mimónijagi náni sá wegíayíné wiápínameapaxíná rixa rínarini. ¹² Síá niyiga núsáná rixa wíá nökia warinjípa síá nene xwíá týo týeaníwá náni imónijíyí rixa nórwa warini. Kiraiso weapinjá náni ajwi e imónijagi náni ámá aikí niríriri tarigíápa amipí sipí árífiyíná yarigíápi píni wiárirane ámá mixí náni ikñarigíápa amipí nají ikwáwyíná yarigíápi fá xirirane oyaneyi. ¹³ Ámá ikwáwyíná pírániyí yarigíápa neranéná papikí erane uyínií erane mepa éwanigini. Ámá wí tíni fwí inírane iyí ede dáni onarigíápi monipa éwanigini. Xeanijí rinímerane sipí dijí yaiwinirane mepa éwanigini. ¹⁴ E mepa nerane negí Áminá Jisasí Kiraiso wimónarijípi aiknínjí niyínirane fwí náni feapá neainarijípi yani náni wí dijí mimopa éwanigini.

**“Sérixímeáyo xwíyíá numeariro ‘Sipí yarijoi.’
muripani.” urijí nánirini.**

14 ¹ Ámá Jisasomi dijí niwikwíroríná wigí dijí samijí niwero ududí niwiniro “Api nerínayí, Gorixo negí yarijwápi náni yayí eníreñenjoi?” yaiwinarigíáyo seyíné anani umíminípoyi. Ayí tíni xwíyíá xímixímí inípíri náni umíminípíri náni miseararijini. Najní nero umíminípíri náni seararijini. ² Ámá Jisasomi dijí niwikwíroríná wigí dijí ejí neániro wí ududí miwinipa nero “Api nerínayí, Gorixoyá siywíyo dáni anani yarijwini.” yaiwinarigíáyí pí pí reaxí winíípi anani narigíárini. Ámá Jisasomi dijí niwikwíroríná wigí dijí samijí wearigíáyí najwí miní aiwáni narigíárini. ³ Ámá “Pí pí reaxí winíípi anani nipaxírini.” niyaiwiro narigíáyí ámá “Najwí ninipaxímani.” niyaiwiro minarigíáyo peayí miwianipa oépoyi. Ámá najwí minarigíáyí ení pí pí reaxí winíípi anani narigíáyo xwíyíá numeariro “Nipikwini miyarijoi.” muripa oépoyi. Ayo Gorixo rixa umíminijí enjagi náni rarijini. ⁴ Pí pí anani narigíáyo xwíyíá numeariro “Nipikwini miyarijoi.” urarigíá giyíné ámá woyá xináwáníjí nimóniro omijí wiiarigíáyo xwíyíá numeariranénayí, “Apáni yarijwini.” riseaimónarini? Oweoi, xwíyíá numeariríná “Sipí yarijoi.” uríri numíminiri “Anani yarijoi.” uríri epaxo ná woní wigí bosíworini. Ayí najwí ninirínárani, minipa nerínárani, wigí bosíwo —O Áminá Gorixorini. Oyá dijí tíni xíomí dijí niwikwíróa upaxí enjagi náni o anani umíminíjárini.

⁵ Ámá wí “Síá ayí wí tíni xixeni mimónini. Gorixoyá siywíyo dáni ayá tíjíyi ría imónini?” yaiwiarigíárini. Wí “Síá wiyi seáyi e mimóní níni Gorixomí yayí umeaníwá náni apáni ría imónini?” yaiwiarigíárini. Ámá ayí ayí “Síá wiyi seáyi e imónijírani? Níni axípi imónijírani?” niyaiwiríná “Nioni e riyaiwiarijini?” niyaiwiri ipimóníírixini. ⁶ Ámá “Síá ayí seáyi e imónijíyírani?” niyaiwiro xídarigíáyí Ámináo nene yarijwápi náni yayí owininiri náni e yarigíárini. Ámá pí pí reaxí winíípi narigíáyí ení Ámináo nene yarijwápi náni yayí owininiri náni

narigíárini. Ayí anani niniróná wigí narigíápi náni Ámináomi yayí wiariġíá ejagi náni rarijini. Ámá naļwí minarigíáyí eni Ámináo nene yarijwápi náni yayí owininiri náni “Apí minipa oyaneyí.” niyaiwiro xídarigíárini. Ayí eni wigí narigíápi náni Gorixomi yayí wiariġíárini.

⁷Ayí ripi seararijini. Negíyí wo xíomini yayí winini náni siŋí ḥweapaxímani. Xíomini yayí winini náni “Opémini.” yaiwipaxímani.

⁸Nene sini siŋí niŋwearíná ayí Ámináo nene yarijwápi náni yayí owininiri yarijwárini. Pí pí neríná Ámináo yayí owininiri yarijwárini. Niperíná eni yayí owininiri pearijwárini. Ayináni nene niperínárani, sini siŋí niŋwearínárani, newaniјene yayí inaníwaniri mé sa Ámináo yayí wininía náni éwanigini. ⁹Ayí ripi náni seararijini. Kiraiso ámá pegíáyo tíni mipé sini siŋí ḥweagíáyo tíni wigí Ámináo imónimíániri rixa niperi ámi wiápínameají ejagi náni seararijini. ¹⁰Kiraiso ámá niyiyá Ámináoni imónímiginiri niperi wiápínameají aí diŋí samiŋí wegíáyíne pí náni segí sérixímeá diŋí ejí eániјí tígíáyo xwiyíá numeariro “Sípí yarijoi.” urarijoi? Diŋí ejí eániјí tígíáyíne eni pí náni segí sérixímeá diŋí samiŋí wegíáyo peayí wianarijoi? Gorixo ámá niyoní xwírixí umeníyái ninenení neameníá ejagi náni seararijini. ¹¹Bikwíyo dání re níriniri eániňi, “Ámináo re rijírini, ‘Aniјí noní ḥweajóni, niiwaniјoni imóniјápimi dání seararijini. Ámá níni Gorixoni náni xómiňí niyíkwiróná yayí ninimero woákíkí niniróná “Niyoni náni Ámináoxi, ayí joxirini.” níripírárini.’ Ámináo e rijírini.” Bikwíyo dání e níriniri eániјagi náni “Ámá ninenení xwírixí neameníárini.” seararijini. ¹²Ayináni nene nijíá re imóniјwini. Pí pí newaniјene ejwápi náni Gorixo xwírixí neamearíná “Ayí apí náni e ejwárini. E ejwárini.” nura waníwárini.

“Sérixímeáyo óreámioapaxí imóniјípi miwíwapiyipani.” urijí nánirini.

¹³Ámá niyoní xwírixí umenío, ayí Gorixo ejagi náni Jisasomi diŋí wikwíronjaéne xwiyíá xixe nímearinirane “Nípíkwini miyarijoi.” rinarijwápi sini mírinipa nerane diŋí pírániјí re neyírori éwanigini, “Negí nírixímeá sípí epírixiniri nikirípeaánipaxí imóniјípirani, nóreámioapaxí imóniјípirani, bí miwíwapiyipa éwanigini.” Diŋí e neyírori éwanigini. ¹⁴Nioni Áminá Jisaso tíni ikáriňiјápimi dání nijíá nimóniri diŋí re niyaiwiri nipimónini, “Pí pí ámá narigíápi niniríná bí piaxí weánipaxí menini.” niyaiwiri nipimónini. E nerijí aí ámá “Apí niniríná piaxí neánipaxíráni?” yaiwiarigíá gyí gyí ayíni aiwá apí piaxí weánipaxí imónini. ¹⁵Segí diŋí tíni “Apí anani nipaxípirini.” niyaiwiro niniróná wíwapiyarigíápimi dání sérixímeá axípi nemáná “Sípí imóniјípi níáoníráni?” niyaiwiri xwírá nikixénirínayí, “Ayo sini diŋí sípí níwirane pírániјí umeariјwini.” riseaimónarini? Kiraiso yeáyí uyimixemeámíániri upeníј ejagi náni sérixímeáyo segí narigíápimi dání xwírá miwíkixepani. ¹⁶Ayináni segí “Anani nipaxípirini.” niyaiwiri narigíápimi

sérixímeá wí niseaxídiro axípi nerijípimi dání piaxí niweánirínayí, ámá wí segí yarigíápi náni “Ayí sipí imónijípi yarijoi.” ripírixiniri apí e mepaní. ¹⁷Ayí ripí náni seararijini. Gorixo, xwioxíyo páwianíwáomí ínimi niwuríniranéná ayí xwiýá iniigí tñi aiwá tñi náni “Apí nipaxírini. Apí minipaxírini.” raníwá náni ínimi wurínarijwámani. Ayí wé rónijí imónijípi xídirane ámá tñi piyá wírinirane kwíy Gorixoyápimi dání dijí niífá neainiri yaníwá náni ínimi wurínarijwárini. ¹⁸Ámá e nero Kiraisomi xídarigíá giyí giyí Gorixo “Ayí apáni yarijoi.” yaiwiri ámá “Ayí mimiwíáró xixeni yarijoi.” riro yarigíáyí ejagi náni rarijini.

¹⁹Ayináni “Nene yarijwápimi dání ámá niwayíroníro ñwearo wigí dijí wíkwíroarigíápi yóí imóniro epaxí imónijípini oyaneyí.” niyaiwiro xaíwí fá xirírixini. ²⁰Aiwá segiyí wí “Iwjíári.” yaiwiarigíápi ninirijípimi dání Gorixo eminiri yarijípi mipineamónijí oyaneyí. Pí pí ámá narigíápi Gorixoyá sijwíyo dání anani nipaxí imónijagi aí ámá bí níniri wíyo óreámioaniri wimixáná ayí sipí yariní. ²¹Nañwí ninirínáraní, iniigí wainí ninirínáraní, pí pí neríná apími dání segí sérixímeá óreámioapaxí imónijípi mepa nerónayí, ayí nañj yarijoi. ²²Seyíné woxini woxini Gorixo sijwí raniye dání “Iniigí wainí tñi nañwí tñi náni emíápi náni e ipí riyaiwijini?” niyaiwiro ipimónírixini. Ámá iniigí wainí tñi nañwí tñi náni dijí niyaikirómáná “E neríná ayí ananirini.” yaiwinarigíápini xídarigíáyí wigí dijípí “Nioni sipíni yarijini.” miyaiwinipa yarijagía náni yayí winarijíri. ²³E nerí aiwi ámá wigí dijí tñi “Nioni api niniríná Gorixoyá sijwíyo dání nipikwini mimónijáná ría narijini?” yaiwinarigíápi niwiaíkíniri nerínayí, wigí dijíyo dání “Sipí ría yarijini?” yaiwinarigíárini. Ayí “E neríná apánirini.” yaiwinarigíápi tñi xixeni mé niwiaíkíniri náni wigí dijípimi dání “Nioni sipíni yarijini.” yaiwinarigíá ejagi náni rarijini. “Gorixoyá sijwíyo dání ayí e anani epaxenerini.” miyaiwiní ejípi arfkí nerínayí, ayí íwí yarijoi.

**“Negí neaimónarijípimini mixídiní wíniyí
wimónarijípimi eni xidíwanigini.” urijí nánirini.**

15 ¹Nene Jisasomi dijí niwikwíoranéná dijí ejí eániyí tñjwaéne negí neaimónarijípi nánini mixídiní re yaiwíwanigini, “Ámá Jisasomi dijí niwikwíoro aí wigí dijí samijí wegíáyí amípí Gorixoyá sijwíyo dání anani epaxí imónijípi náni ududí nero ‘Nepa e epaxímani.’ niyaiwiro xídarigíáyíráni?” niwiaiwimáná niyunírane éwanigini. ²E neranéná nene dijí samijí wegíáyo nañj wiiarijwápimi dání síkíkí oomixaneyiniri wigí yayí winipaxí imónijípimi xidíwanigini. ³Ayí ripí náni seararijini. Kiraiso aí xegí wimónarijípimini mixídiní xio Gorixomí urijípi náni Bikwíyo re níriniri eániyípa, “Ámá joxí ikayíwí rimeeararigíápi ayí nioni eni níriárini.” Bikwíyo dání apí níriniri eániyípa Gorixo wimónarijípimini xídiyí ejagi náni re seararijini, “Negí neaimónarijípimí mixídiní dijí samijí wegíáyí

wimónarinjípimi xídíwanigini.” seararijini. ⁴Xwiyíá ejíná Bikwíyo níriri eagíá giyí giyí nene íá niroranéná éwapíníwaniginíri eagíárini. íá niroranéná anijí miní xídpaxí imónirane dijí sixí ínirane ejwápími dání dijí Gorixo neaiiníápi náni ikwímófrixiníri eagíárini. ⁵“Gorixo —O ámá dijí sixí íniro xíomí anijí miní xídiro epíri náni anani wimixarijorini. O seyíné ‘Kiraisi Jisaso ejípa nerane oxídaneyi.’ niyaiwiróná dijí axípini xiriro nawíni nimónimáná pírániójí ñwearo éfrixiníri seaimixíwinigini.” nimónarini. ⁶“Seyíné dijí axípini tígíáyíné nimóniro náni mají ná bámi dánñijí níriro omi —O negí Áminá Jisasi Kiraisomi xanorini. Omi seáyi e uméfrixiníri e seaimixíwinigini.” seararijini.

“Kiraiso ‘Émáyo ení yeáyí uyimixemeáimigini.’
yaiwjípí tíni xixeni e ejírini.” urijí nánirini.

⁷Ayináni Kiraisomi dijí wíkwíroarijwaéne yarijwápími dání ámá Gorixomí seáyi e umepírfia náni “Kiraiso neamíminijípa negí wíniyo ení oumíminaneyi.” niyaiwirane xixe míminíwanigini. ⁸Nioni seararijápi, ayí ripirini. Kiraiso “Gorixo dijí ujwíráripaxí imónijoríani?” yaiwinirane “Aríowami Gorixo wigí símimañjíyo dání ‘Niseaiimírári.’ réroárijípi xixeni neaiñírári.” yaiwinirane yaníwá náni xío iyí símí só wákwíniñwaéneyá inókiniójí nimóniri arirá neaiñírini. ⁹Judayene arirá neaiñíni maríái, émáyí ení Gorixo wá niwianiri wiñí ejagi náni xíomí yayí uméfrixiníri ayo ení Kiraiso arirá wiñírini. Émáyí náni nioni seararijápi Bikwíyo níriníri eániñi, “Ayináni ámá émáyí aríá egíe dání Gorixoxí náni woákfkí wíri dixí yoí níriríná soñjyo dání ríri emíárini.” níriníri eániñi. ¹⁰Ámi wí e ení re níriníri eániñi, “Émáyíné Gorixo xegí Judayí tíni yayí érírixini.” níriníri eániñi. ¹¹Ámi wí e ení re níriníri eániñi, “Émáyíné niyínéni Ámináomi yayí uméfrixiní. Ámá nímini ñweagíáyí níni yayí uméfrixiní.” níriníri eániñi. ¹²Ámi wíá rókiamoagí Aisaiao níriri eanípími ení re níriníri eániñi, “Xiáwo Jesoyá piaxíyo dání wo niwiaroríná mixí ináyí nimóniri émáyo umeñweenírári. Émáyí dijí ‘Pírániójí neaiñío, ayí oríani?’ niyaiwiro wíkwímoarírári.” níriníri eániñagi náni seararijini. ¹³“Gorixo —O ámá dijí ‘O nañí e neaiinírári?’ niyaiwiro wíkwímoaríjápi náni wimixarijorini. O seyíné xíomí dijí niwíkwíroríná dijí niíá seainiri niwayíróniro ñwearo epírfia náni xwapí ayá wí seaiíwinigini.” nimónarini. Seyíné ejí eániñjí oyá kwíyípí ejí sixí seaeámixijípími dání “Gorixo e neaiinírári?” niyaiwiro dijí niwíkwímoríná ayá wí wíkwímófrixiníri “Gorixo apí seaiíwinigini.” nimónarini.

Poro xío émáyo wáí urimépí náni yayí winijí nánirini.

¹⁴Gí nírixímeáyíné, nioni ení seyíné náni dijí re niseaaiwiri nipimónini, “Ayí wigí wíniyo nañí wiipaxí imónijípi náni níjá

imóniro wiwini xixe éwapínipaxí imóniro egíayí ejagi náni wíniyo naají imónijípi onimiápi bì miwií xwapí ayá wí niwiia warigíárini.” niseaiaiwiri nipimónini. 15 E niseariri aí seyíné xwiýá bi bi dijí seaimómi náni payí rina neáa nuríná ayá igigí mé niriri eáárini. Ayí riþí nánirini. Gorixo wá niniwianiri 16 Kiraisi Jisaso náni émáyo wáí uríwiniginiri nirípeajírini. Émáyí xegí kwiyí ámá xíoyá wimixarijípimi dání aiwá peaxí tiniþí Gorixo wimónarijípiniþí oimónipoyiniri nioni ámá apaxípá nimóniri yarigíániþí neríná xwiýá Gorixo támíni imónijí yayí neainipaxí imónijípi wáí urarijáriní. 17 Ayináni Kiraisi Jisaso tíni ikáriniþíjáoni ejagi náni Gorixomi nuxídíríná yarijápi náni mixí meakfíninipaxfríni. 18-19 Nioni seáyi e nikáriniri amipí wí náni mirí sa Kiraiso nioni yarijápími dání ejípi nánini orimini. Nioni émáyí tíjímini wáí uriri Gorixoyá kwiyípi ejí nímixinjípimi dání emimí tíni ayá riwamónipaxí imónijípi tíni wíwapiyiri yarfíná ayí aríá niniro náni Jisasomi dijí wíkwírogíárini. Ayináni iwamíó Jerusaremi dání néra neméisáná Iririkami piropenisí tijí e náni ami ami nemeríná xwiýá Kiraiso náni yayí neainipaxípi nímíni fá meárijanigini. 20 Api e neríná “Kiraiso náni nijíá imónigíámi ourimemini.” mímimóní “Majíá imónigíámi ourimemini.” niyawiri e ejárini. “Ámá wo síjá aají náni xámi tiwayirojyo omirimini.” mímimónijí ejagi náni e ejárini. 21 “Majíá imónigíámi ourimemini.” ninimóniri ejápi Bikwíyo re níriniri eániþípi tíni xixeni imónini, “Ámá o náni sini murémeániþí siywí winipírári. O náni xwiýá aríá miwigíáyi nijíá imónipírári. E níriniri eániþípi tíni nioni ejápi tíni xixeni imónini.

“Sipeni náni nuríná Romiyo imani seamúrómírári.” urijí nánirini.

22 Ayináni seyíné támíni obiminiri xwapí ayá wí nínimóniri aí e ejápi áxejwarí niniga warijagi náni wí nibipaxí nimónijímani. 23 E neri aí nioni tía rímini wí e sini urimepaxí mimónipa eri xwiogwí obaxí nimúroaríná ení ámi ámi “Romiýí támíni úimigini.” nimónayiri ejí ejagi náni 24 nioni “Sipeni piropenisíyo náni nuríná seyíné ení siywí niseaga seamúróimigini.” nimónarini. “Seyíné tíni xwiýá niseajwaxa seamúroaríná gí dijí bi yayí onininiri óí e náni aiwá bi niapowáriírixini.” nimónarini. 25 “E éimigini.” nínimóniri aí anigwi ámá Gorixoyá imónigíá Jerusaremi ñweagíáyo arírá wiminiri e náni warijini. 26 Ámá Gorixoyá imónigíá Masedonia piropenisíyo tíni Giriki piropenisíyo tíni ñweagíáyí, ayí ámá Gorixoyá Jerusaremiyo ñweagíá díwí ikeamónarigíáyo arírá wíwaniginiri raúroáarinigíá ejagi náni nioni nigwí api nimeámi e náni warijini. 27 Wiwanijíyí wigí dijí tíni yayí nero “E éwanigini.” rinigíawixini. E neri aí “Émáyí ayo arírá miwipaxí imónigíáyírini.” riseaimónarini? Oweoi, Judayí Jisasomi dijí wíkwírogíáyo dání émáyí xwiýá yayí neainarijípi aríá niwiro dijí niwíkwíroríná kwíyí tígíáyí

nimóniro nání wiwaninjyí eni ayo wigí amípí bi tíni arirá wipaxí enagi nání rarijnini. ²⁸Ayináni wigí raúroaárinigíápi nímeáa nuri miní niwiri “E nirémoríná éimigini.” nimónarijnípi nipini niyárimoni Sipeni piropenisíyo nání nuríná seyíné tíjimaní seamúrómfárini. ²⁹Nioni re niyaiwiri nijá imónijini, “Seyíné tíjíminí nibiri seaimeááná Kiraiso naají nineaiiríná bi onimiápi mineaiiní ayá wí neaiinírárini.” niyaiwiri nijá imónijini.

³⁰Gí nirixímeáyíné, anigwi ejí rirémixí bi ripi oseaimini. Seyíné negí Áminá Jisasi Kiraiso nání dijí moro negí nirixímeá nání dijí sipí wianíwá nání kwiyípimi dání imónijwápi nání dijí moro nero Poroni tíni nawini gwí nimóniro nioní nání anijí miní Gorixomi rixijí nuriyíríxini. ³¹⁻³²Nioni Gorixo niwimónirijípimi dání seyíné tíámíni yayí tíni nibiri seyíné tíni xwiyíá niywearnijípimi dání dijí sixí inímia nání rixijí re nuriyíríxini, “Judia piropenisíyo ɻweagíá xwiyíá yayí neainarijnípi aríá miwí wiafskariygíáyí omí wííápimi dání éí umínei.” nuriyíríxini. Nioni Jerusaremi nirémoríná eni ámá Gorixoyá e ɻweagíáyí arirá nioní wimíápi nání yayí winíwiniginiri Gorixomí rixijí nuriyíríxini.

³³Gorixo —O anani ámá niwayiróniro ɻweapíri nání wimixarijnori. O seyíné dijí seakikayówinigini. “Api e éwinigini.” nimónarini.

Yayí Poro wiowárijnípi nánirini.

16 ¹Nioni negí nirixímeáí Pibíyi rininjí —Í Jisasoyá siyikí imónigíá Segíria ɻweagíáyo sají wurínaaroarijní wírini. “Í apíxí awiaxí wírini.” seararijnini. ²Í seyíné tíámíni nibiríná seyíné “Í eni Ámináo tíni ikárininjí wírani?” niyaiwiro umíminíríxini. E neríná úrapí miwí ámá Gorixoyá imónigíá wigí wíniyo umíminípaxí imónijípa axípi numíminiro pí pí nání ikeamóníagi niwiniróná arirá wíírixini. Ayí ripi nánirini. Í ámá ayá wíyo arirá wíri nioní eni arirá níri yarijní enagi nání rarijnini.

³Pirisiraími tíni xiagwo Akwiraomi tíni “Poro yayí eaiwárenapijoi.” urípoyi. Ayaú nioní Kiraisi Jisasomí nixídíri yarijnápi nání gwí nimónigíýaúrini. ⁴Nioni éí ninimíniri nání yoí mayí nimóniri egíýaú enagi nání Gorixomí yayí wiarijnáriní. Nionini mariái, émá Jisasoyá siyikí imónigíá nimini ɻweagíáyí eni ayaú nání yayí wiariygíáriní.

⁵Jisasoyá siyikí imónigíá xíomi yayí wianiro nání aji ayaúyáiwámi awí eánarigíáyo eni “Poro yayí seaiwárenapijoi.” urípoyi.

Epinitasomí —O gí dijí sixí uyiňáorini. Esia piropenisíyo ámá níni siní ejáná xámi Kiraisomí dijí wíkwírojo, ayí orini. Omí eni “Poro yayí siowárénapijoi.” urípoyi.

⁶Mariaími —Í seyíné arirá oseaiminíri anijí miní ejíriní. Ími eni “Yayí siowárénapijoi.” urípoyi.

⁷Adironikasomí tíni Juniasomí tíni awaúmi eni “Yayí eaiwárenapijoi.” urípoyi. Awaú nioní tíni axígwíonérini. Awaú nioní tíni nawini gwí ajiýo

ŋweanjwáwaúrini. Nioni sini Kiraisomi diŋí miwikwíronjáná awaú xámí o tíni ikárinigíwaú imónigíríni. Wáí wurimeiarigíá seáyi e imónigíáyí waúrini.

⁸ Abirietasomi —O Ámináoyá wo nioni diŋí sixí uyijáorini. Omi eni “Yayí siowárénapijoi.” urípoyi.

⁹ Ebanomi —O Kiraisomi nixídíri yarijwápi nání gwí nimónijíyí worini. Omi tíni gí diŋí sixí uyijáo, Sitekisomi tíni awaúmi eni “Yayí Eaiwárénapijoi.” urípoyi.

¹⁰ Aperisomi —O Kiraisomi nixídíriná mimiwiáró pírániyí xídarijagi wínarijwá worini. Omi eni “Yayí siowárénapijoi.” urípoyi.

Arisitoburasoyá aniwámi wearigíáyo eni “Yayí seaiwárénapijoi.” urípoyi.

¹¹ Yegí axowawi Xerodionomi eni “Yayí siowárénapijoi.” urípoyi.

Nasisasoyá imónigíáyo —Ayí Ámináoyá wí imónigíáyírini. Ayo eni “Yayí seaiwárénapijoi.” urípoyi.

¹² Tiraipinaími tíni Tiraiposaími tíni —Ípaú Ámináomi nixídíriná ámá wí eni oxídípoiniri ríwí nírikwíniri anijí miní yarigíípaúrini. Ípaúmi eni “Yayí eaiwárénapijoi.” urípoyi.

Gí diŋí sixí uyijáo, Pesisomi —O Ámináomi nixídíriná wíniyí eni diŋí owikwírpoiniri anijí miní yarijorini. Omi “Yayí siowárénapijoi.” urípoyi.

¹³ Rupasomi —O Ámináomi nixídíriná mowiáá xídarijomani. Omi “Yayí siowárénapijoi.” nuriróná xináími —Í omi xináí gí inókíniyí imónijírini. Ími eni e urípoyi.

¹⁴ Asigíritasomi tíni Pirigonomi tíni Xemisomi tíni Patirobasomi tíni Xemasomi tíni negí nírixímeá awa tíni ŋweagíáyo eni “Yayí seaiwárénapijoi.” urípoyi.

¹⁵ Pirorogasomi tíni xiepí Juriaími tíni Neriasomi tíni xinapími tíni Oribasomi tíni ámá Gorixoyá imónigíá ayí tíni ŋweagíáyo eni “Yayí seaiwárénapijoi.” urípoyi.

¹⁶ Jisasoyá siyikí imónigíáyíné yayí niniróná yayí óí eáneníírixini. Jisasoyá siyikí imónigíá ŋweagíá apí api nipiní yayí seaiwárénaparijoi.

“Áma xepixepá orónaneyiniro seaiwapiyariigíáyí siŋwí winaxídírixini.” uríjí nánirini.

¹⁷ Gí nírixímeáyíné, ejí rirémixí bi ripí oseaimini. Seyíné ámá mixí orinípoiniri seaiepisiro óréamioápoyiniri seaiwapiyiro yarigíáyo —Ayí none seaiwapiyinwápi niwiaíkro xegí bi seaiwapiyaniro yarigíáyírini. Ayo siŋwí winaxídípoyi. Siŋwí niwinaxídíróná ayí tíni gwiaumí minipa époyi. ¹⁸ Ayí ripí nání seararijini. Áma e yarigíáyí nepa Áminá Kiraisoyá xináíwániyí nimóniro omijí wiariigíáyímani. Reaxí winarinjípi nánini diŋí nimoro yarigíáyírini. Ayí diyimání ikaxí nuríro

weyí umeararigíápimi dání ámá maiwí “E neaíwapiyaniro ría yarijoi?” miyaiwí egíáyo yapí wíwapiyarigíárini. ¹⁹“Romí ɻweáyí xwiyíá yayí neainarijípi ríwí mumó pírániñí xídaríjoi.” riniñípi aŋí nimini yaní iwénimejí ejagi náni nioni seyíné náni yayí ninarini. E nerí aí ámá nioni seararijáyí yapí seaíwapiyipírixiniri seyíné naŋí imónijípi náni diŋí émí saímí moro sítí imónijípi náni majíá ero oimónípoyiniri nimónarijagi náni rarijini. ²⁰Nioni seararijápi seyíné xixeni nerínayí, Gorixo —O anani ámá niwayiróniro ɻweapírfá náni wimixarijorini. O sini mé obomi xopirárí niwimáná seyínéyá suyimajwíyo wáriníárini.

“Áminá Jisaso wá seawianíwinigini.” nimónarini.

“Ámá tiyí yayí seaiwárénapáoi.” urijí nánirini.

²¹Timotio —O Kiraisomi nixídiri yarijápi náni gwí nimónijí worini. O yayí seaiwárénapijoi. Nioni tíni axígwiowa, Rusiaso tíni Jesono tíni Sosipatao tíni eni yayí seaiwárénapáoi. ²²Tetiasoni —Nioni Poro áwaŋí níraríná payí rina eaarijáonirini. Nioni eni Ámináoyáyíné yayí seaiwárénapijíni. ²³Gaiaso —O Poroni xegí aŋíyo ɻweaŋáná pírániñí nímearijorini. Jisasoyá siyikí imónigíá aŋí ripimi ɻweagíáyí xegí aŋíyo awí eánipíri náni umíminarijorini. O eni yayí seaiwárénapijoi. Erasitaso —O aŋí ripimi dání gapimaníyíyá nigwí menjweajorini. O tíni xogwáo Kwotaso tíni awaú eni yayí seaiwárénapíii. ²⁴[Áminá Jisasi Kiraiso seyíné niyínéni wá seawianíwinigini. “E imóníwinigini.” nimónarini.]

“Gorixomi seáyimi uméwanigini.” urijí nánirini.

²⁵⁻²⁶Seyíné xwiyíá yayí neainarijípi —Xwiyíá api Jisasi Kiraiso náni nioni wáí urarijápi tíni xixenirini. Api ejíná dání ínimi yumíí imónijípirini. Ínimi yumíí nimóga bagí aiwi agwi ríná rixa wiá wókímixinijípirini. Émá nimini ɻweagíáyí wí aríá niwiro diŋí owikwíropoyiniri Gorixo —O anijí noní ɻweajorini. O ejíná dání “E imóníwinigini.” ráriŋípa wiá rókiamoagíáwa eagíápi wáí urimearijwápimi dání émá nimini ɻweagíáyí títí e rixa siŋjáni áwaŋí rináriŋípirini. Xwiyíá api xaíwí íá oxirípoyiniri seaimixipaxo, ayí Gorixorini. ²⁷Díŋí émí saímí mori ɻwiá imóniri ejo, ayí onirini. Omi Jisasi Kiraiso neaiiñípi náni diŋí nimoriŋípimi dání yayí seáyí émi oumeaneyi. “E éwanigini.” nimónarini.

Payí Poro Koriniyo ɻweáyí nání xámí eaŋínarini.

Payí rina Jisasoyá siyikíyí ají yoí Koriniyo ɻweagíáyí nání Poro xámí niriri eaŋínarini. Ají apí Girikiyí piropenisyo xwé bí imóniŋípirini. Poro émáyí ajíyo wáí nurimeríná ají apimi eni níremori (Wáí wurimeiarigfá 18:1-17) xwiogwí wo niŋweari nuréwapiyiri ámi wo sini ejáná áwini e dámí wí e nání nuri niŋwearíná arfá re wiŋinigini, “Jisasoyá siyikí imónigfá Koriniyo ɻweáyí nipikwíni miyariŋjoi.” rinariŋgá aríá niwiri payí ayí Poromi yariŋjí owianeyiniro neari wiowáriŋjípi eni nimeari nání payí rina neari wiowáriŋjini. Ayí Jisasomi diŋjí niwikwíroro aiwi sini niaíwí píopia yapi imóniro íwí sini Jisasomi diŋjí miwikwíropa neríná egíápi fá xiriro yariŋgápi nání mixí nuriri eaŋinigini. Xíomi yariŋjí payí neariŋjípimi dámí wigíápi nání eni áwaŋjí nuriri eaŋinigini.

1 ¹Poroni —Nioni Gorixo xegí niwimóniriŋjípimi dámí gí íwí Jisasi Kiraisoyá wáí wurimeiarijí wo imóníwiniginiří wéyo fá numiriŋorini. Nioni negí nírixímeáo, Soteniso tíni nawíni niŋwearíná ²siyikí Jisasoyá imónigfá ají Koriniyo ɻweagíáyíné nání —Seyíné Kiraisi Jisaso tíni nawíni ikárinigfáyíné ejagi nání siyikwí míni imónířixiniri searípeanýínérini. Seyíné ámá ají níminí gimi gimi ɻweagíá negí Áminá Jisasi Kiraisomí —O Áminá ayí tíni nene tíni nání nawíni imóniŋorini. Omi yayí wiariŋgáyí níni tíni nawíni xewaniŋjoyá imónířixiniri wéyo fá seaumíriŋgáyínérini. Seyíné nání payí rina neari mónaparijini. ³“Negí ápo Gorixo tíni Áminá Jisasi Kiraiso tíni awaú wá seawianiri seyíné niwayiróniro ɻweapíri nání seiiri éisixini.” nimónarini.

“Gorixo seaapiŋjípi nání yayí wiariŋjáriňi.” urijí nánirini.

⁴ Seyíné Kiraisi Jisaso tíni ikárinigfáyíné ejagi nání Gorixomí nuriríná xío wá niseawianiríná naŋjí seamixinjípi nání diŋjí nimori ínína seyíné nání yayí wiariŋjáriňi. ⁵Ayí ripi nání rariŋjini. Kiraiso tíni ikárinigfáyíné Gorixo wá niseawianiri naŋjí imóniŋjí bi bi niseaimixiríná réwapínpaxí imóniro níjíá imónipaxí imóniro epíria nání bi onimiápi sixí miseamímó nipiní ayá wí seamímoŋjíriňi. ⁶Xwiyfá Kiraiso nání yanjí seaapiŋwápi xwioxíyo síkíkíniŋjí seaomixinjagi nání ⁷negí Áminá

Jisasi Kiraiso ámi xwíá tíyo náni niweapiri piaumimí iníwiniginiri xwayí naníri niwearóná e e epaxí imónírixiníri xegí kwíyípimi dání sixí seamímojípi náni díwí wí mikeamóníjoi. ⁸ Jisasi Kiraiso síá xío ámá niyoní mí ómómiximí eníáyi náni sfkíkí niseaomixa nuníá ejagi náni xwiyíá miseaxekwímpaxíyíné imónipírári. ⁹ Gorixo —O seyíné xegí xewaxo, negí Áminá Jisasi Kiraiso tíni nawíni gwiaumí inigíyáné oimónípoyiníri wéyo íá seaumíri. O anani ámá ikwiárinipaxí imóníjoi ejagi náni “O xixeni e neaiinírári?” yaiwipaxírini.

“Jisasoyá siyikí imónigíyáné yaní mepayónipani.” urijí nánirini.

¹⁰ Gí nirixímeáyíné, gí dijí tíni maríái, negí Áminá Jisasi Kiraiso e wíwapiyíwiniginíri nirípeajípimi dání ejí ríremixí bi oseaimini. Seyíné niyínéni xwiyíá axípi riro pírániñí nixiriníro ñweapíri náni xixegíni yaní mepayónipa ero dijí axípi moro dijí aga ná bini fá xíriro nero ñweáírixini. ¹¹ Gí nirixímeáyíné, ámá Kirowoyá wí níbiro seyíné náni niníriróná “Ayí mixí rirowiágí inarijoi.” níriá ejagi náni seararijini. ¹² Wiyíné wiyíné ripi ripi rarigíá ejagi náni seararijini. Wiyíné “Poro neaiepisiarijenerini.” raríná wiyíné “Aporoso neaiepisiarijenerini.” raríná wiyíné “Pitao neaiepisiarijenerini.” raríná wiyíné “Kiraiso neaiepisiarijenerini.” rarigíá ejagi náni ejí ríremixí searijini. ¹³ “Kiraiso ná woni imónijagi aí siyikí oyá imónigíyáf xixegíni yaní epayónipaxírini.” ríseaimónarini? “Poro nene arirá neainía náni íkíáyo yekwiroárigírári.” riysiarijini? Seyíné wayí niseameairíná Poromi oxídípoyiníri yoí nioniyá níriro wayí seameaigírári. ¹⁴⁻¹⁵ Nioni segíyí wíyo wayí mumeaipa nerí aí Kírisipasomi tíni Gaiasomi tíni awaúminí wayí numeairí náni Gorixomi yayí wiarijini. Ayináni ámá wí re ripaxí menini, “Poroyá yoí níriíná wayí neameaigífenerini.” ripaxí menini. ¹⁶ Ayí neparini. Ámá Sítepanasoyáyo eni wayí umeaijápí náni rixa dijí niníagi aiwi ámi wíyo eni wayí umeaijáríani? Nioni rixa dijí mininarinini. ¹⁷ Ayí ripi náni rarijini. Kiraiso ámáyo wayí umeaíwinigíníri nirowárénapijímani. Xwiyíá yayí neainarijí xío náni wáí nurimeíwiniginíri nirowárénapijírini. Kiraiso yoxáípámí níperíná neaijípí surímá eniginíri wáí nurimeíwiniginíri ninírowárénapijíríná ámá wigí dijíyo dání émí saímí nimoro uréwapiyárigíápi uréwapiyíwiniginíri nirowárénapijímani.

**“Ejí eániri nijíá seáyi e imóniri Gorixo ejípi
Kiraiso siwá neaijírini.” urijí nánirini.**

¹⁸ Xwiyíá Jisaso yoxáípámí nene náni neapeiñípi náni ámá nanínaniro yarigíyáf re rarijagía aí, “Xwiyíá apí majíá nikáriníro rarigíápirini.” rarijagía aí nene Gorixo yeáyí neayimixemeaarijene re yaiwiñwini, “Jisaso íkíá yoxáípámí penjípimi dání Gorixo ejí eániní

xegí imónijípi siwá neaiñírani?" yaiwiñwini. ¹⁹Nioni rariñápimi Bikwíyo re níriniri eániñípi sopijí niwarini, "Gorixoni ámá 'Dínjí émí saímí moariñwaénerini.' yaiwinarigíáyo mirirakí wimíárini. 'Dínjí imegí yegí mojwaénerini.' yaiwinarigíáyo diñjí mixixeyaískí wimíárini." E níriniri eániñípi nioni rariñápimi sopijí niwarini.

²⁰Ayináni Gorixo e winá ejagi náni ámá ríná dají imónigíá "Dínjí émí saímí moariñwaénerini." yaiwinarigíáyo arirerini? Iwjí ikaxí eániñípi mewegíáyí eni arirerini? "Xwiýá ximiximí niniri mirariñwaéneríani?" yaiwinarigíáyí eni arirerini? Ámá Gorixomi diñjí miwikwíroarigíáyí "Dínjí émí saímí nimorane rariñwaénerini." rarigíápi náni o rixa re oyaiwípoiniri mineaíwapiyipa ejírani, "Nepa diñjí émí saímí nimoro rarigíápimaní. Majíá nikáriniro rarigíápirini." oyaiwípoiniri mineaíwapiyipa ejírani? ²¹Ayí ripí náni rariñini. Gorixo xewaniño diñjí émí saímí nimoríná ámá xíomí diñjí miwikwíro "Dínjí émí saímí nene negí moariñwápimi nixídiranéná anani xíoyá ámaéne imónipaxírini." yaiwiñrígíáyí api xe oimónípoyiniri sijwí miwiní xwiýá none wáí rariñwápimi —Api "Majíá ikárinijípirini." rarigíápirini. Apimí dánini ámá nepa diñjí wiwikwíroarigíáyo Gorixo "Yeáyí uyimixemeáimigini." wimónijírini. ²²Gí Judayí xwiýá api neparífaniri ipimónaní náni emimí bí oneaíwapiyípoyiniri wimónariñírini. Émáyí xwiýá api neparífaniri ipimónaní náni njíá seayí e imónijí bí onearéwapiyípoyiniri wimónariñírini. ²³E e wimóníagi aiwi none wáí nurimeranéná xwiýá ripí wáí urariñwárini, "Ámá Gorixo yeáyí uyimixemeáwiniginíri náni urowárénapijomi yoxáípámi yekwíroárigíawixini." urariñwárini. E uraríná émáyí "Xwiýá majíá inijípi ría rariñoi?" yaiwiñrígíárini. Gí Judayí "Símiríri neaiñíjípi ría rariñoi?" yaiwiñrígíárini. ²⁴E neri aí xíoyá imónaníwá náni wéyo íá neaumirijene Judayenerani, Gírikijenerani, xwiýá api arfá niwiranéná re yaiwiñrígíawári, "Kiraiso niperí niwiápnimearíñípimi dání Gorixoyá ejí sixí eániñí tñí diñjí émí saímí o mojípi tñí siwá neaiñírani?" yaiwiñrígíawári. ²⁵Ayí ripí nánirini. Ámá diñjí re yaiwiñrígíápi, "Gorixo majíá nikáriniri yarini." yaiwiñrígíápi, api aí pí pí njíá ámá imónigíáyo wiárí nimúrori seayí e wimónini. "Gorixo ejí samijí niweri yarini." yaiwiñrígíápi, api eni aí pí pí ejí eániñí ámá imónigíáyo wiárí nimúrori seayí e wimónini.

²⁶Gí nírixímeáyíné, Gorixo gí ámá oimónípoyiniri wéyo íá seaumiráná íná seyíné imónigíápi náni diñjí nimoróná "Poro ayí api náni ría nearariní?" yaiwiñrígíawári. Nioniyáyí oimónípoyiniri wéyo íá niseaumiríríná segíyí obaxí wí njíá ámá wigí diñjíyo dání imónarigíápi xwé bi imónijáná wéyo íá seaumiríjírani? Segíyí obaxí wí xwéríxayíné imónijáná wéyo íá seaumiríjírani? Segíyí obaxí wí ejí riñjí nimóniro ámáyo umeñweanjáná wéyo íá seaumiríjírani? Oweoi. ²⁷O ámáyo yeáyí uyimixemeámíániri náni neríná ámá "Negí diñjíyo dání diñjí émí

saímí mojwaénerini.” yaiwinarigáyo ayá wimómíániri náni “ ‘Majíá ikáriniijí imóniijípirini.’ rarigápimi oxídímini.” niyaiwiri ejírini. Ámá “Ejí sixí eániwjwaénerini.” yaiwinarigáyo ayá wimómíániri náni “ ‘Ejí meániijípirini.’ rarigápimi oxídímini.” niyaiwiri ejírini. 28 Ámá xíomi mixídarigíayí “Api seáyi e imóniijípirífaní?” yaiwiariigápi anipá imiximíániri náni “Amipí ayí peayí niwianiro ‘Sípírini.’ rarigápimirani, ‘Mipimóniijírini.’ rarigápimirani, sa apimi oxídímini.” niyaiwiri ejírini. 29 Ámá wo aí Gorixoyá siywí tínjí e dání mixí meaknínipaxí mimónipa éwiniginiri apí api niyaiwiri ejírini. 30 E nerí aí xewaniño neaiijípimi dání Kiraisi Jisaso tíni nawíni ikáriniijwaénerini. Omí dání Gorixo dijí émí saímí xío moarijípi dijí sixí neamímori xíoyá siywíyo dání ámá wé róniijwaéne neaimixiri ámá nioniyá siyikwí míniijí imóniijírixiniri wimóniijípi neaimixiri negí íwí yarijwápimi dání gwíniijí nearoayírori ejírini. 31 Gorixo Kiraisomi dání apí api neaiijí ejagi náni Bikwíyo re níriniri eániijípi, “Ámá mixí nimeakníróná ámá wí náni mixí mameakní Ámináo náni mixí meaknípoyi.” níriniri eániijípi xixeni xidírixini.

“Niseaímearíná Jisaso nánini searéwapiyijárini.” urijí nánirini.

2 1 Gí nírixímeáyíne, nioni iwamíó niseaímearí xwiyá Gorixoyá íními imóniijípi wáí niseariríná “Poro nijá seáyi e imóniijoríani?” oniaiwípoiniri xwiyá xwé imóniijí rarigápí tíni seariri ámaéne negí dijíyo dání dijí émí saímí moarijwápi tíni seariri mé 2 dijí ripini mojárini, “Ámi bi gí dijí tíni gíwí nímixiri muripa oemíni. Sa Jisasi Kiraisomi íkíá yoxáípámi yekwiroárigápi nánini ouréwapiyimíni.” nímorí apini seaíwapiyijárini. 3 Nioni seyíné tíni nijswearíná ejí samijí niniweri qweaqárini. Wáyí eri óí eri nerí qweaqárini. 4 Nisearéwapiyirínáraní, wáí nisearirínáraní, xwiyá ámá “Api seáyi e imóniijípirífaní?” yaiwiariigápi bi tíni nikumixirijípimi dání dijí oseakinimiximiniri nerí misearí emímí ejí eániijí Gorixoyá kwíyípimi dání niseaíwapiyiríná searéwapiyijárini. 5 E ejápi, ayí ripi náni ejárini. Seyíné Gorixomi dijí niwikwíroróná ámaéne “Dijí émí saímí moarijwini.” yaiwinarijwápimi miwikwíró Gorixoyá ejí eániijípimi dijí owikwírópoyiniri e nerí seaíwapiyijárini.

“Nijá Gorixoyápi xegí kwíyípimi dánini imónipaxírini.” urijí nánirini.

6 E niseariri aí none ámá Gorixomi dijí wiwkíroarigá yói imónigáyo nijá dijí émí saímí móniijípimi dání imóniijí bi urarijwárini. Nijá apí ámá rína dánijí imónigápimi dánimaní. Nijá apí ení ámá rína dánijí seáyi e nimóniro mejweagíayí —Ayí anínaniro yarigáyírini. Ayíyá imónigápimi dánimaní. 7 Nijá dijí émí saímí móniijípimi dání imóniijí nioni seararijápi, ayí Gorixoyá yumíí imóniijípirini. Apí íními imóniijagi náni ámá “Gorixo eníápi náni nijá oimónaneyi.” niwimóniro aiwi wiwanijíyí dijí mopaxí mimónini. Apí Gorixo

anjína tíni xwíárái tíni sini mimixipa eje dání yumíí dijí ejwípeáriñípirini. Nene xío tíni anjínamí ñweaníwá nání ejwípeáriñípirini. ⁸ Ámá ríná dání seáyi e nimóniri menjweagíáyí wí Gorixo yumíí dijí ejwípeáriñípi nání nijíá mimónigíárini. Ayí nijíá nimóniro sijwiriyí, Áminá ejí eániñí nene yeáyí neayimíxemeanía nání Gorixo imónijípi neaíwapiyijomí wí ílkáyo yekwiroáraniro egíámani. ⁹ None rarijwápi nání Bikwíyo dání xixeni re níriniri eánini, “Amípí Gorixo ámá xíomi dijí sixí ucharigíáyo wipímoáriñípi, ayí ámá wí sijwí miwinipa ero aríá miwipa ero ‘Neapímoáriñípi, ayí apíríani?’ niyaiwiri dijí mímopa ero yarigíápirini.” E níriniri eániñípi none seararijwápi tíni xixeni imónini. ¹⁰ Gorixo nene nání neapímoáriñípi ámá wigí dijí tíni dijí mímopaxí imónijagi aiwi Gorixo xegí kwíyípimi dání rixa wíá nearókiamopaxírini. Ayí ripí nánirini. Xegí kwíyípí nemeri amípí níni nání nijíá imónini. Amípí Gorixo yumíí ejwípeáriñípi nání aí nijíá imónini. ¹¹ Ámá go ámá wo yumíí dijí moariñípi nání nijíá imónini? Oweoi, ámá o yumíí dijí moariñípi xewaniñoyá dijípini api nání nijíá imónini. Kwíyí Gorixoyápi ení axípi imónini. Ámá wo aí dijí Gorixo moariñípi nání nijíá mímónipaxí nerí aí xegí kwíyípini nijíá imónijí ejagí nání Gorixo yumíí neapímoáriñípi nání anani wíá nearókiamopaxírini. ¹² Gorixo wá nineawianiri e epaxí imónífrixiniri siwá sixí neamímojí nipini nání nijíá imónaníwá nání o kwíyí ámá xwíá týo xíomi mixídarigíáyí imónijípi sixí mineamímó xío tíjí e dápípi sixí neamímojírini. ¹³ Ayináni none Gorixo wá nineawianiri siwá sixí neamímojípi nání nisearéwapiyiríná xwiyíá áxwínajeneyá dijí émí saímí nimorane réwapínaríjwápimi dání misearéwapiyí xwiyíá Gorixoyá kwíyípí nearéwapiyíyo dání searéwapiyarijwárini. Ámá Gorixoyá kwíyípí tígíáyo kwíyípí nearéwapiyípí pírániñí urejwípearíjwárini. ¹⁴ E nerí aí ámá kwíyí Gorixoyápi mayí imónigíáyo o wá nineawianiri e epaxí imónífrixiniri xegí kwíyípimi dání sixí neamímojípi nání nurirínayí wí míminipaxímani. Ayí ripí nánirini. Ámá ayí ámá wí Gorixoyá kwíyípimi dání yariñagía níwiniróná kwíyípimi dánini mí ómixipaxí imónijagi nání dijí pírániñí neyíroro “Gorixoyá kwíyípimi dání ría yariñoi?” yaiwipaxí mímónijoi. Ayináni api e miyaiwí majíá neróná “Ámá ayí majíá nikáriniro ría yariñoi?” yaiwiarigíárini. ¹⁵ E nerí aí ámá Gorixoyá kwíyí tígíáyí amípí bi nání dijí neyíroro “Ayí mfkí apimi dání ría imónini? Apimi dání ría imónini?” yaiwipaxírini. Kwíyípí tígíáyí e yaiwipaxí aiwi mayíyí ení kwíyípí tígíáyí imónigíápi nání wí dijí eyíropaxí menini. ¹⁶ Nioni searariñápi tíni xixeni Bikwíyo re níriniri eánini, “Ámá giyí Ámináo dijí moariñípi nání nijíá imónijoi? Oweoi. Giyí omí uréwapiyipaxí imónijoi?” E níriniri eániñagi aiwi nene oyá kwíyípí tígíwaéne dijí Kiraiso moariñípi axípi moariñwaénerini.

“Searéwapiyarijwáone sa Gorixomi xináíwanénijí imónijwáonerini.” urijí nánirini.

3 ¹Gí nirixímeáyíné, nioní e niseariri aí xámí seyíné tíni niyweari nisearéwapiyiríná ámá kwíyípí tígíá wíyónijí searéwapiyipaxí

mimónigíárini. Ámá kwíyípi mayí imónigíá Gorixomi mixídariígíáyo uréwapiyarijwápa axípi searéwapiyijárini. Ámá Kiraisomí iwamíó nixídiríná o tíni rixa ikárinigíáyíne aiwi sini píopia yapi imóniñáná searéwapiyijárini. 2-3 Seyíné niaíwí píopia aiwá minipaxníjí imóniñagía náni xwiyíá ínimi imóniñípi nisearéwapiyirfná aiwá miseaiapí amiñiñíjí seaiapijárini. Agwí ríná aí seyíné kwíyípi oseaíwapiyiminiri yarijípími mixídí segí dijí tíni feapá seainarijípími nixídiro sini aiwá nipaxníjí mimónijoí. Seyíné segí wíniyo sini sipí dijí wiaiwiro símí tíni iniro nerónayí, “feapá neainarijípími xídirane sipí ámá Gorixomi mixídariígíáyi yarigíápa erane mepa yarijwini.” riseaimónarini? 4 Ayí ripí náni e seararijini. Seyíné yanjí nepayóniro wiyíné “Nene Poromini xídiriñwaénerini.” riro ámí wiyíné “Aporosomíni xídiriñwaénerini.” riro nerónayí, re riseaimónarini, “Ámá Gorixomi mixídariígíáyi yapi mepa yarijwini.” riseaimónarini? 5 Seyíné pírániñí dijí yaikirópoyi. Aporoso pí ríá imónini? Poroni pí ríá imóniñí? Sa Ámináoyá xináípawíniñí nimónirai yawawi xixegíni pí éisixiníri fá yeumiráná yarigwííwawirini. Yawawi apini yarigwíípími dání seyíné Gorixomi dijí wíkwírogíárini. 6 Nioni iwamíó wáí nisearéwapiyirfná aiwá iwfíaniñí seaurijárini. Aporoso ríwíyo nisearéwapiyirfná aiwá api yeáyí eniginíri iniigíniñí seapiseamejírini. Yawawi e egwííwawi aiwi seyíné Gorixoyá dijíyo dánini aiwá ná nerápiríniñí yapigíárini. 7 Ayináni gímini go aiwá iwfíá urijírani, gímini go iniigí piseajírani, ayí ananírini. Sa Gorixoyá dijíyo dání aiwá ná yaparijí ejagi náni xio nánini “Seáyí e imóniño, ayí oríani?” yaiwipaxírini. 8 Aiwá iwfíá urijo tíni iniigí piseajo tíni awaú wío wíomi seáyí e miwimónini. Niwaúni xixeni axípi imóniñii. Síá Gorixo ámáyo yayí wimoníyíimi awaúmi yayí niwimoríná wío xegí ejípi tíni xixeni wiiri wío xegí ejípi tíni eni xixeni wiiri eníárini. 9 Yawawi Gorixomi xináípawíniñí nimónirai e éisixiníri wimónarijípi yanírini náni gwí nawíni móningwííwawi ejáná seyíné oyá aiwá omiñíyíñeníñí imóniñagía náni rarijini.

Uréwapiyarijíáyí náni aji mírarigíáyí tíni ríramiñiyí ejí nánirini.

Seyíné Gorixoyá xegí aniwániñí eni imóniñoí. 10 Nioni Gorixo wá niniwianíri e nimóniri éwiniginíri sixí nimímojípími dání ámá síjá aji miraniro náni dijí emí saímí moarigíápániñí neríná pírániñí nisearéwapiyiri síjá xámí tiwayirojanigini. Síjá xámí nitiwayirómáná ejáná ámá ámí xaminí wo e dání nimira peyarini. E nerí aí seyíné síjá xámí tiwayiróniñomi dání omiraneyiniróná úrapí mé woxini woxini xixegíni pírániñí dijí nimori miríírixini. 11 Seyíné nijfá re imóniñoí. Síjá iwamíó tiwayiróniño, ayí Jisasi Kiraisorini. Síjá ámí sijí wo tiwayirónipaxí mimónini. Omi dánini seáyí e nimira peyipaxírini. 12 Omi dánini aji nimira niþeyirfná ámá wí síjá gorí tñirani, síjá sirípá

tínirani, síná ayá tífí imóninjíyí tínirani, miriro wíniyí ikáká tínirani, ówí tínirani, ará siyikí tínirani, miriro yarijoi. ¹³ Ámá xixegíni nímira ugíapi síá Kiraiso weapinífáyimi ámá niñeneni sijwí winaní nání sijáni imóninírárini. Siñáni imónáná re yaiwianíwárini, “Añí nimiriróná ayí tíni mirigíárfani?” yaiwianíwárini. Ayí ripi nánirini. Síá ayimi ríá niníppimi dání sijwí winaxídaníwárini. Xixegíni mirigíápi wíyíyá ríá náná “Ayí Gorixomi dijí niwikwíroro aí ríá nipaxí imóninjí tíninijí mirigíárfani?” yaiwirane wíyíyá ríá nímírini éí aí siní miriniñagi niwiniranénayí, “Ayí Gorixomi dijí niwikwíroróná pírániñí nixídiro ríá minipaxí imóninjípi tíninijí mirigíárfani?” yaiwirane yaníwárini. ¹⁴ Añí ámá giyí giyí síná xámí tiwayíróniñomi seáyi e nimira peyigíápi ríá miní siní miriniñánayí, ámá ayo Gorixo yayí wimonírárini. ¹⁵ Añí ámá giyí giyí nímira peyigíápi ríá nowáránayí, “Añí riwá mirarijini.” yaiwigíápi anipá imóníí ejagi aiwi Gorixo yeáyí nuyimixemearíná añí xiáwíyo ríá nímírini yaríná ríáyo dáninijí umíxeánírárini.

“Seyíné Gorixoyá añí wiwániñí imóninjoi.” urijí nánirini.

¹⁶ Añí Gorixo tíni awí eánarigíiwániñí imónigíáyíné imóninjípi nání seyíné siní majíá rimóninjoi? Oyá kwíyípi seyíné ajiwániñí imóninjípimi íními seajweajípi nání eni siní majíá rimóninjoi? ¹⁷ Ámá giyí giyí añí Gorixo tíni awí eánarigíiwámi xwiríá seaikixéánayí, iwá nioniyáiwáni imóníwinigíniri imixijíñi ejagi nání xíomí eni xwiríá wikiixeníárárini. Seyíné niyínéni, ayí añí iwániñí imóninjagi nání rarijini.

“Segíyí woné mineamíyeoapani.” urijí nánirini.

¹⁸ Ámá woxi “Niiwaniñoni dijí emí saímí mojáonirini.” niyaiwiniri yapí méwapínipani. Segíyí wo “Nioni ámá rína dámýíyá sijwíyo dání dijí pírániñí emí saímí mojáonirini.” niyaiwinirfnayí, nepa Gorixoyá sijwíyo dání dijí emí saímí mojo imóninía nání dijí api píni niwiárimáná wigí sijwíyo dání majíá ikárinarijí wo imóníwinigini. ¹⁹ Ámá Gorixomi mixídarigíáyí “Nene dijí emí saímí moarijwárini.” yaiwinarigíápi, ayí Gorixoyá sijwíyo dání majimajíá nikáriniro yarijíápi ejagi nání seararijini. Bikwíyo dání nioni seararijápi tíni xixeni ripi níriniri eániñagi nání rarijini, “Ámá ‘Dijí emí saímí moarijwárini.’ yaiwinarigíápimi dání sipogwí wioáriñíayo opikínípoyiniri yarijoi, ayí Gorixorini.” níriniri eániñagi nání rarijini. ²⁰ Ámí wí e eni bi ripi níriniri eánini, “Áminá Gorixo njíárárini. Ámá ‘Dijí emí saímí mojwaénerini.’ yaiwinarigíáyí wigí dijí tíni ejwipearigíápi surímá imóniní.” níriniri eánini. ²¹ Ayináni negí nearéwapiyarigíáyí womi seáyi e numíyeoarane “Omini xídaríjwaénerini.” mirípa oyaneyí. Ayí ripi nání seararijini. Amípí níni ayí seyíné arírá seainá nánirini. ²² Poronírani, Aporosorani, Pitaorani, xwíá rírírani, seyíné siní sijí niñwearínáraní, níperínáraní,

amipí agwí ríná imóninjýírani, ríwýo imóninjýírani, níniyí ayí seyínéyá imónini. ²³ Seyíné eni Kiraisoyá imóninjoi. O eni Gorixoyá imóninjo enagí náni “Negí nearéwapiyarigíyáí womí seáyi e mimixipa oyaneyí.” seararijini.

**“Gorixo ámá xíoyá imónigíáyo yarigíápi náni
piriró umeníárini.” urijí nánirini.**

4 ¹Seyíné wáí rimeareiwáone náni dijí nimoróná ripini mórixini, “Awa Kiraiso apí éríxiniri wimónarijípi epíri náni xegí xináwáni jí imónigíáwaríani? Xwiyáá oyá yumíí ríni jípi áwají wuriyipíri náni xegí bosiwowáni jí imónigíáwaríani?” yaiwífríxini. ²“Bosiwí nimóniro yarigíáyí wigí dijí tñi amipí ayá wí nerínayí, ayí apáni yarijoi.” yaiwiarijwámani. “Sa ná bini boso urarijípi tñi xixeni dijí ujwiráripaxí imóninjípi nerínayí, ayí apáni yarijoi.” yaiwiarijwári. ³Ámá opisí anjyo dání xwirixí mearigíá wírani, seyínérani, segí dijíyo dání nioní gí yarijápi náni piriró nímenirínayí, ayá síwí bi miniró “Api, ayí ananiriní.” yaiwimíni. Niwanijoni aí gí yarijápi náni piriró nímeniri “E éapi nanjírani? E éapi sipírani?” yaiwinarijámani. ⁴Nioní dijí peá nuniri “fwí bi méáonirini.” niyaiwiniri aiwi “Xwiyáá mayoni imóninjini.” wí ripaxí meniní. Nioní yarijápi náni piriró epaxí imónijo, ayí ná woní Áminá Gorixorí. ⁵Ayináni sini imóninjáná seyíné ámá wíyo xwiyáá mumeáripa. Ámináo —O nibiríná amipí síá yinijímíni jí imóninjíyí wíá ókímixiri ámá dijí íními nikwírómáná egíápirani, rigíápirani, nipini sijháni imixiri eníorini. O weapiné náni xwayí naniro ñweáírixini. Íná dání xixegíni womini womini yayí níneameríná wo xegí néra ujípi tñi wo xegí néra ujípi tñi xixeni nearinírári.

“Seyíné seáyi e seáyi e nímeniróná naajímani.” urijí nánirini.

⁶Gí nirixímeáyíné, payí rina nearíná ewayí xwiyáá nioní tñi Aporoso tñi náni nira warijápi, ayí seyíné dijí píráni jí nimoro “Poro nene yarijwápi náni ría neararíni?” oyaiwípoyiniri náni nira warijini. Seyíné yawawi náni nira warijápi náni dijí nimoróná Bikwíyo níriniri eáni jípi ogámí mepa nero seáyi e mimónipa nemáná wíyo imimí wimixiro wíyo seáyi e umíyeoaro mepa éríxiniri seararijini. ⁷Seyíné náni ámá giyí “Seáyi e imónigíáyírani.” yaiwiarijoi? Oweoi, wí e misaeaiaiwiarijoi. Amipí seyíné imónigíápi Gorixo wí sixí miseamímojí rejoi? Oweoi, amipí seyíné imónigíápi o siwiá sixí seamímojírini. O siwiá sixí seamímojí enagí náni pí náni seáyi e mimóniro sixí miseamímopa ejí náninjí mixí meakíninarijoi. ⁸Neparíani? Seyíné rixa aiwá xwé ninirónjí agwí ímí ría seayini? Rixa amipí wí mímúrónigíáyíné nimóniro ría ñweañoi? None sini sipíáni jí nimónirane ñweajáná seyíné rixa mixí ináyí nimóniro ría ñweañoi? Ai, none eni seyíné tñi

nawíni mixí ináyí nimónirane seáyi e imónaníwá náni re neaimónarini, “Seyíné nepa rixa mixí ináyí nimóniro, sijwiriyí naají imóniminiri ejíriní.” neaimónarini. ⁹Nioni dijí re nimónarijagi náni seararijini, “Wáí wurimeaiarijwáone Goríxo aga siwiá neawárijonerini. Ámá xwirixí numemáná ‘Rixa opikípoji.’ ráriñijíyíniyí imónijwáonerini. Pí pí níni sijwí tígíáyí —Ajinajírani, ámárani, níni sijwí nineaniro ripá neamearipíri náni áwinimi yarijwáone imónijwini.” nimónarini. ¹⁰None Kiraisomi nixídírane náni majimajíá ikáriñijwáone aí seyíné o tíni nawíni nikáriñiro náni rixa dijí naají imónijípini tígíáyínérini. None ejí samijí neaweñone aí seyíné rixa ejí eáningíyínérini. None peayí neawianigíone aí seyíné seáyi e seaimixigíoyínérini. ¹¹Ejíná dání agwi ríná náni none agwi náni erane iniigí náni neainiri iyáá írikwíni pánirane ámá wé tíni neaupikákwiarigíone imónirane anjí sa weaníwá náni wí mayone ejagi náni anjí xwiríñimerane ¹²negí wé tíni omijí anijí miní erane ámá riperirí neáiáná pírániyí naajíni umearirane xeaníjí neaíáná xwámámí wirane ¹³ikayíwí neamearána piyáá xwyíá urírane yarijwáonerini. Xwíá rírí níriminí dajíyí ráí neaimoarigíonerini. Ámá níni none piaxí eají íyaļwíniyí neaimoarigíonerini. Agwi ríná eni api siní e neaimoarijoi.

“Poroni ikanijí niaxídífrrixini.” urijí nánirini.

¹⁴Ríwamijí nioni neáá warijá api seyíné ayá oseaimóminiri meá niaiwí gí dijí sixí seayiňayínénijí dijí fá oxirípojiniri eaarijini. ¹⁵Seyíné Kiraisomi pírániyí xídpíría náni yayíwí seamearigíayí nepa fá miropaxí ejánayí, segí áponíniyí imónijáoni ayí obaxí menini. Nioni xwyíá yayí seainipaxí imónijípi iwamíó wáí niseairína seyíné Kiraisi Jisaso tíni nawíni ikáriñipíri náni nioni seameanjayínénijí imónijagía náni seararijini. ¹⁶Segí áponíniyí imónijáoni, ayí nioni ejagi náni ejí rirémixí ripi oseaimini, “Nioni yarijápa axípi ikanijí niaxídífrrixini.” osearimini. ¹⁷Nioni seararijápi oépoyiniri xámi Timotiomi —O gí dijí sixí uyiri dijí ujwírarári ejáorini. Kiraiso náni wáí urijápimi dání dijí wíkwíróagi náni gí íwónijí imónijorini. Omi seyíné tíáminí urowárénapijárini. O rixa niseaímearína nioni Kiraisomi nixídíríná yarijápi —Api nioni ami ami nemerína Jisasoyá siyikí imónigíá niyoní uréwapiyarijápirini. Api náni o dirirí seainijoi.

¹⁸Wiyíné nioni mibipa emía náninijí seáyi e seáyi e nimeniro wárixayíné imónarijoi. ¹⁹E nerí aí Áminá Goríxo niwimóniríná nioni siní mé seyíné tíáminí nibiri wárixayínéyá xwyíápi aríá miseáí segí ejí neániro seáyi e imónigíápi apimi dání rí rimónarigíawixiniri sijwí seanaxídídimáriini. ²⁰Ámá manjípáni rarijagía niwíniranéná “Ayí Goríxoyá xwioxíyo páwipíráyírfani?” yaiwiarijwámani. Ejí neániro uxídarijagía niwíniranéná “Ayí oyá xwioxíyo ḥweáyírfani?” yaiwiarijwá ejagi náni

seararijini. ²¹ Seyiné gímini gípi náni seaimónarini? “Poro siyikí nearani náni iwanjí nímeámi bíwinigini.” riseaimónarini? “Dínjí sixí neayarijípi neaíwapiyini náni nipení nimónimáná bíwinigini.” riseaimónarini?

**Wigí wo xanoyá apixí tíni íwí niniri meánigíípi
náni mixí urijí nánirini.**

5 ¹Xwiyáá bi ripi seyiné náni rinimearini, “Jisasoyá siyikí imónigíá Koriniyo ñweagíáyí wí íwí inarijoi.” rinimearini. Íwí apí émá Gorixomi mixídarigíáyí aí xe oinípoyiniri sijwí miwinarigíápi náni seararijini. Segí wo xanoyá apixí tíni íwí ninayíísiáná meánigíí ejagi náni rarijini. ²Íwí apí sini ejáná pí náni wárixayíné imónarinoi? Sipí apí yarijomi segí siyikí imónigíápimi dáni nipariro mopaxí ejagi náni apí e nemáná jwí nearo sijwiriyí, ayí naají yaniri egíári. ³Nioni ná jíami niñweari aí gí dínjípi seakikayonáoni seyiné tíni ñweaarijápánijí sipí apí ejomi rixa xwiyáá umeárijárini. ⁴⁻⁵Áminá Jisaso nirowárijípimi dáni dínjí re moárífanigini, “Ayí awí neániróná nioní sini dínjí ukikayonjáná ejí eániñí Áminá Jisasoyápimi dáni xwiyáá axí ripi rinírixini, ‘Xe íwí apí yarijo náomini xwírixá wikixenía náni Seteno tíni owáraneyi. Ríwýo síá Ámináo binízáyimi xegí dínjípi yeáyí uyimixemeánia náni agwi Seteno tíni owáraneyi.’ rinírixini.” dínjí e moárífanigini.

“Ámá sipí ejomi emí parimóírixini.” urijí nánirini.

⁶ Seyiné wárixá imónarigíápi aga naají menini. Yísí bi onímiápi tíagi aí bisíkeríá nipimini íkwiajwí eapináraríná nipiní nimiga warijípi náni seyiné nijíá mimónipa rejoi? ⁷Yísí onímiápi táná bisíkeríá nipimini íkwiajwí eapinárarijípa axípi xámí íwí ná woni éí aí ámá obaxí axípi xénipaxí ejagi náni seyiné bisíkeríá sijníñí imónipíri náni yísí xámíñíñí imónijípi emí kwírimópoyi. Seyiné rixa bisíkeríá yísí mayí sijníñí imónijagi aí seararijini. Ayí ripi nánirini. “Judayene Gorixoyá ajínajo neamúroagípi náni dínjí moani náni sipisipí ridiyowá yarijwápa Kiraiso eni nene náni rixa ridiyowá inijí ejagi náni seyiné rixa bisíkeríá yísí mayí sijníñí imónijoi.” nimónarini. ⁸Ayináni nene Kiraiso neaiijípi náni dínjí moani náni aiwá apí ninirane yayí neranéná bisíkeríá yísí xámíñíjí —Apí sipí wikáriro ríkikiríó ero yarigíáñí imónijípirini. Apí tíni nimixíri miní bisíkeríá yísí mayípi —Apí dínjí naajípini íá xíriro nepa imónijípini náni riro yarigíápirini. Bisíkeríá yísí mayí apí tíni níwanigini.

⁹Nioni xámí payí wina re niriri neari mónapijárini, “Seyiné ámá íwí inarigíáyí tíni nawíni gwiaumí minípani.” niriri neari mónapijárini. ¹⁰E niriri nearíná ámá Gorixomi mixídarigíá íwí inirórani, sijwí íwí winirórani, íwí urápirórani, wigí jwíápimi xídirórani, yarigíáyí náni miseariñjanigini. “Ámá Gorixomi mixídarigíá apí apí e yarigíáyí tíni

gwiaumí wí minipa oemini.” niyaiwirónayí, xwíá rirími píni niwiáriri náni e epaxí imónijagi náni wí e miseariñanigini. ¹¹ Payí xámi niriri nearíná ayí ripi imónijípi náni seariñanigini, “Ámá ‘Jisasomi nixídiri náni segí sérixímeáñirini.’ rarijí wo apixí wí tíni íwí inirírani, sijwí íwí winirírani, xegí ñwíápimi xídírani, ámáyo ikayíwí umearirírani, iniigí xwapí ninimáná papikí erírani, ámáyá amipí wí íwí urápirírani, e yarijo tíni gwiaumí minipani. Aiwa aí o tíni nawíni nikumixiniri minipani.” niriri eañanigini. ¹²⁻¹³ Ayí ripi náni searariñini. Ámá Jisasoyá siyikí imónijwaéne tíni sini nawíni mimónigíáyo nioni sijwí niwinaxídiri xwiyíá urípaxí rimónijini? Oweoi, ayo Gorixo sijwí niwinaxídiri xwiyíá urípaxfrini. E neri aí ámá Gorixomi dijí niwikwíroro náni seyiné tíni nawíni imónigíáyo sijwí niwinaxídiro sipí yarijagía niwiniríná xwiyíá urírixini. Ámá sipí ejomi emi parimóírixiniri searariñini.

“Segí wíyo xwirixí mumepani.” urijí nánirini.

6 ¹ Segíyí wo xegí imónijí wo tíni xwiyíá imixipisi náni nimóniríná, arige neri “Ámá Gorixoyá imónigíáyí tíni nirírane pírániñí oyeaimixípoyi.” miyaiwí ayo nimúrori “Ámá Gorixoyá mimónigíáyí tíni nirírane pírániñí oyeaimixípoyi.” niyaiwiri wigí opisí aŋí tíjí e náni waríjírini? ² Gorixoyá ámá imónijwaéne Kiraiso niweapiríná xio tíni nawíni nene ámá Gorixoyá mimónigíáyo xwirixí umeaníwápi náni sini nijíá mimónipa rejoi? Seyiné xwirixí seáyi e imónijí api umepíriá ejagi náni “Xwiyíá onímiá agwí ríná rinariñwápia xwirixí mimenipaxí imónijwaénerini.” riyaiwinarijoi? Anani xwirixí menipaxí imónigíáyínérini. ³ Aŋjnájí maŋí Gorixoyáyo píří wiaíkigíáyo xwirixí nene umeaníwápi náni sini nijíá mimónipa rejoi? Seyiné e epíriá ejagi náni xwiyíá xwíá týo rinariñwáyo aŋjpaxí xwirixí umepaxíyínérini. ⁴ Ayináni wiyíné xwiyíá bi tígíyíné nimóniróná pí náni ámá Jisasoyá siyikí imónigíáyínéyá sijwíyo dání sipí imónigíáyí wí pírániñí oneaimixípoyiniri ayí tíjí e náni waríjárini? ⁵ Ayá seaimopaxí bi ripi yarijí oseaimini. Jisasoyá siyikí imónigíáyíné, segíyí wo wo tíni xwiyíá tíjí nimóniríná segíyí dijí tíjí wo xwiyíá aríá niwiri pírániñí wimixiyipaxí imónijo menirani? ⁶ Sérixímeáñijí imónijí wo wíomi xwirixí oumemeniríná, ayí naŋí mimónijí neri aí Jisasomi dijí miwikkwíroarigíáyí pírániñí oyeaimixípoyiniri ayí tíjí e náni nimeámi nurínayí, ayí aga sipí imónijípi yarini. ⁷ “Jisasomi pírániñí oxídaneyi.” yaiwarigíáyíné xwirixí nimeniróná apimi dání rixa rípaíwíniñí meaárarijoi. Dixí womi xwirixí mumé xe onikáriniri nerínayí, “Ayí apáni yarijoi.” searimíini. Xwirixí mumé amipí xe íwí onirápiniñí nerínayí, “Ayí apáni yarijoi.” searimíini. ⁸ E neri aí seyiné wí e mepa nero sipí ikáriniro íwí rápeniro yarijoi. Sérixímeáñijí imónigíáo aí api e wikárarijoi. ⁹ Gorixo ámá ríkikiríó yarigíáyí xe xíoyá xwioxíyo

opáwípoyiniri sijwí miwinipa eníápi náni seyíné sini nijá mimónipa reñoi? Seyíné xeñwíni nimoro yapíñijí méwapínipani. Ámá íwí niniri rípeánarigíáyírani, wigí jwíápimi íá xirarigíáyírani, oxí wo apixí wí tñi íwí inarigíáyírani, oxí wo wío tñi “Íwí oinaiyi.” wimónarigíáyírani, oxí wo wío tñi iyí onarigíáyírani, ¹⁰ íwí urápekixearigíáyírani, amipí wayáyo sijwí íwí winarigíáyírani, iniigí xwé nñiro papikí yarigíáyírani, ikayíwí umeararigíáyírani, majíá niwikárimáná íwí uráparigíáyírani, ámá e yarigíáyí wí Gorixo gí xwioxíyo xe oyweápoyiniri wí sijwí wininíá menini. ¹¹ Xámi wiyíné api bi yagíáyíne imóniñagá aí Áminá Jisasi Kiraiso tñi kwíyí negí ápo Gorixoyápi tñi egíípimí dání Gorixo segí yagíápi rixa igfáñijí seaeámori siyikwí míñijíyíne imóníírixiniri seaimixiri xwiyíá mayí imónigíáyíne imóníírixiniri seaimixiri ejírini.

**“Ámá náomi dání pí pí neróná Gorixomi seáyi e
umepaxí imóniñípini époyi.” urijí nánirini.**

¹² Seyíné re niyaiwiariñagá aiwi “Pí pí ‘Oemini.’ nineaimóniríná anani epaxenerini.” niyaiwiariñagá aiwi apimi nípimíni dání nañí seaimixipaxí menini. Amipí nioni “Oemini.” nínímóniríná api anani nepaxoni aiwi wí nánini xe mijí nñiga ouniri sijwí winimíámani. ¹³ Ámá íwí inarigíá wí íwí wiwaníñjí yarigíápi náni re oyaiwípoyiniri, “Ananirini. Ámá nápi, ayí api náni menírani?” oyaiwípoyiniri ewayí ikaxí ripí rarigíárini, “Aiwá ayí agwú nánirini. Agwú eni ayí aiwá nánirini.” E rarigíápi nepa riñiñagi aiwi Gorixo agwú tñi aiwápi tñi anipá imixiníárini. E neri aí ámaéne íwí inaníwá náni menini. Ámináo wimónariñípini yaníwá náni imóniñjwini. Ámináo eni ámá nápi nañí oimónípoyiniri yariñírini. ¹⁴ Gorixo sa negí Áminá Jisaso owiápíñimeaniri sijí wimixijímani. Nene eni wiápíñimeaníwá náni xegí ejí eániñípimí dání sijí neaimixiníá ejagi náni rariñini.

¹⁵ Seyíné Kiraisoyá siyikípi imónigíáyíne ejagi náni xíoyá nápmi dání seyíné bi bñiñijí imónigíápi náni sini majíá rimóniñoi? Ayináni nioni oyá nápmi dání bñiñijí imóniñáoni niyónimi nuri apixí iyí ede dání warigíá wími nikumixiniríná “Ayí ananirini.” riyaiwiariñoi? Oweoi, wí e yaiwipaxí menini. ¹⁶ Ámá apixí iyí ede dání warigíími kumixinigíá giyí giyí, ayí xíí tñi nawíni nimóniro ná ayí ná biníñijí imónigíápi náni seyíné sini majíá rimóniñoi? Bikwíyo dání xwiyíá ripí “Ayaú nikumixiniríná ná ayí ná biníñijí imónigíírini.” níriniri eániñagi náni searariñini. ¹⁷ E neri aí ámá Ámináo tñi nawíni kumixiníáyí o tñi nawíni nimóniróná kwíyí axípi tígíáyí imónarigíárini. ¹⁸ Ámá wí tñi íwí inaniginiri wáyí nero éí úírixini. Pí pí íwí ámá yarigíá wíniyí náomi bíariwáminí nero aí apixí tñi íwí inarigíápi xegí bi imónini. Náomi ínimi dání nero náni wiwaníñjí xwírá ikitenarigíárini. ¹⁹⁻²⁰ Segí ná xixegíni imónigíápi, ayí kwíyí Gorixoyápi náni —Api Gorixo sixí seamímóaná

seaániñípirini. Api náni segí wará aqníñí imónigíápi náni seyíné sini majíá rimóniñoi? Gorixo Jisaso neaiñípimi dání rixa bñiñí neaiñí ejagí náni rixa xíoyá imóniwini. Sini sewaniñýínéyá mimóniñoi. Ayináni seyíné segí nápimi dání pí pí neróná Gorixomi seáyi e umepaxí imóniñípini érixini.

Ámá meánigíáyí náni urijí nánirini.

7 ¹Seyíné payí nearo yariñí nigíápi náni áwañí bi osearimini. Oyi, ámá apixí bi mimeapa nerínayí, ayí nañí yariñoi. ²E niseariri aí fwí xixegíni ámá inarígíapimi dání feapá seañipaxí ejagí náni oxí woxí woxí dixí apixí mearí apixí wiyí wiyí eni dixí oxí meániri érixini. ³Apixí wiyí “Gí oxo íá onixirini.” nisimóniríná xiagwoxi ími xe íá xirfírixini. Oxí woxí “Gí apixími íá oxirimini.” nisimóniríná xiepíyi eni “Xe íá onixirini.” yaiwírixini. ⁴Xiagwoxi, ayí dixí nápi náni xiáwoxiñani. Dixí apixí dixí nápi náni xiáírini. Xiepíyi eni, ayí dixí nápi náni xiáfyimani. Dixí oxo, ayí jíxíyá nápi náni xiáworini. ⁵Ayináni wiyagwí wiyagwí “Íá oxirinaiyi.” níriniríná ariá mé miní xixe “Oyi.” rinfisixini. Síá áríní Gorixomí xwiyíá rírimí wiani náni xixe “Oweoi.” níriniríná, ayí ananirini. E niseariri aí síá “‘Oweoi.’ orinaiyi.” yaiwíípi rixa nórímaná ejáná ámi íá xirinfisixini. Ayí ripi nánirini. Woxí woxí “Ámá wí tñi fwí inanípi náni miñí minipa oemini.” nisimóniri aí xixeni api eminiri náni ejí mireániñagi náni Seteno ámá wí tñi fwí iniri náni rírípeáwiniginiri “Ámi íá xirinfisixini.” searariñini. ⁶“Síá áríní Gorixomí rixijí uripíri náni xixe ‘Oweoi.’ níriniróná, ayí ananirini.” searariñápi sekaxí e érixiniri misearariñini. Niseaimóniríná xe e érixiniri sijwí seanarijini. ⁷“Ámá níni nioní apixí mimeapa ejáoni yapi nimóniríná, ayí ananirini.” nimónarini. E nerí aí Gorixo ámá o omí xixegíniyo wá niwianiri niwiiríná wíyo meánipaxí oimónípoyiniri wiiri wíyo mimeánipaxí oimónípoyiniri wiiri ejí ejagí náni seararijini.

⁸ Segí ámá sini mimeánigíáyí tñi apixí aníyí tñi náni ripi osearimini. Ayí mimeániñáoni yapi sini anijí e nimóniróná nañí yariñoi. ⁹E niseariri aí ripi eni osearimini. “Ámá wí tñi fwí inani náni miñí mineainipa oyaneyi.” niseaimóniri aí xixeni api yaniro náni ejí miseaeánipa nerónayí xe meánírixini. “Nimeánipíri náni diñí sipí niwia nurínayí, nañí meñagi náni xe meánírixini.” seararijini. ¹⁰Rixa meánigíáyíne náni ñwí ikaxí ripi —Api nioniyápi maríái, Ámináo riñípini. Api osearimini. Apixí meánigíwa wigí oxowami niwárimi mupani. ¹¹E mepa nerí niwárimi nurínayí, ámi oxí mimeání kikiá ñweárixini. “Kikiá ñweámíni.” miwimónipa nerínayí, ámi xiagwo tñi kumixinírixini. Xiagwowa eni wigí apixíwami emi mimopa érixini.

¹² Ámá xamijí wñiyíné xwiyíá ripi —Api Ámináo riñípimaní. Nioniyápirini. Api eni osearimini. Ámináomi diñí wíkwíronjíyí woxí

apixí dijí miwikkwíronjí wí rimeániŋáná í sini “Anani meániŋáomini omeániŋini.” niwimóniríná xiagwoxi ími emi mimopa éírixini. ¹³ Apixí Ámináomi dijí wiwkwíronjí, oxí dijí miwikkwíronjí womí meániŋíxi ejánayí, o sini “Gí apixí meaŋái tñi aniŋí oyweáminí.” niwimóniríná omi niwárimi mupa éírixini. ¹⁴ Ayí ripi náni rariŋini. Oxí Ámináomi dijí miwikkwíronjí wo arige nerí Gorixoyá wo imónipaxírini? Ayí xegí xiepí dijí wiwkwíronjí tñi nawíni nemeriŋípimi dání Gorixomi dijí niwikkwírori ámá xíoyá wo imónipaxírini. Apixí dijí miwikkwíronjí wí eni xegí xiagwo, dijí wiwkwíronjí tñi nawíni nemeriŋípimi dání ámá Gorixoyá wí imónipaxírini. Apí mepa nero píni niwiáriními nurónayí, segí niaíw Gorixoyá wí mimóní oyá siŋwíyo dání piaxníŋí eániŋíyí imónipírixini. Nioni searariŋápi xixeni nerínayí, oyá imónipírixini. ¹⁵ E niseariri aí Gorixomi dijí miwikkwíronjí meániŋígo “Gí apixí Gorixomi dijí wiwkwíronjí rími niwárimi oumini.” niwimóniríná xiepíxi xe píni niwiárími onuniri siŋwí winírixini. Dijí miwikkwíronjí meániŋígo “Gí oxí Gorixomi dijí wiwkwíronjí romi niwárimi oumini.” niwimóniríná xiagwoxi xe píni niwiárími onuniri siŋwí winírixini. Niseawárimi ugíáyíne sini áxeŋwarí inigíyí yapí mimónipoi. Gorixo niwayíróniro ḥweárixiniri nánipi rixa wéyo íá neaumiriŋene ejagi náni rariŋini. ¹⁶ Oxí dijí miwikkwíronjí womí xiepíxi, jíxi dixí oxomí píni miwiáripa nerí o tñi niŋwearíná siŋwepigí niwiriŋípimi dání wierkiemearíráni? Miwierkiemeapa eríráni? Jíxi majáráni. Apixí dijí miwikkwíronjí wími xiagwoxi, joxí eni í tñi niŋwearíná siŋwepigí niwiriŋípimi dání wierkiemearíráni? Miwierkiemeapa eríráni? Joxí eni majáráni. Ayináni segí ámá Gorixomi dijí miwikkwírogíá meániŋíyó niwárimi mupa éírixiniri searariŋini.

“Segí imónírixiniri yanjí seadimixiŋípi imónírixini.” urinjí nánirini.

¹⁷Seyíné woxini woxini Áminá Gorixo ayí xixegíni api api e imónírixiniri yanjí seadimixiŋípi, o ayí nioniyá ámá oimónipoyiniri wéyo íá seaumírána imónigíápi axí apini “Xe oimónimini.” niyaiwiro imónírixini. Gorixoyá siyikí nimóniri ami gími ḥweagíá niyoní sekaxí axípi urimeariŋárini. ¹⁸ Segíyí wo Judayo ejagi náni iyí símí só wákwíniŋáná Gorixo o ámá nioniyá oimóniri wéyo íá numirírnayí, ámá o “Iyí símí só wákwíniŋípi arige nerí yo miyiminiréini?” miyaiwipa éwinigíni. Segíyí wo iyí símí só miwákwíniŋáná Gorixo nioniyá oimóniri wéyo íá numirírnayí, ámá o Judayí woníniŋí oimóniminiři iyí símí só miwákwínpa éwinigíni. ¹⁹Ayí ripi nánirini. Iyí símí só niwákwínirínáraní, miwákwínpa nerínáraní, Gorixoyá siŋwíyo dání ná ayo mimónini. Oyá siŋwíyo dání “Ná ayo imónini.” yaiwiariŋípi, ayí sekaxí xío riŋípimi xídarigíápíriniri. ²⁰Ayináni ámá woxini woxini, seyíné Gorixo ámá nioniyá oimónipoyiniri wéyo íá seaumírána pí pí

xixegíni imónigíápi xe apini nimóniro ḥweářixini. ²¹ Woxi Gorixo ámá nioniyá oimóniri wéyo íá rumiráná ámá woyá xináíxiniŋí nimóniri omijí wiiarijoxi nimónirínayí, uduď bi mirinipa nerí “Nioni siní axí apini nimóniríná, ayí ananirini.” yaiwířixini. E nerí aí xináíxiniŋí nimóniri omijí wiiarijoxi ámá áxejwarí minigíáyiniŋí imónipaxí ejánayí, anani xináíxiniŋí nimóniri omijí wiiarijípi píni niwiáriri kikiá úřixini. ²² Xináíxiniŋí nimóniri omijí wiiarijoxi, ayí ripi náni “Uduď bi mirinipani.” rírarijini. Giyí Áminá Gorixo ámá nioniyá oimónípoyiniri wéyo íá umiráná ámá wýá xináíwániŋí nimóniro omijí wiiarigíáyí ejánayí, ayí siní api imónijagia aí Gorixo rixa gwí roayíronjířini. Giyí Ámináo ámá nioniyá oimónípoyiniri wéyo íá umiráná áxejwarí minigíáyí ejánayí, ayí xio wimónarijípi epíria náni xegí xináíwániŋí omijí wiiarigíáyí imónijagia náni “Uduď mirinipani.” seararijini. ²³ Jisaso neaijípimi dání Ámináo bínijí niseairi gwí searoayíronjí ejagi náni ámá wýýá xináíwayínénijí mimónipa éřixini. ²⁴ Gí nirixímeániŋí imónigíáyíné, Gorixo ámá nioniyá oimónípoyiniri wéyo íá seaumiráná pí pí xixegíni imónigíápi o xegí sijwíyo dání apini imónířixini.

Ámá mimeánigíáyí náni urijí nánirini.

²⁵ Seyíné ámá siní mimeánigíáyí náni payí neari yarijí nigíápi náni Ámináo sekaxí bi minirijí aiwi nioni —Nioni Ámináo wá niniwianiri niijípimi dání xwiyá dijí ujwiráripaxí imónijípi seararijáonirini. Nioni gí dijíyo dání bi osearimini. ²⁶ Xeanijí neaímeáminiri yarijípi rixa neaímeaarinjí ejagi náni nioni dijí re moarijini, “Ámá agwí pí pí imónarigíápa anijí axípi e imónířixini. ‘E nerínayí, ayí naejíri.’ nimónarini.” Nioni dijí e moarijini. ²⁷ Woxi rixa apixí meaŋoxi ejánayí, “Ími arige wáriminiréini?” niyaiwiri mepani. Woxi apixí mimeaŋoxi ejánayí, “Apixí arige nerí meáminiréini?” niyaiwiri mepani. ²⁸ E niseariri aí woxi apixí nimearíná ayí íwí bi miyaríjini. Apiyáixi ení oxí nimeániríná ayí íwí bi miyaríjini. E nerí aí xeanijí meánigíáyí siní xwíá týo ḥweajáná wímeaníápi seaímeaniginiri seararijini. ²⁹ Gí nirixímeáyíné, e niseariríná ripíniŋí seararijini, “Jisaso weapiníáyí náni rixa aŋwi ayo enagí náni ámá apixí rixa meagíáyíné re nimóniro éřixini. Apixí mayowa áxejwarí minipa nero náni ‘Gorixo wimónarijípini oemini.’ niyaiwiro yarigíáwa yapi nimóniro éřixini. ³⁰ Ámixíá yarigíáyíné ámixíá miyarigíáyí yapi nimóniro éřixini. Dijí niíá seainarijíyíné dijí niíá miwinarijíyí yapi nimóniro éřixini. Amipí bí nero tígíáyíné amipí mayíyí yapi nimóniro éřixini. ³¹ Omiŋí neríná amipí xwíá týo weŋípimi dání omijí yarigíáyíné ámá api náni wí uduď miwinarigíáyí yapi nimóniro éřixini.” Amipí agwí ríná xwíá rírími ejfyí imónijípa anijí imóniníá menini. Xegí bi imóniníá náni aŋwi ayo enagí náni seararijini. ³² “Amipí ayá wí náni uduď mirinipá

oépoyi.” ninimóniri náni seararijini. Ámá apixí mimeagfáyí Ámináo nioni yarijápi náni yayí owininiri náni o yayí winipaxí imónijípini náni dijí nimóa warigfárini. ³³E neri aí ámá apixí meagfáyí “Gí apixí yayí owininiri náni arige eminiréini?” niyaiwiro api náni dijí nimóa nuro ³⁴dijí bi biaú fá xirarigfárini. Apixí sini oxí mimeánigfíwa tíni apiyáíwa tíni íwa wí wí re yaiwiarijírini, “Niíni gí nápi tíni dijípí tíni siyikwí míniijí Ámináo gí ámá e oimónipoyiniri wimónarijípí tíni xixeni oimónimini.” niyaiwiri o náni wiipaxí imónijípí nánini dijí moarijírini. E neri aí apixí rixa oxí meánigfíwa wí wí axípí e yarijímani. “Gí oxo yayí owininiri náni arige eminiréini?” niyaiwiri xwíá tíyo dání imónijípí náni dijí nimóa warijírini. ³⁵Nioni seararijápi naají oniiniri miseararijini. Sewanijíyíné nixídiríná naají oseaiiniri seararijini. Nioni áxejwarí oseaiminiri mirarijini. Seyíné naají imónijípini nero amipí pí pí imónijípí náni mimiwiaíkí miseainipa yaríná “Ámináo wimónarijípini oyaneyi.” niyaiwiro oépoyiniri náni seararijini.

³⁶ Ámá go go “Apyá nioni náni rixijí nuriyigfími nipíkwini miwikárarijini.” niyaiwirínayí, í xwé nimóniri rixa meapaxí imónijagi sijwí winiri “Ími rixa omeámini.” niyaiwiri miijí niniri náni “Kikiá bí epaxonimani.” yaiwiniri nerínayí, xe o xegí wimónarijípí nerí ími omeani. E neríná, ayí sipí bi miyarinini. Ananirini. ³⁷E neri aí go go “Ná bini api oemini.” rinijípí náni dijí sixí íniri feapá winipaxí imónijípí xe miijí onininiri mimónipa erí xewaniyo xegí dijíyo dání “Apyá nioni náni rixijí nuriyigfí kikiá ojweani.” yaiwiri nerínayí, ayí naají yarini. ³⁸Ayínáni ámá apixí xegí rixijí wuriyigfími mífímeapa neríná, ayí eni naají neri seáyi e imónijípí yarini.

³⁹ Apixí wíyá oxo sini mipé ñweajáná anijí re yaiwíwinigini, “Oyá apixíni rimónijini?” yaiwíwinigini. E neri aí xegí oxo rixa niperínayí, sini omi mífímeání “Go gomi omeáni miní?” niwimóniríná, anani meáníwíwinigini. E neri aí ámá sipíá imónijí womi mífímeání Jisaso tíni ikárinigfíyí womini meáníwíwinigini. ⁴⁰Ámi nimeániríná, anani ejagi aiwí nioni gí dijí ayí ripi nimónarini, “Í ámi mífímeání sini anijí apixí aní niywearnayí, yayí oxí tíni niywearná wininíápí seáyi e imónijípí wininíárini.” nimónarini. “Nioni eni Gorixoyá kwíyí títjáoniríani?” niyaiwiri seararijini.

Najwí mimóní ñwfíápi náni ridiyowá iniñípí náni urijí nánirini.

8 ¹Seyíné payí nearo najwí ámá wigí mimóní ñwfí imónijípí náni ridiyowá yarigfápi náni yarijí nigfápi náni bi osearimini. Ayí neparini. Seyíné ríwamijí nearo nirigfápa Jisasomí dijí wíkwírojwaéne ninenení rixa nijjá imónijwaénerini. Ayí nepa imónijagi aiwí ripi osearimini. Ámá “Rixa nijjá imónijáoniríani?” niwimóniríná, dijí

apimi dáni wárixá imónarigíárini. E neri aí ámá wíyo diñí sipí niwiri arirá niwiríná apimi dáni Jisasoyá siyikí imóniñwaéne síkíkí ámi bí eámixinariñwáriñi. ² None go go “Amípí bí nání rixa nijíá imóniñjáoníríani?” niyaiwinirínayí, nijíá Gorixo “Ámá níni e oimónípoyí.” wimónarijípi tíni sini xixeni wí mimóniñoríni. ³ E neri aí go go “Nijíá imóniñjáoníríani?” miyaiwiní Gorixomi diñí sixí nuyirínayí, Gorixo “Ámá o nioniyá imóniñjí woríani?” yaiwini. ⁴ Ayináni gíwí ámá wí wigí ñwíápi náni ridiyowá nemáná ámi makeríá imixaríná Jisasoyá imónigíáyíne bí nero narigíápi náni ripi osearimíni. Nene nijíárini. Xwíá tíyo mimóní ñwíápi obaxí ejagí aiwí bí nepaxiñí imóniñjípmáni. Nípíni nepa ñwíá mipimóniñjípiríni. Ñwíá nepa imóniñjípi, ayí ná woni Gorixonírini. ⁵ Ámá wí re rarigíárini, “Ñwíá ripi aqínamí dánjípiríni.” Wí “Xwíárimí dánjípiríni.” rarigíárini. Ñwíá rarigíá api bi “Nepa ñwíá imónini.” riniñjípiríni. Bi “Kwíyí seáyi e imóniñjí tñífrini.” riniñjípiríni. Api api obaxí ayá wí imóniñjagi aiwí ⁶nene náni ñwíá imóniñjípi, ayí ná woni Gorixoríni. O negí áporíni. Amípí náni míkí ikiñoríni. Ámá xío náni imóniñwaéne ayí onírini. Nene náni seáyi e imóniñjípi eni “Pírini?” maríái, ayí ná woni Áminá Jisasi Kiraisoríni. Omi dáni Gorixo amípí níni imixiri sijí nene imóniñwápi neaimixiri ejoríni.

⁷E neri aí ámá Jisasomí diñí wíkwíroarigíáyí níni nijíá api nimóniro “Negí ñwíá xídagwápi ná míkí mayí imóniñjípiríani?” yaiwiariñámaní. Segíyí wí Jisasomí sini diñí miwíkwíró neríná wigí ñwíápi fá nixira niwagíasáná yarigíáyí ejagía náni mimóní ñwíápi náni gíwí ridiyowá iníípi niniróná “Ayí gíwí ñwíá imóniñjípi náni ridiyowá éíápi ría nariñjini?” niyaiwiwo wigí diñí píwíniñjí imónigíápími dáni “Nípikwini miyariñjini.” niyaiwiwo náni apimi dáni piaxí niweániri udunariñjíri. ⁸E neri aiwí aiwá minipa yariñwápími dánirani, nariñwápími dánirani, Gorixo neamíminariñjímani. Minipa neríná oyá sijwíyo dáni siyikwípianénijí imónariñwámani. Niniríná eni oyá sijwíyo dáni seáyi e imónariñwámani. ⁹E neri aí ámá Jisasomí diñí niwíkwírroro aí wigí diñí yóíniñjí mimónigíáyí wiýné ananí nipaxí imóniñjípi nariñagía niseaniro náni ayí eni ninimáná “Nípikwini mimóniñjípi ría éwini?” niyaiwirijípími dáni óréámioapírixiníri diñí tíni níírixini. ¹⁰ Ámá Jisasomí diñí niwíkwírroro aiwí sini diñí yóíniñjí mimónigíáyí segí ámá “Ñwíá riniñjí ripi ná míkí mayírini.” yaiwiariñjí wo ñwíá imóniñjí api náni aqí ridiyowá yarigíwami niweámáná aiwá ridiyowá éíápi nariñagí niwiniróná “Nene eni ananí nipaxeneríani?” niyaiwiniro ejí sixí nínimáná nipíráoi. ¹¹Rixa níniro wigí xwioxíyo dáni wíá miwókipa neri udunáná re searimíni, “Seyínéyá nijíá imónigíápími dáni sini yóíniñjí mimónigíá tiyí —Ayí segí sériximeániñjí imónigíáyíriñi. Kiraiso uepiñjíyíriñi. Ámá ayí seyíné nijíá nimóniro ‘Pí pí ñwíá ámá mewegíá nepa mimónini.’ yaiwiariñápími dáni rixa xwírá ikixenáo.”

searimífini. ¹² Ayináni nene negí nirixímeá dijí sini yóí mimónigíáyo sipí e wikárirane ayí wigí dijí “Api neranéná nipikewini miyarijwini.” yaiwinarigíápimi wiaíkirane nerijípimi dání Kiraisomi ení sipí wikárarijwini. ¹³ Ayináni nioni gíwí narijapimi dání gí nirixímeá imónigíáyí óreámioapaxí ejánayí, ayí noreámioaro uduninigínri nioni aga ná ríwíyo dání aiwi ámi gíwí bi nimámani.

**“Wáí wurimeiarijwáone nisearápipaxípi Poroni
wí searápijámani.” urijí nánirini.**

9 ¹“O áxejwarí inijorini.” riniaiwarijoi? “Jisasoyá wáí wurimeiarijí wo mimónini.” riniaiwarijoi? “O negí Áminá Jisasomi sijwí miwinijorini.” riniaiwarijoi? “O Ámináo náni wáí neararijípimi dání dijí wiwkíropwaéne menini.” riyaíwinarijoi? ²“Poro Jisasoyá wáí wurimeaiarijí womani.” niaiwariigíáyí wí ejánayí aí seyíné aripaxí nioni wáí wurimeiarijá imónijápi náni “Rixa xixeni nijíá imónijoi.” nimónarini. Poroni wáí searána seyíné rixa Gorixo tíni nawíni ikárinigíáyíne nimónirijípimi dání ámáyo áwaní réni jí urarijoi, “O nepa Jisasoyá wáí wurimeiarijí worini.” urarijoi.

³ Ámá pairirí niarigíápi wiaíkíminiri náni ripí nura warijári, ⁴“Jisasoyá wáí wurimeiarijwáone náni re nineaiaiwiro rirarijoi, ‘Awa yarigíápi náni nigwí náni wayfá inijigí niro aiwá niro epaxí mimónijoi.’ nineaiaiwiro rirarijoi? ⁵‘Wáí wurimeiarigíá wía tíni Ámináomi xogwáowa tíni Pitao tíni awa apixí nimearo apixí tíni nawíni emearigíápa Porowa axípi wí e epaxí mimónijoi.’ nineaiaiwiro rirarijoi? ⁶‘Api niyaiwiro rirarijoi? Rímini ripí niyaiwiro rirarijoi? ‘Wáí wurimeaiarigíá wía wigí nigwí omijí píni wiáripaxí aiwi Poro tíni Banabaso tíni awaúni aiwá nípisi náni nigwí omijí yarigíípi píni wiáripaxí mimónijii.’ niyeaiaiwiro rirarijoi? ⁷‘Simijí wínarigíá ámá wo mixí onípoyiniri wirimeái giyí rixa ejí nimeámáná wiwanijí upírowárinarigíárini? Oweoi, wí e epaxí menini. Ámá giyí aiwá omijí nurimáná mímianí yarigíárini? Oweoi, api ení wí epaxí menini. Ámá giyí burimákaú nímeróná wiwanijíyí amijí minipa yarigíárini? Oweoi, api ení wí epaxí menini. ⁸Nioni ámá dijí moarigíápimini nixídíri ría rarijini? Oweoi, ñwjí ikaxí Moseso níriri eanípimi dání ení axípi e rinini. ⁹Apimi dání re níriníri eánini, ‘Burimákaú tíni wití aiwá exwexwimí neríná bi minipa oeniri mají gwí mijáripani.’ níriníri eáni jípí ‘Gorixo burimákaú nánini dijí nimori rijírini.’ riseaimónarini? ¹⁰‘Ayí ámaéne náni ení dijí nimori miripa ejírfani?’ miseaimónipa rejoi? Oyi, ayí ámaéne náni ení rijírini. Moseso ámá aiwá iwá ürüpíri náni xwíá yuní nikixéa warigíáyí tíni aiwá yóí éáná miarigíáyí tíni níni nawíni wigí bi nipírá náni dijí nikwímoró éríixiniri e rárijírini. ¹¹Wáí wurimeiarijwáone xwíyíá Gorixoyápi niseariríná aiwá iwíáni jí

seurariniŋgwí aí re riseaimónarini, ‘Aiwa iwiániŋ neaurarigíápimi dání bi nimiro aiwa nípíri náni ninearápirónayírani, aikí yínipíri náni ninearápirónayírani, ayí naŋí miyariŋoi.’ riseaimónarini? 12 ‘Ámá wí anani nisearápiro nipaxí ejánayí, ayí none aŋipaxírini.’ nimónarini.” rariŋjárini.

E nerí aí none nisearápipaxí imóniŋípi misearápiŋwárini. Ámá xwiýá yayí neainipaxí uraríná “Amípí wí nearápaniro náni ría yariŋoi?” niyaiwiro diŋí miwikwíropa epírixiniri nisearápipaxí nimónirane aí wí misearápi díwí ikeamóniŋwápimi xwámámí wiŋwárini. 13 Ámá amípí aŋí ridiyowá yarigíwámí íními ejíyo mearigíawa aiwá nípíri náni iwámi weŋjípi meaarigíápi náni seyíné nijjá mimónipa reŋoi? Ámá naŋwí Gorixo náni nimeámi báná ridiyowá wiiarigíawa ridiyowá wiſíapí bi nimearo narigíápi náni eni seyíné nijjá mimónipa reŋoi? 14 Axípi Áminá Jisaso sekaxí re riŋfríni, “Ámá xwiýá yayí seainipaxípi wáí nurimeiarigíawa apimi dání aiwá nípíri náni meáfrixiní.” 15 Ámináo sekaxí e riŋí aí nioni seyíné tíni niŋwearíná wí misearápi nerí agwi eni api bi nioni oniapípoyiniri payí nearí miseamónapariŋini. Ayí ripí náni searariŋjini. Nioni aiwá nisearápirí miní nerí néra uŋjápi náni mixí meakíninariŋjápi ámá wo aiwá niniapíríná nisajenjwíráriniginiri náni “Nioni xámi péimigini.” nimónarini. 16 Aríá nípoyí. Nioni xwiýá yayí neainipaxípi wáí niseariríná Gorixo e éwiniginiri sekaxí nirowárénapiŋí ejagi náni e yariŋjápi náni niwaniŋoni mixí meakíninipaxí wí meniní. Nioni Gorixo e éwiniginiri nirowárénapiŋípi mepa nerínayí, síá wí nioni majjá nórípaxírini. 17 Gí diŋí tíni “Wáí ourimemini.” ninimóniri siŋwiriyí, “Gorixo yayí nimopaxípi eminiri yariŋjini.” ripaxírini. Gí diŋí tíni “Wáí ourimemini.” minimóní Gorixo sekaxí nirowárénapiŋí ejagi náni nerínayí, arige niyaiwiri “O yayí nimopaxípi yariŋjini.” rimfíni? 18 Ayináni pípími dání nioni yayí nimopaxírini? Nioni ámáyo xwiýá yayí neainipaxípi wáí nuriríná apimi dání urápipaxí imóniŋípi murápípa neríŋjyo dání yayí nimopaxí imóniŋípi yariŋjini.

“Ámá pí pí imónigíápa nioni eni imónariŋjárini.” urijí nánirini.

19 Nioni nepa ámá womi xináiníniŋí nimóniri omiŋí wiiariŋjáoni menjagi aí ámá ayá wí Jisasomi oxídpoyiniri náni nioni gí diŋjyo dání ámá niyíyá xináiníniŋí nimóniri omiŋí wiiariŋjáoni imóniŋjini. 20 Nioni gí Judyá tñi niŋwearíná Jisasomi diŋí owíkwíropoyiniri ayíniŋí nimóniri yariŋjárini. Iŋwí ikaxí riniŋjípmi ɻwíá mixejwírárinijáoni aiwi gí Judyá apimi ɻwíá xeŋwírárinigíyá tñi nawíni niŋwearíná, “Nioni arige yaríná ayí Jisasomi diŋí wíkwíropíráoi.” niyaiwiri náni nioni eni apimi ɻwíá xeŋwírárinijáoni imónariŋjárini. 21 Gí Judyá tñi niŋwearíná ayíniŋí nimóniri aiwi ámá Gorixoyá ɻwí ikaxí riniŋjípmi ɻwíá mixejwírárinigíyá tñi nawíni niŋwearíná, ayí Jisasomi diŋí

wikwírórixiniri nioni eni ḥywá mixeļwirárinijáoni imónarijári. Nioni ḥywí ikaxí riniŋípimi mixídí nerí maríái, Kiraiso riŋípimi xídaríjáoni enagí náni rariŋjini. ²²Nioni ámá ejí samiŋí wegíáyí tíni nawíni niŋwearíná ayí Jisasomi diŋí wikwíropíri náni nioni eni ejí samiŋí niwejoni nimóniri uréwapiyarijárini. Ámá níni wíyo eríkiemeáimiginiri ayí pí imónigíápa nioni eni axípi e imónarijárini. ²³Nioni api nipíni yariŋjápi, ayí ripí náni yariŋjárini. Xwiyá yayí neainipaxí imóninjípi uráná aríá nipíri náni yariŋjárini. Xwiyá api ámáyo naŋí wimixarijípmi nioni eni onímeaniri e yariŋjárini.

**“Gorixo yayí neaimoníwinigíniri Jisasomi
pírániŋí ouxídaneyí.” uríŋí nánirini.**

²⁴Ámá yamiyamúrónigí inarigíáyí níni ajníni nero aí ná woni, mûróo xío diŋí niyaiwiri niyiri meaariŋípi náni seyíné nijíá mimónipa reŋoi? Ayináni seyíné eni Jisasomi nixídiróná yamiyamúrónigí nero xámi rémoarigíápániŋí érírixini. ²⁵Ámá re yaiwiarigíáyí, “Niíá xixegíni yaniro náni awí eánarigíe náni nuri wíniyo mûrómigini.” yaiwiarigíáyí wiwaníŋyí ejí sixí imixinaniro náni pí pí miŋí winariŋípi aríá nikeamoro ejí sixí eámixinarigíárini. E yarigíáyí urí imixinipaxí imóninjípi bí meaaniro náni yariŋjagía aí nene urí imixinipaxí mimóninjípi meaanirane náni yariŋwini. ²⁶Ayináni nioni Jisasomi nixídiríná yamiyamúrónigíniŋí niniri iríni xixení waríŋjárini. Wé neániríná xaríxarí neri meá pírániŋí sopiŋí norí nirómáná xixení eaariŋjáonirini. ²⁷Niwaniŋjoni ejí sixí oímixiniminíri náni náoni iwaŋníŋjí eániri pí pí nioni miŋí ninariŋípi aríá oikeamóminiri náni iwaŋníŋjí eániri yariŋjárini. Ayí ripí náni e yariŋjárini. Nioni ámá wíyo wáí re nuriméisáná, “Kiraosomi nixídiróná yamiyamúrónigíniŋí niniro xídfírixini.” nuriméisáná ejáná Gorixo “Ayí tíni yamiŋiyí mimóninjíni.” nírinigíniri e yariŋjárini.

“Sípí Judayeneyá neáriawéyí yagíápa mepa éwanigini.” uríŋí nánirini.

10 ¹Gí nírixímeáyíné, negí neáriawéyí yagíápi náni diŋí mopíri náni bí osearimini. Ayí níni Moseso Isipiyí aŋíyo dání niwirimeámi nuríná agwí Gorixo nipemeámi úwinigíniri tñíŋpimi simajwýóniŋí ínimi niŋweámáná númi wagíárini. Níni eni ipí Ragí riŋoyí riniŋíwá nixeróná midimidáni eadikiowáriniŋjáná áwinimi níxéa ugíawixini. ²Níni agwípmi simajwýóniŋí niŋweaxa uro ipíwámi xero neróná Moseso tíni nawíni ani nikáriniro néra ugíawixini. ³Aiwá mayí e nemeróná aiwá manái riniŋí Gorixoyá kwíyíyo dání imóninjípi ayí níni niga wagíárini. ⁴Iniigí mayí e nemeróná Gorixoyá kwíyíyo dání simiŋí meaŋú ayí níni nagíárini. Síŋá iniigí simiŋí meaago —O wíniyí úfámi númi emeagorini. O, ayí Kiraiso náni rariŋjini. ⁵E neríŋí aiwi ayí nápi yarigíápi náni Gorixo

wikí niwóniri ámá dijí meaje dání ami ami opépoyiniri niwikára wagírini.

⁶Ayí amipí apí apí néra nuróná pegíápimi dání nene nání sijwepigí neainini. Ayí sipí imónijípi nání mijí inagíápa nene eni axípi mijí minipa éwaniginiri sijwepigí neainini. ⁷Ayí wí wigí ɻywíápimi nixídiróná Bikwíyo dání re níriniri eániójípi tíni xixeni re egíawixini, “Ámáyí aiwá niro inigíí niro epíri nání niŋweagfásáná ríkikiríó inaniro nání wiápínameagíawixini.” níriniri eániójípi tíni xixeni e egíawixini. Nene ayí yagíápa nerane mimóní ɻywíá imónijíyo wí mixídipa éwanigini. ⁸Ayí wí ɻwí inigíápa —ɻwí e inigíápi nání Goríxo píri umamópoyiniri uráná ámá xíomi pírániójí xídarigíáyí síá axíyimi ámá ɻwí inarigíáyo, níni 23,000 imónigíáyo pipikímí emegíápi nání rarijini. ɻwí ayí e inagíápa nene eni axípi e minipa éwanigini. ⁹Ayí wí Áminá Goríxo nepa ejí eániójorfaniri iwamíó wíwapiyagíápa —E wíwapiyíáná oyá dijí tíni ámá ayo weaxíá sidiójí óagi nání pegííná nání rarijini. E iwamíó wíwapiyagíápa nene eni miwíwapiyipa éwanigini. ¹⁰Ayí wí Goríxomí anijúmí wirinagíápa —Anijúmí e wirináná aijnají ámáyo xwíriá wikixeariño pikinjípi nání rarijini. Goríxomí anijúmí wirinagíápa nene eni axípi e mepa éwanigini. ¹¹Apí apí e niwímeáa uñípi wigí wíniyí éí oweayímeánípoyiniri sijwepigínjí wíri nene agwí rína síá yoparíyí rixa nimóníñá ɻweaŋwaéne ɻkwairirí neainíá nání Bikwíyo ɻwírarinijípirini. ¹²Ayináni “Goríxomí pírániójí xídarinjáoni ayí yagíápa wí epaxonimani.” yaiwinarijí goxi goxi, jiwanijoxtí axípi nerí anínimiginiri pírániójí menfírixini. ¹³“Ení eániójáyírfaniri ámáyo iwamíó wíwapiyarigíápi axípi mineaímeá xegí bi imónijípi neaímeaarini.” miyaiwipani. Goríxo —O ámá dijí wikwiárinipaxí imónijorini. O iwamíó ámá seaíwapiyíáná seyíné xwámámí miwipaxí imónijípi xe oseaíwapiyípoyiniri wí sijwí seaniníá menini. Ámá wí xe iwamíó oseaíwapiyípoyiniri sijwí niseaniríná seyíné xopirári wipíría nání eni xwámámí wipaxíyíne seaimixiyiníári.

Ridiyowá mimóní ɻywíápi nání inijípi nání urijí nánirini.

¹⁴Gí nírixímeáyíné, Goríxo negí neáriawéyo naejí wíagí aiwi obaxí ayá wí wigí sipí nerijíyo dání xwíriá ikixenagíá ejagi nání nene dijí nimorane mimóní ɻywíápi wí mixirípa nerane apí tínjí e dání éniójí owaneyi. ¹⁵Dijí tígíáyíné, nioní dijí tígíáyo urarijápa axípi niseariminiri yarijápi nání sewaniójíyíné dijí niyaikiroro “Sipírfani? Nařírfani?” yaiwípoyi. ¹⁶Kapixí iniigí wainí inijípi —Apí Áminá Kiraiso nene nání nineapeiríná ragí puŋípi nání dijí neaininíá nání imónijípirini. Nene niniranéná Goríxomí yayí wiarijwápirini. Iniigí apí niniranéná o tíni mimińínpa yarijwáraní? Aiwá o nineapeiríná xío náo ríniójí winijípi —Apí nání dijí neaininíá nání níkwiríri narijwápirini.

Aiwá api niniranéná eni o tíni nawíni miminjnípá yariñwárani?

¹⁷Aiwá nikwiriri nariñwá api ná bini eñagi náni nene ámá obaxene imóninagwi aiwi ná bimi dánini nikwiriri nariñwáyo dání siyikí ná bini mímónipa reñwini? ¹⁸Gí Isireriyá yarigíápi náni eni diñj mópoyi. Ridiyowá éíápi narigíáyí Gorixo, e íráí onijo tíni miñnarigíári.

¹⁹Nioni seariminiri yariñápi seyíné rixa diñj rimojoí? “Ridiyowá ámá Gorixomí mixídariñáyí wigí mimóní ñwíápi náni yarigíápi, ayí nepaxinjí imóninjípi náni ría neararini?” riyaiwiarijoí? “Wigí ñwíá imóninjípi eni, ayí nepaxinjí imóninjípi náni ría neararini?” riyaiwiarijoí? ²⁰Oweoi, wí e seariminiri miyariñini. Rípi oyaiwípoyiniri searariñini, “Ámá Gorixomí mixídariñáyí wigí ridiyowá yarigíápi Gorixo náni ridiyowá mé wigí mimóní ñwíá kwíyí sipí tñjípi náni ridiyowá yarigíári.” oyaiwípoyiniri searariñini. Seyíné wigí ridiyowá éíápi niniróná kwíyí api tíni nawíni miñnipírixiniri searariñini. ²¹Wí re miyaiwinipa érixini, “Nene ananí kapixí Ámináo neaiñjípi náni diñj moaníwá nániwá nirane mimóní kwíyíyí nániwá nirane epaxenerini. Nene ananí aiwá Ámináo nánipi nirane mimóní kwíyíyí náni ridiyowá éíápi nirane epaxenerini.” miyaiwinipa érixini. ²²“Ridiyowá mimóní ñwíá nánipi nariñwápimi dání Áminá Gorixo wíkí diñj neaiaiwini náni símirirí wíwanigini.” riseaimónarini? “Eñj eániñj nene eániñwápi xíoyápimi seayí e imóninjagi náni pírí neamamopaxenemani.” riyaiwinarioí?

“Gorixomi yayí umepaxí imóninjípíni éwanigini.” urijí nánirini.

²³Wiyíné re rarigíápi, “Pí pí ‘Oyaneyí.’ nineaimóniríná nene ananí epaxirini.” rarigíápi nepa niriro aiwi api bí nerijípimi dání pírániñjí imixinarigíámani. Gorixomí diñj wíkwírojwaéne “Pí pí ‘Oyaneyí.’ nineaimóniríná ananí epaxenerini.” yaiwinariñwápi nepa imóninjagi aiwi api bi nerijípimi dání sñkíkí omixinariñwámani. ²⁴Segíyí wo “Nañjí niiwaniñoní nímeaní náni arige eminiréini?” miyaiwipa eri “Nañjí ámá týo eni wímeaní náni arige eminiréini?” yaiwiri éwinigini. ²⁵Pí pí gíwí ámá wí makeriá imixarigíe dání bí yarigíápi seyíné ananí bí nero niniróná ayá sítí searoniginiri “Mimóní ñwíápi náni ridiyowá éíápirani? Ridiyowá mepa éíápirani?” yariñí minipa érixini. ²⁶Bikwíyo dání “Xwíá riñirani, amipí xwíá týo ejípirani, níni Ámináoyá imónini.” níriniri eániñjagi náni “Pí pí gíwí ejípi ananí nipaxenerini.” searariñini. ²⁷Ámá Jisasomí diñj miwikwírojí wo “Aiwá bí onaneyí.” searepeáráná seyíné “Ananí Owaneyí.” niseaimóniríná, sa nuro ayá sítí searoniginiri pí pí aiwá seaiapípí náni “Wigí mimóní ñwíápi náni ridiyowá éíápirani? Mepa éíápirani?” miyaiwipa nero ananí nírixini. ²⁸E nerí aí ámá wo áwanjí re nisearirínáyí, “Gíwí rípi ñwíá imóninjípi náni ridiyowá iníipirini.” niseanirínáyí, áwanjí searío náni diñj nimoro o seyíné nariñagía niseaniríná “Gíwí api Jisasomí diñj wíkwíroarigíá tiyí minipaxí

imónijípi pí náni ría narijoi?" niyaiwiri ayá síwí uroniginiri minipa éríxini. ²⁹ Seyíné niniróná "Nípikwini miyarijwini." niyaiwiro ayá síwí searoniginiri mirarijini. Awají searío "Ayí nípikwini miyarijoi." niseaiaiwiri ayá síwí uroniginiri rarijini. E seararijagi náni ámá wo niwiápñimearei re nirinijoi, "Nene anani nepaxí imónijípi pí náni ámá wí ayá síwí uropaxí imónijípimi dání ámí mepaxí imónijwini? ³⁰ Nioní gíwí api niniri Gorixomi yayí niwirínayí, gíwí nioní yayí wíápi náni míkí píyo dání pairirí nipaxí imónini?" Ámá wo e nirini aí ³¹ ripi osearimini, "Seyíné gíwí ninirónárani, iniigí ninirónárani, pí pí nerónárani, ámá wí sijwí niseaniróná 'Gorixomí dijí niwíkwíroro náni ría yarijoi?' oseaiaiwípoyiniri omi seáyi e umífeyoapaxí imónijípi éríxini." osearimini. ³² Judyáraní, Girikiyíraní, ámá Gorixoyá siyikí imónigáyíraní, ayí omi sini xídpaxí ejánayí, nene oyá sijwíyo dání anani epaxí aí ayo óreámioapaxí imónijípi mepa éwanigini. ³³ Nioní yarijápa seyíné eni axípi éríxini. Nioní pí pí neríná niiwanijoni nánini ayá tíni mimení "Ámá obaxíyo Gorixo yeáyí uyimíxemeaña náni omi dijí owíkwírípoyiniri aríge nerí ayo ayá tíni umemíráriani?" niyaiwiri ayí yayí winipaxí imónijípini yarijárini.

11 ¹Nioni Kiraiso yagípi ikanijí wiarijápa seyíné eni nioní ikanijí nífrixini.

"Apixíwa miijíyo wí pánífrixini." urijí nánirini.

² Seyíné nioní náni íníná dijí aríá mikeamó Jisasomí xídarijwaéne yarijwápi náni nioní seaiékwíkwiyijápi xaíwí fá nixiriro yarijagía náni yayí bí oseaimini. ³ Seyíné seaiékwíkwiyijápi xaíwí fá nixiriro aí "Rípi náni eni nijíá oimónípoyi." nimónarini. Kiraiso ámá oxí niyoní seáyi e wimóniri oxowa xiepíwami seáyi e wimóniro Gorixo Kiraisomí seáyi e wimóniri eni. ⁴ Ayináni oxí go go Gorixomí rixijí nurirínárani, oyá xwiyíápi wíá nurókiamorínárani, wí miijíyo nipákñimáná e nerínayí, o xegí seáyi e wimónijomi —O ayí Kiraisorini. Omi ayá wimoarini. ⁵ E nerí aí apixí gí miijíyo wí midfkínpa nemáná Gorixomí rixijí nurirínárani, oyá xwiyíápi wíá nurókiamorínárani, í xegí seáyi e wimónijomi —O ayí xegí xiagworini. Omi í ayá wimoarini. Apixí e yarigííwa re imónigííwa tíni xixeni imónijoi. Íwami gwí niyiríná ayá xwé owininiri díá níni róáná miijí wáí nero náni ayá winarijíwa tíni xixeni imónijagía náni rarijini. ⁶ Apixí giyí "Miijíyo wí mipákñínpa oemini." niwimónirínayí, wigí díá níni eni rónífrixini. E niseariri aí apixí díá níni róánayí miijí wáí nimóniri náni ayá niwinirínárani, úrapí róánayí wiwiá fá niwerí náni ayá niwinirínárani, miijíyo wí pákñífrixini. ⁷ Ayí ripi náni rarijini. Gorixo ámá oxí iwamíó nimixíri nitiríná seáyi e xewanijónijí imónijípa wimixijí enagi náni oxíyí Gorixo xío imónijípi siwánijí niwiniri náni omi rixijí nurirínárani, oyá xwiyíápi wíá nurókiamorínárani, amipí wí

miñjyo mipánipa éírixini. E nerí aí apixiyí wigí xwiagwiyí imónigíápi siwániñjí niwiniri náni ayí Gorixomi rixijí nurirínáraní, oyá xwiyíápi wíá nurókiamorínáraní, amipí wí miñjyo pánírixini. ⁸ Ayí ripi nánirini. Enjíná Gorixo ámá oxí nimixiríná apixími dání bí niyori imixijímani. Apixí nimixiríná oxomi dání bí niyori imixijírini. ⁹ Apixími oxo arirá wíwiniginiri imixijímani. Oweoi, apixí oxomi arirá wíwiniginiri imixijírini. ¹⁰ Ayináni “Oxíyí apixíyo seáyi e ría wimóniñoi?” yaiwipíri náni imónijípi wí apixíwa miñjyo pánírixini. Íwa pí pí yarigíápi aejnají sijwí winaxídariğıá ejagi náni rarijini. ¹¹ E seararijagi aiwi oxí Ámináo tñí nawní nikáriniríná “Nioni apixí mayoní nerí aí sopiñj noniri yarijáonirini.” ripaxí menini. Apixí eni Ámináo tñí nawní nikáriniríná “Oxí mayíni nerí aí sopiñj noniri yarijáinirini.” ripaxí menini. ¹² Neparini. Gorixo apixí iwamíó nimixiríná ayí oxíyo dání niyori imixijírini. E nerí aí ripi eni neparini. Oxí níni apixíwa xírarigíári. E nerí aí apixírani, oxírani, pírani, amipí nipini míkí ikiyo, ayí Gorixorini.

¹³ Sewaniñjyíné xwiyíá nioní seararijá ripi náni diñj niyaikiroro “Sípíráni? Nañíráni?” yaiwípoyi. Apixíwa amipí bí miñjyo mipákínpa nemáná Gorixomi rixijí nurirínáyí, “Anani yarijoi.” riseaimónarini? “Anani miyarjoi.” riseaimónarini? ¹⁴ Ámaéne negí imónijwápími dání siwá réniñj neainarijírini. Ámá oxí díá sepiá xírá ejáná ayí ayá winipaxí imónini. ¹⁵ E nerí aí apixí díá sepiá ejáná ayí diñj niíá winipaxí eni. Negí imónijwápími dání siwá éniñj neainarijírini. Pí náni maríái, Gorixo apixíwa rití inírixiniri díá sepiá wiñj ejagi náni sepiá ejánayí “Diñj niíá winipaxí eni.” seararijini. ¹⁶ Ámá wí “Xwiyíá Poro rarijí ripi náni xíxewiámí ouraneyí.” niwimóniríná ripi urímíni, “None ámi xegí bí yarijwámani. Siyikí Jisasoyá imónigíá ami ami ɻweagíáyí eni xegí bí xídarigíámani. Ayí nioni ríapini yarigíári.” urímíni.

“Aiwá Ámináo náni diñj oneaininiri imixarijwápi úrapí minimepani.” uriñj nánirini.

¹⁷ Seyíné Gorixomi yayí wianiro náni awí neániróná nañí mimóní sipípini nimóniri yarigíá ejagi náni ámi sekaxí ripi niriríná segí yarigíápi náni weyí nimeeariri searimíméini. ¹⁸ Xámí ripi searimíni. Nioni ámá wí re rarijagá aríá wiñárini, “Jisasoyá siyikí imónigíá Koriniyo ɻweagíáyí Gorixomi yayí umeaniro náni awí neániróná nawní mimóní yañj epayónarigíári.” rarijagá aríá niwiri “Bi nepa e ría yarijoi?” yaiwiarijárini. ¹⁹ Ayí neparini. “Seyíné diñj ná bini nimoro axípini mimónigíáyínérini.” nimónarini. Seyíné re yaiwinipíri náni “Negíyí wiene Jisasomi xixeni nixídirane mimiwiároarijwaéne, ayí aneríani?” yaiwinipíri náni xixegíni yañj nepayóniro yarijoi. ²⁰ Ayináni seyíné awí neániróná “Aiwá Ámináo náni ‘Diñj oseaininiri nírírixini.’ nearijípi narijwini.” niyaiwiro aiwi nepa minarijoi. ²¹ Ayí ripi nánirini. Awí

neániro aiwá niniróná niyínéni sini mé aiwá xixegíni ríá yeáráíápi aijíni niyoaro xixegíni niníro nání wiyíné agwíni jweanjáná wiyíné iniigí wainí xwapí ninimáná papikí yarigíárini. 22 Pí nání e yarigíárini? Aiwá niro iniigí niro epírúa nání segí aijí menírani? Jisasoyá siyikí seyíné imónigíápimi peayí owiananeyiniri e yarigíárani? Sérixímeá aiwá nání díwí ikeamónarigíáyo ayá owimoaneyiniri e yarigíárani? “Poro weyí neamearipaxí imónijípi yarijwini.” riseaimónarini? Oweoi, apí néra warijagía nání wí weyí seamearimíámani.

**Aiwá Ámináo xío nání dijí winíwiniginiri
imixijípi nání urijí nánirini.**

23 Xwiyíá nioni ejíná searéwapiyinápi gí dijýo dání misearéwapiyinárini. Ámináo niréwapiyiníyo dání searéwapiyinápi, ayí ripirini. Síá Áminá Jisaso nání Judaso pasá uméfyimi Ámináo aiwá bi nimeari 24 aiwá apí nání Gorixomi yayí niwimáná nikwiriri re riñinigini, “Ripi gí warárini. Seyíné nání ridiyowániijí inimípirini. Soyíné nioni seaiimípi nání dijí seaininía nání nioni éapa axípi e yayífrixini.” urijinigini. 25 Awa rixa aiwá ninimáná kapixí iniigí wainí ínijí wá nimeari xegí yarijípa axípi nemáná re riñinigini, “Gorixo xwiyíá sijí ‘E niseaiimíáriní.’ raúroaáriñípi ‘Nepa xixení nineaiiníáriní?’ oyaiwípoyiníri nioni niperíná gí ragí púiyí iniigí wainí sixí riwániijí imóniní. Ínína soyíné iniigí riwá niniríná nioni nání dijí seaininía nání níriñixini.” urijinigini. 26 Seyíné o riñípi nero aiwá apí niro iniigí awá niro nerijípimi dání o ámi weapiníe nání wáí réniñí nira warigíárini, “Ámináo nene nání rixa neapeiñírini.” Éniñí nira warigíárini.

**“Ámináoyá aiwápi giyíné úrapí niniríná xwiyíá
meárinipaxí yarijoi.” urijí nánirini.**

27 Ámá giyí xámí pírániijí dijí miyaikiró Ámináo ayá winipaxí imónijípi ero aiwárani, iniigíráni, xío nání dijí winini nánpí úrapí niro nerónayí, warápi tíni ragípi tíni xóróríniijí nero nání xwiyíá meárinipaxí imónijoi. 28 Ayináni ámá woxi woxi, “Nañí imónijípi ría yarijini? Sípí imónijípi ría yarijini?” niyaiwiri yarijí niga núsáná aiwá apí tíni iniigí awá tíni xe níriñixini. 29 Ayí ripi nánirini. Ámá aiwá apí tíni iniigí awá tíni niniríná “Ámináo xegí warápimi dání neaiijí enjagi nání ría narijini?” miyaiwipa nerínayí, ayí xwiyíá meárinaniro nání narijagía nání rarijini. 30 Sa míkí apimi dání segí obaxí wí simixí nero niyipé nimóniri ero wí rixa piyí ero egíárini. 31 Nene xámí negí yarijwápi nání yarijí niga nurane “Nañí ría yarijini? Sípí ría yarijini?” niyaiwirane dijí pírániijí nimixinimáná aiwá apí ninirane siywiriyí, Kiraiso xwiyíá bi nineameáriri siyikí neareáminiri ejímani. 32 E neri aí agwí ríná Ámináo xwiyíá nineameáririíná ríwéná nene ámá xíomi mixidarıgíáyo tíni nawíni xwiyíá umeárimiginiri rixa xwiyíá nineameáriri siyikí neareaarini.

³³ Ayináni gí nirixímeáyíné, aiwá nioni seararijápi naniro nerimeániríná axíná nawíni pírániójí onaneyiniri ríwíyo rémoarigíáyí náni wenijí neri ɻwearíini.

³⁴ Seyíné aiwá api niniróná úrapí nero xwiýáá meárinipírixiniri segíyí wí agwí ejí miweániñánayí sini mibipa neróná wigí ajiwámí dání aiwá nírixini. Aiwá api náni xwiýáá bì sini niweñagí aí ámi niseaímearíná searimírini.

“Kwíyípimi dání epaxí imónigíápi bì bì imónini.” urijí nánirini.

12 ¹Gí nirixímeáyíné, seyíné payí nearo Gorixo xegí kwíyípí sixí seamímojípimi dání e e epaxí imónírixiniri seaimixijí seyíné yarijí nigiápi náni “Seyíné xe majíá nero oépoyí.” mimimónarini.

²Seyíné sini Gorixomi mixídipa neróná seaigíápi náni nijíá imónijoi. Ámáyá mimóní ɻwiýá imónijyo —Ayí xwiýáá bì ripaxí mimónijiyírini. Ayo oxidípoyiniri yapí pí seai episíáná seyíné nepaxiniri xídagíápi náni nijíá imónijoi. ³Ayináni “Seyíné nijíá re oimónipoyí.” nimónarini. Ámá wí Gorixoyá kwíyípimi dání níriríná wí re ripaxí menini, “Jisaso xewaniño roapiñíñorini.” ripaxí menini. Ámá wí Gorixoyá kwíyípimi dání mirípa nerfnayí, “Jisaso negí Ámináorini.” ení wí ripaxí menini.

⁴Kwíyípimi dání e e epaxí imónírixiniri sixí umímoarijípí xixegíni imónijagi aiwi kwíyí axípi ná biní imónijípimi dánini yarigíárini. ⁵E nerijíyo dání ámáyo seáyí e e wírixiniri Ámináo wimixarijípí xixegíni enagí aiwi Ámináo, ayí ná woni axorini. ⁶Anani nepaxí imónigíápi xixegíni imónijagi aiwi Gorixo, ayí ná woni e e epaxí imónírixiniri ejí sixí weámixarijírini.

⁷E nerijí aiwi o ámá xíoyá imónigíá níni xixe arírá inírixiniri womini womini xegí kwíyíyo dání epaxí imónijípí bì bì yaní wiarijírini. ⁸Bì bì yaní niwiríná ámá wo kwíyípimi dání xe dijí émí saímí nímorí ámáyo pírániójí urípaxí oimóniri wiri wo kwíyí axípimi dání xe nijíá seáyí e nimóniri pírániójí uréwapiyipaxí oimóniri wiri ⁹ámí wo kwíyí axípimi dání xe dijí ayá wí oníkwíroniri wiri ámí wo kwíyí axípimi dání xe ejí sixí neániri ámá simixí yarigíáyo pírániójí owimixiniri wiri ¹⁰ámí womi emímí epaxí oimóniri wiri ámí womi xíoyá xwiýáá wíá urókiamopaxí oimóniri wiri ámí womi ámá wí kwíyí bimi dání rarijagía aríá niwiríná adadí niwiri “Ayí kwíyí apimi dání ríá rarijoi?” yaiwipaxí oimóniri wiri ámí wo ámá gwí wíri wíri xwiýáá míkí api apimi dání aríá niwiri yaní umeapaxí oimóniri wiri yarijírini. ¹¹Gorixo ámá wíyí wíyo yaní xixegíni e e niwia nuri aiwi kwíyí axí ná bimi dánini e e epaxí imónírixiniri niwimixiríná womi pípí owiminiríná api wiarijírini. Ámí womi pípí owiminiríná api wiarijírini.

“Obaxene imónijagwí aiwi wará ná biníniñí imónijiwini.” urijí nánirini.

¹² Ámáyá wará ná biní ejagi aiwi nápimi dání wé sikwí amípí xixegíni bì bì imónini. Warápípmi dání amípí xixegíni bì bì imónijiyí níni obaxí

imóniñagí aiwi nápi ná binirini. Ámá Kiraisoyá siyikípi imónigíayí ámá warápi tíni ríramiñiyí imónipaxírini. ¹³Ayí ripi nánirini. Nene —Wiene Judayenerani, wiene Girikiyenerani, wiene xináwanéniní nimónirane omiñj wiiariñwaénerani, wiene áxenwarí mineainí negí diñj tíni emeariñwaénerani, —Ninenení eni kwíyí axípimi dánini siyikí ná bini imónani nání wayí neameairo kwíyí axípini neaaíniri ejí ejagi nání rarinjini. ¹⁴Nene nijá re imóniñwini. Ámá warápi, ayí ná bini mimóní sikuñrani, wérani, miñfrani, xixegíni bi bì imónini. ¹⁵Sikuñ xwiyíá ripaxí nimóniri re ránayí, “Niúni wéuni mimóniñagi nání nápiyá binimaní.” ránayí, “‘Nápimi dání bì imóniñpímani.’ yaiwipaxírini.” riseaimónarini? Oweoi. ¹⁶Aríana eni re ránayí, “Niínani sijwíyíni menjagi nání nápiyá binimaní.” ránayí, “‘Nápimi dání bì imóniñpímani.’ yaiwipaxírini.” riseaimónarini? Oweoi. ¹⁷Nápi níni sijwíni ejánayí, arige neri aríá epaxírini? Nápi nipini aríáni ejánayí, arige neri diñj weánipaxírini? ¹⁸Nápi, ayí axípi ná bini mimónini. Sijuñrani, aríáraní, apí apí e nimóga úwinigíniri Gorixo xio wimóniñípa diñj neyírori nimixíri tijñrini. ¹⁹Warápimi dání amipí sikuñrani, wérani, xixegíni imóniñípa mimóní axí ná bini nimónirinayí, warápi arige imónipaxírini? Oweoi, e nerínayí, wará xegí imóniñípa bì imónipaxí menini. ²⁰Negí wará imóniñípi, ayí ripirini. Warápimi dání amipí xixegíni wérani, sikuñrani, imóniñípi ayí obaxí aiwi warápi, ayí ná binirini. ²¹Sijuñyí xwiyíá ripaxí nimónimáná wéumi wí re uripaxí menini, “Ná sañj minirápariñúxi, pí nání júxi tíni nawíni imónimíini? Niyyíni anani nigípi ñweapaxíyínirini.” uripaxí menini. Miñfyi eni sikuñwími wí re uripaxí menini, “Ná sañj minirápariñúxi, pí nání júxi tíni nawíni ñweámíini? Niyyíni anani nigípi ñweapaxíyínirini.” uripaxí menini. ²²Oweoi, pí pí nápimi dání imóniñí “Ejí meániñípiríani?” yaiwiariñwápi menjánayí, omiñj amipí nene nápimi dání yariñwápi nipikwini epaxí menini. ²³Nápimi dání imóniñí “Nañj onimiápi imóniñípiríani.” yaiwiariñwáyí nene anani pírániñí okiyá meariñwárini. Nápimi dání imóniñí sijáni mímepaxí imóniñíyí pírániñí rití yariñwárini. ²⁴E nerí aí pí pí nápimi dání imóniñí “Awiaxí imóniñípiríani?” yaiwiariñwápi, ayí rití mepaxí imóniñagí nání wí e yariñwámani. Gorixo ámá warápi nimixíri pí pí nápimi dání ejípi niywíráriñá “Nañj onimiápi imónini.” yaiwiariñwápi seáyi e imóniñwínigíniri ñwíráriñírini. ²⁵Nápimi dání imóniñíyí midimidáni mímearónipa ero xixe pírániñí meniro epíría nání e ñwíráriñírini. ²⁶Nápimi dání imóniñí bi ríniñí winána nápimi dání imóniñí nipini ríniñí winárariñírini. Bi imóniñípimi yayí uméaná nipini diñj niñá niwiga waríñrini.

²⁷Kiraisoyá siyikípi imónigíayíne oyá warápiniñí imóniro wiyínéni wiyínéni oyá nápimi dání sikuñiñírani, wénijírani, xixegíni imóniro enjoi. ²⁸Gorixo ámá xíoyá siyikípi imónigíayí xixegíni bì bì nimóga

úírixiniri rípeajírini. Wí wáí wurimeiarigíáyí imóniro wí xewaniñoyá xwiyíápi wíá urókiamoarigíáyí imóniro wí uréwapiyarigíáyí imóniro epíría nání rípeajírini. Xiráni xiráni imóninjí apí apí nírípeámáná ámi wí emimí epíría nání imóniro wí simixí yarigíáyo nañí wimixipíría nání imóniro wí díwí ikeamónarigíáyo arirá wipíría nání imóniro wí pí pi omijí yarigíáyo mepíría nání imóniro wí ámá gwí wirí wirí xwiyíá míkí apí apimí dání ripíría nání imóniro epíría nání rípeajírini. ²⁹ Nní wáí wurimeiarigíáyí rimónijoí? Nní wíá rókiamoarigíáyí rimónijoí? Nní uréwapiyarigíáyí rimónijoí? Nní emimí yarigíáyí rimónijoí? ³⁰ Nní simixíyo nañí imixipíría nání rimónijoí? Nní gwí wirí wirí xwiyíá míkí apí apimí dání ripíría nání rimónijoí? Nní xwiyíá míkí apí apimí dání rarigíápi yaní umeaipíría nání rimónijoí? Oweoi. ³¹ E niseariri aí seyíné woxini woxini, “Gorixo ámá e e epaxí imónírixiniri kwíyípimi dání sixí umímoarijí apí apí enagí aí sa seáyí e imónijípi oimónimini.” niyaiwiri símí xeadípénírixiniri.

“Ámáyo nepa diñí sipí niwiríná ripí ripí yarigíárini.” uripí nánirini.

13 “Arige neri Gorixo wimónarijípi tíni xixeni yaniréwini?” niseaimóniríná epírápi nání áwaní bi osearimini.

¹ Nioni gwí wirí wirí xwiyíá míkí ámáraní, ajiñajíraní, rarigíápimi dání anani ripaxí nimóniri aí ámáyo diñí sipí miwipa nerínayí, surímá nírári berí ikaxí níriríná yaiwínijí yáraríjípániñí imónimíni. Sonjí udíá xámi miñwiráripa nemáná eáaná rarijípániñí ení imónimíni. ² Nioni xwiyíá Gorixoyápi wíá rókiamopaxí imóniri amipí níni o éimiginiri ejwípeárijí íními imónijípi nání níjjá imóniri amipí níni ámá “Ayí apí ría imónini?” niyaiwiro níjjá imónigíápi nání níjjá imóniri neri aí ámáyo diñí sipí miwipa nerínayí, surímá imónimíni. Nioni Gorixomi diñí ejí neániri niwikwírorijípimi dání “Díwí ripixí ná jfe uí.” uripaxí nimóniri aiwí ámáyo diñí sipí miwipa nerínayí, surímá imónimíni. ³ Nioni gí iyíá íá amipí yaní nimeri uyípeayíyo niwiri aí ámáyo diñí sipí miwipa nerínayí, wí nañí nimixipaxí menini. Negí womi pikianiro yaríná niaíwomi wáripíri nání re nuriri aí, “Nioni íá ninixiriro ría niwioáriyoyi.” nuriri aí ámáyo diñí sipí miwipa nerínayí, nioni éápi wí nañí nimixipaxí mimónini.

⁴ Ámá wíniyo diñí sipí niwiríná pípi maríái, ripí yarigíárini. Sipí wíniyí wíízápi apaxí mé pirí umamoarigíámani. Ayá nurimixiri nañí imónijípini wíiarigíárini. Wíniyo sipí diñí wí wiaiwiarigíámani. Wíniyo diñí sipí wiarigíáyí wiwaniñiyí mixí meakíniniro wárixá imóniro ⁵uyínií wikáriro yarigíámani. Amipí neneni arige neri neaímeaniríenijoiniri mepa ero apaxí mé símí ríniñí miwinípa ero íwí wíniyí wikáriápi nání símí xwañwí níkwónimi memepa ero yarigíárini. ⁶ Nipikwíni mimónijí yarigíápi nání diñí niíá miwiní wé rónijí imónijí yarigíápi nání diñí

niíá winariñírini. 7 Ámá wíniyo dijí sipí wiariñíyá pí pí wímeááná “Xe oneaímeani.” yaiwiro dijí wikwíroarigíápi wí píni miwiáripa ero amipí níni Gorixo niwiiríná náni dijí nikwímoro ñwearo pí pí sipí imóninjí wímeááná xwámámí wiro yariñírini.

8 Ámáyo dijí sipí wiariñwápi ná ríwíyo aí wí anipá imóninjá menagí náni anijí fá xíripaxírini. E nerí aiwi Gorixoyá kwíyípími dání wíá rókiamopaxí imóninjwápirani, xwiyáá míkí apí apimi dání ripaxí imóninjwápirani, pí pí nijíá imóninjwápirani, apí nipiní anipá imóninjárini. 9 Nioni searariñápi náni áwañjí bi osearimini. Agwi ríná nene Gorixoyá kwíyípími dání nijíá imóninjwápi sa bini bini imóninjwíni. Oyá xwiyáá wíá rókiamoariñwápi nipiní maríái, bini bini rókiamoariñwárini. 10 E nerijí aiwi Kiraiso niweapíri amipí Gorixo éimiginiri yariñípí rixa yóí imónáná agwi ríná nene bini bini imóninjwápi anipá imóninjárini. 11 Nioni searariñápi niaíwí tñi ríraminjíyí oemini. Erjíná nioní sini niaíwí nimóniríná niaíwí rarigíápa xwiyáá axípí riri niaíwí yaiwiariñíápa axípí yaiwiri niaíwí dijí moarigíápa axípí mori néisáná aí rixa ámináoni nimónimáná niaíwí yariñíápi sini fá mixíri píni wiáriñárini. 12 Agwi nene Gorixo éimiginiri yariñípí náni nijíá bini bini imóninjwápi xixéá síá yiknínjýo dání nene siñwí nipikwini mainenariñwápi tñi ríraminjíyí oemini. Agwi ríná xixéáyo símimañjíni rojagi niwinirane aiwi ríwéná nepa o tñi xixeni símimañjýo siñwí ainenaníwárini. Agwi ríná nene bini bini nijíá nimóniri aí ríwéná xio nene náni xixeni nijíá imóninjípa nene eni xio náni nijíá imónaníwárini. 13 E nerijí aiwi agwi ríná Gorixomi dijí wiwkírorane o neaiinjíápi náni dijí ikwímorane wíniyo dijí sipí wirane yariñwá biaú bi apí anijíni imóninjápirini. Biaú bi apí bi seáyi e imóninjípi, ayí ámáyo dijí sipí wiariñwápirini.

Kwíyípími dání epaxí imóninjípi náni ámi bi urijí nánirini.

14 ¹Seyíné “Ámáyo dijí sipí owianeyí.” niyaiwiro anijí miní xídiírixini. E nero aí Gorixo apí apí e imónífrixiníri kwíyípími dání seaimixariñípi “Apí apí oimónaneyí.” niyaiwiro símí níxeadípéniro aiwi ná bini ayí oyá xwiyáá ámáyo wíá urókiamopaxí imónipíri náni anipaxí símí xeadípénífrixiní. ²Ayí rípi náni searariñini. Ámá giyí giyí gwí wirí wirí xwiyáá míkí wíniyí majjá imónigíápími dání nirirínayí, ayí ámáyo murariñoi. Wíniyí xwiyáá míkí apí náni majjá imóniñagía náni Gorixomini nuriri kwíyípími dání yumíí imóninjípi rariñoi. ³E nerí aí giyí giyí xwiyáá Gorixoyápi wíá nírokiamorónayí, ayí ríápími dání ámáyo síkíkí womixiro ejí ríremixí wiro dijí wíá wókímixiro epaxípi urarigíárini. ⁴Ámá xwiyáá míkí xegí wíyo dání rariñjí go go, ayí xewaniño síkíkí omixinarini. Ámá Gorixoyá xwiyáápi wíá rókiamoarijí go go, ayí Gorixo wimónariñípi uríípími dání Jisasoyá siyikípi imónigíáyo

síkíkí womixarijírini. 5 Nioni “Seyíné niyínéní xwiyá míkí bi bimi dání orípoyi.” ninimóniri aiwí aga aji Paxí ayá wí nimónarijípi, ayí ripirini. “Gorixoyá xwiyápi wíá orókiamópoyi.” nimónarini. Ayí ripi nánirini. Wíá rókiamoarijí go go Jisasoyá siyikípi imónigíáyo nurírná xío urípimi dání síkíkí niwomixiri náni xwiyá míkí xegí wíyo dání rarijí go gomi seáyi e wimónijagi náni rarijini. Xwiyá míkí xegí wíyo dání rarijí go go ráná ámá wo niwiápñimearei Jisasoyá siyikípi imónigíá wíniyo o riípimi dání síkíkí owomixiniri yanjí numearírná eni ananirini. 6 Gí nirixímeáyíné, ripi náni píráni jí dijí mópoyi. Nioni seyíné tíjí e náni nibíri xwiyá míkí wíyo dání nisearírnáyí, “Apí wí naají neaimixipaxí imóniní.” riseaimónarini? Oweoi. Nioni xwiyá Gorixo wíá ninókimixiri nírijípi misearipa nerínárani, níjjá o náni nioni imónijá bi misearipa nerínárani, xwiyá oyápi bi wíá misearókiamopa nerínárani, bi misearéwapiyipa nerínárani, sa xwiyá míkí wíyo dání niseara nurínáyí, arige neri naají wí seaimírárini? Oweoi, wí e epaxímani.

7 Dijí mayí imónijípi, pékákírani, gitárani, ayí axípi imónini. Yaiwíni jí niyáriri nipíkwini irí mírépepa nerínáyí, ámá arige “Ayí apí ría rarini?” yaiwipaxírini? Ámá kwíyípimi dání xwiyá míkí wíyo dání eni nírijína yí, ámá aríá miwiarijíyí arige neri “Ayí apí ría rarini?” yaiwipaxí imónini? 8 Ámá mixí náni awí rojo xowienjomí dání ríaiwá oriniri píramí nipíkwini mepa nerínáyí, ámá giyí “Mixí náni ríaiwá iyí riráo?” niyaiwiro éwaikí tíni nikíni jí tíni aríkipaxírini? Oweoi, píramí nipíkwini mepa nerínáyí, wí e epaxí menini. 9 Seyíné eni ámá wíyo kwíyípimi dání xwiyá míkí xegí wíyo dání nurírnáyí, ámá aríá seaiarigíyí arige nero “Apí náni ría neararijoi?” niyaiwiro níjjá imónipaxírini? Oweoi, seyíné urarigíápi mimiajwí upaxí imónini. 10 Ayí neparini. Xwiyá rírimí xwiyá míkí xixegíni tíjí rarigíápi obaxí imónini. Xwiyá bi míkí mayí imónijímani. Níni míkí tíjí imónini. 11 E neri aí ámá wo xwiyá míkí nioni majjá imónijípimi dání rarijagi aríá niwiríná “Émáyí woríani?” yaiwimíini. Xío eni nioni aríá miwiarijagi nínaniríná “Émáyí woríani?” niaiwini jí. 12 Seyíné Gorixo apí apí imónírixiniri kwíyípimi dání sixí seamímoarijípi “Oimónaneyi.” niyaiwiro sími nixeadi péniro yarigíáyíné imónijagia náni pí pí neróná ripi érírixini. Kwíyípimi dání epaxí imónijwápimi dání Jisasoyá siyikí imónijwaéne ejí síkíkí omixinipaxí imónijípi oyaneyiníro ayá wí néra úrírixini.

13 Ayináni segíyí wo kwíyípimi dání xwiyá míkí seyíné majjá imónigíápimi dání nisearírnáyí, aríá miwiarijíyíné yanjí seameaiminiri náni Gorixomi rixijí uríwinigini. 14 Ayí ripi náni seararijini. Nioni gí ámá aríá niarigíe dání xwiyá míkí xegí bimi dání Gorixomi rixijí nurírná gí dijí aí tíni murí sa majípámí dání nurírnáyí, “Apí ourímíni.” niyaiwiri muripa éá ejagí náni nioni ríápi bi naají miniarini. 15 Ayináni nioni pí eminiréini? Nioni Gorixomi rixijí nurírnárani, sojní nírirí omí

yayí numerínárani, xwiyáá mfkí bi bimi dání majípá tñi nuriri aí “Ayí api ría urarijini?” niyaiwiri gí dijí tñi eni nawní uríimigini. ¹⁶ Seyíné e mepa nero Gorixomi yayí niwiríná dijí tñi nawní murí xwiyáá mfkí bi bimi, seyíné majíápimi dánini nurirfnayí, ámá sipfá imónigíá seyíné tñi nawní awí eánarigíáyí arige nero “Ayí riápi xixeni e imóníwinigini.” ripaxírini? Oweoi, xwiyáá mfkí seyíné rarigíápi aríá miwipaxí nimóniro náni wí e ripaxí menini. ¹⁷ Seyíné e nerínayí, Gorixomi pírániyí yayí niwiro aiwi wñiyo sfkíkí miwomixí ududí iní wikárarijagía náni seararijini. ¹⁸ Seyíné kwíyípimi dání xwiyáá mfkí wíyo dání ayá wí níriro aí nioní eni kwíyípimi dání xwiyáá mfkí bi bimi dání seáyi e niseamúrori náni Gorixomi yayí wiarijárini. ¹⁹ E nimóniri aí Jisasoyá siyikí imónigíá bi tñi nerimeániri wigí aríá egíe dání xwiyáá mfkí bi bimi dání nurirná “fá miropaxí imónijípi ourimini.” minimónarini. Oweoi, “Poro ipi rineaíwapiyarini?” oyaiwípoyiniri sa “Xwiyáá mfkí nioní nijíá imónijápimi dání nuriri ‘Ayí api ría urarijini?’ yaiwimípi áríní ourimini.” nimónarini. “E neríná seáyi e imónijípi yarijini.” nimónarini.

²⁰ Gí nírixímeáyíné, seyíné niaíwí onimiá dijí mimaxíripa époyi. E niseariri aí niaíwí píopia íwí oyaneyiniro sini dijí mimoarigíápa seyíné eni axípi imónípoyi. E nero dijí nimoríná áminá yapi mórixini. ²¹ Isíreriyí aríá miwarijagía náni Gorixo ámá wí e dánjíyí mixí nímeámi nibiro xwiríá wikixétrixiniri riñípi náni ɻwí ikaxí eániñýo re níriniri eánini, “‘Gorixoni ámá mfkí wí e dánjíyíyá xwiyáá mfkí bi tñi ámá tíyo uriri wí e dánjíyíyá majípimi dání uriri emía enagi aiwi nioní wí aríá nípiríámani.’ Ámináoni e rarijini.” níriniri eánini. ²² Ayináni nene re yaiwiñwini, “Gorixoyá kwíyípimi dání xwiyáá mfkí nene majíá nimóniri aí rarijwápi, ayí ámá omi rixa dijí wiwkíroarigíá wínyí aríá nineairóná óí nikáriniro ‘Ayí ejí eániñí Gorixoyápimi dání ría yarijoi?’ oyaiwípoyiniri mimónini. Sa omi dijí miwikwíroarigíáyí óí nikáriniro ‘Ayí ejí eániñí Gorixoyápimi dání ría yarijoi?’ oyaiwípoyiniri imónini.” yaiwiñwini. E nerí aí oyá xwiyíápi, nene wíá urókiamoarijwápi, ayí ámá xíomi dijí miwikwíroarigíáyí aríá nineairóná “Ejí eániñí Gorixoyápimi dání ría rarijoi?” oyaiwípoyiniri mimónini. Sa xíomi dijí wiwkíroarigíáyí e oyaiwípoyiniri imónini. ²³ Ayináni ámá Jisasoyá siyikí imónigíáyíné awí neániróná niyínéni xwiyáá mfkí seyíné majíá bi bimi dání nira waríná ámá sipíá imónigíáyí wírani, ámá sini Gorixomi dijí miwikwírogíáyí wírani, niseaímearo niñwearóná “Ámá tiyí xóxwí yarigíáyí menirani?” ripírárini. ²⁴ Seyíné wí e mepa nero niyínéni xwiyáá Gorixoyápi wíá nírokiamoa waríná ámá sipíá imónigíáyí wírani, ámá sini Gorixomi dijí miwikwírogíáyí wírani, niseaímearo niñwearóná seyíné rarigíá nípimini dání “Íwí awa rarigíápi miyarijwaéneríani?” niyaiwiro wairirí iniro “Api nene náni eni ría rarijoi?” niyaiwiro ayá miñimiñí roro nemáná ²⁵ sipí imónijí wigípi yumíi egíápi náni waropári nero miñí

xwíáyo nikwíróniro Gorixomi yayí numero “Neparini. Gorixo seyíné dijí seakikayoni.” ripíríárini.

**Gorixomi yayí umeaniro náni nerimeániróná
epaxípi náni urijí nánirini.**

²⁶ Gí nirixímeáyíné, pí oyaneyiniri neararini? Seyíné awí neániróná woxi sojí searéwapiyini náni imóniri woxi xwiyíá bí searéwapiyini náni imóniri woxi xwiyíá Gorixo wíá wókímixípi bí seariní náni imóniri woxi xwiyíá míkí bí bimí dání bi seariní náni imóniri woxi xwiyíá míkí bí bimí dání ríñíipi bí yaŋí seameainí náni imóniri nerí aí nípíni neríná Jisasoyá siyikí imónigíáyíné sfkíkí omixinipíri náni éfrixini.

²⁷ Segiyí wí “Xwiyíá míkí bimí dání ouraneyi.” niwimóniríná obaxowa xe onearípoiniri siŋwí miwinipani. Waúnirani, waú worani, ayí apánirini. Axíná nawíni orípoiniri siŋwí miwinipani. Wo xámí nírimáná wo ríwýo ríwinigini. E yaŋí wo yaŋí seameaíwinigini. ²⁸ Ámá wo xwiyíá yaŋí seameaipaxí menjánayí, xwiyíá míkí api apimi dání rarigíawa Jisasoyá siyikí imónigíáyínéyá aríá egíe dání majípá tñi siŋáni mirípa nero wigí dijíyo dání Gorixo tñi nawíni ínimi rinífrixini. ²⁹ Awí neániróná segí xwiyíá Gorixoyápi wíá rókiamoarigíáyí waúrani, waú worani, awa xe xwiyíá searífrixini. Rixa searáná wíniyí o nepa kwíyípimi dání ría rariniri píá nímero mí ómixífrixini. ³⁰ E nerí aí segiyí wo éí niŋweari wíá rókiamoariŋj womí aríá wiarná Gorixo xwiyíá bí wíá wókímixánayí, o xwiyíá api áwaŋí seariní náni dao xámí rarijo píni wiáríwinigini.

³¹ Nioni searariŋápi nixídiróná seyíné niyínéni nijíá imóniro ejí rirémixí iniro epíría náni woxi ananí wíá nírokiamoa upaxí imónijoi.

³²⁻³³ Nene niŋjáráni. Gorixo yaiwíniŋj yariŋomani. “Xwiyíá nixeayiri nerí orípoyi.” miwimóní “Nitiwayirori orípoyi.” wimónariŋagí náni wíá rókiamoarigíawa kwíyípimi dání rókiamopaxí imónijípi tñi úrapí mirí pírániŋj dijí fá nixiriro rífrixini.

Gorixoyá siyikí imónigíá wí e wí e ŋweagíá níni yarigíápa ³⁴ siyikí oyá Koriniyo ŋweagíáyíné eni awí neániróná apixíwa xwiyíá wí mirípa oépoyi. Awí neániranéná apixíwa xe xwiyíá onearípoiniri siŋwí miwinipa yariŋwá enagi náni rariŋini. Iwjí ikaxí eániŋjyo dání riniŋjípa oxoyíné simajwíyóninj seauríñífrixini. ³⁵ Iwa Jisasoyá siyikí imónigíáyí awí eániŋje dání xwiyíá níriríná ayá winipaxí yariŋagá náni wíni wíni “Apí náni niŋjá oimónimini.” niwimóniríná aŋí xixegíniyo dání oxomi yariŋj wíwinigini. ³⁶ Seyíné seáyi e seáyi e mimónipani. “Xwiyíá Gorixoyápi nene tñáminí míkí imónijwaénerini.” riyaiwinariŋjoi? “Xwiyíá oyápi Koriniyo ŋweagíwaéneni tñáminí riniŋjíri.” riseaimónarini?

³⁷ Ámá goxi goxi “Nioni Gorixoyá xwiyíápi wíá rókiamoariŋj wonirini.” niyaiwinirínáraní, “Oyá kwíyí sixí nímímonjípimi dání e epaxí nímoníri yariŋjáonirini.” niyaiwinirínáraní, xwiyíá nioni niríri eaariŋjá ripí

náni dijí re yaiwírixini, “Poro sekaxí Ámináo uríipimi dání ría niriri eaníríani?” yaiwírixini. ³⁸ Ámá go go e miyaiwipa yarijagi niwinirínayí, seyíné eni “O nepa Gorixoyá wíá rókiamoarijí wo menini.” yaiwírixini. ³⁹ Ayináni gí nirixímeáyíné, Gorixoyá xwiyáfá wíá orókiamoaneyiniri sími xeadípéniro oyá kwiyí tíni xwiyíá mífkí bi bimí dání seyíné rarigíápi píri mirakínpa ero éírixini. ⁴⁰ E nero aí Gorixomi yayí umeaníro náni awí neániróná pí seyíné yarigíápi nipini nitíwayíroro píráni jí éírixini.

Jisaso nipémáná xwáripáyo dání wiápíñimeanípi nánirini.

15 ¹Gí nirixímeáyíné, xwiyíá yayí nealnarijí nioní wáí searijápi —Apí seyíné aríá niniríná “Neparini.” niyaiwiro dijí niwikwíroro ílká xwiá aí tíni neríná síkíkí noniri roarijípa seyíné eni axípi xwiyíá apí tíni síkíkí noniri rogápiriní. Apí náni dirirí oseaimini. ²Seyíné nioní wáí searijápi aníjí miní xaíwí fá nixira nurónayí, Gorixo apimi dání yeáyí seayimixemeanírini. Seyíné sini xaíwí fá rixiriñoi? E mepa nerínayí, surímá wikkíropaxírini. ³Nioní wáí niseariríná xwiyíá xiráni xiráni imónijí searijápi —Apí nioní eni ejíná aríá wiñápiriní. Apí, ayí ripiriní. Kiraiso náni ejíná Bikwíyo dání níriníri eániñípa o nene fwí yariñwápi yokwarimí neaiñfá náni níperí ⁴xwiá niweyárimáná ejáná Bikwíyo dání “O niwiápíñimeanírini.” níriníri eániñípa síá wiyaú wiyi nórímaná ejáná Gorixoyá dijí tíni wiápíñimeaníjiginí. ⁵Niwiápíñimeámo Pitaomi sijáni urónapíri ríwíyo xegí wiepisijí wé wúkaú sikwí waú awami sijáni urónapijíniginí. ⁶E nemáná ámi ríwíyo xíomi dijí wikkírogíáyí —Ayí 500 apimi wiárí mórogíáyírini. Nioní payí ripí eaarijá ríná wíni wíni rixa nípero aiwi náyí sini ijwearjoí. Apimi ná wínáni axíná sijáni urónapijíniginí. ⁷E nemáná ríwíyo xegí xogwáo Jemisomi sijáni urónapimáná wáí wurimeiarigíá nowamini eni sijáni urónapijíniginí. ⁸E néisáná nioní —Nioní apíxíwa niaíwí nixiríroná kwíyí wiárigíáyí woníñijí imónijáónirini. Nioní awami aga ríwí náyo yoparípi sijáni nimónijíniginí. ⁹Ayí ripí náni rarijini. Nioní ámá Gorixoyá siyikí imónigíáyo xeaníjí wikkáragáoni ejagi náni wáí wurimearijwá nigí wíá niwamini siyikwíñijí imónijáóni, ayí níonirini. Gorixoyá siyikí imónigíáyo xeaníjí wikkáragá ejagi náni nepa “Wáí wurimearijí imónijí woxini.” níripxí menini. ¹⁰E neri aí Gorixo wá niwianirí niijípimi dání agwí ríná nioní imónijápi imónijini. O wá niwianijípi surímá niwianijímani. Oweoi, nioní aníjí miní neri náni wáí wurimearijwá nigí wíami móronjámani. E neri aí niwaniñjoni ejí eániñípimi dání neri móronjámani. Nioní ejápi sa Gorixo wá niwaniñípimi dání ejá ejagi náni rarijini. ¹¹Ayináni seyíné awami wigí manjíyo dání aríá niwirínárani, níoniñáyo dání aríá ninirínárani, wáí nínoneni seararijwá seyíné dijí wikkírogíápi, ná biní ayí apirini.

“Ríwéná pegíáyí níni wiápíñimeapíráriáni.” urijí nánirini.

¹²None wáí niseariríná “Kiraiso Gorixoyá dijíyo dání wiápíñimeaníjiginí.” seararijwá ejagi náni segíyí wí dijí arige

niyaiwiro “Pegíayí ámi siyí nero wí wiápíñimeapírá menini.” rarigíári? ¹³ Ayí rarigíápa ámá pegíayí nepa miwiápíñimeapa nerínayí, “Kiraiso aí Gorixoyá dijí tíni wiápíñimeajímani.” ranigini. ¹⁴ Kiraiso Gorixoyá dijí tíni miwiápíñimeapa neri siywiriyí, xwiyáá none wáí searariñwápi ná mayí imóniri seyíné dijí wikkwíroarigíápi ná mayí imóniri epaxírini. ¹⁵ Sípí imónijí apí yaniri ejwá aí ámí bi ripí ámá yapí rarigíayí yapi imónaniri ejwárini. None “Gorixoyá dijíyo dání Kiraiso wiápíñimeajírini.” xejwí raniri ejwá ejagi náni “Yapí rarigíayí yapi imónijwíni.” ripaxírini. Pegíayí nepa Gorixoyá dijíyo dání miwiápíñimeapa nerínayí, “Kiraiso ení Gorixoyá dijí tíni wiápíñimeajímani.” ripaxírini. ¹⁶ Ayí ripí náni rariñini. Ámá pegíayí Gorixoyá dijí tíni miwiápíñimeapa nerónayí, “Kiraiso aí wí wiápíñimeajímani.” ranigini. ¹⁷ Kiraiso Gorixoyá dijí tíni miwiápíñimeapa neri siywiriyí, seyíné dijí wikkwírogíápi siwíá wikkwíroro segí íwí yarigíápi náni sini xwiyáá meárinipaxí imóniro yaniro egíári. ¹⁸ Ámá Kiraismi dijí niwikkwíroárimáná pegíayí ení rixa aníñíni aníñaniro egíári. ¹⁹ Nene re niyaiwirane, “Nene nípémáná ejáná Kiraiso wí arirá neaininíámani. Sa xwíá rírímíni emearíná Kiraiso arirá neaininíári. ²⁰ E niyaiwirane omíni dijí nikwímoranénayí, ámá ikíñiníjí sipí wipaxí imónijí niyoní náni nene ajipaxí neaipaxírini. Ayí Kiraiso nepa xwáripáyo dání miwiápíñimeapa ejí ejánayí náni rariñini.

²¹ Nioni e niseariri aiwi Kiraiso níperi wejími dání Gorixoyá dijí tíni wiápíñimeajírini. O ámá rixa pegíayí náni xámí niwiápíñimearíná omíñjyo aiwá niwákwíni wí xámí miarigíapánijí wiápíñimeajírini. ²² Ayí ripí náni searariñini. Ámá wo sipí yagípimi dání ámaéne pearijwárini. E yariñwápa ámá ámí wo ejípimi dání ení wiápíñimeaníwárini. ²³ Ninenení Adamo tíni ikáriñiñwaéne imónijagwi náni pearijwárini. E yariñwápa Kiraiso tíni ikáriñiñwaéne neperane aiwi ámí siyí nerane wiápíñimeaníwá ejagi náni rariñini. ²⁴ Wiápíñimeapíráyíwigí imónáná wiápíñimeapírári. Kiraiso aiwá niwákwíni wíniñjí xámí wiápíñimeajírini. Omi dání ríwíyo xío weapáná xegí imónigíayí wiápíñimeapírári. ²⁵ O ámí ajínami dání niweapírná amipí nene tíñjí ríná imónijípi yoparípi imóniníári. Íná ajínajírani, ámáraní, omí mañí pírí wiaškariégíá giyí giyí, ejí eánigíayí imóniro néni tígíayíniñjí imóniro menjweagíayí imóniro egíáyo anipá niwimiximáná ámá xíoyá xwioxíyo mímeámí neri umejweaníayí xano Gorixomí símañwíyónijí wuríñipíri wiiníári. ²⁶ Ayí ripí náni rariñini. Gorixo ámá Kiraiso tíni símí tíni inarigíayó xopírári niwiri ikwiajwí xegí sikwí ikwíráriníánaníñjí wimixiyiné náni mixí inayí nimóniri menjweaníári. Bikwíyo apí náni e níriniri eániñagi náni rariñini. ²⁷ Símí tíni inarigíí yoparí anipá imixiníápi, ayí piyí nene pearijwápirini. ²⁸ Bikwíyo bi ripí xixeni níriniri eánini, “Gorixo amipí níni omí simajwíyónijí wimixiyiníjírini.”

niriniri eániñagi aí anani re yaiwipaxírini, “Amipí nñiyí riniñípi, ayí amipí nñi Kiraisomi simajwíyónijí oimóniri wimixiyijo eni náni mıriniri.” yaiwipaxírini. ²⁸ Amipí nipini xewaxomí simajwíyónijí yeáyí wuríniñáná o dijí re nimori eníárini, “Gí ápo Gorixo amipí niyoní ámáyorani, amipíyorani, seáyi e niwimóniri oumeñweaniri xewaniñoni amipí nipini simajwíyónijí nimixiyijomi simajwíyónijí yeáyí owurínimini.” nimori e eníárini.

²⁹ “Ámá pegíayí wiápíñimeapíráriñi.” searariñwápi nepa mimónijánayí, pí náni wiýné segí pegíá wíniyo nañí owimixaneyiníro ámí wayí meaarigíárini? “Pegíayí wí wiápíñimeapíráriñi.” rarigíápi nepa imónijánayí, pegíá wíniyo nañí ripí oimixaneyiníro neróná pí nañípi owianeyiníro epaxírini? Oweoi, sa surímá epaxírini.

³⁰ “Pegíayí wiápíñimeapíráriñi.” rarijwápi nepa mimónijánayí, pí náni Jisasoyá wáí wurimeiaríjwáone yoí mayí imónaniri yarijwini?

³¹ Gí nírixímeáyíné, síá ayí ayo nemeríná “Nioni nipémíáonirini.” yaiwinariñápi símí e nitiními emeariñárini. E searariñagi aí “Xewaniñjo seáyi e nimóniri rarini.” miniaiwipani. Seyíné negí Áminá Kiraisi Jisaso tíni ani ikáriniñwaéne nimónirane náni nioni mixí nímeakníri “Nipémíáonirini.” yaiwinariñápi símí e nitiními emeariñini.” searariñini.

³² “Pegíayí wiápíñimeapíráriñi.” rarijwápi nepa mimónijánayí, nioni pí náni aní Epesasiyi riniñípimi niýwearíná xwiyáfá Gorixoyápi aríkí wáí urímeminiri náni yoí mayí nimóniri ámá wí sidí ijí ríromí yarijípániñí yarigíayí tíni nawíni mixí iniñárini? Pípi nañí oniiniri e ejárini? E neri aí pegíayí nepa miwiápíñimeapa nerínayí, ámá wíniyí re rarigíápa, “Apaxí mé pearijwaéne ejagi náni amipí wí náni ‘Arige oyaneyi?’ miyaiwí sa maiwí iniigí nírane aiwá nírane oyaneyi.” rarigíápa nioni eni axípi e ripaxírini. ³³ E neri aí ámá yapí oneaipisípoyiníri siýwí miwinipani. Ámá ríá kiroarigíayí tíni nikumixiníro nawíni nemerónayí, seyíné nañí yarigíápi píri niseawiaíkiro sipí imónijípi yapí seaipisipírixiníri searariñini. ³⁴ Seyíné xaxá yarigíápi píni niwiárimáná pírániñí dijí nímoro segí íwí yarigíápi eni píni wiáriñírixini. Segíyí wí nepa Gorixo náni dijí mimojoi. Ayináni ayá seainipaxípi ríini.

**“Pegíayí niwiápíñimearóná wará ámí xegí bi niními
wiápíñimeapíráriñi.” uriñí nánirini.**

³⁵ Ámá wí yarijí re nipíráoi, “Ámá pegíayí ámí arige nero wiápíñimeapíráriñi? Wará ámí gímini gípi niními wiápíñimeapíráriñi?” niráná ³⁶ re uríimigini, “Majimajíá ikárinarigíá tiyíné, ‘Aiwá siyí wiároarijwáyí urí neri mipiéropa nerínayí, nerápirí niyapipaxírini.’ riseaimónarini? Oweoi, xámí urí neri niplerómáná ríwíyo nerápirí yaparijírini.” uríimigini. ³⁷ Siyí seyíné wiároarigíápi wití siyífrani, ámí xegí wíraní, niwiároa nurínayí, rixa nerápirí niyapímáná imónijípi

wiároarigíárani? Oweoi, siyí anipápi wiároarigíárini. ³⁸ Seyíné siyí anipápi wiároarijagía aí Gorixo “Apí nerápíri oyapini.” yaiwiarijípi tíni xixeni nerápíri yaparijírini. Siyí apí apí xegí iwíráni, ejíráni, apí tíni xixeni imónijípi xixegíni apí yapi píá orixinirí imixarijírini. ³⁹ Wará níni axípi minini. Ámá wará xegí ení bi inini. Najwí wará xegí ení bi inini. Ijí wará xegí ení bi inini. Peyí wará xegí ení bi inini. ⁴⁰ Amípí ajínami dánjí píá rixijíyí tíni xwíárími dánjí píá rixijíyí tíni nání ení dijí mópoyí. Awiaxí amípí ajínami dánjí píá rixijíyí imónijípi xegí bi imónini. Awiaxí amípí xwíárími dánjí píá rixijíyí xegí bi imónini. ⁴¹ Wíá ónarijíyí nání ení dijí mópoyí. Sogwí wíá ókiarijípi xegí bi imónini. Emá wíá ókiarijípi xegí bi imónini. Siñj wíá ókiarijípi ení xegí bi imónini. Siñj níniyí ení wíá ókiarijíyí axípi mimónini. Xegí bi xegí bi imónini.

⁴² Ámá pegíáyí niwiápíñimearárná wará inipíríápi nioni nira warijápíñijí imónini. Wará agwi ríná ninirane ñweajwápi — Api urí epaxí imónijípirini. Api xwíá weyárarijwá ejagi aí urí mepaxí imónijípi ninimáná wiápíñimeaníwárini. ⁴³ Wará nene xwíá weyárarijwápi, ayí súpí imónijagí aí siñj ninimi wiápíñimeaníwápi, ayí aga awiaxí imónijípirini. Wará xwíá weyárarijwápi ejí meánijípi imónijagí aí siñj ninimi wiápíñimeaníwápi ejí eániyí imónijípirini. ⁴⁴ Wará nene xwíá weyárarijwápi xwíá týo dánjí imónijagí aí siñj ninimi wiápíñimeaníwápi, ayí ajínami dánjí kwíyípiyá wará imónini.

Wará xwíá týo dánjí imónijípi ejagi nání re yaiwipaxírini, “Ajínami dánjí kwíyípiyá wará imónijípi ení ría wení?” yaiwipaxírini. ⁴⁵ Bikwíyo dání apí tíni xixeni imónijí ripí rinijagí nání rarijini. “Ámá iwamíó imónijí Adamomi Gorixo nimixiríná dijí sixí umímoní ejagi nání o dijí tíjí wo nimónimi siñj wagírini.” rinijagí aí Adamomi ríwíyo imónijo —O Kiraisorini. O ámáyo dijí niyimijípi sixí umímonía nání kwíyí imónijorini. ⁴⁶ E neri aí ajínami dánjí kwíyípiyá wará xámí imónarijwámani. Wará xwíá rírimí dánjípi nimónimáná ríwíyo ajínami dánjí imónijípi inaníwárini. ⁴⁷ Ámá Gorixo iwamíó imixijo xwíá tíni imixiníejí ejagi nání xegí wará xwíárími dánjí inarijwápi imónagírini. E neri aí ámá ríwíyo imónijo —O Kiraisorini. O wará ajínami dánjí imónijípi imónijírini. ⁴⁸ Xwíá týo ñwearigíá giyí wará ámá xwíá tíni imixiníijo inagípa inarigíárini. Ajínami ñwearigíá giyí wará ámá ajínami dájo iniijípa axípi inarigíárini. ⁴⁹ Ayináni dijí re oyaiwianeyi, “Agwi nene wará ámá xwíá tíni imixiníijo inagípa rixa ninirane nání ríwéná wará ámá ajínami dájo iniijípa inaníwárini.” oyaiwianeyi.

⁵⁰ Gí nírixímeáyíné, ripí osearimini. Ámá wará íkíá iwí wínániyí mimóní sini gíwí tíni ejí tíni nene imónijwápi Gorixoyá xwioxíyo wí ñweapaxí menini. Negí wará urí epaxí imónijípi amípí urí mepaxípi tíjí e ñweapaxí mimónini. ⁵¹⁻⁵² Nioni rarijápi nání ududí riseainarini? Ai, nioni yumíí xwiyíá Gorixoyápi áwanjí bi osearimini. Gorixomí dijí wíkwíroarijwáne

nineneni mipepa nerane aí pékákí yoparípi ráná sini mé ápiajwí norfímixiri yarijípa nineneni ámi wará xegí bi imónaníwárini. Pékákí ráná pegíáyí wará urí mepaxí imónijípi ninimi wiápíñimearo sini siní ñweajwáéne wará xegí bi inirane yaníwárini.⁵³ Ayí ripi seararijini. Íná negí wará urí epaxí imónijípi sini anijí miní axípi imónipaxímani. Urí mepaxí imónijípi íkíkí ininíárini. Íná negí wará nípepaxí imónijípi sini anijí miní axípi imónipaxímani. Mipepaxí imónijípi íkíkí ininíárini.⁵⁴ Negí wará piyí eri urí eri epaxí imónijípi xegí bi nimóniri piyí eri urí eri mepaxí imónijípmi rixa íkíkí ináná Bikwíyo dáni re niriniri eániñípi tíni xixeni imóniníárini, “Piyípiyi riniñípi rixa anipá imixinini. Rixa xopírári winini.”⁵⁵ Xwíyá axí ámi wí e eániñí ripi eni xixeni imóniníárini, “Piyí ripixini, ‘Sini ámáyo xopírári wipaxípinirini.’ risimónarini? Oweoi, sini e wí epaxípixi menini. Piyí ripixini, ‘Ámáyo pikími náni sini sidinjí opaxípinirini.’ risimónarini? Oweoi, sini e wí epaxípixi menini.” Íná náni e niriniri eániñípi tíni eni xixeni imóniníárini.⁵⁶ Íwí ámaéne yarijwápimi dáni Piyípi sidinjíniñí nori neapikipaxí imónini. Pípimi dáni maríái, nene Gorixoyá ñwí ikaxí riniñípmi niwiañkírná íwí yarijwárini. Ayináni “Piyípi ñwí ikaxí riniñípmi dáni ejí eániñí nimóniri ámá pikipaxí imónijípirini.” ripaxírini.⁵⁷ E neri aí Gorixomi yayí owianeyi. O negí Áminá Jisasi Kiraiso neaiñípmi dáni Piyípmi xopírári wipaxí neaimixijírini.⁵⁸ Ayináni gí nirixímeáyíné, diñjí wíkwírogíapi xaíwí íá nixiriróná bi éí mimixeánipa éfríxini. Ámináomi nuxídíróná ríwí niríkwíñiri yarigíápi wí surímá imóniníña menjagi náni “Nene xio ‘E éfríxini.’ riñípi bi onimíápi nerínayí, ayí apánirini.” miseaimóní anijí miní xwapí ayá wí éfríxini.

Nigwí ámá Gorixoyá wíniyo náni awí eaarigíápi náni urijí nánirini.

16 ¹Agwi seyíné payí nearo “Ámá Gorixoyá imónigíá Judia piropenisíyo ñweagíáyo nigwí wianíwá náni awí eaarijwíni.” nirigíápi náni bi osearimini. Nioni Jisasoyá siyikí imónigíá Garesia piropenisíyo wí e wí e ñweagíáyo “Nigwí awí eámeámí neríná api éfríxini. Api éfríxini.” uréwapiyijápi seyíné eni axípi nero re éfríxini.² Nioni rixa seyíné tíñjí e niseaímeari ñweajáná seyíné nigwí ámi wí awí eámeámí mepa epíría náni Sadé ayí ayo awí neániróná woxini woxini omijí néasáná nigwí meáíápi tíni yamiñiyí nitiróná pírániñí xegí wí e yómiñí tífrixini.³ Ríwéná nioni seyíné tíe nirémoríná ámá seyíné re niyaiwiro rípeáíáyo, “Nigwí ripi ananí Jerusaremí náni nimeámi upaxíyírini.” niyaiwiro rípeáíáyo payí wí neari wiowárimíárini.⁴ E neri aí “Ayí tíni nurfná ananirini.” nimónánayí, nioni ayí tíni waníwárini.

“Ríwéná seyíné tíamini bímíárini.” urijí nánirini.

⁵ Ríwíyo nioni Masedonia piropenisíyo imani nibiri seaíménapímíárini. “Masedonia piropenisí tíñjimini xámí úimigini.” nimónarijagi náni

rarijnini. ⁶ Imani nibiri niseaíménapimáná seyíné tíni ayá wí onimiápi ḥweámíáriani? Emá rawirawá imeamíkwí yarijípi nipimini seyíné tíni ḥweámíáriani? Nioni majíári. Sa seyíné tíni niḥweámoni ámi gímíni “Oumini.” ninimóniríná seyíné nioni óí e dijí sixí níga umía náni niapowáripírári. ⁷ Ayí ripi náni rarijnini. Nioni “Agwi sijwí niseaga oseamúrómini.” minimónarini. “Seyíné tíni ayá wí ḥweáimigini.” ninimóniri dijí e ikwímojá ejagi náni rarijnini. Ámináo xe éwiniginiri sijwí ninanirínayí, e emíári. ⁸ E nerí aiwi síá Judayene Pedikosiyí riniŋyí imónie náni Epesasiyo re ḥweámíári. ⁹ Pí náni maríá, nioni yarijápi náni pírí málkímí nianiro yarigíá obaxí ejagi aiwi Gorixo ámá ayá wí xfo náni dijí wíkwíropíri náni ouréwapiyiniri ówaŋíniñí níkwiijíri.

¹⁰ Timotio niseaímearínayí, nioni Ámináo náni nemeri uréwapiyarijápa o eni axípi uréwapiyarijí ejagi náni seyíné tíni niḥwearíná ayá síwí muropa enía náni pírániŋjí wéyo uméřrixini. ¹¹ Segíyí wí Timotiomi xe peayí owianípoyiniri sijwí miwínipa éřrixini. O tíni nirixímeá imónigíáyí wí tíni nawíni nioni tíjí re náni bipírfá náni weníŋjí nerí ḥweaŋagi náni o “Ámá tí naŋjí níniro niowáráoi.” yaiwíwiniŋginiri seyíné omi pírániŋjí wéyo niméra nuro nioni tíjí e náni binía náni wírénapířrixini.

¹² Negí nirixímeá imóniŋjí Aporoso náni xwiyíá ripíri. Nioni negí nirixímeá wí seyíné tíáminí nurowárénapiríná omi ejí ríremíxí ayá wí wíagí aiwi o “Ríná seyíné tíjí e náni obimini.” miwimónarinini. E nerí aí “Seyíné tíáminí bipaxí imóniŋjí.” niwimóniríná binírári.

Yoparípi nuriríná uriŋípi nánirini.

¹³ Seyíné pírániŋjí awíniŋjí ḥwearo dijí wíkwírogíápi xaíwí ſá xiriro dijí sixí íniro ejí eániro éřrixini. ¹⁴ E neróná pí pí seyíné yarigíápi ámáyo dijí sipí niwiríŋjyo dání éřrixini.

¹⁵ Gí nirixímeáyíné, nioni ejí ríremíxí bi ripi oseaimini. Sitepanasepówa náni seyíné nižírári. Ámá Gírikí piropenisíyo dáŋjíyí epówa aiwá niwákwíní miarigíápa Jisasomi xámi dijí niwíkwíroro uxídígíepówarini. Wigí dijíyo dání “Ámá Gorixoyá imónigíáyo arírá owianeyí.” yaiwigíápi náni símí e nitiniro yarigíepówarini. ¹⁶ Seyíné ámá éniŋjí imónigíáyo yeáyí niwuríniro ámá ayí tíni níkumixiniro ríwí niríkwínimáná Gorixoyá imónigíáyo arírá wiarijá giyo eni yeáyí wurínfířrixini.

¹⁷ Sitepanaso tíni Potunetaso tíni Akaikaso tíni awa nioni tíjí e náni nibiro seyíné nibiro miniipaxí imóniŋjípi arírá níagía náni nioni dijí niíá ninarini. ¹⁸ Awa nioni dijí sixí nimímoró seyíné eni dijí sixí seamímoró éagía náni seáyi e imónigíáwa iwa rífaniri sijwí mí wómíxípoyi. ¹⁹ Jisasoyá siyikí imónigíá Esia piropenisíyo dáŋjíyí yayí

seawárénaparijoi. Akwirao tíni xiepí Pírisiraí tíni ayaú egí aŋíyo dání Jisasoyá siyikípi imónigíá awí eánarigíáyí tíni nawíni yayí niseawárénapiríná seyíné eni Ámináo tíni nawíni ikárinigíáyíné ejagía náni yayí bí onímiápi miseawárénaparijoi. ²⁰Negí nirixímeá re dáŋiyí níni eni yayí seawárénaparijoi. Sewaniŋyíné yayí niniróná xixe yayí óí eáninípoyí.

²¹Xámi neága uŋípi ámá wo nioni raríná eáí aiwi agwi nioni Poroni gí wé tíni yayí niseawárénapiri ríwamijí ripi neari wírénaparijini. ²²Ámá giyí giyí Ámináomi diŋí sixí muyipa nerínayí, xe oroapíkínípoyí. “Ámináo rixa oweapini.” nimónarini. ²³“Áminá Jisaso wá seawianíwinigini.” nimónarini. ²⁴Kiraisi Jisaso tíni nawíni ikáriniŋwaéne ejagi náni niyínéni diŋí sixí niseaya úimigini. “E éimigini.” nimónarini.

Payí Poro Koriniyo ɻweáyí nání ríwíyo eanínarini.

Payí rina Jisasoyá siyikíyí aŋí yoí Koriniyo ɻweagíyí nání Poro ríwíyo niriri eanínarini. Aŋí aŋí Girikiyí piropenisyo xwé bí imóniŋípírini. Payí Poro Koriniyo ɻweáyí nání xámí niriri eanína nearíná diŋí nikinimóniro pírániŋí éírixiniri mixí nuriri eaní nání emá bí nipwémáná ejáná “Ayí nimóniro yarigíápi nání Taitaso siŋwí niwinauiní ourowárimini.” niyaiwiri urowáriagi Taitaso siŋwí niwinaumí nibírì áwaní réniŋí uríŋinigini, “Wí mixí joxi uríŋípimi dání rixa nisaniro nero aiwi wí ‘Poro pípmi dání sekaxí nearipaxíríani?’ niriro arfíkí yariŋoi.” Éniŋí uríagi nání Poro payí rina niriri nearíná nipeníx xwiyá bí uriri mixí bí uriri xwiyá xwiyáx bí uriri neri eanínigini.

1 ¹Poroni —Nioni Gorixo wimóniŋípimi dání Kiraisi Jisasoyá wáí wurimeiaríŋá wonírini. Nioni tñi negí nirixímeá Timotio tñi yawawi siyikí Gorixoyá imónigíá Koriniyo ɻweagíyíné tñi oyá ámá imónigíá Girikiyí aŋíyo wí e wí e ɻweagíyíné tñi nání payí rina nearí mónapariŋwi. ²Negí aŋí Gorixo tñi Áminá Jisasi Kiraiso tñi awaú wá seawianiri seyíné niwayiróniro ɻweapíri nání seaimixiri éisixini.

Xeaníŋí wímeáagi aí Gorixo ikiŋwí umíriŋípí nánirini.

³Gorixo —O negí Áminá Jisasi Kiraisomi xano imóniri oyá ɻwíáo imóniri ejorini. Omi yayí niwirane seáyi e umíeyoaaneyi. Wá wianarigíá ámáyo wímeaariŋí nípini mfkí ikiŋorini. Ámá pí pípí nání diŋí sípí wiariŋíyo miŋí ikiŋwí umírarigíápi mfkí ikiŋo, ayí orini. ⁴O miŋí ikiŋwí neamíraríŋípa nene eni axípí pí pí xeaníŋí wímeáfyo miŋí ikiŋwí umíraníwá nání pí pí xeaníŋí neaímeááná miŋí ikiŋwí neamíraríŋírini. ⁵Ríniŋí Kiraiso ámáyo arírá owiminiri neríná wímeaŋípí nene eni ayá wí neaímeaarini. E neri aí xío neaíŋípimi dání Gorixo miŋí ikiŋwí ayá wí neamíraríŋírini. ⁶Xeaníŋí none neaímeáípi, ayí seyíné seaeríkiemeaarane miŋí ikiŋwí seamírirane yaníwá nání neaímeaarini. Miŋí ikiŋwí Gorixo neamíraríŋípi, ayí seyíné miŋí ikiŋwí seamíraníwá nání eni neamíraríŋírini. Nepa miŋí ikiŋwí seamíraríŋíwaéyíné ejánayí, xeaníŋí none xwámámí wiariŋwápa seyíné eni xeaníŋí axípí imóniŋípí

xwámámí wipaxíyínérini. 7 None re niyaiwiri nijá imóniñwini, “Ríniñí none meaaríjwápi seyíné ení axípi meaarigíárini. Ayináni Gorixo miñí ikiñví neamírarijípa seyíné ení axípi seamírarijírini.” niyaiwiri nijá nimónirane nání diñí re niyaiwirane ikwímoarijwápi síkíkí onini, “Seyíné ejí neániro pí pí seaímeáípi anani xwámámí niwiro njweapíráriini.” yaiwiarijwápi síkíkí onini.

8 Negí nirixímeáyíné, ayí ripi nání seararijini. Xeanijí none Esia piropenisýo njweajáná neaímeanípi “Seyíné sini majá oimónipoyi.” mineaimónarini. Xeanijí ríá tíñí none ejí neánirane aí xwámámí miwipaxí imóniñípi neaímeáagí “Ari yaníwini?” niyaiwiriná “Rixa nipeaniréwini?” yaiwiñwárini. 9 Ai, newaniñjone “Ejí eániñwáoneríani?” niyaiwirane diñí mijwirárini sa Gorixomi —O ámá pegíáyí wiápínameapíría nání wimixarijorini. Omini none diñí ujwiráraníwá nání sikwíá neaiñípi neaiñinigini. Sikwíá neaiñí api ámá opisí anjyo dání xwirixí aríá niwimáná “Rixa pikípoyi.” rarijo rixa “Awami pikípoyi.” ránániñí neaiñinigini. 10-11 E nerí aí nene mañí umónani nání mímúropaxí imóniñí apimi dání Gorixo éí neamíniñírini. Ríwíyo bi ení éí neamíniñírini. “Ámi ríwíyo bi mañí umónipaxípimi umónaniri yaríná éí neamíniñírini.” niyaiwiri diñí wikwímoarijwáo seyíné none nání rixijí nineauriyiríjípimi dání arírá nineairíná anani éí neamíniñírini. Gorixo éí neamínarijagi niwíniróná re niyaiwiro, “O ámá obaxene rixijí wuriyarijwápi aríá nineairí nání Porowami wá niwianiri xeanijí wímeáípimi dání éí umíniñírani?” niyaiwiro none nání omi yayí wipíráriini.

Koriniyo ámi muñípi nání áwañí urijí nánirini.

12 Ayí ripi nání mixí meakíninarijwini. “None nañí ríá wiijwanigini? Sípí ríá wiijwanigini?” yariñí e niniranéná re yaiwinarijwini, “Gorixomi mixídarigíáyo siyikwí míniñí nimónimáná wiirane omi pírániñí nuxídíríná epaxípi nepáni wiirane nerane aiwí seyíné ayí anjipaxí e seañwanigini.” yaiwinarijwini. Ayí “Nijá ámá wigí diñíyo dání imónarigíápimi dání mariái, Gorixo wá nineawianiri ejí sixí neaímixiñípimi dání ayo e wiirane seyíné anjipaxí e seañwanigini.” niyaiwinirane nání mixí meakíninarijwini. 13-14 None seyíné nání payí nearí niseamónapiríná ríwamijí seyíné íá niroro nijá mimónipaxípi nearí wírénaparijwámani. Sa ríwamijí seyíné anani íá niroro nijá imónipaxípi nearí wírénaparijwárini. Agwi seyíné none e oyaneyiniri nearí wírénaparijwápi nání “Awa ayí api nání ríá yarijoi?” niyaiwiro xixeni mineaiaiwiarijagía aiwi seyíné ripi epíría nání diñí seaikwímojwini. Ríwéná seyíné none yarijwápi nání “Awa ayí api nání regáwixini?” niyaiwiro none e oyaneyiniri yarijwápi tíñí xixeni neaiaiwiipíría nání diñí seaikwímojwini. Seyíné “Porowa e yaniro nání

regíawixini?" xixeni nineaiawirónayí, síá Áminá Jisaso weapiníayimi none seyíné náni ayá wí mixí seameakínaníwápa seyíné eni none náni mixí neameakínpífríarini.

¹⁵ Seyíné "Ayí neparini. Poro aga seáyi e oimóniminiri payí neari mónapijímani. Sa nene náni ayo pírániójí owimiximiniri neari mónapijíríani?" Seyíné ananí e yaiwipíri náni dijí niseaikwímoríná re yaiwíjanigini, "Xámí seyíné tíjí e náni nibiríná dijí sixí biaú seamímóimigini." yaiwíjanigini. ¹⁶ E niyaiwiríná ayí rípi yaiwíjanigini, "Masedonia piropenisíyo náni nuríná seyíné tíjimaní xámí numáná ámi Masedonia piropenisíyo dání nibiri Judia piropenisíyo náni nuríná óí e dijí sixí níga umía náni bi niapífrixiníri ámi seyíné tíjí aximaní bñimigini." yaiwíjanigini. ¹⁷ Nioni e yaiwíjá enagi náni seyíné re ríniaiwarijoi, "Poro 'E éimigini.' niyaiwiríná dijí ikwíroayiri mixeaayiri neri yaiwíjírini." ríniaiwarijoi? "O 'Rípi éimigini.' niyaiwiríná sipí imónarijípími dání niyaiwíri náni sa dijí ikwírori mixeari yarijorini." ríniaiwarijoi? ¹⁸ Pí pí Goríxo rarijípi dijí uwíraráipaxípa xwiyíá none searijwápími eni dijí uwíraráipaxípi searijwanigini. Xwiyíá none searijwápí wí dijí ikwírori mixeari yarijwámani. ¹⁹ Ayí rípi náni seararijini. Íwí Gorixoyáo, Kiraisi Jisaso —O náni nioní tñi Sairaso tñi Timotio tñi none wáí searijwáorini. O dijí ikwírori mixeari yarijomani. Oweoi, xegí dijí niyaiwíri ikwíróípi aníjíni ikwíroarijo enagi náni seararijini. ²⁰ Goríxo símímanjíyo dánínjí "E niseaiimíárini. E niseaiimíárini." niriríná obaxí rárijípi "Ayí neparini." yaiwianíwá náni siwániójí inijo, ayí Kiraisorini. O e imónijo enagi náni Gorixomi seáyi e umeaníwá náni yoparípi niriranéná Jisasi Kiraisoyá yoí rírane "Api e imóníwinigini." rírane yarijwárti. ²¹ Seyíné tñi none tñi ninenení Kiraiso tñi nawíni ikárinaníwá náni síkílkí neaomixarijo, ayí Goríxo xewanijorini. Wáí rarijwápi náni nearípeaño, ayí axorini. ²² "Ayí oyáríani?" oyaiwípoyiníri yarijípa nene eni neaijírini. Xegí kwíyípi nineaiapiríná nene "O réroárijípi nipini xixeni nineaiinírini." yaiwianíwá náni kwíyípi tñi ikiyíjnínjí neaiárijírini.

²³ Nioni apaxí mé seyíné tíjí e náni nibiri mixí searáná dijí ríá seaxeniginiri "Ámi Koriniyo náni mibipa éimigini." yaiwíjanigini. Nioni dijí e yaiwíríná Goríxo, sijwí nanijo ananí sopijí nopaxírini. ²⁴ None seáyi e niseaimónirane seyíné dijí ikwíropaxí imónijípi "Ayí ripinírini." osearaneyiníri miyarijwini. Seyíné Jisasomi dijí niwikwíroróná sirí muní nero wiwkíroarigíá enagi náni none Gorixomi nixídiranéná seyíné dijí niíá seaininíá náni sa seyíné tñi nawíni omijínjí éwaniginiri imónijwini.

2 ¹ Ayínání nioni seyíné náni dijí yańí nimenirí re yaiwiárijjanigini, ² "Nioni seyíné tíjí e náni nibiri mixí searípími dání dijí sipí seaipaxí miséaimixipa éimigini." yaiwiárijjanigini. ² Ayí rípi náni e yaiwiárijjanigini.

Nioni nibiri mixí niseariri dijí sipí niseaimixirínayí, ámá wí giyí nioni dijí yayí nimopíriárani? Oweoi, seyíné e niseairínayí, ámá nioni dijí yayí nimopírá wí menini. ³ Ayináni nioni miibí payíni neari wírénapijanigini. “Nioni báná yayí nimopaxiyíné mixí searápimi dání dijí sipí miseaimixipa éimigini.” ninimóniri náni payíni neari wírénapijanigini. “Nioni yayí ninaríná seyíné eni seainarijírini.” yaiwiarijápi “Api aga nepa imónini.” nipimónijí ejagí náni rarijini. ⁴ Ayí nepariní. Xámi nioni payí neari niwírénapíríná dijí ríá samijí minixé ayá wí nixearíná tñí eajanigini. Payí ana dijí sipí oseainiri meajanigini. Seyíné ripi náni nijjá oimónipoyiniri eajanigini, “Poro nene náni dijí sipí niwiríná xwapí ayá wí ríá wiariní?” oyaiwípoyiniri eajanigini.

“Sipí éomí rixa yokwarímí wiijárini.” urijí nánirini.

⁵ Segí ámá xegí sipí nerijípimi dání dijí sipí neaimixijo nepa nioni dijí sipí minimixijírini. Seyíné dijí sipí seaimixijírini. Niýinéni dijí sipí miseaimixipa neri aí wiýinéni dijí sipí seaimixijírini. Omi ayá ríá wepaxí imónijípi miripa éimiginiri apíni seararijini. ⁶ Ámá omi siyikí niwearíná segíyí nápi weagíápi “Ayí apánirini.” nimónarini. ⁷ Ayináni dijí sipí íwí xewanijo nerijípimi dání winarijípi anijí rití wiáriniginiri agwi seyíné ámí siyikí bi miweá yokwarímí niwiiro miijí ikiywí umírírixini. ⁸ Ayináni ejí rirémixí ripi oseaimini. O “Ámá tífí nioni dijí sixí niyarigíyírani?” oyaiwiniri naají wí wiírírixini. ⁹ Payí ana nioni neari niwírénapíríná re niyaiwiri eajanáni, “Nioni payí neari uríápi nipini náni aríá yímigí epíriréoi? Aríkwíkwí nipíriréoi?” niyaiwimáná iwamíó seaíwapiyimíniri náni payí ana eajanáni. ¹⁰ Seyíné ámá xegí sipí éipi náni yokwarímí wiíánayí, nioni eni ananí yokwarímí wiíriárini. Ayináni nioni ámá omi nepa yokwarímí wiipaxí imónijí bi ejánayí, yokwarímí niwiiríná seyíné náni “Arige neri arírá wiimíráani?” niyaiwiri Kiraisoyá siywí tñí e dání yokwarímí wiijárini. ¹¹ None xixe yokwarímí minipa nerijípimi dání Seteno yapí nineaiepisimáná xopirárí neainiginiri náni ámá íwí éomí yokwarímí wiijárini. Obo yapí neaiepisimíniri yarijípi náni nijjá imónijagwi náni rarijini.

Poro aijí Tirowasiyo niijweaxa móronjí nánirini.

¹² Xámi niomi xwyáá Kiraiso náni yayí neainarijípi wáí uriminiri náni aijí Tirowasiyo náni nuri nírémoríná Ámináo ówanjínií níkwiípimi dání anani e epaxí imónijáoni naineniri aiwi ¹³ negí nirixímeá Taitaso segí tíámini dání sini miibipa éagi náni piá nimeginiri dijí sipí niarijagi náni iwieánijanigini. Ayináni nioni Tirowasi ñweáyo píni niwiárimí Masedonia piropenisíyo náni bijanigini.

“Wáí niwurimeiranéná ámáyo sinadijíniíf wearijwárini.” urijí nánirini.

¹⁴ Taitaso náni dijí sipí niarijagi náni iwieánizáoni aiwi agwi Gorixomí yayí wiarijini. Ayí ripi náni yayí wiarijini. O Kiraiso pí pi

imóninjípimi xopirárí wipaxo oimóniri wimixinjírini. Apini maríái, o ge ge níneapemeámi uminiri neríná xopirárí wipaxíyí oimónípoyiniri nineaimixiri nineapemeámi warinjírini. Ayí ripi nání eni yayí wiarijnini. Goríxo none wáí wurímeiarinjwápimi dání ají nimini xwiýá Kiraiso nání riniójípi “Ayí apiríani?” oyaiwípoyiniri yarijnirini. Xwiýá o nánipí awí dijí eaarijí bínijí ají nimini rinárimenjípirini. ¹⁵ Ayí ripi nánirini. Sinadijí Kiraiso Gorixomi dijí naljí oweaniri ríá ikeárána nanjí weaarijnjpíniñí imóninjípi, ayí none imóninjwíni. None sinadijí Gorixo yayí winarinjípíniñí imóninjwápi neáa nuríná ámá Gorixó yeáyí oneayimixemeaniri yarigíáyí tíñí e neáa urí ámá nanínaniri yarigíáyí tíñí e neáa urí yarijnirini. ¹⁶ Ámá maiwí nanínaniro yarigíáyí xwiýá wáí rimearijnápí aríá niwiróná “Anínaníwáríani?” yaiwipíri nání piyanjí pearigíápíniñí weaarijnirini. E nerí aí ámá Gorixo yeáyí neayimixemeawinigíniñí wimónarigíáyí xwiýá api aríá niwiróná “Dijí niyimijí tñjwaéne imónaníwáríani?” yaiwipíri nání sinadijí sijí ñweapírápíniñí weaarijnirini. Xwiýá api wáí nirimeríná e epaxíyí giyírini? ¹⁷ E epaxí imóninjwáyí, ayí nonerini. Ayí ripi nánirini. Ámá obaxí xwiýápi wáí nirimeríná “Negí yarijnápimi dání nigwí meaani nání ríá yarijnwiñí?” niyaiwiro úrapí yarigíápa wí miyarijnáonerini. Xwiýápi wáí nirimeríná nepáni nimóniri Gorixo api e éírixiniri nearípeanjípi tñi xixeni niríri yarijnáwáriñi. Kiraiso tñi nikárinimáná Gorixoyá sijwí tíñí e dání rarijwá ejagi nání “E epaxí imóninjwáyí, ayí nonerini.” seararijnini.

**“Xwiýá sijí réroárinjípi nání wáí
wurímeiarinjwáonerini.” urijí nánirini.**

3 ¹Nioni e seararijagi nání seyíné “Porowa ámí rixa weyí mearinarijoi.” riseaimónarini? Oweoi, seyíné none wáí nirimeranéná yarijnápí nání nijíá imónipíri nání ámá wí seáyi e níneamíyeoaro “Porowa wáí nirimeríná imiriñí miyarigíáwarini.” niríro payí wína neaeaiarigíonemani. Ámá wí eni none yarijnápí nání nijíá imónipíri nání seyíné “Porowa e yarigíáwarini.” niríro payí wína neaeaiarigíonemani. Wa nání e niríro payí weaipaxí aiwi none nání wí e niríri payí neaeapaxímani. ² Payí “Porowa e imónigíáwarini.” niriniri eáninjípíniñí seyíné rixa imónijoi. Negí payíniñí imónigíáyíné negí mimáyo tinijagwi nání wí peá seamopaxíyínemani. Payíniñí seyíné imónigíápi ámá níni nijíá nimóniro fá roarigíá ejagi nání rarijini. ³ Payíniñí seyíné imónigíápi siwá réniñí inarigíárini. Kiraiso xewanijo niríri eanípíniñí imóninjwíni. Siwá éníjí inarigíárini. None searéwapiyijwápimi dání Kiraiso payí seyíné imónigíápíniñí nearíná iniigí ríwamijí eánarijípi tñi meá Iwjá anijí sijí imónijoyá kwíyípi tñi seaeajrini. Moseso tñípná Gorixo ñwí ikaxí nuriríná sijáyo eanípániñí meá ámáyínéyá dijípími seaeajrini.

⁴None Kiraisoyá diŋjyo dáni Gorixo náni diŋj síŋjá neaeánariŋí ejagi náni rariŋini. ⁵“Newaniŋone imóniŋwápimi dáni wáí rimeapaxí imóniŋwini.” wí yaiwinipaxonemani. Wáí rimepaxí imóniŋwápi, ayí Gorixo neaimixiŋípimi dánini e imóniŋwini. ⁶O ámi siŋj bi “E niseaiimíráriŋi.” niriri réroáriniŋípí wáí nurimeipaxí imóniřixiniri neaimixiŋrini. Siŋj réroáriniŋípí áma ɻwí ikaxí eániŋípimi nixídiriŋípimi dáni onixídípoyiniri réroáriniŋípimaní. Kwíyípí nipemeámi neawariŋípimi dáni onixídípoyiniri réroáriniŋípirini. ɻwí ikaxí eániŋípimi áma “Xixeni oxídaneyi.” niyaiwiro aí apimi wiaiklarigía ejagi náni pemixariŋrini. E nerí aí xegí kwíyípí ámaýo diŋj niyimíŋípí sixí umímoariní ejagi náni xwiyá siŋj réroáriniŋípí náni wáí nurimeipaxí imóniřixiniri neaimixiŋrini.

Siŋj réroáriniŋípí xámi réroáriniŋípimi seáyi e wimóniŋí nánirini.

⁷Gorixo xegí ɻwí ikaxípí siŋjá piáráyo akireŋí niperí niywiráriri Isireriyó míni wíáná wíá xío pirípirí nerí ókímixariŋípí eni siŋjáni wimóniŋinigini. Api Mosesomí wíá wókímixáná oyá símimaŋí xwiníá eaŋjinigini. Xwiníá o eaŋípí awayini awayini neayipoáa warinagí aí axíná siní ejí tñi xwiníá eaariŋagi náni aríowa siŋwí mimiŋí winariŋagi náni siŋwí miwinipaxí imónagíráriŋi. ɻwí ikaxí eániŋípí, áma pemixariŋí imóniŋípí uráráná Gorixoyá wíá pirípirí nerí ókímixariŋípí tñi eni siŋjáni imóniŋí ejagi náni ⁸“Xwiyá siŋj re réroáriniŋí ‘Kwíyípí ámaéne ananí nineaaíniri diŋj niyimíŋí tñiwaéne neaimixipaxírini.’ riniŋípí ɻwí ikaxí eániŋípimi wiári nimúrorí wíá mókímixipaxí imónini.” riseaimónarini? ⁹Xámi réroáriniŋípí —Apimi dáni áma anínpírfá náni xwiyá meárinarigíápirini. Api awiaxí imónagí aiwi siŋj réroáriniŋípí —Apimi dáni Gorixo “Áma wé rónigíáyírini.” ráriníá náni imóniŋípirini. Api xámi réroáriniŋípimi seáyi e niwimóniri aga awiaxí imónini. ¹⁰Re ripaxfrini, “Xámi réroáriniŋípí awiaxí aiwi siŋj réroáriniŋípí sogwíyo uyíwí mixáróáná peá unariŋípa peá umixiŋí ejagi náni rixa supikínariŋagíniŋí imóniŋírini.” ripaxírini. ¹¹Ayí ripí náni e ripaxfrini. Xwiyá xámi réroáriniŋípí —Api opínagwíá neayipoáa warinípániŋí imóniŋípirini. Api awiaxí imónagí aiwi xwiyá siŋj réroáriniŋípí —Api yaxwí miréroáríni anijí réroáriniŋípirini. Api awiaxí nimóniri xámi imóniŋípimi aga wiári seáyi e mûróniŋí ejagi náni rariŋini.

¹²None “Xwiyá siŋj réroáriniŋípí wí neayipoáa unía menini.” niyaiwirane diŋj síŋjá neaeáníagí náni wáí nirimeranéná ayá igigí bi mé rimeariŋwárini. ¹³None Moseso yagípa wí yariŋwáonemani. O re yagorini. Xegí símimaŋíyo dáni xwiníá eaŋípí neayipoáa wariná gí Isireriyí siŋwí minanipa oépoyiniri símimaŋíyo rapirapí aximíó bi tñi rití inagírini. ¹⁴E searariŋagi aiwi wigí diŋj wakísí inagíráriŋi. Ai síá riyi tñí e náni gíni gíná xwiyá xámi réroáriniŋípí íá uroíáná rapirapí aximíó axípi

tíníniyí wigí dijíyo sini ikwárimoárinini. Ayí ripi náni wigí dijíyo sini ikwárimoárinini. Ámá Kiraiso tíni nawíni nikárinirijípí dání rapirapí aximíópi Gorixo yípímoarijírini. ¹⁵ E nerí aí gí Isireriyí gíni gíná ejná dání síá riyí tíjí e náni ɻywí ikaxí Moseso eanípí fá níroríná rapirapí aximíó bi sini wigí dijíyo ikwárimoárinini. ¹⁶ Sini wigí dijíyo ikwárimoárinijagi aiwí Ámináo tíámini nikinimóniri dijí niwikwírorínayí, rapirapí wigí dijíyo ikwárimoárinijípíniyí yípímonarigírárini. ¹⁷ Áminá tíámini kínimónipíró, ayí Gorixoyá kwíyípirini. O xwiyíá sijí niréroáriríná kwíyí apí náni réroárijírini. Ámináoyá kwíyí apí ámá giyo niwaínirínayí, ayí ɻywí ikaxí eániyípí dání áxejwarí minigíayí imónipaxírini. ¹⁸ Ayináni Ámináomi dijí wiwkíroarijewá ninenení xío imónijípí náni siwániyí niwiniranéná negí símimaŋí rití bi miniŋagi náni wíá Ámináo ónarijípí negí símimaŋíyo dání xwiníániyí weámixarijírini. E neríná nene wíá xío seáyi e nimóniri ónarijípí tíni xixeni imónaníwá náni wíá ámi bi ámi bi nógániyí warijwini. Ámináo ayí kwíyípirini. Apimi dání xío imónijípíniyí nimóga warijwini.

“Wáí urarijwápimi dání Gorixo wíá wókímixarijírini.” urijí nánirini.

4 ¹Ayináni Gorixo wá nineawianirijípí dání xío imónijípí náni ámáyo siwániyí winíwanigírini nearípeáagi náni sini anijí ayá ríá neawearini. ²E nerí aí ámá ayá neaininigírini íními yarigíápi wí “Anani oyaneyi.” rarijwámani. Ináyíniyí nimóniri yapí owiepisaneyiníri wí yarijwámani. Xwiyíá Gorixoyápi eni niriranéná naíroayiri nerí rarijwámani. Api api mepa nerane sa xwiyíá nepaxiŋí imónijípí siŋjáni wíá rókiamoarijagwi ámá e siŋwí nineaniróná “Awa apáni yarijjo.” neaiaiwipíría náni Gorixoyá siŋwí neaniŋe dání e yarijwárini. ³Xwiyíá yayí neainarijí none wáí urarijwápi ritíniyí niwinirínayí, sa ámá anínaniro yarigíáyo ritíniyí winarijírini. ⁴Ayí ripi náni ritíniyí winarijírini. Xwiyíá Kiraiso —O pí pí Gorixo imónijípí tíni xixeni axípi imónijorini. Xwiyíá o wá nineawianiri seáyi e imónijí neaiiŋípí wíá neaókímixarijírini. Xwiyíá yayí neainarijí apí náni pí ámá Kiraiso miwíkwró anínaniro náni yarigíáyo wíá miwókímixipa oeniri wigí ɻywíá imónijo —O, ayí oborini. O dijí píripíri wiŋí enagí náni xwiyíá api ritíniyí winarijírini. ⁵None wáí nuriranéná newaniŋone seáyi e oimónaneyiníri náni wáí urarijwámani. Jisasi Kiraiso náni “Negí Ámináorini.” urirane none náni “Jisasomí xídarijwá enagí náni segí sénáíwaneníyí nimónirane omiŋí seaiiarijwáone imónijwini.” urirane yarijwárini. ⁶Ayí ripi náni e yarijwárini. Gorixo —O amípí níni iwamíó nimixiríná “Síá yikiáriŋípí wíá oónini.” rijorini. Ripi yarijo, ayí eni axorini. O wá nineawianiri seáyi e neaiiŋípí —Api Kiraiso yípmímaŋíyo dání xwiníániyí neaeámixarijípírini. Api náni nijá oimónípoyiníri negí dijíyo wíá neaókímixiŋírini. E neaiiŋo, ayí axo enagí náni rarijini.

**“Xeanijí neaímearinagí aí wáí raní nání síní
ayá ríá neawearini.” urinjí nánirini.**

⁷Wáí nurimeírixiniri nearípeaŋípi, ayí ayá tíŋípíniŋí imóniŋípirini. Apí tíŋwáone ejí meání xwáriá sixí xwíá tñi imixiniŋíniŋí nimónirane samiŋí imóniŋwáonerini. Ámá aríá nineairóná re yaiwipíri nání e imóniŋwáonerini, “Ejí eániŋí seáyi e imóniŋí xwíyíá yayí neainarinjípimi dání neaímeáípi wáí rimearigíawayámani. Sa Gorixoyárini.” yaiwipíri nání samiŋí e imóniŋwáonerini. ⁸Xeanijí xixegíni neaikárariŋagi aiwi sumíniŋí imóniŋwáonemani. Waíná neaímeáípi nání uduď neainarinjagi aiwi negí diŋí anijí niyoámiga mineaujonerini. ⁹Ámá wí mixí neaxídowáríagía aiwi Gorixo wí neaiepisamoariŋonemani. Iwaŋí nineaeari neatíagía aiwi anijí eaníramori wearíŋwáonemani. ¹⁰Íníná wáí nirímeranéná ripí niyaiwirane yariŋwáonerini, “Negí Jisasomi pikigíápa none eni nineapikirfínayí, ananírini.” niyaiwirane yariŋwáonerini. Amáyí none e yariŋagwi siŋwí nineaníróná “Jisaso niperí aiwi ámi siŋí nimóniri ñweaŋagi nání ríá yariŋoi?” yaiwipíri nání apí e yariŋwáonerini. ¹¹Íníná xwíá týo ami gimi nemeranéná Jisasomi xídaríŋwáone ejagi nání yoí mayí nimónirane emearíŋwárini. Amáyí wará pepaxí tíŋí imóniŋwáone yoí mayí nimóniri yariŋagwi ñneaníróná “Jisaso ámi siŋí nimóniri aŋínami ñweaŋagi nání ríá yariŋoi?” yaiwipíri nání e nimóniri emearíŋwárini. ¹²Ayináni ripí ripaxírini, “None wáí nirímeranéná nineaxeanipaxí imóniŋwáonerini. E neri aí e imóniŋwápimi dání seyíné rixa diŋí niyímiŋí tígíáyíné imóniŋoi.” ripaxírini.

¹³Ámá wo, Bikwíyo dání “Nioni Gorixomi diŋí niwíkwírorí nání ámáyo uriŋjanigini.” riniŋo diŋí wiwkíroagípa none eni axípi e wiwkíroariŋwáonerini. Ayináni Jisasomí diŋí niwíkwírorane nání xwíyíá yayí neainarinjípi ámáyo wáí urariŋwárini. ¹⁴Nijá re imóniŋagwi nání wáí urariŋwárini. Áminá Jisaso xwáripáyo dání owiápíniemeaníri siŋí wimixiŋo none eni xíomí siŋí wimixiŋípa axípi siŋí nineaimixíri seyíné tñi nawíni gwiaumí nineairí Jisaso tíŋí e neawárinífárini. Nijá e imóniŋagwi nání wáí urariŋwárini. ¹⁵Ayí seyíné naŋí oseaiianeyíníri nání yoí mayí imónirane neaxeanipaxí imónirane yariŋwárini. Ámá Gorixoyá xío wá niwianiriŋípimi dání sayá nimóga nuróná ayí omi yayí ayá wí niwiéra warigíápimi dání “Gorixo seáyi e imóniŋoríani?” waiwipaxí imóniŋwiniginiři yoí mayí imónirane neaxeanipaxí imónirane yariŋwárini.

**“Aŋínami dání neaímeaníápi símimají e nitinirane
nání diŋí sixí ínaríŋwárini.” urinjí nánirini.**

¹⁶None api nání diŋí nimorane nání Kiraiso nání wáí urani nání síní ayá ríá neawearini. Negí warápi xeanijí neaímearinjípimi dání

rixa sipí nimóga warinjagi aí dijípini síá ayí ayo sijí bi sixí ínarijírini.

¹⁷Ayí ripi náni síá ayí ayo negí dijípí sijí bi sixí ínarijírini. Xeanijí agwí ríná neaímeáipimi xwámámí niwiéra úwáyí náni Gorixo yeáyí nineayimixemearíná seáyi e imónijípi neaiinírárini. Api náni dijí nímoranéná “Xeanijí none neaímeaarijípi axíná ná binínjí neaímeari onimiápiáni jí neaímeari yarijíráni?” niywaiwirane peayí wianarijwárini. “Sa sipí agwí ríná neaímeaarijípi náni dijí aríá ikeamopaxípi tñi xixeni Gorixo naají neaiiníámani. Ámi wiárí imónijí bi tñi neaiiníárini.” yaiwiarijwárini. ¹⁸Ayí sipí agwí ríná neaímeaarijípi —Api sijwí tñi sijwí wínipaxí imónijípirini. Apimí sijwí niwíniranéná e yaiwiarijwámáni. Amípí ríwíyo Gorixo yeáyí nineayimixemearíná neaímeaníápi —Api agwí nene sijwí tñi sijwí wínipaxí mimónijípirini. Api símimanjí e nitiniríná e yaiwiarijwárini. Ayí ripi náni rarijini. Siwjí tñi agwí ríná winarijwápi anijí maríái bi onimiápi imóniníárárini. E nerí aí agwí ríná sijwí tñi miwinarijwápi íníná anijí imóniníá ejagí náni rarijini.

“Wará sijí imónaníwápi náni dijí nímorijípimi
dáni dijí sixí ínarijwárini.” urijí nánirini.

5 ¹Nene nijá re imónijagwi náni ríwíyo neaímeaníápi símimanjí e tñiñjwini. Xwíá týo niñwearanéná seniá aijyo ñweaarijwápi —Ayí negí warápi náni rarijini. Niperane negí warápi rixa nípíneamioaríni jí neríná negí dijípí sixí ínaníwá náni aij Gorixo neaimixiyijí wiwáníjí imóniní. Wará api ámá imixigíámani. Gorixo imixijí ejagí náni aijnamí íníná anijí miní imóniníápirini. ²Wará agwí ríná negí dijípí sixí ínijwápími sini sixí nínirané xwíá týo niñwearanéná wará sijí aijnamí imónijí negí dijípí sixí wínaníwápími owínaneyiniri náni yeyíni jí nrírané ñweajwini. ³Wará sijípimi negí dijípí sixí niwíniranéná wará mayí nímonírané dijípini miñweapa yaníwá ejagí náni apimí sixí owínaneyiniri yeyíni jí rarijwárini. ⁴Wará agwí dijí sixí ínijwápími sini níniranéná wará sají neaunarijagi náni yeyíni jí rarijwárini. Dijípini nímoníri ojweaaneyiniri mìrarijwini. Ayí wará niyimijí imónijípi nípepaxí imónijípimi rití eníá náni wará aijnamí imónijípimi sixí niwínirané ojweaaneyiniri yeyíni jí rarijwárini. ⁵Wará sijípimi sixí wínaníwá náni neaipimojo, ayí Gorixorini. O “Wará sijípimi sixí wínaníwá náni rixa neaipimoárijeneríani?” oyaiwípoyiniri xegí kwíyípi nineaiapiri ikiyijíni jí neaiárijírini. ⁶Ayináni pí pí xeanijí neaímeaarijagi aiwi dijí e nímorijípimi dáni dijí sixí níga warijwárini. Nene nijárárini. Sini wará xwíá týo niñweariná imónijwápími sixí níniranéná Ámináo tñi jí e miñweajwini. ⁷Omi negí sijwí tí tñi sijwí niwínirijípimi dáni bi ejí sixí nínirané mé sa dijí niwíkwírorijípimi dáni ejí sixí nínirané yarijagwi náni rarijini. ⁸“Sini

wará urí epaxí imóniñí ripimi dijí sixí niwínirane wáí raníwá náni dijí sixí íniywini.” niseariri aí negí dijípi wará ripimi dání niyoámiga nuri Ámináo tíjí e orjweaniri aga neaimónariñírini. ⁹Ayináni xío tíjí e nyweaaníwáinárani, sini xío tñi miyweá xwíá týo niywearnénárani, “E éwanigini.” yaiwiariñwápi, ayí ripirini, “Xío yayí winipaxí imóniñípini éwanigini.” ¹⁰Ayí ripi náni e yaiwiariñwárini. Kiraiso ámá niyoní sijwí mí ómómiximí neríná ninenení eni sijwí mí ómómiximí neainíá ejagí náni xíoyá símiñají tíjí e dání éí roaníwárini. Xwíá týo niywearnáná wini wine nañí imóniñípirani, sipí imóniñípirani, ejwápi tñi xixeni píri neamamoníá ejagí náni sini xwíá týo niywearnéná “Xío yayí winipaxípi éwanigini.” yaiwiariñwárini.

“Ámá sijníñí imóniñwini.” urijí nánirini.

¹¹Nene “Áminá Jisaso sijwí mí ómómiximí neainírárini.” niyaiwiri nijíá e nimónirane náni wáyí neainariñírini. Ayináni ámá nikinimóniro omi dijí owíkwírópoyiniri wáí nurimeranéná pírániñí aríáyo nurémóa waríjwárini. Gorixoyá sijwíyo dání rixa sijáni piaumímí iniñagwi náni o none yarijwá nipini náni xixeni nijíá imónini. Seyíné eni none náni dijí nimoróná re oneaiaiwípoyiniri dijí wíkwímojwini, “Porowa dijí ínimi níkwírónímáná miyarigíáriini. Wigí yarigíápi wí ínimi mimóní nipini sijáni piaumímí ríá inini?” oneaiaiwípoyiniri dijí wíkwímojwini. ¹²None e searíagwi náni “Porowa rixa api mimónigíáwa ejagí náni ámí weyí mearinarijoí.” riseaimónarini? Oweoi, wí e miyarigíwini. Sa seyíné none yarijwápi náni rixa nijíá xixeni nimónimáná ripi oépoyiniri seararijwini. Seyíné ámá wí tñi —Ámá sijwí manigíe dání yarigíápi náni dijí mamó sa ámá sijwí anigíe dánini yarigíápi náni “Nañí imónigíáyírini.” moarigíáyírini. Seyíné ámá dijí e moarigíáyí tñi xwyíá níriniróná none mixí nineameakníro wa none náni xejwí rarigíápi oyanípoyiniri seararijwini. ¹³Ámá wí “Porowa majimajíá nikáriniro yarigíáwarini.” rarigíápi “Ayí nepariní.” niseaimónirínayí, re yaiwíírixini, “Sa Gorixomí oxídaneyiniri nero náni e ríá imónijoí?” yaiwíírixini. “Porowa dijí pírániñí íá nixirimáná yarijñoí.” niseaimónirínayí, “Awa nene arirá neaipíría náni e ríá imónijoí?” yaiwíírixini. ¹⁴Pípi náni dijí nimoriñípimi dání nipíreániri yarijwámani. Kiraiso wá nineawianiri neaiñíjípi nánini dijí nimoriñípimi dání nipíreániri xámi sipí néra wagwápi píni niwiáriri yarijwárini. O niperíná ámá níni náni wayíá peñí ejagí náni dijí re yaiwiariñwini, “Apími dání ámá níni niperínijí ríá egíawixini?” yaiwiariñwini. ¹⁵Ayí ámá dijí niyímiñípi tígíáyí wiwaníñíyí nánini dijí nimóniro niemeniro mé arirá winíá náni nipémáná ámí wiápíñimeaoj xío nánini dijí nimoro éírixiniri ámá níni náni wayíá peñinigini.

¹⁶Ayináni Jisasomi dijí wíkwírojwá ríná dání ámá womi sijwí mí niwómixirane “E imóniñoríani?” niwiaiwiríná warárímini sijwí

níwinirane mí wómixarijwámani. Ayí neparini. Xámí none Kiraisomi sijwí mí níwómixiranéná warárímini sijwí níwinirane “Nípikwíni meñorini.” niwiaiwirane aí agwi siní wí e sijwí mí níwómixirane yaiwiarijwámani. ¹⁷ Ámá go go Kiraiso tíni nawíni nikáriniríná ámá sijí wóniqí imóniníjoi. Ai, e nimóniríná sípí xámí imónagípi rixa naníniri sijí bi imóniníjoi.

**“Ámá níni ámi xío tíni gwiaumí inipíri náni
wimixijírini.” urijí nánirini.**

¹⁸ Ámá sijí imónijwápi náni mfkí ikiyo, ayí Gorixorini. O Kiraiso neaiijípí dání niyopiyárimáná xíomi símí tíni wiarijwaéne ámi ámá xíoyá imónani náni neaimixijírini. E nerí none ení ámáyo áwanjí re urimeaaníwá náni, “Ámá siní xíomi símí tíni wiarijgíyíné ámi ámá xíoyá imónipíri náni rixa seaimixijírini.” Áwanjí e urimeaaníwá náni nearípeajírini. ¹⁹ Nioní seararijápi, ayí ripirini. Gorixo xegí xewaxo Kiraiso neaiijípí dání ámá níni ámi xío tíni nawíni imónírixiniri neaiiminiri yariní. Nene wiañkijwápi siní dijí fá mixirí rixa yokwarimí níneaiiri náni peá moni. Api nerí none ení wáí nurímeranéná xwiyáfá re riniijípi, “Gorixo rixa neaiijípí dání ámi xío tíni nawíni imónipaxírini.” riniijípi urírixiniri nearípeajírini. ²⁰ Ayináni none xwiyáfá Kiraiso yañí neaiapowárijípi wuriyarijwáonerini. Noneyá mañíyo dání uraríná Gorixo xewaniyo einíniyí urarijírini. Ámáyo Kiraiso náni rixinjí re wuriyarijwáriní, “Gorixomí símí tíni wiarijgíyíné ámá xío tíni anani gwiaumí inani náni xe oneaimixiníri sijwí winípoyi.” wuriyarijwáriní. ²¹ Ayí ripí náni e wuriyarijwáriní. O íwí bi mejo aí Gorixo none o tíni nikárinijípí dání ámá xío “Wé rónigíyírini.” ráriníyáfí imónírixiniri omí negí fwí yarijwápi niñwirárií fwí yarijí wóniqí niwimixiri xe opikípoyiniri sijwí winijiniginí.

Wáí wurimeiarigíawami wímeaaríjípi nánirini.

6 ¹ Ámá xío tñi nawíni gwiaumí inipíri náni o tíni nawíni yarijwáone enagwi náni ejí rirémixí niseairiri ripí osearaneyi, “Gorixo wá seawianiijyíné xe surímá oneáimeaníri mepani.” osearaneyi. ² Ayí Bikwíyo ripí níriniri eániñagi náni seararijwini, “Gorixoní rixinjí seyíné nírarigíápi aríá seaipaxíná rixa aríá seainjanigini. Síá ámáyíné yeáyí seayimixemeámía náni imónáná rixa arírá seainjanigini.” Api Bikwíyo níriniri eániñagi náni pírániyí aríá ókiarí nimónípoyi. Gorixo aríá neaipaxíná, ayí rínáriñi. Síá o yeáyí neayimixemeánía náni imónijíyi, ayí riýirini. Ayináni “Gorixo wá níneawianiri neaiijípi xe surímá oneáimeaníri mepani.” seararijwini. ³ Wáí wurimeiarijwáone nemeranéná negí yarijwápi náni xwiyáfí mineamearipaxí oimónaneyiniri ámá none yarijagwi sijwí nineaniróná óréamioapaxí imónijípi bi yarijagwi sijwí mineanipa oépoyiniri anijí

miní yarijwárini. ⁴Pí pí neranéná “Ámá awa Gorixomi xináiwániŋí nimóniro pírániŋí omiŋí wiiarigíawaríani?” oneaiaiwípoyiníri yarijwárini. E neranéná pí pí xeaniŋí neáimeáípi xwámámí wirane anijí neainipaxí imóniŋí neáimeaariŋípi xwámámí wirane diŋí ríá neawepaxí imóniŋípi xwámámí wirane yarijwárini. ⁵Iwaŋí neamépearínáraní, gwí aŋíyo neajwirárarínáraní, sipí owikárípoyiníri símiráxwiró yarigíáyí ikwikwierí niniro neaiarínáraní, xwámámí wiarijwárini. Omiŋí anijí miní okiŋí tñí erane ejwáonerini. Si rorane agwíni erane ejwáonerini. ⁶None náni “Awa Gorixomi xináiwániŋí nimóniro pírániŋí omiŋí yarigíáwaríani?” oneaiaiwípoyiníri ripí ení yarijwárini. Ikwiráinániŋí nimóniri erane nepaxiŋípi náni nijá imónirane saniŋí imónirane wá niwumixirane arirá wirane Gorixoyá kwíyí neaaínípimi dání erane mimóní imóniŋípi miwíwapiyí ámáyo nepa diŋí sipí niwirane erane ⁷xwiyíá nepaxiŋí imóniŋípi yaŋí urirane ejí eániŋí Gorixo neaimixípimi dání erane yarijwárini. Ámá mixí náni imóniŋípi íá xirarigíápa none nemeranéná wé róniŋí yarijwápi wiá tinaníwá náni wé onamiŋú tñí íá xirirane xixe mixí wianíwá náni wé náú tñí íá xirirane yarijwáonerini. ⁸Wí yayí neamero wí paimamí neairo neaiarigíonerini. Wí none náni repiyí niwiróná “Sipí yarigíáwaríni.” uriro wí “Naŋí yarigíáwaríni.” uriro yarigíonerini. Nepáni yarijwáone aiwi wí “Yapí neaiepisarigíáwaríani?” neaaiwiarigíári. ⁹None náni wí “Porowa gowaríani? ‘Awa náni ámá obaxí nijá imóniŋoi.’ riseaimónaríni?” rarijagía aí ámá obaxí none náni nepa nijá imóniŋoi. None ami ami nemeranéná yoí mayí nimónirane aí sini ḥweaqywini. Siyikí neaeaarigíone imóniŋagwí aiwi sini wí mineapikigíonerini. ¹⁰Ikniŋí sipí neaiarijagi aiwi íníná diŋí niňá neainariŋíri. “Awa amípí náni díwí ikeamónigíáwaríani?” neaaiwiarijagía aí none xwiyíá yayí neainariŋípi wáí uraríná ámá obaxí aríá neairiŋípimi dání Kiraiso tñí nawíni nikáriniro náni amípí mímúrónigíáyí yapi imónarigíári. “Amípí bi íá mimaxirigíáwaríni.” neaaiwiarijagía aí amípí Kiraiso neaiiŋípi bi mineamúronjonerini.

**“Siŋáni searariŋwá ejagwi náni seyíné eni
xixeni neaiípoyi.” urijí nánirini.**

¹¹Koriniyo ḥweáyíné, apí apí niseara nuranéná yumíí bi miseaí siŋáni ríwárini. E niseariranéná seyíné diŋí sixí seayiŋwáone siwániŋí seainíwárini. ¹²None diŋí sixí muyipa oyaneyiníri wí éwáonemani. Sewaniŋyííné awami diŋí sixí muyipa oyaneyiníri éíá ejagi náni nawíni mimóniŋwini. ¹³Ayináni xanoní gí niaíwíyo uripaxí ripí osearimini, “Xixe oinaneyí. None diŋí sixí seayariŋwápa seyíné ení neayípoyi.” osearimini.

“Diŋí miwikwírogíáyí tñí gwí mimónipani.” urijí nánirini.

¹⁴Jisasomí diŋí miwikwíroarigíáyí tñí wigí yarigíápi oyaneyiníri wí gwí mimónipani. Ayí ripí náni searariŋjini. “Ámá wé róniŋí

imóninjípini yarigíáyí tíni maŋí wiaškiarigíáyí tíni axípini epírá
 nání imónipaxí imóniní.” riseaimónarini? “Axíná wíá óniri siá yiniri
 epaxírini.” riseaimónarini? 15 “Kiraiso tíni Obo tíni diŋí axípini
 xirinji.” riseaimónarini? “Kiraisomi diŋí wiwkírogíáyí diŋí moro diŋí
 miwikwírogíáyí diŋí moro neróná axípí bi mopaxírini.” riseaimónarini?
 16 “Gorixoyá aŋí ɻwíá —Iwámi dání nene yayí umearijwáiwárini. Iwá
 tíni ɻwíá ámá menjweaarigíápi tíni ananí axí e kumixáripaxírini.”
 riseaimónarini? Oweoi, nene ɻwíá anijí siŋí imóninjoyá aŋí
 ɻwíáiwániŋí imóninjagwi nání wí e yaiwipaxímani. Nioni searariŋápi
 Gorixo xewaníŋo riŋí ripi tíni xixení searariŋini, “Nioni gí ámáyí tíni
 nawíni darónimírári. Nioni wigí ɻwíáoni imóninjáná ayí gí ámáyí
 imónipírári. Ámináo e niriri nání 17 ámá xegí imónigíáyo ripi eni
 urijírini, “Ámá Gorixoni diŋí minikwíró wigí ɻwíáyo xídarigíáyí
 tíŋí e dání nimixeáminimi xegí bi imónigíáyíné imónífrixini.”

Ámináoni e searariŋini. ‘Wigí ɻwíá imóninjípími —Apimi dání piaxí
 seaeánipaxí imóninjípimiríni. Apimi bi onimiá amáí miróní anijíni wé
 ſá ayímeaénífrixini. Seyíné e nerónayí, nioni ananí seamíminimírári. 18 Nioni segí áponi imóninjáná seyíné gí niaíwí oxoyíné imóniro niaíwí
 apíxíwayíné imóniro epírári. Ámináoni —Nioni ejí eánigíá niyoní
 seayí e wimóninjáonírini. Nioni e rarijíni.” Xwiyíá api Bikwíyo níriníri
 eániŋagi nání “Jisasomi diŋí miwikwíroarigíáyí tíni wigí yarigíápi
 oyaneyíñiri wí gwí mímónipani.” searariŋini.

7 1 Negí diŋí sixí seayijwáyíné, Gorixo negí símimaŋí e dáninjí
 e nearinjí ejagí nání ámaéne pí pí ayá neadunipaxí yarijwápi,
 diŋí piaxí neaeámixariŋípirani, wará piaxí neaeámixariŋípirani,
 nipíni igíániŋí oeáminaneyí. Gorixomi wáyí niwirinjípími dání siyikwí
 míniŋwaéne oimónaneyíñiri wé roáríwanigini.

Koriniyo ɻweáyí kinimónigíá ejagí nání Poro yayí winiŋí nánirini.

2 Seyíné none diŋí sixí neayípoyí. Ayí ripi nání rarijíni. Segíyí womí
 aí sipí bi miwikáriŋwárini. Segíyí womí sipí bi wikárarijwámani. Womí
 amípí bi ɻwí urápiŋwámani. 3 Nioni e níriríná “Poro xwiyíá neameariminíri
 rarini.” riseaimónarini? Oweoi, nioni rixa re searáriári. “None diŋí
 sixí ayá wí seayijwáone ejagí nání seyíné péánayí, none eni nípepaxí
 neainírári. Seyíné sini ɻweanjáná none eni sini ɻweapaxí neaimóninírári.”
 searáriá ejagí nání wí e seaimónipaxímani. 4 Seyíné xámi seariŋápi
 xídiŋíráia nání bi onimiápi mariái, aga diŋí ayá wí siŋá neánarini. Seyíné
 nání mixí niseameakníríná eni ayá wí seameaknírínári. Xeaníŋí níni
 none neáimeámi seyíné nání diŋí nímorinjípími dání awayini ikiŋwíniŋí
 nimíriníri diŋí ayá wí niíá ninarijíri.

5 None aŋí Tirowasiyo píni niwiárimi nípuri Masedonia piropenisíyo
 níremómáná aí kikiíá ɻweapaxí bi mineaímeá ripi ripi oyaneyíñiri éwáyí

sípíni sípíni neáimearíná ámá wí tíni xwiyíá ximiximí niniri nírinirane negí xwioxíyo dání wáyí neainiri yarijagwi aiwi ⁶Gorixo —O ámá rixa yopa nimeginirijípími dání dijí sixí míngíáyo miójí ikiywíniñí umirarijoríni. O Taitaso ámi neáimeáípími dání miójí ikiywíniñí neamirijírini. ⁷Taitaso neáimeáípími dánini Gorixo miójí ikiywíniñí neamirijímani. Seyíné omi numímíniro miójí ikiywí umirigíápi náni repiyí nineairíná apimi dání eni Gorixo ikiywíniñí neamirijírini.

Taitaso repiyí nineairíná seyíné Poroni ámi sijwí nananiro náni íkiniñí sípí seaiarijípi náni repiyí neairí “Negí nipikwini miyarijwápími dání Poromi ayá ríá wimoarijwini?” niyaiwiro náni ijwí eaarigíápi náni repiyí neairí Poroni aríá nianiro náni sini ayá ríá seawearijípi náni repiyí neairí ejí enagi náni ámi aga yayí seáyimi dání bi tíni niniñinigini.

⁸Payí xámí nioni neari seamónapijána íá niroróná aga dijí sípí seaijí enagi aiwi “Nioni ana pí náni neari wiowárijárani?” niyaiwiri dijí sípí niñímani. E nerí aí seyíné íá niroróná axínáni dijí sípí seainarijagi sijwí niseaniríná nioni eni dijí sípí bi onímiápi niñinigini. ⁹E nerí aí agwi nioni yayí ninarini. Seyíné dijí sípí seaíípi nánini yayí mininí ayí dijí sípí seaíípími dání segí sípí yarigíápi ríwímini mamóíá enagi náni yayí ninarini. Seyíné dijí sípí niseairíná ayí Gorixo seaimixarijípi tíni xixeni seaíí enagi náni xwiyíá none searíwápími dání wí xwiríá miseaikixewá enagi náni rarijini. ¹⁰Ayí ripí náni seararijini. Ámá dijí sípí Gorixo wimixarijípi tíni xixeni niwiríná apimi dání wigí sípí yarigíápi ríwímini mamoarigíárini. E neróná dijí sípí api Gorixo yeáyí uyimixemeanía náni nipemeámi warinjí enagi náni ámi dijí sípí niwiri “Pí náni e ríá yarijini?” yaiwinipaxímani. E nerí aí Gorixo wimixarijípi tíni xixeni maríái, ámá wigí dijíyo dánini dijí sípí niwiríná ayí wiwanijíyí anínipírána náni nipemeámi warinjí enagi náni rarijini. ¹¹Ai dijí sípí seaíí gí payí eañápími dání Gorixo seaimixíípi, api seyíné dijí pírániñí nimoro amipí nañí xixegíni epírípi seaimixííri. Apimi dání Gorixo aqíni símirírí seaíáná sípí éoyá xwiyíápi mineaxínpa oeniri apaxí mé pírániñí imixigíawixini. Apimi dání eni nipikwini miyarigíápi náni wikí óníñigíawixini. Apimi dání eni Gorixo náni wáyí seainiñinigini. Apimi dání eni none ámi sijwí nananiro náni íkiniñí sípí seainiñinigini. Apimi dání eni nioni searíápi xídipíri náni dijí ríá seaweñinigini. Apimi dání eni sípí yarigíáyo siyikí ureaaní náni oimónaneyiniro egíawixini. Seyíné api api néra úíápími dání siwá réniñí neainigíawixini. Sípí éí Poro nearío náni nene wí ayá miójí miójí minearoarinini. Siwá éniñí neainigíawixini. ¹²Ayináni áwanjí ripí oseariminí. Nioni neari niseamónapiríná sípí éo náni dijí nimori payí ana neari mónapijámani. Sípí wikárío náni eni dijí nimori neari mónapijámani. Ayí seyíné Gorixoyá sijwí tíjí e dání re yaiwiníírixiníri neari mónapijámani, “Ayí neparini. Porowa nearigíápmi pírániñí xídaníwá náni nene sini dijí ríá neawearini.” yaiwiníírixiníri

payí ana neari mónapijárini. ¹³ Seyíné rixa xixeni e yaiwiníá ejagi náni none rixa pírániójí miójí ikiywíniójí miráriníwárini.

Mijojí ikiywíni miráriníwámáni. Dijí niáfá eni neainífrini. Seyíné niyínéni Taitasomi numíminirijípí dání dijí sixí umímogíá ejagi náni o yayí néra neáimeáí ejagi náni none eni dijí niáfá ayá wí neainífrini. ¹⁴ O ámi neáimeááná seyíné tíjí e náni nurowáriríná mixí seameaknínjápi náni bí ayá mininíárini. None seyíné tíni niywearná amipí níni seariywápi nepáni seariywápa omi seyíné náni mixí niseameakníríná uriywápi eni seyíné numíminirijípí dání nepa xixeni imóniijnigini. ¹⁵ O seyíné niyínéni numíminiróná óí ero wáyí iniro nero pírániójí aría owianeyiniri imónigíápi náni dijí niwiniríná ámi xwapí ayá wí dijí sixí niseaya warini. ¹⁶ Agwí nioni “Ayí pí pí neróná xixeni epíráoi.” niseaiaiwiáriri dijí síjá neánarijí ejagi náni dijí yayí ninarini.

**“Masedonia ḥweáyí wíniyo arirá wianiro náni
nigwí niroaáriro ḥweaŋoi.” uriŋj nánirini.**

8 ¹ Negí nírixímeáyíné, Jisasoyá siykí imónigíá Masedonia piropenisíyo anjí api apimi ḥweagíayí naŋí Gorixo wá wianijípí dání egíápi nijíá imónipíri náni áwaŋí bi osearaneyi. ² Xeanijí rímwewá wipaxípi niwímearijípí dání “Ejí ría eániŋjoi?” níriro iwamíó wíwapiyíagía aí api peá numixiro dijí niáfá ayá wí winiŋjinigini. Wiwaniŋfyí uyípeayíniŋj imónigíayí aiwi Jisasomi dijí wikwíroarigíá wíniyo arirá owianeyiniri nigwí niroaríná bí onimiápi miroá aga ayá wí roaárigíárini. ³ Wigí wíniyo arirá wianiro náni nigwí niroaro wipaxípi tíni xixeni niroaro aiwi wigí dijí tíni apimi nímúroro ámi bí tíni roaariŋjagía siŋwí wínaŋjwáone ejagi náni rarijnini. ⁴ Ayí aríkí rixiŋjí re nearigáwixini, “Ámá Gorixoyá siykí imónigíá Judia piropenisíyo ḥweagíayo wíniyí arirá wiariŋgápa nene eni arirá wiani náni xe nigwí íáyo oroápojíniri siŋwí neanípoyí.” nearigáwixini. ⁵ E neróná none “E epíráoi.” niyawirane dijí ikwímojwápi tíni xixeni mé xámí Áminá Gorixo pí pí wimónarijípi oxídaneyiniro nipáwimáná o wimónarijípi níxídíróná Porowane eni neaíwiapigíawixini. ⁶ Ayináni Taitasomi seyíné tíjí e náni nurowáriríná ejí ríremixí niwiri re uriywanigini, “Iwamíó Koriniyo ḥweáyí joxi tíni negí wíniyo arirá wianíwá náni wá niwianirane nigwí íáyo oroaaneyiniro egíápa ámi nero nigwí xámí ‘Api roáwanigini.’ rárigíápi tíni xixeni yáriírixini.” uriŋwanigini. ⁷ Pí pí seyíné neróná ámá wí yarigíápímu móroarigíáyíné nimóniro yarigíárini. Gorixomí dijí niwikwírorónárani, api náni ámáyo áwaŋí nurirónárani, api náni njíjá nimónirónárani, Gorixo wimónarijípi yaniro náni símí nixeadípénirónárani, none náni dijí sipí none seaimixiŋwápímu dání niseairínárani, api nipíni neróná móroarigíáyíné nimóniro yarigíá ejagi náni segí wíniyo arirá wianiro náni nigwí niroaróná eni móroarigíayí yapi nimóniro yáriírixini.

“Seyíné eni roaárírixini.” urijí nánirini.

8 “Poro sekaxí nírirí neararini.” miyaiwipani. Gí dijí ripini enagi seararijini. Nioni wíniyí Judia piropenisíyo ḥweáyo arirá wianiro náni símí nixeadípéniro yarigíápi náni repiyí seaíáná seyíné eni siwá réniñí oneaípoyiniri seararijini. Negí Judia piropenisíyo ḥweáyí náni nepa dijí sítí neainarini. Siwá éniñí oneaípoyiniri seararijini. 9 Seyíné negí Áminá Jisasi Kiraiso wá nineawianiri neaijípi náni rixa nijíá imóniñagía náni rarijini. O ajnámi niļwearíná amípí mimúróniño nimóniri aiwi seyíné yeáyí seayimíxemeámíániri xwíá tíyo náni nibíríná uyípeayóniňí nimóniri seyíné ajnámi dání amípí mimúrónigíáyíné imónipíría náni seaijírini.

10 Seyíné Judia piropenisíyo ḥweagíáyo arirá owianeyiniri yarigíápi náni dijí nioniyá, ayí ripirini. Xwiogwí aga xámi pweñomi seyíné iwamíó nigwí roaárígíápi agwi néra nuro yoparípi niyáriñayí, “Ayí ananirini.” nimónarin. Iwamíó nigwí roaárígíáyí, ayí seyíné aiwi xámi oyaneyiniri wimónarigíáyí, ayí axfýiné enagi náni seararijini.

11 Ayináni nigwí “Api oroaaneyi.” rárigíápi rixa nipini roaárípoyi. Iwamíó oyaneyiniríná dijí ríá seawenípa yoparípi niroaáríríná seyíné roaárípaxí imóniñípi tñí xixeni roaárípíría náni xe dijí ríá seawéwinigini. 12 Ayí ripi náni seararijini. Gíyí gíyí ámá wíyo arirá wianiro náni “Nigwí api roaáríwanigini.” niyaiwimáná amípí roaárípaxí imóniñípi tñí xixeni roaáránayí, Gorixo “Ayí ananirini.” wiaiwarijírini. Amípí ayí miroaárípaxí imóniñípi “Roaárírixini.” wí yaiwiarijomaní. 13 Nigwí searápiříráyí kikifá ḥweapíříá náni seyíné anijí seaikáriminiri nerí mirarijini. Ayí eni seyíné tñí xixeni apáni tígíáyí oimónipoyiniri rarijini. 14 Jisasoyá siyikí imónigíáyí wí amípí wí mimúrónigíáyí imóniñjáná wí díwí ikeamónigíáyí mimóní níni apáni tígíáyí imónipíría náni agwi ríná amípí ayá wí seyíné tígíápi díwí ikeamónigíáyo arirá wiarijoi. Seyíné eni ríwéná amípí wí náni díwí ikeamóniro ayí eni amípí ayá wí tígíáyí imóniro nerínayí, arirá seaipířírini. 15 Bíkwíyo dání ejíná Isireriyí ámá dijí meaje nemeróná egíápi náni re níriniri eániñípi nioni seararijápi tñí xixeni imóniñagi náni seararijini, “Ámá aiwá manái riniñípi xwé meáíyí xwé nimearo aí wigí nipaxí imóniñípi seayí e tígíáyí mimónigíawixini. Ámá onimiápi meáíyí onimiápi nimearo aí aiwápi náni díwí ikeamónigíáyí mimónigíawixini.” níriniri eániñípi nioni seararijápi tñí xixeni imóniñagi náni rarijini.

“Taitasomí tñí ámá waúmi tñí urowárénaparijini.” urijí nánirini.

16 Nioni seyíné arirá seaimi náni dijí ríá niwearinípa Gorixo Taitaso eni seyíné arirá seaini náni dijí ríá oweniri wimixarijagi náni yayí owianeyi. 17 Ayí ripi náni “Taitaso eni seyíné arirá seaini náni

dijí ríá weariní." seararijnini. "Joxi Koriniyo ñweáyí tíjí e náni ámi níneauipaxoxiraní?" uráná "Ananirini." ríí ejagi nánini miseararijnini. Xewaniño eni "Oumini." niyaiwiri símí nixeadípéniri náni xegí dijí tíni seyíné tíjí e náni barijnagi náni seararijnini. ¹⁸ None omi tíni negí nírixímeáyí womi tíni eni urowárarijwini. O xwiyíá yayí neainarijípi wáí nurimeríná ejípi náni Jisasoyá siyikí imónigíá ami gimi ñweagíáyí nijíá niniro fá earoárinigíorini. ¹⁹ O apini imónijomani. Ripi eni imónijorini. Jisasoya siyikí imónigíá Masedonia piropenisí tíyo ñweagíáyí o none Judia piropenisíyo ñweáyo arirá wianíwá náni nigwí Jisasoyá siyikí imónigíá apí apimi urápimearíná Porowa tíni nawíni níkumixiníri eméwiniginíri urípeájorini. Ámá wí none nigwí awí eaamearijnagi níneaniróná Ámináomi seáyi e umíeyoaro none náni "Wigí wíniyo arirá wipíri náni dijí ríá wearigíáwaríani?" neaiaiwiro epíria náni ripi yarijwini. ²⁰ Díwfí ikeamónigíá náni nigwí yaní ewanií nimóniro xwéni xwéni níroaro neaiapowáráná yarijwápi náni ámá wí "Porowa nípikwini miyarijoi." neamearipírixiníri pírániyí níjwiperane ámá o tíni nawíni urápimearíná. ²¹ None pí pí oyaneyiníri neranéná Ámináo "Ayí e neróná wé rónijí imónijípi yarijoi." yaiwiarijípi náni dijí nímorane aiwi apí nánini dijí nímorane yarijwáonemaní. Ámá "E neróná wé rónijí imónijípi yarijoi." yaiwiarigíápi náni eni dijí nímorane yarijwáone ejagi náni seararijwini.

²² Awaú tíni negí nírixímeá ámi womi tíni eni urowárénaparijwini. "O none pí pí urarijwápi xixeni xídiniríeniyoí?" niyaiwirane "Api ei. Api ei." urijwápimi dání iwamíó wíwapiiyayíáná o aríkí xixeni xídaríjagi winijwáorini. O seyíné "Nigwí api roaáríwanigini." rárigíápi tíni "Xixeni níroaáripíráoi." niyaiwiri dijí síjá weánarijagi náni "Nioni eni sají urínarómíni." niyaiwiri awaú tíni barini. ²³ Taitaso náni seyíné rixa nijíá imónijoí. O xwiyíá yayí neainarijípi wáí urímeaanfíwi náni gí gwí móningwíí worini. Seyíné seáyi seaiianirai náni nawíni nimóniri yarigwíí worini. O tíni nawíni barigííwaú awaú Jisasoyá siyikí imónigíá piropenisí tíyo ñweagíáyí urowáríawaúrini. Egí nerigíípimi dání Kiraisomi seáyi e umíeyoaarigííwaúrini. ²⁴ Ayináni ámá waú wo awa nibiro síjwí seanijáná "Nene ámáyo dijí sítí wiiarijwáenerini." rarigíápi "Neparini." oyaiwípoyiníri apí e iwamíó éírixini. Seyíné e éánayí Jisasoyá siyikí imónigíá apí apí seyíné náni re seaiaiwipírfáriini, "Ayí ámáyo dijí sítí niwiri wiiarijgíáyíráni?" yaiwipírfáriini. None seyíné náni mixí nimeakníri urijwápi náni eni "Apáni nearigíawixini." yaiwipírfáriini.

Nigwí arirá wianiro náni awí eaamearigíápi náni urijí nánirini.

9 ¹ Nigwí Judia piropenisí ñweáyo arirá wianí náni awí eaamearijwápi náni payí ripi seyíné náni niríri nearíná "Míkí menjagi náni surímá niríri ríá eaarijini?" nimónarini. ² Seyíné apí yaniro

náni dijí ría seawearijípi náni nijá nimóniri náni e nimónarini. Íníná Jisasoyá siyikí imónigíá Masedonia piropenisí tíyo ḥweagíáyí aríá egíe dání weyí niseameariríná re rayarijwárini, “Xwiogwí xámi pweagomí Jisasoyá siyikí imónigíá Giriki piropenisíyo ḥweagíáyí apí éwaniginiri rixa érowiápíningírini.” E rayarijwápimi dání Masedonia ḥweáyí wigí ámá nápi nene eni axípi éwaniginiri ayá rowiá wiari. ³“Payí rina surímá niriri ría eaarijini?” nimóníagi aiwí seyíné náni mixí nimeakíniri rayarijwápi surímá imóniniginiri negí nirixímeá waú wo awami urowárénaparijini. Ayí ámá re ḥweagíáyo “Koriniyo ḥweáyí nigwí íáyo roapíri náni rixa nipimoárimáná ḥweajoi.” uríápi seyíné nepa xixení e oépoininí ámá rowamí urowárénaparijini. ⁴Ríwéná Masedonia dání tíyí wí nioní tíni nibiranéná seyíné rixa nipimoárimáná miጀweanagía sijwí niseanirínayí, none “Ayí rixa nipimoárimáná ḥweajoi.” niyaiwirane dijí sínjá neaeánarinjípimi dání ayá neaininigíniri náni seararijini. Seyíné eni ayá miseainipa eníráraní? ⁵Ayináni nioní re nimónigoi, “Negí nirixímeá awa xámi ninimearo nioní sini miremóámi ejáná nigwí seyíné negí símimají e dání ‘Niroari wianíwárini.’ nearárigíápi ‘Rixa ipimoárípoyí.’ searipíri náni ourowárimíni.” nimónigoi. Nioní nirémoríná nigwí apí náni simirirí seaízápimi dání maríái, segí dijíyo dání xixení apáni ipimoáriniagí winíímiginiri awamí urowárénaparijini.

“Yaní ewanií nimóniro roaárírixini.” urinjí nánirini.

⁶“Poro pí yaiwiani náni ría neararini?” niyaiwirínayí, ewayí xwiyíá riþí náni dijí mópoyí. Ámá aiwá xwé iwiá uríó aiwá xwé miníárini. Onimiá uríó onimiá miníárini. Ewayí xwiyíá apí ámá wigí wíniyo arírá wianiro náni nigwí niroaro wiarijíápi náni ritamijíyí niniri rinini. Xwé niwiríná Gorixo wiíþí xwé imónini. Onimiá niwiríná Gorixo wiíþí onimiá imónini. ⁷Ayináni niyínéni xixegíni ámá arírá wianiro náni nigwí niroaríná wikí dijí niyaiwimánáraní, ámá wo simeaxídí seaíánáraní, niroari míni miwí xámi “Nigwí niwiríná apí wíwanigini.” yaiwiárigíápi náni dijí nimoro niroaro míni wífríxini. Ámá wigí wíniyo arírá wianiro náni nigwí íáyo niroaríná yayí tíni roaarigíáyo Gorixo dijí sixí uyarijí ejagi náni rarijini. ⁸Ai o seyíné aikí yínpírúa nánirani, aiwá nipírúa nánirani, apáni tígíayíne imóniro ámá díwí ikeamónigíáyo arírá wipíri náni imónigíápi tíni xixení mimóní mûroro epírúa náni anani seáyi e seaimixipaxorini. ⁹Nioní seararijápi tíni Bikwíyo dání ámá wé rónigíáyí yarigíápi náni re níriniri eániþípi tíni xixení imónini, “O yaní ewanií nimóniri díwí ikeamónigíáyo wiarijírini. Ayináni o wá niwianiri wiijípi náni Gorixo ná ríwíyo aiwá wí dijí peá moníámani.” E riniþípi nioní seararijápi tíni xixení imónigípi náni rarijini. ¹⁰Gorixo —O aiwá omipí yarigíáyo iwi iwiá uríþíri náni míni wíri aiwá nipíri náni míni wíri yarijorini. O amipí seyíné Kiraisomi dijí wíkwíroarigíá wíniyo

arirá wipíri náni eni mini seaiapíri sayá nimixa urí enífárini. E yaríná ámá aiwá omiñjí xwé niróa núásáná aiwá xwé miarigíápa seyíné eni yanjí ewanií nimóniro wiariigíápimi dání axípíniñjí e epíríárini. 11 Seyíné gíni gíná diñjí re yaiwiaríná, “Anani yanjí ewanií nimónirane negíyo owianeyí.” yaiwiaríná Gorixo seyíné xwéní mini wipaxí imónipíriá náni amipí wí mímúrónigíáyínéniñjí seaimixiníárini. E seaimixiníá ejagi náni segí sérixímeáyo arirá wianiro náni nigwí xwéní roaarigíápi Porowane nisearápirane nimeámi nurane wianiri yarijagwi sijwí nineaniróná rixa Gorixomi yayí wipírárini. 12 Ayí ripi seararijini. Arirá wianiro náni seyíné yariigíápi ámá Gorixoyá amipí wí náni díwí ikeamónigíáyo xixeni arirá wiáraniro nero aiwí apiní miyarijoi. Seyíné yariigíápimi dání ámá obaxí Gorixomi yayí seáyi e niwiéra warijoi. 13 Ayí ripi rarijini. Ámáyí seyíné nigwípi wianiro yarijagía sijwí niseaniróná ripi seaiaiwipírárini, “Nene sijwí anijwaé dání ámá ayí xwiyá woákfkí inarigíápi —Api yayí neainarijí Kiraiso rijípirini. Api aríá yímigí nero xixeni ríá xídaríjoi?” niseaiaiwiro náni Gorixomi seáyi e umíeyoapírárini. Ripi eni seaiaiwipírárini, “Nene tíni wíniyo tíni arirá neaianiro náni mini neaiapaxí imóniñjípi nimúroro xwéní ríá neaiaparíjoi?” niseaiaiwiro náni eni Gorixomi seáyi e umíeyoapírárini. 14 E nero seyíné náni rixijí niseauriyiróná seyíné Gorixo ámáyo wá niwianiróná ámá wianarigíápimi wiári nimúrori wianarijípi tíni yariigíáyíné imónigíá ejagi náni seyíné náni íkniñjí sipí winíárini. 15 Gorixo xegí xewaxomi niwírénapíríná neaiiñjípi —Api amipí bi tíni ritamíñjíyí mepaxí imóniñjípirini. Api náni yayí owianeyí.

Xío náni rariigíápi xwíó oeáminiri urijí nánirini.

10 1 Agwi Poroni —Nioní ámá wí re rariigónirini, “Neneyá sijwí tíñjí e dání ayá igigí neri aiwí nene sijwí maniñwaé dání ayá nepeárimánániñjí payí nearí rarijorini.” rariigónirini. Nioni Kiraiso xwíá tíyo nemeríná nipenirí awayiní yago ejagi náni 2 rixijí ripi osearimini, “Nioni segí tíñjí e níremoríná ayá igigí mé neri ámá ‘Porowa Kiraisomi mixídarigíáyí yariigíápa yariigíáwarini.’ neaiaiwariigíawamí símí tíni mixí ríá tíñjí urimíápi seyíné eni searimía náni minimixipani.” 3 None xwíá tíyo niijwearanéná ámá Gorixomi mixídarigíáyí tíni niijwearane aiwí ayí diñjí moarigíápimi dání diñjí nimorane mixí inarijwáonemani. 4 Amipí none mixí náni xiriñwápi ámá ayí xirarigíápi mixiriñwini. None xiriñwápi símí tíni inarijwápiyá onáí imóniñjípi xwiríá ikixeaníwá náni Gorixoyá ejí eániñjí imóniñjí tíñjípi xiriñwini. 5 Api fá nixirírane re yarijwini. Pí pí ámá wigí diñjyo dání xejwí nejwipémáná érowiápínarigíápi píri wiaíkirane xwiyá “Seáyi e imónini.” rariigá ámá Gorixo náni niijá mimónipa oépojiniri mudímoarijípi píri wiaíkirane nerane ámá níni pí pí “Oyaneyí.” niyaiwiróná Kiraisomi aríá yímigí

wipíri náni wigí dijípi sániyí xirárariywini. ⁶ Seyíné nioni searíapi rixa aríá yímigí niariyagía niseaniríná nioni ámá wigí niwiaíkiarigíápi tíni píri umamómía náni rixa ipimóniyini. ⁷ Seyíné warárimíni siywí niwiniro yarijoi. Segí wo “Kiraisoyá ayá týnjí imóniyáoni ayí, nionirini.” niyaiwiniri dijí siywí neánirínayí, xío Kiraisoyáo imóniyápa none eni Kiraisoyáone imóniyagwi náni ámi xewaniyo dijí xeiyí neaaiwiariyípi náni dijí niyaikirori none imóniyawápi tíni xixeni neaaiwíwinigini.

⁸ Ámináo none néní tígíayíniyi oimónipoyiniri ninearípearíná seyíné xwiríá miseaikixé Jisasomi pírániyí xidipíri náni ejí sixí seaímixani nearípeají ejagi náni niwaniyoní mixí ayá wí nimeakíniniri aí ayá bí nininímeniyo. ⁹ “Payí Poro eaariyípi nene fá niroranéná ejí sıririywí neainini náni rúa eaarini?” oyaiwípoyiniri meaariyini. ¹⁰ Wa nioni náni re rarigíárini, “O payí nearíná xwiyá rá týnjípi niriri eaariyo aiwi ámá siywí anigé dáni ‘Eejí eániyo iworani?’ wí wiaiwipaxí mimóniyorini. Xwiyá rá týnjípi niririáná pírániyí irí mirépearinorini.” ¹¹ Nioni náni e rarigíawa nijjá re imónírixini. None seyíné siywí mineanigé dáni payí nearíná imóniywápa ámá segí siywí anigé dáni neranéná axípi nimónirane yaníwárini. ¹² None ayá nepeárimáná ámá seáyi e nimóniro weyí menarigíawa náni ríramiyípi ninirane “Awániyí imóniywini.” wí ripaxonemani. “Nawíni nikumixinirane imóniywini.” eni wí ripaxonemani. E nerí aí ámá ayí wigí wo náni “Apáni riyarini? Sípi riyarini?” niyaiwiróná wiwaniyípi yarigíápi tíni siywí niwinaxídiro “O apáni yarini.” rarigíárini. Wigípi ríramiyípi niga warigíárini. E neróná sa majimajjá nikáriniro yarijoi. ¹³ Wa e yariyagía aiwi none mixí nimeakíniniranéná sanijí none neatiyípi náni dijí mamó nerane wiárí nímúrorane mixí meakíninanímewini. Gorixo wáí uriméírixiniri ninearípearíná none náni sanijí neatiyípi —Api seyíné eni íními ñweagíápirini. Api náni dijí nímúrorane mixí meakíninaníwini. ¹⁴ Seyíné sanijí Gorixo neatiyípi íními ñweagíáyíne ejagi náni none seyíné týnjí e náni nibíri xwiyá Kiraiso náni yayí neainariyípi náni wáí nisearírná sanijí Gorixo neatiyípi wí wiárí nímúrorane ejwámani.

¹⁵ Ayináni none mixí nimeakíniniranéná sanijí Gorixo neatiyípi wí wiárí nímúrorane ámá wa omi nixídiróná éíápi náni none xeiywone weyí menariyámani. Wí e mé dijí re niyaiwirane ikwímojwini, “Seyíné Jisasomi dijí niwikwíroro ejí neága nuróná none épeáriywápimi dáni sanijí Gorixo neatiyípi tíni xixení xwé nimóga upíráriyá.” niyaiwirane ikwímojwini. ¹⁶ Seyíné e nimóga nurónayí, none anani seyíné týnjí e oríwámi dáni ñweagíáyí týnjí e náni aí nurane xwiyá yayí neainariyípi wáí urirane yaníwárini. E nerane ámá wa Gorixo urowárije dáni wáí riméíápi xeiywone weyí mímearinipa yaníwárini. ¹⁷ E nerí aí Bikwíyo re níriniri eáni, “Go go mixí nimeakíniríná Ámináo ejípi náni mixí meakíníwinigini.” níriniri eáni. ¹⁸ Ayí ripi náni xwiyá apí

mijí nirori seararijini. Ámá wiwanijyí weyí mearinarigíáyí náni Ámináo “Mimiwiáró yarigíáyíríaní?” yaiwiarijímani. Xewanijo sijwí niwinaxídíri pírániójí yarijagía niwinimáná weyí umeararijyí nánini “Mimiwiáró yarigíáyíríaní?” yaiwiarijírini.

Mimóní wáí wurimeiarigíáwa náni uriójí nánirini.

11 ¹Agwi xe Poro majjá nikáriniri xegí ejípi náni mixí bi omeakíniniri sijwí nanípoyi. E seararijagi aí rixa sijwí e nanarijoi. ²Ayí ripi náni “Xe mixí bi omeakíniniri sijwí nanípoyi.” seararijini. Gorixo seyíné naejí imónipíría náni dijí ríá wearijípa nioni ení niwearini. Seyíné ámá yapí seaíwapiyaniro yarigíá wíyo aríá niwiro mixídí sini apiyáíwayínénijí imónijáná Kiraisomi seañwirárimía náni oxí ná womí omíniójí meánírixiniri searéroárijá ejagi náni seyíné náni dijí ríá niwearini. ³E nerí aí ejíná sidiro Ipími yapí niwíwapiyirína xegí ináyíníjí imónijípí dání wíwapiyijípa ámá wa seyíné ení yapí niseaíwapiyiro xejwími dání niméra seawaríná seyíné sini íkwiráínánijí nimóniro Kiraisomini pírániójí mixídipa epírixiniri wáí ninarini. ⁴Seyíné ripi ripi yarijagía náni seararijini. Ámá wa Jisaso náni ríniójípi xixeni misearí xegí bi seararíná seyíné anani aríá wiarijíárini. Kwíyí none searáná seaaínijípi mariái, xegí bi náni searáná xe oneaaíniri aríá wiarijíárini. Xwiyá yayí seainarijí none wáí searijwápi mariái, xegí bi imónijípi searáná anani aríá wiarijíárini.

⁵ Ai nioni wí re yaiwiarijáonimaní, “Kiraisoyá wáí wurimeiarijwá seáyi e imónijwáonimaní.” rínarigíáwa nioni imímí nimixíjoi.” yaiwiarijáonimaní. ⁶Nioni ámá sijwí anigé dání xwiyá nigwí nírífína irí mirépearijáoniríani? Irí répearijáoniríani? Nioni majjárini. E nerí aiwi níjjá xwiyá yayí neainarijípi náni imónijápi bi onimiápi mimónijini. Ai none seyíné tíni niwearane pí neranéná “Porowa níjjá seáyi e imónigíáwaríani?” oyaiwípoyinirínjí siwá seainijwárini. ⁷Nioni seyíné kwíyí emaxinipíría náni Gorixoyá xwiyá yayí neainarijípi wáí niseariríná nigwí bi misearápijápmi dání siyikwípnínjí imónijárini. Nioni e ejápi náni “Poro sípí neaikárijinigini.” riseaimónarini? ⁸Nioni xámí seyíné searéwapiyimi náni Jisasoyá siyikí imónigíá wíniyí nigwí nimónapáná nioni íwíniójí urápijanigini. ⁹Ayí ripi seararijini. Nioni seyíné tíni ñweajáná negí nírixímeá Masedonia piropenisíyo dájíyí wí nibíro amipí nioni díwí ikeamónijápi xixeni niapigíá ejagi náni segíyí womí aí anijí wí miwikárijanigini. Pí pí neríná Korini ñweáyíné anijí oseaikáriminiri mejanigini. Ríwéná ámí niseaímearíná ení axípini emírári. ¹⁰Xwiyá Kiraiso náni nepaxijí imónijípi íá xiriójáoni aga nepa re seararijini, “Nioni ‘Korini ñweáyo nuréwapiyirína nigwí bi muráparijári.’ níriri mixí meakmíníápi segí Giriki piropenisíyo nimini yaní niwéa waríná ámá wo áwini e dání nírakiníámani.” seararijini.

11 “Poro pí náni ría e neararini?” riseaimónarini? “Dijí sixí mineayarijo ejagi náni neararini.” riseaimónarini? Oweoi, nioni dijí sixí seayarinqági náni Gorixo nijírárini. 12 Dijí sixí seayarinqáoni aiwi “Kiraisoyá wáí wurimeiarijwá seáyi e imónijwáonerini.” rinarigíáwa “Porowa wáí nirimeríná yarigíápa axípi yarijwáonerini.” niriro weyí mearinárígíápi miwiáróimiginiri nigwí misearápí yarijápi axípini néra umíárini. 13 Ayí ripi náni e néra umíárini. Ámá nioni seararijáwa sa mimóní wáí wurimeiarigíáwarini. Ámáyo yapí wíwapiyaniro náni yarigíáwarini. “Kiraisoyá wáí wurimeiarigíá waríani?” oneaiaiwípoyiniri wigí imónigíápi rití niniro xegí bi imixinarigíáriní. 14 Awa náni seararijápi náni dijí nípikníro ududí misearainípani. Seteno aí xegí imónijípi anani rití niniri aqínjá wíá ókímixarijíyí wónijí imónarijírini. 15 Ayinání oyá xináiwániyí nimóniro omínjí wíibarangíáwa wigí imónigíápi rití niniro ámáyá sijwí tñíjí e dání ámá wé rónigíá oimónipoyiniri yarigíáyí imónigíápániyí imónáná sirí mipiknípani. Yoparí imónié wigí egíápi tíni xixeni Gorixo píri umamoníá ejagi náni rarijíni.

Wáí nirimeríná wímeanjípi náni urijí nánirini.

16 Xámí ríápi ámi dirirí nerí bi osearimini. Nioni mixí meaknínimípi náni “Poro majíá nikáriniri rarijorini.” miniaiwípani. E niseariri aí sini “Poro majíá nikáriniri rarijorini.” niniaiwíronáyí, nioni segí aríá egíe dání mixí meaknínimí náni seyíné majíá ikárinarinqí wo weyí mearináríná xe oeniri sijwí winarigíápa nioni eni sijwí nanípoyi. 17 Nioni mixí nimeakníniniri searimípi Amínáo e ouriniri wimónarijípi tñí xixeni searimiméini. Aga majíá nikáriniri “E yarijáonirfani?” niyaiwíri dijí sínjá neánarijí woníniyí nimóniri searimíini. 18 Ámá obaxí wigí ejí eánigíápími dání egíápi náni mixí meaknínarigíá ejagi náni nioni eni axípi bi mixí meaknínimífini. 19 Dijí émí saímí mogíáyíné ámá wa majíá nikáriniro rarijagía aríá niwíroná anani yayí tñí aríá wibarangíáyíné ejagi náni nioni eni segí aríá egíe dání mixí bi meaknínimífini. 20 Ai ámá wa seyíné áxejwarí seaianiro náni iwjí ikaxí xegí bi searékwíkwiyánárani, segí amípí seamiwiárekixéanárani, yapí niseaíwapiyirinjípími dání segí amípí iwjí searápánárani, wiwanijowa seáyi e nimíyeoániro paimimí seaíánárani, wé tñí símimanjíyo seaupikákwíánárani, xe oneaípoyiniri sijwí winarigíáyíné ejagi náni rarijíni. 21 Xámí nioni seyíné tñí niywearná awa seaikárarigíápa axípi seaikárimí náni ejí meániyáoni ejagi náni aga ayá ninarini.

E nerí aí nioni rixa majímajíá nikáriniri wa ayá nepeárimáná pí pi mixí meaknínarigíápi náni nioni eni mixí meaknínimífini. 22 Awa “Xibíruone imónijwini.” rarijagía aí nioni eni woní menirani? Awa “Isírerone imónijwini.” rarijagía aí nioni eni woní menirani? Awa “Ebíramoyáonerini.” rarijagía aí nioni eni oyá woní menirani?

²³ Ai “Nioni rixa xóxwí nerí rarijnini.” nimónarini. Awa “Kiraisomi xináíwanénijí nimónirane wiiarijwáonerini.” rarijnagía aí nioni Kiraisomi nixídiri niwiiríná awami wiárí seáyi e nimúrori yarijáonirini. Niríkwínimáná omijí anijí miní nerí mûroarijáonirini. Gwí ámi ámi niijwirágioní riwonirini. Iwanjí ámi ámi ayá wí nimépegioní riwonirini. Nipepaxí xwapí nikárigioní riwonirini. ²⁴ Gí Judayí wé wú fá ninixeayiro iwarogí ninimépéa nuróná 39 imónayini náni neaayigionirini. ²⁵ Romiyí biaú bi fá ninixeayiro wegwiá tíni iwanjí neaayigionirini. Bini síjá tíni nearí nitigionirini. Biaú bi sipixíyo nuríná sipixí sipí éaná rawirawáyo piéroayijáonirini. Síá wiýimí rawirawáyo ikwiárinimejáonirini. ²⁶ Wáí urimeminíri náni ají nikíroríná iniigí waxí ámi ámi nimároayipaxí ejonirini. Ámi ámi nírápekeayipaxí nigiónirini. Gí gwí axíri imóninjwáyí sipí nikárayipaxí egionirini. Émáyí eni sipí nikárayipaxí egionirini. Ají xwéyo nemerínárani, ámá dijí meaje nemerínárani, rawirawáyo nurínárani, mimóní nírixímeá imónigíayí tíjí e nemerínárani, anínayipaxí néra emejáonirini. ²⁷ Omiijí ríá tíjí anijí miní nerijípimi dání okíjí niwejonirini. Síá obaxíyo si ragáonirini. Agwíni yayagáonirini. Iniigí náni gwíni yeáyí niayagonirini. Aiwá nánirani, iyá nánirani, ají nánirani, ámi ámi díwí ikeamónayagáonirini. ²⁸ Api tíni ámi bì sini misearipa nerí aiwí síá ayí ayo Jisasoyá siyikí imónigíayí náni “Omi nuxídıróná arige ríá yarijoi?” niyaiwirijípimi dání dijí sají nunarini. ²⁹ Wo Jisasomi pírániijí oxídiminíri nerí samijí wéáná nioní eni dijí sipí niarijnagi náni ejí samijí niwearijírini. Womí ámá wí xejwímini niméra warijagía náni íwí éaná nioní dijí ríá nixearijírini.

³⁰ Mixí meakíninarijápi wí píni miwiáripaxí nimóníagi náni amípí nioní ejí meánipa nerí ejápi —Api náni ámá dijí nimoríná “Poro ejí samijí wearijoríani?” yaiwiarigíápirini. Api náni eni iwamíó niriri mixí meakíninimíni. ³¹ Gorixo —O negí Áminá Jisasomi xano imóniri Ijwíáo imóniri ejorini. Anijí íníná seáyi e numéra upaxorini. O nioni yapí miseararijá ejagí náni njíjá imónini. ³² Nioni ejí meání nerí ejá ripí náni mixí omeakíninimíni. Ejnína nioni ají Damasikasiyi rinijípimi njweanjáná mixí ináyí Aretasoyá kiapixo fá nixiraniro náni xegí simijí wínarigíayo ákinjá íwí niyoní awí nurára ujinigini. ³³ E éagi negí nírixímeáyí wí nioní soxí fáyo ninimiáriri gwí nijárimáná ákinjá pípíwí wiýimí dání awayini nimamówára ninipiéroro náni oyá ámáyí wí fá minixegíawixiní.

Poro ajínami dání oriójá tewíniijí nánirini.

12 ¹ Mixí nimeakíninirijípimi dání naejí bì neaiipaxí menjagi aiwi wí píni wiáripaxí mimóníjini. Ayináni Ámináo wíá nökímixijípí tíni oyá dijíyo dání oriójá winijápi tíni apiaú náni eni xwiýíxá niriri mixí meakíninimíni. ² Nioni ámá Kiraiso tíni ikáriñijí wo ejípi náni orimini.

Gorixo aqínami náni uménapiñorini. Omi uménapiñe dání xwiogwí wé wúkaú sikuwaú waú waú rixa pweñirini. O diñípini ría peyijinigini? Náo eni ría peyijinigini? Nioni majíárini. Sa Gorixo nijíárini. ³ Ámá o aqína —E ámá siyikwí míñi nimóniro sírí muní ñweagíerini. E náni niþeyiríná —Diñípini ría peyijinigini? Náo eni ría peyijinigini? Nioni majíárini. Sa Gorixo nijíárini. ⁴ E náni niþeyiríná xwiyá seáyi e imóniñ ejagi náni diñí nimori áwají miripaxípi aríá wíri xwiyá Gorixo xe ámáyo áwají ouríwiniginiri sijwí miwinariñípi aríá wíri ejírini. ⁵ Ámá e yarijomí nioni weyí umearipaxí aiwi niwaniñoni weyí bi mímearinipa nemána aí ejí samiñí niweñípi náni wí niwiamómiméini. ⁶ Nioni nepa “Weyí omearinimini.” ninimónirínayí, nepaxiñí imóniñípini rímí ejagi náni “Majimajíá ikárinariñoríani?” wí niaiwipaxí menini. E neri aí ámá nioni náni diñí nimoróná nioni nemeríná uréwapiyariñagi aríá niro sijwí naniro egíápi náni wiári ogámí nero oriñá winiñápimi dánini “O seáyi e e imóniñoríani?” niaiwipírixiniri “Ámi weyí bi omearinimini.” minimónarinini.

Obo Poromí xe ejí samiñí owimixiniri Gorixo sijwí winiñí nánirini.

⁷Gorixo nioni awiaxí imóniñípi náni oriñá ámá mitewínarigíápi nitewínirinípimi dání wári mimónipa éwiniginiri ejí wiyi omi ayiñwí ówiniginiri sijwí naniñinigini. Ejí ayi nepa ejí náni mirariñini. Nioni wári mimónipa oeniri oboyá xwiyá yaní urimeiarigíáyí wo iwanjíñiñ nineari samiñí nimixini náni sijwí winiñinigini. ⁸ Apí náni Ámináomi rixiñí nuriríná píni oniwiáriniri biaú bi urayágí aí ⁹o nioni rixiñí uríayí tíni xixeni minií re niriñinigini, “Áma sijwí niseaniríná re yaiwipaxí ejagi náni, ‘Samiñí wegíáyí Gorixo ejí niwimixirinípimi dání ejí sítí weámixágí ría yarijoi?’ yaiwipaxí ejagi náni nioni wá níriwianiri siiaríñápimi joxi íá nixirirínayí, ayí apánirini.” niriñinigini. E niriñí ejagi náni nioni ejí eániñí Kiraisoyápi anijí ejí sítí onímixiniri ejí samiñí niweariñípi náni uduðí mininí yayí tíni mixí meakíninimíni. ¹⁰Ayináni nioni ejí samiñí niweríná Kiraiso ejí sítí nímixiñípimi dání ejí sítí eánariñá ejagi náni nioni wári urimearíná amipí ámá ejí samiñí wepaxí imixariñípi nímeáánárani, ámá paimimí nikáránárani, diñí ríá niwepaxí imóniñípi nímeáánárani, rímwewá níánárani, xeanijí nikáránárani, api nipiní náni “Ayí ananirini.” yaiwariñáriñi.

Wigí yarigíápi náni ayá sítí uroariñí náni uriní nánirini.

¹¹“Nioni mixí nimeakíniniríná níra weapíápi majimajíá nikáríniri riárini.” nimónarinini. E neri aí sewaniñýíne mixí api omeakíniniri nimixágíá náni apí e éárini. Nioni náni wa rariñápa siyikwípiníñijí nimóniri aí “Kiraisoyá wári wurimeariñwá seáyi e imóniñwáonerini.” riñarigíáwa wí minímúrogíoni ejagi náni seyíné weyí ninimeariro

siŋwiriyí, xixeni epaxí imóniŋípi tñi yaniro egíárini. ¹² Ayí ripi náni seararijini. Nioni seyíné tñi niŋwearíná Kiraisoyá wáí wurímeiarigíá nepaxiŋí imónigíáwa emimí ero ayá riwamónipaxí imóniŋípi ero yarigíápi aríkí anijí miní seaíwapiyayinjárini. ¹³ Jisasoyá siyikí imónigíá wíniyo niwímeiaríná wéyo umearijápa seyíné eni axípi niseamemána aí wiomojápi, ayí ripinirini. Nioni aiwá ními náni nigwí bi nisearápiri anijí miseaikáriŋjanigini. Sipí e seaŋápi náni ananí yokwarimí niipířiréoi?

¹⁴ Aríá nípoyi. Rixa biaú biŋáoni ámi bi bimíniri náni imóniŋíni. Ámi bi bimíniri náni nimóniri aí anijí seaikárimíámani. Segí amípi bi misearápi sa seyíné tñi nawní diŋjí sixí níniři ojweaaneyíniri bimía náni rarijini. Seyíné niŋfárini. Niaíwíyí xaniyaúmi amípi arírá wíimiginíri awí eámeámí yáripaxímani. Xaniyaú niaíwíyo arírá owiaiyiníri amípi bi awí eámeámí yáripaxímani. Segí sénomi, ayí nioní éniŋí imóniŋáoni ejagi náni rarijini. ¹⁵ Seyíné arírá seaimi náni gí amípi níni emi nimoríná ayí yayí tñi emi mómiári. Arírá seaimi náni niyoríriníri ayí yayí tñi yorírinimíári. Nioni e nerí diŋjí sixí ayá wí seayaríjagí náni seyíné sa bi onimiápi diŋjí sixí niyipířiréoi? ¹⁶ Nioni seyíné tñi niŋwearíná anijí wí miseaikáriŋja aiwi ámá wí re searipírāoi, “O siŋwí samamí nerí fwí nerijípmí dání yapí seaepisijířini.” E searipíría aiwi wí e miseaikáriŋjanigini. ¹⁷ Ámá nioní seyíné tíe náni nurowárénapířijípmí dání eni yapí niseaíwapiyiri fwí bi misearápiŋjanigini. ¹⁸ Taitaso seyíné tñjí e náni bini náni ejí ríremixí wiowáriŋjanigini. Negí nirixímeá o tñi biŋo eni nikumixiri wírénapíŋjanigini. Taitaso yapí niseaíwapiyiri segí amípi bi risearápiŋjanigini? Oweoi, wí e meŋjinigini. Xámi none seyíné niseaímearíná ejwápi náni pírániŋjí diŋjí mópoji. Taitaso “Pírániŋjí e oemini.” niyaiwiri seaiiŋjápa none eni axípi nerane omi númi irikwíniŋjí mikeánipa reŋwanigini?

¹⁹ Xwiyíá ripi íá niroróná anijí re rineaiaiwiarijoi, “Porowa wigí egíápi náni xwiyíá wákwinaniro náni ríá rarijoi?” rineaiaiwiarijoi? Negí diŋjí sixí seayiwáyíne, wí e oneaiaiwpoyiníri mirarijwini. Sewaniŋyíne Kiraisomí nixídiróná ejí neániro xídpíříra náni Gorixoyá siŋwí tñjí e dání Kiraiso awa e ourípoyiníri neaimixiŋípmí ejí nímixiri seararijwini. ²⁰ Nioni ámi seyíné tñjí e níremoríná “Naŋjí ayí e imóniŋagíá owinimíni.” niyaiwia bimíápi tñi xixení mimóní xegí bi imóniŋjáná seaímeámiginíri ayá síwí niroarini. Seyíné eni “Poro awayini nimónimána oneáimeani.” yaiwiariŋíápi tñi xixení nimónimí miseaímeá wikí nónimi seaímeámiginíri ayá síwí niroarini. Seyíné sini símí tñi niwiápíga uro sipí diŋjí niyaiwiga uro wikí ríá ápiawíniŋjí noga uro rirowiámí niga uro ikayíwí nimeariga uro mimayíó níroga uro wárixá nimoga uro mixí népéga uro yariŋagá siŋwí seanimiginíri náni seararijini. ²¹ Nioni ámi nibiri niseaímearíná segí sipí yarigíápmí dání Gorixo ayá nimóáná segí

siŋwí anigé dání ɻwí eámiginiri ayá s̄wí niroarini. Xámi segýyí wí ɬwí nero wigí ɬwí inigíápirani, ɬwí niniri rípeánigíápirani, piaxí weánipaxí imónijípi egíápirani, rixa ríwimini mímamó sini yariŋagá siŋwí niseaniríná ɻwí eámiginiri rariŋini.

Íkwairirí niwiríná urijípi nánirini.

13 ¹Seyíné tíŋj e náni rixa biaú biŋáoni ámi bi bimíárini. Rixa niseaímearíná xwiyáf Bikwíyo niriniri eániŋj ripi “Xwiyáf nimixiríná siŋwí winaróiá waúrani, waú worani, sopiní norónayí, ‘Apí nepa ría imónini?’ yaiwipaxírini.” niriniri eániŋjípimi nixídírane xwiyáf imixaníwárini. ²Xámi nibimáná ámi ríwíyo nibíríná íkwairirí seainjápa agwi seyíné sini miseaímeapa neríná segí ɬwí éíáyo tíni ɬwí méíá wíniyíné tíni náni payí neari íkwairirí seawárénapariŋini. Nioni ámi bi nibíríná ámá ɬwí yarigíyá sini xe oépoyniri siŋwí winimíámani. ³Seyíné diŋj re yaiwariŋagi náni e emíárini, “Nene ‘Kiraiso nepa Poromi dání rariŋírini.’ yaiwiani náni o e oneaíwapiyini.” yaiwariŋagá náni e emíárini. O pírániŋj owimiximíñiri neríná samiŋj níweri seaiariŋomani. Enjí tíni seaiariŋorini. ⁴Enjíná o samiŋj wejáná íkíá yoxáípámi yekwiroárigá aiwi Gorixoyá enjí eániŋjípimi dání ámi siŋj ɻweajorini. Xio tíni nawíni ikáriŋiŋwá enjagi náni enjí samiŋj wejwáone aiwi seyíné tíŋj e náni nibírane pírániŋj seaimixaníri neranéná sijo tíni nawíni níkumixinírane imónijwá enjagi náni enjí eániŋj Gorixoyá tíni seameaníwárini.

⁵Seyíné woxini woxini “Nepa Kiraisomi diŋj wíkwíroariŋá wonírfani? Míwíkwíroariŋá wonírfani?” niyaiwiniri iwamíó inířixini. Sewaniŋyíné woxini woxini siŋwí ainenaxídirírixini. “Jisasi Kiraiso tíni miŋníŋwaénerini.” niyaiwiniro siŋwí mí nómixiniro níjiá mimónipa reŋoi? E niseariri aí siŋwí nainenaxídirína míwiáróiayí imónijánayí, “Kiraiso tíni miŋníŋwaénerini.” niyaiwiniro siŋwí mí ómixinipaxí menini. ⁶E niseariri aí nioní diŋj re seaikwímoŋini. Seyíné none siŋwí nineanaxídiróna rixa mímíwiárówáone imónijagwi neanariŋpoi. ⁷Seyíné sítí wí mepa oépoyniri Gorixomi rixiŋj seauriyariŋwárini. Ámá wí re oneaiaiwiŋpoiniri, “Porowa Korini ɻweáyo wáí nurimeríná wí mímíwiárrogíawixini.” oneaiaiwiŋpoiniri seauriyariŋwámani. “Porowa míwiárrogíawixini.” neaiaiwiariŋagá aiwi seyíné naŋj imónijípi tíni xixeni epíri náni Gorixomi rixiŋj seauriyariŋwárini. ⁸Ayí ripi nánirini. None pí pí neranéná xwiyáf nepaxiŋjípimi diŋj miwíkwíropaxípí oépoyniri wí yariŋwáonemani. Apimi diŋj wíkwíropaxípí yariŋwáonerini. ⁹None enjí samiŋj neawéagi aí seyíné enjí neániro Kiraisomi xídiríŋagá niseaniríná yayí yariŋwárini. Seyíné yóí oimónípoiniri Gorixomi rixiŋj seauriyariŋwárini. ¹⁰Ayí ripi náni agwi nioní seyíné tíni miŋweá wí e dání niŋweámáná payí rina eaariŋini. “Nioni segí tíŋj e náni

nibiríná Gorixo néní tíjónijí oimóniri nimixijípimi dání ríá tíjí oseamemini.” minimónarijagi náni payí rína nearí wírénaparijini. Ayí ripí náni rarijini. Gorixo néní tíjónijí oimóniri ninimixiríná ámá xíomi dijí wíkwíroarigíáyo uyínií uméwiniginiri nimixijímani. Ejíni wímixíwiniginiri nimixijírini.

Yoparípi urijí nánirini.

¹¹ Negí nirixímeáyíné, yoparí ripí nearíná yayí seawárénaparijini. Seyíné yóí oimónaneyiniro anijí miní ero nioní ejí rirémixí seaiarijápi aríá ókiarí móniro dijí axípiminí xídiro piyá weró éfríxini. Seyíné e nerónayí, Gorixo —O ámá náni dijí sipí seainí náni seaimixiri piyá wepíri náni seaimixiri ejorini. O íníná dijí seakikayoníárini. ¹² Gorixomi dijí wíkwírogíáyíné yayí niniróná yayí óí eáneníírixini. ¹³ Gorixoyá ámá nioní tíni re ḥweagíáyí yayí seawárénaparijoi. ¹⁴ “Seyíné niyínéni Áminá Jisasi Kiraiso wá seawianiri Gorixo dijí sipí seairí oyá kwíyípi nawíni seakumixáriri éwinigini.” nimónarini.

Payí Poro Garesia piropenisíyo ɻweáyí náni eañínarini.

Payí rína Jisasoyá siyikíyí piropenisí yoí Garesiayo ɻweagíyí náni Poro eañínarini. Poro xámí émáyí aŋí tñjímíni wáí nura nemeríná Garesia piropenisíyo náni nuri aŋí obaxí e ikwíróniŋyó wáí nura emeñinigini (Wáí wurimeiarigíawa 13:1-14:26). E nemo ámi wí e náni nuri yaríná Judayí wí Garesia piropenisíyo náni nuro ámá Poro xwiyá Jisaso náni riniŋí yayí winipaxípi wáí uraríná Jisasomi diŋí wiwkírogíyáxo xeŋwí nuréwapiyiro réniŋí urigíawixini, “Jisasomi diŋí niwikwíroro aiwi iyí símí sío miwákwínpa ero ɻwí ikaxí Moseso niriri eaŋípimi eni pírániŋí mixídipa ero nerónayí, Gorixoyáyíné imónipaxímani.” urigíapí náni Poro nijá nimónimáná payí rína niriri eaŋinigini. Xeŋwí uréwapiyariqíyáyí ríwí numoro sa Jisaso náni uréwapiyinjípi diŋí ikwíróírixiniri niriri eaŋinigini.

1 1-2 Poroni —Nioni Kiraisoyá wáí wurimeiarinjá wonirini. Ámá wí Gorixo náni wáí wurimeíwiniginiri nirowárénapigíámani. Wí Gorixoyá wáí wurimeiarigíá wo imóníwiniginiri nirípeagíámani. Ápo Gorixo —O Jisasi Kiraiso xwáripáyo dání owiápíñimeaniri siŋí wimixijorini. O tñi Kiraiso tñi awaú nirípeagíonirini. Nioni tñi negí nirixímeá re ɻweagíá nñi tñi Gorixoyá siyikí imónigíá Garesia piropenisíyo aŋí bi bimi ɻweagíyíné náni payí rína neari mónaparijwii. ³“Negí ápo Gorixo tñi negí Áminá Jisasi Kiraiso tñi wá seawianiri seyíné niwayiróniro ɻweapíri náni seaimixiri oépiyi.” nimónarini. ⁴Kiraiso nene ámá Gorixomí mixídarigíyí yarigíápa mepa yaníwá náni uyíni yarigíá ríná dání gwíniŋí neaíkweani náni ejinigini. E neríná negí ápo Gorixo “E éwinigini.” yaiwiŋípi tñi xixení neri nene íwí yariŋwápi yokwarimí neaiiminiri náni yoxáípámi xe onipikípoyiniri ejinigini. ⁵Ayináni íníná Gorixomí yayí numéra úwanigini. E éwanigini.

“Xwiyáyí neainariŋípi ná biní imónini.” urijí nánirini.

⁶Nioni seyíné yarigíápi náni ududí xwé ninarini. Seyíné sini mé Kiraiso wá niseawianiri seaiiŋípimi dání Gorixoniyá oimónípoyiniri wéyo

íá seaumiriñomi niwiepisamoárími nuro mimóní xwiyá yayí neainarijí bimi oxídaneyiniro yariñagía náni ududí xwé ninarini. ⁷Api nepa xwiyá yayí neainipaxí bimani. Ámá wí seyíné ayá nisearemoro xwiyá Kiraiso náni yayí neainipaxí imónijípi naíroayiri ikixeaniro yariñagía náni rariñini. ⁸Ámáone áfrani, aijínají wo áfrani, xwiyá yayí neainarijí nioni xámi wáí niseariríná searáriñápi tíni xixeni misearí xegí bi nisearirínayí, xe roapikíníwanigini. ⁹Niseariríná rixa e searáriñwá aiwi ámi axípi bi osearimini. Giyí giyí xwiyá yayí neainarijí nioni wáí seararíná aríá nigíápi tíni xixeni misearí xegí bi nisearirínayí, xe roapikínírixini. ¹⁰“Poro ámá níni xio yariñípi náni yayí owiniri rarini.” riseaimónarini? Oweoi, ámá maríái, Gorixoni nioni yariñápi náni yayí owiniri yariñini. “Poro ámá sírogwí tíjáoni oimóniminiri yarini.” riseaimónarini? Nioni ámá sírogwí tíjáoni oimóniminiri neri sijwiriyí, Kiraisoyá xináiníniñí nimóniri omijí wiiariñáoni imóniminiri ejámani.

**“Xwiyá nioní wáí searáriñápi Gorixo wíá
nókímixiñírini.” urijí nánirini.**

¹¹Nirixímeáyíné, xixeni imónijí ripi osearimini. Xwiyá yayí neainarijí nioni wáí seariñápi ámá wí érowiápíñigíápmansi. ¹²Ámá wo rariñagi aríá wiñápimani. Ámá wo niréwapiyinípmansi. Oweoi, sa Jisasi Kiraiso xewanijo wíá nókímixiñírini. ¹³“Gí Judayí Gorixomi pírániñí oxídaneyiniro yarigíápa nioni ejíná neríná yagápi náni seyíné rixa aríá wigíawixini.” nimónarini. Gorixoyá siyikí iwamíó imónigíayo xeaniñí riá tíñí niwikáriri anipá imixárfimiginiri yagári. ¹⁴Gí aríowa érowiápíñigíápi oxídiminiri neríná gí nirikwí wa nioni tíni xixeni imónagíamani. Nioni gí aríowa nérowiápíniro nineaíwapiya bigíápi oxídiminiri ayá ríá niweagí ejagi náni nioni tíni xixeni imónagíamani. ¹⁵⁻¹⁶Nioni e yagáoni aiwi Gorixo —O gí inóki sini minixirí ejáná wá niñiwianirijípmi dání xíoyáoni oimóniri náni wéyo fá numirijorini. O Poro gí íwo náni émáyo wáí nurimeíwinigini níwimóniri o náni wíá nókímixiñíná axíná nuri wíá nókímixíípi náni ámá wí tíni xwiyá bi miriniñíwanigini. ¹⁷Wáí wurimeipíría náni xámi nimónigíawa Jerusaremi ñweagíe náni wí mujanigini. Sa Arebiayíá aijýomini nuri e dání ámi aijí Damasikasiyi riniñípmi náni ujanigini. ¹⁸E nemoni xwiogwí rixa waú wo pwéaná “Pitao tíni xwiyá ñweáimigini.” niyawiri Jerusaremi náni nuri o tíni niñwearíná síá wé wúkaú síkwí wú yeamúroaríná ¹⁹wáí wurimeiarigíá wíami sijwí miwinipa néra numáná aí Jemiso, Ámináomi xogwáomini sijwí wiñiñjanigini. ²⁰Xwiyá agwi nioni nearí wírénapariñápi Gorixoyá sijwí tíñí e dání “Yapí bi mirariñini.” niseariri eaariñini. ²¹Pitao tíni xwiyá niñweámoni ámi aijí Siria piropenisíyo tíni aijí Sirisia piropenisíyo tíni nikwíróniga uñípi tíñí e náni ujanigini. ²²Nioni e ejá ejagi náni ína Kiraisoyá siyikí imónigíá Judia piropenisíyo

aní api apimi ḥweagíáyí nioni sini siŋwí minanigíá ejagi náni símimají mí minómixipaxí nimóniro²³ wigí wíniyí sa xwiyíá ripi rinariŋagía aríá wiayigíawixini, “Nene xámí xeaniŋí ríá tíŋí neaikárijo sini axípi e mé rixa xwiyíá nene diŋí wíkwíroariŋwá xwiríá oikixéminiri ejípi wáí rimearini.” rinariŋagía aríá niwiayiro²⁴ “Ayí Gorixo omi wiémóagí náni ríá e yarini?” niyawiro náni yayí umegíawixini.

Wáí wurimeiarigíá wíá Poromí umímínigíá nánirini.

2 ¹Xwiogwí wé wúkaú síkwí waú waú nememoni Banabaso tíni nerimeánirai Taitasomí niwírimeámi ámi Jerusaremi náni ujwanigini. ²Nioniyá diŋí tíni maríái, Gorixoyá diŋí tíni wáí wurimeiarigíá gí wí —Awa ámá wí “Wíniyo seáyi e wimónigíáwaríani?” waiwiarigíáwarini. Awa tíni xwiyíá ḥweaimigíniriná nuri xwiyíá yayí neainariŋí nioni émáyí aŋíyo wáí urariŋápi náni áwaní nurémeariná awa “Joxí wáí nurírfná xámí néra biŋípi tíni agwi yariŋípi tíni surímá yariŋini.” níripírixiniri xámí awami íními áwaní urariŋanigini. ³E eágí aí Taitaso, nioni tíni úo —O Gírikíyí woríni. O náni aí awí eánigé dání re wí minirigíawixini, “Iyí símí sini sío miwákwíniŋjáná nene tíni nawíni kumixinipaxomani. Xámí iyí símí sío owákwípoyi.” wí minirigíawixini. ⁴Mimóní nírixímeá imónigíáyí —Ayí nene gwíniŋí ḥweaŋwaéne imónirane re yaiwirane “Kiraisomi diŋí niwíkwíroriŋípimi dánini wé róniŋí wiene imónipaxímani. Omí diŋí niwíkwírómaná ɻwí ikaxí eánijípimi nixídiriŋípimi dání Gorixoyá siŋwíyo dání wé róniŋí wiene imónipaxíri.” yaiwirane yaníwá náni gwíniŋí neajwíráraniri egíáyíri. Ayí Kiraisomi diŋí wíkwíroariŋwápimi dání ɻwí ikaxí eánijípimi xídaní náni áxeŋwarí miniŋwaéne siŋwí ɬwí neanímeaaniro náni ámá kikiá imónigíá wíniŋí nimóga neaímeagíáyíri. ⁵Ayí xeŋwí rarigíápi none wí aríá niwirane mixídí xwiyíá yayí neainariŋí nepaxiŋí imónijípi seýné tíamini sini anijí níriga uníá náni ayo píří niwiaíkirane ejwanigini. ⁶Apíni maríái, wáí wurimeiarigíá “Wíniyo seáyi e wimónigíáwaríani?” waiwiarigíáwa —Awa xámí Ámináo tíni emeagíáwa aí “Ayí ananirini.” yaiwiarigíáwarini. Gorixo ámáyo símí símí e mumeariŋí ejagi náni rariŋini. Awami xwiyíá nioni wáí rimearinápi náni áwaní urémeááná re wí minirigíawixini, “Joxí wáí níriríná xwiyíá nímúrori rariŋípi, ayí ripirini.” wí minirigíawixini. ⁷Wí e miniripa nero sa diŋí ripi níaiwigíawixini, “Gorixoyá diŋíyo dání iyí símí sío miwákwínipa yarigíáyo wáí uriniri urowáriŋoríani? Pitao negí Judayo wáí uriniri urowáriŋípa émáyo wáí uriniri urowáriŋoríani?” níaiwigíawixini. ⁸Gorixo iyí símí sío wákwíningíáyo wáí uriniri Pitaomí ejí sixí wímixiŋípa nioni ení émáyo wáí uriniri ejí sixí nímixiŋí ejagi náni rariŋini. ⁹Api níniaiwiro mí ninómixiro “Gorixo Poromí wá niwianiri e wíiŋíříani?” níniaiwiro náni Jemiso tíni Pitao tíni Jono tíni —“Awa

anj íyí noraqíga puñjpíniñí imónigíawarfani?" wiaiwiarigíawarini. Awa axípini re rinárigíawixini, "None Judayí anjímíni wáí uraníwárini. Poro tíni Banabaso tíni awau émáyí anjímíni wáí uripisíírini." níriniro yawawi "Awa tíni nikumixiniri yarijwáonerfani?" yaiwiani nání siganixí niyeairo yayí yeawárigíawixini. ¹⁰ E neróná yawawi "Apí oyaiyi." niyeaimóniri símí xeadípénarigwíípi nírináriro ripini yearigíawixini, "Awagwí ámá re njweagíá díwí ikeamónigíáyo dijí nimori arirá bi owiaiyiniri éíisixini." yearigíawixini.

Poro Pitaomi ámá sijwí anigé dání mixí urijí nánirini.

¹¹ E nerí aí Pitao anjí Adioki riniñípimi nání nibiríná xewaniço xwiyáá meárinipaxí bí ikáriníagi nání nioní mimáyo dání niwiaíkiri xíomi "Nípikwini miyarijini." urijanigini. ¹² Ayí ripi nání e urijanigini. Ámá Jemiso tíamini sini mirémónapipa ejáná Pitao anani ámá émá tíni nikumixiniri aiwá nawíni nagírini. E nerí aí ámá awa —Awa re rarigíawarini, "Émáyí Jisasomí dijí niwikwíroro aí iyí símí sío miwákwínpa nerínayí, Gorixoyá imónipaxímani." rarigíawarini. Awa rémónapáná Pitao rixa wé fá nimixeániri sini émáyí tíni nikumixiniri aiwá nawíni nagímani. Awa nání wáyí nerí e yagírini. ¹³ Judayí Jisasomí dijí wikkíroarigíá Adiokiyó njweagíáyí "Pitao wé fá nimixeániríná xixeni miyarinini." niwimóniri aí ayí eni Pitao ejípa axípi éwapíningíawixini. E nero wigí éwapíniápimi dání dijí Banabasoyápi eni píri yipákwigíawixini. ¹⁴ E éagía aiwi nioní ayí xwiyáá yayí neainariníipi pírániñí fá mixirípa nero api tíni nepa xixeni miyarijagía niwiniríná Pitaomi ámá nní aríá egíe dání re urijanigini, "Joxí Judayí woxí aí yegíyí yarigíápa íníná mé émáyí yarigíápa nimóniri yarijoxí ejagi nání pí nání émáyí re oyaiwípoyiniri wikkíriminiri yarijini, 'Judayí yarigíápa nimónirane mepa neranénayí, nípikwini miyarijwíni.' oyaiwípoyiniri pí nání wikkíriminiri yarijini?" urijanigini.

"Jisasomí dijí wikkíroáiápimi dánini Gorixo 'Wé rónigíáyírini.' rárarijírini." urijí nánirini.

¹⁵ Ámí re urijanigini, "Yawawi yegí inókípaú yeaxirigíie dání émáyí imónirai jwí ikaxí riniñípimi wiaíkiarigwííwawi imónirai mé Judayí imónigwííwawirini. ¹⁶ E imónigwííwawi ejagi aí Gorixo ámá jwí ikaxí Moseso ejípi xídarigíápimi dání wí 'Wé rónigíáyírini.' mirári ámá Kiraisí Jisasomí dijí wikkíroarigíápimi dání 'Wé rónigíáyírini.' rárarijí ejípi nání nijíá nimónirai nání yawawi Gorixo yegí jwí ikaxí eániñípimi xídarigwíípimi dání maríái, yegí Kiraisí Jisasomí dijí wikkíroarigwíípimi dání 'Wé rónigííwaúrini.' ráriníá ejagi nání yawawi aí Kiraisomí dijí wikkírogwíisixini. O ámá wo aí jwí ikaxí eániñípimi xídarigíápimi dání 'Wé róniñorini.' wí ráriníá menjagi nání Kiraisomí dijí

wíkwírogwísixini. ¹⁷Yaiwaniŋowawi ɻwí ikaxí eániŋípí nixídiraíná yarigwípimi dání maríái, Kiraiso neaiiŋípimi diŋí wíkwíroarigwípimi dání Gorixo ‘Wé rónigíwagwírini.’ yearáriŋíwawi oimónaiyiniri neríná Judayeneyá ɻwí ikaxí ‘Apí apí éírixini.’ riŋíŋípimi wiaíkgwíwawi imónigwíríni. E imónigwíwawi enagi náni re ripaxírani, ‘Kiraiso ámá íwí epíri náni wiepisariŋorini.’ ripaxírani? Oweoi, wí e ripaxí mimónini. ¹⁸Ají nioni pineaáriŋáiwá ámi nimirírnáyí, ‘ɻwí ikaxí eániŋípimi wiaſkariŋoxirini.’ niripaxírini. Ayí ripí rariŋini, ‘Nioni Judayeneyá ɻwí ikaxí riŋíŋípí ríwí nímoríná nepa sipí bi méagi aí xámí apí nixídiriŋípimi dání wé róniŋáoni imónímiŋiniri ená emí moŋápi ámá íá nixirírnáyí, ‘ɻwí ikaxí eániŋípimi wiaſkariŋoxirini.’ niripaxírini.’ rariŋini. ¹⁹Ayí ripí nánirini. Nioni sini ɻwí ikaxí eániŋípimi oxídiminiri neríná nijíá re imóniŋárini, ‘Apimi dání ámá wí Gorixoyá siŋwíyo dání wé rónigíyáyí imónipaxímani.’ Nijíá e nímoníri náni sini apimi nixídími náni rixa pegíáyí woníniŋí imóníri Gorixomíni nixídíri diŋí wíkwíromí náni siŋí egíáyí woníniŋí imóníri enárini. ²⁰Nioni Kiraiso tíni nawíni rixa ikíá yoxáípámi pegwíónirini. Ayí ripí rariŋini, ‘Nioni Gorixoyá diŋí tíni Kiraiso tíni nawíni ikáriŋigwíónirini.’ rariŋini. Nioni pí pí yariŋápi gí diŋíyo dání yariŋámani. Kiraiso nioni diŋí ikíkí niniŋí enagi náni oyá diŋíyo dání yariŋámani. Sini xwíá tíyo niŋwearíná pí pí yariŋápi, ayí Gorixoyá xewaxomi —O nioni náni diŋí sipí niwiníri yoríriŋíŋorini. Omini diŋí niwíkwírori yariŋámani. ²¹E neríná Gorixo nioni wá níniwianíri niŋípí peá moariŋámani. ɻwí ikaxí eániŋípimi nixídiriŋípimi dání ámá nepa wé rónigíáyí imóniŋánáyí, ayí Kiraiso peŋípí surímá peáripaxírini.” uríjanigini.

**Diŋí niwíkwíroriŋípimi dání imónipaxípí tíni ɻwí ikaxípí
nixídiriŋípimi dání imónipaxípí tíni nánirini.**

3 ¹Majimajíá ikáriŋarigíá Garesia ɻweagíáyíné, ámá go diŋí píripíri seaígi yariŋoi? Kiraiso yoxáípámi yekwiroáráná nene náni neaiiŋípí náni nioni seyíné tíni niŋwearíná pírániŋí repiyí niseaiéra uŋá enagi náni sewaniŋíyíné siŋwí tímíniŋí winigíá enagi náni rariŋini. ²Nioni yariŋí bi ripiní oseaimini, “Gorixo xegí kwíyípí niseaiapiríná seyíné ɻwí ikaxí Moseso eaŋípimi xídařiŋagía niseaníri seaapiŋíráni? Xwíyíá Kiraiso náni riŋíŋípí aríá niwiro diŋí wíkwíróagía niseaníri miseaiapipa ejíráni?” ³Seyíné arige nero majimajíá ayá wí ikáriŋarriŋoi? Iwamíó íná Gorixoyá oimónaneyiniro kwíyípí ení seaímixiŋípimi dání néra núfasáná agwi segí ení eániŋípí dánini yói oimónaneyiniro riyariŋoi? ⁴Kiraiso diŋí wíkwíróáná seaímeaŋí nipiní surímá riseaímeaŋinigini? “Oweoi, apí surímá wí miseaímeaŋinigini.” nimónariní. ⁵Gorixo xegí kwíyípí sixí niseayiri emimí niseaíwapiyiríná seyíné ɻwí ikaxí Moseso eaŋípimi xídařiŋagía niseaníri náni

seaíwapiyariŋírani? Xwiyá yayí neainarinjí imónijípi aríá niwiro diŋí wikkwírōagí niseaniri náni miseaíwapiyipa yariŋírani?

⁶ Bikwíyo re níriniri eánini, “Ebíramo Gorixo uríipi diŋí wikkwírōagi náni ‘Wé rónijí imónijí worini.’ ráriŋírini.” ⁷ E níriniri eániŋagi náni diŋí re móírixini, “Giyí mariái, diŋí Gorixomí wikkwíroarigíáyí Ebíramoyá ſíwiáráwe imónigíáyírini.” móírixini. ⁸ Ejná Gorixo re ejwípeáriŋí enagi náni “Émáyí nioní diŋí nikwírōáná ‘Wé rónigíáyírini.’ ráriſimigini.” níriri ejwípeáriŋí enagi náni Bikwíyo níriniri eániŋípa Ebíramomí xwiyá yayí winariŋí imónijí ripí uriŋinigini, “Joximi dání ámá rixí wirí wirí egíáyo niyoní nají wlímíráni.” uriŋinigini. ⁹ Ayináni re ripaxírini, “Gorixo ámá xíomi diŋí wikkwíroarigíá giyí giyo Ebíramo, diŋí wikkwírojomí tíni nawíni nají wiŋjyírini.” ripaxírini. ¹⁰ Ripí náni eni diŋí nimoríná axípi yaiwipaxírini. Ámá ɻwí ikaxí Moseso eaŋípími nixídiriŋípími dání Gorixoyá ſíŋwíyo dání wé rónijwaéne oimónaneyiníri yarigíá níni oyá ſíŋwíyo dání sa anínimixinipíríá náni xwiyá meárinigíáyí imónijoi. Bikwíyo re níriniri eániŋagi náni rariŋini, “Ámá ɻwí ikaxí Bikwíyo eániŋí api api niyoní xixeni mixídipa yarigíá giyí giyí Gorixoyá ſíŋwíyo dání sa nanínimixinaniro náni xwiyá meárinarijoi.” níriniri eániŋagi náni rariŋini. ¹¹ Bikwíyo ripí eni níriniri eániŋagi náni rariŋini, “Ámá diŋí wikkwírágíá náni Gorixo ‘Wé rónijoi.’ ráriŋíyí diŋí niyimíŋí tígíá imónipíráoi.” níriniri eániŋagi náni diŋí re yaiwiáripaxírini, “Ámá wo ɻwí ikaxí eániŋípími xídaríŋagi náni Gorixo ‘Wé rónijoxírini.’ uráripaxí mimónini.” yaiwiáripaxírini. ¹² Wé rónijí oimónaneyiníro ɻwí ikaxí xídarigíápi, ayí Gorixomí diŋí wikkwíroarigíápi tíni xixenimaní. Ripí Bikwíyo níriniri eániŋagi náni rariŋini, “Ámá ɻwí ikaxí eániŋípi xídarigíáyí bi aí miwiamó wigí xixeni nixídiriŋípími dánini diŋí niyimíŋí tígíáyí imónarigíári.” níriniri eániŋagi náni rariŋini. ¹³ Judayene ɻwí ikaxí eániŋípími dání nanínaníwá náni xwiyá meárinijwaéne imónijagi aí Kiraiso xewaniŋo nene náni xwiyá neameáriniarína wanínimixíapími dání gwíniŋí nearoayíronjírini. Ayí ripí níriniri eániŋagi náni searariŋini, “Ámá píkíáná ɭkíáyo yekwíroárinigá giyí giyí Gorixoyá ſíŋwíyo dání anínimixinaniro xwiyá meárinigíáyírini.” níriniri eániŋagi náni “Kiraiso nene náni xwiyá neameárinijípími dání gwíniŋí nearoayíronjírini.” searariŋini. ¹⁴ Ebíramomí símimanjíyo dání Gorixo “Nají e niseaíimírári.” réroáriŋípi émáyo eni wímearei Judayene Gorixo negí aríowami símimanjíyo dání “Nigí kwíyípi niseaíapímírári.” riŋípi nene Kiraiso neaiiŋípi diŋí wikkwíroariŋíwápími dání neaímeari enía náni gwíniŋí nearoayíronjírini.

“ɻwí ikaxípi nírirína Ebíramomí ‘Niseaíimírári.’
uriŋípi xwíá oiweniniri riŋímani.” uriŋí nánirini.

¹⁵ Gí nirixímeáyíné, ámaéne yariŋwápi náni xwiyá bi osearimini. Ámá wo xwiyá rixa níréoáríríná “E nísiimírári.” nuriri náni “Joxí

riríápi íkí siŋagi nikwírimónimámani.” Éniŋí nurirínayí, ríwéná ámi omiwiáróminiri neri wí riníráni? Ámi siŋí bi gíwí nímixiri wí riníráni? Oweoi. ¹⁶ Gorixo Ebiríamomi tíni iyí axípámi tíni símimanjyo dání “Dixí iyí axípámi dání naŋí niseaiimíráriñi.” réroáriŋípi nurirí iyí axípáyi niriríná Ebiríamoyá íwiáríawé obaxí náni mirí ná woní Kiraiso náni riŋírini. ¹⁷ Nioni oseariminiri searariŋjápi ripi imónini. Wigí símimanjyo dání “Naŋí e niseaiimíráriñi.” nurárimáná ejáná xwiogwí rixa 430 nimúrómáná ejáná ɻwí ikaxípi nurirí aiwi xámi “E niseaiimíráriñi.” nuriríná “Íkí siŋagi nikwírimónimámani.” éniŋí uráriŋípi náni wí rakíniŋímani. Ayináni re nimónariní, “E niseaiimíráriñi.” uráriŋípi Gorixo wí xwíá oiweniniri ejímani.” nimónariní. ¹⁸ ɻwí ikaxí riŋíjípi xídaríŋwápimi dání Gorixo nene náni neaipimoáriŋípi neaímeapaxí nimónirínayí, nene re yaiwianigini, “O ‘Niseaiimíráriñi.’ réroáriŋípmi diŋí wikwíroariŋwápimi dání neaímeapaxímani.” yaiwianigini. E neri aí Ebiríamomi símimanjyo dání “Niseaiimíráriñi.” réroáriŋípmi diŋí wikwíroŋípmi dánini wímeají ejagí náni diŋí wí e yaiwianiméwini.

¹⁹ E searariŋjagí náni ámá wo re nírinijoi, “ɻwí ikaxí riŋíjípmi xídaríŋwápimi dání Gorixo nene náni neaipimoáriŋípi nepa míneáimeapaxí nimónirínayí, pí náni ɻwí ikaxípi neariŋírani?” nírinijoi. Ai ayí Ebiríamoyá iyí axípá imónijo —“Omi dání naŋí niseaiimíráriñi.” urijo, ayí orini. O imónie náni “fwí nene yariŋwápi xíoyá maŋí niwiaíkiri ríá yariŋwini?” oyaiwípoiniri ɻwí ikaxípi neariŋírini. ɻwí ikaxí apí Gorixo aŋínaŋíyá maŋyo dání apaxípániŋí imónijo womi urinípirini. ²⁰ Ámá wo apaxípániŋí imónijo apí uriníri nurowáriríná xewaniŋí apí urinimeniŋoi. E neri aí Gorixo “E niseaiimíráriñi.” nuriríná ámá apaxípániŋí imónijo womi murowári wayá símimanjyo dání urarigíápa axípi e ejírini.

²¹ Ámá wo re riŋijoi, “Gorixo xwiyáá Ebiríamomi símimanjyo dání ‘E niseaiimíráriñi.’ nurimáná ámi ríwíyo xegí ámáyo ɻwí ikaxípi nuriríná ikweakwímí neri miripa reŋinigini?” Ámá wo e ráná “Oweoi, wí e ripaxímani.” urimíni. Gorixo ɻwí ikaxí ámá nixídiriŋípmi dání diŋí niyímiŋí imónipířia náni imónipaxí bi níriri siŋwiriyí, ayí ɻwí ikaxí apí xixeni xídaríŋjagía niwiniříná “Gí siŋwíyo dání wé rónigíáyínérini.” uripaxí imóniminiri ejírini. ²² E neri aí ríwaminjí Bikwíyo neániriŋíyo dání ámaéne negí fwí yariŋwápi náni Gorixo gwíniŋí neayáragírini. Ámá Jisasi Kiraisomi diŋí wikwíroarigíáyo sa e yarigíápmi dání “E niseaiimíráriñi.” réroáriŋípi tíni xixeni wiinía náni ámaéne fwí yariŋwápi náni ɻwí ikaxí neániriŋíyo dání gwíniŋí neayáragírini.

**“ɻwí ikaxípi Kiraisomi diŋí wikwírořrixiniri
yayíwí neameŋírini.” urijí nánirini.**

²³ Xwiyáá diŋí wikwíroariŋwáo nániŋípi sini mirinipa ejáná ɻwí ikaxí eániŋípi yayíwí nineaméra níbiri xwiyáá apí siŋáni imónie náni

gwíniŋí neayáragírini. ²⁴ Ayí ripi searariŋini. ɻwí ikaxí eániŋípi Kiraiso tíŋí e náni nineapemeámí neaunía náni yayíwí nineaméra bagírini. Ámá Kiraisomi diŋí wíkwíroariŋagía náni Gorixo “Gí siŋwíyo dání wé róniŋjoi.” rárariŋí enagi náni nene apí e imónaníwá náni yayíwí nineaméra bagírini. ²⁵ Xámi yayíwí nineaméra bagí aí xwiyíá diŋí wíkwíroariŋwáo nánipi rixa nimóniŋagi náni yayíwí neameariŋípimi sini xídiraxí menini.

**“Diŋí wíkwíroariŋwápími dání Gorixoyá
niaiwene imóniŋwini.” urijí nánirini.**

²⁶ Seyíné niyínéni Kiraisi Jisasomí diŋí wíkwíroarigíápími dání o tíni nawíni nikáriniro náni niaíwí Gorixoyá imónigíáyínérini.

²⁷ Kiraiso tíni oikárinaneyiniro niyínéni wayí nimearo xío imóniŋípa oimónaneyiniro rapirapí wúniŋí ynígíárini. ²⁸ Seyíné niyínéni Kiraisi Jisaso tíni nawíni ikáriniŋagía náni wiýné Judayí imónigíáyínérani, wiýné Girikiyí imónigíáyínérani, wiýné wayá xináiwániŋí nimóniro omiŋí wíiarigíáyínérani, wiýné omiŋí wayápi epíri náni áxejwarí minigíáyínérani, wiýné oxíyínérani, wiýné apíxíyínérani, niyínéni siyikí ná biní imóniŋagía náni Gorixoyá siŋwíyo dání anani imónini. ²⁹ Kiraiso tíni nawíni ikáriniŋíyíne enagi náni Ebiríamoyá iyí axípá imóniŋoi. Ayináni xíomi símimaŋyó dání “Niseaiimírári.” réroáriŋípi seiiníyáyíné imóniŋoi. Segí arío Ebiríamoyá diŋípi meapíriyáyínénijí imóniŋoi.

**“ɻwí ikaxípimi nixídiríná gwíniŋí neayáragí aí
Kiraiso nearoayíropírini.” urijí nánirini.**

4 ¹Ewayí xwiyíá ripi osearimini. Xano wiepíxíniasinío sini onimiá nimóniríná xanoyá amípí nípíni meanío enagi aiwí xináiwániŋí nimóniro omiŋí wíiarigíáyí yapi imóniŋorini. ²Síá xano ráriŋfyí imónie náni omi ámá wí yayíwí umero xíoyá omiŋí siŋwí uwínaŋídiro yarigíorini. ³Xámi nene ení niaíwenéniŋí imónagwárini. E nimónirane xwiyíá sírimiŋí éwapíngíápí —Apí, ayí re rinariŋípirini, “Api mepani. Api minípani.” rinariŋípirini. Api oyaneyiniri nixídiranéná gwíniŋí neayáragí enagi náni gwí omiŋíniŋí yagwárini. ⁴Nene e yagwá aiwí Gorixo “Ína imóníwinigini.” yaiwiáriŋfyí imónáná xegí xewaxomí xwiá týo náni urowárénapiŋjinigini. Omi apíxí wí uxíriri ɻwí ikaxí eániŋípimi nixídirane gwí yárinagwáyí imóniŋwá womi uxíriri ejorini. ⁵Gorixo piaxí nineameri xíoyá niaíwenéniŋí imónani náni ɻwí ikaxí nixídiriŋípimi dání gwíniŋí yárinagwaéne nearoayírówíniginiri urowárénapiŋjinigini. ⁶Agwi “Gorixoyá niaíweneríani?” oyaiwinípoyiniri xegí xewaxoyá kwíyípi —Apí dání Gorixomí nuriríná “Ápoxini. Ápoxini.” urariŋwápirini. Api rixa sixí seamímoŋírini. ⁷Ayináni ɻwí ikaxí apí api xídirípi náni sini gwí omiŋí yarigíáyínénijí mimóniŋoi. Rixa

xíoyá niauwíyíné imóniñoi. Xíoyá niauwíyíné enagi nání xio seaiñípimi dání xegí diñípi meapíráyíné imóniñoi.

“Seyíné yarigíápi nání aga ayá síwí niroarini.” urinjí nánirini.

8 Xámí Gorixo nání sini majíá nimóniri nání mixídipa neríná ñwíá segí diñí tñi imixigíápi —Api nepa ñwíá imóniñípimaní. Api omejweaaneyiniri nání gwíniñí seayáriniñíyíné nimóniro yagíáriñi. 9 E nero aiwi seyíné rixa xíomi nixfdiro ámá xíoyá imóniñagía nání —Api ripaxí aí ámá xíoyá oimónípoyiniri xewaniño seaimixiñí enagi nání e níriríná “Ayí xíxeni rímiñi.” nimónarini. Rixa xíoyá oimónípoyiniri seaimixiñí enagi nání seyíné diñí arige nímoró axímini nikinimóniro ámi Judyayíá xwiyíá sirimiñí éwapíñigíápimi —Api pírániñí seaimixipaxí wí mimóniñípirini. Apimi arige niyaiwiro ámi oxídaneyiniri yariñoi? Ámi Judyayí iwamíó érowiápíñigíápi nixfdiriñípimi dání gwíniñí oyárinaneyiniro riyariñoi? 10 Seyíné Judyayí síá ayimi “E epaxírini.” rarigíápi xídiro emá siñí nání síá ayimi “E epaxí imónini.” rarigíápi xídiro Gorixo nání diñí mopíri nání síá ayí ayí imónáná “Aiwa nimixiro e érixini.” rarigíápi xídiro xwiogwí siñí imónáná “E epaxírini.” rarigíápi xídiro yariñagía nání searariñini. 11 Seyíné yarigíápi nání aga ayá síwí niroarini. Nioni seyíné tñi niñwearíná anijí miní nisearéwapiyiri aí “Siwiá searéwapiyijáríani?” nimónariñagi nání ayá síwí niroarini.

12 Gí nírixímeáyíné, wauní ripi osearimini, “Íwí ikaxí ríniñípimi dání gwíniñí yíróniñáoni imóniñápa seyíné ení axípi imónípoyi.” osearimini. Nioni ení seyíné imónigíápa sa ámá woní imóniñagi nání searariñini. Nioni seyíné seaímeááná seyíné sítí wí minikárigíawixini. 13 Seyíné niñíárini. Iwamíó íná dání xwiyíá yayí neainariñípi wáí niseariríná ríramiñí nimóniri nání searijanigini. 14 Nioni ríramiñí imóniñápi seyíné xwíriá seainiñiniri ejí aiwi seyíné wí peayí niniwianiro ríwí minímó Gorixoyá ajínají womirani, Kiraiso xewaniñomirani, nimíminiríniñí nimíminigíawixini. 15 Nioni wáí searáná seyíné “Xwiyíá yayí neainipaxípi aríá wianíwaéne, nene mimóniñwí reñwini?” niyaiwiniro yayí seainiñípi gími nímoró yariñoi? Íná e epaxí nimóniri siñwiriyí, niapaniro nání segí siñwí aí yónipaxí imóniñagía siñwí seaniñá enagi nání searariñini. 16 Nioni nepaxiñí imóniñípi tñi xixeni neari searariñagi nání seyíné “O símí tñi neaimiñári yarini.” riseaimónarini? 17 Ámá ñwí ikaxí ríniñípi tñi gwíniñí seayáraniro yarigíáyí mepí niseatiniro aiwi nañí seaíwapiyaniro nání mepí seatinarigíámani. Poroni ríwí ninimómáná noneyá sírogwí oimónípoyiniri seayiñwíroaniro yariñoi. 18 Nañí seaíwapiyipíri nání mepí nitiniróna ayí ananirini. Nioni seyíné tñi ñweajánáni maríái, nioni miñweañagi aiwi nañí seaíwapiyipíri nání mepí nitiniróna ayí ananirini. 19 Gí niauwíniñí imónigíáyíné, ríniñí apixíwa niauwí xíraniro íná winariñípa nioni ení seyíné xeñwími

warigíápi píni niwiáríro Kiraiso imóniñípa imónipírfé náni ámi axípi e niniga warini.²⁰ E niseariri aí mixní misearí nípení xwiyíáni searimi náni seyíné tñi ojweáminiri náni íkñiñí sípí niarini. Seyíné xejwími warigíápi náni ududí ninarijagi náni seararijini.

Xegaí tñi Seraí tñi náni niririná ewayí xwiyíá bi urijí nánirini.

²¹ Iwjí ikaxí riniñípimi xídaríwápimi dání Gorixoyá sijwíyo dání wé róniñwaéne oimónaneyiniri yarigíáyíne, yarijí bi ripi oseaimini, “Iwjí ikaxí eániñípimi dání riniñípi náni nepa dijí mimoarigíáyínerani?”

²² Bikwíyo dání xwiyíá bi ripi náni niriniri eániñagí náni osearimini. Ebíráamo niaíwí waú emeaagírini. Wío xinániñí nimóniri omijí wiiarijí xiriñorini. Wío xegí xiepí —Í xinániñí nimóniri omijí miwiipa yarijírini. Í xiriñorini. ²³ Xínániñí nimóniri omijí wiiarijí xiriñjo sa apixíwa oxí tñi nemero niaíwí xirarigíápa xiriñorini. Xiepí, xinániñí nimóniri omijí miwiipa yarijí xiriñjo Gorixo Ebíráamomi símimañíyo dání “E nisimíáriini.” urijípimi dání xiriñorini. Bikwíyo api náni niriniri eániñípi náni osearimini. ²⁴ Xwiyíá ipaú náni riniñípi agwi ríná imónarijí bi tñi ríramiñíyí niniri ripaxírini. Ipáu xwiyíá Gorixo ráriñí biaú nánirini. Xwiyíá bi —Api iwjí ikaxí riniñípirini. Api díwí Sainaiyí riniñípi tñjí e dání ráriñípi, ayí Xegaí nánirini. Niaíwí í xiriñýí xináiwániñí nimóniro omijí wiipríá náni imóniñfyírini. ²⁵ Díwí Sainaiyí riniñípi Arebia imónini. Api Jerusaremi agwi ríná imóniñípi tñi ríramiñíyí niniri imóniñípirini. Ámá ají apimi ɻweáyí xináiwániñí nimóniro omijí wiiariigíáyíniñí imóniñagía náni rarijini. ²⁶ Ámá ají apimi ɻweáyí xináiwániñí nimóniro omijí wiiariigíáyí imóniñagía aí ámá Jerusaremi ajnáami imóniñípimi ɻweáyí rixa gwíniñí yíronigíáyírini. Ají api Kiraisomí dijí wíkwírojwaéne negí nökíniñí imóniñípirini.

²⁷ Bikwíyo dání ají apixí ipaú tñi ríramiñíyí apiaú náni xwiyíá ripi niriniri eániñagí náni seararijini, “Apixí niaíwí mixirí oxí rojíxi yayí éirixini. Jíxi apixí niaíwí nixiririná riniñí winarijípi síní misinipa yarijíxi mají nexoari meají rírixini. Niaíwí apixí meawári sijxíyá obaxí nimóga nuro pírániñí meániñíyá niaíwíyo múropíriá enagi náni meají rírixini.” niriniri eániñagí náni seararijini. ²⁸ Gí nirixímeáyíne, Ebíráamomi símimañíyo dání Gorixo “E nisimíáriini.” uráriñípimi dání Aisako xiriñípa axípi e imónigíáyínerini. ²⁹ Íná niaíwí apixí oxí tñi nemero xirarigíápa xiriñjo, o niaíwí Gorixoyá kwíyípimi dání xiriñjomí xeaniñí wíkáragírini. Agwi eni axípi e xeaniñí seaikáraniro yarijoi. ³⁰ E seaikáraniro yarijagía aiwi Bikwíyo dání píoi riniñí? Ayí re niriniri eánini, “Xinániñí nimóniri omijí wiiarijími tñi xegí niaíwomí tñi mixí xíadowárei. Xínániñí nimóniri omijí wiiarijíyá xewaxo tñi dixí apixí, rinániñí nimóniri omijí misiipa yarijíyá xewaxo tñi awáu niwaúni dixí dijípí tígíwaú nimóniri amípí xanoxiyá mímeapa éfisixiniri

rirarinjini.” nирини eánini. ³¹ Ayináni gí nirixímeáyíné, Kiraisomi dijí wíkwíroarijwaéne xináinijí nimóniri omijí wiiarijiyá niaíwenenijí mimónijwini. Xináinijí nimóniri omijí miwiipa yarijiyá niaíwenenijí imónijwini.

**“Gwíniijí yírónijwaéne ámi gwí yárinipaxí
mimónipa éwanigini.” urijí nánirini.**

5 ¹Pípi oimónípoyiniri maríái, gwí yírónijwaénenijí oimónípoyiniri Kiraiso gwíniijí neákwewáriñirini. Ayináni seyíné ejí neániro ñweáírixini. Ámi ñywí ikaxípi nixídírane gwí omijí yaníwá nání odípí sámí xe oneayípoyiniri sijwí miwínipa éfríxini.

²Nioni Poroni searimípi aríá ókiarí nimónípoyi. Ñywí ikaxí riniñípi nixídírinxípí dání wé rónijí imónipíri xe iyí símí sío oneawákwípoyiniri sijwí niwinirónayí, Kiraiso níperíná ámá níyoní nání ejípi nañí wí seaimixipaxí menini. ³Ámá xe iyí símí sío oneawákwípoyiniri sijwí winarigíá wíyí wiýiné ámi dirírí bi oseaimini. Api e nerónayí, ñywí ikaxí riniñípi bini xidípaxímani. Nipini xidírixini. ⁴Segí ñywí ikaxí riniñípi xídarigíápí dání Gorixo “Wé rónigíáyínérini.” nearíwiniginiri yarigíáyí rixa Kiraiso tíni gwíniijí íkwamixinigárini. Gorixo wá niseawianiri seaiñípi rixa ríwímini nínamoro yarijoi. ⁵Wiyíné e yarijagía aí nene Kiraisomi dijí níwíkwírorijípí dání dijí re ikwímoñwini, “Ñywí ikaxí xídarixwápí dání maríái, Gorixo xewanijo nerijípí dání ‘Wé rónigíáyínérini.’ nearáriníárini.” niyaiwirane oyá kwíyípi ejí sixí neaímixípí dání dijí e ikwímoñwini. ⁶Ayí ripi searirinji. Ámá Kiraisi Jisaso tíni nikáriniríná rixa iyí símí sío wákwinijáná nikárinirínárani, miwákwíni jáná nikárinirínárani, ayí ananirini. E neri aí Gorixo wimónarijípi oyaneyiniríná epírípi, ayí ripirini. Kiraisomí dijí níwíkwírorijípí dání ámáyo dijí sipi níwiro arirá wiarijápirini.

⁷Seyíné iwamíó Kiraisomí nuxídíróná ámá yamiyamúrónigí níñiróná ajiñí wiári móroarigíáyí yapi nimóniro yagíárini. E nero aí go seapíronjagi xwiyíá nepaxijí imónijípi sini xixeni mixfdarijoi? ⁸Dijí seyíné agwi íá xirigíápí Gorixoniyá oimónípoyiniri wéyo íá seaumirinjomí dání aríá wigíápímani. ⁹Ewayí xwiyíá ámaéne rarijwá ripi nání dijí mópoyi. Biskeríá sijípími yisí bi onimiápi táná níminí íkwiajwí eapinárarijírini. Seyíné yarigíápí apíniñí mimónipa reni? ¹⁰E niseariri aí “Seyíné nañí xixeni imónijípi nepírárini.” niseaiaiwiri nání dijí sínjá neánarini. Seyíné Ámináo tíni ikárinigíá enagi nání “Dijí xegí bi mixírí nioni xiriñá axípi nixirípíráoi.” niseaiaiwiri nání dijí sínjá neánarini. Ayá searemoarijo go go ejagi aiwi “Gorixo anani pírí umamoníárini.” nimónarini. ¹¹Gí nirixímeáyíné, nioni yarijápi nání pírániñí dijí mópoyi. Nioni ámá wí rarigíápa xwiyíá yayí neainarijípi wáí nírimeríná nepa ripi nírínayí, “Jisasomí dijí níwíkwírorí aiwi

iyí símí eni sío wákwínípoyi.” nírirínayí, pí náni gí Judayí sini xeanijí nikárarijoi? Nioni nepa e níriri sijwiriyí, Judayí “Kiraiso nene náni yoxáípámí neapeinírini.” urarijápi aríá niniróná apimi dání símiríri niniro óréámioapaxímani. ¹² “Ámá ayá searemoarigíáyí wigí iyí símí sío niwákwíniro píni wiárigíápi sío wiwákwímí inayírírixini.” nimónarini.

¹³ Gí nírixímeáyíné, Gorixo gwí miyinigíáyíné oimónípoyiniri wéyo fá seaumirijýíne imónijagíá aiwi “Pí pí náni íeapá neainarijípi yaníwá náni ɻwí ikaxí riniñípimi dání gwíniñí neaíkwewárinijenerífaní?” niyaiwiro api mepa éírixini. E mepa neróná diñí sipí inarigíápimi dání xixe arírá niga úírixini. ¹⁴ ɻwí ikaxí nipiní, ayí xwíyíá ná bini ripimí ikwíkwírí inini, “Jiwaniñoxi diñí sipí inarijípa ámá wíyo eni axípi wiríini.” riniñí apimi ikwíkwírí inini. ¹⁵ E nerí aí seyíné api miní síwí xixe síwí niróga wiápíñimeaarijípániñí nimóniro xixe rirómí inipírixiniri náni íkwairirí searijini.

Íeapá winarijípimi dání epaxípi tíni kwíyípi nipemeámi warijípimi dání epaxípi tíni nánirini.

¹⁶ Nioni seararijápi, ayí ripirini. Gorixoyá kwíyípi xe nineapemeámi ouniri sijwí niwínirónayí, pí pí miñí seainarijípi xe oneaininiri epírámani. ¹⁷ Ayí ripi nánirini. Miñí seainarijípi, ayí kwíyípimi xwámamí wiminíri yarijírini. Kwíyípi eni miñí seainarijípimi xwámamí wiminíri yarijírini. Miñí seainarijípi tíni kwíyípi tíni ámá midimidáni nimearori mixí inarigíápíniñí imónijagíá náni rarijini. Ayináni kwíyípi xe nineapemeámi ouniri sijwí niwínirónayí, amípí miñí seainarijípimi dání oyaneyiniri seaimónarinípi anani epaxí mimónini. ¹⁸ Kwíyípi xe nineapemeámi ouniri sijwí niwínirónayí, ɻwí ikaxí eániñípi xíripíri náni gwíniñí miseayárinini. ¹⁹ Miñí inarigíápi náni ámá niyínéni sijáni seaimónini. Miñí niniróná ripi yarigíárini. Íwí iniro piaxí weánipaxípi ero rípeánaniro náni yarigíápi ero ²⁰ ɻwíapími mewero ayáí ero símí tíni iniro mixíni ríniro sipí diñí yaiwiniro mixí kíniro xixewiámí ríniro ewáramóniro xepixepá róniro ²¹ sijwí íwí winiro iniigí xwapí ninimáná papikí ero papikí neróná uyínií ero xixegíni api api imónijípi eni ero yarigíárini. Ejiná íkwairirí seainjápa ámi axípi íkwairirí oseaimini. Ámá api api yarigíáyírani, apíniñí imónijípi eni yarigíáyírani, ayí Gorixoyá xwioxíyo wí páwipírámani. ²² E nerí aí ámá kwíyí Gorixoyápi xe nineapemeámi ouniri yarigíáyí ripi yarigíárini. Ámáyo diñí sipí wiro diñí niíá winiri niwayíróniro ɻwearo ayíni xe óí oneaimópoyiniri sijwí winiro ayá urimixiro pírániñí wiilo ámá diñí ujwiráripaxípi ero ²³ ayá rírimixí wipaxí imóniro nipíreániro yarigíárini. ɻwí ikaxí bimi dání api nipiní riniñípi bi “Mepani.” mirinini. ²⁴ Ámá Kiraisi Jisasoyá imónigíáyí wigí xámí nipikwini mimónigíápi —Api sipí náni miñí winiro íeapá winiri yarigíápírini. Api ríwí nimoríná rixa yoxáípámíniñí

niyekwiroáriro pikiárigíawixini. ²⁵ Kwíyípi dijí niyimiñj rixa sixí neamímojí ejagi nání api nineapemeámi ouminiri yarijípa oxídaneyi. ²⁶ Negí wíyí wiýiné mixí mímeariñipá oyaneyi. Símisí mainenipa erane sipí dijí miyaiwinipa erane oyaneyi.

“Xixegíni bi bi arirá inírixini.” urijí nánirini.

6 ¹Gí nirixímeáyíné, segíyí wo uyínií éagi niwinimearínayí, kwíyípi nipemeámi seawarijíyíné sipí eómi awayini sajiojwíráfrírixini. E neróná seáyi e nimóniro “Sipí xío éípa nene wí epaxenemani.” miyaiwipa érírixini. Seyíné eni íwí axípi epírixiniri seararijíni. ²Segí wíntiyí dijí ududí winarijí imónijípi wí wímeági niwínirínayí, arirá wírixini. Xixe e inírixini. Seyíné e nerónayí, ñwí ikaxí Kiraíso ríjípi xixeni tíni yarijoi. ³Ámá wo “Nioni seáyi e imónijáonirini.” niyaiwinarijagi aí o nepa seáyi e mimónijánayí, ayí xewanijo yapí éwapínarini. ⁴Woxini woxini díxí yarijípi pírániñj sijwí anaxídinei. E neríná xewanijoxi “Apáni yarijini.” nisimóniríná ayí mixí meakíninipaxírini. E neri aí ámá wí tíni ríramijíyí niniri “Nioni yarijápi wí yarigíápi tíni xixeni mimónini.” niyaiwiniri mixí mímeariñipápani. ⁵Niyínéni xixegíni segí yarigíápimi dání seaímeaniá ejagi nání rarijini.

⁶ Ámá xwiyíá Gorixoyápi uréwapiyarijíyí wigí amipí naají imónijíyí bi nimearo wigí uréwapiyarijomi bi mini wírixini. ⁷Yapí re méwapínipa érírixini. Ámá wí Gorixomi majimajíá niwikárimáná ríperirí umepaxírini. Ámá pí aiwá iwiá nura núíasaná xixeni api miarigíá ejagi nání rarijini. ⁸Ámá feapá winarijípíni yarigíáyí, ayí ámá omijíyo aiwá iwiá urarigíáyí yapi imónijoi. Aiwá yói éípi miarigíápa wigí egiápími dání nimiríniñj neríná nannípíráriñi. E epíria aí ámá kwíyípi nipemeámi warijípími xídarigíáyí wigí egíápími dání nimiríniñj neríná dijí niyimijí tígíáyí imónipíráriñi. ⁹Ámáyo naají niwia nuranénayí, anijí neainíagi aí naají wiaarijwápi píni miwiáripa éwanigini. Ejí samijí mineawepa neri píni miwiáripa nerínayí, aiwá míwáiná naajíni mianíwá ejagi nání seararijini. ¹⁰Ayináni sini epaxí nimóniríná ámá niyoní naajíni wiíwanigini. Negí Ámináomí dijí wíkwírogíá nawíni imónigíáyo ayí aji Paxí wianíwáyírini.

**“Kiraíso yoxáípámi dání neaijípi nánini mixí
meakínipaxírini.” urijí nánirini.**

¹¹ Ríwamiñj nioní gí wé tíni nearíná xwéni xwéni neáa warijá ripi seýné mí ómixípoyi. ¹² Ámá iyí símí sói owákwínípoyiniri xixoyípií seamearigíáyí, ayí wigí wíniyí “Apáni e imónigíáyí ríja yarijoi?” oneaiaiwípoyiniri sói seawákwianiro yarigíáyírini. Ayí Judayí nene Jisaso yoxáípámi neaijípimíni dijí wíkwíroarijagwi nineaníróná xeanijí neaikáripírixini e yarigíáyírini. ¹³Ayí wí ñwí ikaxí riniñj nípini

xixeni yarigfáyí mimóniñagía aiwi seyíné sío seawákwííápi náni wárixá imónaniro náni seyíné iyí símí sío owákwianeyiniro wimónariñírini.

¹⁴ Ayí e yarinagía aí nioní pípi náni seáyi e nimerí rimiméini. Áminá Jisasi Kiraiso yoxáípámi niperíná neaiijípi nánini niriri yayí emfíni. Ayí ripi nánirini. Kiraiso yoxáípámi neapeiñípimi dání ámá Gorixomi mixídarigfáyí yarigfápi sini emía náni piyínijí imóniri gí sijwí winiñaé dání “Wigí yarigfápi eni piyínijí ría imónini?” yaiwiri ejini. ¹⁵ Síó niwákwíniríná ayí ananirini. Miwákwínipa nerfná ayí eni ananirini. Gorixo ámi xegí kwiyípimi dání sijí wí oimónípoyiniri neaimixíípi, ayí anipaxí imóniñí ejagi nání searariñini. ¹⁶ Ámá nioní searariñá apí fá nixiriro xídarigfáyo Gorixo wá wianiri niwayiróniro ñweapíri náni wiiri éwinigini. Isireri xíoyá imónigfáyo eni e éwinigini.

¹⁷ Nioni Jisasomí xídarinagí náni iwaní nimépeayigfápi igí rixa niwenagí náni wiýíné nioní diñí ríá nixepaxí ámi bi mepa éírixini. ¹⁸ Gí nírixímeáyíné, Áminá Jisasi Kiraiso wá seawianariñípimi dání diñí sixí oseamímoni. “E oení.” nimónarini.

Payí Poro Epesasi ḷweáyí náni eaŋínarini.

Payí rina Jisasoyá siyikí imónigíá aŋí yoí Epesasiyo ḷweagíáyí náni Poro eaŋínarini. Aŋí apí Esia piropenisíyo nikwíróniga uŋí nipimíni seayí e imónagípirini. Poro émáyí aŋímini xwiyáyí yayí winipaxípi wáí nura nemeríná aŋí apimi iwamíó eméná Sabaríá ná woni e ḷweaŋinigini (Wáí wurimeiarigá 18:18-21). E nemo ámi wí e wí e nemésáná ámi ríwíyo e náni nuri niŋweari uréwapiyarfná xwiogwí waú wo műroŋinigini (Wáí wurimeiarigá 19:1-41). E nemo ámi wí e emearfná omi íá nixero gwí aŋíyo ḷwiráríe dáni payí rina neari Tikikasomi wiowáriŋinigini.

1 ¹Poroni —Nioni Gorixo Kiraisi Jisasoyá wáí wurimeiarinjí wo imóníwiniginiři xegí diŋí tñi nirípeaŋonirini. Nioni payí rina ámá Gorixoyá imónigíá Epesasi ḷweáyíne —Seyíne segí nawíni ikárinigío, Jisasomi nuxídiróná pírániřj uxídarigíáyínérini. Seyíne náni nioni payí rina neari mónapariŋini. ²“Negí ápo Gorixo tñi Áminá Jisasi Kiraiso tñi wá seawianiri seyíne niwayiróniro ḷweapíri náni seairi éisixini.” nimónarini.

**“Kiraiso tñi ikárinijwaéne Gorixo naŋí imóniřj
api apí neaŋíŋirini.” urijí nánirini.**

³Gorixo ámá diŋí niyimijí tígíáyí nimóniro aŋínamí ḷweářixiniri niwimixiríná naŋí wiiariŋípi, apí nipiní Kiraiso tñi ikárinijwaéne rixa neaiňiŋ eŋagi náni omi yayí uméwanigini. ⁴O xwfáří sini mimixími dáni nene oyá siŋwíyo dáni siyikwí míniŋwaéne imónirane xwiyáyí mineamearipaxí imónirane yaníwá náni Kiraiso tñi nawíni ikárinijwápimi dáni íá yiyamixímí neaŋinigini. ⁵O eŋíná dáni nene náni diŋí sipí wiŋí eŋagi náni “Ámá nioni íá yiyamixímí wíáyí Kiraiso wiiníapími dáni gí niaíwí piaxí memíáyíniřj wimixšímingini.” yaiwiáriŋinigini. Xegí diŋíyo dáni “E éimiginí.” niwimóniri náni e yaiwiáriŋinigini. ⁶Nene re niyaiwirane seayí e umeaníwá náni e niyaiwiáriri eŋírini, “O wá níneawianiríná bi onimiápi mineawianí nene o xegí diŋí sixí uyijo tñi nawíni ikárinijwaéne eŋagwí náni ‘Ayí

eni xixe niírixini.’ miwimóni xegí xewaxo anipá wírénapijíráni?’ niyaiwirane seáyi e umeaníwá náni e niyaiwiáriri ejírini. ⁷Nene Kiraiso tíni ikáriñiwaéne ejagi náni o yoxáipámí niperi xegí ragí púipimi dání Gorixo gwíniójí nearoayírori xwiýá xíoyápi niwiaíkirane yarijwápi yokwarimí neaiiri ejírini. E nineaiirná Gorixo wá onímiápí nineawianíri neaiijíráni? ⁸Oweoi, aga wá ayá wí nineawianirijípimi dání nearoayírori yokwarimí neaiiri ejí ejagi náni rarijini. O dijí émí saímí nimori amipí níni náni nijfá imónijo ejagi náni ⁹xewanijo e éimiginíri wimónijípi tíni xixení neríná ejíná dání Kiraiso eníápimi dání ámá náni e wiíimiginíri ejwípeáriñípi —Api ámáyá sijwíyo dání íními imónijípirini. Api náni nene wíá neaókímixijíráni.

¹⁰⁻¹¹Ejíná dání ejwípeáriñí api, ayí amipí níni ajínamí tíni xwiárími tíni imónijíyí “Kiraisomi símañwíyónijí íními wurínaníwá náni rimónijwíni?” niyaiwiro xixení e imónífrixiníri ejwípeáriñípirini. Síá e ejwípeáriñípi imóníwinigíníri rináriñíyí nimónirfná oyá dijí tíni xixení e imóniníárini. Pí pí o dijí nejwíperíná “E éimigini.” niwimóniri yaiwiáragípi tíni xixení neri e neaimixijíráni. ¹²Judayene —Ámá xámí Kiraisomi dijí niwikwímoror re yaiwigíyáyí, “O neaiijípimi dání Gorixo yeáyí neayimixemeañíárini.” yaiwigíyáyí náni nene xámí sijwí ipejwáeneríni. Nene “Aga seáyi e imónijo, ayí Gorixoríáni?” niyaiwirane seáyi e umeaníwá náni xíoyaéne neaimixijíráni. ¹³Seyíné eni Kiraiso tíni ikárinigíyíné ejagi náni xwiýá nepaxijí imónijí yaní seaiapigíápi —Api Gorixo yeáyí seayimixemeañí ejagi náni yayí seainarijípirini. Api seyíné aríá niwiróná dijí wíkwírófá ejagi náni Gorixo xíoyá imónífrixiníri xegí kwíyí símimañjyo dánínjí “Niseaiapimíárini.” ráriñípi tíni ikiyijíniyí seaiáriñíráni. ¹⁴Kwíyí neaiapirípi tíni rixa ikiyijíniyí neaiáriniyagi náni dijí re mojwini, “Gorixo ‘Niseaimíárini.’ ráriñípi síní míneáimeañípi tíni xixení nineaiiníráni. Xío ‘Nioni tíni niywéaro nioniyáyí imónífrixiní.’ yaiwiarijípi tíni xixení imónaníwá náni gwíniójí neaíkwamixiníárini.” Dijí anijí e mojwini. Nene “Aga seáyi e imónijo, ayí Gorixoríáni?” niyaiwirane seáyi e umeaníwá náni xegí kwíyípi tíni ikiyijíniyí neaiáriníráni.

“Gorixomi seyíné náni rixijí seauriyarijíráni.” urijí nánirini.

¹⁵⁻¹⁶Gorixo api api e seaiijí ejagi náni nioní eni ámá wí re rarinagía, “Epesasi lweáyí Áminá Jisasomí dijí niwikwíroro ámá Gorixoyá imónigíá níni náni dijí sipí wiarijoi.” rarinagía aríá wijsaé dání nioní seyíné náni Gorixomi yayí niwiayiríná wí píní wiárarijámani. Rixijí nuriríná seyíné náni dijí nimori ¹⁷rixijí re seauriyarijíráni, “Negí Áminá Jisasi Kiraisoyá lhwíáoxini, seáyi e rímeepaxí ápo Gorixoxini,

Epesasi ḥweáyo anani re wiſirixini. Joxi dixí kwíyípmi dání ayí diŋí emí saímí mopíri nání síkíkí womixiri dixí imóniŋípi nání xixeni niŋíá imónipíria nání wíá wókímixiri eírixini.” seauriyariŋárini. 18-19 Seyíné riŋí ripi niyaiwiro niŋíá xixeni imónipíria nání rixiŋí seauriyariŋárini, “Gorixo nioniyáyí nimóniro nioni tñi ḥweářrixiniri wéyo íá neaumiriŋí diŋí ikwímoariŋjwápi, ayí apírían?” yaiwiro “Xíoyaéne awiaxí imóniŋí neaímeaníapi —Api ayá tñiŋí símí símí e mepxái imóniŋípirini. Api, ayí apírían?” yaiwiro “Xíoyá ejí sixí eániŋí píří miwiaškipaxí imóniŋípi —Api aga seáyi émi imóniŋípirini. Ámá xíomi diŋí wíkwíroarigíayo diŋí sixí wímoariŋjípirini. Api, ayí apírían?” yaiwiro epíria nání o segí diŋí wíá seaókímixinía nání omi rixiŋí seauriyariŋárini. Xíoyá ejí sixí eániŋí diŋí wíkwírojwaéne sixí neaímoariŋí api píří maríái, 20 ejí sixí eániŋí Kiraiso xwáripáyo dání owiápni meaníri siŋí wimixiri aŋínamí xíoyá wé náúmini ojweaníri wimixiri ejípi, ayí xíomi diŋí wíkwírojwaéne diŋí sixí neamímoariŋí axípiníriní. 21 Wé náúmini ḥweanjo, o giyí giyí seáyi e nimóniro wníyo seáyi e umejweaarigíáyorani, giyí giyí néni tñjwaéne nimóniri ojweaaneyiníri yarigíáyorani, giyí giyí ejí eániŋí nimóniri omejweaaneyiníri yarigíáyorani, giyí giyí áminá nimóniri yarigíáyorani, pí pí yoí omiŋí xixegíni yarigíáyíyá niwíriro rarigíáyorani, ayo niyoní kwíyí imónigíáyorani, ámá imónigíáyorani, niyoní o aga wiári seáyi e wimóniŋorini. Agwi rínáni maríái, ná ríwíyo eni aniŋí e seáyi e niwimóniri ḥweaníárini. 22 Gorixo amipí nñi ámáraní, amípirani, Kiraisoyá suyimajwíyo wuríniřrixiniri wimixiŋírini. O amipí niyoní nání Ámináo imónijo ejagí nání ámá xíoyá siyikí imónigíáyo miŋýíniŋí wimóninía nání eni wimixiŋírini. 23 O miŋýíniŋí imóniŋáná ámá oyá siyikí imónigíáyí xegí waráríniŋí imónijo. Miŋýi tñi wararái tñi nawíni ejáná wará noní xixeni imónariŋípa Kiraiso —O amipí nñi Gorixo wimónariŋípi tñi xixeni imóníwinigíriní wimixariŋorini. O Gorixo “Miŋýi xegípi ojweaníri miwimóní wará eni tñjyi imóníwinigini.” yaiwjíŋípi tñi xixeni imóninía nání ámá oyá siyikí imónigíáyí api e imónijo.

**“Nanínaníwá nání imónagwi aí Gorixo siŋí
neaimixiŋírini.” urijí nánirini.**

2 ¹Enjíná seyíné Gorixomi mají niwiaškiro íwí yagíapími dání naníniŋíria nání imónagíáyínérini. ²Sini e nimóniróná ámá Gorixomi mixídarigíáyí sipí yarigíápa axípi e yagíárini. Seyíné kwíyí sipíyí aní piríyo emeariŋíyo xiawomi —O ámá Gorixomi mají wiaškiarigíáyo sipípi eírixiniri diŋí ukikayonjorini. Oborini. Omi seyíné eni xídagíárini. ³Ámá Gorixomi mají wiaškiarigíáyí yarigíápa nene eni axípi nerane pí pí nipikwini mimóniŋípi oyaneyiníri miŋí nineainírná sa anani yagwárini. Pí pí ſeapá neainířpirani, negí diŋyo dání oyaneyiníri

neaimónípirani, sa anani yagwári. Ámá Gorixo wikí niwóniri pírí umamóáná nanínipíráyí níni yarigíápa nene ení negí néra wagwápími dání neríná axípi nanínaníwániri yagwári. ⁴Nene e imónaniri yagwá aiwi Gorixo nene náni dijí sípí niwiriná xwapí ayá wí wiarijagi náni “Wá onimiápi wianíimigini.” miwimóní ayá wí neawianiijírini. ⁵Nene rixa naají imónijáná wá neawianiijímani. Nene sini oyá mají niwiaíkirane fwí wagwápími dání nanínaníwá náni imónijáná wá níneawianiri Kiraíso ámi owiápíñimeaniri sijí niwimixiríná nene ení nawíni sijí neaimixijírini. Gorixo wá niseawianirijípimi dání yeáyí seayimixemeajírini. ⁶Nene Kiraíso Jisaso tíni nawíni sijnínjí níneaimixíriri neawáriñímani. O tíni nawíni ikáriniijwaéne ejagi náni o xwáripáyo dání owiápíñimeaniri niwimixiríná nene o tíni nawíni wiápíñimeárixiniri neaimixiri ajiñáami gí íwo wé náúminí ojweaniri niwimixiríná o tíni nawíni ñweárixiniri neaimixiri ejírini. ⁷Ayí ripí náni e ejírini. Ámá níni agwi ríná ñweagíáyírani, ná ríwíyo ñweapíráyírani, níni Gorixo ámá náni dijí sípí niwiri Kiraíso Jisaso urowárénapijípi náni dijí nimoróná dijí re yaiwírixiniri náni e ejírini, “O dijí wíkwírogíáyo wá onimiápi niwianiri urowárénapijímani. Wá ámá wianarigíápi tíni xixeni mé seáyi e imónijípimi aí wiári nímurori imónijípí niwianiri urowárénapijírini.” yaiwírixiniri náni Gorixo e ejírini. ⁸⁻⁹Seyíne Jisasomi dijí wíkwíróáná Gorixo wá niseawianiri seaiijípimi dání yeáyí seayimixemeajírini. Segí dijí tíni egíápími dání yeáyí seayimixemeajímani. Seyíne naají yarijagia sijví niseaniri náni yeáyí seayimixemeajímani. Ámá wí aí wigí egíápi náni weyí mimearinipa éírixiniri anipá yeáyí seayimixemeajírini. ¹⁰Ayí ripí nánirini. Agwi nene imónijwápi Gorixo neaimixijenerini. Kiraíso Jisaso tíni ikáriniijwaéne neaimixiní ejagi náni “Imiriñí mimónijípini éírixini.” yaiwiñípi —Api ejíná dání repeáriñípirini. Apimi xdíírixiniri neaimixijenerini.

**“Kiraíso Judayene tíni émáyíné tíni nawíni
neakumixáriñírini.” urijí nánirini.**

¹¹Ayináni ejíná seyíne segí sénáíwa sexairigie dání émá imónigíáyíné —Seyíne náni Judayí re seararigíáyínérini, “Iyí símí sío miwákwínigíáyírini.” seararigíáyínérini. E niriro aí “Iyí símí sío wákwínarijwaénerini.” rinarigíáyí yarigíápi, ayí Gorixoyá wé tíni maríái, ámá wé tíni wákwínarijwápirini. Seyíne ejíná imónagíápi náni sini dijí oseainini. ¹²Íná Kiraíso tíni mikumixiní xegí bí nimóniro ná jíamíniñí ñweagíáyírani. Gwí Isireriyíyá imónigíári —Arí Gorixo nioniyári oimóniri fá yamíxiñírírini. Arí tíni seyíne wigíyí wí imónagíámani. Xwiyáyá gwí arími símímaní e dání “E niseaiimíárini.” réroáriñípi seyíne ení niseakumixiri misearagíyínérini. Seyíne ámá Gorixomi mixídarigíáyí tíni

nikumixiniróná ríwéná nañí apí neaímeaníárífaníri dínjí nikwímoró xwayí naníri ñweagíámani. Goríxo náni bi nijíá imónagíámani. ¹³ Enjíná seyíné e nimóniro Goríxo tíamíni ná jíamíniñí ñweagía aiwi agwi ríná Kiraísi Jisaso tíni nawíni ikárinigíá enjagi náni o niseapeiríná xegí ragí púipimi dání nipemeámi Goríxo tíjímini ajwi éniñí seabijírini. ¹⁴ Émáyíné Judayí tíni sini símí tíni minipa epíría náni piyá neawírijírini. E neríná émáyíné Judayí tíni símí tíni inagíápi, apí xwíñaníñí niseamudímori píronípi xío pépimi dání xwíñá nípíneamoríñíñí neri ámá apiaú siyikí ná biní imónipisi náni imixijírini. ¹⁵ Xwíñaníñí niseamudímori píronípi —Apí ñwí ikaxí eániñíyo “E érírixini. E érírixini.” níriri sekaxí níra uñípi tíni “E mepaní. E mepaní.” níriri ñwí ikaxí níra uñípi tíni ayo eániñípirini. Apí rixa siwiá imixijírini. Ayí émáyíné tíni Judayí tíni ámá apiaú nioní tíni nikáriniríñípimi dání siyikí ámí siñí ná biní oimóniri ñwí ikaxí eániñípi siwiá imixijírini. E neríná ámá apiaúmi piyá wírijírini. ¹⁶ Yoxáípámi pejípimi dání ámá apiaú símí tíni inagíápi xwapírá eaáriri siyikí ná biní oimóniri nikumiximáná Goríxo tíamíni nipemeámi urí emíániri ñwí ikaxí eániñípi ná mayí siwiá imixijírini. ¹⁷ O nibiri émáyíné, Goríxo tíjí ná jíamíniñí ñweagíáyíné tíni Judayí, o tíjí ajwi éniñí ñweagíáyo tíni wáí re seariñírini, “Niyínéni tíni nawíni imónipíri náni rixa piyá seawírijírini.” seariñírini. ¹⁸ O, negí wo imónijo ápo Goríxo tíamíni ñweajagi náni Judayene tíni émáyíné tíni anani xegí kwíyí neaiapijípimi dání anani o tíjímini upaxí imónijwini. ¹⁹ Ayiñáni seyíné sini wí ejíyíné mimónijoí. Sini xeijwíyíné mimónijoí. Oweoi, rixa ámá Goríxoyá imónigíáyí tíni kumixinijoí. Rixa Goríxoyá íwiaxé wiýíneníñí imónijoí. ²⁰ Ayí ripi seararijini. Goríxo ají wiwá nímiriríná wáí wurimeiarigíáwa tíni wiá rókiamoarigíáwa tíni nitiwayirómáná émáyíné ení seáyí e niseaikwiárimáná nimira peyariñípíñíñí imónini. Ají iwá náni siñá xámi nitíwayirori tiniño, ayí Kiraísi Jisasoñi. ²¹ Ají niwáni o ejípimi dání pírániñí nikikíróniga urí xwé nimóga urí yariñagi náni ají ñwíá Ámináo náni wiwá imónarini. ²² Émáyíné ení Kiraíso tíni ikárinigíáyíné enjagi náni o ají Goríxo xegí kwíyípimi dání ñweanía náni iwá nimira nipeyiríná xíoyá siyikí imónigíá wíniyí tíni niseakumixiri nimira peyarini.

**“Goríxo yumíí ejwíipeáragípi wíá wókímixíwiniginiñí
nírípeanírini.” uríñí nánirini.**

3 ¹Goríxo émáyíné tíni Judayene tíni nawíni neakumixiníjí enjagi náni Poroni —Nioni Kiraísi Jisaso náni émáyíné wáí searimearijagi náni gwí niñwirárigíonirini. ²Ai “Goríxo nioní wá níniwianíri émáyíné wáí searimía náni nírípeanípí náni seyíné rixa aríá ríá wííawixini?” nimónarini. ³Xwiýá nene yumíí neaimónijípí Goríxo wíá nökímixíagi náni apí náni nijíá imónijini. Apí náni rixa bi onimiápi ríwamiñí nearí

searíini. ⁴Seyíné api íá níroróná re yaiwipaxírini, “Gorixo ejíná dání e éimiginíri yumíí yaiwiáriri Kiraiso agwi ríná neaimixíri ejípi náni nijíá Poro imónijípi, ayí apíriani?” yaiwipaxírini. ⁵Ámá ejíná dání neweáa bagíáyí api náni xe nijíá oimónípoyiníri wíá wókímixinjímani. E mepa neri aí agwi ríná kwíyípimi dání xegí wáí wurimeiarigíawamí tíni wíá rókiamoarigíawamí tíni yumíí ejwípeáragí api náni anani wíá wókímixarini. ⁶Yumíí Gorixo ejwípeáragí wíá neaókímixíipi, ayí ripirini. Émáyíné xwiyíá yayí neainarijípimi dijí nikwíroróná Kiraisi Jisaso tíni nawíni ikárinigíáyíné imónigíápimi dání seyíné Judayí tíni nawíni Gorixo ipímoárijípi meapaxí imóniro ayí tíni nikumiximáná siyikí ná bini imóniro Gorixo “E niseaiimíráini.” símímañjyo dání réroárijípi ayí tíni nawíni seaímeapaxí imóniro egíyáyínérini. Yumíí Gorixo ejwípeáragí wíá neaókímixíipi, ayí apirini. ⁷Gorixo xwiyíá api wáí nurimeíwinigínirí ninírppearíná “Omínjíniyí e niinfa náni wá niwianiri anipá e owimini.” yaiwiijípi tíni xixeni niiri “Ejí sixí owímiximini.” yaiwiijípi tíni xixeni niiri neri nírípeajírini. ⁸Ámá Gorixoyá imónigíáyo onaxíyikwíni imónijáoni, ayí nioní imónijá aiwí o émáyo awiaxí xegí bí imónijí Kiraiso neaiijípi —Api aga seáyi émi imónijí enagí náni ámá wigí dijíyo dání wí “Ayí apíriani?” yaiwipaxí mimónijípirini. Api náni wáí uríwinigínirí Gorixo wá api e niniwianiri nírípeajírini. ⁹Ámá Gorixo ayo e wiíumigínirí yumíí yaiwiárágípi náni re yaiwipíría náni, “Gorixo neríná xío yaiwiárágípi tíni xixeni ejíriani?” yaiwipíría náni wíá wókímixíwinigínirí eni nírípeajírini. Xámí Gorixo —O amípí níni imixijorini. O ínimi ripi yaiwiárágípi náni, “Ámáyo yeáyí uyimixemeámía náni api éimigíni.” yaiwiárágípi náni “Ámá xe anani nijíá oimónípoyi.” miyaiwí yumíí niwia wagírini. ¹⁰Agwi ríná ajiña tíjímíni néní tígíáyí tíni áminá imónigíáyí tíni Gorixo ámá xixegíni imónigíáyí nikumiximáná siyikí ná bini wimixarijagí sijwí niwiniróná “Nijíá xixegíni Gorixo imónijípi sixí ínijáná nikwioámiga eaarijípi yapi ríia imónini?” yaiwipíría náni ejína dání ámáyo yumíí niwia wagírini.

¹¹Api e neríná xío ejína dání “E éimigíni.” yaiwiárágípi —Api negí Áminá Kiraisi Jisaso neaiijípimi dání xixeni yáriijípirini. Api tíni xixeni ejinigíni. ¹²Kiraiso tíni nikárinirane náni ayá igigí mé epaxírini. “Gorixomi rixijí bí ouraneyí.” nineaimóniríná omi dijí niwikwírorijípimi dání “Anani aríá neainijíoi.” niyaiwirane o tíámíniyí nurane rixijí uripaxí imónijwini. ¹³Ayináni nioni re osearimini, “Nioni seyíné aríá seaiminiri yariijápi náni xeaniijí ripi nímeáípi náni Gorixomi nuriróná anigwi mají ríniyí meaárinanigínirí kikiíá mepani.” osearimini. Nioni nímeáípi, ayí apimi dání seyíné seáyi e imónipíría náni nímeaarijagí náni seararijini.

“Gorixo ejí sixí seaímixíwinigínirí seauriyarijárini.” urijí nánirini.

14-15 Ayináni nioni ápo Gorixomi —O gwí arí arí ajiñami ñweagíáyorani, xwíárimí ñweagíáyorani, ayo niyoní emeajorini. Omi rixijí urimínirí

náni xóminjí niyikwiri re urariŋárini,¹⁶ “Joxi Epesasi ḥweáyo joxiyá kwíyípimi dání ejí sixí weámixei. E neríná joxi pírániŋjí rixídpíría náni seáyi e xewaniŋoxi nikíniri imóniŋjípi tñi wigí diŋjí ejí sixí weámixei.” urariŋárini.¹⁷ Ámá ají wiwámi nípáwiríná yarigíápa Kiraiso segí diŋjí wíkwíroarigíápimi dání níwiapiri oseajweaniri rixijí “Ení sixí weámixei.” seauriyariŋárini. Íkáa xwíáyo pipijí níwáriri xaíwí roarinjípa seyíné eni axípi e nero Gorixo wá seawianiŋípimi pipijíniŋjí níwáriro xaíwí rófrixiniri seauriyariŋárini.¹⁸⁻¹⁹ Seyíné e nimónirónayí, ámá Gorixoyá segí wíniyí níni tñi Kiraiso nene náni diŋjí sipí wiariŋjípi —Dijí sipí o wiariŋjípi ámaéne negí wíyo wiariŋwápi tñi xíxeni mimóniní. Apí aga seáyi e ná émi imóniŋjípiriní. Api náni ámá nijíá nimóniro aí “Yoparí e iyí rimóniní?” níriri nijíá xíxeni mimónipaxípiriní. Api náni seyíné diŋjí nimoro “Ayí apí ipí rimóniní?” yaiwipíráriini. E nerónayí Gorixo nimóniri yariŋjípi nípini náni diŋjí sixí seaímopaxírini.²⁰⁻²¹ Gorixomi —O nene rixijí nuriranéná “E neaíii.” urirane “E epaxoríani?” yaiwirane yariŋwápini neaiipaxomani. Xíoyá ejí sixí eániŋjípi rixa neamímoŋíyo dání aga seáyi émi wiári míropaxí imóniŋjípi neaiipaxoriní. Omi Kiraisi Jisasoyá siyíkí imóniŋwaéne, o tñi nawíni ikáriniŋwaéne íníná anijí miní yayí numéra úwanigini. Ámá ríná dání gíni gíná ḥweaŋwaéne yayí numéra waníwá náni imónáríwiniŋini. “E éwanigini.” nimónarini.

“Kiraisoyá siyíkí imóniŋwaéne oyá warári imóniŋwini.” urijí nánirini.

4 ¹Ayináni Ámináo náni wáí rimeariŋápimi dání gwí níjwirárigíoni ejí rirémixí bi ripi oseaimini. Ámá wí seyíné emearijagía siŋwí niseaniróná diŋjí re seaiaiwpíría náni, “Gorixo ayí naŋjí e imónířírixiní wéyo íá umiriŋjípi tñi xíxeni ayo ría yariŋjoi?” seaiaiwpíría náni íá seaumiriŋjípi náni diŋjí nimoro pírániŋjí éřírixini. ²Yunigíáyíné imónířírixini. Ámáyo awayini méřírixini. Ámá wí uyíniří niseaikárírínayí aí xe oneaikárípoyiníri siŋwí winířírixini. Ayí náni diŋjí sipí niseairiŋjípimi dání íkwiajwí weapinířírixini. ³Kwíyí Gorixoyápi seyíné nawíni ikárinipíri seakumixíŋjí enjagi náni piyá ſeawíriŋjíyíné gwiaumí niniriŋjípimi dání anijí apíni e imóníwaniginiro xaíwí íá xirířírixini. ⁴Ayí ripi náni searariŋini. Wará Jisasoyá siyíkí imóniŋwaéne imóniŋwári ná wiríni imóniŋwini. Kwíyí ninenení neaímeajípi eni ná biní imóniní. Gorixo nioniyá oimónípoyiníri wéyo íá nineaumiríríná “Xío neaiiníápi, ayí apíříani?” yaiwiani náni neaimixíŋjípi bi bí mimóní axípini imóniŋjagi náni diŋjí “E neaiiníáriini.” niyaiwirane wíkwímoariŋwápi eni ná biní imóniní. ⁵Negí Ámináo eni ná wonirini. Diŋjí wíkwíroarigíápí eni ná binirini. Wayí Kiraisomi diŋjí níwíkwírómáná meaariŋwápi eni ná biní imóniní. ⁶Gorixo —O ámá níni emeajoriní. Omi níni simaŋwíyónijí wuríningorini. Niyoni xío wimónariŋípimi dání wimixariŋorini. Niyoni diŋjí ukíkayonjorini. O eni ná wonirini.

⁷Api nipini ná bini ná bini nimóga unjagi aiwi o Jisasoyá siyikí imónijwaéne wá nineawianiri ayí e epaxí e epaxí imónífrixiníri sixí neamímojípi xixegíni sixí neamímojírini. E neríná sipí mineá Kiraiso wá nineawianiri neaiijípi tíni xixeni neamímojírini. ⁸Ayináni Bikwýo dání Kiraiso náni re níriniri eánini, “O émi náni nipeyiríná pikiorápíyí aga ayá wí niméra yiri ámáyo wá niwianiri anipá bi miní wíri ejírini.” Bikwýo dání e níriniri eanini. ⁹Xwiyá “O émi náni nipeyiríná” riniijípi pí náni rinini? Ayí o sini ajínamí náni mikeyipa neríná xámi xwíárími íniríwámini piyiní siwí ajímímini wepíniyo ejagi náni rinini. ¹⁰Wepíniyo, ayí peyiyo axorini. Nikeyiríná amípi níni Goríxo “E imóníwinigini.” yaiwiáríjípi xixeni imóninía náni oeminiiri ají piríyo wiári seáyi riwámini peyinigini. ¹¹Xwiyá nioni miyí iróá ripi, “Ámáyo wá niwianiri anipá bi miní wíri ejírini.” miyí iróá api, ayí ripi nánirini. Kiraiso ámá wíyo wáí nurimeíríxiníri wimixijírini. Wíyo wíá nirókiamoíríxiníri wimixijírini. Wíyo sini Gorixomi xídarigíáyo áwanjí nuriróná ónínjí imopíria náni misí imónífrixiníri wimixijírini. Wíyo rixa Gorixomi xídarigíáyo umejwearo uréwapiyiro éírixiníri pasítá wimixijírini. ¹²Gorixoyá imónijwá nínenení xixe arírá inípaxí imónaníwá náni wonení wonení api api e nineaimixa ujírini. Kiraisoyá wará nene iniwári sayá nimóga unía náni xixe arírá inípaxí imónaníwá náni api api e nineaimixa ujírini. ¹³Nene Goríxo api api e nineaimixa ujípimi dání xewaxomi dijí axípi wíkwírorane o náni xixeni nijíá imónirane neranéná bini bine maríái, axenení imónaníwári. Yói Kiraiso imónijípi nene eni api tíni xixeni imónaníwá náni api api e nineaimixa ujírini. ¹⁴Goríxo api api e nineaiia unjí ejagi náni agwí nene sini píopia yapi imónipaxí mimónijwini. Ewé imeamíkwí neríná mamówárii míeyoari néra waríjípa, iminjí neríná nixemi uri nixemi bíri néra waríjípa nene eni axípi sini e epaxí mimónijwini. Xwiyá nepa mimónijí xegí bi xegí bi nearéwapiyaniro yarigíapí dání sini nixemi neauri nixemi neabiri epaxí mimónijwini. Ayí ripi seararijini. Ámá nepaxijí nimóniro wigí ináyínjí nimónirinjípí dání yapí nearéwapiyaniro éíayo sini aríá yímigí wipaxí mimónijwini. ¹⁵E mimónipa nerane xixe wá niwianeniranéná xwiyá nepa rarigíapí iá xíríwanigini. Api nixiranénayí, nene pí pí neríná yói imónijwaéne nimóga nurane Kiraiso tíni pírániñí kumixinaníwári. O warári imónijwaéne náni miyí imónini. ¹⁶O miyíñínjí imónijáná oyá siyikí imónijwaéne xío neaimixarijípí dání wé sikwí úpikwí sajwí ayí niwíkwíróniri imónijípániñí imónijwini. Api nipini e imóníwiniginiiri imónijípi tíni xixeni nerijyo dání ikwírónini. Api api e imóníwiniginiiri imónijípi tíni xixeni nero dijí sipí ninirínyí, wará niríni xwé niwaróa urí ejí sixí íniri néra uníári.

“Xámi yagíápi yará nipímoró sijí bi ɻwíráinífrixiní.” urijí nánirini.

¹⁷Ayináni nioni Ámináo tíni ikáriniñáoni ikwairirí bi oseaimini. Ámá Goríxo náni majíá imónigíáyí yarigíápa sini mepa éírixini. Ámá

ayí amipí surímá imónijípi nánini dijí moarigíáyí ejagi náni rarijnini. ¹⁸ Sípípi náni dijí nimoro náni wigí dijí síá yimixinarigíárini. Majá ikáriniro dijí wakísí iniro yarigíá ejagi náni dijí niyímiñí Gorixo ámá xíomi dijí wíkwíroarigíáyo síxí uyariñípi tígíáyí mimónijoi. ¹⁹ Wigí dijí síñániñí imónijagi náni ayá bi yarigíámani. “Íwí inaníwá náni ría imónijwini?” niyaiwiro símí xeadípénarigíárini. Pí pí piaxí weánipaxí imónijípi aí sini mé wiárí yarigíárini. ²⁰ Ayí e yariñagá aiwi seyíné Kiraiso náni nisearéwapiyiríná wí e searéwapiyigíámani. ²¹ Nioni re nimónarini, “Seyíné Kiraiso náni rixa aríá wigíárini. Ámá Jisaso tíni ikárinigíáyí epaxí imónijípi rixa searéwapiyigíárini.” nimónarini. Ámá Jisasomi xídarigíáyí nepaxiñí imónijípi náni niyíá imónigíá ejagi náni rarijnini. ²² E éríixiniri rixa searéwapiyigíápi, ayí ripirini. Seyíné sini Jisasomi dijí miwikwíropa neríná sipí imónagíápi —Api seyíné sipí néra wagíápimi dání siñáni imónijípirini. Íwí náni miñí inarigíápimi dání xwírá seaikixémíniri náni yapí seaíwapiyiminiri ejípirini. Api yarániñí pímóírixini. ²³ Ámi bi seyíné rixa searéwapiyigíápi, ayí ripirini. Segí dijí moarigíápi ámi siñí bi yárfó inírixini. ²⁴ Ámi bi searéwapiyigíápi ripirini. Seyíné ámi ámá siñí oimónípoyiniri Gorixo seaimixiyípi — Api Gorixo xewaniño imónijípa imónijípirini. E nimóniróná nepaxiñí nimónirijípimi dání wé rónijí ero Gorixo wimónariñípi ero epaxípirini. Api seyíné njwirárinírixini.

Ejí rirémixí bi wiñí nánirini.

²⁵ Ayináni segí yapí rarigíápi emi nimómáná woxini woxini ámá seaímeaorigíá giyí giyo xwiyíá nuriróná nepaxiñípini uríírixini. Nene Kiraisoyá wará axírimi dániniñí ninirane xixe iwkikwíri iniñwaéne ejagi náni rarijnini. ²⁶ Seyíné wikí niseaóniri aiwi wikí seaónípimi dání “Xe sipí oemini.” niyaiwiri e mepa éríixini. Wikí xwapí ayá wí noga mupa éríixini. Sini niseaónirínayí, sogwí ipímeáí e dání píni wiárírixini. ²⁷ E nero obo ayí íwí éríixiniri xe yapí oneaíwapiyiniri siywí miwinipa éríixini. ²⁸ Íwí meaarigíáyí ámi íwí bi mimeapa éríixini. E mepa nero ríwí niríkwínimáná wigí wé tíni omijí xixeni imónijípi nero ámá amipí náni díwí ikeamónarigíáyo arirá wíwaniginiri éríixini. ²⁹ Segí mañyo dání sipí xwiyíá bi aí miripa éríixini. Ámá pí xwiyíá uripaxí imónigíáyo wigí imónigíápi tíni xixeni nuriróná dijí síxí ínipaxí imónijípini uríírixini. Gíni gíná nuriróná naají owimixaneyiniro náni dijí wiá wónipaxí imónijípini uríírixini. ³⁰ Seyíné sipí nerijípimi dání kwíyí Gorixoyápi dijí ríá uxepaxí imónijípi wí mepa éríixini. Kwíyípi, ayí síá yoparfyi Gorixo gwíniñí seaikweanía náni rixa ikiyiníñíjí seaiáriñípi ejagi náni searariñini. ³¹ Dijí wí síá miyikínipa éríixini. Mixí wí ripaxí mimónipa éríixini. Wikí ríá ápiawíniñí mónpa éríixini. Xwamiání wí mepa éríixini. Xwiyíápai wí muñwiráripa éríixini. Símí tíni wí miwipa éríixini. ³² Api

api mepa nero xixe dijí sipí iniro wá wianeniro éfrixini. E neróná Gorixo Kiraiso seaiijípimi dání segí wikárígíápi yokwarimí seaiijípa seyíné eni xixe yokwarimí inífrixini.

5 ¹Seyíné niafwí Gorixo dijí sixí seayijíyíné ejagi nání omi ikanijí wiaxídífrixini. ²Kiraiso —O ámaéne naají neaimiximiníri nání yoxáípámi xe onipikípoyiníri neríná Gorixomi piyá wírfamiginíri ridiyowániijí niniri omi sinadijí naají weajorini. O nene nání dijí sipí niwiríná neaiijípa nene ení pí pí neranéná “Ámáyo dijí sipí niwirijípimi dání ría yarijwini?” niyaiwinirane naajíni wiíwanigini.

³Seyíné ámá Gorixoyá imónigíyíné ejagi nání ámá wí seyíné nání ripí ripí ripaxí oimónípoyiníri sijwí miwinipa éfrixini, “Ayí fwí api inigíawixini. Piaxí weánipaxí api egíawixini. Amipí wí mineamúropa oeniri anijí miní yarijoi.” Api api ripaxí oimónípoyiníri sijwí miwinipa éfrixini. Seyíné api api wí mepa éfrixiníri seararijini. ⁴Seyíné riperirí níriróná xwíraimímí inijí bi miripa éfrixini. Sipí ikaxírani, xwiyíá miponiñírani, bi miripa éfrixini. E mepa nero Gorixomi xío seaiijípi nání yayí wífrixini. ⁵Seyíné ripí nání rixa nijíá imónijagía nání rarijini. Ámá fwí inarigíayírani, wigí xwioxíyo piaxí eámixinarigíayírani, ámá amipí wí mineamúropa oeniri anijí miní yarigíayí —Ayí amipí mineamúropa oeniri yarigíápi wigí jwíaniijí nimixiro mearigíayírini. Ámá ayírani, ayí níniyí wo aí Kiraiso tíni Gorixo tíni awaúyá xwioxíyo wí niñweaníámani.

“Gorixoyá wíá ókiñípini néra eméwanigini.” urijí nánirini.

⁶Seyíné sipí api api oépoyiníri yapí searepisipífrixini awíniijí jwéaírixini. Ámá Gorixomi maají wiaíkiarigíayí api api yarigíayí ejagi nání o xegí wikí wónijípi pirí umamoníá ejagi nání seararijini. ⁷Ayináni seyíné ayí tíni nikumixiniro mepí mitinipa éfrixini. ⁸Ejíná seyíné sipí api api néra nuróná síá yiniñímíniijí emearigíayíné imónagíá aí agwi ríná Ámináo tíni nikárinirijípimi dání wíá ómixiniye emearigíayíné imónijagía nání seararijini. Ayináni wíá ómixiniye yarigíá wiyénenijí nimóniro éfrixini. ⁹Amá wíá ómixiniye emearigíápimi dání pí pí naají imónijípirani, pí pí wé rónijí imónijípirani, pí pí nepa imónijípirani, nipini yarigíá ejagi nání rarijini. ¹⁰Api api nerónayí, Ámináo wimónarijípi nání éwapnífrixini. ¹¹Ámá síá yiniñímíni emearigíayí tíni nikumixiniro sipí ayí yarigíápi —Apimi dání ámáyo naají wí wiipaxí menini. Apimi dání ámá xwírfáni ikixénipaxípi imónini. Apí mepa éfrixini. E mepa nero ámá níni “Síá yiniñímíni emearigíayí yarigíápi sipí ría imónini?” oyaiwípoyiníri uyíwí wíaniijí wómixirífini. ¹²Íwí wigí yumíí yarigíápi nerínáni maríái, sa api nání níriróná aí ayá neainipaxí ejagi nání xwiyíá ripí niriri eáápimi neámiméini. ¹³E nerí aí amipí ámá yarigíayo wíá wómixáná “Api naají ría imónini? Sipí ría imónini?” yaiwipaxírini. Wíá wómixáná amipí sijáni nimónirijípimi

dáni wíá ónarinjí ejagi náni rarijnini.¹⁴ Ayináni ámá sipí yarigíáyo xwiyáfá ripí Bikwíyo dáni urinini, “Sá wejí roxíni, rixa rikewónei. Ámá piyí wegíe dáni rixa wiápíñimeai. E éaná Kiraiso wíá rómixinjíoi.” urinini.

¹⁵ Ayináni seyíné nemeróná siywí tíni nemero majíá nikáriniri yarigíáyí yapi mé dijí émi saímí moarigíáyí yapi érírixini. ¹⁶ Ríná ámá sipí xwapí ayá wí yarigíñá ejagi náni seyíné sini nají imónijípi epaxíná imónijánayí, e érírixini. ¹⁷ Ayináni agwi seyíné xaxá mikárinipa nero Ámináo “E érírixini.” wimónarijípi náni nijfá oimónaneyiniro érírixini. ¹⁸ Iniiygí papikí yarigíápi xwapí niniro papikí mepa érírixini. Xwiríá seaikixepaxí ejagi náni seararijini. Goríxo wimónarijípi yaníwá náni xíoyá kwíyípi xe neaxixérówiniñigíniñi érírixini. ¹⁹ Seyíné xwiyáfá niriniróná sojí Goríxo neaiñípi náni riniñípi tíni seanjí Kiraiso nánipi tíni sojí oyá kwíyí nánipi tíni niro riníírixini. Ámináomi yayí numeróná mají tíni sojí niro aí dijí tíni eni ríírixini. ²⁰ Pí pí seyíné seaímeaarijípi nipini náni ápo Goríxomi yayí wíírixini. “Negí Áminá Jisasi Kiraiso tíni ikáriniñagwi náni yayí wipaxíriñi? Oyi, e epaxírini.” niyawiro e érírixini. ²¹ Nene aríá niwirane wáyí wíjjwáo Kiraiso ejagi náni simajwíyónijí xixe yeáyí uríniníwanigíni.

Wigí xiepíwami urijípi nánirini.

²² Xiepwíwayíné, Áminá Jisasomi simajwíyónijí yeáyí wurínarigíápa segí oxowami eni simajwíyónijí yeáyí wuríñírixini. ²³ Kiraiso ámá xíoyá siyikí imónigíáyo —Ayo gwíñijí roayíronjí ejagi náni xíoyá waráríniñí imónijíoi. Ayo Kiraiso miñýíniñí wimónijípa oxowa wigí apixíwayá miñýíniñí imónijagí náni rarijnini. ²⁴ Kiraisoyá siyikí imónigíáyí xíomi simajwíyónijí wurínarigíápa apixíwayíné eni segí oxowa pí pí náni searáná aríá niwiro simajwíyónijí wuríñírixini.

Wigí xiagwowamí urijípi nánirini.

²⁵ Xiagwoyíné, Kiraiso xegí siyikí imónijíyí náni dijí sipí niwiri arírá winia náni xe yoxárpámi onipíkípoyiniri ejípa oxoyíné eni segí apixíwami dijí sipí wíírixini. ²⁶ O e neríná xegí siyikí imónijíyí pípi imóníwinigíniñi maríái, “Dijí wíkwíronjwini.” ráná igíá eámojípimi dáni íkwíráñániñí oimónípoyiniri ejírini. ²⁷ Xíoyá siyikí imónijíyí xegí símimajímini niywíráriniríná imírinjí mimónijagí owiniminiri e ejírini. Rapírapí midunipa eri kikwiñwí meaknínpa eri ejíyí yapi imónijagí owiniminiri eri siyikwí mínpa eri xwiyáfá meárinípaxí mimónipa eri ejagi siywí owiniminiri eri e ejírini. ²⁸ Ayináni oxoyíné woxini woxini jiwanijoxi dijí sipí niniri pírániñí menarijípa segí apixíwami eni dijí sipí niwiro pírániñí uméírixini. Meánigípimi dáni wará ná bini imónijagí náni ámá xiepími dijí sipí niwiríná xío eni nawíni dijí sipí inarijí ejagi náni rarijnini. ²⁹⁻³⁰ Nene nijfáráriní. Xegí warápimi ámá go peá

mónarinjírini? Oweo. Kiraiso xíoyá warárími dání síkwí wé inijíyíniñí imóniñagwi nání xíoyá siyikí imóniñwaéne pírániñí neameariñípa ámá níní eni axípi aiwá niro pírániñí menaniri ero yarigíá ejagi nání rariñini.³¹ Bikwíyo dání re niriniri eánini, “Ayináni oxo xaniyaú píni niwiárimi xegí apixí tñi nikumixiniríná sini xixegíni mimóní ná ayí ná biníniñí imónarigírini.”³² E niriniri eániñípi xwiyáa xwé yumíí imóniñí bi nání eni rinini. “Kiraiso tñi ámá xíoyá siyikí imóniñyí tñi nání rinini.” nimónarini.³³ E nerí aiwí oxoyíné woxini woxini sewaniñoyíné diñí sipí inarigíápa segí apixíwami eni diñí sipí axípi wífríxini. Apixíwayíné eni segí oxowa seariápi xixeni aríá niwiro wéyo umérixini.

Niaíwíyo urijípi nánirini.

6 ¹Niaíwíyíné, Ámináo tñi nawíni ikárinigíyíné segí ápowami tñi inókíwami tñi xixeni mají aríá wífríxini. E nerónayí, ayí xixeni imóniñípi yariñagía nání rariñini.² Iwjí ikaxí wé wúkaú Gorixo nira nuríná re riñýí “Seyíné xixeni nixídírínayí, nañípi seaímeanírini.” riñýí xámí riñípi, ayí ripirini, “Segí ápowami tñi inókíwamí tñi wé íkwiajwíyo iwjiráfríxini. ³Xwíá tíyo iwjweajáná nañí imóniñípi seaímeari xwiogwí obaxí seamúrori eníá nání ayo wé íkwiajwíyo iwjiráfríxini.” riñípi apirini.

Xanowami urijípi nánirini.

⁴Xanoyíné, niaíwíyí wikí ónipaxí imónipíri nání uyínií mímé Áminá Jisasomí xídarigíyá epaxí imóniñípi wiepisiri xío riñípi uréwapiyiri éfríxini.

Xináíwániñí nimóniro omijí wiiarigíáyo urijí nánirini.

⁵Xináíwayínénijí nimóniro omijí wiiarigíáyíné, segí bosí xwíá tíyo iwjweagíawami wáyí wiro ejí siriríywí wiro nero aríá yímigí wífríxini. Kiraiso riñípi aríá niwiro xídarigíápa bosowami yapí miwíwapiyí pírániñí yómijí nimóniro sekaxí seararigíápi tñi xixeni éfríxini.⁶ Wí bosowa weyí oneamépoiniri wigí sijwí anigé dánini nepániñí nimóniro yarigíápa mé seyíné Kiraisoyá xináíwayínénijí nimóniro omijí wiiarigíáyíné ejagi nání Gorixo “E éfríxini.” wimónariñípi nero ayá tñi segí bosowami aríá wífríxini.⁷⁻⁸ Xináíwániñí nimóniro omijí wiiarigíáyíraní, omijí wiipíri nání áxejwarí minigíyíraní, níniyí pí pí nañí yarigíápi nání Ámináo pirí numamoríná wigí yarigíápi tñi xixeni wiiníá ejagi nání seyíné njízáriñi. Ayináni segí bosowami seararigíápi neróná “Ámá wí nánini miyaríjwini. Negí Áminá Gorixo nání eni yariñwini.” niyaiwiro yayí tñi éfríxini.

Bosowami urijípi nánirini.

⁹Wigí Bosoyíné eni omijí seaiiarigíáwa yómijí nimóniro seaííápa axípi e nero pírániñí umérixini. Bosí seyíné seamieari ayo umieari eno

anýnamí ñweaenorini. Wí símí símí e nimeri yarigáyíniñí mimónijorini. O e imónijo ejagi náni seyíné nijíá imónijoi. Ayináni segí omijí seaiiarigíawamí éí uremoarigíápi píni wiáriírixini.

“Mixí náni ikíñírixiniñí neaiapinjípi ikíñírixini.” urijí nánirini.

10 Yoparí oseariminiri imónijípi ripirini. Seyíné Ámináo tñi ikárinigá ejagi náni ejí sixí íníríxini. “Ejí sixí o xegí ínijípimi dáni ejí sixí íníríxini.” seararijini. 11 Seyíné obo xegí ináyíniñí nimónirijípimi dáni yapí seaiepisiminiri yaríná xaíwí nimóniro xixe mixí wipaxí imónipíria náni Gorixo api tñi niknímáná mixí owípoyiniri neaiapinjípi nipini nikníri éríxini. 12 Aga ámá tñi mixí inarijwá ejagi náni miseararijini. Pí pí kwíyí ríá kiroarinjí aŋí piríyo yarijípi —Api wí wíyo seáyi e niwimóniri umearijípirini. Wí néni tñjí imónijípirini. Wí ayína tñi xwíári tñi ikwírónijími nimini siá yiniñímíni ñweaarigíáyo umeñwearijípirini. Api nipini tñi nene mixí inarijwá ejagi náni rarijini. 13 Ayináni siá mixí xwiraimimí owikáraneyiniro seaipíriá giyí giyí imónáná éí niwinimí mú xopírári niwiéra núíasáná sini ejí neániri awí ropíria náni amípí Gorixo mixí náni ikíñírixiniñí neaiapinjípi nipini ikíñírixini. 14 Ayináni ripí ripí néfasáná ejí sixí níniri xaíwí éí róírixini. Xwiyáá nepáni imónijípi arerixíniñí yíníríxini. Siwí wé rónijí imónijípi soríá mixí náni éí noyíkíniná náni yínigíápíniñí yíníríxini. 15 Xwiyáá yayí neainarijípi —Api Kiraiso ámaéne neaiijípimi dáni ámá xio tñi ani imónipaxípirini. Xwiyáá yayí neainarijí api wáí urimeaniro imónipíri náni ámá mixí inaniro náni sikwí sú yínarigíápa yíníríxini. 16 Api nipini niyínmáná diŋí seyíné Kiraisomi wíkwíroarigíápi ámá niknírijí imanarigíápániñí nimanimí úírixini. Niknírijí ana tñi nimanimáná éí obo ríá oniniri ríá niyínmáná ónapíjípi nipini supikipaxí ejagi náni seararijini. 17 Yeáyí Gorixo seayimixemeanjípi ámá mixí miŋí míneaoxoapa oépoyiniri arixí díkínarigíápa díkíñírixini. Xwiyáá Gorixoyápi, xíoyá kwíyípimi dáni seaíwapiyarijípi kirá mixí náni xírarigíápániñí xírírixini. E néfasáná ejí sixí níniri xaíwí éí róírixini.

18 Api api neríná anipá éírixiniñí miseararijini. “Gorixo arírá neaíwíniginiri ínína kwíyípimi dáni rixiñí uriro yarijí wiwo éírixini.” seararijini. Ayináni seyíné maiwí bi mé siŋwí siŋwí tñi nero pí pí seaímeápi xwámámí niwiro ámá Gorixoyá imónijí níni náni rixiñí wuriyírixini. 19 Nioni xwiyáá yayí neainarijí yumíí imónijípi náni masisíá mininí áwanjí uriminiri manjí yámoaríná Gorixo anani woákélkí wipaxoni nimixinía náni eni rixiñí nuriyírixini. 20 Xwiyáá apí yaŋí wurimeiaríjáoni ejagi náni gwí ñweaŋiní. “Nioni ayá igigí mé e ríimiginiri imónijápi tñi xixeni urimía náni rixiñí nuriyírixini.” seararijini.

Tikikaso náni urijí nánirini.

21 Tikikaso —O negí nirixímeá diŋí sixí uyinjwáorini. Ámináo náni wáí nuriranéná diŋí uŋwiráripaxí yarijorini. O niseaímearíná seyíné nioní pí

pí neri ñweaŋápi náni nijá imónipíri náni nipini náni áwanjí searinijoí.
22 Ayí ripi náni urowárénaparijnini. O niseaímeari áwanjí searáná seyíné
“Porowa e nimóniro ría ñweaŋoi?” yaiwiro diŋí wíá seaóniri epíria náni
urowárénaparijnini.

23 Gí nirixímeániŋí imónigíáyíné, seyíné niwayiróniro ñwearo segí
diŋí niwikwíroriŋípimi dáni xixe diŋí sipí iniro epíria náni ápo Gorixo
tíni Áminá Jisasi Kiraiso tíni awaú diŋí seakikayóisixini. 24 Ámá negí
Áminá Jisasi Kiraisomi diŋí sixí nuyirfná ámi diŋí peá nímorí píni
miwiárarigíáyo niyoní Gorixo wá wianíwinigini.

Payí Poro Piripai ɳweáyí nání eaŋínarini.

Payí rina Jisasoyá siyikí imónigíá aŋí yoí Piripai ɳweagíáyí nání Poro eaŋínarini. Aŋí apí Masedonia piropenisíyo xwé birini. Poro émáyí aŋí títjímíni xwiyíá yayí winipaxí imóniŋípi wáí nura nemeríná aŋí apimi eni wáí uriméagi ámá wí Jisasomi diŋí wikkwírogáfawixini (Wáí wurimeiarigíawa 16:12-40). E nemo xwiogwí obaxí rixa nimúrómáná ejáná ámi wí e emearfná omi íá nixeró gwí aŋíyo niŋwiráriro awí nimeŋweagfásáná aŋí yoí Romiyo nání niméra nuro e gwí aŋíyo ɳwiráráná Piripai ɳweáyí aríá niwiro nigwí bi Poro nání awí nearo Epapirodaitasomi wiowáriagía o xamijo yayí nerí payí rina e dáni nearí axomí wiowáriŋinigi.

---

1 ¹Poroní tíni Timotio tíni —Yawawi xwiyíá Kiraisoyá wáí wurimeianírai nání xináípawíniŋí nimónirai wiiarigwííwawirini. Yawawi ámá Piripai ɳweagíá Gorixoyá imóniro Kiraisi Jisaso tíni ikáriniro egíáyíné niyínéní nání —segí seaipeŋweagíáwa tíni seáyí seaiiarigfáwa tíni aí niyínéní nání payí rina nearí mónapariŋwii.
²“Negí ápo Gorixo tíni Áminá Jisasi Kiraiso tíni wá seawianíri seyíné niwayiróniro ɳweapíri nání seaiiri éeisixini.” nimónarini.

“Seyíné nání Gorixomí yayí wiariŋárini.” uriŋí nánirini.

³Ínína seyíné nání diŋí nináná Gorixomi yayí wiariŋárini. ⁴⁻⁵Nioni síá seyíné Gorixomí diŋí wikkwírogíáyimí dáni agwí ríná nání xwiyíá Jisaso nání wáí wurimeiani nání nawíni ikáriniŋwáyíné ejagi nání omi gíni gíná rixiŋí niseauriyírná diŋí niſáni ninariŋagi urariŋárini.
⁶Nioni diŋí re yaiwiariŋárini, “Gorixo —O seyíné xíomí diŋí wikkwíróáná iwamíó pírániŋí seaimixíjorini. O síá Jisaso weapiníáyi nání seyíné yoí ámi bi tíni bi tíni nimóga upíría nání pírániŋí niseaimixa uníáriini.” Diŋí e niyaiwiri nání diŋí síná niseaeáníri omi yayí e wiariŋárini. ⁷Ayí ripí nání seyíné nání yayí nininirírná “Ayí xixeni ayo ninariŋírini.” nimónarini. Nioni xwiyíá Jisaso yayí neainariŋípi nání gwí aŋí tíyo niŋwearínárani, xwiyíá nimeararigíápi orakínimíni nírirínárani, apí sopiŋí oominíri nírirínárani, seyíné Gorixo wá niniwianíri e éwinigíñíri

nirípearjoni tñi nawíni ikáriniñagá nání nioní diñí sixí seayiñini.

⁸ Kiraisi Jisaso seayariñípa nioní ení diñí sixí niseayiri nání siywí oseaniminiri íkiniñí sipí niarini. “Poro nepa nene siywí neaniminiri nání íkiniñí sipí ría warini?” niseaimóniríná Gorixo nioní e yariñagi siywí naniñí ejagi nání rariñini. ⁹ Seyíné nání Gorixomí rixiñí niseauriyiríná ripi urariñárini, “Wigí wníyí nání diñí sipí niwiro arirá inarigíápi sayá nimixa úríxini. Úrapí néra mú aga xixeni nijíá nimóniro ‘Gorixo ámá e éríxiniri wimónariñípi, ayí apíríani?’ yaiwiro diñí niyaikiroro ‘Sipí imóniñípi, ayí apíríani? Nañí imóniñípi, ayí apíríani?’ yaiwiro neróná diñí sipí niniro arirá inarigíápi sayá nimixa úríxini.” Gorixomí seyíné nání rixiñí niseauriyiríná apíni urariñárini. ¹⁰ Ayí ripi nání api seauriyariñárini. Seyíné agwi ríná dání síá Kiraiso weapiníáyi nání mimóni yarigíáyi yapı mimónipa ero xwiyíá seaxekwímpaxí mimónipa ero epírúa nání diñí niyaikiroro “Siwí wé róniñí imóniñípi, ayí apíríani?” oyaiwípoyiniri rixiñí seauriyariñárini. ¹¹ Api seyíné neríná Jisasi Kiraiso seaimixariñípimi dání íkíá sogwí nañí niweríná yariñípa seyíné siwí wé róniñí imóniñípi ayá wí éríxiniri rixiñí e seauriyariñárini. Ámá wí seyíné e yariñagá siywí niseaniróná “Wé róniñí ayí yarigíápi mfkí ikiño, ayí Gorixoríani?” niyaiwiro omí yayí umero seáyi e umíeyoaro epíría nání rixiñí e seauriyariñárini.

**“Nioní gwí ɻweaŋagí nání xwiyíá Jisaso nánipi
yaní niwéa warini.” uriñí nánirini.**

¹² Gí nirixímeáyíné, seyíné ripi nání “Nijíá oimónípoyi.” nimónarini. Amípí sipí nioní nímeáí ripi xwiyíá yayí neainariñípimi píri rakínpaxí mimóní nioní nímeáípimi dání ámi bi tñi yaní niwéa uni. ¹³ Ayí ripi searariñini, “Mixí ináyoyá simiñí wínarigíá ají riwámí awí rogíáyí tñi wí re ɻweagíá níni ení ‘Poro Kiraisomi xíðariñagi nání gwí ría ɻweani?’ niriro nijíá e imóniñoi.” searariñini. ¹⁴ Ayí ripi ení searariñini, “Negí nirixímeá ají ripimi ɻweagíáyí nápi nioní gwí ɻweaŋáná Gorixo arirá niariñagi siywí ninaniro nání omí ámi bi tñi diñí niwíkwíroro wáyí miwiní ení sixí níniro Gorixoyá xwiyíá nání ananí wáí rariñoi.” searariñini. ¹⁵ Ayí neparini. Wíniyí Poroni sipí diñí niaiwiro xwiyíá rirowiágí ero yarigíáyí ejagi nání Kiraiso nání wáí rariñagá aiwi wíniyí nepa nioní nání diñí nañí niniaiwiro wáí rariñoi. ¹⁶ Diñí nañí e niniaiwiro yarigíáyí, ayí nioní nání diñí sixí níniyiro nání re yaiwiarigíárini, “Xwiyíá yayí neainariñípi xíðariñagwi nání xwiyíá neameáraniro yarigíápi píri urakíwiniginiri Gorixo rípearjo, ayí Pororíani?” E niyaiwiro wáí urarigíárini. ¹⁷ E nerijí aiwi sipí diñí niaiwiarigíáyí, ayí nepa “Wé róniñí oyaneyí.” niyaiwiro mé nioní gwí ɻweaŋáná xwiyíá ámi bi tñi umeáraneyiniri yariñoi. “Poromí nimúrorane seáyi e owimónaneyí.” niyaiwirinípimi dání wáí urarigíárini. ¹⁸ Apiaú xixegíni e yarigíápi nání

píoi rímíini? Wíniyí nepa mimónipa nemáná mañípáni wáí urariñagía niwinirínáraní, wíniyí nepa nimónimáná wáí urariñagía niwinirínáraní, nípiaúni Kiraiso náni niriro wáí rariñagía náni nioní yayí yariñini.

**“Nioni sini mipé niñwearíná Kiraisomi seáyi e
umepíría imóniñípi éimigini.” urijí nánirini.**

Oyi, nepa yayí emíini. Ayí ripi nánirini. ¹⁹ Nioni re niriri ipimóniñini, “Rixijí seyíné nioní náni Gorixomi nuriyiro kwíyí Jisasi Kiraiso neawírénapiyijípi arirá niri yariñípimi dání gwí nioní ɻweañáná ripi rixa niniwáripíráriñi.” niriri ipimóniñini. ²⁰ Nioni dijí nikwímorí “Nepa e éimigini.” yaiwiariñápi náni ámá wí aí ayá nimopírá menini. Ámá sijwí ninaniróná “Kiraiso nixídíri náni seáyi e imóniñí api ría yarini?” niniaiwiro omi yayí umepíría náni nioní wáí nirimériná íníná ayá igigí mé ejí sixí neámixiníri yariñápa agwí eni sini axípi e éimigini. “Xe sijí ouníri niniwárirónáraní, ninipíkirónáraní, Kiraisomi yayí umepaxí imóniñípini éimigini.” nimónarini. ²¹ Nioni yá dijí ayí ripirini. Sini xwíá týo niñwearíná Kiraisomi yayí umepaxí imóniñípi emíárini. E neri aí rixa niperíná xwíá týo niñwearíná nímeáfpimi seáyi e imóniñípi nímeaníárini. ²² Nioni sini mipé niñwearínayí xwiyá yáyí neainariñípi wáí nirimériná skíá sogwí wearíñyí yapi wepaxí aiwi gímini gípi éimiginíri imónimíráriñi? Sini ɻweáimiginíri imónimíráriñi? Rixa péimiginíri imónimíráriñi? Nioni majíárini. ²³ Nípiaúni anani imónimíginíri náni rixa ayagwí imixárariníñini. Nioni nipémáná nuri Kiraiso tíni niñwearíná dijí nioni yá “Ayí awiaxírini.” niyaiwiri aiwi “Nioni e nerínayí, sini seyíné arirá seaipaxímani.” yaiwiariñini. ²⁴ Ayináni nioní seyíné arirá seaimía náni mipé xwíá týo ɻweámía náni “Ayí aijipaxírini.” nimónarini. ²⁵ Nioni api náni “Neparini.” niyaiwiri nínipimóníri náni seyíné Gorixomi dijí niwíkwíroríná none searéwapiyijwápi xaíwí fá nixira uro dijí niíá seainíri enía náni re niyaiwiri níjíá imóniñini, “Nioni agwí ríná mipé sini niñwearí seyíné arirá seaimí náni emíárini.” niyaiwiri níjíá imóniñini. ²⁶ Nioni ámi seyíné tíámíni bímíápimi dání seyíné Kiraisi Jisaso tíni ikáriniñagía náni yayí seáyimi dání epíría náni “Nioni sini mipé niñwearíná ámi bi arirá seaimía náni imóniñini.” nimónarini.

“Axíyíniñí nimóniro xwiyápi xaíwí fá xirírixini.” urijí nánirini.

²⁷Pí pí ninimónirínayí, úrapí mé ámá xwiyáá Kiraiso náni yayí neainariñípi dijí wiwkíroarigíyáyí epaxípini xídfírixini. Nioni ámi níbiri sijwí niseanirínáraní, ámi mibí seyíné yarigíápi náni sa aríáni niwirínáraní, re rariñagía aríá wimía náni, “Axíyíniñí nimóniro xwiyáá yayí neainariñípi xaíwí fá xirarijoi.” rariñagía aríá wirí “Ámá api píripírí yaniro yarigíáyo wákwianiro náni pírániñí níkumíxiniro dijí

ná bini íá nixiriro yarijoi.” rarijagía aríá wiri emía náni “Pírániñj diñj wikwíroarigíayí epaxípini xídírixini.” seararijini. ²⁸ “Ámá pírí urakianiri yarigíayo Piripai ñweáyí wáyí miwí yarijoi.” rarijagía aríá wiimigini. Ayí seyíné wáyí miyarijagía sijwí niseanirónayí, “Nene anínaníwá náni imóniñwaéne ejagi náni ría neaíwapiyarijoi?” yaiwinipíri náni seyíné siwániñj winarijoi. E neróná sewaniñjyíné eni “Gorixo yeáyí neayimixemeaníápimi dání ayo múroaníwáríani?” yaiwinipíri náni siwániñj inarijoi. ²⁹ Gorixo Kiraisomi diñj owíkwfrópoyiniri sijwí seaniñj enagí náni ámá wí pírí searakianiro yaríná xwíyíá yayí neainarijípi xaíwí íá xirífríxini. ³⁰ Ejíná nioni seyíné tíjhímini wáí emearfná ámá wí niipikwini minikáripa yaríná sijwí nanigíápi tíni agwi ríná eni “Poromi ámí sipí wikárarijoi.” rarijagía seyíné aríá e wiarigíápi tíni axípi seyíné eni seaímeaarijagi náni seararijini.

“Diñj axípini íá nixiriri éírixini.” urijí nánirini.

2 ¹Kiraiso seaíjípimi dání diñj wíá bi miseaónipaxírani? O wá seawianijípimi dání miijí ikíjwí miseamíripaxírani? Seyíné kwíyí Gorixoyápi tíni míkumixinipa rejoi? Segí imóniñjyí tñi diñj sipí iniro wá wianeniro minípaxírani? ² Api niipini nepa imóniñagi náni “Poro diñj niíá onímiápi miwiní ayá wí owinini.” niseaimónirfná ripi éírixini. Diñj ná bini axípini íá nixiriri éírixini. Diñj sipí inarigíá axípini íá nixira úírixini. Axíyíniñj imónífríxini. Api oyaneyiniróná diñj ná bini tñiní nimoro rinífríxini. ³ Seyíné sipíí nimónimáná mepa ero wárixayíné nimónimáná mepa ero éírixini. Woxini woxini re yaiwinífríxini, “Nioni siyikwípíniñj imóniñjáná gí wí seáyi e rinimóniñjoi?” yaiwinífríxini. ⁴Seyíné re miyaiwí, “Nioni gí diñj e nimónarijípini nixídíranéná ayí apánirini.” miyaiwí ámá wí wimónarijípi eni “Anani oyaneyi.” yaiwífríxini.

“Kiraiso siyikwípíniñj nimónirijípimi dání Gorixomí seáyi e umíeyoajírini.” urijí nánirini.

5 Seyíné Kiraisi Jisaso yapı pákíní nimóniro o xwíá týo náni níbiríná diñj mojípa seyíné eni axípi mórixini. ⁶ O Gorixo imóniñjpa aga nepa nimóniri aiwi wí re miyaiwiñinigini, “Gorixo tñi xixeni imóniñjápi wí miwáramopaxí imóniñjini.” miyaiwí neri ⁷e imóniñjípi píni niwiárimí aga ámá wóniñj nimóniríná omijí wiiníá náni Gorixoyá xináí wíniñj imóniñjigini. ⁸ Ámá imóniñjpa nimónimáná xewaniyo siyikwípíniñj nimóniri Gorixo uríipi aríá niwiri xixeni xídíjinigini. Ayí nipenía nániní maríái, yoxáípámí yekwiroáráná penía náni aí Gorixo uríipi aríá niwiri xixeni xídíjinigini. ⁹ Jisaso e éí ejagi náni Gorixo seáyi e numíeyoari yoí wíyo niyoní seáyi e müróniñjípi wíriñjigini. ¹⁰Ayí ripi náni e ejinigini.

Ajnínamí ḥweáyírani, xwíáyo ḥweáyírani, xwíárími ínimi ḥweáyírani, níni yoí Jisasoyá aríá niwiróná xómijí niyikwiro yayí umero ¹¹ woákfkí niwiróná “Niyoni nání Ámináo, ayí Jisasi Kiraisorini.” riro epíria nání Gorixo omi numíyeoari yoí seáyi e imónijípi wíriŋinigini. Kiraisomi ámá seáyi e uméíapími dání ápo Gorixomi eni seáyi e umepírárini.

**“E érixiniri yeáyi seayimixemeajíyíné
xixeni api érixini.” urijí nánirini.**

¹² Gí dijí sixí seayijáyíné, Jisaso “Gí dijí tíni bi oemini.” miyaiwí Gorixo urípi aríá niwirí xixeni nixídíríná sijwepigí neaijí ejagí nání seyíné xámí Gorixo riŋípi aríá yímigí niwiro xixeni yagíápa nioní seyíné tíni ḥweajánáni mariái, agwi ríná nioní tíni mijweá segípi niywearíná aí axípi e aríá yímigí niwiro pírániŋí xidírixini. Xixeni pírániŋí nixídíróná omi wáyí wiros ó wiros nero naŋí e érixiniri yeáyi seayimixemeajíyíné xixeni axípi érixini. ¹³ Xío wimónariŋípi “E oyaneyí.” seaimóniro xixeni e ero epíri nání síkíkí seaomixarijo, ayí xío ejagí nání rarijini.

“Seaímeáípi nání anijúmí ikaxí mirí yayíni érixini.” urijí nánirini.

¹⁴ Pí pí seyíné yarigíápi neríná anijúmí ikaxí miripa ero xwiyáá xímiximí niniri miripa ero érixini. ¹⁵⁻¹⁶ Segí yarigíápími dání ámá wí xwiyáá seaxeckwímpaxí mimónipa ero siyikwí míngíyíné imóniro oépojiniri “Anijúmí ikaxí miripa ero xwiyáá xímiximí niniri miripa ero érixini.” seararijini. Niaiwí Gorixoyániŋí imónigíyíné sini xwíá tíyo niywearóná ámá xarixári ero uyíni ero yarigíáyí tíni niywearo aí xwiyáá miseaxeckwímpaxíyíné oimónípoyiniri e seararijini. Seyíné ámá sipí ayí tíni niywearo xwiyáá dijí niyimijí imónijípi meapíria nání riŋijípi nuriróná wíániŋí wómixarijo. Seyíné anijí e néra nurónayí, síá Kiraiso weapiníyimí nioní dijí re seaiaiwimírári, “Nioni niyunimáná anijí miní wíwapiyijápi surímá mimóní rixa xixeni rí ripimónigoi?” niseaiaiwiri mixí seameaknímírári. ¹⁷ Seyíné Gorixomi dijí niwíkwíroro xídarigíápi, ayí narwí o nání ridiyowá yarigíápíniŋí imónini. Nioni seyíné omi pírániŋí oxídípoyiniri niyunimáná seaíwapiyaríná ámá wí nipíkíáná ragí nioniyá púipi, ayí iniigí wainí ridiyowá seyíné yarigíápi ríá ápiawí xwé Oweniri seáyi e iwayimóápíniŋí imóninírári. Nioni ninipíkíáná aí seyíné Gorixomi pírániŋí oxídípoyiniri rixa seaíwapiyijámi nipíkíá ejagi nání anani nioní nigí nímeáípi nání yayí eri seyíné nání yayí eri emíári. ¹⁸ Seyíné eni axípi nioní yayí yarijápa segí seaímeáípi nání yayí ero nioni nímeáípi nání yayí ero érixini.

Timotio nání urijí nánirini.

¹⁹ “Áminá Jisaso ‘Ananirini.’ niwimónirínayí, nioní síá áríní wí nipwémáná ejáná Timotio seyíné tíŋí e yaxwí nénapíri seyíné imónigíápi

náni áwaŋí niráná diŋí wíá nóninía náni urowářimigini.” nimónarini.
 20 Ámá nioní tíni re ḷweagíáyí wo seyíné náni diŋí nimoríná Timotio moariŋípa mimoariŋí eŋagi náni “Omi urowářimigini.” seararijini. O nepa seyíné náni “Arige ría imóniŋoi?” niyaiwiri mimáyo tiniŋorini. Ámá re ḷweagíáyí wí axípi mimóniŋoi. 21 Ayí Kiraisi Jisaso api náni diŋí omópoyiniri wimónariŋípi náni diŋí mamó wigí wimónariŋípi nánini moarigíá eŋagi náni omi seyíné tíŋí e náni urowářimigini. 22 O mimiwiáró Kiraſomi pírániŋí xídarijo eŋagi náni seyíné njífári. Xámi nioní xwiyápi wáí urimearíná niaíwí xanomi saŋí urápariŋípa neri saŋí nirápijorini. 23 Ayináni “Amípí nioní nipíříápi náni rixa aníŋní njífá nimónárimáná urowářimigini.” nimónarini. 24 E neri aí nioní diŋí re niyaiwiri ipímóniŋini, “Timotioni maríái, niwaniŋoni eni Ámináoyá diŋíyo dáni sini mé seyíné tíámíni bímári. ” niyaiwiri ipímóniŋini.

Epapirodaſtaſo náni uriŋí nánirini.

25 E neri aí nioní diŋí re yaiwiáríni, “Epapirodaſtaſo —O gí nírixímeáóniŋí imóniŋí woriní. Jisaso náni wáí urariŋwápi náni gwí móniŋwáyí woriní. Xwirixí nimearigíá ripí náni eni gwí nimóniŋíyí woriní. Seyíné nioní tíŋí e náni urowárénapáná saŋí nirónaronjíyí woriní. ‘O nioní tíni re sini ámí bi tíni ojweani.’ niyaiwiríná naŋímani. Ámí seyíné tíŋí e náni ourowárénapimini.” yaiwiáríni. 26 O seyíné náni íkniŋí ſipí wíri seyíné xwiyá “O Romiyo nirémómáná ſimixí weni.” rinarigíápi ariá wíá eŋagi náni diŋí ría uxerí yariŋagi náni seyíné tíámíni ourowárénapimíni. 27 Xámi o nepa ſimixí xwé neri rixa nipéminiri éí aiwi Gorixo wá wianíppimi dáni ámí naŋí ejinigini. Omíni wá miwianí nioní eni wá niwianiŋinigini. Ayí ripí náni seararijini. Epapirodaſtaſo niperínáyí, Poro diŋí ſipí ayá wí winiginiři wá niwianiri naŋí imixiŋí eŋagi náni “Nioni eni wá niwianiŋinigini.” seararijini. 28 Ayináni seyíné omi ſiŋwí niwiniróná diŋí niſá ſeainiri nioní “Piripai ḷweáyí ſini Epapirodaſtaſo náni ‘Simixí xwé yarini.’ ría yaiwiariŋoi?” niyaiwiri uduď ninariŋípi eni píni wiáríri oniniri aga ayá wí “Seyíné tíámíni ourowárimini.” nimónarini. 29 Ayináni o ámí ſeaiméááná “Negí Ámináo tíni ikáriŋiŋwáyí worianí?” niyaiwiro yayí tíni numímiňiro yayí umero ámá óniŋí imónigíáyí náni “Seáyi e imónigíáyíříani?” yaiwiro éřixini. 30 O “Kiraiso wimónariŋípi owiimini.” niyaiwiri nerfná rixa nipéminiri ejí eŋagi náni seararijini. O seyíné aŋwi e meŋagi náni arírá minipaxí imóniŋípi xewaniŋo Poromi owiminiri ninirfná yoí mayí nimóniri rixa nipéminiri ejí eŋagi náni seararijini.

Iyí símí sío wákwínařigíápimi diŋí wíkwiřoarigíáyí náni uriŋí nánirini.

3 1 Gí nírixímeáyíné, xwiyá yoparí bi ripí osearimini. “Ámináo tíni ikáriŋiŋwaéneríani?” niyaiwiro diŋí niſá ſeainíwiniŋini.

Xámi ríwamiñí neari seaiapowáriénapiñí ámi axípi nearíná animimí miniariñagi eaariñini. Nioni e neríná ámá wí yapí seaíwapiyipírixiniri sijwí riñimixí seaimí eñagí náni rariñini. ² Ámá síwí uyínií yariñiyí yapi imónigíayí —Ayí sipayimóniñípi yarigíayírini. Diñí xejwí re moarigíayírini, “Iyí símí sío wákwinigíápimi dání Gorixoyá sijwíyo dání ámá wé róniñí imónarigíárini.” Xejwí e niyaiwiro sío rónigíayírini. Ámá ayí seyíné yapí seaíwapiyipírixiniri sijwí tíni éírixini. ³ Ayí ripí náni searariñini. Nene Gorixo kwíyí neaiapiñípimi dání omi yayí umerane Kiraisi Jisaso neaiiñípi náni seáyi e umerane yariñwaénerini. Negí imóniñwápimíraní, newaniñene yariñwápimíraní, diñí niwíkwírorane diñí re miyaiwiarijwáénerini, “Apiaúmí dání ananí Gorixoyá sijwíyo dání wé rónipaxí imóniñwíni.” niyaiwirane diñí sínjá neaeánariñímani. Sío wákwinijwáénerani, miwákwinijwáénerani, Gorixoyá sijwíyo dání nepa sío wákwinijí imónigíayí, ayí nene Kiraisomi diñí niwíkwírorijípimi dání e imóniñwíni. ⁴ Nioni gí imóniñápírani, niiwaniñoni yagápirani, apiaú náni diñí nimoríná “Apániríani?” niyaiwiri diñí sínjá neánipaxí aiwi apiaúmí dání wé róniñí imónipaxí meñagí náni diñí wí e niyaiwiri diñí sínjá neánariñímani.

“Xámi diñí sínjá nineága wagípi paimímí wiariñini.” urijí nánirini.

Ámá wí “Newaniñene apáni imóniñwíni.” niyaiwiro diñí sínjá weánariñagi aí nioni anjipaxí imóniñjini. ⁵ Ayí ripí náni searariñini. Síá inókí nixiriñe dání síá wé wíúmi dání waú wo óráná iyí símí sío niwákwigíonirini. Isireriyí wonirini. Siyikí Bejimanoyápimi dájonirini. Gí nieáríawé Xibiruyí wonirini. Iwjí ikaxí eániñípimi nioni Parisí imóniñjá woni eñagí náni xixeni xídariñjá wonirini. ⁶ Gí nieáríawé érowiápíngíápi xixeni oxídiminiri éayí símí nixeadípéniri neríná Jisasoyá siyikí imónigíayo xeaniñí wikáriimeagáonirini. Ámá iwjí ikaxí eániñípimi nixídiriñípimi dání wé róniñí yarigíápa nioni eni e xixeni yariñá eñagí náni ámá ayairíri wí nipaxí mimóniñjáonirini. ⁷ E nerí aiwi Kiraisomini anijí diñí wíkwírórmía náni xámi pí pí diñí sínjá nineága wagípi agwi ríná rixa paimímí wiariñárini.

**“Wé róniñí Kiraiso neaiiñípimi dání imónipaxípini
oimónimíni.” urijí nánirini.**

⁸⁻⁹ Apini maríái, gí Áminá Kiraisi Jisaso náni nijíá xixeni nimóniríná imóniñápi, ayí nioni Judayí wo nimónirijípimi dání imónagápirani, niiwaniñoni yagápirani, nimúróniri seáyi e imóniñagi náni “Xámi yagápi rixa sipayimóniñí.” yaiwijini. Ai, o niijípi náni diñí nimoríná “Xámi diñí sínjá neánagípi, ayí sikípiániñí imóniñípíráni?” yaiwijini. Anijí Kiraiso tíni kumixinírai o tíni nawíni ikáriniri emíá náni e yaiwijini. “Wé róniñí xewaníñoni iwjí ikaxí eániñípí xídariñápimi dání imónipaxí

enípi oimónimini.” minimóní wé róninjí Kiraíso dijí wíkwíróáná imónipaxí enípi —Api Goríxo ámá xewaxomí dijí wíkwíroariñagía niwiniríná “Wé rónigíáyírini.” rárarinjípirini. “Apíni oimónimini.” nimónariñagí náni “Xámi dijí sínjá neánagípi, ayí sikípiániñí rimónini?” yaiwíjini. ¹⁰ Ení eániñí Kiraíso níperi ámí wiápñimeanjípi nioní ení axípi nímearí ríniñí o meajípi axípi mearí dijí o niyaiwiri peñípi axípi yaiwiri emía náni o tíni erímeánigwíóni imóníimigíníri “Siyikwípiániñí imónijípia ría imónaganigini?” yaiwíjini. ¹¹ Pegíáyí níwiápñimearíná nioní dijí niyimijí tñjáoni imónimía náni re nimónarini, “Kiraíso tíni erímeánigwíóni imóníimigíníri” nimónarini.

**“Ámá yamíyamúrónigí niniróná yarigíápa
yariñáonirini.” urijí nánirini.**

¹² “Nioni Goríxo dijí ‘Poro e imóníwinigini.’ niaiwinjípi tíni rixa xixeni imónijíni.” misearariñini. “Rixa yóí imónijíni.” misearariñini. E misearipa neri aí Kiraíso Jisaso Poro e imóníwinigíníri íá niyamixijípi tíni xixeni imóníimigíníri símjí nixeadípéníri néra waríjini.

¹³ Nirixímeáyíné, “Nioni apí tíni rixa xixeni imónijíni.” miyaiwí ripini íá nixiriri yariñini. Xámi imónagápi náni aríá nikeamori sini mimónipa enípi náni dijí nímorí yariñini. ¹⁴ E neríná ámá yamíyamúrónigí niniróná ipimoáriñíjípi omeaaneyíniro íkíá orañíriniye náni irínií warigíápa nioní ení Goríxo nene náni ipimoáriñípi —Api Kiraíso Jisaso neaiñíjípmi dání dijí niyimijí ajanínamí dání imónaníwá náni Goríxo wáí nearepeáriñípirini. Api meáimiginíri axípi énijí neri irínií waríjini.

¹⁵ Dijí yóí imónijwaéne dijí xegí bí mímó nioní searariñápini mówanigini. Seyíné dijí nioní nímorí searariñápi maríái, dijí xegí bí íá nixirirónayí, Goríxo apí náni ení wíá seaókímixinírári. ¹⁶ E neri aí dijí nanjí nene rixa nímorane xiriñwápi xaíwí wakírmixíwanigini.

“Nioni ikanijí niaxídípoyi.” urijí nánirini.

¹⁷ Nirixímeáyíné, siñwepigí nioní ejápmi niaxídípoyi. Siñwepigí none yariñwápa yarigíáyo ení siñwí mí ómixaxídípoyi. ¹⁸ Ayí ripi náni searariñini. Ámá obaxí wigí dijíyo nixídíróná yarigíápmi dání réniñí niriro siwá neainariñoi, “Xwiyáá Kiraíso yoxáípámí yekwiroáráná neaiñíjípi náni riniñíjípi náni mineaimóní o tíni xepíxepá rónijwíni.” Énijí niriro siwá neainariñoi. Ámá e yarigíáyí náni rixa ámí ámí searayinagini. Agwí ení siñwirixí tíni searariñini. ¹⁹ Ayí ripi nánirini. Ámá ayo Goríxo anínimixinírári. Wigí agwí wiariñípi nánini miñí inarigíápi, ayí jwíániñí xirarigíáyírini. Wigí yarigíápi ayá wimopaxí imónijagí aiwi weyí menarigíárini. Amípi xwíá tíyo weñípi nánini símjí símjí e nitiniro yarigíárini. ²⁰ Ámá ayí e yariñagía aí ayí ripi náni “Siñwepigí nioní ejápmi ikanijí niaxídípoyi.” searariñini. Nene

anýnamí ñweaníwaénerini. Áminá Jisasi Kiraiso e dání niweapiri yeáyí neayimixemeáwinigíniri weniñí nerí ñweajwaénerini.²¹ O niweapiri negí wará urí epaxí imónijí tíyí xíoyánijí oimónipoyiniri neaimixána awiaxí oyá imónijípa axípi e imónaníwárini. Ayí xegí ejí eániñí amipí níni ínimi onurínpoyiniri wimixipaxí imónijípi tíni negí warápi oyánijí neaimixiyiní ejagi náni searariñini.

4 ¹Ayináni dijí sixí seayinjáyíné, siywí seaniminiri náni íkniñí sipí niariñfyíné, Jisasomi pírániñí nixídriñípími dání dijí nifá nimixiro Gorixo e éwiniginiri nirípeááná mimiwiáró ejápi náni siwániñí niniro yarigíayínerini. Seyiné iriwá mé “Ámináo tíni ikáriniñwaénerianí?” niyaiwiniro xaíwí dijí sixí níniro ñweárixini.

Apixí wípaúmi uriñí nánirini.

² Yuodiaixí tíni Sidikixí tíni ejí rirémixí bi oeaimini. Aípagwí Ámináo tíni ikáriniñípagwí ejagi náni nawíni nimóniri ñweápiyi. ³ Ai, xwiyáapi wáí uraníwi náni ríkwíniñí nimóniri gwí nawíni móngwíoxini, joxi apixí ipaú dijí ná bini xiripisi náni wimiximiniri éirixini. Nioni tíni xwiyá yayí neainariñí imónijípi wáí urimeani náni gwí nimónigípau ejagi náni rarijini. Ípaú Kiremedo tíni wía nioní tíni wáí urarijwáowa tíni eni gwí nimóniri nawíni egíipaú ejagi náni rarijini. Ayíyá yoí íkwí dijí niyimijí imónijípi meapíránamí ñwirárini.

“Awayini éirixini.” uriñí nánirini.

⁴Seyiné íníná “Ámináo tíni ikáriniñwaénerianí?” niyaiwiniro yayí éirixini. Ámí axípi dirirí bi oseaimini. E niyaiwiniro yayí éirixini. ⁵ Ámá níni “Ayí sanigíayírani?” seaiaiwipíri náni awayini nípeníi nimóniro éirixini. Ámináo weapinía náni rixa aijwi e ejagi náni searariñini. ⁶Wí ududí miseainipani. Pí pí seaímeááná Gorixomi urífríxini. Omi nuriríná rixijí “Anani e neaíi.” uriro yayí wiro éirixini. ⁷E nerónayí, seyiné Kiraisi Jisaso tíni nawíni ikáriniñí ejagi náni níwayiróniro kikiá ñweapíri náni Gorixo anani e seaimixiníári. Níwayiróniro kikiá ñweapíri náni Gorixo seaimixiníápi, api náni ámá xixení nijíá oimónaneyiniro aiwi wí “Ayí apíríaní?” yaiwipaxí mimónijípirini. Gorixo api tíni seaimixánayí, wí dijí sipí seaimixíri ududí seainiri epaxímani.

“Naní imónijípi nánini dijí nimoro éirixini.” uriñí nánirini.

⁸Nirixímeáyíné, yoparí bi ripí osearimini. Pí pí nepa imónijípi tíni pí pí seáyi e umepaxí imónijípi tíni pí pí wé rónijí imónijípi tíni pí pí siyikwí míniñí imónijípi tíni pí pí awiaxí imónijípi tíni pí pí weyí umearigíá imónijípi tíni —pí pí siwí yadimijí imónijípirani, pí pí siwí yayí umepaxí imónijípirani, api nípini náni dijí pikñífríxini. ⁹Amipí nioni seaíwapiyíáná seyiné “Neparini.” niyaiwiro umímíningíápi —Api

aríá niro sijwí nanaxdíro egíápirini. Api néra úríxini. E néra nurónayí, Gorixo —O xíoyá dijí tíni ámá niwayiróniro kikiáfá ɻweapíri náni wimixariñorini. O xegí dijí tíni seakikayonífrarini.

“Seyíné nioni náni dijí nimoarigíápi náni yayí ninarini.” urijí nánirini.

¹⁰ Emá ayá wí rixa nipwémáná ejáná seyíné ámi nioni náni dijí nimoro amipí wí wiowárénapíagi náni “Ámináo tíni nawíni ikárinigíáonirfani?” niyaiwiri yayí ayá wí yarijini. Xámi íná nioni náni dijí ninimoro aiwi nioni ajwi e menjagi náni sají nirápípaxí mimóniñagí náni nioní nijíáriñi. ¹¹ Nioni amipí wí náni díwí níkeamóniri náni misearariñini. Nioni rixa re niyaiwiri éwapíniñáriñi, “Pí pí nimónirínayí, ayí ananí xe oimónimini.” niyaiwiri éwapíniñáriñi. ¹² Nioni wirenjí meánijáoni nimóniri niȝwearínáraní, sirí muní nimóniri niȝwearínáraní, “Ayí ananirini.” niyaiwiri kikiáfá ɻweámía náni rixa néwapíniri nijíá imóniñini. Pí pí wí nímeáánáraní, agwí ímí niñiyirínáraní, agwí ninirínáraní, “Ayí ananirini.” niyaiwiri kikiáfá emía náni íními imóniñípi náni rixa néwapíniri nijíá imóniñini. ¹³ Api, ayí ripirini. Kiraiso ejí sixí neámixijípími dáni pí pí nímeááná “Ananirini.” niyaiwiri kikiáfá ɻweapaxírini. ¹⁴ E nerijí aiwi xeanijí ripí nímeááná seyíné arírá owianeyiníri nigíápi weyí seamearípaxí nijíáriñi. ¹⁵ Piripai ɻweáyíné, nionini marfái, sewaniñýíne eni ripí náni nijíáriñi. Iwamíó nioni xwiyíá yayí neainariñípi wáí níriríná Masedonia píropenisíyo píni niwiárimi ujáiná Jisasoyá siyikí imónigíá ají bimi ɻweagíápi marfái, seyínéni nioni sají nírápaniro náni wiowárénapayigíawixini. ¹⁶ Nioni píni niseawiárimi nuri sini ná jíami mú anfí Tesaronaikayo e ɻweajáná ná biní miwiowárénapigíawixini. Biaú wiowárénapigíáriñi. ¹⁷ Ámi bí wiowárénapírixiníri misearariñini. Seyíné nioni náni wiowárénapariñagíá ejagi náni Gorixo nañí seaiíwinigíñiri searariñini. ¹⁸ Amipí níni seyíné wiowárénapíípi nimearíná xixeni nimeari aí ámi surímá wí epákwínowíñigíni. Wiowárénapáná Epapirodaitaso nímeámi bípí rixa meáá ejagi náni nioni rixa apánirini. Seyíné sají nírápaniro wiowárénapiápi, ayí Gorixo náni ridiyowá sinadijí nañí eaarijípíniñí imóniní. Api sinadijí weááná dijí yayí winipaxíniñí imóniñípirini.

¹⁹ ɻwiyá nioni xídariñáo, o seyíné Kiraisi Jisaso tíni nawíni ikárinigíáyíné ejagi náni amipí seyíné díwí ikeamónigíápi niseaiapiríná “Amipí níni nañípi náni mimúrónijáonirfani?” niyaiwiri seáyi e imóniñípi seaiapinífrarini. ²⁰ Negí ápo Gorixomi ámá níni anijí miní seáyi e umífeyoáwanigíni. “Api e éwanigini.” nimónarini.

Yayí wiowárénipí nánirini.

²¹ Nioni “Ámá Jisasi Kiraiso tíni ikárinigíá nioní yayí niwiíríxini.” nimónarini. Nírixímeá nioni tíni re ɻweagíáyí eni yayí seaiwárariñoi.

22 Ámá Gorixoyá re ḥweagíá níni yayí niseaiwáriro aí ámá Gorixoyá mixí ináyí Sisaoyá aŋ́yo omiŋí wiliarigíáyí aŋ́ipaxírini. 23 Áminá Jisasi Kiraiso wá niseawianiri díŋí seakikayówinigini.

Payí Poro Korosi ɻweáyí nání eanínarini.

Payí rina Jisasoyá siyikí imónigíá aŋí yoí Korosi ɻweagíáyí nání Poro eanínarini. Aŋí api Esia piropenisyo ikwíroniŋagi aiwi Poro xewaniŋo piropenisyo nemeríná aŋí apimi memé Epapiraso aŋí apimi xwiyáy yayí neainariŋípi wáí uriniri urowáráná e ɻweáyí wí Jisasomi diŋí wíkwírogíawixini. Xwiogwí waú worani, waú waúrani, pwéáná Poro Romiyo gwí ɻweanjáná Epapiraso niwímeari áwaŋí réniŋiŋuriŋigini, “Mimóní uréwapiyarigíá wí Korosi nání nuro Jisasoyá siyikí imónigíáyo ikweakwímí imóniŋípi nuréwapiyiro re urariŋoi, ‘Gorixoyá imónimániri nisimóniríná Jisasomini diŋí niwíkwíroríná apánimaní. Aiwá ɻywíá ɻwiráriŋiro xwiríá imóniro nerijípimi dánini imónipaxírini.’ uriro ‘Gorixomí xómíŋi niyikwiri seáyi e numero aiwi aŋjnajíyo eni wí múropaxí mimónini.’ uriro ‘Jisaso Gorixo tíni xixení imónijomani.’ uriro nero sekaxí ámi bi tíni bí tíni seáyi e ikwikwarimí wiariŋoi.” Áwaŋí e uríagi Poro Korosi ɻweáyí xeŋwí uréwapiyarigíápi ríwímíni omamópojiniri payí rina neari Tikikasomi wiowáríŋinigini.

1 1-2 Poroni —Nioni Gorixo nirípeáagi nání Jisasi Kiraisoyá wáí wurimeiarijá wonírini. Nioni tíni Timotio —O Kiraisomi xídariŋagi nání negí nirixímeániŋí imóniŋí worini. O tíni yawawi payí rina Korosi ɻweaarigíá Gorixoyá imóniro Kiraiso tíni nawíni ikáriŋiro egíyáyíne —Seyíné nirixímeá Kiraisomi pírániŋí xídariŋíyínérini. Seyíné nání yawawi payí rina neari mónaparijwii. Yawawi “Negí ápo Gorixo wá seawianíri oyá diŋí tíni seyíné niwayiróniro ɻweapíri nání seairi éwinigini.” yeaimónarini.

“Segí naní yarigíápi nání Gorixomí yayí wiarigwíírini.” uríŋí nánirini.

³ Seyíné nání yawawi Gorixomí —O negí Áminá Jisasi Kiraisomi xanorini. Omi riŋiŋí niseauriyiraíná íníná yayí wiarigwíírini. ⁴ Xwiyáy re riníagi aríá niwirane nání, “Korosi ɻweáyí Kiraisi Jisasomi diŋí niwíkwíroro ámá Gorixoyá imónigíá níní nání diŋí sípí wiariigíáriní.” Xwiyáy e riníagi aríá niwirane nání Gorixomí yayí wiarigwíírini.

⁵ Seyíné “Anínami dání Gorixo yeáyí neayimixemeaníráriní.” niríro diŋí ikwímogíápi nání nimoro nání Jisasomi diŋí niwíkwíroro oyá

ámá náni diŋí sipí wiarigíárini. Xámi xwiyá nepaxiŋí imóniŋípi — Apí yayí neainariŋí imóniŋípirini. Api aríá niwiróná “Nepa Gorixo e neaiiňáriní.” niyaiwiro diŋí ikwímogápi náni aríá wigíárini. ⁶ Xwiyá yayí neainariŋípi aŋí nimini aríá wigíápá seyíné ení aríá wigíárini. Aŋí nimini ámá xwiyáapi aríá niwiro náni siwí naŋí imóniŋípi néra uro Jisasomi diŋí wíkwíroarigáyí sayá nimóga uro yarigíápá seyíné iwamíó aríá niwiro wá Gorixo nineawianiri neaiiŋípi náni xixeni nijíá imónigé dání axípi e néra warijoí. ⁷ Xwiyá yayí neainariŋí nioni searariŋápi, ayí Epapíraso searéwapiyinjípirini. O negí diŋí sixí uyijwá worini. Xwiyá Jisaso náni none tíni wáí wurímeaianíwá náni gwí móniŋwá worini. Seyíné aríá seainía náni Kiraisomí xinániŋí nimóniri yariŋo anani diŋí ujwiráripaxí yariŋí worini. ⁸ O seyíné kwíyípi seaaíniŋípimi dání ámá náni diŋí sipí niwiro aríá wiarigíápi náni áwanjí yearémeajírini.

“Seyíné apí api epíria náni rixiŋí seauriyarigwírini.” urijí nánirini.

⁹ Seyíné náni áwanjí e yearémeanjí ejagi náni síá iwamíó aríá wigíyi dání píni wí miwiári seyíné náni Gorixomí rixiŋí niseauriya warigwírini. Rixiŋí niseauriya nuraíná seyíné ripí ripí oimónipoyiniri urarigwírini. Seyíné ámá Gorixoyáyí e éírixiniri wimónariŋípi náni nijíá onímiápi mimóní aga xixeni nimóniróná diŋí émí saímí moro kwíyí oyápi seaaíniŋípimi dání “O imóniŋípi apíriani?” niyaiwiro siŋwí mí wómixipíri náni imóniro oépoyniri urarigwírini. ¹⁰ Seyíné apí api nimónimáná ripí ripí epíria náni rixiŋí seauriyarigwírini. Segí pí pí yarigíá nipini náni Gorixo yayí wininía náni Ámináoyá ámá imónigáyí epaxípi tíni xixeni néra úírixiniri rixiŋí e seauriyarigwírini. Seyíné ámá seaikwiárinipaxí imóniŋí xixegíni epíria náni ení seauriyarigwírini. Nijíá Gorixo náni imónigápi sayá nimixa upíria náni ení seauriyarigwírini. ¹¹ Seyíné pí pí seaímeááná yayí tíni “Ananirini.” niyaiwiro xwámámí wipíria náni Gorixo xegí ejí sixí eániŋípimi dání — Apí xío nikíniri seáyi e imóniŋípirini. Apími dání ejí seaímixinía náni ení rixiŋí seauriyarigwírini. ¹² Ámá ápo Gorixo tíni wíá óniŋe ñweapíráyí imónipírápi seyíné ení axípi e imónipaxí seaimixinjí ejagi náni seyíné ení wíá xío óniŋe ñweapíráírini. Ayináni seyíné omi yayí umepíria náni ení rixiŋí seauriyarigwírini. ¹³ O síá yiniŋe obomí simajwíyóniŋí wuríngawaé dání nineákwamixíri xegí xewaxo, diŋí sixí uyijoyá xwioxýo ñweáírixiniri neawáriŋírini. ¹⁴ O xegí xewaxo neapeinjípimi dání ninearoayíroríná negí íwí yariŋwápi yokwarimí neaiiŋírini.

Kiraiso, niyoni seáyi e wimóniŋo náni urijí nánirini.

¹⁵ Kiraiso, nene siŋwí wiňiwáo, o Gorixo, nene siŋwí miwinipaxí imóniŋo náni “E imóniŋoríani?” yaiwianíwá náni piaumimí

neainarinjírini. Amipí níni Gorixo imixijípimi seáyi e mûroñorini.

¹⁶Ayí ripi náni “Seáyi e mûroñorini.” seararijini. O amipí xwíáyo ejíyírani, aejnámi ejíyírani, sijwí winipaxí imónijípirani, miwinipaxí imónijípirani, pí pí kwíyí ejí eániro seáyi e imóniro yarigíyáirani, apí nipini Gorixo nimixiríná xewaxoyá wéyo dání imixijírini. Apí nipini nimixiríná oyá wéyo dání imixijíni maríái, apí nipini omi yayí umepíría náni eni imixijí ejagi náni rarijini. ¹⁷O amipí sini mimónipa ejími ñweaagorini. O xegí ejí eánijípimi dání amipí sini xegí weñípa weni. ¹⁸Minjyimi wará nipini ínimi wurínijípa Kiraiso minjnínjí imónijomí xíoyá siyikí imónigíyáyí ínimi wuríniagá náni seáyi e wimónijorini. Xegí siyikí imónigíyáyo mfkí ikiñorini. Amipí nipini náni xiráni xiráni imónio imóninía náni xwáripáyo dání niwiápñimearíná óf imomeajorini. ¹⁹Ayí ripi náni seararijini. Gorixo xewanijo “Nioni imónijá nipini gí fwomi xe sixí owínini.” wimónárijí ejagi náni xewaxo xixeni e imónijírini. ²⁰Gorixo amipí níni xwíá týo ejíyírani, aejnámi ejíyírani, amipí níni xegí xewaxo éipimi dání piyáá wíráriníwaniginiri ejírini. Sipí ámá wikárarijíapi náni xegí xewaxo yoxáípámí yekwiroáráná xegí ragí púípimi dání yiyí xópé níoníniyí imónimíániri ejírini.

**“Gorixo xío tíni gwiaumí inipaxí imónaníwá
náni neaimixijírini.” urijí nánirini.**

²¹Xámi seyíné dijí sipí moro sipí ero yagíapimi dání Gorixomí símí tíni wiyo o tíni nawíni mimóní xepixepá róniro yagíyáyíne ejagi aiwi

²²o xegí xewaxo ámá nimóniri yoxáípámí peñípimi dání xío tíni nawíni gwiaumí inipaxí imónipíría náni seaimixijírini. Xegí sijwí anije dání éí seauráráná seyíné siyikví mímigíyáyíne imóniro igíániyí eámónigíyáyíne imóniro xwiyáá miseaxekwímpaxí imóniro epírfá náni e seaimixijírini.

²³E seararijagi aí seyíné xwiyáá yayí neainarinjípi —Apí aejí nimini ñweagíyáyo rixa wáí urimejwápirini. Poroni eni wáí urimemía náni imónijípirini. Apí seyíné aga xaíwí fá nixira uro dijí niwikwíroróná sirí muní ero xwiyáá apí iwamíó ariá niwiróná “Neparini. Gorixo naají e neaiiníárini.” yaiwigíápi náni sini dijí niwikwímóa uro nerónayí, Gorixo seyíné rixa siyikví mímigíyáyíne imónijáná xegí sijwí anije dání éí seauráriníárini.

“Ríniyí meari wáí uriri yarijini.” urijí nánirini.

²⁴Seyíné arirá seaiminiri yaríná ríniyí nímeáí ripi náni yayí ninarini. Ríniyí Kiraisomí sini miwímeanjíniyí imónijípi nioni onininiri yarijini. Ayí ripi seararijini. Gorixo nínipearíná nioni ámá Kiraisoyá siyikí imónigíyáyo —Ayí xíoyá warárinjí imónigíyáirini. Ayo arirá wiminiri yaríná xeaninjí wímeawiniginiri nírípearjípi, apí nipini xixeni onímeaniniri

yarijnini. ²⁵ Émá imónigíáyfá xináínijí niwimónimáná wáí wurimeimía náni nirípeáagi náni ámá xíoyá siyikí imónigíáyínéyá sénáínínjí nimóniri arirá seaiminiri yarijáonirini. Émáyíné xwiyíá Gorixoyápi rokwípá seaimía náni e nimóniri yarijáonirini. ²⁶ Xwiyíá api xámíná dání ámá niýweaxa bagá niyoní ínimi rináriniñípi aí agwi ríná ámá Gorixoyá imónigíáyo rixa piaumímí winini. ²⁷ Xwiyíá ínimi rináriniñíapi —Api “Gorixo émá imónigíáyo naají ayá wí wimixiyiníárini.” rináriniñípirini. Api náni Gorixo émáyí aí njíá oimónípoyiniri wimóniñírini. Ínimi riniñí api, ayí “Kiraiso seyíné tíni nawíni imónijoi.” riniñípirini. Ayináni seyíné re niriro dijí ikwímoaríjoi, “Gorixo seáyi e Kiraiso ajiñamí náni niþeyimáná imónijípi tíni xixeni neaimixiníárini.” niriro ikwímoaríjoi. ²⁸ Xwiyíá o náni yayí neainariñípi wáí nuriranéná ámá niyoní íkwairirí wirane dijí nejwipémáná urirane yarijwárini. Ámá Kiraiso tíni ikárinigíáyí rixa yóí imónijáná xíoyá símimañí e éí uráriwaniginiri e yarijwárini. ²⁹ Nioni e yárimiániri ríwí niríkwínimáná anijí miní yarijnini. “Kiraiso xewanijo ejí sixí ayá wí nímixiñípi tíni xixeni e yárimiániri anijí miní yarijnini.” seararijnini.

“Yapí seaíwapiyipírixiniri yarijnini.” urijí nánirini.

2 ¹ “Seyíné rípi náni njíá oimónípoyí.” nimónarini. “Seyíné náni tíni ajiñ Reodisia ñweáyí náni tíni ámá gí símimañí sini mí minómixigíáyí náni tíni nioní ríwí niríkwíniri anijí miní ríá tíjí yarijápi náni njíá oimónípoyí.” nimónarini. ²⁻³ Ayí tíni seyíné tíni dijí sixí íniro dijí sípí inarigíápimi dání irikwínijí ikeániro epíria náni e yarijnini. Xwiyíá yumíí rináriniñípi xixeni njíá nimóniróná “Ayí apími dání amípí mímúróniñwaénéniñí ríá imónijwini?” yaiwipíria náni eni e yarijnini. “Xwiyíá Gorixoyá yumíí rináriniñípi náni —Api Kiraiso náni rinijípirini. Api náni xixeni njíá imónipíria náni yarijnini.” seararijnini. Dijí émí saímí Gorixo mori dijí ejwiperi ejípi —Api ayá tíjíniñí imónijípirini. Api náni ámayo njíá wimixipaxo wo maríái, sa Kiraisorini. ⁴ Ámá wí wigí xwiyíá dijí seakinimixipaxí imónijípmi dání —Api yapí riniñí aí nepa imoarigíápirini. Apími dání yapí seaíwapiyipírixiniri Kiraiso náni e seararijnini. ⁵ Nioni seyíné tíni miýweapa nerí aiwi dijí seakikayonini. Seyíné Kiraísomí dijí niwikwíroróná sirí muní ero íyí wiámí yarijíáyínéniñí imóniro yarijagíá náni dijí yayí ninarini.

**“Wé searoáriniñíyíné ejagi náni piyijí ikayíwípi
dijí mikwíropani.” urijí nánirini.**

⁶ Seyíné nemeróná xwiyíá Áminá Kiraísi Jisaso náni riniñípi xámí umíminigíá tíni xixeni ámá o tíni ikárinigíáyí epaxí imónijípa axípi e érírixini. ⁷ E nero Kiraísi Jisaso náni searéwapiyigíápi íkíá pipíñí ná ínimi wearinjípániñí imóniro ajiñ íkíá xwiyíá xaíwíyo dání mirinarinjípániñí

imóniro Kiraiso náni searéwapiyíáná dijí wikkwírogíápi pírániñí dijí sixí íniro o seañijípi náni yayí bi onimiápi mé ayá wí ero érírixini.

⁸ Ámá wí piyijí ikayíwí riniñípi —Apí nepa míkí mayípirini. Ámá wigí dijíyo dáni nérowiápniro rarigíápirini. Kiraiso náni riniñípi maríái, sa ámá omi mixídariigíáyí wigí amipí xixegíni nepa mipimónipaxí imónijípia náni riniñípirini. Apí searéwapiyaniro éáná dijí niwikkwíroro xídiplírixiniri sijwí niyápirómí memepani. ⁹Ayí ripí náni searariñini. Gorixo imónijípi bi onimiápi maríái, nipini Kiraisomi sixí ínini.

Xegí nápmi nipini sixí ínini. ¹⁰O —Giyí giyí seáyi e nimóniri wíyo umejweaarigíáyorani, giyí giyí néñí tígíáyorani, niyoní o seáyi e wimóniñorini. O tíni ikárinigíáyíné enagí náni Gorixoyá sijwíyo dáni díwí wí miseaikáriní rixa wé searoárinini. ¹¹O tíni ikárinigíáyíné enagí náni iyí símí sío wákwinigíáyíné eni imónijoi. Nepa wé tíni ámá iyí símí sío wákwinarigíápi náni mirariñini. Kiraiso iyí símíniñí sío niseawákwiríná sipí oyaneyiniro miijí inagíápi —Apí nipikwini mimónijí xwioxíyo íniñípirini. Apí seawákwijípi náni rariñini.

¹² Seyíné wayí nimearóná iniigíyo íá seaurímixáná Kiraiso tíni nawíni xwiá weyárinigíáyínénijí nimónimáná Gorixo o xwáripáyo dáni owiápñimeaniri wiijípi náni dijí wikkwírogíápmi dáni o tíni nawíni wiápñimeagíáyínénijí imónijoi. ¹³Seyíné xámí níwiaíkía nuro sipí yaniro náni miijí inagíápmi nixfdiro náni ámá anínimixinaniro imónagíáyíné enagí aiwi Gorixo xegí xewaxo Jisaso tíni dijí niyimijí tígíáyíné oimónipoyiniri seaimixiñirini. E nerí negí níwiaíkía wagwápi nipini eni yokwarímí neaiñírini. ¹⁴Ayí ripíniñí neríná e neaiñírini.

Ijwí ikaxí eániñíyo dáni riniñí nene wiaíkiagwápi náni xwiyá neaxeckwímpaxí imónijípi Kiraisomi íkíápámi yekwirosáráná Gorixo apí eni íkíápámíniñí yekwirosáríñípmi dáni anipá imixiñirini. ¹⁵O rixa pí pí kwíyí seáyi e nimóniri mejweaarigíáyorani, néñí tígíáyí imónigíáyorani, Kiraiso yoxáipámi niperíná ejípmi dáni xopirárí niwimáná ámá níni re oyaiwípoyiniri, “Gorixo ayo rixa miigí ría wimixárijo?” oyaiwípoyiniri wigí sijwí tígíe dáni niméra púniñí ejírini.

“ ‘Apí api nimusíroríná nipikwini miyariñoi.’
searáná aríá miwipani.” uriní nánirini.

¹⁶ Ámá wí seyíné aiwá bi nariñagía sijwí niseaniro “Nipikwini miyariñoi.” searánárani, iniigí bi nariñagía niseaniro “Nipikwini miyariñoi.” searánárani, síá xwiogwí o omi Gorixo náni dijí oneaininiri yarigíáyo seyíné kikiá yariñagía niseaniro “Nipikwini miyariñoi.” searánárani, síá emá sijí wo imónáná yarigíápi mixídariñagía niseaniro “Nipikwini miyariñoi.” searánárani, Sabaráyo yarigíápi mixídariñagía sijwí niseaniro “Nipikwini miyariñoi.” searánárani, wí ayí seararigíápi aríá miwipa érírixini. ¹⁷Ayí ripí náni searariñini. “Apí apí neróná

Gorixomi pírániŋí xídariŋoi.” seararigíápi ámá náo baríná onapámigí inariŋípíniŋí imónini. Apí nipíni, ayí nene Kiraiso neaiiŋípi nání mí neaorininiápi imónini. Náo, ayí Kiraiso xío imónini. ¹⁸ Ámá wí “Gorixo nene nání yayí owinini oyaneyiniríná ripíni epaxírini.” yaiwiarigíápimi seyíné mixídipa yariŋagía siŋwí niseaniro “Nipikwini miyariŋoi.” niseariro “Sewaniŋíyíne siykwípiániŋí mimónariŋoi. Aŋínaŋjyo íními niwuríniro yayí mumeariŋoi.” searánayí, aríá miwí sa paimímí érixini. Ayí ripí nání searariŋini. Ámá e niro yarigíáyí nepa siŋwí náyi tíni miwínipa nerijípimi dání e riro míkí ná mimóniŋjáná nipikwini mimóniŋí wigí xwioxíyo íníŋjípmi dání wárixá imóniro yarigíáyí ejagi nání searariŋini. ¹⁹ Xwiyáfá Kiraiso nání ríniŋí ripí eni fá mixirarigíáyfrini. Nene oyá siyikí imóniŋwaéne warári imóniŋwini. O miŋjyí imónini. Warári xómíŋjí tíni wilí tíni ejagi nání xegí imóniŋípa imóniŋíríni. Warári miŋjyimi íkíkí winiŋagi nání xwé nimóga wariŋípa oyá siyikí imóniŋwaéne axípi omi miŋjyimíniŋí íkíkí winiŋwá ejagi nání Gorixoyá diŋjyo dání nimóga wariŋwini.

“Mipimónipaxí imóniŋípia nání ríniŋípi aríá miwipani.” uríŋjí nánirini.

20-21 Kiraiso níperíná seyíné o tíni ikárinigíáyíne ejagi nání o tíni nawíni piyí egáyíneníŋjí imónigíári. Ayináni seyíné ámá omi mixídarigíáyí wigí amipí xíxegíni nepa mipimónipaxí imóniŋípia nání ríniŋípmi sini xídipaxíyíne mimóniŋoi. Seyíné e imóniŋagía nání aríre nero ámá omi mixídarigíáyí tíni nawíni nimóniróniŋí wigí rarigíápi yariŋoi? Iŋwí ikaxí “Apí fá mimaxíripani. Apí gígí bí mepani. Apí amái aí mirónipani.” rarigíápi aríá bí miwipani. ²² Ayí ripí nání searariŋini. Iŋwí ikaxí apíniŋí niriga uŋípi, ayí sa amipí aiwáraní, iniigíraní, nene niníáná anipá imónariŋípini nání ríni. Apí sa ámáyí érowiápíniro éwapíniro yarigíápirini. ²³ Apí rarigíáyí Gorixomi yayí owianeyiniríná diŋjí ámá moarigíápiní xídiro “Gorixo diŋjí niíá owininiri ámá wiwaníŋjyí siyikwípiániŋí oimónípoyi.” riro “Gorixo diŋjí niíá owininiri iwaŋí oeánípoyi.” riro neróna nepaxíŋjí pákíni nimóniro rarigíá ejagi nání seyíné xeŋwí re wiaiwipaxíri, “Ámá e rarigíáyí nepa diŋjí émí saímí nimoro ría rariŋoi?” Xeŋwí e wiaiwipaxí aiwi wigí rarigíápi, ayí ámá nixídriŋípmi dání fwí nání feapá winariŋípmi wí píří rakipaxí mimóniŋípirini.

“Aŋínamí imóniŋípi nání diŋjí ikwíróírixini.” uríŋjí nánirini.

3 ¹ Gorixo Kiraiso xwáripayo dání owiápíni meaniri ámi siŋjí niwimixiríná seyíné eni axípíniŋí siŋjí seaimixiŋí ejagi nání siwí aŋínamí dání — Aŋínamí seayí eyí Kiraiso seayí e nimóniri Gorixoyá wé náúminí ɻweajerini. Siwí naŋjí e dání imóniŋípi aríge imónanfwáriániri aníŋjí miní néra úríxini. ² “Seyíné siwí sipí xwíá týo imóniŋípi nání diŋjí míkwíró aŋínamí imóniŋípi

náni dijí ikwíróírixini.” seararijini.³ Ayí ripi náni seararijini. Kiraiso péáná seyíné eni o tíni nawíni ikárinigíáyíné enagí náni rixániójí pegíárini. Ámá niperíná xámí yagíápi píni wiárarigíápa seyíné Kiraiso tíni rixániójí pegíráyíné eni axípi nero xámí yagíápi píni wiárígíá enagí náni seararijini. Ayí dijí niyimińjí seyíné Kiraiso tíni imónigíápi —Api Gorixo tíni axí e imónińjípirini. Api ámá sijwí niseaniróná anopasnípaxí imónińjagi náni eni seararijini.

⁴Kiraiso —O dijí niyimińjí nene imónińjwápi míkí ikińjorini. O rixa sijáni piaumimí ináná seyíné eni o tíni imónigíápi piaumimí inipfírárini. Piaumimí niniróná Kiraiso nikíniri seáyi e imónińjpa seyíné eni axípi nimóniro yaríná ámá sijwí miseanopasní mí seaómixipfírárini.

“Sípípi mepa éírixini.” urijí nánirini.

5 Ayináni “Gí wé síkwí amípí, ayí fwí api náni ría imónini?” niyaiwiri xe fwí api náni mińj oninirini mé “Api eminirí náni rixa ámá piyínijí imónińjáoniríani?” yaiwiníírixini. E niyaiwiro fwí minipa éírixini. Piaxí weánipaxí imónińjípi mepa éírixini. Fwí náni mińj minipa éírixini. Fwí náni íeapá seainarijípi xe oneaininiri sijwí miwinipa éírixini. Ayá tíjí wí minímúropa oenirí mepa éírixini. Ámá ayá tíjí bi minímúropa oenirí yarigfáyí l̄wíá nepa imónijo náni dijí mamopa nero api nánini neróná wigí l̄wíánińjí nimixiro yarigíá enagí náni seararijini. 6 Ayí ripi náni “Api api mepa éírixini.” seararijini. Ámá píri niwiaškiro e yarigáyo Gorixo píri umamoníá enagí náni seararijini. 7 Eníná seyíné Gorixomi píri wiaškiarigíáyí tíni nikumixiniro neróná seyíné eni e néra wagíárini. 8 Seyíné xámí axípi e néra wagíáyíné aiwi agwi ríná ripi ripi wí mepa éírixini. Wikí móñinipa éírixini. Wikí ría ápiawínijí miwénipa éírixini. Únúnińjí miwikáripa éírixini. Xwiyáapai miwjwiráripa éírixini. Ikayfwí mumearipa éírixini. 9 Yapí mirinipa éírixini. Ayí ripi náni “Api api mepa éírixini.” seararijini. Seyíné xámí imónagíápi emi nímoró síní e nimóniróná sípí yagíápi píni niwiárimáná¹⁰ ámi rixa sijyíné imónigíá enagí náni seararijini. Dijí sijí agwi ríná seyíné imónigíápi Gorixo xewanijo imónińjípi náni xixeni nijíá oimónípoyiniri seaimixijírini. Api dijí xio imónińjpa oimónípoyiniri síní anijí axípini ámi bi tíni bi tíni niseaimixa waríni. 11 Ámá dijí sijí tígíáyíné niseaimixa waríjagi náni wiýné Girikiyínérani, wiýné Judayínérani, ayí ananirini. Wiýné iyí símí sói wákwińigíáyínérani, miwákwinińigíáyínérani, ayí eni ananirini. Wiýné émáyínérani, kinixiyínérani, ayí eni ananirini. Wiýné xináíwayínénijí nimóniro omijí wiiarigíáyínérani, omijí wiipíri náni áxerjwarí minigíáyínérani, ayí eni ananirini. Ná bini xwé imónińjípi, ayí Kiraiso tíni ikárinigíápirini. O nipimini seáyi e wimónińjorini. Pí pí ámá imónigíápi omi dijí niwíkwíroróná ananí o tíni ikárinipaxírini.

“Xixe dijí sípí inírixini.” urijí nánirini.

¹² Gorixo íá yiyamiximí seairi ámá nioniyá oimónípoyiniri seaimixiri dijí sítix seayiri egíáyíné enagí náni ripi éírixini. Wíniyo

wá wianírixini. Diŋí sipí eni wírixini. Seáyi e seáyi e mimóní siyikwípiayínénijí imónírixini. Niyapenimáná urírixini. Aŋajní murí xe óf oneaimópoyiniri érixini. ¹³ Segíyí pí pí seaikárfagá aíseyíné eni xixewiámí miwipa érixini. Segí wo sipí seaikárfagi náni xwiyáá umearipaxí ejnánayí, yokwarimí wiírixini. Ámináo yokwarimí seaiiŋípa axípi e wiírixini. ¹⁴ Api api niŋiní nero aiwi aŋipaxí epaxípi, ayí ripirini. Xixe diŋí sixí yinírixini. E neróná pírániŋí nawíni kumixinipírá ejagi náni seararijini. ¹⁵ Kiraiso seyíné piyá seawíriŋí ejagi náni omi wí píri miwiaíkí segí wíniyí tñi pírániŋí nikumixiniro ɻweáírixini. Seyíné Kiraisoyá siyikí imónigá wíniyí tñi nikumixiniro pírániŋí ojweápoyiniri íá seaumiriŋyíné ejagi náni seararijini. Íníná Gorixomi yayí wiayírixini. ¹⁶ Xwiyáá Kiraiso náni riniŋípi seyíné aumaúmí inírixini. Segí soŋí tñi seanjí tñi api níriróná nírewapíniro ɻkwairír iniro yarigípimi dání xwiyáá o náni riniŋípi aumaúmí inírixini. Soŋí tñi seanjí tñi api níriróná maŋípáni mirí “Gorixo e neaiiŋíráni?” niyaiwiro omi xwoxí aí tñi niſá niseainiri yayí wírixini. ¹⁷ Pí pí seyíné nírirónáraní, pí pí nerónáraní, “Áminá Jisasomí íními wuríniŋwaéneríani?” niyaiwiro ámá xíoyáyí epaxípini érixini. E neróná “Kiraiso nene náni e neaiiŋíráni?” niyaiwiro ápo Gorixomi yayí wírixini.

Xiepíwamí tñi xiagwowamí tñi urinjí nánirini.

¹⁸ Apixíwayíné, segí oxowami simajwíyónijí wuríniřixini. Áminá Jisaso tñi ikárinigíwayíné e epaxí ejagi náni seararijini. ¹⁹ Oxoyíné segí apixíwa náni diŋí sipí seaíwinigini. Naririmí miwipa érixini.

Niaíwíyo tñi xanowamí tñi urinjí nánirini.

²⁰ Niaíwíyíné, segí inókíwa ápowá sekaxí pí pí searáná aríá yímigí wírixini. E neróná Ámináo yayí winipaxípi yariŋagá náni seararijini. ²¹ Xanowayíné, segí niaíwíyo éwapiyí niwíriná mixníŋí miyomixipa érixini. Segí niaíwíyí diŋí aníŋí rakiárinipírixiniri seararijini.

Bosowami tñi omijí wiiarigíáyo tñi urinjí nánirini.

²² Xináíwayínénijí nimóniro omijí wiiarigíáyíné, segí bosowa pí pí searáná aríá niwiro xixeni érixini. Segí bosowayá siŋwí anigíe dánini e érixiniri miseararijini. Omijí yarigíáyí yapi nimóniro wiepisarigíápa mé “Ayá tñi oyaneyi.” niyaiwiro érixini. Seyíné Ámináomi wáyí wiarigíáyíné ejagi náni seararijini. ²³ Omijí wiiarigíáyíné pí pí nerínayí “Ámá nánini riwíarijwini?” niyaiwiro úrapí yarigíáyí yarigíápa mé “Áminá Jisaso náni riwíarijwini?” niyaiwiro pírániŋí yarigíáyí yarigíápa seyíné eni e nero ayá tñi érixini. ²⁴ Seyíné nijárimí. Ámá wí mariái, Áminá Jisaso yayí niseaimori Gorixo “Naŋí e niseaiimíráni.” ráriŋípi

seaiiníá enagi náni seararijini. Bosí seyíné wiiarigfo, ayí Áminá Kiraiso enagi náni seararijini. ²⁵ Giyí giyí sipí néra nurínayí, Gorixo pírí numamoríná mimearó sipí ayí éíápi tíni xixeni pírí umamoníá enagi náni seararijini.

4 ¹Bosoyíné, “None eni bosí ajnínamí wo tíjwáoneríani?” niyaiwiro segí inókíwánijí nimóniro omijí seaiiarigíayo nejwípero píráninjí numeríná epaxípini tíni xixeni uméfrixini.

“Gorixomi rixijí neauriyírixini.” urijí nánirini.

² Seyíné Gorixomí rixijí nuríroná xaíwí niwakírimixinimáná nira úrixini. E neróná dijí yaíkiá nimómáná mepa ero yayí wiro éírixini. ³E neróná none náni eni rixijí neauriyírixini. None xwiyá Kiraiso náni ejíná dáni íními imónagípi —Xwiyá apí nioní gwí ñweanjápirini. Apí ámáyo woákíkí wianíwá náni “Óí wimoii.” nuriro rixijí neauriyírixini. ⁴“ ‘Nioní apí nírirína sijáni áwañí uríimigini.’ nimónarijípi tíni xixeni urímía náni rixijí neauriyírixini.” seararijini.

⁵ Seyíné ámá Jisasoyá siyikí mimónigíayí tíni niñwearóná dijí émí saímí nimómáná éírixini. Íníná ayí tíni niñwearóná “Ayí Gorixo náni dijí mopaxíná rínáríani?” niyaiwiro wé rónijípini éírixini. ⁶Íníná xwiyá nuríroná segí xwiyá aiwáyo saxí nímoróná awí yarijípánijí nimixiro urírixini. E neróná ámá seyíné yarijí seaiíá ayí ayo “Apí uripaxíri.” niyaiwiro xixeni uripaxí imónijípi tíni uripfríárini.

Tikikaso tíni Onesimaso tíni náni urijí nánirini.

⁷Nioní nikárarigíá nipini Tikikaso —O negí nirixímeá dijí sixí uyinwáorini. Diójí ujwiráripaxí imónijípini yarijorini. Ámináo náni wáí uraní náni gwí móniñwá worini. O nibiri áwañí searinírári. ⁸Ayí ripí náni urowárénaparijini. O niseáimeari áwañí searána seyíné “Porowami wímeaaríjípi, ayí apíríani?” yaiwiro dijí wíá seaóniri enía náni urowárénaparijini. ⁹Nioní Tikikasomí tíni Onesimasomí tíni —O eni negí nirixímeáyí imónijí worini. Diójí ujwiráripaxí neaiiaríjorini. Negí dijí sixí uyinwáorini. Omi eni segí tíjí e náni urowárénaparijini. Awaú amípí none re neaimónarijípi náni áwañí searipisíi.

“Ámá tiyí yayí seaiwárénaparijoi.” urijí nánirini.

¹⁰ Arisitakaso —O nioní tíni nawíni gwí ñweagwíorini. O seyíné yayí seaiwárénaparini. Mako —O Banabasomí xoayorini. O eni yayí seaiwárénaparini. O seyíné tíjí e rémónapánayí, o náni nioní xámi bi searinjá enagi náni yayí wírixini. ¹¹Jisaso —O yoí bi ámi Jasitasoyí wíriníjorini. O eni yayí seaiwárénaparini. Judayí níni enagi aiwí Porone ámá wí eni Gorixomí dijí niwíkwírorijípimi dáni oyá xwioxíyo ñweárixiníri wáí rimearijwápa axípi nero gwí móniñwáwa, ayí waú

woni awarini. Ripi eni nioni dijí wíá nónigíáwarini. ¹² Epapiraso —O segiyí worini. Jisasi Kiraisoyá xinániñí nimóniri omiñí wiiariñí worini. O eni yayí seaiwárénaparini. O Gorixomí xwiýá rírimí niwiríná símí níxeadípéniri seyíné náni aníñí miní rixiñí seauriyariñírini. Seyíné yói imóniro “Gorixo ámá xíoyá e éírixiniri wimónariñípi, ayí apíriani?” yaiwiáriro éírixiniri rixiñí seauriyariñírini. ¹³ O seyíné náni tíni sérixímeá imónigíá Reodisia ñweáyo náni tíni sérixímeá imónigíá Xiraporisi ñweáyo náni tíni íkiniñí sipí wiariñagi sijwí wiñariñá ejagi náni searariñini. ¹⁴ Ruko —O dokítá nene dijí sixí uyijwáorini. O eni yayí seaiwárénaparini. Dimaso eni yayí seaiwárénaparini.

Poro yayí niwiowáriríná urinípi nánirini.

¹⁵ Seyíné segí sérixímeániñí imónigíá Reodisia ñweáyo “Poro yayí seaiwárénapiñoi.” urípoyi. Nibaími tíni ámá Jisasoyá siyikí imónigíá iyá ajiwámi awí eánarigíáyo tíni eni “Poro yayí seaiwárénapiñoi.” urípoyi. ¹⁶ Seyíné payí nioni eaariñá rina segí awí eáningié dání íá niroárimáná ámí Jisasoyá siyikí imónigíá Reodisia ñweagíáyí eni íá orópoyiniri wíírixini. Payí nioni ayí náni eáána seyíné eni nurápiro íá rórixini. ¹⁷ Akipasomi re uríírixini, “Joxi Ámináo tíni ikáriñiñoxi ejagi náni o e éirixiniri rirípeañípi náni dijí nímorí xixení nípíni yárixini.” uríírixini.

¹⁸ Poroni niiwaniñoni gí wé tíni yoparí ripi yayí niseaiwárénapiri eaariñini. Nioni náni “O sini gwí riñweani?” niyaiwiro Gorixomí rixiñí nuriyíírixini. “Gorixo wá seawianíwinigini.” nimónarini.

Payí Poro Tesaronaika ŋweáyí nání xámí eaŋínarini.

Payí rina Jisasoyá siyikí imónigá aní yoí Tesaronaika ŋweagíáyí nání Poro xámí eaŋínarini. Api Masedonia piopenisíyo aní xwé birlini. Poro émáyí anímíni xwiyá yayí winipaxí imónijípi wáí nurimerína aní apimí uráná émáyí obaxí Jisasomi diŋí niwikwírori aiwi Judayí e ŋweáyí áríní wí diŋí wikkwírogíawixini. Judayí Jisasomi diŋí miwikwíróyáyí émáyí obaxí Poromi aríá wiarijagáa niwiñiro nání sípí diŋí niwiaiwiro omí mixí xídowáráná Poro aní wí e nání éí nuri e dání Jisasoyá siyikí imóníá Tesaronaika ŋweáyí arige ría imónijoiniri Timotio siŋwí oniwiniauiniri urowárfagi o siŋwí niwinaumo nibiri Poro rixa Koriniyo nirémori ŋweaŋjáná niwímeare repiyí niwiri yariŋí Tesaronaika ŋweáyí wííápi nání áwanjí uráná Poro payí rina eaŋinigini (Wáí wurimeiarigíawa 17:1-4).

1 1Poroni tíni Sairaso tíni Timotio tíni none Jisasoyá siyikí imónigáa Tesaronaika ŋweáyíné —Seyíné ápo Gorixo tíni Áminá Jisasi Kiraiso tíni nawíni ikárinigáyínérini. Seyíné nání payí rina nearí mónaparijwini. “Awaú wá seawianiri seyíné niwayiróniro ŋweapíri nání seaiiri éisixini.” neaimónarini.

Tesaronaika ŋweáyí xixeni aríá wiro xídiro egíá nánirini.

2None ínína seyíné nání Gorixomi yayí niwirane rixiŋí nuriranéná seyíné nání ení seauriyarijwárini. 3Seyíné Áminá Jisasi Kiraisomi diŋí niwikwírorinjípí dání nuxídiróná ríwí niríkwíniríniŋí egíápi nání aríá mikeamopa erane omí diŋí sixí nuyiro nání aníŋí miní egíápi nání ení aríá mikeamopa erane o ámi weapíwiniginiri weníŋí nerí ŋweaarigíápi nání ení aríá mikeamopa erane nerane mimáyo nitinirane nání ápo Gorixomi nuriranéná rixiŋí seauriyarijwárini. 4Negí nirixímeáyíné, Gorixo diŋí sixí niseayiri íá yiyaniximí seainjípi nání none njíá imónijwini. 5Ayí ripí nání njíá e imónijwini. Xwiyá yayí neainariŋjípi wáí nisearémearína maŋjpá tíni xwiyíáni misearéwapiyíŋwanigini. “Xwiyíá api nepa imónini.” neaipimónaríná emimí ejí eániŋí imónijí bi

eni kwíyípimi dáni seaíwapiyinjwanigini. None seyíné tíni niywearanéná ejwápi —Api seyíné arirá oseaianeyiniri ejwápirini. Api náni seyíné njírá imóniñoi. ⁶Seyíné none ejwápi náni eni ikaniñí neairo Ámináomi ikaniñí wiro egíárini. E neróná xwiyá yayí neainariñípi xixeni aríá niwiro nixídíróná xeanijí ayá wí seaímeáagi aiwi yayí kwíyí sixí seamímóípi tíni nixída ugíárini. ⁷Seyíné e nixída nuróná ámá Kiraisomi dijí wíkwíroarigíá Masedonia piropenisíyo ñweagíáyo tíni Giriki piropenisíyo ñweagíáyo tíni ayo niyoní sijwepigí wigíárini. Kiraisomi nuxídíróná xeanijí seaímeáagi aiwi yayí tíni anijí nuxídíriñípimi dání sijwepigí wigíárini. ⁸Ayí ripí náni searariñíni. Xwiyá seyíné Ámináo náni niriga úíápi ámá ríaiwá niremeága warigíápániñí niriga nuríná Masedonia piropenisíyo tíni Giriki piropenisíyo tíni apiaúmíni miriniñinigini. Ají nimini seyíné Gorixomi dijí wíkwíróíápi náni aríá wiárigíawixini. Ríxa aríá wííá enagi náni none ámi ají bimi nirémoríná seyíné náni bi tíni ripaxí menini. ⁹Ayí ripí nánirini. Ámá níni none seyíné tíjí e náni bána nineamíminiro egíápi náni repiyí iniro seyíné Gorixo, nepa ñwíá dijí niyimijí tíjí imóniñomí uxídípíri náni nikinimónimáná segí ñwíápími ríwí umogíápi náni repiyí iniro ¹⁰seyíné Gorixomi xewaxo —O xwáripáyo dáni owiápíñimeaniri sijí wimixiñorini. Íwí ámá yarigíápi náni Gorixo wíkí riá ápiáwíñijí niwóniri ríwéná pírí umamoníápími dáni éí neamímíñariñorini. Ayí womaní. Sa Jisasorini. O ajínamí dáni weapiné náni seyíné xwayí naniri ñweaarigíápi náni repiyí iniro yaríná wímeaariñwá enagi náni none ámi bi tíni uripaxí mimóniñwíni.

Poro Tesaronaika ñweáyí tíni niywearíná ejípi nánirini.

2 ¹Gí nirixímeáyíné, seyíné njírári. None seyíné tíjí e niseaímearíná wáí yopa miseameariginiñwanigini. ²Sini seyíné tíámíni misearémeapa nerí ají Piripaiyo wáí emearíná apími dánjyí xeanijí neaikáriro ríkikírió neairo egíápi náni seyíné ríxa njírári. E neaikáriagía aiwi e píni niwiárimi seyíné tíámíni nibíríná ámá obaxí píripíri neaianiro yarinagía aí Gorixo dijí sixí neamímóípimi dáni masisiaí bi mineainí xwiyá yayí neainariñípi xixeni niseara ujwanigini. ³Ámá xwiyá yayí neainariñípi dijí oikwírópoyniri nuriranéná nepa mimóniñípimi dáni wí urariñwámani. Nípíkwíni mimóniñípi owikáraneyiniri wí urariñwámani. Yapí owíwapíyaneyiniri urariñwámani. ⁴E mepa nerane Gorixo “Porowa mimiwiároarigíáwarífaní?” niyaiwiri xwiyá yayí neainariñípi wáí uraníwá náni dijí neajwíráriñí enagi náni xío ríírixiniri wimóniñípi tíni xixeni axípíni urariñwári. Ámá wí nene náni yayí owinípoyniri urarigíápa none axípi e wí murí Gorixo —Negí xwioxíyo adadí neaíarijo, ayí orini. O none náni yayí owininiri negí rariñwápi ámáyo urariñwári.

5 Seyíné nijíáriní. None seyíné tíjí e niseaímearíná rixiñí remeaní wí miseariñwanigini. Rípi nání eni Gorixo sopiñí neaopaxí imónini. Íwí searápanirane nání diñí ínimi nikwírómáná niremeá xwiýá bi miseariñwanigini. 6 None Kiraisoyá wáí wurimeiaríjwáone imóniñagwi nání anani oneaiípoyiniri searipaxí imóniñagwi aí seyínérani, ámá wíráni, seáyi e oneamearípoyiniri wí eni mejwanigini. 7 None seyíné tíni nijwearanéná nípenimáná awayini niseairane apíxí sini niaíwí píó tíjí xegí niaíwíyo diñí nijwiráriri umeariñípa axípi e seaiñwanigini. 8 None diñí sixí niseayirane nání "Xwiýá yayí neainariñí Gorixo tíamini imóniñípi áwanjí ouraneyí." nineaimóniríná diñí aríá nikeamónimáná seyíné nání aga íkíniñí sipí neaiariñagi nání yoí mayí nimónimi seyíné tíamini emeñwanigini. 9 Gí nirixímeáyíné, "Omiñí none seyíné tíni nijwearanéná anijí miní riá tíjí ejwápi nání sini diñí seainarini." nimónarini. Xwiýá Gorixoyá yayí neainariñípi wáí niseairanéná aiwá none nani nání anijí seaikáraniginiří árfwiýirani, ikwáwiýirani, ríwí niríkwínimáná omijí wé tíni íníná yagwárini. 10 None Kiraisomi diñí wiwkíroarigíáyíné tíni nijwearanéná siyikwí míniñípiñí erane wé róniñípini erane xwiýá mineaxekwímpaxí imóniñípi erane ejwápi nání seyíné sopiñí neaopaxíyínérini. Gorixo eni sopiñí neaopaxí imónini. 11 None xanowa wigí niaíwíyo pírániñí umearigíápánijí axípi e seameariñwápi nání seyíné nijíáriní. Woxini woxini e niseameranéná wairirí seairane ejí rirémixí seairane diñí sixí seamímorane ejwárini. 12 Seyíné ámá Gorixoyá —O ámá xíoyá xwoxiýo ḥweapíríáyo seáyi e xío imóniñípi bi ouxímeáwiniginiří wéyo íá seaumirariñorini. Oyá ámá pírániñí nixídiróná epaxípi seyíné api tíni xixeni eírixiniri api api e seaiñwanigini.

13 Rípi nání eni íníná Gorixomí yayí wiariñwárini. None nibirane xwiýá Gorixoyápi yanjí seaiapáná seyíné xixení aríá níneairóná xwiýá ámáoneyá bínijí aríá mineainí xwiýá nepaxiní imóniñípíñijí aríá neaigíawixini. Xwiýá api —Api Kiraisomi diñí wiwkírogíáyíné diñí seaimoariñípíri. Api nepa xwiýá oyápi ejagi nání aríá e neaigíawixini. 14 Gí nirixímeáyíné, ámá Kiraisi Jisaso tíni ikárinigíá, siyikí Gorixoyá Judia piropenisíyo imónigíáyo wímeajípa seyíné eni rixa seaímeajinigini. Wigí Judayí xeanijí wiükárigíápa seyíné eni segí gwí axiyí xeanijí seaikárigíawixini. 15 Gí Judayí wíá rókiamoagíawami nipikía niwagíasáná Áminá Jisasomi pikiro none eni mixí neaxídowáriro egíáyírini. Ayí ámá Gorixo yayí winariñíyí rimóniñoi? Aga oweoi. Ámá niyoní símí tíni wiariñíyírini. 16 None xwiýá émáyí aríá niwiro diñí wiwkíróaná Gorixo yeáyi uyimixemeañíapi wáí murimepa oépoyiniri píripírí neaianiro yarigíáyírini. E nerijípimi dání wigí íwí pákkí néra úíápi rixa yurínowiarini. Ayináni Gorixo rixa wiükí niwóniri ayo pirí umamoarini.

Poro ámi sijwí winiminiri náni wimónijí nánirini.

¹⁷Gí nirixímeáyíné, none ayí yapi wí mimónijiwini. None segí tíjí e dáni mixí neaxídowáráná negípi ámi wí e bí onimiápi niýweámáná —Íná none sini símimanjíyo sijwí miseanipa nerane aí dijí aríá wí miseaikeamojwanigini. Ámi wí e negípi bí onimiápi niýweámáná ámi seyíné tñi ojwaeaaneyiniri aga íkínjí sipí nineairi e yani náni símí xeadípénijwanigini. ¹⁸Awaú tñi Poroni tñi —Nioni ayí ná bini maríái. None segí tíámini “Obaneyi.” neaimóníagi aí Seteno píri nearakijinigini. ¹⁹Ayí rípi náni segí tíámini “Obaneyi.” neaimónijinigini. Gorixo none yayí neaimonía náni imónigíayí, ayí seyíné menirani? Dijí niíá neaininía náni imónigíayí, ayí seyíné menirani? “Ná tiyí rímeawini?” yaiwianíwá náni imónigíayí, ayí seyíné menirani? Jisaso ámi báná oyá sijwí anije dáni none igigí bí mé seyíné wáí niseariranéná náni ejwápi náni raníwárini. ²⁰None seáyi e nimónirane dijí niíá neaininíápi, ayí seyíné ejagi náni rarijini.

Timotio ejí sixí oweámixiniri urowárigíí nánirini.

3 ¹⁻²Ayináni seyíné niseawárimi re náni nibiranéná amípí seaímeáipi náni majíá nimóga níwasáná “Majíá oimónaneyi.” sini mineaimónipaxí neríná re egwísixini. “Yawawi Timotio, negí nirixímeáo —O Gorixoyá xwiyíá Kiraiso náni yayí neainarijípi wáí wurimeinía náni imónijíyí worini. O aji Atenisiyi rininjí ripimi yeawáráná ayí ananirini.” niyaiwirai segí tíámini nurowárénapiroáiná Kiraisomi dijí wikwírójíapi xaíwí íá xirípíri náni ejí sixí seaeámixiri dijí sixí seamímorí éwiniginiri urowárénapigwísixini. ³Segíyí wo aí xeanijí seaímeáí apimi dáni uduď miwinipa oeniri Timotio api e éwiniginiri urowárénapigwísixini. E nerai aí ejíná dáni Gorixo “Xeanijí api ayo xe wímeawinigini.” yaiwiárijene imónijagwi náni sewanijíyíné nijírári. ⁴Xámi seyíné tñi sini niýwearanéná “Ríwéná xeanijí nineaímeanijoi.” mísearayipa rejwanigini? Api rixa niseaímeáagi náni seyíné “Rípi apírfani?” niyaiwiro rixa nijíá imónijoi. ⁵Ayináni Timotiomi urowárénapijanigini. Rixa seyíné imónigíápi náni “Sini majíá oimónimini.” minimónipaxí neríná o seyíné Kiraisomi dijí wikwírogíápi sini píráni jí ría wikwírojoiniri mí seaómixinía náni urowárénapijanigini. “Ámáyo yapi wíwapiyarijo —O oborini. O seyíné Kiraisomi píni owiárípojiniri yapi seaíwapiyíáná none anijí miní ejwápi anipá imóniniginiri urowárénapijanigini.” seararijini.

Timotio Poromi yayí xwiyíá urémeanjí nánirini.

⁶E éagi aiwi agwi Timotio seyíné tíámini píni niseawiárimi nibiri xwiyíá yayí yeainipaxípini áwanjí yearémeáinigini. Seyíné sini Kiraisomi

dijí wikkwíroro xixe dijí sipí iniro yariñagía sijwí seaníipi náni áwañí yearémeáinigini. None náni dijí nimoróná wá seauníri none seyíné náni "Sijwí owinaneyi." neaimónarijípa seyíné axípi Porowami sijwí owinaneyiníri ikníijí sipí seairi yariñagía sijwí seaníipi náni eni áwañí yearémeáinigini. ⁷Gí nirixímeáyíné, Timotio api áwañí yearémeáí enagí náni dijí riá neaxepaxí imónijípi tíni xeaníipi tíni api nipíni neámeaaríná dijí sipí mineáí dijí sixí íniñwanigini. O re yearíagi náni, "Kiraisomi sini pírániñí dijí wikkwíroarijoi." yearíagi náni dijí sixí íniñwanigini. ⁸Seyíné ejí neániro Ámináo tíni ikárinigíápi xaíwí íá nixiríronáyí, none seáyí nikárinirane ñweapaxí enagí náni seararíjini. ⁹Gorixomi seyíné náni yayí anijí miní niwirane aí yayí seyíné náni wipaxípi tíni xixeni mimónijwini. Ayí pí nánini marái, seyíné náni yayí niwiranéná dijí niíá onimíá neainarijímani. Ayá wí neainarijí enagí náni rarijini. ¹⁰Segí símimanjí sijwí niseanirane Kiraisomi anijí pírániñí dijí wikkwíropírúa náni sini mimónigíápi osearéwapiyaneyiníri anijí miní ikwáwiyirani, áríwiyirani, wauní rixijí urarijwárini.

Poro Tesaronaika ñweáyí náni rixijí wuriyijí nánirini.

¹¹Negí ápo Gorixo tíni Áminá Jisaso tíni awaú none seyíné tínjí e baníwá náni "Ámi óí neaimóisixiní." nimónariní. ¹²None seyíné náni dijí sipí nineairi arirá seaiarijwápa seyíné eni axípi xixe dijí sipí niniro arirá ninirónáraní, wíniyí náni dijí sipí niwiro arirá niwirónáraní, ayá wí epíría náni "Ámináo e seaimixíwinigini." nimónariní. ¹³Áminá Jisaso ámá xío xegí imónigíáyí tíni ámi niweapiríná seyíné negí ápo Gorixo sijwí anije dání xwiyíá miseaxekwímopaxí imóniro siyikwí mínígíáyíné imóniro epíría náni síkíkí seaomíxíwinigini.

"Gorixo wimónarijíipi érixini." urijí nánirini.

4 ¹Gí nirixímeáyíné, nioni payí rina yoparípi nearíná Áminá Jisaso wáí nurímeíríxiníri nearowáriñí enagí náni ayá tíni nerí ejí rirémixí bí ripí oseaiyaneyi. Seyíné nemeróná Gorixo yayí winipaxípi epíría náni searéwapiyijwápi tíni rixa xixeni yarijoi. E nero aí apími nímiroró ámi bí tíni oyaneyiníro érixini. ²Sekaxí riniñí Áminá Jisaso nearípeajone searéwapiyijwápi náni seyíné niíá imónijagía náni rarijini. ³Gorixo seyíné e érixiníri wimónarijípi ayí ripirini. Siyikwí mínígíáyíné imóníírixini. Ámá wí tíni fwí bí minipa érixini. ⁴Meánigíáyíné ámi wí tíni fwí bí miní Gorixoyá sijwíyo dání siyikwí míñijí imónijípi ero ámáyá sijwíyo dání weyí seamearipaxí imónijípi ero nero xixeni meáníírixini. ⁵Émáyí —Ayí ámá Gorixo náni dijí mimoarigíáyírini. Ayí fwí inaniro náni miñjí niniro símí xeadípénarigíápa mepa érixini. ⁶Segí sérixímeániñí imónigíáyíá apíxí tíni fwí oinaneyiníro yapí niwímeari niwero sipí miwikáripa érixini. Xámí seyíné tíni niñwearanéná áwañí searirane erirí

seairane enjwápa xixeni ámá íwí api éíáyo Ámináo pírí umamoníá ejagi náni seararijini. ⁷Goríxo nene ámá wí tíni íwí inaníwá náni nioniyáyí imónífrixiniri wéyo fá neaumirijímani. Gí siyikwí minigíáyí imónífrixiniri wéyo fá neaumirijírini. ⁸Ayináni ripi náni dijí mófrixiní. Giyí giyí nioni seararijápi ríwímini nimamorínayí, ayí ámáyoní ríwí mumoarijoi. Ayí Goríxomi —O nene siyikwí mínjí imónani náni xegí kwíyípi owaíniniri sixí neamímoarijorini. Omi ríwí umoarijoi.

⁹Séríxímeá náni dijí sipí niseairí arírá niwiríná epaxípi náni Goríxo xewanijo rixa seaíwapiyijí ejagi náni none aí wí ríwamijí nearí searipaxí mimónijwini. ¹⁰Séríxímeá segí Masedonia piopenisíyo ami gími ñweagíáyo náni rixa dijí sipí niwiro arírá wiarijoi. Gí nírixímeáyíné, seyíné e yarijagía aí ámi bí ripi oépoyiniri yarijí oseaimini. Seyíné dijí sipí e wiarijíápi ámi xwé bí tíni nimóga úfríxini. ¹¹Porowa xámi sekaxí nearigíápa xixeni pírániyí oimónaneyiníro éfríxini. Awayini yapenijwaéne oimónaneyiníri ero wí yarigíápi maríái, negí yarijwápini oainenaxídaneyiníri ero negí omijí eni nírkwínimáná oyaneyiníri ero éfríxini. ¹²E nerónayí, nipíri nánirani, yínpíri nánirani, díwí mikeamónipa ero ámá Goríxoyá mimónigíáyí re seaiaiwipaxípi ero, “Ayí wé rónijí imónijípi yarijoi.” seaiaiwipaxípi ero epíriá ejagi náni seararijini.

“Ámináo ámí weapáná pegíáyí wiápíniimeapíráriñi.” urijí nánirini.

¹³Gí nírixímeáyíné, ámá re niyaiwiri, “Gí ámá piyí ro Goríxo siní wimixáná niwiápíniimeaníárini.” niyaiwiri mikwímoarigíáyí iwieánarigíápa seyíné eni axípi miwieánipa éfríxiniri péíáyí imónipírápi náni xe majíá oimónípoyiníri mineaimónarini. ¹⁴Jisaso nipémáná ámí wiápíniimeajírini. E ejípi náni nene rixa “Neparini.” niyaiwirane dijí ikwírojwini. Ayináni Jisaso ejí api re yaiwiarijwápimi sopijí woni, “Ámá Jisasomi dijí niwikwíroríná péíáyo Goríxo xegí tíñí e náni o tíni nawíni nímeámi uníárini.” yaiwiarijwápimi sopijí woni. ¹⁵Ripi ranípi, ayí Ámináo riñípirini. O ámí báná nene sini siní ñweajwaéne omi wímeaaní náni pegíáyo xámi umeaníwámani. ¹⁶Íná ajínami dání apí bi ejí tíni riniri ajínajíyo xiráóniní imónijójá mají riniri pékákí Goríxoyá riniri yaríná Ámináo xewanijo ajínami dání weapiníárini. Ajínami dání weapáná ámá xíomi dijí wiwkírogíá rixa pegíáyí xámi siní nero wiápíniimeapíráriñi. ¹⁷Rixa niwiápíniimeámáná ejáná sini siní ñweajwaéne eni Ámináomi ají pírfyo wímeani náni ayí tíni nawíni agwípi tíñí e náni neayaánapiníárini. ¹⁸Ayináni segíyí wí wigí ámá péáná xwiyíá api nuriro miijí ikiñwí umirífrixiní.

“Ámináo biníáyi náni sijwí tíni ñweáwanigini.” urijí nánirini.

5 ¹Gí nírixímeáyíné, Ámináo weapiníáyi náni seyíné rixa aríá wigíá ejagi náni ríwamijí bí nearí áwanjí searipaxí mimónini. ²Ripi

náni seyíné rixa nijíá imóniñagía náni rariñini. “Ámá áríwiyimi íwí meaarigíayí ríná bipíríréoi?” miyaiwipa yarfná barigíápa Ámináo eni axípi “Ríná biniríenijoí?” miyaiwipa ejáná biníárini. Apí náni seyíné rixa nijíá imóniñagi náni rariñini. ³ Ayí re raríná, “Rixa niwayiróniri ñweajywini. Amipí wí náni wáyí neainipaxí mimónini.” raríná sini mé rímwéa inipaxí ríá tíjí wímeanírári. Rínijí apixíwa niaiwí xiraniróna nawínáni winariñípa axípi wímeááná apimi wí urakínpírá menini. ⁴ Gí nirixímeáyíné, seyíné síá yiniñímíni memearigíayíné ejagi náni Ámináo niweapiri niseaímearíná ámá íwí xaurápíminíri wímeááná sírí pikínarigíayí yapi pikínipaxí mimónigíayínérini. ⁵ Niýinéni wíá ónariñímíni nemero ikwáwiyíná yarigíayíné imóniñagía náni searariñini. Nene síá yiniñímíni nemerane áríwiyimi yarijwaénemani. ⁶ Ayináni Jisasomí diñjí miwikwírogíayí síá o weapiníayí náni sijwí maní maiwí sá wearigíápa mepa éwanigini. Siwjwí tíni niñwearane píreáníwanigini. ⁷ Ayí ripi náni searariñini. Ámá sá wearigíayí áríwiyimi wearigíárini. Ámá iniigí xwapí niniro papikí yarigíayí áríwiyimi niniro papikí yarigíárini. ⁸ E nerí aí nene ikwáwiyíná emeariñwaéne imóniñagwi náni píreáníwanigini. Ámá mixí inaniro náni ikínarigíápa nene axípi Gorixomi diñjí wiwkírorane diñjí sixí uyirane yarijwápi soríá mixí náni yínarigíápániñj yínirane “Gorixo yeáyí neayimixemeañári.” ⁹ Niyaíwirane ikwímoariñwápi aríxí mixí náni díkínarigíápániñj díkínirane éwanigini. ¹⁰ Gorixo xegí wikí ríá ápiáwíniñj wearijípi wímeáwiniginíri neaiaiwiáriñenemani. Negí Áminá Jisasi Kiraiso neaiñípími dání yeáyí uyimixemeáimigíníri neaiaiwiáriñjenerini. ¹¹ Nene sini ñweanjáná niweapirínárani, perjwámi ejáná niweapirínárani, xío tíni nawíni ñweaaníwá náni neapeiñinigini. ¹² Ayináni xixe miój ikiñwí miróniro síkíkí omixiniro éírixini. “Seyíné rixa e inarigíápi sini niga úírixini.” searariñini.

“Api api éírixini.” nura uñípi nánirini.

¹² Gí nirixímeáyíné, bí ripi éírixiníri yarijí oseaimini. Segí arírá seaianiro náni anijí miní yarigíayí —Ayí Ámináoyá diñjíyo dání seamejwearo searéwapiyiro epíri náni imónigíayírini. Ayo seyíné wéyo umepíri náni éírixini. ¹³ Ámá ayí sañí searápaniro yarijagía náni diñjí sixí uyiro wé ñkwiajwíyo ñwiráriro éírixini. Séríxímeá tíni xepíxepá miróní nawíni nimóniro ñweáírixini.

¹⁴ Gí nirixímeáyíné, bí ripi eni éírixiníri yarijí oseaimini. Segí ámá ríwí siwíá yigíáyo yumixiro ayá igigí yarigíáyo diñjí sixí umímoró i wegíáyo arírá wiro éírixini. Ámá niyoní nuriríná simeaxídí miwí wigí diñjí tíni “E oyaneyí.” niyaíwiríná e éírixiníri siwjwí winíírixini. ¹⁵ Ámá sipí seaikáráyó seyíné eni pirí numamoro sipí miwikáripa éírixini. Pípí seaikárariñagíá aí “Negí wíniyo arige neríná nañí wiianiréwini?”

niyaiwiro e wianiro náni érixini. Ámá niyoní aí e wianiro náni érixini.
16-17 Íníná dijí niitá seainíwinigini. Íníná Gorixomi rixijí urírixini.

18 Pí pí seaímeááná Gorixomi yayí wírixini. Kiraisí Jisaso tñi nawíni ikárinigíyíné Gorixo e érixiniri wimónarijagi náni rarinqini. 19 Seyíné kwiyí Gorixoyá yarijípimi píripíri miwipa nero 20 apimi dání xwiyíá wiá rókiamoarigíápi paimimí miwipa érixini. 21 E mepa nero aí wiá nisearókiamoríná “Xwiyá ripi Gorixo tíamini imóniqípi rarinqini.” searánayí, pírániqí píá nimeaxídímáná nají imóniqípini xaíwí íá xiriro 22 sipayí imóniqípi nipini ríwí umoro érixini.

23 Gorixo —O ámá niwayíroníro ñweapíri náni míkí ikiñorini.
“O seyíné siyikwí míniqí nimóniga nuro yóí imónipíri náni seaimixíwinigini.” nimónarini. “Áminá Jisasi Kiraiso báná seyíné xwiyíá seaxeckwímpaxí mimónipa epíria náni Gorixo segí dijípiní mariái, warápi eni seaeríkiemeáwinigini.” nimónarini. 24 Nioniyáyí imónírixiniri wéyo íá seaumirarijo —O ámá wikwiárinipaxí imóniqorini. O xixení api api e seainiárini.

25 Gí nirixímeáyíné, none náni eni rixijí neauriyírixini. 26 Sérixímeá giyí giyo yayí niwirfná yayí óí weánírixini. 27 Ámináo aríá eje dání sekaxí ripi osearimini, “Payí rina nimearíná sérixímeá niyoní íá urowiemérixini.” 28 “Negí Áminá Jisasi Kiraiso wá seawianíwinigini.” nimónarini.

Payí Poro Tesaronaika ŋweáyí nání ríwíyo eanjínarini.

Payí rina Jisasoyá siyikí imónigíá aní yoí Tesaronaika ŋweagíáyí nání Poro ríwíyo eanjínarini. Ayí payí Poro xámi neari wiowáriŋína nimearo íá niroro aiwi sini diŋí xerjwíni nimoro “Jisaso aŋínami dání rixa weapiŋírini.” niyaiwiro wáyí nero ŋweajáná ámá wí Poromí api náni urémeáagía o síá Jisaso aŋínami dání weapiníáyi tíŋná imóniníápi nání pírániŋí uréwapiyimíni payí ámí rina eanjinigini.

---

1 ¹Poroni tíni Sairaso tíni Timotio tíni none Jisasoyá siyikí imónigíá Tesaronaika ŋweáyíné —Seyíné negí ápo Gorixo tíni Áminá Jisasi Kiraiso tíni nawíni ikárinigíáyínérini. Seyíné nání payí rina neari mónapariŋwini. ²Ápo Gorixo tíni Áminá Jisasi Kiraiso tíni awaú wá seawianiri seyíné niwayiróniro ŋweapíri nání seaíiri éisixini.

“Seyíné nání Gorixomi yayí wiariŋwárini.” uríŋí nánirini.

³Negí nirixímeáyíné, seyíné Jisasomí diŋí niwikwíroróna diŋí mímixeá ámí xwapí ayá wí tíni niwikwíróa uro xixe diŋí sípí niniro arírá inarigíápi wí píni miwiári sini ámí bi tíni bi néra uro yariŋagía nání none kikiſá ŋweapaxí mimóniŋwini. Sa seyíné nání Gorixomi yayí wipaxí imóniŋwini. “E neranéná ayí xixeni imóniŋípi yariŋwini.” neaimónarini. ⁴Seyíné e yariŋagía nání siyikí Gorixoyáyo wáí nurímeranéná seyíné nání mixí re seamækínariŋwárini, “Xeaniŋí wikáriro ríkikiríó wikáriro wiariŋá aí xwámámí niwirosi sini Jisasomí diŋí niwikwíróa waríŋoi.” urariŋwárini.

Gorixo ámáyo pirí numamoríná eníápi nánirini.

⁵Seyíné e yariŋíápimi dání ripi wíá neaónini. Gorixo ámáyo mí ómómiximí niwiri wigí egíápi tíni xixeni wiiníápi nání diŋí nímoranéná “Apániríani?” yaiwipaxírini. Ayináni seyíné oyá xwioxíyo ŋweáwanigíni yaríná xeaniŋí seaikárariŋagía nání o seyíné nání

re ráriníárini, “Ayí anani nioni tíjí e ḥweapaxíyírini.” ráriníárini. Apí seyíné yarigíápimi dání wíá neaónini. ⁶ Ai Gorixo ámá xeanijí seaikárarigíáyo pírí numamori xeanijí axípi wíáná “Ayí xixeni imónijípíni ría yarini?” yaiwianíwárini. ⁷ Xeanijí seaikárarigíáyo pírí niwiaíkímorí kikiá seyíné seaŋwíráriri none neaŋwíráriri yariŋagi niwíniranéná “Ayí eni xixeni imónijípíni ría yarini?” yaiwianíwárini. Áminá Jisaso siŋjáni piaumímí niníri xegí aŋjnají ejí eánigíáyí tíni aŋjnami dání niweapiríná ríá ápiawí xwé aipínaŋwí yariŋípi tíni xixeni e eníárini. ⁸ E neríná ámá Gorixo náni diŋí mímopa ero xwiyáá negí Áminá Jisaso náni yayí neainarínjípími míxidí aríkwíkwí ero yarigíáyo pírí umamoníárini. ⁹ Ámá ayo wigí egíapí náni xwíráá niwikixerí pírí numamoríná seáyi e xío xegí ejí eánijípími dání imónijípi “Xe siŋwí onanípoyi.” miyaiwí xegí símimají tíni e dání anijíni wieawáriníárini. ¹⁰ Negí Ámináo ámá xíoyáyí imónífrixiniri wiŋípími dání seáyi e umíeyoaro diŋí wíkwíroarigíáyí níni miŋí siŋjá weániro oépoiniri aŋjnami dání niweapiríná pírí e umamoníárini. Seyíné míkone repiyí ejwápi diŋí nikwíroro náni íná seyíné eni ayí tíni nawíni omi seáyi e umepíríárini.

Poro Gorixomi rixijí wuriyinípi nánirini.

¹¹ Ámináomi seyíné seáyi e umepíríá enagi náni íníná seyíné náni Gorixomi rixijí seauriyariŋwárini. Gorixo e imónífrixiniri wéyo íá seaumirinípi tíni xixeni ayo seaimixíwiniginiri seauriyariŋwárini. Naŋí imónijípi oyaneyiniri seaimónariŋípi nípíni tíni Jisasomí diŋí niwíkwíroro náni wíniyo saŋí urápaneyiniri seaimónariŋípi tíni apiaú tíni xixeni epíria náni xegí ejí eánijípi tíni seaimixíwiniginiri seauriyariŋwárini. ¹² E nerijípími dání seyíné omi seáyi e umíeyoaro xío eni seyíné seáyi e seamíeyoari inipíria náni Gorixomi seyíné náni e seauriyariŋwárini. O tíni Áminá Jisasi Kiraiso tíni wá seawianigíí enagi náni xixe seáyi e míeyoánipíríárini.

Xwiyáá xórórí yarijo náni urijí nánirini.

2 ¹Gí nirixímeáyíné, xwiyáá re riniŋípi, “Negí Áminá Jisasi Kiraiso ámi weapáná nene o tíni nawíni awí eánaníwárini.” riniŋípi náni riŋípí éfrixiniri yariŋí oseaimini. ²Kwíyí bimi dánirani, xwiyáá ámá yaní wiowáríá bimi dánirani, payí “Porowa nearo wárénapigíápírini.” rarigíá bimi dánirani, ayá nisearemorí re riniŋánayí, “Síá Ámináo weapiníáyi rixa imónijírini.” riniŋánayí, sini mé diŋí úpiríxá niseapeyirí ududí miseainipani. ³ Ámá wo aí pípimi dání yapí oneáiwapiyiniri siŋwí miwínipa éfrixiní. Xámí ámá obaxí Gorixomi mají xowiaíkímí wiwo ámá xwiyáá xórórí yarijo piaumímí iniri nemána ejáná ayí ríwíyo síá ayí imóniníá enagi náni rariŋjíni. Ámá xwiyáá xórórí yarijo Gorixo

wanínimixiníorini. ⁴ Gorixomi anijí símí tíni wiariñorini. Pí pí ñywíá ámá nimixiro menjweaarigíápirani, pí pí kwíyí ámá dijí uñwirárarigíápirani, paimímí nimerí xewaniño ayo seáyi e míeyoániníárini. E neríná aní Gorixo náni ridiyowá yarigíwámí nipáwiri ámá obaxí sijwí anigé dáni éí niýweámáná xewaniño re urininíárini, "Niiwaniníoni Gorixonirini." urininíárini. ⁵ Xámi nioní sini seyíné tíni niýwearíná api náni searinjápi sini dijí miseainarinirani?

⁶ Ámá o Gorixo xe piaumímí iníwiniginiri ipimoárijíná imóniníe náni agwi sini omí bi wakirímixini. Omí wakirímixinípi náni seyíné niýjárini. ⁷ Obo ámá obaxí maní Gorixoyápi xórórí oépoyníri ínímí dáni rixa niwíwapiya waríngagi aí omí wakirímixarijípi Gorixo emí mamoníe náni niwakirímixa uníárini. ⁸ Xíomi wakirímixarijípi Gorixo niyoámáná ejáná xwiyíá oyápi xórórí yariño sini ínímí mimóní rixa sijáni piaumímí iníñíárini. Omí Áminá Jisaso niweapíri sogwíñijí piripíri nerijípími dáni samijí niwimixiri xegí madijípi tíni pikiníárini. ⁹ Xwiyíá xórórí yariño rixa sijáni nimóníri niýwearíná Seteno xewanijoyá ejí sixí eániñípími dáni ejí sixí weámixiníá ejagí náni o ámáyí "O Gorixoríani?" oniaiwípoyiníri yapí niwiepisirína emímí ayá wí eri ámá ayá ríwamónipaxípi eri eníárini. ¹⁰ E neríná ámá anínaniro yarigíáyo xegí uyínií nerijí bi bimi dáni yapí wíwapiyíáná xewaniño e oniaiwípoyiníri yarijípi tíni xixení wiaiwipírári. Ayí re miwimóní, "Gorixo yeáyí neayimixemeání náni xwiyíá Jisaso náni nepaxijí imóninípi aríá owianeyí." miwimóní ríwí umogíá ejagí náni xwiyíá xórórí yariño yapí wíwapiyipaxíri. ¹¹ Ayí ríwí umogíá ejagí náni Gorixo dijí xeýwí omópoyiníri wimixaríná xwiyíá xórórí yariño pí pí yapí wíwapiyiníápi aríá niwiro ayá síwí uróagi "Neparíni." yaiwipírári. ¹² Ámá xwiyíá Jisaso náni nepaxijí imóninípi dijí míkwíró wigí sipí imóninípi yaniro náni dijí niýá winiñýo Gorixo xwiyíá umeáriníá náni dijí xeýwí omópoyiníri wimixiníárini.

"Searéwapiyiñwápi xaíwí íá xirírixini." urijí nánirini.

¹³ Negí nirixímeáyíné, Áminá Jisasi Kiraiso wá seawianiñýíne, seyíné náni kikiá ñweapaxí mimóninjwini. Sa seyíné náni íníná Gorixomi yayíni wipaxí imóninjwini. Gorixo xegí kwíyípími dáni siyikwí míningíáyí oimónipoyiníri seaimixiri seyíné xwiyíá nepaxijí imóninípími dijí iikwíroro yarigíápími dáni yeáyí uyimixemeámíániri ejíná dáni íá yiyamixímí seaijí ejagí náni omí yayíni wipaxí imóninjwini. ¹⁴ Gorixo seyíné api imónírixiníri xwiyíá yayí neainarijí nene wáí searinjwápími dáni wéyo íá niseaumirírná negí Áminá Jisasi Kiraiso nikíníri seáyi e imóninípa seyíné ení bi e imónírixiníri wéyo íá seaumiriñírini.

¹⁵ Ayináni negí nirixímeáyíné, ejí sixí níníro xwiyíá riréwapijí inariñwá mañýo dáni searéwapiyiñwápirani, payfyo dáni searéwapiyiñwápirani, xaíwí íá nixira úrixini.

16-17 Negí ápo Gorixo —O wá nineawianiri íníná ejí sixí ímixinaníwá nání neaimixiri ayá nínearimixiriñípí dání awiaxí xío neaiiníápi nání wenijí nerí ñweaníwá nání neaimixiri ejorini. O tíni negí Áminá Jisasi Kiraiso tíni awaú ejí sixí seaímixiri seyíné pí pí xwiyíá nají imóniñípí ríro pí pí nají imóniñípí ero epírúa nání seaimixiri éisixini.

“Gorixomi rixiñí neauriyífríxini.” urijí nánirini.

3 ¹Negí nirixímeáyíné, payí rína yoparípí nearíná ripí osearimini. Xwiyíá Ámináo nání wáí rimearijwápi yaní niwéa nuri seyíné egíapa ami ami yayí tíni aríá wípíri nání Gorixomi rixiñí neauriyífríxini. ²O ámá nípikwini mimóniñípí ero sípí ero yarigíáyí xeanijí neakáraniro yarigíapími dání éí oneamíniniri eni rixiñí neauriyípoyi. Ámá níni omi diñí miwikwíroarigíáyí ejagí nání rarijini.

³Negí Áminá Jisaso ámá ikwiárinipaxípi yarijo ejagí nání none re neaimónariní, “O ejí sixí seaeámixiri sípí imónijo —O, ayí oborini. O xwiríá seaikixeniginíri éí seamíniri eníárini.” neaimónariní. ⁴Ámináoyá diñýo dání seyíné nání re niyaiwirane diñí sínjá neaeánariní, “Sekaxí none urijwápi wí píni miwiárfí agwí xixeni xídiro ríwíyo eni xixeni nixída uro epíríárini.” niyaiwirane diñí sínjá neaeánariní. ⁵Seyíné “Gorixo nepa wá neawianarijoríani?” niyaiwiróná nijíá ámi bí tíni imóniro Kiraisomi sípí wíáná ejí sixí níniri xwámámí wiijípa ero epírúa nání Ámináo yayíwí seaméwinigini.

“Aiwá nípíri nání omiñí éfríxini.” urijí nánirini.

⁶Negí nirixímeáyíné, Áminá Jisasi Kiraiso nearowárijone ejagwi nání sekaxí ripí osearimini. Séríxímeá giyí giyí ríréwapígí inarijwá none searéwapijwápi mixídí miyunipa nerí kikiá yarináyí, ayí tíni gwiaumí minipani. ⁷Ayí ripí nání sekaxí api seararijini. Pípí xídpaxíyíné maríái, none seyíné tíni niywearnéná sijwepigí seaíwapijwápími xídpaxíyíné ejagí nání seyíné nijíárini. None wí nípíreániri mé memejwanigini. ⁸None aiwá wí siwiá misearápanijwanigini. Anijí miseaikáripa éwaniginíri áríwyíñárani, ikwáwyíñárani, ríwí niríkwínimáná nigwí omiñí ríá tijí anijí miní nerijípími dání bí nerane niywaniñí. ⁹“Aiwá anipá mínearápanipaxawa imóniñagía nání e egíawixini.” riseaimónariní? Oweoi, seyíné sijwepigí seaíwapijwápími xídfífríxini eni ejwanigini. ¹⁰Seyíné nijíárini. None sini seyíné tíni niywearnéná sekaxí re searayiñwanigini, “Ámá ‘Omiñí mepa oemini.’ wimónarigíáyo aiwá mini miwipa éfríxini.” searayiñwanigini. ¹¹“Poro pí nání ríá e neararini?” miyaiwipani. Segiyí wí nání xwiyíá re rinarijagí aríá niwirane nání rarijwini, “Wí omiñí mé sijwí niyápirómí nemeróná xwiyíá mímayíóní néra warípoi.” rinarijagí aríá niwirane nání seararijwini. ¹²Nene Áminá Jisasi Kiraiso tíni nawíni

ikáriniŋwaéne ejagi náni wiyíné e yarigíáyíné sekaxí nisearirane ejí rirémixí ripi oseaianeyi, “Pírániŋí niyuniri niŋweámáná segí omijí éíapimí dání nimiro nířírixini.”¹³ Negí nírixímeáyíné, segí wíniyí náni ejí rirémixí e niseairi aí naŋí yarigíáyíné segí yarigíápi náni anijí niseainiri píni miwiáripani.¹⁴ Segiyí wí none seararijwápi “Aríá miwipa oyaneyi.” wimónarigíáyo siŋwí mí níwómixiro “Ayí Poro nearinjípi aríá miwiarigíáyíříani?” niyaiwiro ayá winíwiniginiří ayí tñi gwiaumí minipani.¹⁵ E nero aí “Ayí nene tñi símisí eainiŋwáyíříani?” miyaiwí ségwáo sipí yaríná “Gí gwíáoríani?” niyaiwiro diŋí pírániŋí omoniri íkwairirí niwiríná urarigíápa urřírixini.

Yayí niwiowáriríná urinjí nánirini.

¹⁶ Ámináo —O ámá niwayiróniro ḥweapířípi náni míkí ikiŋorini. O pí pi seaímeáagi aí níwayiróniro ḥweapířípi náni seaimixíwinigini. ¹⁷ Poroni niiwaniŋoni gí wé tñi yoparí ripi neari yayí seaiwárénapariŋini. Nioni payí nearíná yoparí síříwí e api eániŋagi niwiniríná “Poro eaŋíříani?” yaiwipíří náni e eaariŋárini. ¹⁸ “Áminá Jisasi Kiraiso niyínéní wá seawianíwinigini.” nimónarini.

Payí Poro Timotio nání xámí eaŋínarini.

Payí rina Timotio nání Poro xámí eaŋínarini. Timotio Esia piropenisíyo dáŋorini. Xano émáyí wo aiwi xináí Judayí wírini. Poro émáyí aŋíminí xwiyáyí yayí winipaxí imónijípi wáí nurimeríná nioni tíni nawíni wáí riméwiniginiri rípeaŋorini (Wáí wurimeiarigíáwa 16:1-3). Poro tíni nawíni ami ami neméisáná xwiogwí waú wo Epesasiyo niŋweari uréwapiyinje dání “Rixa wí e nání oumíni.” niwimóniríná Timotiomi “Joxí sini re niŋweari Jisasoyá siyikí imónigíáyo umejweárixini.” nurárimi nuri aŋí wí e dání píni niwiárimi nibíríná sekaxí uriŋápi tíni xixeni éwiniginiri payí rina nearí o títí e nání mónapiqinigini.

1 ¹Poroni —Nioni Kiraisí Jisasoyá wáí wurimeariŋá wonirini. Gorixo —O niweapíri nene yeáyí neayimixemeaŋorini. O tíni Kiraisí Jisaso —O nene neairíménapinína nání diŋí nikwímorí ŋweaŋwároni. O tíni awaú Poro wáí yeaurímeinína nání imóníwiniginiri nirípeagííonirini.
2 Nóni payí rina Timotioxí —Joxí nóni wáí rimeariŋápími dání Kiraisomi diŋí wikkwíronjí enagi nání gí piaxí rimeariŋá woxíniŋí imóniŋoxirini. Joxí nóni payí rina nearí mónapariŋini. “Ápo Gorixo tíni negí Áminá Kiraisí Jisaso tíni awaú wá riwianiri ayá ririmixiri joxí niwayiróniri ŋweari nání siiri éisixini.” nimónarini.

“Xwiyáá wigí diŋí tíni nipimori rarigíáyo wiaíkířixini.” uriŋí nánirini.

3 Nóni Epesasiyo píni niwiárimi Masedonia piropenisíyo nání uminiri neríná ririŋápa ámi axípi orírimini. Joxí Epesasiyo niŋweari ámá xwiyáá Jisaso nání nepaxiŋípi nimusiroro xegí bi uréwapiyariŋíáyo píri niwiakímorí “Api e muréwapiyipani.” urei. **4**“Piyiŋí ikayíwí riniŋípmi tíni aríowa eníná dání wigí niaíwí nemeága nuro yoí wírigíápími tíni apiaúmi manaxídipani.” urei. Apími nanaxídírínayí, Gorixo “Nioni diŋí ninikwíroriŋípmi dánini gí imónigíáyo numeířixini.” yaiwiŋípi tíni xixeni mé wigí diŋí tíni nipimoro siwiáni rijwanarigíá enagi nání rariŋini. **5** Ayí wigí wíniyo nání nepa diŋí sipí wininía nání “Sekaxí e urířixini.” rirariŋini. Ámá ayí apí xixeni nixídírínayí, diŋí ínímí bi nikwírománá mirí ero diŋí niyaikirori “Nepa Gorixo wimónariŋípi ría

yarijwini?" niyaiwiríná esisí bi miní ero Jisasomi dijí niwíkwíroríná sirirowiárí mepa ero epaxírini. Api api neriñípmi dání wigí wíniyo náni dijí sípí wininíá ejagi náni e urírixini. ⁶Ayí ripí náni rirarijini. Ámá wa api apimí píni niwiáriro náni rixa xaxá nero ararixníjí rarijoi. ⁷Awa wigí dijýo dání nipimori rarigíápi náni majíá nero re niyaiwiniro rarigíápi, "Nijá mimónijwí rejwini? Bikwíyo e e rinijípi, ayí api api náni rinini." rarigíápi náni ení majíá nero aí ɻwí ikaxí eániñípi náni negí wíyo uréwapiyani náni oimónaneyiniro yaiwinarigíawarini.

ɻwí ikaxí eániñípi náni urinjí nánirini.

⁸Yawawi nijíárini. ɻwí ikaxí eániñípi, ayí nañí imónini. E nimónijagi aí Gorixo ɻwí ikaxí riñípi ayí ámá wigí dijí tíni nipimori rarigíápimi sopiñí onírixiniri riñímani. ⁹Gorixo e érixiniri wimónijípi tíni xixeni neríná ayí re yaiwipíráoi, "ɻwí ikaxí riñíjyí ámá wé rónigíayí nánirini. Ayí ámá xwiyáá xowiaíkímí yarigíayí tíni unií yarigíayí tíni nánirini. Ámá Gorixomí ríwí riwámini mamaorigíayí tíni íwí yarigíayí tíni nánirini. Ámá Gorixomí paimímí wiarijíayí tíni aríkí imónigíayí tíni nánirini. Xaniyaúmi pikiarigíayí tíni pikoyímí yarigíayí tíni nánirini. ¹⁰Ámá apixí wí tíni íwí inarigíayí tíni oxí waúnirani, apixí wípaúnirani, onarigíayí tíni ámá pikiomeaarigíayí tíni yapí rarigíayí tíni 'Síjá romi dání rirarijini.' nurimáná ná miyarigíayí tíni ayí níni nánirini. ɻwí ikaxíyí, ayí xwiyáá nañí imónijíyo pí pí wiañkarigíayí náni ení rinini." yaiwipíráoi. ¹¹Xwiyáá api, ayí xwiyáá seáyi e imónijí, nene yayí neainarijípi tíni xixeni imónini. Apí Gorixo —O ámá níni yayí umepaxí imónijorini. O xwiyáá nioni dijí ninijwirári wáí nurimeíwiniginiri nirípeanjípi náni rarijini.

Poro xíomí wá wianijípi náni yayí wiñí nánirini.

¹²Negí Áminá Kiraisi Jisasomi yayí wiarijárini. O "Poro dijí unjwiráripaxoríani?" niniaiwirí xwiyáá oyápi wáí uriméwiniginiri ninirípearí ejí sítí neámixiñí ejagi náni omi yayí wiarijárini. ¹³Xámi nioni omi ikayíwí umeariri ámá xíoyá siyikí imónigíáyo xeanijí ríá tíñí wikáriri aríkí númi nuri anijí mixí wiaxídiri yagáoni aiwi nioni omi dijí miwikwíropa neri náni majíá nikáriniri e yarijagi náni o ayá ninirimixiri api e niiñírini. ¹⁴Nioni sípí imónijí e yagáoni aiwi negí Áminá Kiraisi Jisaso wá xwapí ayá wí niwianíagí ámá xío tíni nawíni nikáriniríná dijí wikwírorí dijí sítí uyiri yarigíápi nioni ení axípi nímeañinigini.

¹⁵Xwiyáá "Kiraisi Jisaso ámá íwí yarijwaéne yeáyí neayimixemeanía náni xwiáá tíyo náni biñírini." rinijípi dijí ɻwíraráripaxípirini. Ámá níni aríá niwiro "Neparini." yaiwipaxípirini. Ninenení íwí yarijwaéne aiwi ayí yarigíápi tíni xixeni mé seáyi e imónijípi yagáoni, ayí nionirini. ¹⁶Nioni e imónijáoni aí Jisasi Kiraiso ámá xío náni re owiaiwípoyiniri,

“O apaxí mé pirí mumamó ámá wigí fwí yarigíápi ríwímini umamopíri náni xwayí niwiniri kikiá lweaarijoríani?” owiaiwípoyiniri nioni ayá ninirímixiri yeáyí niyimixemeajríni. Kiraiso e nerínjípmi dání ámá ríwíyo dijí niwikwírori dijí niyimiñj tígíá imónipíráyí náni nioni, fwí xwapí yagáoni sijwepigí niyírini. ¹⁷Ayináni Gorixo, aijnamini mixí ináyí anijí miní imónijo —O wí mipé yarijorini. Ámá sijwí winipaxí mimónijorini. Ná woni oni lwiá nepaxiñj imónijo, ayí orini. Omi anijí íníná seáyi e umíeyoarane yayí umerane néra úwanigini.

“Xámí ririñwápi náni dijí nimori xopírári wírixini.” urijí nánirini.

¹⁸Timotioxi, gí íwoxíniñj imónijoxí, agwi payí rina neari “Joxi éírixini.” rirariñápi, ayí xwiyíá xámí joxi ríwíyo eríápi náni Gorixoyá dijíyo dání wíá nirókiamoríná ririñwápi tíni xixeni axípi rirariñini. Xwiyíá apimi dání dijí sixí níñiri xopírári wírixini. ¹⁹E neri dijí wíkwíroariñwápi xaíwí íá xíriri dijí niyaikirori “Nepa nañí ría yarinjini?” niyaiwiríná esisí bi minariñípi sijwí ainenaxídiri éírixini. Ámá wa “Joxi e éírixini.” rirariñápi ríwímini nimamoro mepa neróná sini Jisasomi dijí miwíkwíró ewé síñáyo sixí núrori xwíriá ikixenariñípa axípi e inigáwixini. ²⁰Ayí waú riwaúrini. Xaimeniaso tíni Arekisadao tíni awaúrini. Awaú “Gorixomi ikayíwí umearípaxowawimani.” oyaiwinípiyiniri Seteno xe xeanijí owikáriniri miní wiñáriñi.

“Ámá níni náni Gorixomi rixiñj wuriyírixini.” urijí nánirini.

2 ¹Ámá Jisasoyá siyikí imónigíáyí e éírixiniri rírimiyí seáyi e imónijípi, ayí ripírini. Ámá níni náni Gorixomi rixiñj wuriyiro yarinjí wiilo yayí wiro éírixini. ²Dijí wíkwíroariñwaéne piyá werane kikiá lwearane yaníwá náni Gorixo negí mixí ináyíyo tíni gapimaní neamejweaarigíá giyí giyo tíni wigí dijí pírániñj owimixiniri rixiñj wuriyírixini. Nene “Gorixomi nixídiro náni pírániñj e ría yarijoi?” neaiaiwipaxí imónijípi erane ámáyo yadimijí imónijípi wirane yaníwá náni rixiñj wuriyírixini. ³Ámá e nerónayí, Gorixoyá sijwíyo dání nañí ero apáni imónijípi ero yarijagía náni “Rixiñj wuriyírixini.” rariñini. O nene yeáyí neayimixemeaarijorini. ⁴Ámá níni xwiyíá míki nepaxiñj imónijípmi mí nómixiro dijí omópoyiniri wimónarijorini. Apimi mí ómixáná yeáyí uyimixemeámíániri náni wimónarijorini. ⁵Nene njíáriñi. Lwiá nepa imónijípi, ayí ná woni Gorixorini. O tíni xíomí sipí wikárariñwaéne tíni náni wáwuñj imónijo, ayí eni ná woni Kiraisi Jisasorini. ⁶O Gorixo íná e éwiniginiri wimónijíná imónáná ámá nineneni negí fwí yarijwápi gwíniñj neaíkweawárimíániri neapeiñjinigini. Xío nineapeirijípmi dání siwá réniñj neaiñírini. Gorixo ámá niyoní yeáyí uyimixemeámíániri náni wimónarijorini. ⁷Nioni Kiraiso e neaiñípi náni wáí nurimeiarigíáyí wo nimóniri áwanjí

nurimefwíniginiri Gorixo ninirípear —Aga yapí bi mirarijini. Nepáni rarijini. Gorixo ninirípear émáyí manjí nioniyáyo dání xwiyá nepaxijí imónijípi aríá niro dijí wikkwíroro epíría náni uréwapiyimíáoni imónimi náni nimixijírini.⁸ Ayináni ge ge Jisasoyá siyikí imónigíáyí Gorixomi yayí owianeyiniro awí neániróna “Oxowa omi rixijí urífríxini.” nimónarini. Ayí “Oxí siyikwí mínipa nemáná wigí wíniyo wikí miwónipa ero xixewiámí mirinipa ero yarigíawa wé seáyi e nimíyeoaro íeapá nemáná rixijí urífríxini.” nimónarini.

Apixíwa epaxípi náni urijí nánirini.

⁹ Apixíwa eni ámá Gorixomi yayí owianeyiniro awí eánarigé náni niibiróná pírániyí niteániro aikfí xixeni wigí yínipaxípi niyínimi bíríxini. Ámá weyí onearípoyiniri díá okiyá ero nigwí okiyá iniro rapirapí nigwí xwé rojíyí yíniro mé¹⁰ apixí “Niaíwí Gorixoyáíwanexini.” rinarigííwa epaxípi wigí ámáyo arírá niwirijípimi dání okiyániyí inífríxini.¹¹ Apixíwa oxowa uréwapiyaríná xwiyá míri ínimi niwuríniro aríá wíríxini.¹² Apixíwa xe oxowami seáyi e niwimóniro ouréwapiyípoyiniri winarijámani. “Íwa xwiyá míri ero oxowami manjí aríá wiro éríxini.” nimónarini.¹³ Ayí ripi náni rarijini. Ejíná Gorixo ámá nimixiríná xámi imixijo, oxí Adamomi nimiximáná ríwíyo apixí Ipími imixijírini.¹⁴ Ayí ripi náni eni rarijini. Obo yapí wíwapiyiyo, ayí Adamomímani. Ipími yapí wíwapiyíáná í xwiyá Gorixo urijípi wiaíkijí enagi náni “Apixíwa xwiyá míri ero oxowami manjí aríá wiro éríxini.” rarijini.¹⁵ Nioní e niríri aí apixíwa Gorixomi dijí niwíkwíro uro ámáyo dijí sípí niwia uro siyikwí míniyí imóniro niteániri ero nerónayí, niaíwí xirarigíápimi dání eríkiemeánipírárini.

Siyikí Jisasoyá imónigíáyo wípeñweagíáwa nánirini.

3 ¹Xwiyá re riniyípi dijí ñwiráripaxí imónijípirini. “Ámá Gorixoyá siyikí imónijí bimi” go go “Oumeñweámini.” niyawirínayí, “Nioni api e oemini.” wimónarijípi, ayí awiaxírini. ²Ayináni Gorixoyá siyikí imónijíyí bimi wípeñweaní go go ripi ripi imóníwinigini. Xwiyá mumeáripaxí imóníwinigini. Apixí ná wíni meáwinigini. Dijí nipíkwini mimónijí náni mikikayó naají nánini kikayówinigini. Dijí naají nimori ámáyá sijwíyo dání wé rónijí imónijípini éwinigini. Wé íkwiajwíyo uñwiráripaxí imóníwinigini. Ámá wímeááná nipemeámi nuri aiwá mírají wíwinigini. Wíniyo uréwapiyipaxí imóníwinigini. ³Iniigí niniríná papíkí yarigíápi náni miijí minipa éwinigini. Wáwínjí nimóniri apaxí mé mixí mimónipa eri awayini wíri éwinigini. Mixí nípéa memepa éwinigini. “Nigwí bi aí miinimúropa oeni.” yaiwiarigíápi wí dijí fá mimaxiripa éwinigini. ⁴Xegí síwí niaíwí pírániyí méwinigini. E neríná niaíwíyí xanoyá manjí aríá wiro wéyo umero éríxiniri éwinigini. ⁵Ámá

majíá nerí xegí síwí niaíwí pírániŋí mumepa nerínayí, “Gorixoyá siyikí imónigíáyí bimi anani pírániŋí umeŋweapaxírini.” ríseaimónariní? Oweoi, e nerínayí, pírániŋí mumeŋweapaxí enagi nání rariŋini.

6 Jisasomi sini aí diŋjí niwíkwírori nixídiríná negí neaipeŋweají wo oimóniri siŋwí miwinipa éřrixini. O e nimóniri nání wárí imónaríná obo seáyi e seáyi e nimóniri nánijí neániri xwiýá meáriniŋípa o ení xwiýá meáriniginíri nání rariŋini. **7** Ámá wí xegí yoí ráná diŋjí Jisasoyá siyikí imónigíáyíneýáyo dánini maríái, sipiáyíyá diŋjíyo dáni eni “Naŋorini.” yaiwiarigío, o seaipeŋweawinigini. Diŋjí e miwiaiwiarigío ejánayí, ámá wí niwiápíni mearo o ayá wimopaxí ejípi nání ráná awí oboyá ɻwiráriniginíri nání rariŋini.

Jisasoyá siyikí imónigíáyo seáyi wiiariŋíáyí nánirini.

8 Ámá go go “Jisasoyá siyikí imónigíáyo seáyi wiiariŋá woni oimónimíni.” niwimónirínayí, diŋjí fá xirijo imóníwinigini. Naŋí ríri sipí ríri mepa éwinigini. Iniigí papikí yarigíápi nání miŋí minipa éwinigini. “Amípí wí mínimúropa oení.” niyaiwiri fwí urápiminíri mepa éwinigini. **9** Apí apí mepa nerí xwiýá ejína dáni yumíi imónijí Gorixo wíá ókímixijípi nání sini ududí miwiní “Aga nepa ría rinini?” niyaiwiri xaíwí fá xiríwinigini. **10** Jisasoyá siyikí imónijwaéne seáyi neaipaxí imónijí woríaniri xámi iwamíó iwamíó wíwapiyířixini. E neríná rixa mimíwiáró nerí wí xwiýá mumeáripaxí imónijípi néra waríjagi niwirónayí, xe e oimóniri siŋwí winířixini. **11** Apixíwa eni diŋjí fá xirigíáyí imónířixini. Mímayíó míropa ero diŋjí nípíkwini mimónijí nání mikikayó naŋí nánini kikayoro éřrixini. Pí pí neríná ámá diŋjí ɻwiráripaxípíni éřrixini. **12** Jisasoyá siyikí imónigíáyíne seáyi seaiiarigíáwa apixí ná wíni meářixini. Wigí síwí niaíwí pírániŋí méřixini. **13** Ayí ripí nání “Seáyi seaiiarigíáwa api api éřrixini.” rariŋini. Jisasoyá siyikí imónigíáyo seáyi wiiariŋíá giyí giyí pírániŋí niwirónayí, ayo wé íkwiajwíyo uŋwiráripírá ejagí nání rariŋini. Kiraisi Jisasomi diŋjí wíkwíroarigíápi nání wíyo áwaní nurírná eni igigí mé anani uripaxí imónipírá ejagi nání rariŋini.

“Joxi ámá Gorixoyáyí epaxípi nání nijíá oimóniri eaariŋini.” uríŋí nánirini.

14 Nioní xwiýá ripí ríwamínjí neáa nuríná “Rixa ríná nibiri símeáimigini.” niyaiwiri diŋjí sikwímojini. **15** E nerí aiwí nioní mibipaxí nimónánayí, joxi nijíá re imóniría nání payí rína eaariŋini. Ámá Gorixoyá gwí imónigíári —Arí ámá Gorixo, diŋjí míkí ikiŋoyá siyikí imónigíáyířini. Íkíá xwiýá xaíwípíniŋí nimóniro xwiýá nepaxíŋí imónijípími sopijí warigíáyířini. Ayí Gorixo e éřrixiníri wimónariŋípi tíni xixeni neríná epaxípi nání joxi nijíá imóniría nání eaariŋini. **16** Aga nepariní. Xwiýá nene diŋjí ikwíroariŋjwápi, Gorixo wíá mókímixipa

enjáná sini nijíá mimónipa eñwápi —“Api aga seáyi émi imóniñípiríani?” niyaiwirane rarijwápirini. Ayináni seanjí niríranéná ripi rarijwárini, “O sijání ámá imóniri kwíyípi ‘O aga wé róniñorini.’ owiaiwípoyiniri neaíwapiyiri ejorini. Ajnajowa sijwí winaxídiro xwiyíá o náni riniñípi aji nimini rinimeri ejorini. Ámá xwiá týo ñweagíáyí diñj wiwkíroro Gorixo ajnámi náni wíráni ejorini.” rarijwárini.

Ámá Jisasomi ríwí numoro kwíyí xegí bimi xídiríyí nánirini.

4 ¹Kwíyí Gorixoyápi rixa áwanjí re rémixamonyírini, “Síá yoparíyí tíjíná ámá wí Jisasomi sini diñj miwkírò ríwí numoríná re epíriári. Kwíyí ámi xegí bimi —Api ámá yapí wíwapiyariñípirini. Apimi xídiro ámá kwíyí apimi dání uréwapiyariygíáyí rarigíápi ariá wiro imíyo dání éwapínarigíápi ariá wiro epíriári. Gorixoyá kwíyípi áwanjí e rémixamonyírini. ²Apimi dání uréwapiyariygíáyí yapí owíwapiyayenirí yarigíápimi dání wíwapiyariygíári. Wigí diñjípi íwí ayá wí yarigíápimi dání rixaxí óriñagi náni íwí nero aí “Ayí íwí ría yariñini?” niyaiwiríná esisí bi minarigíári. ³Ayí “Apixí míméánipani.” ríro “Aiwá api ñiwíári. Minipani.” ríro yarigíáyírini. E neri aí nene xíomi diñjí niwíkírrorane xwiyíá nepaxinjí imóniñípi náni diñjí moarijwaéne Gorixo aiwá api api náni yayí nínimáná níírixiníri imixijírini. ⁴Ayí ripi náni rarijini. Amípi Gorixo imixijíyí níni nañírini. Wí ríwímini mamopaxí mimónini. Nene Gorixomi yayí niwirane nipaxíni imóniñagi náni rarijini. ⁵Gorixoyá sijwíyo dání aiwá nipini ananí nipaxí imóniñagi náni rarijini. Ayí xewanijo amípi níni iwamíó nimixíríná “Nipini nañírini.” riñípimi dání nipaxí imóniri nene niniranéná api náni yayí wiarijwápimi dání nipaxí imóniri ejagí náni rarijini.

“Rixixímeáyo uréwapiyiri Gorixomi pírániñí xídiríá náni iwamíó éwapíñiri éirixini.” uriñj nánirini.

⁶Xwiyíá api joxi yegí nixixímeáyo nuréwapiyirínyí, surímá wí mé ámá Kiraisi Jisasoyá xináwánijí nimóniri omínj xixeni niwiiríná yarigíápa axípi e eríári. Joxi e neríná aiwá niniriñípimi dání ejí sixí eánarijwápa axípiñíjí joxi xwiyíá nene diñjí wiwkíroarijwápi —Api xwiyíá pírániñí reñwipéñíjí joxi nixída warijípirini. Nepaxinjí imóniñípirini. Apimi dání ejí sixí eániriári. ⁷E neri aí piyinjí ikayíwípi —Api sa xwiá týo dámípirini. Niaíwí diñjí mimogíápiani ripaxípirini. Apimi diñjí bi mikwírò aríkwíkwí niwiéra nuri ámá Gorixomi xixeni nixídiríná yarigíápi tíni xixeni ería náni ámá niíá yaniro náni iwamíó éwapíñarigíápa axípiñíjí iwamíó éwapíñírrixini. ⁸Ayí ripi náni “Ámá Gorixomi xixeni nixídiríná yarigíápi tíni xixeni ería náni iwamíó éwapíñírrixini.” rírarijini. Wará rirowá oneaiiniri náni iwamíó níréwapíñiriñípi, apimi dání nañí onimiápi neaiipaxírini. E neri aí Gorixomi xixeni xídaníwá náni iwamíó níréwapíñiriñípi, apimi dání

naají ayá wí neaiipaxírini. Agwi ríná sini xwíá tíyo niñwearanénárani, ríwíyo ajínami niñwearanénárani, naají neaiipaxí enagí nání rarijíni. ⁹Xwiyáá apí, ayí diñjí ñywiráripaxí imónijípirini. Ámá aríá niwiri xídipaxípírini. ¹⁰Ayí ríwíyo ajínami niñwearanénárani, sini xwíá tíyo niñwearanénárani, Gorixomi xixeni xídaníwá nání iwamíó níréwapíñirijípími dání naají neaiíwinigírini agwi ríná ríwí nírkwínimáná anijí miní yarijwárini. Nene ñjwíá diñjí noní imónijo —O ámá niyoní yeáyí uyimixemeámíñirí ejorini. Xíomí diñjí wíkwíroarijwaéne ajiipaxí yeáyí neayimixemeaaríjorini. “O nene e neaiiníáriní.” niyaiwirane diñjí nikwímorane nání anijí miní yarijwárini. ¹¹Xwiyáá apí nipíni sekaxí uríri uréwapiyíri éirixini.

“Dixí nerijípími dání siñwepigí wíírixini.” urijí nánirini.

¹²Joxí sini ámá ríá miriñoxi aí xe peayí onanípoyiníri siñwí miwinipani. Joxi wé íkwílañwýo riñwiráripíri nání Jisasomi diñjí wíkwíroarigíáyí epaxí imónijípi nání siñwepigí wíírixini. Jíwanijoxi nira nurijípími dání siñwepigí wíri nemeríná pírániñjí nerijípími dání siñwepigí wíri wíniyo diñjí siúpí níwirijípími dání siñwepigí wíri diñjí ñywiráripaxípi nerijípími dání siñwepigí wíri íkwiráináñjí nimóniri nerijípími dání siñwepigí wíri éirixini. ¹³Nioni bimíáe nání wenijínerí niñwearíná Gorixomi yayí umeaníro nání awí eánarigé dání xwiyáá Gorixoyápi fá nuroimáná apimi dání uréwapiyíri ejí ríremíxí wíri éirixini. ¹⁴Xámi Jisasoyá siyikí imónigíáyo wípenjweagíáwa joxi eríápi nání Gorixoyá diñjíyo dání wíá rókiamoro wé seáyi e sikwiáiro éaná Gorixo xegí kwíyípími dání e epaxí oimóniri diñjí sixí símonjípi diñjí yañkiá mimopani. ¹⁵Xwiyáá “Joxi e éirixini. E éirixini.” ríraríjápi nipíni xixeni wé oroáriminíri éirixini. Ámá giyí giyí siñwí niraniróná joxi xwiyáá nioni “E éirixini.” ríraríjápi nerí wé níroa waríjagi ranipíriá nání e éirixini. ¹⁶Jíwanijoxi yarijípi nání siñwí ainenaxídirí uréwapiyarijípi nání eni siñwí ainenaxídirí éirixini. Kikiáfá bí miñweá aríkí e yayírixini. Ayí rípi nánirini. Joxi e neríná jíwanijoxi eríkiemeáníri dixí maají aríá siarigíáyo eríkiemearí eríá enagí nání rarijíni.

**“Ámáyo pírániñjí owimiximiníri nurírná dixíyo
urarijípa uríírixini.” urijí nánirini.**

5 ¹Áminápia wími pírániñjí owimiximiníri neríná xwamiání tíni muripani. Dixí ápowamí nipení urarijípa uríírixini. Íwí sikiñowamí pírániñjí owimiximiníri neríná dixí rigwáowamí urarijípa nipení uríírixini. ²Apiañjípíami nurírná dixí rinókíwamí urarijípa uríírixini. Apiyáíwamí nurírná íkwiráí wináñjí nimóniri rinapíwamí urarijípa uríírixini.

Apixí aníwa nání urijípi nánirini.

³Apixí aní wí úmayí imónijagi niwíniríná wéyo uméírixini.
⁴E ríraríjagi aí apixí aní gí gí niaíwí tífí imónirírani, íwiáriawéyí

tíjí imónirirani, ejánayí, ayí epírá seáyi e imónijípi ripirini.

Wigí imónigíáyo wéyo umepíría nání éwapínírixini. Wigí xaniyaú umegíipa wiwaniijí eni rixa xwé niwiaroríná axípi umepíría nání éwapínírixini. E nerónayí, Gorixo yayí winarijípi yarijagía nání rarijini. ⁵ Apixí aní aga úmayí imónijí gí gí Gorixo arirá oniniri dijí wikwímoarijírini. E neríná áríwiyimirani, ikwáwiyirani, omí rixijí uriri yarijí wiri yarijírini. ⁶ E neri aí apixí aní gí gí “Pí eniñoi?” niyaiwiri miñí winarijípi “Oemini.” niwimónirínayí, sini siñí nimóniri niñweari aí aga peñinijí imóniní. ⁷ Apixí aníwayá niaiwíyí tíni fwiáriawéyí tíni pírániijí numero xwiyá muripaxí imónírixiníri nioní rirarijápi sekaxí nura úirixini. ⁸ Ayí ripí nání “Nioni rirarijápi sekaxí nura úirixini.” rarijini. Ámá go go xegí imónijíyo mumepa neríná Jisasomi dijí wikwíroarijípi ríwí ríriwámíni nimamori sipí ámá dijí miwikwíroarigíáyí yarigíápimi nimúrori aga sipí imónijípi yariní. E neri aí go go xanipiaúmi mumepa neríná ayí aga anípaxí sipí imónijípi yariní.

⁹ Apixí aní wí sini xwiogwí 60 mimúropa ejáná íkwí Jisasoya siyikí imónigíáyíne apixí aníwami arirá wianíwaniro nání wigí yoí ñywirárarigíánami miñwiráripa éirixini. E neri aí í oxí ná womíni pírániijí meánagí ejagi winiri ¹⁰ “Sají pírániijí nearáparijírini.” rarijagía aríá wiri “Xegí niaiwí pírániijí meagírini.” rarijagía aríá wiri ámá aní midánjíyo aiwá míranjí yagí imónijagi winiri ámá Gorixoyáyo arirá niwiríná siykwípíniijí nimónimáná arirá wiagí imónijagi winiri ámá wí dijí ríá uxearijagi niwiniríná seáyi wiagí imónijagi winiri pí pí nañí imónijípi “Oemini.” niyaiwiri dijí wiwikwíroagí imónijagi winiri nerínayí, iyá yoí anani íkwínamí ñywirárírixini. ¹¹ E neri aí apixí aní sini apiajípia mimónipa egííwayá yoí miñwiráripa éirixini. Ayí ripí nání rarijini. Apixí aní sini apiajípia mimónigííwa “Ámi oxí wo tíni oinaiyi.” wimónáná sini Kiraiso nání dijí mamónijí nero “Ámi womi omeánimini.” wimónariní ejagi nání rarijini. ¹² Íwa e nerónayí, oyá símímañíyo dáníniijí re rárigíápi, “Ámi oxí mimeání sa Kiraiso tíni nikáriniríná apánirini.” rárigíápi ríwíminí mamoorigíá ejagi nání xwiyá meárinigííwa imónarigíárini. ¹³ Ripí eni yarigíá ejagi nání rarijini. Omiñí bi mé kikiá néra waniro nání néwapíga nuro aí nepa kikiá bi yarigíámaní. Aní iwá iwámi nemeróná xwiyá mímayíó roro wiárí nirémoro xwiyá répiroro neróná xwiyá pírániijí niripaxí mimónijípi rarigíárini. ¹⁴ Ayináni “Apixí aní sini apiajípia mimónigííwa re érírixini.” nimónarini. “Ámi oxí nímeániro niaiwí níxiriro uméárixini.” nimónarini. Íwa e neróná ámá Jisasomi dijí miwikwíró nene nání wikí neaónijíyí wo íwa apíni yarijagía niwiniríná “Íwa sipí yarijoi.” nearípaxí wí imóniníámani. ¹⁵ E neri aí apixí aní wíwa Setenomi xí dipíri nání rixa Jisasomi píni niwiárimi wigími warigíá ejagi nání rarijini. ¹⁶ Apixí Kiraisomí dijí wiwikwíroarigíá giyí giyí

wigí apixí aní ejánayí, Jisasoyá siyikí imónigíáyo anijí wikáripírixiniri wiwanijíyí íwami pírániñí numero arírá wífrixini. Ayí Jisasoyá siyikí imónigíáyo apixí aní úmayí imónigíwamí arírá wipírúa náni rarijini.

Jisasoyá siyikí imónigíáyo wipejweagíawa nánirini.

¹⁷ Jisasoyá siyikí imónigíáyo wipejweagíawa numejwearíná nají nero pírániñí yarigíáwa yayí owininiri aiwárani, nigwírani, mini wiarijíápi “Biaú mini wipaxowaríani?” niyaiwiro wé íkwiajwíyo ujwíraráírixini. Wipejweagíá xwiyá Gorixoyápimi dání ejí rirémixí wiro uréwapiyiro yaniro náni anijí miní yarigíáwa náni ayí aji Paxíri. ¹⁸ Birkwíyo dání xwiyá ripiaú niriniri eániñagi náni rarijini, “Burimákaú witípi exwexwimí oeniri xwirijwí xapixapí nosaxa pwaríná bi minipa oeniri manjí gwí mikiríwipani.” niriniri eániri “Nigwí omijí yarigíáyo wigí omijí egíápi náni nigwí meapaxíri.” niriniri eániri ejagí náni wipejweagíáyí re yaiwírixiniri rarijini, “Neapejweagíawami yayí owininiri mini wiarijwápi biaú mini wipaxowaríani?” yaiwírixiniri rarijini.

¹⁹ Ámá ná woni niwiápíñimeari Jisasoyá siyikí imónigíáyo wipejweaní womi xwiyá nuxekwímorí “Sípí yarini.” rírányí, aríá miwipani. Enerí aí sijwí winaróiyí waúrani, waú worani, ejánayí, ayí ananí aríá wífrixini. ²⁰ Wipejweagíá aríkí fwí yarigíáyo Jisasoyá siyikí imónigíá niyfyá sijwí anigé dání mixí urírixini. Wa eni wáyí nero axípi mepa epíría náni “Niyfyá sijwí anigé dání urírixini.” ríránjini. ²¹ Enerí aí nioni Gorixoyá sijwí tínjí e dání tíni Kiraisí Jisasoyá sijwí tínjí e dání tíni anjínají xío fá yiayamixímí ejíyíyá sijwí tínjí e dání tíni xwiyá joxi mímírupaxí imónijí rípi oririmini. Joxi nioni wipejweagíáwa náni ríránjípi neríná wí náni “Ámá nioniyáyíráni?” niyaiwiri niyijwíroniri mepa éirixini. Wí dixíyoní símí símí e nimerí mepa éirixini. Xixení wigí yarigíápi tíni wiírixini. ²² Joxi ámá wo ayá tíni nímeari Jisasoyá siyikí imónigíáyo wipejweaní wo imóníwinigíniri niwimixiri wé seáyi e miwikwiáripani. Apaxí mé wipejweaní wo oimóniri wimixáná fwí ayí yarigíápi rixímeanigíniri rarijini. Joxi fwí bi mé íkwíráínaxínjí imóníwinigíniri rarijini. ²³ Timotioxi, ínína aga simixí agwíyo siayarijípi nají sini náni aga iniigíni minipa nerí marisiniá náni wayíá iniigí wainí bi tíni nírixini. ²⁴ Sípí ámá wa éíápi sijániye dání éíá ejagí náni sini píá minijáná aí rixa sijáni imónarijírini. E nimóniri aí sipí wa éíápi íními dání éíá ejagí náni píá néásáná ejáná sijáni imónarijírini. ²⁵ Axípi éníjí nají wa éíápi sijániye dání éíá ejagí náni sijáni imónarijírini. E nimóniri aí nají wa yumíí éíápi anijí yumíí imónáripaxímani.

Ámá xináiwániñí nimóniro omijí wiiarigíáyí nánirini.

6 ¹ Ámá xináiwániñí nimóniro omijí wiiarigíáyí wigí bosowa náni “Awamí wéyo umerane xixení aríá yímigí wirane epaxowaríani?”

niyaiwiro api e wiírixini. Awa Gorixo náni sipí miripa ero none ámáyo uréwapiyarijwápi náni sipí miripa ero oépojiniri rirarijini. ² Go go xegí boso Jisasomi dijí wíkwíroarijí wo ejánayí, dijí re niwiaiwiri paimimí miwipa éwinigini, “Xío eni gí Jisasomi dijí wíkwíroarigwí wo ejagi náni sa gí nírixímeáninjí imóninjí woríani?” E niwiaiwiri paimimí miwipa nerí ripiní yaiwíwinigini, “Gí bosí omijí wíiarijáo Jisasomi dijí wíkwíroarijí wo imóniri Gorixo dijí sixí uyarijí wo imóniri enjo ejagi náni aríá yímigí niwiri omijí owiimini.” yaiwíwinigini. Xináiwániñjí nimóniri omijí wíiarigíáyí náni rirarijápimi dání siyikí Jisasoyá imónigíá joxí tíjí e ñweagíayo uréwapiyiri ejí rirémixí wirí éirixini.

Mimóní uréwapiyarijíáyí nánirini.

³ Ámá go go xwiyáa nioní rirarijápi maríái, xegí bi imóninjípi —Api xwiyáa pírániñjí réwapíngíápi tíni xixeni mimóninjípirini. Xwiyáa negí Áminá Jisasi Kiraiso riñípi tíni xixeni mimóninjípirini. “Gorixomi pírániñjí nixídiríná epaxí, ayí apírini.” riniñípi tíni xixeni mimóninjípirini. Xwiyáa xegí bi imóninjí api íá xirarijí go go ⁴wári nimóniri aí aga njíá naíjí bi mimóninjorini. O xwiyáa rirowiámí inarigíápi náni wí tíni orinaneyiniri símí xeadípéñarijírini. Xwiyáa ximiximí niniro rarigíápi náni eni wí tíni orinaneyiniri símí xeadípéñarijírini. E yarijípimi dání ámá sipí dijí yaiwiniro xwiyáa mixímixeawiámí iníro ikayíwí ríniro anidínjí yaiwiniro ⁵xixewiámí ríniro yarigíárini. Ámá e yarigíáyí dijí xeyániñjí imóniro xwiyáa Jisaso náni nepaxinjí imóninjípi bi sini mixéninjí imóniro egíáyírini. Xejwíni re yaiwiarigíárini, “Gorixomi nixídirinjípimi dání amipí xwé meapírúa nánirini.” yaiwiarigíárini.

**“Íá xiriñápi apánirini.” yaiwiarigíáyí tíni e
miyaiwiarigíáyí tíni náni urijí nánirini.**

⁶Ayí e yaiwiarigíajía aí ámá “Amipí nioní íá xiriñápi, ayí apánirini.” yaiwiarigíáyí Gorixomi nixídirinjípimi dání amipí Gorixo “E wiísimigini.” yaiwiáriñípi wí mimúrónigíáyírini. ⁷Inókíwa neaxirigíe dání amipí wí tíjí imóninjwaéne íá neaxirigíárani? Péwaé dání eni amipí wí nimeámi waníwárani? Oweoi. ⁸Ayináni sa aiwá nani nánirani, aikí yínani nánirani, apáni ejánayí, dijí re oyaiwianeyi, “Nene íá xiriñápi ayí apánirini.” oyaiwianeyi. ⁹E neri aí ámá amipí wí minímúropa oeniri yarigíáyí re yarigíárini. Amipí wí nánini ayá síwí nuroríná miójí sixí níniriñípimi dání wiwanijíyí míréyóninjí pikínarigíárini. Ayí majíá nikáriniro amipí ríwéná xeanijí wímeapaxí imóninjípi náni íkíniñjí sipí wiariñírini. Maiwí e néra núfasáná ríwéná síwá neri piéropíráriñí. ¹⁰Ayí ripi náni rarijini. Ámá nigwí nánini dijí sipí niwiríná ayí íwí xixegíni oépojiniri wipemearijírini. Ámá wí nigwí nánini íkíniñjí sipí niwirinjípimi dání xwiyáa nene dijí ikwíroarijwápi rixa píni niwiárimi majimajíá néra xejwími nuro ríniñjí meárinarijagía náni rarijini.

“Pírániŋí nerí diŋí niyimiŋípi xaíwí fá maxirířixini.” uríŋí nánirini.

11 “Gorixo ‘Timotio e éwinigini.’ wimónariŋípi tíni xixeni oemini.” yaiwiariŋoxi, sípí apimi pírániŋí éí menířixini. E neríná “Wé róniŋí imóniŋípini oemini.” yaiwiri “Gorixomi pírániŋí nixídířiná epaxípini oemini.” yaiwiri “Omi aníŋí diŋí owikwířomini.” yaiwiri “Ámáyo diŋí sípí owimini.” yaiwiri “Pí pí nímeáípi xwámámí oemini.” yaiwiri “Ámáyo nípiyiní owimini.” yaiwiri éířixini. 12 Joxi Jisasomí diŋí niwíkwiřoríná ámá “Xío xopíráří ninířenijoři?” niyaiwiniri ejí neániri ejí menarigíipa axípí éířixini. E nerí diŋí niyimiŋí joxi e oimóniri wéyo fá rumířiŋípi xaíwí fá maxirířixini. Joxi naŋí imóniŋí diŋí wkwiřonjípi rixa ámá obaxí aríá egíe dáni waropárí wiŋí ejagi náni rirariŋini. 13 Gorixo —O pí pí diŋí tíŋí imóniŋípi náni míkí ikiŋorini. O tíni Kiraisi Jisaso —O mixí ináyí Podiasi Pairato xwířixí umearíná xío náni waropárí xixeni iníŋorini. O tíni awaú aríá egíe dáni xwíyíá joxi mímúropaxí imóniŋí ripi orírimini. 14 Joxi sekaxí Áminá Jisasi Kiraiso ninearími peyiŋípi xixeni éířixini. E nerí Jisaso siŋáni piaumími iníe náni joxi ríduňopaxí imóniŋípi mepa néra uri ámá xwíyíá “O sípí yarini.” rímeařipaxí imóniŋípi mepa néra uri éířixini. 15 Gorixo moáriŋíná nimóniríná o siŋáni piaumími iníňířiní. Ayí ripi náni rariŋini. Gorixo yayí xío winariŋípi náni xewaniŋo míkí ikiŋorini. Ná woni onini seáyí e imóniŋorini. Mixí ináyí nímini ḥweagíayo seáyí e wimóniŋorini. Áminá níyoní ení seáyí e wimóniŋorini. 16 Aníŋí noní ḥweaŋo, ayí ná woni onírini. Wíá o ómixariŋípi ináyíniŋí piroariŋagi náni ámá ajwi e pupaxomani. Ámá wí siŋwí wíniřomani. Wí ení siŋwí wíniřopaxí imóniŋjomani. Omi ámá ninenení seáyí e uméwanigini. O aníŋí inína neameŋweáwinigini. “E imóníwíningini.” nimónarini.

Ámá amípí wí mímúrónigíáyí epaxípí nánirini.

17 Ámá agwi ríná amípí wí mímúrónigíáyo re urířixini, “Wárixayíné mimónipa ero amípí seyíné miseamúroariŋípi náni ‘Aníŋí fá xiraníwárini. Wí anípá imóniníá menini.’ miyaiwipaxí ejagi náni apimi diŋí miŋwířáripa ero éířixini. E mepa nero Gorixo —O yayí oneaininířipí nineaiapiríná xwapí ayá wí neaiapariŋorini. Omini diŋí uŋwířáripoyi.” urířixini. 18 Ripi ení urířixini, “Ámáyo naŋíni wiřo saŋí nurápiróná onimiápi murápi ayá wí urápiro yaŋí ewanií imóniro amípí bi wáwuŋí oimoaneyiníro tiro éířixini. 19 Seyíné e nerónáyí, nepa amípí ayá tíŋí imóniri nipémáná ríwíyo seaímeanía imóniri ejípi awí eámeámi yáráriŋoi. Api diŋí ḥwířáripaxí imóniŋířipirini. Api diŋí niyimiŋí imóniŋípi maxirířipíria náni siŋániŋí eánářigíapirini.” E urířixini.

“Nioní nira weapíápi símímaŋíminí tinei.” uríŋí nánirini.

20 Timotioxi, nioní e éířixiníri diŋí riŋwířáriŋápi ríwíminí mitipani. Símímaŋíminí tinei. Ámá Gorixomi mixídarigíáyí xwíyíá ūkíá iwigí.

dáni rarigíápi tíni xwiyíá ikweakwímí rinarijípi —“Apí xixeni nijíá imóninjípirini.” niriro aí yapí rarigíápirini. Apí tíni gí tínjí e dáni xe orípoyiniri siywí miwinipa éirixini. ²¹Ayí ámá wí “Xwiyíá apimí dáni nijíá imóninjwaénerini.” nirinirinjípimi dáni rixa majimajíá néra xejwími ugíá enagí náni rarijnini.

“Gorixo wá riwianíwiniigini.” nimónarini.

Payí Poro Timotio náni ríwíyo eaŋínarini.

Payí rina Timotio náni Poro ná ríwíyo eaŋínarini. Poro ámi aŋí yoí Romiyo gwí niŋwearíná Timotio sini Epesasiyo niŋweari Jisasoyá siyikí e imónigíayo umeŋweajáná Poro “Nioni niŋkipíri aŋwi ayoríani?” niyaiwiríná Timotio eŋí neága nuri pí wímeápími xopirárí wipaxí imónwiniginiri payí rina neari diŋí sixí umímoŋinigini.

1 ¹Poroni —Nioni Gorixo wimóniagí náni Kiraisi Jisasoyá wáí wurimeiariŋá wonirini. O tñi nikárinirinjípími dání diŋí niyimijí imóniŋwá Gorixo negí símimajíyo dáninjí “Apí seaiimífriní.” nearinjípi náni wáí wurimeíwiniginiri nirípeaŋonirini. ²Nioni Timotioxí —Joxí gí niaiwoxíniŋjí diŋí sixí riyinjáoxini. Joxí náni payí rina neari mónapariŋini. “Negí ápo Gorixo tñi Áminá Kiraisi Jisaso tñi awaú wá riwianiri ayá riřimixiri joxí niwayiróniri ŋweari náni siiri éeisixini.” nimónarini.

“Joxí náni Gorixomi yayí wiariŋárini.” urinjí nánirini.

³Nioni anijí ikwáwiyiraní, áríwiyiraní, Gorixomí joxí náni rixiŋjí niruriyiríná omí —O nioní yariŋjí re niniríná “Negí aríowa omí pírániŋjí nixídíróná yagíápa nioní ení axípi xídarinjáoniraní?” yariŋjí e niniríná esisí bí mininí xídarinjáorini. Omí joxí náni rixiŋjí niruriyiríná yayí wiariŋárini. ⁴Nioni yayí nisiárimí nibiríná joxí ɻwí neawáríagi raninjápi náni diŋí nímoríná ámi diŋí niňá ayá wí nininjá náni “Siŋwí oranimini.” niyaiwiri ūkíniŋjí sípí niariŋjári. ⁵Joxí náni diŋí nímoríná diŋí re ninariŋjári, “O mimóní diŋí wíkwírojomaní. Aga nepa Jisasomi diŋí wíkwírojorini.” Diŋí e ninariŋjári. Dixí ríái Roisí xámí wíkwírori dixí rináí Yunisí ení wíkwírori yagíápa joxí ení “Axípi wíkwíroarini.” nimónarini.

“Xwiyíá yayí neainariŋípi náni ayá misinipani.” urinjí nánirini.

⁶Ayináni dirirí ripí osimini. Nioni gí wé seáyi e sikwiáráná Gorixo e epaxo imóniŋwiniginiri simixiŋjípi —Apí rixa rírayíni yárinjípirini. Apí ámi ríá ápiawí xwé oeniri pírámí yariŋwápániŋjí inířixini. ⁷Ayí ripí

náni rirarijini. Gorixo kwíyí ayá igigí neainipaxí imónijípi mineaiapí ejí neánirane ɻweaaníwá náni neaimixiri ámáyo dijí sítí wianíwá náni neaimixiri awayini nípíreánirane yaníwá náni neaimixiri eníá náni imónijípi neaiapijí ejagí náni rarijini.

⁸Ayináni negí Áminá Jisasi Kiraiso náni wáí nuriríná ayá wí misiní anani wáí urírixini. Nioni o náni wáí urimearinagí náni gwí niŋwirágíoni náni ení ayá misinipa éwinigini. E mepa nerí Gorixo ejí sixí símixijípimi dání re yaiwírixini, “Nioni ení Poro ejípa axípí nerí xwiyíá yayí neainarijípi wáí urarijápimi dání xeanijí ninímeairínayí, ananirini.” yaiwírixini. ⁹O nene yarijwápi náni dijí nimori yeáyí nineayimixemearí gí ámá siyikwí míngíyáí oimónípoyiniri wéyo íá neaumirijímani. Ejíná dání “Nioni wá niwianiri e wiimárini.” yaiwiáragípi náni dijí nimori yeáyí nineayimixemearí nioniyáyí oimónípoyiniri wéyo íá neaumirijírini. O xwiá sini mimixinijáná re niyaiwirijípimi dání wá neawianiñírini, “Kiraisi Jisaso ámáyo yeáyí uyimixemeawiniginiri urowářímigini.” niyaiwirijípimi dání wá neawianiñírini. ¹⁰Ejíná dání wá e neawianiñí ejagí aí agwi ríná Kiraisi Jisaso —O yeáyí neayimixemeanía náni neaijorini. O rixa xwiá týo nibirijípimi dání Gorixo “Wá seawianimárini.” rárijípi rixa sijáni piaumimí inijírini. Xwiyíá nene yayí neainarijípimi dání Jisaso wíá neaókímixáná re niyaiwirane nijá imónijwini, “Pearijwápimi Jisaso xopirárimí iyí riwijinigini? Diŋí niyimijí nene maníñí anijí ɻweaníwá náni ipí rineaiapijínigini?” niyaiwirane nijá imónijwini. ¹¹Xwiyíá yayí neainarijí api náni áwañí urimeri wáí urimeri uréwapiyemerí éwinigini nírpíeajonirini. ¹²E nírpíeajoní ejagí náni xeanijí ripí nímeajírini. E nerí aí api náni nioni ayá wí mininarinini. Ayí ripí náni ayá wí mininarinini. Gorixo, nioni dijí wíkwírojáo náni nioni nijářini. “O xwiyíá yayí neainarijí wáí riméwiniginiri náni fániñí siepíxníriasinijípi síá Jisaso weapiníáyi imóníe náni anani menjweapaxorini. Ámá ámi sijí xegí bi tíni sayá nimixiri ripírixiniri menjweapaxorini.” nimónarijagi náni ayá wí mininarinini.

¹³Xwiyíá ejwípeáriniñí, nioni xamijoxi e dání wáí uríri uréwapiyiri éwinigini nírpíeajoní sijwepigí siaríná aríá niñípi xaíwí íá xirírixini. Kiraisi Jisaso tíni nawíní nikáriniríná dijí wíkwírori dijí sixí uyíri nerijípimi dání xwiyíá api xaíwí íá xirírixini. ¹⁴Xwiyíá ayá tíjí imónijí fániñí siepíxníriasinijí api kwíyí Gorixoyápimi dání —Api siyikwí bi míniñípirini. Diŋí neaxiéronípirini. Apimi dání fániñí siepíxníriasinijípi íá nixiriri menjweárixini.

“*Esia piropenisíyo dáŋyí níniepisamoárimi ugíawixini.*” uríjí nánirini.

¹⁵Joxi nijářini. Esia piropenisíyo dáŋyí Jisasomi dijí wíkwíroarigíá níni níniepisamoárimi ugíawixini. Níniepisamoárimi nuróná wigí waú

Pigeraso tíni Xemoseniso tíni awaú eni niniepisamoárimi ugíisixini.
16 E nerí aí “Áminá Jisaso Onesiporasomí tíni ámá xegí ajiwámi wearigíayo tíni ayá urimixíwinigini.” nimónarini. Ayí ripi nánirini. O ámi ámi dijí sixí nimímoayíjríni. Nioni gwí ɻweanjáoni náni aiwi ayá miwiní **17** arí Romí ripimi níremónapiríná nioni náni ayá tíni píá néra nuri nímeajinigini. **18** Ayináni “Síá negí Áminá Jisaso ámá niyoní mí ómómiximí eníáyimi omi ayá urimixíwinigini.” nimónarini. Nioni sini Epesasiyo ɻweanjáná seáyí o niihípi náni eni joxi rixa nijíá imóniñini.

“Xwiyápi wíyo eni íánijí wiepíxíniasíírixini.” urijí nánirini.

2 **1** Ayináni gí niaiwíniñjí imóniñoxi, joxi re niyaiwinirinjípimi dání, “Kiraisi Jisaso tíni nawíni ikáriniñáoni ejagi náni Gorixo wá wí miniwianipa yarijírani?” niyaiwinirinjípimi dání ejí sixí eánei. **2** Xwiyáá nioni ámá obaxí aríá egé dání raríná aríá nijípi joxi eni ámá dijí ujwiráripaxí imónigíayo áwarjí nuriri íánijí wiepíxíniasíírixini. Ayí e dání xamijí wíyo uréwapiyipaxí imónipíříá náni rirarijini.

“Jisasomi xídarijagí náni sikáriápi xwámámí wíírixini.” urijí nánirini.

3 Ewayí xwiyáá bi ripi náni dijí moi. Simijí wínarigíáyi wami wímeanípi náni uduď mirinipa nero wigí mixí ináyomi ejí neániro númi uxídarigíáwa yapi joxi eni axípi e nimóniri Kiraisi Jisasomi nixídíriná símeaníápi náni uduď mirinipa nerí xe onímeaníri xídfírixini. **4** Simijí wínarigíáwa simijí wínarijwáo none yarijwápi náni yayí owininiri pí pí omijí ámá siá ayí ayo yarigíápi xe nawíni rígwigírgwíniñjí oeániniri mé ná bini xío wimónarijípini yarigíáriñi. **5** Ewayí xwiyáá ripi náni eni dijí moi. Yamiyamúronigí inarigíá go go yamiyamúronigí inipíří náni xiáwo rárípimi xixeni aríá miwí anijí winíagi náni mají niwiaíkiri xegí dijí tíni áwini e niyaimi niyapirínayí, yayí niwimori yamiyamúronigí niniríná mûróomí miní winípi wipaxí menini. **6** Ewayí xwiyáá ripi náni eni dijí moi. Ámá niríkwíniri omiseáyí éo, o xámi wíwami nimúrori aiwá nimíri nipaxorini. **7** Ewayí xwiyáá nioni níra weaparijáyí náni dijí moi. Joxi e neríná Ámináo simixijípimi dání re yaiwipaxíriñi, “Ayí apí náni ría rinini? Apí náni ría rinini?” yaiwipaxí ejagi náni “Apí náni dijí moi.” rirarijini.

8 Joxi Jisasi Kiraiso náni aríá wí mikeamopani. Nioni xwiyáá yayí neainarijípi wáí níriríná re rarijápa “O nipémáná ámi xwáripáyo dání wiápíñimeaenorini. Negí aríó mixí ináyí Depitoyá iwiáriawéyí worini.” E rarijápa o xixeni api e imónijorini. **9** Nioni xwiyáá apí wáí urarijagi náni “O nipikwini miyarinini.” niniaiwiro xeanijí ninikárayiro ámá rikikiríó yarigíáyo gwí ɻwirárarigíápa apí eni api eni nigíáriñi. Nioni gwí niywirárigíá aiwi xwiyáá Gorixoyápi eni gwíniñjí miywirárinini. **10** Xwiyáá Gorixoyápi eni gwíniñjí miywirárinjagi náni nioni ámá Gorixo

xegí íá yiyamiximí ejiyí náni dijí nimori nioni nikárarigíápi nipimini xwámámí wiarijárini. Ámá ayí Kiraisi Jisasomi dijí wíkwíróáná o tíni nawíní nikárinirijípimi dání yeáyí uyimixemearí ajínami xío tíni aniñí seáyi e nimóniro ɻweapíría náni wimixiri éwiniginiri e yarijárini. ¹¹ Xwiyáá re riniñípí nene dijí ɻwiráripaxípírini, “O tíni nikárinirijípimi dání pejwaénenijí ejánayí, dijí niyimijí eni títwaéne nimóniri o tíni ɻweaníwárini. ¹² Nene pí pí neaímeáyo xwámámí niwiranénayí, wíyo eni seáyi e niwimónirane xío tíni nawíní umejweaníwárini. Nene ‘O negí Ámináomani.’ niriranénayí, xío nene náni eni ‘Ayí náni nioni majírári. Gí ámá wímani.’ riniñírini. ¹³ Nene ínína dijí neajwiráripaxípí mepa yarijagwí aiwí o sa anijí dijí ujwiráripaxípí yarijorini. Ámi siñí bi nimixiri ripaxí mimónijo ejagi nánirini.” Xwiyáá e riniñípí nene dijí ɻwiráripaxípírini.

**“Uréwapiyarigíáyí xwiyáá ximiximí niniro
mirinipa érixini.” urijí nánirini.**

¹⁴ Xwiyáá nioni rirarijápi ámá joxi tíjí e ɻweagíáyo dirirí wírixini. E neríná Gorixo sijwí anije dání joxi riperírí xwiyíániñí bi mirí aga nepa sekaxí re urírixini, “Xwiyáá náni ximiximí niniro mirinipa époyi.” urírixini. Ximiximí niniro rinarigíápi ámá wíyo nañí bi wiiarijímani. Aríá wiarijíáyo xwiríá wíkixearijí ejagi náni rarijini. ¹⁵ Gorixo “Timotio mímíwiároarijí wo ríá imónini?” osiaiwiniri anijí miní érixini. Xwiyáá nepaxiñí imónijípí xegí riniñípa nirejwipéa nuri urírixini. E nerí re érixini. Ámá wigí omijí neríná nañí éíá ejagi náni “Ámá omijí nioni éápi sijwí niwinirínayí, ayá ninipaxímani.” yaiwiarijíáyí yarigíápa axípí érixini.

Sípí xwiyáá Gorixomi mixídipa rarigíápi nánirini.

¹⁶ Xwiyáá ámá Gorixomi mixídipa neríná riro íkíá iwíyo dání riro yarigíápi gí tíjí e dání orípoyniri sijwí miwinipa érixini. Ayí ripí náni rarijini. Xwiyáá íkíá iwíyo dání rarigíápi, ayí Gorixomi mixídipa epíría náni ná jíe xixoyípí míoarijírini. ¹⁷ Ámá ayí wigí píne e rarigíápi oremániñí xwé nimóga uníá ejagi náni rarijini. Ámá e rarigíáyí wigí waú Xaimeniaso tíni Pairitaso tíni awaúrini. ¹⁸ Awaú xwiyáá nepaxiñí imónijípí píni niwiáriri majimajíá néra xeñwími nuríná re rarigííwaúrini, “Kiraisomi dijí wíkwírówaéne negí dijí siñí neaimixípimi dání rixa wiápínameawá ejagi náni nipémáná negí warápi ámi ríwéná bi wiápínameámani.” rarijagví náni ámá dijí wíkwírogíá wí midimidáni ayagwí imixáriníá ejagi aiwí xwiyáá Gorixoyápi síñániñí eaárinini. Xwiyáá oyápi síñá ayí nimíriróná síñá iwamíó nitiwayírori tígíápi wí mikwierómioá xaíwí síñániñí eániñípí yapi imónini. Síñániñí eániñípimi ríwamijí

riapiaú nирiniri eánini, “Ámá xíoyá imónigíayí ayí Ámináo o nijíárini.” riniri “O gí Ámináorini.” rarigíá giyí giyí wigí sipí yarigíápi ríwímini umamóřixini.” riniri enípiaú apimi nирiniri eánini.

“Gorixomi seáyí naјí wiipaxoxi imónířixini.” urijí nánirini.

20 Ají xwé wiwámí sixí xixegíni weni. Sixí awiaxí síjá gorí tñirani, síjá siripá tñirani, imixinijípíni miwenini. Úrapí sixí íkíá tñirani, xwíá tñirani, imixinijípí eni wí weni. Wíniyí ayá tñi mearigíápirini. Wíniyí ayá tñi mimearigíápirini. 21 Ayináni ámá giyí giyí sipí api nipini náni igíániyí eánigíayí, ayí ámá Gorixomi seáyí naјí wiipaxiyírini. Sixí ayá tñi mearigíawániyí imónijoi. Xío “Awá tñi e éimigíni.” wimónarijípí náni rárinjí imónijwániyí imónijoi. Sixí rixa dijí peyeajíwá yapi mimóní aŋj xiáwo sini awá tñi aiwá ríá yeaanipaxí imónijwá yapi imónijoi. Sixí pí pí naјí imónijípí neríná meámániri wí e pírániyí nimixiniro wejíwá yapi imónijoi. 22 Ayináni íwí sikijoyíné ūeapá seainijípí píri niwiaškiárimi éí úirixini. “Wé rónijí imónijípimini oiponimini.” yaiwiri “Xwiyá nepaxijí imónijípimí dijí nikwíróa oumini.” yaiwiri “Ámáyo dijí sipí owimini.” yaiwiri “Ámá tñi piyá owírinaneyi.” yaiwiri neri ámá íkwiráfnániyí imónigíápimi dání Ámináo arirá oneainiri urarigíayí tñi nawíni xixeni e éřixini.

**“Xwiyá ikweakwímí rarigíápi aríá miwí
pírániyí wé uróřixini.” urijí nánirini.**

23 E neri aí xwiyá majimajíá nikáriniro dijí ríá nixeyánimáná ikweakwímí rinarigíápi bi xe onixímeaniniri siywí miwiniipa éřixini. Joxi nijíárini. Xwiyá apí níriniróná sa ximiximíni niniro rinarigíá ejagi náni rarinjí. 24 Ámináoyá xinániyí nimóniri omijí wiarigíá giyí giyí xwiyá ximiximí niniro miripa éřixini. E mepa nero ámá níni náni wá wumixiro pírániyí uréwapiyipaxí imóniro “Sipí ámá ayí nikáriápi ananirini.” yaiwiro éřixini. 25 Uréwapiyaríná mají píri wiaškímí yarigíáyo awayini xwiyá nuriro pírániyí wé uroaniro éřixini. Ayí “Xwiyá nepaxijí imónijípí, ayí apíráni?” niyaiwiro xixeni e waropári epíria náni xámí imónigíápi Gorixoyá dijí tñi ríwímini mamóřixiniri awayini xwiyá nuriro pírániyí wé uróřixini. 26 Ámá ayí ámí dijí íá nixiriro awí obo —O xío wimónarijípí oépoyiniri yapí wíwapiyijorini. O awí ɻweají mají umóníápimi dání ayí nurakínárimi úřixiniri awayini xwiyá nuriro pírániyí wé uróřixini.

**“Jisasomi oxídímini.” yaiwiarijagi aí ámá sipí xixegíni
epíria náni saní runináriini.” urijí nánirini.**

3 ¹ Joxi ripi náni dijí irónei. Síá yoparí imónijíyí tñjíná Jisaso weapiníayí sini mimónijáná “Omi anijí ouxídaneyi.” yaiwiarijíáyo

saŋj wunipaxí imóniŋípi wímeanírárini. 2 Ayí ámá sipýí ripi ripi epíríá enagi náni rariŋini. Wiwaníŋini diŋj sipí iniro nígwí náni íkniŋí sipí iniro mixí meakíniniro wárixá imóniro ikayíwí riro xináixaneyo aríkwíkwí wiro ámá amípí naŋj bí wíagía aí yayí miwipa ero pí pí ɻywíá imóniŋípi wiwiſá rirómí ero³ úrixímeáyo diŋj sixí muyipa ero símisi neainiróná piyá miwírinipaxí imóniro sipí owímeaníri mimayíó riro pí pí feapá winariŋípi miwiaškipaxí imóniro pí pípi oyaneyiniri neróná ímí tíni ero pí pí naŋj imóniŋípi náni wikí óniro⁴ wigí wíniyí aí náni miyí uriro pasá umero ayá nepeárimáná úrapí ero wiwaníŋiyí náni “Seáyi e mimónipa reŋwíni?” yaiwiníro amípí neríná Gorixo yayí winariŋípi náni íkniŋí sipí bí miwí wiwaníŋiyí yayí winariŋípini náni íkniŋí sipí wiro epíríárini. 5 Mimóní xwiyíá niriro “Gorixomí pírániŋí xídaniro ría yariŋoi?” oneaiaiwiŋipoyiniri nero aiwi oyá ejí eániŋí xíomi xídipíria náni wimixipaxí imóniŋípimi ríwí umopířírárini. Ámá e yarigíáyí tíŋj e yaríröřírixini. 6-7 Ayí ámá ayíyá wí ripi yarigíá enagi náni “Ayí tíŋj e yaríröřírixini.” rirariŋini. Wigí xwiyíá piyipiyí urarigíápí dání aŋj ákiŋáyo nípáwiro apíxí wigí fwí éíápí dání ayá udunaríŋíwami — Íwa diŋj nípikwini mímáxirigíwarini. Wigí miŋj winariŋípimi dání sipí oyaneyiniri nípemeánimi warigíwarini. Níjíá oimónaneyiniri aníŋj miní néwapíñiri aí xwiyíá nepaxiŋj imóniŋípi tíni xixení níjíá mimónarigíwarini. Íwamí yapí wíwapiyarína aríá niwiro náni gwíyóniŋí nikiriŋeañiri ɻweaŋoi. 8 Enjíná Janiso tíni Jaboriso tíni awaú Mosesomí maŋj píři wiaškímí yaniri náni egíipa ámá sipí ayí — Ayí diŋj ríá xeyánigíáyí enagi náni diŋj nípikwini mimořigíáyírini. Xwiyíá nepa imóniŋípimi diŋj mikwíroariŋagía náni Gorixo ríwí umonjíyírini. Ayí eni awaú egíipa axípi xwiyíá nepaxiŋj imóniŋípi píři wiaškímí yaniro yarigíárini. 9 Enjíná yegí Isireriyí wigí awaú Mosesomí maŋj píři wiaškímí owiaiŋiniri yarigíápi siŋwí níwínašídíróná “Majimajíá nikáriniri ría yariŋji?” yaiwiagíápa agwi rína eni ámá níni sipí yarigíáyí wigí yarigíápi siŋwí mí nómixíróná “Majimajíá nikáriniro ría éíawixíni?” yaiwipířá enagi náni xwiyíá nepaxiŋj imóniŋípi píři wiaškímí yaniro yarigíápi sítúrúrí epíříárini.

“Nioni riréwapiyijápi xaíwí ſá xirířírixini.” urijí nánirini.

10 Joxi nioní tíni nemerai siŋwí nanaxídagoxi enagi náni nioní ámáyo uréwapiyemeagápirani, nemeríná yagápirani, e oeminiri yagápirani, Gorixomí diŋj niwikwíróa wagápirani, wikí miwónipa neri awayini yagápirani, ámá náni wá nunagápirani, xeaníŋj xwámámí wiagápirani, apí nípini yagápi náni joxi níjíárini. 11 Nioni aŋj Adiokiyí riniŋípimi tíni Aikoniamiyí riniŋípimi tíni Risitírai riniŋípimi tíni aŋj apiaú apimi wáí urimearína xeaníŋj nikáríagi náni ríniŋj nímeajípi náni eni joxi níjíá imóniŋini. Xeaníŋj ríá tíŋj nikárayágía aí xwámámí wiŋárini. Apí

nipimini dáni Ámináo éí nimíminijírini. ¹² Ai, ámá Kiraisi Jisaso tíni nawíni ikárinigíá enagi náni omí pírániijí oxídaneyiniri yarigíá niyoní ení xeanijí wímeanírárini. ¹³ Ámá sipí yarigíáyí tíni mimóní yarigíáyí tíni wigí sipí yarigíápi sayá nimixa nuróná wíyo yapí wíwapiyiyo wiwanijíyí oboyá diñjyo dáni yapí éwapníro epíríárini. ¹⁴ E epíríá enagi aí xwiyíá joxi riréwapiyijápimi dáni nijíá imóniri “Apí nepaxijí imónijípiríáni?” yaiwiáriri ejípi wí ará mikeamó xaíwí íá xirírixini. Ayí ripi náni rirarijini. Joxi nene xwiyíá apí ririňwaéne náni “Ayí diñjí ñwíráripaxíyíráni?” niyawiri pírániijí nijíá imóniri ¹⁵ oníná dáni ríwamiijí Gorixoyá níriníri eániijípi náni nijíá imóniri enagi náni rirarijini. Ríwamiijí níriníri eániijí apí joxi íá nirorijípimi dáni diñjí émí saímí monjípi moría náni siwániijí sipemeari Kiraisi Jisasomi diñjí wíkwíróipimi dáni yeáyí riyimíxemeánia náni siwániijí sipemeari epaxírini. ¹⁶ Gorixoyá ríwamiijí níriníri eániijí nipíni xíoyá kwíyípimi dáni níriro eagíápiríni. Nepa imónijípi náni nearéwapiyipaxí imóniri xejwí yariňwápi náni siwá neapaxí imóniri ayiyumí neapaxí imóniri wé rónijí imónijípi yaníwá náni yayíwí neamepaxí imóniri ejípiríni. ¹⁷ Xwiyíá apí ámá Gorixoyá imónigíáyí ripiaú epíría nánirini. Xfo “E érixini.” wimónarijípi epíría náni ejí sixí eániro pí pí naají imónijípi epíría náni ipimóniro epíría nánirini.

“Xwiyíá Gorixoyápi wáí uríri xixeni eri érixini.” urijí nánirini.

4 ¹Kiraisi Jisaso niweapíri ámá niyoní sijáni niwimónimáná mixí ináyíniijí nerí ámá xíoyáyí xwioxíyo mimeámí eri pegíayoraní, sini sijí nimóniri ñweagíayoraní, womí womí píá niméra uri eníá enagi náni o tíni Gorixo tíni awau síjwí anigíée dáni xwiyíá apimi joxi wiári mímúropaxí imónijí ripi orírimini. ²Xwiyíá Gorixoyápi wáí urírixini. “Aríá owianeyi.” wimónarijagi niwinirínáraní, “Aríá miwipa oyaneyi.” wimónarijagi niwinirínáraní, wáí uríri náni ipimónírixini. Ámá Gorixoyá imónigíáyí sipí yariňagía niwiniríná wigí yarigíápi náni ayá owuduniniri mixí uríri “Píni wiáripoyi.” uríri érixini. Jisasomi pírániijí ouxídipoyiniri ejí ríremixí wírixini. Apí api nerí aí apaxí mé naají mimónarijagía niwiniríná wíkí tíni murí awayini nuréwapiya úirixini. ³Ayí ripi náni rirarijini. Xwiyíá ejwípeáriniijípi ámá paimimí niwiro aríá miwí epírííná ríxa aejwi erini. Ayí apí aríá miwí re epíríárini. Xwiyíá xegí bi imónijípini aríá owianeyiniri wigí wimónarijípi tíni xixeni uréwapiyarigíáyíni nimearo awí eámeámíniijí epíríárini. ⁴Xwiyíá nepaxijí imónijípi ríwímini nimamoro piyijí ikayíwíyo aríá niwiro xídaniro náni epíríárini. ⁵Ayí e epíríá enagi aí joxi diñjí naajíni nimori xixeni irínií érixini. Pí pí símeáípi sa xwámámí wíri ámáyo xwiyíá yayí neainarijípi wáí urimeminiri eri Kiraisoyá xináxíniijí nimóniri omijí wiiríá náni imónijoxi ámáyo e wiíwinigínirí imónijípi tíni xixeni eri

éirixini. ⁶ Ayí ripi náni rirarijini. Gorixo náni naļwí riđiyowá neríná ápiáwí xwé owenirí iniigí wainí iwayimoarigíápániјí nioni gí ragí rixa iwayimoaniro yarijoi. Nioni nipikipírie aļwi ayo eļagí náni rarijini. ⁷Nioni Kiraisomi nuxídíríná ámá “Xío xopirárí niniréniјoi?” niyaiwiniri ejí neániri ejí menarigíápániјí yáriónirini. Ámá yamiyamúrónigí niniróná yoparí e múroarigíápániјí yáriónirini. Xwiyá nene diňí iķwíroarijwápi wí mimiwiáró xařwí fá nixira úáonirini. ⁸Ayináni ámá yamiyamúrónigí niniróná xámí mûróomi yayí wimoarigíápa nioni náni eni rixa imónárinijípi, ayí ripirini. Ámináo —O ámáyo píá nímeríná xixení wigí yarigíápi tíni wiliarinorini. O yayí ninimori Kiraiso ejípími dání “Wé róníjoxirini.” niráriníápirini. Apí nioni nánini mimónini. Ayí ámá giyí giyí Kiraiso negí siļwí anijwaé weapíwiniginiri wimónarigíáyí náni eni imónini.

“Nioni tíjí e náni aļní břírixini.” urijí nánirini.

⁹Timotioxi sini mé nioni tíjí e náni biría náni anijí miní éirixini. ¹⁰Ayí ripi náni rirarijini. Dimaso amipí ámá Gorixomí mixídarigíáyí yarigíápi náni wimóníagi niniepisamoárimi aļí Tesaronakayo náni úinigini. Kireseniso eni Garesia piopenisíyo náni úinigini. Taitaso eni Darimesia piopenisíyo náni úinigini. ¹¹Ruko xegí xewini nioni tíni ḥweanjwii. Ayináni joxi Makomi niwirimeámi břírixini. O sají nírónaropaxí imónijo eļagi náni rirarijini. ¹²Nioni Tikikaso rixa aļí Epesasiyo náni urowáriárini. ¹³Joxi nibiríná gí iyíá nipánoyí aļí yoř Tirowasiyo Kapasoyá aļiwámi píni wiáriháú tíni bikwí tíni nímeáxa břírixini. E neríná “Bikwí sipisipí wará tíni imixiniјípi, apí aļipaxířani?” niyaiwiri apí eni nímeáxa břírixini.

Arekisadao náni urijí nánirini.

¹⁴Amipí ainixí tíni imixarijí Arekisadao, o aga sipí nikárijinigini. E nikáriagí aí Ámináo xío nikárijípi tíni xixení pirí umamoníárini. ¹⁵O aga sipí nikárijí eļagi náni joxi eni ámá omi siļwí niwinaxídíri éirixini. O none uréwapiyemeariјwápi mimiwiálkí eminiri náni mírimíří niaxídínjí eļagi náni rarijini.

“Ámá niniepisamoárimi úagía aí Gorixo éí nimíminijírini.” urijí nánirini.

¹⁶Iwamíó xwirixí nímeáríná nioni wákwíniiminiri xwiyá uraríná ámá wo sopiňí minó níni niniepisamoárimi úáfawixini. “E nířápi náni Gorixo xwiyá bi mumearpa éwinigini.” nimónarini. ¹⁷Ayí niniepisamoárimi úagía aiwí Ámináo wí miniepisamó ejí sítí nímixiјí eļagi náni nioni aļí xwirixí niarigíiwámi dání xwiyá nioni wář rimearijápi uraríná émáyí aļí ami gími dánýí aríá nigírárini. Ai, maļí nioni umóniňápmi

dáni Ámináo éí nimímíniñírini. ¹⁸ Ayináni nioni nijíárini. Nioni sini xwíá tíyo ñweanjáná pí pí Poromí sipí owikáraneyíniri nííápi Ámináo anani éí ninimímíñísáná aŋjníami xíoyá xwioxíyo oŋweaniri yeáyí niyimixemeanírári. Ayináni omí íníná seáyí e numíyeoáá úwanigini. Apí e éwanigini.

Yayí niwiowárirína urijípi nánirini.

¹⁹ Joxí Pirisiraími tíni Akwiraomi tíni ayaúmi tíni Onesiporasepówami tíni ámá ayo “Poro yayí seaiwárénapijoi.” urírixini. ²⁰ Re náni níbirína Erasitaso aŋjí Koriníyo uríniñírini. Tíropimaso simixí yariñagí aŋjí Mairitasiyo wáriñárini. ²¹ Ríwípí yariñíná sini mimóniñáná sini mé aŋjní bírixini. Yubiuraso tíni Pudeniso tíni Rainaso tíni Kirodiao tíni yegí nirixímeá re ñweagíáyí níni tíni yayí siowárénaparijoi. ²² Ámináo wá riwianiri diŋí rikikayori éwinigini. Apírini.

Payí Poro Taitaso náni eanínarini.

Payí rina Taitaso náni Poro eanínarini. Taitaso Judayí womani. Émáyí worini. Poro émáyí anjyo xwiyáf yayí winipaxípi wáí urimearíná arfá niwiri Jisasomi dijí wikkírojorini. Poro tíni nawní emegíí worini (Wáí wurimeiarigíawa 15:2, 2 Korini 7:6-7, 8:6,16). Jisasoyá siyikí imónigíá piriñwí yoí Kiritiyí riniñípimi ñweagíáyo umeñweáwinigíniri urípeajorini. O e niñweari umeñweañáná Poro wí e dání “Numeñwearíná e epaxí e epaxí tiyí rimónini?” yaiwíwinigíniri payí rina neari wiowáriñinigini.

1 ¹Poroni —Nioni Gorixoyá xináiníniñí nimóniri omijí wiiariñá wonirini. Jisasi Kiraisoyá wáí wurimeariñá wonirini. Ayí Gorixo ámá nioniyá oimónípoyiniri íá yiyamiximí yagíyí xíomí dijí wikkírooro xwiyáf nepaxíñí imóniñípi —Api ámá Gorixomí pírániñí nixfdíróná epaxípi nánipirini. Api náni xixeni nijíá imóniro epířia náni wáí wurimeariñá wonirini. ²⁻³Nioni dijí re niyaiwiri wikkímojini, “Ámá Gorixomí dijí wikkíroariñíyí wí maníní anijí ñweapířia náni dijí niyimiñí sixí umímoniárini.” niyaiwiri niwikkímoríná wáí wurimeariñá wonirini. Dijí niyimiñí api, ayí Gorixo —O yapí wí ripaxomani. O amípí wí sini mimixáriñími dání re ráriñípirini, “Dijí nikwíropíříyí dijí niyimiñí tígíyí imónipířífrarini.” ráriñípirini. Xewanijo ráriñíná imónáná ámá xwiyáf xíoyá wáí urírixiniri nurowárénapirinípimi dání xwiyáf api sijáni wíá óniñírini. Xwiyáf api Gorixo —O yeáyí neayimixemeariñorini. O nioni xwiyáf api ámáyo wáí urímemía náni “Api Poromi íániñí wiepíxíniasíñigini.” ráriñírini. ⁴Nioni Taitasoxí —Joxi dijí nene ikwírojwápa ikwírojoxi ejagi náni gí niaíwiniñí imóniñoxirini. Joxi náni payí rina neari mónapariñini. Negí ápo Gorixo tíni Kiraisi Jisaso —O nene yeáyí neayimixemeañorini. O tíni awau wá riwianirini joxi niwayiróniri ñweari náni simixiri oépiyi.

Ámá Jisasoyá siyikí imónigíáyo wiperñweapaxíimónipíříawa nánirini.
5 Ayí joxi ripí éwiniginiri piriñwí yoí Kiritiyí riniñípimi riwáriñárini. Nioni sini pírániñí wé miroáriápi joxi wé roáriri nioni riráriñápa aijí

gipi gipi Jisasoyá siyikí imónigíáyí t̄weagfápimi ámá wí wipenjweapírúa náni urípearí éwinigíniri e riwáriñárini. ⁶ Ámá wo náni “Omi orípeámíni.” niyaiwiríná “Api apí e imónijoríani?” niyaiwiri sijwí wínaxídírixini. Ámá wí xwiyáá mumeáripaxo ejagi sijwí winiri apíxí ná wíni meajo ejagi winiri xegí niaíwí Jisasomi dijí wiwkíroro ámá wí xwiyáá re umearipaxí mimónipa ero, “Ayí ríkikiríó nero aríkwíkwi yarigíáyírini.” umearipaxí mimónipa ero ejagía sijwí winiri nerínayí, anani rípeárixini. ⁷Taitasoxini, ayí ripi náni rirariñini. Ámá Jisasoyá siyikí imónigíáyo wipenjweagíáwa Gorixoyá bosiwowánijí nimóniro umeiarigíáwa ejagi náni ámá wí awamí xwiyáá mumearipaxí imónírixini. Ayí wigí dijí tñiní mixídinipa ero ajní wiwkí ríá ápiawnínjí miwónipa ero iniigí papikí yarigíápi náni símí mixeadípénipa ero mixí mípepa ero “Amipí apí nioni meapaxírini.” niyaiwiro íwí urápaniro náni mepa ero érixini. ⁸Api apí e mepa neróná ámá ají midáñýyo aiwá mírají ero ámáyo naají imónijípi owianeyiniro íkíniñjí sipí wiro dijí fá xirigíáyí nimóniri ero xixeni imónijípini ero siykwí míngíáyí imóniro nípíreániri ero érixini. ⁹Ámá xwiyáá ejwipéniñjí imónijípími pírí rakímí yarigíáyo apimi dání ejí rirémixí wiri wigí dijíyo dání rarigíápimi xopirárí wiri epaxí imónipírúa náni xwiyáá dijí t̄wiráripaxí none ámáyo uréwapiyarijwápi tñi xixeni imónijípi ení xaíwí fá xirírixini.

Mimóní uréwapiyariigíáyí nánirini.

¹⁰Ayí ripi náni “Ámá api apí imónigíáyoní urípeárixini.” rirariñini. Ámá “Jisasoyá siyikí imónigíáyo uréwapiyarijá woní imónítmigini.” yaiwinarigíáyí obaxí ayí waumíni ero surímá xwiyáá riñwaniri ámáyo yapí wíwapiyaniro uriro yarigíáyírini. Ámá e yarigíáyí obaxí re rarigíáyírini, “‘Gorixomí pírániñjí ouxídíminí,’ niwimóniríná Jisasomi dijí niwikwírori aí iyí símí sío niwákwínirfná ayí ajipaxí epaxfrini.” rarigíáyírini. ¹¹Ayí wayá amipí íwí ourápaneyiniro muréwapiyipaxí imónijípi uréwapiyariigíápimi dání ámá wíyíyá sítí niaíwí aí tñi rixa ayagwí ayónárigiá ejagi náni wigí uréwapiyariigíápi xe uréwapiyípoyiniri sijwí miwinipaxí imónijwini. Sa píroáripaxí imónijwini. ¹²Ejíná wiwaniñjyá Kiritiyí wo —O wigíyí dijí emí saímí mojíyí worini. O re niriri eanjírini, “Kiritiyí anijí yapí rimearigíáyírini. Sítí sayíniñjí imónigíáyírini. Aiwá ímí tñi niro ríwí sítí yiro yarigíáyírini.” ¹³E niriri eanjípi nepa rinini. Ayináni mimóní uréwapiyariigíáyo mixí ríá tñíjí aríá óíyo dání urírixini. Ayí Jisasomi dijí niwikwíroríná samijí wegíápi ejí sixí eámixiniro ¹⁴Judayíyá piyijí ikayíwípi náni aríá ókiarí mimónipa ero ámá xwiyáá nepaxijí imónijípi ríwímini mamogíáyí sekaxí rarigíápi aríá miwipa ero epíri náni mixí ríá tñíjí urírixini. ¹⁵Ámá íkwirániñjí imónigíáyí amipí apia níni náni “Wé sítá neayiknípaxímani.” yaiwiariigíárini. E yaiwiarijagía aí ámá íkwirániñjí nimóniro Jisasomi dijí

miwikwíropa yarigíáyí amipí apia níni náni “Wé síá neayiknípaxírini.” yaiwiariigíárini. Wigí dijí sipíwí imóniri eri dijí niyaikiroríná “Api piaxí eánipaxírani? Meánipaxírani?” moarigíápi síá uyíkíniri eri ejagi náni e yaiwiariigíárini. ¹⁶ Ayí majípámi dánini waropárí niniróná re rarigíárini, “Nene Gorixo náni dijí moywaénerini.” niriro aiwi wigí yarigíápimi dání waropárí rénijí inarigíárini, “O náni wí dijí moywaénemani.” rarigíárini. Wigí yarigíápi náni Gorixo xwiríá winiri omi aríkwíkwí wiro naají imónijíyí bi epaxí mimónipa ero ejagi náni rarijini.

Ámá ríá rigíáwa nánirini.

2 ¹Ayí e yarijagía aí jiwanijoxí nuréwapiyiríná xwiyáá ejwipéniijí imónijípi tíni xixeni urírixini. ²E neríná ámá ríá rigíáwami re urírixini, “Nipíkwini mimónijí imónijípi dijí mikikayopa ero ámináowa yapini pákíni imóniro dijí naají íá xiriro époyí. Jisasomi dijí niwíkwíroróná samijí miwepa ero ámáyo dijí sipí wiro wí sipí seaikáráná xwámámí wiro neróná samijí miwé époyí.” urírixini.

Apixíwa nánirini.

³ Apiajíwami eni re urírixini, “Pí pí neróná siyikwí míningíwayíne nimónimáná ero sipí owímeaniri xwiyáá mímayíó miropa ero iniigí papíkí yarigíápi náni miijí minipa ero apiyá imónigííwami naají imónijípi náni wíwapiyiro époyí.” urírixini. ⁴“Apyá imónigííwa wigí oxowami tíni niaiwíyo tíni dijí sixí nuyiríná wiipaxípi náni wíwapiyiro ⁵dijí naají íá xirípíri náni wíwapiyiro íkwíráinániijí imónigíáyí imónipíri náni wíwapiyiro omiseáyíwa oimónipoyiniri wíwapiyiro wá niwuniri arírá wípíri náni wíwapiyiro wigí oxowami pírániijí yeáyí wurínipíri náni wíwapiyiro éírixini. Ámá wí apiyá imónigííwa e mepa yarijagía niwíniríná xwiyáá Gorixoyápi náni ‘Sipírini.’ ripírixiniri apí api epíri náni wíwapiyípoysi.” urírixini.

Íwí Sikiñowa nánirini.

⁶Íwí sikiñowa eni pí pí neríná dijí naají íá nixiriro epíri náni ejí rirémixí wírixini. ⁷Joxí pí pí neríná dixí naají yarijípi tíni íwí sikiñí imónigíáwami sijwepigí wírixini. Nuréwapiyiríná naají imónijí bi tíni sipí imónijí bi tíni gwí nimori muréwapiyipa eri ámináowa yapí pákíni nimóniri eri ⁸xwiyáá ejwipéniijípi —Api ámá wí “Sipírini.” ripaxí mimónijípirini. Api uréwapiyiri éírixini. Joxí tíni xewixewí rónigíáyí ayá winiri nene náni xwiyáá sipí bi miripaxí imóniro epíria náni apí “E éírixini.” rirarijini.

Xináiwániijí nimóniro omijí wiiarigíáyí nánirini.

⁹Xináiwániijí nimóniro omijí wiiarigíáyo ejí rirémixí re wírixini, “Segí bosowamí simajwíyónijí wuríniro yayí winipaxípi wiilo

xixewiámí wí murípa ero ¹⁰wigí amipí wí éí mimínipa ero dijí
seaŋwiráripaxí imónijípi wíwapiyiro époyi.” urírixini. Xináíwániŋí
nimóniro omijí wiiarigíáyí pí pí neróná apí apí e nixídriŋípimí dání
xwiyáfá Gorixoyá—O yeáyí neayimixemeariŋorini. Xwiyáfá oyápimi
okiyíániŋí yaroaríná ámá “Xwiyáfá apí sítímani.” yaiwipířia nání apí “E
urírixini.” rírariŋini.

**“Gorixo wá neawianariŋo ejagi nání rixa
siŋánipiaumimí inini.” uríŋí nánirini.**

¹¹Ayí ripí nání “Jisasomí dijí wíkwírogíáyí apí apí éírixini.”
rirariŋini. Gorixo wá níneawianiri “Wiímigini.” yaiwiáragípí Jisaso
niweapiríŋípimí dání ámá niyoní rixa siŋáni piaumimí winiŋírini.
O ámá niyoní yeáyí uyimixemeámíániri nání ejípi siŋáni piaumimí
inijírini. ¹²⁻¹³Ayí nene sini xwíá tíyo niŋwearane yayí neaininíápi
nání dijí wíkwímoariŋwápi nání wenijíneri niŋwearanéná Gorixo
re yaiwiani nání xegí wá neawianijípi wíá neaókímixijírini, “Gorixo
nene ámá omi ríwí ríwáminí nimamoríná yarigíápi píni wiárirane
ámá omi mixídarigíáyí miŋí winariŋípí píni wiárirane nerane dijí
tíni erane wé rónijí erane Gorixomi pírániŋí nixídriŋá epaxípi erane
yaníwá nání rineaíwapiyariní?” yaiwiani nání xegí wá neawianijípi
wíá neaókímixijírini. Yayí neaininíápi nání dijí wíkwímoariŋwápi,
ayí Jisasi Kiraiso —O negí Iwjá seáyi e imónijorini. Nene yeáyí
neayimixemeariŋorini. Yayí neaininíápi nání dijí wíkwímoariŋwápi,
ayí o wíá sogwíniŋí píripíri yariŋípí tíni siŋáni nimónimi weapiníápirini.
¹⁴O negí ríkikiríó yariŋwápi nípimini dání gwíniŋí neaíkweawáriri ámá
nioniyáyíni nimóniro imiriŋí mé naŋíni oépoinirí igíániŋí neaeámori
éimiginiri xewaniŋo xe onipíkípoinirí siŋwí winiŋinígini.

¹⁵Íníná nioní rírariŋá ripí díxí tíŋí e ḥweagíáyo uríri oxídípoinirí ejí
rirémixí wirí ámá xwiyáfá ripí tíni xixeni miyarigíáyo mixí uríri éírixini.
E neríná ámá wo nioní xe paimimí oniniri siŋwí miŋwinípa nerí néní
tíŋoxi nimóniríŋípimí dání éírixini.

“Xámi yagwápi mé wé rónijí imónijípini éwanigini.” uríŋí nánirini.

3 ¹Joxí ámá Jisasomí dijí wíkwíroarigíá joxí tíŋí e ḥweagíáyo re
nuríri diríri wiayírixini, “Gapimaníyorani, néni tígíáyorani,
simajwíyónijí yeáyí wuríniro aríá yímigí wiro époyi. Pí pí imiriŋí
mimónijípi epíri nání ipimónípoyi. ²Ámá wíyo xwiyáfapai miŋwiráripa
ero wíkí tíni xwiyáfá rarigíáyíné mimónipa ero époyi. Awayini
samijí imóniro ámá niyoní wé íkwiajwíyo umero époyi.” nuríri
diríri wiayírixini. ³Ayí ripí nání rírariŋini. Nene eni ejíná dijí naŋí
bi mímó majáa ikárinagwaénerini. Maŋí wiaškiagwaénerini. Yapí
éwapíngagwaénerini. ḫeapá neainariŋí xixegíni imónijípini erane miŋí

neainarinjí xixegíni imóniñípini erane yani náni gwíniñí neayagenerini. E néra nuranéná ámáyo sípí wikárani náni imónirane sípí diñí wiaiwirane símí tíni oneaípoyníri wíwapiyirane newaniñene ení símí tíni inirane yagwaénerini. ⁴ Nene e imónagwaéne aiwi Gorixo —O nene yeáyí neayimixemeaarijorini. O ámá níni náni wá wuniri wá wianiri yarijo ejagi náni wiá nineaókímixiñá ⁵ nene yeáyí neayimixemeajírini. Imiriñí mimóniñí newaniñene wé nirónirane yarijwápi náni diñí nímorí náni yeáyí neayimixemeajímani. Xewaniño wá nineawianiri náni yeáyí neayimixemeajírini. Ayí íwí nene yarijwápi yokwarimí nineaiñírana xíoyá kwíyípimi dání —Apí igíániñí neaeámoarijípimi dání ámá ámi siñí imóniñwaéne neaeweari diñí niyimiñí tíjwaéne neaimixiri ejípirini. Apimi dání yeáyí neayimixemeajírini. ⁶ Apí nineaiapíñá sípí mineaí Jisasi Kiraiso, negí yeáyí neayimixemeajo neaiiñípimi dání ayá wí neawírénapiyijírini. ⁷ Ayí o wá nineawianiríñípimi dání “Wé rónigíáyírini.” rárijene imónirane diñí niyimiñí imóniñí nene e oimónaneyiniri diñí ikwímoarijwápi tíjwaéne imónirane yaníwá náni kwíyípí neawírénapiyijírini.

⁸ Xwiyá apí, ayí nepa ámá diñí lwwiráripaxí imóniñípirini. Ayináni apí náni nurirína samijí nimónimáná murí ejí neánimáná urírixini. Ámá Gorixomi diñí wikkwiroarigíáyí pírániñí nero imiriñí mimóniñípi —Apí nañí imóniñagi náni ámáyo sa nañíni wiipaxípirini. Apí arige nerí yaníwáríraniri símí xeadípénipíra náni e urírixini. ⁹ E nerí aí ámá majimajíá nikáriniro xwiyá miximixeawiámí inarigíápi rarijagía niwínirínrani, aríowa ejiná dání wigí niaíwí nemeága nuro yoí wírigíápi náni rarijagía niwínirínrani, lwwí ikaxí eániñípi náni xwiyá ximiximí niniro rarijagía niwínirínrani, ayí tíni wí nikumixiniri miripani. Xwiyá ayí rarigíápi nañí imóniñípimi xídaní náni neaiipaxí mimóniñagi náni rarijini. Sa miponiñí xwiyá ejagi náni rarijini.

¹⁰ Ámá giyí giyí Jisasoyá siyikí imónigíáyo xewixewí oimónipoyiniri wíwapiyarijagía niwínirína erirí biaú wíagí aiwi aríki yarijagía niwínirína ríwí umóirixini. ¹¹ Joxi nijíáriní. Ámá e yarigíáyí wigí diñí síá niyimixiniro íwí néra warigíápimi dání xwiyá meárinarigíá ejagi náni rarijini.

Yayí niwiowárirína urijípi nánirini.

¹² Nioní rixa diñí neyíróniri “Ríwipí yarijíná ají rixa Nikoporisíyi rijípimi lweáimigini.” yaiwiáriñá ejagi náni nioní Atemasomirani, Tikikasomirani, joxi tíñí e náni nurowáriríñayí, joxi ejí neániri nibiri ají apimi nímeárixini. ¹³ Sinaso —O xwirixí wiejwipeiarinjí worini. O tíni Aporoso tíni egí ají nuríná amípí wí náni díwí mikeamónipa eri óí e diñí sítí níga uri episí náni “Bi wiowáriríñigini.” niyaiwiri anijí miní éirixini. ¹⁴ Negí imónigíáyí íkíá ná miweariñíñí mimónipa ero Gorixomi

pírániŋí nixídiróná imiriŋí mimóniŋípi epíría náni ayí eni ámá díwí ikeamónigíáyo arirá wipaxípi éwapíniřixini.

¹⁵ Nioni tíni re ḡweagíáyí níni yayí siowárénapariŋwini. Ámá nene Gorixomi diŋí wíkwíroariŋagwi náni diŋí sítí neayarigíáyo “Poro yayí neawárénaparini.” uríirixini. “Seyíné niyínéni Gorixo wá seawianíwinigini.” nimónarini.

Payí Poro Pairimono náni eanínarini.

Payí rina Pairimono náni Poro eanínarini. Pairimono ámá aŋí yoí Korosi nyweáyí worini. Amípí wí mimúroŋorini. Xináínijí nimóniri wiiarigíáyí wí eni tíŋorini. Oyá xináínijí nimóniri omíŋí wiiarigíáyí wo, Onesimasoyi riniŋo re eŋinigini. ́fwí niwikárími éí nuri Romiyo nirémori Poro, e gwí ŋweaŋomi niwímeareŋípími dáni ámi diŋí émóagi Poro payí neari Onesimasomi niwiowárírná Pairimono yokwarimí niwiiri oumíminiri neari wiowáriŋinigini.

¹ Poroni —Nioni Kiraisi Jisasomi nixídíri yariŋápi náni gwí aŋíyo niŋwíráigíonirini. Nioni tñi negí nirixímeá Timotio tñi payí rina neari mónapariŋwii. Pairimonoxi, yegí diŋí sixí riwigwíoxi —Joxi yawawi tñi nawíni Jisasomi nixídíri yariŋwá náni gwí móniŋwá woxirini. ²Joxi tñi negí nirixímeá Apiaí tñi Akipaso tñi —O none tñi negí nawíni roariŋwá worini. O tñi Jisasoyá siyikí imónigíá joxiyá aŋí iwámí awí eánarigíáyí tñi ayí níni eni aí tñi náni payí rina neari mónapariŋwii. ³“Negí ápo Gorixo tñi Áminá Jisasí Kiraiso tñi awaú wá seawianiri seyíné pírániŋí niwayiróniro ŋweapíri náni seaiiri éfisixini.” nimónarini.

“Joxi yariŋípi náni yayí ninarini.” uríŋí nánirini.

⁴⁻⁵ Nioni negí Gorixomi xwiyáfá rírimí niwiri joxi náni rixiŋí niruriyiríná aríá re niwiri náni, “O ámá Gorixoyá imónigíá niyoní diŋí sipí niwiri arirá wirí Áminá Jisasomi diŋí wíkwíroariŋagwí náni nawíni ikáriŋiŋwápími dáni “ripí re oimónini.” nimónarini, “Amípí naŋí Kiraisomi nuxídíríná epaxí imóniŋwá nipini náni xixeni niŋí oimónini.” nimónarini. ⁶Gí nirixímeáoxini, joxi ámá Gorixoyá imónigíáyo diŋí sipí niwiri neríŋípími dáni diŋí sixí umímoní enagí náni nioní yayí ayá wí níniŋiri diŋí niſá ninarini.

Pairimonomi Onesimaso náni rixiŋí wuriyijí nánirini.

⁸⁻⁹ Ayináni Poroni —Nioni rixa xweaŋoni nerí Kiraisi Jisasomi nuxídíríná yariŋápi náni gwí ŋweaŋáonirini. Nioni yawawi Kiraiso náni

nawíni gwí móningwíiwawi ejagi náni masisfá bí misí “O e nerínáyí naají imónijípi yarini.” yaiwiarijápi e éirixiniri sekaxí bí riripaxí aiwi dijí sixí yinarigwíiwawi ejagi náni awayini rixijí bí oririmini.¹⁰ Onesimaso —O nioni gwí ají tíyo niywearná wáí uríápimi dání Gorixomi dijí wikwíroarijí ejagi náni gí íwónijí emeááorini. “O náni rixijí bí owuriyimini.” nimónigoi.¹¹ Xámí “Yíwí imónijoríani?” wiaawiago aiwi agwi joxi tíni nioni tíni niwawini dijí ujwiráripaxí imónijorini.¹² Agwi nioni omi joxi tíjí e náni nurowárirfná gí dijí aí tíni nixeyániríni jí wírénaparijini.¹³⁻¹⁴ Nioni xwiyá yayí neainarijípi wáí urimearijáoni ejagi náni gwí ajíyo ḥweanjáná “Onesimaso nioni tíni niyweari joxi náni wayíá arírá onini.” ninimóniri aiwi joxi “Ayí ananirini.” sini miniripa ejánáyí, “E apí xe oemini.” minimóníagi náni ámi joxi tíjí e náni urowárénaparijini. Joxi “Poro sekaxí nírípimi dání oemini.” miyaiwí dixí dijíyo dání “Xe Poro tíni niyweari arírá owini.” yaiwiría náni omi joxi tíjí e náni úrowárénaparijini.¹⁵ Ayí ripi náni rirarijini. O ámi anijí joxiyá imóninía náni bí onímiápi píni níriwiárimi nibíri ḥweanjírani?¹⁶ O sini dixí rináinijí nimóniri omijí siiarijo aí sini axí apiní mimóní apimi nimúrori Jisasomi dijí niwikwírori náni gí nirixímeá dijí sixí uyinjáónijí imónijírini. E nimóniri aiwi joxi anjipaxí “Rixa gí nirixímeáónijí imónijí woríani?” wiaiwipaxorini.¹⁷ Ayináni “Poro nioni tíni nawíni gwí móningwíoríani?” niniaiwirínáyí, Onesimaso símeááná nioni nímíminimírini ejípa omi eni axípi umíminírixini.¹⁸ E níriríri aí o píni níriwiárimi nuríná sipí nízikárimi ujípirani, amípi íwí rírapíjípirani, anani nioni riyipárómírári. Poroni níiwanijoní gí wé tíni ríwaminjí ripi “Nioni riyipárómírári.” nírirí eaarijini. Ayí joxi eni maají nioniyáyo dání raríná Jisasomi dijí wikwíróagi náni joxi nioni eni niyipáropaxí imónijípi náni miríripa éimiginí.²⁰ Gí nirixímeáoxini, Áminá Kiraiso tíni nawíni ikárinigwíoxi ejagi náni nioni rixijí rírápi xixeni nírixini. E nerínáyí, apiní mé dijí sixí eni nímímoríári.

²¹ “Aríá yímigí niniroi.” nisiaiwiri dijí sínjá neánarijagí náni re ninimóniri payí eaarijini, “Joxi nioni rírápini mé apí nímúrori ámi seayí e imónijí bi tíni eríári.” ninimóniri payí rina eaarijini.²² Rixijí ámi bi ripi oririmini, “Ají awawá nioni wepaxí imónijíwá óí nimoáriírixini.” oririmini. Ayí ripi náni rirarijini. Seyíné Gorixomi rixijí nuriyarigíápimi dání oyá dijí tíni gwí ajíyo dání niwáráná seyíné tíámini bñimiginíri dijí nikwímorí náni rarijini.

Yayí níwiowáríríná urijípi nánirini.

²³ Epapiraso —O eni Kiraisi Jisasomi uxídarijí wo ejagi náni nioni tíni nawíni gwí ḥweagwíorini. O joxi náni yayí siowárénapariini.²⁴ Mako tíni Arisitakaso tíni Dimaso tíni Ruko tíni —Awa Jisasomi nixídiro yarinagía náni gwí nímónigíáwarini. Awa eni yayí siowárénaparijoi.²⁵ “Áminá Jisasi Kiraiso anijí wá niseawiaga úwínigini.” nimónariní.

Payí ámá Xibiruyí nání eánijínarini.

Payí rina Judayí Jisasomi dijí niwikwíroro nání oyá siyikí imónigíá aijí bimí ḥweagíáyí nání eagíánarini. Xibiruyí riniñípi wigí píne rarigíápi tíni nikumixiniri riniñíjagi nání yoí e wírinini. Payí rina eañoyá yoí miñwíraráñiníjagi nání “Ámá o niriri eañífríani?” yaiwipaxí mimónijínarini. Jisaso rixa aijinami niþeyimáná xwiogwí rixa obaxí nípwémáná ejáná payí eajo Judayí Jisasoyá siyikí imónigíá ayo xeanijí wímeaayariñíjagi nání aijiní Jisasomi dijí miwikwíró píni niwiáriro xámi yagíápi ámi fá xiripírixiniri niriri eañinigini. Ayí re niyaiwiro aijiní siñí imónijípi xaíwí fá xirírixiniri niriri eañinigini, “Añinají niyoni Jisaso seáyi e miwimónipa reni? Mosesomi eni seáyi e miwimónipa reni? Apaxípániñí imónigíá xwéowami eni seáyi e miwimónipa reni? Ridiyowá xío ná wínáni neaiñijípi apaxípániñí imónigíá xwéowami ámi ámi neaiñigíapí seáyi e miwimónipa reni?” niyaiwiro aijiní Jisasomini dijí niwikwíróa úríixiniri niriri eañinigini.

“Ríná Gorixo xegí xewaxo ejípimi dání nearijírini.” urijí nánirini.

1 ¹Gorixo ejíná wíá rókiamoagíáwa ríwamínjí earo xixegíni ero egíapími dání xíoyá xwiyíá negí aríowéyo ayá wí nura nibayíisáná ²agwi siá yoparíyí tíñí ríná xegí xewaxo xwiyíá ríri amípí wíwapiyemerí ejípimi dání nearijírini. Xegí xewaxo amípí imónijípi nípíni nání xiáwo imóníwinigíniri urípeajorini. Omi dání aijína tíni xwiári tíni imixijírini. ³O Gorixo nikníri seáyi e imónijípi axípi eni aupákíkí inariñorini. Xano yapi pákíni imóníjorini. Sogwí siñí emá amípí nípíni oyá xwiyíá ejí eániñí riñípimi dání xomaxíñíjí yáriniñíjagi nání xegí imónijípa sini imónini. Xewanijo íwí ámá yarigíápi nání yokwarimí wiipaxí oimóniri niwiárimáná niþeyiri ḥwiá seáyi émi imónijoyá wé náúmini éí ḥweani.

“Gorixomí xewaxo aijinajíyo seáyi e mürónini.” urijí nánirini.

⁴Gorixo o e imóníwinigíniri nurípearí niwimixírná aijinají e imónífrixiniri urípeajípimi aga seáyi e wiári imónijípi tíni xixeni seáyi e wimixijírini. ⁵Omi Bikwíyo níriniri eániñí ripi Gorixo urijípa aijinají giyo axípi urijírini, “Joxí rixa gí íwoxi oimóniri simixíárini. Agwi ríná

joxiniyí semeáárini.” E urinjpa aejnají giyo axípi urinjríni? Oweoi, wí e murijírini. Xewaxo náni ámi bì re riñjpa aejnají giyí náni axípi riñjríni, “Nioni xegí xanoní imónimíni. O gí íwo imóninijoi.” riñjpa axípi aejnají giyí náni riñjríni? Oweoi, wí e mirinjí ejagi náni “O ayo seáyi e wimónini.” niriri eaariñini. ⁶Xegí niaiwí xámínijí emeaqomi xwíá ririmi náni wírénapini náni nimóniríná Bikwíyo níriniri eániñjí ripi eni riñjinigini, “Aejnají Gorixoniyáyí níni omi nupíkñimearo seáyi e uméírixini.” riñj ejagi náni o seáyi e wimónini. ⁷Aejnají náni Bikwíyo re níriniri eánini, “Gorixo xegí aejnají —Ayí xio sekaxí uríipi tíni xixeni seáyi wiipíri náni imónigíáyírini. Ayí imijnínjí imóníírixiníri wimixiri riá ápiawíniyí imóníírixiníri wimixiri yariñírini.” Aejnají náni e níriniri eániñjagi aiwi ⁸xewaxo náni re níriniri eánini, “Gorixoxini, dixí amáyo numejwearíná ná ríwíyo aí sini axípi anijí umejweari pí pí wé rónijí imónijípi tíni xixeni neri umejweari eríárini. ⁹Joxí wé rónijípi náni simóniri uniípi náni misimónipa eri yariñjagi náni Gorixoni dixí Iwjáoni nírirípearí ámá dixí imónigíáyo seáyi e simixíagi náni dijí niíá sinarini.” E níriniri eániñjagi náni “Xewaxo aejnajíyo seáyi e ría wimónini?” yaiwipaxfríni. ¹⁰Xewaxomí urinjí ripi eni níriniri eánini, “Ámináoxini, iwamíó dání amipí níni wí sini mimónijáná joxí xwíá rirí ikwírori aejna dixí wé tíni imixiri ejírini. ¹¹Api aníñiníá ejagi aiwi joxí sini anijí miní ñwearírárini. Aejna tíni xwíárái tíni iyáá nípánoyí urí nerína yariñjpániyí imónáná ¹² joxí iyáá níxoperi tarigíápa axípi e tiríárini. Ámá iyáá urú emi nimori sijí wú pánarigíápa axípi aejnami tíni xwíárámi tíni e imixiríárini. E nerí aí joxí imónijípi anijí miní sini axípi nimóniri xwiogwí dijí nimori fá ropaxí mimóní nípweri aí joxí wí mipepa eríárini.” Xewaxomí e nuríri aí ¹³ámí axomí re urinjpa aejnají giyo eni urinjríni, “Nioni ámá joxí símí tíni siarigíáyo xopirári niwiri ikwiajwí dixí sikkí ikwiárírániyí simixiyimá íná náni nioní imónijápa xixeni axípi nimóniri gí wé náúmini éí niñweari wenijí neri ñweai.” Xewaxomí e urinjpa aejnají giyo axípi urinjríni? Oweoi. ¹⁴Xewaxo rixa e imónijo ejagi aiwi aejnají níni ayí sa kwíyírini. Gorixo sekaxí uríipi xixeni seáyi wiipíri náni imónigíáyírini. Ámá xio xegí yeáyi uyimixemeaníáyo arírá uwiipíri náni urowárariñíyírini.

“Jisaso neaiñjípi símimañímini tiníírixini.” urinjí nánirini.

2 ¹Xewaxo aejnajíyo seáyi e wimónijo ejagi náni xwiyíá o náni aríá wiñwápi píni niwiárírane ewé gwí miyáriniyáná ná jíami nikwiáríga warinjpa axípi e yaniginri apimi xaíwí fá nixirirane pírániyí xídfwanigini. ²Ayí ripi náni searariñini. Ejná Gorixo negí aríowéyo aejnají uriro wíwapíyo éíapimi dání uragípi aí píri wiaíkipaxí mimónipa eri ámá xwiyíá apimi ogámí nero píri wiaíkigá ayí ayo Gorixo xixeni píri umamori ejí ejagi náni ³agwí ríná nene ripi wí yaiwipaxene

menini, “O awiaxí neri yeáyí neayimixemeanía náni neaiiñjípi ríwí nukinimoranénayí, anani pírí o neamamoníápimi dání nurakínárími upaxírini.” yaiwipaxene menini. Xámi Áminá Jisaso xewaniño Gorixo yeáyí neayimixemeáminirí neaiiñjípi náni ninearimáná ejáná ámá omi aríá wigíáwa nene “Neparini.” yaiwiani náni sopinjí noro wáí neararíná ⁴Gorixo eni nene “Neparini.” yaiwiani náni emimí tíni ayá riwamónipaxí imónijí tíni amipí xixegní ámá mepaxí imónijí tíni sopinjí noa ujírini. O xio wimónarijípi tíni xixeni ámá awa kwíyípimi dání emimí epaxí oimónípoyiniri wiñjípi tíni egíápimi dání sopinjí noa ujírini.

Yeáyí neayimixemeaníápi náni míkí ikiyo Jisasorini.” urijí nánirini.

⁵ Gorixo ámá ají siñjí imóninírárimi —Arí náni nioní niriri ríwamijí eaarijini. Arími ñweapíríayí Gorixo ajínajowamí simajwiyónijí yeáyí wurnípírá náni ráriñjímani. ⁶E neri aí ámá wo Gorixomi urijí rípi Bikwíyo wí e niriniri eániñagi náni “Ámáyí Gorixoyá diñjí tíni amipí niyoní seáyi e niwimónipíráriní.” nene re yaiwipaxírini, “Ámáyí pí imónijagía náni Gorixoxi ayí náni diñjí nimori umearijírini? Ayí joxi anani peayí wianipaxíyí ejagi náni rarijini. ⁷Anijí maríái, bi onimiápi náni ámá ajínajíyo ínimi owimónípoyiniri niwáriri aí ámi ríwíyo dání wé íkwiajwíyo ujwiráriri seáyi e wimixiri neríná seáyi e numíeyoari [amipí níni joxi dixí wé tíni imixijíyo seáyi e niwimóniri oumejweárixini urípeañjírini.] ⁸Joxi ajínajírani, amipírani, níni ámáyo ínimi wurníwinigíniri wimixijírini.” Bikwíyo e niriniri eánini. Gorixo níni ámáyo yeáyí wurníwinigíniri niwimixiríná payíkeyí bi mimixipa ejí ejagi náni nene re yaiwipaxírini, “Ámáyí Gorixoyá diñjí tíni amipí niyoní seáyi e ríá wimóniní?” yaiwipaxí aí agwi ríná nene amipí níni ámáyo ínimi imónijagí mí miwómixarijwini. ⁹E neri aiwí ámá Gorixo onimiápi náni ajínajowamí ínimi wimixijomí rixa mí wómixijwárini. O, ayí Jisaso náni rarijini. O Gorixo nene náni wá nineawianiri pírániñjí e wiíimigíniri yaiwíragípi tíni xixeni neríná ámá ninenení náni neapeiníá náni onimiápi bi ajínajowamí ínimi wimóníwinigíniri wimixijírini. Ínimi e niwimóniríná ríniñjí nimeari pení ejagi náni Gorixo rixa wé íkwiajwíyo ujwiráriri seáyi e wimixiri ejírini. ¹⁰Gorixo —Xíomi dání amipí níni imóniri níni eni o náni imóniri eni. O re ejírini. Ámá obaxí xegí íwiaxéniñjí nimóniro xewaxo nikníriri seáyi e imónijípa axípi imónipírá náni omi ríniñjí ayá wí wímeanjípimi dání wé uroáriímigíniri neríná xixeni imónijípi tíni ejírini. “Yeáyí neayimixemeanía náni apáni míkí ikipaxo, ayí Jisasoríani?” wiaiwipíri náni Gorixo e ejírini. ¹¹Jisaso —O ámáyí Gorixoyá imónírixini wimixarijorini. O tíni ámá Gorixoyá xio imixijíyí tíni wigí xano ná womi dánini eweagíáyí ejagi o ayí náni ayá miwiní anani “Gí nirixímeá imónigíáyírini.” rarijírini. ¹²O Gorixomi re urijípi Bikwíyo niriniri

eániñagi náni rariñini, “Joxi náni gí nirixímeáyo ‘E imóniñorini. E imóniñorini.’ ourimini. Ámá joxi seáyi e rímpíri náni awí eánigíáyo áwinimi dání nioni joxi seáyi e rimeminiri náni soñí orimearimini.” níriniri eániñí ejagi náni rariñini.¹³ Xwiyáá Jisaso Gorixo náni rijí ripí eni re níriniri eánini, “Nioni omi aga xixeni dijí ujwirárimíáriní.” Xwiyáá ámi axo rijí ripí eni re níriniri eánini, “Ámá Gorixo niaíwí nemearíniñí niapiñýí, ayí aí tñi nawíni riyenerini.” eni níriniri eániñí ejagi náni re searariñini, “Jisaso ayí náni ayá miwiní anani ‘Gí nirixímeá imónigíáyírini.’ rariñorini.” searariñini.

“Jisaso nepa ámá imóniñinigini.” urijí nánirini.

¹⁴ Ayináni niaíwí rariñýí warárími dání gíwí tñi ejí tñi tígíáyí imónigíá ejagi náni xewaxo eni axípi imóniñinigini. Xewaniño niperiñípimi dání ámáyo aníá wimixipaxí imóniñomi —O ayí oborini. Omi migí wimixiri¹⁵ ámá íníná nanínaniginiri wiwaniñýí wáyí neriqípimi dání gwíniñí lweagíáyo níkwearíniñí wáriri éimiginiri warárími dání ámá gíwí tñi ejí tñi tígíáyí imónigíápa axípi e imóniñinigini.¹⁶ Ayí nepariní. O aqínajíyo arirá owiminiri neríná e mimóniñinigini. Ámá Ebiríamoyá iyí axípa imónigíáyo arirá owiminiri náni neríná wará ayí inigíápa axípi iniñinigini.

¹⁷ Ayináni o apaxípániñí imóniñí xwé wo nimónimáná xegí xexirímeániñí imónigíáyo pírániñí ayá urimixiri Gorixo xío urijípi náni dijí ujwiráripaxí imóniñípi eri neríná íwí ámá yarigíápi yokwarimí wiipaxí oimóniri ridiyowá yarigíápa axípi ridiyowániñí iníminiri náni pípi inipaxí maríái, sa wará xegí xexirímeáyí inigíápi inipaxí ejagi náni xío eni axípi e iniñinigini.¹⁸ Ríniñí wímeanípimi dání obo iwamíó wíwapiyijo ejagi náni ámá obo agwi ríná dání óréamioárixiniri wíwapiyarinýyo eni arirá wipaxí imóniñjo ejagi náni rariñini.

“Moseso seáyi e imónagí wo ejagi aí Jisaso aga seáyi e wiári múroni.” urijí nánirini.

3 ¹⁻² Ayináni gí nirixímeáyíné, —Seyíné Gorixo aqínami dání xíoyá imónírixiniri wéyo íá seaumiriñýínérini. Seyíné Jisaso náni dijí émórixini. Gorixo nene tñípi e náni urowárénapiño, ayí orini. Apaxípániñí imóniñí xwéo, nene “Apimi dijí wikwíroarijwárini.” rariñwápimi pírániñí xidírixiniri arirá neaininía náni imóniñjo, ayí orini. Moseso ejíná ámá Gorixoyá aqínaiñí imónigíáyo numeiríná xixeni wiijípa ámá Gorixo xío wimónariñípi e éwiniginiñí urípeáagi náni xixeni wiijo, ayí axo Jisasorini. O náni pírániñí dijí émórixini.³ Ayí ripí searariñini. Añj wiwá náni “Nanjiwárini.” níriro miñj síñá nimeeániro aiwi aqí iwámi mirijo náni aga miñj síñá seáyi e umeeánipaxírini. Axípi e imóniñípa Moseso náni miñj síñá umeeánipaxí imóniñagi aiwi

Jisaso náni ayí anipaxí miój síjá umeeánipaxírini. ⁴ Ayí ayí ayí wí xegípi mimóní níni ámá mirarigíá aiwi amípí níni imónínjípi imixijo, ayí Gorixo ejagi náni rarijini. ⁵ Ayí ripí náni eni “Jisaso náni dijí pírániñí émóírixini.” seararijini. Moseso ejíná ámá Gorixoyá ajníñí imónigíáyo xixeni pírániñí numeiríná ámá xináiwániñí nimóniro wigí bosowami pírániñí niwiiróná yarigíápa axípi éniñí nerí amípí Gorixo ríwíyo riníapí náni woákíkí wiijí aiwi ⁶Kiraiso Moseso nimóniri ejípa axípi nimóniri ejímani. Omi wiárí nimúrorí re ejírini. Niawa ámá xanowayá imónigíáyo pírániñí numeiríná yarigíápa Kiraiso axípi e nerí ámá xanoyá ajníñí imónigíáyo xixeni pírániñí umeiñírini. Nene wará saríwá mimáriní nerane “Jisaso e nineaiinírárini.” niyaiwirane dijí wikwímoarijwápími dání sáyí nimóniri rarijwápí anijí miní xaíwí fá nixira nuranénayí, ayí aijí Gorixoyánijí imónijwini.

**“Maají pírí wiaíkiagíáyí dijí sixí íníírixiniri
eje miñweaagíárini.” urijí nánirini.**

⁷Ayináni Gorixo xegí kwíyípi tíni Bikwíyo dání rijí ripí tíni xixeni segí seáríawéyí maají niwiaíkilo dijí sixí íníírixiniri imónije ñweagíámani, “Agwi ríná maají Gorixoniyá seararijagi ariá níriróná ⁸⁻⁹ejíná segí seáríawéyí ámá dijí meaje nemeróná yagíápa mepa éírixini. Ayí gí maají xowiaíkímí niniro nepa ejí eániñorfaníri iwamíó níwapiyiro neróná xwiogwí 40 pwearíná nioní emimí niwíwapiya uñápi sijwí niwiga nuro aí wigí dijí wakisí niniro ríwí nímoagíárini. E yagíápa seyíné eni axípi mepa éírixini. ¹⁰Ayináni segí seáríawé íná ñweagíáyí náni wikí niwóniri re rijanigini, ‘Ayí ínína dijí xeñwíni moro Gorixoní sekaxí urarijápími mixídipa ero yarigíáyírini.’ niriri ¹¹wikí ríá ápiáwíniñí niwóniríná síjá womí dáníniñí re rárijanigini, ‘Xwíá dijí sixí ínipíría náni wipimoárijárími wí niñweapírámani.’ rárijanigini.” Segí seáríawé íná ñweagíáyí Bikwíyo dání e níriníri eániñípi tíni xixeni nero Gorixomi maají pírí niwiaíkilo náni dijí sixí íníírixiniri eje wí miñweaagíárini.

**“Neáríawéyí Gorixomi maají wiaíkiagíápa
mepa éwanigini.” urijí nánirini.**

¹²Gí nírixímeáyíné, wiýiné sipí nero aríkwíkwí niwirinípími dání Ijwíá wí mipé anijí sijí imóníjomí ríwí umóírixiniri pírániñí awíniñí mejweáníírixini. ¹³Wiyíné íwí néra nuriñípími dání yapí néwapíniro dijí wakisí niniróná Gorixomi ríwí umopírixiniri síá Bikwíyo dání Agwiyí riniñíyi sini imóníjnáyí, sini epaxí ejánayí, síá ayí ayo xixe ejí rirémixí inayíírixini. ¹⁴Ayí ripí náni seararijini. Dijí Kiraisomí iwamíó dání niwikwíroranéná wará saríwá mimáriní nerane xaíwí fá xiriñwápí anijí xaíwí fá nixira nuranénayí, nepa Kiraiso tíni ikáriniñwaénerini. ¹⁵Bikwíyo re níriníri

eánijípí tíni xixeni nerijípimi dányi anani dijí wíkwíroarijwápi xaíwí fá nixira upaxírini, “Agwí Gorixo seararijagi aríá niwiróná ejíná segí seáríawéyí omí manjí xowiaíkímí niwiróná dijí wakisí niniro nání ríwí umoagíápa seyíné eni axípi e mepa éírixini.” E níriniri eánijípí tíni xixeni neranénayí, dijí wíkwíroarijwápi xaíwí fá nixira waníwárini.

16 Ayí ripi náni seararijini. Ámá Gorixo rarijagi aríá niwiróná manjí xowiaíkímí wiagíáyí, ayí giyírini? Níni ayí ámá Moseso Isipiyí ajíyo dányi wirimeááná e píni niwiárimi wagíáyí meniraní? **17** Xwiogwí 40 api pwearíná Gorixo ámá giyo wikí niwóga wagírini? Ayí axíyí íwí nero ámá dijí meaje dányi nipéa emeagíáyí meniraní? **18** Ámá Gorixo sínjayo dányi nuriróná “Xwíá e niñwearóná dijí sixí íníírixiniri ejírimi wí niñweapírámani.” uragíáyí giyírini? Ayí axíyí xíomi manjí píri wiaíkiagíáyí meniraní? **19** Ayináni nene nijíá re imóníjwini. Neáríawé íná ñweaagíáyí dijí miwikwíropa nero náni Gorixoyá xwíá dijí sixí íníírixiniri ejírimi wí nirémoro ñweaagíámani.

“Nene dijí sixí ínaníwá náni imóniye sini imónini.” urijí nánirini.

4 **1** Ayináni Gorixo ayí dijí sixí íníírixiniri negí neáríawéyo símimanjyo dányi urijípí sini ejagi náni xío ámáyo eyeyírómi neríná wiýiné náni re seaaiwinigíníri, “Ayí e ñweapaxí mimóniyoí.” seaaiwinigíníri wáyí nerane pírániyí oyaneyi. **2** Negí neáríawéyí ámá dijí meaje nemeróná xwiyíá xwíá dijí sixí íníírixiniri ejírimi náni yayí winipaxí imóniijípi aríá wiagíápa nene eni axípi aríá wiýwárini. Ayí aríá niwiro aí aríá niwiróná dijí miwikwíropa nero náni surímá aríá niwiáriro xwíá dijí sixí íníírixiniri imóniijírimi mirémó ámá dijí meaje dányi penowigáwixini. **3** Dijí wíkwíroarijwaéne dijí sixí íníírixiniri eje páwiarijwárini. Ayí Gorixo ripi riñí ejagi náni “Dijí sixí ínaníwá náni imóniye rixa ría neapímoárinini?” niyaiwirane nijíá imóníjwini, “Gorixoni manjí niwiaíkiarigíáyo wikí ríá ápiáwíniyí niwóníríná síná womí dáníniyí re rárijanigini, ‘Xwíá ayí dijí sixí ínipíríá náni wipímoárijápimi wí niñweapírámani.’ rárijanigini.” Xwíári tíni ajína tíni imixárije dányi amipí nipíni xío imixíipi rixa yáriniyagi aiwi xwiyíá apí e riñinigini. **4** Bikwíyo wí e siá wé wíúmi dáchí wo nimónimáná Sabariá imóniijíyi náni re níriniri eánini, “Gorixo siá wé wíúmi dáchí wo pwearíná amipí nimixa núisáná píni niwiáriri Sabariá imónífyimi kikiíá niñweari dijí sixí íniñírini.” níriniri eánini. **5** Ámi wí e dijí sixí ínipaxe náni re níriniri eánini, “Xwíá dijí sixí ínipíríá náni Gorixoni wipímoárijápimi wí niñweapíráfá menini.” níriniri eánini. Xwiyíá apiaú níriniri eánijagi náni “Nene dijí sixí ínaníwá náni imóniye rixa ría imónini?” niyaiwirane nijíá imóníjwini.

6 Ejíná xwiyíá xwíá dijí sixí ínipíríá náni imóniijírimi náni yayí winipaxípi aríá wiagíáyí Gorixomí manjí xowiaíkímí néra warijagía

náni dijí sixí ínífrixiniri eje xe ḥweáfrixiniri siŋwí miwínipa ejí eri wíni e xe ḥweáfrixiniri siŋwí wiñiníá eri ejagi náni 7re niyaiwirane niyá imónijwini, “Nene dijí sixí ínaní náni imónijé ḥweaaníwáiná náni Gorixo rixa síá ámi wiyi ráriŋjirini.” Bikwíyo dání síá ayi, ayí Agwiyí riŋjíyirini. Neáríawéyí aríá miwigé dání ná ríwíyo Gorixo manjí mixí ináyí Depitoyáyo dání xwiyáá Bikwíyo nioni xámí miŋí iroáriápí niriri re riŋjinigini, “Agwi manjí Gorixoniyá searariŋagi aríá niniróná dijí wakísí minipa époyi.” riŋjí ejagi náni “Nene dijí sixí ínaníwáiná ría imónini?” yaiwiariŋjwárini. 8 Josua negí neáríawéyo xwíá dijí sixí ínífrixiniri eje nipemeámi nurí níremoríná dijí sixí Gorixo e ínífrixiniri wimónijípí nepa níniro siŋwiriyí, ayimi dání ríwíyo Gorixo síá dijí sixí ínaníwá náni imónijí ámi wiyi náni riminiri ejímani. 9 Ayináni nene re niyaiwirane niyá imónijwini, “Síá Gorixo amipí níni nimixárimáná dijí sixí íniŋjyíniyí imónijí axípi ámá xíoyá imónigíayí náni dijí sixí ínipíríná sini imónini.” yaiwiŋjwini. 10 Dijí sixí ínífrixiniri ejípími páwiyo, xío Gorixo xwíá amipí níni imimixímí niyárimáná kikiſá nerí dijí sixí íniŋjípa axípi e nerí xegí e éwiniginiri urípeanípí niyárimáná xewaniyo rixa dijí sixí níniři ḥweani. 11 Ayináni neáríawéyí manjí Gorixomi píří niwiaíkiro siŋwepigí neaíwapiyagíápími nixídírane omí ríwí umoaniginiri dijí sixí ínífrixiniri eje ḥweawaniginiri anijí miní nerane pírániyí nírfkwínirane oyaneyí. 12 Ayí ripí náni searariŋini. Xwiyáá Gorixoyápi pí pí oeniri wimónariŋjípí tñi xixeni epaxí imóniri ejí eániri ejípirini. Xegí ḥwá yiniŋjíniyí imónijípí kirá manjí midimidání weŋjí níniyí ḥwá yiniŋjípí tñi xixeni mimónini. Kirá aga ḥwá yiniŋjí bá xómijí xíayo tñi ejí wíwíyo tñi dakwipaxípa xwiyáá oyápi ámáyo wairirí niwiríná wigí xwioxíyo íá nímiáriniri ayá tñi dijí tñi kumixiniye dakwiarinjírini. Pí pí ámá dijí moro pí pí “Eminiri oemini.” wimóniri yarigíápi eyeyírómi yariŋjírini. 13 Amipí níni Gorixo —Pí pí éwápi nánirani, ríwápi nánirani, yariŋjí imimí neaíáná “Ayí apí náni e riáriní. E éarini.” uraníwáo, ayí orini. Amipí níni o imixiŋjí xegí siŋwí anije dání wí píni imónipaxí menini. Amipí níni xegí siŋwíyo dáninijí níparárimáná siŋjáni imónini.

“Negí apaxípániyí imónijí xwéo Jisasorini.” urijí nánirini.

14 Nene apaxípániyí imónijí xwé wo —O rixa aŋjnáminí peyijo, ayí Gorixomi xewaxo Jisasorini. Apaxípániyí imónijí xwé o tñjwaéne ejagi náni woákíkí nerane “Apimi dijí wíkwírojwini.” rariŋwápi xaíwí íá oxiraneyí. 15 Ayí ripí náni rariŋjini. “Negí apaxípániyí imónijí xwéo nene wé rónijí imónijípí oyaneyiniri neríná ejí meání yariŋjagwi nineaníríná wí dijí sípí mineaiarinini?” riseaimónarini? Oweoi, nene íwí oépoyiniri neaímeaariŋjípí o eni íwí oeniri wímeáagí aiwí wí íwí mejo náni nene wí e wiaiwpaxí menini. Sa “Samijí nimóniri

yariñagwi nineanirfná anani diñjí sipí neaiariñoríani?" wiaiwipaxfrini.

¹⁶ Negí apaxípánijí imónijí xwéo e imónijo ejagi náni amípí samijí neaimixipaxí imónijípi wí neaímeááná Gorixo —O ámáyo ayá xwapí urimixariñorini. O wá neawianiri ayá nearimixiri oeniri wará saríwá mimárinipa nerane oyá siá íkwiajwína tíñjí e ajwi éniñjí úwanigini.

5 ¹ Apaxípánijí imónigíá xwé wo wo nowani fwí wigí ámá yarigíápi náni Gorixoyá íráí onije náni niwuriyiro aiwá peaxí utiro ridiyowá wiilo epírfa náni xio wigí imónigíáyo dáni éniñjí niyoari urípeaariñowarini. ² Awa eni wé rónijí imónijípini oyaneyiniri nero aí ejí neániro miximopaxí wíagía náni wigí ámá majíá nero xejiwíminí kinimóníáyo anani awayini mimeyowárí wipaxowarini. ³ Wé rónijí imónijípini oyaneyiniri nero aí ejí neániro miximopaxí wíagía náni wigí ámá fwí yarigíápi náni ridiyowá wiiarigíápa fwí wiwaniñowa yarigíápi náni eni ridiyowá minipaxí mimónigíáwarini. Awa eni aga ninipaxowarini. ⁴ Ámá wo xewanijo wé íkwiajwíyo niywírariniri xio xegí diñjyo dáni rípeánariñímani. Oweoi, nowani ejíná Gorixo xio xegí diñjí tñi Erono api e oimóniri wéyo fá umirijípa axípí umiráná apaxípánijí imónijí xwéowa imónarigíáriní. ⁵ Kiraiso eni xewanijo seáyi e nimyeoániri apaxípánijí imónijí xwé woni oimóniminiri mirípeániñinigini. Oweoi, Gorixo omi seáyi e numíeyoari Bikwíyo niriniri eániñjí ripi urijinigini, "Joxi gí fwoxi oimóniri simixíáriní. Agwi ríná joxíñijí semeáárini." nuriri ⁶ Bikwíyo ámi wí e niriniri eániñjí ripi eni urijinigini, "Apaxípánijí imónijí Merikisedeko nimóniri ejí yapi joxi eni axípí anijí náni e imónírixini." urijí ejagi náni Kiraiso e imónijíriní. ⁷ Xámi o ámá nimóniri xwiá týo niywearná "Ámá nípikaniro yarigíápi náni wáyí nininiginiri ápo diñjí sixí nimímpaxoríani?" niyaiwiri arirá oniniri lñwí piyí niwíriniri gwíñí kíkíá tñi rixijí uráná xanomi aríá niwiri pírániñjí yapanijo ejagi náni omi xixeni aríá wijorini. ⁸ O Gorixomí xewaxo aí ríniñjí xíomi niwímeari peñjyo dáni re niyaiwiri nijíá imónijíriní, "Ápomi aríá niwiri xixeni neríná api e xixeni rí rinímeaariní?" E niyaiwiri nijíá nimóniri ⁹ xano wimónijí nípini rixa sipearímí niyáriñi náni ámá xíomi pírí miwiašíki aríá wiarijíá giyí giyí níni anijí miní íníná najníñi ñweapíría náni yeáyí uyimixemeapaxo imóniri ¹⁰ Gorixo re ráriñípi tñi xixeni imóniri ejíriní, "Xwé apaxípánijí imónijí Merikisedeko imónijípa axípí imónijorini." ráriñípi tñi xixeni imóniri ejíriní.

Jisasomí ríwí umóírixiniri erirí wijí nánirini.

¹¹ "Nioni 'Kiraiso náni niriríná Merikisedeko náni niriríñjí apíñijí apíñijí imónini.' osearimini." ninimóniri aiwá aríá iwayí pírogíáyíné, seyíné mfkípi náni nijíá imónipíri náni arige searimíñi? ¹² None ayá wí searéwapiyijwá ejagwi náni xamijfýíné e dáni wíyo nuréwapiyipaxí

nimóniríná ayí nañí imónimíniri ejí aiwi seyíné sini majimajíá yarijagía nání ámá wí ámi Kiraiso nání sirimiñí imónijípími dání nisearéwapiyipaxí imónigíáyínérini. Seyíné aiwá nipaxí mimóní amiñíni narigíáyí yapi imónijoi.¹³ Ayí ripi nání seararijini. Ámá aiwá nipaxí mimóní sini amiñí narigíáyí nní “Api neríná wé rónijípi yarijoi.” riniñípí nání majíá nero nání sini niaiwí píopia yapi imónijoi.¹⁴ E neri aí aiwáyí ámá rixa ámináñí imónigíáyí narigíárini. Ámá e imónigíáyí wigí diñí tíni pírániñí éwapínarigíá ejagi nání nañí imónijípirani, sipí imónijípirani, ananí mí ómixarigíáyírini.

6 ¹⁻²Ayináni, nene xwiyíá Kiraiso nání sirimiñí imónijípíni anijí miní mirinipa oyaneyi. Ínáná ámi ámi xwiyíá sirimiñí imónijí ripi ripi nitiwayirori mirinipa oyaneyi. Xwiyíá negí íwí amípí néra nuríná anínimixinanirane yarijwápi aga ríwímini nimamopaxípirani, xwiyíá Gorixomi aga diñí niwíkwíropaxípirani, xwiyíá igíá xixegíni eánarijwápirani, Gorixo nañí owimixiníri wé seáyi e wikwiárarijwápirani, ámá pegíáyí ámi wiápíñimeapírápirani, Gorixo ámáyo mí ómómiximí nerí xwiyíá uméárána anijí ñeapírápirani, xwiyíá api api ámi nitiwayirori méwapínpa oyaneyi. Sa xwiyíá Gorixoyá ámá aríá niwirinjípími dání yóí imónipaxípi éwapínani nání oxímeaaneyi.

³Gorixo api xe oépoininíri sijwí nineanirínayí, ananí yaníwini.

⁴Ayí ripi nání “Xwiyíá xámí nitiwayirorane éwapíñijwápi píni niwiárirane xwiyíá yóí imónaníwá nání imónijípi oxímeaaneyi.” seararijini. Ámá Gorixo xewanijo nání “E imónijoríani?” oyaiwípoyiníri rixa wiá wókímixíri ámá aiwá gígí neríná nijíá awíí yarijí imónijípi nání imónarigíápa axípíñíjí e nero aijínamí dání Gorixo neaiapijípi nání nijíá imóniro kwíyí oyápi ámá wíyo tíni nawíni waíniri⁵ ámá aiwá awíí imónijípi gígí neríná “Nañí imóniní.” yaiwiarigíápa xwiyíá Gorixoyápi tíni ejí eániñí o yeáyí nineayimixemearí neamejweanína imónijípi tíni axípi gígíñíjí neríná “Nañí imóniní.” yaiwiro néásáná⁶ diñí wíkwíroarigíápi ríwímini nimamorínayí, ayí Gorixomi xewaxomí ikayíwí oumearípoyiníri ámi yoxáípámíñíjí yekwiroárarijagía nání ámi xwiyíá kinimónírixiníri urípaxí imónijípi bi menini.⁷ Ayí ripi nání seararijini. Xwiá iniá ámi ámi nearí aínáná ámá aiwá omijí iwiá uríáyí nání aiwá nañí yaparijípi, ayí Gorixo aiwá nañí oyapiníri xwiyíá tíni pírániñí imixarijípirini.⁸ E neri aí xwiá iniá ámi ámi nearí naíniri aiwi aiwá nañí miyapí ará ejí tíjíni kisónárarijípi, ayí ráñijí imónijípi ejagi nání Gorixo rixa niramiximiníri nání imóniri áríá yiminíri nání imóniri ejípirini.

⁹Diñí sixí seayíjáyíné, nioni mixí e nisearíri aiwi “Seyíné nioni mixí searíápi miyarijoi.” nimónarini. “Óí Gorixo yeáyí seayimixemeaña nání imónijíyímini xídaríjoi.” nimónarini.¹⁰ Ayí ripi nání seararijini. Gorixo xixení mimónijípi tíni miyarijо ejagi nání amípí seyíné xíomí

nixídıróná ero ámá xegí imónigíáyo arirá wigíápi sini niwirinjyo dání siwá réniójí winiro “Nene Gorixoxi dijí sixí riyijwini.” siwá éniójí winiro yarigíápi náni o wí aríá ikeamopaxí menini. 11-12 Seyíné ríwí siwáa niyiri mé ámá ejí neániro Gorixomi dijí wiwkíroro “Xewanijo óí oneaimoni.” yaiwiro yarigíáyo dání Gorixo símimañyo dání “Nisiimíárini.” urinjípi wímeaarijyo ikaniójí wiaxídípíri náni seyíné wiyínéni wiyínéni amípí níni oneaímeaniniri dijí ikwímoarigíápi seaímeané náni anijí miní ríwí niyuniro dijí nikwímóa úríxini.

“Gorixo riŋípimi dijí niwikwímóa úríxini.” urinjí nánirini.

13-14 Ejíná Gorixo Ebiríamoyá símimañyo dání Bikwíyo níriniri eániójí ripí urinjinigini, “Nioni pírániójí simixiri dixí ráriawéyo sayá wimixiri nemíárini.” urinjinigini. E sínjá wo aríá eje dániniójí nuriríná ámá wo xíomi seáyi e mûrónijo aríá eje dání ripaxí menjagi náni xewanijo náni níriniri urinjinigini. 15 Ayináni Ebiríamo yómińjí nimóniri “Gorixo nírijípi xegí dijí tíni xe óí nimówinigini.” niyaiwiri wenijíneri niyweajisáná ejáná wímeajinigini. 16 Ámá “Nepa neararini.” oyaiwípoyiniri nuriróná niyimińjí imónińjí seáyi e wimónińjí bimí dání urarigíárini. Ámá xwiýá xímiximí niniro níriniróná xwiýá apí ríapími dání sajnarijírini. 17 Ayináni Gorixo ámá xío Ebiríamomí símimañyo dání urinjípi wímeaníáyí re oyaiwípoyiniri, “Gorixo aríomi ‘Naní e niseaiimíárini.’” urinjípi ámi ná ríwíyo aiwi xegí dijí nikinimóniri kikiáf epaxímani.” oyaiwípoyiniri sínjáyo dániniójí níriníná xewanijomí dání níriniri e urinjípi náni ámi sopijí wárińinigini. 18 Gorixo, yapí miripaxí imónijo “Símimañyo dání rírarinjini.” urinjípi siwiá imónipaxí menjagi aiwi ámi siwiá mimónipaxí bi xewanijomí dání urinjíejagi náni nene anani ejí sixí neámixiniri lweajwini. Nene —Gorixo yeáyí neaimixíwinigini o tíamini éí nurane simajwíyónińjí yeáyí wurníljwaénerini. Nene o neaiinía náni dijí wiwkímoarijwápi xaíwí íá xiraní náni ejí sixí neámixiniri lweajwini. 19 Nene dijí wiwkímoarijwá apimí dání dijí síkíkí nomixinirane lweajwini. Síkíkí onińiwá ejagi náni ají ridiyowá yarigíiwámi awawá lwiáwámi rapirapí epanjioárinińjúmi íniriwámininjí anani páwiarijwárini. 20 Íními e Jisaso rixa anijí íníná náni apaxípánińjí imónińjí xwé Merikisedeko imónińjípa axípi nimónimáná nene arirá neaininía náni xámí nineameáa páwińjírini.

Merikisedeko, apaxípánińjí imónijo náni urinjí nánirini.

7 ¹ Merikisedeko —O mixí ináyí ají Seremiyí rińińjípimi umejweaagorini. Iwjá seáyi e imónińjoyá apaxípánińjí imónijorini. O Ebiríamo mixí ináyí waú waú awamí xopirárí niyárímo weaparíná óí e óróri niniríná Gorixoyá dijíyo dání nańjíni owímeaniri xwiýá bi tíni nańjí wimixijorini. ² Amípí Ebiríamo pikiomeáípi yanjí wé

wúkaú nimemáná bì miní wiyo, ayí Merikisedeko orini. Xegí yoí Merikisedekoyi riniñípi, ayí xámí negí aga pínéyo dání mixí ináyí wé róniñí umejweaariñoyi rariñwápírini. O Seremi dání mixí ináyoyi riniñípi eni negí aga pínéyo dání mixí ináyí ámá niwayiróniro ɻweapíri náni wimixarinoyi rariñwápírini.³ Bikwíyo dání xwiyíá bì mırinijagi náni o náni re ripaxírini, “O xano tíni xináí tíni mayí eri xegí íwiáríawé eni mayí eri ejorini. Síá xináí xirijíyi mimónipa eri síá xío peníayi mimónipa eri ejorini. Ayináni o niaiwí Gorixoyáónijí imóniñjo ejagi náni apaxípá anijí miní imóniñorini.” ripaxírini.

⁴ Seáyi e Merikisedeko imóniñípi náni bì diñí mópoyi. Negí arío íriño Ebirfamo amipí awiaxí imóniñí wí mixí nerí pikiomeajíyí yaní wé wúkaú nitimáná bì miní wiyo ayí orini. ⁵ Ripaioyá íwiáríawé apaxípániñí imónigíawa Gorixoyá ɻwí ikaxí riniñípi tíni xixeni nixídiro náni wigí axiyí, ayí eni Ebirfamoyá íwiáríawéyí imóniñagía aiwí wigí amipí yaní wé wúkaú méíápi bì uráparigíárini. ⁶ E nerí aí Merikisedeko, Ripaioyá íwiáríawéyí wo mimóniñagi aiwí Ebirfamo, Gorixo símímañyo dání “E niseaiimírárini.” urijo nípíkiomeari yaní wé wúkaú méíápi bì Merikisedeko nurápirí omí nají bi owímeaniri xwiyíá bì tíni nají wimixijnigini. ⁷ Xwiyíá ripí ámá wí “Nepamani.” niyaiwiri ripaxípímani. Najípi owímeaniri xwiyíá bì tíni wimixariño, seáyi e wimóniñorini. Nanjípi wímeáo, omí simajwífyonijí ínimi wurñiñorini. ⁸ Ripaioyá íwiáríawéwa —Awa nípepíría náni imónigíáwarini. Awa wigí axiyí yaní wé wúkaú méíápi bì nurápiróna ayí ámá nípepíráwaní uráparigía aiwí Merikisedeko nurápiríná xío náni Bikwíyo riniñípa anijí ɻweajo urápiñinigini. ⁹⁻¹⁰ Ripí eni ripaxírini, “Ebírfamo yaní xío méíápi Merikisedeko tíni óí e órórí niníri miní wiáná Ripaio —Oyá íwiáríawé wigí wíniyí yaní wé wúkaú méíápi bì uráparigíawami xiáworini. O eni sini xegí xiáwo Ebírfamoyá kímiñyo íníjagi náni xiáwo Ebírfamo yaní nímerí Merikisedekomi wíípa éniñí nerí miní wiñinigini.” ripaxírini.

Apaxí xámijípá sini e ejáná sijí imóniñí ámí bá náni urijí nánirini.

¹¹ Ejíná Gorixo ɻwí ikaxí xío riñípi Mosesomi miní niwiríná Ripaioyáyí apaxípániñí imónipíría náni ráriñinigini. Apaxí Ripaioyáyí imónigíápá Gorixo apá e eníápi náni imóníwiniginiri ráriñípi tíni ayí xixeni nero wé niroáriro sijwiriyí, apaxí ámí xegí bi imóniñí bá, Erono imóniñípániñí maríái, Merikisedeko imóniñípániñí imóniñí bá imónimíniri ejímani. ¹² Apaxí Ripaioyáyí imóniñípá apáni mimóniñagi náni ámí bá imóniñírini. Ayináni ɻwí ikaxí níriniri eániñí axípini sini nimónipaxímani. Ámí bi eni imónipaxírini. ¹³ Áminá Jisaso, Gorixo e riñoyí Ripaioyáomaní. Gwí wirími dájorini. Xegí gwí arími dání wo ejíná ridiyowá eri apaxípániñí imóniri yagímani. ¹⁴ Nijíá re imóniñwini. Negí Áminá Jisaso Judaoyá gwírimí dání imóniñírini. ɻwí ikaxí Gorixo

rińj Moseso eanípi Judaoyáyí wí apaxípánijí imónipríía náni niriri meańjinigini.

“Jisaso apaxí Merikisedeko imónijípánijí imónijírini.” urijí nánirini.

15 Apaxí xegí bì imónijí bá, Merikisedeko imónijípánijí nimónirínayí, nioni re searíapi rixa sińjáni wíá órironi, “Iwí ikaxí níriniri eánińjí axípini sini imónipaxímani. Ámi bì nimónipaxírini.” seararíapi rixa sińjáni wíá órironi. 16 O apaxí Merikisedeko imónijí apá nimóniríná iwí ikaxí re rinińjyo dání, “Ámá gwí arími dánjyírani, e imónigíáyírani, ayíni apaxípá imónipaxírini.” rinińjyo dání imónijímani. Oweoi, o sa xegí ejí eánińjyo dání dińj manínipaxí imónijípi tíjho ejagi náni imónijírini. 17 Bikwíyo níriniri eánińjí ripi nioni seararińjápi tíni xixeni ejagi náni rarińjini, “Joxi apaxípá Merikisedeko imónijípa axípi e nimóniri anijí íníná ɻweáirixini.” Gorixo e urijípi nioni seararińjápi tíni xixeni ejagi náni rarińjini. 18 Sekaxí xámí rinińjí wí ejí neániri arírá neaipaxí imónijí bì mirinarińjagi náni Gorixo rixa peá nimori tíjírini. 19 Ayí iwí ikaxí Moseso neaipajípimi ámá nixídíróná wé rónijí imónigíáyí mimónipaxí ejagi náni rarińjini. E nerí aí Gorixo Kiraísomi negí apaxípá wimixińjí ejagi náni dińj nene rixa agwi ríná ɻikwímoarijwápi xámí iwí ikaxí rinińjípimi ikwímoagwápimi seáyi e mürónini. Apimi dánini nene Gorixo tíńjí e aŋwi énińjí upaxírini.

20-21 Gorixo Jisasomí apaxípá niwimixiríná xewanijo náni síńjá aríá eje dáninińjí níriniri imixińrini. Ripaioyáyí apaxípá nimóniróná Gorixorani, ámá woraní, xámí “Síńjá romí dání rirarińjini.” rarińwápa murinińjáná imónagíárini. E nerí aí nioni seararińjáomi Gorixo Bikwíyo níriniri eánińjí ripi urijinigini, “Ámináoni ‘Joxi apaxípá nimóniri anijí íníná ɻweáirixini.’ níriríná síńjáyo dáninińjí riríáoni ámi gí dińj tíni nikinimóniri wí wiaíkímámani.” urijinigini. 22 Ayináni nene “Gorixo ‘E niseaiimíárini.’ réroárińjí seáyi e imónijí bi xixeni neaiiníárini.” yaiwianíwá náni Jisaso negí ikiyijí neaiárińjónijí imónini.

23 Apaxípá xámí imónigíáwa pearigíáwa ejagi náni anijí imónipaxí menini. Ayináni obaxí nimóga wagíárini. 24 E nerí aiwí Jisaso anijí ɻweano ejagi náni apaxípá o imónijípi anijí pírí tíjweanípirini. 25 Ayináni o ámá xíomi dińj niwikwírorijíyo dání Gorixo tíńjí e aŋwi énińjí úíáyí níni náni Gorixomí rixińjí wuriyiníá náni anijí ɻweano ejagi náni agwiraní, ná ríwíyorani, anijí yeáyi uyimíxemeapaxorini.

26 Apaxípánijí imónigíá go go maríái, xwé imónijí wo o imónijípa nene náni xixeni imónini. Siykwí bì mínipa eri xwíyíá bì uxekwímpopaxí mimónipa eri piaxí weánipaxí imónijí bì muxénipa eri ejorini. Íwí yarigíáyí yapi wayíá mimónipa nerí aga xegí bì imónijorini. Gorixoyá dińj tíni aŋinami seáyi ríwámíni peyinorini. 27 Apaxípá xámí seáyi e imónigíáwa síá ayí ayo Gorixo wiwanijowa wigí íwí yarigíápi yokwarimí

oneaiiniro xámi ridiyowá niyárimáná ríwíyo dání íwí wigí ámá yarigíápi náni ridiyowá wiiarigíápa Jisaso axípi e wí epaxomani. Xewaniyo íwí bi mejo ejagi náni ámáyo yeáyí uyimixemeámíniri nawínáni ridiyowániyí wiiniyí ejagi náni wí e epaxomani. ²⁸Ayí ripi náni “Apaxípániyí imónigíá go go maríái, xwé imóniijí wo o imóniijípa nene náni xixeni imónini.” seararijini. Ámá ïwí ikaxí riniyípimi dání apaxípá oimónipoyiniri rípeáíawa wé róniijípini oyaneyiniro nero aí ejí neániro miximopaxí wigíawarini. E neri aí xewaxo axípi e éniyí imóniijomani. Gorixo, Mosesomi ïwí ikaxípi nurimáná xegí xewaxo apaxí amípí nípini anínjí náni sipearími yáríwíniginiri imóniijípá imóniwinigíniri xewaniyo náni síjáyo dániniyí níriniri urípeajírini.

Nene náni ajínami dányí apaxípániyí imóniijí xwéo nánirini.

8 ¹Xwiyá nioni repiyí néra úá kumixinayijípi, ayí ripirini. Negí apaxí xwé imóniijípá xixeni nepa seáyi e imónini. O rixa ajínámini ïwíá aga seáyi e wiárí imóniijoyá siá íkwianywína tíjí e náni niheyiri o tíni xixeni nimóniri náni oyá wé náúmíni éí ïweani. ²O apaxípá ámáni nimóniríná yarigíápa axípi neri seníá ají míkí ikiñiwámi dání —Iwá ámá wo ríkárijiwámani. Sa Gorixo ríkárijiwárini. Iwámi dání yarijorini. ³Apaxípániyí imónigíá xwé wo wo nowani Gorixo wigí ámá náni yayí owinirí ridiyowá wiilo peaxí utiro epíría náni rípeánigíá ejagi náni Jisaso eni apaxípániyí imóniijí xwé wo ejagi náni ámá xegí imónigíáyo náni ridiyowá bi miwiipa epaxí mimóniijírini. O eni ámá níni náni ridiyowá bi wiijírini. ⁴Ámá xwíá tíyo dányí apaxípániyí imónigíáwa ïwí ikaxí riniyípimi nixídiro ridiyowá wiilo aiwá peaxí utiro yarigíá ejagi náni o siní xwíá tíyo niywæri sijwiriyí, apaxípániyí imóniijí wo imóniminiri ejímani. ⁵Apaxípá xwíá tíyo imónigíáwa míkí Kiraiso ajínami dání ejípi miyarigíawarini. Wigí xwíá tíyo dání neróná yarigíápi sa onapámigíniyí Kiraiso ajínami yarijípi nániniyí yarigíá ejagi náni rarijini. Moseso Gorixo náni seníá ají xwíá tíyo ríkáriminiri yariná o pírániyí erirí niwiri re urijípi nioni seararijápimi sopijí niwarini, “Joxi seníá ají riwániyí xopaikigí oríkáriminiríná díwí miyípimi dání siwá sijápi xixeni nixídirí ríkárijiixini.” Gorixo Mosesomi e urijípi nioni seararijápi tíni xixeni imóniijagi náni “Apaxípá xwíá tíyo dányí imónigíáwa sa Kiraiso ajínami dání yarijípi náni onapámigíniyí yarijoi.” yaiwiijwini. ⁶E neri aí agwi ríná Gorixo Jisaso apaxípániyí wo nimóniri e niíwinigíniri urípeajípi apaxípá xwíá tíyo ïweagíáwa e éríxiñiri urípeajípimi seáyi e mûróniyagi náni o yarijípi eni seáyi e wimónini. Agwi ríná xwiyá Gorixo ríwíyo réroáriyípi —Api Jisaso neaiijípimi dánini imónipaxí ejípirini. Api eni xámi réroáragípimi seáyi e mûróni. Ayí ripi nánirini. Ríwíyo símimanjyo dání “Nañí e e niseaiimíáriini.” réroáriyípi, ayí xámi Mosesomi ïwí ikaxí nuriríná

símimaŋíyo dání “Seyíné pírániŋí ninixídiróná e e niseaiimíárini.” réroáragípimi seáyi e mûrónini. ⁷Xwiyáá xámí Gorixo Mosesomi nurírná réroáriŋípimi dání o “Gí ámá ɻwí ikaxí apimi nixídiróná pírániŋí imónířixini.” wimóniŋípí tíni xixeni nimóniro siŋwiriyí, ámi ríwíyo bi réroáriminiri ejmáni. ⁸Gorixo ámá ayo ayairíri wiŋí ejagi nání nene eni re yaiwipaxírini, “Xwiyáá xío xámí re niríri réroáragí, ‘Gí ámáyí ɻwí ikaxípimi nixídiróná pírániŋí e imónířixini.’” réroáragípí xío wimóniŋípí tíni xixeni imóniŋímani.” yaiwipaxírini. Ayináni Bikwíyo dání re niriniri eánini, “Ámináoni re searariŋini, ‘Aríá époyi. Gorixoní gí ámá Isireriyí tíni Judayí tíni nání xwiyáá “Nioni e e niseaiimíárini.”’ siŋí bi réroárimá nání aŋwí erini. ⁹Nioni wigí íwiárfawéyo ámá niaíwí mimeyówáři níméra warigíápa Isipiyí aŋyo dání níméra nurírná xwiyáá réroáragápi apíniŋí imóniŋípí nání mirariŋini. Ayí nioní siŋiŋína réroáriá apimi xixeni mixídarinagífa níwiniri nání nioní eni xixeni peá numori ríwí umonjanigini.” ¹⁰Ámináoni re rariŋini, “Xwiyáá ríwéná “Gí Isireriyó e e niwiimíárini.”” réroárimápi, ayí ripirini. Gí ɻwí ikaxí riniŋípí wigí xwioxíyo aumaúmí wiáríri ɻwíráriri niyárimáná nioní ayfáá ɻwíáoni imónimíárini. Ayí eni ámá nioniyá imónipíříárini. ¹¹Nioni aumaúmí e wiáráná wigí imónigíáyí wí niwiápíñimearo wigí wíniyo nuréwapiyiro “Gorixo nání nijá imónipoyi.” urípířá menini. Ámá níni siyikwíniŋí imónigíáyfrani, xwéríxaraní, níni nioní nání rixa nijá imónigíáyí imónipíříá ejagi nání wí e urípířámaní. ¹²Ayí ripi nánirini. Nioni ayá urimixíri wigí íwí yarigíápi yokwarimí niwiiríná diŋí peá mori emíá ejagi nání rariŋini.” Bikwíyo e niriniri eánini. ¹³Gorixo xwiyáá siŋí réroáriŋípí nirírná xámíŋípí írikwíniŋí imixamojinigini. Amípí írikwíniŋí imixamónariŋípí rixa nikeamóga wariŋagi nání apaxí mé anínariŋírini.

**Apaxípá xwé imónigíáwa Gorixo nání
naŋwíni ridiyowá yarigíá nánirini.**

9 ¹Xwiyáá Gorixo xámí réroáriŋípí nurírná xegí ámá nibiro xíomi yayí numeróná “Nene e niwiiríná xío wimónariŋípí ríá yariŋwini?” niyaiwiro epíria nání wiékwičwiyiri xío nání aŋjí ɻwíá xwíá tíyo imóniŋíwá nání wiékwičwiyiri ejiniginí. ²Aŋjí ɻwíá iwá, ayí seniá aŋí rkáriŋíjwárini. Awawá óí e ikwíroniŋíwámi uyíwí obaxí nikikíroáriga ujáná mixároarigíápi tíni aiwá ɭkwiaŋwí Gorixo nání peaxí tarigíána tíni bisíkeríá Gorixo nání peaxí tayarigíápi tíni awámi wejerini. Awá yoí awawá ɻwíáwáyi rarigíáwárini. ³Rapirapí áwini e epanjoáriniŋíúmi íniriwámi dání awawá ámi wá ikwíroniŋí. Awá xegí yoí awawá ɻwíá seáyi e imóniŋíwáyi rarigíáwárini. ⁴Awawá ná ínímí ikwíroniŋíwámi Gorixomi diŋí naní oweaniri ríá ikeáripířá nání síŋá gorí tíni imixiniŋípí tíni bokisí xwiyáá Gorixo réroáriŋípí nání imixiniŋíwá

tíni api awawá awámi e weni. Bokisí awá nimiximáná sínjá gorí tíni yopírimí yáriniñiwárini. Bokisí awámi íními xwáriá sixí sínjá gorí tíni imixinijiwámí íními aiwá yoí manái riniñípi tíni erají Eronoyá wirinjí eániñiwá tíni sínjá piárá Gorixo ñwjí ikaxí urinjípi eániñína tíni bokisí awá ayí api api íniñiwárini. ⁵ Awá “Seáyi e Gorixo imóninjípi, ayí apiríani?” oyaiwípoyiniri xopaikigí ajñínají iwí midáni wúkaú wú midáni wúkaú wú onijíwaú seáyi e ñwiráriniñiwárini. Awaú ñweagfíe íniriwámíni Gorixo yokwarimí oneaiiniri ragí wiwifá eaárayarigferini. Api api náni repiyí niseaiéra uri pírániñí áwañí “Api, ayí api náni imónini. Api náni imónini.” niseara urí epaxíná rínámaní.

⁶ Amipí api api rixa e niyárimáná apaxípá imónigíawa awawá óí e ikwíróniñiwámí Gorixo yayí oneainiri yarigíapi epírfá náni íníná páwiayariñagía aiwí ⁷awawá ná íními ikwíróniñiwámí apaxípá xwéo, oniní xwiogwí o omi ná bini páwiariñírini. Nipáwiríná anipáo páwiariñímani. Íwí xío tíni xegí ámá tíni maiwí nero yarigíapi Gorixo yokwarimí oneaiiniri ragí nañwí ridiyowá éípiyá bi nímeámi páwiariñírini. ⁸ Apimi dání kwíyí Gorixoyápi siwá réniñí neaiariní. Awawá óí e ikwíróniñiwá sini apaxípá imónigíawa opáwípoyiniri náni ikwíróniñjáná óí nene ajnínamí páwianiwá náni imóninjíyi sini siñjáni mimónini. ⁹ Awámi dání yagíapi Kiraiso agwí ríná ejípi náni neaíwapiyariñírini. Awámi dání Gorixo nene náni yayí owininiri náni imóninjípi neróná ridiyowá wiro peaxí tiro yarinagía aí ámá e wiífáyí diñí wiá niwóniro re yaiwinipaxí menini, “Apaxípá imónigíawa ridiyowá e niífáyo dání Gorixo rixa yokwarimí niíf ejagi náni oyá siñwíyo dání rixa wé róniñí imóninjáoniríani?” yaiwinipaxí menini. ¹⁰ Ayí ripí nánirini. “Ridiyowá neróná e érírixini. E érírixini.” riniñípi sa “Aiwá niro iniiygí niro igíá xixegíni eániro érírixini.” riniñí imóninjípi ejagi náni e yaiwipaxímani. E e riniñí api “Apimi dání ámá xwioxí nañí imónipaxírini.” miriniñípirini. Api, ayí xío amipí siñí imixiné náni wiékwíkiwijípíni ejagi náni rariñini.

Kiraiso xewaniijo ridiyowániñí wiiniñí nánirini.

¹¹ E neri aí Kiraiso amipí nañí neaímeariñípi náni apaxípá xwé wo nimóniríná seniá aijí xwíá týo ríkáriniñiwámí mipáwí ajnínamí páwijninigini. E nipáwiríná seniá aijí wé roáriniri aga seáyi e imóniri ejíniñí wiwámi páwijninigini. Iwá ámá ríkárígíiwámani. Xwíá týo dánjiwámani. Ajnínamí ríkáriniñiwárini. ¹² Nipáwiríná memé ridiyowá éípiyá ragírani, burimákaú miá ridiyowá éípiyá ragírani, nímeámi aga ñwjí imóniñe mipáwí xewaniijo ridiyowániñí ninimáná xegí ragí nímeámi nawínáni páwijninigini. Ayináni anijí íníná ñweaniwá náni yeáyi neayimixemeajorini. ¹³ Ámá Gorixoyá siñwíyo dání xwiríá winiñánayí apaxípá imónigíawa memé ragí tíni burimákaú oxíyí ragí tíni burimákaú sipíkí riá níí kikinaxíá tíni apiaú api

wé tíni nimeaayiri wiwiáá nirúa úáná ámá xwírfá inigáápi Gorixoyá sijwýo dání naají imónarigá ejagi náni¹⁴ ragí Kiraisoyá —O siyikwí bi míniyo aí kwíyí niyimijí imóninjípi arirá wiaríná xewaniyo ridiyowániyí inijorini. Oyá ragí pujpípi ajiipaxí negí xwioxýo igíániyí neaeámoarijírini. Amipí nene anínimixinaní náni yarijwápi igíániyí neaeámoarijí enagí náni dijí wíá níneáoníri “fíwí éwápi náni sini ayá mineadunini.” yaiwiarijwárini. Ijwíá anijí sijí imónijo wimónarijípi éírixiniri igíániyí neaeámoarijírini.

“O péípími dání xwiyáá sijí réroárinjípi mírogwí rixániyí wiárimóninjírini.” urijí nánirini.

¹⁵ Kiraiso niperíná xegí ragí púipimi dání ámá xwiyáá Gorixo xámí réroárinjípimi píri wiaíkgíáyo gwíniyí niroayírori náni xwiyáá sijí réroárinjípi náni wáwuñjí imóninjorini. Ámá Gorixo nioniyá imóníírixiniri wéyo fá wumirinjíyo amipí xio wigí símimañjíyo dání “Niseaiimíárini.” nuriri réroárinjípi xixení wímeari anijí íníná imóniri enía náni wigí wáwujo imóninjírini. ¹⁶ Xwiyáá Gorixo réroárinjípi, ayí ámá sini nijswearíná “Nioni péáná amipí nioniyá ámá ayíni meáírixini.” nírirí payí eaárinjínaniyí imóniní. Payí xano nírirí tiñjípi xegí niaíwí nixídiro amipí meaaniro neríná xámí ámá níni nijjá nimóniro “Xano rixa iyí ripéinigini?” yaiwiarijáná e meapaxírini. ¹⁷ Payí ana eaárijo sini mípepa neríná payí ana sini surímána imónarijírini. Ayí ripí nánirini. Payí ana neari tiño sini sijí njweajáná rixa xio rijípi mírogwí rixániyí niwiárimónipaxí mimóniní. Xio rixa niperíná xixení niwiárimónipaxí imóniní. Payí ana xiáwo niperinjípimi dání rixániyí wiárimónarijína imónarijípa xwiyáá Gorixo réroárinjípi eni ragí púipimi dání rixániyí wiárimónarijípi imónarijírini. ¹⁸ Naajwí bi mipikipa nero sijwiriyí, xwiyáá Gorixo xámí réroárinjípi rixá wíniyí niwiárimónimírini ejímani. Ayináni apí aí naajwí pikíáná ragí pujpípmi dání wiárimóninjíngini. ¹⁹ Ayí ripí seararijini. Xámí Moseso sekaxí jwí ikaxí eániyípimi dání rinjí nipini xegí Isireríyo nura núsáná burimákaú miá tíni memé tíni apiaú ridiyowá éípiyá ragí tíni iniiygí tíni nimeámaná ará iwí xisopíyí rinjípi nímeari sipisipí fá ayíá rijí bi tíni nawníi gwí nikirkwímaná igíá neari Bikwípimi wiwiáá eari ámá níyoní wiwiáá eari neríná ²⁰ re urijinigini, “Ragí ripimi dání xwiyáá Gorixo ‘Seyíne apí e xidíírixini.’ nineariri réroáriípi rixa rixániyí wiárimónarijí.” urijinigini. ²¹ Axípi e seniá ajií ríkáriniyíwámi ragí tíni wiwiáá rori sixí amipí ínimi wejíyo wiwiáá rori ejinigini. ²² Ayináni ragí wiwiáá nirúa nuriñípimi dání amipí ayá wí jwí ikaxí rinjípi tíni xixení igíá eámóninjípíniyí imónarijírini. Ridiyowá nerí ragí mípupa nerínáyí, Gorixo íwí ámá egíápi wí yokwarimí wíiarinjímani.

“Kiraiso niperinjípimi dání íwí nene yarijwápi rití yáriñjírini.” urijí nánirini.

²³ Seniá ajií ríkáriniyíwáraní, sixí amipí iwámi ínimi wejípirani, apí nipini —Ayí mfkí ajiínamí wejípi tíni ramixíñá imóninjípirini.

Apí nipini ridiyowá Moseso neri ragí wiwiá nirúa úípimi dání igiá eámóniñípíniñí imónipaxí ejagi aí mfkí ajínami wejípi ridiyowá éí seáyí e imóniñípími dánini igiá eámóniñípíniñí imónipaxírini.²⁴ Kiraiso awawá ɻwíá imóniñí ámá ikwírogíá wámi —Awá mfkíwámani. Sa mfkí imóniñíwámi dání ramixijáwárini. Kiraiso awámi mipáwiñinigini. Ajínami mfkí imóniñíwámini nipáwiri nene náni arirá owiminiri Gorixoyá símimañí e ɻweani.²⁵ O xwiogwí ayí ayo apaxípániñí imónigíá xwéowa wiwaniñowayá ragí maríái, ragí ridiyowá éfápiyá nièmeámi awawá ɻwíawámi páwiayarigíápa ámi ámi niiwaniñoni ridiyowá owinayiminiñí e nipáwiri miñweanini.²⁶ Apaxípániñí imónigíá xwéowa ridiyowá yayarigíápa ridiyowá owinayiminiñí neri siñwíriyí, Gorixo xwiári tíni ajína tíni imixiñe dání ámi ámi nipáwiayiríná ríniñí niwinayipaxí imóniminiri ejírini. E neri aí rína síá yoparíyí tíniñá ná bini ridiyowániñí niwiiniríñípími dání ɻwí ámá yarigíápi rití owiiminiri xwiá tíyo náni biñinigini.²⁷⁻²⁸ Ámá níni anijí siñí ɻweapaxí mimóní ná bini nipémáná ejáná Gorixo mí ómómixímí winfáriñi. Ná bini pearigíápa Kiraiso eni ámá níni ɻwí yarigíápi yokwarimí owiiminiri axípi ná bini ridiyowániñí niwiiniri peñinigini. Ríwéná ámi bi nibiriná ámá ɻwí yarigíápi yokwarimí owiiminiri náni mibí ámá xio náni símí nixeadípéniro xwayí naniri ɻweagíáyo anijí yeáyí uyimixemeáriminiri biníráriñi.

**“Ridiyowá xwiá tíyo dání yarigíáyo dání yokwarimí
wí seaipaxí menini.” urijí nánirini.**

10 ¹ ɻwí ikaxí níriniri eániñípi, ayí nepa Gorixo símimañíyo dániniñí “Nañí e e niseaiimírini.” urijípi tíni xíxeni mfkí ayo mimóní mfkí api náni sa onapámigíniñí inariñípi imónini. Sa e imóniñí ejagi náni xwiogwí ayí ayo onapámigí inariñí ríniñípími nixídiróná ridiyowá axíni yayarigíápími dání ámá “Gorixo tíñí e aŋwi éniñí oumíni.” yaiwííyáyí wé roárinigíáyí imónipaxí wí menini. ² Ridiyowá yayarigíápími dání nepa xwioxí igíániñí eámónigíáyí nimóniro siñwíriyí, diñí wíá niwónimáná sini “ɻwí éápími dání sini ayá níduñiñoníríani?” yaiwinipaxí wí meñagía náni ámi ridiyowá bi mepxá imónaniro egíáriñi. Rixa píni wiáraniro egíáriñi. ³ E neri aí ridiyowá xwiogwí ayí ayo yayarigíápími dání wigí ɻwí yarigíápi náni diñí wimoariñírini. ⁴ Ayí ripi nánirini. Burimákaú oxírani, meméraní, ridiyowá éfápiyá ragíyo dání ɻwí yarigíápi yokwarimí wiipaxí wí menini.

⁵ Ayináni Kiraiso xwiá rírimí náni weapimíániri nimóniríná Bikwíyo níriniri eániñí ripi xanomi re urijinigini, “Joxi ‘Ámá aiwá peaxí tiro najwí nípíkiro ridiyowá ero oépoyi.’ misimónipa neri aí nioní náni ámá wará bi nimixiyinjírini. ⁶ Gorixoxini, joxi ámá ridiyowá neríná Gorixo negí yariñwápi náni yayí owiniri bi miní noní ríá ikeárarigíápi náni

yayí misinipa eri ridiyowá íwí yarijwápi Gorixo yokwarimí oneaiiniri yarigíápi náni yayí misinipa eri yarijoxirini.⁷ Ayináni nioní náni Bikwí xopinijínamí dání riniñípi tíni xixeni re ririñanigini, ‘Gorixoxini, joxí simónarinjípini oemíniri rixa riwoní bíini.’ ririñanigini.” urijiniginí.

⁸ Kiraiso re nurimáná, “Gorixoxini, joxí ámá aiwá peaxí otípoyiniri misimónipa eri najwí nipikiro ridiyowá oépoyiniri misimónipa eri ámá ridiyowá neríná Gorixo yayí owiniri bi miní noni ríá ikeárárarigíápi náni misimónipa eri ridiyowá wigí íwí yarigíápi Gorixo yokwarimí oneaiiniri yarigíápi náni misimónipa eri yarijini. Api nipini yarijagía aí joxí yayí wí misinarinini.” Kiraiso ámá ridiyowá api api jwí ikaxí níriniri eániñípimi riniñípi tíni xixeni yarijagía aiwí Gorixomi xwiyíá api e nurimáná⁹ re urijiniginí, “Joxí simónarinjípini oemíniri bíáoni riwonirini.” E urijí ejagi náni o ridiyowá amipí nipini ámá xámi néra wagíápimi siwiá imixiri xewaxo ridiyowá iníppini seáyi e ikwíkwijiniginí.¹⁰ Jisasi Kiraiso xano e éwiniginiri wimónarinjípi nixídiri xewanijo nawínáni ridiyowániñí iniñípimi dání ámaéne Gorixo ámá xwioxí igíániñí eámónigíáyí imóníírixiniri wimónarinjípi imóniñwárini.

“Kiraiso ridiyowániñí seiiniñípimi dání yokwarimí seiipaxírini.” urijí nánirini.

¹¹ Apaxípániñí imónigíá nowani síá ayí ayo aají ridiyowá yarigíiwámi éí nírómáná wigí yarigíápi neróná ridiyowá ámá íwí yarigíápi wí yokwarimí wiipaxí mimóniñípini ámi ámi yayarigíá aí¹² Kiraiso axípi e miyarinini. O íwí yarijwápi yokwarimí neaiiminiri náni ridiyowániñí niniríná nawínáni íwí yarijwápi anijí xwapírá eaaríná imóniñípi nemáná niþeyiri ámi Gorixo tíni xixeni nimóniri oyá wé náúminí éí jweaniginí. ¹³ E éí niþweari xano ámá omi símí tíni wiarigíáyo xopirári niwiiri ayo sikwí wikwiáriná náni wimixiyiné náni xwayí naniri jweani.¹⁴ Ayí ripi náni rarijini. O ridiyowá ná biní ninirínípimi dání ámá Gorixo xwioxí igíániñí eámónigíáyí imóníírixiniri wimónarinjípi anijí e imónipíria náni wé roáriñírini.

¹⁵ “O xwioxí igíániñí eámónaníwá náni sipearímí yáriñírini.” seararijápi kwíyí Gorixoyápi eni Bikwíyo níriniri eániñípimi dání axípi níririri sopiñí warini. Bikwíyo níriniri eániñí ripi nírinimáná,¹⁶ “Ámináoni re rarijini, ‘Xwiyíá ríwéná “Gí imónigíáyo e e niwiimíárini.” réroárimíápi, ayí ripirini. Gí jwí ikaxí wigí xwioxíyo aumaúmí wiáriri jwíráriri emíáriñi.” nírinimáná¹⁷ ámi re riniñiniginí, “Wigí íwí egíápi náni tíni ríkikiríó egíápi náni tíni ámi wí dijí nininíámani.” Ámináoni e rarijini.” E riniñagi náni “Kwíyípi eni Bikwíyo níriniri eániñípimi dání axípi nineariri sopiñí warini.” seararijini.¹⁸ Íwí api Gorixo rixa yokwarimí neaiñí ejagi náni sini xio yokwarimí oneaiiniri náni ámi ridiyowá epaxí meníni.

“Wará saríwá mimáriní Gorixo tíamini úwanigini.” urijí nánirini.

¹⁹Ayináni gí nirixímeáyíné, Jisaso niperíná xegí ragí puñíyo dání nene wará saríwá mimáriní anani Gorixo tíjí e awawá ɣywá seáyi e imóniñiwámi páwipaxene imóniñwini. ²⁰O ói sijí imóniñyi nene náni nineaimoiríná rapirapí áwini e epajioáriniñú mineapíropa nerí Gorixo tíamini anani opawípoyiniri náni érowiápíniñi xewaniño ridiyowániñi iniñíyo dání ói sijí dijí niyímiñí imónaníwá nániyi neaimoirí ²¹apaxí ámá Gorixoyá imóniñwaéne náni seáyi e imóniñí bá imóniri ejagi náni ²²nene nepáni nimónimi Gorixo tíamini ajwi éniñí úwanigini. Wará saríwá mimáriní dijí wíkwírorane “Newaniñene fwí éwápimi dání ayá neaduniñeneríani?” yaiwinariñwápi Jisaso xegí ragí wiwiá nearoñípimi dání xwioxí igíá eámóniñwaéne imónirane iniigí wíá órironí tíni igíá eáí yapi imónirane nerijípimi dání o tíamini ajwi éniñí úwanigini. ²³Símamañíyo dániniñí “E e niseaiimíárini.” neariño, o nene dijí ujwiráripaxo ejagi náni wé fá mixeánanirane mé waropári nerane “O nearijípimi dijí wíkwímoaríñwini.” rariñwápi eni sini xaíwí fá oxiraneyi. ²⁴“Aríge nerane xixe dijí sipí inirane arirá inirane yaníwáríani?” niyaiwirane e yani náni eni dijí omoaneyi. ²⁵Ámá wí yarigíápa nene Gorixomi yayí umeanirane awí eánariñwápi ríwímini mimamó xixe ejí sítí neámixinirane síá xío mí ómómiximí neainíáyi ajwi e nimóga bariñagi niwiniranéná ámí ayá wí niga úwanigini.

“Gorixomi xewaxo peayí niwianiranénayí, pirí neamamoníárini.” urijí nánirini.

²⁶Ayí ripí náni searariñini. Nene “Xwiyá nepaxiñí imóniñípi, ayí apíráni?” rixa e niyaiwimáná ái sini aríkí “Ámi fwí oyaneyi.” niyaiwirane e neranénayí, fwí api yokwarimí neaiinfa náni ridiyowá ámí gímini gípi inípaxírini? ²⁷Oweoi, aríkí e neranénayí, pípi epaxí maríái, sa Gorixo xamiño pirí neamamoníápi náni miñí yíwí níñirane ɣwearane ámá xío tíni nawíni mimóní símí tíni wiarigíáyo riá rímimeniñwí eánariñípi niníápi náni miñí yíwí níñirane ɣwearane epaxírini. ²⁸Ámá go go ɣywí ikaxí Moseso eanípimi píri wiaíkíáná ámá sijwí winarogíáyí waú worani, waúrani, áwañí ránayí, ayá mirimixí sa pikiarigíáriñi. ²⁹Ayináni ámá niaíwí Gorixoyáomí peayí wianiro o niperí xegí ragí puñípi —Apimi dání xwiyá Gorixo “E e niseaiimíárini.” réroáriñípi rixáriñí wiárimóníagí xwioxí igíániñí eámónáriñwápi apírini. Xegí ragí puñí api “Píráni?” niyaiwiro ráñiñí imoro kwíyí wá neawianariñípimi ikayíwí umeariro yarigíáyí, ámá sa e yarigíáyí náni seyíné dijí píoi seaimónarini? “Pirí aga riá tíjí Gorixo umamoníápi niwímeanírini aga xixeni ayo wímeaníárini.” miseaimónipa reni? ³⁰Xwiyá ripí, “Niñwaníñoni pirí numamori ejí meámíárini.” ríri ámí xwiyá ripí,

“Ámináoni gí ámáyo eyeyírómí emíárini.” riri eno, ayí ná woni Gorixo enjagi náni nene dijí e yaiwipaxírini. ³¹ Íwjá dijí anijí imónijípi tíjo pirí neamamóminiri náni fá neaxéaná ayí nene miñí yíwí íripaxí imónijagi náni rarijini.

“Sipí seaikárarigíayo xwámámí wírixini.” urijí nánirini.

³² Xámi xwiyá Gorixoyá iwamíó wíá seaókiáná egíápi náni ámi dijí irónípoí. Íná xeanijí ríá tífí ayá wí seaikárfagía aiwí xwámámí néra ugíawixini. ³³ Waíná ámáyá sijwí e niseameámi nuri niseawárimáná ikayíwí seamearíro xeanijí seaikáriro yaríná seyíné xwámámí wigíawixini. Waíná seyíné seaikárarigíápa wikárfayí tíni axí e nikumixiniro ayo wímeaarinípi “Nene eni nineaímearíná ayí ananirini.” niyaiwiro e egíawixini. ³⁴ Ámá gwí ñweagíáyí náni dijí sipí niwiro arírá wigíawixini. Segí xwiá aijí amipí searápekixéagía aiwí “Negí amipí nearápekixéápimi seáyi e imónijípi —Api ná ríwíyo aí bi maníní anijí imóniníápirini. Api sini ría weni?” niyaiwiro náni dijí sipí miseaí yayí tíni xwámámí niwiéra ugíawixini.

³⁵ Ayináni wará saríwá mímáriní Jisasomi xídarigíápi píni miwiáripani. E nerónayí, Gorixo yayí seaimoníáriní. ³⁶ Ayí ripí seararijini. O gí ámá imónijíáyí e éírixiniri wimónarijípi xixeni néra nútásáná símimañýo dániníjí “E e niseaíimíáriní.” searijípi neaímeáwiníginiri xwámámí niwiéra úírixini. ³⁷ Gorixo Bikwíyo níriniri eániñí ripí ámá nene yeáyí neayimíxemeainí náni rijí enjagi náni rarijini, “O bínfa náni ná jíami mimónini. Sini yómiñí mé rixa aijíni biníáriní. ³⁸ Gí wé rónijípi yarigíáyí dijí niwkírorijípimi dání dijí niyimíñí imónijípi tígíáyí imónipírári. E nerí aí ámi wé fá mixeánánayí nioní wí dijí yayí nininíámani.” Gorixo e rijí enjagi náni “Xwámámí niwiéra úírixini.” seararijini. ³⁹ E niseariri aí “Nene ámá wé fá nímixeániri anínaníwaéne wí mimóní dijí niwkírorijípimi dání eríkiemeániñwaéne imónijwini.” nimónarini.

Ámá dijí niwkírorijípimi dání yagíápi nánirini.

11 ¹ Ámá Gorixomi dijí wiwkíroarigíáyí xíoyá dijí tíni dijí re niyaiwiro wipimónini, “Nene dijí wiwkímoarijwápi o aga xixeni nineaiiníáriní. Amipí xío neaiapimíániri nearijípi nene sini sijwí tí tíni miwinarijwápi aí aga nepa imónini.” niyaiwiro wipimónini. ² Ejíná ñweagíáyí píyo dání Gorixo “Ayí nañí yarijoi.” rijímani. Ayí dijí wiwkíroarigíáyí náni rijírini. ³ Nene dijí niwkírorijípimi dání re niyaiwirane nijíá imónijwini, “Gorixo xwiyári tíni aijína tíni nimixiríná xegí xwiyá ríyó dání imónijí enjagi náni amipí nene sijwí winarijwápi nimixiríná amipí nene sijwí tí tíni miwinipaxí imónijípi tíni imixijírini.” Nijíá e imónijwini.

⁴Aiborío Gorixomi dijí niwikwíroriñípmi dáni o náni naajwí ridiyowá neríná xiráo Keno éípmi seáyi e imóninjí bi ejinigini. Ayináni Gorixo ridiyowá o éípmi yayí numeríná “Aiborío ámá wé róninjí worini.” rijinigini. Ayináni o rixa pejí ami aí Gorixomi dijí niwikwírori ejípi nene Bikwíyo íá roaríná sinínjí nearéwapiyariní.

⁵Inoko Gorixomi dijí wikkwíroariñagi náni mipepa oeniri ménapijinigini. Gorixo ménapíejagi náni o náni píá meginigíawixini. Ayí rípi náni rariñini. Sini miménapipa ejáná Gorixomi pírániñí uxídariñagi náni Gorixo o náni yayí wininjípmi náni Bikwíyo wí e níriniri eániñagí náni rariñini. ⁶Ámá Gorixomi dijí miwikwíróíayí náni o dijí yayí winipaxí wí menini. Ayí rípi nánirini. Gíyí giyí “Gorixo tíamíni oumíni.” niwimóniríná “Pí pí nepaxímani. Sa Gorixo nepa ría ñweani?” yaiwiro “Ámá xío tíamíni baniro yarigíáyo yayí wimoariñoríani?” yaiwiro nero dijí wikkwíropaxírini.

⁷Nowao Gorixomi dijí niwikwírori náni o amípí sini miwímeapa éípi náni erirí wíáná xío aríá niwiri xegí ñwiaxeyowa yeáyi uyimixemeámíániri siphíxi wo imixjinigini. O xegípi dijí niwikwírori e nerijíyo dáni ámá íná xwíá týfo ñweagíáyo xwiýáfá umeáriri ámá Gorixomi dijí wikkwíroariñagía náni “Ayí wé rónigíáyírini.” rárañí wo imóniri ejinigini.

⁸Ebiríamo Gorixomi dijí niwikwírori náni o “Dixí aní re píni niwiárimi xwíá nioni siwá simíáé náni úírixini.” uráná aríá niwiri xwíá “Joxí mearíárini.” uríáyo náni ujinigini. Nuríná “E náni ría waríñini?” miyaiwipa nerí aí anani píni niwiárimi ujinigini. ⁹O Gorixomi dijí niwikwírori náni ámá aní mi dánjóninjí nimóniri xwíá Gorixo símimanjíyo dáni “Nioni nisiaipímáriní.” uríñípmi niñweaxa ujinigini. Apimi niñwearíná xwíá ámá wíyíyóninjí niñweaxa nemeri seníá aní nípákia nuri emejinigini. Xegí xewaxo Aisako tíni xiáwo Jekopo tíni awaú — Gorixo egí símimanjíyo dáni “Xwíá rípi niseaiapímáriní.” uríñowaúrini. Awaú ení xano ejípa axípi e egíñixini. ¹⁰Ebiríamo xwíá apimi niñweaxa nemeríná aní Gorixo dijí nejwiperí ikwíronjípmi —Aní apí aníñí imóninjí náni pírániñí nítíwayírori ikwíronjípirini. Apimi e ñweáimiginiri weninjí nerí niñweari náni e néra ujinigini. ¹¹Seraí ení Gorixomi dijí niwikwírori náni oyá dijí tíni niaíwí xiripaxí imóninjíginí. Í oxí niróá núisáná rixa rípaíwí imóninjí aí re yaiwijnigini, “Gorixo, niíni rixa niaíwí xirimía náni rárijo xío ríipi tíni xixeni yárarijo ejagi náni niíni anani dijí ujwiráripaxorini.” yaiwijnigini. ¹²Ayináni Ebiríamo —O ámá ná woni aí xweyanjí siphípi nerí rixa nípémíñíríninjí neríná niaíwí timeááná omí dáni ñwiáríawé sinjí aní piríyo dáni ónarínjíyí íá miropaxí imóniri iníkí rawirawápámi wiáronjíyí íá miropaxí imóniri ejípa imóninjíginí.

¹³Ámá nioni niríri ríwamíñí neáea weaparijáyí níni Gorixomi dijí niwikwíróá nuro xwiýáfá wigí símimanjíyo dáni “Niseaiimíárini.” uríñípi

sini miwímeapa eñáná pegíawixini. Gorixo wiiníápimi ná jíami dáníniŋí siŋwí niwíniríná yayí nero “Ayí awiaxírini.” niyaiwi waropárí nero re nirárimi pegíawixini, “Xwíá riími niywearanéná ámá ají mi dájenéníŋí nimóniri ḥweajwini.”¹⁴ Ámá éniŋí imóniŋípi rigíayí siŋjáni waropárí riþíniŋí yariŋoi, “Negí ḥweapaxí imóniŋe náni wenijí nerí ḥweajwini.” siŋjáni waropárí apíniŋí yariŋoi.¹⁵ Wigí ají xámí píni niwiárimi bigié náni diŋí sipí wiariŋagi náni e niriro siŋwiriyí, ámí axí e náni upírápi imóniŋagi náni anani upaxí imónaniro egíarini.¹⁶ E mepa nero ají seáyi e imóniŋí bimi —Api ajínami imóniŋípirini. Apími ḥweáwaniginiro diŋí sipí niwia wagírini. Ayínáni Gorixo ámá ayí xíomí “Joxí negí ḥwjáoxírini.” urarigíápi náni ayá miwiníagi náni xío tíni nawíni ḥweapíría náni ají bi wikkwírojírini.

¹⁷⁻¹⁸ Ebiríamo Gorixomi diŋí niwikwírori náni o nepa nioni nimónariŋípi xidinírfeníjoiniri iwamíó wíwapiyíáná xegí xewaxo Aisakomi Gorixo uríŋípi tíni xixení ridiyowá eminiri ejiniginí. Axomi Gorixo símimaŋyo dání re uríŋiniginí, “Dixí iyí axípá e imónipíráfrini.” ríriŋjáyí Aisakomi dání nemeága upíráfrini.” uríŋí ejagí aí xegí xewaxo Aisako, ná woni siŋfíniŋí émiaojomi ridiyowá náni pikíminiri neríná¹⁹ diŋí re moŋjiniginí, “Ámá rixa pegíá aiwi Gorixo owiápíniŋeápojiniri ámí siŋjí wimixípaxoríani?” niyaiwiri Gorixo píří urakíáná xewaxomí ámí sini siŋjí meáagi náni réniŋí ripaxírini, “Ebiríamo xegí niaíwomi yowíyo dání mixeaŋjiniginí.” ripaxírini.

²⁰ Aisako Gorixomi diŋí niwikwírori náni xegí xewaxowaú Jekopomi tíni Isomi tíni awaúmi ríwéná wímeaníápi náni diŋí nimori xwiyíá bi tíni naŋí wimixípjíniginí.

²¹ Jekopo Gorixomi diŋí niwikwírori náni rixa nipéminiri aŋwi e neríná xegí xewaxo Josepoyá xewaxowaúmi Gorixoyá diŋí tíni naŋí wímeáwiniginíri xwiyíá bi tíni naŋí niwimiximáná xegí erajíwámi nikwíróniríná Gorixomi yayí umeŋjiniginí.

²² Josepo Gorixomi diŋí niwikwírori náni rixa nipéminiri neríná ríwíyo xegí Isíreriyí Isipiyí aŋyo píni niwiárimi upírápi náni nurírná re uríŋiniginí, “Nuróná gí ejí aí tíni nimeámi nuro xwíáyo niweýáriírixini.” uríŋiniginí.

²³ Mosesomi xaniyaú Gorixomi diŋí niwikwírori náni niaíwí xiríí awiaxí imóniŋagi niwíniri sekaxí Isipiyíyá mixí ináyo “Isíreriyí niaíwí oxí nixirírná pikírírixini.” ráriŋípi náni wáyí mepa neri Mosesomi emá waú wo náni píni ḥwirárigísisini.²⁴ Moseso Gorixomi diŋí niwikwírori náni rixa xwé niwiarori neríná “Isipiyíyá mixí ináyomi xemiáiyá xewaxoyí miniripa oépoji.” wimóniŋjiniginí.²⁵ “Síá ámaéne xwíá tíyo ḥweaariŋwápi áríní imóniŋagi náni xe yayí rikikiríó neríŋípimi dání oneaímeaniri yarigíápi xe néra úimigini.” miwimóní “Nioni ámá Gorixoyáyí tíni kumixináná uyínií wikárarigíápi nioni tíni nawíni

oneaikárípoyi.” yaiwijnigini. ²⁶ Xíomi Gorixo yayí niwimoríná winíápi nání dijí re mojinigini, “Ámá Gorixo yeáyí neayimíxemeanía nání urowárénapinío nání peayí niwianiro ayá wímomopírápa nioní ení ninirónayí, Gorixo yayí ninimoríná niníápi amipí ayá tíjí Isipiyí ajíyo wejípimi seáyi e imónijí ejagi nání ayí ananirini.” niyaiwiri nání “Ámá Gorixoyáyo uyínií wikárarigíápi nioní tíni nawínií oneaikárípoyi.” yaiwijnigini. ²⁷ O Gorixomi dijí niwíkwírori nání Isipiyí ajíyo píni niwiárimi unjinigini. Mixí ináyo xíomi wikí wónijípi nání wáyí nerí mú Gorixomi —O ámá wí sijwí miwinarigíorini. Omi sijwíniijí niwiñirí nání xíomi wímeajípimí xwámámí niwiri Isipiyí ajíyo píni niwiárimi unjinigini. ²⁸ Axo Gorixomi dijí niwíkwírori nání ajínají pipikímí emeariño xegí Isireriyíyá niaiwíyo ení mipikipa oeniri re urijinigini, “Sipisipí miá nipikiro ragí segí ají íwíyo xópé niyára úpoyi.” nuriríná aiwá síá Ajínajo Neamúroagoi riniñíyi nání érowiápñiñinigini.

²⁹ Isireriyí Gorixomi dijí niwíkwíroro nání ipí Ayíá Ríjoi riniñíwámi nixeróná iniigí midimidáni deawáráná xwíá yeáyí yikiáriñeníjí úágíá aiwí Isipiyí ení axfíyimi owaneyiniri éíyáyí wíniyí aí tíni iniigí emadirónáriñinigini. ³⁰ Isireriyí Gorixomi dijí niwíkwíroro nání o uríípi nero ají yoí Jerikoyi riniñípíyá sínjá ákijáyo bíariwámíni síá wé wíumí dání waú apimí awí nímudímoayimáná ejáná sínjá ákijápi nipini ikwierónowinijinigini. ³¹ Rexapí —Í iyí ede dání warigíí ají apimi dánírini. —Í Gorixomi dijí niwíkwírori nání Isireriyí ají apimi sijwí wináraniri bííwaúmi yayí tíni nipemeámi úagi nání Isireriyí ámá uyínií yarigíáyo nipikiróná ími mipikigíawixini.

³² Agwi ámi bi pípi niriri eámíini? Ámá rowa, Gidiono tíni Barako tíni Samisono tíni Jepitao tíni Depito tíni Samuero tíni wíá rókiamoagíawa tíni ámá awa egíápi nání repiyí niseaiéra nuríná síá neaóripaxírini. ³³ Ámá ayí Gorixomi dijí niwíkwíroro nání ámá mfkí bi bimi xopirári wiwo wé rónijí imónijípi ero Gorixo wigí símímanýo dání “Sanjí searápímíárini.” uríípi wímeari Gorixoyá dijí tíni pusí sayí raioníyi riniñýo manjí upírori ³⁴ ríá xwé nariñírímí iniigíyónijí anani xopirári emero ámá kirá tíni pikianiri yarigíáyo éí nurakínárimi uro migí nimónimáná ámi ejí sixí eániñí íniro mixí inipíría nání ejí ríá yíkiro émá simijí wínarigíá bi bimi mixí xídowáriro ³⁵ apixí wigí ámá Gorixoyá dijí tíni xwáripáyo dání wiápñimeááná yayí tíni ámi umíminiro egíawixini. E nerí aí Gorixomi dijí wíkwíroarigíá wíyo ámá wa ía nixeró gwí nijiro Gorixomi ríwí umópoyiniri nimépéa nuro “Gorixomi ríwí umóánayí, nene gwíyo dání seaíkweawáraníwini. E mepa nerínayí, niseamépéa núwasáná niseapikianíwini.” uríagíá aí ámi xwáripáyo dání niwiápñimearíná dijí niyimijí imónijípi meáwaniginiri nání ayí uríápi aríá miwigíawixini. ³⁶ Gorixomi dijí wíkwíroarigíá ámi wíyo ikayíwí umeariyo wíyo iwanjí ragí píri uyíkímí ero wíyo seníá tíni gwí jiro wíyo

gwí aŋjyo ḥwiráriro 37-38 wíyo sínjá tíni pikiro wíyo só tíni áwini e sío diyearo wíyo “Ení eánigíáyírfani?” níriri iwamíó wíwapiyiro wíyo kirá tíni pikiro wigíawixini. Ámi wíyo ámá wí —Ayí sípí ámá imóniŋagía náni ámá Gorixomi dínjí wíkwíroarigíá ayí tíni nikumixiniri ḥweapaxí mimónigíáyírfini. Ayí xeanijí wikáriro uyínií umépero yaríná ayí díwí ikeamóniro memé wará tíni sipisipí wará tíni rapirapí náni wayíá yíniro ámá dínjí meajími aŋj kwirónimo díwíni ejími nemero sínjá sirirkíyo nipáwiro ḥwearo xwáriŋwíyo nipáwiro ḥwearo egfawixini. 39 Ámá ayí níni Gorixomi dínjí niwikwíroro náni o “Mimíwiároarigíáyírfani?” wíaiwiáriŋjí ejagí aí o wigí símimaŋjyo dání “Niseaiimíárfini.” uríŋjípi miwímeajinigini. 40 Ayí ripí nánirini. Ejína nene náni Gorixo dínjí re nejwiperi yaiwiáriŋjinigini, “Ámá ayí náni seáyi e imóniŋjí bí wiíimigini.” yaiwiáriŋjí ejagí náni api ámá nioní níra weapíáyo sini miwímeajinigini. Ayí wigípi Gorixo “Gí ámá wé rónigíá api imónířixini.” yaiwiáriŋjípi tíni xixení imónipířia náni maríái, ayí tíni nene tíni nawníi imónaníwá náni ayo xámí miwímeajinigini.

**“Gorixo siyikí neareaaríná Jisasomí siŋwí
winaxídípoyi.” uríŋjí nánirini.**

12 ¹Ayínáni nene pí yaníwini? Ámá “Gorixomi dínjí niwikwíroríná e epaxírfani?” oyaiwípoyiniri siwániŋjí níneainirí neafwapiyarigíá ayí obaxí ayá wí midimidáni wiárí wiárí neadéronjagía náni pí yaníwini? Sa ripini oyaneyi. Amipí níni upupígí neaikárariŋjípi píni wiárirane negí íwí sini mé ípeaariŋwápi píni wiárirane nemáná Gorixo api e imónířixiniri wimónarinjípi imónaníwá náni ámá yamiyamúrónigí inarigíápa nene eni omi nixídiranéná ejí neánirane axípi e oyaneyi. ²E neranéná Jisasomí —O nene Gorixomi dínjí wíkwíroaníwá náni imóniŋjípi mfkí ikiri wé roáriri ejorini. O dínjí nifá ríwíyo wininířápi nímeáwiniginiri niyekwiroáriróná wíápimi xwámámí niwiri ayá winipaxí wilkáríápi náni paimimí ejorini. Niwíápí nímeámáná ámi Gorixo tíni xixení nimóniri mixí ináyí siá íkwiajwí o éí ḥweajnami wé náúmini éí ḥweajorini. Omi siŋwí owinaxídaneysi. ³Ayá sípí seaimixiri ejí samiŋjí seaweri mepa enía náni íwí yarigíáyí sípí ayá wí wikáriagía aí xwámámí wiyo —Ayí Jisaso náni rarijini. O náni pírániŋjí dínjí mópoyi. ⁴Seyíné íwí yarigíáyí seaikárarigíápi xwámámí niwia nútiasáná aiwi segí wí sini miseapikigíárfini. ⁵Nene niaiwene náníniŋjí Bikwíyo ejí ríremixí niniri eániŋjí ripí seyíné rixa aríá ikeamogíárfini, “Gí niaíwoxini, Áminá Gorixo siyikí rireaariŋjípi náni peayí miwianípani. Pírániŋjí simiximiniri náni mixí rírányí, ayá sípí misimixípani. ⁶Ayí ripí nánirini. Ámá Ámináo ‘Gí niaíwírfani?’ niyaiwiri dínjí sítixí uyariŋjyo siyikí ureari sikkíá earí yarijí ejagí náni rarijini.” Bikwíyo e níriniri eániŋjípi seyíné rixa peá mogíá ejagí náni rarijini. ⁷Seyíné Gorixo xeanijí ſeáimeaariŋjípimi dání

xe siyikí oneareaniri rixa xwámámí niwiéra warijoi. Niaíwí xano siyikí murearijí wo rimónini? Oweoi, mimónini. Ayináni xano xegí niaíwíyo wiarijípa Gorixo eni axípi e seaiariní. ⁸E nerí aí Gorixo xegí niaíwí niyoní siyikí ureaarijí ejagi náni seyíné siyikí miseareapa nerínayí, xegí niaíwíyíné mimóní sa óí e dájí niaíwíyínéni jí imónijo. ⁹Rípi náni eni dijí mópoji. Nene sini niaíwí ejáná negí xwíá týo dájí ápowá siyikí neareaagí aiwi wé íkwiajwíyo ujwiráragwárini. Nene e neranéná nají nerí aiwi re riseaimónarini, “Ápo Gorixomi —Dijí týjí imónijo nípini imixijo, ayí orini. Omi íními wurínipaxímani.” riseaimónarini? Oweoi, anjipaxí íními wurínipaxí ejagi náni e nerane dijí níyimijí tíjwaéne oimónanayí. ¹⁰Ayí rípi nánirini. Nene sini niaíwí ejáná xwíá týo dájí ápowá anijí mariái, siyikí ná binínjí ninearearíná “E niwiríná ayí nají imónijípi wíwapiyarijwini.” wimónarijípi neareaagía aiwi Gorixo siyikí ninearearíná siyikwí míni jí xío imónijípi nene eni imónaníwá náni arirá owiminíri neareaarijírini. ¹¹Giyí giyí nají oimónipoyiníri siyikí nureari sini e wiarijá yayí miwiní dijí sipíni wiarijírini. E nerí aí siyikí nurearijípimi dání yayíwí numéra núisáná wáriñyí náni jí niwerí wé rónijí ero niwayiróniro iwearo epaxírini.

Erirí niwiríná urijípi nánirini.

¹²Ayináni segí wé imijí mixiwejíyí ámi ríá símixiro síkwí xóminjí ikwíó seaiárijíyí ámi irú pímixiniro nemáná ejí neániro Gorixomi xídíírixini. ¹³Segí xóminjí xeñwímíni ḥweanjí muýkínpa nerí ámi nají oimóniri óí símí inijíyími úírixini. ¹⁴Ámá níni tñi mixí miní arige píráni jí menaniréwiníro anijí miní ero siyikwí míni jí Gorixo “Ámá nioniyáyí e imóníírixini.” wimónarijípi —Api tñi xixeni mimónigíyí Ámináomí wí sijwí winípírámaní. Api tñi xixeni oimónaneyiníro anijí miní ero éírixini. ¹⁵Segí wo Gorixo ayá nisearamixíri seaijípími ríwí mamoniginíri awíni jí mearóníírixini. Aiwá maiwí sixíyo niyiríná yíkí yarijí bi tñi yíáná aiwá nípini yíkí imixarijípa segí wo sipí nerijíyo dání niyínéni axípi seainigíníri píráni jí awíni jí mearóníírixini. ¹⁶⁻¹⁷Segí wo Isónijí —O xiráo imónijípimi dání xanoyá amipí meapaxí imónijo aí aiwá ná bini níminíri náni amipí api peá nimori “Gí gwíá xe meáwinigini.” wimónagorini. Ámi ríwíyo dání ápo xwiyá bi nají onimixiníri rixijí uríagi aí xano aríá miwíagí náni xwiyá bi tñi nají onimixiníri ḥwí piyí nüriníri aiwi xío xámi ríwí umojípi ámi ríwíyo níkinimóníri meapaxí mimónijinigini. Segí wo ámá ónijí Gorixomi ríwí umoarigíyí yapi imóninigíníri nánirani, íwí inarigíyí yapi imóninigíníri nánirani, píráni jí awíni jí mearóníírixini.

“Seyíné sini kíkíni jí mé rixa náyo páwiarijoi.” urijí nánirini.

¹⁸Seyíné Gorixo tíámini nibiróná ejíná amipí negí aríowéyí díwí Sainaiyí riñijípími dání sijwí winíro aríá wiwo egíápi wí miwinarijoi.

Ayí díwí anani wé tñi fá xiripaxí imóniñípimi aŋwi e nuróná ríá ápiawí werí síá xaíwí yidoáriri ríwípí tñi ápiajwí tñi nawíni eri yariŋagi niwiniro¹⁹ pékákí ejí tñi riniri ikaxí xwiyáá rinariñípánijí riniri yariŋagi aríá wigíawixini. Xwiyáá ikaxí niriríná rinariñípí aríá niwiróná Mosesomi risisí re urigíawixini, “Nene ámi Gorixomi aríá owianeyí.” mineaimónarini.” urigíawixini. ²⁰Ayí Gorixo sekaxí “Ámá worani, memé aírani, díwí ripimi amáí nirónirínayí, siŋá nearo pikíírixini.” uríipi náni wáyí winíagí náni e urigíawixini. ²¹Ayí siŋwí e winíápi miŋí yíwí níriro ɻweapaxí ejagi Moseso eni re riŋinigini, “Nioni wáyí nikáriniri ejí siřiŋiwí ninariní.” riŋinigini.

²²Agwí ríná seyíné díwí ejíná segí aríowéyí bagíá axípimi mibí rixa díwí Saioniyí riniñípimíniŋí rémófawixini. Díwí apimi ɻwiá anijí siŋí imóniñoyá apí ikwíróniŋerini. Apí api Jerusaremiyí riniñí ajínami ikwíróniŋípirini. E ajínají fá miropaxí imóniñípí awí neánimáná yayí néra wiápínarigferini. ²³E ámá Gorixoyá niaíwí xámíñóniŋí imónigíayí —Ayí ajínami anijí ɻweapířia náni wigí yoí rixa anami ɻwíráriňíyířini. Ayí awí eánigferini. E Gorixo, ámá niyoní mí ómómiximí enío ɻweaŋerini. Diŋí ámá xwíáyo niŋwearóná wé róniŋí yarigíayíyápi ajínami peyíáná Gorixo wé uroáriňíyí tñí e, ayí erini. ²⁴E Jisaso eni tñí e. O xwiyáá siŋí Gorixo “E e niseaiimíářini.” réroáriňípí náni negí wáwuŋí imóniňorini. Ragí o niperíná puŋípi —Apí xwiyáaniŋí níriniríná “Nioni péápími dání seyíné diŋí niyimiŋí imóniňípí meapířiřini.” riniňípirini. Apí ragí ejíná xiráo Keno xogwáo Aiboríomí pikíxwířio wíáná puŋípi —Apí xwíáyo dání “Nioni náni ejí meái.” riniňípirini. Apími seáyi e imónini. Apí nipini tñí e seyíné rixa agwi bariŋoi.

“Gorixo nearariňípí aríkwíkwí miwipa éwanigini.” urijí nánirini.

²⁵Xwiyáá searariŋomi aríkwíkwí wipírixiniri siŋwí ainenaxídípoyi. Negí aríowé ejíná Moseso xwíá týo dání eríř wíagí aiwí aríkwíkwí wigíayí Gorixo píř umamóípimi mímúrogíá ejagi náni seyíné eni ajínami dání eríř neaariŋomi aríkwíkwí niwirínayí, “Píř neamamóminiri eníapími ananí nimúropaxenerini.” riyaiwinariŋoi? ²⁶Ejíná o díwí Sainaŋi riniňípimi dání xwiyáá ráná xwíá rírími poboní neri yaiwiámí méagi aiwí agwi ríná neníápi náni Bíkwíyo níriniri eánijí ripí neariňířini, “Nioniŋí diŋí tñi xwíáří ámi bi yaiwiámí niMenířiná xwíářiní maríši, ajína tñi eni yaiwiámí meninířiní.” neariňířini. ²⁷Xwiyáá Gorixo níriníná ámi biyi riŋípi, ayí ripí áwaŋí nearimíániri rinini. Amipí anipá imónipaxí mimóniňípí íníná anijí imóníwiniginiri amipí anipá imónipaxí imóniňípí —Apí xío xwíá amipí nimixiríná imixiňípirini. Apí anipá imixářimíániri náni rinini. ²⁸Ayináni Gorixoyá xwioxíyo ɻweaŋwápi wí anipá mimónipaxí ejagi náni omí yayí

numerane “Enjí eániñí Gorixo imóniñípi, ayí apiríani?” niyaiwirane awayini íá niyamixinirane niñwearane xío e éfrixiniri wimónariñípi neranéná yayí winipaxí imóniñípi éwanigini.²⁹ Negí Íwjáo amípí sípí imóniñípi ríá nariñípániñí imónijo ejagi náni api e éwanigini.

“‘Gorixo yayí winipaxípi oyaneyí.’ niseaimóniríná
ripí ripí éfrixiní.” urijí nánirini.

13 ¹Seyíné ámá Jisasomi diñí niwikwíroro náni sérixímeániñí imónigíayí náni diñí sípí wiariñíapi píni miwiári ananí sini wíírixini. ²Ámá wí “Ámá aŋí mi dámýo aiwá míraŋí wiariñwini.” niyaiwiróná maiwí aŋínajýo wigíá ejagi náni seyíné ámá aŋí mi dámýo aríá mikeamó aiwá míraŋí wíírixini. ³Segí sérixímeá gwí aŋýo ɻweagíayí náni diñí aríá mikeamó seyíné eni nawíni gwí niñwearóniñí nimóniro arirá wíírixini. Sérixímeá paimímí wiariñíayí náni diñí peá mímó “Nene eni gwí tíjwaéne ejagi náni axípi e neapaxírani?” niyaiwiro arirá wíírixini. ⁴Ámá íwí inarigíayó rixa nímeánimáná inarigíayorani, sini mimeánipa nemáná inarigíayorani, niyoní Gorixo pírí umamoníá ejagi náni seyíné segí meánigíapi peayí niwianiro wí tñi íwí minimepa éfrixiní. Íwí niniríná ayí Gorixoyá siŋwíyo dání piaxí weánipaxípi yariñagía náni rariñini. ⁵Xwíá týo niñwearóná nigwí náni diñí sípí seiariñípi xe áxeñwaríniñí oneainiri siŋwí miwinipa éfrixiní. Bikwíyo níriniri eániñí ripí Gorixo xewaniño re riŋí ejagi náni rariñini, “Nioni wí mìriwáramó erí wí misiepisamó erí emíarini.” riŋí ejagi náni rariñini. ⁶Ayináni nene wará saríwá mimáríni Bikwíyo níriniri eániñí ripí ripaxenerini, “Arírá niariño, ayí Áminá Gorixo ejagi náni nioní wí wáyí emíméini. Ámá pí pí ninikáriro aí Gorixomí diñí wíkwíroariñíapi pírí nirakipaxí menini.” ripaxenerini.

“Neapeŋweagíawa yagíapí ikaníñí owianeyí.” urijí nánirini.

⁷Áminá xámi xwiyíá Gorixoyápi nisearewapiyiro seaipeŋweagíawa náni diñí irónípoyí. Awa sini mípé niñwearóná néra núfasáná imónagíápi náni diñí nímoró Gorixomí diñí niwikwíroro yagíápa axípi oyaneyiníro ikaníñí wiaxídípoyí.

⁸Jisasi Kiraiso imóniñípi ámi xegí bi xegí bi imónariñímani. Aniñí imóniñípi ejíná dání apíni imóniri agwi rína eni sini axípi imóniri ná ríwíyo eni aníñí miní axípi imóniri eníarini. ⁹Ayináni xwiyíá Kiraiso neaiiñípi náni riniñípi maríái, xwiyíá xegí bi náni éwapínarigíá xixegíni imóniñípi iniigí waxíniñí xe oneamároniri siŋwí miwinípani. Ayí ripí nánirini. Gorixo ayá ninearimixiri neaiiñípími dání diñí sixí níñiránénayí, naŋí neaimixipaxí imóniñípími xídaríñwini. Naŋwí náni ɻwí ikaxíyo “Rípi ɻwíáxini. Rípi ananirini.” riniñípími dání wí diñí sixí neaínipaxí menini. Ayináni ámá xámi “ɻwí ikaxí riniñí apími oxídimini.” niyaiwiro xídigíayí api naŋí wí wimixiñímani.

“Ridiyowá nání wayíá Gorixo wimónarijí ripi éríxini.” urijí nánirini.

¹⁰ Nene íráí onijíwá Jisasi Kiraiso ridiyowáníjí neaiinijíwá tijwaénerini. Ridiyowá Jisaso inijípí —Api dijí níwikwírorijípimi dání ananínjí ninirane naejí imónarijwápirini. Api ámá síní seníá aejí ríkáriniwijwámí dání yagíápimi xídarigíáyí bi nipaxí menini. ¹¹ Ripi nání dijí mópoyí. Apaxípá imónigíá xwéowa xwiogwí o omi íwí none tíni negí ámá tíni yarijwápi Gorixo yokwarímí oneaiiniri naejwí nipikímáná ragí púípí nímeámi awawá ɻwíái rinijíwámí niþáiro wiwiá neaáriro aiwí naejwí náo ámá ɻweagíe bíaniriwámíni ríá ikeárarigíárini. ¹² Ayináni Jisaso eni xegí ámá agwí axfýónijí minigíáyo xío niperíná ragí púípimi dání siyikwí míniójí Gorixo e imóníríxixiniri wimónarijípí wimiximiniri nání ákijá íwí e bíaniriwámí dání rinijí meajinigini. ¹³ Ayináni nene ámá síní “ɻwí ikaxíyo ‘Api ɻwíáxiní. Api ananirini.’ rinijípimi oxídaneyí.” rarigíáyí ɻweagíe píni niwiárimí o tíni e nání nurane dijí “Xíomi ayá wiayigíápa nene eni neaiaríná ayí ananirini.” oyaiwianeyi. ¹⁴ Ayí ripi nání seararijini. Aejí bi xwíá tíyo nene anijí íníná ɻweaníwá nání mimónijagi aí aejí anjnamí ríwíyo imóniníápi nene ɻweawaniginiri dijí niwikwímorane yarijwá ejagi nání rarijini. ¹⁵ Ayináni Jisaso neaiijípimi dání Gorixomí ridiyowá nání wayíá yayíni uméwanigini. Negí maejíyo dání ámá wíyo pí pí nuriríná onini negí Ámináorinínjí nurirane waropári wíwanigini. ¹⁶ Gorixo ámá xíoyáyí wíniyo naejíni wiyo díwí ikeamónigíáyo amipí bi miní wiro yarijagía niwiniríná yayí winarijí ejagi nání seyíné api nání aríá mikeamó nero éríxini. E neróná ridiyowá nání wayíá Gorixo wimónarijípí yarijagía nání rarijini.

¹⁷ Segí áminá seyíné Jisasomi pírániójí xídíríxixiniri seaipejweaarigíáwamí —Awa Gorixo yarijí imímí wíáná niseaipejwearíná egíápi nání “Ayí apí nání ejwárini. Api nání ejwárini.” urípíráwarini. Awamí aríá niwiro ínímí yeáyí wuríñíríxini. Seyíné pírániójí aríá niwiro ínímí niwuríñirónayí, awa niseaipejwearóná wigí dijí ríá muxé dijí yayí niyaiwiro seaipejweapírári. Seyíné e mepa nerónayí, naejí imónijípí wí seaimixiníá menini.

¹⁸ Amipí none neranéná pírániójí íá niyamixiniri éwaniginiri nerane nání re neaimónarini, “Gorixoyá sijwíyo dání pírániójí wé róniníjípini néra warijwini.” neaimónarijagi nání seyíné none nání Gorixomí xwiyáfí rírimí wípoyi. ¹⁹ Nioni pírí nirakiarijípí anipá imónáná seyíné tíáminí aejní bimíá nání Gorixomí rixijí ayá wí uríírixiniri dirirí seaiarijini.

Gorixomí nuriríná urijípí nánirini.

²⁰ Gorixo —O ámá niwayiróniro ɻweapaxípí nání mfkí ikiyorini. Oyá dijíyo dání negí Áminá Jisaso xwáripáyo dání ámi sijí neri wiápíñimeanjírini. Ragí o niperíná púípimi dání xwiyáfí niyimijí imónijí

Gorixo “E e niseaiimíárini.” réroáriñípi aníñí wayiroáriñí ejagi náni sipisipí imóniñwaéne neameariñí xwé imóniñorini.²¹ Seyíné amipí Gorixo wimónariñípi nipini epaxí imónipíri náni seaimixíwinigini. E neríná Jisasi Kiraiso —Aníñí íníná seáyi e numepaxí imóniñjo, ayí orini. O seaiñípimi dání pí pí xío yayí winipaxí imóniñípi imóníñrixiniri seaimixíwinigini. “Aga e imóníwinigini.” nimónarini.

Yoparí urinípi nánirini.

²² Gí nirixímeáyíné, ejí rirémixí nioni seaíá ripi sepiá ayá wí niriri meapa nerí náni ripi re osearimini, “Pírániñí aríá ókiarí nimónirane apimi oxídaneyí.” yaiwípoyi.” osearimini. ²³ Seyíné ripi náni nijíá imónipoyi. Negí nirixímeá Timotio rixa gwí ajíyo dání wáríawixiní. O sini mé nioni nímeááná yawawi nawíní nibirai sijwí seananíwirini. ²⁴ Segí seáyi e nimóniri seaipeñweaarigíawami tíni Gorixoyá imónigíá niyoní tíni none náni yayí neawiemeaípoyi. Ámá nioni tíni Itari piropenisíyo re ñweañwáyí yayí seaiwárénapariñwini. ²⁵ “Gorixo niyínéni ayá seaiwianíwinigini.” nimónarini.

Payí Jemiso eajínarini.

Payí rina ámá Jisasomi dijí wikkwíroarigíáyo mixí uxídowárariñagía náni ami ami numiamoro wí ejí nimóniro aji apí apimi urínigíáyí náni Jemiso eajínarini. Xewanijo náni áwaníjí pírániñí miriniñí ejagi aí “Jisasomi xogwáo, Jemisoyí riniñoríani?” wiawiariñwáorini. Jisasoyá siyikí imónigíá Jerusaremi ḥweagíáyo wipeñweagíá seáyi e imóniñorini (Wáí wurimeiarigíáwa 15:13, 21:18). Jisaso rixa ajiñami nipeciyimáná xwiogwí rixa obaxí onimiápi nipwémáná ejáná Jono ámá wí “Jisasomi dijí wikkwíroariñwini.” niriro aí omí pírániñí nuxídiríná epaxípi tíni xixeni mé yarigíápi náni aráfí niwiri náni ayí re oyaiwípoyiniri “Jisasomi pírániñí nixídiríná epaxípi, ayí ripiríani? Ripiríani?” oyaiwípoyiniri payí rina niriri eajinigini.

1 ¹Jemisoni —Nioni Gorixomi tíni Jisasí Kiraisomi tíni xináínñiñí nimóniri omiñí wiiariñá wonirini. Nioni payí rina gí ámá Jisasomi dijí wikkwíroarigíáyíné náni —Seyíné gwí bi bi wé wúkaú sikwí waú apiyíné wí ejí nimóniro ḥweagíáyínérini. Ayíné náni payí rina neari yayí seawárénapariñini.

“Iwamíó neaíwapiyarigíápi ejí neaeámixipaxírini.” uriñí nánirini.

2-3 Gí niriñímeáyíné, seyíné rixa nijíá ripí imóniñoi. Jisasomi dijí niwikkwíroróná ejí neániro ría xídarijoñiri iwamíó seaíwapiyíápími xwámámí niwiéra nurónayí, xeanijí ría tíñí ríwíyo seaímeaníápími ení xwámámí wipaxí imónipíriárini. Seyíné nijíá e imóniñagía náni xeanijí xixegní seaímeáaná kíkímí mimóní “Dijí niíá neaininíápi náni ría neaímeaarini?” yaiwírixini. ⁴ Ámá xeanijí wikkárarigíápími xwámámí niwiéra núíasáná imónipaxí imóniñípi seyíné ení axípi imónipíriá náni xwámámí niwiéra úríxini. E neróná Gorixo gí ámá e imónírixiniri wimóniñípi bi mimúró nipini pírániñí niyipáróminiróná wé roárinigíáyíné xixení e imónipíriárini.

“ ‘Dijí emí saímí mimojini.’ niseaimóniríná
Gorixomi rixijí urírixini.” uriñí nánirini.

⁵ Sini dijí nipikwini émí saímí mimoariñí go go “Xeanijí nímeaarijípi, ayí apí náni ría nímeaarini?” miyaiwipa nerínayí, xewanijo Gorixoyá

dijí tíni dijí émí saímí e mopaxí oimónimini omi rixijí uríwinigini. Gorixo ámá niyoní yaní niwiríná símí tíni miwí yaní ewanií nimóniri xwéni míni wiarijo ejagi nání ananí rixijí uríwinigini. ⁶E seararijagi aí rixijí nuriríná dijí bì biaú nímorí “Gorixo aga nepa niniapiniríeniñoi? Miniapipa eniríeniñoi?” miyaiwí aga xixeni dijí niwikwírománá “Nepa xixeni niapipaxorini.” niyaiwiri rixijí uríwinigini. Ámá dijí bì biaú moariní go go rawirawayo imeamíkwí neríná iminí nixemi uri nixemi bìri yarijípíniñi imónijagi nání ⁷ámá óniñi imónigíayí bì re miyaiwipa éírixini, “Gorixomi rixijí uráná o ananí niniapiníñoi.” miyaiwipa éírixini. ⁸Ámá ayí dijí nimoróná ná bini mamó dijí naíroayiri nero moro amipí eni neróná “E oemini.” yaiwííápíni mé xegí bì xegí bì ero yarigíayí ejagi nání e miyaiwipa éírixini.

Ámá díwí ikeamónigíayí tíni amipí mimúrónigíayí tíni apiaú nánirini.

⁹Segí sérixímeá díwí ikeamónigíayí re niyaiwiro miñjí síjá meakíníírixini, “Nioni Jisaso neaijípimi dání Gorixo seáyi e nimixijoniríani?” niyaiwiro miñjí síjá meakíníírixini. ¹⁰E nerí aí sérixímeá amipí wí mimúrónigíayí re niyaiwiro miñjí síjá meakíníírixini, “Nioni Gorixoyá sijwíyo dání sa ikwiáriniñáoniríani?” niyaiwiro miñjí síjá meakíníírixini. Ará siyí piyí nerí piéroarijípa ayí eni anijí miñweá axípi apaxí mé pepírá ejagi nání rarijini. ¹¹Seyíné nijíárini. Sogwí xaíwí niwepíniri naniríná ará yeáyí yikiáráná xegí siyípi piyí nerí nipérierinowiríná xámi awiaxí imónijípi sini mimóní xwiríá inaríñirini. Ámá amipí wí mimúrónigíayí eni “E neríná ámi bì tíni bì tíni nímeapaxirini.” yaiwiarigíápi sini nixída nuróná sini mé nero axípi e pepírárini.

Íwí oépoiniri wímeaaríñípi nání urijí nánirini.

¹²Ámá Gorixomi xídarijagía nání xeanijí wímeaaríñí nípimini xwámámí niwiéra núíasáná ejáná Gorixo yayí niwimori dijí niyimijí imónijípi —Api nání níriríná “Ámá nioni dijí sixí niyarigíá giyí giyo mini wimíárini.” riniñípirini. Yayí niwimoríná dijí niyimijí api sixí umímoniá ejagi nání ámá xeanijí wííayo xwámámí yarigíayí Gorixoyá dijí tíni yayí wipaxíyírini. ¹³Ámá xeanijí wímeaaríñá re miripa éírixini, “Gorixo nioni íwí oeniri xeanijí api níwapiyírini.” miripa éírixini. Ayí ripi nánirini. Gorixo ámá wí xíomí íwí oeniri wíwapiyipaxí mimónijorini. Xíomí eni ámáyo íwí oépoiniri wíwapiyarijomani.

¹⁴Oweoi, nene newaniñene wine wine pípi nání nineaimóniríná íeapá nineainirijípimi dání íwí oépoiniri nearípeaarijírini. ¹⁵Apixí niaíwí agwí nerí xirarigíápa íeapá neainarijípí niaíwí agwíniñíjí nerí íwí ayí niaíwíniñíjí xirarijwárini. Íwí ayí niaíwíniñíjí nixirimáná niaíwí xwé iwiaroarijípa íwí yáríwápími dání níperane anínaríjwárini.

16 Gí nirixímeáyíné, diŋí sixí seayiŋáyíné, nioni re searíápi, “Seyíné íwí oépoyiniri seaíwapiyariŋípi pípmi dání mariáí, apimi dání seaíwapiyariŋírini.” searíápi píni niwiáriro yapí méwapnípani. 17 Pí pí nají imóniŋípirani, pí pí awiaxí imóniŋípirani, gimi dání mariáí, ajnámí dánini neáimeaariŋírini. Ápo Gorixo —O pí pí ajnámí wíá ónariŋípi náni míkí ikiŋorini. Sogwí onapámigí niniríná sepiá imóniri ripíwí imóniri yariŋípa nimóniri ámi xegí bì imóniri xegí bì imóniri yariŋomani. Oní amipí awiaxí imóniŋípi anipá neaiapariŋírini. 18 Amipí o imixiŋípi nipimini dání ná biní ayí nene aiwá niwákwíní miníniŋí oimóniŋpoyiniri xewaníjo “E éimigíni.” wimóniŋípimí níxídiniri oyá xwiyía nepa imóniŋípimí dání nene neaemeajírini.

**“Xwiyíápi xixeni aríá niwiro neróná ripi
ripi yarigíárini.” urijí nánirini.**

19 Gí nirixímeáyíné, diŋí sixí seayiŋáyíné, api nipini nioni searíápi seyíné rixa njíjá imóniŋagía aiwi ripi osearimini. Aríá owianeyiniro siŋwí naniro aí apaxí mé niwiápñimearo xwiyía mirípani. Wikí ení ajníni mónpípani. 20 Ámá wikí nóniro neróná wé róniŋí Gorixo wimónarinjípi tñi xixeni miyárarigía ejagi náni rariŋini. 21 Ayináni segí íwí sini yayarigíápi —Bi náni “Onimírári.” yaiwiŋagía aiwi nipini piaxíniŋí seaeánariŋípirini. Api nipini emi mimeámí nero seáyi e mimónipa neróná xwiyía ámá aiwá íwíá urarigíápa segí xwioxíyo Gorixo íwíániŋí seauráriŋípimí —Xwiyía api seaeríkiemeapaxí imóniŋípirini. Apimi nimíminiro “Pírániŋí oxídimini.” yaiwírixini. 22 Yapí néwapníro “Xwiyía api aríáni niwiranéná apáni yariŋwini.” miyaiwí “Api pí pí ríniŋípi tñi xixeni oxídaneyi.” niyaiwiro xixeni e érixini. 23 Ayí ripi náni searariŋini. Ámá xwiyíápi aríá niwiro aí xixeni méíáyí, ayí ámá xixiéáyo gí símímaŋí arige ría imóniniri siŋwí onimiápi ainéní yapi imóniŋoi. 24 Xegí símímaŋíyo xixiéá tñi siŋwí nainenimi numáná apaxí mé “Gí símímaŋí e ría imónini?” yaiwípí náni aríá ikeamoariŋorini. 25 E neri aí ámá nyí ikaxí awiaxí imóniŋípimí —Api íwí yariŋwápimí dání gwíniŋí neayáriŋípi neákwewáripaxí imóniŋípirini. Ámá apimi anijí siŋwí agwí niwiniro xídarigíáyí óniŋí wí mimóniŋoi. Aríá niwiróná diŋí aríá mikeamó pí pí ríniŋípi tñi xixeni níxídiro yaríná Gorixoyá diŋí tñi yayí winipaxí imóniŋípi wímeanírári. 26 Ámá wo xegí manjíyo dání nisaniri miripa neri aí “Nioni Gorixomi pírániŋí níxídíri yariŋáonirini.” niyaiwinirínayí, xewaníjo yapí éwapínarini. Xewaníjo “Gorixomi pírániŋí níxídíri yariŋini.” niyaiwiniri yariŋípi eni rániŋí imónini. 27 Ámá negí ápo Gorixo “Ayí siyikwí míni egíáyí nioni pírániŋí níxídariŋoi.” wiaiwiŋíyí ripi yarigíárini. Uyípeayí ikeamónariŋagía niwiniróná arírá wiro apíxí aníwa ikeamónariŋagía niwiniróná arírá wiro ayá udunipaxí ámá Gorixomi mixídarigíáyí yarigíápi nene eni xe oneaxímeaníri miyaiwipa ero yarigíárini.

“Wíyo wé íkwiajwíyo ujwíráriro wíyo paimimí
wiro mepani.” urijí nánirini.

2 ¹Gí nirixímeáyíné, seyíné negí Áminá Jisasí Kiraisomi —O Gorixo nikíniri ḥweanjípi tíni xixeni nimóniri ḥweajorini. Omi dijí niwikwíroróna seáyi e imónigíáyo wé íkwiajwíyo ujwíráriro sipí imónigíáyo paimimí wiro mepa éfríxini. ²Ayí ripi seararijini. Seyíné Gorixomi yayí wianiro náni awí eánigie ámá waú —Wío amipí wí mimúróniorini. Rapirapí awiaxí niyíniri wé ramaxí sínjá gorí tíni imixinijíwá íkíkí ninimáná íwiapíorini. Wío amipí mayí sa ikwiáriniijí imóniorini. Rapirapí kífí óí miní yáriñú niyínimáná íwiapíorini. ³Awaú íwiapáná seyíné rapirapí awiaxí yíniñomí ayá tíni yayí niwiro “Símí re íkwiajwí nañí imónijí rinami ḥweai.” uriro amipí mayí sa ikwiáriniijí imónioromi “Xwíá yáni jíferani, negí sikwí tíni rerani, ḥweai.” uriro nerónayí, ⁴“Apimi dání meyírónipa yariñwini.” riseaimónarini? Oweoi, sewaniñýíné rixa neyíróniro “Wiene seáyi e imóniri wiene sipí imóniri ejwini.” niyaiwiróná ámá opisí anjyo dání xwírixí yaríná eyíroarigíáwa dijí ínimi nikwírónimáná eyíroarigíápa seyíné eni axípi dijí ínimi nikwírónimáná eyírónarijowa. ⁵Gí nirixímeáyíné, dijí sixí seayinjáyíné, aríá nípoyi. Gorixo ámá xíoyá imónírixiniri íá nyamixiríná ámá xwíá tíyo dájí niyiyá sijwíyo dání ámá amipí mayí sa ikwiáriniijí imónigíáyí dijí niwikwírorinípími dání amipí Jisaso neaiñjípi wí mimúrónigíáyí imónipíria náni íá muyamixipa ejírani? Ayí xegí xwioxíyo —E ámá xíomi dijí sixí uyarigíáyo “Níjweapírárini.” urijerini. E ḥweárixiniri íá muyamixipa ejírani? ⁶Seyíné e neróná ámá sa ikwiárinigíáyo ayá wimoarigíárini. Ámá xeanijí niseaikáriro xwírixí oumeaneyiniro ejí nápemí nuro opisí anj tíñi e seawárarigíáyí giyírini? Ayí ámá amipí xwíá re wejípi wí mimúrónigíáyí menírani? ⁷Ayí eni yoí nañí seyíné Kiraisomi xídarinagía náni seajwírárinijípími ikayíwí mumearipa yarigíárani? ⁸Seyíné ḥwí ikaxí negí mixí ináyí Jisaso nearijí Bikwíyo re níriniri eánijí ripi, “Jiwaniñoxi náni dijí sipí inariñípa ámá sijwí winígi giyí giyo eni axípi wíírixini.” níriniri eánijí apí xixeni nixídirónayí, nañí yariñjoi. ⁹E niseariri aí seyíné ámá seáyi e imónigíáyo pírániñí umero sipí imónigíáyo paimimí wiro nerónayí, fwí nero ḥwí ikaxí riniñípi wiaíkiarigíáyíné enagía náni apimi dání xwiyíá meárinipaxírini. ¹⁰Ayí ripi nánirini. Ámá ḥwí ikaxí riniñí niipimini pírániñí oxídiminiri nemáná ná bimini niwiaikirínayí, xwiyíá ámá ḥwí ikaxí niipimini wiaíkífayí meáriníápa axípi e meárinipaxírini. ¹¹Ayí ripi náni seararijini. Bikwíyo ḥwí ikaxí re níriniri eánijí ripi, “Meánigíáyíné fwí minípani.” riþo, ayí ḥwí ikaxí “Níwiápñimearei ámá mipíkipani.” eni riþinigini. Seyíné meánigíáyí tíni fwí minipa nero aí niwiápñimearei ámá niipikirínayí, ḥwí ikaxí riniñípi wiaíkífayíné imónijagía náni rariñjini. ¹²Ayináni

pí pí seyíné nerónárani, nirirónárani, re niyaiwiro dijí tíni érírixini, “Ijwí ikaxí riniñípi —Api íwí yariñwápimi dání gwíniñí neayáriniñípi neaíkweawáripaxí imóniñípirini. Ijwí ikaxí riniñí apimí dání Gorixo eyeyírómi neainífriní.” niyaiwiro dijí tíni érírixini. ¹³O ámáyo eyeyírómi niwiríná ámá wigí wíyo ayá murimixí wiarigíáyo xío eni ayo ayá murimixí xixeni xwiyíá umeáriníá ejagi nání rarijini. E nerí aí wigí wníyo ayá nurimixiri wiarigíáyo xío eni ayo ayá urimixáná apimí dání xixeni roayírónipíráriñi.

Ámáyo arirá miwipa neróná “Gorixomi dijí wíkwírojwini.” rinarigíáyí nání uriñí nánirini.

¹⁴Gí nirixímeáyíné, ámá go go wíyo arirá bi miwí “Gorixomi dijí wíkwírojini.” nírinirínayí, o “Dijí wíkwírojini.” rinariñípi surímá imónini. “O ámá nání dijí sípí miwiní ‘Gorixomi dijí wíkwírojini.’ rarijípimi dánini eríkiemeánipaxírini.” riseaimónarini? Oweoi. ¹⁵Segí sérixímeá wo ámi wo iyíá nánirani, aiwá síá ayimí ninípi nánirani, díwí ikeamónariñagi niwiniríná ¹⁶amípí xío díwí ikeamónariñípi bi miní miwí re nurirínayí, “Joxi ‘Niwayiróniri ojweani.’ nimónarini. Joxi nuri riá risínini nání iyíá pániri agwí ímí riyini nání aiwá niri ei.” nurirínayí, “Amípí xío díwí ikeamónariñípi nání xwiyíá e uríápi anani arirá wipaxírini.” riseaimónarini? Oweoi, rániñí imóniñípini urarini. ¹⁷“Gorixomi dijí wíkwírojini.” rarijípi eni axípi imónini. Ámáyo arirá miwí sa apini nírirínayí, dijí wíkwíroariñí apí rixa ikwíkwí yini. ¹⁸E nerí aí ámá wo re nírirínáriñi, “Ámá wí Gorixomi dijí niwíkwíroríná ámáyo arirá wiarijagía aiwi nioní ámáyo arirá miwí Gorixomi dijíni niwíkwíroríná ‘Ayí ananirini.’ nimónarini.” Ámá wo e níriníá ejagi aí nioní omí re urimíáriñi, “Joxi ámáyo arirá miwí ‘Gorixomi dijí wíkwírojini.’ rarijípi nioni ‘O nepa dijí wíkwíroni.’ siaiwimi nání arige níwapiyíáná ‘Neparini.’ yaiwimíñi?” nuriri ámí re urimíáriñi, “Joxi ‘O ‘Gorixomi dijí wíkwírojini.’ rarijípi neparini.’ níaiwiri nání ámáyo arirá wiarijípimi dání síwapiyíáná ‘O nepa dijí wíkwíroni.’ níaiwiríñi.” nuriri ¹⁹re urimíáriñi, “Joxi dijí re niyaiwiri ikwírojini, ‘Ijwíá imónijo, ayí ná woni Gorixorini.’ Joxi dijí e níaiwiri niwíktoríná nañí yarijagí aiwi ripí nání eni dijí rímojini? Imíoyí eni dijí axípi niyaiwiro nikwíroro aí Gorixo riá ikeáriníá ejagi nání ejí ófí ikárinarigíáriñi.” nuriri ²⁰re urimíáriñi, “Majimajíá ikárinariñí roxini, ámáyo arirá miwí ‘Gorixomi dijí wíkwírojini.’ rarijípi ‘Surímá riá imónini?’ miyaiwipaxoxírani? ²¹Ejíná negí arío Ebiríamo sekaxí Gorixo uríípi tíni xixeni xegí xewaxo Aisako síná íráí noga peyiniñe dání ridiyowá eminíri yaríná Gorixo o e éípimi dání ‘Wé róniñorini.’ míráripa rejnígini? ²²Ayináni nene dijí re yaiwipaxírini, ‘Ebíríamo Gorixomi dijí niwíkwíroríná dijíni wíkwíronímani. Gorixo uríñípi xixeni neríná

wikwíronj ejagi náni dijí o wíkwíronjípi xewaniño aríá niwiri ejípimi dání yóí imónijírini.' yaiwipaxírini. ²³Ripí ení yaiwipaxírini, 'Negí arío e neríná xio náni Bikwíyo re níriniri eániñj ripí, "Ebíráamo Gorixomi dijí wíkwíróagí náni 'Wé róniñj imónijorini.' yaiwiñinigini." níriniri eániñjípi xixeni imónijinigini. Ayináni Ebíráamo Gorixo tíni nikumixiniri emeariñj woyi ragíráriani?' yaiwiáripaxírini." urimíáriní. ²⁴Agwi seyíné nijíá re imónijoi, "Ámá 'Nioni Gorixomi dijí wíkwíronjí.' rariñjípimi dánini Gorixo 'Wé róniñjorini.' rárariñjímani. Xíomi dijí níwíkwíroríná xio wimónariñjípi yariñjípimi dání 'Wé róniñjorini.' rárariñjírini." Apí náni seyíné rixa nijíá imónijoi. ²⁵Ejíná iyí ede dání wagíá Rexapíyí ríniñj —Í Josuao ámá waú aji apimi sijwí owináriñjípiyiníri urowárénapáná nipemeámi nuri óí wíyo urowáriñjírini. Í ení axípi Gorixomi dijí níwíkwíroríná e éipimi dání Gorixoyá sijwíyo dání apixí wé róniñj mimónipa reñinigini? ²⁶Ayináni re ripaxírini, "Ámá dijípi sini sixí míniñjáná waráo piyí ejípa ámá Gorixo e éríixiniri wimónijípi mé dijípini wíkwíroarigíápi axípíñjí nimóniri íkwíkwí yini." ripaxírini.

"Pí pí xwiyíá rariñwápi najní ríwanigini." urinjí nánirini.

3 ¹Gí nírixímeáyíné, Gorixo ámá wigí wíniyo uréwapiyarigíáyo yariñj imimí níwiríná awayini miwí eníá ejagi náni segíyí wí obaxí ámáyo ouréwapiyaneyíniro mimónipa éfríxini. ²Níneneni pírániñj oyaneýiníri éwáyí noreámioarane sípíni ikárinariñwá aí ámá mañípá tíni níriríná móreámioapa nerínayí, Gorixoyá sijwíyo dání rixa wé róniñj imónijorini. Pí pí íwí feapá winiminíri yariñjípi náni ení ananí íá yamixinaríñjorini. ³Nene osí imani ouníri neríná yariñwápi náni dijí omoaneyi. Ainixí onimiá bi xegí mañíyo síwí íkwíráraríñwápími dání gíminí ge ouníri kinímixáná mañíni mariái, osí noní ení áminí wariñjírini. ⁴Ai sípixí ení xwé imóníri imijí ejí eániñj neríná níxemi uri yariñagi aiwí omijí mearijo "Ámini oumini." níwimóniri pará onimiápi tíni aí áminí méáná áminí wariñjírini. ⁵Negí mañíyí ení axípi imónini. Wará nírimini náni onimiápái ejagi aí apimi dání ámá "Seayí e imónijí apí epaxonirini." níriro mixí meaknínarigíáriní.

Ai ríá bi onimiápi miroáriagí aiwí íkíá xwé bi nipini ríá nowáripaxírini. ⁶Negí mañíyí ríániñj wearinjíyírini. Sípí bi onimiá mariái, ayá wí epaxíyírini. Negí warárími wí e ejagi aiwí wará nírimini xwiríá neaimixariñjíyírini. Ríá negí mañíyo dání wearinjípi —Apí pípími dání mariái, sa ríá xwé Seteno weníárimí dání miróniñjípirini. Api amípí nene oníná dání néra yariñwápi rímiñenjíyíneaeánariñjírini. ⁷Ayí ripí seararinjini. Xámi nañwí xixegíni ayí ayí, sírani, inírani, agwíáraní, iniigíyo yariñjíyírani, ámá iwi oimóniri yapemixáná ayí iwi imónagírini. Agwi ení nene iwi oimóniri yapemixáná anani iwi imónariñj ejagi aí ⁸ámá go nañwí sayí yapemixarigíápa xegí mañí ení oyapemixinimíniñri neríná xixeni e epaxí imónini? "Gí mañí anijí

samiŋí niwíriri nira úimigini.” niyaiwiri aiwi wí e epaxí mimónini. Manýí sipí náni neríná kikiá bì yarijímani. Sidiŋí ámá piyí omímí yarijípi magwí ínini. ⁹ Manjípá tíni negí Áminá imóninjí ápo xwéomí yayí wirane ámá xióninjí nimóniri ḥweárixinirí neaimixíjene wíniyo ikayíwí urirane yarijwárini. ¹⁰ Ayináni mají axípámí dání yayí wirane ikayíwí urirane yarijwárini. Gí nírixímeáyíné, “Nene e neranéná ayí apánirini.” riseaimónarini? ¹¹ “Iniigí simiŋí sirírkí axíyimi dání naŋí wú meari piyaŋí eaariŋí wú meari epaxírini.” riseaimónarini? ¹² Gí nírixímeáyíné, “Íkíá pikí wiñami dání sogwí oripí wepxáfrini.” riseaimónarini? “Wainí uraxí wirími dání íkíá pikí sogwí wepxáfrini.” riseaimónarini? “Iniigí simiŋí iwamá tíŋí meaariŋí wúmí dání ámí iniigí naŋí wepxáfrini.” riseaimónarini?

**Ámá diŋí émí saímí Gorixo tíŋími dáŋípi
moarigíáyí yarigíápi náni uríŋí nánirini.**

¹³ “Nioni diŋí émí saímí mori njíjá imóniri ejáonirini.” yaiwinarigíá giyí giyí nene “Ayí wigí yaiwinarigíápi tíni xixeni iyí rimónijoí?” wiaiwaníwá náni woxini woxini nemeríná awayini nimónimáná naŋí ero diŋí émí saímí nimómáná naŋí ero yarigíápimi dání api nene neaívapiyírixini. ¹⁴ E neri aí segí xwioxíyo dání wíyo sipí diŋí ayá wí ríá tíŋí wiaiwiro nionini seáyi e oimóniminíri imímí wiyo nerónayí, diŋí xeŋwí e nímoróná seyíné nepa imónigíápi rití niniro mixí mimeakfnipa érírixini. ¹⁵ Ámá wigí wíniyo sipí e níwikáriróná “Diŋí émí saímí nímorane yarijwini.” yaiwinarigíápi, ayí aŋínamí ḥweajoyá diŋíyo dání niyaiwiyo yarigíámaní. Diŋí ámá Gorixomi mixídarigíáyo dání imóniri ámá Gorixo náni diŋí wí mimó wiwaniŋíyí nánini móñarigíáyo dání imóniri ejípirini. Obíyíyáyo dání eni imóniri ejípirini. ¹⁶ Ayí ripí náni searariŋini. Ámá wigí wíniyo sipí diŋí wiaiwiro nionini seáyi e oimóniminíri imímí wimixiro yarigíáyí ejánayí, ámá pírániŋí miŋweá uyínií nero sipí xixegíni néra warigíá ejagi náni searariŋini. ¹⁷ E neri aí ámá diŋí émí saímí aŋínamí dáŋípi nimoro yarigíápi aga xegí bì imónijagi náni ayí ripí yarigíárini. Xámi siyikwí míní ero wigí wíniyí tíni xepixepá míroní mepí tñiro awayini yapenijí imóniro wigí wíniyí xwiyíá uráná pírániŋí aráfá niwiro diŋí yaikiroro wíniyo wá bì onímiápi miwianí xwapí ayá wí niwianiróná íkíá naŋína sogwí obaxí wearijíyí yapi nimóniro wíniyo wiyo wíniyo símí símí e mumé nero naŋí ero sipí ero mepa ero yarigíárini. ¹⁸ Ámá wigí wíniyí tíni xepixepá míroní mepí tinarigíáyí e yarigíápimi dání ámá aiwá omijí iwiá néra warigíápa nerónayí, wé rónijí yarigíápi aiwá xwé píripíri inariŋípíniŋí imóninijoí.

**“Seyíné sipípi neríná Gorixomi símí tíni
wiarigíáyíné imónijoí.” uríŋí nánirini.**

4 ¹ Segí mixí riniro mixí iniro yarigíápi míkí píyo dání inarigíárini?
“Apí meapaxonirini.” niyaiwiyo feapá seainariŋípi —Apí segí

xwioxíyo dání seyíné tíni mixnínjí inarigíápirini. Íeapá seainarijí míkí apimi dání seyíné segí wíniyí tíni mixí ríniro mixí iniro yarigíá meniraní? ²Seyíné amipí wí náni “Omeámíni.” niseaimóniri aí meapaxí mimónipa nero náni “Ámá opikímini.” yaiwiarigíárini. Amipí bi sijwí fwí niwíniríná mimeapaxí nimóniro náni mixí nímépero mixí rinarigíárini. Seyíné “Pí náni nene neaimónarijípi mimeapa yarijwáríani?” miywipani. Gorixomi rixijí muripa nero náni mimeaarigíárini. ³E neri aí segí seaimónarijípi náni Gorixomi rixijí nuriríná dijí nañí nixirimáná mé segí íeapá seainarijípi oyaneyiniri rixijí urarigíá enjagi náni Gorixo wí aríá xixení niseairí miseaiapariní. ⁴Gorixomí píráninjí dijí miwikwíropa neróná xídiro píni wiáriro nero náni íwíninjí inarigíáyíné, seyíné nijíá ripí sini mimónipa rejoi, “Ámá Gorixomi mixídarigíáyí tíni nawíni nikumixiníro emearigíáyí, ayí Gorixoyá símí tíni inarigíáyí wí imóniñoi. Ayináni giyí giyí ‘Ámá Gorixomi mixídarigíáyí tíni nikumixiními oememini.’ niwimóniríná wiwanijíyí Gorixo tíni símí tíni inarigíáyí imixinarijoi.” Seyíné nijíá apí sini mimónipa rejoi? ⁵Seyíné dijí re riyaawiarijoi, “Bíkwíyo re níriníri eániñí ripí, ‘Gorixo xegí kwíyí negí xwioxíyo sixí neayinjípími píráninjí susnínjí memearijírini.’ Bíkwíyo e níriníri eániñípi surímá ríniñi.” riyaawiarijoi? Oweoi, Gorixo xegí kwíyípí ámá xío tíni símí tíni inarigíáyo wí wipaxí menjagi náni rarijini. ⁶E niseairí aí Gorixo ayá nineawianiríná xwapí ayá wí neawianarijagi náni Bíkwíyo re níriníri eániñi, “Wárixá imónarigíáyo Gorixo píri rakiri ámá ‘Siyikwíniñí imóniñwini.’ yaiwinarigíáyo wá wianiri yarijorini.” eániñagi náni ⁷Gorixomí simajwíyóniñí yeáyí wuríniro obo xórórí neainiginíri xaíwí éí niroro o tíni mixnínjí iniro érírixini. O tíni mixnínjí inaríná éí niseanimi unírárini. ⁸Seyíné Gorixo tíáminí úrírixini. E nerínayí, xío ení seyíné tíáminí binírárini. Ámá fwí yarigíáyíné, seyíné “Arige neri Gorixo tíáminí uminiréini?” niseaimóniríná sikí wéyo xénijáná okwíriniminíri igíá eánarigíápa axípi nero segí fwí yarigíápi ení okwíriniminíri igíá eánpoyi. Ámá dijí bi biaú xirigíáyíné, seyíné “Arige neri Gorixo tíáminí uminiréini?” niseaimóniríná saxí sikí mayí oíníri yarijwápa segí xwioxíyo ení dijí sipípí tíni nixiríri yarigíápi api ení sini neaíniniginíri saxí sikí mayí ínarijípániñí imixinípoyi. ⁹Segí fwí yarigíápi náni dijí sipí niseairí xwiríá nimóniro ñweápoyi. Ripíá seyíné rarigíápi píni niwiárimáná segí fwí yarigíápi náni ámixíá époyi. Diñí niíá seainarijípi píni niwiáriro kipijí yinípoyi. ¹⁰Gorixoyá sijwíyo dání siyikwípiayínéñí imixinípoyi. Seyíné e eánayí, o seamfeyoanírárini.

“Sérixímeáyo xwiyíá mumearipani.” urijí nánirini.

¹¹Gí nírixímeáyíné, seyíné xwiyíápai miójwiráríniña érírixini. Ayí ripí nánirini. Ámá giyí giyí xexírímeáyo xwiyíápai niójwiráríónárani, xwiyíá numearíronárani, ayí ayoni murarijoi. Ñwí ikaxí Jisaso riñípimi

eni xwiyáfpai ḥywiráriro xwiyá “Ayí nipikwini mirinini.” umearirónijí yarijoi. ḥywí ikaxí rijípmi xwiyá numearirínayí, ḥywí ikaxí rijípi tñi xixeni mé xwiyá umeararigíyíné nimóniri yarijoi. ¹² Ámáyo ḥywí ikaxí uriri xwiyá umeariri epaxo, ayí ná woni Gorixorini. Ámáyo yeáyí uyimixemeari xwiría wikixeri epaxo ná woni o ejagi aí “Negí wíniyo xwiyá umearipaxenerini.” yaiwiarigíyíné giyínéríani?

“Mixí mixínipani.” urijí nánirini.

¹³ Ámá Gorixo náni dñí mímó re rarigíyíné, “Agwirani, wíárínárani, ańjí xwé apimi náni nurane xwiogwí wo e niȝwearanéná kodíreakí nerane nigwí xwé meaníwárini.” rarigíyíné píránińí aríá nípoyi. ¹⁴ E rarigíyíné wíáríná seaímeaníápi náni nijíá nimónimáná rirarijoi? Seyíné pínińí imónijoi. Seyíné siȝwiría xeniajwí yarijípínińí imónijoi. Bi onimiápi niȝweámáná apaxí mé anipá imónarigíyínérini. ¹⁵ Ayináni seyíné e miripa nero Gorixo náni dñí nimoro ripíni nirirónayí, “Ámináo xe niȝwearo oépojiniri siȝwí nineanirínayí, nene ámi síá wí tñi niȝwearane ripí yaníwáríani? Ripí yaníwáríani?” nirirónayí, ayí ananiríni. ¹⁶ E niseariri aí wárixayíné nimónimáná e wí mirí mixí kínarijoi. Mixí kínarigíá apínińí imónijí nípíni sipírini. ¹⁷ Ayináni ripí osearimini, “Ámá nijíá re nimóniro aiwi, ‘Nioni nańj imónijípi neríná ayí e epaxírini.’ Nijíá e nimóniro aiwi api e mepa yarigíá giyí giyí, ayí rixa íwí nero náni xwiyá meárinipaxípi yarijoi.” osearimini.

Amipí wí mimúrónigíáyo erirí wińí nánirini.

5 ¹ Agwi amipí wí mimúrónigíáyo erirí bi seaimípi aríá nípoyi. Íkínińí sipí seaipaxí seaímeaníápi náni ḥywí earo “Yeyí” riro époyi. ² Ayí ripí náni seararijini. Segí amipí ayá tñíjípi rixa didímí ináriki rapirapí ení rixa kwinumińí nowáriri ení. ³ Síńjá gorí tñi siripá tñi nigiyí mikipaxí imónijagi aí segí awí eámeámí yarigíápi rixa nigiyí kini. Síá Gorixo ámá niyoní mí ómómiximí eníáyimi nigiyí kińjí api segí sipíí niwiéra warigíápi siȝjáni piaumimí eri riá íkíáyo nowárarinípa segí waráyo ení nowáriri eníáríni. Síá yoparíyí tñíjí ríná amipí ayá tñíjípi tñi nigwí tñi mimeámí yárarijagia aí ⁴ píránińí aríá nípoyi. Nigwí ámá omijí seaiiarigíáyí tñi aiwá seamiiarigíáyí tñi nigwí omijí seaiiáná “E seiapaníwárini.” nuríro yoí urigíápi —Api niwiróná bi niwákwiro sini fá xirarigíápirini. Api ríaiwá rénińí rinariní, “Ámá ayí sipí e yarigíárini. Sipí e yarigíárini.” Ríaiwá énińí rinarinípi Gorixo —O ańjnamí dánjí siminí wínigíawayá Ámináorini. O rixa aríá wini. ⁵ Amipí wí mimúrónigíáyíné, seyíné xwíá týo niȝwearóná sirí muní niȝwearo pí pi segí ńeapí seainarijípmi dániní néra warigíárini. E neróná ámá odipí iwanjí ejí wimi náni oimóniri aiwá xwé niwiro imixarigíápa síá Gorixo xwiría seaikixeníáyi ańjní oneaímeaniri sewanińyíné axípi e imixinarijoi.

6 Ámá wé róninjí yarigíáyo seyíné xwiyíá numeáriro pikariñagía aiwi wíniyí eni wí pírí searakianiro miyariñoi.

**“Dijí sící nínirane Ámináo nání wenijí nerí
ŋweáwanigini.” urijí nánirini.**

7 Ayináni, gí nirixímeáyíné, Ámináo xegí dijí tíni óí neaimówiniginiri xio weapiné nání wenijí nero ŋweárixini. Aiwa omijí yarigíáyí aiwá iwíá nurárimáná yarigíápi nání dijí mópoyi. Iniá eari sogwí aníri neríná aiwá xwé imixinía nání wenijí nerí niŋwearína yóí nerí xegípi óniñjí oneaimoniri wenijí nerí ŋweařigírini. 8 Ámináo weapiníayí ajwí ayo enagi nání seyíné eni axípi xe óí oneaimówiniginiri dijí sící níniro wenijí nero ŋweárixini.

9 Gí nirixímeáyíné, Ámináo xwiyíá mineameáripa éwiniginiri anijúmí ikaxí mírinipa éřixini. Ai eyeyíromí nineairíná xwiyíá neameáripaxí imónijo ajní biiimiginiri rixa íwí e rónapiñagi nání rariñini.

10 Gí nirixímeáyíné, wíá rókiamoagíawa —Awa Ámináo xegí xwiyíá onurimeípoyiniri urowárénapáná nibiro oyá xwiyíápi wuriyigíawarini. Awa ámá wí xeanijí wilkáráná xwámámí niwiróná egíápi seyíné nání siŋwepigí seaigíá enagi nání axípi e nero xídípoyi. 11 Ai Gorixomi dijí wilkwírojwaéne dijí re yaiwariñwárini, “Ámá ejínañí xeanijí wilkáragíá aí xwámámí wííyí Gorixoyá dijí tíni yayí winipaxí imónigíáyírini.” yaiwariñwárini. Seyíné Jopo yagípi nání rixa aríá niwiro omí xeanijí niwiéra úíápími xwámámí niwiéra núisáná ejáná Ámináo ámi nají wiíáná wímeanjípi nání nene nijjíá e imónijagwi nání re yaiwíjwini, “Ámináo ámá nání wá wianiri ayá urimixiri neríná bi onimiápi ayíkwí miwí ayá wí wiariñorini.” yaiwíjwini.

“Síŋá romí dání rirariñini.” muripa éřixini.” urijí nánirini.

12 Gí nirixímeáyíné, amípí searariñápi “Oxídípoyi.” ninimóniri aiwi ripí aŋipaxírini. “Nepa nírarini.” oyaiwípoyiniri nuriróná aŋínamí dániraní, xwíárimí dániraní, amípí wíyo dániraní, aga muripa éřixini. Seyíné nioní e searíá apimi dání ráná Gorixo pirí seamamoniginiri ámáyo “Nemíini.” nuriróná apini urířixini. “Nemiméini.” nuriróná apini urířixini.

Gorixomi anijí miní rixijí urířixiniri urijí nánirini.

13 Segíyí go go ríniñí nímeárínayí, Gorixo arírá oniniri rixijí uríwinigini. Segíyí go go dijí niſá niwinirónayí, Gorixomi yayí numerí soŋí umearíwinigini. 14 Segíyí go go simixí niwerínayí, Jisasoyá siyikí imónigíáyíné seaipeŋweagíawami “Eini.” urířixini. Awa nibiro Ámináoyá dijí tíni ámi wará oininiri rixijí wuriyiro raní bi tíni xwíá earo éřixini. 15 Awa rixijí nuriróná dijí niwíkwíroro urarigíápími

dáni Ámináo ámi naŋí wimixiníárini. Simixo íwí bì eni ejo ejánayí, yokwarímí wiinfárini. ¹⁶Ayináni, simixí píni seawiáriri Gorixo naŋí seaimixíri enía náni segí íwí éíápi náni waropári iniro Gorixomi xixe rixijí wurimeiri inífrixini. Rixijí wé rónijí imónigíáyí wuriyarigíápi, ayí anani ámáyo arirá wipaxí ejagí náni rarijini. ¹⁷Ejíná wíá rókiamoagí Irajao ejípi náni diŋí mópoyi. O ámá nenénijí imónijo aiwi iniá meapa oeniri Gorixomi rixijí ejí tíni uráná oyá diŋí tíni xwiá tíyo iniá meapa nerí xwiogwí waú wo nipwémáná ejáná ámi emá wé wíumi dáŋí wo eni pweŋinigini. ¹⁸O iniá ámi oeaniri Gorixomi rixijí uráná iniá xwiá tíyo nearí aiwá yapiŋinigini.

**“Sérixímeá wí xeŋwíni yariŋagía niwiniróná
yumiŋinípoyi.” urijí nánirini.**

¹⁹Gí nirixímeáyíné, segíyí wo ámá xegí imónijí wo Gorixoyá xwiyíá nepa imónijípi píni niwiárimi xeŋwíni yariŋagi niwinirí ámi Gorixo tíámini obiniri nipemeámi níbirínayí, ²⁰re mówinigini, “Xexirímeá íwí aríki yarigíáyí wigí íwí yarigíápi píni niwiáriro ámi Gorixomi diŋí owíkwírípoyiniri yumiŋiní go go, o ayí annímixinaniro yarigíápimi dáni eríkiemeánipíri náni erí íwí xwapí éíápi rití inipíri náni erí yariŋorini.” mówinigini.

Payí Pitao xámí eañínarini.

Payí rina ámá Jisasomi dijí wíkwíroarigíá wí ejí nimóniro ñweagíáyí náni Pitao xámí eañínarini. O Jisaso wiepisagowa worini. Jisaso rixa aejnámi niþeyimáná xwiogwí rixa obaxí niþwémáná ejáná Pitao Jisasoyá siyikí imónigíáyo Romiyíá gapimanowa xeanijí ríá tímí niwikára warinagá náni ayí ejí neániro anijí Jisasomi pírániñí uxidírixiniri “Dijí sixí umímómini.” niyaiwiri payí rina eañinigini. Payí rinami yoparípi nearíná Romi, aijí xio niþweámáná payí eaariñípi náni nuriríná yumíí uriminiri xwyíxá nuriri Babironi náni urinjinigini.

---

1 1-2 Pitaoni —Nioni Jisasi Kiraisoyá wáí wurimeiarinjá wonirini. Nioni payí rina ámá mi dáñijífnéniñí imónigíáyíné náni —Seyíné éí niðiamoro piropenisí xegí yoí Podasiyi riniñíyo ñwearo Garesia riniñíyo ñwearo Kapadosa riniñíyo ñwearo Esia riniñíyo ñwearo Bitinia riniñíyo ñwearo egíáyínérini. Seyíné náni payí rina niriri eaariñini. Seyíné Jisasi Kiraiso riñípimi xixeni xídpíri náni ero o ragí yoxáípámi niperíná pupípi tíni igíaniñí niseaeámoiríná segí íwí yarigíápi yokwarimí seaini náni erí eníá náni ápo Gorixo xegí kwíyípi seaaíniñíyo dání nioniyáyí imónífrixiniri xegí nijíá xámí xwiá ríri sini mimóniñjáná imóniñjípi tíni xixeni fá yiayamíximí seaiñíyínérini. “O wá ayá wí seaiwaniri niwayiróniro ñweapíri náni ayá wí seaiiri éwinigini.” nimónariní.

“Xeanijí seaímeaariñagí aí Gorixo yeáyí
neayimixemeariní.” urijí nánirini.

3 Nene Gorixomi —O negí Áminá Jisasi Kiraisomi xano imóniri ñiwíáo imóniri eñorini. Omi yayí owianeyi. Ayí ripí nánirini. Nene Jisasi Kiraiso xwáripáyo dání wiápíñimeají eñagí náni wenijí nerí ñweaarijwápi “Nepa xixeni neaímeaníarini.” yaiwianíwá náni Gorixo xegí wá xwapí neaumixiñíyo dání ámi sijí neaxiriñenéniñí eweañwárini. 4 “Nene níneaímeaníarini.” niyaiwiri wenijí nerí ñweaarijwápi, ayí Gorixo “Nañí e niseaiimíarini.” riñípi apírini. Api wí urí epaxí mimóní erí siyikwí míñí nañíni epaxí erí anipá bí mimónipaxí erí ejípirini. Aejnámi Gorixo seyíné náni seamejweaiariñípirini. 5 Gorixo síá yoparípi imónáná yeáyí niseayimixemearíná sipearípmí seainíapí

piaumimí iníwiniginiri seyíné dijí wíkwíroariñagía náni xegí ejí sixí eániñípi tíni awí seameñwearjíyíne ejagi náni rariñini. ⁶Xeanijí agwi ríná Gorixo xe owímeaníri wimóniñí bi onimiápi náni xixegíni seaímeaariñípi nimúropaxí mimóniñagi náni dijí ríá seaxeariñírini. E nerí aiwi síá yoparífymi Gorixo seiiníápi náni seyíné yayí seáyimi dání seainariñírini. ⁷Jisasi Kiraiso seyíné mimóní dijí miwikwíró nepa xwioxíyo dání xíomí dijí wíkwíroariñagía niseaníri náni xewaniño piaumimí niseainiríná seyíné yayí seamerí seáyí e seamífeyoari wé íkwiajwíyo seañwiráriri emíáníri náni agwi ríná xeanijí xixegíni seaímeaariní. Ewayí xwiyíá sínjá gorí náni rinijí ripí náni dijí mópoyí. Ámá sínjá gorí —Gorí ayí urí epaxí imóniñípirini. Sínjá api tñjí bí nimearo aga sínjápi ríá niniri gorí nápi, sínjí iniñípini xegípi oweníri ámi ámi ríá ikeárárarigíápa segí dijí wíkwíroariñíápi —Api gorí tíni xixeni imóniñípimaní. Seáyí e imóniñípirini. Api eni axípi xwioxíyo dání ríá niwkíroariñoiníri gorí riániñí ikeárárarigíápa xeanijí eni axípi e seaímeariñírini. ⁸Seyíné Jisasomi símimañíyo sílwí miwinipa egíáyíne nimóniro aiwi dijí sixí uyarigíárini. Agwi ríná eni sílwí miwinipa xwioxíyo niseaimóniri aiwi dijí niwíkwíroro náni aga yayí xwiyíá tíni ripaxí mimóniñípi seáyimi dání niseainíri náni íkwífeyoánariñoi. ⁹E neríná Jisasomi dijí wíkwíroariñagía náni seaimóniníápi —Gorixo yeáyí seayimixemeañíápi náni rariñini. Api rixa seaímeaariñagi náni yayí seainarini. ¹⁰Gorixo api e neríná yeáyí seayimixemeañíápi náni ejíná wiá rókiamoagíá “Gorixo wá niseawianiríná e seiiniárini.” rigíawa dijí “Gorixo arige nerí enía náni ríá rarini?” niyaiwiro anijí miní yarimágí niga bagíárini. ¹¹Kwíyí Kiraisoyápi áwañí ínimi dání uriniñí ripí, “Xámi xeanijí ámá Gorixo yeáyí seayimixemeañá náni urowárénapiníomi niwímeámáná ejáná ríwéná ámí seáyí e xegí bi imóniñípi wímeaníráriñi.” Wiá rókiamoagíáwami áwañí kwíyíyo dání e uriniñípi náni awa dijí nímoróná “Yeáyí neayimixemeañá náni urowárénapinío gíná biníáríani? Omí wímeaníápi arige nimóniri wímeaníráriñi?” niyaiwiro yarimágí niga bagíárini. ¹²E nero aí Gorixo awa re oyaiwípoyiníri, “None wiá urókiamoariñwápi negí tñjí ríná imóniníápirímaní. Ámá noneyá ríwíyo ñweagíáyí tñjíná imóniníápirini.” oyaiwípoyiníri sijáni waropári wiijnigini. O nene náni neaiñíipi, ayí xwiyíá yayí seainipaxí agwi ríná wáí rarigíáwa kwíyí ajínami dání wírénapinípimi dání wáí searimegíápirini. Ajínajowa eni aga njíá oimónaneyíniro niwímoníro egíápirini.

“Íkwiráínánijí imónífrixiní.” urijí nánirini.

¹³Gorixo e neaiñí ejagi náni segí dijí niseaikwearipeáriniginíri pírániñí pírí wiaíkímí niniro sílwí tíni nero re niyaiwiro, “Jisasi Kiraiso xewaniño piaumimí ináná Gorixo wá nineawianiríná neaiñíipi

yoparípi sipearímí nineairi yeáyí neayimixemeáwinigini.” niyaiwiro dijí niwikwímoror lweáírixini. ¹⁴ Seyiné niaiwí aríá yímigí yarigíáyínijí nimóniro xwiyáá yayí seainipaxípi sini majáá nimónirína “Pí pí nioní íeapá ninarijípi sa oemini.” niyaiwiro yagíápi sini xe oneaímeaniniri miseaimónipa éríxini. ¹⁵ E mepa nero siyikwí bi míni íkwiráínánijí imónijo —O seyiné xio xegiyí imóníírixiniri wéyo fá seaumirijorini. O imónijípa seyiné eni pí pí neróna íkwiráínánijí nimóniro axípi éríxini. ¹⁶ Bikwíyo ríwamijí re níriniri eániñagi náni rarijini, “Nioni siyikwí bi míni íkwiráínánijí imónijáoni ejagi náni seyiné eni axípi íkwiráínánijí imóníírixini.” níriniri eániñagi náni “Seyiné eni e éríxini.” rarijini.

Gorixo ayá tínjí imónijípi tñi gwíniñjí nearoayírojí nánirini.

¹⁷Seyiné Gorixomi —O ámáyo mí ómómiximí neríná ámá xwérixa wími símí símí e miywirárí ayí ayo wigí egíápími dání mí ómixaxídiníorini. Omi xwiyáá rírimí niwirína “Apoxini” nuriro náni sini xwiáá rírimí nurínróná omi wáyí niwiro pírániñjí éríxini. ¹⁸ Seyiné nijíá re imónijagía náni rarijini. Gorixo segí aríowa sítí surímá seaiékwíkwiyigíapí píni wiáriírixiniri sítjá siripá tñirani, gorí tñirani, —Api anipá imónipaxírini. Api tñi gwíniñjí searoayírojímani. ¹⁹Negí Judayí wigí fwí yarigíápi Gorixo ragí pwarijagi niwirini yokwarimí oneaiiniri sipisipí miá siyikwí míniyo nípikiróna yarigíápa o xegí xewaxo Kiraiso, ragí xegí ayá tíjo niperíná puñípími dání gwíniñjí searoayírojírini. ²⁰Xwiári tñi ajiña tñi sini mimixipa ejáná xámí xegí xano e éwiniginiri wimónijípi tñi xixeni neríná urípeaño seyiné arírá seaiminiri náni síá yoparíyí tñjí ríná rixa sijáni piaumimí ninirí seapeiñírini. ²¹Seyiné o seaiñípími dání Gorixomi dijí wikwíroarigíáriní. O xewaniño Kiraiso xwáripáyo dání owiápíñimeaniri ámi dijí sixí numímorí aga seáyi émi umíeyoají ejagi náni seyiné omi dijí niwikwíroro “O nearijípi nepa neaiiníárini.” niyaiwiro dijí niwikwímoror lweapaxí.

“Xixe dijí sixí yiníírixini.” urijí nánirini.

²²Xwioxíyo dání nirixímeáyo dijí sixí ouyaneyiniro segí fwí yarigíápi xwiyáá nepaxinijí imónijípími aríá niwiro pírániñjí nixidirijípími dání rixa igiánijí eámónigíá ejagi náni anijí miní xwioxíyo dání dijí sixí yiníírixini. ²³Ayí ripí náni “Dijí sixí yiníírixini.” seararijini. Seyiné ámi sijí bñinijí eweáíápi, ayí anipá imónipaxí ejípi maríái, anijí lweapaxí imónijípi tñi eweáíárini. Ayí xwiyáá Gorixoyá anijí niyimijí ejípi ámáyo ámi sijí bi eweaarijípi náni rarijini. ²⁴⁻²⁵Bikwíyo dání re níriniri eániñípi nioní seararijápi tñi xixeni imónijagía náni rarijini, “Ámá ayí ayí níni arániñjí imónigíáyírini. Amipá ámá yarijagía niwiríro yayí umearigíápi, ayí ará siyíniñjí imóniní. Ará yeáyí niyipeárimáná

urí yarinjípa ámá eni axípi yarigíárini. Ará siyí urí neríná piéroariñípa amipí ámáyo yayí umearigíápi axípíniñí imónariñírini. E neri aí Ámináoyá xwiyíápi aga anijí íníná imóniñípirini.” Xwiyíá e riniñagí nání searariñini. Xwiyíá apí yayí seainipaxí imóniñí wáí searariñwápirini.

“Xwiyíá Gorixoyá oxídiminiri ayá wí seaimóníwinigini.” urijí nánirini.

2 ¹Ayináni segí ríá kiroarigíá nipini tíni yapí wíwapiyarigíá nipini tíni nañí riro sipí riro yarigíápi tíni sipí diñí yaiwiarigíápi tíni xwiyíápai ujywirárarigíá nipini tíni apí nipini rixa xwíá weyáriñírixini. ²E nero niaíwí sínjí xiríayí amijí nání ayá wí wimónariñípa seyíné eni axípi xwiyíá Gorixoyápi —Apí ikweakwímí minijípirini. Apí aríá niwiri xixeni oxídiminiri ayá wí seaimóníwinigini. Gorixo yeáyí seayimixemeaníe nání segí diñí niaíwí amijí niniríná xwé iwiaroarigíápa axípi yóí nimóniro amipí Gorixo wimónariñípi nání diñí aumaúmí inírixiniri xwiyíá oyápi nání ayá wí seaimóníwinigini. ³Seyíné aiwá gígí neróná awíí yariñípi nání nijíá imónarigíápa Ámináo diñí sipí niwiríná nañí seaiñípi nání rixa nijíá imónigíáyíné enjagía nání apí e érírixini.

“Seyíné ámá Gorixoyáyínérini.” urijí nánirini.

⁴Seyíné Jisaso —O diñí niyimiñí tíñjí sínjániñí imóniñí worini. Ámáyí “Síñá ro siphórini.” níriro emi móagía aiwí Gorixoyá síñwíyo dání ayá tíjo enjagi niwiniri ají xío mirariñípi nání íá yamixáriñorini. ⁵Seyíné eni síñá diñí niyimiñí tíñjíniñí imónigíáyínérini. Seyíné o tíámini baríná Gorixo niseameari ají ridiyowá nání xegí kwíyí lweapaxí wiwániñí seamírarini. Seyíné ají iwámi dání oyá apaxípániñí imónigíá “Gorixo wimónariñípi nánini e niyaníwárini.” yaiwiarigíáyíní nimóniro ayí Gorixo none nání yayí oneainiri ridiyowá wiariñípa seyíné eni Jisasi Kiraiso seaiñíyo dání axípíniñí xegí kwíyí xío wimónariñípi nání seaíwapiyaríñípi wiírixiniri seyíné ají wiwániñí seamírarini. ⁶Xwiyíá nioni searariñápi, ayí Bikwíyo dání re níriniri eániñípi tíni xixeni imóniñagí nání rariñini, “Aríá époyi. Gorixoní ámá síñá ají nimiriróná síñá awiaxí wo xámí nimearo iwamíó tiwayiroarigíápa nioni eni ámá wo gí Saioni lweagíayo umejweanía nání nurípearíná síñá ayá tíñjí imóniñí wo nimeari iwamíóniñí tiwayiroariñini. Omi diñí wikwírogíáyí ayá niwiniri ‘Pí nání wikwíronjáriñi?’ wí yaiwipíriñámani.” níriniri eániñípi nioni searariñápi tíni xixenirini. ⁷Ayináni diñí wikwíroarigíáyíné nání síñá o ayá tíjo imónini. E neri aiwí diñí miwikwíropa yarigíáyí Bikwíyo re níriniri eániñípi tíni xixeni egíawixini, “Síñá ají mirarigíáwa ‘Siphórini.’ níriro emi mogío Gorixo nimeari iwamíó tiwayirojo imóniñírini.” níriniri eániñípi tíni xixeni egíawixini. ⁸Ámá diñí miwikwíroarigíáyí nání ripi eni níriniri eánini, “Síñá o, ayí ámá noreámioari ná eániri nikiripeaániri ná eániri yarigíóniñí imónini.”

niriniri eánini. Ayí ripi nánirini. Gorixoyá xwiyápi niwiaákiro náni noreámioari nániijí eánarigíárini. Ejná Gorixo e éríixiniri urípeaagírini.

⁹E neri aí ejná Gorixo ámá xegí imónigíáyí náni rínjpa seyíné náni eni xixeni axípi re niriniri eánini, “Ámá gwí wirí xío xegí imóníwiniginiri íá yamixáriijírínijí imóniro mixí ináyí xíoyá apaxípánijí imónigíáyíniijí imóniro ámá gwí mónigíá ‘Xío wimónarijípini éwanigini.’ yaiwiarigíáyíniijí imóniro ámá xíoyá imónigíáyíniijí imóniro egíáyírini.” niriniri eániijípi seyíné náni xixeni ríñini. Gorixo —O seyíné síá yiniijímini píni niwiárimi nibiro xegí wíá ókiáriijímini ñweapíría náni íá seaumíriñorini. O seyíné awiaxí seáyi émi imónijí xío seiijípi ámáyo áwaŋí urírixiniri api api imónírixiniri searípeajírini. ¹⁰Ejná seyíné Bikwíyo “Ámá sipá imónigíáyírini.” niriniri eániijípi tíni xixeni nimóniro aiwi agwi ríná rixa ámá Gorixoyáyíné imónijoí. Bikwíyo riniijípa xámi Gorixo ayá miseawianiñýíné aiwi agwi ríná rixa ayá seawianarijíyínérini.

**“Ámá Gorixo náni majíá imónigíáyí tíni niþwearóná
pírániijí éríixini.” uriŋí nánirini.**

¹¹Gí diŋí sixí seayijáyíné, ejí rirémixí niseairi re seararijini, “Seyíné aŋí mí dánjyíñenijí nimóniro xwíá rírimí uríngíáyíné ſeapá seainarijípi xe oneainiri siŋwí miwínipani. ſeapá seainarijípi diŋjyo sipí seaikixémiminí yariŋí ejagi náni rarijini. ¹²Seyíné ámá Gorixo náni majíá nero náni émá imónigíáyí tíni e niþwearóná pírániijí wé rónijípini éríixini. Émáyí ikayíwí niseairiróná ‘Ámá ríkikiríyo yarigíáyínérini.’ searíá aí seyíné wé rónijí imónijípini yariŋagía siŋwí niseaniro náni síá Kiraiso ámáyo mí ómómíximí wini náni biníáyimi omi seáyi e umíyeoaro ‘Joxí rixídarigíáyí xeŋwí riŋwárini.’ riro epíria náni pírániijí e éríixini.” seararijini.

“Ámá seáyi e seaimónigíáyo íními wuríñírixini.” uriŋí nánirini.

¹³⁻¹⁴Seyíné Ámináo wimónarijípimi oxídaneyíniro ámá seamenjweapíría náni imónigíá ayí ayo íními simajwíyónijí yeáyí wuríñírixini. E nero mixí ináyí seáyi e imónijo gapimaní niyoní seáyi e wimónijí ejagi náni omi simajwíyónijí yeáyí wuríñiro gapimaníyí eni ámá íwí yarigíáyo píri umamoro naŋí yarigíáyo seáyi e umero oépojiniri urípeajíyí ejagi náni ayo eni simajwíyónijí wuríñiro éríixini. ¹⁵Gorixo seyíné náni re niyaiwiri wimónarijagi náni rarijini, “Ámá nioní diŋí níkwíroarigíáyí naŋí nero íními e niwuríñirijípimi dání ámá majíá nikáriñiro wigí majíá imónigíápimi dání yapí niriro ‘Gorixomi diŋí wíkwíroarigíáyí siwí sipí yarigíárini.’ rarigíápimi sanjáriírixini.” niyaiwiri wimónarijagi náni rarijini. ¹⁶Gapimaníyó íními niwuríñiróná Jisaso seiijípimi dání íwí náni áxeŋwaríñijí miseainiñýíné ejagi

náni ámá “Nene áxejwarí minipa ejagwí náni íwí anani yaníwini.” niriro yarigíápa mepa érírixini. Ámá “Gorixo wimónariñípí oyaneyi.” niwimóniro ínimi niwuríniro náni íwí epaxí imóniñípí mé yarigíápa seyíné eni axípi e érírixini. ¹⁷Ámá niyoní wéyo ujwiráriro sérixímeayo diñj sixí uyiro Gorixomi wáyí wiro mixí inayí seayí e imóniñjomí wéyo ujwiráriro érírixini.

“Kiraiso sijwepigí neaiiñípími xidírixini.” urijí nánirini.

¹⁸Xináiwániñí nimóniro omiñí wiiarigíáyíné, segí bosí seamearigíáwa náni wáyí niwiro ínimi niwuríniróna nañí niseamero awayini seaiarigíáyoní maríái, uyíniñí niseaikáríro seamearigíáyo eni ínimi wuríniñíni. ¹⁹Ayí ripí náni rarijini. “Gorixo wimónariñípí apíríani?” niyaiwiro sa apíni oyaneyiniro náni “Pí pí xeaniñí neaikáráná diñj ríá neaxeariñípí ayí ananirini.” niyaiwiro xwámámí niwirínyí, Gorixo yayí winariñí ejagi náni anani bosowami wuríniñírixini. ²⁰Íwí yarijagía niseaniro uyíniñí seaikáránayí, seyíné xwámámí wíagía aiwi “Gorixo nene xwámámí wiarijagwí náni anani yayí seayí e neameníárini.” riseaimónarini? Oweoi! E nerí aí seyíné nañí yarijagía aiwi uyíniñí seaikáráná xixe miwí xwámámí niwirínyí, Gorixo yayí winipaxípí yarijoi. ²¹Gorixo seyíné e érírixini wéyo íá seaumiriñírini. Ríniñí seyíné meapaxí imóniñípí Kiraiso nimeáriniróná ríniñí seyíné eni surímá nimeáriniróná epírápi náni sijwepigí seaiiñí ejagi náni rarijini. ²²O Bikwíyo “Íwí bi mepa eri xegí mañípá tñí yapí bi miripa eri ejírini.” níriniri eániñípí tñí xixeni ejinigini. ²³Omi ikayíwí umeararíná xíó eni wí xixe ikayíwí muripa eri omi ríniñí wiariñá “Soyíné miyíó ráráriñíyó rixa uríkwínipíráói.” muripa eri Gorixomi —O ámá niyoní wigí egíápi tñí xixeni pirí umamoarijorini. Omi diñj niwikwírori “Ayí nioni nízápi náni pirí umamoníárini.” yaiwiri ejinigini. ²⁴Nene íwí ejwápi náni Gorixo pirí nineamamorínayí xixeni imóniminíri ejí aiwi o nene pirí neamamóminíri éípi Kiraisomi pirí umamóáná o ríniñí nimeari yoxáípámi dání pejinigini. Ámá piyí sini íwí bi mepa yarigíápa seyíné eni axípi ero ámá sijí ñweagíáyí amipí xwapí yarigíápa seyíné eni axípi wé róniñí imóniñípí ero érírixini pejinigini. Omi iwaní nimépero pikigíáyo dání segí wárá rixa nañí iniñagí náni “Api e érírixini.” seararijini. ²⁵Ejíná sini Jisasomi diñj miwikwíropa neróná sipisipí xiawomí píni niwiárimí ñiñiñá neánowiríná yarijípa yagíáyíné aiwi agwi ríná segí seáwo —O diñjípi awíniñí seamejweaarijorini. O tñíminí nibiro náni rixa pírániñí ñweajoi.

“Apixíwayíné oxowami yeáyí wuríniñírixini.” urijí nánirini.

3 ¹Apixí oxí meánigíwayíné eni axípi segí oxowami yeáyí wuríniñírixini. Segí oxí wa xwiyá Gorixoyápi pirí wiaíkímí

yarigíáwa ejánayí, awa eni sewayíné yeáyí niwuríniro wé róniŋí yariŋagía siŋwí niseaniríŋyo dáni diŋjí níkinimóniro “Xwiýá apí neparíni.” yaiwipíría náni “Yeáyí wuríñířixini.” searariŋini. Sewayíné xwiýá Gorixomi diŋjí owíkwíropoyiníri imóniŋí bi murariŋagía aiwi² awa sewayíné siyikwí bi míngííwayíné ero Gorixomi wáyí wiro yariŋagía siŋwí niseaniróná awa eni axípi diŋjí wíkwíropaxí ejagi náni rariŋini. ³ Sewayíné “Arige nerí negí díá awiaxí imóniríenjoi?” yaiwiro “Arige neríná awiaxí imónani náni nigwí yeýí nerí ipinaniréwini?” yaiwiro “Arige nerí awiaxí imónani náni aikí aipyí yínaniréwini?” yaiwiro mepa éířixini. Okiyá niniróná segí waráyo seáyířiwámí dánini okiyá minípani. ⁴ Xwioxýyo íními náni eni diŋjí nimoro okiyá inířixini. Xwioxýyo íními okiyániŋjí inariŋípi, ayí sewayíné xwioxýyo ríá ápiawí miseawé sa piyá niseaweáriŋípimi dáni okiyániŋjí inarigíápirini. Apí wí anípá mimónipaxí ejagi náni Gorixoyá siŋwíyo dáni ayá tíŋí imóniŋípirini. ⁵ Apixí ejínaŋí “Gorixo wimónariŋípini oemíni.” yaiwiagííwa —Íwa “Gorixo neariŋípi xixeni neaiinírárini.” niyaiwiro diŋjí wíkwímoagííwarini. Íwa ení axípi wigí xiagwowamí yeáyí niwuríniŋípimi dáni xwioxýyo íníriwámíni okiyániŋjí inagíárárini. ⁶ Seraí yagípi náni bi osearimini. Í xegí xiagwo Ebířamomí yeáyí niwuríniřiná aríá niwiri “Ámináoxíni” uragírárini. Sewayíné amípí wí náni wáyí bi mepa nero pírániŋjí nerónayí, siwá réniŋjí inariŋjoi, “Seraí yagípa newaniŋene axípi imóniŋjwini.” Siwá éniŋjí inariŋjoi.

“Oxoyíné apixíwami pírániŋjí uméířixini.” uríŋjí nánirini.

⁷Apixí meagíoyíné eni segí apixí tíni nawíni nijwearóná “Apixíwa imónigíápi, ayí apíráni?” niyaiwiro nijá imónigíá apí tíni xixení niwíwapiyiro nawíni ɻweářixini. Apixíwa oxoyíné tíni xixení ejí neániro mepaxí ejagi náni searariŋini. Gorixomi ríxiŋjí urarigíápi aríkwíkwí mísaeipa enía náni “Negí apixíwa eni diŋjí níyimiŋjí imóniŋípí meapíříwaríani?” niyaiwiro wé ɻkwiajwíyo uŋwírarářixini.

“Sípí seaikářagía aiwi naŋní wířixini.” uríŋjí nánirini.

⁸Repiyí niseaiéra úápi, ayí nípíni ripí éířixiníri searariŋini. Pírániŋjí nitiwayíroníro ɻwearo xixe diŋjí sípí iniro xexíxexířimeáyí diŋjí sixí yinariŋíápa axípi xixe diŋjí sixí yiníro wá wianeniro seáyi e mimóní siyikwíniŋjí nimóniro ɻwearo éířixini. ⁹Ámá uyíniř seaikářáyo píří numamoro axípi xixení miwikáripa ero xwiýápái seaŋwíraráyó axípi xixení píří numamoro xwiýápái miŋwírarápí ero neróná ámá sípí seaikářarigíáyo Gorixo naŋjí owiníri ríxiŋjí urířixini. Gorixo seyíné naŋjí seaiinía náni ámá ayo e wířixiniří wéyo fá seaumíriŋjí ejagi náni searariŋini. ¹⁰Bíkwíyo dáni re níriníri eániŋagi náni rariŋini, “Ámá ‘Nioni yayí níniníri kikiřá oŋweáminí.’ niwimóniríná re yaiwíwíningini,

‘Gí manjípá tíni xwiyíá sipí imóniñípi rími mexoámopa erí yapí bi rími mexoámopa erí oemini.’ yaiwíwinigini. ¹¹ Sipí imóniñí yariñípimi wé íá nimixeániri nañí imóniñípi éwinigini. ‘Ámá níni tíni arige piyá niwíriniri ñweaaníwáríani?’ niyaiwiri apí e imóníwaniginiñí anijí miní iponíwinigini. ¹² Ayí ripi náni e éwinigini. Áminá Gorixo wé róninjí yarigíáyo sijwí winaxídimeri íníná xíomi rixijí urarigíápi náni aríá ókiarí umóniri yariñírini. E nerí aí sipí yarigíáyo wikí wónariñí enagí náni e éwinigini.” Bikwíyo e níriniri eániñagi náni rariñini.

Nañí yariñwápimi dání ríniñí neaímeaaríná epaxípi nánirini.

¹³ Seyíné nañíni oyaneyiniri anijí miní xídarínayí, giyí ríniñí seaíapípírárini? ¹⁴ E niseariri aí seyíné wé róninjí yariñagía náni ríniñí seaímeáagi aiwi anani yayí seainíwinigini. Bikwíyo rinijípa “Seyíné ámá sipí seaikárarigíáyí óí nerí dijí yánipaxí seaíwapiyaríná óí mepa nero ayá ípípá miywírárinipa nero ripi érixini. ¹⁵ Xwioxíyo dání ‘Kraiso gí Ámináorini.’ níriniro dijí sítí inírixini.” Seyíné “Gorixo yeáyí nineayimixemearíná e neaiiníárini.” niyaiwiro dijí wíkwímoarigíápi náni ámá yariñí seaífá ayí ayo repiyí wípírá náni dijí nejwípero ñweáfríxini. Seyíné apí náni repiyí niwíroná ímí tíni muripa nero “Jisaso ámá ayá náni eni mipepa rejinigini?” niyaiwiro awayiní nípení xwiyíá urírixini. ¹⁶ Seyíné e neróná ámá seyíné Kraiso tíni nawníni nimóniro náni nañí yariñagía sijwí níseaniro aí ikayíwí seameararigíáyí ríwéná “Nípikwini muriñwanigini.” niyaiwiro ayá winipírá náni seyíné repiyí niwíroná ríwéná wairíri inípaxí imóniñí bi muripa érixini. ¹⁷ Ayí ripi nánirini. Gorixo xe ríniñí oseaímeaniri níwímonírínayí, seyíné nañí yarigíápimi dání ríniñí seaímeááná ayí ananirini. Sipí yarigíápimi dání ríniñí seaímeááná xixení Gorixo “E érixini.” wímónariñípimi mixídariñagía náni searariñini.

“Kraiso negí íwípi yokwarímí neaiiminiri peñinigini.” urijí nánirini.

¹⁸ Kraiso ejípi náni bi orímini. O Gorixo negí íwípi yariñwápi yokwarímí neaiiminiri náni ríniñí nimearíná nawínáni peñinigini. Siykwí míniño siykwí íniñwaéne Gorixo tíni nawníni piyíá neawíriminiri náni peñinigini. Ámá wará íriñáná pikigíá aiwi kwíyíyo dání ámi niwiápñimeari ¹⁹⁻²⁰ apimi dání nuri ámá piyíá dijí gwíniñí ñweagíáyo —Ayí Nowao tíjíná o sipíxo imixaríná Gorixo “Pírí umamóímigini.” niyaiwiri aí wigí ríá kiroarigíápi náni axíná ipipimí miwipa ejáná pírí wiafkímí egíyírini. O ayo nuri wáí urijinigini. Ámá sipixomi pixemoánigíáyí ámá obaxí maríái, wé wíúmi dání waú wo apini nípixemoániro náni iniigí waxíyo minamí sijí egíawixini. ²¹ Iniigí waxí apí ámá agwi ríná wayí meáíáyo yeáyí uyimixemeariñípi náni neaíwapiyariñípirini. Ámá wayí nimearíná kíyí xénijípi emí

kwírimónaniro yarigíámani. Ayí xwioxfyó dání Gorixomi réniijí uraniro yarigíáriñi, "Jisasomi nuxídiranéná wairirí inipaxí imónijí bi yaníwámani." éniijí uraniro yarigíáriñi. Ayí píyo dání maríái, Jisasí Kiraiso wiápíñimeaŋípimi dání yeáyí neayimixemeaariŋíriñi. ²²O aŋínami náni rixa niþeyiri Gorixomi wé náúminí ñweani. Gorixo fániijí wiepíxníriasijí ejagi náni aŋínami ñweagíá giyí giyí aŋínaŋírani, ejí eániijí imónigíáyírani, néní tígíáyírani, níni omí simajwýónijí yeáyí wuríniñoi.

"Íwí xámí yagíápi sini mepani." urijí nánirini.

4 ¹Kiraiso xíomi upikíáná ríniijí meañí ejagi náni seyíné eni diŋí xí "Nají imónijípi yariŋáoni aí ananí ríniijí omeámíni." niyaiwiri íá xirijípa seyíné eni axípi íá nixiriri diŋí ikwíróřixini. Ámá rixa ríniijí meáfáyí íwí yarigíápi píni wiárígá ejagi náni diŋí api íá nixiriri ikwíróřixini. ²Ríniijí meáfáyí íná dání igí sini siŋwí naineniro niŋwearóná ſeapá ámá winariŋípi "Oyaneyi." miyaiwí Gorixo e éřixiniri wimónariŋípi "Oyaneyi." yaiwiarigíáriñi. ³Ayí ripí náni seararinji. Xámí seyíné ámá Gorixoyá mimónigíáyí ſeapá wináná rikikirípí yarigíápa néra ugíápi rixa apáni egíáriñi. Rikikirípí seyíné néra ugíápi, ayí ripirini. "Íwí oinaiyi." niyaiwiniro oxí wo tíni apixí wí tíni nipoga uro ſeapá néra uro iriwá ikáriniro ámá siŋwí anigíe dání piaxí weánipaxí imónijípi ero iniigí papikí yarigíápi xwapí niro segí ñwíá nímeróná Gorixo xwiríá winariŋípi ero egíápi, ayí apirini. ⁴Ámá Gorixoyá mimónigíáyí seyíné rixa o wimónariŋípi xídiro ayí tíni nawíni síwíniŋí aríkí sini miponipa ero yariŋagía náni diŋí ududí nero xwiyíápai niseaŋwíráriro aiwí ⁵ámayo mí ómómiximí éimiginiri náni nimóniri wenijí nerí ñweajomí —O pegíáyo tíni siŋí ñweagíáyo tíni nawíni mí ómómiximí eníorini. Omí wigí egíápi náni "Api náni ejwárini. Api náni ejwárini." repiyí niwiéra upíráia ejagi seyíné ikayíwí seameararigíápi náni wáyí miseainipani. ⁶Ayí ripí xixení imóninía náni xwiyíá yayí winipaxípi Jisaso ámá rixa pegíáyo aí wáí urijinigini. Pegíáyí sipí sini xwíá týo niŋwearóná egíápi náni Gorixo pirí umamónijípimi dání pegíá aiwí o wimónariŋípi tíni xixení ámi diŋí sítí umímóáná wiápíñimeářixiniri wáí urijinigini.

"Gorixo seaiapiŋípimi dání pírániŋí inířixini." urijí nánirini.

⁷Amipí níni rixa anipá imóninía náni aŋwi e imónini. Ayináni Gorixomi xwiyíá rírimí niwirína pírániŋí urípíria náni nipíréaniri ero siŋwí tíni ero éřixini. ⁸Api nero aí ripí anipaxí imónijípirini. Ámá diŋí sítí uyinarigíá wo wíomi íwí wíkáráná apaxí mé yokwarimí wiiariŋí ejagi náni séřixímeáyí tíni diŋí sítí niyiniríná xwapí ayá wí diŋí sítí yinířixini. ⁹Xixe nipemeánimí úřixini. Xixe nipemeánimí numáná ríwéná anijúmí ikaxí mirinipa éřixini. ¹⁰Gorixo seyíné woxiní woxiní pírániŋí menířixiniri

xixegíni imónijí sixí seamímonjípi rixa tígáyíne ejagía náni apimi dání arirá inífrixiní. Bosiwí awiaxo xegí boso wéyo íá umiriñípi tíni pírániñí yariñípa seyíné ení Gorixo wá niseawianiri xixegíni imónijí seaíapiñípi tíni axípi nero pírániñí arirá inífrixiní. ¹¹ Xwiyá xíoyápi ripaxí imónífrixiníri sixí umímonjí giyí giyí api xixeni rífrixiní. Arirá wipaxí imónífrixiníri sixí umímonjí giyí giyí ejí eániñí Gorixo e éfrixiníri weámixiñípi tíni wíífrixiní. Seyíné Jisasí Kiraiso ejí eániñí seaimixíagi yarigíápi nípimí dání Gorixomi seáyi e umepíría náni api e éfrixiní. Anijí íníná seáyi e imóniri amipí niyoní seáyi e wimóniri epaxo, ayí orini. “E imóníwinigini.” nimónariní.

“Ríniñí nimearíná yayí seainíwinigini.” urijí nánirini.

¹² Gí dijí sixí seayinjáyíné, xeanijí iwamíó seaíwapiñípi náni ámá seaikárarigíápi ríaniñí seanariñagi aí “Ríaniñí nene neanariñí ripi Jisasomi dijí wíkwíroarigíá wíyo miwímeaariñípirini.” niyaiwiro dijí niyága mupani. ¹³ Kiraiso nikníri seáyi e imónijípi piaumímí ináná dijí niíá bi onímiápi miseainí xwapí ayá wí seaininína náni ríniñí omí wímeanjípi seyíné ení axípi seaímeaariñagi náni yayí seainíwinigini. ¹⁴ Kiraisomi xídarinjágía náni ikayíwí seamearánayí, “Gorixo nañí neaimixijene ejagwi náni ría neaímeaarini?” yaiwíífrixiní. “Kwíyí Gorixoyápi —Api seáyi e imónijípirini. Api nene neakikayonjírani?” yaiwipaxí ejagi náni yayí seainíwinigini. ¹⁵ Seyfénayá wo ámá pikíxwiríó ejípimi dánirani, íwí ejípimi dánirani, uyíni ejípimi dánirani, mimayíó ejípimi dánirani, apimi dání pírí umamóáná ríniñí meaariñagi niwinirínayí, “Ayí ananí imónijípirini.” miyaiwipani. ¹⁶ E niseariri aí segí wo “Kiraisomi xídarinjagi náni oyá imónijíyí worini.” ríniñagi náni ríniñí meaariñagi niwinirínayí, o ayá miwinipa nerí “Kiraisoyá yoí nioni ení wírinijíáoniríani?” niyaiwiri Gorixomi yayí wíwinigini.

¹⁷ Ayí ripi náni searariñini. Gorixo ámá niyoní mí ómómixímí enía náni rixa ajwi erini. Xegí imónigíáyo xámi ayo xwírixí umeníárini. Ámá xíomí dijí wíkwíroariñwaéne xámi nineaímeámáná ayí ámá xwyiyá Gorixoyá yayí winipaxí imónijípi pírí wiaíkímí wiariñíáyo ayoyí apa arige wímeaníáríani? ¹⁸ Bikwíyo re níriní eániñagi náni rariñini, “Ámá wé rónijí imónigíáyo Gorixo sini yeáyí tuyimixemeapa ejími ríniñí nimearínayí, ámá Gorixomi ríwí umoro íwí ero yarigíáyí aga arige wímeaníáríani?” ríniñagi náni rariñini. ¹⁹ Ayináni ámá Gorixo ríniñí xe owímeaníri sijwí winariñíyí nañí imónijípini nero “Nene neaimixijo —O pí pí nearariñípi xixeni símí e nitiniri neaiiarinjorini. Pírániñí neamepaxorini.” niyaiwiro omí wíkwíráinífrixiní.

Jisasoyá siyikí imónigíáyo wípeñweagíáwamí urijí nánirini.

5 ¹ Ayináni Pitaoni —Nioni Kiraiso ríniñí nimeari péáná sijwí winijá wonírini. O niknírimí weapáná seáyi e o imónijípi nioni

eni o tíni nawíni imónimíá náni imónijá woníri. Nioni eni siyikí Jisasoyá imónigíáyo wiperjweámíá náni imónijá woní enagi náni segí wiperjweagíoyíné ejí rirémixí bi oseaimini. ² Sipisipí pírániijí mearigíáwa mearigíápa ámá Gorixoyá imónigíá soyíné tíni ḥweagíáyo axípi pírániijí umejweářixini. E neróná “Simeaxídí neaiarijagáa náni owianeyi.” miyaiwipa ero Gorixo wimónarijípimi dání nixídiro “Negí dijí tíni owianeyi.” yaiwiro éřixini. “Bí oneaiapípoyiniri arirá owianeyi.” miyaiwipa ero símí nixeadfpénirijípimi dání arirá wiro éřixini. ³ Soyíné seáyi e niwimóniro ámá Gorixo umejweářixiniri wéyo seaiapijíyo paimímí miwipa ero síwí nañí ikaniijí seaipaxí imónijípí wíwapiyiyo éřixini. ⁴ Soyíné pirániijí e nerónayí, sipisipí mearigíá niyoní seáyi e wimónijo —O Kiraisorini. O sijáni weapáná ámá niíá neróná wiárí nimúroro xopirárí niwiróná nigwí meaarigíápa soyíné eni íná axípíniijí niknímáná urí mimónijí bi meapíříárini.

Íwí sikiňowamí uriňí nánirini.

⁵ Íwí sikiňoyíné eni seaipejweagíawami yeáyí wuríniřixini. Gorixo ámá “Nioni seáyi e imónijáonirfani?” yaiwinarigíáyo píří mákímí neri ámá “Nioni seáyi e mimónijáonirini?” yaiwinarigíáyo wá wianarijí enagi náni noyínéni “Negí wí seáyi e nineaimónirínayí, ananirini.” yaiwiro “Xináíwanenijí nimónirane omijí owianeyi.” yaiwiro éřixini. ⁶ Ayináni Gorixo xegí rixa nimónáná seáyi e neaimixíwiniginiri “Siyikwíniijí imónijwápiane Gorixo xegí ejí eániijí tíni neamejweapaxorfani?” niyaiwiro ínimi yeáyí wurínpoyí. ⁷ O ámá xegí imónigíáyo pírániijí umearijo enagi náni amipí seyíné ududí seainarijípí omí iķwikwarimí wiayípoyí.

⁸ Pusí sayí raionýí riniňípí najwí roaniminiri náni awí nira warinjípa seyíné tíni mixí inarigíó —O, ayí oborini. O axípi e seaiminiri yariňagi náni sijwí tíni neróná sijwí mixí nero róřixini. ⁹ Seyíné nijíá re imónijoi. Sérixímeá xwíá ríří niríminí ḥweagíayí ríniijí seyíné seaímeaarijípa axípi ayo eni wímeaarijí enagi náni seyíné Gorixomi dijí wíkwíroarigíápi ejí sixí neámixiniro obomi píří mákířixini. ¹⁰ Ríná bi onimiápi náni seyíné ríniijí nimeámáná ejáná Gorixo —O wá anijí miní neawianarijorini. Kiraiso rixa nikníri seáyi e imónijípi seyíné eni o tíni iķarinigíáyíné enagia náni axípi imónířixiniri wéyo íá seaumirijo, ayí orini. O seyíné íá seawearímixiri pírániijí síkíki seaomixiri ejí sixí seaeámixiri Kiraisomi xídarigíápi miwáramopaxí seaimixiri enířarini. ¹¹ O anijí íníná amipí niyoní seáyi e wimónířwinigini. “E imónířwinigini.” nimónarini.

¹² Nioni Sairaso —O negí nírixímeá dijí ujwíráripaxí imónijí worini. O sañí ninirápirí ríwamijí nearijípimi dání nioni xwiyíá onimiá ripí ejí ríremixí seairí áwanjí “Gorixo wá niseawianiri seaiijípi aga xixení

apirini.” seariri yarijini. Nioni searíápi diñí íá nixiriro ejí neániri
ŋweářrixini.

¹³ Jisasoyá siyikí imónigíá Babironiyo ŋweagíáyí —Ayí seyíné tíni
nawíni Goríxo íá seayamixáriŋyírini. Ayí yayí seawárénaparijoi. Gí íwí
Mako eni yayí seawárénapariní. ¹⁴ Sewaniŋyíné yayí niniróná xwioxíyo
dáni yayí óí eánenířixini. “Kiraiso tíni nawíni ikárinigíá niyínéni oyá
diñíyo dáni niwayiróniro ŋweářrixini.” nimónarini.

Payí Pitao ríwíyo eañínarini.

Payí rina ámá Jisasomi dijí wikkwíroarigíá wí ejí nimóniro ñweagíáyí nání Pitao ríwíyo eañínarini. O Jisaso wiepisagowa worini. Jisaso rixa añañamí niþeyimáná xwiogwí rixa obaxí nipwémáná ejáná mimóní uréwapiyarigíáyí obaxí Jisasoyá siyikí imónigíáyo niwímearo xeñwíni re urarigíápi nání, “Jisaso xwiogwí obaxí yómiñí néra nurí nání ámi niweapiníámani.” urarigíápi nání Pitao aríá niwirí ayí mimóní uréwapiyarigíáyí urarigíápi ríwímini mamoro Jisaso neaímeají mfkone uríñwápi anijí íá xiriro érírixiniri payí rina niriri eañírini. Pitao xíomi Romiyo dání pikipíri ajuwi e ejáná eañírini.

1 ¹Saimoni Pitaoni —Nioní Jisasi Kiraisoyá xináíniniñí nimóniri omiñjí wiiri wáí wurimeiri yariñwáyí wonírini. Nioní payí rina seyíné Gorixoyá dijí tñi dijí wáí wurimeariñwáone íá nixirane wikkwíroariñwápi íá nixiriro wikkwíroarigíáyíné nání —Seyíné wé róniñjí Jisasi Kiraiso —O negí Iñwíá imóniri yeáyí neayimixemeaño imóniri ejorini. Seyíné wé róniñjí o imóniñjípí dání dijí wikkwíroarigíáyínérini. Seyíné nání payí rina neari mónaparijini. ²“Nijíá seyíné Gorixo tñi negí Áminá Jisaso tñi awau nání imónigíápmí dání Gorixo wá ayá wí seawianiri seyíné niwayiróniro ñweapíri nání ayá wí seaiiri éwinigini.” nimónarini.

“Gorixo e imóniñjírixiniri íá yiyamixímí neaijenerini.” uriñjí nánirini.

³Iñwíá imóniño xegí ejí sixí eánirijípí tñi xixeni nerí amipí nene dijí niyimijí imónirane siwí ámá omí pírániñjí nixídiróná epaxípi erane yaníwá nání imóniñjí nipiní rixa neaiapiníjirini. Apiaú e yaníwá nání nijíá o —O seáyi e imóniri siyikwí míñi íkwiráñiñjí imóniri ejípími dání nene eni axípi imóniñjírixiniri wéyo íá neaumirijorini. Nijíá o nání xixeni imóniñwápmí dání amipí api neaiapiníjirini. ⁴O seáyi e imóniri siyikwí míñi íkwiráñiñjí imóniri ejípími dání “E e niseaiimíáriní.” nearijípí —Api seáyi e imóniri ayá tñjí imóniri ejípirini. Api rixa neaijírini. Ámá pikianiro yaríná nurakínárimí warigíápa íeapá ámá xwíá týo ñweajwaéne nineainiríná xwírá neaikixearijípí dání nurakínárimí

uro Gorixo imónijípa axípi imóniro epírúa náni e neaiijírini. 5 Nene o imónijípa axípi e imónífrixiníri apí niipi e neaiijí enagi náni seyíné riwí siwíá miyí nirkwíniro sini dijí niwikwíroróná wé rónijí ero wé rónijí neróná Gorixo ámá xíoyáyí e éfrixiníri wimónaríjípi náni pírániijí niijíá imóniro 6 apí náni niijíá nimóniróná nipréaníri ero nipíreáníri neróná sípí seaímearijípími xwámámí wiro xwámámí niwiróná siwí ámá Gorixomí pírániijí nixídiróná epaxípi ero 7 apí neróná sérixímeáyo ayá urimixiro ayá nurimixiróná ámá niyoní dijí sípí wiro éfrixiní.

8 Ayí ripí náni rarijini. Seyíné nioni "E e éfrixiní." searíá apí tíni xixeni nepa nero sayá nimixa nurónayí, siwá réniijí inarijoi, "Niijíá nene negí Áminá Jisasi Kiraiso náni imónijwápi surímá wí mimónini. Íkíá ná miwé oxí roarijíyíniijí mimónijwini." siwá éniijí inarijoi. 9 Ayí ripí náni eni rarijini. Ámá "Gorixoyaénerini." níriníro aí nioni searíá apí miyarigífayí, ayí íwí ejíná yagíá Jisaso yokwarímí wiijípi náni rixa dijí aríá nikeamoro náni ámá sijwí agwí upárigíáraní, sijwí supárigíáraní, imónigíápa axípi imónijoi. 10 Ayináni gí nírixímeáyíné, seyíné "Gorixo nene íá yiyamixímí nineairí íá neaumirijeneríani?" niyaiwiniro ipimónipíri náni nioni searíápi anijí niyaxídíro pírániijí éfrixiní. Ayí ripí náni rarijini. Api íá nixiriro néra nuróná wí noreámioapírámani. 11 Seyíné nioni searíápi íá nixira nuro xixeni nerónayí, negí Áminá Jisasi Kiraiso, yeáyí neayimixemeaarijo xegí xwioxíyo anijí íníná neamejweané pawiáná yayí niseameríná aga yayí óí seaeániníárini.

12 Ayináni seyíné nioni agwi searíápi náni rixa niijíá imóniro xwiyá nepaxijí imónijí none searéwapiyijwápi xaíwí íá xiriro yarijagía aiwi seyíné apí náni dijí seaininíá náni íníná dirirí oseaiyiminíri náni ipimónijini. 13-14 Ayí ripí náni seararijini. Negí Áminá Jisasi Kiraiso áwaní nírijípi tíni xixeni gí dijípi niniwárimi uníá aejwi e enagi náni sini gí dijípi niniwárimi mupa ejími xwiyáá apí seyíné ámi dijí sixí oínípoyiníri dirirí seaimi náni "Anijí miní nisearirínayí, nañírini." nimónarini. 15 Ayí ripí seararijini. Nioni rixa pejámi ríwíyo xwiyáá searíá apí ámi dijí yaikiropaxí imónipíria náni anijí miní sijwirírániijí niyaxídíri oseariminíri rarijini.

"Jisaso nikíniri rojáná winijwáonerini." urijí nánirini.

16 Negí Áminá Jisasi Kiraiso ejí neániri weapiníápi náni áwaní niseariranéná negí dijí tíni bi misearijwanigini. Piyyí ikayíwí ámá wigí dijí tíni éwapínarigíápi bi eni misearijwanigini. Xío nikíniri ñweajáná sijwí wíñarojwáone searijwanigini. 17 Ayí ripí náni seararijini. Negí ápo Gorixo omi seáyi e numíeyoari wé ikwiajwíyo niwjiráriríná xío, ikínigíá niyoní seáyi e wimónijo ajiñamí dání re rinénapíjiginí, "Gí dijí sixí uyiñá ro náni aga yayí seáyimi dání ninarini." rinénapíagi 18 none díwí ñwíápími o tíni niwjwearanéná newaniñone ariá týo dání

aríá e wiŋwanigini. ¹⁹None apí seariŋwáone aiwí xwiyáá Kiraiso náni wíá rókiamoagíáwa niriro eagíápi —Apí anjipaxí “Neparini.” yaiwipaxí imóninípírini. Xwiyáá apí eni tíŋwáenerini. Uyíwí síá yinijímí wíá ókímixariŋípa wíá rókiamoagíáwa niriro eagíápi axípi ríwíyo imóniníápi náni wíá neaókímixiyiminiri náni neaiařiŋagi náni símimajíyo tinířixini. Awa niriro eagíápi Jisaso ámi niweapiríná wíániníjí nóga uníe náni uyíwíniŋí wíá neaókímixiya unírári. Íná ímiaóniníjí weapariŋagi niwíniřanéná xwiyáá xío weapiníápi náni riniŋípi negí xwioxíyo dání wíá neaókímixiníári. ²⁰E niseariri aí ripi náni “Ayí neparini.” yaiwířixini. Wíá rókiamoagíáwa niriro Bikwíyo eagíápi bí negí diŋjíyo dání “Míkí apí náni iyí ríriníni?” yaiwipaxí mimónini. ²¹Wíá rókiamoagíáwa niriro neariná ámá wayá diŋjíyo dání niriro meá Gorixoyá kwíyípi ukikayóíyo dání xwiyáá oyápini nira ugíá ejagí náni searariŋini.

“Mimóní searéwapiyarigíáwamí Gorixo pirí umamoníári. ” uríŋí nánirini.

2 ¹Ejíná aríowéyí wí mimóní wíá rókiamoarigíáwa nimóniro wigí ámáyo yapí uréwapiyarigíápa axípi segí imónigíáyí wí mimóní searéwapiyarigíáwa nimóniro íními nimónimáná xwiyáá nepa mimóní ámá nixídiróná xwiríá ikxénipaxí imóninípi nisearéwapiyiróná Ámináo niperíŋípími dání ayo uroayíronjí ejagí aí omi ríwí umopíříári. E neríŋípími dání apaxí mé wiárí xwiyáá meářinipíříári. ²Uyínií yapí searéwapiyaniro epíříáyí epíříá axípimi segí ámá obaxí xíđipíříári. E yaríná ámá Jisasomi diŋjí miwikwíroarigíáyí óí Gorixomí nepa xixení xíđipíří imóniníjí náni ikayíwí mearipíříári. ³Ámá yapí seaíwapiyaniro epíříáyí siŋwí íwí winárarigíáyí ejagí náni yapí niseaíwapiyiríŋípími dání segí amípí íwí searápiříári. Xwiyáá Gorixo ejíná dání “Ayo xwiyáá numeářiríná e wikáříimigini.” yaiwiáragípi sini piyáá miwenini. “Xwiríá niwikixeríná e wikixéimigini.” yaiwiago sá miwenini. ⁴Ayí ripi náni searariŋini. Ejíná anjnají wa íwí éáná Gorixo axípi xe ámi ámi éřixiníri siŋwí miwíní mimeniŋwí meářinipířífe nimamówářiríná síá xío pirí umamoníáyi náni siririkí síá anijí yinářiníjyómíni wářinjigini. ⁵Ámá ejíná xwíá rírimí niŋwearóná rikikiríó yagíá níni eni Gorixo xe anijí e nero ḡweářixiníri siŋwí miwíní xwiríá niwikixeríná xíoyá diŋjí tíni iniigí waxí niróga niwiápíñimeari ayo nipíkiri aiwi Nowaomi —O ámá ayí ayo “Wé róniŋí imóniníjí Gorixo wimónariŋípi apíříani?” oyaiwípoyiniri wáí uragorini. Omi tíni xegí ámá wé wífumí dání waúmi tíni Gorixo yeáyí wimiximeañigini. ⁶Ejíná ámá ají Sodomí tíni Gomora tíni apiaúmi ḡweaagíáyo eni Gorixo xwiyáá numeářiríná “Síni bí tíni ḡweapaxíyímani.” niyaiwiri ají apiaúmi riá mamówárána riá ninowářiri uráwíni imóniníjigini. Gorixo e niwikářinípími dání ayí tíŋjí e íná dání ámá xío wimónariŋípi mixídarigíáyo siŋwepigí niwiri

nene eni axípi neaímeaniginiri éf owininiri erirí wiñinigini. ⁷Ámá ayí apiaúmi ñweagíáyo e niwikáriri aiwi Rotomi —O ámá wé rónijí woriní. Ámá ayí apiaúmi ñweagíáyí ríkikiríó ayá wí yariñagía niwiniri nání diñjí ríá uxenorini. Omi eni Gorixo yeáyí wimiximeaniginí. ⁸Ámá wé rónijí o ámá ayí tíni nawíni niwearíná ayí ríá kiroarigíápi siñwí winiri aríá wíri neríná síá ayí ayo íkínijí sítí wíri diñjí ríá uxeri yaqí ejagi nání rarijini. ⁹Gorixo siñwepigí e e yayijí ejagi nání nene anani diñjí re yaiwipaxírini, “Ámináo ámá xío wimónariñípimi xídarigíáyo fwí érixiniri wilkararigíápimi dání anani yeáyí wimiximeapaxírini. Ámá wé rónijí imónijípi miyarigíáyo síá xío ámá niyoní mí ómómixímí eníayí tíjí e nání anani píri numamóá nuri awí umeñweapaxírini. ¹⁰Ámá siwí piaxí weánipaxí imónijí feapá winariñípi oyaneyiniro niponiga uro seáyí e umeñweagíáyo paimimí wíro yarigíáyo aripaxí síá ayí tíjí e nání píri numamóá nuri awí umeñweapaxírini.” Nene e yaiwipaxírini.

**“Mimóní searéwapiyarigíáwa sítí ripí ripí
yarigíáwarini.” urijí nánirini.**

Mimóní searéwapiyarigíáyí “Nioni aríkí yaríná api nímeaniríenijoí?” miyaiwí ayá nepeárimáná wigí diñjí tíni nixídiro aijínají seáyí e wimónigíawamí ikayíwí numeariróná ejí óí bí yarigíámani. ¹¹E yariñagía aí aijínajowa —Awa ámá ayíyá ejí sixí eánigíápimi seáyí e wimónigíáwarini. Awa seáyí e niwimóniro aí Ámináoyá siñwí tíjí e dání xwiyíá nuxekwímoríná ikayíwí bí umeararigíámani. ¹²Ámá ayí naçwíniñjí imónijoi. Naçwíyí wí diñjí nejwíperi mimonjyírini. Sa ámá íá nixeró píkipírla nání miariñjyírini. Naçwíyí diñjí ríá nixeyániri yariñipa ámá ayí eni axípi e nero amipí ayí majíá imónigíápi nání ikayíwí meeararigíá ejagi nání ámá naçwíyo píkiarigíápa ámá ayo eni Gorixo wanínimixinírini. ¹³E yaríná ámá omijí egíápi nání nigwí meaarigíápa ámá ayí eni axípi wigí sítí egíápi tíni xixeni wímeanírini. Ikwáwiyíná aí pí pí feapá winíípi sa “Ímí tíni oyaneyi.” niwimóniro yayí néra warigíáyírini. Ayí seyíné tíni nawíni nerimeániro aiwá síañí niñiróná wigí feapá winariñípi ayá wí nero seyíné siykwíniñjí niseaxéniri nání ayá onimiá miseainariñírini. ¹⁴Apíxí í í tíni fwí oinaneyiniri ero fwí nání wimónariñípi wí miwáramó ero yarigíáyírini. Ámá Jisasomi diñjí niwikwíroro aí sini nipikwini diñjí aumaúmí minigíáyo nene yariñwápa axípi oépoyiniri wipiomeaarigíáriní. “Ámáyá amipí api nioní meapaxípírini.” niyaiwiro éwapigí inarigíá ejagi nání Gorixo “Rixa xwíriá wilixéimigini.” ráriñjyírini. ¹⁵⁻¹⁶Ayí óí Gorixo oxídpoyiniri wimónariñjyími píni niwiárimi xarixaríniñjí néra xeñwímini nuro nání ejíná sítí wíá rókiamoagí Beramoyí ríniyo —Omi xano Biorini. O yagípimi ikaniñjí yarigíáriní. O nigwí nání aga ayá wí niwimóniri nání “Pí pí sítí imónijípi aí neríná nigwí nímeareí nání ayí anani emíñi.”

yaiwiagorini. O ámá wo rixinjí re uráná, “Isireriyí Gorixomi ríwí numoro ḷwíá xegí bì imónijípimi xídipíri náni ikayíwí tíni uramixei.” uráná o “Nigwí meámíniri náni anani sipi apí oemini.” yaiwiaríná dogí xwiyíá náni nijíá mimónijí aí wo ámá xwiyíá nirirínijí axípi niriri mixí nuriri wíá rókiamoarijo diñjí ríá nixeyánimáná “Oemini.” yaiwiariñípí píri viaíkímoñinigini.

¹⁷ Ámá ayí iniigí simijí ná miwé yeáyí yáriñjínyí imóniro kipijí niyiríná agwí kíkiá yáráná iniá ná meá ámi imijí nipipemi warijípánijí imóniro enagía náni siririkí anijí síá yináriñjí ayí náni rixa anijí meaxárió yárinini. ¹⁸ Ayí ripí nánirini. Ámá ayí “Nioní pí pí nínimóniríná anani emíini.” niriro weyí e nimearinirinjípimi dání ámá ói xejwímini núfasáná píni niwiárimi Jisasomi diñjí wíkwíroarigíáyí tíni iwamíó kumixinaniro yarigíáyo wíwapiyarigíárini. fwí nene yariñwápi axípi oépoyniri wipiomearo íeapá wiwanijíyí winíipimi dání sipi oépoyniri wíwapiyiro yarigíárini. ¹⁹ Niwipiomearíná fwí wiwanijíyí yarigíápi gwí fániñjí uxiráriñagi aí mimáyo dání re seararigíárini, “Seyíne nene yariñwápa axípi neróná wí gwí fániñjí seaxiripaxí menini.” seararigíárini. E searariñagía aí ámá fwípi náni anijí mírogwíniñjí naniríná ayí rixa gwí fániñjí uxiráriñagi náni rariñini. ²⁰ Ámá negí Áminá Jisasi Kiraiso —O negí yeáyí neayimixemeaarijorini. Ámá o náni nijíá imónigíápí dání siwí amipí xwíá týo ḷweagíáyo piaxí weánariñípimi niwiaískiárimi numáná ámi axípi nero náni apimi gwí fániñjí uxiráriñáná nerónayí, ayí sipi ríwíyo imónipíriápi xámi imónigíápi tíni xixeni imónipaxímani. ²¹ Ámá ayí ói wé rónijí imónijíyi náni sini nijíá mimónipa nero sijwíriyí, sipi ayá wí wímeáminiri ejípi wímeapaxí aiwi ói wé rónijí imónijíyi náni nijíá nimónimáná sekaxí ayá tíñjí none seariñwápi niwiaíkiro ríwímini mamoorigía náni sipi imónijí ámi bi tíni ná seayí e wímeaníárini. ²² Ewayí xwiyíá nene íníná re rinariñwá ripiaú tíni xixeni yarigíárini, “Síwí xwiríá nidárimáná ámi nuri manariñírini. Odipí ámá wayí pírániñjí niroárimáná ejáná ámi xwirijwíyo gínií inariñírini.” rinariñwápiaú tíni xixeni yarigíárini.

“Jisaso ámi niweapiníárini.” urijí nánirini.

3 ¹⁻² Gí diñjí sixí seayinjáyíné, xwiyíá wíá rókiamoagíáwa —Awa Gorixo “E éfrixini.” wimónariñípini oyaneyiniri yagíawaríni. Awa ejíná niriro eagíápi tíni sekaxí amipí Ámináo, yeáyí neayimixemeaarijorini wáí wurimeariñwáone seariñwápi tíni xwiyíá api seyíne ámi diñjí sixí níniro pírániñjí omópoyniri diríri seaimi náni ejíná payí wína nearí mónapijanigini. Agwi eni axípi neri ámi wína nearí mónapariñini. ³ Xwiyíá nepa imónijí rimí ripí náni “Ayí ajiipaxíráni?” yaiwífrixini. Síá yoparíyí tíñjná ámá riperirí seamepíráyí seyíne wé rónijí yariñagía niseaniro wigí íeapá winariñípí nixídiro náni riperirí niseamero ⁴ re

searipírárini, "Segí mimáyo dání 'Ámi niweapímárini.' seariŋyí rixa ná gi weparini? Negí ápowá rixa pegíámi aiwi amípí xwíári tíni ajína tíni iwamíó imóniŋe dání imóniŋyí sini axípi imóniŋagí náni searariwini." searipírárini.⁵ Riperirí e niseariróna ripi náni diŋí aríá ikeamopírárini. Ejíná Gorixo xwiyárá ráná ajína imóniri xwíári iniigíyo dání nimóniriná iniigíyo íními eje dání siŋjáni imóniri ejírini.⁶ Iniigí tíni eni Gorixo xwíá íná imóniŋí "Xwírá oikixeni." ráná iniigí waxí niróga niwiápñimeari ámá xwíárimí ŋweagíáyo anínimixíŋí aiwi api náni aríá nikeamoro riperirí searipírárini.⁷ E nerijí aiwi ajína tíni xwíári tíni agwí ríná imóniŋípiaú xwiyárá axoyápími dání ríá níwinigíñiri rárinini. Síá ámá xío wimónariŋípí mixídariŋíáyo xwiyárá numeáriri wannímixiníáyi imónie náni rárinini.

⁸ E nerí aí diŋí sixí seayinjáyíné, seyíné searimí ripi náni ríwí mukinimopani. Gorixoyá siŋwíyo dání xwiogwí 1,000 nipwerí aí síá ná wiýiníniŋí órariŋírini. Síá ná wiýini nóriri aí xwiogwí 1,000 niŋí pweariŋírini.⁹ Ámináo noneyá mimáyo dání "Ámi niweapímárini." neariŋípí náni ámá wí "O rixa miweapí yómiŋí yarini." yaiwiarigíápa axípi e miýarinini. Nene náni wenijí nerí ŋweani. Yómiŋí ayí ripi náni yarini. Ámá wí manínipa ero níni wigí íwí yarigíápi ríwímíni mamoro éríixinini náni sini yómiŋí yarini.

"Xwíári tíni ajína tíni ríá nowáriníárini." urijí nánirini.

¹⁰ E nerí aí síá o ámi niweapinía náni Ámináoyái riniŋyí "Ámá íwí meáminiri ríá barin?" miyaiwí maiwí ŋweanjáná wímeaariŋípa síá ayi eni axípi e seaímeaníárini. Síá ayi aŋí pirí íwí tíni ríá niniri anipá imóniri amípí aŋí piríyo dání wíá ónariŋyí níni rímímeniŋwí neániriná ríá nowáriri xwíári tíni amípí xwíáyo yariŋyí tíni níni ríá niniri yayimí yowáriri eníárini.¹¹ Apí nipiní ríá e nowáriníá ejagi náni seyíné ámá Gorixo wimónariŋípími xídiró wé róniŋí imóniŋípini ero yarigíáyí yapi nimóniro axípi éríixiní.¹² E nerónayí, síá Gorixo Biníái riniŋyí "Gíná parimoníárini?" niyaiwiro aŋíni ayí rírixániŋí nero mónapariŋoi. Síá ayimíni aŋína ríá nowáriri aŋí piríyo dání wíá ónariŋípí rímímeniŋwí neániriná ūkimí eníárini.¹³ E nerí aí xío símimaŋíyo dání neariŋí ejagi náni nene aŋí siŋí wina tíni xwíá siŋí wirí tíni imóniníápiaú — Apiaúmi wé róniŋí imónigíáni ŋweapírápiaúrini. Apiaú náni wenijí nerí ŋweaŋwini.

"Awíniŋí rónířixini." urijí nánirini.

¹⁴ Ayináni diŋí sixí seayinjáyíné apiaú náni wenijí nero niŋwearo náni Gorixo pírániŋí niwayírónirane ŋweaŋagwí oneaniniri ríwí siwíá miyí "Amípí bi náni ríá mimeárinipa nerane ūkwírániŋí siyikwí míni éwanigíni." niyaiwiro niyuniro éríixiní.¹⁵ E neróná negí Ámináo aŋíni

ámi miweapí yóminjí yariñípi náni re yaiwíírixini, “Ámá obaxíyo yeáyí uyimixemeámíániri yarini.” yaiwíírixini. Negí nirixímeáo Poro eni dínjí émí saímí moñí Goríxo sixí umímoñípimi dání niriri ríwamijí nearíná axípi ripínjí niriri neari seamónapiñí ejagi náni e yaiwíírixini. ¹⁶ Payí o eaariñjíyí níni api náni eni axípi niriri eaariñjírini. Xwiyíá payí ayo eániñjíyí wí sijáni mipimónijagi náni apaxí mé nijíá imónipaxí mimónini. Ámá majíá nikáriniro dínjí bí bi momearigíáyí xwiyíá api ikweakwímí niriro rarigíárini. Xwiyíá Goríxoyá Bíkwíyo ríniñjíyí ámi wí eni ikweakwímí niriro xeñwíni niririñjípimi dání síá yoparíyi imóniníe náni ríá meárinarigíárini. ¹⁷ Ayináni dínjí sixí seayijáyíné, api náni seyíné rixa nijíá imónijagía náni ámá ríá xearimixarigíáyí sipí nero xeñwímini waríná seyíné eni axípi éwapígí iniro Jisasomí dínjí niwikwíroro síkíkíniñí onigíáyíné piéroro epírixiniri awíniñí róníírixini. ¹⁸ Niaíwí apíroariñjípa axípi seyíné ámáyo ayá urímixarigíápi xwé napíróa urí nijíá negí Áminá Jisasi Kiraiso, yeáyí neayimixemeaarijo náni imónigíápi api eni xwé napíróa urí éwinigini. Agwi rínáraní, ná ríwíyorani, omí anijí íníná seáyi e uméwanigini. “E éwanigini.” nimónarini.

Payí Jono xámí eajínarini.

Payí rina Jisasoyá siyikí imónigíáyí náni Jono xámí eajínarini. O Jisaso wiepisagowa worini. Jisaso rixa aejnami nipeyimáná xwiogwí aga obaxí nipwémáná ejáná Jono niijweajisáná rixa xweyaŋí neri aŋj yof Epesasiyo niijweámáná payí rina eajinigini. Ayí Gorixomi diŋj sixí uyarigíápa xixe diŋj sixí yinfírixiniri niriri eari mimóní uréwapiyarigíáyí rarigíápi ariá miwipa éríixiniri niriri eari ejinigini. Mimóní uréwapiyarigíáyí re rarigíápi náni, “Wará nene inijwápi sípí inijagwí náni Jisaso xwiáyo nemeríná nepa ámá mimónagírini.” rarigíápi náni niijá nimóniri “Jisaso nepa ámá nimónímáná emeagírini.” uréwapiyiminiri eni niriri eajinigini.

Dijí niyimiŋí imóniŋípi ámáyo umímoarijo nánirini.

1 ¹Iwamío xwiári tíni aŋjina tíni imixiníjíná ejo náni —Omí ariá wirane negí siŋwí tí tíni winirane siŋwí winaxídirane wé tíni fá xirirane ejwáorini. Xwiýá diŋj niyimiŋí imóniŋípi náni neaíwapiyijorini. ²Dijí niyimiŋí imóniŋwápi náni sixí neamímoarijorini. Xegí símimaŋí siwá neainíagi siŋwí winiŋwá eŋagi náni neaímeanjí míkone diŋj niyimiŋípi náni míkí ikiŋo náni —O ejíná dání iníná ápo Gorixo tíni nawíni ɻweagíio xegí símimaŋí siwá neainijorini. O náni xwiýápi sopiŋínjí niworane wáí searariŋwini. ³Seyíné tíni aga nawíni xiriniŋwaéne imónirane diŋj axípiŋi nawíni xirirane yaníwá náni siŋwí winirane arífá wirane ejwáo náni wáí searariŋwini. None aga diŋj ná bini nimónirane xiriniŋwáwaú, ayí ápo Gorixo tíni xewaxo Jisasi Kiraiso tíni awaú eŋagíi náni searariŋwini. ⁴Dijí niíá nineainiríná bí onimiápi mineainí aga seáyi e neaininía náni riwamíŋí ripi neari seaiapowárariŋini.

“Wíá ókíniŋe eméírixini.” uríŋj nánirini.

⁵Xwiýá Jisaso yaŋí neaiapowáríagi aríá wiŋwá wáí searariŋwápi, ayí ripirini. Gorixo wíániŋí imónijorini. Onimiápi bí aí síá miyíkíniŋorini.

⁶Ayináni nene “O tíni nawíni xiriniŋwaénerini.” nírinirane aí maŋj niwiaſkirane síá yíkíniŋe nemeranénayí, yapí rariŋwini. Nepaxiŋí imóniŋípi wí miyariŋwini. ⁷E neri aí nene uyíni bí mé wíá ókíniŋe

xío ḥweaqípa nene eni wíá ókíniye nemeranénayí, xío tíni nawíni ani xiriniywaéne imónirane xío nene naqí imónaníwá náni ragí xewaxo Jisaso niperíná puñípimi dání íwí nipini yarijwápi náni igíániyí neaeámori yarijírini. ⁸ Nene “Íwí bì miyarijwáeaénerini.” nirliniranénayí, newaniyene yapí éwapínaríjwini. Nepa imónijípi bì fá mixirarijwini. ⁹ E nerí aí nene xíoyá aríá eje dání íwí yarijwápi náni waropári niniranénayí, o dijí ujywiráripaxí imónijípi tíni xixeni erí wé rónijí imónijípi tíni xixeni erí yarijo ejagi náni anani íwí yarijwápi yokwarimí neaiiri uyíniyí yarijwápi nipini igíániyí neaeámori yarijírini. ¹⁰ Nene “Íwí bì mejwárini.” nirliniranénayí, “Ámá náni íwí yarijírini.” riŋomi yapí rarijóniyí wimixaniri yarijwini. Xwiyá o nearijípi bì fá mixirarijwini.

2 ¹Gí niaíwípiayíné, íwí mepa éírixiniri ríwamijí ripi seyíné náni eaarijini. E nerí aí wiene íwí nerínayí, arírá neaiarijo ápo Gorixo tínjí e nírománá yokwarimí owiiniri neauriyarini. Wé rónijí o, ayí Jisasi Kiraiso náni rarijini. ²O xewaniyo niperíná ridiyowániyí niniri xano Gorixomí niwiapemixiri náni negí íwí yarijwápi yokwarimí neaiinía náni imónijorini. Íwí nene yarijwápini mariái, íwí ámá xwíá ríri nírimini ami gimi ḥweagíáyí yarijápi náni eni niwiapemixiri náni yokwarimí wiiníá náni imónijorini.

Ámá Gorixo tíni ikárinigíáyí epaxípi nánirini.

³ Nene xío sekaxí nearijípimi nixídiranénayí, woní woní dijí re yaiwinipaxenerini, “Nioni o náni nepa nijíá nimóniri o tíni nawíni ikárinijáyí woniríani?” yaiwinipaxenerini. ⁴ Ámá wo “Nioni o náni nijíá nimóniri o tíni nawíni ikárinijáonirini.” nirliniri aí sekaxí nearijípi xixeni miyarijo ejánayí, yapí rarijírini. Nepa imónijí Gorixo nearijípi fá xírarijímani. ⁵ E nerí aí xwiyá Gorixo nearijípi go go nixídírínayí, omí úrapí nerí dijí sixí tuyí aga xixeni pírániyí dijí sixí tuyí. Nene apí neranéná “Gorixo tíni nawíni ikárinijwáeaéneríani?” yaiwinaníwini.

⁶ Ámá wo “Nioni Jisaso tíni nawíni kumixinigwíí wonirini.” nirlinirínayí, Jisaso xwíá týo nemeríná xano wimónijípi nipini yárijípa axípi éwinigini. ⁷Gí dijí sixí seayinjáyíné, “O sekaxí sijí bì niriri ríwamijí eaarini.” miyaiwipani. Iwamíó imónijíná dání sekaxí Jisaso riŋí seyíné nijíá imónigíápi —Apí xwiyá seyíné aríá wigíápirini. Apí náni niriri eaarijini. ⁸ E niseariri aí síá yiniŋípi rixa nideaxa nuri wíá ónarijípa Jisaso xewaniyo neaíwapiyijípi rixa ónarijagi náni nioní “Sekaxí Jisaso riŋípi sijí imónini.” searipaxírini. Xámi xewaniyoyá sekaxípimi nixídíri yarijagi winírane agwi seyíné nixídíro yarijagía seanírane nerane náni “Xwiyá apí nepaxijí imónijípiríani?” yaiwiarijwini.

⁹ Ámá wo “Nioni Jisaso neaíwapiyijípi nixídíri wíá ókiye emeariňá wonirini.” nirliniri aí xexirímeáyo símí tíni níwirínayí, sini síá

yiniŋimníŋí ɻweani. ¹⁰ Ámá Jisaso neaíwapiyijípi tíni xixeni neri xexirímeáyo diŋí sixí uyariŋí go go, ayí wíá ókiŋe niŋweari náni xexirímeáyí óreámioapaxí wí wíwapiyariŋímani. ¹¹ E neri aí xexirímeáyo símí tíni wiariŋí go go, ayí síá yiniŋenjí imóniŋe ɻweari aní emeri neríná xegí siŋwíyo síá uyiniŋagi náni xío gími náni wariŋe majíá imóniŋorini.

“Ayí ripi náni niseariri ríwamiŋí eaariŋini.” urijí nánirini.

¹² Niaíwípiayíné, Jisasí Kiraiso neaiiŋípimi dání segí íwí yarigíápi Gorixo rixa yokwarímí seailíŋí ejagí náni apilayíné náni niriri ríwamiŋí eaariŋini. ¹³ Ámináoyíné, soyíné iwamíó imóniŋíná ejo tíni nawíni ikáriniro nijíá imóniro ejagía náni soyíné náni niriri ríwamiŋí eaariŋini. Ámá siwaríá rigíoyíné, soyíné sipí imóniŋomi —Ayí oboyi riniŋo náni rariŋini. Omi rixa xopirárí wíſá ejagí náni nioní soyíné náni niriri ríwamiŋí eaariŋini. Niaíwíyíné, seyíné ápo Gorixo tíni nawíni ikáriniro nijíá imóniro ejagía náni seyíné náni niriri ríwamiŋí eaariŋini.

¹⁴ Ámináoyíné, soyíné iwamíó imóniŋíná ejo tíni nawíni ikáriniro nijíá imóniro ejagía náni soyíné náni niriri ríwamiŋí eaariŋini. Ámá siwaríá rigíoyíné, soyíné Jisasomí nuxídıróná ejí sixí eániro xwiyíá Gorixoyápi aumaúmí iníro sipí imóniŋomi xopirárí wiro egíá ejagí náni soyíné náni niriri ríwamiŋí eaariŋini.

¹⁵ Seyíné amipí sipí xwiá tíyo dánjí yarigíápimi diŋí sixí muyipa ero amipí níni xwiá tíyo weŋíyo diŋí sixí muyipa ero éírixini. Amipí xwiá tíyo dánjí yarigíápimi go go diŋí sixí nuyirínáyí, ápo Gorixomí diŋí sixí muyinini. ¹⁶ Ayí ripi náni searariŋini. Amipí xwiá tíyo dánjí yarigíápi íwí náni ſeapá winariŋípirani, siŋwí íwí winarigíápirani, “Amipí xwé tíŋáoniríani?” niyaiwiniri seáyi e menarigíápirani, api nipiní ápo Gorixoyá diŋíyo dání yarigíámani. Sipí xwiá tíyo dánjí imóniŋí yarigíá ejagi náni searariŋini. ¹⁷ Amipí sipí xwiá tíyo dánjí yarigíápi anipá nimóga uri ſeapá niwiniri “Api nioniyá ejáná ananirini.” yaiwiarigíápi api eni anipá nimóga uri eníá ejagi aiwi ámá Gorixo “E éírixini.” yaiwiariŋípimi xídarigíáyí anipá wí mimóni anijí íníná ɻweapírá ejagi náni amipí xwiá tíyo ejípimi diŋí sixí muyipa éírixini.

**Ámá Kiraisomí xopirárí wianiro yarigíáyí yapí
wíwapiyipírixiniri urijí nánirini.**

¹⁸ Gí niaíwíyíné, síá yoparíyí imóniníná rixa rínárini. Ejíná dání aríá re wiŋwápi tíni xixeni “Ámá Kiraisomí xopirárí wiminiri yariŋo rixa nibiníárini.” aríá e wiŋwápi tíni xixeni agwi ríná ámá Kiraisomí xopirárí wianiro yarigíáyí rixa nimóniro ɻwearjo. Ayí rixa nimóniro yariŋagía siŋwí niwinirane náni “Síá yoparíyí imóniníná rixa rínáríani?” yaiwiŋwíni. ¹⁹ Ámá ayí xámi none tíni nawíni nerímeánayirane aí nepa

none tíni nawíni mimónipa nero náni píni nineawiárimi ugíáyfrini. Ayí nepa none tíni kumixiniywáyí nimóniro siywiriyí, none tíni anani njweaaniro egíárini. E nerí aí “Ayí negí imónigíáyí wí menini.” yaiwiani náni píni nineawiárimi ugíárini. ²⁰ Seyíné ayíniyí imónigíá wiyinémani. Gorixoyá kwíyípi rixa seaaíniyíne ejagía náni xwiyá nepaxiijí imóniñípi náni seyíné rixa nijíárini. ²¹ “Nene sini majíá imóniñagwi náni ríwamijí ripí neari mónaparini.” riseaimónarini? Oweoi, seyíné rixa nijíá nimóniro “Xwiyá nepaxiijí imóniñípi fá nixiririjípimi dání wí yapí ripaxí menini.” nijíá e eni imóniñagía náni ríwamijí ripí eaarijini. ²² Xwiyá yapí rarijo, ayí gorini? Amípí wí náni rarijo maríái, sa “Ámá yeáyí neayimixemeanía náni Gorixoyá dijí tíni aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroníoyí rarijwáo Jisasomani.” rarijo, ayí orini. Kiraisomi xopirárí wiminíri yarijorini. Xanomi tíni xewaxomi tíni niwaúmini ríwí umojorini. ²³ Ámá giyí giyí xewaxomi ríwí numorínáyí, ayí xanomi eni ríwí umoarijoi. Giyí giyí xewaxo náni “Yeáyí neayimixemeanía náni urowárénapijoríani?” niyaiwiro numíminirínáyí, ayí xanomi eni umíminarijoi. ²⁴ Seyíné xwiyá Jisaso náni iwamíó dání aríá wigíápi píni miwiáripa nero dijí fá xirírixini. Aga xixeni e nerónáyí, xewaxo tíni nawíni imóniro xano tíni eni nawíni imóniro epírárini. ²⁵ Xewanijo mimáyo dání neariñípi, ayí ripirini, “Seyíné e nerónáyí, dijí niyimiñí tígíáyíné imónipírárini.” neariñípirini. ²⁶ Payí rinami xámi eaápi ámá xwiyá Jisaso náni riniñípi yapí seaíwapiyaniro yarigíáyí náni niriri eaáriini. ²⁷ Seyíné ayíniyí imónigíá wiyinémani. Kwíyí Gorixoyá seaaíniyípi ríaniyí mimóní sini aí tíni ejagía náni ámá wí searéwapiyipaxýínémani. E niseariri aí kwíyí seaaíniyípi amípí níni Kiraiso náni dijí mopaxí imóniñípi náni niseainiríná yapí bi mimóní nepaxiijí imóniñípi seainarijí ejagi náni agwi xegípi niseaiga uri xámi niseaiga uri ejípi tíni xixeni nero Kiraisomi xaíwí fá uxirírixini.

“Ámá Gorixoyá imónigíáyí íwí néra warigíámaní.” urijí nánirini.

²⁸ Gí niaíwípiayíné, o sijáni nimóniri weapáná peayí nineauníri wará saríwá mimáriní newiárimónirane éí roaníwá náni omi xaíwí fá uxirírixini. ²⁹ Seyíné “Gorixo wé róniñorini.” niyaiwiro nijíá imóniñagía náni ripí eni aga nijíá imónipaxýínérini, “Wé róniñí yarigíá giyí giyí, ayí Gorixo o xegí emeanjíyírini.” Nijíá e eni imónipaxýínéxini.

3 ¹Ai ámá tiyíné ripí náni dijí omoaneyi. Ápo Gorixo bi onimiápi maríái, dijí ayá wí sixí nineayiri náni “Gí niaíwíyínérini.” neararini. Xfo neararijípi nepa e imóniñagwi náni neararini. Ayí ripí náni ámá xwíá tíyo dájíyí nene Gorixoyá niaíwene ejagwi náni mí mineaómixijoí. Ayí xfo tíni nawíni nikáriniro nijíá mimónigíáyí ejagía náni mí mineaómixijoí. ²Gí dijí sixí seayiñáyíné, ayí mí mineaómixíagía aiwí nene xíoyá niaíwí imóniñwaénerini. Ríwéná arire imónaníwápi

sini wíá mineaókiamóniñagi aiwi nijíá re imóniñwini, “Kiraiso sijáni nineaimóniri weapáná xío imóniñípa nene eni axípi imónaníwárini.” Nijíá e imóniñwini. Xío imóniñípi íná dání aga xixení sijwí winaníwá ejagí náni rarijini. ³ Ámá Kiraiso neaíménapáná xío imóniñípi oimónaneyiniri weniñí nerí yweaarigíá ayí ayí níni ripi yarigíárini. Xewanijo awiaxí imóniñípa axípi oimónaneyiniro wigí xwioxíyo igiánijí neámori nají imixinarigíárini. ⁴ Ámá íwí néra warigíá ayí ayí níni Gorixoyá sekaxí riniñípi xórórí yarigíárini. Íwí ámá néra warigíápi, ayí pípi maríái, sa Gorixoyá sekaxí riniñípimi xórórí yarigíápirini. ⁵ Ripi náni seyíné nijíá imóniñoi. Kiraiso —O íwí bí meñorini. O íwí nene yarijwápi yokwarimí neaiiminiri náni xwíá týo nene tíjí e biñinigini. ⁶ Ayináni ámá Jisaso tíni kumixinigíáyí íwí néra warigíámani. E nerí aí ámá íwí néra warigíáyí “Jisaso Gorixomí xewaxoríani?” niywaiwiro nepa xío tíni nawíni kumixinarigíámani. ⁷ Gí niaiwípiayíné, ámá yapí rarigíáyí xe niñiro yapí oneaíwapiyípoyiniri sijwí miwinipa éfrixini. Ámá wé róniñí imóniñípi néra warigíáyí Kiraiso wé róniñí imóniñípa axípi imónigíáyírini. ⁸ E nerí aí ámá íwí yarigíáyí oboyáyírini. Ejíná íwí iwamíó néra biño, ayí obo ejagí náni oyá imónigíáyírini. Gorixomí xewaxo ripi eminiri náni biñinigini. Obo íwí aríkí nerí ámáyí eni axípi éfrixiniri wíwapiyariñípi píri urakíminiri náni biñinigini. ⁹ Ayináni ámá Gorixo xegí timeajíyíniñí nimónirfnayí, oyá diñípi íkfkí wiñagi náni íwí néra warigíámani. Ayí Gorixo xegí timeajíyíniñí imóniñagía náni aga íwí néra upaxí mimóniñoi. ¹⁰ Ripimi dání anani ámá mí niwómixiro “Tiyí niaiwí Gorixoyáríani? Tiyí oboyáríani?” yaiwipaxírini. Ámá siwí wé róniñí imóniñípi miyariñagía niwinirfná “Ayí Gorixo timeajíyíniñí imónigíáyí wímaní.” yaiwipaxírini. Ámá xexirímeáyo diñí sixí muyariñagía niwinirfná eni “Ayí Gorixoyá imónigíáyí wímaní.” yaiwipaxírini.

Xexirímeáyo diñí sixí tuyiríná epaxípi nánirini.

¹¹ Iwamíó imóniñíná dání xwíyíá Jisaso yañí neaiapiñí none searéwapiyaríná aríá neaigíápi, ayí ripirini, “Xexíxexirímeáyíné xixe diñí sixí yinírixini.” Aríá neaigíápi, ayí apirini. ¹² Apí nixídiranéná Keno —O sipí imóniñoyáorini. Xegí xogwáomi pikíxwiríó ejorini. O ejípa axípi mepa oyaneyi. “Xogwáomi ayí náni ría pikíñinigini?” yaiwiarigíápi pípirini? Xío xegí yarijípi sipí imóniri xogwáo yarijípi wé róniñí imóniri ejagí náni símí tíni niwiri pikíñinigini. ¹³ Ayináni gí nirixímeáyíné, seyíné eni ámá Gorixoyá mimónigíáyí símí tíni seiariñagía niwinirónayí, ududí mepani. ¹⁴ Nene negí nirixímeáyo diñí sixí tuyirane náni nijíá re imóniñwini, “Óí ámá anínipíría náni imóniñyími píni niwiárimi óí diñí niyimíñí imónipíría náni imóniñyími nixídirane yarijwini.” Nijíá e imóniñwini. E nerí aí ámá xexirímeáyo diñí sixí muyarigíáyí, ayí diñí

niyimiñjá tígíá mimóní sini óí anínipírúa náni imóniñywími xídaríjoi.

¹⁵ Ámá xexirímeáyo símí tíni wiarijagía niwinirónayí, “Ananirini.” riyaiwiarijoi? Oweoí, nene njírá re imóniñwini, “Ámá pikiarigíá giyí giyí diñjí niyimiñjá meapírúa náni mimóniñjoi.” Njírá e imóniñwini. ¹⁶ Pípi náni diñjí nimoriñjípími dání “Ámáyo diñjí sixí nuyiríná epaxípi, ayí apírani?” yaiwipaxírini? Sa Jisaso nene yeáyí neayimíxemeáminiri náni miyí niwiniróná ejípi náni diñjí nimoriñjípími dání nene “Ámáyo diñjí sixí nuyiríná o ejípa e epaxírfani?” yaiwiñwini. Ayináni nene eni nirixímeáyo arirá wiani náni miyí niwiniranéná aí “Ayí ananirini.” yaiwíwanigini.

¹⁷ E nerí aí ámá amípí mímúrónijí wo xegí xexirímeá wo amípí náni díwí ikeamónaríjagi niwinirí aiwí sipiáí síá nitiniri amípí bi míni miwipa nerínayí, o arige nerí “Nioni Gorixomí diñjí sixí uyinjini.” ripaxírini? ¹⁸ Gí niaiwípiayíné, negí nirixímeá díwí ikeamónaríjagía niwiniranéná pínéni nurirane “Diñjí sipí niarini.” murípa éwanigini. Aga xwioxíyo dání diñjí sixí nuyirane arirá wíwanigini.

**“Api neríná Gorixoyá sijwíyo dání wará saríwá
márinipaxímani.” urijí nánirini.**

¹⁹ Ámáyo aga xwioxíyo dání diñjí sixí nuyiríñjípími dání re niyaiwiri njírá imóniñwini, “Gorixo, nepaxiñjí imóniñoyáyí imóniñwá wieneráni?” niyaiwiri njírá imóniñwini. Ayí ripi nánini diñjí nimoranéná Gorixoyá símimañjyo dání ananí diñjí wiá neaónipaxírini. ²⁰ “Ámáyo arirá niwiríná Jisaso tíni xixeni miyariñjáonirini.” niyaiwinirane xwiyíá meárinarijwá aí Gorixo nene diñjí e yaiwinarijwápími seáyí e wimóniri amípí níni náni njírá imóniri enjo ejagi náni nene nepa ámáyo diñjí sixí uyariñjwápi náni njírá eni nimóniri náni xwiyíá mineameárinía ejagi náni nene ananí diñjí wiá neaónipaxírini. ²¹ Gí diñjí sixí seayinjáyíné “Ámáyo arirá niwiríná Jisaso tíni xixeni miyariñjáonirini.” niyaiwinirane xwiyíá mimeárinipa neranénayí, Gorixoyá sijwí tínjí e wará saríwá mimáriní niyopiyári. ²² Xíomí amípí bi náni yariñjí wiáán ananí xixeni neaiapariñjírini. Ayí ripi nání neaiapariñjírini. O sekaxí rijípími xídirane amípí xío “Éríxini.” wimónarijípími erane yariñjagwi náni neaiapariñjírini. ²³ Sekaxí míkí imóniñjí Gorixo neariñjípi, ayí ripi náni rariñjini. Seyíné xegí xewaxo Jisasi Kiraisomi diñjí wikwíoro xío sekaxí neariñjípi tíni xixeni xixe diñjí sixí yiniro éríxini. ²⁴ Ámá Gorixo xegí sekaxí rijípími xídarigíá giyí giyí, ayí Gorixo tíni nawíni imóniro xío eni ayí tíni nawíni imóniro enjoí. Ayí ripimi dání “Gorixo nene tíni nawíni rimóniñwini?” yaiwiarijwárini. Gorixo xegí kwíyípi sixí neamímoní ejagi náni “O tíni nawíni ría imóniñwini?” yaiwiarijwárini.

Kwíyí Gorixoyápími tíni sipípími tíni mí ómixarijwápi nánirini.

4 ¹ Gí diñjí sixí seayinjáyíné, ámá “Kwíyí tíjháoni ejagi náni rariñjini.” rarigíá niyoní ariá miwipa nero mimóní wiá rókiamoarigíá

obaxí xwíá tíyo emeariñagía náni “Kwíyí apí nepa Gorixo tíjí e dání biñípiríani? Gorixo tíjí e dání mibijnípiríani?” yaiwiani náni iwamíó imimí wíírixini. ²Iwamíó imimí niwiríná ripí rariñagía niwiniríná “Kwíyí Gorixoyápi tíjo ría rarini?” yaiwírixini. Kwíyíyo dání niriríná “Jisasí Kiraiso ámá nimóniri nene tíamini biñinigini.” rariñagía niwiniríná “Kwíyí Gorixo tíjí e dání biñípimi dání ría rarini?” yaiwírixini. ³E nerí aí kwíyí xegí bimí dání niriríná “Jisaso ámá nimóniri nene tíamini biñinigini.” miripa yariñagía niwiniríná “Kwíyí apí Gorixo tíjí e dání biñípímani.” yaiwírixini. Ámá kwíyí ayo dání rarigíáyí Kiraisomi xopirári wimínirí yariño tíni aní nawíni imónigíáyírini. Ejíná “O nibiníárini.” aríá e wigío agwi ríná rixa nibíri xwíá tíyo yarini. ⁴E nerí aí gí niaíwípiayíné, seyíné Gorixoyáyíné enagía náni mimóní wiá rókiamoarigíáyí yapí seaíwapiyaniro seaíagía aiwi rixa xopirári wigíárini. Kwíyí seyíné seaaíniñípi obomi —O ámá Gorixomi dijí miwikwíroarigíáyí xio tíni nawíni imónigíorini. Omi kwíyí seyíné seaaíniñípi seáyi e wimóniñagi náni ayo xopirári wigíárini. ⁵“Jisaso nepa ámá nimóniri nene tíamini mibijnigini.” rarigíáyí Gorixomi paimímí wiariñigíáyí tíjími dání imónigíáyírini. Ayináni xwiyíá wigí niriríná xwiyíá Gorixomi paimímí wiariñigíáyí dání rarigíá náni wigí imónigíáyí ayo aríá wiariñigíárini. ⁶E nerí aí none Gorixoyá imóniñagwi náni ámá o tíni nawíni ikárinigíáyí none aríá neaiarigíárini. Amá o tíni nawíni mikárinigíáyí none aríá neaiarigíámaní. Ayo dání re yaiwiariñwárini, “Kwíyí nepaxiñí imóniñíyo dání rarigíáyí mí nómixiri ayí tiyíráni? Kwíyí yapí imóniñípimi dání rarigíáyí mí nómixiri ayí tiyíráni?” yaiwiariñwárini.

“Xixe dijí sixí yinírixini.” urijí nánirini.

⁷Gí dijí sixí seayiñáyíné, xixe dijí sixí yiníwanigini. Ayí ripí náni rariñini. Ámá wíyo dijí sixí nuyiranéná Gorixo yariñípa axípi yariñwá enagí náni rariñini. Ayí ripí náni eni “Xixe dijí sixí yinírixini.” rariñini. Dijí sixí uyarigíá ayí ayí níni Gorixo xegí timeañíyíniñí imóniro o tíni nawíni nikáriniro nijíá imóniro egíáyí enagía náni rariñini. ⁸E nerí aí amipí o yariñípi xio ámáyo dijí sixí nuyiríñípimi dání yariñí enagí náni ámá wigí wíniyo dijí sixí muyipa yarigíá guyí guyí, ayí Gorixo tíni nawíni nikáriniro nijíá imónigíáyímaní. ⁹Gorixo xio ripí nerijípimi dání dijí sixí neayariñípi neaíwapiyijinigini. O xegí niaíwí sijíniñí émiaojø neaiiníápimi dání nene dijí niyimíñí imóniñípi meaníwá náni xwíá tíyo wírénapinjínigini. ¹⁰Ripí náni dijí nímoranéná “Ámáyo dijí sixí nuyiríná epaxípi, ayí apíráni?” yaiwipaxírini. Nene Gorixomi dijí sixí nuyirane ejwápi maríái, sa xewaniño nene dijí sixí nineayiri xewaxo negí íwí yariñwápi yokwarimí neaiinífa náni wírénapinjípi náni rariñini. ¹¹Gí dijí sixí seayiñáyíné, Gorixo nene dijí sixí xwapí ayá wí níneayiri

e neaiiñí ejagi náni xexíxexirímeaéne eni xixe diñí sixí yiníwanigini.

¹² Ámá Gorixomi sijwí bi miwinigíá aiwi xexíxexirímeaéne xixe diñí sixí niyiniranénayí, Gorixo tíni nawíni imóniñagwi náni xio ámáyo úrapí miwikárí pírániñí diñí sixí uyariñípa axípi diñí sixí yinaníwini.

¹³ Rípi náni diñí nimoranéná “Xio nene tíni imóniri nene xio tíni imónirane ejwini.” yaiwipaxírini. Xegí kwíyípi neaiapiní ejagi náni diñí e yaiwipaxírini. ¹⁴ Ápo Gorixo xegí xewaxo ámá xwíá týo ñweagíá niyoní yeáyí uyimixemeáwiniginíri wírénapáná neáimeají míkone, sijwí winiñwáone xwiyíá rípi seararijwini. ¹⁵ Ámá “Jisaso niaíwí Gorixoyáoríni.” rarigíá giyí giyí Gorixo ámá e ríayí tíni nawíni imóniri ayí xio tíni nawíni imóniro ejoi. ¹⁶ Ayínáni nene diñí “Gorixo aga diñí sixí neayarini.” yaiwiani náni nineapímóniri nijíá imóniñwini.

Pí pí Gorixo yariñípi sa diñí sixí nuyiríñípimi dáni yariñí ejagi náni ámá wigí xexirímeáyo anijí miní diñí sixí uyarigíáyí, ayí Gorixo tíni nawíni imóniro xio eni ayí tíni nawíni imóniro egíáyírini. ¹⁷ Nene síá Gorixo ámá niyoní mí ómómiximí eníáyimi wará saríwá mimáriní anani ewiárimónaníwá náni negí nirixímeáyo úrapí miwikárí pírániñí diñí sixí uyíwanigini. Kiraiso xwíá týo niñwearáná nimóniri ejípa nene eni xwíá týo niñwearanéná axípi nimónirane yariñwá ejagi náni anani e yaníwári. ¹⁸ Ámá wigí xexirímeáyo diñí sixí nuyiróná Gorixo náni wáyí wí winariñímani. Diñí sixí nuyiróná úrapí wí miwikárí aga xixeni nañíni nuyirónayí, wáyí bi miwiní sáyí ikáriñarigíáriní. Míkí ámá Gorixo náni wáyí winariñí, ayí rípi nánirini. “Gorixo nioní gí sipí yariñápi tíni xixeni sipí nikáriñíárfani?” niyaiwiro náni wáyí winariñírini. Wáyí winariñíyí xexirímeáyo sini diñí sixí xixeni muyarigíá ejagi náni rarijini. ¹⁹ Gorixo nene xámi diñí sixí neayijí ejagi náni nene eni nirixímeáyo diñí sixí uyariñwári. ²⁰ Ámá wo “Gorixomi diñí sixí uyijáonírini.” níriníri aí xexirímeáyo símí tíni niwirfnayí, yapí rarijorini. Ayí rípi náni rarijini. Xexirímeáyo sijwí niwiniri aí diñí sixí muyipa nerínayí, o arige nerí Gorixo, ámá sijwí miwinigíomi diñí sixí uyipaxí imónini? Oweoi. ²¹ Sekaxí o neariñípi, ayí ripirini. Ámá Gorixomi diñí sixí uyarigíá giyí giyí, xexirímeáyo eni diñí sixí uyírixini.

**“Diñí wikwíroarigíáyí xegí timeajíyo diñí
sixí uyarigíáriní.” urijí nánirini.**

5 ¹ Ámá “Nene yeáyí neayimixemeanía náni Gorixoyá diñí tíni aríowayá xwíá piaxies dáni iwiaroníoyi rariñwáo Jisasoríani?” niyaiwiro diñí wikwíroarigíá giyí giyí, ayí niaíwí Gorixo xegí emeanjínyí imónigíáyírini. Ámá xano Gorixomi diñí sixí uyarigíá giyí giyí xegí emeanjíyo eni diñí sixí uyarigíáriní. ² Rípi nerijípimi dáni anani diñí “Niaíwí Gorixo xegí emeanjínyí imónigíáyo diñí sixí uyarigíwaéneríani?” yaiwinipaxírini. Xíomí diñí sixí uyirane xegí sekaxí

nearinjípimi xídirane neranénayí, anani dijí e yaiwinipaxírini. 3-4 Xíomi aga dijí sixí nuyiranéná pípi epaxí maríái, xíoyá sekaxí ríniñípimi xítipaxí enagi nání rariñíni. Niaíwí Gorixo xegí emeanjíniñí imónigíáyí siwí sipí xíomí paimimí wiariñí imónijípimi xopirárí wiariñí enagi nání xíoyá sekaxí nearinjípimi nene nixídiranéná ayí ríá títíjí xítipaxí wí mimónijípírini. Rípini neríná siwí sipí Gorixomí paimimí wiariñí imónijípimi xopirárí wiariñwárini. Jisasomí dijí niwíkwíroriñíyo dání api yariñwárini.

**“Dijí wíkwíroarigíáyí sopiñí Gorixo wóípi
aríá wiariñírárini.” urinjí nánirini.**

5 “Ámá siwí sipí Gorixomí paimimí wiariñí imónijípimi xopirárí wiariñígyí giyíráni?” miyaiwipani. Ámá “Jisaso niaíwí Gorixoyáoríani?” niyaiwiro dijí wíkwíroarigíáyí anani xopirárí wiariñígyírini. 6 “Niaíwí Gorixoyáoríani?” oniaiwípoyiníri iniigíyo wayí mearí niperíná ragí purí ejo, ayí Jisasi Kiraisorini. O “Gorixomí xewaxoríani?” oniaiwípoyiníri nání neríná wayíni meajímani. E oniaiwípoyiníri wayí mearí xegí ragí purí ejinigíni. 7 Gorixoyá kwíyípi niriríná nepání ripaxípi enagi nání negí xwioxíyo dání áwañí réniñí nearariñípi, “Kiraiso apiaú nerinjípimi dání xewanijo nání siwá neainimíniñí ejípi, ayí neparini.” nearariñípi aríá owianeyi. 8 Ayináni “Jisaso Gorixomí xewaxoríani?” yaiwiani nání sopiñí neawariñí biaú bi, ayí ripiaú ripirini. Kwíyípi nearariñípi tíni iniigíyo wayí meaaríná imónijípí tíni xegí ragí nípuri péáná imónijípí tíni biaú bi imónijí apírini. Apiaú api sopiñí nineaoríná xegí bi xegí bi oyaiwípoyiníri neaíwapiyariñímani. Axípini oyaiwípoyiníri neaíwapiyariñírini. 9 Ámá pí pí nání sopiñí neaóíapi anani aríá wiariñwárini. Ayináni Gorixo sopiñí neaóípi seáyi e imónijagi nání api eni aríá owianeyiníri searariñíni. Gorixo xewanijo sopiñí neaóípi, ayí pípi nání maríái, ayí xegí xewaxo nánirini. 10 Gorixo xewaxomí dijí wíkwíroarigíáyí giyí giyí o xegí xewaxo nání sopiñí wóípi wigí xwioxíyo dání “Aga neparini.” yaiwiariñírárini. E nerí aí Gorixomí dijí miwíkwíroarigíáyí “O sopiñí neaóípi nepamani.” niyaiwiro nání réniñí urarigíárárini, “Yapí rarinjíyí woxirini.” urarigíárárini. 11 Xwiyíá Gorixo sopiñí neaóípi, ayí ripirini. O dijí niyimíñí imónijípí rixa neaiapinjírini. Dijí niyimíñí imónijí api nání xegí xewaxo mísí ikiijo enagi nání 12 ámá xewaxo tíni kumixinigíáyí dijí niyimíñí imónijí api tígíáyírini. E nerí aí xewaxo tíni nawíni mikumixinigíáyí ayí dijí niyimíñí imónijípí tígíáyímani.

Yoparípi nuriríná urinjí nánirini.

13 Nioni seyíné, Gorixo xewaxomí dijí wíkwíroarigíáyí “Nene dijí niyimíñí imónijípí títíjwaéneríani?” niyaiwiníro nijíá imónipíri

náni payí rina nearí mónaparijini. ¹⁴Nene ripi nerane náni Gorixo sijwí anije dání wará saríwá mimáriní newiárimóniri yarijwárini. Xío e neaiíwiniginiri yarijí niwiranéná negí dijíyo dání bí murí xío wimónarinjípi tíni xixeni yarijí niwirane náni “Aríá xixeni nineainijoi.” yaiwiarijwárini. ¹⁵“Omi yarijí niwiranéná pí pí náni yarijí wiarijwápi xixeni aríá nineainijoi.” niyaiwirane nijíá e imónijagwi náni dijí ripi eni “Negí yarijí wiarijwápi rixa neaimónini.” yaiwipaxírini. ¹⁶Ámá giyí giyí xexirímeáyí wo íwí anínimixinífa náni mimónijí bi éagi niwiniro Gorixo yokwarimí owiiniri yarijí niwirónayí, Gorixo wigí yarijí wííápi aríá niwiri íwí anínimixinífa náni mimónijí bi éomí dijí niyimiñí imónijípi ujwiráriníárini. E nisearíri aí íwí ámá anínimixinípírífa náni imónijí bi eni weni. Nioni “Ámá íwí api éíáyo Gorixo yokwarimí owiiniri yarijí wíírixini.” misearijini. ¹⁷Pí pí sipí ámá yarigíápi níni íwí yarigíápi imónijagi aiwi nipíni anínimixinípírífa náni mimónijagi náni rarijini.

¹⁸Nene nijíá re imónijwini, “Ámá Gorixo xegí timeajíniñí imónigíáyí íwí néra warigíámani. Gorixo emeajo —Xewaxo náni rarijini. O ámá ayo pírániñí umearijagi náni sipí imónijo wí xwírfá wikixearijímani.” ¹⁹Nijíá re eni imónijwini, “Ámá xwíá týo dáñí —Ayí Gorixomí dijí miwíkwíroarigíáyírini. Ayí níni sipí imónijomí ínímí wuríniñagía aí nene ámá Gorixoyá imónijwini.” ²⁰Ripi náni eni nijíá imónijwini, “Ijwíá nepaxijí imónijo, ayí Gorixoríani?” wiaiwiani náni xegí xewaxo nene tíámini nibiríná o náni nijíá neaiapinjírini. Nene rixa xegí xewaxo Jisasi Kiraiso tíni nawíni nimónirane náni xano, Ijwíá nepaxijí imónijo tíni eni axípi nawíni imónijwini. O eni Ijwíá aga nepaxijí imónijorini. Dijí niyimiñí tíjwápi neaiaparijo, ayí orini.” ²¹Gí niaíwípiayíné, nene nijíá e imónijagwi náni ijwíá imónijípiami dijí wiqwíropírixiniri sewaniñíyíné awíniñí mejweánírixini.

Payí Jono áwiniñimi eañínarini.

Payí rina Jono áwini e eañínarini. O xewaniñoyá yoí miriní Jisasoyá siyikí imónigfáyo wipenjweañáoniyi níriniri ñwiráriñinigini. Ámá Jono nuriri payí eañiyí náni eni nirirná siñáni yoí mirí apixí wí tñi xegí niaiwí tñi náni níriri eañinigini. E neri aí “Jisasoyá siyikí imónijí bi náni xwiyíxá níriri eañírani?” yaiwiariñwárini. Jisaso rixa añañami niþeyimáná xwiogwí aga obaxí niþwémáná eñáná Jono niþweañisáná rixa xweyañí neri aŋí yoí Epesasiyo niþweámáná payí rina eañinigini.

---

¹ Jisasoyá siyikí imónigfáyo wipenjweaariñáoni apixíxi náni —Jíxi Gorixo xegí imóniría náni fá riyanixiñíxirini. Jíxi náni tñi dixí niaiwíyí náni tñi payí rina eaariñini. Nioní gí xwioxíyo dání nepa diñj sixí seayiñini. Nionini maríái, ámá xwiyíá nepaxiñí imónijípi náni niþá nimóniro diñj wikwíroarigíyáí níni eni diñj sixí seayijoí.

² Xwiyíá nepaxiñí imónijípi agwi ríná mimáyo tinirane ná ríwíyo aí sini tinirane yaníwá eñagi náni seyíné diñj sixí seayiñwini. ³ Ápo Gorixo tñi xewaxo Jisasi Kiraiso tñi awaú nepa diñj sixí nineayiríná nene pírániñí niwayirónirane ñweaaníwá náni neaiiri wá nineawianiri ayá nearimixiri episíñirini.

“Sekaxí o neariñípi axípini xídfírixini.” uriní nánirini.

⁴ Nioní “Íyá niaiwí xwiyíá nepaxiñí imónijípi xixeni xídaríjoi.” rariñagía aríá niwiri náni “Ápo sekaxí nineariríná api xídfírixiniri neariñípi tñi xixeni ría yariñoi?” niyaiwiri diñj niá ninarini. ⁵ Apixíxiní, jíxi íná eríápi náni bi oririmini. Sekaxí siñí bi níriri ríwamijí meaariñini. Ejníá dání nene aríá wiywápi —Ayí “Negí nírixímeáyo diñj sixí uyíwanigini.” riniñípi jíxi éirixiniri náni níriri eaariñini. ⁶ “Ámáyo diñj sixí nuyiríná epaxípi pípiríani?” miyaiwipani. Nene negí nírixímeáyo diñj sixí nuyiranénayí, o sekaxí neariñípi xixeni pírániñí xídaríñwárini. Sekaxí o neariñípi —Api seyíné ejníá dání aríá wigíápírini. “Segí sérixímeáyo diñj sixí uyírixini.” neariñípirini. Api tñi xixeni axípi e éírixini.

“Kiraiso nearéwapiyiñípini xaíwííá xiríwanigini.” urijí nánirini.

⁷Ámá obaxí rixa “Ámáyo yapí owíwapiyaneyi.” niyaiwiro xwíá rirími emearijagía nání seararijini. Yapí raniro nání “Jisasi Kiraiso nepa ámá nimóniri xwíá tíyo nene tíáminí mibijinigini.” rarigíáyírini. E yarigíáyí ámáyo yapí wíwapiyiri Kiraisomí xopirárí wiminíri eri yarijo tíni nawíni imónijoi. ⁸Ayináni seyíné Jisasomí nixídíróná nigwíniyí wayíá meáwaniginíri anijí miní ríá tínjí egíápi surímá mimóní api nipini tíni xixeni mearo yayí seaimori eníá nání pírániyí sijwí tíni érírixini. ⁹Ámá Kiraiso nearéwapiyiñípí sini anijí xaíwí íá mixirí ámi wigí dijí tíni gíwí nímixiri rarigíá giyí giyí, ayí Goríxo tíni nawíni imónigíáyí wímaní. E nerí aí Kiraiso riñípini xixeni íá nixiriri axípini rarigíá giyí giyí, ayí xaníwímiráú tíni nawíni imónigíáyí wírini. ¹⁰Ámá “Jisasomí xídaríjwaénerini.” rinarijíá wí seyíné tíáminí nibiro Kiraiso nearéwapiyiñípí axípí miripa yarijagía niwinirínayí, yayí niwiemearo segí arijyo nání nipemeámi mipáwipa érírixini. ¹¹Ayí ripí nání rarijini. Ámá e yarigíáyo giyí giyí yayí niwiemearínayí, íwí ayí yarigíápi axípí ayo ení uxímeaníá ejagi nání rarijini.

¹²Xwyíá xwapí ayá wí tíni seyíné nání ríwamijí eapaxí aiwi “Payí rinami meapa oemini.” nimónarini. “Nioní seyíné dijí niíá aga seáyi e dáni seaininía nání nibiri niseaímeámáná xwyíá axí e dáni rinaníwárini.” niyaiwiri dijí ikwímojini. ¹³Dixí rírixímeáí —í ení Goríxo xegí imóníwinigini íá uyamixijírini. Íyá niaíwíyí payí rinami dáni yayí seaiwárénaparijoi.

Payí Jono eanjí yoparínarini.

Payí rina yoparí Jono eanjínarini. O xewanijoyá yoí miriní Jisasoyá siyikí imónigíáyo wiperjweanáoniyi níriniri ñwiráriñinigini. Ámá Jono nuriri payí eajo xegí yoí Gaiasorini. Jisaso rixa aejnámi nipecymáná xwiogwí aga obaxí nipwémáná ejáná Jono niñweajisáná rixa xweají nerí aejí yoí Epesasiyo niñweámáná payí rina eanjínigini

---

¹ Jisasoyá siyikí imónigíáyo wiperjweaariñáoni gí dijí sixí riyijá Gaiasoxí náni payí rina eaariñini. Joxi nepa dijí sixí riyijini. ² Gí dijí sixí riyijáoxini, Gorixomi joxi náni ripi yariñí riwiariñárini, “O Jisasomi pírániñí nixídiri náni xegí dijí naejí imóniñípi tíni xixeni Gorixoxiniyá dijíyo dání naejí imóniñípiní wímeari wará iniri éwinigini.” yariñí e riwiariñárini. ³ Negí nirixímeáyí wí joxi náni áwaní re nirémeáagía, “O nepaxiñí imóniñípi —Jisaso nearéwapiyijípi náni rariñini. Apí nixídiri neríná yapí bi mineaiepisí apí tíni xixeni yarini. Nepaxiñí imóniñípi neríná axípi pírániñí xídarini.” Áwaní e nirariñagía aríá niwiri náni nioní yayí seáyimi dání ninijírini. ⁴ “Dixí niaiwí imónigíáyí xwiyíá nepaxiñí imóniñípi fá nixiriro xixeni xídarínoi.” rariñagía aríá niwiríná yayí seáyimi dání ninariñípi amipí wí náni yayí ninariñípi apí tíni xixeni mimónini.

“Nirixímeáyo arírá wiariñípa sini axípi niwia úirixini.” urijí nánirini.

⁵ Gí dijí sixí riyijáoxini, joxi negí nirixímeáyo arírá niwiríná úrapí bi miwikári dijí riwyiráripaxípi wíwapiyariñíni. Nirixímeá joxi sini siñwí miwinijí aí xegí bi maríái, axípini wiariñíni. ⁶ Ámá ayí joxi dijí sixí nuyiri arírá wiariñípi náni Jisasoyá siyikí imóniñwá re ñweajwaéne rixa áwaní nearigáwixini. Joxi Gorixomi pírániñí nixídirlíná epaxípi tíni xixeni neri óí e náni arírá niwiri niwiowáriríná yariñípi naejí yariñini. ⁷ Ayí ripi náni “Arírá wíirixini.” rirariñini. Ámá ayí yoí Jisasi Kiraisoyá émá imónigíáyo wáí urimeaniro nuróná “Wáí nurirane aí wigí amipí ourápaneyi.” niyaiwiro amipí bi murápí yarigíá ejagi náni rirariñini. ⁸ Ayináni Gorixomi dijí wíkwírojwaéne xwiyíá nepaxiñí imóniñípi niriga eméwiniginiri ayo arírá wíwanigini.

“Sípí yarigíáyo ikaniñí miwiaxídipani.” urijí nánirini.

⁹Nioni wáí rimearigíá ayí náni Jisasoyá siyikí imónigíá e lweagíáyíné áwañí osearimíñiri náni payí bí nearí seawírénapíagi aiwi segí ámá wo, Daiotirepisoí riniño —O “Nioni seáyi e wimóniñjáná wíniyí ínimi onurínípoyi.” wimónariñorini. O xwiyá none urariñwá bí aríá neaiariñímani. ¹⁰Ayináni nioni seyíné tíjí e náni nibiri amipí o yariñfyí náni waropárí seaimíárini. O míkí wí menjagi aiwi none náni ikayíwí rimeariñírini. “E neríná apáni yariñini.” miyaiwí none rariñwápi niwiaíkiri nirixímeá segí tiámíni bíáyo mumíminipa yariñírini. Wíniyí wigí aŋýo náni nipemeámi waniro yariñagfá niwiniríná pírí urakariñírini. Apini mé e yarigíáyo Jisasoyá siyikí imónigíáyíné awí eánarigíe dání mimixeámi yariñírini. ¹¹Gí dijí sixí riyanjáoxini, ámá naŋí yarigíáyí Gorixo tímeanjíyíniñí imóniñoi. E nerí aí sipí yarigíáyí Gorixomi sini siŋwí mí miwómixigíáyírini. Ayináni joxí sipí imóniñípimi ikaniñí miwiaxídipa nerí naŋípiminí ikaniñí wiaxídírixini.

¹²Demitíriaso náni ámá níni “Najorini.” rariñorini. Xewaniño xwiyá nepaxiñí imóniñípí nixídiríná neríñípimi dání ení “Nioni ámá naŋonirini.” níriri siwániñí neainariñorini. None ení “Najorini.” urariñwáorini. Xwiyá none rariñwápi nepa imónini. Joxí níjíá e imóniñagi náni rariñini.

¹³Joxí náni “Payí oeámini.” niyaiwiríná ríwamíñí obaxí ayá wí eapaxí aiwi “Nípini níriri payí rinami oeámini.” minimónarini. ¹⁴⁻¹⁵E nerí aiwi “Nioni sini mé nibiri nísímeámáná axí e dání xwiyá rinaníwírini.” niyaiwiri dijí ikwímojini. Joxí pírániñí oriwayírónini. Nikumixiniri emeariñwáyí re dání yayí seaiwárénapariñoi. Joxí tíni nikumixiniri emearigíáyo e dání womini womini yayí niwiéra úirixini.

Payí Juto eaŋínarini.

Payí rina ámá Jisasoyá siyikí imónigíáyí náni Juto eaŋínarini. Xewaniŋo náni áwaŋi siŋjáni miriniŋi ejagi aí Jisasomi xogwáo Jutoyi riniŋo (Mako 6:3) “Ayí axoríani?” yaiwiariŋwárini. Jisaso rixa apínamí nipeyimáná xwiogwí aga obaxí nipwémáná ejáná “Mimóní uréwapiyarigíáyí Jisasomi diŋí wíkwíroarigíáyo xeŋwímíni wipemíoariŋo.” rinariŋagi Juto aríá niwiri ayí aríá niwiro nixídíróná sipí imónipírixiníri éí uremómíniři níriri eaŋinigini.

---

¹Jutoni —Nioni Jisasi Kiraisomi xináiníniŋí nimóniri omiŋí wiiariŋá wonirini. Jemisomi xexirímeáonirini. Nioni payí rina seyíné náni — Seyíné ápo Gorixo nioniyáyí imónířixiníri wéyo íá seaumiriri diŋí sixí seayiri xewaxo Jisasi Kiraiso náni awí seameŋweairi seaiŋfyínérini. Seyíné náni níriri payí rina eaariŋini. ²“Gorixo wá seawianiri niwayíroniro pírániŋí ḥweapíři náni seaíri sewaniŋfyíné ení xíxe diŋí sipí inipíři náni seaíri neríná ayá wí seaíwiniŋini.” nimónarini.

“Jisaso tíni nawíni mimónigíáyí seyíné tíniyumíí gwiaumí inariŋoi.” uriŋí nánirini.

³Gí diŋí sixí seayijáyíné, Gorixo seyíné tíni nene tíni yeáyí neayimixemeaníá náni ejípi náni payí wina neari seawárénapiyiminíri ejá aiwí agwi nioni “Payí ejí ríremíxí re niseairi oeámíni,” nimónigoi, “Xwiyáá nene diŋí wíkwíroariŋwápi —Apí ámá marfái, Gorixo nawínáni neaiapiŋí ejagi náni gíwí nímixiri miripaxípirini. Api ámá wí ikweakwímí raniro yariŋagía niwiníroná xe oépoyníri siŋwí miwinipa éřixini. Ejí neániro píři wiaſkianiro éřixini.’ Ejí ríremíxí e niseairi oeámíni.” nimóníagi eaariŋini.

⁴Ayí ripí náni ejí ríremíxí e niseairi searariŋini. Jisasoyá siyikí imónigíáyíné maiwí ḥweajáná ámá wí —Ayí Gorixomi ríwí umoarigíáyírini. Ejíná dání “Síá yoparíyi Gorixo xwiyáá umeárinírári.” rinariŋjíyírini. Ayí yumíí seyíné tíni nawíni imóniro íwí niga oemeaneyíniro xwiyáá nepa re riňiŋípi, “Pí pí íwí ámaéne yariŋwápi Gorixo ananí ayá ninearimixiri yokwarimí neaiipaxírini.” riňiŋípi wígí diŋí tíni ikweakwímí riro “Jisasi Kiraisoní negí Áminá íními wuríniŋwáomani.” riro yarigíá ejagi náni ejí ríremíxí e seaariŋini.

⁵Áminá Gorixo ejíná dání manjí píři wiaſkigíáyo píři numamóá biŋípi náni seyíné rixa xíxeni nijíá imóniŋagía aiwí ámi diŋí mopíři náni diríři

ripi oseaimini. O negí Isireriyio Isipiyí aŋíyo dání éí numíniri nípemeámi nuri aí ámá xíomi diŋí miwkwíro “Xwíá Gorixo neaiapiminiri yariŋípi oyá diŋí tíni aí ámá e ɻweagíayo nurápi Paxenemaní.” yaiwigíáyo ámá diŋí meanje dání wanínimixiŋiní. ⁶Aŋínají wí ejíná dání eni Gorixo nurípearí xe éírixiniri siŋwí winiŋípi náni re miyaiwí, “Apini neri niŋwearíná ayí najírini.” miyaiwí niwiaíkilo íwí yaniro náni aŋínami píni niwiárimi weapigíá enagi náni o gwí ainixí maríkínipaxí imóniŋíri tíni nijiri síá ámá niyoní mí ómómiximí emíáyimi píri umamóimiginíri síá yináriŋe ɻwiráriŋiní. ⁷Ejíná ámá Sodomí ɻweáyí tíni Gomora ɻweáyí tíni aŋí apiaúmí axí e ikwíroniŋíyo ɻweagíáyí tíni eni axípi ayíniŋí piaxí weánipaxí imóniŋípi nero Gorixo ámá nimixiríná ayí apí éírixiniri wipimóniŋípi mé ikweakwímí nero wigí diŋí tíni íwí sipí imónáriŋípi niga waríngagía náni nene siŋwepigí neaiinía náni píri numamoríná ríá ápiawí anijí íníná wearíŋípi nimamówárénapi ríá niniri pikinjínigini.

⁸Gorixo nene siŋwepigí neaiiníejagi aiwi ayí yagíápa ámá yumíí seyíné tíni nawíni imónigíáyí axípi nero wigí sipí oríŋá wiñarigíápi mimáyo nitiniriŋípí dání íwí aga piaxí ayá wí weánariŋípi iniro “Ámá womí íními wurínipaxí mineaimónarini.” riro aŋínami dání seáyimi imónigíáyo ríperíri umero yariŋíráni. ⁹E yariŋagía aí aŋínají Maikoroyí riniŋo —O aŋínají niyoní seáyi e wimóniŋorini. O ejíná obo tíni Moseso piyomi go go meaniríeníjoíniri xwíyíá ximiximí niniri níriniríná o aŋínají seáyi e imóniŋí wo enagi aiwi ayá nepeárimáná “Niiwaníjoni ejí eániŋáoni ananí obomi xwíyíá ríá tíni umearipaxonírini.” miyaiwí “Gorixo xewaniŋjoni mixí rírfwinigini.” urinjínigini. ¹⁰Ayá nepeárimáná muriŋí enagi aí ámá yumíí seyíné tíni nawíni imónigíáyí amípi wiwaniŋyí majíá imónigíápi náni ananí ikayíwí meararigíáráni. E nerí aí wigí nijíá imónigíápi naŋwýí —Ayí diŋí ríá xeyániŋyíráni. Naŋwýí diŋí meŋwípepa nerí nijíá ámá imónarigíápi maríái, xegí bi imónariŋípa ámá ayí eni axípi nero wigí nijíá apí imónarigíáráni. Apí dánini wiwaniŋyí xwírá ikiŋenarigíáráni. ¹¹Síá wiyi ayí majíá wóríná enagi náni awe! Ayí ejíná Keno “Nioni Gorixomí ananí íními owuríniŋíni.” miyaiwí neríná ejípa axípi yarigíáráni. Ejíná ámá Beramoyí riniŋo —O “Nigwí nioní bi minimúropa oení.” yaiwigorini. O “Ámá wí nigwí niapáná pí pí níříápi nioní wí mimúró nemííni.” niyaiwirína xewaniŋo yapí néwapínrí yagípa ayí eni axípi oyaneyiniro náni sini mé igwíá urírinarigíáráni. Ejíná ámá Koraoyí riniŋoyáyí ámá Gorixo rípeajowami aríá miwí nero urakínaniro yariŋagía náni anínimixiŋípa ayí eni axípiŋí e yarigíáráni. ¹²Ámá nioní searariŋjáyí píniŋí imónigíáyí maríái, sa ripini ripini imóniŋoi. Seyíné ámá gíyí gíyí siŋwí nineaníróná “Awí eániŋgíáyí xixeni diŋí sipí inarigíáyíráni?” oneaiawiþoyiníri awí neániro aiwá naríná ámá ayí ipí akwiníánári riwoŋjáná ewé sixí nûrori

xwiríá ikixenarijípa ámá ayí axípi e nimóniro náni xwiríá seaikixepaxí imónijoi. Ayí seyíné tíni nawíni aiwá niniróná Gorixo náni wáyí bi miwiní wiwanijí nánini dijí nimóniro sa úrapí yarijagía náni seararijini. “Agwí api iniá eani náni irírarini.” yaiwiaríná iniá meapa nerí imijí neríná agwí niríraimi waríjípa axípi e imónigíáyírini. Ámá ayí ikíá sogwí ná wearíjíná aí anijí oxí roarijagi náni niyoari emi móáná urí biaú ejípi imónijíyíni jí imónijoi. ¹³ Rawirawá imeamíkwí neríná reakíkwí lhwírárarijípa ámá ayí wigí piaxí weánipaxípi neróná axípi apíni jí yarigíárini. Ámá ayí sinjí ají piríyo nemeríná ámá ewéyo nimeámí nútásáná rawirawáyo áwínimí ejáná xejwímí nípemeámí waríjípi yapi axípi niseairo yapí seaíwapiyarigíárini. Ayí aga síá yidoárijípími anijí iníná lweapíría náni Gorixo rixa wimixiyíyírini.

Jisaso tíni nawíni mimónigíáyo Gorixo pirí umamoníá nánirini.

14-15 Inoko —O Adamomi dání nemeága nuro wé wíúmi dánjí waú emeánigío, ayí orini. O ámáyo wíá nurókiamoríná re riñinigini, “Aríá époyi. Oríjá niwiníríná winíni. Ámináo ámá níni wigí egíápi náni xixeni pirí umamóminíri náni eri ámá xío wimónarijípi mixídarigíáyo wigí uyíní egíápi náni xwiyíá umeáriminíri náni eri ámá íwí ayini miyarijíáyí xío náni ámáyo nuríróná sítípi urekárarigíápi náni xwiyíá umeáriminíri náni eri eni náni xegí aijinají dijí nimori fá miropaxí wí tíni weaparijagi winíni.” riñinigini. ¹⁶ Ámá nioni seararijáyí anijúmí ikaxí rarigíáyírini. “Omeaaneyí.” niwimóniri wé ejí óí winarijípíni nixídiro aiwí anijí miní kínijí irinarigíáyírini. Wigí yoí wiwanijíyí náni símí símí e tinimearigíáyírini. Ámáyá amípí íwí urápaneyiniro niremeá xwiyíá urepisiarigíáyírini.

Dijí sítíkí onírírixiníri urijí nánirini.

17-18 Gí dijí sixí seayinjáyíné, ayí e imónijagía aí negí Áminá Jisasi Kiraisoyá wáí wurimeigíáwa xámi rigíá ripí náni dijí oirónaneyí, “Síá yoparíyi tíjíná aijwi e ejáná ámá wí re epírírárini. Seáyi e wimónigíáwami ikayíwí umeariro amípí Gorixo miwimónarijípi xítipíri náni wé ejí óí ero epíríáyí imónipírárini.” rigíápi náni dijí oirónaneyí. ¹⁹ Ámá ayí Jisasoyá siyikí imónigíáyí nawíni mimóní xixegíni omónípoyiníri urakiowáriro dijí ríá xeyániñíjí imóniro kwíyí Gorixoyápi mayí imóniro egíáyírini.

20 Gí dijí sixí seayinjáyíné, ámá ayí e imónijagía aí Jisasoyá siyikí imónigíáyíné nepa imónijípi dijí niwikwíroróná sítíkí umixiniro ejí eániñí kwíyíyápími dání Gorixomí rixijí urayiro ²¹ o nene náni dijí sítípi niwiri neaiñíjípi dijí sixí anijí íniro dijí niyimijí Áminá Jisasi Kiraisoyá wá nene neaumixinjípími dání imónaníwápi gíni gíná nímeaníráfaníri wenijí nero lweareo éírixini. ²² Ámá xwiyíá Gorixo náni ríniñípi

náni uduď niniro “Aga nepa imóniŋípirani? Yapí imóniŋípirani?” yaiwiariġíāyo seyíné ayá urimixiro²³ ámi wíniyo amípí wí ríá tíjí e wejáná apaxí mé meaariŋwápa axípi éí umínaniro náni ero ámi wíniyo ayá nurímixiri aí seyíné rapirapí piyaní eaariŋípi tíjí e náni wáyí nero aŋwi e mupa yarigíāpa wigí íwí yarigíāpi náni wáyí ero éřixini.

Gorixomi seáyi e numeríná rijí nánirini.

²⁴Agwi Gorixo seyíné íwí mepa éřixiniri píří searakipaxí imóniri ríwíyo seyíné xewaniŋo nikníri ḥweanje rojáná diŋí niſá niseainiri xwíyíá mīmeárinipaxí imóniŋíáyíne seaimixipaxí imóniri ejo ejagi náni²⁵ re searariŋini, “Gorixo ná woni oni negí Áminá Jisasi Kiraiso neaiiŋípmi dání yeáyí neayimixemeajo, xwíári tíni ajína tíni sini mimóniŋjánárani, agwirani, ná ríwíyo ínínárani, nikníri ḥweari aga seáyi émi imóniŋo imóniri ejí eániŋí imóniri néni tígíāyo niyoní seáyi e wimóniri ejo, ayí ná woni oni ejagi náni seáyi e uméwanigini.” searariŋini. “E éwanigini.” nimónarini.

Orinjá Jono níwíniri wíá wómixinjípirini.

Ríwamijí ripi, "Wíá wómixinjíipyi" riniñípi Jono eañípirini. O Jisaso wiepisagowa worini. Jisaso rixa aejnámí niþeyimáná xwiogwí aga obaxí niþwémáná ejáná Jono niþweajisáná rixa xweajíneri píriñwí bimi xegí yoí Patímosiyí riniñípími gwí ñweajáná Gorixo orinjá upáráná Jisasomi siñwí winiri aejnámí náni niþeyiri amipí Gorixo tíijí e imóniñípi siñwí wíniri amipí ríwíyo xwiá rirími imóniñíapi siñwí winiri Jisaso Setenomi xopírárfí winíápi siñwí wíniri neri náni ríwamijí ripi niriri eañinigini. Siyikí Jisasoyá íá ripíráyí re oyaiwípoyiniri niriri eañinigini, "Agwi ríná xeanijí neaímeaariñagi aiwi ámá e neairo Gorixomi símí tíni wiros yarigíayo o anipá wimixiná ejagi náni nene eni pírániñí nixidirinjípími dáni xopírárínijí owianeyi." oyaiwípoyiniri niriri eañinigini.

1 ¹Xwiyíá re níriniri eániñípi, ayí amipí ríwíyo aejwi e nimóniñíápi náni Jisasi Kiraiso siñáni nimixiri wíá wómixinjípirini. Gorixo ámá xíomi xináiwániñí nimóniro omijí wíiarigíayo wíá owómixiniri wíwapiyinjípirini. Api Jisaso xíomi omijí wíiarijí Jonoyí riniño tíijí e náni aejnají xíoyáo urowárénapáná orinjá ikaxí urijípirini. ²Api winijí nipini xwiyíá Gorixo urijípirani, Jisasi Kiraiso woákíkí wiñípirani, api nipini Jono áwají xixeni rowiáronjífrini. ³Amipí api rixa aejwi e nimóniñíá ejagi náni ámá xwiyíá re wíá ómixinjípi íá rófá giyí giyí yayí aejnámí dáñí imóniñípi winiri ámá ríwamijí re níriniri eániñí ripi íá roariñagía aríá niwiro xídíá giyí giyí yayí aejnámí dáñí imóniñípi winiri eníáriñi.

**Jono Jisasoyá siyikí imóniñíyí wé wíúmi
dáñí waú náni payí eañí nánirini.**

⁴Jononi Jisasoyá siyikí wé wíúmi dáñí waú Esia píropenisíyo ñweagíáyíne náni ríwamijí ripi eaariñini. Gorixo —O anijí íníná ñweajorini. Ejná dáni ñweari siní agwi ñweari ná ríwíyo anijí ñweari eníorini. O wá seawianiri niwayiróniro ñweapíri náni seaiiri éwinigini. Kwíyí wé wíúmi dáñí waú íkwianjí seayí e imóniñínamí Gorixo éí

ŋweaje ŋweagíápi eni wá seawianiri niwayiróniro ŋweapíri náni seaiiri éwinigini. 5 Jisasi Kiraiso —O Gorixo gí íwo ámáyo wíwapiyíwiniginiri urowárénapáná xixeni nípini niyárimi miŋí winijorini. Ámá xwáripáyo dání wiápínameapírúa náni xámi wiápínameajorini. Mixí ináyí xwíá rirími ŋweagíá niyoní seáyi e wimónijorini. O eni wá seawianiri niwayiróniro ŋweapíri náni seaiiri éwinigini. Omi —O diŋí sixí níneayiri negí fwí yariŋwápi yokwarimí neaiiminiri náni neríná xewaniyo níperijípimi dání gwíniŋí nearoayírojorini. 6 Ámá oyá xwioxíyo ŋweaaníwaéne neaimixiri xano Gorixoyá apaxípániŋí imónigíáyí xio tíŋí e ananí páwiarigíápa nene eni ananí páwipaxene neaimixiri ejorini. Omi anijí miní íníná níni seáyi e umero ínímí wuríniro éfríxini. Api e imóníwinigini. 7 Ai, o agwí tíni wepínariŋagi ámá níni siŋwí winiro omi píkigíáyí eni siŋwí winiro epírárini. Xwíá rirími ámá gwí wirí wirí níni omi siŋwí niwíniro ŋwí numieáa upírárini. Ayí neparini. Xixeni e imóníwinigini.

8 Áminá Gorixo re rarini, “Nioni anijí píri tiŋweanáonirini. Ejíná dání ŋweari sini agwi ŋweari ná ríwíyo anijí ŋweari emíáonirini. Wa nioní tíni xixeni mimóní ejí sixí eániŋáonirini.” rarini.

Jono Kiraisomi oriŋá tewíniŋí nánirini.

9 Jononi —Nioni segí sérixímeá wonirini. Jisaso tíni nawíni nikáriniriŋípimi dání ríniŋí seaímeaariŋípa nioni eni nímearei oyá xwioxíyo ŋweaarigíápa nioni eni ŋweari xeaniŋí xwámámí wiariŋíápa nioni eni axípi e wirí yariŋáonirini. Nioni Gorixoyá xwiyíá wáí uríri Jisaso Gorixo náni neaíwapiyíŋípi áwanjí uríri yariŋagi náni píriŋwí Patimosiyi rarígiápimi dání gwí niyánaná niŋweajisáná 10 síá Ámináo náni kikiá ŋweaaríŋwá wiylimí Gorixoyá kwíyípi níxixéronjáná ríaiwá bí ríwími dání pékákí níriniríniŋí ejí tíni riníagí aríá re wiŋanigini, 11 “Oriŋá joxi tewíniřípi bikwí winamí ríwamíŋí neari ámá siyikí Jisasoyá imónigíá wé wíúmi dáŋí waú imónigíáyí náni —Wigí ayíŋí xegí yoí tiyírini. Epesasi tíni Simena tíni Pegamami tíni Taiataira tíni Sadisi tíni Piradepia tíni Reodisia tíni ayírini. Ayí ayí tíŋí e náni wiowáríříxini.” riníagí aríá e niwiri 12 maŋí e nirariŋípámí siŋwí owinimíniří níkinimóniri wenijí éayí winijanigini. Síŋá gorí tíni ūkwiaŋwí imixiniŋí wé wíúmi dáŋí waú uyíwí ŋwíráripíříá náni midimidáni éí nuráráríniga puniŋagi niwiniri 13 ūkwiaŋwí éí nuráráríniga puniŋyo áwinimi ámániŋí imóniŋí wo roŋagi winiŋanigini. O rapirapí sepiá síkwí ayo tíni rití inijí wú yíniri iríkwíniŋí síŋá gorí tíni imixiniŋípi xegí úpikwíyo xwinamiyaiwí iróniri nemáná roŋagi winiŋanigini. 14 Xegí miŋí tíni díá tíni apíá niwerína sipisipí fániŋí apíá xaíwí weáriri xegí siŋwí eni ríá ápiáwíniŋí werí 15 xegí síkwí kapá awiaxí ríá xaíwí niniríná siŋí inijíyí xixéá inariŋípa axípi e imóniri

maŋí oyáyo dáni niriríná iniigí iyakwí nidiyoríná ruriwí rarinjípa axípi ríri yariŋagi winiŋjanigini.¹⁶ O siŋí wé wíúmi dáŋí waú wé náú tíni áríwí xiriri kirá mixí náni midimidáni ɻwá yiniŋí bá xegí maŋyo dáni peyarei xegí símimají sogwí xaíwí naniríná anariŋípa axípi e aniri yariŋagi eni wíniŋjanigini.¹⁷ Nioni omi siŋwí e niwiniríná xegí sikwí tíŋí e niperíniŋí wéagi aiwi o wé náú seáyi e ninikwiáríri re niriŋinigini, “Joxí wáyí misinipani. Nioni pírí tijweaŋáoni¹⁸ anijí siŋí ɻweaŋáonirini. Nioni rixa peŋáoni aí sini piyí mimóní rixa anijí íníná ɻweámía náni siŋí imónijini. Nioni kí ámá anínipíříá nánipi xiriri piyijí siwí aŋíyo ɻweagíáyo úkwiowárimíápi náni xiriri ejiní.¹⁹ Ayináni joxí siŋwí naníípi náni ríwamijí earí amípí agwí ríná imónijípi náni ríwamijí earí amípí agwí ríná imónijípmi ríwíyo imóniníápi náni ríwamijí earí ei.²⁰ Siŋí wé wíúmi dáŋí waú wé náú tíni xiririŋagi naniri uyíwí ikwiáripíříá náni ikwiaŋwí siŋjá gorí tíni imixinijí wé wíúmi dáŋí waú weŋagi winiri éípi, íními simóníípi mísíkípi ripirini. Siŋí wé wíúmi dáŋí waú ayí Jisasoyá siyikí wé wíúmi dáŋí waú imónigíáyí aŋínaŋowa nánirini. Uyíwí náni ikwiaŋwí imixinijí wé wíúmi dáŋí waú ayí Jisasoyá siyikí wé wíúmi dáŋí waú imónigíáyí api nánirini.

Aní Epesasiyo siyikí xíoyáyo náni xwiyíá uriŋí nánirini.

2 ¹“Siyikí nioniyá Epesasiyo ɻweagíáyíá aŋínaŋomi ríwamijí ripi nearí mini wířixini, ‘Siŋí wé wíúmi dáŋí waú wé náú tíni áríwí xiriri ikwiaŋwí uyíwí ikwiáripíříá náni siŋjá gorí tíni imixinijí wé wíúmi dáŋí waú éí nurárariniga puŋyo áwíni e aŋí emeri yariŋo re riŋoŋi urřixini,² ‘Amípí joxí éípi nipini náni nioní nijíá imónijini. Anijí miní eri xwámámí wiri yariŋípi náni nioní nijíá imónijini. ‘Ámá sípíyo anani oumímíniŋíni,’ yaiwipaxí mimónijípi náni eni nijíá imónijini. Ámá wái wurimeiarigíá wa mimónipa nero aí ‘None eni wái wurimeiarigíawáonerini.’ rinarigíawami joxí diŋí adadí niwiri iwamíó niwíwapiyiríŋípmi dáni yapí rímearegíáwa ejagíá wíniŋípi náni eni nijíá imónijini.³ Joxí nioní nixídariŋagi náni ámá wí xeaniŋí siaríná diŋí sixí níníri xwámámí niwiríná anijí bi misinipa ejípi náni eni nioní nijíáriŋi. ⁴E niririri aí ripini mixí bi oririmini. Ejíná joxí iwamíó diŋí ninikwíroríná diŋí sixí niyagípa agwi sini axípi diŋí sixí miniyiŋini.⁵ Xámi néisáná óreámioaŋípi náni diŋí nisiniři sítí agwi yariŋípi ríwímini nimamori xámi sini pírániŋí diŋí ninikwíroríná yagípa ámi axípi éířixini. E mepa nerínayí, nioní nibiri joxí nisímeareíná joxíyá ikwiaŋwí uyíwí náni éí ráráriŋe dáni emí mimeámí emíáriŋi. Joxí níkinimóníri nisaniri mepa éánayí, e emíáriŋi.⁶ Nioni mixí e niririri aiwi joxí yariŋí ripi naŋíriŋi. Ámá uyíni yarigíá Nikorasomí xídarigíáyí yarigíápi náni joxí símí ríniŋí sinariŋípi naŋíriŋi. Nioni eni ninariŋíriŋi.⁷ Aríá tíŋoxi ejánayí, xwiyíá Gorixoyá kwíyípi siyikí nioniyá imónigíáyo urariŋí ripi

aríá ókiarí umónei. Ámá amipí sipí xíomi wímeáminiri éfyí xopirárí wiarijí go go íkká dijí niyimiñj íníná ñweapírúa náni meaarigíána —Ana, ayí Gorixoyá omiñjyo aejnámí roni. Ana xe odaniniri sijwí winimíáriní.” riñoi.’ niriri ríwamijí eáirixini.

Ají Simenayo siyikí xíoyáyo náni xwiýáa urijí nánirini.

⁸“Siyikí nioniyá Simena ñweagíáyíá aejnajomi ríwamijí re neari wírixini, ‘Pírí tijweajo —O piyí ejø aí ámi sijí ñweaenorini. O re riñoi urírixini, ⁹“Xeanijí riá tíñj joxi símeaaríñjípi náni nioní nijíáriní. Díwí ikeamónarijípi náni ení nioní nijíáriní. E niriríri aí amipí nañj dijí nikwíroarigíáyo wiimíápi wí mirimúrojoxíriní. Ámá wí —Ayí ‘Judayenerini.’ niriríri aiwí nepa xixeni Judayí imónigíáyímani. ‘Gorixomí yayí umeanírane náni awí eánarijwini.’ niriro aí surímá nero obomi xídarigíáyírini. Ayí ikayíwí seameararigíápi náni ení nioní nijíá imónijini. ¹⁰Xeanijí nisímeeríná ríñjí sininípi náni wáyí mepa éirixini. Aríá nii. Seteno ‘Jisasomi xídarigíáyí ejí neániro xidípíríréoi? Iwamíó owíwapiyimíni.’ yaiwiarijagí náni xegí ámá imónigíáyí xíoyá dijí tíni segí wíyo íá niseaxero gwí aejyo niseaŋwíráiro síá wé wúkaú núkaúmíni xeanijí niseaikára upírárini. Xeanijí niseaikára waríná wiyíne miñj winipírúa aiwí anijí dijí ninikwíroro nixídírixini. E nerónayí, amínaŋwí ámá dijí niyimiñj tígíá nimóniro íníná ñweapírúa náni díkínpíríápi anipá niseaipimíáriní. ¹¹Ámá aríá tígíáyíne ejánayí, xwiýáa Gorixoyá kwíyípi nioniyá siyikí imónigíáyo urarijí ripi aríá ókiarí umónípoysi. Ámá nioní nixídarijagía náni xeanijí wímeáyí, ayí nioní píni miniwiári sini ninixídarijípmi dání xeanijí wiarijí yopiráríñjí wíyí Gorixo ámá sipíyí riá xwérími ikeárárná ayí tíni nawíni ríñjí. Ámi bi Pepírápiyi ríñjípi wí meapírámaní.” riñoi.’ niriri ríwamijí neari wírixini.

Ají Pegamamiyo siyikí xíoyáyo náni xwiýáa urijí nánirini.

¹²“Joxi siyikí nioniyá Pegamamí ñweagíáyíá aejnajomi ríwamijí re neari wiowárixini, ‘Kirá midimidáni ñwá yinijípá tíjo re riñoi urírixini, ¹³“Nioni díxí ñweanje náni nijíá imónijini. E ñweagíáyí obaxí Setenomí xídaríjagía náni aejí o seáyi e wimóniye, ayí joxi ñweaŋerini. Xámi segí wo, Adipaso —O ámáyo nioní ejápi náni wáí nurírná xixeni nuriyagorini. O aejí Seteno seáyi e wimónijí apimi e nuríisáná miñj winíagi aiwí seyíne wí dijí nikwíroarigíápi emí mímó dijí sixí niniyiro xaíwí íá nixiriyo. ¹⁴E niriríri aí xwiýáa nioní mixí ríripaxí bi imónini. Segí wí mimóní wíá rókiamoagí Beramoyí ríñijo —O ejíná Isíreríyo yapí owíwapiyimíni náni émáyí mixí ináyí Berakomi re uréwapiyayíjorini, ‘Isíreríyí íwí nero nañwí ñwíápi náni ridiyowá yarigíápi niro íwí iniro éírixiníri náni e wíwapiyíi. E wíwapiyíi.’ uréwapiyayíjorini. O ejípi agwí segí wí íá nixiriyo axípi e seaíwapiyarijagía náni mixí searipaxí

imónini.¹⁵ Ejíná mimóní wíá rókiamoagí Beramo Isireríyo wíwapiyíáná diŋjí fá nixiriro íwí yagíápa segí wí eni Nikoraso seaíwapiyariŋípi diŋjí fá nixiriro íwí axípi yariŋoi.¹⁶ Ayináni ámá e yarigíáyíne ríwímini nimamoro éřixini. E mepa nerónayí, nioni sini mé seyíné tíŋjí e náni nibiri ámá apimi arfíki xídarigíáyí kirá gí maŋjyo dáni peyeariŋípi tíni mixí wimírárini.¹⁷ Aríá tígíáyíne ejánayí, xwiyíá Gorixoyá kwíyípi siyikí nioniyá imónigíáyo urariní ripi aríá ókiarí umónípoyi. Ámá nioni nixídarigíáyí ámá wí íwí oépoyníri wíwapiyíagía aiwi aríá miwí nioni anijí ninixídiriŋípimi dáni ayo xopiráriŋí wíá go gomi nioni aiwá ajínami dáŋjí agwi píni weŋjí bi mìní wíri síŋjá kírinásí wo —Síŋjá yoí síŋjá ámá meáoni níjá imóninípi ríwamiŋjí ḥwíráriŋíjoríni. Síŋjá o mìní wíri emíárini.” riŋoi.’ nírirí ríwamiŋjí nearí wíirixini.

Ají Taiatairayo siyikí xíoyáyo náni xwiyíá uriŋjí nánirini.

18 “Joxi siyikí nioniyá imónigíá Taiatairayo ḥweagíáyíyá ajínajomi ríwamiŋjí re nearí wiowářírixini, ‘Gorixomí xewaxo, xegí síŋwí ríá ápiáwíniŋjí werí xegí sikkí kapá awiaxíyí xixéa inariŋípa imóniri ejø re riŋoi urřírixini,¹⁹ “Nioni joxi yariŋípi náni níjá imóniníni. Joxi diŋjí sixí niyiri diŋjí nikwírorí ámáyo arírá wíri xeaníŋjí siarigíápi xwámámí wíri yariŋípi náni níjá imóniníni. Sini iwamíó diŋjí ninikwírorína yagípimi ríxa nimúrori seáyí e yariŋípi náni eni níjá imóniníni.²⁰ E níriríri aí ripi náni mixí ríripaxí imónini. Joxi apixí Jeseberíyí riniŋjí —Í wí mimónipa neri aí ‘Wíá rókiamoaríjáinírini.’ rinariŋírini. Í ámá nioni diŋjí ninikwíroro náni gí inókíniŋjí nimóniro omijí níiarigíáyo sippíni niwíwapiya nuri xaríxarí niméra waríjagi náni ayí íwí iníro naŋwí wigí ḥwíápi náni ridiyowá inijípi níro yariŋoi. Ími numíminíri xe owíwapiyiníri síŋwí winariŋjí ejagí náni mixí ríripaxí imónini.²¹ Í xegí íwí yariŋípi ríwímini nimamori kikiá éwíninginíri xe bi tíni ojwéaníri síŋwí wíniŋjá ejagí aiwi xegí íwí ámá wí tíni inariŋípi ‘Bi píni owiárimíni.’ miwimónariníni.²² Aríá ei. Nioniyá diŋjí tíni í simixí xaíwí werí ámá í tíni íwí inarigíáyo xeaníŋjí xwé wímearei eníárini. íwí í wíwapiyariŋípi ríwímini nimamoro kikiá méánayí, e wikárimíárini.²³ Ámá ími nixídiro náni xegí niaíwíniŋjí imónigíáyo eni simírári niwíri pikímíárini. Nioni e wíána siyikí nioniyá imónigíá níniŋjí níjá re imónipířírári, ‘Ámá xwioxíyo dáni pí diŋjí mori pí náni wimóniri yariŋípi adadí wiariŋo, ayí orfani?’ niaiwipířírári. Seyíné woxini woxini sippí segí egíápi tíni xixeni pirí seamamómíárini.²⁴ E nisearíri aí apixí í wíwapiyariŋípimi mixídarigíá Taiataira ḥweagíá wiýíne bi osearimíni. Seyíné xwiyíá ámá wí ‘Seteno nearéwapiyariŋjí ná íními imóninípiríni.’ rarigíápimi aríá miwigíáyínérini. Seyíné sekaxí xámi seariŋápimi ámi bi nisearíri ikwíkwarími seaimíméini.²⁵ Sekaxí ámi bi ikwíkwarími mísaeipa emí ejagí aiwi nioni ninixídiróná fá xírarigíápini anani nioni weapímáé náni anijí miní nixira úřírixini.²⁶ Ámá apixí í wíwapiyimíni yariŋípimi

mixídipa nero nioniyá urinjápimini yoparí imóníe náni nixída nurijípimi dání ími xopiráríniŋí wííá giyí giyo seáyi e wimiximíáriñi. Émáyo —Ayí ‘Gorixomí simajwíyóniŋí ínímí wúrínaniméwini.’ rarigáyíriñi. Ayo seáyi e niwimóniro umejweapířa náni seáyi e wimiximíáriñi. ²⁷Gí ápo nioni seáyi e nimóniri ámáyo umejweámía náni nimixiŋípa nioni ámá xopirárí wííáyo eni axípi seáyi e wimixáná émáyo numejwearóná xwáriá sixí xwá tíni imixinjípi ainixí tíni píři uyikéáaná yuní ikixenariŋípa ainixí tíni nixirimáná umejweajná manjyo wí píři wiaskipaxí imónipíříamani. ²⁸Xopiráríniŋí wííá giyí giyo siŋí ímíao eni miní wimíáriñi. ²⁹Aríá tígíyáiné ejánayí, xwiyá Gorixoyá kwíyípi siyikí nioniyá imónigáyó urariŋí rípi aríá ókiarí umónípoyi.” riŋoi. níriri ríwamiŋí nearí wiowářírixini.

Aŋí Sadisiyo siyikí xíoyáyo náni xwiyá urinjí nánirini.

3 ¹“Joxi siyikí nioniyá Sadisiyo ḷweagíyíyá aŋínajomi ríwamiŋí re nearí wiowářírixini, ‘Kwíyí Gorixoyá wé wíúmi dálí waú tíni siŋí wé wíúmi dálí waú tíni apiaú tíjo re riŋoi urírixini, “Nioni joxi yariŋípi náni nijíá imóniŋini. Seyíné náni wa re rarigáriñi, ‘Jisasoyá siyikí imónigá ayí sini diŋí niwikwíroro náni siŋíniŋí imóniŋjoi.’ rariŋagá aí seyíné rixa peá ninimoro náni diŋí nikwíroarigíapí rixa íkwíkwí yini. ²Nioni ninixídiro neróná gí ápo Gorixo ‘Apí neróná wé róniŋí yariŋjoi.’ wimónariŋípi tíni xixeni mepa nero náni sánijí wegíyáiné, seyíné rixa niwiápíni meapa segí xámí pírániŋí yagíá samíŋí niweri anipá imóniminiri yariŋípi ámi diŋí aumaúmí niniro ejí sixí eámíxinípoyi. ³Xámí nioni náni aríá niwiríná diŋí nikwírogíapí ámi diŋí oseainini. Apimi nixídiróná segí íwí yarigíapí ríwímini mamóřírixini. Sánijí wegíe dání miwiápíni meapa eánayí, nioni ámá íwí meámiminiri barigáyí yapi nibiri maiwí ḷweagíamí seaímeámiminiri yaríná nijíá wí re imónipíříamani, ‘O íná biniríenjoi?’ yaiwipíříamani. ⁴E niseariri aí Sadisiyo ḷweagíá wiýiné nioni pírániŋí ninixídiro náni íwí mé neróná segí rapírapí kíyíniŋí móřimixariříyáinérini. Seyíné áríní wí sini ḷweaŋoí. Seyíné rapírapí apíá weŋí niyínimáná nioni tíni nawíni aŋí yaníwáriñi. Seyíné nioni pírániŋí ninixídiríjyo dání e epaxí imónipířia enagi náni rariŋini. ⁵Ámá nioni ninixídiróná peá minimó xopiráríniŋí wííá giyí giyo nioni rapírapí apíá weŋí rúniŋí imóniŋjyí uyíriri wigí yo íkwí ámá diŋí niyimíŋí imóniŋjí íníná ḷweapířia náni yoí ḷwiráríniŋínamí ḷwiráríniŋípi mikwíripa eri gí ápo tíni xegí aŋínajowa tíni siŋíwí anigé dání ‘Ayí gí ámárini.’ uriri emíáriñi. ⁶Aríá tígíyáiné ejánayí, xwiyá Gorixoyá kwíyípi siyikí nioniyá imónigáyó urariŋí rípi aríá ókiarí umónípoyi.” riŋoi. níriri ríwamiŋí eářírixini.

Aŋí Piradepiayo siyikí xíoyáyo náni xwiyá urinjí nánirini.

⁷“Joxi siyikí nioniyá Piradepiayo ḷweagíyíyá aŋínajomi ríwamiŋí re nearí wiowářírixini, ‘Xewini aga xegí bi imóniri nepaxiŋí imóniri

eno —O kí mixí ináyí Depito ejíná íá xírinjípa aŋí sinjyo ɻweapírá náni íá xíriŋorini. O ſkwíáná ámá wo ówanjí yáripaxí menini. O ówanjí yáráná ámá wo ſkwipaxí menini. O re riŋoi urfířixini, ⁸“Amípí seyíné yarigíápi náni nioni nijírárini. Ejí xwapí meánigíáyíné nimóniro aí xwiyá nioniyápi xaíví íá nixiriro xeaninjí seaikáráná ‘Jisasomi xídarigíáyí wienemani.’ muripa egíja enagi náni segí símimají ríwámíni nioni aŋí ówanjí ámá wo miyáripaxí imónijína seaikwiárárini. ⁹Ámá ‘Gorixomi yayí oumeanirane náni awí eánarijwini.’ niriniro aí surfmá nero Setenomí xídarigíáyí —Ayí nepa Judayí mimónipa nero aiwi yapí niriro ‘Judayí wienerini.’ rarigíáyírini. Ayí nioniyá diŋjyo dání nibiro wauní niseaikáríni segí sikkí tñjí e nipíkínamearo nijíá re imónipírárini, ‘Ámá tiyí o diŋjí sixí uyinjíyírini.’ Nijíá e imónipírárini. ¹⁰Seyíné xwiyá ‘Ámá xeaninjí seaííápími xwámámí niwiro anijí nixídířixini.’ seariŋápi pírániŋjí íá nixira warinagía náni nioni xeaninjí ríá tñjí ámá xwíá rírí nírímíni ɻweagíá niyoní iwamíó wíwapiyini náni wímeaníápími dání seyíné seamixeámírárini. ¹¹Nioni sini mé nibiri seaímeámíá enagi náni wa segí amínajwí diŋjí nijímiŋjí iníná ɻweapírá náni díkínpírápí seapírpírixiníri nioni ninixídíróná íá xírarigíápi anijí miní pírániŋjí íá xírfířixini. ¹²Ámá nioni ninixídíróná xopirári wííá giyí giyo nioni nimeari gí ápo Gorixoyá aŋí ɻwíáwámí íkíá xwiyániŋjí oranjírárná ámí iwámi dání wí peyeapírámani. Ayo gí ápo Gorixoyá yoípi ɻwíráriri aŋí o ɻweanípiyá —Aŋí apí Jerusaremí Siŋípiyi riniŋípirini. O tñjí e aŋínamí dání wepíniňíápíri. Apíyá yoí ɻwíráriri emírárini. ¹³Ariá tígíáyíné ejánayí, xwiyá Gorixoyá kwíyípi siyikí nioniyá imónigíáyo urariŋípi aríá ókiarí umónípoyi.” riŋoi.” niríri ríwamíŋjí neari wiowářířixini.

Aŋí Reodisiayo siyikí xíoyáyo náni xwiyáyí urinjí nánirini.

¹⁴“Joxi siyikí nioniyá Reodisiayo ɻweagíáyíyá aŋínajomi ríwamíŋjí re neari wiowářířixini, ‘Nepaxiŋjí imónijo —O Gorixo ámáyo xío imónijípi náni wíwapiyíwínginíri urowárénapiŋjípi nepání wíwapiyíri xixeni nipini yárirí enorini. O amípí nipini Gorixo imixiŋjípi mfkí ikiŋorini. O re riŋoi urfířixini, ¹⁵“Amípí seyíné yarigíápi náni nioni nijírárini. Sogwí diŋjí yinariŋípániŋjí yarigíáyíné, seyíné ríá síninjí nimóniro nioni aga pírániŋjí minixídipa yarigíárárini. E niseariri aí imiŋjí ráriŋíniŋjí nimóniro anijíni diŋjí peá nínimoro eni miyarigíárárini. Sa sogwí diŋjí yinariŋípániŋjí yarigíárárini. Seyíné ríá nisíniri siŋwiriyí, imiŋjí niráriri siŋwiriyí, ‘Ayí ananirini.’ nimóniminíri éírini. ¹⁶Seyíné ríá misínipa ero imiŋjí miráripa ero nero sa sogwí diŋjí yinariŋípániŋjí yarigíagía náni seyíné gí majíyo dání emi seaúrimómírárini. ¹⁷Sewaniŋjíyíné ‘Amípí bí mineamúrojenerini. Amípí xwé ayá tñjwaénerini. Amípí aí bí náni mikeamóniŋwini.’ niriniro aiwi gí siŋwíyo dání seyíné imónigíá ripi náni aga majíá imónijo. Sípí imóniro ámá diŋjí sipí seaipaxí imóniro uyípeayí imóniro siŋwí supáriŋjí

imóniro ſkwauyixí imóniro egíápi náni sewaniŋíyíné majíá imóniŋagía náni¹⁸ nioni seyíné ámi pírániŋí nixídipíría náni ewayí xwiyári rípi bí osearimini, 'Seyíné amípí wí mímúrónigáyíné imónipíri náni síŋá gorí ríá yeááná sikí nirixanowimáná awiaxí imóniŋípi bi nioni bí niro ámá siŋwí seanaríná íkwaŋuyixí ejagi niseaniróná ayá seaininigíniri rapírapí apíá weŋí yínipíri náni bi bí niro piŋí siŋwíyo gíniš niniro siŋwí anipíri náni bi bí niro éírixini.' osearimini.¹⁹ Ámá nioni diŋí sixí uyinjáyí pírániŋí onixídipoyiniri mixí nuriri siyikí weaíwapiyariŋá ejagi náni símí nixeadípéniro segí íwí yarigíápi ríwíminí nimamoro éírixini.²⁰ Aríá époyí. Nioni segí xwloxiyo íwí éniŋí bíaríwámíni nirómáná ówaŋí iwanjí eaariŋini. Ámá go go maŋípá aríá niniri ówaŋí niníkwiirínáyí, o tíŋí e náni nípawiri o tíni yawawi aiwá nawíni naníwíriní.²¹ Ámá nioni ninixídíróná xopiráríniŋí wíígi giyí nioni xopirárí niwiárimí gí ápoyá siá íkwiaŋwínamí xío tíni ḥweaŋápa ayí eni nioni tíni gí siá íkwiaŋwínamí xe niŋwearo ámáyo umeŋweápoyiniri siŋwí winimíáriní.²² Aríá tígíáyíné ejánayí, xwiyári Gorixoyá kwíyípi siyikí nioniyá imónigíáyo urariŋí rípi aríá ókiarí umónípoyí." ríŋoř. níriri ríwamíŋí neari wiowárfírixini." nírinjínigini.

Oríŋá niwiniríná aŋínamí Gorixo tíŋí e imóniŋípi wíniŋí nánirini.

4 ¹Xwiyári api rixa ninirárimáná ejáná Jononi weniŋí yáníyáyí wíniŋanigini. Aŋínamí aŋí ówaŋí wína íkwiařiníŋagí niwiniri maŋí xámi pékákíniŋí rariŋagi aríá wíá axípá "Amípí apimi dání ríwíyo nimóniníápi siwá simí náni re náni yapei." nírénapíagi aríá niwiniríná² axíná re ejinigini. Gorixoyá kwíyípi nixixéróenigini. Nixixéróáná weniŋí éayí wíniŋanigini. Mixí ináyíyá siá íkwiaŋwí wína aŋínamí ḥwiráriŋagí winiri anami wo éí ḥweaŋagí winiri ejanigini.³ Anami éí ḥweaŋo xegí imóniŋípi, ayí síŋá awiaxí jasipái ríniŋípi yaí kikírori xwiníá eari yariŋípa eri síŋá koniraníyi ríniŋípi ayíá ríri xwiníá eari yariŋípa eri eŋo e éí ḥweaŋagí niwiniri opínagwíá síŋá emerái ríniŋípíniŋí sowiniŋí imóniŋípi siá íkwiaŋwí anami xapixapí eadíronjagi niwiniri⁴ íkwiaŋwí anami dání ámi obaxí bí 24 imóniŋípi midimidáni niŋwiráriniga puŋagi niwiniri ámá áminá 24 awa rapírapí apíá weŋí niyíniri aminajwí síŋá gorí tíni imixiniŋí nidíkínimáná íkwiaŋwí midimidáni niŋwiráriniga puŋípíni niŋweaxa puŋagía niwiniri⁵ íkwiaŋwí áwinimi ejánamí dání ápiajwí néra uri ikaxí níra uri akiriwí níra uri yariŋagi niwiniri uyíwí wé wíúmi dáŋí waú —Ayí Gorixoyá kwíyí wé wíúmi dáŋí waú api nánirini. Ayí siá íkwiaŋwí anami símímaŋímini ápiawí wearíŋagí niwiniri⁶ íkwiaŋwí anami símímaŋímini bí rawirawániŋí imóniŋíbi rírimá siŋwí wíniŋagí imóniŋípi weŋagí niwiniri diŋí tíŋí imóniŋí waú waú awa agwí ríwámíni siŋwíni nirómixa uri ríwí ríwámíni nirómixa uri egíawa áwíni e ḥwearo íkwiaŋwínamí

midimidáni ñwearo enagía winiñanigini. ⁷Dinjí tífí imónijí winiñáwa wo raioníniñí imónijípi —Apí pusí sayí xwérixá mixí yariñípirini. Apíniñí imónijorini. Ámi wo burimákaúniñí imónijorini. Ámi wo ámá símimañíniñí iniñorini. Ámi wo apurí nípipika warinjípíniñí imónijorini. ⁸Awaú awaú awa woni woni íwí wé wíúmi dají wo ero wará nípini siñwíni nirómixa ugíawarini. Ikwáwiyirani, árwiyirani, bi píni miwiári anijí miní re nira warigíárini, “Áminá Gorixo, o ejí eánijí ámá woyápi tíni xixeni mimónijorini. Ejíná dání ñweari ríná sini ñweari ríwéná anijí ñweari eníorini. Xewini xegí bi imónijorini. Aga xegí bi imónijorini. Oyí, aga xegí bi imónijorini.” ⁹Ínína e nira nuro íkwiajwí anami ñweajomi, anijí imónijomi seáyi e umero wé íkwiajwíyo ujwiráiro yayí wiro eáná ¹⁰ámá áminá 24 imónigáá midimidáni éí ñweagíawa íkwiajwí anami ñweajomi nupíkíniimearo wigí aminajwí sínjá gorí tíni imixiniñípi nipíriro xio tífí e nimoauróná re urarigíárini, ¹¹“Negí Ámináoxi imóniri Iwjáoxi imóniri ejoxini, amípí níni ejípi imixijoxi, ayí joxirini. Nipini pípmi dání maríái, joxi simónijípmi dánini imóniri apimi dání ení sini imóniri ejí enagi náni ámá níni joxi seáyi e rimero wé íkwiajwíyo rjwiráiro ‘Ejí wiárí nimúrori eánijoxi, ayí joxirini.’ ririro sipaxoxirini.” rarigíárini.

Jono bikwí wína nitamínimáná weñagí winiñí nánirini.

5 ¹Íkwiajwínamí éí ñweajo wé náu tíni bikwí xopemixiniñí wína — Anami xegí ríwamijí neániríná íniriwáminí eániri seáyi riwáminí eániri ejínariní. Mixí nirinimáná tamixaríñí wé wíúmi dají biaú tíni ikiyijíniñí yárinijínarini. Ana íkwiajwínamí éí ñweajo fá xiriñagi siñwí niwiniri ²ámí siñwí winiáyí winiñanigini. Ajínají wo ríaiwá ejí tíni re rariñagi winiñanigini, “Wé rónijí imónijí go anani bikwí ana tamixiniñípi ararfíkímí nerí paripaxí imónini?” rariñagi winiñanigini. ³O ríaiwá e rariñagi aí ajínami ñweagíáyírani, xwíárími ñweagíáyírani, xwíárími íními ñweagíáyírani, wo bikwí xopemixiniñí ana paripaxírani, íními siñwí winipaxírani, wo mimónini. ⁴Nioni ámá wé rónijí imónijí wo bikwí ana nípariri íními siñwí winipaxí imónijí wo náni píá megináriágía siñwí niwiniri náni nioni ñwí piyí wírinaríná ⁵áminá e ñweagíáyí wo re nírinjinigini, “Joxi ñwí meapani. Aríá ei. Raioníniñí imónijo —O xiáwo írijo Judaoyá gwí axírími dání eweajorini. Mixí inayí Depitoyá xwíá piaxíyo dání iwiaroñorini. O Gorixo tíni xepíxepá niróniro mixí inigíáyo rixa xopirári wiyo enagi náni bikwí anami tamixiniñípi anani ararfíkímí nerí paripaxírini.” níriñinigini.

Jono sipisipí miá womí winiñí nánirini.

⁶Nioni wenipíj éáyí winiñanigini. Sipisipí miá wo —O ámá pikigíónijí imónijorini. Siwanjí wé wíúmi dají waú eri siñwí wé wíúmi dají waú —

Síjwí api Gorixoyá kwíyí wé wíúmi dání waú xío xwíá nirímini wáriñípi nánirini. Síjwí api aniri ejorini. O áminayí ákiñá pánaujáná diñí tíjí imónigíá waú waú íkwiajwína tíjí e midimidáni ñweajáná xewaniño íkwiajwína tíjí e éí rojagi winiñjanigini. ⁷O nuri bikwí íkwiajwínamí ñweajoyá wé náúmini xirijína urápáná re ejinigini. ⁸Diñí tíjí imónigíá waú waú awa tíni áminá 24 e niñweaxa pugíawa —Awa woni woni kitá íá xiriro íkíá díá ríá yeááná diñí nañí eaariñí bi pirerixí síjá gorí tíni imixijíyo magwí xeárinijípi —Api ámá Gorixoyá imónigíáyí xwiyíá xíomi ririmí wiariñípirini. Api íá xiriro yarigíawa tíni sipisipí miaó tíjí e nupíkñimearo ⁹soñí síjí bi níriróná re urigíawixini, “Joxí ripikíáná díxí nupeirinjípí dání ámá íwí náni gwíñijí ñweagíáyí Gorixoyá imónipírúa náni roayíronjírini. E neríná ámá gwí wirí wirí niyoní dání wíyo roayírorí píné míkí xixegíni rarigíá niyoní dáníyí wíyo roayírorí wará xixegíni írigíá niyoní dání wíyo roayírorí wí e wí e gwí móningíá niyoní dání wíyo roayírorí ejí enagi náni bikwí mixí riniñína anani nurápirí tamixiniñípi araríkímí epaxoxirini. ¹⁰Ámá joxí roayíronjíyí negí ñwíáoyá xwioxíyo ñweapírúa náni wimixíri xíoyá apaxípánijí imónigíáyí o tíjí e anani páwiariñípa ayí eni páwipaxí imónipírúa náni wimixíri éí enagi náni ayí seáyi e nimóniro xwíá tíyo umejweapírárini.” Soñí síjí níriríná e rigíawixini.

Sipisipí miáomi seáyi e umegíá nánirini.

¹¹Nioni ámi wenijí éayí winiñjanigini. Íkwiajwína tíni diñí tíjí imónigíá awaú awaú tíni áminá 24 e niñweaxa pugíawa tíni áwini e ñweajáná ajiñají diñí nimori íá ropaxí maríái, aga ayá wí diñí mímopaxíyí midimidáni xapixapí nimudímoró aga mirónáriñagía niwiníri wigí mañjí tíni soñí rariñagía aríá wiñanigini. ¹²Soñí níriróná ejí tíni re rariñagía aríá wiñanigini, “Sipisipí miá pikigío, ámá níni ‘Seáyi e nimóniri neamejweapaxoxí, ayí joxirini.’ uriro ‘Amípí wí mímúropaxoxí, ayí joxirini.’ uriro ‘Pí pí nijíá ejípi náni diñí aumaúmí inipaxoxí, ayí joxirini.’ uriro ‘Ejí wiárí nimúrorí eániñoxí, ayí joxirini.’ uriro wé íkwiajwíyo uñwíráriro seáyi émi umero yayí umero epaxorini.” E rariñagía aríá niwiri ¹³ámi amípí diñí tíjí xío imixijí, ajiñami ñweagíáyírani, xwíárimí ñweagíáyírani, xwíárimí íními ñweagíáyírani, rawírawáyo ñweajíyírani, pí pí ayo ejípirani, níni soñí níriróná re rariñagía aríá wiñanigini, “Íkwiajwínamí éí ñweajo tíni sipisipí miaó tíni seáyi émi umepaxí imóniri wé íkwiajwíyo uñwíráripaxí imóniri seáyi e umíyeoapaxí imóniri seáyi e nineaimóniri neamejweapaxí imóniri egííwaú enagi náni anijí miní e e néra úwanigini.” rariñagía aríá niwiri ¹⁴diñí tíjí imónigíá awaú awaú “Nepa e imóníwinigini.” rayariñagía aríá niwiri áminá 24 imónigíáyí awaúmí nupíkñimearo seáyi e umeariñagía winiñjanigini.

Sipisipí miáo bíkwínamí tamixiniŋípi araríkímí ejí nánirini.

6 ¹Nioni sipisipí miáo bíkwínamí tamixiniŋí wé wíúmi dáŋí waú ejípi bi aríkágí niwíniriná diŋí tíŋí imónigíá waú waú awa wo akírífíniŋí nirírná “Eini.” rariŋagi aríá niwíri ²weníŋí éayí wiňjanigini. Osí apíá wejí wo wiňjanigini. Osomí seáyi e xeŋweajo éwaikí bá fá nixiriri ḥweaŋagi wiňjanigini. Aminaŋwí ámá mixí niniriná xopíráří wíomi wiariŋíyí wína omí mini wíáná o xopíráří winío yapi nimóniri ámáyo xopíráří wíamiginiri úagi wiňjanigini.

³Bíkwínamí tamixiniŋí ámí bi sipisipí miáo aríkáná diŋí tíŋí imónigíá waú waú awa ámí wo “Eini.” rariŋagi aríá niwírná wiňjanigini. ⁴Osí ámí wo, ayíá riŋo úagi niwiniri Gorixo xe osomí xeŋweajo ámá xwíárími niwayíroniro awayini ḥweagíyí mixí níkwínaroro wiwíni pipikímí inífrixiniri owíwapiyiniri siŋwí wiňariŋagi niwiniri e eminiri waríná kirá mixí náni sepiá bá mini wiowářagi wiňjanigini.

⁵Bíkwínamí tamixiniŋí ámí bi aríkáná diŋí tíŋí imónigíá waú waú awa ámí wo “Eini.” rariŋagi aríá niwírná weníŋí éayí wiňjanigini. Osí úrapí pípío oní wo wiňjanigini. Osomí seáyi e xeŋweajo ámáyo aiwá onímiápia niwiayiri aí nigwí xwé urírápimí winína náni sikeríá bi fá nixírmáná xeŋweajagi wiňjanigini. ⁶Maŋípíniŋí imóniŋí bi diŋí tíŋí imónigíá waú waú awami áwinimi dáni re rariŋagi aríá wiňjanigini, “Wití aiwá sítí aga onímiáwá náni xegí nigwí ripí roŋíwárini. Ámá síá wiyimi omíŋí riá tíŋí neríná nigwí meaarigíápi tíni xixení imóniŋíwárini. Barí aiwá sítí aga onímiá wíxaú wá náni xegí nigwí axípi weni. Joxí wití aiwá tíni barí aiwá tíni xwíříá ikixéáná xegí nigwípi seáyi e imóninía ejagi aiwá wainí uraxí tíni íkíá sogwí gírisí imixarigíápi tíni náni nigwí seáyi e roniginiri xwíříá mikixepani.” rariŋagi aríá wiňjanigini.

⁷Bíkwínamí tamixiniŋí ámí bi aríkáná diŋí tíŋí imónigíá yoparo “Eini.” rariŋagi aríá niwírná ⁸weníŋí éayí wiňjanigini. Osí siyó riŋí wo wiňjanigini. Osomí xeŋweajo —O xegí yoí Piyoŋi wíriniŋiorini. O xeŋweajagi wiňjanigini. Piyoŋi Siwí Ajíyo Wárariŋoyi rinijo nawíni ríwímini níxeŋweámáná wariŋagii wiňjanigini. Gorixo awaú ámá xwíá ríří nířímini biaú biaú imónigíá bimí nípíkíríná xe mixí náni niwíwapiyiri pipikímí eri aiwá náni díwí niwimixíri pipikímí eri simiáří niwiri pipikímí eri síwí sayí oroanípoiniri niwimixíri pipikímí eri éisixiniri siŋwí wiowářagi wiňjanigini.

⁹Bíkwínamí tamixiniŋí ámí bi aríkáná nioni weníŋí éayí wiňjanigini. Rídiywá náni íráí noa peyiniŋyo ínimi ámá xwíyíá Gorixoyá wáí urímero Jisaso uréwapiyinípi aníŋí miní xídiró yariŋagia náni pikigíyíyá diŋíyí ínimi e yariŋagia wiňjanigini. ¹⁰Ayí ejí tíni re urariŋagia aríá wiňjanigini, “Ámináoxiní, aga xegí bi imóniri nepaxiŋí imóniri ejoxini, síá araríná sítí neaikáříá xwíáyo ḥweagíáyo píří

mumamó nerí nene neapikigíá nání ejí mimeá nerí kikiíá eríárini?" urariñagía aríá niwiri¹¹ niyoní womíni womíni rapirapí apíá wení sepiá wú yínipíri nání miní niwiri re urariñagi aríá wiñanigini, "Seyíné bi onimiápi sini wenijí nero kikiíá ñweárixixini. Seyíné seapikííápa ámá ápo Gorixoyá xináiwániñí imóniro segí sérixímeá imóniro egíá wíniyo ení xe pikíírixixiniri yaiwiñípi tíni xixeni pikipírié nání wenijí nerí ñweárixixini." urariñagi aríá wiñanigini.

¹² Bikwínami tamixiniñí ámi bi aríkíáná wenijí éayí winiñanigini. Poboní ayikwí mé eri sogwí maní pípíó wáriri emá xíá ayíá niriríná ragí pwariñípánijí ríri¹³ sijí ají pírío dání níriwómioaríná íkíá pikí sogwí sini yói menjáná ríwipí kikidímí éáná piéroariñípa axípi e piérori¹⁴ ají pírí íkwí winániñí áwini e naxinowárinimáná midimidáni nixopéga uri díwí níni tíni píriñwí nání tíni xámí imóniro dání nixoyípíga nuri ámi wí e imóniri yariñagi niwiniri¹⁵ xwíayo dáñí mixí inayí tíni ámá wíyo seáyi e wimónigíáyí tíni porisíyo seáyi e wimónigíáyí tíni ámá amípí wí mimúrónigíáyí tíni ámá xwéríxa imónigíáyí tíni ámá kodireakí nero xináiwániñí nimóniri omijí wiiarigíá níniyí tíni ámá wigí omijíni yarigíáyí tíni wiwaníñiyí sínjá óíyo píni ñwearo díwí sínjá tíni eje yimáronjími píni ñwearo yariñagía winiñanigini.¹⁶ E nero díwíyo tíni sínjayo tíni re urariñagía winiñanigini, "Sínjá tiyíné, díwí tiyíné, anani seáyi e neaikwarímoi. Íkwianjwínamí éí ñweaño sijwí neaniri sipisipí miáo wikí neaóniñípi pírí neamamori eniginiri rití neatei.¹⁷ Síá sipíyí, síá awáu wikí neaónigíí ejagi nání pírí neamamopisíyí rixa nimónini ejagi nání rariñwíni. Apimi gone múropaxí imóniñwíni? Oweoi." rariñagía aríá wiñanigini.

Isireriyí 144,000 egíáyo ipíriá eagíá nánirini.

7 ¹Api e niwinárimáná ajínají waú waú xwíá sírwí biaú biaú imojí midimidáni e éí níroro imijí xwíáyorani, rawírawáyorani, íkíá wíyorani, mepa oeníri imijí apiaú apiaú imoje barijípi nipíroro rojagía niwíñiri² ajínají ámi wo ipíriá ñwíá anijí sijí imóniñoyá nání íkwíroarigíápi nimaxírimi sogwí weapariñími dání niþeyiri ajínají Gorixo xe xwíári tíni rawirawá tíni xwíriá ikixérixixiniri sijwí winijí waú waú awami ejí tíni ríaiwá nurírná³ áxémá niwiri re urijinigini, "None negí Gorixoyá ámá xegí xewaxomi dijí niwíkwíroro nání xináiwániñí nimóniro omijí wiiarigíáyo sini ipíriá mimáyo miweapa ejáná xámí xwíá tíni rawirawá tíni íkíá tíni xwíriá mikixepa époyí." urariñagi aríá niwiri⁴ ayí ripí eni rinariñagía aríá wiñanigini, "Ámá Gorixoyá ipíriá weáíá níni, 144,000 egíáyí, ayí Isireriyí gwí ríri ríri imónigíá niyoní dánfyírini.⁵ Xiáwo írijo Judaoyárimí dáñí 12,000 ipíriá earo xiáwo írijo Gatoyárimí dáñí 12,000 ipíriá earo Rubenoyárimí dáñí 12,000 ipíriá earo⁶ Asaoyárimí dáñí 12,000 ipíriá earo Napitaraooyárimí dáñí 12,000 ipíriá

earo Manasaoyárími dájí 12,000 ipiríá earo ⁷Simionoyárími dájí 12,000 ipiríá earo Ripaioyárími dájí 12,000 ipiríá earo Isakaoyárími dájí 12,000 ipiríá earo ⁸Seburanoyárími dájí 12,000 ipiríá earo Josepoyárími dájí 12,000 ipiríá earo Bejimanoyárími dájí 12,000 ipiríá earo egíayí ayí apirini.” rinariñagía aríá wiñjanigini.

Ámá íá miropaxí wí Gorixomi yayí wigíá nánirini.

⁹ Aríá e niwiárimáná weninjí éayí wiñjanigini. Ámá ayá wí mirónáriñagi wiñjanigini. Dínjí nimori íá ropaxí mimóniñíyírini. Ayí ámá gwí xixegíni imónigíá niyoní dájíyírini. Gwí wirí wirí xixegíni imónigíáyorani, wará xixegíni íriñíyorani, píné xixegíni rarigíáyorani, ayo niyoní dájíyí wí axí e nimírónáriro rapirapí apíá wejí niyínimáná íkwiajwína tíni sipisipí miáo tíni agwíriwámini tíjí e yayí niwiníro nání soná iwí íá nixiriyo ¹⁰meanjí níriróná ejí tíni re rariñagía wiñjanigini, “Gorixo, íkwiajwínamí éí ñweají ro tíni sipisipí miá ro tíni yeáyí neayimixemeáíwaúrini.” ráná ¹¹íkwiajwína tíni áminá 24 e niñweaxa pugíáwa tíni dínjí tíjí imónigíá awaú awaú tíni áwini e ejáná aijínají midimidáni xapíxapí nimudímoró rogiyáí íkwiajwínamí símimañíriwámíni nípkíñimearo Gorixomi yayí numeróná ¹²re rariñagía aríá wiñjanigini, “Ripi aga nepa imónini. Negí Gorixo yayí umepaxo imóniri seáyí émi umepaxo imóniri níni nání dínjí aumaúmí inipaxo imóniri yayí wipaxo imóniri weyí umearipaxo imóniri seáyí e nineaimóniri neamejweapaxo imóniri ejí sixí eánipaxo imóniri ejo ejagí nání anijí miní íníná e e néra úwanigini. Nepa xixeni e imóníwinigini.” rariñagía wiñjanigini.

Rapirapí ragí sipisipí miáoyáyo igíá eáíayí nánirini.

¹³ Siñwí e winaríná áminá e niñweaxa pugíáwa wo re níriñinigini, “Ámá rapirapí apíá wejí niyínimáná re rogiá tiyí giyírini? Gimí dání bíayírini? Joxi níjíáráni?” níriñagi ¹⁴nioni re uriñanigini, “Oweoi, ápoxiní níjíáráni.” urítagi o re níriñinigini, “Ámá tiyí xeanijí xwíárámi bi tíni xixeni mimóní seáyí e imónijí wímeajípimi dání bíayírini. Wigí rapirapí ragí sipisipí miáoyáyo igíá eááná apíá wejí imónijírini. ¹⁵Ayináni Gorixoyá íkwiajwínamí símimañími dání éí niroro xegí aijí ñwíá riwámi dání ikwáwiyirani, áriwiyirani, Gorixoyá apaxípáñijí imónigíáyí wiiarigíápa axípi wiiarigíáriní. Íkwiajwínamí éí ñweajo anijí simajwíniñí yeáyí wimixinírári. ¹⁶Ámá tiyí ámi bi agwí nání mepa ero iniigí nání miwinipa ero sogwí xaíwí miwanipa erí amipí wí wigí waráyo rísimineniñíyeáyí miweánipa erí eníári. ¹⁷Ayí ripí nánirini. Sipisipí miáo, íkwiajwínamí áwini e éí rojo sipisipíyo xiáwo píráñijí meariñípa ámá týo axípi nimeríná iniigí simijí ayí níñiríná dínjí niyimijí imóniprí nání tíjí e nipemeámi uníári. Xeanijí wímeaaríná ñwí eaarigíápi eni Gorixo siñwirixí níni kwikwírimí winíári. ” níriñinigini.

Sipisipí miáo bikwíyo tamixiniijí yoparípi aríkjí nánirini.

8 ¹Bikwínami tamixiniijí yoparípi aríkjáná re imóníagí winijanigini. Ajínami njinjá nimónáriri bi onimiápi e nemáná ejáná ²ajínají Gorixoyá agwíriwámíni rogíá wé wíumi dájí waú imónigíawami pékákí wé wíumi dájí waú wíagi winijanigini.

³Ajínají ámi wo pírerixí síjá gorí tíni imixiniijí wína íá nixirimí nibiri íráí síjá gorí tíni imixiniijípi tíjí e —Apí íkwiajwínamí agwíriwámíni onijípirini. Apí tíjí e éí róáná xwiyáá ámá Gorixoyá imónigíá níniyí xíomi rírimí wiarigíápi —Apí íráíyo najwí ridiyowá yarigíápíniijí wejípirini. Apí tíni nawíni ríá oikeaáriniri íkíá díá ríá yeááná dijí nañí eaarijí xwé bí mini wíagi ⁴ajínajo e ríá ikeáránaná xegí wéyo dání íkíá díápiyá sinadijí tíni ámá Gorixoyá imónigíá xíomi yarijí wigíápi tíni nawíni xio síjwí aníje peyíagi nioni síjwí niwiniri ⁵ajínajo pírerixí síjá gorí tíni imixiniijína ámi nímeareí ríkwamijí íráíyo wejípi nixerí pírerixínamí magví niyárimáná xwiáyo mamówáriñinigini. Mamówáráná akiriwí ríri ikaxí ríri ápiajwí ókiri poboní erí éagi winijanigini.

Ajínají waú waú pékákí rigíá nánirini.

⁶Ajínají wé wíumi dájí waú, pékákí wa tíni xixeni xirigíawa pékákí raniro náni nimixárinimáná ⁷wo iwamíó pékákí ráná re enjinigini. Ajínaíkí tíni ríá tíni ragí tíni nawíni xwiáyo piéróáná xwiá niríni biaú bí ejípi bíbimi ejíyí amípi ríá ninowáríriná ará níni niniri aí íkfá oríwámí dánini nepeáriagi winijanigini.

⁸Ajínají ámi wo pékákí ráná re éagi winijanigini. Bí díwí miijí xwé ápiáwí wearijípíniijí imónijípi rawírawáyo mamówárínáná rawírawá níni biaú bí imónijípi bíbí apí nipini ragí imóniri ⁹najwí amípi rawírawáyo yarijíyí níni biaú bí ejípi bíbí piyí erí ewé amípi rawírawáyo warijíyí níni biaú bí ejípi bíbí xwiríá ikixéniri éagi winijanigini.

¹⁰⁻¹¹Ajínají ámi wo pékákí ráná re éagi winijanigini. Siójí xwé wo —O xegí yoí Yíkí Yarijoyí riniñorini. O uyíwí wirí ápiáwí niweríniijí anjínamí dání nípiéróríná iniigí wearijíyí tíni simijí meaarijíyí tíni níni biaú bí imónijíyí bíbimi piéróáná apí nipini yíkí imónijinigini. Ámá iniigí apimi níñiróná yíkí imónijagi náni obaxí péagía winijanigini.

¹²Ajínají ámi wo pékákí ráná re éagi winijanigini. Sogwí pírí rakíniri emá pírí rakíniri siójí pírí rakíniri éagi náni ikwáwiyíná biaú bí imónijípi bíbimi dání síá niyináriri sogwí manipa erí árfíwyíná biaú bí imónijípi bíbimi dání eni síá niyináriri emá tíni siójí tíni wíá mókipa erí éagi winijanigini.

¹³Nioni ámi wenijí éayí apurí wo aní pírinamí ayá áwiniyo nípuríná ejí tíni re rarinagi aríá wiyanigini, “Ine, ajínají awa waú wo yoparowa,

rixa pékákí niripíri náni imóniŋoi. Awa ráná ámá xwíáyo ŋweagíáyo wímeanípi náni ine! Ine!” rariŋagi aríá wiŋjanigini.

Ajínají awaú awaú pékákí nirimáná ejáná ámi wo riŋí nánirini.

9 ¹Ajínají pékákí xirigíáyí yoparí waú wo awayá wo pékákí ráná nioni siŋí aŋínamí dání piéropí wo xwíámí weŋagi niwiniri siŋomi siririkí yoparí bi mimóniŋíyi náni kípi wíagi ² o nuri siririkí yoparí bi mimóniŋíyi íkwíáná re éagi wiŋjanigini. Siŋwírá riá xwé bimi roŋípimi dání awímiŋíniŋí nitiríná siririkí ayimi dání peyíagi wiŋjanigini. Peyíáná sogví íkwapiŋí mearí agwíniŋí táriŋagi náni ají píří siŋjáni mepa erí yaríná wiŋjanigini. ³Áxwaxí siŋwírá apimi dání peyeamiaříŋagi wiŋjanigini. Wáré xwíáyo ejípi sidinjí waríŋípa áxwaxí api eni xe wárénijí sidinjí opaxí imóniwiniginiři Goríxó siŋwí niwiniri ⁴áxwaxí apimi ŋwí ikaxí re uriníagi wiŋjanigini, “Ará tíni íkfá tíni amipí sowiniŋí imóniŋípi tíni niniri kiriŋí miŋmixipani. E neri aí ámá Goríxoyá mimónipa nero náni xegí ipíří meánigíáyo anani xwírá ikiŋéříxini.” uriníagi niwiniri ⁵ámá ayo xwírá nikixeríná xe pikířixiniri siŋwí miwíní neri ríniŋí bi —Ríniŋí áxwaxí ayí wiariŋípi wáré ámáyo sidinjí óáná ríniŋí winariŋípi, ayí axípíniŋí imóniŋípirini. Ríniŋí apiní niwia waríná xe emá wé wú núni pwéwiniginiři siŋwí wiŋíagi wiŋjanigini. ⁶Áxwaxí api ámá ríniŋí ayikwí miwinipa yaríná rixa “Opémíni.” niwimóniro íkiniŋí sípí niwiniro “Arige neríná péminiréini?” niyaiwiro aiwi íná wí nípepaxí imónipíříamani. ⁷Áxwaxí ayí osí ámá mixí náni nimeámi nuríná nikiniŋíniŋí yímároarigíápa imóniŋíagía niwiniri wigí miŋjíyo aminaŋwí siŋjá gorí tíni imixiniŋínaŋí díkniři símimaŋí ámá símimaŋíniŋí iniro ⁸wigí díá sepiá apíxí wíwayániŋí wero wigí siwaŋí pusí sayí raioníyí ríniŋíyíá siwaŋíniŋí wero ⁹agwíříwámiři nikiniŋí kapá tíni imixiniŋínaŋí ŋwírářiniro ejagía wiŋjanigini. Iwí wigí nípiřika nuróná rariŋípi, ayí osí obaxí mixí náni nimeámi nuríná rariŋípa riri osí karí obaxí mixí náni níropémi nuríná rariŋípa riri yariŋagi wiŋjanigini. ¹⁰Wigí íkwemiŋíyi wáré sidinjí waríŋíniŋí imóniŋíagi wiŋjanigini. Ámáyo emá wé wúmi ríniŋí wipaxí imónipíříayí ayí wigí íkwemiŋíyo dání sidinjí warigíáyirini. ¹¹Mixí ináyí áxwaxí ayo seáyi e niwimóniri umeŋweaŋo, ayí ajínají siririkí yoparí bi mimóniŋíyimi meŋweaŋorini. O xegí yoí Xibiruyí píne tíni niriríná Abadonoyí rarigíorini. Gírikíyí píne tíni niriríná Aporiyonoyí rarigíorini. Yoí nípiaúni míkí ayí o irikiariŋo ejagi nánirini.

¹²Ríwíyo wímeanípi náni “Ine” biaú bi rířípi bi rixa api wímeajoí. Biaú apimi ríwíyo imóninípiaú sinirini.

Ajínají awa yoparo tíŋo pékákí riŋí nánirini.

¹³Ajínají pékákí xirigíá awa yoparo tíŋo pékákí ráná írái siŋjá gorí tíni imixiniŋí Goríxoyá símimaŋímiři oniŋípiyá siwaŋí biaú biaú tíŋí

e dání mají bi níriniríná ¹⁴ ajińají pékákí fá xirigíá yoparo tíjomi re urarińagi aríá wijanigini, “Ajińají waú waú iniigí Yupiretisi rapáú tíjí e gwí ijweagíawamí wíkweawárei.” urarińagi aríá niwiri ¹⁵ ajińají awáu awáu —Awa rixa xwiogwí o imóniri emá o imóniri síá ayi imóniri éáná e érixiniri wimixárijo warini. Awa nuro ámá xwíá nírímini ijweagíáyí biaú bi imónigíá bimi pipikímí epířia náni wíkweawáríagi niwiniri ¹⁶ “Ámá mixí náni osíyo xeļweagíáwa dińí nimori fá miropaxí imónijoí. Nní 200,000,000 imónigíáwarini.” rarińagía aríá wijanigini. ¹⁷ Osí tíni seáyi e xeļweagíáyí tíni nioni orińá niwiniríná ripinijí imóninagía wińjanigini. Seáyi e xeļweagíáyí nikínińí ríánijí ayá ríri onagwá weri siyó ríri ejyí imaniro osí mińí pusí sayí raionfyí rinińfyíyá mińinijí imóniri osí majýo dání ríá ápiáwí tíni sijwiríá tíni síńá xegí yoí saripái rinińí ríá síńí inijípí tíni kwíyí ori yarińagí sijwí wińjanigini. ¹⁸ Ríá ápiáwí tíni sijwiríá tíni síńá ríá síńí inijípí tíni osíyíyá majýo dání kwíyí omomí neríná xeanijí apiaú api imónijípí dání ámá níni biaú bi imónigíá bimi pikiáriagía wińjanigini. ¹⁹ Osíyíyá sowí sidirínińí nimónimáná síŕíwí sidirí mińí imóninagí náni apimi dání ámáyo pikiarigíá ejagi náni ayí wigí ejí eánińí ámá píkipaxí imónijípí majýo dání imóniri sowíyo dání imóniri ejagi wińjanigini. ²⁰ Ámá níni biaú bi imónigíáyo xeanijí apiaú api niwikáriríná bíbiaú mipikšíápiaú re egíawixini. Wigí ijwíá wé tíni imixigíápi peá mímopa nero imíó dińí wikwíroarigíápi píni miwiáripa ero wigí ijwíá síńá gorí tíni imixiro sirípá tíni imixiro kapá tíni imixiro aga síńá tíni imixiro íkiá tíni imixiro yarigíápi —Apí wí síjwí aníri aríá wíri ajińí erí miyaríjípirini. Apí anijí miní fá nixiríro símí símí e mearigíápi píni miwiáripa egíawixini. ²¹ Wigí pikíxwiríó néra warigíápi tíni ayáí néra warigíápi tíni íwí niga warigíápi tíni íwí meaamearigíápi tíni api nípini ení ríwímini mímamogíawixini.

Jono bikwí onimiá bikwi nurápirí nińí nánirini.

10 ¹Nioni wenińí éayí wińjanigini. Ajińají ejí sixí eánińí ámi wo —O agwí xopixopí róniri xegí mińýo opíngwíá díkíniri neri xegí símímanjí sogwínińí wíá ókiri xegí sikwíyo dání ríá ápiáwínińí weri nemáná ajińami dání wepínarińagi wińjanigini. ²O bikwí onimiá parinińí bikwi fá nixiríri sisixírí níroríná sikwí náú rawírawáyo osaxiri onamijú xwíáyo osaxiri neri nírománá ³pusí sayí xwéríxa raionfyí rinińí awí níriríná ayá wí yaiwiámí márarińípa ejí tíni nírimáná ejáná akiriwí wé wíúmi dájí waú rayigíawixini. ⁴ Akiriwí wé wíúmi dájí waú api nírayimáná ejáná nioni rixa ríwamijí eáminiri yaríná xwiyíá ajińami dání re rinénapíagi aríá wińjanigini, “Xwiyíá akiriwí wé wíúmi dájí waú api níriríná ríápi ríwamijí meapa neri ínimi áyá eaárei.” rinénapíagi aríá niwiri ⁵ ajińají sikwí sisixírí níroríná rawírawáyo osaxiri xwíáyo osaxiri ejagi wińío wé náú nímeoyoari ajińami nimixiri ⁶síńá womí dáninijí

niriríná anijí íníná ḥweajo tíŋí e dání —O anjna imixiri amipí níni e ejiyí imixiri eri xwíári imixiri amipí níni e ejiyí imixiri eri rawirawá imixiri amipí níni e ejiyí imixiri eri enorini. O tíŋí e dániniŋí anjnaajo re rarinagi winjanigini, “Gorixo ‘E éimigini. E éimigini.’ yaiwiáriŋípi sini yómiŋí wí nenimenijoi. ⁷Ajníají pékákí íá xirigáyí yoparo pékákí riníápi tíŋiná Gorixo ejíná dání diŋí nejwiperi yumíi diŋí ‘E éimigini. E éimigini.’ yaiwiáriŋí xegí wíá rókiamoagíawami —Awa xegí xináiwániŋí nimóniro omijí wiaagíawarini. Awami áwanjí urinjípi tñi xixeni axípi neníárini.” Ajníajo e rarinagi niwiniri ⁸mají ajínami dání rinénapíagi aríá wíápi ámí niriniríná re rinénapariŋagí aríá wiyanigini, “Joxi nuri ajníají sisixirí niroríná rawírawáyo osaxiri xwíáyo osaxiri neri rojomí bikwí parinijí íá xirijípikwi urápei.” rinénapariŋagí aríá niwiri ⁹nioni nuri ajníajomi “Bikwí onimiápikwi niaepe.” urági o re niriŋinigini, “Joxi ninirápiri nei. Niniríná majíyo awíi píkí iniigíniŋí nisiri aiwí agwíyo dání ayí yíkí riduninijoi.” níragi ¹⁰nioni bikwí onimiápikwi nurápiri niniríná gí majíyo ayí awíi píkí iniigíniŋí níagi aiwí ninowárimáná ejáná gí agwíyo dání yíkí niduníagi ¹¹awa re niriŋawixini, “Amipí ámá gwí wirí wirí obaxí imónigáyo wímearei ámá axí e gwí móningíá obaxíyo wímearei xwiyáá míkí xegí bi xegí bi rarigá obaxíyo wímearei mixí inayí obaxíyo wímearei eníápi náni ámí wíá rókiamoi.” niriŋawixini.

Gorixo imónijípi náni míkí imónipisíwaú nánirini.

11 ¹Iwamíó yarigáá xoyiwániŋí imónijí wá niniapiri re niriŋinigini, “Joxi niwiápínameari anjí Gorixoní náni ridiyowá yarigíiwámi xoyiwá awá tñi iwamíó e e néra uri ridiyowá náni íráí onijípimi iwamíó eri ámá nibiro Gorixoní yayí nimearigíáyo íá ríromí eri ei. ²Ridiyowá yarigíiwámi wáywámi ‘Xe oení.’ niyaiwiri iwamíó mepani. Ámá gwí xeŋwíyí wigí diŋí tñi xe éřrixiniri siŋwí winíá ejagi náni iwamíó mepani. Wigí diŋí tñi neróna emá 42 pwearíná anjí ḥwíápimi xórórí nero sipí wikáripírári. ³Sipí wikárárarína gí ámá nioní imónijápi náni míkí imónigíwaú xe wíá urókiamopaxí oimónípiyiniri siŋwí wináná awaú okiyáá wí miní bekí wú níkíkíyinimáná síá 1,260 imónijíyí —Síá ayí emá 42 náni xixeni imónini. Síá ayí pwearíná ámá wigí fwí néra warigíápi ríwíminí omamópoyiniri wíá urókiamopisíri. ⁴Niriŋinigini. Awaú íkíá oripíyi ríniŋí waú tñi íkwianjwí uyíwí ikwiáripírá náni winíxaú tñi símimaŋí Gorixoyá —O xwíá niyomi náni Áminá imónijorini. Oyá símimaŋímini roŋípi yapi imónigíwaúri. ⁵Ámá awaú tñi mixí inarigíáyí awaúmi sipí wikáraniri nerínayí, awaúyá majíyo dání ríá ápiawí nipeyeari ayo ríá níniárini. “Awaúmi sipí owikáraneyi.” yaiwíá giyí giyo ríá apimi dání aga nipíkipisíri. ⁶Emá awaú wíá urókiamoarigíáyo iniá meapa oeniri anjí pírfínamí yeáyí yimixáripaxí imóniri iniigí ragí imónini náni imixipaxí imóniri gína “Xwíáyo

nweagíáyo e owikáraiyi.” wimóníiná anani egí dijí tíni xeanijí ayí ayí níni wikáripaxí imóniri neri 7xwiyíá Gorixo wíá rókiamóisixiniri urinjípi tíni xixeni rixa nurárimáná ejáná najwí mixí yarijí siririkí yoparí bi mimónijíyimi dání peyeanfo awaú tíni mixí niniro awaúmi xopirárí niwiri pikinírári. 8 Píkiáná piyowaú anjí xwé apimi —Anjí egí Ámináomi eni yekwiyoarigíápi náni rarijini. Ají api náni niriríná rasí niriro Sodomiyi riro Isipiyi riro yarigíápirini. Ají xwé apimi awaú óí e piyí opisíríni. 9-10 E piyí wejáná síá wiyaú wiyi nóriri ámi wiyi óriminiri yaríná ámá wará xixegíni íriro egíáyo dánjí tíni gwí wirí wirí imónigíáyo dánjí tíni píné xixegíni rarigíáyo dánjí tíni gwí bi bi móningíáyo dánjí tíni níbimiro xe piyowaúmi xwíá oveyárápoyiniri síjwí miwínipa nero síjwí niwinayiro wiá rókiamóíwaú, ámá xwíáyo nweagíáyo ríni jí ayíkwí niwia mufííwaú rixa péagüí náni ayí yayí seáyimi dání néra upírárini. E neróná aiwá xwé nimixiro niga uro wigí ámáyí yayí owiniri amipí nanjyí anjá yanjí iniro néra waríná 11 rixa síá wiyaú wiyi nórímáná wiyíjimi áwini e dání re ejinigini. Gorixo xíomi dání ámi awaúmi dijí sixí uyáráná awaú ámi sijí neri éí rogiisixini. Éí róaná ámá awaúmi sijwí winayarigíáyí dijí niyága nuro wáyí ayíkwí miwinarfná 12 awaú xwiyíá bi ajínamí dání ejí tíni re rinénapíagi aríá wigíisixini, “Awagwí re náni yapípiyi.” Aríá e niwiri agwí tíni ajínamí náni peyarijagí awaú tíni mixí inigíáyí sijwí winowáráná 13 axíná re ejinigini. Poboní xwíá yaiwiámí ejinigini. Xwíá yaiwiámí éáná anjí anjí apimi mirinjíjí wé wúkaú imónijípi bi nipini pinanowiri ámá e nweagíá eni 7,000 penowiro éagía anjí apimi nweagíá mipéíáyí ejí óí nikáriniro. Nwíá ajínamí nweajomí seáyí e numeróná “Ejí eánijoxi, ayí joxirini.” urarijagía winijanigini. Nioni orijá niwiniríná e wiñiyanigini.

14 Ríwíyo wímeanípi náni “Ine” biaú bi ríipi áwini e ejípi rixa api imónigoi. Apimi ríwíyo imóninípi ajíni imóninijoí.

Ajínají pékákí xirigíá yoparo pékákí riñí nánirini.

15 Ajínají pékákí xirigíá wé wíumi dánjí waú imónigíáwa yoparo pékákí ráná ajínamí dání manjí obaxí ejí tíni re niriga warijagi aríá wiñanigini, “Xwíárimí meñweapaxí náni imónijípi sini wíyíá mariái, rixa negí Ámináo tíni xegí ámá nene yeáyí neayimixemeanía náni oyá dijí tíni aríowayá xwíá piaxíyo dání iwiaroníoyi rarijwáo tíni awaúyápinirini. O wí anjá mimóní anijí íníná niñweari meñweanírárini.” niriga warijagi aríá niwiri 16 ámá áminá 24 Gorixo tíñi e íkwianjwíyo éí niñwearo xapixapí niñweaxa pugíáwa wigí símimajímíni nipíkñimearo Gorixomí yayí numeróná 17 re urarijagía aríá wiñanigini, “Áminá Gorixoxini, ejí sixí eánigíá niyoní seáyí e wimónijoxini, ríná nweari ejíná dání anijí nweari enjoxini, joxi ejíná dání ejí sixí eánijí néra bagípi tíni rixa xixeni neri xwíárimí iwamíó meñweanjagi náni none

yayí siariŋwini. ¹⁸ Ámá gwí bi bi mónigíá níni joxi náni wikí niróniro ‘Omí ínimi wí wurínamémwini.’ yaiwágia aiwi joxi ayo wikí wóniŋípi wíwapiyiríná rixa nimóninijoí. Ríná ámá pegíáyo xwiríxí numerí eyeyíromí wirínárini. Ríná wíá rókiamoarígíá, dixí rináwáníŋí nimóniro omijí siiarígáyo yayí niwimori ‘Api wíimigini.’ yaiwiŋípi mini wiri ámá dixí imónigíá joxi náni wáyí nisiro pírániŋí xídarígíá, siyikwínijí imónigíáyorani, xwéniŋí imónigíáyorani, ayo eni yayí niwimori ‘Api wíimigini.’ yaiwiŋípi mini wiri ámá xwfárimi xwiríá ikixearígáyo xwiríá wikixerí eríná, ayí rixa rínárini.” rarijagía ariá niwiri winiŋanigini.

¹⁹ Gorixoyá ají ɻywá ajínami ejiwá ɻkwíniri bokís xwiyáá Gorixo ejíná réroáriŋípi náni imixiniŋwá ají iwámi dání siŋáni imóniri éáná re ejinigini. Apiajwí ókímixayiri ikaxí rayiri akíriwí rayiri poboní eri ajínaáki ayá wí eri éagi winiŋanigini.

Ekiyijí iwí wo iniŋípi tíni apixí wí iniŋípi tíni nánirini.

12 ¹ Ekiyijí ají piríyo ayá síwí ropaxí bi niniríná ripí imóniŋinigini. Apixí wí —í sogwo rapírapíniŋí yíniri xegí sikwí emáomi ikwiáriri aminajwí siŋí wé wúkaú sikwí waú tíŋí díkíniri nemáná ² niaíwí agwí ejírini. Í niaíwí xiriminiri náni siŋwí wanariŋagi ríniŋí ayíkwí miwinariŋagi náni “Ajíni oxírimini.” niyaiwiri “yeyí” riŋinigini.

³ Ekiyijí ámi bi ají piríyo niniríná ripí imóniŋinigini. Iwí ayíá riŋí xwé wo —O miŋí wé wíúmi dání waú imori siwaŋí wé wúkaú miŋíyo dání rémówapíri díří mixí ináyí díkínarígíá imóniŋí wé wíúmi dání waú miŋíyo xíxeni nídíkíga urí ejorini. O ají piríyo e siŋáni nimóniri re ejinigini. ⁴ Siŋí biaú bi egíá bimí xegí sowí tíni ajínami dání áiraíromí énapáná xwíáyo plérinowijinigini. E nemáná iwí xwéo “Apixí niaíwí xiriminiri yariŋí rixa niaíwí xírána oroanímini.” niyaiwiri ímí agwíriwámini uroŋáná ⁵í niaíwí oxí womí —O ainixí wá íá nixiríri ámá gwí bi bi mónigíá niyoní umeŋweanía náni imóniri xwiyáá xíoyápími mimúropaxí imóniri enorini. Omí í xiriŋinigini. Niaíwí omí nixirimáná ejáná íwo Gorixoyá diŋí tíni xío ɻkwíŋwínamí ɻweanje náni niŋeyiri ɻweaŋáná ⁶apixí ámá diŋí meanjí e náni éí uŋinigini. Gorixo í e náni éí nuri ɻweáwiniginiři anijní wimixiyárije náni nuri ɻweaŋáná aiwá niwiro pírániŋí mearíná síá 1,260 nória uŋinigini.

⁷Ajínami dání mixí ninowiápínróná ajínají Maikoroyí ríniŋo tíni xegí ajínajowa tíni midáni nirómáná iwí xwéo tíni mixí niniróná iwo eni ajínají xíomí xídarígáwa tíni midáni nirómáná mixí niniro aí ⁸iwowa ejí miweánipa nero náni sini ajínami ɻweapaxí mimóniŋagía náni ⁹Maikorowa iwomi mamówárénapigíawixini. Sidiro ejíná dání oboyí riro Setenoyí riro egío, ayí orini. Ámá xwíáyo ɻweagíá níni íwí oépoyiniri yapí niwíwapiya warijo, ayí orini. Omí xwíáyo náni mamówárénapiro ajínají omí nixídíro yarigíawami mamówárénapiro éagíá ¹⁰nioni

aríá wíáyí anjínamí dání xwiyáá bi ejí tíni re rinénapariñagi aríá wiñanigini, “Gorixo ejí eániñí xío imóniñípi tíni erí ámá xíoyá imóniñíyo yeáyí uyimixemeari mixí ináyí yapi nimóniri xwioxíyo mimeámí nerí umeñweari eni rixa agwirini. Yeáyí uyimixemeanía náni oyá diñí tíni aríowayá xwiá piaxíyo dání iwiarojo, o xegí néni tíno nimóniriñíyo dání ámá xwiáyó ñweagíayo wíwapiyini rixa agwirini. Ayí ripí nánirini. Jisasomi diñí niwikwíroro náni xexíhexiríme imónigíáyo xwiyáá uxekwímoayarijomí —O negí Gorixoyá siñwíyo dání ikwáwiyirani, áríwiyirani, xwiyáá uxekwímoayarijorini. Omi rixa xwiáyó mamówáriárini. ¹¹ Negí nírixímeáyí ‘Sipisipí miáo nene yeáyí neayimixemeanía náni neapeinjíráni?’ niyaiwiro ragí oyáyo igíaniñí eániro o náni xwiyáá wáí uriyiro nerijíyo dání obomí xopirárí wíírári. Ayí omi xopirárí niwiríná wiwaníñíyí wá mumixiní ‘Wa nene Jisasomi xídaríjagwi náni níneapikiróná ayí anini xe oneapikípoyi.’ niyaiwiro xídigíáyírini. ¹² Ayináni ají rinaxi tíni re ñweagíáyíné tíni diñí niíá oseainini. E neri aí xwiáráxi tíni rawirawáwáxi tíni ine! Obo xwiáráimi seyíné tínjí e náni rixa wéí ejagí náni rarijini. O ‘Aníñí xwiáráimi niñweámáná epaxonimani. Re eni pírí nirakipíri ajwi ayoríani?’ niyaiwiri náni xegí wikí nóniri seainípi riá ápiawíniñí imóniñagi náni ine!” Xwiyáá anjínamí dání e rinénapariñagi aríá wiñanigini.

¹³ Iwí xwéo “Rixa xwiáráimi rínimamówárénapáo?” niyaiwiri apixí niaíwí oxo xiríími mixí eaaxídíñinigini. ¹⁴ Mixí eaaxídíagi aí apixí ámá diñí meajíyo xíí náni wimixiyárije náni nípipika ouniri nabíkináo iwi winíxau ími ujwiráráná í sidiro tínjí e píni niwiárimí nípipika nuri e ñweajáná xwiogwí waú wo nimúrorí ámi wo áwini e imónie náni aiwá niwiro pírániñí umegíawixini. ¹⁵ Sidiro iniigí xegí majíyo dání peyeáú iniigí waxíniñí númi nuri ími nixemí niweri opíkiniri imixowáriagi aí ¹⁶ xwiárái apixími arirá niwiríná re ejinigini. Iniigí waxí iwí xwéo apixími opíkiniri xwiríá dowáriú xwiárái xegí mají nexoari niñinigini. ¹⁷⁻¹⁸ Iwo siñwí e niwiníri apixí náni wikí riá ápiawíniñí niwóniri náni niaíwí apixí í xirinjí wíniyo mixí wiminíri ujñinigini. Ayí ámá sekaxí Gorixo urijípi xídiro xwiyáá Jisaso náni riñípi diñí fá xiriro yarigíáyí ejagí náni ayo mixí wiminíri náni nuri rawirawáyo imají e éí roáriñinigini.

Nañwí mixí yarijí rawirawáyo dání íwiapiño nánirini.

13 ¹Nioni nañwí mixí yarijí wo rawirawáyo dání íwiapiñagi niwiníri o siwañí wé wúkaú rémowapiri miñí wé wíúmi dání waú imori ejø xegí siwañí wé wúkaú apimi wáminí wáminí dirí mixí ináyí díkínarigíápi nidíkíga urí xegí miñí wé wíúmi dání waú apimi womini womini yoí Gorixomí ikayíwí umeararigíápi ríwamíñí niñwíráriga urí ejagí wiñanigini. ² Nañwí mixí yarijí nioni siñwí winíáo pusí sayí papearixí imóniñí repatíyi riñíñyíniñí imóniri xegí sikkí ayí

naļwí beyái riniŋiyáyápíniŋí imóniri xegí manjí ayí pusí sayí raioníyi riniŋiyáyáníŋí imóniri ejorini. Iwí xwéo naļwí mixí yariŋípi xío tíni xixení oimóniri siŋwí niwiniri náni ení eániŋí xío yariŋípi sixí umímori xío ámáyo seáyi e níwimóniri umeŋweaariŋípa axípi oimóniri wimixiri xío néni tíŋí seáyi e imóniŋípi axípi oimóniri wimixiri ejorini. ³ Miŋí wiyimi miŋí rogiá igí ayí nipikipaxí rogiániŋí imóniŋagi wiňinjanigini. Ámá xwíá nirímini ɻweagíayí “Naļwo arige neri siŋí ejíriani?” niyaiwiro o náni ududí niwiniróná nixídiro ⁴ iwo naļwomi xío néni tíŋí imóniŋípi axípi wimixíiŋí enagi náni xíomi seáyi e numero naļwomi ení axípi seáyi e numeróná re níra ugíawixini, “Naļwo tíni go xixení imónini? O tíni go mixí xixe inipaxí imónini?” níra ugíawixini. ⁵ Gorixo naļwo xegí diŋí tíni xe manjí niyoámori weyí nimeniri ikayíwí ninimeara úwiniginiri siŋwí winiri emá 42 múroaríná api enía náni néni tíŋóniŋí nimóniri éwiniginiri siŋwí winiri éagi ⁶ o re ejinigini. Manjí niyoámori Gorixo náni ikayíwí nimearíríná oyá yoſyo ikayíwí meariri anjí ɻwíá oyáiwá náni ikayíwí meariri aŋinami ɻweagíayí náni ikayíwí meariri ejinigini. ⁷ Gorixo ámá xíoyá imónigíayó naļwo xe mixí niwíri xopírári wíwiniginiri siŋwí winiri xe néni tíŋóniŋí nimóniri ámá gwí wirí wirí niyoní tíni wará xixegíni írigíá niyoní tíni píne xixegíni rarigíá niyoní tíni gwí bi bí mónigíá niyoní tíni ayo seáyi e wimóníwinigini siŋwí winiri ejinigini. ⁸ Ayináni ámá xwíáyo ɻweagíayí níni —Ámá ejiná Gorixo xwíári imixiŋíná dání wigí yoí íkwí diŋí niyimiŋí meapíría náni ɻwiráriŋiŋínamí —Ana sipisipí pikigíoyánarini. Anami yoí ɻwiráriŋiŋíyí maríái, ámá yoí miŋwiráriŋiŋíyí naļwo nene náni yayí owiniri seáyi e umepíráriini.

⁹ Ámá aríá tígíayíne ejánayí, aríá ókiarí mónípoyi. ¹⁰ Ámá Gorixo “Xe gwí uyírixini.” wiaiwiŋí go go apimí wí múropaxí imóniníámaní. Ámá “Kirá tíni xe pikírixini.” wiaiwiŋí go go apimí wí múropaxí imóniníámaní. Api imónánayí, Gorixoyá imónigíayíne segí diŋí wíkwíroarigíápi píni miwiári anijí miní xwámámí niwia úrixini.

Naļwí xwíáyo dání ɻwiapiŋo nánirini.

¹¹ Nioni naļwí ámi wo xwíáyo dání ɻwiapiŋagi niwiniri o sipisipí miá miŋíyo dání siwaní wiyaú rémoariŋípa rémorí xegí xwiyíá niriríná iwi xwiyíá rariŋípa ríri yariŋagi wiňinjanigini. ¹² O naļwí xámi ɻwiapiŋoyá néni imóniŋí nipimini dání niwiiríná ámá xwíáyo ɻweagíayí níni naļwí xámi ɻwiapiŋo, igí nipikipaxí wejomí nupfkínimearo seáyi e umépoyiniri mfrákwykwi wiaxídri ¹³ emimí ayá riwamónipaxí xixegíni bí eri neríná ámá siŋwí anigíe dání oyá diŋí tíni ríá wearíŋí bí aí aŋinami dání xwíáyo piérónapayariŋípi tíni yapí wíwapiyariŋírini. ¹⁴ E neríná emimí Gorixo naļwí wíoyá néni tíŋí imóniŋípimi dání xe wíwapiyipaxí oimóniri siŋwí wiňiŋípimi dání ámá xwíáyo ɻweagíayó yapí niwíwapiyiri re urariŋírini,

"Xwíáyo ñweagíáyíné xopaikigí naøjí miñj rogáfá ámi siñj imóniñóniñj imóniñj bí nimixiro éí urárárípoyí." urarinjí ejagi nání¹⁵ ayí e eáná naøjwí ríwíyo íwiapijo xopaikigí imóniñjípi nimeari siñj oeniri símí óíyo dáni pírámi wíáná siñj imóniñinigini. Goríxo naøjwí xwíáyo dáni íwiapijo xegí wóniñj xopaikigí imóniñjípimi símí óíyo dáni pírámi wíípimi dáni xe siñj nimóniri xwiyárá ríri ámá xébimi xóminjí niyíkwiro seáyi e mumarigíáyo opíkípoinirí ríri epaxí imóniñwiniginiñjí siñjwí winiñjí ejagi nání e imóniñinigini.¹⁶ Naøjwí xwíáyo dáni íwiapijo e nemáná xíoyá mañíyo dáni ámá niyoní siyikwíñijí imónigíápiamirani, mamadírixamirani, ámá amípí wí mímúrónigíáyoraní, uyípeayí imónigíáyoraní, ámá xináiwáñiñjí nimóniro omijí wíiarigíáyoraní, wiwini menjweánigíáyoraní, ayo niyoní ipiríá nearíná wíyo wé náumi earo wíyo mimáyo earo egíawixini.¹⁷ E nerijíyo dáni ámá ipiríá naøjwoyá yoí tñírani, nabá xíoyá yoípirani, xixeni imóniñjípirani, meánigíáyí aiwá nipíri nání bí ero aiwá nigwí meapíri nání bí ero epaxí mimónipa egíawixini. Ipiríá eánigíáyíni anani bí epaxí imónigíawixini.¹⁸ Íá roarigíáyíné, seyíné pírániñjí diñjí nejwiperínayí, re éírixini. Nabá naøjwí oyá yoí tñí xixeni imóniñjípi, ayí ámá wo nání riniñagi nání ámá diñjí íá xirigíá giyí giyíné, nabá oyá yoí nánipi pírániñjí íá rórixini. Nabá oyá yoí nání riniñjípi, ayí 666 apírini.

Ámá 144,000 imónigíápi nánirini.

14 ¹Nioni wenijí éáyí winiñjanigini. Sipisipí miáo díwí miñj Saioniyí riniñjípimi éí rojagí siñjwí niwiniri ámá 144,000 imónigíáyí —Ayí yoí xíoyá tñí xanoyá tñí ríwamijí mimáyo eánigíáyírini. Ayí o tñí nawíni éí rojagía niwiniri² aríá wíáyí wiyanigini. Ajnámi dáni ikaxí bí niriniríná ikaxí iniigí iyakwí obaxí nídiroríná rariñípa ríri akiriwí ejí tñí níriríná rariñípa ríri ikaxí ámá kitá eaarigíáyí kitá eaaríná rariñípa ríri yariñagi aríá wiyanigini.³ Goríxoyá íkwiajwína tñí diñjí tñíjí imónigíá waú waú awa tñí áminá 24 e niýweaxa pugíawa tñí wigí símimañjíriwámíni ámá 144,000 ayí éí nirómáná soñj siñj bí rariñagía aríá wiyanigini. Soñj rarigíá api ámá xwíáyo dáñjí wí nijíá imónipaxí menini. E dáñjí 144,000 imónigíá xíó nupeirijípimi dáni gwíñijí uroayíronjíyíni anani nijíá nimóniri ripaxírini.⁴ Ámá apixí tñí íwí minípa nero piaxí miweánarigíápa ayí ení ñwíápi sini íá mixirarigíá ejagi nání Goríxoyá siñjwíyo dáni piaxí miweánarigíáyírini. Sini apixí tñí memegíáyírini. Sipisipí miáo gími gími úími anani númi xídarigíáyírini. Ámá niyoní dáni gwíñijí Goríxo roayíronjíyí xíó nání tñí sipisipí miáo nání tñí aiwá niwákwíñíñjí imóniñjíyírini.⁵ Yapí niriro xwiyárá óí e rarigíáyímani. Raminigíáyírini. Xwiyárá bi xímeapaxíyímani.

Ajnají waú wo xwiyárá rígíá nánirini.

⁶ Ajnají ámi wo ají piríyo ayá áwinimi nípipika warinjagi winiñjanigini. O ámá xwíáyo ñweagíáyo gwí wirí wirí imónigíá niyoní

tíni píné xixegíni rarigíá niyoní tíni wará xixegíni inigíá niyoní tíni ayo niyoní xwiyáá aríá niwiríná yayí winipaxípi —Api anijí rináriníápirini. Api wáí urini nání tíjorini. 70 ejí tíni re riñinigini, “Goríxo, ajiña imixiri xwírári imixiri rawirawá imixiri iniigí simijíyí imixiri eno ámá niyoní eyeyírómi eníná rixa ríná ejagi nání omi wáyí wiro seáyi e umíeyoaro o nene nání yayí owiniri seáyi e umero éírixini.” Ajínajo nipipika nipuríná e rariñagi winiñjanigini.

8 Ajínají ámi wo ríwíyo aní piríyo áwinimi nipipika nipuríná re nira puñinigini, “Ají xwé Babironiyí riniñípi rixa xwiríá ikixenárinini. Oyi, rixa xwiríá ikixenárinini. Ámá wí wíyo papíkí oépoynirí iniigí wainí míni niwiro wíwapiyariígípa aní apí eni íwí xébi inariñípa gwí bí bí móningíá nníni eni íwí axípi oinípoynirí wíwapiyinípirini.” nira pwariñagi winiñjanigini.

9 Ajínají awaúmi ámi ríwíyo wo nipuríná ejí tíni re nira puñinigini, “Ámá naļwo tíni óniñí xopaikigí imixiníñípi tíni awaú nene nání yayí owininiri xómiñí niyikwiro seáyi e umero ipiríá oyá mimáyorani, wéyorani, eániro yarigíá giyí giyí¹⁰ wikí Goríxo aga ayíkwí miwóniñípi wí müropírámani. Iniigí wainí mixí yariñípíñí nípíráriní. Wainí oyápi, ayí mixí bí onimiápi éwiniginiri aga iniiigí tíni gwiaumí neri yiniñípi maríái, wainí apí mixí ayíkwí mepa éwiniginiri iniigí tíni gwiaumí mé wainí aínini sixí oyá wikí óniñíñí imóniñíwámi íniñípirini. Ámá ayí wainí apí niniríñíjí neróná re epíráriní. Ajínají Gorixoyáowa tíni sipisipí miáo tíni awa siŋwí winiñjáná ríniñí siŋá saripái riníñípími dání tíni ríá ápiawí wearíñípími dání tíni xaíwí niwiniri mimeníñíwí nura uníáriní. 11 Ríá mimeníñíwí urariñípími dání siŋwiríá peyariñípi aga ná ríwíyo dání aí píni bí miwiári anijí miní peyariñá ámá ayí ikwáwiýirani, áriwyirani, bí kikiáá ɻweapírá menini. Ámá naļwo tíni óniñí xopaikigí imixiníñípi tíni awaú nene nání yayí owininiri xómiñí niyikwiro seáyi e umero ipiríá xegí yoí nání eániro yarigíáyí e epíráriní.” Ajínajo apí e nira pwariñagi winiñjanigini.

12 Ámá Gorixoyá imónigíá xwámámí niwia warigíáyí re epíráriní. Sekaxí o riñípi xaíwí íá xiriro Jisasomí diŋí wikwíroarigíápi xaíwí íá xiriro epíráriní.

13 Nioni ajínami dání xwiyáá bí re rinénapariñagi aríá wijanigini, “Joxí re niriri ríwamíñí eai, ‘Ámá Goríxo tíni ikárinigíá ríná dání nípéa upíráyí oyápími dání yayí winipaxírini. Kwíyípi eni re rarini, ‘Oyi, yayí owinini. Niperíná Jisasomí nixídiro nání ríwí nírkwíñí neriñípími dání wará saní wunariñípími dání gwíniñí níkweániri kikiáá epíráyí ejagi nání yayí owinini. Niperíná wé róniñí imóniñí wiwaniñíyí néra ugíá aníá wí mimóní Goríxo yayí wimonía nání sini nimóniñá ejagi nání anani kikiáá epaxírini.’ Kwíyípi eni e rarini.’ niriri ríwamíñí eai.” rinénapariñagi aríá wijanigini.

Xwíárími aiwániñíjí mipírífíná nánirini.

¹⁴Nioni weniní éayí winijanigini. Agwí apíá weñípimi siywí niwiniri ámániñíjí imóniñíjí wo apimi seáyi e éí xeñweaŋagi níwiniri o aminaŋwí síjá gorí tíni imixiniñíjí wina miñýo díkíniri kirá wití aiwá wákwiarigá ñwá xaíví yiniñíjí bá fá xiriri nemáná ñweaŋagi winijanigini. ¹⁵Ámi ajínají wo aní ñwíáiwámi dání níwiapiri agwípimi éí xeñweaŋomi ríaiwá ejí tíni re uríagi winijanigini, “Aiwá xwíárími dáñí níni rixa yóírini. Rixa nimipaxíná ríná ejagí náni dixí kirápá tíni miñí niwákwiri mii.” uríagi ¹⁶agwípimi éí xeñweaŋo xegí kirá xwíárími seáyi e puwiáraúyí níni wiári wákwiomonjínigini.

¹⁷Ámi ajínají wo aní ñwíá ajínami ejiwámi dání íwiapariŋagi niwiniri o eni kirá ñwá yiniñíjí bá fá nímaxírimi íwiapariŋagi winijanigini. ¹⁸Ámi ajínají wo —O ríá wearíŋpimi xiáworini. O ridiyowá yarigíá náni iráí oniñípí tíjí e dání níwiapiri ajínají kirá ñwá yiniñípá fá xiriŋomi ríaiwá ejí tíni nuriri re uríjinigini, “Xwíárími wainí uraxí sogwí rixa niáí ejagí náni dixí kirá ñwá yiniñípá tíni wiwákwímí neri awí eámeámí ei.” uríagi ¹⁹ajínajo xegí kirápá tíni wainí uraxí xwíáyo ejíyí wiwákwímí neri awí neaárimáná xoyikímí epíri náni síjá íkwiaŋwí xwé eapináriŋínami —Ana, ayí píří Gorixo aga wikí níwóniri náni umamoníápi náni imóniñínarini. Anamí xoyikímí epíri náni mímeámí yáráná ²⁰ajípimi bíariwámíni síjá íkwiaŋwínami xoyikímí yaríná ragí anamí dání nipuríná waxíniñí niweri niróga niwiápínearei osíyíyá manjí tíni xixeni róniri ná mími waxí niweri 300 kiromita wiári mûrori ejinigini.

Ajínají wé wíúmi dáñí waúmi pírerixí xixeni wiñí nánirini.

15 ¹Nioni ekiyijí ajínami dání ámi bi infagi siywí winijanigini. Api seáyi e imóniri diñí niyága upaxí imóniri ejípirini. Ajínají wé wíúmi dáñí waú ámáyo xeanijí aga ríá tíjí wikáripířípirini. Api wikáraríná Gorixo xegí wikí óniñípí niyopiyáriní ejagí náni ayí xeanijí yoparípirini. Api ajínají wé wíúmi dáñí waú tígíawami niwiniríná weniní éayí winijanigini. ²Rawirawániñíjí imóniñíjí girasíniñíjí rírimá óniñípí ríá tíni gwiaumí niniri riwoŋagi niwiniri ámá najwoyá xopaikigí imixiniñípimi seáyi e mumepa ero oyá ipíříá xe oneaeaniri miwinipa ero nerijípimi dání xopirárí egíyí kitá Gorixo wiñýí fá nixirimáná rírimá óniñípimi seáyi e roŋagía winijanigini. ³Ayí soŋí níriro Moseso, Gorixomí xinániñíjí nimóniri omíñí wíiago répeňípí ríro sipisipí miáoyápi ríro neróná soŋí re rigíawixini, “Áminá Gorixoxini, ejí eánigíá niyoní seáyi e wimóniñoxini, amípí joxi yariŋípí seáyi e erí ámáyo uduď winipaxípí erí yariŋagi ranariŋwáriní. Gwí wirí wirími dáñí niyoní mixí ináyoxini, pí pí joxi neríná wé róniñíjí erí nepáni erí yariŋagi

ranariŋwárini. ⁴ Ámináoxini, joxi ná woxini siyikwí míniŋoxi ejagi náni ámá giyí wáyí misipa ero seáyi e mirimíyeoapa ero epíříárini? Dixí náni píří numamoríná xixeni imóniŋípi tíni yariŋípi rixa siŋáni imóniŋagi náni ámá gwí wíří wíří níni nibiro dixí símimaŋími dáni wauní nikáriniro seáyi e rimepíříárini.” Sonjí niriro e rariŋagía winiŋanigini.

⁵ Apí niwinimáná wenijí éayí winiŋanigini. Ajnámami ají ɻwíáiwámí íními ají pákiniŋíwá —Awá Gorixoyá ají awawá ayá ríá weŋíwárini. Awá ſkwíniŋagi niwiniri ⁶ajnají xeaniŋí aga ríá tíŋí wikáripíri náni tígíá wé wíúmi dáŋí waú awa rapirapí awiaxí apíá weri xwiníá earí ejí yíniro iríkwíniŋí síŋá gorí tíni imixiniŋípi xwínamiyaiwí yiróniro nemáná ají ɻwíáiwámí dáni ɻwiapariŋagía niwiniri ⁷díŋí tíŋí imóniŋíwaú waú waú awa wo niwiápínameari ajnají wé wíúmi dáŋí waú awami pírerixí síŋá gorí tíni imixiniŋípi wé wíúmi dáŋí waú mini wiŋinigini. Pírerixí apími wikí óniŋí Gorixo, anijí íníná ɻweŋoyá magwí ejípíri. ⁸ Mini wíáná ejí eániŋí Gorixoyá imóniri seáyi e oyá imóniri ejípími dáni siŋwírá xegí ají ɻwíáiwámí árío ináriníagi náni ajnají wé wíúmi dáŋí waú awa xeaniŋí ríá tíŋí wé wíúmi dáŋí waú apí wikáripíře náni páwipaxí wí mimóniŋagi siŋwí e winiŋanigini.

Ajnají wé wíúmi dáŋí waú pírerixíyo íniŋípi miwiárómogía nánirini.

16 ¹Nioni aríá wíáyí ají ɻwíáiwámí dáni maŋí bá ejí tíni ajnají wé wíúmi dáŋí waú awami re urinénapíagi aríá wiŋanigini, “Soyíne nuro Gorixoyá wikí óniŋí pírerixí wé wíúmi dáŋí waú ayo magwí ejípi xwírárimí miwiárómoaípoyí.” urinénapíagi aríá wiŋanigini.

² Ajnají awa wo pírerixí o xíriŋína nímeáa nuri xwíárimí miwiárómoaíáná re ejinigini. Ámá najwoyápi ipíříá eániro xegí xopaikigí imixiniŋípími seáyi e umero yarigíyáí oremá sipí xwíráwianarigífápi imónigíawixini.

³ Ajnají awa ámi wo xegí pírerixína rawirawáyo miwiárómoaíáná re ejinigini. Rawirawá ragí nimóniri ámá piyíyá pwariŋípa axípi pípíó onjí imónáriŋinigini. E imónáráná amípí díŋí tíŋí rawirawáyo ɻweŋíyí níni piyí yáriŋinigini.

⁴ Ajnají awa ámi wo xegí pírerixína iniigí ná wearíŋíyo tíni simiŋí meaariŋíyo tíni miwiárómoaíáná iniigí níni ragí imóniŋinigini. ⁵ Iniiigí níni ragí imónáná ajnají iniigí xiáwo re rariŋagi aríá wiŋanigini, “Agwi ríná ɻwearí ejíná dáni anijí imóniri ejoxini, aga siyikwí míni ejoxini, píří joxi umamoariŋí apí xwíyíá mimeárinípa nerí xixeni wikárariŋíni. ⁶ Ayí ámá díxí imónigíyáyo tíni wíá rókiamogíyáyo tíni ragí pikieweámixigíá náni joxi ragí onípoyiniri píří apí numamoríná xixeni yariŋini. Ámá ayí píří joxi umamoariŋípi ríniŋí meapaxí imónigíyáí ejagía náni ayí ananirini.” rariŋagi aríá niwíří ⁷xwíyíá bi íráí noa peyiniŋe dáni re rinariŋagi aríá wiŋanigini, “Áminá Gorixoxini, ejí

eániŋí tígíayo niyoní seáyi e wimóniŋoxini, ayí neparini. O aga xixeni riŋoi. Pírí joxi umamoariŋí apí apí nepa xixenini wiariŋírini.” rariŋagi aríá wiŋanigini.

⁸ Aŋínají awa ámi wo xegí pírerixína sogwomi miwiárómóáná Gorixo ámá xwíáyo ɻweagíayo xe sogwí xaíwí niwepíniri naníri rímimeniŋwí neániri pírí owiáríniri siŋwí wiŋanigini. ⁹Xe rímimeniŋwí neániri pírí owiáríniri siŋwí wiŋagí sogwí niwepíniri ayo ríá pírí wiáríagi náni ámá ayí Gorixomi —O xegí ejí sixí eániŋyo dáni xeaniŋí ayí wikáripaxí imóniŋorini. Omi ikayíwí numeariróná wigí íwí yarigíapí ríwíminí nimamoro omí seáyi e mumíyeoagíawixini.

¹⁰ Aŋínají awa ámi wo xegí pírerixína íkwiaŋwí naŋwo éí niŋweámáná ámáyo umeŋweaŋínamí miwiárómooááná re ejinigini. Ámá naŋwo xegí seáyi e niwimóniri umeŋweaŋíyo niyoní síá yidoáríŋinigini. Síá yidoáráná ríniŋí ayíkwí wí miwinariŋagi náni iwieániro wigí aíwí síwí kiro neróná ¹¹wigí sítí yarigíapí ríwíminí mimamopa nero ríniŋí winariŋípi tíni uraní egíapí tíni náni Iwíá aŋínami dáŋomi ikayíwí umearigíawixini.

¹² Aŋínají awa yoparo tíjo xegí pírerixína iniigí rapá xwéú, Yupiretisiyi ríniŋúmi miwiárómooááná mixí ináyí sogwí íwiapariŋími dáŋowa iniigúmi anani xepíri náni yeáyí yáriŋinigini. ¹³Nioni weniŋí éáyí wiŋanigini. Piyiminíá sítí biaú bi miníŋníŋí nimóniro iwí xwéoyá manjíyo dáni íwiapíri naŋwoyá manjíyo dáni íwiapíri mimóní wíá rókiamoariŋoyá manjíyo dáni íwiapíri yariŋagía wiŋanigini.

¹⁴ Piyiminíá apiaú apí nípiŋí kwíyí sítípíri. Ámáyo emimí niwíwapiya warigíapíri. Mixí ináyí xwíá nírímíni ɻweagíáyí síá sítí Gorixo, ejí eániŋíá niyoní seáyi e wimóniŋoyáyimi mixí inipířia náni awí oeameaneyiniri upírápíri. ¹⁵Ai, Ámináoni ámá árfwíyimi íwí meáminíri barigíápániŋí axípí bimíári. Ámá sániŋí miwé siŋwí naniro aikí pírániŋí niyíniro ɻweagíáyí yayí owinini. E mepa nerínayí, íkwauyixíyí nuróná ámá siŋwíyo dáni ayá wininigíniri nánirini. ¹⁶Kwíyí sítí biaú bi apí nuro mixí ináyowami niwírimearo Xibiruyí píne tíni Amagedoniyí riniŋe awí eaárariŋagía wiŋanigini.

¹⁷Aŋínají awa yoparo xegí pírerixína imíŋí yariŋe —E kwíyí sítípíyá aŋí erini. E miwiárómooááná aŋí ɻwíáiwámi ínimi síá íkwiaŋwínamí dáni xwíyíá ejí tíni ríaiwá re rinénapiŋinigini, “Rixa apíri.” rinénapáná re ejinigini. ¹⁸Ápiaŋwí nökímixa uri aŋínami dáni ikaxí níra uri akiriwí níra uri neri poboní xwé bi —Apí ejíná ámá xwíárími iwamíó ɻweagíe dáni waíní waíná poboní xwé neri aiwi bi apí tíni xixeni miyagí enagi náni apí aga xwé birini. ¹⁹Apí yaríná aŋí aga xwé mamadí ikwíróniŋípi xwíá yaiwiámí nímeniríná nikwiriniri biaú bi imóniri aŋí ámá gwí wirí wirí niyíyáyí úpiyinowiri ejinigini. E neríná Gorixo aŋí xwé Babironiyí ríniŋípi náni díŋí peá mímó neri ámá apími ɻweagíá

ríniŋí xwé omeápoyiniri kapixí xíoyá wikí óniŋípimi dání mixípi íniŋíwá miní wíagi²⁰ piriŋwí níni rawírawáyo urípíñiri díwí miŋí roŋyí níni aíniri neri²¹ aŋínaíkí xwé amímán iníŋí wí —Woni woní xegí saŋí 50 kiro imóniŋípiriní. Apí aŋínamí dání ámáyo piéróáná xeaniŋí Gorixo wikáríí apí xeaniŋí aga ríá týŋí enjagi náni omí ikayíwí umearariŋagía wiňiŋanigini.

Apixí iyí ede dání warigíí nánirini.

17 ¹⁻² Aŋínají wé wíúmi dání waú pírerixí wé wíúmi dání waú tígíawa wo nibíri ninirirína re níniŋinigini, “Joxí bei. Apixí iyí ede dání warigíími —Í náni aŋí níminí fá earoáriŋírini. Iniigí weariní obaxíyo seáyi e éí xeŋweaŋírini. Mixí ináyí xwiárimí dánjyí tíni íwí inígiřírini. Ámá xwiárimí ɻweagíáyí tíni íwí niniróná ayí ámá iniigí wainí xwapí niniróná papikí yarigíápániŋí díŋí mamó nero inigířírini. Ímí Gorixo píri umamoariŋípi siwá osimíni.” niniriri³ Gorixoyá kwíyípi nixixéróáná ámá díŋí meaŋe náni ninimeámi úáná wenijí éayí wiňiŋanigini. Apixí wí naŋwí ayíá riŋí womí —Naŋwo nomíni yoí Gorixomí ikayíwí umearariŋíapi eániri miŋí wé wíúmi dání waú imori siwají wé wúkaú miŋíyo dání rémówapiri enorini. Omí i seáyi e éí xeŋweaŋagi wiňiŋanigini. ⁴Í rapírapí ayíá ríri mipiyí mori enjyí yíniri okiyá náni sínjá gorí tíni imixiniŋípi tíni sínjá awiaxí tíni urípó apíá weŋí nigwí xwé roŋípi tíni okiyá iniri nemána kapixí sínjá gorí tíni imixiniŋí wá fá nixiríri ɻweaŋagi wiňiŋanigini. Kapixí awámi íwí í yariŋí xwiríá wianipaxí imóniŋípi tíni íwí í níniří piaxí weánariŋípi tíni magwí iníŋjagi wiňiŋanigini. ⁵Yoí ímí mimáyo eániŋípi rasí re níriniri eáninjagi wiňiŋanigini, “Aŋí xwé Babironiyí wíriŋiŋáinirini. Apixí iyí ede dání warigíá níwami tíni ámá xwiárimí ɻweagíá yarigíá Gorixo xwiríá wianariŋí niyoní tíni xináinirini.” Rasí e níriniri eáninjagi wiňiŋanigini. ⁶Apixí í ragí ámá Gorixoyá imónigíáyíyá tíni Jisaso náni wáí nírimeróná miŋí winigíáyíyá tíni ninimáná papikí yariŋagi siŋwí niwiniri “Ámá Gorixomí díŋí wíkwíroarigíáyí aga onimiá ríá pikinjoí?” niyiawiri uduďí ikáriŋarína ⁷aŋínajo re níriŋinigini, “Pí náni joxí uduďí ikáriŋaríjini? Apixí í tíni naŋwí miŋí wé wíúmi dání waú imori siwají wé wúkaú miŋíyo dání rémówapiri eno, í seáyi e éí xeŋweaŋo tíni ípaú náni xwiyá rasí níriniri ínimi imóniŋípi nioní pírániŋí áwanjí orírimini.” niniriri⁸ re níriŋinigini, “Naŋwí joxí winío xámí ɻweaago aí agwí miŋweanini. O sirirkí yoparípi mimóniŋíyimi dání rixa nípeyeari sepiápi miŋweá wiáří midáni aníŋíni aníniŋírini. Ámá xwiárimí ɻweagíáyí —Ayí enjá Gorixo xwiáří imixinjína dání íkwí díŋí niyimíŋí meaprířia náni ɻwiráriŋínamí wigí yoí miŋwírárinipa egíáyí náni rariŋini. Ayí naŋwomi niwiniróná uduďí wininírini. O xámí ɻweaago agwí miŋweaŋagi aiwi ríwéná ámí biníá enjagi náni ámá ayí siŋwí e

niwiniro náni ududí wininíárini.” niniriri ⁹re riñiniginí, “Ámá dijí pírániñí nejwiperi moarigíayí ‘Ayí apí náni ría imónini?’ yaiwipaxírini. Nañwoyá miñjí wé wíumi dánjí waú imóniñí apixí éí xeñweaníjípi, ayí díwí miñjí wé wíumi dánjí biaú nánirini. ¹⁰Ayí mixí ináyí wé wíumi dánjí waú eni nánirini. Awa wé wú rixa aníá nimóga ugíárini. Wo sini agwi ñweani. Wo sini niñweaníárini. O imónáná Gorixo xe bi onimiápi niñweari umeñweáwiniginíri siñwí wininíorini. ¹¹Nañwí ejíná ñweaagí agwi miñweaño eni mixí ináyí ámi worini. Xfo mixí ináyí wé wíumi dánjí waú awayá wo aí awami ríwíyo mixí ináyí imóniníorini. O mixí ináyí nimóniríná sepiápi miñweá wiári mídáni anijíni aníniníárini. ¹²Siwanjí nañwoyá miñjíyo dání wé wúkaú rémówapiñagi siñwí winífyí, ayí mixí ináyí wé wúkaú ámáyo umeñweapíría náni sini mimónigíawa nánirini. Awa ejí eániñí mixí ináyí imónipíri náni nimóniro nañwo tíni ámáyo umeñwearóná anijí mumeñweá síá ná wiyiníniñí umeñweapírári. ¹³Awa dijí axípini tígíáwarini. Wigí ejí eániñíá imóniñípi tíni néni tígíá imónigíápi tíni eni nawíni nañwomi íními niwuríniro ¹⁴sipisípí miáo tíni mixí niniróná sipisípí miáo xopírári winíárini. O áminá niyoní áminá seáyi e imónijo wimóniri mixí ináyí niyoní mixí ináyí seáyi e imónijo wimóniri nerí náni ámá o tíni nawíni imónigíayí —Ayí xfo xegí imónipíría náni paríri wéyo fá umiriri ejíyírini. O náni peá mimó dijí niwíkwíroro fá xirarigíayírini. Ayí o tíni nawíni xopírári wipírári. Anjínajo e ninirimáná ¹⁵re niriñinigíni, “Iniigí weariní apixí iyí ede dání warigíí seáyi e xeñweaní joxi siñwí winífyí, ayí ámá níni nánirini. Ámá wará xixegíni írigíárani, gwí wirí wiríráni, gwí móningíá bi birani, píne xixegíni rarigíárani, ayí níni nánirini. ¹⁶Siwanjí wé wúkaú rémówapiñagi siñwí winífyí tíni nañwo tíni awa apixí iyí ede dání warigíími símí tíni niwiro xwiríá wikixeró xegí amípí urápekixeró nero síwí sayí nañwí roanariñípániñí niwiro níminí árifá yipírári. ¹⁷Ayí ripí náni e epírári. Gorixo awa dijí ná bini tíni nero wigí umeñweagíayí tíni nawíni nañwomi íními niwuríniró ími e wírixiníri dijí utiníá ejagi náni awa apí e niwikára nuróná xwíyíá Gorixo riñípi xixeni imóniné náni niwikára upírári. ¹⁸niniriri re niriñinigíni, “Apixí joxi siñwí winíí, í aijí xwé mamadí ikwíroniñípi nánirini. Apí mixí ináyí xwíá nirímini ñweagíayo seáyi e niwimóniri meñweanípirini.” niriñinigini.

Ají Babironi xwiríá ikixénijí nánirini.

18 ¹Apí niwinárimáná ajínají ámi wo ajínami dání weaparinagi winiñanigini. O néni tíñí seáyi e imóniñí worini. Ajínami dání niweapiríná xegí ikíniñípi xwiníá neari xwírárimí wíá nókiáriríná ²ejí tíni ríaiwá níriríná ripí rariñagi aríá wiyanigini, “Babironi, ají xwé mamadí ikwíroniñípi rixa xwiríá ikixenárinini. Rixa xwiríá nikixenáriniri yíwí imóniñagí náni imíó yáriñerini. Rixa kwíyí sipayí eni

awí eánáriñerini. Rixa ijí sipí ‘Ayí obí dijí rúa rarini?’ rarigíápi xwapí yáriñerini.³ Ayí ripi náni xwiríá ikixenárinini. Ámá gwí bí bi móningíáyí níni apíxí ‘Niíni tíni íwí niniróná míméniñí oanípoyi.’ yaiwiariñí tíni íwí niniróná iniigí wainí ninirníñí nero papikí ero wigí mixí ináyí xwíárími dámjíyí í tíni íwí inayiro ejagi náni xwiríá ikixenárinini. Nigwí omeaaneyiniro yúbí sábíniñí inarigíáyí apíxí í ‘Amipí xwé tíjáni nimóniri sirí muní ojweámini.’ yaiwiariñagi náni ími amipí wí míni wiayiro nigwí urapayiro nerijípimi dáni nigwí xwé tíjíá imónigíá ejagi náni eni xwiríá ikixenárinini.” rariñagi aríá wijanigini.

⁴ Xwíyá ámí bí ajínami dání re rínénapariñagi aríá wijanigini, “Ámá nioní gí imónigíáyíne, seyíné íwí apíxí í yariñípa axípi nero xeaníñí ími wímeaníápi seyíné eni seaímeaniginiri ími píni niwiárimi wí e náni úpoyi. ⁵ Ayí ripi náni searariñini. Í íwí aríkí niyayiríná xegí íwí yariñípi rixa niramóga nearíná ajiña tñi xixeni róniñagi náni íwí í yariñípi náni Gorixo dijí peá mímó eni.” ⁶ Ámí ripi rariñagi aríá wijanigini, “Ími pirí numamoríná í wikáriñípa axípi wikáriñípa sipí í ejípi biaú kikirí wiri iniigí wainí í kapíxíyo niwirí wiñípa wainí piñí biaú kikirí opaxí imóniñípi niwirí wiri érixini. ⁷ Xewaniñí seáyi e míyeoániri sirí muní ñweari ejípi tñi xixeni mimeniñjwí uriri ámixiá eri oeniri pirí umamóirixini. Í xegí dijí tñi re yaiwinariñíri, ‘Niíni mixí ináyí nimóniri meñweapajáni menirani? Niíni apíxí aní imóniñjáinirani? Gíná dání dijí sipí nítagi ñwí eapaxí imónimáriñíri?’ yaiwinariñí ejagi náni ⁸ xeaníñí síá axiyimini re wímeaníárini. Simiári wímeari piyí epaxípi wímeari ámixiá epaxí imóniñípi wímeari aiwá náni díwí ikeamónipaxípi wímeari nemána níminí riá uniníárini. Áminá Gorixo, ími pirí umamonío ejí sixí eániño ejagi náni api nipini wímeaníárini.

⁹ “Mixí ináyí xwíárími dámjí í tñi íwí iniro í tñi nawíni niñwearóná sirí muní ñwearo egíyáyí ími riá niniri siñwiríá peyariñagi niwiróná re epíríárini. Ámixiá ero ñwí miearo nero ¹⁰ ríniñí ími wímeáípi none eni neaímeaniginiri wáyí nero ná jíamí nirómáná re ripíráriñíri, ‘Ine! Babironi aji xwé mamadí ikwíróniñípixi, aji wí tñi xixeni mimóniñípixi, axináni pirí rimamóípi rixa símeáí ejagi náni ine!’ ripíráriñíri.

¹¹ “Ámá xwíárími dámjí nigwíni omeaaneyiniro yúbí sábíniñí yarigíáyí wigí sañiyí nigwí náni ámá ámí wí bí wipaxí mebagi náni í náni eni ámixiá ero ñwí earo epíríárini. ¹² Wigí sañiyí, ayí tñirini. Síñá gorí tñi síñá siripá tñi síñá awiaxí xixegíni imóniñí tñi urípó apíá weñí nigwí xwé roñí tñi rapirapí awiaxí apíá weñí tñi rapirapí mipiyí moñí tñi rapirapí siríkáyí riniñí tñi rapirapí ayáñí riñí tñi íkíá xaíwí xegí yoí sitironiyí riniñí tñi amipí bí nañwí erepaniyí riniñíyíyá siwanípimi dání imixiniñí tñi amipí bí íkíá nigwí xwé roñípimi dání imixiniñí tñi amipí bí kapáyo dání imixiniñí tñi amipí bí ainixíyo dání imixiniñí tñi amipí bí síñá wárí wárí móniñípimi dání imixiniñí tñi ¹³ werixí sinamoniyí

riniñípi tíni karíniñí imóniñí amomiyí riniñí tíni íkíá díá ríá ikeárána
siñwiríá diñí nají eaariñípi tíni iniigí waráyo xópé inipírúa nání diñí
nají eaariñípi tíni íkíá díá pirakenisaníyí riniñípi tíni iniigí wainí tíni
werixí oripí tíni pirawá awiaxí tíni wití aiwá tíni burimákaú tíni sipisipí
tíni osí tíni karí osí íropearijí tíni ámá ení xináwániñí nimóniro omijí
wiiarigíayí tíni wigí sanjí bí epírúa nání imóniñíyí, ayí apirini.¹⁴ Amipí
jíxi ‘Omeámini.’ simónariñípi rixa píni niwiárimi rujoí. Amipí jíxi
mirimúróniñípi tíni amipí jíxi nimearíná síri muní ɻweaariñípi tíni rixa
anipá imóniñagi nání ámi siñwí winipaxí mimónini.

15 “Ámá nigwíni omeaaneyiniro wigí amipí níní yoí riniñí api ími bí
egíayo dáni nigwí xwé tígíá imónigíayí riniñí axí ími winariñípi none ení
neaininiginiri wáyí nero ná jíami nirómáná ámixíá ero ɻwí miearo nero
16 re ripírúaírini, ‘Ine! Ají xwé mamadí ikwíróniñípixi, ine! Apixí rapirapí
awiaxí apíá wejí tíni mipiyí mojí tíni ayíá riñjí tíni yíniri sínjá gorí tíni
imixiniñípi tíni sínjá awiaxí imóniñí xixegíni tíni urípó apíá wejí nigwí
xwé rojípi tíni okiyá iniri ejixini, 17 axínáni jíxiyá amipí ayá tíñjí api
nipini rixa xwiríá ikixenáríagi niranirane nání ine!” ripírúaírini.

“Sipixí o omi xiáwowa tíni ámá wí e nání owaneyiniro sipixí o omi bí
nero ɻweaariñíyí tíni sipixí o omi omijí mearigíawa tíni ámá sipixíyo
niñwearo wigí nigwí omijí yariñíá nínyí tíni ayí ají apimi ná jíami
nirómáná 18 ají api ríá niniri siñwiríá peyariñagi niwiniróná ejí tíni
‘Ine!’ niriro re rigíawixini, ‘Ají xwé mamadí ikwíróniñí api tíni xixeni
ámi bi gípi ría ikwírónini?’ niriro re egíawixini. 19 Isikí nimeaayiro
miñyo mimeamí niniro ‘Ine!’ ríro ámixíá ero ɻwí miearo neróná re
nira ugíawixini, ‘Ine! Ají xwé mamadí ikwíróniñípi —Ají api sipixí
xiáwowa amipí wí nigwí meapíri nání rawirawáyo níxero nirémómáná
bí egíapírini. E nerijíyo dáni nigwí xwé tígíayí imónigíapírini. Ají api
axínáni sini mé xwiríá ikixenáríagi nání ine!’ nira ugíawixini.

20 “Ajínaxini, apixí í rixa xwiríá ikixenáríagi nání diñí niíá
osinini. Gorixoyá imónigíayíne tíni wáí wurimeagíayíne tíni wiá
rókiamoagíayíne tíni niyfnéni diñí niíá oseainini. Gorixo ají api seyíné
seaikáriñípi nání pirí mamóí ejagi nání diñí niíá oseainini.” Xwiyá bi
ajínami dáni e rinénapíagi aríá wiñanigini.

21 Ajínají ejí sixí eániñí wo sínjá xwé wití siyí yuní ikixearijíyí sipaxí
wo nímíyeoari rawirawáyo nimoairí re riñinigini, “Babironí, ají xwé
mamadí ikwíróniñípi nioni sínjá ro moaíápa ají api ení piéroníáriñí. Ají
api ámá wará sini ninimáná pearigíayíniñí anipá imónáná ámi siñwí
winipaxí imóniníá menini. 22 Ají apixí dáni ámi kitá eániri sojí riniri
webíí riniri pékákí riniri yariñagi aríá ámi bi wipírúa menini. Ámá amipí
imixaniro éwapíngíayí wí ají apixí dáni wigí yariñíapí ámi yariñagía
winipírúa mani. Sínjá wití siyí yuní ikixearijíyí apixí dáni ámi neríná
ikaxí rinariñagi aríá wipírúa menini. 23 Apixí dáni uyíwí wiá ónaríñípi

ámi óniníá menini. Íwí sikiŋí tíni apiyá tíni apixi dání ámi bi nimeániro xwiyíá nawíni rinariŋí aríá wipíriá menini. Ayí ripi náni rirariŋini. Apixiyá ámá nigwíni omeaaneyiníro amípí bí yarigíayí dixí ayái tíni nerinjípimi dání ámá xwírárimi ḥweagíayó niyoní yapí niwíwapíriróná seáyi e mürónigíá ejagi náni rariŋini.

24 “Í Gorixoyá wíá rókiamoarigíayó tíni ámá xegí imónigíayó tíni ámá ami gími ḥweagíá pípíkímí iniŋíyo tíni nipikiri reá roániŋírini.” Ajínajo e rariŋagi aríá wiŋanigini.

Babironi xwiríá ikixeníagi náni ajínami dání yayí egíá nánirini.

19 ¹Api aríá niwimáná maŋí xwé bi ámá ayá wí ajínami epíroyí egíáyíniŋí meaní níriníri ejí tíni re rinariŋagi aríá wiŋanigini, “Negí Gorixomi seáyi e oumeaneyi. Nene éí neamíniyo, ayí orini. Ejí eániri seáyi e umífeyoapaxí imóniri ejo, ayí orini. ²O neyírori pirí numamoríná nepa xixeni imóniŋípi tíni wiariŋí ejagi náni seáyi e oumeaneyi. Apixí iyí ede dání warigíá aŋí nimini fá earoáriniŋí —í ámá xwírárimi ḥweagíayí tíni íwí ninirinjípimi dání uyínií oépoyiníri niwíwapiya nuríná xwiríá wikixejírini. Ími Gorixo neyírori xixeni pirí numamoríná ámá xináiwániŋí nimóniro omiŋí wíiarigíá í nipikiri reá roániŋíyí náni rixa xixeni ejí meářini.” níriro ³ámi re rígíawixini, “Negí Gorixomi seáyi e oumeaneyi. Siŋwíriá aŋí apimi ríá niníri peyariŋípi aniŋí miní peyiníráini.” ríagía ⁴ámá Áminá 24 imónigíá e niŋweaxa pugíawa tíni diŋí tíŋí imónigíá waú waú awa tíni Gorixo íkwiaŋwínamí ḥweaje nupíkíniŋíearo omí yayí niwíroná re nira ugíawixini, “E imónini. Omí seáyi e oumeaneyi.” ríagía ⁵siá íkwiaŋwínamí dání maŋí bá re rinirinigini, “Ámá Gorixomi xináiwáyínéníŋí nimóniro omiŋí wíiarigíayíne, siyíkwíniŋí imónigíápiayínérani, xwéríxayínérani, omí wáyí wiariŋíayíne niyínéni, negí Gorixomi seáyi e umépoyi.” rinariŋagi aríá wiŋanigini.

“Sipisipí miáo apixí nimeaniŋoi.” rígíá nánirini.

6Nioni maŋí xwé bi ámá ayá wí epíroyí egíáyí meaní nírirína riniri niŋí iyakwí nidíroríná riniri akiriwí niwekiríná riniri yariŋípániŋí neriná re rinariŋagi aríá wiŋanigini, “Negí Gorixomi seáyi e oumeaneyi. Negí Áminá Gorixo, ejí eánigíá niyoní seáyi e wimónijo rixa neameŋweani. ⁷Sipisipí miáo apixí meaní rixa rínárini. Apixí meaní rixa wé níróniri ḥweani. Ayináni negí xwioxíyo dání diŋí nišá nineainiri yayí nerane Gorixomi seáyi e umífeyoaneyi.” rariŋagía aríá niwíri wiŋiŋanigini. ⁸Í oyiníriní rapírapí awiaxí apíá xaíwí werí kíyí bí mayí erí ejí wú —Ú ayí ámá Gorixoyá imónigíayí xwíayó niŋwearóná wé níróniro pírániŋí egíá náni imóniŋúrini. Ú mini wíagi siŋwí niwíri ⁹ajínajo re rinirinigini, “Re níriri ríwamíŋí eai, ‘Aíwá sipisipí miáo apixí

meaní náni imixáriníápi náni wáí urepeáriniŋíyí yayí owinini.’ niriri ríwamiŋí eai.” niniriri re níriŋinigini, “Xwiyá apí Gorixo riŋí enagi náni nepaxiŋípirini.” niríagi¹⁰ aŋíajomi yayí owiminiri náni oyá sikwí tíŋí e upfkínimeááná o re níriŋinigini, “Joxi yegí axípi xináipawíniŋí nimónirai Gorixomi omiŋí wiiarigwíwawi e minipani. Dixí rírixímeá Jisaso seaíwapiyinípi íá xírarigíyí yarigíápa nioni eni axípi yariŋá woni enagi náni Gorixomini yayí wíi. Ayí ripi náni rariŋini. Gini gine wíá nírokiamoranénayí, sa Jisaso neaíwapiyinípi rókiamoaniri náni imónariŋwá enagi náni rariŋini.” níriŋinigini.

Osí apíá weŋí womí seáyi e xeŋweaŋo nánirini.

¹¹ Aŋína oxoáníagi niwiniríná wenijí yáníáyí winiŋanigini. Osí apíá weŋí wo roŋagi niwiniri osomi seáyi e xeŋweaŋo —O re rigorini, “Díŋí uŋwiráripaxorini. Nepaxiŋí imóniŋípini yariŋorini.” rigorini. O osomi seáyi e xeŋweaŋagi winiŋanigini. O ámáyo niwieyírori pirí umamori mixí wíri neríná wé róniŋí imóniŋípini xíxeni xídaríjorini. ¹² Xegí siŋwí ríá ápiawíniŋí weri miŋyo dírí mixí ináyowa díkínarigíápi obaxí díkínrí ejorini. Xegí yoí ámá níni majíá nimónimáná xewaniŋoni níjíá imóniŋípi xegí warárimi eániri ¹³ rapírapí ragíyo igíá eániŋí wú yíniri ejorini. Yoí oyá re ríniŋorini, “Gorixoyá Xwiyáoyí” ríniŋorini. ¹⁴ Aŋínamí dání simiŋí wínarigíyí rapírapí awiaxí apíá weri kífí bi mayí imóniri ejíyí niyínimáná osí apíá weŋíyo nixeŋweámáná omi númi warinagía niwiniri ¹⁵ ámá gwí bi bi mónigíá niyoní xopirárí wíni kirá ɻywá yiníŋípá oyá majíyo dání peyeařiŋagi winiŋanigini. Ayo ainixí wá íá nixiriri numejweari wíki Gorixo, ejí eániŋíá niyoní seáyi e wimónijo ayíkwí miwóniŋípi niwíwapiyiríná uraxí wainí sogwí síŋá íkwiajwí eapiniŋínamí xoyíkímí yarigíápa axípi winírárini. ¹⁶ Yoí bi ripi “Mixí Ináyí Niyoni Seáyi e Wimóniri Áminá Niyoni Seáyi e Wimóniri Ejáoniyí” níriniri xegí rapírapíyo ɻywíráriniri sáfyo ɻywíráriniri enagi winiŋanigini.

¹⁷ Nioní wenijí yáníáyí aŋínaŋí wo sogwí ɻweaŋe nírománá apurí aŋí píriyo nípičika emeariŋyo ejí tñi ríaiwá re urariŋagi wíniŋanigini, “Gorixo aiwá xwé imixinípi náni nibiro awí eánípoyi. ¹⁸ Mixí ináyíyá gíwí yiyóní ero simiŋí wínarigíyá seáyi e wimónigíyíyá gíwí yiyóní ero ámá ejí eániŋíyíyá gíwí yiyóní ero osiyíyá gíwí yiyóní ero osíyo seáyi e xeŋweáíyíyá gíwí yiyóní ero ámá xináiwániŋí nimóniro omiŋí wiiarigíyírani, wigí omiŋíni yarigíyírani, ámá siykwíniŋí imónigíyírani, ámá xwérixa imónigíyírani, níniyíyá gíwí yiyóní ero epíri náni awí eánípoyi.” Iŋíyo ríaiwá e urariŋagi wíniŋanigini.

¹⁹ Wenijí éayí wíniŋanigini. Naŋwo tñi mixí ináyí xwíárími ɻweagíyí tñi wigí simiŋí wínarigíyí tñi nawíni awí neániro osí apíá weŋomi seáyi e xeŋweaŋomi tñi o xegí simiŋí wínarigíyáo tñi mixí wianiro náni awí eánáriŋiŋagía niwiniri wíniŋanigini. ²⁰ Naŋwomi íá nixiráriro

mimóní wíá rókiamoariŋomi —O najwoyá néní tíŋí imóniŋípimi dání emímí neríná ámá najwoyá ipiríá eániri najwoyá xopaikigí imóniŋípi yayí niwiro egíáyo yapí wíwapiyinoríni. Omi eni íá nixiráriro awaú sini siŋí ejáná ipí rírómíxíŋí riá ápiawí síŋá saripái ríniŋípi tíni wearíŋwámí mamówáríagía winiŋjanigini. ²¹ Wíniyo eni osomí seáyi e xeŋweaŋo kirá xegí manjíyo dání peyeariŋípá tíni pipikímí yárána ijí níni nibímiro wigí gíwí yiýóní neríná agwí ímí uyáriagi winiŋjanigini.

Seteno xwiogwí 1,000 apimi gwí ɻweaní nánirini.

20 ¹Nioni weniŋí yáníáyí winiŋjanigini. Ajnají wo xegí wéyo sirírikí yoparí bi mimóniŋfyi nání kípi íá xíriri seníá wirí íá xíriri nemáná ajnánamí dání weapariŋagi winiŋjanigini. ²⁻³Ajnajó iwí xwéomi —O sidirí ejníá ɻweaagí axoríni. Obo axo Setenoríni. Omi íá nixerí xwiogwí 1,000 múronía nání gwí niyáriři sirírikí yoparí bi mimóniŋfyimí nímoaimáná manjí éde ówaŋí niyárimáná sikí bi símimajíó nání ikwiáráriagi winiŋjanigini. Xwiogwí 1,000 api pwearína ámá gwí bi bi móniŋíáyo yapí miwíwapiyipa éwinigíniri óí ayimí ɻwiráriagi winiŋjanigini. E nerí aí xwiogwí api rixa mûróáná axíná onímiápi éwinigíniri óí ayimí dání wíkwíowáríniári.

⁴ Nioni weniŋí yáníáyí winiŋjanigini. Mixí ináyíyá siá íkwiaŋwí wí siŋwí niwiníri ayo wa ámáyo wieyíropíría nání rípeaáríniŋowa éí ɻweanagía niwiníri ámá xwiyíá Gorixoyá íá xíriro Jisaso nání anijí miní áwaŋí uriro neróná wiwaníŋyí miŋí wináná siŋwí miŋí wákwigíáyí —Ayí sini xwiárimí niŋwearóná najwomi tíni xegí xopaikigí imixiniŋípimi tíni yayí miwipa ero najwo nání ipiríá wigí mimáyorani, wéyorani, meánipa ero egíáyírini. Ayíyá diŋyo siŋwí niwiníríná ripí éagía winiŋjanigini. Ámi siŋí nero xwiogwí 1,000 apimi ámáyo Kiraiso tíni nawíni umeŋweaŋagía winiŋjanigini. ⁵Iwamíó ámá ámi siŋí nero wiápínameapírápi, ayí apiríni. Pegíá wíniyí ayí íná miwiápínameáagía winiŋjanigini. Xwiogwí 1,000 api rixa niŋwearóná ejáná wiápínameáagía winiŋjanigini. ⁶Ámá pegíá iwamíó siŋí nero wiápínameáayí tíni ani nawíni wiápínameapírágiyí giyí giyí yayí owinini. Ayí ámá Gorixoyá imónigíáyí ejagía nání oyá diŋí tíni yayí winipaxíyírini. Ayí Gorixo ámá siŋyí riá xwérími ikáráná ayí tíni nawíni ríniŋí Ámi bi Pepíráapiyi ríniŋípi mimeá Gorixo tíni Kiraiso tíni awaúyá apaxípániŋí imónigíáwa yarigíápa nero awaú ɻweagíe ananí niŋwearo Kiraiso tíni nawíni niŋwearo xwiogwí 1,000 api mûroaríná ámáyo umeŋweapírá ejagi nání rariŋini.

Setenomi migí niwimixíri xopirári wiáriŋí nánirini.

⁷Xwiogwí 1,000 api rixa niŋwearóná ejáná sirírikí Seteno gwí ɻweaníyimí dání wíkwíowáráná ⁸o niŋwearo ámá gwí bi bi móniŋíá

xwíá rirí nírímíni ami gími ḥweagíáyo —Ayí ámá Gorixoyi rinigíáyí tíni Megokiyi rinigíáyí tíni ayírini. Ayo Seteno yapí owíwapiyimíñiri nemeri ámá Gorixoyá imónigíáyí tíni mixí inaniro náni ayo awí neaemeríná ámá o awí eaeméyí rawirawá imanjí e inikí e wejíyí yapí xixeni imónipíriárini. ⁹ Mixí obaxí ayí xwíárími ayoxí xwé íkwiajwíniŋí eapiniŋe náni niyiro ayí tíni mixí oinaneyiniro aŋí Gorixo diŋí sixí uyinjípimi —E xegí ámá imónigíáyí ḥweagíerini. E awí mudímóáná re éagi winiŋanigini. Ríá aŋínamí dání nipiérónapiri ayo ríá nowáriagi winiŋanigini. ¹⁰ Ayo rixa ríá náná obo, ayo yapí wíwapiyariŋomi íá nixeró ipí ríromixíŋí ríá ápiáwí síŋá sarípái riniŋípi tíni wearinjwámí —E naŋwo tíni mimóní wíá rókiamoago tíni awaú xámi moaigé omi eni axí e nawíni ḥweářixiniri moaágia winiŋanigini. E ikwáwiyiraní, áriwiyiraní, kikiſá bi mepa nero riniŋí anijí wininjárińi.

Gorixo ámáyo eyeyíromí ejí nánirini.

¹¹ Nioni weniŋí yániáyí mixí ináyíyá siá íkwiajwí apíá wejí xwé wína niwiníri anami éí ḥweaŋoyá símímaŋe dání xwíárí tíni aŋína tíni níni peá unáríagi náni ámi siŋwí bi miwinipaxí imónihagi niwiníri ¹² weniŋí éayí winiŋanigini. Ámá pegíáyí siykwíniŋí imónigíápiarani, mamadírixaraní, íkwiajwínamí agwíriwámíni rojaŋí waŋíriŋí bikiwíyí nípariro íkwí ámi wína, ámá diŋí niyimiŋí meapíría náni yoí ḥwiráriŋína eni nípariro pegíá ayí sini siŋjí neróná yagíápi tíni xixeni xwíyíá umeárimíniři náni aŋí náni bikwíyo ḥwiráriŋíyo dání íá ríromíneri xwíyíá umeáriagi winiŋanigini. ¹³ Ámá pegíá rawirawayo ninamiro wegíáyíraní, pegíá piyinjí siwí aŋí e —E pepíría náni Piyoyi riniŋípi tíŋí erini. E ugíáyíraní, níni íkwiajwí Gorixo éí ḥweaŋína tíŋí e báná wigí yagíápi tíni xixeni xwíyíá umeáriagi winiŋanigini. ¹⁴ Pepíría náni Piyoyi riniŋípi, piyinjí siwí aŋíyo ḥweagíáyo nímearei ipí ríromixíŋí ríá wearíne —E Gorixo xwíyíá umeářípimi dání riniŋí wininjérińi. E moaágia winiŋanigini. ¹⁵ Xwíyíá numeárińína íkwí ámá diŋí niyimiŋí meapíría náni yoí ḥwiráriŋínamí giyí giyí anami yoí miŋwiráriŋíagi niwinírińí ayo íá nixeró ipí ríromixíŋí ríá wearinjwámí moaágia winiŋanigini.

Aŋí siŋína tíni xwíá siŋíří tíni nánirini.

21 ¹ Nioni weniŋí éayí winiŋanigini. Aŋí siŋí wína tíni xwíá siŋí wirí tíni rixa nimóniŋagi winiŋanigini. Aŋí xámiŋína tíni xwíá xámiŋíří tíni rixa anipá imóniŋagi náni aŋí siŋína tíni xwíá siŋíří tíni imóniŋagi winiŋanigini. Rawirawá ámi miriwoŋagi niwiníri ² weniŋí yániáyí aŋí ḥwíá Gorixoyápi —Api Jerusaremi Siŋípiyi riniŋípirini. Api apíxí oxí meániřína okiyá inarigíápa axípi éniŋí ninimáná aŋínamí Gorixo té dání weapariŋagi winiŋanigini. ³ Siŋwí e niwiníri

manjí bá íkwiaŋwínami tíŋí e dání niriniríná ejí tíni re rinariŋagi aríá wiŋjanigini, “Aríá époyi. Gorixo ḥweaarije agwi rixa ámá tíni nawíni imónini. O ayí tíni nawíni niŋwearóná ámá xíoyá xegí imónipíříaríni. Xewaniŋo eni wigí Iwjáo nimóniri ayí tíni nawíni niŋwearóná ⁴ amípí diŋí sipí wiariŋípi xórórí niwiiri náni wigí siŋwirixí weaparigíápi kwikwírimí niwiríniŋí wiágí náni ámá pero ámixxá ero ḥwí earo ríniŋí winiro yagíápi ámi bi mepa epíříaríni. Xámí e yagíá api rixa ríná dání aníŋíni xwíá iwéagi náni ámi axípi wí epíříámani.” rariŋagi aríá wiŋjanigini.

⁵ Íkwiaŋwínami éí ḥweaŋo re riŋinigini, “Aríá ei. Nioní amípí nipíni ámi síŋí imixáríaríni.” niriri re niriŋinigini, “Xwiyáá nioní rariŋápi nepaxiŋí imóniri ámá diŋí wíkwiropaxí imóniri ejagi náni joxí ríwamíŋí eai.” niniriri ⁶re niriŋinigini, “Amípí nioní ‘E imóniňwinigini.’ yaiwiŋápi rixaríni. Nioní síŋá píří tiŋweaŋíniŋí nerí náni iwamíó imóniri yoparí e náni imóniri mé aníŋí imóniŋini. Iniigí náni gwíni yeáyí wígi giyí giyo iniigí diŋí niyimiŋí meapíříá náni símiŋí meaariŋúmi dání anani niwíri míni wímáriñi.” niniriri ⁷re niriŋinigini, “Ámá nioní aníŋí íá ninixiríróná nioní símí tíni inariŋwáyo xopíráříniŋí wííá giyí giyo nioní ríá api nipíni niwiiríná Iwjá ayíyáoni imóniri ayí eni gí niaíwí imóniro epíříaríni. ⁸E nerí aí íkwíkwiá imónigáyí tíni nioní diŋí niníkwiřoro aí ámi peá nímoŋáyí tíni ámá xwířá wianipaxí imóniŋípi yarigíáyí tíni pikíxwíří yarigíáyí tíni íwí inarigíáyí tíni ayáí yarigíáyí tíni wigí ḥwíapími íá nixíriro diŋí nikwířoro pírániŋí mearigíáyí tíni yapí rarigíá níniyí tíni wigí píří mamónipíří —E ipí rířomixíŋí síŋá saripáyo dání ríá ápiáwí aníŋí wearíjerini. Ayí e aníŋí wepíříá ejagi náni ríniŋí Ámi bi Pepíříápiyi riniŋípi xixeni meapíříaríni.” niriŋinigini.

Aŋí Jerusaremi siŋípi nánirini.

⁹ Aŋínají wé wíúmi dánjí waú awa pírerixí wé wíúmi dánjí waú ayo xeaniŋí yoparí wé wíúmi dánjí waú ínijáná xirigíáwa wo níbíri re niriŋinigini, “Eini. Apíxí sipíšipí miáo meaní siwá osimini.” niniriri ¹⁰⁻¹¹ Gorixoyá kwíyípi nixixéróáná aŋínajo díwí miŋí sepiá roŋí bimi náni nimeámi niniyiri aŋí ḥwíá xíoyápi, Jerusaremiyi riniŋípi aŋínami Gorixo té dání xixiéá xío inariŋípi tíni nawíni weaparíñá siwá níagí wíniŋjanigini. Xwiníá aŋí api eaŋípi síŋá awiaxí nigwí xwé roŋípi xwiníá eaariŋípa eaŋagi níwiniri síŋá awiaxí jasípái riniŋípi rířimá óniŋípa ónariŋagi wíniŋjanigini. ¹²⁻¹³ Aŋí apími nipímini síŋá tíni ákiŋá aga seáyi émi eániŋagi níwiniri ákiŋá apími íwí wé wúkaú síkwí waú iníŋagi níwiniri ákiŋá sogwí xemónapariŋímini imixiniŋípmí dání íwí wiyaú wiyi iníŋagi wíniŋagi ákiŋá sogwí wearíŋímini imixiniŋípmí dání eni íwí wiyaú wiyi iníŋagi wíniŋagi midáni midáni eni íwí wiyaú wiyi iníŋagi wíniŋagi nerí ayo bimi bimi aŋínají xixeni awí mearonjagia

niwiniri Isireriyiyá xiáwo íriŋowa wé wúkaú sikwí waú imónigáwayá yoí fwí bimí bimí niyoní wo woyá yoí eániŋagi wiňinanigini.¹⁴ Síŋá tíni ákiŋjá nearíná iwamíó nitiwayirori tiniŋjyo —Ayí síŋá wé wúkaú sikwí waú xámí weŋýírini. Ayo sipisipí miáoyá wáí wurimeagá wé wúkaú sikwí waú imónigáwayá yoí síŋá ayí ayimi xixeni eániŋagi wiňinanigini.¹⁵ Ajnají nioni xwíyía nirío xoyíwá iwamíó yarigáyí síŋá gorí tíni imixiniŋjyi aŋí apimi tíni ákiŋjáyo tíni fwíyo tíni iwamíó néra uni náni fá xiriŋagi wiňinanigini.¹⁶ Aŋí apiyá miwí imóniŋj biaú biaú nipini xixeni imóniŋjpirini. Sepiá miwí midimidáni imóniŋjpi axípi imóniŋjpirini. Ajnajao rixá iwamíó yarigáyí tíni iwamíó yaríná aŋí apí xegí sepiá éipi 12,000 imóniŋagi niwiniri sepiá ejí ákiŋjá xwápiyi nimixiga puŋpi tíni sepiá ejí yegí nimixiga nipeyiri píni wiárinijípi tíni nipini axípi 12,000 imóniŋagi niwiniri¹⁷ ajnajao aŋí apiyá ákiŋjá iwamíó neríná xegí sepiá niróga nipeyiri píni wiárinije imóniŋjpi 144 mita ejagi wiňinanigini. Ajnajao iwamíó neríná ámá iwamíó yarigáyí tíni ejinigini.¹⁸ Ákiŋjá síŋá awiaxí jasipái riniŋjípi tíni nikikíroga nipeyiri eániri aŋí nápi síŋá gorí tíni miriniŋjagi náni gírasíniŋjí ririmá ókiáriniri ejagi wiňinanigini.¹⁹ Síŋá ákiŋjá nearíná iwamíó nitiwayirori tiniŋj wé wúkaú sikwí waú xámí weŋípi síŋá awiaxí nigwí xwé roŋí wíyo dáŋj tíni naŋj oimóniri dídaři iníŋagi wiňinanigini. Síŋá iwamíó nitiwayirori tiniŋjyí wíyi síŋá jasipái riniŋjyirini. Ámi wíyi onagwá weŋí sapaíyi riniŋjyirini. Ámi wíyi apíá weŋí agetái riniŋjyirini. Ámi wíyi sowí iníŋj emerái riniŋjyirini.²⁰ Ámi wíyi sadonikisíyi riniŋjyirini. Ámi wíyi ayíá riŋj koniraníyi riniŋjyirini. Ámi wíyi siyó riŋj kírisoraitíyi riniŋjyirini. Ámi wíyi sowí xegí bi iníŋj beriríyi riniŋjyirini. Ámi wíyi siyó xegí bi riŋj topasíyi riniŋjyirini. Ámi wíyi kírisopirasíyi riniŋjyirini. Ámi wíyi onagwá weŋí jaiasiníyi riniŋjyirini. Yoparíyi mipiyí moŋí ametisíyi riniŋjyirini.²¹ Ákiŋjá ówaŋj wé wúkaú sikwí waú ejfyí ayí urípó apíá weŋí nigwí xwé roŋí wé wúkaú sikwí waú ayírini. Winani winani urípó ná woni tíni imixiniŋjyirini. Aŋí apiyá ófyí síŋá gorí tíni imixiniŋj ejagi náni gírasíniŋjí ririmá ókiŋjyirini.²² Aŋí apimi dání aŋí Gorixo náni ridiyowá nero seáyi e umearigá wiwá miriniŋjagi miwiňinanigini. Ayí ripí nánirini. Áminá Gorixo, ejí eánigá níyoní seáyi e wimónijo tíni sipisipí miáo tíni aiwaníŋjowaú aníŋj e niŋweari aŋí iwániŋj miriniŋjagí náni wiwá nimirírínayí, ná mayí imónipaxí ejagi náni mimiriniŋjagi wiňinanigini.²³ Gorixo xewaniŋo xixéa inariŋjípi wíá aŋí apimi ókímixíri sipisipí miáo apimi uyíwíniŋjí yamori ejagi náni sogwírani, emáraní, apimi wíá ómixiníá náni ná mayírini.²⁴ Wíá aŋí apimi dání óníŋjápi aŋí apimini wóniníámani. Ámá gwí bi bi móniŋgá wíá apí óniŋe niŋwearo wigí yarigáyí epírári. Mixí ináyí xwíárími ḥweagíyí wigí amípí ayá tñíŋpi nimeámi nuro aŋí apimi páwipírári. ²⁵ Ikwáwyína ákiŋjá fwí ówaŋjyí yárinína meníni. Aŋí apimi ámí áríwíyi wí imóniníá

menagí nánirini. ²⁶ Ámá gwí bi bi móningíáyo dání amipí ayá tíjípi tíni amipí ámá sijwí niwiniríná “Seáyi e imóniñípiríani?” yaiwiarigíápi tíni ají apimi náni nimeámi nuro páwipíráia aiwi ²⁷ámá piaxí weánipaxípi yarigíáyí tíni xwiríá winipaxí imóniñípi yarigíáyí tíni yapí rarigíáyí tíni ayí wí ají apimi aga ná ríwíyo aí wí páwipíráia menini. Ámá wigí yoí íkwí sipisipí miáoyá dijí niyimiñí meapíránamí ɻwiráriñigíáyíni ají apimi páwipíráriñi.

22 ¹Ajínajo iniigí dijí niyimiñí imónipíri náni wearíngú siwá níáná nioní sijwí niwiniríná ú gerasí ririmá ónariñípa nónimáná siá íkwiajwí Gorixo tíni sipisipí miáo tíni awaúyánamí dání simiñí nimeari ²ají apimi náni xegí óyio ayá áwiními wearíngagi winiñanigini. Iniigí úmi ororíwámi dání íkíá dijí niyimiñí imónipíráia nániyí rojagi winiñanigini. Íkíá ayí emá ayí ayo sogwí niweríná sogwí xixegíni wé wúkaú síkwí waú wearíngýírini. Íkíá ayí iwigí Gorixo ámá gwí bi bi móningíá niyoní wé rojwiráriñi imóniñípi ejagi náni ³xio ejíná ramixiñípi e dání axípi sini wí imóniníámani. Siá íkwiajwí Gorixo tíni sipisipí miáo tíni awaúyána ají apimi imóniníá ejagi náni ámá xíomi nuxídiro náni xináíwániñí nimóniro omiñí wiiarigíáyí ají apimi dání xomiñí niyikwiro yayí seáyi e numero ⁴oyá símimañípi eni sijwí niwiniro xegí yoí wigí mimáyo eánigíáyí imónipíráriñi. ⁵Ají apimi dání siá ámi bi yininíámani. Áminá Gorixo ámá apimi ɻweagíáyo wíá wókímixiníá ejagi náni uyíwí tíni sogwí tíni wíá ómixinía náni mfkí mayí nimóniro xio tíni nawní niywearo náni mixí ináyiniñí nimóniro anijí miní mejweapíráriñi.

“Jisaso ámi weapinía náni aŋwi ayorini.” uriñí nánirini.

⁶Ajínajo re niriñinigini, “Xwiyáá api aga nepaxiñípirini. Diñí uŋwiráripxapírírini. Áminá Gorixo —O xegí wíá rókiamoarigíawami xegí kwíyí tíni ejí sixí wíromixowárariñorini. O xegí ajínajoni ámá xíomi nuxídiro náni xináíwániñí nimóniro omiñí wiiarigíáyo amipí ríwíyo ajíni nimóniníápi náni siwá wimí náni nirowárénapíírini.” niriñinigini.

⁷“Aríá époyí. Nioní seaímeámía náni aŋwi ayorini. Xwiyáá bikwí ripimi wíá nirókiamóniri eániñíyo xídarigíá giyí giyí Gorixoyá dijí tíni yayí winipaxí imóniñjoi.” Jisaso e riŋjinigini.

⁸ Amipí api náni aríá wíri sijwí winíri yariñáoni, ayí nioní Jononirini. Aríá wíri sijwí winíri neríná ajínají amipí api sijwí owininíri siwá níomi yayí oumeminíri xegí síkwí tíjí e upíkínameáagi aí ⁹o re niriñinigini, “E minipani. Joxí Gorixomí nuxídirí náni xináíxíniñí nimóniri omiñí wiiaríñípa nioní eni axípi nimóniri yarigwíwawirini. Díxí ririxímeá imónigíáyí, wíá rókiamoarigíáyí tíni xwiyáá bikwí ripimi niriñirí eániñípi aríá wiarigíá níniyí tíni ayíniñí imóniñá woní ejagi náni e minipani. Gorixo ná womini upíkínameai.” niniríri ¹⁰re niriñinigini, “Xwiyáá bikwí ripimi wíá nirókiamóniri eániñípi rixa

nimóninía aŋwi ayo eŋagi náni joxi síá óripíní nerí rití miyáripani.

¹¹ Ámá sípíni imixarigíayí xe axípi sípíni nimixa uro ámá sípí neróná síwí yapi yarigíayí xe axípi sípí néra uro ámá wé rónijí yarigíayí xe axípi wé rónijí néra uro ‘Gorixo wimónarijípi éimigini.’ yaiwiarigíayí xe axípi néra uro érírixini.” níriŋinigini.

¹² Jisaso “Ariá ei.” níriŋiri re níriŋinigini, “Nioni seaímeámía náni aŋwi ayorini. Nioni nibiri niseaímearíná ámá wigí yarigíápi tíni xixeni pírí umamómi náni fá nixírimi bimífrini. ¹³ Nioni sínjá pírí tiŋweanjíniŋí nimóniri aníŋí miní ŋweaŋjáoni rariŋini. Iwamíó wí e dáni imóniri yoparí wí e náni imóniri ejáonímani. Iwamíó imóniŋe dáni aníŋí síní ŋwearí yoparí imóniné aníŋí síní ŋwearí emíáonirini.” níriŋinigini.

¹⁴ Ámá sipisipí miáomi diŋjí niwikwírorijípími dáni wigí rapirapí oyá ragíyo igíániŋí eagíayí, ayí ūkíá diŋjí niyíminjí imónipírána danípaxí imóniro aŋípimi fwíyo páwipaxí imóniro ejagíá náni yayí Gorixoyá diŋjí tíni winipaxíyírini. ¹⁵ E nerí aí apimi bíariwámi ŋweagíayí tiyí yarigíayírini. Síwíniŋí nimóniri ero ayáí ero fwí iniro pikíxwiríó ero wigí ŋwíápími fá nixíriro menjwearo “Yapí oraneyí.” niwimóniro yapisixí ríro yarigíayírini.

¹⁶ “Nioni, Jisasoni siyikí nioniyá aŋí api apimi dánjí imónigíayí amípí api nípíni náni nijá imónipíri náni gí aŋínajo áwanjí oseariniri urowárénapíráni. Mixí ináyí Depitoyá xwíá piaxíyo dáni iwaroŋjáoni, ayí nionirini. Sinjí ímiáoni, ayí nionirini.” riŋinigini.

¹⁷ Kwíyípi tíni sipisipí miáo apíxí meaníápi tíni “Bei.” rariŋii. Xwíyíá ripí fá roaríná aríá wííá giyí giyí ení “Bei.” riřrixini. Ámá iniigí náni gwíni yeáyí niwiro “Iniigí diŋjí niyíminjí imónipíri náni imóninjúmi dáni niwiri onímini.” yaiwííá giyí giyí anani nibiro onípoyi. ¹⁸ Xwíyíá bikwí ripími wíá nirókiamóniri eániŋípi fá roaríná aríá wííá giyí giyíné aríá jiyikí niseaori re osearinini, “Ámá wiýné xwíyíá ripími ámi bi tíni gwí nimori nírirínayí, xeaniŋí bikwí ripími eániŋípi Gorixo e éíayíné seaikáriníári. ¹⁹ Wiýné xwíyíá bikwí ripími wíá nirókiamóniri eániŋípi rití nerínayí, e éíayíné Gorixo ūkíá diŋjí niyíminjí imónipíri dananiro éíánami midanipa oépoyiniri pírí searakiri aŋí ŋwíápími ŋweaniro éíápími mipáwipa oépoyiniri pírí searakiri nerí seawáriníári. osearinini.

²⁰ Xwíyíá ripí áwanjí rariŋo “Nepa nibimía náni aŋwi e imónini.” rarini. “Oyi, e imóníwinigini.” nimónarini. Áminá Jisasoxi rixa bířrixini.

²¹ Ámá niyínéni Áminá Jisaso ayá osearinmixini. Apirini.